SINGVLARIS, ET EXCELLENTISSIMA PRACTICA CRIMINALIS CANONICA EXCOMMVNICATIONIS, IRREGVLARITATIS, Suspensionis, Degradationis, Dispensationis materiam, in vtroque foro frequentissimam complectens. Qua omnia ferè crimina, quæ tàm à clericis, quàm à laycis, ad Ecclesiastica ordinaria, & sanctæ Inquisitionis spectantia tribunalia, cum eorum pœnis, & reorum defensionibus describuntur.

NOVISSIME RECOGNITA, DVODECIM CAPITIBVS aucta, amplissimis Scholijs locupletata, quibus vltra iuris communis sanctiones, propè infinita decreta antiquissimorum Conciliorum Catholicæ Ecclesiæ, & sacrosancti Tridentini, nec non nouissimorum Romanorum Pontificum constitutiones (quas motus proprios appellant) simulq; diuersarum prouinciarum, & Diœcesum statuta municipalia interpretantur.

Accesserunt etiam huic quartæ, & vltimæ editioni selectissimæ annotationes, quæ hoc signo ☞ designantur.

A DOCTORE IGNATIO LOPEZ DE SALZEDO, in inclita Academia Complutensi, toto orbe celebratissima iuris Pontificij publico, primarioq; professore, & Decano.

Accesserunt etiam huic editioni, egregia Responsa Cardinalium, qui Concilij Tridentini interpretationi præsunt, quæ mirè ad hanc Canonicam Practicam desiderabantur, aptissimè constituta.

CVM INDICE CAPITVLORVM, ET materiarum locupletissimo.

OPVS PROFECTO, OMNIBVS IVRIS PONTIFICIJ, & Cæsarei Professoribus, iudicibus, aduocatis, causidicis, cæterisq; in foro versantibus, non solum vtile, sed necessarium.

CVM PRIVILEGIO REGIO.

COMPLVTI.

Ex officina Iusti Sanchez Crespo,
Anno. M. DC. IIII.

Acosta de Bautista Lopez mercader de libros. Tiene este libro ciẽto y sesenta y seys pliegos.

EL REY.

POR quanto por parte de vos el Doctor Iñigo Lopez de Salcedo, Cathedratico de prima de Canones en la Vniuersidad de la villa de Alcala de Henares, nos fue fecha relacion que con licencia nuestra auiades impresso ciertas adiciones y anotaciones que auiades hecho, a la practica criminal canonica que auia compuesto don Iuan Bernardo Diaz de Lugo, obispo que fue de Calahorra, y por que las impresiones que de la dicha obra se auian hecho, se auia gastado, y auia mucha falta del dicho libro, por ser como era tan necessario, y por no auer otro que tratasse del argumento y materia del por ser muy ampla, y el dicho libro muy pequeño con mucho trabaxo y diligencia que antes le auiades añadido y era el que presentauades: de tal manera que agora parecia, que tẽdria las materias muy importantes a la dicha practica que hasta aqui auian faltado, y nos suplicastes fuessemos seruidos, daros licencia para lo poder imprimir, y priuilegio para que otra ninguna persona no le pudiesse imprimir, o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro consejo, por quanto en el dicho libro, se ha hecho la diligencia, que la pragmatica por nos sobre ello fecha dispone, fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra cedula por vos en la dicha razon, e yo tuuelo por biẽ, y por la presente por vos hazer bien y merced, vos damos licẽcia y facultad para que por tiempo de diez años primeros siguientes, que corren y se cuenten desde el dia de la data desta nuestra cedula en adelãte, vos o la persona que vuestro poder ouiere, podays hazer imprimir y vender el dicho libro que de suso se haze mencion. Y damos licencia y facultad a qualquier impressor destos nuestros reynos que vos nombraredes, para que por esta vez lo pueda imprimir, con que despues de impresso antes que se venda le traygays ante los del nuestro consejo, juntamẽte con el original, que va rubricado, y firmado al cabo de Miguel de Ondarça cauala nuestro escriuano de camara de los que en el nuestro consejo residen para que se vea si la dicha impresion esta conforme a el, y traygays fe en publica forma, en como por corrector nombrado por nuestro mãdado, se vio y corrigio la dicha impresion con el original, y se imprimio cõforme a el, y que assi mismo impressas las erratas por el apuntadas para cada vn libro de los que assi fuerẽ impressos. Y se os tasse el precio de lo que cada volumen vuieredes de auer, y mandamos que durante el dicho tiempo, persona alguna sin vuestra licencia no lo pueda imprimir ni vender, so pena que el que lo hiziere aya perdido y pierda todos y qualesquier libros, y aparejos que tuuiere, e incurra en pena de cinquenta mil marauedis por cada vez que lo contrario hiziere, la qual dicha pena sea la tercia parte para el denunciador y la otra tercia parte para el juez que lo sentenciare, y la otra tercia parte para mi camara. Y mando a los del nuestro consejo, Presidente y oydores de las nuestras audiencias, alcaldes alguaziles de la nuestra casa y corte, y chancillerias, y otros juezes y justicias qualesquier de todas las ciudades, villas y lugares, de todos nuestros reynos y señorios, assi a los q̃ agora son, como a los que seran de aqui adelante, que vos guarden, cũplan esta nuestra cedula y merced que assi vos hazemos, y contra su tenor y forma, no vayan, ni passen, ni consienta yr ni passar en manera alguna so pena de la nuestre merced, y diez mil marauedis para la nuestra camara. Dada en san Lorenço, a tres dias del mes de Octubre de mil y quinientos y ochenta y siete años.

YO EL REY.

Por mandado del Rey nuestro señor.

Iuan Vazquez.

EL REY.

POR quanto por parte de vos el Licenciado Lopez de Salzedo, vezino de la villa de Alcala de Henares, por lo que os tocaua, y como conjunta persona de vuestros hermanos, todos hijos legitimos del Doctor Lopez de Salzedo vuestro padre, Cathedratico que fue de prima de Canones, en la Vniuersidad de la dicha villa de Alcala de Henares: nos fue echa relacion que el dicho vuestro padre auia compuesto entre otros libros, vnas adiciones a la pratica criminal Canonica de Bernardo Diaz de Lugo, Obispo q̃ fue de Calahorra, en lo qual auia puesto mucho trabajo, y auia gastado mucha parte de su vida, el qual auia muerto tan pobre que no os auia dexado conque poderos sustentar: y el principal remedio vuestro, y de vuestros hermanos estaua en la impression del dicho libro: y os auiamos echo merced de daros priuilegio para le poder vender, el qual se os acauaua: y para lo remediar nos pedistes y suplicastes os mandasemos prorrogar el dicho priuilegio y merced, por el tiempo que fuessemos seruido para le poder vender, ò como la nuestra merced fuesse: lo qual visto por los del nuestro Consejo fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra cedula para vos en la dicha razon, y nos tuuimoslo por bien, y por la presente prorrogamos y alargamos el termino contenido en el dicho priuilegio por otros cinco años mas, los quales corran y se cuenten desde el dia de la data desta nuestra cedula: y durante el dicho tiempo damos licencia a qualquier impressor que nõbraredes para que pueda imprimir el dicho libro que de suso se haze mencion, por el original que en el nuestro Consejo se vio, que va rubricado y firmado de Gonçalo de la Vega nuestro escrinano de Camara, de los que en el nuestro Consejo residen, con que antes que se venda lo traigays ante los del nro Consejo, juntamente con el dicho original, para que se vea si la dicha impression esta conforme a el, ò traigays fee en publica forma como por el Corrector nõbrado por nuestro mandado, se vio y corrigio la dicha impression por el dicho original. Y mãdamos al Impressor que assi imprimiere el dicho libro, no imprima el principio y primer pliego del, ni entregue mas de vn solo libro con el original al autor, ò persona a cuya costa lo imprimiere, para efecto de la dicha correcion, y tassa, hasta que antes y primero el dicho libro este corregido, y tassado por los del nuestro Consejo: y estando echo y no de otra manera, pueda imprimir el dicho principio y primer pliego, en el qual seguidamente ponga esta nuestra cedula, prorrogacion, y tassa, so pena de caer è incurrir en las penas contenidas en la pragmatica y leyes de nuestros Reynos, que en tal caso disponen. Y mandamos que durãte los dichos años desta prorrogacion persona alguna sin vuestra licencia no pueda imprimir ni vender el dicho libro, so las penas contenidas en el dicho priuilegio, y leyes de nuestros Reynos. Y mandamos a los del nuestro Consejo, Presidente, y Oydores de las nuestras Audiencias, Alcaldes, Alguazi les de la nuestra casa, corte, y chancillerias: y a todos los Corregidores, Assistente, Gouernadores, Alcaldes mayores y ordinarios, y otros juezes y justicias qualesquier, de todas las ciudades, villas, y lugares de los nuestros Reynos, y señorios, assi a los que agora son como a los que seran de aqui adelante, que vos guarden y cumplan esta nuestra cedula, y prorrogacion: y contra su tenor y forma, no vayan ni passen, ni consientan yr ni passar por alguna manera, so pena de la nnestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra Camara. Dada en san Lorenço, a nueue dias del mes de Septiembre de mil y quinientos y nouenta y ocho años.

YO EL PRINCIPE,

Por mandado del Rey nuestro Señor:

Iuan Vazquez.

EL REY.

POr quanto por parte de vos el Doctor Lopez de Salzedo, vezino de la villa de Alcala de Henares, como hijo, y heredero del Doctor Lopez de Salzedo vuestro padre, catedratico q fue de prima de Canones en la Vniuersidad de la dicha villa, por lo que a vos toca y en nombre vuestros hermanos nos fue hecha relacion, que os auiamos hecho merced de prorrogar la licencia que teniades para imprimir vnas adiciones a la practica Criminal canonica por tiempo de cinco años y porque se cumplian muy presto y en ellos no auiades podido hazer la dicha impresion en que cõsistia el ayuda, sustento y remedio de vuestros hermanos nos pedistes y suplicastesos mandasemos prorrogar la dicha licencia por el tiempo que fuesemos seruidos, o cono la nuestra merced fuese, lo qual visto por los del nuestro consejo fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra cedula para vos en la dicha razon, y nos tuuimos lo por bien, y por la presente prorrogamos y alargamos el termino contenido en la licencia y preuilegio que mandamos dar y dimos para imprimir el dicho libro que de suso se haze mencion y prorrogacion del por otros tres años mas que corran y se quenten despues de ser cumplido y acabado el termino contenido en la dicha licencia y prorrogacion, y durãte el dicho tiempo damos licencia a qualquier impressor que nombrardes para q pueda imprimir el dicho libro de adiciones que de suso se haze mencion por el original que en en el nuestro consejo se vio que va rubricado y firmado de Francisco Martinez nuestro escriuano de camara de los que en el nuestro consejo residen cõ que antes que se venda le traygays ante los del nuestro consejo juntamente cõ el dicho original para que se vea si la dicha impresion esta conforme a el y traygays fee en publica forma como por corrector, nõbrado por nuestro mandado se vio y corrigio la dicha impresion por el dicho, original, y mandamos al impressor que assi imprimere el dicho libro no imprima el principio y primer pliego del ni entregue mas de vn solo libro con el original al autor, o persona a cuya costa lo imprimiere para efecto de la dicha correcion y tassa hasta que antes y primero el dicho libro de adiciones este corregido y tassado por los del nuestro consejo y estando hecho y no de otra manera pueda imprimir el dicho principio y primer pliego en el qual seguidamente se ponga esta nuestra cedula prorogacion y tassa so pena de caer, e incurrir en las penas contenidas en la pregmatica y leyes de nuestros reynos que en tal caso disponen: y mandamos que durante los dichos tres años desta prorrogaciõ persona alguna sin vuestra licencia no pueda imprimir ni vender el dicho libro de adiciones so las penas contenidas en el dicho priuilegio y leyes de nuestros reynos, y mandamos à los del nuestro consejo Presidẽte y oydores de las nuestras audiencias Alcaldes alguaziles de la nuestra, casa Corte y chancillerias, y a todos los corregidores assistentes Gouernadores Alcaldes maiores y ordinarios y otros juezes y justicias qualesquier de todas las Ciudades villas y lugares destos nuestros Reynos y señorios assi a los que agora son como a los que seran de aqui adelante que vos guarden y cumplan esta nuestra cedula y prorrogacion y contra su tenor y forma no vayan ni pasen ni consientan, yr ni pallar en manera alguna so pena de la nuestra merced y de diezmil marauedis para la nuestra Camara y cũplido que sea el termino desta prorrogacion no pidais mas otra alguna Dada en Aguila fuerte a veynteyquatro dias del mes de Octubre de. 1603. años.

YO EL REY.

Por mandado del Rey nuestro señor.
Iuan de Amezqueta.

ERRATA.

FOlio.4.columnâ.2.linea.44.ſit legatur,ſint.fol.19.col.1.l.5.ad iſtrinixit.l. adſtrinxit fo. 34.col.2.l.20.minaſtrauit.l.miniſtrauit.fol.67.col.1.l.30.cauſa.l.cauſam.fol.101.col.2.l.42. ſeruaris.l.ſeruatis.fol.131.col.2.l.34.lãtur.l.datur fol.163.col.2.l.32. reciprocere.l.reciprocæ fol.193.col.2.l.36.perpedi.l.perpẽdi.fol.229.col.2.l.10.eadem.l.eandem.fol.260.col.1.l.18. punientur.l.punietur. fol.289.col.1.l.vltima.generalis.l.generales.fol.321.col.1.l.14.ipſe.l.ipſi.fol.354.col.1.l.14.qua.l.quam.fol.386col.2.l.39.homicillos,l.homicidios.fol.319. co.1.l.5. Dominus.l.Dominos.fol.454.col.1.l.18.Clericu.l.Clericus fol.488.col.2.l.32.iſta.l.iſtam.fol. 513.col.2.l.26.ſæculari.l.ſecularis fol.546col.1.l.20,lex.l.Alex.fol.579.col.2.l.8. religioſos.l. religioſus.

Librum hunc vidi,& cũm ſuo Archetypo cõtuli,quod Sacræ Cęſareæ Maieſtatis ſenatus approbauit,& eorum,qui typis excuſi ſunt exemplar eſſe voluit, omniaque in eo ſunt adeò vere,& fideliter impreſſa,vt præter ea,quæ à me proximè ſunt emendata,nulla vnquam in re ab exemplari ſuo diſcedant. Dat. Compluti in inſigni collegio Matris Dei Theologorũ, die 10.menſis Iunij Anno. 1604.

Licenciatus Franciſcus Murcia de la Llana.

TASSA.

YO Miguel de Ondarça Zauala, escriuano de Camara de su Magestad de los que residen en su Consejo, doy fee, q̃ por los Señores del se tasso, al Doctor Iñigo Lopez de Salzedo, el libro intitulado Practica criminalis Canonica, q̃ con licencia de los dichos Señores ha impresso, à tres marauedis y medio cada pliego: y a este precio y no mas mandaron se venda, y que se põga esta fee en cada volumen del dicho libro: y para que dello conste de pedimiento del dicho Doctor Iñigo Lopez de Salzedo, y mandado de los dichos Señores. Di esta fee en Madrid à treze dias del mes de Septiembre de mil y quinientos y nouenta y quatro años, y en fee de ello lo firme.

Miguel de Ondarça
Zauala.

AD DOMINVM MARtinum à Corduba.

MVLTA Ac magna esse videntur, Amplissime vir, omni virtutũ genere ornatissime, quæ meum animum impulerant, vt practicam hanc criminalem Canonicam, quem iam diu perperam, tibi dicaré ac consecratam relinquerem. Nam si mihi diligendus erat, qui maiorum suorum antiquas imagines propria nobilitate expressisset, parentumque honestatem bonis moribus condecorasset, vt hoc meum munus ob publicam vtilitatem editum, à detractantium morsibus acriter tueretur, quod firmius præsidium, te ipso assumere possem, qui sanguine clarus, moribus insignis, prudentia excellens existis? Habes profecto quorum expressa vestigia sequaris, sed maximè magnanimi parentis tui Andreæ Ponce de Leon, quem propter generis claritatem, singularem prudentiam, & miram eruditionẽ, Philippus noster potentissimus, & Christianissimus Hispaniarum Rex huius nominis secundus, post plures Regios magistratus ad supremum eius iustitię, & rerum status consilium meritò prouexit. Vbi tot signa internæ virtutis, sapientiæ, & cæterorum omnium, quæ hominem perfectum, & consumatum efficiunt, ita clarè, & apertè monstrauit, vt superuacaneum esset ea recensere. Hoc vnum silẽtio non contegam, quod immortalis eius memoria non solum per totam Hispaniam seminata fuit, verum vniuersa Italia, dum summum Regium magistratum Neapolin dominatum suum nomen iustitia, & equitate illustratum, mira cõsensione coluit. Et nunc profusis lachrymis totam rempublicam, eius obitum deplorantem videremus, nisi te fratremque tuum Andræam Ponce de Leon, parentis nomine dignum, Cathedram Sixti libri Decretalium fœliciter moderantem, in Complutensi Academia intueretur, quorum patrocinio diu salua, & incolumis consistit. Quemadmodum existimat hic noster liber se tanto patrono in publicũ posse prodire. Eum igitur accipe vir multis nominibus ornatissime, quẽ propter tuam erga me beneuolentiam maximis beneficijs coniunctam, magis debitum, quam dicatum esse proculdubio credito. Vale.

DENVNCIATIO.

CAPVT. I.

CORAM vobis Domino. N. officiali, ac Vicario generali, ego N. presbyter promotor seu fiscalis curiæ vestræ, denuncio quod Coluberius, & Serpeliõ diœcesis huius originarij, in ea domicilium habentes, & beneficia, grauia, & plura perpetrarũt facinora. Cum enim laici essent sine ordinibus ministrare, ac celebrare sunt ausi. Tandem vero excommunicati, illegitimi, rebaptizati, bigami, corpore vitiati, & sine titulo, serui sine dominorũ suorum licentia, & illiterati, & ad rationem obligati & post peractam pœnitentiam solennẽ, Neophiti per saltum, furtiue, extra tempora, & ante ætatẽ debitã, & ab alieno Episcopo, ac simoniaco, excõmunicatoque, hæretico, & à collatione ordinũ suspẽso, & qui episcopatui renũciauerat, interdictiq; tẽpore, ad ordines sunt promoti, ad sacros ordines sũt promoti, ac suspensionis, excõmunicationis, ac interdicti censura nodati, nõ ieiuni, ac in die sæpius, & sine aqua & igne, vel in pane fermẽtato, & calice ligneo, & super altari non consecrato, ac in priuatis locis sine licẽtia Episcopi celebrarunt, missamq; pro requie defunctorũ promulgatã, pro viuis celebrarũt hominibus, vt illi mortis incurrerẽt periculũ: Eucharistiã obebrietatẽ ac voracitatẽ euomuerunt, ac obnegligẽtiã ipsorũ aliquid sanguinis stillauit in terra, & in altari, aliquoties in super celebrando corpus, & sanguinẽ Domini nõ percipiebant, super rebus aptis ad faciendũ sortilegia, & ad illũ effectum tantũ vnã, vel plures missas scienter celebrarũt, adhibitis nefarijs precibus, & verbis superstitiosis, in custodia Eucharistiæ de fides, Missãque sacram inceptam reliquerunt. Horis prohibitis celebrare sunt ausi. Commendatumq; sibi infirmum baptizare noluerunt: beneficia plura possidẽt, quorum aliqua patres eorum nullo mediante possederunt, & in pluribus eorum intrusi sunt, viuis eorum possessoribus & occasione laicæ recognitionis, non requisita Episcopi audientia, beneficia ecclesiastica sibi præsumpserunt vendicare, & in nullo beneficiorum residẽt, cumque parochiales Ecclesias habeant, intra annũ non fuerunt promoti, cum alienigenæ sint in his castellæ & Legionis regnis, vel in alijs quibus legibus moribus, vel

consuetudine prohibitum est: dignitates Ecclesiasticas, pensiones impetrare sunt ausi. Officium insuper diuinum, prout tenentur, non recitarunt: negotiatores, ac alienæ rei conductores, proxenetæ illicitorũ contractuũ, laicorum ministri, ac in rebus eorum procuratores existentes, tabellionatus officium exercentes, ac leges, & physicam audientes, villarum procurationes suscipientes, ac Principum, & sæcularium virorũ iusticiarij: corã secularibus magistratibus, clericos inuitos cõuenire sunt ausi, contra Ecclesias, à quibus beneficia obtinent, aduocati, vel procuratores extiterunt. Instituti hæredes rogati de restituendo hæreditatem incapaci, taciram fidem dederunt. Calumniatores, maledici, venatores, ioculatores, goliardi, seu buffones. Carnificũ seu macellariorum, aut tabernariorum officium publice, & personaliter exercentes. Aleatores, ac bona Ecclesiæ dilapidantes: publicis spectaculis, & clãdestinis nuptijs interessentes, nuptias secundas benedicentes, virgatis ac partitis, & alijs prohibitis vestibus publice vtentes, & comã nutrientes siue relaxantes, ebrij, fornicarij, concubinarij, ac matrimonium de facto contrahentes. Monialibus, & spiritualibus filiabus se cõmiscentes, stupri, incæstus, adulterij, ac criminis nefandi rei, sacrilegi, vsurarij, à manifestis vsurarijs obiationes recipientes, eosque Ecclesiasticæ sepulturæ tradentes, beneficia, præstimonia, vel fures, simoniaci, periuri, ac falsi testimonij rei, homicidæ, venefici, parricidæ, & per assassinos alios interfici mandantes. In criminalibus capitalibusq; causis accusatores, aduocati, procuratores, testes, contra reos in secularibus tribunalibus extiterunt, trũcationesq; mẽbrorũ per se faciẽtes seu iudicantes, duellum alijs sponte offerentes, seu oblatũ suscipiẽtes, naues ad pugnã gubernantes, & cõflictũ personaliter exercentes, alioq; ad pugnam incitantes, violẽtiæq; illatores literas ad alios directas aperiẽtes, & aduersarijs ostendentes. Ecclesiasticos viros, vt sua resignent beneficia, ac ne citati ad curiã accedãt, capientes. Incendiarij, ac raptorũ, & Ecclesiarum violatorum non satisfacientium, sepulturis interessentes, eorumq; eleemosynas recipiẽtes, ac de eorũ rapina participantes. Sortilegij, cõsulentesq; aruspices, incãtatores ariolos, augures, sortilegos: ac eos qui artẽ magicã profitẽtur & peccatores, qui sibi cõfessi fuerũt, signo, aut verbo, prodẽtes, blasphemi, apostatæ, chismatici, hæretici, ac hæreticis receptatoribus, defensoribus

& fauto-

fautoribus eorum Ecclesiastica adhibentes Sacramẽta, ac eos Christianæ sepulturæ tradentes, & eorũ eleemosynas ac oblationes recipiẽtes. Ex cõmunicationis vinculo innodati per annũ, vel multo tẽpore contumaciter steterunt, Falsarij, cõspiratores ac lesæ maiestatis rei, seque de suis criminibus gloriãtes. Quare peto, præmissorum habita informatione summariã, eos citari personaliter, aut capi, ab Ecclesijs, ad quas confugerũt extrahi, incarcerari, tortura siue iuramẽto præmissis interrogati: cõfessionibus propijs aut testibus conuictos ab ingressu Ecclesiæ interdici, suspẽdi, beneficijs priuari, ac bonorum publicatione puniri, verberari, in exilium mitti deponi, ac in arctũ monasteriũ detrudi, in perpetuum carcerẽ dãnari, ac exigentibus culpis, aut data incorrigibilitate degradari, ac sæculari curiæ trãdi, pœnis vẽ alijs pecuniarijs, vel corporalibus, canonicis, vel synodalibus, cõsuetudinarijs, siue arbitrarijs puniri, aliquo ipsu tẽporis nõ obstãte. Deficiente vero legitima probatione, ob vulgatã infamiã, grauc scandalũ, vehementẽ suspitionem ex testiũ dictis obortam illis purgationẽ indici, in qua si defecerint, vti conuictos puniri. Si vero capi non potuerint, absentes eos pœnis dãnari cõdignis. Et si opus fuerit ad dictarum pœnarũ executionẽ seculare brachiũ imploretis. Pro quib⁹ omnibus, ac in necessarijs eorũ, vestrũ imploro officiũ, ac expẽsa protestor, & peto.

Coram vobis Domino. N.

CAPVT. II.

1 *Denunciationes coram iudice fieri expedit.*
2 *Tabellionum corruptus animus delictorũ correctionẽ impedit.*

VOties enim ad expurgandam Ecclesiasticã Rẽpub. facinorosis sceleribus, alicuius eorũ flagitiũ [a] nunciandum est, decet vt id præsentia iudicis fiat. Si cenim & iudex ipse perpẽdere poterit, quæ sit personę qualitas, contra quam denunciatio fit, & insuper delicti species ac grauitas, vt iuxta illã, quæ futura sunt, ordinet, ac præcipiat; intelligatque, quo animi motu, qua vẽ certitudine delicti, fiscalis suus, aut quiuis alius denũciaturus accedit: & an etiam negociũ id, de quo agitur, notario, qui tunc scilli offert, tuto committi valeat. Nõ enim in criminalib⁹ causis minima cura iudicis debet esse personã notarij eligere, ac variare iuxta casuũ & negociorũ occurrẽtiã, cũ præcipueq; inter pleres optio datur. Multũ namq; impedit delictorum

1

a

rum correctionem tabellionum
b animus corruptus ᵇ precibus, aut precio, seu particulari quadã affectione, vnde sæpius causarũ secreta reuelant, testes negligenter, & non vt decet, examinant, & iudices ipsos varijs persuasionibus, & fictionibus ad suæ prauæ intentionis tramitem inclinare satagunt, aut alijs importunitatibus oppugnãt, eorum insuper torpore, & segnicie (cum à iudicibus seu fiscalibus in similibus copia, & reorum pauperum defensio. Oportebit etiam de omnibus curiæ tabellionibus diffidere, quando illos certioraturos malefactorem de his, quæ geruntur, iudex probabiliter suspicatur, extraneumque quærere notarium, quo præsente denuncia tio fiat, & per quem summarie informationis testes examinentur, ac mandatum capturę subscribatur. Proderit præterea quod Iudice præsente denunciationes fiant contra reos: nam ex hoc ipse facilius illorum memoriã cõseruabit, & melius rationem criminalium causarum, & status earum ab officialibus exiget, nec eis licebit, aliquorum prosequi causas, & reliquas pro arbitrio silentio præterire.

A *IVdicis fiat.* Vide multa lectu non indignaq; de hac denunciatione; quę coram iudice facienda est, circa quam huius capitis argumentum versatur. Scripta per Ang. in tract. malefi. in verbo, *Nec non ad denun.* Bosi. in locupletissimo illo delictorum tractat. tit. de denunciatione. pagi. 101. Iulius Clar. lib. 5. recep. senten. §. fin. quæst. 3. & 7.

Tabellionum animus corruptus. B
Dolus equidem, & tabellionum imperitia, destruit mundum: & multorum conscientias in magno discrimine constituit, vt singulariter scribit Bald. consi. 6. incipien. Viso testamento. lib. 2. Et ex notariorum imperitia plurima damna, & litium occasio oritur. Ita scribitur in sacro Concilio Tridentino, sessione. 22. c. 10 de reformatione. Qua propter iustissimè ibi decretum est Notarios imperitos, vel in officio delinquentes, priuandos, vel ad tẽpus suspendendos esse, ab Episcopo tanquam Apostolicę sedis, de legato. Ex quibus iustissime defenditur decretum ab Illustrissimo Toletano Præsule factum quo statutũ est, quod nullus Notarius Apostolicus, fungatur munere suo, in hoc ampliss imo Archiepiscopatu, nisi pręuio examine, approbatus fuerit ab ipso, vel ab iudicibus sui senatus, qui semper floret viris integerrimis, & omni laude dignissimis.

Contra Notarios.

Et multa contra tabellio nes, & Notarios tradit Ripa. in. l. Cẽturio. nu. 85. ff. de vulgar. Cagno. in l. si librarius. nume. 2. ff. de regu. iur. Neuiza. consi. 28. nu. 11. & 12. Iasi. consi. 37. col. 2. lib. 4. Iac. Menoch. consi. 38. num. 138. vol. 1. & Antonius Tessara peculiari libello, cui titulum fecit de erroribus notariorum.

Nec minus quam notarij, impedire solent dilectorum condignam punitionem, nonnulli receptores Ecclesiasticarum curiarum, qui sic iure optimo nuncupantur, cũ receptores sit munerũ, & delinquentium receptatores, nec non fabricatores iniquita-

Contra nõnullos receptores curiarum Eccle.

quitatuum: canes sunt ferarum, & ciuium deuoratores: Qui muneribus & donis corrupti, facinorosos homines, & publicos peccatores tuétur, & probos & bonis moribus imbutos, si nihil eis tribuunt, infamant, & persequũtur. Quod si crimen aliquod antequã ad iudicis aures perueniat, ipsi nouerint: sæpenumero illius causam de plano iudicant, & nõ sine plena manu. In reorũ informationibus innumera crimina perpetrare solent: nam aliquando testes in suũ fauorẽ deponentes, longe repellunt, asseuerantes, illud omittendum esse, quousq; pro illis ferant testimonium. Si vero nullam culpam inueniunt, vt salarium itineris reportent, ex capite, in testium depositionibus asseuerant, scandalum saltim ortũ fuisse, ex obiecto crimine, quasi hoc alicuius foret momenti, non probata legitima causa scandali, præsertim apud optimos iudices, & Deũ timẽtes. Inquirũt isti aliena crimina, cũ ipsi grauissimis sceleribus irretiti sint. Quibus illud Salustij obijci potest. *Qui in alterum dicere paratus est, vitio carere debet.* Et vt egregie cecinit ille.

Tollere festucã vis de fratris oculo
Quæ tua conturbat, lumina, tolle trabem.

Et Horatius.

Cum tua peruideas oculis mala, lippus inunctis.
Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum.

Tepus equidẽ mihi deficeret, si sigillatim omnes ipsorũ iniquitates recenserem. Cæseo Christianæ reioublicę vtilissimũ fore, vt istis hominibus ab Ecclesiasticis tribunalibus expulsis, testes in criminalibus causis, præsertim grauioribus cora iudicibus examinarentur, q̃ iuri communi cõsonũ est l. Apud eloquentissimũ C. de fidei instr. tradit late Calagur. Episc. reg. 757. vbi. ipse anno taui, Iacob. Menoch. in tract. de recup. possess. 15. remed. q. 26. nu. 336. & latissime doctissimus Auend. de exequẽd. mand. Regum 2. p. c. 17. vbi regulã istam cũ vndecim limitationibus cõstituit. Vel oportet, quod in singulis tribunalibus, vnus vel duo clerici viri probi, & integerrimi ad munus, hoc assignato cõpetẽti salario eligerẽtur, qui cũ alijs curiæ officialibus debito tẽpore sin dicarẽtur. Nec dicta malamedẽtur si testiũ examẽ (prout nũc fit) priuatis locorũ clericis cõmittatur: nam cũ ex proprio munere hoc illis nõ incũbat, negligẽtissime in his se gerant, quia frequẽtissimè ipsis absentibus, & prorsus ignorãtibus, testes ab receptoribꝰ examinãtur: nec iudice cõmissionis opus est, nisi ad solam subscriptionẽ factæ informationis.

Officiali, ac Vicario generali.

CAPVT. III.

1 *Differentia sit ne aliqua inter officialem vel Vicarium.*
2 *Officialis vt corrigere, & punire crimina possit, potestas expressa sibi est committenda.*
3 *Officialis ex generali mandato potest inquirere.*
4 *Compositio officialis Episcopi, facta super crimine, an Episcopo*

copo præiudicet.

5 *Antiquo iure de diaconorũ cau sis, tres Episcopi cognoscebãt, de causis vero præsbyterorũ sex.*

6 *Episcopi vel eorum officiales per se hodie de cõsuetudine de clericorũ causis criminalib' cognoscũt.*

7 *Solemnitas, quæ hodie ex Tridẽtino Concilio, in clericorum degradatione obseruanda est.*

HI duo termini Officialis, ac Vicarius, inter se differunt, vt notat Gulielmus in Clem. 1. de offic. vicar. quam refert Federic. de Senis in cõs. 302. incip. Reuerẽde Pater, dicitur in iure. in col. fin. Nam quicquid potest officialis, potest, & Vicarius, sed non conuertitur: & Officialis non habet potestatẽ circa actus spirituales extraiudiciales, quia illud pertinet ad Vicariũ in spiritualibus, & Vicarius potest punire, & corrigere, a non tamẽ officialis. Quando autẽ Episcopus vnũ solũ Vicariũ constituit, credit Feder. vbi supra, quod transit in eum, quicquid transiet in officialẽ, & quicquid trãsire potuit in Vicariũ in spiritualibus. Ioan. And. tamẽ in addit. ad specul. in Rub. de officio Vicarij, dicit ꝙ ista vocabula sunt synonoma, & sic idẽ est dicere Officialis, quod Vicarius, & quod dimittenda est ista diuersitas vocabulorũ cõsuetudinibus patriæ, quẽ refert Barbat. in Clemen. Et si principalis. de rescript. in 1. col. qui dicit, ꝙ ista opinio Ioan. Andr. videtur verior, & sic quod nulla sit differẽtia in effectu, sed solum in nomine, reiecta opinione Guliel. vbi supra, qui nititur facere differentiam inter ea, quæ sunt gratiæ, & iustitiæ, & iurisdictionis voluntariæ prout latius ipse refert. Præter alia autẽ, quæ in his qui creãdi sunt Officiales adesse debent, tanquam quibus totius diœcesis moderatio, ac regimen committenda sunt, aut saltem committi solent (licet verius ij coadiutores, non vero excusatores Episcoporum esse deberent) vt crimina corrigere, & punire possent, pœnãque depositionis infligere; non sufficit quod solũ aliquis in Officialẽ creetur, sed requiritur quod sibi expresse prędicta committantur, vt sanxit Bonifacius huius nominis Pontifex. 8. in c. licet. de officio Vicar. lib. 6. Sufficeret etiã iuxta glo. ibi, quod expressis aliquibus casibus ex requirẽtibus speciale mandatum, cętera sub generali clausula cõmitterẽtur. Aduerte tamen quod talis officialis ex generali mandato posset inquirere, vt notant Ioann. Mon. Lapus, & Domin. contra Ioan. And. ibi, & vide notabile verbum in ista materia per Mar. in c. Qualiter. lo. 2. de accus. quęstion. 5. artic. 13. quod refert Felin. in cap. Non potest. de re iudica. in. 4. col. vbi dicit quod licet Vicarius Episcopi ex generali mandato, non potest punire, tamen sicut potest inquirere, vt supra, ita posset inquisitum, absoluere absq; alia relatione ad superiorem. Et dicetur facta inquisitio, & absolutio, ex potestate ordinaria Vicarij; quę nõ impeditur, per. d. c. licet, ꝙ dicit dictum peregrinũ, & nunquã obliuiscẽdum. Et quanuis Ripa. in. l. qui con-

condẽnare.in.3.col.n. pen. ff.de re iud.referat hanc conclusionẽ Marian. & Felin. & dicat quod ista decisio nõ videtur vera, quia Vicarius non prohibetur, condemnare criminosos, fauore ipsorum delinquentium, sed defectu potestatis iurisdictionis: Vnde cum Vicarius careat potestate, non videtur quomodo possit absoluere. Ego credo eorũ opinionẽ esse vẽram in terminis, in quibus ipsi loquũtur, quia dicũt q; sicut permittitur Vicario facere Inquisitionem ad effectum remittendi culpabiles inquisitos ad Episcopum, sequendo decis. Rotæ.66.in nouis: ita si post Inquisitionem inuenerit eos innocentes, potest absoluere. Nam in isto casu sententia absolutoria Vicarij non est à crimine, vnde non operatur exceptionem rei iudicatæ, ad quam pronunciãdã necessaria esset iurisdictio, sed est solum absolutoria ab Inquisitione per eum formata, ad quã sufficit eadem potestas, qua potuit Inquisitionem formare, & eundem quem absoluit, ad Episcopũ remittere, si fuerat inuentus culpabilis. Et isto modo non obstat regula negatiua, Quod qui non potest condemnare, non potest absoluere: in qua etiam videtur fundari Ripa, dũ impugnat prædictos Doctores. An autem quã do officialis Episcopi fecit exposition pecuniariã super adulterio posset præiudicare Episcopo, quo minus possit iterũ cognoscere, & debita pœna Clericũ criminosum punire: vide Paul. de Cast. cõs.368.notãdũ.in.1.volu. & si quisquã dubitauerit, cur tantorum, ac tã grauiũ criminũ causas, corã solo officiali Episcopi tractandas, ac ab eo definiendas proposuerint, cũ antiqua iura Ægasthensiũ, & Carthaginensium conciliorum statuerint, diaconum à tribus Episcopis vicinis, præsbyterũ à sex, audiendos esse, vt habetur in capit. Si quis tumidus, cum duobus seq.15. q. 7. præcipuę, cum illa tria capitula intellexerit Archidiac. ibi, in causa criminali, in qua procedit̃ur addepositionẽ, prout sunt in hac nostra denunciatione plura crimina depositione digna. Huic dubitationi satisfaciendo dicimus q; de consuetudine audiunt Episcopi per se, vel per Officiales suos causas criminales Cleri corum suorum: vt notat Specu. tit.de accusatio.in.§. quarto loco, cuius meminerunt Ioan.An. & Dom.Philip.in c.degradatio, de pœnis.lib.6. Vnde solus Episcopus sine numero aliorum Episcoporum potest Clericũ verbaliter deponere, vt notãt ibi Domi. & Philip. In criminibus autem illis, in quibus procedendum est ad actualem degradationem, tũc adhibendus est numerus Episcoporum, de quo in dictis iuribus in examinatione, & definitione causæ, & ad pronunciandam illã verbalem depositionem, quæ debet precedere actualem degradationem, vt notãt Domi. & Phil. in d.c.degradatio. & scribitur in lib. Pontif. fol.203.col.4. Hodie vero in Concil. Triden. in.3. Sess. celebrata anno Domini.1551. canone.4. statutũ est, quod liceat Episcopo, seu eius Vicario procedere in dictis criminibus, etiã sine requisito numero Episcoporũ subrogatis tamẽ loco eorũ to-

Concil. Trident.

tidē Abbatibus, vel perſonis in Eccleſiaſtica dignitate cōſtitutis prout habetur in decreto dicti concilij tenoris ſequentis: Epiſcopo per ſe, ſeu illius Vicarium in ſpiritualibus generalē contra Clericum in ſacris etiam preſbyteratus ordinibus conſtitutum, etiam ad illius condemnationē, nec nō verbalem depoſitionem, & per ſeipſum etiam ad actualē, atque ſolennem degradationem ab ipſis ordinibus, & gradibus Eccleſiaſticis in caſibus, in quibus aliorum Epiſcoporum præſentia, in numero à Canonibus definito requiritur, etiam abſq; illis procedere liceat, adhibitis tamen & in hoc ſibi aſsiſtētibus totidem, Abbatibus vſum mitrę & baculi ex priuilegio Apoſtolii co habentibus, ſi in ciuitate aut diœceſi reperiri, & commode interesſe poſsint. Alioquin alijs perſonis in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutis, quæ ætate graues, ac iuris ſcientia commendabiles exiſtant. vsq; hucusque

ANNOTATIO.

ADde plura quæ de Officialis, nec non Vicarij generalis iuriſdictione, & poteſtate, quę ſcribit Ab. in c. ſi quis cō tra. n. 30. vbi Feli. & Doct. de foro comp. Rot. deci. tit. de officio Vicarij in nou. vbi ampliſsima additio Syluest. in ſumm. in verbo, Vicarius. q. 4. Petrus Rebuff. in practi. benefic. 1. part. titul. de Vicarijs Epiſcopo.

A *Punire & corrigere.* Eſt ſane peculiare munus Epiſcoporū, vel Vicariorum ſuorum generaliū, ſubditorū crimina, & ſcelera punire, eorumque vitia redarguere & quod ab eis ſumme cauēdum eſt, ne Clerici præſertim curā habentes animarum, criminoſi ſint & inhoneſtam vitam agant, vel prauis, & corruptis ſint moribus vt in Cōci. Trid. ſeſ. 14. in proœ. de refor. & ſeſ. 6. c. 3. de refor. Iure igitur, generalis hæc delictorum denūtiatio, coram Vicario generali proponitur, cū ipſe ex munere ſibi commiſſo, puniendi, & corrigēdi, hæc crimina ampliſsimam iuriſdictionem, & poteſtatem haberet. c. licet. c. irrefragabil. de officio ordinarijs. c. de perſona. 11. q. 3. Concil. Trid. ſeſ. 24. c. 20. de reform. vbi interdictū eſt Decanis, ſeu Archidiaconis, vel alijs inferioribus iudicibus, criminales cauſas etiam vi ſitando iudicare. Quæ poteſtas, & iuriſdictio non ſolum eis cōpetit aduerſus clericos (quos ſæculares appellamus) verum contra regulares, ſi extra clauſtrū vitam agentes, delictū aliquod fuerint perpetrati. Conc. Tri. ſeſ. 6. ca. 3. de refor. nec iuuari poſſunt Clerici, ad effugiendam hanc ordinariam iuriſdictionē, ſub prætextu immunitatis, aut exēptionis, non obſtantibus quibuſcunque conſuetudinibus, aut cōcordijs etiam iuramento confirmatis, vt in d. Concil. ſeſ. 14. c. 4. de refor. Imo ad defendendam ſuā iuriſdictionē procedere poſſunt ordinarij, contra eam turbantes & impedientes, etiamſi fuerint exēpti, vt ægregie ſcribit Innoc. in c. dilectus, de pœnis, quem ſequitur Step. Aufrer, in tract. de poteſt. ſæcular. ſuper Eccleſ. perſonas. n. 23. Ioan. Rojas, Valentinus Inquiſitor in tract. de hæreticis. 1. p. n. 555. cū ſequenti aſſe-

uerans

uerans, quod cum ipse esset Episcopatus Pampilon. Vicarius generalis, ita in forensibus controuersijs obtinuit, contra Canonicos regulares illius Ecclesiæ, & contra quosdam monachos diui Bernard: ipse quoq; Inno. singularem sententiam receptam vidi contra moniales exemptas, quæ mulier emnuptam, intra claustra monasterij iniuste detinebāt, & hac ratione, iustissimè iudex ordinarius contra ipsas censuris Ecclesiasticis processit: quousq; mulier ipsa, marito fuit restituta idemq; in similibus casibus erit obseruandum.

☞ Cōpetit quidem Episcopis amplissima potestas, & iurisdictio: visitandi, corrigēdi, & emendandi clericos omnes suę diœcesis, etiam capitulares cathedralium, aut maiorum Ecclesiarum, vt solus hac iurisdictione vti possit: nō obstantibus exemptionibus, consuetudinibus, sentētijs iuramentis, concordijs in contrariū Concil. Trid. sess. 6. c. 4. de reforma. Quæ decisio non solum obseruanda est, quando visitat: sed etiā quoties ex officio, vel ad partis petitionē procedit in casibus in dicto decreto diffinitis vt probat idem Conci. sess. 25. cap. 6. de refor. cū vero Episcopus, vel eius generalis Vicarius extra visitationem cōtra capitulares procedit longo aliter est obseruandū. Pro cuius declaratione oportet prēmittere, quid sacri antiquicanones circa hoc decreuerint. Etenim Conc. Cartha. 4. ca. 23. his verbis diffiniuit: *Nullus* (inquit) *Episcopus nullam causam audiat sine suorū clericorum præsentia alioqui sententia sit irrita.* Quod retulit Gra. in c. Episcopus nullus iij. q. 7. Et quanuis Concilium illud Cartha. fuerit prouintiale: in ca. 1. de excessi. prælā. fere idem fuit stabilitum, nempe quod Episcopus minime sententiam interdicti proferat, vel clericos suspendat sine iudicio capituli, quo loco glo. consensum c. expoſcit ex tex. in c. quęsiuit, de his quę fiūt à maio. par. ca. cum alijs congestis à Fe. in c. irrefragabili, col. 2. de offi. ord. Quæ opinio seruanda est quando de graui & seuera pęna imponēda tractaretur Ioā. And. Ant. de Butrio Abb. & omnes, in d. c. 1. glo. Arch. & Domi. in c. 1. de hæret. lib. 6. Oldr. cons. 251. Vnde veteres Canones, qui consiliū capituli in suplicio clericis inferendo desiderant, quales sunt text. in c. 3. de consue. lib. 6. capit. nouit. c quanto de his quę fiunt à prēla. glo. in verbo, per capitulum in d. c. irrefragabili loquūtur in leuibus criminibus; in his etenim cōsilium capituli ab Episcopo requirendum est. Itaque ex his quæ Doctores diuersis locis tradiderunt, hæc colligitur resolutio, quod cōsiderata criminū qualitate, iura requirētia consilium, de cōsensu sunt intelligēda si ardua, & grauia sunt. Si vero causa leuis, & parui momenti fuerit, vel non admodum grauis sufficit consilium absque cōsensu requiri. Hodie vero ex Sacro Concilio Tridētino sess. 25. cap. 6. de refor. supra allegat. nullo modo Episcopus cum extra visitationē aduersus capitulares procedit id facere poterit, absq; cōsilio, & assensu duorum canonicorum qui singulis annis admunus hoc sunt nominādi v-

bi forma, quę in procedendo diffiniendo obſeruanda eſt præſcribitur quæ ſi omiſſa fuerit omnia irrita ſunt, & inania.

Conc. Tri. interpretatur. Quam equidem conſtitutionẽ locũ obtinere cẽſeo, in quibuſcunque criminibus, quanuis grauia non ſint: quia generalia concilij verba, nullam circa hoc reſtrictionem patiũtur. Quod prudẽtiſsimè ex eo factum fuiſſe cẽſeo: nam cum non omnino iure ſit diffinitum quæ crimina grauia ſint vel leuia, ſed hoc magis ex prudentis iudicis arbitrio dependeat, innumeræ lites ex his concertationibus orirentur, & indedareturanſa, quacapitulares moleſtijs afficerẽtur, quibus obiare potiſsima fuit cura, Cõcilij. in Eccleſijs vero quib' cõtraria eſt conſuetudo, illa ſeruabitur prout Concilium ibi decreuit.

Nec poſſunt Clerici, aut laici, in criminibus mixti fori, fugere ab hac ordinaria Eccleſiaſtica iuriſdictione, etiamſi allegẽt ſe habere certos, & peculiares iudices, per literas (quas conſeruatorias nuncupãt) vt eos a moleſtijs & iniurijs defendant (vt moris eſt) dictæ nempe literæ, cum quibuſcunque clauſulis, aut decretis nullius momenti ſunt. Conc. Trid. Seſ. 14. c. 5. derefor. Excipiũtur tamen generales Vniuerſitates, ſeu Collegia Doctorum, vel Scholaſticorum, vel regularia loca, aut hoſpitalia actu hoſpitalitem obſeruantia: quorum perſonæ, ſuis priuilegijs, & exemptionibus, circa iuriſdictionem ſuorum iudicum conſeruatorũ, frui minime prohibentur.

Sed dubiũ ægregium, & in praxi frequentiſsimum, nec alienũ à noſtro inſtituto ſe offert. Vtrũ dicti conſeruatores Vniuerſitatum, vel religioſorum, aut piorũ locorũ, poſsint de omnibus cauſis, cuiuſcunq; conditionis cognoſcere, & dubium facit Innocentij quarti Pontificis Maximi conſtitutio. in c. 1. de offic. dele. lib. 6. qua his iudicibus conſeruatoribus, tãtum conceſſum eſt, vt de manifeſtis iniurijs, & violentijs cognoſcant: nec ad alia quæ iudicialem indaginem exigunt, ſuam poſſunt extẽdere poteſtatem. Idem decretum eſt in c. fi. illo titulo. Quod ſi præſcriptam formam fuerint tranſgreſsi, eo ipſo per annum ſuſpenſi ſunt. Imo, & quod non vulgarem difficultatem habet Regia conſtitutio prima. tit. 8. lib. 1. ord. nou. diſiniuit, minime poſſe iudices cõſeruatores id tranſgredi, etiamſi vberior poteſtas, & iuriſdictio in reſcripto conceſſa fuerit; quodſi ad vnguem non ſeruauerint pœna amiſsionis, naturalitatis, horum regnorum puniuntur.

Verius tamen videtur, non eſſe prædictis iudicibus prohibitum de alijs cauſis vltra violentias, & manifeſtas iniurias cognoſcere: ſi in literis Apoſtolicis, illis fuerit indultum, quod ex eo manifeſtè patet. Quia ſummus Eccleſię præſul, cauſas ad Eccleſiaſtica tribunalia exſpectãtes auocare poteſt, & alteri terminandas cõmittere, vt in c. noſtrã. de appel. c. paſtoralis. §. præterea, de offic. dele. c. Eccleſia. in. 2. verbo: *Nec quidquid*, vt lite pend. Cõc. Trid. Seſ. 24. c. 20. de reform. conducit. text. in. l. iudicium ſoluitur. ff. de iudi. tradit vltra alios latiſsime D. Couar. in pract. q. c. 9. Et

illo-

istorum iudicum potestas à literarum facultate dependet, ca. recepimus. §. porro. de priuileg.

Nec refragatur tex. in c. 1. quia loquitur quãdo cõseruatorũ potestas est limitata. Secus vero si ampla tribuatur iurisdictio, quia tunc impune ea vti possũt. Qua propter illius text. decisio fere hodie inutilis est, cum amplior forma recepta sit, vt scribit Ioã. Andr. ibi in casus positione, & ibi etiam Archi. & Domi. idem Domin. in d. c. fin. §. conseruatores, Petrus Rebuffus in. l. 48. in fine. ff. de verb. signific.

Regiæ constitutiones 1. & 5. tit. 3. lib. 1. ordi nouæ explicantur.

Nec minus aduersatur præcita ta Regia lex prima disponens, non esse alicuius valoris iurisdictio, quæ contra dictã prohibitionem concessa fuerit. Quia interpretanda est in casu, d. c. 1. cũ quo concordat, vel quando talis concessio tenderet in præiudicium Regiæ, & secularis iurisdictionis: non vero quando ea iurisdictio daretur tantũ inter Ecclesiasticas personas, quarum causæ coram iudicibus Ecclesiasticis sunt tractandæ, vt in c. fi di ligenti. de foro comp. cum alijs Regia lex. 57. tit. 6. part. 1. Vel si causa esset Ecclesiastica, vt in Clemẽt. 2. de iudi. l. 56. eadem par. 1. His nempe casibus, Pontifex Sũmus liberam potestatem & iurisdictionem obtinet, nec Regia potestate potest impediri. ca. nouit. de iud. l. 5. titul. 3. lib. 1. ordin. nou. & quod iste sit verus, & germanus intellectus. d. legis ex verbis ipsius colliges: cum dicit. *Los conseruadores dados, y diputados por nuestro muy sancto Padre, no sean osados de perturbar la nuestra jurisdicion seglar, ni se entremetã à conocer, ni proceder, &c.* Intelligenda quidem lex est inter laicos, & exceptio, quę statim sequitur, ibi. *Saluo de injurias y ofensas manifiestas, y notorias, que suelen ser hechas a las Iglesias, ò monasterios, y personas Ecclesiasticas.* interpretanda est respectu laicorũ.

Vnde ex illa lege singulariter colligo, iudices conseruatores religiosorũ, vel mẽdicantiũ, posse non solũ contra Clericos, stante dicto decreto Concilij Trid. procedere, sed contra laicos, pro manifestis iniurijs, vel violentijs personis Ecclesiasticis illatis, quanuis rei sint quia minime ex hoc defraudatur Regia iurisdictio, cum talia crimina mixti sint fori. ca. cum sit generale. de foro compet. l. 58. titul. 6. p. 1. l. 4. tit. 18. ead. part. & cum dicta Regia lex. 5. tit. 3. lib. 1. ord. Loquatur de laicis, in illis regulam constituat, exceptio qua permittitur conseruatoribus, de manifestis iniurijs, & violentijs cognoscere contra laicos dubio procul intelligenda est, cum exceptio semper ex regula profluat. l. nam quod liquide. §. fin. ff. de penu. legat. & huic interpretationi non vulgariter suffragatur. l. 2. tit. 8. lib. 1. ord. nouæ dicẽs: *Iuezes Ecclesiasticos ansi conseruadores, como otros qualesquier, no seã osados de exceder los terminos del poderio, que los derechos les dan en sus jurisdiciones: y si excedieren lo que los derechos dispõẽ, y en la nuestra jurisdicion Real se entremetieren, y la atentaren vsurpar, y entrelegos, sobre causas profanas, &c.* Nõ certè inter Clericos, nec circa causas Ecclesiasticas lex illa aliquid diffiniuit.

Et

Et nota quod tunc dicetur manifesta iniuria, & violentia inferri, vt pateat aditus iudicibus cõseruatoribus contra laicos procedendi, quando monasteriũ vel religiosi sua possessione perturbantur, aut eorũ priuilegia exẽptiones, & immunitates violãtur c. cum sit generale de foro. cõp. quod in qualibet oppressione locũ obtinet in cap. si clericus eo. titu. Abb. & Doctores in d. c. cũ sit generale. vbi Socin. n. 18. Lap. alleg. 58. & 72. & est optimus textus. in capi. conquestus. de foro cõpe. vbi iudicibus Ecclesiastic. permittitur laicos cõpellere, vt prò iniurijs, & damnis Ecclesiæ illatis competenter satisfaciant, & cõducit tex. quem ibi ad hoc not. Barb. in c. licet. de pœnis, in verbo. *Exigunt*. Quia exigere est ab inuito extorquere. l. lex fidei cõmiss. ff. de legat. 3. & est hodie ægregia decisio Conc. Trid. sess. 22. c 11. de reform. & in proprijs terminis huius propositæ controuersiæ tenet Ioã. Lup. Hispanus (vir magni nominis) in rep. c. per vestras de dona. inter vi. & vxo. § sed pulchra dubitatio. nu. 3. fol. magno. 181. Et ita non semel iudicatum vidi, maxime hoc anno 1583. in fauorem religiosissimi, totoque orbe celebratissimi Collegij Societatis Iesu, huius Complutẽsis populi. Nam cum quidam ciues opidi de *Loranca*, vim dicto Collegio quibusdam suis prædijs intulissent, meo cõsilio querela huius oppressionis, & violentiæ, proposita fuit coram Vicario generali huius Complutensis curiæ, tanquã iudice cõseruatore, & licet rei personaliter citati, declinatoriã fori exceptionem proposuerunt, causa ad Regiam Pintianam curiam fuit delata, declaratum in ea fuit, nullam vim à iudice conseruatore illatam fuisse, & causa ei remissa fuit.

Hęc de conseruatoribus mendicãtium ordinum, piorumque locorum: cõseruatores vero Salmanticensis, Pintianæ, & Complutensis Academiæ, in distincte de omnibus causis in fauorẽ Doctorum, vel Scholasticorum, cõtra laicos procedere possunt. l. 8. tit. 7. lib. 1. dicti noui ordina. cum dicit. *Que el Maestrescuela o su lugar teniente pueda conocer y conozca de todas las causas tocantes a la dicha Vniuersidad, y a las personas del dicho Estudio, aunque no seã injurias, ni fuerças notorias y manifiestas.*

Ego N. Presbyt.

CAPVT. IIII.

1 *Laici Clericos accusare nõ possũt*
2 *Prælati cauere debẽt, ne officialiũ suorum officia sub annuo censu locentur.*
3 *Fiscalis curiæ in principio officij iurare tenetur.*

VM enim in curijs Ecclesiasticis officio fiscalis fũctu. i, vltra laicorum crimina, clericorũ etia flagitia accusare, seu denũciare debeãt, & laicis interdictũ sit clericos accusare, aut in c. Laico. & in c. Sicut Sacer. 2. q. 7. optime faciunt Prælati, si Sacerdotes, aut in sacris saltem cõstitutos viros, similibus præficiunt officijs: illa namq; non ea quã seculares viri, inuidia, ac infestatione,

festatione, clericorũ flagitia accusabunt, aut iudicibus nunciabunt, & vitia solum persequentes, reorum personas tanquam in eadem sorte Domini vocatas non abhorrebunt. Fiet insuper, vt ad occultanda crimina, non sic facile muneribus corrumpantur, quod tandem prudenter statutum inueni inter Constitutiones Cæsaraugustanæ Prouincię cuius est Ecclesia nostra Calagurritana, in tit. de procurat. in constitu. penul. tenoris seq. Nullus de cętero procurator fisci admittatur, nisi in sacris sit ordinibus cõstitutus, suffraganeis nostris, & eorum officialibus contrariũ faciendi potestatem omnimodã
2 adimentes. Debent tamen Pręlati cauere ne similia officia illis,
b vel alijs sub annuo cẽsu locẽt.[b] Nam dum hoc fit, feruent vitijs omnibus reipublicæ, Clericiq; ac laici facinorosi, non vitę emẽdatione, sed pecuniæ prestatione canonicam vltionem effugiunt, quam promerentur ficque dum quid offerre possint; habeant, q̃ in eis aliquid puniri possit, non timent. Cum præterea synodalium testium vsus simul cum ipsa synodorum celebratione (nõ paruo Christianitatis dispẽdio) perierit, & eorum loco in singulis diœcesibus ij, quos fiscales vulgus appellat, creati videantur, non minima debet esse prælatorum cura, vt ad huius officij onus, & exercitium prudentes, fideles, ac solertes viros eligant, qui subditorum suorũ spiritualia vulnera valeant inuestigare, illa quæ iam nota, & probatione non difficilia, prælatis eisdem, aut suis Vicarijs reuelare ignauia non differant, aut perfidia dissimulent. Et vt hoc diligẽ 3
tius obseruent, aduertant semper Prælati, seu eius Vicarij in creationibus talium fiscalium vt eos faciant ante omnia iurare, c
quod officium suum fideliter, diligenter, & legaliter exercebũt. Cum enim tales censeantur publici denunciatores, tenentur in principio sui officij iurare, vt notat Angel. in l. si vacantia. de bon. vacan. libr. 10. quem refert Præpo. in cap. de accusat. 2. quęs. 8. col. 65.

A *Ccusare.* Videlatè prępositũ A
in c. laicos. n. 4. 2. q. 7. glos. Abb. & Doctores in. ca. ex parte. de testib. l. 3. tit. 3. lib. 1. noui ord. Idq; ægregie in Concilio Prouin. Toleta. celebrato anno. 1566. act. 2. c. 11 his verbis diffinitum est. *Fiscales ab Episcopis deputentur, qui vel sacerdotes sint, vel intra sex menses ad sacrum ordinem, intra annum ad sacerd tiũ promoueri possint, & promoueantur. Alioqui ad vsum proprij muneris nequaquã admittantur.* Et duas rationes, propter quas laici à clericorũ accusationibus repellũtur. Scribit Ioan. Crot. in tract. de testib. nu. 56. Hieron. Gig. in tract. de crimine læsæ Maiest. in rubr. quomodo, & per quos crimen læsę Maiest. prob. quæst. 15. Possunt tamen laici in aliquibus criminibus Clericos iure optimo accusare. Primò, in crimine hereticę prauitatis. c. Sacerdotes. ca. oues. 2. q. 7. Secundò, in crimine læsę Maiest. c. sane. 15. q. 3. glo. in summa. 2. q. 7. & ibi Prępos. Archid. Bellam. & Cardin. à Turrecrem. in c. 1. ibi. Tertiò, in crimine dila-

Decem rãduntur causas quibus laici Clericos accusare possunt.

ue dilapidationis.c. non liceat.7 q.2.& hoc inter Doctores communiter receptum esse testatur. Fe.cons.183. num.3. Iul. Clar. in pract.crim.§.fi.q.14.vers.Propter reuerentiam. Quarto, quando laicus suam vel suorum iniuriam prosequitur.c. omnibus.4. q.7.ca.de cętero. de testib.& licet Archi.in summa.2.q.7.in ea sit sententia,vt existimet, id procedere,quando ciuiliter agitur: secus vero si criminaliter; Sed; Verius Host.in d.c.de cætero.cõtrarium censet scribens,permissum esse laicis Clericos accusare tam ciuiliter quam criminaliter si suam vel suorum iniuriam prosequantur.cui se subscribit Præpos.in c.quod vero.2.q.7.col.1. allegans text.in c.Maximianus. 81.dist.Quinto,non est locus regulę in crimine simoniæ tex. in cap.tanta de simo.Sexto, in crimine sacrilegij.text.in.§. qui autem.17.q.4.Septimo,quando semel laicus admissus fuit ad accusandum Clericum, quia postea non potest repelli: Ita scribit Aug.Ber.in.c.1.n.4. de accusat. Quod manifeste iuri contrariũ est:nã cum iste fauor,qui in hoc versatur in fauorem totius sacer dotalis ordinis fuerit introductus,minime in eius præiudiciũ & pernitiem Clericorum,laicos ad eos accusandos aduersus sacras constitutiones magno consilio æditas admittendos esse cẽseo.Octauo,& vltra supradictos casus illud censeo notatu dignũ quod speciali iure sancitũ est, parochianos posse proprium sacerdotem,& rectorem denuntiare,cum sua interfit habere bonũ pastorem,& ab omni scelere immunem:In hoc æquidem Doctores omnes cõueniũt,teste Arch. in c.illa.n.7.de accusat.& est cõmunis sententia,si credimus Iulio Claro.d.§.fi.q.7. idem profitetur ipse Aret.in c.ex parte. de testib. Scribit tamen circa hoc eleganter Host.in tit. de Inquisitione.§.2.ver.vt autẽ. quod Prę lati non debent passim, nec frequenter recipere eas cartulas, quas rustici cõtra rectores suos clanculo offerunt:nec tamen debent esse nimis increduli: nam forsent hæ manifestationes non vulgarem commodum, & vtilitatem reportare,si iudex maturo consilio,& prudentia veritatem indagauerit,vel saltem legitimã causam inuenerit,vt seruato iuris ordine ad Inquisitionem criminis deueniat: Non tamen superdictis capitulis aliquomodo procedendum est, etiamsi in ipsis copia testiũ exhibeatur : tum quia incertus est illorũ auctor, tum quia capitula illa extraiudicialiter fuerunt producta, quod si aliter fieret processus esset ipso iure nullus.Itascribit Iul.Cla. in pra.cri.§.fi.q.5.versi. Scias enim,dicens apud suos ita seruari. Nono limita,quando crimen esset notorium.ca.cum dilectus. de purg.can.Abb.in.d.c.de cætero.vbi Feli.num. 6. de testibus. Quinti.Mãdosi.vir.doctissimus in anno ad Lap.alleg.11.litera E. Decimo limita,in patrono laico qui præsbyterum dilapidantem bona iuris patronatus accusare tenetur.ca. constitutum.16. q.1. glo.in c.filijs.16.q.7.tradit latissimè Cesar Lĩb.de iure pat.lib.3. art.2.q.2.quem vide.

B *Locent.* Adde Caieta.in sũma. in verb.

in vér. officiorũ venalitas. Dom. Soto lib. 3. de iust. & iur. q. 6. art. 4. Frat. Fran. à Victoria in priuato consilio, quod de hoc argumento vernaculo sermone ędidit. Mart. Nauarr. in manuali cõfessorum Latino. c. 25. nu. 6. & 7. lege quæ circa hoc longe lateq; scribit noster Bernardus Diaz de Luco, qui ob eius summã integritatem, ingentẽ vberrimãq; doctrinã, dum in supremo indice dictionis prętorio esset incorruptus senator, & summæ integritatis vir, ob syncerissimãeius fidem, & sæpius exploratam sanctitatem à Carolo. 5. huius nominis Cæsare, & primo Hispaniarũ Rege selectus, eodemque munere syncere functus, Calagurritanæ, & Calciatensi amplissimis Ecclesijs ab ipso Cęsare Maximo designatus; tandẽ Pontificis Romani suffragio, vt reipublicæ Christianę maximum esset ornamentum Episcopi titulo fuit insignitus. Et paulò post cũ singulari pietate, & religione pontificale munus exerceret, ad impiorum hæreticorum labes extirpãdas, ad Tridentinum Conc. fuit vocatus, quo incredibilis eius pietatis, & religionis amplissimũ præstitit testimoniũ. Qua ratione passim Doctores eũ summis laudibus celebrant maximè Insignis D. Couar. in. 4. lib. decret. 2. par. c. 6. num. 14. iuris vtriusq; consultissimũ, merito appellat; & doctissimus, & obseruantissimus Præsul nuncupatur ab eodem li. 1. var. resol. c. 11. nume. 5. & vir moribus, & doctrina excellens in rub. de testa. 3. par. nu. 26. & multis in locis practicam istam excellentissimã esse testatur. & eum meritissimum pastorem Calagurritanæ Ecclesiæ nũcupat Petrus Auend. in cap. prętor. 2. part. cap. 5. num. 26. & nouissime eruditissimũ, & Christianissimum Episcopum nuncupat insig. Nauar. cons. 1. tit. de heret. num. 7. inquam. in tractat. cui titulum fecit, *Instruction de Perlados*. ca. 19. & 20 iurisdictiones vero Ecclesiasticę, siue facultates nominandi Vicarios in spiritualibus locari minime licet, nec conductores per se ipsos, aut alij eorum nomine, ea munera possunt exercere, aliter concessiones etiam à sede Apostolica factæ subreptitiæ iudicandæ sunt, ita decretum est in Sacro Concilio Trid. sess. 25. cap. 11. de reforma. In Concilio vero Prouin. Tole. act. 2. cap. 15. ann. 1565. iustissime decretum fuit, vt Notariorum Ecclesiasticorum, necnõ promotoris fiscalis officia, & cætera alia quæ ad iurisdictionem Episcoporum, & aliorum inferiorum spectant, minime vendãtur, vel locentur, alioqui siquis illius decreti transgressor fuerit hac pœna mulctatur: nempe vt lucrum non acquirat: imo in animę iudicio fabricæ Cathedralis Ecclesiæ restituere tenetur, & qui officium ita fuit assequutus illo priuari debet, quod vtinam in omnibus tribunalibus seruaretur.

Ioann. Bernard. Diaz de Luco.

Iurare. Adde Ang. in tract. maleficio. in verbo. Nec non ad denunciationem. col. 2. Petrum Foller. in pract. crim. in parte audiantur exceptiones. num. 65. pagin. 162. Lod. in pract. crim. cap. 6. num. 11. Add. Bart. in. l. Diuus. ff. de cust. reorum.

Promo-

Promotor seu fiscalis curiæ vestræ.

CAPVT. V.

1 *Fiscalis à Prælato vel iudice creatus loco officij iudicis succedit.*

2 *Iudex ex proprio officio procedens infamia præcedente cogere potest reum ad iurandum de veritate dicenda.*

OFficiũ huius fiscalis creati à prælato, vel iudice, loco officij iudicis succedit, & quod facit ipse ex mandato iudicis, videtur facere ipse iudex, vt notat Præpo. in c. de accusat. 2. q. 8. co. 36. & col. 39. Vnde non tanquã pars accusans debet iudicari: Pro quo optime facit, quod notat Innoc. & alij, vt refert Felinus in col. 2. in cap. Cum clamor. de test. quod quando persecutor Inquisitionis est datus à iudice, ad ipsam Inquisitionem prosequendam, tunc, quia talis non est proprie pars, sed minister iudicis, ad eius instantiam possunt testes repeti, quia nunc potius iudicis officio repetuntur. Ex quo ego alias dicebã in contingentia facti quod sicut iudex procedens ex officio suo, & non ad petitionẽ partis, præcedente infamia, potest reum cogere ad iurandũ de veritate delicti, a de quo infamatus est, vt not. Abb. in c. Cum super. de confess. quasi ad finẽ. Pari modo poterit hoc facere ad petitionem dicti fiscalis, cum hoc tamen necessario temperamẽto, videlicet nisi fiscalis prosequeretur talem accusationem, ex qua si vincat, defertur lucrum sibi ab aliqua constitutione synodali, vel consuetudine præscripta, cũ tunc videatur sequi proprium interesse, & ad id oporteat probationes habere legitimas.

ANNOTATIO.

NOta circa huius capitis argumentũ, quod quilibet merum imperium habens potest hos promotores, seu fiscales (quos vocant) creare. vt docet Bar. in l. Diuus. ff. de custodi. reor. Ioann. de Anna. in ca. sicut olim. num. 2. de accusat.

A *De veritate delicti.* Adde Bar. hanc opinionem tenentem. in l. inter omnes. §. rectè. in fine. ff. de furt. cuius opinio ab omnibus approbatur. teste Aug. in tract. malefi. in addit. Ang. in parte: *Cõ paruerunt, & confitentur totum.* n. 13. quã opinionem communẽ esse fatetur Hyppo. in l. quæstionis habendæ. nu. 72. ff. de quæst. Ant. Gom. lib. 3. var. resolu. ca. 1. nu. 65. & esse magis communem asseuerat Iul. Clar. in pract. crim. §. final. q. 45. vers. Sed quæro nunquid. Quæ opinio Forense consuetudine recepta est. teste Maria. Soci. in cap. qualiter, & quando. num. 227. de accusa. q. 84. Et communis totius Italiæ stillus, iam pridem eam recepit. vt memoriæ mandauit Bart. in l. 1. nu. 6. C. de iur. cal. & eam dicit cõmunem, & apud suos obseruari Doctissimus Octauian. in decis. Pedam. 66. nu. 7. & in Hispania seruatur, quia ei suffragatur egregia Partitarum. l. 4. tit. 25. part. 7. vbi magnus Greg. Lop. idẽ annotauit

tauit.in glos.incip. *Iurar que diga la verdad*. Quanuis propter manifestam periurij causam, eam increpet Clar. vbi paulo ante allegaui. Vnde apud Gallos non iuramentum, sed sola fidei interpositio adhibetur, vt refert Marcus decis.674. quod Hispanica lege apud nos seruari, piè desiderabat egregius Ant. Gomez (quem præceptorem Salmanticæ habuisse anno Domini 1554.nunquam pœnitebit) is inquam lib.3.vari.resol.ca.12.n.5. nó æquidem oportet, nec decet iuramentum exigi, quando periurij crimen timetur cap. clericos.de coha.cler. Sed quando iuramentū exposcitur à iudice secundum iuris normam procedēte, dubitandum nō est, quin reus eius religione astrictus, veritatē patefacere teneatur: nec vllo modo potest, etiam ad effugiēdas aduersarij calumnias iudicem fallere. vt docet S.Tho.2.2. q.7. art. 3.& ex nostris tenuit Bal.in rub. C.de fid.institu. num.3. Abb. in c.olim.in.1.col.fin. de rest. spol. & in c.sicut.in.3.col.6.de iureiu ran.Ias.in.l.cum proponas. col. 2.C.de pact.quam opinionē esse profitetur Aret.in.l decem nu.7 ff.de verb.obliga. Couarr. lib.1. var.resol.cap.2.num.1.circaquā vide late Mart.Nauar.in cap. inter verba.Corro.65.numer.237. concl.6.11.quæst. 3. & vide quæ late scribo.inf.cap.124.

D. Ant. Gomez

Denuncio.

CAPVT. VI.

1 *Publicæ denunciationis diffinitio.*

2 *Officiales infames, vel criminosi à denunciatione repelluntur.*

3 *Fiscales ex communi curiarum stillo non notoria scelera denūtiare possunt.*

4 *Iudex Ecclesiasticus minime debet permittere clericum sine delatore de occulto crimine accusari.*

5 *Delator debet se obligare, quod probabit, quod in denunciatione proponit.*

6 *Quādo probasse dicatur, qp denūciat, vt ab obligatione liberetur.*

7 *Iudices Ecclesiastici non debent ad clericorum capturam sine informatione procedere.*

8 *Sententia absolutoria, super denunciatis prolata prodest sicut lata super accusatis.*

9 *An iudex Ecclesiasticus accusare volentibus terminum præfixere teneatur.*

10 *Offensus si dixit se nolle accusare, & ideo ad Inquisitionē iudex processit: offēsus postea accusare volēs, audiēdus non est.*

11 *Fiscalis de quocunque crimine potest clericum accusare.*

12 *Scribitur ægregia Cæsaraugustanæ Ecclesiæ synodalis cōstitutio.*

LIbuit enim sub denunciationis verbo, hanc delictorum cōgeriem scribere: quia Episcoporum promotores, seu fiscales magis denunciatoribus, quā accusatoribus assimilari par est. Et licet variæ sint in iure denunciationis species, vt declarat Hēricus in capit. Nouit. de iudic. fin.column. Et latius ibi prosequitur Abb. & diffusius Præp. in capit.de accusat.2.quæstio.8. in colum. 56. & pluribus alijs.

Illa tamen, quæ materiam noſtram complectitur, eſt denunciatio, quæ dicitur publica, quã ſic diffiniuit, ſeu deſcripſit Præpo. vbi ſupra, in columna. 64. Eſt enim denunciatio, criminis alicuius apud competentem iudicem per officialem ad hoc deputatum facta delatio, ad pœnam eidem inferendam. Competit náque hæc ex mero iudicis officio procedentis in ea ad denunciationem, ſeu promotionem ſuorũ officialium, ſecũdum prædictos Doctores, vbi ſupra, & fundatur ex. l. ea quidem. C. de accuſa. & cap. Epiſcopus in ſynodo. 35. q. 6. & l. diuus. ff. de cuſtodia, & exhibitione reorum, cap. prętereà de teſtibus cogendis. Et nota quod ab iſta denunciatione repelluntur officiales, ſi ſunt criminoſi, [a] vel infames, notat Henricus. d. co. fin. allegat textum. & quod ibi notat Bernar. in. d. cap. Prętera. Et licet in hac materia denunciationis publicæ Doctores communiter ſcripſerint in d. cap. nouit. & in. d. l. Ea quidẽ, quod notoria tantum crimina denunciari poſſunt. [b] Communis tamen ſtylus curiarum Eccleſiaſticarum admiſit, vt in diſtinctè illarũ fiſcales, ſeu promotores accuſationes ſuas, vel proprius denunciationes inſtituãt, in quo videtur recepta opinio Saliceti in. d. l. Ea quidem, dum dicebat, quod etiam nõ notoria denunciari debent, dũmodo probari poſsint, quod æquum videtur, nam ſi de ſolis notorijs criminibus clerici per fiſcales accuſandi eſſent, plura alia, quæ ſæpius occulta, & ſi probabilia ſũt, impunita manerent. Vnum autẽ conſulendum ſe offert iudicibus Eccleſiaſticis, vt non permittãt, de aliquo occulto crimine accuſari clericum apud eos per fiſcales, niſi delatorem ſibi prius obtulerint, aut videant, quod dicti officiales ſufficienti probatione aut legitimis indicijs municam ipſam aggrediũtur. [c] Signum Reges noſtri ſuis fiſcalibus iniũgunt, vt habeant delatorem, cur & ijs, qui ad accuſandos clericos creati ſunt officiales per Epiſcopos, hoc non præcipietur? Et quia de delatore mentionem fecimus, & hæc materia Canoniſtis non eſt familiaris: ideo circa eam notari debent ſequentes cõcluſiones. Quod quando iudex delatorem admiſerit, ille ſe obligare debet, de probando quod denunciat, ita quod fiſcus obtineat, vt probatur in authentica de exhibendis reis. §. 1. per quem ita determinat Lucas de Penna. in rubr. de delatoribus, libr. 10. col. 2. verſi. Ad deferẽdum. Poſtquam vero obligauit ſe probare quod detulit, ſi ſemiplene probauit, non ſufficit, quo minus condemnetur ad pœnã, ad quam ſe aſtrinxit, ſi non probaret, vt cõcludit dictus Doctor in. l. 2. eiuſdem tituli, in. 3. col. verſicul. Sed pone. Si autem delator probauit crimen, & reus defenſiones iuſtas, tunc ſi tales erant adeò notæ, quod delator habuit iuſtam cauſam credendi, q̃ iniquè procedebat ad delationẽ, tunc non excuſabitur à pœna. Secus autẽ quãdo detulit crimẽ, quod erat publice notũ, & defenſiones totaliter occultæ, & fama in cõtrarium habebatur: quia tunc delator excuſabitur à pœna, ſi fuam

vel

vel ſuorum iniuriã proſecutus eſt. Si autem deduxit crimen in delatationem, cuius vindicta ſui non intererat, tunc puniendus eſt: quia ſe ad id aſtrinxit, quod ſua non intererat. Ita concludit idem Lucas in dict. column. 3. & ſeq. Ego tamen crederem, in hoc ſecundo membro mitius puniendum delatorem, cui delictum fuit notum, & defenſiones occultæ, quam in caſu præcedenti: quia licet eius non interfuerit, ratione ſuę vel ſuorum iniuriæ, potuit moueri zelo iuſtitiæ, & publicæ vtilitatis, quę verſatur in expurganda prouincia malis hominibus. Quando vero reus abſolutus fuit, quia teſtes fuerunt reprobati, propter delictum delatoris producentis, vt quia corrupti precio, vel aliàs falſum dixerunt tunc bene credit Lucas, vbi ſupra, in. 4. colum. puniendum eſſe delatorem. Et idé dicit, ſi probatum fuit teſtes eſſe inhabiles, aut criminoſos, & hoc eſſe publice notum delatori. Secus tamen ſi ſunt repulſi ex alia cauſa, ſine culpa delatoris, vel quam ipſe potuit ignorare: quia tunc non tenetur delator ad pœnam, ſecundum eum: Quod tamen credit verum, vbi delator ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequitur, aliàs videtur ſibi dicendum, quod teneatur, quia non ſatisfacit ei, ad quod ſe ſolũ obligabit. Sed ego etiam in hoc caſu crederem arbitrio boni iudicis relinquendum, vt conſideret an delator habuerit iuſtam cauſam ignorandi defectus teſtium, & an publicum fuerit delictum, & numerus teſtium ſufficiens: aliter enim nullus audebit crimina iudicibus referre quantuncunque illa probare poſsit timore alicuius occultæ defenſionis competentis reo accuſando. Placet prætereà dicti Doctoris ſententia in dict. l. 2. column. 5. verſ. Item quid ſit, dum tradit, quod ſi quis denunciat plura crimina capitalia, quæ ſe obligat probaturum ſub aliqua pœna, & ex illis vnicum probat ſufficiens ad condemnationem capitis, quod nõ euitauit pœnam, quia non impleuit quod promiſit, & ſibi imputet, qui ſe onerauit ad ſuperflua comprobanda, quod poſſit practicari in materia noſtra, quando quis detuliſſet plura crimina depoſitione, vel aliqua pœna canonica digna, & vnum ſolum probaret, imo plus aſſerit dictus Doctor, quod qui ſe aſtrinxit probaturum crimen ſub certa qualitate in denũciatione deducta, quod non excuſatur à pę na, ſi non probauit crimen cum eiuſdem circunſtantijs, & qualitatibus, prout detulit, quanuis crimen probauerit fuiſſe commiſſum, vnde in hac materia delatorum iudicibus Eccleſiaſticis conſulo, vt cum eos acceperint, denunciationem ab illis factam inſcriptis redigãt, eoſque aſtringãt ad probandum omnia crimina ibi diſcreta, cum ſuis qualitatibus ſub pœna in obligatione declaranda, monendo eos vt crimina, quæ probare non poſſunt in delatione non inferant, nulla in eis poſt monitionẽ, & obligationem premitẽtia recepta: quia aliàs clerici accuſati de varijs criminibus infamati manent apud populum, qui cum accuſationis notitiam habet, non ſemper de-

6

fectum probationis aliquorum capitulorum intelligit. Nec decipiat quoſdã iudices pietas quę dam nociua, quæ eos retrahit à condemnatione expenſarum, & pœnę, quia vident delatores aliqua ex his, quæ detulerint probaſſe, magis in hoc amantes ſuſurrones, & maleuolos fouere, quam Clericorum honori, & famæ conſulere. Nec præterea ob id quod delatores habeant obligatos ad probandum crimina, quæ deferunt, faciles debent eſſe iudices in capturã Clericorum, maxime in grauibus delictis, niſi prius ſufficientẽ habeant informationem, quia ſi poſtea deficit illa non ſatisfactũ eſt captorum Clericorum honori, relaxatione à carceribꝰ, & cõdemnatione expenſarum, & pœnę facta contra delatores: cum infamia carcerationis ob famoſum crimen vix aliqua relatione quantumuis honorabili, poſſit bene diluí, ſeu purgari. Et nota præterea in propoſito, quod ſententia abſolutoria lata ſuper denunciatis prodeſt, ſicut lata ſuper accuſatis. [c] Ita notat Præpo. in capit. de accuſa. 2. quæſt. 8. in colum. 68. verſi. quær. an abſolutoria, allegat Sali. in l. Ea quidem verſ. 15. quæro de accuſationib. An autem iudex Eccleſiaſticus debeat ſtatuere terminum [f] accuſare volentibus? Abbas in capit. inter. de purga. canonic. column. 2. diſtinguit, videlicet, quod ſi Epiſcopus, vel ſuperior habet probationes promptas cõtra infamatum, tunc non eſt neceſſe, neque vtile ſtatuere terminum accuſare volentibus: quia poſſet ſupponi amicus, & fieri colludium, & alia ratione de qua per eum. Si tamen non habet illas promptas, poteſt ſi vult, ſed non eſt neceſſe, ſufficit enim quod accuſator ſe non offerat. Ego ſemper tamen intellexi dictam concluſionem, Abb. in delictis, in quibus non conſtat, ꝙ aliqua perſona ſit offenſa ex eis. Aliter enim bene crederem iudicem Eccleſiaſticum debere illam requirere, an velit accuſare ante quam ex officio, vel ad fiſcalis petitionem procedat. Nam ſi Inquiſitionem ex officio formauerit, vel ad fiſcalis petitionem proceſſerit, non requiſita parte offenſa, & poſtea ſuperueniat accuſator, tunc ſeruanda eſſet diſtinctio Salam. in. l. Ea quidem, verſic. Quia prop. C. de ac. quam refert, & ſequitur Angel. in tract. malefi. in parte: hæc eſt quædam Inquiſitio ℣. fol. 16. in parua impreſsi. Cuius etiam opinionem dicit communiter teneri Felin. in capite. Qualiter, & quando, el. 2. in. 5. licet. in fin. de accuſa. quam diſtinctionem hic tranſcribere nolo. Vnum tamen nõ omittã in propoſito, quod ſi offenſus dixit ſe nolle accuſare, & ideò iudex formauit Inquiſitionem, vel fiſcalem audiuit, & poſteà offenſus producat accuſationem. tunc accuſatio illa non debet audiri, nec recipi, quia iudex præuenit eum, antequam reuocaret voluntatem ſuam, vt notat. Bald. in l. accuſationem. C. qui accuſat. non poſ. quem refert Aug. in addi. ad Angel. in dicto. fol. 16. & quia poſſet aliquis dubitare, vtrum promotor, aut fiſcalis, de quo in huius noſtri operis denunciatione meminimus,

20

mus, posſit clericum accuſare de quocunque crimine, nulla facta diſtinctione priuatum ſit, an publicum videtur in hoc dicendum, quod ſic: quia de iure canonico omne crimen eſt publicum: & vt not. gloſ. in ca. infames. 6. q. 1. & ſequitur Bal. in rubri. C. qui accu. non poſ. in pen. colũ. & Rom. in ſingulari de. 81. Tu auditi. & talis eſt publici criminis natura, quod cuiuslibet ex populo competat ius accuſandi, vt probatur in princip. inſt. de publicis iudicijs, quanto magis competere deberet officiali publico ad accuſandum, vel denũciandum crimina deputato? & quia in materia huius capituli placet mihi conſtitutio Prouinciæ Cæſarauguſtanæ, quæ habetur in tit. de accuſ. prima in ordine, libuit eam tranſcribere, cuius tenor talis eſt. Procurator fiſci noſter, ſeu ſufraganeorum noſtrorum nequaquam ad agendũ, ſeu denuntiandum prætextu officij ſui contra aliquem admittatur: donec propoſita, ſeu denũciata credere eſſe vera, & ſe poſſe probare firmauerit iuramento. Quod ſi aliquo inſtigante per ſe, vel cum eo proceſſerit ad prædicta, inſtigator ad expenſas ſe obliget, vel det inde quam poterit cautionem: reus autem & citatus reſpondere minime compellatur, donec iuratum, & cautum fuerit, vt præfertur. Contra factum ſit irritum ipſo iure. Cõſuloque omnibus Epiſcopis, vt in omnibus ſuis curijs, hoc idẽ ſeruari præcipiant, iuſta eſt enim prædicta deciſsio, & quæ honori proſpicit ſubditorum, & fiſcales omnes vigilantiores reddit, eorumque leuitatem in accuſando compeſcit.

g

12

ANNOTATIO.

VIde plurima, quæ de hac denunciationis materia, de qua in hoc capite ſcribit Bart. in l. Diuus. ff. decuſto. reor. vbi plures tetigit quæſtiones huic loco accommodatiſsimas, & in extrau. ad reprimendum in verb. *Denunciationem*. Ang. Aretin. in tract. malefi. in verbo, *Ad denunciationem*. Ioan. de Anan. in cap. ſicut olim. de accuſat. Boſs. in tract. delictor. tit. de denunciatione. pag. 101. Lod. in pract. crimin. cap. 6. pag. 18. Iulius Clar. libro. 5. recep. ſenten. §. final. quęſ. 3. & 7.

Criminoſi. Vide tex. in cap. cum oportet cum ſequen. de accuſationib. Hoſt. in ſumm. tit. de denun. §. quis poteſt. Anton. in ca. cum dilectus. de accuſatio. Bar. in l. Diuus nu. 7. ff. de cuſt. reor. quo loco ſcribit, quod prohibitus accuſare cenſetur, etiam prohibitus denunciare. Sed opinio iſta autoris noſtri, minime iam in forenſibus controuerſijs admittitur, nã iſti officiales (quos appellant) qui ad denunciãdum conſtituuntur, vt in plurimum ſunt pauperes, & viles, & quandoque infames, ita communiter ſeruatur, teſte Ang. in. d. maleficior. tract. in parte. *Necnon ad denunciationem*. num. 4. Marian. in capit. qualiter, & quando. num. 81. de accuſationibus, & ridiculum foret, ſi quis contrarium aſſeueraret. vt ſcribit Iulius Clarus. libro. 5. recepti. ſentent. §. final. quæſtione. 7. verſiculo

A

pro intelligentia.

B *Denunciari possunt.* Adde quod istam sententiam communem esse fatetur Card. Alex. in capit. de accusat. versic. quæro in malitia 2.q.8. Marian. in. d.ª qualiter, & quando. n. 179. Mart. Nau. in. ca. inter verba. 11. q. 3. concluſ. 6. Corol. 63. nume. 188. eamque sequitur Domin. Soto, vir religione, pietate, & literis insignis in tra. de ratione tegendi, & detegend. secret. mēb. 2. q. 6. p. 5. Sed vt bene aduertit autor, Stillus curiarum contrarium obseruat. idem testatur practica Cōradi, fol. 235. num. 5. in fine.

Domin. Soto.

C *Aggrediuntur.* Vide nouissimam, & egregiam decisionem, quæ in Prouinciali Cōcilio Toletano, anno. 1565. statuta fuit act. 2. cap. 12. quæ sic loquitur. *Promotor Fiscalis apud Ecclesiasticum iudicem neminem deferat, vt eius delatione inquisitio fiat, nisi quem legitima ac frequens grauet infamia, nec ex ea delatione iudices inquirere audeant: imo priusquam ad Inquisitionem procedant, diligēter curent inuestigare, an ea infamia à maleuolis, an à prouidis, & honestis, orta fuerit. Quod si promotor Fiscalis quenquam accusare velit, eo casu quo iure accusatio ei sit permissa: accusatoris officio functus, eas leges sequatur: quæ publicis accusatoribus, his vel quibus iuris publici ratione accusare permittitur, iure vel consuetudine datæ fuerint. Sed si accusatus ab accusatione fuerit absolutus, nullo modo in expensis condemnetur. Imo si Fiscalis temere eum accusasse constiterit non solum expensarum solutione, sed alia pœna, iudicis arbitrio: propter accusationis temerariæ calumniam, omnino puniatur. Hactenus Toletanum Concilium.*

Concilii Prouin. Toletan.

Informationem. Adde Sali. in. l. nullus. C. de exhi. reis. vbi scribit, iudicem posse malefactorem statim capere, modo qualis, qualis informatio interuenerit. Hypo. in. l. 1. num. 1. ff. de quæst. Folleri. in practica crimin. in part. *Notatus capiat de persona,* & vide quæ scribit autor infra, cap. 116. numer. 5. & quæ ibi scripsi, vbi dixit, quod hoc casu sufficit, q̄ de crimine præsumptiue constet. At si crimen graue fuerit, prout noster autor probe censet ad capturam absque sufficienti informatione, procedi non debet, vt de crimine hæreseos scribit Iacob. Septima censis meritissimus Pacensis Episcopus in Catholicis illis, & erudissimis institutionibus. capit. 17. numer. 2. & vide quæ nouissime scribit Licenciatus Rojas quondam Valentinus Inquisitor, nunc vero Episcopus Pacensis Reuerendissimus in sing. & egregio tract. de hæreti. 2. part. assertio. 1.

D

Iacob septimam cens.

Super accusatis. Vide Bartho. idem tenentem in. l. Diuus. col. 3. ff. de custod. reor. & in. l. si cui §. eisdem. ff. de accusa.

E

Statuere terminum. Adde Bal. in. l. quamuis in. 2. huius initij. column. 1. C. de adult. & est text. egregius, qui passim allegatur in. l. diffamari. C. de ingen. & manu, qui licet in diffamante, statū libertatis loquatur, locum habet in qualibet causa, ciuili vel criminali, vt Doctores ibi communi consensu profitentur, & sentit Bartol. in. l. Titia. ff. de accusatio. & in auth. ad hæc. C. de vsur. Cinus. Bart. & Bal. in. l. si eo tempore,

F

L. diffamari. C. de ingen. & manumiss.

tempore. C. de remiſ. pign. Albe. & Bald. in l. Papinian. §. ſi quis. ff. de inofficio. teſta. & eſt gloſ. not. in l. ſed etſi per prętorem. §. ait Prætor. ff. ex quibus cauſ. maior. Innoc. in cap. conquærente. col. 1. de offic. ord. Abb. & Doctores in cap. licet. de accuſ. quod latiſſime tractat. & reſoluit Anton. Gab. lib. 2. com. opinio. tit. de actio. concluſ. 6. Domi. Epiſcopus Couarr. lib. 1. variar. reſolution. capit. 18. Deciſsio. Pedamont. 151 per totam. & circa intellectum. d. l. diffamari. vide nouiſsime Illuſtriſsimum, & Reuerendiſsimum Præſulem D. Franciſc. Sarmiento in lib. 1. ſelect. interpreta. capit. 2. quo loco argute ſatis à Doctorum traditionibus recedit. Sed in practica non dubito, quin communis, & recepta ſententia ſit ſeruanda prout paſsim in controuerſijs forenſibus receptam vidi: & poſt hæc ſcripta legi doctiſsimum Doctorem Ludouicum à Molina. lib. 3. de primoge. Hiſpaniæ. c. 14. n. 23. cum ſequen. qui communem opinionem ſequutus, à noua opinione ſupradicta aliquibus rationibus innixus, recedit.

Nota tamé ſingulariter, quod ad hoc, vt accuſator monitus, vt intra certum temporis ſpacium accuſationē proponat, vt eo lapſo nó audiatur, oportet quod iudex inter locutoriam ſentētiam proferat, qua pronuntiet, eū vlterius non eſſe audiendū. Ita deducitur ex tex. in d. l. Titia. vbi ſcribentes. Innoc. in ca. cum in tua. qui matr. accuſar. poſſ. vbi Car. Ancha & Abb. Bal. in. d. auth. ad hæc. col. pen. Paul. de Caſt. & doct. in. l. quandiu. in. 3. ff. de acquir. hære. Sufficeret tamen, ſi iudex in primi termini aſsignatione, ſententiam proferat, qua accuſatorem ab accuſatione lōgè repellat, vt eleganter docet Bart. in. l. mancipiorū. ff. de opt. lega. Bal. in. l. ſi ea. C. de accuſat. & in. l. ſi eo tēpore. C. de remiſ. pigno. Ang. in. d. l. Titia. & in. d. l. quamdiu. Salicet. in. l. ſi ea nu. 9 C. qui accuſ. non poſſ. Securior tamen opinio eſt, vt lapſo termino, ſententia proferatur, qua is, qui diffamatus eſt, abſoluatur, perpetuumque ſilentium aduerſario imponatur. Ita probare videtur Regia. l. 46. tit. 2. partit. 3. vbi noſter Greg. in verbo, *Deue dar por quito*, dicit in practica id eſſe ſeruandum. Et an ſufficiat vna monitio, vel duæ deſiderentur prius, quam dicta ſententia proferatur. Vide gloſſ. not. in auth. de hære. & Fal. §. ſi quis autē non adimplens. in verbo, admonitus. quę ad hoc, vt quis iure ſuo poſsit priuari, duas monitiones neceſſarias eſſe cenſet, & illius gloſſ. authoritate innixus Ang. ibi idem cenſet in caſu. d. l. diffamari, & licet ab eius opinione recedat Rom. in. l. quādiu. ff. de acqui. hære. eum tamen ſequitur Greg. in. d. l. 46. in verbo, *Eſt por ventura*, & hoc verius cēſeo.

Si tamen tempus ad accuſandū lapſum fuerit, accuſatio admittitur aduerſario nihil opponente. Bar. in. l. abſentem in fi. ff. de pœnis Soci. in. l. 1. §. ſublata col. 22. ff. ad Trebe. Crauet. conſil. 272. num. 9. Aunochi. de prēſum. lib. 2. præſum. 46. num. 27.

Eſt publicum. Adde quod hanc opinionem cōmunē eſſe fatetur Anan. in c. ſtatuimus. num. 19 de

maledi. Iul. Clar. lib. 5. recep. sent. §. 1. versi. hæc tamen.

Quod Coluberius & Serpelio.

CAPVT. VII.

1 *Turpis nominis effectus aliquot remissiue traduntur.*
2 *Vna eodemque libello accusari plures possunt.*

CVM in hac ficta denũciatione tot scelera aliquibus imponenda essent, qui ex illis inculparentur, placuit etiam hæc nomina fingere, quæ à Colubro, & serpente deriuarẽtur. Qui enim tantis criminibus irretiti essent non hominum quidem, nec quorumuis animalium, sed deteriorum nomen promereri par est, illorum præcipuè, cuius effigiem Dęmon assumens (qui autor est malorum omnium) parentes primos decepisse, ac vicisse comperimus: libuit hoc etiam, & ea ratione, quia & nostri iuris interpretibus, placet, effectus aliquos tradere, ex eo quod quis malum nomen a habeat, vt per Franc. Bru. in tract. de iud. & tor. 12. car. in. 3. col. & per Hyppol. in. l. 1. in princip. col. 16. ff. de quæst. quãuis ego semper credidi Doctores prædictos intelligendos esse de malo nomine malis moribus adquisito, non vero de eo, quod licet sit malũ, qui habet illud nõ elegit, sed suscepit tempore quo non fuit in eius arbitrio, vel potestate repellere. Duo præterea Clerici, & non vnus in hac denũciatione positi sunt, vt per hoc compertum habeat iudex Ecclesiasticus, plures eodem libello accusari posse de eisdem criminibus, vt in. l. 1. & ibi Bal. C. si reus vel accusat. mort. fuer. & in. l. vim passam. §. incest. ff. de adult. Et notat Specul. in tit. de accusatore, in princ. in versi. item quod non potest.

Malum nomen. Vide text. in ca. 1. versi. Belial. & quę per eum not. Barba. Imo & Ioann. de Anan. num. 2. de depos. Mari. Soci. in c. cum dilect. de excessib. prælato. Propterea Plutarchus de liberis educandis inquit. Primum debere curare parentes, vt filij, bonis nominibus nuncupentur. Oritur sanè ex bono nomine bona præsumptio, ex prauo autem, & turpi nonnunquam oritur siniſtra, vt inquit Abb. in procem. Gregoriano in parte, Gregorius num. 7. vnde refert Ioann. Andr. in capit. cum secundum Apostolum. de præbendi vxorem suam, sæpissime dixisse, quod si nomina venderentur, etiam magno precio, bona nomina emi deberent. Quam vt doctam se aliquando consuluisse testatur idem. Ioãn. And. in capit. qui prior col. pen. de regu. tur. li. 6. in Mercur. Ioã. Calderi (vir apud nos non vulgaris antiquę erudictionis) cap. vltim. de renunti. idem fecisse testatur, de quo per Colle. in capi. crepula, & vita, & honesta cler. Bald. in procemi. Gregor. columna. 5. versi. Quæro quidam scholaris. Nec iniuria quidẽ, etenim mulieres accerrimũ ingenium, & ma-

& maturam prudentiam solent sæpissime obtinere, vt text. insinuat in l. cum prætor. ff. de iudi. tex. in c. viduas, ibi, *Maturioris sapientiæ, & consilij existunt.* 27. q. 1. & in ca. si aliquid. 22. q. 4. & probet illud Salomon. (alioquin muliebrium vitiorum censoris acerrimi.) Prou. c. 14. *Sapiens mulier ædificauit domum suam*, & Prou. cap. 19. *Domus, & diuitiæ dantur à parentibus, à domino proprie vxor prudens.* Quod sane ipse merito testari possum: duxi æquidē Dominā Pretolinā Ordoñez charissimā, & dilectissimā coniugē, conciuēq; meā ciuitatis de Guadalajara, cuius mirabile ingenium, prudentissimū consilium: non in domesticis, & familiaribus tantū causis, sed in grauioribus, cumulatissimè expertus sum. Sed pro dolor, post triginta, & tres annos, summo amore, & incredibili pace, & trāquilitate transactis, ad cęlestes migrauit mansiones prout eius in Deū Optimum Maximū summa religio, & in liberis Christianè educandis charitas, in eleemosynis alijsque pietatis operibus elargiendis pietas, nobis dilectissimisq; filijs nostris diuina misericordia fabente tutissimā spem tribuunt, Quod in tanto merore vnicū solatium manet, vtinā eius spirituali consortio in cœlis vtamur. Amen. Obijt Cōpluti anno Domini. 1593. Die vero sancti Bartholomæi quę. 25. dies est mēsis Augusti, ętatis suæ. 47. cuius cadauer summo honore, multis nominibus debito sepultum fuit in insigni sanctorum Iusti, & Pastoris Ecclesia honorabilissimo sepulchr. iuxta maiorem capellam (intra enim ipsam nulli sepeliri licet) sed ad rem redeamus. Arguūt sane multi (quā uis hoc sit argumētum plærunque fallax ex) nomine ad probitatem, vel malos mores hominum. Vnde Claudius Mumertus. *Nomen dici putant, quod rem notam faciat sitq; veluti rerum imago.* Arguunt item sacræ literæ à nomine personarum, vt Abigail Reg. 1. cap. 25. improbat maritū à nomine, quod Naba dicebatur Nabal, equidem stultum significat. Et secundum aliquam proprietatem putantur imposita nomina Patriarcharum, vt Isaac à risu. Iacob supplantator, sic de alijs: de quibus percurrit Eusebius Pamphil. libr. 11. de præpa. Euange. cap. 4. Vnde Martianus iurisconsultus remittit hæredi conditionem à testatore imposi tam vt ferret nomen inhonestū, veluti Vespilionis, cum sit habenda cura honesti nominis, & dignitatis, vt in l. Sed sciendum. ff. ad Trebel. Et qui effectus ex malo, & in quo nomine oriuntur, scriptos reperies apud Gera ra. sing. 75. Nico. Euerar. in locis legalib. loco ab Ethimolo. fol. 1. Hyppol. in pract. 9. Expedita numer. 52. Cassan. in consuetudin. Burg. rubric. 1. §. 6. num. 53. Ioan. Mont. de Bigamia iud. 2. numero. 2.

D. Pretonila Ordoñez authoris vxoris dilectissimæ mors deploratur.

De eisdē criminibus. Adde quod opinionem istam communem esse profitetur. Marian. in c. 1. nu. 143. de libelli oblatione Iul. Clar. lib. 5. recep. sent. §. fin. q. 13. versi. quæro nunc, quam sequitur literis, & prudentia insignis, Gregor. Lop. in l. 2. tit. 1. par. 7. versi. *La tercera.*

B

Gregor. Lopez.

Huius diœcesis originarij.

CAPVT. VIII.

1 *Originis propriæ rationes quis forum sortitur.*

2 *Iudex originis procedere potest contra subditum, ratione delicti alibi commissi.*

1 ORiginis propriæ ratione, sortitur quis forú vt probatur in.l. 2. C. de munic.& orig. lib. 10.iuncta gloss.ibi eodem tit. & in.l.1. in princip. & notatur in l.assumptio ff.ad municip. Specul.in tit.de comp.iudi. abdi. in versic.42.& ibi Bart.in. d.l. Assumptio.§.filius quasi ad fin. vbi post Iacobum de Aret. quem refert,concludit,quod potest quis conueniri in loco originis propriæ vel paternæ, per. l. in cola. ff.eod.si ibi inueniatur.& ita tenet Bald.in rubr.C.Si nó à cõp. iudi.in fin.loquendo simpliciter de loco originis, & quod ratione originis suæ sortiatur quis forum. notat.Bal.in.l. fin. col.1.C. si non à cõpe.iudi. Allegat.text. in.c.ex parte de for.compet. & talis dicitur subditus secundum eum,ratione personæ tãtum , & vide Alexand. in. d.l. Assumpt. in addit.ad Bart. qui dicit hãc esse communem sententiam. videlicet,quod si ibi non inueniatur non potest cõueniri, nisi quo ad finem distribuendi bona ibi sita. In criminalibus autẽ causis, Bal. 2 in sua margarita,in versic.iudex in.5.col.dicit,quod iudex originis potest procedere contra suũ subditum de delicto alibi commisso, [a] vt in.l.3.cum.l.sequent. ff.de interd.& allegat. Bart.in.l. sepulchri.ff.de sepulc. violat.& glos.sing.in.l.relegatorum.§.interdicere.ff. de interd. & relega. Idem voluit Bart.in.l.si cui.§.fi. ff. de accusat. per. l. 1. C. vbi de crim. agi opor. Vide etiam Alc. in cap.1.de offic.ord. super glos. in verbo, iudicare, in princ. vbi dicit,quod cõmunis opinio est, quod si quis non puniatur in loco delicti,poterit puniri in loco originis secundum formam statutorum loci, [b] in quo deliquit, per.l.secularij.§.sunt quidam ff. de extraordina.crim. Et per notata per Moder.in.l.cunctos populos.C.de summa Trinitate, & fid.cathol. Ex quo videtur inferri posse , quod iudex Ecclesiasticus originis propriæ, vel paternæ potest procedere contra clericum originarium, si ibi repertus fuerit ratione delicti alibi cõmissi.Pro quo etiam facit text. in.c.Cum nullus.de temp. ordi.. lib.6.vbi probatur,quod Episcopus loci originis, dicitur proprius,vt quis possit ab illo ordines recipere. Quod procederet siue per viam accusationis , siue Inquisitionis agatur contra clericum, per ea, quæ infra dicentur in seq.§.

a

b

A *Libi cõmisso.* Adde Bar.in.l. cunctos populos. n.47. C. de sũma Trin. Cyn. & Bal. idẽ Bald.in.l.fin.ff.de iurisd.om. iud.& cõs.313.li.5.Ant.& Ab.n. 8.in c.cũ contingat.de foro cõp. Caro.Ruin.consil.84.numer. 9. libr.4. quæ opinio cõmunis est, teste

A

teſte Bolog.conſi.54. idem fatetur Aug. Arimen.in add. ad Angel. in tract. malef. in.§. hæc eſt quædam Inquiſitio.verſ. quęro an de delictis.And.Alciat.in c.1. num.67.de offic. ordin.Boſsi.in tract.delict.tit.de foro comp.n. 182. quo loco ſcribit opinionẽ iſtam vſu Forenſi comprobatã eſſe.Sylua.conſ.103. Marcus deciſ.989.num.6.Bob.conſ.8. nu. 11.Cagn.in.l. fin.num. 153. ff. de iuriſ.omn.iud.lul.Clar.lib.5.recep.ſent.§.fi.quęſt.39.verſic. ſed quæro. Contrariam tamen ſententiam quod de iure ciuili, nec iudex originis, nec domicilij poſsit crimina extra territoriũ cõmiſſa punire.Tenuit Ioan.Andr.in addit.ad Spec.tit.de comp. iudi.Sali.in.l.ſeruos.C.ad leg. Iuli.de vi.pub. quam eſſe communem ſententiam aſſeuerat Hyp. in pract.crim.§.conſtante. num. 90.Tho.Gram.deciſ.Neapol.26 & noſter Ioannes Bernard.infra cap.proxim.quam ſequitur Bolog.male ſibi conſtans conſil.8. verſi.Capio igitur,quo loco ſcribit,quod ſecundum magis communem opinionem,etiamſi ſubditusratione originis,delinquat in alieno territorio, non poteſt iudex inquirere, nec procedere contra talemdelinquentẽ.Hanc etiam communem appellat ægregius,& magnus ſui temporis adPetrus Auendanus. uocatus,Petrus Auendan. in reſponſ.40.num.3.Pau.Pariſ. conſ. 159.nume.7.volum. 4.Ioann. de Ami.conſi.60.num.10.Roland. Vall.conſi.19.num.20.libr.2. Et generali conſuetudine receptũ eſt, vt nullo modo iudex de crimine extra territorium commiſſo inquirere poſsit. Vt fatetur Riminaldus vir doctiſsimus,cõſil.32.n.20.& conſ.471.num.10. & conſil.484.num.1.vol. 1. Primam tamen opinionem magis communem,& veriorem cẽſeo, quam pro eius inſigni eruditione defendit D.Præſul.Didac.Co uarr.vir vtique doctiſsimus,ſed vna præſertim ingenij caſtitate mirabilis,in practicâ.q.c.11.n.6. D. Præſul. Didacus Couarr.

Statutorum loci. Quãdo crimẽ aliquod extra territorium cõmiſſum ſit,an puniatur ſecũdum ſtatuta municipalia loci, vbi quis delinquit, an ſecundum patriæ ſtatuta, vel ſecundum ius commune.Vide pulchram diſtinctionem traditam à Bar. in.l. cũctos populos numer.74.C.de ſumma Trin.vbi Iaſ.num.30. primæ lectionis,& num.67.ſecund.Abb. Felin.& Doct.in ca.licet de foro compet.idem Abb.in.c.cum contingat.num.30.eo.tit.Alex. conſil.11.col.3.lib.1.Boſ.in tract. delictor.tit.de pœnis.nume.19. Iulius Clar.lib.5. recep.ſent.§. fin. quęſtion.85.

In ea domicilium habentes.

CAPVT. IX.

1 *Iudex domicilij de delictis ſuorum clericorum,alibi commiſſis cognoſcit.*

2 *Quando de domicilio fit mentio de domicilio habitationis indubio intelligitur.*

DOMICILII forus generalior a eſt omnibus alijs. a
Vnde Cardinal.Anton. & 1
Abb.

Abb.in cap. cum contingat. de foro compet. concludunt,quod iudex domicilij poteſt cognoſcere de delictis ſuorum clericorũ, etiam alibi commiſsis,& idẽ tenet Ioan.Calde.in repet.c. de illis de rapto,in col.6. in quæſt.6. qui reſpondet ad fundamenta, quę in contrarium videbantur vigere,& vide Bart. in.l. relegatorum.§.interdicere.ff.de inter. &releg.qui notat.ex text.quod iudex loci: vnde quis eſt, incola, poteſt quem puniri de delicto alibi commiſſo,[b] quod dicit eſſe notandum,& vide Abb. in c. in fin. de foro comp. in colũ.13. verſic.Sed circa prima. Vbi concludit, quod iudex domicilij poteſt exercere omnimodam iuriſdictionem in ſibi ſubditum ratione domicilij, ſi ibi reperitur, etiam in criminibus alibi commiſsis.Et vide Ioan.Andr.in.ca. vt animarum,de cõſtit.in.6. qui dicit, quod ſiue ſubditus delinquit extra diœceſim, ſiue in loco exempto diœceſis, poteſt ratione fori conueniri coram iudice ſuo: &idem.tenet Ioann.de Ligna.in Clem. paſtoralis, de re iud.quod refert Andr.Siculus in d.cap.cum contingat. in col.5. vbi reſpõdet ad d.cap.Vt animarum qui huic ſententiæ videtur aliqualiter aduerſari. Et tandem refert Ioann.And.poſt Odofr.in add.ad Specul.tenentem, quod hæc ſententia procedat, quando proceditur per viam accuſationis, ſecus ſi per viam Inquiſitionis, quia tunc iudex agit ad vindictã,& ſua non intereſt,ex quo non deliquit in ſuo territrorio, & hoc attento iuri ciuili.Secundũ vero iura canonica vtraque via iudex procedere poterit, & poſtea refert Ant. Cin. & Bart. volentes, quod etiam de iure ciuili hoc procederet. & Abb. in conſi.24.volum.1.incipien.Rodulphus numer.1. qui in contingentia facti ita cõſuluit fieri poſſe.& vide Abb.in column. 2. in diſt.capit. Cum contingat. qui tenet opinionem Anto.& Bart. & tandem Barba. ibi, in colum. 7.&.8.fuſtinet opinionem Ioan. Andr.& Odofr. contra Cinum, & Bart.& reſidet in eorum opinione,& credit quod in practica ſua tenetur opinio, quia æquior, & fortioribus innititur rationibus. Et vide Gandin. in tractatu maleficiorum in fin.vbi hanc quæſtion.diſputat, & tandem concludit, quod iudex domicilij non poteſt procedere per Inquiſitionem contra delinquẽtem propter delictum alibi commiſſum,& in fin.columna dicit, quod licet aliud obtineat de iure canonico, tamen hoc procedit de iure ciuili, & ſic videtur tenere opinionem Ioann. And. de qua ſupra in addit ad Specul. licet eum non referat. Et vide Hippol.in ſua practica criminali.in.§.Conſtante in column.14. vbi mouet hanc quæſt. & dicit, quod Doctores in ea ſunt varij, & pro vtraque parte remiſsiue refert plures Doctores,& tandẽ dicit: quod magis communis opinio eſt, quod iudex originis non poſsit inquirere: & ſic opinio Ioann. Andr. de qua ſupra, quem ipſe allegat in primo loco pro iſta ſententia . Et aduerte quod quando fit mentio de domicilio indubio, intelligitur de domicilio habitationis, [c] per

[c] gloſſ.

glossa.notab.in capi. Statutum. §. cum vero.in verbo,vnam dię tam. de rescript.libr.6. Notant Doctores in capit. fin. de foro. competent.Bald.in.l.fin. columna.11.de ędict.diui.Adria.Iason. in.l.cunctos populos.C. de summa Trinitat. & fide Catholic. ff. in columna. 6. Si tamen Clericus est vagabundus, tunc videtur, quod vbicunque fuerit repertus, poterit puniri, d iuxta glossa.in. l.1. C. Vbi de crim. agi opor.quam allegat Gandi.in tractat.maleficiorum in rubri. vbi puniatur delinquens circa principium.

A *Generaliter.* Et sic Ang.sententia exploditur, qui cōs. 40.col.2. domicilium originis, potentius quouis alio domicilio existimabat.

B *Alibi commissō.* Vide autorem, & quæ ibi scripsi, addit.1. capit. super.

C *Habitationis.* Vide Domin.& Fran.in c.statutum.§. cum vero de rescrip.lib.6.vbi glossa. quam hic allegat autor, valde cōmendant:quam hanc opinionem sequutus notat.& dicit sing. Anton.cons.21.in fine Alex.in.l.cū quædam colū.2.vbi Socin. ead. col.ff.de iurisd.om.iud. Idē Ale. dicens eam valde notandam, cō sil.101.col.2. lib.3. & in addi. ad Bart.in.l.assumptio.ff.ad municip.Antot.Imol.& alij in c. vlt. de foro compet.Felin.in.ca.1. in fine de sponsa Ias. in. l. cunctos populos.nu.25.C.de sum. Trin. Decius in.l.si eadem nu. 2. ff. de offic.assessō.Stepha. Bertran.cō sil.100.lib.2.Matth.de Affict.de cis. Neapol 384. nu.7.cui communi,& receptæ sentētiæ suffragatur glossa. quā vbique Doctores summis laudibus celebrant. in Clemen.1. in verbo, subditos, in fine de foro comp.quę voluit quem propriè subditum dici ratione habitationis: quam approbat.ibi Imo.qui ad hoc multa allegat.& Petrus de Anchar.in.c. Romana.§.contrahentes de foro comp.in.6.Bald.in.l. omnes. §.si non apparitor.C. de Episco. & Cler.Abb.in cap.1.in fine.vbi Felin.de foro compet.Petrus de Anchar.consi.437.num.2.Paul. de Cast.cons.44. numer.5. lib.1. Barba. in proœm.Clem.§.sane. Corn.cons.323.col.2. lib.4. eam fatetur esse sing.Alex.in addi.ad Bar.in.d.l.assumptio. & est communiter ab omnibus recepta, quæ contradictorem non habet (quod ego sciā.)Et qnod pluseſt iura etiam exorbitantia loquentia de domicilio originis, locū obtinent in habitationis domicilio, vt tenuit glossa.not.in.cap. præsenti.in vers.Sane.verbo.originarius, vbi Dom.& Franc. de præbend.lib.6.

Puniri. Adde Bar.in.l.hæres absens.§.proinde num.4. vbi Cur. Iu.ff.de iudi. Corset.in repe.Abbas in verbo, vagabundus. Cassan.in consuetu.Burg. titu. *Des aduen.* §.vnic.num.12.Bossi. in tract.delict.titu. de foro comp. num.69. Nec in hoc casu, ad locum cōmissi criminis remissio facienda est, vt tradiderunt Calderi.& Ioan.Anania.in cap.1.de raptorib.Guid.Pap.q.202.num. 2. quam esse communem sententiam, fatetur Bellam. consil. 11.col.1.quem refert Probus in addit.ad Ioan.Monach.in c. Inquisi-

D *Vagabundus vtrū ad delicti locum remitti debeat.*

quisitionis num.5.de sent. excō in.in.Bols.d.num.69.& nouissi-
D. Didacus Perez. ime diligentissimus Doctor Didacus Perez Salamantinus, in.l. 2.tit.14.versi.quęro vlterius lib. 8.ord. Quam magis communē opinionem appellat Canull.Borrel.in anno ad Pet.Beil. in spec. Pri.de propositio,&c.§. ex quo prædiximus Rubric. 11. fol. 47. Iul.Clar.lib.5.recep.senten.§.fina.q.39.versic.Cæterum si reus. Quam quidem opinionem falsam esse existimo,& ideo iuris esse certissimi censeo, vagabundū ad delicti locum remittendum esse,vt in eo cōdignis pœnis puniatur. Sequor in hoc Innoc. quem in sacro Iure Pontific. veluti terrestre numen veneramur in cap.1.de raptori.vbi Ab. & Cardina.idem Abb.post.Anton.in c.vltim.num. 21. de foro comp.Mari.Socinus in capitulo, postulasti.numer. 15. de foro comp.D.Couar.in pract. quæst. capit.vndecimo.numer.7.Boni. de Vitali.in tracta.malefi.in rub. de Inquisi.num.56.Montal.in l. 32.tit.11.part.3.idem in.l.1. tit.1. lib.2.foro leg.Nam vt eleganter scribit Abb.d.nume.21. fortiori ratione vagabundus ad delicti locum remittendus est,quā non vagabundus,cum talis remissio, sine alicuius iudicis iniuria fiat. & hoc manifeste probat Regia lex.1.titul.29.part.7. dum dicit. *Acusado seyendo algun home de yerro que viuiesse,en algunas maneras,que diximos en los titulos desta setena partida,&c.* In quibus quidem titulis mentio fit de his criminibus,quæ à vagabundis perpetrantur idem probat.l.15.tit 1. partit.7.ibi.*Por yerro que todo homesaga.* Et sic generaliter loquitur tam de vagabundis,quam de alijs hominibus.

Bene tamen hæc controuersæ opiniones distinctionis federe possunt componi, vt prima tunc locum obtineat, quando offensus accusat reum vagabundum coram iudice loci, vbi eum inuenit:tunc iudex loci delicti ex officio nullo modo procedere potest.Secunda vero opinio vera est, quando iudex loci delicti, parte postulante, remissionem petierit, quod probare videtur ægregia Par.lex.15.supra allegata,quam ad hoc refert Auenda. respons.40.numero. 9. Et nota, quod vagabundus dicitur, qui per mundum vagatur.Bartol.in l.quarta.§.Prætor ait.numer. ff. de damnat.infect. & est communis,teste Marian.in capitulo finali.numero. 57. de foro comp. & qui non habet certum domicilium.gloss.in dicto.§. Prætor ait Quam sequitur Guid.Pap.decis. 202.numer.2.

Et beneficia.

CAPVT. X.

1 *Clericus ratione Ecclesiastici beneficij residentiam requirentis in loco illius domicilium sortitur.*

2 *Habens plura beneficia residentiam requirentia,totidem habet domicilia.*

3 *Prælatus subditū Clericum ratione beneficij,pro delicto alibi commisso in propria diœcesi inuentum punire potest.*

An

1 N Clericus, ratione beneficij, quod habet, dicatur habere domicilium in loco illius? a Sufficiat referre breuiter, quæ tradit latè Felin. in capit. dilectus, el 2. de rescriptio. in 1. columna, vbi materiam istâ more suo, per conclusiones resolu it, videlicet, quod si Clericus habet beneficium, non requirés residentiam, non censetur illic habere domicilium, secundum Innocen. Anton. & Abb. in capit. ex ore. de priuilegijs. Si vero requirit residẽtiam, fortitur vbi domicilium, secundum omnes Doctores ibi. & in dict. capit. Ex ore. & alios, quos ibi refert: quod procedit, licet ibi non resideat, si secum non est dispensatum super residentia, vt per eundem Felin. ibi. in 2. columna. in. 4. conclusione. Qui post multa concludit, quod talis de facto non residens, fingitur ibi habere domicilium in loco beneficij in onerosis. Vnde habens plura beneficia requirentia residentiam, dicitur habere plura domicilia, secundum eum, ibi, in 3. conclusione allegando. gloss. in capit. Primus. 71. distinction. & in capit. quoniam 21. quæst. 2. Et in capit. quia in tantũ. de præbend. quod intelligit, quando quasi æqualiter in vtroque residet: secus tamen si in altero seruit Vicarius eius, quia tunc habet domicilium tantum, vbi residet, & hoc etiam tenet Abb. in capit. Postulasti. de foro competen. columna. 1. imo plus dicit idem Felin. vbi supra, in. 3. columna. in. 6 cõclusion. quod licet Clericus possit habere domiciliũ alibi, tamẽ principale dicitur esse in loco beneficij, pro quo refert Innocenc. in dict. cap. Ex ore, & alios 3
& idem not. ipse in dict. capit. postulasti. in princip. Ex quibus omnibus sic breuiter collectis, & si diffusius illa prædictus Doctor scripserit, videtur, quod possit inferri ad nostrum propositum, quod prælatus diœcesis (in qua quis habet beneficium, in quo tenetur residere, licet non resideat) potest punire 6 talem b
Clericum inuentum in sua diœcesi, de delicto alibi commisso, tanquam sibi subditum ratione
domicilij, quanuis nullum aliud domicilium in sua diœcesi habeat. Et in materia huius capitu li. Vide Decium in capit. quia in tantum. de præben. circa fin. vbi inter alia ponderat text. in capite. 3. de tempor. ordinatio. in 6. contra communem conclusionem, & tandem in fine respondet.

2

IN loco illius. Vide gloss. not. in capite. quia in tantum. in verbo, plures. in fine, vbi Abb. de præbend. Archi. in capit. statutum. columna. 5. Ioann. Andr. column. penultim. & Domi. & Franch. in. §. cum vero. de præbend. in. 6. Archi. in summa. 3. quæst. 6. & in. ca. si clericus. 11. q. 1. Specula. in tit. de accu. §. 1. versicul. Sed nunc quid sufficit. & in. 3. sequent. Abb. Barb. & Marian. in capit. postulasti. de foro competen. Bald. in. l. omnes. in 2. not. C. de Episc. & Cleri. Ant. & Abb. in capite. cum causam. de dolo, & contuma. Cardin. in Clem. causam. §. quod si forsan. A

not.

not.3.de elect.Fab. in.§. vlt. col. penul.Inst.de pęna temere litig. Felin.in cap.dilectus.in.2. huius initij col.1. de rescrip. Bertran. consil.101.lib.3.Bober.in sing.in cip.Forus.

Potest puniri. Adde quod hæc 6 auctoris opinio intelligenda est, quando non petitur remissio à iudice loci, vbi delictum fuit cõmissum, si enim peteretur: teneretur quidem prælatus diœcesis, in qua clericus beneficiũ habet, & in quo residere tenetur, clericum petẽti iudici remittere. Sicuti eam facere tenerentur alij iudices, qui ratione originis, vel domicilij, alterius causæ in ipsũ delinquentem iurisdictionẽ habent. Ita Ant.de Butrio.num.10 Arch.col.penul.Felin.num.9.in cap.nu.fide foro comp. D. Episcopus Couar.in pract.q.c.11. n. 6.& hanc opinionem communẽ esse testantur eam sequuti Cæp. consil. crimi. 59. versi. Primum est an de iure Cur.Iun.in.l.hæres absens.§.1. num.5. vbi Sapia.nu. 10.ff. de iurisd.omn.iud.Iul.Cla. in pract.crim.§.fin.q.38.versi.Est autem, & vide text.in. §. si vero quis comprehensorum, in auth. vt nulli iudicum.

Grauia, & plura per petrarũ facinora.

CAPVT. XI.

1 *Delicta leuia, grauia, grauiora, seu grauissima, quæ dicantur breuiter, & dilucide, per totũ caput explicatur.*

Via ex qualitate delictorũ in dispositione sacrorũ canonũ pęnę minuũtur, vel augẽtur, & in his quæ ad iudicis arbitriũ relinquuntur, pari modo aggrauari vel moderari debent: ideò de clericorum delictis tractaturi, oportunum est, vt aperiamus, quæ leuia, grauia grauiora, seu grauissima iudicentur. Et in hoc 1 Panor.in c.tuæ de pęnis, scripsit quod leuia a dicuntur, vbi dolus nõ requiritur, vt quãdo aliquid contingit per imperitiã, vel culpã sine dolo: vel quãdo dolus interuenit circã rem modicã. Cui adde Ang.in.l.non solũ.§. Si mãdato.§. de iniur.& in.l.leuia, ff. de accusat. ad hoc videlicet quæ dicãtur crimina leuia, vel nó. Et vide Augustt.in addi. ad Angel. de Aret.in verbo, hæc est quædã Inquisitio.in addi.5.in fin. quę per glo.in c.Cum illorũ, de sentent. excommunic.dicit, quod hoc relinquitur arbitrio iudicis: b & q secundum vulgi opinionem ista veniunt in consideratione. Item quod grauia sunt in quibus exigitur dolus, & tẽdunt in graue præiudiciũ alterius, seu reipubl. cæ: & magna pœna imponitur, c vt in furto, periurio, & similib'. Grauiora sunt publica, & quãdo nõ imponitur pena mortis. Grauissima vbi imponitur pena mortis. Pro leuibus secũdum eundẽ Panorm.non debet deponi clericus, nec priuari beneficio. sed poterit ad tempus suspendi, vel aliter corripi ad arbitrium superioris. Pro grauibus potest deponi. & adde Felin. in capit. At si clerici. de iudi. in princ. in col. pen.

pen.qui dicit, quod quæ dicantur crimina grauia ſtatur arbitrio iudicis,& refert ad hoc Ab. vbi ſupra. Prograuioribus quanquam non ſint publica, poterit vltra depoſitionem detrudi in monaſterium. Pro grauiſsimis, vbi de iure ciuili puniretur pœna mortis poteſt deponi,& damnari ad perpetuum carcerem. Et quia qualitas cuiuſcunque criminis latius in quolibet eorum infra declarabitur, iſta ſufficiant pro commento huius particulæ.

A *Leuia*. Quę dicantur leuia, grauia, grauiſsimaque delicta. Explicat eleganter Bart. in. l. non ſolum. §. ſi mandato meo. num. 7. ff. de iniur. & in l. leuia. ff. de accuſat. gloſſ. in. l. auxilium. ff. de minori. Sali. in. l. 1. C. de requi. reis. Felin. in c. cum illorũ de ſent. excom. Ang. Are. in tract. malefi. in prin. col. 3. Ab. in c. tuæ de pœnit. Petrus Foller. in pract. crim. in parte audiãtur excuſatores. num. 49. pagin. 70. Iul. Clar. lib. 5. recep. ſentent. §. 1. verſi. Sunt etiam. Qui ſcribit ſereniſsimum,& inuictiſsimũ Regem,& Dominum noſtrum Philippum II. Hiſpaniarum Regẽ. à ſuo ſupremo Senatu interrogaſſe, quæ eſſent delicta attrocia, cui Senatus reſpondet attrocia delicta eſſe ſequentia Rebellionis, læſę maieſtatis homicidij ex propoſito commiſsi, falſę monetę, tertij homicidij, ſcilicet commiſsi ab eo qui alia duo cõmiſerat, etiamſi pro his condemnatus non fuiſſet, vulneris illati proditorie, etiãſi mors ſequuta non fuerit, tertię tonſationis monetę, raptus virginis honeſtis parentibus ortę, etiamſi copula ſequuta non fuerit: vſus venereus cum ſacra virgine in habitu,& intra monaſteriũ de gente Sodomia, famoſorum latronum in vijs graſſatio. falſificatio Sigilli Principis, aut Senatus, quod reſpõſum Regi noſtro placuit.

Reſponſio Regij ſenatus Hiſpani declarat, quæ criminaſ atrocia iudicari debeãt.

Arbitrio iudicis. Vide Bald. in cap. propoſuit de appella. Felin. poſt alios, in capit. atſi clerici. de iudi. nume. 13. And. Tiraq. in repet. l. ſi vnquam in verbo, omnia num. 31. pag. 177. C. de reuocan. dona. Bermo. Chrouer. titu. de pub. concubinar. c. de Sod crimin. num. 30. & latius eod. tract. in parte fuerit diſpenſatum nu. 1. fol. 206. & hanc opinionem communem eſſe fatentur eam ſequuti And. Alciat. in cap. cum non ab homine nu. 28. de iudic. Villa. Hiſpa. in lib. cõmun. opin. litera D. num. 56. Iul. Clar. lib. 5. recep. ſent. §. 1. verſic. Sunt etiam eamque ſequitur vir noſtra ætate in iure cõſumatiſsimus Iacob. Menoch. in lib. illo omni erudi-tione pleno, de arbit. iud. quæſt. lib. inquam. 2. centu. 3. caſu. 266 num. 3.

Iacob. Menoch.

Magna pœna imponitur. Et ideò delictum tanto grauius iudicari debet, quanto pro eo grauior pœna imponitur, hęc fuit Bartol. opinio. in. l. leuia. circa princip. ff. de accuſat. & hanc dicit communem regulam,& theoricam. Socinus. conſi. 157. num. 5. libr. 2. & vide Barba. conſil. 48. libr. 2. Deci. conſ. 65.

Cum

Cum Laici essent sine ordinibus ministrare, ac celebrare sunt ausi.

CAPVT. XII.

1 *Clericus huius criminis reus, iudicis arbitrio est puniendus.*
2 *Ingerens se in actibus clericorũ: cum non sit, est falsarius.*
3 *Clericus in ordine, quem non habet ministrans, deponẽdus est.*
4 *Clericus nõ ordinatus ministrãs in aliquo ordine in apparatu, irregularitatem contrahit, cũ quo Papa solus dispensat.*

1 QVæ pena sit imponenda laicis missam vel aliud sacrũ ministerium celebrãtibus hucusq; canonica iura non statuerunt: forsam enim antiqui illi patres nó crediderunt tantam futuram esse aliquorum hominum temeritatem, vt tantum nefas (quale est sine ordinibus missam celebrare) committerent, & si iam hodie dignum esset hoc speciali sanctione punire, cum temporibus istis hoc aliquando accidisse cõperimus. 2 Cum ergo casus acciderit, hoc arbitrio iudicis puniendum videtur, in quo oportebit considerare ea, quæ in arbitrijs inferius suo loco consideranda describimus. Bald. tamen in. l. Qui sub prætextu. C. de sacrosanct. Eccles. notat, quod dicens se clericum, & ingerens se actibus clericorum, cum non sit, est falsarius, quem refert Felin. in c. Tertio loco, de prop. in prin. vide etiam Felin. in proœmio decre. in numer. 37. vbi dicit quod mentiens se clericum punitur arbitrio iudicis, & vltra hoc faciés actus clericales punitur pœna falsi. b Et vide Præpos. in capit. Quod interrogasti. 27. dist. Clericus autem ministrans in ordine 3 quæ non habet, deponendus est, c & amplius non ordinandus. c Text. in cap. 1. de cler. non ordi. minist. qui sic sumatur. Diaconus missam celebrans ad sacerdotium non potest promoueri, à diaconatu suspenditur biẽnio, vel triennio, vt in cap. 2. eodem titul. Clericus præterea, qui cũ 4 non esset ordinatus minastrauit in aliquo ordine in apparatu incurrit irregularitatem, cum quo solus Papa dispensat: tenet Lapus in allegatione. 29. incip. An dispenset, referendo Calderi. in cap. Si celebrat, de cle. excom. Idẽ tenent Hostien. & Gofre. vt ad maiores ordines ascendat, sed in susceptis dispensat Episcopus, vt notant Angel. in summa. in. §. 28 incip. Duodecimo incurritur, in verb. irregularitas, & Siluester in eodem verbo, in. §. duodecimo quæritur.

A *Factum memorabile.*

COmperimus. Id sane contigit in hac celeberrima totius Archiepiscatus Toletani Cõplutensi curia quidã ciuitatis de Baeça (de quo ipse oculatus fũm testis) anno Domini. 1569. cũ laicus esset, nec aliquo ordine sacro esset insignitus. duas missas celebrauit, alterã in religiosissimo D. Bernardi collegio alterã vero in pijssimo collegio societatis

tatis Iesu: sed quia dementia laborauat,& ob iustas alias causas pœna detrusionis perpetuæ in monasterium fuit punitus à Licenciato Martino Lopez de Salas,tunc dictæ curiæ vicario generali integerrimo,& in corruptissimo,à quo ipse tanquam huius Complutensis Academię Cancelario,Doctorali laurea sacrorum Canonũ (licet immeritus) fui insignitus, anno Domini. 1570.die vero.6.mensis Iulij. Et nisi me mea fallit sententia existimo præclaros, & omni laude dignissimos hæreticæ prauitatis censores,posse ad tanti criminis punitionem procedere, reumq; tanquam male sentientem de sacramento ordinis,condignis pœnis punire.

B *Pœna falsi.* Adde expressam Regiam.l.2.tit.fin.7.part.vbi Gregor.Lopez.

C *Deponendus.* Vide autorem in regul.& fallen.regul. 357. & doctum & diligentissimum Ioann. Gracian.in reg.& fallen.reg. 61. Host.in summa tit.de cleric. nõ ordi. minist.§.qualiter,& Regiã l.29.tit.6.part.1. & hoc sex modis limitat Silu.in sũma in verb. irregularit. verb. Duodecimo, Ang.in summa.d.verb.quęst.38. & Nauarr.in manuali.capit. 27. numer. 242. Imo si nondum sacerdos ausus fuerit missam celebrare curiæ sęculari tradendus est,vt statuit fęlicis recordationis,Paulus.IIII.vt refert Iudit. Inquisitio.die.17.Feb.ann.1559. decret.7.& die.20. Maij, anno. 1559.& Simon Maiol.de irregul. lib.4.cap.13. num.1. qui pro totius capite huius materia legendus est.

Excommunicati.

CAPVT. XIII.

1 *Clericus excommunicatus ordinem recipiens illo ordine est deponendus,cum quo tantum solus Papa dispensat.*

2 *Episcopus quando cum irregulari potest dispensare.*

3 *Pœna huius capitis afficitur clericus, qui cum esset suspensus vel interdictus, sacris ordinibus fuit insignitus.*

POEna clericis sęcularis recipiẽtis ordinẽ, dum existit in excõmunicatione,est quod deponatur ab illo ordine. Not. Abb.ex tex.in c.Cum illorũ. in 2.nota.de sent.excom.cũquo solus Papa dispensat,vt ibi. Quod procedit,etiãsi ab excommunicatione, qua erat ligatus, poterat ab aliquo inferiori citra Papã absolui,vt cõcludit Abb.post Ioan.And.vbi supra,ex ratione, quia fuit effectus irregularis, & cũ irregularibus solus Papa dispensat.a Et idem voluit Ang.licet Abb.non referat,in sua summa,in verbo,irregularitas, in.§. 22.inci.Secundocontrahitur,& Sylvest.in eodem verbo, in ver. Secundo quæritur.Hostien. vero in sua summa.tit.de cleric.ex com.minist.dicit,quod videtur sibi, quod quando excommunicatus ab ordinario incurrit irregularitatem,quia sentẽtiam eius violauit,posset ordinarius secũ dispensare:dicit tamen quod cõsuetudo refragatur. Et aduerte

3 quod idem est in clerico, qui suspensus vel interdictus ordines recepit, vt firmant Angel. & Sylvest. vbi supra, referendo Rai.

A *Dispensat.* Adde quod præsertim hoc procedit, si detur in recipiente certa scientia, vt in cap.1.de ordin.ad Episc. qui renun. episc. vbi idem constat, si crassa, vel supina daretur ignorantia, vt in cap.illorum.de sentent.excō. Quod si quis probabili affectus ignorātia, vel excommunicatus, vel ab excommunicato saciis fuerit ordinibus insignitus; ab episcopo proprio, qui in eo actu minime delinquerit, dispensationem poterit obtinere vt in cap.vltim.ordin. ab episc. qui renun. vbi omnes Doctores not. traditur etiam à Doctoribus in. d. c. cum illorū. Quanuis huic vltimæ opinioni, refragetur Innoc. qui in capit.1. de schismam. scribit collationē ordinis factam ab excommunicato, vel excommunicato, probabili tamen ignorantia excommunicationis, ita firmam esse, vt absque aliqua dispēsatione, eius executio permissa sit: quam opinionē tenuit Hugo Doctor antiquitatis venerādæ, si credimus glossi.quæ illūm refert in cap.ab excommuuicatis.9.quæst.1. Collect.in cap.vltim.de ord.ab epis. Abb.num.46.in capit.veritatis. de dolo,& contu. idem in capit. ad probandum.vbi Felin.columna penult.de re iudic. Alphonsus à Castro Zamorēsis, acris & subtilis ingenij,& diuini verbi orator celeberrimus in lib.2.de potest.leg.pœna.capit.15. Quā opinionem falsam esse censeo, & iuris esse apertissimi existimo dispensationem semper necessariam esse, siue adsit scientia, siue probabilis ignorantia. Sequor equidem in hoc glos.in dict. ca. ab excommunicatis,& in capit. 1.de schismat.& in cap.2.de ord. ab Episcop.& in cap. si qui à simoniacis.1.quæst.1. quam communem esse sententiam fatetur Abb.in dict. capit. veritatis nu. 46.D.Episcopus Couar. in capi. alma mat.1.part.it.relect.§.6.numero.6.de sent.excom.libr.6.& est tutior opinio secundum Anani.in.d.cap.1. de schismat. num. 2. Selua.de benefic. 2.part. q.11. column.3.

Alphōsus à Castro.

Hodie vero siue detur scientia siue ignorantia Episcopus iure poterit in hac irregularitate dispensare, ex sacro Concilio Trident.sessione.24.c.6. vbi Episcopis noua conceditur facultas dispensandi, super quacunque irregularitate descendente ex quocunque delicto occulto, excepto homicidio voluntario. Erit equidem in proposito casu occultum delictum, si excommunicatio occulta est, licet celebratio ipsa publica sit.arg.text.in.l. in delictis.§. si extraneus. ff. denoxali, nam quanuis actus celebrādi publicus sit, eius vero malitia, quæ excommunicatione emanat occulta est, ita in sacræ pœnitentiariæ summo Prætorio diffinitum esse testatur vir egregius Martinus Nauar. in manu. confesso. cap.27.num. 241.

Concilij Trid.interpretatio.

Illegi-

Illegitimi.

CAPVT. XIIII.

1 *Filij illegitimi apud Ethnicos honoribus, & dignitatibus indigni iudicabantur.*
2 *Illegitimus non potest sacris ordinibus insigniri.*
3 *Si tamen de facto fuerit ordinatus licet recipiat characterem, ordinis tamen executione caret.*
4 *Celebrans vero non obtẽta dispẽsatione irregularis non est.*

1 VT ab illicita copula retraherentur, seque iustis nuptijs alligarẽt homines, ex quibus prolẽ legitimã susciperẽt, merito etiã apud Ethnicos sancitũ, ac obseruatũ est, vt filij illegitimi nati: quantũcunq; sine sua culpa labẽ ipsam contraxissent, honoribus & dignitatibus indigni iudicarẽtur. [a] Quod nempe & consideratione prædicta, vt sic fiat, non reputetur iniquũ, licet filijs ipsis (quibus natura negauit ortum suũ eligere posse) crudele quodãmodo ac durũ videatur. Cũ illis tñ illegitime natis viris, qui propria virtute ac bonis actibus paternã culpã in seipsis abstergunt, pluresq; legitimè natos moribus ac meritis antecellunt, [b] ac reipublice seipsos reddunt vtiliores, talis iuris asperitas liberaliter, & sine pecuniarũ exactione tẽperãda esset, vt sicut parentes ab illicita copula retrahit (si forsan retrahit) filiorũ damnũ futurum, sic iam natos contra leges filios, spes recuperandi honores, ad virtutẽ sequendam impeliat. Iustũ est enim, vt quos alienacul pa honore destituit, propria virtus, & si pauperrima sit (vt ferè semper esse solet) ad honores restituat. Quid enim crudelius, aut iniustius quã quod naturalis quidã parentum excessus, virtute sola quantumuis clara filiorum, in pauperibus reparari non valeat, in diuitibus tamen, qui patrum suorum reatui plura propria addiderunt scelera, hoc facilimè deleat sola præstatio pecuniæ? Præ 2
dicta igitur consideratione, etiã sacri canones, quibus maxima cura est sancto fauere instituto matrimonij, sic si illicita punire connubia, illegitimos quosque à clericali tonsura, cæterisq; Ecclesiasticis ordinibus arcet, prohibetque, [c] vt in c.1. de fil.præsb. C
Et in cap.1.& 2.56.distin. & hoc per sex rationes, quas describit Præpo. in d.c.2. licet Hostien. in summa de fil.præsb.in.§. quæ est causa. solum tres scripserit. Si quis autem illegitime natus promotus fuerit, licet recipiat characterem, non habet tamen executionem ordinis, probat. text. in c.fin.56.distin. Ex quo notant ibi Domini, & Præpo. quod licet illegitimitas non inficiat habitũ ordinis, sed executionem: sed talis ordinatus recipit characterẽ. Et aduerte quod tales illegitimi ordinati non incurrunt nouam irregularitatem, [d] si ante obtentam dispensationem [e] celebrant d e
vt notat Nicolaus Plouius in tractatu de irregularitate, in 40. regula, referendo Culiel. & Archidi. & hoc dicit seruare curiam.

A *Andr. Tiraq.* *Indigni iudicantur.* Adde latissime Andr. Tiraq. virum sanè variæ & indefessæ lectionis,& de vtroque iure benemeritissimum, nec pro meritis satis laudatum in tract.de nob.ca.15.numero.10.cum sequen. Gab. Paleotum Cardi.in tract.de not.& spurg.ca.55.& vide Regiam.l.2. titul.15.part.4.& l.3. tit.15. ead. partit. & ibi multis nominibus magnus Gregor.in verbo, *Dignidades y honras*, Alber. Troti.li. 2.de vero & perfecto cleri. ca.1. & 2.

Gregor. Lopez.

B *Antecellunt.* Quæ sane in locis iam citatis, longa manu traduntur in filiorum illegitimorũ execrationem minime intelligas de his,qui virtutum suarum splendore natalium tenebras effuderunt,eos enim apud bonos, & probos viros, nec nullo contemptui esse nec legitimis inferiores iudicari censet Hyppol. sing.273. & vt bene inquit Sophocles.

Legitima est natura viris, quibus optima mens est.

Imo sępissimè,vt in hoc loco inquit autor, legitimè natos antecellunt.Hinc Statius.

Vidi ego transfetos,in alieno robore ramos.

Altius ire suis.

Et Euripides præclare inquit.

Ex nobis spurios nasci,nõ turpe putandum est.

Fac nanque ingenio valeant,fac moribus ipsum.

Haud vnquam poterit,naturam inuertere nomen.

Et plures viros prędclaros, qui illegitimi fuerunt, commemorat Doctissimus pariterque Illustrissimus Card.Palæ.in.d.tract. ad finem,& fuerunt,& nostra tempestate sunt multi viri clarissimi, qui natalium defectũ passi sunt, inter quos non infimum locum obtinet,noster D.Episcopus Bernardus Diaz de Luco,qui vt cõpertum habui multorum integrę fidei testimonio, illegitimus fuit.quod præter alios testatur D.Episcopus Ioã.à Rojas in tractat.de succes. ab intest. capi.15. num.19.

Card. Pala.

Ioann. Bernardus fuit illegitimus.

c *Prohibentq́s.* Adde quod Deus Opti. Maximus prohibitionem hanc induxit Deuter.cap.23.vbi scribitur,*Nõ ingredietur Mãzer* (hoc est)*de scorto natus in Ecclesia Domini vsq́s ad decimã generationem.* text. in capit. innotuit. de elect.cap.per venerabilẽ, qui filij sunt.leg.Sed hoc in cap. nisi cum pridem. de renun. declaratur,quod illos quos paterna vitia non sequuntur, possunt suffragari virtutes, quæ summum præsulem Romanum inducent, vt cum eis dispenset, si morum honestas eos cõmendabiles reddat text. in capit. præsbyterorum.56.distinct. nam vndecunque homines nascantur, si parentum vitia non sequantur, honesti & salui erunt.capit. vndecunque.ea distin.nullum equidem parentis delictum, innocenti filio pœna esse debet. l.2.§. nullum.ff. de decurion. Si contrarium diceres maximum absurdum sequeretur.Vnde Bion. philisophus non minus ridiculum hoc esse affirmabat, quam si medicus quispiam ob aui, aut patris morbum nepoti, vel filio medicamẽtũ adhiberet. Huius vero prohibitionis ne illegitimi sacris donentur ordinibus.

c

bus. Plures rationes scripsit Pet. Rebuff. in benefi. pract. in part. de dispen. super defect. natali. fo. 407. & vide Regiam. l. 12. titu. 6. part. 1. vbi Greg. in verbo, *orden.* Et notat quod impedimentum de quo in hoc capit. locum obtinet, etiamsi defectus natalium sit occultus, & qui eum patiuntur pro legitimis habiti sunt, quales sunt multi, quos coniugatæ ex adulterio habuerunt, vt egregiè scribit Nauar. in manu. confessio. cap. 27. nume. 201. Filius vero matri hoc asseueranti credere non tenetur. l. 1. §. si quis ab aliquo ibi. *Si testatur eum negauerit*, vbi Bart. & Doct. not. ff. de carb. edict. l. 1. §. mulier. ibi. *Spurium in actis professa est.* iuncta glos. fin. ibi. ff. de proba. glos. in. l. si vicinis. C. de nup. & in. l. si posthumos. §. fui. verb. probetur. ff. de lib. & posthum. Regia l. 9. tit. 14. part. 3. vbi Gregor. & opinio hæc communis est, vt cõstat ex multis autoribus congestis, qui eam sequuntur à Ioann. Rojas, tract. de succes. c. 2. nu. 28. & ita quoad sacrorum ordinum promotionem tenet Mart. Nauar. in loco iam allegato. Tamẽ (quod salua tanti viri pace dicã) in promouendo tutius esse credo, propter animę periculum, vt ab ordine suscipiendo abstineat. In eo vero qui iam est ordinibus insignitus, propria eius conscientia inspicienda est: nam si in intimo conscientiæ motu pẽdeat, ad credulitatem assertionis maternæ, præsumẽs se esse illegitimum abstinere debet, à sacri ordinis ministerio, & ad cautelam dispensationem oportet impetrare. Si vero internus conscientiæ motus, ad credulitatem non pendeat, sed potius firmissimè credat, se legitimum esse, nec abstinere tenetur, nec dispensationem impetrare ex Abb. sententia in cap. 1. de fil. prob. & hec est communis summistarum sententia, vt fatetur Simon Maiol. de irreg. lib. 1. ca. 7. num. 3. Hinc illud mihi dubium est, quod scribit vir doctissimus Alphonsus. à Cast. lib. 2. de potest. leg. pęna cap. vlt. 3. concl. asseuerans, filiũ præsbyteri ex cõiungata, ita occulte genitum, vt nõ possit aliũ deprobari, quam per parentum assertionẽ promoueri posse. Cuius contrarium tenet Anton. in c. 1. de fil. præsb. & de hoc dubitat Couar. in Clem. si furiosus. 2 part. §. 3. num. 4. de homicidio. Sequitur tamen Ant. Nauar. in manuali. cap. 27. num. 193.

Notabis tamen vtiliter nõ esse Episcopis permissam dispensationem, vt qui defectum nataliũ patitur, ad sacros ordines possit aspirare, etiam hodie autoritate Sacrosancti Concil. Trid. sess. 24 c. 6. Nam quanuis nouissima illa constitutione, detur episcopis facultas dispensandi in omni irregularitate, descendente ex delicto occulto, non deducta in iudicium, excepta ea quæ prouenit ex homicidio volũtario, exceptis alijs deductis ad forũ contentiosum, in hac vero huius capitis irregularitate, quæ aliunde & nõ ex proprio delicto oritur, dispẽsandi facultas concessa nõ est, quod non vulgariter notari debet, pro illius decreti interpretatione. Ita tenet insignis Mart. Nauar. in manu. confes. capit. 27 num. 194.

Si tamen illegitimus quispiam monasticam profiteatur disciplinam vitam sua dicitur innouasse, & eo ipso, quibuscunque sacris ordinibus potest insigniri. text.in c.156.distin.& in ca.1. de filijs præsbyt. glos. in sum. 56. dist. Regia.l.12.tit.6.partit.1.ibi. *Pero aun ay otra razõ, porque pue de recebir estas ordenes sobredichas el que no fuesse legitimo. Esto seria si entrasse en orden de religion primeramente.* Tradit Bald.in.l.1.in lectura.num.5.C.de sacrosan.Ecclesi.Rom. in Auth. si mulier. 7. priuileg.C.ad.l.Fal.Fel.in cap.testimonium num.31. de testibus. Hypp.sing.273.& in rub.ff.de fideiusso. & in sing. 501. Anton. de Rosel. de legit. lib. 3. in fine. vbi id limitat procedere tantum in filio naturali non vero in spurio, quod falsum est,& meritoeũ reprehendit Ioã.Rojas in tract. de succes. cap. 23. de numer.109. Quod notandum est ad interpretationem.text.in ca.dilectus. de filijs præsby.& in ca.1.eo.tit. in 6. Aboletur sane omnis illicita macula per religionis ingressum vt in auth.de monachis.in prin. c.non liceat.19.q.3. quod tantũ quo ad ordines sacros intelligẽdum est, quoad dignitates,& graiiora munera is qui Spurius natus est, promoueri nullo modo potest absque Summi Præsulis indulgentia glos.not.in c.fin.de filijs præsbyt. Abb.in c.1.in fin. eo.tit.Felin.in cap.meminimus. not.6.de accusat.

Nimis tamen inter Doctores controuersum est, vtrum ingressus religionis operetur legitimationem, quo ad successionem bonorum parentum. Si quidem Guil. de Cæno. qui huius quæstionis fuit ante signatus, in.l.1. C.de Sacrosan. Eccles. in ea fuit sententia, vt censeret filium illegitimum monastica vitam professum, posse succedere in bonis parentis. Idem sequitur Bald.in d.l.1.in lect.col.5.Fel.in ca. cum de putati.de iud.colum.2.Rom. in Auth. similiter. C. ad leg.Fal. 7. Speci. Alex. Roman. & Archid column.2.in. l. necessarijs. ff. de acquirend hæred. Barba. in cap.quia nos.de testamen.colum. 1. las.in. l.1. numer.30. C. quand.non peten. part. Anton. de Rosc.in tracta.de legitim. ad finem in qua fluctuat Roderic. Suar.allegat.25.ita vt in casu,de quo fuit interrogatus consuluit concordiam faciendam esse, tãdẽ religionis fauore.Guil.sequitur,& de ea nimis dubitat Gregor.Lup. in dict.l. 12. in verbo, *en orden*, & tueri eam conatur duobus casibus. Primo, quãdo filius est naturalis non spurius. Secundo,quando parentis consensu religioni offertur,tandem in fine illius glos.dicit valde dubiam esse quæstionem hanc, & quod in practi. vix reciperetur. Guil. opinio:eam vero communem esse testatur insignis Couarruu. in.4. decret.2. part. capite. octauo. §.7. in fine. Quæ ea solum ratione innititur,quia sicut filius naturalis patris consensu Curiæ Principis oblatus, fit legitimus ipsi offerenti,etiamsi filios legitimos habeat.l.3.C. de naturalibus,& in Authentic.quibus modis natur.effic.sui.§.1.2. & 3. Reg.l.5.tit.15.part.4.multo magis per oblationem curiæ cœlesti. Sed propter id quod hæc legitima-

gitimatio ab aula iam receſsit, teſte Ang.conſi.17.& in dict. authentic. §. quod vero Roſel. de legit.cap.fin.Oblatius æquidem Curiæ Cæſaris, ideò legitimus fiebat quod præſumebatur à Cæſare ipſo legitimus fieri, quod non conuenit oblationi Curiæ cœleſti:& ideò contrariam ſententiam tenet Fab. in authe. ex complexu.C.de inceſt.nup.Præpoſitus in cap.tanta columna.2. qui filij ſint legiti.Flor.in.3.par. tit.1.c.27. §.2.Coua.d.§.7.Et hęc opinio verior eſt,&Forēſi vſu recepta.

Expoſitus an poſsit ad ordines promoueri.

Sed huic loco accommodatiſsimum illud non omittam,an expoſitus cuius parentes adeò latent,vt prorſus incertum ſit, an legtimis conceptus ſit nuptijs, poſsit ad ſacros ordines promoueri.Qua in re dubius,& anceps eſt Anchar.in ca.1. de infan. expoſi.cuius dubitationis ratio eſt quia nemo legitimus præſumitur,& qui legitimum dicit,probare debet.Ang.per illum text. in l.liberorū.ff.de his qui not.in fam.Deciſ.conſ.54.Iaſſ.in.l. nec profeſsio. C.de teſtib.idem cōſi. 102.volum.4.And.Alcia.de prę ſu.reg.3. præſu. 1. numer. 12. D. Couar.in.4.Decretali.2.part.ca. 8.§.3.num.1.Et opinionem hanc nouiſsimè ſequitur Doctiſsimus & diligentiſsimus Simon Maiolus Epiſcopus Vulturarien. de ir regula.lib.1.cap.11.numer.1. vbi plures viros egregios cōmemorat,qui expoſiti fuerunt,contrariam tamen ſententiam tenet Anani.in dict.ca.1.de infan. expoſi.num.11.vbi concludit nullā diſpenſationem neceſſariam eſſe,vt expoſitus poſsit promoueri. Sequitur Bermond. Cho. in tract.de publ concubina in verbo,qui etiam filias num.90.col. 363. quam opinionem communem eſſe teſtatur eruditiſsimus Cardi.Paleo.in.d.tract.capit.63. num.3.Nam vt ipſe,cap.20. eiuſdem tractatus probare contendit à ſupradicta ſententia recedens vnuſquiſque legitimis natalibus ortus præſumitur, quod latius apud eum legendum erit. Sed quod ad noſtrā ſpectat propoſitam controuerſiam, D.præſul.Couar.in Clem.ſi furioſus.1. part.relect.in prin.num.9.de homi.à communi opinione videtur recedere,ea innixus ratione quod non ſoleant filij ex legitimo nati matrimonio exponi, ſed potius qui ex furtiuis, & illīcitis fornicationibus congreſsibuſque naſcuntur. Sed hæc ratio concludens non eſt.Si quidē veterum exemplis conſtat multos, filios expoſuiſſe qui tamen ex matrimonio nati ſunt, vt de Semirami. Paride, Cyro, & de alijs pluribus,hiſtoriæ teſtantur. Nos equidem quotidiano vſu id experimur, quam plurimos rei familiaris inopia oppreſsos, qui cum liberis ſuis alimenta non poſsint ſuppeditare, ſolere eos exponere,ea potius ſpe,vt commodius ab alijs educātur, quam quod paterna erga illos pietate ſint deſtituti. Opinio tamen dicti Domini Epiſcopi ſumme mihi placet, qui cenſet expoſitos ad Eccleſiaſticos ordines non eſſe, promouendos abſque diſpenſatione,quod ſi promoti fuerint, ordinum vſu prohibendi non ſunt.propter cōmunis ſententiæ autoritatem, quamuis in

distinctè communem sententiã sequatur, vir nostro sæculo in iure consummatissimus, & perspicacis, & acris ingenij. Iacobus Menoch. de arbit. iud. quæst. lib. 2. cen. 4. casu. 396.

Iacob. Meno.

Expositus tamen in illa patrĩa tus præsumitur qua expositus est Bart. in l. 1. col. fi. ff. admunicipa. & in l. si qui semper. ff. de in ius vocand. Plati. in. l. ciues. in fin. C. de incol. Greg. in. l. 4. titu. 20. part. 4. Ori. ad nota quia multa iura competunt solis oriundis.

Irregularitatem. Vide Abb. in c. si celebrat. de cler. excom. minist. Gonsal. à Villadiego de irregu. c. de susp. col. 1. Petrum Rebuff. in pract. benefic. in parte de dispen. super defectu natali. numer. 13. quam opinionem cõmunem esse fatetur D. Episcop. Couar. in Clemen. si furiosus. §. 1. numer. 3. de homi. Petrus Rauen. in Alpha. aureo fol. 186. column. 2. Mart. Nauar. prolibitatis, & eruditionis vnicum exemplar in cap. si quando exceptione. 11. de rescrip.

D

Dispensationem. Vide multa de hac illegitimorum dispensatione, tam circa ordines, quam beneficia, quę scribit. Alber. Trot. lib. 2. de vero & perfecto cleric. cap. 2. per totum.

E

Rebaptizati.

CAPVT. XV.

1 *Rebaptizatus non potest ad Ecclesiasticos ordines promoueri.*

2 *Si tamen de facto fuerit ordinatus, qua pœna puniatur.*

REbaptizati in tantũ odio habentur ab Ecclesia, a quod qui nõ ignari rebaptizantur, dicũtur quasi iterũcrucifigere Christũ, vt in capit. Qui bis. de consec. distinct. 4. & ideo nõ sunt ordinandi b ad clericatũ vt in capit. confirmandum. 50. distin. & habetur in Cõcilio Carthag. Quinto, Can. 11. quod adeò est verum, quod dicit text. in d. c. Qui bis. quod etiam si ignorãter c rebaptizati fuerint ordinari non possunt, vbi glos. hoc intelligit de ignorantia iuris, quæ non excusat; non autem de ignorantia facti: quia talis rebaptizatio non impediret promotionem. Qui autem ex rebaptizatis ad sacerdotij gradum indignus aspirare contenderit, cum ordinatoribus suis adepti honoris periculo subiacebit. Ita disponit Concilium Toletanũ. 4. de quo in cap. fin. 51. distinct. quanuis ille text. non intelligatur de ordinatione ad sacerdotium, sed ad Episcopatum, secundum Archi. ibi, quem vide notantem, quod tales scienter rebaptizati cẽsentur perpetuo irregulares, qui respondet ad argumentũ, quod potest obijci qualiter actus, quinõ habet effectum, sicut rebaptizatio indũcat irregularitatem, & vide glos. in dict. cap. Qui bis.

1
a
b
c
2

Ecclesia. Quæ non semel diffiniuit, Sacramentum Baptismi, non esse repetendum, nec iterandum, quemadmodum Diuus Augustinus libro de vnico Baptismo, & aduersus Donatistas docet.

A

Et

Et in libro de vera, & falsa pœnitentia cap.3. Paulus sane ad Hebræos,capit.6. contra quosdam rebaptizari volentes,ait: *Rursus crucifigẽtes sibi metipsis filiũ Dei.* Et iterum ad Ephesios capit.4. ait:*Vna fides,vnum baptisma.* Est equidem à Catholica disciplina alienum rebaptizari, vt ostendit Clemens Papa Sextus,cap.15.Cõstitutionum Apostolicarũ Act. inter cætera: *Eodem modo contenti sint vno solo Baptismo , qui in Domini mortem traditur,nõ ministerio abominandorum hæreticorũ, sed probatur Sacerdotẽ in nomine Patris,& Filij,& Spiritus sancti &c.* Et paucis verbis interpositis subdit:*Verũtamen initiatos iterũ baptizare tentantes,Crucifigũt Dominũ,& iterũ eum interimũt deridentdiuina,eludunt sancta: insultant spiritui,sanguinem sanctũ veluti communẽ contemnunt,&c.* Idem docet Damascenus libro quarto,de fide orthodoxa, cap. primo. Leo Papa ad Rusticum Episcopum,epistola.70. capit. si nullo.de consecratio.distinct.4. Diuus Thom.in.3.part.quæstio. 66.articul.9.idem tenẽt Theologi omnes in.4.sent.distin.6.Alphon.à Castro,libr. 2.de hæresi. cap.de Baptismo hæres.5. Quod nouissimè hodie Sacrosanctum Concilium Tridẽtinum docuit sessione.7.cap.11.*Si quis*(inquit) *dixerit verum & ritè collatũ Baptismum,iterandũ esse,illi qui apud iufideles fidem Christi negauerit, cũ ad pœnitentiam cõuertitur,anathema sit.*& sess.14.c.2.& tradiderunt latissime Ioan. Fab. & alij Catholici viri,qui ætate nostra, aduersus Anabaptistas Germanos scripserunt,qui quidemmultis magnisq; testimonijs impiã hæresim illorum improbant.

Ordinandi. Adde Alber.Trot. lib.2.de vero,& perfecto cler.capit.14.requisi.9. & Regiam. l.9. tit.6.part.1. Et ista irregularitatis labe afficitur,is qui ministrauit hoc Baptismi Sacramentum, sciens iterum illud repetens. capit.2.de apost.l.1.C.ne sanct.Baptism.reite. & is mirè suffragatur canon. 47 ex Concilio Lugdu. apud Burchard. lib.4. decre. 56. *Episcopus inquit,aut præsbyter, si eum qui secundum veritatem habuerit,Baptisma denuo baptizauerit,aut si pollatum , ab impijs , & non recte baptizatum,non baptizauerit,deponatur,tanquam deridẽs crucem & mortem Domini.* Hactenus canon. B

Et alias pœnas contra crimen hoc perpetrantes statutas ex decretis Felinj, Papæ lege apud eundem Burcha. libr. 4. capite. 99.

Et non solum à principio rebaptizatus irregularitatem contrahit, sed etiam post quam sciret ratam habuerit rebaptizationẽ,in se factam,ita tenet Sylues. in summa.in verb.irregularitas. quæst.4.Tab. in verbo, dispensatio.numer.13.versicul.14. Imo & si quis metu etiam cadenti in constantem virum compulsus rebaptizatus fuerit irregularis efficitur capite eos, quos. vbi glossa de consecratio, distinctione.4.Sylues. in verbo, irregularitas.dict.quæstion.4. At non ita erit, si per vim coactiuam, vt narratur de quodam Episcopo, cui nomen impositum fuit, habet Deum, quem Arriani ligatis manibus,& pedibus inuitum rebap-

rebaptizarunt, non equidem illi dicta rebaptizatio nocuit, vt eleganter scribit Victor Episcopus Vitensis de persecut. Vandal. libr. 3. qui contrarium tenentes merito reprehendit. sequitur Simon Maiolus de irregul. libro tertio, cap. 14. Efficiuntur etiam similiter irregulares, qui rebaptizanti ministrant Acoliti, Subdiaconi, vel Diaconi officio fungentes. text. in dict. cap. 2. de apostat. gloss. in. l. 1. C. ne sanct. baptism. Pari etiam ratione idem dicendum videtur, de compatribus scientibus. sunt equidem isti rebaptizationis participes. cap. vos autem. de consecrat. distin. 4. & tenet expresse Maiolus. d. capit. 14. numero. sexto. Istorum autem omnium dispensatio ad solum Romanum Pontificem spectat, qui vix illos dispensabit vt religionem ingrediantur tex. in dict. capit. 2. de apostat. Tabi. in verbo, dispensatio. numer. 13. versi. 14.

A qua quipe irregularitate immunis erit, qui hac interposita conditione baptizauerit dicens, si est baptizatus, &c. Nam cum conditio, vel de præsenti, vel de futuro, & talis falsa, faciat cessare actum. l. cum ad præsens. ff. de rebus dubijs, & ex interpositione huius conditionis manifeste constat, istum noluisse iterare Baptismum, & actus agentiũ, non operatur vltra eorum intẽtionem. l. non omnis. ff. eo. ita sing. tenet Martin. Nauar. in manu. confessor. cap. 27. nume. 246. licet asseueret istum à mortali crimine minime excusari, qui non adhibita debita diligentia id fecerit. Eum tamen censet in vtroque foro irregularem non esse: sed labitur in hoc vir egregius, solum sanè inculpabilis ignorantia, ab irregularitatis labe hoc casu excusare potest. capit. 2. de baptism. & ita tenet Domi. Soto. in. 4. sentent. distin. 5. quæstio. art. 9. quam esse veram, & communem opinionem contra Nauar. testatur. Fr. Anton. Cordoua, in suis quæstionibus vernaculo sermone edictis. q. 37. Nã licet verissimum sit, quod si legitimus præcesserit baptismus nihil secundum eum conditionale ministerium operetur, hoc tamen à notabili culpa clericum immunem minime redit, qui in re tam graui supine nimis se gesit. Propter quam culpam sacris canonibus irregularitatis pœna iustissime fuit statuta. Nec aliquid dicta clausula operatur, quia adhibenda non est, nisi quando est magnum dubium, an quis fuerit baptizatus, vt scribit Sylvest. in tractat. de strigima lib. 3. capit. vltim. in fine. propterea sacerdos sciens puerum necessitatis causa fuisse domi baptizatum si ille postea deferatur ad Ecclesiam, vt ritus solemnes seruentur: nõ potest cum eadem clausula eum baptizare: alias efficeretur irregularis, vt expressim traditur in Cathechismo Sanctissimi Pij Quinti Põtificis Maximi, in tracta. de baptis. capit. de fructibus baptismi in fine.

Egreg. Mart. Nauarri opinio cẽsuta tur.

Quæstionis etiam est, vtrum is qui bis Sacramentum Confirmationis susceperit, vel contulerit, hac irregularitatis labe notetur. Qua proposita quæstione, gloss. in cap. dictum. de consecration. dicti. 5. censet irregularitatem con-

Qui bis sacramẽtum confirmationis susceperit vel contulerit, an sit irregularis.

C

contrahi, quã sequitur Archid. primo. 68. distin. Albert. Trot. de vero, & perfecto cleric. lib. 2. c. 14. requisi. 9. in princip. Ioann. Maior. in. 4. sent. dist. 7. qui omnes id probari censent in dict. c. dictum, quo loco apertissima est decisio, Sacramenti Baptismi, & confirmationis iterari prohibens. pœnam debitam transgressoribus imponens: vnde cũ ibi æqualiter iterari prohibeantur, Baptismatis, & Confirmationis Sacramentum, mirum nõ est si quo ad irregularitatem eadẽ. fiat equiparatio. Idque Regia lex Partitarum comprobat, lex inquam. 20. tit. 6. part. 1. qua diffinitum fuit, eum qui bis Sacramentum Confirmationis susceperit, irregularem esse, si scienter id fecerit. Contraria tamen sententia placuit Scoto, qui in dicta distinctione. 7. q. 5. existimat non esse illum irregularem, qui bis etiam scienter Sacramentum Confirmationis susceperit, aut contulerit: cum id iure Põtificio expressum non sit, & irregularitas nullo casu cõstituenda est, nisi expressa reperiatur. cap. 15 qui. de sentent. excommunicat. libr. 6. quem Fran. ibi sing. esse fatetur. idem in c. dilectus. col. 4. de appellation. Bertachi. in tractat. de Episcopo. cap. vltim. num. 8. Nã cum hoc irregularitatis vitium iure tantum humano Pontificio inductum sit ex Innoc. sentẽtia. in c. nisi cum pridem. column. 3. de renun. vbi Anton. num. 29. & Doctores. Imo. in Clem. si furiosus. de homi. Palud. in. 4. sentent. dist. 25. q. 3. Flore. in. 3. part. titul. 28. c. 2. §. 6. quam opinionem cõmunem esse fatentur eã sequuti Villad. de irregular. in princip. Sylu. in summa. in verbo, irregular. in fine. Couarr. in. d. Clem. si furiosus in. 1. part. in princip. numer. 2. ex hoc manifeste sequitur, nunquam vitium hoc cõtingere, nisi eodem iure expressum reperiatur. supradictamque Scoti, opinionem. sequitur Palud. in 4. sentent. dist. 7. quæstio. 2. col. 1. Alphons. à Castro, lib. 2. de potest. leg. pœna capit. 7. docum. 3. versi. ex ratione. Cardi. à Turrecrema. in. d. c. dictum. ad finem. Couar. in. d. princip. num. 8. quã opinionem communem esse fatetur D. Mart. Nauar. in Manu. confess. cap. 27. Quæ hæc vltima opinio summè mihi placet: nam nihil vrget inductio. text. in. d. c. dictum, quia licet ibi Sacramẽtum Baptismi, & Confirmationis, iterari prohibeantur: non tamen inde sequitur, quod eadem pœna imponatur confirmationem iteranti, quæ baptismum repetenti infligitur, & licet doctissimi viri, qui in Partitarum legibus condendis interfuerunt priorem probauerint, in hac tamen irregularitatis materia Sacri Iuris Pontificij Sanctionibus standum erit. Sic licet de iure hoc verisimum videatur, cõsuetudo tamen contrariam amplexa est sententiam, cui stari debet, vt asseuerat Nauar. vbi paulò ante allegaui (cuius autoritate salua) si mihi casus occurreret, non auderem ab Scoti, & aliorum communi, & verisima opinione recedere, cum hæc irregularitatis materia grauissima, & pœnalis sit ideò non solum iura extendenda non sunt, sed strictissime interpretanda, vt vulga-

vulgatissimis iuribus cautũ est.

C *Ignoranter.* Vide Card. à Turre cre. in capit. qui bis. de consecr. dist. 4. quo loco nume. 7. probat rebaptizatum, aut rebaptizantẽ, ex iusta ignorantia irregularem non esse, eandem sententiam sequi videtur Henri. in cap. 2. de apost. Scotus in. 4. sentent. dist. 6 & hanc sequitur illustrissimus Couar. in loco iam allegato. nu. 8. qui eam probabiliorem dicit text. authoritate in d. c. 2. de apostat. Soto in 4. sentẽt. dist. 6. q. 8. Martin. Nauarr. in Manuali. c. 27. num. 246. Fr. Antonius Cordoua, in summ. casuum conscientiæ quæst. 37. Nec refragatur tex. in dict. cap. qui bis. quia responsio illa non est Summi Romani Præsidis, nec generalis, nec prouincialis concilij, nec facta fuit ab aliquo, qui legis condendę autoritatem haberet. Iure tamen interpretari potest, vt procedat, quando rebaptizatus ignorãter, post scientiam ratam habet Sacramenti reiterationem. Ita tenet Floren. in. 3. part. titul. 28. c. 6. §. 3. quæ interpretatio mera diuinatio est, & ea ratione longe repellenda, vel intelligi potest, quando crassa, & supina ignorãtia, quis fuerit rebaptizatus. Sed Archid. in dict. capit. qui bis. vt rem in tuto constituat censet, quod rebaptizatus etiam iusta ignorantia, ab Episcopo dispensationem impetret. idem sentit Aluer. Troti. dict. c. 14. n. 1. licet de iure absque aliqua dispensatione istũ ad sacros ordines promoueri posse censeat: quod verius ipse existimo. Erit equidem in rebaptizante iusta ignorãtia, vt ab irregularitate excusetur, si filios in fidelium rebaptizet, nã iuste ignorare potuit eos fuisse baptizatos. text. in cap. placuit. de consecra. dist. 4. habetur in Concilio Carthaginensi, capite sexto. Idem esse censeo de infantibus expositis, sine vllo signo aut scripto attestante, de Baptismo. tenet Maiolus, dict. capit. 14. numer. 4.

Text. in c. qui bis. de cons. dist. 4 interpretatur.

Bigami.

CAPVT. XVI.

1 *Bigamia octo modis contrahitur remissiuè hic traditur.*

2 *Bigamus non potest ad Ecclesiasticos ordines promoueri.*

3 *Maritus post adulterium vxorem carnaliter cognoscens non potest ordinari.*

PRÆMISSO prius quòd bigamia pluribus modis cõtrahitur[a] vt per Archidiac. Florent. in. 3. part. titul. 28. capit. 3. vbi octo modos illius scripsit, quos hic referre non curo, transcripsit enim illos Syluestr. in sua summa, in verbo, bigamia, in princip. bigamos ordinari non posse[b] ex pluribus capitulis, in distinct. 34. à Gratiano collectis comprobatur, præcipuè in capite curandum, & in capit. præcipimus, & in capit. si quis viduam el. 1. cum duobus sequentibus. Si vero de facto fuerint aliqui ad sacros ordines promoti, illis priuandi sunt, quia in bigamia contra Apostolum dispensare nõ licet,[c] vt in capit. super eo, de bigamis, ex quo patet, quod bigami

1 a b c

d mi recipiunt characterem [d] ordinis, quod etiam probat text. & ibi notat Præpo. ex eo in cap. 3. si quis viduam 34 distinct. Et inter alios casus bigamiæ aduerte ad vnum, quod pluries contingit quod si maritus adulteræ post adulterium illam cognouit
e nõ potest ordinari. [e] Ita probat text. in can. 8. Concilij Neocęsarien sis in 2. edictione. & est tex. & illum sic summat Præpo. in c. si cuius. 34. distin. Cuius ibi bonam distinctionem vide, videlicet, quod cognoscens adulteram scienter, siue ignoranter [f]
f repellitur à suscipiendis ordinibus. ab executione vero susceptorum non repellitur, si ignorãter cognouerit: dum tamen possit vxorem de adulterio conuincere, & eam dimittere. Imo fortiorem affirmat sententiam, ibi Præposi. post Bart. Brixi. Ioann. de Fan. & Hostien. quod licet maritus cognoscat adulteram ad mandatum iudicis, sibi præiudi-
g cat, § licet Innocenc. in capit. Inquisitioni, de sentent. excommunicat. in hoc aliter distinguat.

A *Contrahitur*. De quibus modis quibus bigamia contrahitur vltra Doctores, quos hoc in loco allegat autor. vide latè sanct. Thom. & Theologos in 4. sentent. distin. 27. quæstio. 3. Ioann. Mont. in tracta. de irregular. bigamiæ. in princ. D. Couarru. in Clement. si furiosus. in 1. part. relection. §. 2. de homi. Aluer. Troti. libr. 2. de vero perfect. clericorum. cap. 11. requi. 9. & vide Regiam. l. 5. tit. 5. partit. 1. Nauarr. in Manuali c. 27. n. 195.

Ordinari non posse. Quæ sanè B
irregularitas, à veteris testamẽti legibus originem habuit. Leuitici namque scriptum est. capit. 21. de Sacerdote. *Scortum, & vile prostibulum non ducet vxorem, nec eam quæ repudiata est à marito.* Post legem vero Euangelicam, statim bigamia ab Apostolis instituta fuit, quod sacris ordinibus esset impedimento. Scribit æquidẽ D. Paul. ad Timoth. 3. *Oportere Episcopum irreprehensibilem esse, & vnius vxoris virum.* Quem locum elegantissimè pro eius singulari eruditione declarat Domi. Soto de iust. & iur. libr. 7. quæstion. 6. articul. 2. Quod in principio nascentis Ecclesiæ semper fuit obseruatum, vt fatetur Ioann. Driedo. de liber. Christi. libr. 3. capit. 3. fol. 126. versicul. quod vltra in argumento. Idque patet in canonibus Apostolorũm, cano. 18. Quod vero apud Ethnicos circa hoc obseruabatur. lege Aulum Gel. libr. noct. Attic. articul. 10. capit. 15. Tertullian. lib. de exhortatione ad castitatem, & in libr. 1. ad vxorem. & in lib. de monogamia. ad finem Ludouic. Cel. libro. lectio. antiquar. 15. capit. 22. Primus vero qui cõtraxit bigamiam, fuit Lamech., vt constat Geneseos. cap. 4. quo loco idem adnotauit Nicol. de Lira. & Tertul. in dict. lib. de exhortatione. ad castitatem refert ex nostris Couarr. in. d. §. 2. numer. 1.

Dispensare non licet. Adde C
quod cum hæc bigamiæ irregularitas. ab Apostolis, & ab antiquissimis vniuersalis Ecclesiæ concilijs. originem habuerit, vt

supe-

ſuperiori annotatione ſcripſimus, Epiſcopus cum bigamo, vt ſacris donetur ordinibus, diſpẽſare non poteſt, quam opinionẽ receptam fatetur præpo. in cap. lector. 50. diſt. idem fatetur Ioã. Monta. in dict. tracta. de bigam. quæſt. 7. D. Couarr. vbi paulò ante allegaui. num. 4. quam ſequitur Angel. in ſumma in verbo, bigamus. Gonſal. à Villad. de irregular. q. vltim. Quanuis Card. à Turrecrema. in. d. c. lector. poſt Diuum Thom. in. 4. ſent. diſtin. 27. q. 3. probare contendit, Epiſcopum poſſe cum bigamo, in minoribus ordinibus diſpenſare quod Sylueſt. ſequitur in ſumma, in verbo, bigamus. q. 7. & Domi. Soto in. 4. ſent. diſt. 27. q. 3. artic. 3. nam vt ille inquit, per minores ordines quis non ſimpliciter ſacris emancipatur, & ea ratione non eſt cur nõ liceat Epiſcopis diſpenſare, qui ordinaria pollent poteſtate. Quæ opinio forte admitti poterit, quãdo maxima diſpenſandi cauſa interueniret, vt ſcribit Ludouic. Gom. in tract. breuium. numer. 20. vel quando quis bigamiam contraxit, erat mere laicus. Henri. in. c. 1. in fine de biga. Sed in contrarium eſt communis omnium ſententia, nempe minime licere Epiſcopo, vt cum bigamo etiam in minoribus ordinibus diſpenſet. ita fatetur inſignis Gregor. in. l. 5. in verbo, *dos mugeres*, in fine. tit. 5. part. 1. & Marti. Nauarr. in Manuali confeſſo. c. 27. nu. 197. quod loco admittit S. Thom. & aliorum opinionem, quo ad vſum ordinum ſuſceptorum, nõ vero, vt nouis ordinibus poſsit inſigniri.

Summus tamen Eccleſiæ Præſul iure poteſt cum bigamo diſpenſare, vt tradit Thom. in. d. q. 3. & eſt text. in c. lector. 34. diſt. vbi Martin. Papa cum bigamo, vt ſubdiaconus fieret diſpenſauit. & ibi not. Præp. Cardi. à Turrecrema gloſ. & doct. in c. ſuper eo. de bigam. Floren. 3. part. titu. 28. cap. 3. Petrus de Ancha. conſil. 124. Ioann. à Medina, huius celeberrimæ Complutenſis Academiæ, imo totius Hiſpaniæ decus & ornamentum, in tractatu. de ieiunio. fol. 155. & opinionem iſtam communem eſſe fatentur Ioan. Monta. d. q. 7. Alber. Troti. de vero & perfect. cler. libr. 2. cap. 11. Greg. Lup. in. d. l. 5. titu. 5. par. 1. Mart. in. d. c. 27. num. 197. Huic d. in tract. de in comp. benefi. 1. par. c. 23. num. 117. Flami. pari de reſig. benefi. lib. 5. quæſt. 3 numer. 197. & communem eſſe Theologorum ſententiam teſtatur Fran. Vargas Hiſpanus (vir alioqui inſignis) in tract. de Epiſcopi iuriſdictione fol. 32. Quæ quidem diſpenſandi facultas de iure ordinario permiſſa eſt, non vero de abſoluta (quod aiunt) poteſtate, vt exiſtimat Henri. in cap. 1. colum. 5. de bigam. Ioann. Staphyl. de liter. gratiæ, & iuſti. col. vltim. quos merito reprehẽdit inſignis Couarr. in Clem. *Si furioſus*. de homi. 1. par. relect. 6. 2. num. 4. & manifeſte probat. d. Regia. l. 5. tit. 5. part. 1. cum dicit. *E otro ſi el puede diſpẽſar q̃ reciba ordenes ſagradas, cõ aquel q̃ vuieſſe auido dos mugeres virgines de bẽdicion, o vna viuda.* Quæ verba ad poteſtatẽ ordinariam Summi Pontificis referenda ſunt. Fatetur tamen Staphil. d. col. vltim.

D. Ioann. à Medina.

Sum-

Summum Præsulem maxima cũ difficultate,in hoc bigamiæ vitio dispensare idem assueuerat Nauar.tanquam testis huius rei integerrimus dicens:in loco nouissime allegato,non solere Romanum Põtificem, sine magna causa de ordinaria potestate dispensare in bigamia vera,& propria, sed in similitudinaria, solere, & posse cum iusta causa.

D *Recipiunt characterẽ.* Adde text. in.c. quicunq; in.2.59.distin. & in cap.pœnitentes ead.dist. Host. in summ.tit.de bigam.§.vltimo Anton. in cap. debitum. de bigam.Albert. Troti. de vero, & perfecto cleri.lib.2.cap.11.quam dicit communem esse opinionẽ & Theologorum, & Canonistarum D.Couarr.d.§.2.num. 4.

E *Ordinari.* Adde Abb.Anani.& Doct.in c.3.de adult.Imo irregularis est,qui ad vxorẽ adulteram post pœnitentiam reconciliatã cognouerit.ita sentit Anch.cõs. 124.Felin.in c. ius generale col. 6.1.dist.Anani.in.d.cap.3.

F *Siue ignoranter.* Adde Hosti. in summ.titu.de bigam.vers. quod sunt species, qui in distinctè intelligit text.in c.si cuius vxorẽ. 34.dist.quod bigamus efficiatur vir,qui vxorem adulterã, ignoranter cognouerit sequitur Ioã. And.post antiquiores in.d.ca.2. de biga. Præpos.in summa. 50. dist.col.5.sentit Abb.in. d.ca.2. de adult. Alber.Tro.lib.2. de vero,& perfecto cleri.cap.11.num. 2.& esse communem sentẽtiam testatur Gregor. Lopez in .l.35. titul.5.partit.1.in verb. *que ver.* Quam probabilioré & tenendã esse scribit Domi.Soto.in.4.sentent.distinct.27.quæst. 3. artic.1. Nam hæc irregularitas,non contrahitur in hoc casu, propter pœnam culpę,quæ nulla est:sed propter defectum significationis Sacramenti,veluti si corruptam duxisset,& hac ratione,irregularitas hæc præter voluntatem contrahi potest. Æquior tamen est contraria opinio, quam nonnulli ex antiquioribus tenuerunt, & eam sequuta est Regia Partitarum.l.35.supra allegata, ibi. *Esso mismo seria si alguno casasse cõ muger que cuydasse que era virgẽ y no lo era, o seyendo casado con aquella que viesse virgen, fiziesse ella adulterio, ó despues oiesse que ver con ella, sabiendolo.* Sed cum in hac irregularitatis materia, Sacri Iuris Pontificij sanctionibus,& receptissimis opinionibus, sit stãdum, à communi,& verissima Theologorum,& Canonistarum opinione recedendum non est.

Sibi præiudicat. Adde gloss.& G Doctores in capit. si cuius vxorem.34.distinct.sanctus Thom. & Palud.in. 4. sentent. distinct. 27.quæst.4.Floren.in d.capit.3. Capel. Tholosa. quæstio.255. & horum opinio tutior est si credimus.Henri.in.d. cap.1.column. 4.de bigam.& est magis communis vt asserunt Sylu.in verbo,bigamia.quæst.1. Alber. Troti. d. cap.11.numer.2. Non tamen maritus,mandato iudicis compelli potest, vxori adulterę occulte, debitum reddere.quoniam si iudex id compertum haberet, non præciperet in prçiudicium mariti,qui sic adulteram cognoscens bigamiæ nota inficitur.Quod si in eo casu iudex vellet virum esse obligatum,iniustum esset eius præceptum,tanquam contra ius

marito debitum factum, ita optime censet Ioann. Dried. libr. 1. de liber. Christ. 3. ex supradictis pagin. 234. quo loco vere iudicio meo scribit, quod quanuis maritus non possit occultã vxorem adulteram à domo repellere, potest tamen à coniugali thoro eijcere.

Corpore vitiati.

CAPVT. XVII. QVOD nouè editum est.

1 *Corpore vitiatus, ad Ecclesiasticos ordines admittẽdus nõ est.*
2 *Huius capitis irregularitas, ab antiquissimis diuinis legibus originem habuit.*
3 *Apud Ethnicos, qui corporis labem patiebantur, à suis sacerdotijs longe repellabantur.*
4 *Traditur c. huius germanæ ratio.*
5 *Corpore vitiatus, si de facto sacris fuerit ordinibus insignitus, characterem ordinis recipit.*
6 *Hodie non tam exacte deformitatis ratio habetur sicut antiquitus. Leuit. cap. 21.*
7 *Deformitas, vel corporis vitium quo ad susceptos ordines quando impedimentum præstet.*
8 *Qui membrum sibi pr pria culpa absciderit, irregularis est: licet ex eius defectu, ad sacri ordinis ministerium minime impediatur.*
9 *Mathæi locus. c. 19. explicatur.*
10 *Manus in seipsum iniecere, nec religionis, nec castitatis causa licet, sine accerrimis pœnis interdictã est. Quid vero apud Ethnicos.*
11 *Seipsum interficiens non est sepultura Ecclesiastica sepeliendus, traditurq; ibi locus ægregius ex Platonicis legibus.*
12 *Mortuus qui in puteo, vel alio simili loco reperitur, non ex eo si aliud non probetur, priuandus est Ecclesiastica sepultura.*
13 *Qui membro aliquo caret, cuius defectus irregularitatem non inducit, secum portare nõ tenetur.*
14 *Monoculus irregularis est. Vbi de intellectu tex. in. c. si Euangelica. 55. dist.*
15 *In irregularitatis labe, quæ ex corporis vitio procedit, solus Romanus Præsul dispensationem poterit indulgere.*
16 *Quæ deformitas, irregularitatem producat: iudicio Episcopi relinquitur.*
17 *Corpore vitiatus, contra Clericum in criminalibus causis, testis esse non potest.*

MErito quidẽ Sacri Canones, non omnes passim ad presbyteratus dignitatẽ, nec ad eius ministeria, nec ad alios, ei subseruiẽtes ordines, absq; delectu admiserũt, imo ab eisdẽ institutum est, nõ solum ab ordine repellendos esse, qui moribus iacturã aliquã fecerint, sed eos qui eorum culpa, vel sine culpa, labẽ aliquã corporis contraxerint. cap. 2. & toto. tit. de corpo. vitia. cap. 2. & ibi. Abb. de cler. ægrotan. capit. si Euangelica. 55. distin. not. Hostien. in sum. tit. de corpo. vitia. Alue. Troti. lib. 2. de vero, & perfect. cleric. c. 16. Cardi. & Docto. in dict. c. 2. de corp. vitia. Ricar. in. 4. sent. dist. 25. q. 5. artic. 5. &

Palud.

Palud.ibi. q.3. ad finem Villad. de irregu.c. de corpor. vitia. D. Episcopus Couar.in Clement. si furiosus dé homi.in.1.Ioan. Corrasius, de sacerd. 3.part. capit.6. quam receptam sententiam cõprobat Regia.l.25.titul.6.part.1.

2 Quæ quidem irregularitas à lege antiqua, & à beatissimis Saluatoris nostri Apostolis originẽ habuit Legitur enim Leuit.c. 21. Dominum ad Moysen dixisse. *Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculã, nõ offerat panes Deo suo, nec accedat ad ministerium eius, si cæcus fuerit, si claudus, vel paruo, vel grandi, vel torto naso, si fracto pede, si manu, si gibus si lippus, si albuginẽ habens in oculo, si iugẽ, scabiem, si impetiginẽ in corpore, vel hernioſius.* Cuius seriẽ sanctissimè & doctissimè explicat Diuus Gregor.cap.11.primę partis pastoralis, vt refertur in c.hinc etenim.49.distinct.cuius etiam sententiæ fuit Diuus Hieron.ad Fabiolam, de veste sacerdotali.Et apud Ethnicos, idem

5 obseruabatur, teste Plinio lib. 7. natura. historiæ idem professus fuit Seneca.lib.4.declama.2. declam.Gentiles eandem legem obtinuisse, vt sacerdos integer esset quasi sacerdotes sacrorum ministri corpore integri essent, vt apud Romanos inuiolabiliter à tempore Romuli obseruatũ fuit qui sacerdotes elegit genere excellẽtes, nec corpore vlla ex parte trunco. vt testatur Dionisi Alicarna.lib.2.Roman.antiqui. & inibi laudat Romulum Romanorum legum latorẽ, qui Sacerdotes non venalia, nec sorte. diuidenda fecit, sed cuiusque curię bonos creauit, supra annum quinquagesimum natos excellentes genere simul, & virtute præstantes, nec tamẽ inopes aut corpore vlla ex parte truncato. Et Plinius lib.7.capit.28.de Sergio loquẽs. *Quæ omnia* (inquit) *ex oratione eius apparent habita cum in prætorio* (aut vt alij legũt in prætura) *sacris arcerentur à collegijs, vt debilis* (idest) *vt mancus, & mutilus, nam primum dixerat illam dexteram manum perdidisse.* Quibus cõsonat vetus mos Romanorum apud quos, virginem vestalem capi fas non erat, quę aliqua corporis labe maculata esset vt Austiti Labeonis authoritate prodijt Gellius li. noctiu. antiqui. 1. capite. 12. Festę. de magist. Romanorum capite. 7. idem apud Persas vsu receptum fuisse tradit Alexandro ab Alexandro.libro.6.dierum geni. capit. 14. secundum quam sententiam Diuus Hieronym. vbi paulò ante allegaui parentes arguit, qui deformes filias virginitati consacrent.idem Hieronym.ad Demetriadem ita scribit. *Solent miseri parentes, & non plenæ fidei Christiani deformes, & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inueniant virginitati consecrant.* Et plurima lectu non indigna de more.Circa hoc scribit doctissimus, nunquam promeritis satis laudatus Andræas Tiraquel.in.l.2. connu. numer. 59. Dõnus Couarru.in dict.princip.dicta.Clement.si furiosus.n. 5.Petrus Plaça. libro.1. Epit. delictor.capit.25. numer.2. Iacob. Menoch.de arbit.iudi.quęstion. libr.2.centu.5. casu.226. Hieronym.Magius.lib.4. Miscela.capit.4.

Et huius irregularitatis, potissima ratio est, quia incōpositio corporis inæqualitatem inducit mentis testimonio D. Aug. quod habetur. §. vltim. 41. distinct. *Raro enim in corpore deformi nobilis, formosusq; animus insidet:* vt scribit Abb. in. c. quia diuersitatem. 1. not. per illum text. de cōcess. præben. & Bald. in. l. obseruare. col. 3. C. quor. appel. non recip. scribit, turpem corporis habitudinem declarare procliuem esse hominem ad scelera, pulchram vero ad virtutes. Sequitur Hyp. in. l. 1. in prin. col. pen. ff. de quæst. Vnde Galenus libro de tempera. 2. cap. 6. scribit, naturam membra componere, prout moribus animę conuenit, idemque ipse affirmat libr. 1. & 11. de vsu partiū. Et cuius facies est deformis, vix potest habere bonos mores: vt scribit Rasis medicus sui temporis celeberrimus, libr. ad Almansorē. 2. c. 33. & iterum cap. 54. faciem fedam malos mores significare ait. Et qualis forma, talis est anima, vt est apud Plautum in vita Aesopi, quod antiquissimis Gothorum legibus cautum erat his Hispanorū verbis: *Ca home de mala catadura no puede hazer buenas obras:* vt habetur in ordinationibus militum, *de la vanda.* Idq; manifestè ostendit Cornelius Tacitus lib. 12. *Iulius inquit Pelignus ignaui animi, & de rediculo corporis iuxtà cōspiciendus.* Quod etiam pulchrè scribit Echorus Poeta Græcus apud Stobęum ratione sermone. 88.

Faciem aspectu deformē possides.
Mores etiam huiusmodi habes.
Ex malo enim natura malum producit.
Vt ex vipera rursū vipera nascitur.

Et illud Græcum Epigramma Latinitati donatum.

Clauda tibi mens est, vt pes natura natasque.
Exterior certas interioris habet.

Quin. & Valerius Martialis lib. 12. Epigrammat. Zoilum quendam ex oris deformitate malum esse suspicatur.

Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine luscus.
Rem magnam præstas, Zoile si bonus es.

Circa quam huius capitis irregularitatem aliqua notatu digna illa quæ selectiora notare constituí.

Primò, quod licet corpore vitiatus, non possit sacris ordinibus insigniri, si tamē de facto fuerit ordinatus, vere recipit ordinis characterem, licet non eius executionem. Hæc enim est cōmunis, & Theologorum, & Canonistarum sententia, quæ contradictorem non habet, vt patet ex Doctorū traditionibus, quos in capitis huius principio allegauimus. 5

Secundò, quod hodie non tā exacta deformitatis ratio habetur, vt antiquitus, Leuit. dict. ca. 21. sed sola deformitatis repellit homines sacris insigniri, quæ sacra ministeria tractare impedit, vt si cęcus quis sit, vel mancus, vel quid aliud simile patiatur: nā modica deformitas nō repellit. text. in cap. 2. de corpor. vitiat. vbi Anto. de Butri. & Card. Conrad. de sacerdot. 3. part. cap. 6. numer. 5. 6

Tertiò, quod dictū deformitatis vitium impedimentū præstat quoad ordines suscipiēdos, quia 7

quo

quo ad ſuſceptos tantũm inducitur irregularitas in illo actu ordinis qui ob inſignem deformitaté, vel defectum impeditur corporis vitio, ita colligitur ex tex. vbi Abb. in capit. 2. de cler. ęgrotan. Mari. Soci. in cap. ad audientiam. n. 2. de hom. Gonſal. à Villadiego, de irregul. capit. de corp. vitia. Qua ratione, qui patitur vitium corporis celebrationem impediens, nempe in his digitis, qui ad conſecrationem, & eleuationem neceſſarij ſunt, ſolum à miſſarum celebratione abſtinebit: non vero à diaconatus vel ſubdiaconatus miniſterio: pariq; ratione is qui ob maximam deformitatem quam patitur, longe ab altari arcendus eſt, minime impeditur abſolutionis Sacramẽtum miniſtrare. Iſta eſt communis omnium ſententia teſte D. Epiſcopo Couar. vbi ſupra.

Quarto, nec illud ſilentio prætermittendum eſt, quod ſi quis mẽbrum ſibi propria culpa abſcinderit, irregularitatis labe inficitur, etiamſi ea abſciſio nullũ ordini impedimentum præſtet, nec inſignem deformitatem inducat, quæ aſſertio, ad eos referri debet, qui propria voluntate pudenda ſibi execuerunt. capit. pœnitentes. 55. diſtin. cap. ſi quis abſcinderit. cap. qui partem. eadem diſt. capit. maritum. 33. diſt. capit. vltim. 87. diſtinct. & habetur in Canonibus Apoſtolorum capit. 25. & eſt Regia. l. 25. titu. 6. part. 1. Idem quidem erit, quanuis quis ſibi non abſcindat, ſed alius ſua culpa, quia iuſſit, aut rogauit, aut quia rei illicitæ, dãs operam tale membrum caſu perdidit arg. text. in capit. presbyterum, & in capit. continebatur. de homicid. aut ſi forte, in pœnã alicuius ſceleris ab inimicis fuit illi abſciſum. Ita tenet Hoſt. in ſumm. titul. de corp. vitiat. 5. Et quæ, & in capit. ex parte. eo. tit. vbi Ioan. Andr. idem ſcripſit de eo, cui maritus ob adulteriũ pudenda abſcinderet: idemq; ſequitur Villadiego de irregula. cap. de corpore vitia column. 2. & communem eſſe teſtantur eã ſequuti D. Couarr. vbi. ſupra, & Nauar. in Manuali confeſſo. cap. 27. numer. 98. Id ſanè ſæpiſsime contingere ſolet, & ætate noſtra nam anno milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſeptimo, trib⁹ in locis, nempè de Villanubla, & de Cigunuela, ac de Laguna (quæ non longe diſtant ab inſigni populo Valliſoleti) vbi tunc temporis regia curia aderat, in octo fere menſium ſpatio filius viduę cuiuſdam, & duo mariti, in tres ſacerdotes ſęuierunt, de inimicis membris ſe vindicantes, & acta iudiciaria ſuper his confecta vidiſſe teſtatur D. Epiſcopus Ioan. Bernard. infra capit. 79. numer. 8. Fortiori etiam ratione idem erit aſſeuerandum quando pudenda iure abſciſa fuerunt arg. text. in capit. fin. de tempore ordinan. At vero ſi membri imbecillitas, aut eius defectus contingit abſque propria culpa, ſed à medicis caſu, vel per vim, vel hoſtium inſidias, promoueri poterit, & promotus cum is caſus euenerit, in ſuſceptis ordinibus miniſtrare. capit. ex parte. capit. inſignificauit cap. ex parte. 2. de corpo. vitiat. capit. ſi quis infirmitate. capit. lator. 55. diſtinct.

cap. Eunuchus. ibi. Id etiam habe tur in Canonibus Apoſtolorum capit. 21.

9 Nec enim his refragatur Matthæi locus. ca. 19. Eunuchos eſſe dicens, qui ſe caſtrauerunt propter regnum cœlorum, &c. & hi ſummè laudantur. Nam de his accipiendus non eſt, qui verenda ſibi ipſis amputant: maledictum enim hoc, ſed de his, qui continẽtes ſunt ob amorem Chriſti. De quibus loquitur Eſaias cap. 56. *Hæc dicit* (inquit Dominus) *Eunuchis, id eſt, continentibus, qui cuſtodierint Sabbatha mea, & tenuerint fœdus meũ, dabo eis locum in domo mea.* Sicuti eleganter Euangelij locũ explicat Diuus Aug. lib. vni. de ſancta virgin. cap. 23. & 24. Baſil. Mag. lib. vni. de virgi. Diuus Hieron. & gloſ. ord. in d. cap. 56. Eſaiæ, in quo deceptus fuit Origines, qui illud diuinũ teſtimonium vt narrat Nicephorus Caliſtus lib. 3. Hiſtoriæ Eccl. cap. 8. ad literam intelligit, & ex noſtris Coroſ. de ſacerdo. 2. par. c. 6. Grauiſsimeq; aberrauit ipſemet Orig. qui virilia ſibi amputauit vt ſine calumnia Verbum Dei predicare poſſet eaque ratione cum ad ſacerdotium promotus fuiſſet oriẽtalis Eccleſia grauiſsimum ſcandalum paſſa eſt vt Demetrius Alexandrinæ Eccleſię Epiſcopus Dionyſium per quam ſeuere redarguit eo quod Originem promouiſſet, vt ſcribit Euſeb. lib. 6. hiſtor. Eccleſiaſtica. Et ideò ſicut ciuiles leges homicidij pœna puniendos cenſent, qui alteri virilia amputauerint. l. 3. §. qui hominem, & in. l. 4. §. idem Diuus. ff. de Siccar. l. 1. & 2. C. de Enuchis. l. 13. tit. 8. par. 7. eadem pœna afficitur qui ſe caſtrandum præbuerit. dict. l. 4. ad finem. Semper equidem ipſa virilium abſciſio, etiam apud Gentiles turpis fuit iudicata, vt author eſt Valerius Maximus libr. 7. capit. 7. Scribitque Baſil. epiſtol. 87. Eunuchorum genus ignominioſum eſſe nimirum, quia neque fœmineum, neque maſculinum ſit, amore in ſaniunt citra fructum propter propriam turpitudinem, quo loco multis conuitijs eos inſectatur.

Nulla vnquam cauſa etiam caſtitatis, vel religionis licuit ſibi ipſi quenquam manus inijcere ad occiſionem, vel alicuius membri mutilationem, nullus ſanè liberum arbitrium circa vitam, vel eius membra habet. Vt Iuriſconſultus probat in. l. liber homo. ff. ad leg. Aquili. capit. contingit. in. 1. de ſententia excommun. capit. diſplicit. verſic. *Noli ergo iam dicere.* 23. quæſtion. 4. c. ſi non licet cap. tu dixiſti cap. non eſt noſtrum. cap. placuit. 23. quæſtion. 5. factum vero aduerſus hanc prohibitionem leges noſtræ accerrimæ reprehendũt l. qui rei. §. ſic autem diſtinguendum. ff. de bonis eorum, qui ſibi mortem conſciuer. vbi ita ad verbum ſcribitur. *Meritò ſine cauſa ſibi manus intulit puniendus eſt, qui eum ſibi non pepercit, multo minus alijs parcet.* Et alibi in. l. ſi quis filio. §. eius qui. ff. de iniuſt. teſtam. Vlpianus Clanculũ veluti deridet quoſdam qui iactationis cauſa mortẽ ſibi conſciuerunt. Et ex Theologis id plane damnãt Origenes in. 2. tract. in comment. in Iob, enarrans illius

illius ipsius Iob.capit.2. *Benedic, & morere*, & Diuus Chrysostomus in Epistola Pauli ad Galathas, vbi inter alia egregiè ibi tradita,scribit Deũ illos qui laqueo aut alia violenta morte vitã sibi abrumpunt,atrocius punire, quã cæteros homicidas, & Diuus Augustinus in lib.1.de ciuitate Dei cap.17.& multis sequẽtibus vsque ad.c. 24. & Lactantius in lib.3.qui est de falsa sapiẽtia.c.18.Diuus Hieron. in Epistola ad Paulum super obitu. Blesillæ eiusdem Pauli filiæ, vbi inter cætera scribit, quod tales habet stulta philosophia martyres, & tralit S.Thom.in.2.2.q.64. art. 5.Ex Ethnicis vero Socrates apud Platonem in Phædrone exhortatur,pieque monet,ne quisquam audeat mortem sibi inferre.Aristoteles autem libro Ethnicorum.3.capit.7.in fine. *Mortem*(inquit)*sibi conscisscere ad fugiendum paupertatem,vel mœrorẽ aliud ve huius generis nõ fortis est hominis,sed potius timidi*,& lib.5. c.11.*Qui se occidit*(inquit)*sibi iniuriam non facit, quia sponte iniuriam patitur nemo,sed facit cõtra legem quæprohibet quenquam interfici,ideo ciuitati iniuriam facit. Qua propter, & ciuitas mulctat, & instituta est ignominia quædã aduersus eũ,qui sibi mortẽ conscisuit,vt ciuitati iniuriã facientẽ*. Et eiusdẽ sententiæ fuit totius eloquentię parens, Cicero libro.1. Tuscula.quest.Idem in Somnio Scipionis.*Tibi*(inquit)*Publi,& pus omnibus retinẽdus est animus in custodia corporis nec iniussu eius à quo ille est anobis datus,ex hominum vita migrandũ est, ne munus humanum assignatum à Deo de fuisse videamini*.Et videdus etiam est de hac re Ægesyppus.lib.5.c. 17.vbi prudenter alleuerat ingrati hominis esse, citius discedere quam velit qui vitam donauerit nec licet animam soluere, nisi ei qui ligauit,& Heliodorus Emissenus lib.2. historiæ Aethyopicæ tradit illum crimen læsæ maiestatis diuinæ committere, qui sibi ipsi vitam abrumpit,& conducit etiam illud, Martialis lib. 10.Epigra.47.

Summũ nec metuas diẽ nec optes.

Idem dicto libro decimo.

Optima mors parca quæ venit apta die. Et ideò merito improbanda est Ceorum lex de senibus, qua senes se delirare incipere cognoscentes, & ob ætatem patriæ, inutiles esse, coronati cicutã bibebant,vt testatur Aelia.lib.3. variæ historiæ.cap.26. Nam impia & abominanda fuit lex Sardea, vt filij parentes Senio confectos fustibus cæderent, & interéptos sepelirent. absurdum arbitrãtes si delirus senex vlterius viueret. Idem Aelius libr.4. variæ historiæ cap.1.

Et circa hoc argumentum legẽdus est insignis Dñus Episcopus Couarruu.in dict. Clement. si furiosus.in princip. de homil. numero. 6. & in libro. 1. variarum resolut. capit. 2. numer. 8. & libro.2. capit.1. numer.11. & omnium latissimè. & elegantissime Andr. Tiraquel.de nobilit. capit.3. numer. 475. & numer. 520. Andr. Alciat. libr. 6. parer. capit.27.Petrus Greg.quem post hæc scripta.legis.part.Synt. lib. 36.cap.22.

Illud vero prętermittendum non est,quod seipsum occidens

Ecclesiastica non est sepeliendus sepultura. text. in ca. placuit. 23. q. 5. quem dicit esse singularem Roman. sing. 264. glos. not. in c. ex parte. de se pult. Quanuis licitum sit priuatim pro eo orare, & illud licet ei qui pia mente crediderit, in vltimo vitæ spiritu condignam criminis contritionem habuisse, tenet Palud. in 4. sentent. dist. 20. q. 1. column. 1. Mart. Nauarr. in cap. 1. de pœnit. distinct. 7. legibus autem Platonicis, minime hoc attrocissimũ crimen perpetranti, sepultura denegabatur, sed potius insolita cõstituebatur, vbi alius nemo condebatur, inquit enim ipse lib. 9. de leg. *Qui seipsum, vita & sorte fatorũ vt scelerata priuauerit, nec iudicio ciuitatis, nec tristi, & inuitabili fortuna casu coactus, neq; extremo aliquo pudore cõpulsus, sed ignauia, & formidolosi, animi imbecillitate, iniustè sibi mortem cõsciuerit, ei sepultura fiat solitaria, vbi alius nemo cõdatur deinde his locis sepeliatur, quæ de duodecim partibus vltima deserta innominataq; sit, sic obscurus vt nec statua, nec inscriptione sepulchrum notetur.* Hactenus Plato. Quod si fortè, indicijs, & coniecturis, liqueret cum furore, aut mentis alienatione seipsum occidisse, tunc non priuaretur sepultura Ecclesiastica, vt egregie scribit Ioann. Gallus in quæstion. Parla. 127. & hoc iure vtimur.

12 Nec equidem ex eo, quod aliquis mortuus in puteo, vel in alio simili loco reperitur, priuari debet sepultura Ecclesiastica, quia minime credendum est, seipsum præcipitasse. Quod ex eo manifestissimè probatur, quia criminis suspicio longe semper repellenda est. l. merito. ff. pro socio. cum similib. potuit enim is ab alio in puteum eijci, & non probat hoc esse quod ab hoc cõtingit ab esse. l. nam hoc. C. vnde legi. l. neque natales. l. ad probationẽ. C. de probat. & ita in proprio casu, in facti contingentia interrogatus consuluit excellẽtissimus. & magni nominis Iurisconsultus Marian. Soci. Iuni consil. 51. num. 1. volum. 2. quem sequitur D. Episc. Couar. libr. 2. var. resol. c. 1. num. 11. & non semel in controuersijs Forensibus obtinui, quod plurimum est notandum. *Marian. Socin. Iuni.*

Quod mirum immodum cõfirmat egregium doctissimi Martin. Nauarri responsum. §. tit. de sepult. quo in facti contingẽtia interrogatus, respondit, quendã monachum non fuisse sepultura Ecclesiastica probandum qui cubiculo suo inuẽtus fuit mortuus flexis genibus cũ laqueo ex collo pendente. Vide per eum ibi, quia eisdem fere fundamentis innititur. §

Quinto, vt ad institutũ sermonẽ redeam, prętermittendũ non est, quod si quis membro aliquo careat, cuius defectus, eum irregularem minime constituit, non tenetur illud abscissum mẽbrũ, vel aliquam eius partẽ secũ portare. Ridiculum enim esset hoc. glo. not. in c. si Eunuch. 55. dist. Abb. in. d. c. 2. & Henr. in c. vlti. de corp. vitiat. Gõsal. à Villadiego, vbi supra allegaui Albertus Troti. lib. 2. de vero, & perfecto cleric. c. 16. n. 8. quam glo. dicit sing. & communiter receptã Nauarr. in manuali. c. 27. num. 20. 13

Sexto,

14 Sexto, illud est animaduersione dignissimum, quod quanuis monoculus ad sacros ordines promoueri non possit. est enim is irregularis. text. not. in cap. si Euãgelica. 55. distin. tamen qui caret vsu oculi dexteri, qui sanus videtur, & sinistro probe cernit, irregularis non est. Ita contra alios defendit. Mart. Nauar. in d. cap. 27. numer. 199. vbi scribit se non semel ita respondisse. & est egregius & nouus intellectus ad tex. in d. ca. si Euangelica disponens ne carentia oculi, quæ magnã deformitatem inducit, quod non extendatur, ad visus carentiam, quæ illam nõ inducit. arg. tex. in reg. odia. cum similib. de regul. iur. lib. 6.

15 Septimo, quod in hac irregularitate à solo Romano Pontifice dispensatio impetranda est, nullus autem inferior eam potest indulgere, ex celebri Innocẽt. sententia in capit. significauit. de corpo. vitiat. cuius opinio communis est, vt ita Cardin. testatur & Villad. de irregula. c. vltim. D. Episc. Couarr. in d. Clem. si furiosus. num. 7. licet contrariam sententiam tenuerit glo. in d. c. significauit. illius text. male intellecti autoritate, qui longe aliter intelligendus est, quam glos. intellexerit, nam loquitur, & procedit de Episcopi dispensatione Apostolica autoritate sibi delegata, & præstita, & ideò nõ episcopus ibi dispensationis gratiã concessit, sed summus Præsul: & iste est germanus illius text. intellectus, vt Abb. & Doctores ibi intellexerunt, & ideò à communi, & verisima sententia recedendum non est, quanuis opinionem glo. sequantur. Villadiego in loco iam allegato. & Syluest. in sum. in verbo, corpore vitiatus. q. final. Imo, quod memoratu dignum est, & deficilioré hanc dispensationem redit, scribit Ioann. Staphi. de literis gratiæ, & iusti. 2. partit. fol. 193. non consueuisse Pontificem Romanum dispensare, circa irregularitatem, quæ ex corporis vitio oritur, quando horrenda est deformitas: & si is qui eam pateretur sacris donaretur ordinibus, scandalum maximum apud Christianam plebem generaret, quod in his dispensationibus concedẽdis præcauendum est.

Octauo, quod omne impedimentum: vel deformitas, an irregularitatem iuducat, Episcopi iudicio relinquitur, cum nulla certa regula in hoc constitui possit. Ita tenet Archi. in princip. 55. dist. text. in capitulo secundo vbi Cardin. Anton. & Doct. de corpore vitiat. Innocenc. in. c. 1. eod. titul. quam opinionem communem esse testatur illustrissimus Couar. in d. prin. Clement. Si furiosus. nume. 5. eamque exnouioribus sequitur Plaza. li. 1. epitom. delictor. ca. 25 num. 4. Iacob. Menoch. lib. 2. de arbit. iud. Centuar. 3. casu. 226. nume. 8. vbi dicit quod prudens Episcopus modicum vitium iudicauit, si quis caret vno digito: ita tamẽ quod administrare, & celebrare non impediatur, vt in c. 1. de corpore vitiat. vel si maculam habet in oculo, capit. 2. illo tit. vel si vngula pollicis caret, cum tamen in pollice ita fortis sit, vt frangere possit. cap. vlt. illo tit. Non vero Prælati regularium

16

in promouendis ſuis ſubditis in his arbitrium habent. Sylueſt. in ſumm. in verbo, corpore vitiati. q. 1. ſequitur Martin. Nauarr. in manu. confeſſo. capit. 27. nume. 200. licet contrarium, & male tenuerit Tabi. in ſumm. in verbo, corpore vitiati, quem ſequitur Simon Maiolus in tracta. de irregularitat. libro. 1. capit. 2. in prin.

17 Nono, vt iam vltimam manũ huic capiti imponã, vſque adeò corpore vitiati ſacris canonibus ſunt infeſti, quod non ſolũ à ſacris ordinibus repelluntur, ſed etiam à teſtimonio ferẽdo in criminalibus cauſis contra clericũ. Ita colligitur ex tex. in capitulo primo, de exception. ſecundũ communem intellectũ, vt ait Felinus ibi in primis, verbis. & Dec. n. 13. Hyp. Sing. 98. Did. Perez in l. 1. tit. 3. lib. 1. D. Epiſcop. Ioan. Bern. infra cap. 20. n. 4. & ibi. alij quos ipſe tradidit. & hanc opinionem cõmunem eſſe teſtãtur Iul. Clar. lib. 5. recep. ſentent. §. fin. q. 24. verſi. Prætereà quæro, D. Couar. in pract. quæſt. capit. 18. nu. 2. quam tamen dicit non omnino veram eſſe, vel non ita intelligendam, vt ex aliquo corporis vitio, abſque aliqua animi labe fides alicui ~~non~~ negetur.

Et ſine titulo.

CAPVT. XVIII. QVOD nouè ęditum eſt.

1 *Sine titulo nullus ad ſacros ordines poteſt promoueri.*

2 *Declarantur duæ Pontificiæ cõſtitutiones, altera Pij Quinti altera vero Gregorij Decimi Tertij in fauorẽ religioſorum Societatis I E S V.*

3 *Traditur huius capitis germana ratio.*

4 *Beneficium adeò tenue, quod nõ ſufficeret ad humanæ vitæ ſuſtentationem nihil prodeſt, vt eius titulo quis poſsit ordinari contra D. Martinum Nauarro.*

5 *Titulus non requiritur, vt quis minoribus ordinibus poſsit inſigniri.*

6 *Titulus præſens ad ſacros ordines neceſſarius eſt, nec ſufficit futurus conuincitur quæ opinio Ade. Card.*

7 *Titulus coadiutoriæ, an legitimus ſit iudicandus.*

8 *Titulus perpetuus eſſe debet, & hac ratione vicaria temporalis vel beneficia manualia (vt appellant) ad ſacrorum ordinum promotionem non ſufficerent.*

9 *Qui capellaniam obtinet, an dicatur titulum obtinere, vt poſſit ordinari.*

10 *Qui præſtimonium habet, titulum iuſtum habere dicitur ad ordinum perceptionem.*

11 *Quid vero de eo iudicãdum qui penſionem habet.*

12 *Qui cum titulo ficti patrimonij ad ſacros ordines promouetur, non ſuſpenſus, ſed irregularis eſt.*

13 *Clericus qui poſt ſacros ſuſceptos ordines ius patrimonij remittit, nullo pacto ante ordinationem conuento, nec irregularis, nec ſuſpenſus eſt contra Fratrẽ Bartholomæum à Medina, licet arbitraria pœna ſit multandus.*

14 Pa-

14 *Patrimonium ad cuius titulum Episcopus, aliquem ordinauit, vtrum obtineat priuilegia bonorum Ecclesiasticorum.*

15 *Donatio vel melioratio facta filio, vt iure melior ationis possit sacris ordinibus donari, vtrũ reuocari possit ad intellectum Regiæ legis, primæ titulo sexto, libr. 5. non ordina.*

16 *Donatio vel melioratio dicto modo facta in legitima filij imputanda est cum doctissimo Didaco Couarr. & alijs contra Tellium Ferd.*

CLERICVS qui ad sacros ordines absq; titulo promouetur, vacuã manum impositionemaccipit: & ideò ordinis executionem non recipit. Ita diffinitum fuit in Cõcilio Calced. 6. habetur in capit. neminem. 70. distinct. & in Concilio Vrbani habito Placentiæ, quod refertur in capitulo, Sanctorum, eadem distinctione, *Sanctorum* (inquit) *Canonum statutis consona sanctione decernimus, vt sine titulo facto ordinatio irrita habeatur.* Quorum canonum pœna innouata est. Hodie ex Sacro Concilio Tridentin. sess. 22. cap. 2. de refor. Fuit sanè pœna hæc, antiquis temporibus in vsu, & succesiuis temporibus obseruata, teste Abb. in capit. cum contingat. de ætate, & quali. Idem Abb. in capit. veniens in primo notab. de filijs presbyt. & in capit. cum secundum de præbend. Qua ratione qui absque titulo sacris fuit ordinibus insignitus suspensionem contrahit, & celebrans efficitur irregularis. Ita tenet Simon Maiol. de irregularitat. libro quarto. capit. 15. in princip. insignis Martin. Nauarr. in manual. confess. capit. 27. numer. 158. idem nouissime consil. 16. titul. de constituti. eiusdem sententiæ fuit Magister Bartol. à Medina quondam in inclyta Salamanticensi Academia sacratissimę Theologię primarius professor (vir multis nominibus insignis) non tamen ex eo libello Hispano sermone ędito, (cui titulum fecit.) *Instruction de confessores.* ;. 8. de suspen. folio. 49. Nihil tamen allegat, sed sua innititur authoritate, quod peculiare vitium illi esse solet.

Magist. Bernard. Medina.

Sunt tamen viri non vulgaris autoritatis existimantes, dictum sacri Tridentini decretum non innouare pœnas dictorum antiquissimorum Canonum, nempe text. in. dict. capit. Sanctorum. 4. & capit. neminem, sed pœnas, capit. cum secundum Apastolum de prębend. diffinitas ea ratione ordinatum contra prædicti decreti formam sine beneficio, vel patrimonio, esse suspensum, nec aliqua pœna puniendum, sed ordinarium solum cogendum esse, vt necessaria minist. ita censuit sacra Concilij congregatio, vt testatur Flami. Pari. de resig. benefic. lib. 2. q. 6. quem post secundam operis huius æditionem legimus qui nostram opinionem tanquam veriorem amplectitur censens Cõcilium Trident. innouare pęnas d. c. neminem, & C. Sanctorum

statu-

ſtatutas, & idem reſpondit ægregius Nauar. conſ. 14.n.4.tit. de temp.ord.& conſi.15.16.& 18.47 numer.3.eotit. Quod mirum in modum cenſeo eſſe notandum.

2 *Declaratur quædã Pij V.Põt. Max.cõſtitutio.*

Hodie tamen ſtat nouiſsima Pij Quinti Pontificis Maximi egregia conſtitutio, anno ſui Põtificatus tertio,milleſimo quingentiſsimo ſexageſimo octauo, pridie Idus Octobris ædita, qua ſancitum eſt,quod non ſolũ clerici ſæculares,ſed regulares ante profeſsionem emiſſam, ordinari ſine titulo non poſsint,& trãſgreſſores inhabiles efficit ad ordines exſequendos, & exſequentes reddit irregulares, cum alijs pœnis ibi conſtitutis, quæ plurimum eſt notanda. Sed illa Pij Sãctio non cõprehendit religioſos Societatis IESV, qui poſt tria vota emiſſa ante ſolennem profeſsionem abſque titulo poſſunt ad omnes etiam ſacros ordines, & presbyteratus promoueri dummodo ſui præpoſiti generalis facultas interueniat, de quo ſtant Apoſtolicæ literæ dictæ Societati conceſſæ,à Sanctiſſimo Domino noſtro Gregorio XIII.die vltima Februarij, anno milleſimo quingẽteſimo ſeptuageſimo tertio, Pontificatus ſui,anno primo.

3 Huius vero prohibitionis potiſsima ratio eſt,ne clerici diuini cultus miniſtri, cum maximo totius ordinis ſacerdotalis dedecore mendicare cogantur. Ita tenuit gloſſ.à Doctoribus ibi ſequuta in dict.cap.1.70. diſt.cap. diacon.93. diſtinct.circa mediũ. Concil. Trid.d.cap.2.cum dicit. *Cum non deceat eos qui diuino miniſterio aſcripti ſunt, cum ordinis dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere.* Turpis equidem in clero viſa eſt mẽdicitas. Deuteron. capit.15. ibi. *Non ſit omnino mendicus inter vos.* Etiamſi ſemper dilecta fuit paupertas voluntaria,& diuitiarum contemptus. Miſeria enim ſumma eſt eſſe mendicum,authore Bald.in.l.finali.C.qui bon. cedere poſſ.& Eſdras libr.4. capit.15. paupertatem inter ingentia mala enumera. *Immittat* (inquit) *tibi mala, viduitatem, paupertatem, & famem.* Et Dominus Malachiæ cap.2.minatur ſe egeſtatem improbis daturum. Et paupertas ipſa vilitas eſt,vt inquit imperator in.2.C. quando,& quibus quarta pars debeatur lib.10. vbi appellat paupertatis vilitatem veluti quod paupertas vilis ſit.Imo etiãſi pauper aliàs ſit nobilis omnibus ludibrio,& cõtẽptui eſt, vt aſſerit ex noſtris Iacob.de ſancto Gregorio in tracta.Feud.fol. 29. Et nobilitas ſine diuitijs,admodum manca eſt, &mutila,teſte Bo.Curt.in tract. de nobili.col.2.verſi. tertius, & vltimus.

His congruit,quod nobilis ſi inops eſt,non poteſt nobiliter viuere.Nobilis autem qui non poteſt nobiliter viuere, priuilegijs nobilitatis nongaudet,vt autor eſt Iſernia in conſtit.Sicel.incip. vt dignitatum poſt gloſ.ibi.& ſequitur Afflict.1.not.& apud Stobæum ſerm. 68. ex traductione Geſſic.legimus.

Sciſne quod nobilis quidẽ mortaliũ
Dum pauperes ſunt,non amplius
clari exiſtant.

Etenim paupertate vileſcunt,ac pene ludibrio habẽtur de facto, qui

qui titulo tantum sunt Episcopi si aliunde non habent beneficiũ, vel bona, ex quibus secundum dignitatem (quæ maxima est) alimenta suscipiãt: similiter, & mercenarij clerici, è contrario autẽ diuites atque potentes omnibus sunt venerabiles. Paupertas enim vt ille ait.

Ridiculos homines facit, & vbiq; iacere. Vnde Isidorus, ca. 63. plus ait, venerantur homines pro tẽporali potentia, quam pro reuerentia sanctitatis. Præterea consulto, quæ in eandem sententiã retulerunt Ioan. Stobeus serm. 89. cum sequen. Lucas de Pena. in l. fin. C. de his qui numer. lib. 10. Seneca de vita beata ad Galionem. Circa quod plurima de more diligentissime scribit Andr. Tiraquel. in tract. de nobil. cap. 2. & 24. Hæc non de paupertate ex animi sententia, sed de paupertate ex fortuna intelligẽda sunt. Veritas enim ipsa dixit. *Beati pauperes: quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Matthæi capite. 5. Quę sane paupertas perfectiores discipulos Christi facit Matthęi capit. 29. & Lucę. 14. & Seneca Ethnicus. *Beatissima* (inquit) *res est paupertas*, Et alibi. *Nullum magis lucrum quam carere his quæ possides.*

4 *Titulus ad sacros ordines quis legitimus dicatur.*

Nec equidem sufficeret, pro legitimo titulo quale beneficium ecclesiasticum obtinere: sed requiritur quod is qui ad sacros ordines promouendus est, beneficium habeat, quod sibi ad victũ honeste sufficiat. Ita decretum est in dicto Trident. Concil. sess. 21. capit. 2. de refor. Quod vero dicatur beneficium sufficiens, prudens ordinarius arbitrabitur per regulam illam quę diffiniuit quod determinatio eorum, quæ indeterminate à iure statuũtur, prudenti viro, nempe iudici relinquuntur. l. prima. ff. de iur. de lib. c. de causis. de offic. delegati. is pro eius prudentia circumspicere debet ordinandorum, conditiones, & qualitates, quia beneficium quod ignobili sufficeret, sufficiens non erit nobili, & egregiè literato. Ideoque labitur mea sententia vir ægregius Martin. Nauarr. in tractat. de oratione. cap. 21. nume. 11. qui in ea fuit sententia, vt existimet beneficiũ etiam exiguum, sufficere, vt quis absque patrimonio, possit ad ordines sacros promoueri. Est equidem eius doctrina contra expressam dicti Concilij decisionem. Nec antiqua iura quæ ipse allegat, probãt quod ipse intendit. Sed potius oppositum maxime text. in capit. Episcopus de præbendis ibi. *Donec in aliqua Ecclesia ei conuenientia stipendia militiæ clericalis assignet.* Semper igitur necessarium est, vt beneficium, siue patrimonium sufficiẽs sit, ad humanæ vitæ sustentationem, vel potest Nauarri opinio intelligi, quando beneficiũ non tam tenue, & exiguum est, quod ad id non sufficiat.

Contrà Martin. Nauarr.

Titulus vero, qui vt prædiximus, necessarius est, vt Canonica fit ordinatio, tantum desideratur, cum quis ad sacros ordines promouetur, non vero si minoribus initiatur. Ita colligo ex dicto Sacrosancto Trid. Conc. ibi: *Statuit sancta synodus, ne quis de inceps clericus secularis, quanuis alias sit idoneus moribus sciẽtia, & ætate ad sacros ordines promoueat̃ nisi*

5

nisi prius legitime constet, eum beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad victum honeste sufficiat pacifice possidere. Minores quidem ordines sacri non sunt, sed solũ ministerium ad sacros, ita tenet Sãctus Thomas contra Gentes, lib. 4. cap. 75. Caietan. in tract. de modo tit. ord. suscip. Mart. Nauarr. in manuali confes. cap. 22. num. 27. litera. A. vbi increpat Canonistarum opinionem contrariũ tenentium, & hoc expresse sancitum est in Cathechismo ad Parochos in tract. de sacra. ordi. pagina. 365. & multis probat Simõ Maiolus de irreg. lib. 3. c. 21. num. 7. & ita tenendum est, ex communi opinione praxi recepta passim obseruata vt testatur. Flani. Pari. de resig. benefi. lib. 2. q. 6. n. 4. licet contrariũ tenuerit. glos. in dict. cap. 1. in verbo, neminem 70. distin.

6 Rursus, illud maximè notandũ est, quod titulum accipere debemus, non solum eum qui præsens habetur, sed qui habendus est posteà. Et ideò quando ad dignitatem aliquam obtinendam sacri ordines necessarij sunt, si aliquis ad eam fuerit nominatus, vel postulatus, promoueri potest ad eum titulum, quem habiturus est, & sic sufficit titulus de futuro. Est enim de hoc glos. insignis in c. Osius. in glos. magna. 61. distinctione, quam sequitur Maiolus de irregular. lib. 4. cap. 15. numero. 3. Multum tamen huic sententiæ refragantur verba Concilij Tridentini supra relata, quibus constat quod ad consequendos ordines sacros futurus titulus beneficij minime sufficit, imo nec præsens titulus, nisi pacifica possessio interfuerit. Quo modo igitur postulatus promoueri potest, cum non solũ possessionem beneficij vel dignitatis non habet, sed nec circa tituli proprietatẽ ius obtinet, & ideò alterius electio teneret. text. in cap. bonæ. in. 2. & in cap. postulatione de electio. & vtrobique Doctores longa manu id tradiderunt. & ea ratione cum Catholicum Concilium possessionem pacificam hoc casu requirat, minime sufficeret postulatio, vel nominatio. Sed collatio, & Canonica institutio necessaria est, cum absque ea beneficium Ecclesiasticum, neque obtineri nec possideri possit: vt in regul. beneficium. de jr regul. iur. lib. 6. cũ simi. Qua propter opinionem istam veriorem hodie esse cẽseo, licet neminem legerim, qui eam tenuerit.

Ex quo videtur asseuerandum 7 ad titulum coadiutoriæ, sacros ordines conferendos non esse. Is equidem qui eam obtinet, nõ dicitur habere beneficium Ecclesiasticum cum eius diffinitio, de qua per nostrates, in rub. de præbend. ei non competat.

Sed in hoc verius contrarium censeo, non tamen ratione beneficij possessi, qui is nullum habet, sed alterius iuris, quo sustentari potest, quod iam cum possessione obtineat, sufficit ad ordines suscipiendos. Ita tenet insignis Nauarr. in tractatu illo sing. omni pietate, & eruditione, referto de oratione. capit. 20. numer. 18.

Quibus quidem conuincitur error Fr. Antonij de Cordoua in summa casuum conscientiæ. q. 36. cel.

36. asseuerantis, eum qui in aliqua vniuersitate Sacræ Theologiæ operam dat ita vt breui tempore, ad doctoratus apicem est promouendus posse absque beneficio,& patrimonio sacris ordinibus insigniri sola spe~~cie~~ cõsequendi beneficium.

Vnum tamen vel alterũ,circa dictũ Cõcilij decretum egregie notandum est. Primum quod iure antiquo ad sacrorũ ordinum promotionem, ius tituli beneficij, vel patrimonij desiderabatur, non vero possessio erat necessaria, prout nunc stante Concilio,quod antiquas pœnas innouat,sed circa possessionem cũ nulla erat antiqua cõstitutione, pœna ideò ad casum istum Concilium extendi non debet, eaq; ratione,suspensus non erit, qui habens beneficium vel patrimonium,ad eius titulum ordinatur quanuis pacificam possessionem non fuerit adeptus, vt ægregiè consuluit Marti. Nauarr~~g~~icet in citato consi.15.nume.3.de temp. ordi.sequitur Flami.Pari. de resig.benefici.lib.2.q.6.num.7. fateor tamen istum peccare,& arbitraria pœna pro modo culpæ puniendum esse. Secundum illud manifestissimi iuris esse censeo illum nullam pœnam incurrere,qui legitimo impedimento minimepotuit possessionem adipisci. Neque quando bona fide, & candido animo solo titulo sine possessione fuit ordinatus vt Nauar.d.consi.15. doctè scribit. Præterea animaduerti oportet, quod titulus qui ad sacros ordines recipiendos necessarius est, perpetuus esse debet. Ita colligitur ex iuribus in huius capitis principio allegatis potissimũ ex præcitati Conc.Trid.decissione vbi ad tituli perpetuitatẽ decissum est,vt nullo modo liceat ei, qui ad titulũ alicuius Ecclesiastici beneficij fuerit promotus, illud resignare,neq; ea resignatio admittẽda est,nisi cõstito, quod aliũdè viuere cõmodè possit, & resignatio aliter facta nullius momenti est. Ea ratione, vicaria tẽporalis,&omnia alia beneficia manualia pro titulo nõ sufficerent. Perpetua autẽ vicaria legitimũ titulum induci text. & ibi not. Abb.in.ca.cõstitutus, & in c.Michael.de fil.presb.c.postulasti de referip.ca.ad hæc. de offic. vicarij Clem.vni.eo.titulo.Anton.de But.cõs.3.n.2.Rom. cõs. 356.n.5.Bellam.decis.702.Petrus Rebuff.in tract.congruę portionis,n.110.& 112.Quint.Mand.in reg.Cãcel.34.de annali.q.13.n.32.

Sed vtrum is qui capellaniã obtinet,possit ad eius titulũ sacris insigniri ordinibus, quod ex eo permissum esse videtur,quia capellania si appellatione beneficij cõprehenditur.glos.celebris. in Clem.si beneficiorũ in glos.magna,circa finẽ.de decim.quam sequitur Felin.in.c.ex parte.5.n. 2 de referip.Deci.cons.210.nu. 4. Guid.Pap.decis.Grati.question. 187.numer.1.Quintil.Mand. in reg.Cancel.de annali.q.17.nu.1. Bermon.in comm.in tit.de pub. concub.in verbo,Papa. nume.5. quæ opinio cõmunis est,& verissima quæ contradictorẽ non habet,quãdo ab initio in fundatione interuenit authoritas Episcopi,& datur in titulum perpetuũ alias non reputatur beneficium Ecclesiasticũ, ita Rota Romana obser-

obseruat,teste Bermondo docto. num.5.

Illud vero iure defendi potest, quod licet in primeua capellaniæ fundatione,non interuenerit ordinarij authoritas si tamen non reluctante fundatoris volũtate,postea capellania in Ecclesiasticum beneficium fuerit erecta, nempe per collationem, & Canonicam institutionem fundatoris cõsanguineus,vel alius qui ad eam vocatus est, eius nomine & titulo poterit ordinari. Et ita receptum est absque controuersia.

Et ex supra traditis infertur, quod aliquando in facti contingentia interrogatus respondi, quod licet apud nos, quam plurima sint sacella, siue oratoria, quę obtinẽt collegia disciplinatorum,seu Societates Sacramenti,vel Diui Rochi,vel aliorũ Diuorum,de quibus per Bartholũ in.l.Sodales numer.6. C. de colleg.illici.Bald.in consi. 162. numero.4.volum.5.Card.consi.11. Decius consi.148. Parisi.consi.34 nume.27.volum.4. quæ ad celebrationem diuinorum capellanias annexas habere solent,quæ iuxta distinctionem supra traditam,dicentur Ecclesiastica beneficia,vt illarum gratia,sacri ordines cõferantur,scilicet,si authoritate ordinarij in perpetuum titulum conferantur.

Poterit similiter quis ordinari ad titulũ seminarij, causa in seruiendi beneficio vnito seminario, vel seruiendi in aliqua Ecclesia cui adscribitur, & seruire tenetur in ordine suscepto,Conc. Trid.sess.23.cap. 16. de reforma. Moral.de irreg.lib.4.cap.15.n.2. & ita diffiniuit sacra congregatio Conc. Trid.vt refert Flami. Pari.de resig.benefi.lib.2.q.6.numer.33.

Qui vero præstimonium obtinet,ad eius titulum,ad sacros ordines iuste potest promoueri:ex eleganti decisione text.in cap. final.post princip.de cõcess.præben.lib.6.vbi præstimonia inter beneficia Ecclesiastica connumerantur,& facta mẽtione,præstimonij, Canonicatnm, Parochialium,&c.Subijcitur clausula,& alijs quibuscunque beneficijs:illa dictio alijs,implicat, & designat similitudinem l.si fugitiui.iuncta glos. fin. C. de seru. fug.capit. cum non ab homine. ibi,*seu alio crimine*. De iudic.cap. sedes.de rescrip.Quę opinio tũc procedit, quando præstimoniũ datur in titulum perpetuum, & habet annexum obsequium spirituale,secus si in scla temporali tate consistat, & non detur in titulum. Ita intelligenda est opinio Ioannis And.qui præstimonium beneficium non esse affirmat.in capit.vni.numer.3. de rerum permu.lib.6.& Abb.consil. 74.libr.1. numero.4.quæ distinctio colligitur ex Oldrald.consilio.81.& 140.Gemi. consil.89. Rebuff.de pacifi.possess. numer. 90.Ioann. Staph. de literis gratię de forma creationis,in Cano. numer.5.Sed hodie nulla distinctione opus est, prętertim in Hispania:quia semper præstimoniũ in titulum datur,& habet annexum onus spirituale,ita testatur Mandosi.dict.reg. Cano. quæst. 12.num.3.

Si vero is qui ad sacros ordines affectat promoueri, beneficio

cio Ecclesiastico caret, si pensionem, vel patrimonium obtinet, ab ordinibus repellendus nó est, hac enim lege vt condigne viuere possit, sed id passim non omnibus concedi debet, sed solum ij titulo pensionis, vel patrimonio promoueri debent, quos necessitas, vel Ecclesiæ vtilitas ordinari suaserit. Patrimonium vero vel pensio deinceps sine Episcopi licentia alienari, aut extingui, vel remitti nullo modo potest, donec beneficium Ecclesiasticum fuerint consequuti, vel aliunde habeant id quod sibi ad victũ honeste sufficiat. Ita in maximã Christianæ reipublicæ vtilitatem statutum fuit in decreto Concil. Sacrosan. Trid. supra allegati. Qua in re longe cauendum est, ne in consignatione patrimonij loco tituli vllum pactũ fiat, inter ordinatorem, & ordinatũ, quo promittat ordinatus, se nullo tempore ab Episcopo victum petiturum, nam talis conuentio symoniaca est, & ob id qui ordines contulit triennio collatione ordinum est suspensus, ordinatus vero, indeterminato tempore, & ideò perpetuo suspẽsus manet, vt in cap. penultim. de symo. Nec tale pactũ firmitatem poterit obtinere. glos. not. in. d. c. penult. in glos. 1. quã communiter Doctores sequuntur teste Ana. ibi num. 1. qui cõtra Abb. in. d. c. dicit id procedere etiam si iuramentum interuenerit. idé sequitur Felin. ibi.

Hoc vero patrimoniũ, vt quis iuste sacris ordinibus donetur, vt prædixi, debet esse sufficiens ad humanæ vitæ sustentationẽ cap. Episcopus de præbend. cap. tuis capit. cum secundum eo. tit. Ex quo fit quod si de titulo cõstituto quantitas notabilis, & magna deficeret ordines suscipiens perperam esset ordinatus, secus vero si parua deficeret ꝙ arbitrio boni viri relinquẽdum est. vt prudenter consuluit Mar. Nauarr. consil. 17. num. 5. tit. de temp. ordi.

Illud vero circa nostrum institutum notatu dignum cẽseo, ꝙ si quis sacris ordinibus initiatur patrimonio constituto, vel alimentis promissis, vel donatis, eo pacto interposito quò postquã ordinatus fuerit, se non petiturum id quod sibi donatum, vel promissum est, vel si donatum, & traditum fuerit restituturũ promiserit, is absque dubio sine titulo ordinatur, propterea àque in huius capitis pœnam supra constitutam incurrit. Ita tenet Mar. Azpilicueta. in. d. c. 27. num. 158. idem Nauarr. consil. 17. num. 5. tit. de temp. ordinationum.

Sed nec est omittendum, quod qui post sacros susceptos ordines remittit ius patrimonij, ꝙ sibi donatum fuerat, nullo pacto ante ordinationẽ conuento pœnam supradictam non incurrit. arg. glo. sing. in cap. tuis de præbend. & in capit. si Episcopus eo tit. in. 6. quod sequitur Nauarr. in. d. num. 158. Quare cauẽdum est, à Fratre Bart. à Medi. in. d. tract. §. 8. fol. 49. qui clericũ hoc facientẽ suspensum esse iudicauit. Non tamen diffiteor, quod vltra actus annullationẽ, arbitraria pœna pro modo culpæ tanquam sacratissimam legem violantem puniendum esse.

Vidé tamen post huius operis

ris secundam editionem contro uersum apud viros doctissimos, vtrum ordinatus sacris ordinibus ad titulum patrimonij, si illo renuntiato ad maiores ordines fuit promotus, censetur, suspensus, & affirmatiuam sententiã ex eo amplectendam videtur, quia hæc iure equiparantur titulum nullum obtinere, vel illud renuntiasse arg. text. in. c. quam periculosum. 7. quæst. 1. & suas remittentibus actiones nullus regressus datur. l. quæritur si venditori. ff. de ædili. edict. Mihi tamen opinio contraria verior cẽ setur istum non esse suspensum, nec in huius. cap. pœnas incidere equidem non debet, cessare impedimentum quod de iure nullum sortitur effectum reg. non præstat de reg. iur. lib. 6 sed Concilij Tridentini prohibitione dicta renuntiatio Nulla est, & pro non facta habetur, ergo nullum potest effectum sortiri. etenim is facta renuntiatione poterit bona illa recuperare, & ea ratione non dicitur sine titulo ordinatus, merito igitur in illam pœnã non incidit quanuis mortaliter peccat, & extraordinaria pœna possit puniri, vt tradit egregie Nauarr. consil. 16. tit. de tempo. ordi.

14 Hoc vero patrimonium, cuius ratione absque titulo beneficij Ecclesiastici Episcopus aliquem ordinauit, habere priuilegia bonis Ecclesiarum à iure cõcessa. tenent gloss. not. in capit. Episcopus, de præbend. & ex ea ita colligit Baldus in titul. de pace const. columna. 5. Deci. in dict. capit. Episcopus, idem in capit. Ecclesia Sanct. Mariæ de consti. numer. 18. à qua quidem opinione, ipse libenter dissentio authoritate gloss. in capit. tuis de præben. quam Abbas, & Imo. ibi sequuntur, & Felinus in dicto capit. Ecclesia numer. 10. asserentes, quod ea assignatio patrimonij, vt quis sacris ordinibus initiatur, nihil aliud operatur, quam per eam satisfiat Canonicis constitutionibus, circa hoc loquentibus, vnde ex hac assignatione patrimonium non efficitur Ecclesiasticum: & vltra supra allegatos opinionem istã amplectuntur Ioann. à Selua de benefi. 1. part. quæst. 3. numer. 10. & numer. 29. D. Couarr. in lib. 1. var. resol. cap. 4. num. 4. & sentit idem in capit. Raynaldus. §. 2. numer. 7. de testament. Ferdinand. Vasq. de succes. creati. §. 32. numer. 33. Quam opinionem com. esse testatur insignis Nauarr. loco infra allegando. Nec refragatur glos. authoritas in dict. cap. Episcopus de prẽben. quę solum dicit istã ad sacros ordines promotum, in persona, & in rebus priuilegio clerici gaudere: quod nemo negauit, quo ad ea priuilegia, quæ clericis eorumque patrimonio à iure concessa sunt. Quo fit clericum istum minime teneri ex huiusmodi bonis laycorum, collectas soluere, vt in facti contingentia interrogatus consuluit Martin. Nauarr. consil. 12. tit. de censib. & iuxta superiorem sententiam interpretanda sunt, quę doctissimus ille vir ibi scribit: non tamen ex hoc sequitur clericum in hoc patrimonio habere priuilegium Ecclesiarũ. Vnde in præscriptione talium bonorum, non est tantũ tẽ

pus

pus neceſſarium, ſicut in præſcribendis bonis Eccleſiæ. glo. ſing. & ibi. Abb. in capit. Sanctorum. de præſcrip. & in cap. 1. de conſue. Franc. Balb. qui alios allegat in tract. præſc. 5. par. prin. q. 5. Pari. ratione reſtitutio. quæ iure minoris Eccleſijs cõpetit, minime conceditur clericis ratione patrimonij. gloſ. celebris. in Cle. 1. in glo. 2. de integ. reſti. quã fatentur eſſe communiter approbatam, Domin. Couarr. & Ferdinand. Menchaca in locis ſupra allegatis: & opinionem iſtam veriorem cenſeo, licet contrariã tenuerit Lara. in. l. ſi quis à libe. §. ſolet numer. 36. ff. de libe agno.

15 Occurrit tamen diſceptatio huic loco accommodatiſsima, quid ſi parentes donauerint filio vt iure melioratiõnis ad titulũ patrimonij ad ordines ſacros poſsit promoueri, an poſt promotionem ab eis poſsit reuocari, iuxta Regiã conſtitutionem primã. tit. 6. lib. 5. Regij ordina. noui. Et dubium facit, nam licet ob oneroſam cauſã donatio facta ſit, non tamen iuncta eſt cum tertio, vt Regia lex, vt irreuocabilis efficiatur melioratio, ſanciuit. Sed veriſsimum eſſe cenſeo, prædictam meliorationem nullo modo poſt ſacros ſuſceptos ordines, à parentibus poſſe reuocari. Nam vt ſupra tradidimus, nullus abſque Eccleſiaſtico beneficio, vel ſaltem ſine patrimonio ordinari poteſt. Imo ſi Epiſcopus abſque titulo ordines contulerit, tenetur ordinato neceſſaria miniſtrare, donec in aliqua Eccleſia condigna ſtipendia clericalis militiæ aſsignet, vt ex Laterane ſi Concil. probat Summus Pontifex in cap. Epiſcopus. & in capituis quæſtionibus de præbendis, & ideò non tãtum donatio hęc ob oneroſam cauſam fit, nempe vt ſpirituale matrimonium celebretur, ſed etiam tertium reſpicit, ſcilicet Epiſcopum, qui eum non ordinaſſet, niſi ſub ſpe veræ donationis ordinando facta fuiſſet, quare iniquum, & captioſum eſſet, huiuſmodi donationẽ reuocari poſſe, vt in terminis dictę Regiæ conſtitutionis aſſeuerat Michael. Ciſontanus eruditi vir ingenij, in. l. 17. Tauri. co- *Michaël Ciſon.*
lumn. 2. verſicul. Idem in donatione. D. Epiſcopus Couarruu. in capit. Raynald. §. 2. num. 7. de teſtamen. Petrus Auendan. reſp. 17. in fine. Ioan. Mat. in. d. l. 1. tit. 6. lib. 8. ordi. noui. & doctiſsimus Tellius Ferdin. in. dict. l. 17. numer. 81. & 82. & de iure communi, idem tradiderunt multi, qui à prędicatis doctoribus allegantur.

Ex quo ſuboritur anceps queſtio, 16
in forenſibus tamen controuerſijs frequentiſsima, an donatio facta à patre filio ad titulum patrimonij, vt ordines ſuſcipiat, imputetur ei in legitima, vel præcipuam habebit: quam primus omnium quos ego legi tetigit Ioã. Fab. in. l. ſi emancipati. C. de colla. verſicul. ideò credo. & in ea eſt ſententia, vt exiſtimet talem donationem conferendam non eſſe, idem in. §. fin. Inſti. de in offi. teſtament. Ioan. Igneus in. l. 3. §. ſubuenitur. n. 177. ff. ad Sylan. Bart. Chaſ. in cõſue. Burg. Rub. 7. §. 5. fo. 246. & omniũ latiſsimè Aymon. conſi. 136. per totum. & ex noſtris Anton. Gom. (obi-

ter tamen,& veluti per transennam)in.l.29.Tauri.num.21. Sed ab hac opinione redit D. Episcopus Couarr.in capi. Raynaldus. de testā.§.2.numer.7. quo loco censet donationem illam imputādam esse in legitima, eo quod sit donatio ob causam quasi propternuptias, cui accedit Petrus Auend.resp.17.Fernand. Mēch. de succes creati.1.par.lib.3.§. 22. num.44.nouissime vero Tellius Ferdina.in.l.29. Tauri. num.16. primam Fabri opinionem contra D. Couarr.amplectitur, quā veram,& communem esse testatur.Idem fatetur Ioan. Matien. in.l.tit.8.lib.5.ordi.noui.glos.2. num.14.quam Tellius ea ratione corroborat, quia secundum leges nostras(vt ille inquit)omne quod non est ob causam concilium,ad quod parentes poterant compelli iudicis officio,vel in iure expressum non est,nō imputatur in legitima,nec confertur. Sed pater compelli minime potest, vt hanc donationem filio faciat,vt Aymon dict.consi. latissime disserit, nec hoc in iure sancitum est,ergo donatiohęc simplex erit, & ideò in legitima filij non imputabitur. Ego tamē (vt meum quale quale sit iudiciū interponā)D.Episcopi Couarr. opinionem verioré cēseo quam ipse,& Doctores,qui ei accedūt supra allegati,multis rationibus eam corroborant,solum enim superest,vt satisfaciamus fundamēto Tellij Ferdinand contra D. Episcopi. opinionem adducto. Nam respondetur,quod non est necessarium, vt ex necessitate præcisa à patre profiscatur donatio ob causam, vt in legitima imputanda sit:imputabitur quidem etiam si donatio ob causam ex necessitate tantum causatiua proficiscatur,quod probat text. optimus in.l.omnimodo. §. imputari.C. de inoffic. testam. vbi pater filio ad officium, vel militiam emendam pecuniam subministrauit, nullo quidem iure, nec præcisa necessitate cogēte, sed solum causatiua necessitate impellebatur,quia aliter is filius non posset, vel non sic facile eā militiam, vel officium adipisci, & illa pecunia in legitima est imputanda.Sic,& in quæstione nostra cum is filius non posset, vel non sic facile ad sacerdotiū promoueri,nisi à patre dictam donationem receperint,iure consonum est,vt in sua legitima præfacta donatio imputetur. Et ita sæpissimè in facti contingentia interrogatus, cum peritissimis consului,& obtinui.

Defenditur opinio D. Couarr. contra Tellium Ferd. & communem.

Serui sine dominorum licentia.

CAPVT. XIX.

1 *Seruus ordinari non potest.*
2 *Si tamen de facto fuerit ordinatus,vere suscipit ordinis Sacramentum.*
3 *Episcopus,qui sciens seruum ordinauit,qua pœna puniatur.*

QVod nulli de seruili conditione ad sacros ordines promoueantur,[1] nisi prius à proprijs dominis libertatem consequantur, cautum est Concilijs [2]

Tribu-

Triburiensi. & Toletano, de quibus in capitulo: Nulli, & in capitulo, de seruorum. 54. distinct. & in capit. 1. & 2. de seruis non ordinandis. Est enim irreligiosum obligatos existere seruituti, qui sacri ordinis susciptiunt dignitatem, vt sunt verba Concil. 4. Toletan. in Cano. 73. Adeò præter ea Ecclesia olim abhorruit promouendos ad Clerum, alicui subesse seruitutis speciei, vt etiã
b libertos, b sæcularium promoueri vetuerit, vt in Cõcilio Eliberti no, Can. 70. sub his verbis: *Prohibendum vt liberti, quorum patroni in sæculo fuerint, ad clericum non prouehantur*. Et nota quod in hac materia, appellatione sacrorum ordinum, comprehenduntur etiam minores, vt firmat
2 Præpo. in dict. cap. Nulli. Aduerte quod seruitus non impedit ordinis susceptionem de facto: quia si seruus ordinetur, vere ordinem
c susciptit. c Istam conclusionem ponit Præpo. in summa. 54. distinct. post Cardin. ibi. Attamen si seruus aliquis fugiens dominum suum qualibet calliditate, aut fraude ad gradus peruenerit Ecclesiasticos, decretum est, vt deponatur, & eius dominus eũ recipiat, vt in capit. 2. de seruis non ordinan. Vbi vide bonam distinctionem, quam descripsit Abb. post glos. quam nec in substantia referre libet, nec transcribere decet, quia temporibus istis casus hic rarissimè contingit.
3 Qua autem pœna puniatur Episcopus, qui sciens seruum ordinauit, aut qui illi nescienti testimonium perhibuit de eo, vide Concil. Aurelia. 1. in Cano. 10. vbi illa describitur in hæc verba: Si seruus, absente, vel nesciente Domino, Episcopo sciẽte, quod seruus Diaconus aut presbyter fuerit ordinatus, ipso in clericatus officio permanente Episcopus cum Domino duplici satisfactione compẽset. Si vero Episcopus eum seruum nescierit, qui testimonium perhibent, aut supplicauerint ordinari, simili rehibitioni teneantur obnoxij. Quod Concilium transcripsit Gratianus in cap. Si seruus. 54. distin.

P*Romoueatur*. Serui quidẽ nullo modo ad sacros ordines promoueri possunt, ne obscuretur maxima sacerdotij dignitas, & authoritas minuatur, vt deplorat Basil. in Epist. 8. ad Eusebium Episcopum Samosaten. Licet enim libertas non sit de substantia Sacramenti, sicut nec mẽbrorum integritas, est tamen ad ordinũ vsum necessaria: nã cum per ordinum susceptionem homo diuinis officijs mancipetur, debet esse sui iuris, vt libere ministerio Ecclesiæ possit vacare. Et ea ratione non licet ordinibus insignito, saltim in sacris, se se in seruitutem tradere, nisi insignis aliqua pietas interceserit, vt de Paulino Nolanæ Episcopo, refert Gregor. lib. 3. dialogo. capit. 1. seipsum Tyrannis vendidit, vt subditos redimeret. A

Et circa huius capitis materiam, vide Regiam. l. 6. titul. 22. partit. 4. qua diffinitum est, seruum qui ad subdiaconatus ordinem fuerit promotus, domino restituendum esse, si intra annum ab eo postuletur, de cuius legis sanctione miratur ibi doctissimus Gregor. in glos. in verbo, *subdiacono*, cum

Egregie declaratur regia lex Hispanorũ. 6. tit. 22. par. 4.

cum aduersetur. text. in cap. miramur. de serui. non ordi. vbi idé in subdiacono quod in diacono est statutum. Idem disponit Regia. l. 18. titul. 6. partit. 1. qua in re Sacri Iuris Canonici decisionibus standum est, vt prudéter scribit Gregor. in dict. glos. dicta tamen. l. 6. procedebat de iure anti quo, secundum statum primitiuæ Ecclesiæ, quando subdiaconatus non erat sacer. ordo. Ita eam interpretatur Gregor. in. d. l. 18. in ver. *Epistola.* Et vide etiã Hosti. in summ. tit. de serui. nõ ord. Syluest. in summ. in verb. seruitus. q. 6. & latissime examinat, & resoluit Aluer. Troti. libr. 2. de vero, & perfecto cleri. cap. 4. per totum, & melius Symon Maiolus de irregulari. capit. 35. vbi, num. 4. scribit, quibus modis irregularitas, quæ ex seruitute cõtranitur, deletur.

B *Etiam libertos.* Vide omnium latissimè Simo. Maiol. de irregula. dict. lib. 1. cap. 36.

C *Ordinem suscipit.* Vide Fr. Domin. Sotò in. 7. sentent. dist. 25. quæst. 1. art. 1.

Ad Ratiocinia obligati.

CAPVT. XX. QVOD nouè æditum est.

1 *Obligati ad ratiociniam, minime possint ad Ecclesiasticos ordines promoueri.*

2 *Tutores dolo conuicti, vel si publicam Principis tutelam gesserint, vel patrimonium eius tanquam curatores fuerint administrati, à sacris ordinibus suscipiendis repelluntur.*

3 *Astrictus ad priuata, & nõ publica ratiocinia, à sacris ordinibus non arcetur.*

4 *Huius capitis irregularitas perpetua non est, quia finita administratione, & ratiocinibus redditis, funditus euanescit.*

5 *Administratores rerum Ecclesiasticarum, vel miserabilium personarum, pendente administratione, ad ordines promoueri non prohibentur.*

6 *Ad ratiociniã publicam obligati, præstita fideiussione, sacris possunt ordinibus insigniri.*

7 *Nouiter interpretatur sanctissimi Sixti Quinti constitutio cõdita contra reddendis rationibus obnexios.*

RAtiocinijs implicati nullo modo ad sacros ordines promoueri possũt nã qui tot curis distrahuntur, & tot inuoluti negotijs, sacrorum ordinum ministerio vacare non possunt. Tũ quia in reddendis rationibus, doli crimine forsam redargui possent, & multis magnisq; litibus vexari, quod frequentissimũ est. Ita fuit diffinitum in Concilio Carthaginen. 1. cap. 8. & habetur in cap. magnus. 54. distin. cap. præterea, si dict. capit. vni de obliga. ad ratioci. l. Officiales. C. de episcop. & cleric. Regia. l. 23. titul. 6. part. 1. Nec mirũ hoc esse debet, cũ ius ciuile istos ad honores, & publica munera promoueri prohibuerit. l. rescripto. §. debitores ff. de munerib. & honorib. & facit

cit lex.1.C. de debit.bono ciuit. lib.10. & in.l. his oneribus.§. 1. &.§.fin.ff.de vacat. mune. & in l.semper.§.conductores.ff.de iure immu.Et tanti habetur ista irregularitas,vt quasi ad exemplũ actionis popularis omnis Ecclesiastica persona excipere potest, ne isti ordinibus sacris initientur,&dominus cui rationes reddendæ sunt,multo magis id efficere poterit , & quilibet alius qui sua interesse putauerat. Ita sing.tenet Abbas in dict. capit. vni.quæst. vltim. Simon Maiolus in tracta.de irregula.lib.2.q. 11.numer.2.Imo si totum vnum collegium,ob publicam administrationem rationẽ reddere teneatur,nullus deillo collegio administratione pendẽte potest ad ordines promoueri. Hæc est celebris Archi.sententia in cap. tãtis.81.distin.

2 Tutores quoque,si de dolo cõueniatur,vel si publicam Principis tutelam, vel curam administrauerint, ad sacros ordines ascendere prohibentur, sicuti reliqui ad publica ratiocinia obnoxij text. in dict. capit. vni not. Specula.in tit.de obliga.ad ratiocinia.post princi. Quod intelligendum est, nisi compulsi administrationẽ suscepissent, vel pro miserabilibus personis , præsertim si Episcopi consensus accessisset.Ita expresse not.Syluest.& Tab.in suis summ.in verbo, ratiocinia,& sicut promoueri possunt,ita &promoti susceptos ordines exercere promittetur.tex. in capit.monachi. 16.q.1. capit. peruenit.86.distin.& est optima l.48.titul.6.part.1. ibi. *O clerigo que ouiesse en guarda bienes de huerfanos.*Et licet Diuus Cyprianus lib.1. epist.9. negat, Sacrificium offerendumesse pro eo qui moriens,clericum ad tutelã vel curam minorum administrandã nominasset, quasi quod clericus huiusmodi administratione,eiusque ratiocinijs inuolutus, à sacrorum ordinum ministerio impie arceretur: vt probatur in capit.Cyprianus.21.quæst.3. Est tamen testimonium illud Cypriani interpretandum, quando tutela, vel administratio alicuius magnatis esset, vel alterius qui amplissimum patrimonium haberet,ita vt clericum illud administrantem,veluti oppressum,& sacris exercendis,segregatum haberet:alioqui si pauperum tutela foret,non solum eam suscipere clericis permissum est, sed piũ est opus.Leo enim Summus Pontifex maximus huius nominis primus,in sermone.2.de ieiunio decimi mensis. *Studeamus* (inquit) *viduarum defensioni, pupillorum vtilitati,lugentium consolationi,desidentium paci.*

Huius tamen capitis irregularitatis, dumtaxat locum obtinet, quando quis ob publicam aliquam administrationem ratiocinijs adstrictus esset. At si priuata foret administratio, nullum ad sacros ordines, impedimentum præstat, nisi tantum in duobus casibus. Primo, si de dolo in administratione perpetrato,lis aliqua mota esset. Secundo,si in procinctu esset vt moueatur,ante litis exitum,promoueri non potest, imo si de facto promoueretur,dignus esset depositione,etiamsi postea in causa vincerit.gl.sing.in dict.cap. 3

tantis.81.dist.per illũ.text.& ibi not.Archi.& dict.Regia lex.23. & 24.tit.6.part.1.& ibi Gregor. Lup.quę opinio verisima est,& communis,licet antiquinonnulli,quos allegat.Inno. in dict.ca. vni.nullam differentiã inter publica vel priuata ratiocinia constituerunt, an quis conuincatur dolo vel culpę, cum talis distinctio secundum illum nullo iure probetur.

4 Nec irregularitas hæc perpetua est iudicanda,imòadministratione finita rationibusq; redditis,prorsus extingitur. Ita tenet gloss.Hostien. & omnes in dict. capit. vni.gloss.in cap.priscis.55 distinct.idem f. quitur Archi. in princ.51. distin. & in dict.capit. præterea.ead. distin. multi tamẽ venerandæ antiquitatis viri,perpetuam esse iudicarunt. Sed manifestissimè hallucinantur, & in contrarium est recepta nostrorũ sententia. Quæ ita demum recipienda est , si publicam administrationem nullo dolo malo ve exercuerunt, at si dolus interuenerit , & Episcopus nouerit: nullo petẽte ex proprio eius munere,potest eum tanquam crimi nosum repellere,text.in cap.infames.6.q.1.gloss.not. in cap. alieni.2.q.7.& in dict.cap.vni. & d.Regia lex.24.Alber.Trot.lib. 2.de vero,& per.cler.capit.6. numer.3.

Inter hos vero qui publicis ratiocinijs sunt obnoxi , minime ascribuntur ij , qui Reipublicæ sunt debitores: ex debito tamen sine aliqua administratione contracto,forte ex mutuo, locatione,vel emptione , vel similibus, alijs contractibus , nam obligatione,vel lite pendente ab ordinibus sacris minime arcentur. glos.not.in d.ca.propterea. vbi Archid.Abb.in dict.cap. vni.q. antepenult. Sylvest. & Taur. in summis. in verbo , Ratiocinia. per.l.quisquis emensis.C.de Episcop.& cler.& d.l.rescript.§. debitores,ad municipali.

Item nec ordinibus innitiari 5
prohibentur, administratores rerum Ecclesiasticarum aut miserabilium personarum,aut cuiuslibet alterius piæ causæ publicæ, vel priuatæ,etiam administratione pendente,text.in cap.1.ne clerici vel monach.tex.in d. capit. peruenit.86.distin.ca.iudicatum 89. distin. & dict. Regia.l.23. & not.Calagur.Episcopus infra.c. 60.in principio.

Tollitur etiam dictum Cano- 6
nicum impedimentum, si is qui publicis ratiocinijs astrictus est fideiussores præstiterit. Ita sing. tenet Vicen.in dict.ca. vni. quẽ ibi refert. & sequitur Abb. Panor.quæstion.antepen.& noster Gregor.in.d.l.23. in verb. *No se puede ordenar*.Et quo ad publica munera ita decissum est, in dict. §.debitores. Quod ita demum verum esse intelligo quando tales fideiussores ita obligarentur, vt possent ante principalem debitorem conueniri,alias simplex fideiusio, sufficere non videtur cum creditor ipse non vulgare detrimentum pateretur, si prius discutiendus esset principalis,antequam fideiussores,possent cõueniri, vt in auth. de fideiussor. & mandato.§.1. col.1. vbi gloss. Iacob. de Veloui. Bar. & Ang. & in auth.præsente.C.de fideiussor.Regia.l.9.titul.12. part.5. &

ita

ita terminis tenent Maiolus in dict. tract. de irregul. lib. 2. capit. 11. num. 14. Quod ad dictum. §. debitores multarum notari debet.

Noua cõstitutio Sixti Quinti Pontific. Maxi. declaratur.

Hodie vero ex sanctissimi Sixti Quinti constitutione Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingẽtisimo octogesimo Sexto Calen. Decemb. Pontificatus sui anno tertio reddendis ratiocinijs obligatus : minime potest monasticam vitam profiteri, ibi, vel *reddendis ratiocinijs ita obnoxios, vt ex huiusmodi causalis, vel molestia eis illata, vel timẽdum sit ne inferatur, &c.* Nec cõstitutio illa discrimen aliquod constituit inter publica, vel priuata ratiocinia, qua ratione generaliter interpretanda, vt. l. de pretio. ff. de publicia. Quod si patrimonium illius qui profiteri vult, longa administratione supe rat nec rationes, ita inuolutæ sunt, vt molestia aliqua quouis quæsito colore inferri non possit, non præstaret hoc impedimẽtum, ad religionem profitẽdam, ita ex mente, & verbis supradictæ constitutionis colligitur. Quæ nec locum obtineret quãdo ante religionis ingressum, sufficiens cautio præstaretur, qua fideiussores se ad reddendas rationes obligarent sicut principales debitores, pro qua interpretatione mire conducit Vincen. sententia in cap. vni. de obligat. ad ratio. de qua supra numer. 6.

Illiterati.

CAPVT. XXI.

1 *Illiteratus non potest ad Ecclesiasticos ordines promoueri.*
2 *Cum omnino illiteratis, vt promoueantur ad ordines, non potest dispensari.*
3 *Clericus ignarus, qui de facto sacris fuit ordinibus insignitus, arbitrio iudicis est puniendus.*
4 *Clericus illiteratus priuari debet suo beneficio.*
5 *Papæ etiam ex certa sciẽtia scribenti pro illiterato obtemperãdum non est.*
6 *Collatio beneficij, illiterato facta est nulla ipso iure.*
7 *Illiterati penitus qui dicantur.*

POsteaquam almus ille Paracletus Apostolos ac omnes alios, qui primum mundo orthodoxã fidem nostrã annuncia turi erant, doctrina sacra perdocuit, ac diuinis imbuit mysterijs aliosq; Ecclesiæ Doctores illuminauit, qui doctrinam ab eo inspiratã futuris tẽporibus pro salute fidelium inscriptis redigerent, iam nõ sic inquacunque sæculi ætate, nouos edocet Apostolos, aut Doctores illuminat. Vnde Ecclesiam sanctam gubernatoris onus cernitur iniũctum, vt proprio discant labore, quæ populis valeant prædicare, quo ve ignorãtes in fide instruant, ac omnes ad Christianos mores obseruandos persuadeant pièque constitutum est, ut qui ad discendi laborẽ non sunt perpessi, guber-

nandi, miniſtrãdiq́ue in Eccleſia Dei honore non fruantur, præmaxime quidem ad ſui regimen viris literatis. Eccleſia noſcitur indigere, a vt inquit text. in cap. cum ex eo de elect. in. 6. Vnde merito Gregorius prohibuit ignorantem literas ordinari, vt in cap. Præcipimus. 34. diſtin. & idẽ cenſuit de illiteratis Gelaſius, vt habetur in capit. illiteratos. 36. diſtinct. & in capit. 1. 55. diſtinct. & Hilarius Papa in capit. pœnitentes ea diſt. Prætereà Iuſtinianus Imperator in authen. de Sanctis Epiſcopis. §. Clericos columna. 9. niſi literas ſcirent, non permiſit clericos ordinari, b & hodie etiam neque ad primam tonſuram illiterati viri promoueri poſſunt, c vt in cap. fin. de tẽpor. ordin. in. 6. quod ibi intelligunt Domin. & Philip. in penitus illiterato, per text. iunctis gloſſ. in dicto cap. precipimus, & in. d. c. illiteratos, cum quo nõ poſſunt diſpenſare Epiſcopi, d vt fiat clericus, vt notat Inno. in cap. Dilect. de tempor. ordin: cui aſſentiuntur Domi. & Philip. vbi ſupra, & Phil. in cap. per tuam, de Simon. num. 3. & vide Cardi. de Turrecremata, in cap. ſi in laicis 48. diſtin. vbi facit firmam concluſionem, quod ſuper omnimoda ignorantia in ſacerdote, nulla poteſt cadere diſpẽſatio: quia de iure diuino eſt, quod ſacerdos habeat ſcientiam, vt habetur Oſee. 4. cap. Si autem carens literis omnino fuerit ordinatus, recipit characterem, e vt firmant Inno. & Ioan. And. in cap. cum in cunctis, de elect. quod refert Car. Turrecrema. in dict. capit. illiteratos, & idem tenet Cardin. poſt Laurent. in Clement. 1. in fin. verbis, de ætat. & qualitat. qui aſſerit, quod etiã puer vnius diei baptizatus ſi ordinetur, recipit characterem. Pœna autem illiterati, qui ad ſacros ordines fuerit promotus, cum in iure non ſit ſtatuta, expreſſe arbitrio iudicis relinquitur, f quæ videtur eſſe conueniens, vt ab ordinibus ſuſpendatur, donec ſufficientiã tali ordini requiſitam habuerit. Practica prætereà prælatorum, & ſuorum officialium, qua ſolent ignorãtes clericos ſemipromotos, pœnis condignis, vt ſtudio vacent, compellere: fundamentũ habere poteſt ex his, quæ diſpoſita ſunt in Concilio Toletano. 8. in Cano. 8. ſub his verbis: Illi ſane qui iam honore dignitatum funguntur huiuſce tamen ignorantiæ cœcitate vexantur, aut ſponte ſumant intẽtionem neceſſariam perdiſcendi, aut à maioribus ad lectionis exercitia cogantur inuiti. Abſurdum ſi quidem eſt eos, qui cæteros ſimpliciores, & laicos habent docere, quibus & diſciplinæ, & vitæ debent eſſe veluti quoddam ſpeculũ, ad alicuius ordinis promoueri ſtatum, qui legem Dei ignorãt, nec literarũ ſaltem mediocritate ſunt inſigniti. Si vero omnino illiterato vltra prædictos ordines beneficium fuerit collatum, eo digne priuari poteſt: g quia collatio beneficij facta tali non tenet: vt notat Philip. in. d. c. fina. de tempo. ordin. in. 6. referendo Inno. & Ioann. Andr. in cap. cum noſtris, de conceſ. præben. æquiparat enim Innoc. ibi illiteratum mulieri ac infanti. Et facit quod Felin. tenet in capit. inqui-

a 1 b c d 2 e 3 f 4 g

Inquisitioni de sentẽtia excommun. vbi dicit quod si Papa scribat, etiam ex certa scientia pro illiterato, credit, quod non est ei obediendum: quia vitium illiteraturæ est de iure diuino cap. nisi cum pridem. de renuntia. capi. literaturæ. 38. distin. Et confirmat hoc, quia ius canonicũ magis abhorret illiteratum, quam homicidam, quia collatio facta homicidæ tenet: secus si fiat illiterato, quia est ipso iure nulla, & refert ita tenere expresse Imol. in dict. capit. cum nostris. Per quæ verba dicit etiam idem Fel. in cap. si quando col. 10. nu. 30. de rescrip. quod omnino illiteratus est incapax dignitatis ipso iure, sicut infans, furiosus, & similes. Et paulò inferius tractando de sufficientia requisita in prælatis, dicit, quod vbi concurrit totalis illiteratura, credit quod si Papa dispẽsaret, esset dispensare directe contra ius diuinum. Penitus autem illiterati illi dicuntur, qui nesciunt facere officium ad quod tenentur, vt dicit Domin. in capit. sedulo. 38. dist. column. 2.

A *Indigere.* Vide Ioann. Monachum, in capit. cum ex eo, de electio. lib. 6. Felin. in capit. si quando. column. 4. de rescrip. & latissime Albert. Troti. lib. 2. de vero, & perfecto cleri. c. 32. cum multis sequentibus.

B *Ordinari.* Vide Petrum Rebuff. in pract. benefi. in parte de cleric. & à quibus, & quo mod. creent. num. 25. fol. 12. Domin. Soto, in. 4. sent. dist. 25. q. 1. artic. 4. Et quod illiteratus sit irregularis, tenet expresse Innoc. in capit. cum in nostris, column. 1. de concess. præb. Aduar. Pelag. de planctu Ecclesiæ lib. 1. articul. 48 & latissime differit Simon Maiolus de irregular. lib. 1. capit. 32. Quæ sententia communis est, vt fatetur Martin. Nauarr. in capit. si quando de rescript. excep. 11. in princip. Quæ vero scientia in promouendis ad sacros ordines desideretur, iudicandum est pro ratione ordinum, ac oneris suscepti capit. cum in Ecclesia. de elect. capit. quod ipsis. 38. dist. Innoc. in dict. capit. cum in cunctis, vbi eleganter scribit quod is dicetur idoneam, & sufficientem scientiam habere, quę sufficiens est attenta illius dignitate, loco, & ordine: cuius opinionem communi suffragio Doctores approbant, ibi, Cardin. Imol. & Bonif. in Clement. 1. de ętate, & qualitat. & tenet. Sanct. Thom. in 1. 2. quæst. 76. art. 2. qui sic ait. *Omnes tenẽtur scire cõmuniter ea quę sunt fidei, & vniuersalia iuris præcepta: singuli autem ea quæ ad eorum statum vel officium spectant.* Et ideo quæ scientia sufficiens sit, iudicis arbitrio relictũ est, vt scribit Bonif. in dict. Clement. 1. Martin. Nauarr. in. d. excep. 11. Hodie autem ex Sacro Concilio Trident. per singulos ordines melius explicatũ ac diffinitum est. Tonsura etenim nõ nisi chrismate confirmatis, & fidei rudimenta, & legere ac scribere scientibus confertur, vt dispositum est sessione. 23. capit. 4. de refor. Minores vero, vsq; ad acolicatũ, non conferuntur, nisi Latinam linguam intelligẽtibus ibidem capit. 11. & post redditũ testimonium de literis ac moribus

ribus per parochũ, & ſcholæ magiſtrum. ibi. cap. 5. Maiores autẽ ſacri, non conferuntur niſi ijs qui probe verſati ſunt in minorib', ac de his bene inſtructi ſint, quæ exercendo ordini, quem ſuſcipiunt conueniunt. ibidem ca. 13. Presbyteratus ei ſoli concedi tur, qui docere poſsit populo, ea quæ ad ſalutem ſcire neceſſe eſt. ibi capit. 14. Epiſcopatus vero ei ſolum conceditur, qui vtrũque teſtamentum ſcit diuinis literis, & ſuos poſsit docere, & alienos confutare. cap. omnes. 38. diſtin. cum iudex ſit animarum. c. de perſona. 11. q. 1. & ea ratione in Tridentino Concilio, ſeſſ. 22. c. 2. de refor. vt quis ad epiſcopatus dignitatem poſsit promoueri, Doctor. aut Licentiatus in Theologia, vel iure Pontificio eſſe oportet, aut publicæ alicuius Academiæ teſtimonio idoneus, ad alios docendos apparuerit.

Illud autem circa huius cap. argumentum notatu dignum eſt, quod in tantum ſcientia, & morũ integritas, in ad ordines promouendis deſiderãtur, quod clericus abſque ſui ordinarij examine literis cõmẽdatitijs ab alieno examinatus, & promotus: ſi tamen poſtea ad diuina munera celebranda, vel ſacramenta miniſtranda incapax & minus idoneus fuerit repertus, iure poterit ſui ordinarij arbitrio, ab ordinum exercitio, & ab altaris miniſterio ad tempus ſuſpendi, Cõcil. Trident. ſeſſ. 14. c. 3. de reforma. Verum tamen eſt quod idem Concil. ſeſſ. 23. c. 3. de ref. Epiſcopis interdixit ne ſubditos ſuos, aliter quam probatos, & examinatos ad alium Epiſcopum ordinandos dimittant.

Mea tamen ſententia, illud decretum dictæ ſeſſ. 14. ca. 3. procedet, quando propter abſentiam, vel aliud legitimum impedimẽtum examen ab ordinario fieri inquit. Semper tamen ordinibus initiandus morum integritate, & vitæ probitate ordinarij teſtimonio laudandus, & commendãdus eſt: quod ſi aliter ab alieno Epiſcopo fuerit ordinatus, ordinans à collatione ordinum per annum, & ordinatus à ſuſceptorum ordinum exſecutione, quãdiu proprio ordinario videbitur expedire ſit ſuſpenſus, Concil. Trid. d. ſeſſ. 23. c. 8. de ref.

Aliquando tamen, ad conſequendum Sacerdotium, tam ardens in homine charitas eſſe poteſt, vt ſcientiæ defectum ſupplere poſsit, ſi nõ ſit penitus inſcius & illiteratus ſic text. in c. niſi cũ pridem. de renun. ibi. *Scientia inflat, charitas autẽ ædificat: & ideo imperfectum ſcientiæ poteſt ſupplere perfectio charitatis*. Antiquis enim temporibus quandoq; permiſſum fuit, vt charitas ſcientię prępõderaret, maxima tunc ſpes erat, vt qui plurimum dirigeret, etiam in ſcientijs plurimum proficere poſſet. gloſ. in cap. ſolicitudo. 52. diſt. Sanctus quidem Flauianus Epiſcopus Macedonicũ Anachoretam ad ſacerdotiũ promouit, virũ cuiuſuis diſciplinæ expertem in locis agreſtibus, & in verticibus montium educatũ ſimplicem, ſacrarumque literarum imperitiſsimũ, ſed quia in eo ſumma charitas vigebat, ob id eũ promouit, vt teſtatur Theodoret. in Philotheo in vita Macedonij,

donij,& Lipom. Vit. S. Thom. secundo. Nonne etiam Sacerdotio dignus fuit S. Antonius Anachoreta, ob eius incredibilem charitatem, quem fuisse indoctũ probat Augustin. lib. 1. de doctrina Christi, in prologo, de quo multa scribit Cassiodo. historiæ tripar. lib. 1. cap. 10.

C *Promoueri possunt.* Vide sacrosanctum Concilium Tridentinũ supra allegatum, sess. 21. cap. 4. de reformat. Mart. Nauar. in manuali confess. c. 27. num. 205.

D *Dispẽsare Episcopi.* Adde quod hęc authoris sententia procedit in viris iam ætate graueſcentibus, sed in iuuene septem annorum, potest Episcopus cum modica scientia ei primam tonsurã conferre, habita ætatis ratione, & sub spe futuri studij. Ita autho rem nostrum interpretatur Petrus Rebuff. in pract. benefi. tit. de clericis, & à quibus, & quomodo. Creen. n. 29. Hodie tamẽ prędcedens Concilij decisio ad vnguem referanda est.

E *Recipit characterem.* Vide Domin. Soto in. 4. sententia. distin. 25. quęstion. 1. articul. 2. & Simo Maior. de irregularita. lib. 1. cap. 32. num. 11.

F *Relinquitur.* Adde text. in l. 1. § expilatores. ff. de effractor. vbi Bart. tradit, Deci. in capit. de causis. de officio. delegat. & in. l. si fugitiui. numer. 84. C. de seru. fug.

G *Priuari potest.* Adde Concil. Trid. sess. 21. c. 6. quo sancitũ est, quod si illiterati. & imperiti clerici Rectores Ecclesiarum steterint, priuandi non sunt. si alias honeste, & probę vitæ fuerint, sed ab Episcopis illis coadiutores deputandi sunt. Quę decisio procedit, in iam promotis, alioquĩ nondum promoti prætextu idonei vicarij admittendi nõ sunt. Ita declarat Maiolus de irregul. lib. 1. cap. 32. nu. 13. Et nota, quod is qui illiterato bẽneficium contulit, à pœna non est immunis: nam omne damnum ab eo illatũ resarcire tenetur. Ita expresse docẽt Anchar. & Cardin. in Clem. 1. column. vltim. de ętate, & quali. Angel. de Claua. ff. in sum. in verbo, restitutio. Felin. ca. si quã do numer. 7. de reseri. Cosmas in pragmat. Gall. in verbo, indignorum, quam doctrinam tanquam mirabilem, & stupendam, refert, & sequitur Martin. Nauarr. in dict. exception. 11. Ioan. Lup. in capit. per vestras. §. 26. numer. 11. de don. inter vir. & vxo. suffragatur text. in. l. 1. & 2. C. de peri. nom. lib. 11. capit. Valentinianus. 63. distin. ad mediũ, cum dicit. *Super vos est talis electio.* Et mortalem culpam contrahit, quia ministerio Dei indignos, & immeritos eligit, text. in capit. monasterij. 16. q. 1. 15. quæstion. 3. gloss. penult. in capit. ad Apostolicam de regul. & transgreditur Decreta Canonica statuentia optimum eligendum esse. capite. Metropolitano. 63. distinct. & ea ratione etiam mortaliter peccat. capit. quia eadem. 1. disti. capit. quę in Ecclesiarum de constitut. cap. fin. eod. titul. in. 6. Et duodecim pęnas quibus afficitur, qui indigno beneficium Ecclesiasticum contulit, diligenter congessit Petrus Rebuff. in practica bene. de pęnis contra Collaro. indi. conf.

Nulla. Adde Martin. Nauarr. H in. d.

Collatio beneficij illiterato facta, an firmitate obtineat.

in.d.cap.si quando. excep.11. de rescrip.qui opinionem istam cõmunẽ esse testatur, quam tenuerunt.Inno.& Panor.in cap.cum in nostris.de concess.præben.Felin.in capit. per tuas de Simon. Ioann.Cora. in tract. de sacerd. 3.part. cap.5. numer.3. cui communi,& verissime sententiæ suffragatur text.not.in c.cũ in cunctis.3.fi.de elect.qui probat, eũ qui confert beneficium, vel ad illud scienter eligit indignum, ob ætatis, morum, scientiæ, vel natalium defectum, pro ea vice priuari eligiendi,vel conferendi facultate: collationem vel electionem ipsam ad aliũ deuolui. Ex quo quidem text. ponderandum est collationem, vel electionem factam,patienti aliquem ex illis quatuor defectibus, ad aliũ deuolui:igitur collationullafuit quia alias non deuolueretur facienda,si iam facta teneret.Deinde conducit text.optimus in c. dudum.de election.quo dispositum est electionem eius,qui tempore quo eligebatur defectum ætatis,vel scietiæ patiebatur inutilem esse ipso iure.cuius rationẽ Abb.ibi.nũm.11.not.collationem nescięti factã ipso iure nullam esse,& vide text.glo. & Doctores in Clem.de ætate,& qualitate.Quę communis sententia procedit in tãtum,vt ea collatio quę literarũ inscio facta fuerit, coloratum titulũ possidenti nõ pręstet. Ita colliges ex doctissimo, & omnibus numeris consummatissimo Petro Rebuffo in tractat.de pacifi.posse.num. 213. Si iunges ea quæ ipse dixit,ibi. nu. 172.vers. quanto non procedit. Hæc tamen opinio vera est, in penitus illiterato, qui Latini sermonis apud Latinos est ignarus, & Græci apud Græcos,nõ vero procedit, quando quis qualem scientiam habet, licet non idoneam,licet equidem collatio ei facta firmitatem de iure non obtineat,coloratum titulum præbet.Ita sing.interpretatur Nau. de excep.11.versi.Et ideò fol.47. quod probat ex his quæ Abb.& Doctores tradiderunt in d.c. cũ in nostris.deconcess.pręben.Cosmas in prag.tit.de pacific. posse. verbo.coloratum. Imo amplius existimat ipsemet Rebuff.in loco nouissime allegato clericum illiteratum qui beneficiũ triennio possidet.non gaudere beneficio regulę de triennali possessore. Sed hoc iure improbat in dicto loco.Ex cuius dictis, limitanda ex authoris nostri, & aliorum recepta sentẽtia dupliciter. Primò, vt solum procedat in eo qui nunquam literas didicit: secus vero si eas semel didicisset, & posteà ob infirmitatem, vel ob aliã causam, lapsus fuisset memoria:ita vt prorsus literasignoraret,quia quo ad habilitatẽ impetrantis tempus acquisitionis beneficij attendi debet text. in capit.ei cui de prębend. in.6. & in capitulo,cum de beneficio.& in capitulo. is cui eodem titul. & lib.& in Clem.si beneficio. eodem titul.Secundò singulariter limita,nam licet collatio beneficij illiterato,factanulla sit à principio,si ita tamen literas ille addiscat,& is qui contulit, non pęniteat , pristina collatio tacita quædam, collatione reuiuiscit, quod multis confirmari potest maxime ex his , quæ scribit

Abbas

Abbas in capit. cum ex officij de prescriptionibus, vbi Felin. numer. 36.

I *Contra ius diuinum.* Adde Inno. in. c. dilectus de temp. ordi. Cardi. à Turrecrema in. c. si in laicis 38. dist. vide latissimè circa hoc necnō totius huius capitis argumentū, Iacob. Menoch. de arbi. iudi. q. lib. 2. Anchar. 5. casu. 425. quem post hæc scripta legi.

Neophiti.

CAPVT. XXIII. QVOD nouè ęditum est.

1 *Neophitus, quis proprié nuncupatur.*
2 *Neophitus minime sacris ordinibus potest insigniri.*
3 *Munera, siue officia sæcularia Neophitis sunt interdicta, ibique de interpretatione Toletani Concilij. 3. cap. 4.*
4 *Iudæus Christiani tutor, vel administrator, esse prohibetur, ibi interpretatur. l. Spadonem. §. iā autem. ff. de excusa. tutor.*
5 *Neophitus contra Christianum testimoniū proferre prohibetur.*
6 *Nouiter cōuersi, quos vulgo (moriscos appellamus) non sunt testes idonei.*
7 *Neophitus quando ordinibus Ecclesiasticis possit insigniri.*
8 *Neophitus qui improprie sic appellatur, an à Sacris ordinibus sit arcendus.*
9 *Iudæi Hispaniā coluerūt, à qua multis iustissimisq; causis fuerunt expulsi.*
10 *Nullus Iudæus, vel alterius sectæ, potest in Hispaniarū regnis incolatum habere.*
11 *Descendentes à Iudæis, vel ex alia infecta familia, à Collegijs & Confraternitatibus, iustissime possunt repelli, quod multis magnisq; rationibus ostenditur.*
12 *Qui ex Indaica, vel ex alia infecta familia descendunt, solent malis corruptis moribus coinquinari.*
13 *Apud Hebræos, & Ethnicos nullus ad sacerdotium promouebatur, qui labem generis pateretur.*
14 *Defenduntur cōstitutiones collegiorum excludentes, ab ipsorum domicilio eos qui generis labem patiuntur.*
15 *A domo amplissima Regum Hispaniarum, sanguine infecti repelluntur.*
16 *Mutanda non sunt, quæ certā interpretationem habuerunt.*
17 *Licet generis labe infecti, virtutibus, & literis polleant, minime ad dicta collegia admittendi sunt, & vtrum his dispensatio indulgeatur.*
18 *Refertur Alphonsi à Mōtaluo Hispani opinio, quæ posteà refutatur.*
19 *Defenditur contra apologiam Henrici Mauroi Franciscani, statutum Sanctissimæ Toletanæ Ecclesiæ, nec non Genensis.*
20 *Generis macula, siue nota in antiquis, indicijs, & fama probatur, & testibus de auditu deponentibus fides adhibenda est.*
21 *Testes qui circa generis qualitatem testimonium protulerunt pro militari dignitate consequenda, vel pro ingressu collegiorum, vel adipiscendis beneficijs publicandi non sunt.*

22 Ha-

22 *Hæreticorum filij, an ad ſacros ordines poſsint promoueri.*

23 *Summariæ probationes, circa generis qualitatem quæ fieri ſolent, ab illis qui ordinibus ſunt decorandi, quem effectum contineant.*

24 *Concilium Tridentinum ſeſ. 23. cap. 7. de reforma. interpretatur.*

25 *Neophitus is dicitur, qui nuper religionẽ ingreſsus eſt, & quo tempore ad dignitates religionis poſsit aſpirare.*

1 NEophitæ propriè hi appellãtur, qui ex Iudaica lege, aut Mahumetica, vel Ethnica, nuper Chriſti legem ſacroſanctam profeſsi ſunt, quaſi nouiter in Chriſtiana religione plantati: teſtimonio Diui Gregorij lib. 7. epiſt. c. 111. ad Siagrum epiſcopum. Habetur in cap. vlt. 48. diſtin. Non vero propriè Neophitæ dicentur, qui à primis incunabulis Chriſtianã militiam profeſsi fuerunt, etiamſi à Iudæis Ethnicisúe originem habuerint. Primos vero 2 (quos propio vocabulo Neophitos appellamus) à ſacris ordinibus arcendos eſſe pluribus antiquorum patrum decretis inſtitutum fuit. Pirmò ſanè Apoſtolica authoritate Diuini Pauli prima ad Timoth. c. 3. ibi. *Nõ Neophitũ.* Præterea Niceno Concilio his verbis decretum eſt: *Tẽpore opus eſt vt cathecumenus quiſque fiat, & poſt Baptiſmum multa probatione indiget, euidens; namque eſt Apoſtolicã præceptũ non Neophitã.* Retulit Gratianus in ca. quoniam. 48. diſtin. Concilium Arelatenſe ſecudũ ſub Sylueſtro Põtifice primo huius nomine celebratũ canone primo diffiniuit, eos ad Diaconatus, vel Subdiaconatus miniſterium promouẽdos non eſſe. Hoc itẽ prohibuit Concilium Laodicenſe celebratũ ſub Liberio Pontifice Romano. c. 3. apud Laodiceam Phrygię vrbem, & licet Prouinciale fuerit, poſteà confirmatum fuit ſexta Synodo generali. Ideoq; qui in ęgritudine baptizatus fuit ad Sacrum ſuſcipiendum ordinem non admittitur text. in. ca. 1. 57. diſt. quem ſingulare eſſe teſtatur Roman. ſing. 46. & videndus eſt Euſeb. lib. 6. hiſtorię eccleſiaſ. ca. 33. qui teſtatur olim minime licuiſſe clericum fieri, qui maxima preſſus neceſsitate morboq; grauatus baptizatus fuiſſet. Præterea Sũmorumq; Pontificũ decretis Neophiti à ſacris ordinibus arcentur. Sozimus Summus Eccleſiæ Præſul hoc ita ſanciuit in. c. qui Eccleſiaſticis. 59. diſtin. & Vrbanus Papa in cap. ſi officia. eadem diſtinct. Gregor. in. c. ſicut. 48. diſtinct. & in capit. hoc ad nos. 59. diſt. & in cap. ſi ſacerdotale. 61. diſt. Celeſtinus in cap. ordinatos. 59. diſtinct. Hormiſda. in capit. in ſacerdotibus. 61. diſt. & in cap. non negamus. ibi. Leo Papa in cap. miramur. 61. diſtinct. Syrius Pontifex huius nominis primus, hoc ipſum prohibuit in Epiſtola tertia ad vniuerſos orthodoxos, Diuus etiã Ambroſius in cap. Neophiteis. d. diſtinct. 61. Cuius quidem prohibitionis ratio adducitur à Diuo Paulo. d. c. 3. ibi. *Ne forte eleuatus in ſuperbiã, in iudiciũ incidat, & in laqueũ diaboli (hoc eſt, in arrogãtiam)*

tiã (quæ est Diaboli ruina.) Tum quia is alios edocere nõ potest, quæ nunquam ipse dicit. Tum etiam quia alijs se conformare non poterit, cum nunquam ipse statum Ecclesiæ regendo, expertus est (vt vtar verbis gloss.) in principio. 48. distinct. in verbo, *Prohibentur.* De quo argumento vltra ordinarios interpretes, latè legendus est insignis D. Couarru. in Clem. si furiosus. 1. parte, relecti. 9. secundo. numer. 7. de homi. Alber. Troti. libr. 2. de vero & perfect. cleric. cap. 12. Simon Maiolus de irregula. lib. 1. cap. 31.

3 Nec mirum est neophitos ad sacros ordines admittendos nõ esse, cum officia publica sæcularia munera eis interdicta sint: vt statutum fuit in Concilio Toletano. 4. cap. 63. & habetur in l. c. constituit. 17. quæst. 4. & in Concilio Toletano. 3. capit. 14. quod continetur, in cap. nulla. 54. dist. cap. penult. de iud. Quod idem obseruandum est in his qui ex Iudæis sunt, qui apud Christianos publicis muneribus fungi non possunt, vt in dict. 3. Toletano Concilio continetur, & in d. cap. constituit tenet Roman. sing. 672. Iass. in rubr. ff. de iusti. & iure. colum. 1. Couarr. in loco nouissimè allegato. Montal. in l. 2. titul. 3. lib. 4. Fori. vbi multis probare contendit, Toletanum Concilium non esse intelligendum de his qui ex Iudæorum gẽte fidem Catholicam susceperũt quia à secularibus muneribus isti arcendi non sunt. Hoc idem not. Felin. in Ripa, numer. 31. in dicto. capite. eam te. de rescrip. idem Felin. in capit. cum sit, de Iudæis, & est egregia. l. 6. titul. 24. part. 7. Sed quod tantum Cõcilium procedat in ipsismet Iudæis, qui fidem nostram nunquã profesi sunt, qui ad publicos magistratus, vel publica munera recipiendi non sunt. l. vltim. C. de iud. l. 3. titul. 24. part. 7. Quibus minime refragatur. l. generaliter §. fin. ff. de Decurioni. quæ ad honores admittit eos qui Iudaicã superstitionem sequuntur. Quoniam non de Iudæis intelligitur sed de Christianis, qui in Iudæa primum fuerant: ideoque Iudaicam superstitionem sequi dicuntur à Iure consulto, vt eruditè, eleganter, & copiosè ostendit Andr. Alciat. lib. disputation. 3. capit. 8. & in. l. quidam ignauiæ. C. de Decurioni. libro decimo. Sequitur Andr. Tiraquell. de iure primogeni. quæstion. 66. numer. 40. Qui quidem intellectus minime placet Doct. Couarruu. in loco nouissimè allegato, numero. fin. qui quibusdam rationibus in medium adductis, testatur receptam esse sententiam. d. §. fin. d. l. generaliter, antiquatũ, & correptum esse, per. d. l. vlt. de Iudæ.

Pariq́ue ratione Iudęus Chri- 4
stiani tũtor, vel administrator es
se nullo modo potest, ne eũ prauis, & iniquis moribus, & Iudaicis superstitionibus erudiat, ita Bart. & Iass. in rub. ff. de iust. & iure. Ana. in rubr. de Iudæis numer. 7. Felin. in cap. cum sit colum. 1. co. tit. Roma. in. l. pactum numer. 11. C. de colla. Socin. consilio. 70. colum. vltim. lib. 1. Imo nec mater Iudæa filiorum suorum tutrix esse potest, vt tenuit Angel. Aretin. in. §. præterea, co-

F lumn.

lumna. 25. verb. *Ex iſto text.* inſtit. de excep. vbi aſſeuerat. ita tenuiſſe, & conſuluiſſe (licet vt ille inquit) quidam Doctor Bononiæ non guſtauerit, & fortaſſe intelligit de Barba. qui cõtrarium conſuluit, cõſilio. 15. in. 1. dubio lib. 1. & Barba. opinionem vltra ſupra allegatos ſequuti ſunt Andræa. Tiraquell. dict. quæſtion. 66. numer. 17. Couarruu. dict. §. 2. nec dubito communem eſſe, licet contrariam tenuerit Fulgo. & Mart. Laud. in dict. rubrica. ff. de iuſtitia & iure, authoritate textus in leg. ſpadonem. §. iam autem. ff. de excuſat. tutor. vbi Modeſtinus. ait. *Iam autẽ Iudæi quoq; non Iudæorum tutores erũt quemadmodũ cætera munera ſubeunt. Namque eos conſtitutiones ſolutos eſſe volunt ſolis illis rebus, per quas ſuperſtitio eorum pollui videatur.* Nam vel illa lex eſt correcta, vel ſi in viridi obſeruantia, locum obtinebit in municipio, quod Iudæos incolas, vel Gentiles habet, non de eo quod Chriſtianorum legem obſeruat, & eorum iuriſdictioni ſubditur, ita interpretatur Dñus Couarruuias, vbi ſupra.

5 Et non ſolum Neophitus à ſacris ordinibus, publiciſque officijs arcendus eſt, ſed ex ſententia ſapientiſſimorum virorum is ad teſtimonium ferendum contra Chriſtianum, admittendus non eſt: ita tenet ſingu. Felin. in dicto capite, cum ſit, & in capite Iudæi de Iudeis, qui allegat pro hac ſententia, textũ in capite non poteſt. 2. quæſtione. 7. ex Concilio Toletano. 4. capit. 62. qui minime id probat. nam Concilium ſolum tractat de eo, qui cum Iudæus eſſet, ad Chriſti fidem conuerſus, eam impie deſeruit, non autem de eo, qui nouiter fidem noſtram profitetur, & ea ratione Felin. opinio non placet. D. Couarruu. in dicto. §. 2. non tamen prorſus ab ea recedit, prudenterque iudices admonet, vt ea opinione ad praxim recipienda cautiſsime vtantur: eam tamen indiſtincte ſequitur Franciſc. de Ripa in dicto capite eam text. numer. 30. Tamen ab hinc annis plus mille, antiqua lex de hoc ædita ſeruabatur, vt nullus de Iudæorum progenie, etiam iam Baptizatus contra Chriſtianum teſtis eſſe poterat. Ita inter aliàs Gothorum leges ſancitum erat in leg. 10. libr. 12. Sed cum lex illa antiquata iam ſit, iudicis prudentiæ relinquendum cẽſeo, qui perpenſa qualitate rei, ipſorumque teſtium, ex dicta cauſa fidem adhibeat, vel denegauit.

Illud vero ex ſuperioribus certiſsimum eſſe cenſeo, quod nouiter conuerſi, qui ad nos perue nerunt ex Granatenſi Rebellione, anno milleſimo quingenteſimo, ſexageſimo nono, (*quos Moriſcos*, appellamus) licet baptizati ſint, cum tamen contra eos plurimum vrgeat ſiniſtra ſuſpitio, quod fidem Chriſti non pio animi candore profiteantur, & multi in ea prævaricati ſunt, & malis impijſq; moribus ſint imbuti teſtes idonei non ſunt, nec integra fides eis dabitur: pro quo plurimum conducit textus egregius, in dicto capite non poteſt, quod in Forenſibus controuerſijs vtiliſsimum eſt. 6

Pote-

Poterit tamẽ Neophitus (vt ad institutum sermonẽ redeamus) tũc ad sacros ordines, & beneficia Ecclesiastica promoueri, cum Christianis moribus satis fuerit instructus, & grandes iam progressus in fide nostra feciſſet: ita vt vetaranus Christi miles dici possit text. in cap. 1. 57. distinct. quem ad hoc notat Roma. sing. 416. Deci. in capit. eam te. de rescrip. column. 3. Felin. in dict. ca. cum iam sit de Iudæis. Non quidem breui transacto tempore antiquos mores mutasse credendũ est, vt eleganti sime scribit Seneca, lib. 2. de ira. Propterea Marcus Tullius omniũ doctrinarũ ne dicam horarum homo, & is consummatissimus in ea oratione, quam pro Publio Sylla elegãtissime recitauit. *Omnibus* (inquit) *in rebus indices quæ grauiores maioresque sunt quod quisque voluerit cogitauerit, admiserit, non ex crimine, sed ex moribus eius, qui arguitur est ponderandum, neque enim potest quispiam nostrum subito fingi: neque cuiusque repente vita mutari, aut natura conuerti nemo repente fit summus, nemo repente turpissimus.* Quæ posteriora verba suppresso Ciceronis nomine vsurpauit Gratianus in. §. charitas hæc, quæ de charitate, & in. §. exordia. de pœni. dist. 2. vbi glo. in eam sententiam citat illud Satyrici Poetæ, Satyra secunda.

Nemo repente fuit turpissimus: accipient te.

Paulatim, qui longa domi redimicula sumunt.

Neq; satis est, vt semel quis, aut vnico actu bonus vir probatus sit, sed vt sæpissime, & in pluribus diuersisq; actibus perspectus exploratusque sit, necesse est. Nã sicut veteri prouerbio apud Arist. lib. Ethi. 1. cap. 7. vna hirundo ver non facit, quod refert Bal. in. l. iura. constit. in princi. ff. de legib. quam sententiam Poeticis numeris eleganter cõplexus est Baptista Mantuanus.

Ver non vna dies, non vna reducit hirundo.

Sic neque vnus actus satis est ad probationem consummatæ, & absolutę virtutis, vt satis innuit textus in procem. institut. §. cũque hoc Deo propitio. in illis verbis. *Iam ex multis rerum argumentis accipimus*. Quibus mire concinit, quod doctissime scribit Eusebius de prępara tione Euangelica, lib. 4. capit. 1. *Non arcu* (inquit) *aut funda artificiose eũ vti dicemus, qui cum sæpius, atque sæpius telum proiecerit semel aut ad summum bis, vel ter ad signum peruenerit, cum pœnè infinities lõgissime à signo abfuerit: nec ille certè medicinam tenet, qui cum multos interemerit, vix tandẽ vnum à morte liberauit.*

Secundi autem quos in huius capitis limina improprie, Neophitos appellari, ex communi, & recepta sententia tradidimus, nec à sacris ordinibus, nec ab Ecclesiasticis beneficijs secularibusque officijs excluduntur. Si enim à natiuitatis tẽpore fidem Christi coluerunt, nullum sibi impedimentum præstat, quod à Iudæis Sarracenis ve originem habeant: licet apud Hispanos hi ignominiæ causa Conuersi, vel Marrani nuncupentur, ita Singu. tenet Dinus Couarruuias. dict. §. 2. numer. 8. & tradit latissimè

simè Ioann. Otalora de nobilitate. 2. part. 3. part. principalis capitulo septimo, per totum. Licet Ioann. Staphi. in tractat. de liter. gratiæ, & iust. versicul. fin. numer. 30. asseueret consuetudine receptum esse, vt istis dispensatio indulgeatur. Sed certe verius est, quod nulla dispensatio necessaria sit, cum nullo canonico impedimento astricti sint. Quod testimonio D. Pauli supra allegato manifestissimè probatur, qui non appellat Neophitũ, eum qui ex gente Iudæorum, iã pridem Christi legem fuerit professus.

Hispania nobilitate explandescit.

Si hoc quidem casu Canonicũ constitueretur impedimentum prope infiniti essent, qui ad ordines sacros promoueri non possent, in multis orbis prouincijs, atque in Hispania nostra, quę licet maximis Illustrissimisq; familijs explendescat, magnaque nobilitate sit decorata, cum tamen antiquis temporibus Iudęi & Sarraceni incolatum in ea habuerint: multi sunt qui ex his originẽ habent. Sed ne Iudaicæ prauitatis labes diutius serperet, vel perfidia sua Christianis noceret, quia Iudæi eam retributionem impendere solent, quam mus in pera serpẽs in gremio, & ignis in sinu, sicut Innoc. 3. Archiepisc. Senensis scite admodum scripsit. Iustissimè Iudæi à tota Hispania lege lata à Catholicis Regibus, & sempiterna memoria dignis Ferdi. & Elisabeth expulsi fuerũt, longa sapiẽtissimorum virorum consultatione præmissa, concessum fuit tamẽ quadrimestre tempus, quo ad Catholicam fidẽ conuerti possent, quo tẽpore elapso, qui in sua perfidia contumaciter persisterunt, bonis suis venditis, ab Hispania cũ vxoribus liberis familiaribus, rebusque suis recedere iussi sunt coacti. Prohibitumque illis fuit, sub pœna vltimi suplicij, bonorũque publicatione, ne vnquam redirent, sancitum etiam fuit, vt nullus Iudæus ingrediatur Hispaniam quouis quæsito colore, eadem pœna mortis, & confiscationis bonorũ in eos exsequenda, ita vt nihil eis prosit, si forte dixerint se velle ad fidem cõuerti, nisi in limine primi Regni id fuerint publice pŏtestati. Si vero quispiam Christianorum temere Iudęos receptare ausus fuerit, in bonorum publicationis pœnam incurrit, sic statutũ fuit pragmat. 5. data Granatæ anno Domini. 1492. & pragm. 6. ibidẽ lata anno Domini. 1499. Cuius legis Catholicæ quæ sanctionis meminit Ioannes Picus Mirandulę comes, lib. 5. aduersus Astrologos, qui de hac eiectione his verbis loquitur. *Non minoribus vere post ea tempora calamitatibus gens Hebræorũ obruta est, quã aut sub Tito, aut sub Adriano pulsis nuper Iudæis omnibus ex tota Hispania à Christianissimo illo Rege nunquã certè satis laudato: vbi & numero, & diuitijs, & authoritate plurimũ poterant. Qua eiectione nihil vnquam fere vel tristitius, vel acerbius passos ipsi se non diffiterẽtur Ita multi naufragio, pestilẽtia quã plurimi, fame maxima pars eorum absumpti: vt nobis etiã Christianis in tanta calamitate, in qua diuinæ iustitiæ gloria delectabat, homines tamen extrema adeò patiẽtes commiserationem facerent.*

Ha-

Hactenus Ioann. Picus. capit. 12. Fuerunt tunc ab Hispania expulsi Iudæi numer. quadraginta mille: vt allegans alios testatur Dominus Episcopus Iacob. Septim. in Catho. institit. tit. 35. numer. 9. Qui si in ea vsque ad hęc tempora permansissent, dubitandum non est quin ferè totam sua perfidia infecissent, & vsuris spoliassent.

10 Ideoque in Hispania, quæ in cæteras prouincias religione, & pietate floret, maxime nunc regnante Philippo. II. huius nominis Christianissimo, & summæ potentiæ, & felicitatis Hispaniarum Rege inuictissimo: nullus Iudæus vel Mahumetaneus, vel alterius cuiuslibet sectæ cõmorari potest. Quod iam pridem in sexto Toletano Concilio Cano ne. 3. maiores nostri decreuerãt, hoc verborum tenore. *Sanctum Concilium simul, & cum consensu Christianissimi Principis suorumq; optimatum, illustriumq; virorum hanc promulgamus Deo placiturã sententiam, vt quisquis successentiũ temporũ Regni sortitus fuerit apicẽ non ante conscendat Regiam sedem quã inter reliqua conditionũ Sacramenta pollicitus fuerit, nullũ non Catholicum permittere, in suo Regno degere. Si vero postquã ad regni gubernacula accesserit, ipse temerator huius steterit promissi, sit. Anathema Maranatha, in cõspectu sempiterni Dei, & pabulũ efficiatur ignis æterni similiter, & omnes qui cũ eo consenserint.* Sic Iustinianus in tertio imperij sui anno legem promulgauit, vt in iurisdictione sua nõ essent pagani, neque hęretici, nisi soli orthodoxi Christi, datis illis indicijs vsque ad tres mẽses ad cõuersionẽ. Auctor est Paul. Diaconus. lib. 16. rerum Romanarum.

Et licet qui originem à Iudæis 11
Sarracenisve ab ordinibus sacris publicisque functionibus minimè repellantur, licitum tamen est legitima authoritate interueniente, eos expellere ab aliquibus congregationibus literarumque collegijs alijsque muneribus vel officijs. Quia licitum, & permissum est cuilibet communitati honorem, & vtilitatem quærere, quęsitam modis omnibus tueri, & opposita incõmoda euitare, eosque eijcere, ex quibus vel ignominia, vel aliud incommodum iuste timeatur, non obstante eorum dedecore, vel incommodo, per accidens, ex hoc illis proueniente, quia cęteris paribus plus nobis communitatique nostræ tenemur, & licite possumus prouidere, pro quo conducit text. elegans, in. l. 1. §. denique. ff. de aqua pluu. harcen. vnde eleganter scribit Caietanus in quodlibet. 5. in respõ. ciat. ad. 4. dub. quod non solum propter honorem Societatis tuẽdum, sed etiam quia tales, vel de tali genere non bene in moribus, vel consuetudine cum alijs conueniunt, possunt à Societatibus repelli, vel non admitti. Tum quia tales homines, 12
qui hac nota laborant maximè qui sunt in gradibus propinquis vel notis, vt in plurimum inconstantes sunt infidi, & iniquis corrupti moribus tardi, & rudes ad diuina munera exercenda. Sunt æquidem inquieti, ambitiosi, seditiosi, & propter parẽtum suorum infamiam dig-

nitatibus,& honoribus indigni, & collegijs honestioribus minus idonei. Nec negari potest istorum maiores perfidos fuisse Iudæos,& ore Saluatoris nostri vocatos fuisse, progeniem viperarum generationem prauam, & adulteram. Matth. cap. 12. Et maximè hoc verum est in illis qui ex progenie Mahometanorum originem habent, quia eorum secta nihil habet præclarum, vel sublime, nihil de puritate cordis attingit, sed tota in terrenis delitijs, & in obscœnis corporis voluptatibus constituta est, cuius vestigia in eis liquido apparent, vt experientia docemur in nuper conuersis Sarracenis ex Regno Granatæ, Valentiæ, Aragoniæ. Non igitur idonei sunt ad consortium, cum alijs probis, vel integerrimis habendum, nec ad officia honorifica, & Ecclesiasticas administrationes, tũ quia descendentes ex Iudæis, vel Sarracenis non vulgarem ignominiæ notam saltim de facto patiuntur: ita vt apud Hispanos nullum magis conuitiũ excogitari potest, quam dicere alicui: tu es Iudęus, Maranus, Conuersus, vel Mahumetanus, & ideò dignitatis portæ eis patere non debent, sed propter infamiam dignitatibus, & honoribus priuari debent. text. in. l. 1. C. vbi senato. vel clariss. l. si qua C. de secund. nup. l. 2. l. quoties, l. iudices. C. de dig. libr. 2. reg. infamibus. de regul. iur. in. 6. capi. nobilis. 2. quæstione. 5. capite. 1. vbi gloss. & Doctor. de purg. canon. cum alijs. Tum quia isti ad malum sunt procliues, & natura est, vt ramus, id est, proles frequentissimè suã originẽ sapiat, eamque sequatur, quod Diuinus Paulus ad Roman. 11. insinuare videtur, cũ dicit. *Si radix sancta, & rami*, & infra, *Si tu ex naturali exciſſus oleastro, & contra naturam insertus in bonam oliuam.* Quod eleganter ille cecinit.

Qui biret in folijs venit à radicibus humor.
Et patrum in filios abeunt eum semine mores.

Quo fit vt sæpenumero oblata occasione ad generis infecti vitia redeant, text. in capite. Iudæi 4. distin. vbi scriptum est quod Iudæorum perfidia multoties ad vomitum redit. Nullus ferè ad Iudæorum ritus transit, nisi qui à Iudæis parentibus descendit, & ab eis Iudaicam superstitionẽ didicerit, quod ante multa sęcula iuuenalis Satyr. 14. his versibus prodidit.

Quidam sortiti metuentem Sabbatha patrem.
Nihil præter nubes, & cœli numẽ adorant.
Nec distare putant humana carne suillam.
Qua pater abstinuit: mox & præputia ponunt.
Romanas aut soliti cõtẽnere leges.
Iudaicum ediscunt, & seruant ac metuunt ius.
Tradidit Arcano quodcunque volumine, Moses.

Non quidem in prędictis statis, vel priuatis legibus condendis, sola ratio generis perpenditur, sed delictum relapsus dedecus, & plura alia quę his hominibus contingere solent, iuste timentur, & ideò iustum est eos expellere ne mundos, & candidos contaminẽt. Et quamuis sępenu-

penumero hæc præsumptio, & timor deficiat, quia multi qui hãc generis labẽ patiuntur, probi sunt, & integerrimi: statutum vero vel lex quæ in cõmune fertur, quæ frequentiora sunt prudenter attendit. l. nam ad ea. ff. de legib. Tũ suffragatur D. Thomæ sententia in. 1. 2. q. 105. art. 3. in respon. ad secundum arg. art. 1. ad quartum, vbi scribit, quod spurij propter generis vilitatem excludebantur à Collegijs populi Hebræorum vsque ad decimam generationem. Deuteron. cap. 23. Nec sacerdotes de qualibet familia, vel tribu creabãtur, vt maiori honore, & fastigio dignitatis haberentur.

13 Hebræi namque antiquissimi diligẽter prouiderunt, vt genus sacerdotũ sine permistione purum immaculatumque consisteret. Oportebat sanè vt is qui ad sacerdotalis dignitatis fastigiũ erat promouendus, ex eiusdem gentis muliere nasci, & genus per antiquam lineam multis testibus probare, vt author est Iosephus lib. 1. contra Apionem. Plato etiam sexto dialogo de legibus constituit, vt in sacerdotum creatione illa comprobetur, qui integer sit atque legitimus: deinde à domo quam maximè munda expers quoque cædis omniũque huiusmodi, quæ aduersus diuinam rem committũtur. cuius & pater, & mater quæ similiter vixerint. Theseus quoq; vt Plutarchus in Theseo refert nobilibus tantũ rem diuinam tractãdi magistratus ex suo ordine creãdi, administrandique leges, tum pia religiosaque interpretandi, diiũdiendique potestate tribuit.

Sic, & propter eandem rationem isti de quibus loquimur in casu supra cõstituto excludi possunt. Tum quia proprij patrimonij quilibet est moderator, & arbiter. l. in re mandata. C. mand. l. etiam. §. licet. ff. solut. matr. Si ergo potest quis cum Collegiũ Societatemque ex proprijs bonis instituit, eam legem in fundatione statuere, vt tantũ admittantur, qui ex familia sua originem habuerint, vel de tali genere, siue patria, vel natione nullus sanè id increpauit. Imò in Complutensi Academia nostra, bonũ sanctorumque studiorum parente, receptum esse vidimus: potissimum in celeberrimo, & Illustri Collegio quod sub titulo Diui Iacobi Hispaniarum patroni Apostolica authoritate erexit, atq; fundauit Illustris vir, & omni Laude dignissimus D. Garsias Manrique, & inter aliàs leges, quas inuiolabiliter obseruari præcepit, ea potissimum id continet: vt tantum in suo Collegio admittantur, qui ex familia sua originem habuerint, insignique nobilitate fuerint condecorati, non vulgares pœnas transgressoribus imponens, prout in fundatione ipsa, & in literis Apostolicis latiùs continetur, quas multoties legi ab ipso fundatore rogatus, vt debitæ executioni traderentur. Ergo similiter eademque causa generis ratione excludi possunt, qui ab Hebræis, & ab alijs infidelibus originem trahunt: imò à fortiori cum ex alijs rationibus iam dictis repellãtur.

Quare iustissimè in nostra Hispania Collegiorum constitutio- 14

nibus,qui notam generis patiũtur,ab ipsis excluduntur. Quæ constitutiones Regia authoritate sunt confirmatæ,nempe.l.22. tit.7.lib.1. ordina.noui his verbis:*Porque en algunos Collegios de las Vniuersidades de estos nuestros Reynos ay constituciones, en q̃ los dichos Collegios no reciban por Collegiales Christianos nueuos,mandamos q̃ sobre ello se guardẽ las cõstituciones sobre ello fechas por los fũdadores delos dichos Collegios*:quod non sine summa publica vtilitate constitutum est.Sunt quidem collegia mundissimi fontes, ex quibus ad rempublicam gubernandã scatent flumina,& diriuãtur riuuli personarum sanctitate virtutibus, & omnigena doctrina insignes,quorum prudentia diuina, & publica munera iustè administrantur, inter quos tam difficile est aliquem à virtute deficere, quam facile est inter Iudaicæ sectæ,& originis successores, de quibus cecinisse illud Naso Poeta videtur.

Nec facile inuenies, multis in millibus vnum.

Virtutem pretiũ qui putet esse sui.

Ipse decor recti facti si præmia desint.

Non mouet, & gratis pœnitet esse probum.

Nihil nisi quod prodest charum est, en detrahe menti.

Spem fructus auide nemo petẽdus erit.

De his diuina veritas loquitur à fructibus eorũ (inquit) cognoscetis eos. Et rursum non potest arbor bona fructus malos facere,nec arbor mala bonos, Matt. cap.7.

15 Tũ quia vidimus quod in amplissima Hispaniarum Regũ domo minime admittũtur,qui huiusmodi labe infecti sunt,& hac ratione ferè in omnibus legibus tit.9.part. 2. quæ loquuntur de officijs,& muneribus obtinẽdis illud in primis expoſcũt, vt qui ea munera obtinere debent sint sanguine mũdi,& nobiles, quos *Hijosdalgo*,vulgo appellamus,vt in.l.24.6.11.& in alijs solum quidem in medicis, & in illis qui ea tempestate appellabãtur,*Almojarifes*, non requirebãtur quod nobilitate essent condecorati, sed quod essent sapientes acuti,ac lõga experientia exercitati,vt in.l.10.25.dict.tit.9. Hodie vero minime admittuntur in Regia domo medici qui generis macula notentur, quod in cæteris muneribus obtentum est, q̃ si quãdo alij sunt admissi, vel admittantur id maximo fit cõsilio ob insignem prudentiam,& singularem virtutem, vel propter aliquod bonum publicũ, quod inde successurum est. Ita scribit Otalora de nobilitat.2. parte.3. parte.

Tum quia opinio ista antiquis- 16
sima consuetudine est recepta, à qua non licet recedere, quia in opinionum conflictis tenẽda ea est,quam vsus cõprobauit.l. minime.l. si de interpretatione.ff. de legib.& vera interpretatio à practica sumitur teste Bald.in c. 1.in prin.de fœud.sine culp.non amit. Sic Iurisconsulti nostri in eorum responsis illud crebrò inculcant,hoc iure vtimur : quasi in populo,& multitudinis consensu magna interpretandi vis resideat.l.est receptum,eoq; iure vtimur.ff.de iurisd.omn.iud. l.hoc

l.hoc iure vtimur. ff.de dona.l. hoc iure vtimur.ff. de aqua quo tid.& ęsti. l. hoc iure vtimur.ff. de verbo.oblig. & alibi sæpe, & conducit text.in.l.illud vsitatis simum.ff.de excusa.tutor. Sunt sane in Hispania instituta sancta collegia militarum ordinum, aliaque bonorum literarum colle gia,& diuersæ aliæ societates in quibus minime recipiuntur spu rij,seu illegitimi, vel innobiles: sed qui generis nobilitate pol leant, alijsq; animi dotibus sint insigniti,prout in suis pijs insti tutis sancitum est,quæ instituta reprehendere, temerarium im pij,& insani hominis esset.Quia cum Summi Præsidis Regumq; Catholicorum authoritate con firmata sint, iusta iudicãda sunt: nec credendum est tantos Mo narchas circa hoc errare, eaque iusta esse censet Sima.in cha.in stit.tit.47.num.28.

87 Imo quanuis quis morum sanctitate insigniq́ue eruditione de coratus sit,si tamen generis labe infectus sit, admitti non debet. Quãuis in hoc casu contrarium professus fuerit vir alioquin do ctissimus, & religiosissimus Fr. Antonius à Cordoua minoris classis sodalis in libr.1. quæstionarij.q.54.conclus.3. folio. 438. Non quidem decet vt quotidie hoc quæsito colore iustissimæ sanctiones violentur, nec prop ter probos mores alicuius iura sunt violanda, vt eleganter inquit Bald.vlt.nota.per illũ text. in capit.1.vt lite pende.quod sequitur,& sing.esse tenatur Barba.consil.18.col. 10.lib.2.Iass.in l.qui iurisdictioni.col. vlt. ff.de iurisdict.omn.iud.Dec.in capit. postremo, in fine, de appella. Et vbi quærimus de simplici iustitia non curamus merita personarum,vt egregie ab eodem Bald. proditum est in cap.sedes, paulò ante fin.de rescrip.per.l. cum pater.§.rogo.ff.de leg.2. & conducit bonus text. in capit. mulier. in verbo, sancta.23.dist. & plura pro vtraque parte tradit Andr. Tiraquel.in tract. de pœnis causa.51.M illud tamen fateor quod tanta potest esse morum integritas, & aliaque præclara opera: vt dispensatio à superiore indulgeri possit. Ita expresse not. Cardi.à Turrecrem.in.ca.1. 48. distin. quem sequitur Cordoua in loco iam allegato,quod multis potest comprobari, quæ congerit Andr.Tiraquel.d. tractat. cau.supra dicta.num.150. & hoc rarissimè, & cum magna causa faciendũ est,& talis causa in dispensatione exprimenda est, ita scribit Ioan. Otalora in tract.de nobilitate.2.par.3.part. capit.7. num.23.his verbis.*Yansi las vezes que à personas deste linage se han dado encomiendas,ò priuilegios de hidalguias,se hã expressado las causas.y puesto en la escriptura la dispensacion de la falta.* Quoquidem casu isti qui talia priuilegia consequuntur,non possunt vere nobiles appellari,& nobilitas, quã consequuntur,datiua est nuncupanda,cum non habeat materiã præexistentem, ex qua oriatur, vt aliàs de actionib⁹,inquit Bar. & Doctores in. l. iurisgentium. ff.de pact.& in.l.1.ff.de cond. in de,quia non potest ius istud sanguinis priuilegio dari,vt allegato loco tradit Otalora. Et hæc dispensatio circa generis macu-

lam in ſpecie facienda eſt. Nec ſufficeret quem priuilegio nobilem fieri, vt ad Collegia admitti poſsit, vt in terminis proprijs ſcribit Pelaez in tracta. de maiora. 1. part. quæſt. 51. num. 30.

18 Sed cum fere præſertim in iure noſtro nihil ſit quod controuerſia careat, opinionem contrariam: nempe nó valere huiuſmodi ſtatuta, multis rationibus defendere conatur Alphóſus à Mótaluo (vir prout ſua ferebant tépora doctus, & bene eruditus) in l. 2. in verbo, *Tornadizo*. tit. 3. libr. 4. for. leg. vbi audacter nimis ſcribit ea hæreticam prauitatem continere, inuehitq; contra Toletanum ſtatutum priuilegio Alphóſi Regis munitũ, quo cõtinetur, quod nullo modo Iudæi, nec illi qui ab eis originem habuerint, publicis muneribus fungi poſsint, & contra ciuitatẽ Toletanam, his verbis prorumpit. *O gloriosa ciuitas Toletana, propter ciuium tuorũ malitiã, tua gloria redditur, sine gloria tua ſtabilitas vocatur inſtabilis, tuæq; conſtãtiæ antiqua ſoliditas linguis hominum vocatur infirma*. Quem refert D. Perez in l. 8. tit. 1. lib. 1. ordin. in verbo, *en offenſa*, lapſus tamen fuit Montal. Non quidem ciuitas illa Regia dicti ſtatuti, vel priuilegij ratione antiquam gloriã, & maieſtatẽ perdidit: ſed potius diutius conſeruauit incolumem (dixi Toletanam vrbem Regiam ciuitatem) quia Gothi ſic eam appellabant, quod ibi eſſet ſedes regni perpetua, prout euidẽter ex Concilijs Toletanis Diuo Iſidoro Roderico, & Luca Tudenſi comprehenditur. Adducit etiam pro hac opinione cõtraria aliquas rationes Fr. Anton. Cordoua in loco iam allegato, primam tamen ipſe amplecti tur, & dicit eã procedere in his qui in gradibus propinquis, & notis originem habent à Iudæorum, vel Sarracenorum gẽtibus, non vero in eis qui in remotiſsimis gradibus, & ignotis ſunt cõſtituti. Ego vero rationibus iam adductis ea ſtatuta potiſsimumq; ſuperioris authoritate confirmata ſunt ad vnguem ſeruanda eſſe cenſeo.

Et poſt hæc ſcripta incidi in 19
apologiam quandam cuiuſdam Henrici Mauroy Franciſcani, qua licentioſe nimis inuehitur in Archiepiſcopum Toletanum & eius aſſeclas multiſq́ue fucatis, fallacibus, & importunis argumentis, temere conatur euertere Sanctiſsimę Toletanæ Eccleſiæ ſtatutum, magno conſilio decretum, quo cautũ eſt, vt qui ex Iudæorum, Sarracenorũq́ue progenie ex infectaq́ue familia procedunt, & originem habent ad illius prębendas non recipiantur, ſed illi dumtaxat, qui vltra virtutũ, & morũ integritatem, ſint genere candidi. Sed iuſtiſsimum eſſe ex ſuperioribus apparet: & ita non ſine maxima illius Eccleſiæ (quæ Hiſpaniarum eſt prima) vtilitate ſeruatur. Longe itaq́ue repellenda eſt Mauroy apologia, non tamen me prętęterit nonnullos (quos forte vehementer tangit iſte dolor) perperam de huiuſmodi ſtatutis, & decretis ſentire. Fuit quidem ſtatutum illud Toletanum ab Illuſtriſsimo, & Reuerendiſsimo D. Ioan. Martinez de Siliceo Toletano Archiepiſcopo conditum

tum quod iustissimũ visum fuit Pontifici Maximo, grauissimũque Regi,& Domino nostro,& ab vtroque libentissimè perpetua firmitate fuit confirmatum, & ad ipsius exemplum in sanctissima Genensi Ecclesia, alias Méteſana simile statutum in lucem promulgatum fuit opera,& diligentia Illustrissimi, pariterque Reuerendissimi D. Petri Pachequi Cardinalis ipsiusque Ecclesiæ meritissimi Præsidis:& quod in cæteris Hispaniæ Ecclesijs Cathedralibus, & Collegialibus id fieret vehementer in maximam Christianæ Reipublicæ vtilitatem desiderabat vir doctissimus Ioann. Otalora in tract. de nobilitate. 2. part. 3. part. cap. 7. num. 26.

12 Circa quæ statuta nõ est omittendum, quod dicta labes,& generis macula, vt qui eam patiuntur, longe repellantur per indicia,& famã probari potest, quia in antiquis fama pro plena probatione habetur,& testes de auditu si aliter veritas probare nõ possit fidem faciant. l. si arbiter. ff. de proba. l. 1. §. fin. l. in summa. §. idem Labeo. ff. de aqua plu. arce.& in hoc proprio casu tenet Petr. Auend. in suo dictionario, in verbo, *Iudio*.

Nec illorum testium depositiones, quæ fieri solent in Inquisitionibus de qualitatibus generis,& nobilitate pro militari dignitate, vel collegiorum ingressu, vel pro adipiscẽdis beneficijs Ecclesiasticis publicandæ sunt, ita scribit D. Redin. de Maiestate Principis, in verbo, sed etiam per legitimos, numer. 199. Olan. Anti. litera. T. numero. 26. & inueterata Hispaniæ consuetudo iam pridem istam opinionem cœpit, à qua recedendum non est.

Dubitari etiam solet circa huius capitis propositum argumẽtum, an hæreticorum filij Catholici ad sacros ordines possint promoueri,& licet nonnulli illis permissum esse crediderint: quia (vt aiunt) non reperitur in iure prohibitum. Sed contrariã sententiã sequuti sunt patres in 3. instructione Hispalen. in cap. 11. quod sanè verius est, quia hĩ minime admittuntur ad Ecclesiastica beneficia, nec ad publica officia adipiscenda text. in cap. 2. §. hæretici. de hæret. libr. 6.& Regia. l. 3.& 4. tit. 3. libr. 8. ordin. noui. ordines autem sacri ad maxima officia ministranda instituti sunt. Tum quia filij hæreticorũ infamia notantur, & alijs etiam inferioribus honoribus priuantur text. in dict. §. hæretici, cap. cleros. 21. distinct. capit. fœlices. §. nulli. de pœnis. lib. 6.

Id tamen benignissima interpretatione legum latoribus placuit, vt illi tantum hæreticorum filij ab honoribus, & publicis muneribus repellantur, quorum parentes Ecclesiæ vnitati non fuerunt restituti,& vsque ad secundum gradum per generationem masculinam, per lineam vero fœmineã, vsque ad primum gradum, dicta infamiæ nota extendatur. Cuius discriminis ratio ea potissima esse potest, quia deterior est infectio viri, quam fœminæ, maiori enim bono maius malũ opponitur. Sicuti Aristot. docet. lib. 8. Ethicorum. Præstantior quidem est mas quam fœmi-

fœmina, & primæ cauſæ efficiẽti propinquior. vt ait Philo. lib. de victimis. Nam quidquid fœmineum eſt cenſetur eſſe imperfectum, vt quod patiatur magis quam agat, vel poteſt eſſe nõ incongrua ratio, nam ſicut nobilitas, dignitas, & familiæ honores deſcendunt in poſteros à ſexu virili, ſic ex contrario maiorem iacturam ex paterno crimine ſoboles iuſtiſsimum eſt, quod patiatur, ita recte perpendit D. Iacob. Septim. in Cathol. inſtit. tit. 29. numer. 15.

23 Et licet in hoc Archiepiſcopatu Toletano, & frequentiſsimè in alijs diœceſibus, qui ad ſacros ordines promouentur iuſtiſsimo quidem inſtituto ſummaria ſaltem informatione probare teneantur, q̃nec generis notã, nec maculam patiuntur, non tamen repellendi ſunt, niſi qui ſecundũ iuris Pontificij ſanctiones iuxta ea quæ prædiximus à ſacrorum ordinum perceptione arcentur.

Sicq; cenſeo interpretandum

24 eſſe Sacroſanctum Tridentini Concilij decretum, ſeſſ. 23. cap. 7. de refor. quo Epiſcopis iniungitur, vt antequam ad ſacrorum ordinum miniſterium accedant ſumma diligẽtia inter alia inquirant, ea quæ ad genus ordinãdorum expectant, non tamen Concilium Catholicum nouum ordinis impedimentũ induxit, ſed dumtaxat quę antiquo iure ſtatuta erant ſeruari ad vnguẽ præcepit, quod ex eius exordio apertiſsime conſtat cum dicit. *Sãcta Synodus antiquorum canonũ veſtigijs inhærẽdo decernit, &c.* Quod nõ vulgariter notãdũ cẽſeo, quia multi circa hoc haliucinantur.

Nouiſsimè vero Pauli Quarti Pontificis Maxi. conſtitutione diffinitum eſt, deſcendentes, hæreticorum, & ludæorum vſq; ad quartum gradum non poſſe ad ſacros ordines promoueri, quæ conſtitutio peculiari extra, Gregor. Decimi Tertij confirmata eſt, qua eadẽ prohibitio ad Maurorum deſcendentes extenditur de quibus nouiſsimus ſanctionibus deputat inſignis Martin. Nauar. conſ. 1. tit. de ludæis ad quẽ diligentem lectorem mittimus, ibi, & enim num. 7. diſputat vtrũ moribus, & conſuetudine receptæ ſint quo ad prædicandum diuinum Euangelium à quo munere excludentes ibi.

Sed vt iam huic capiti finem im

25 ponam notandum eſt, illum etiã Neophitum dici, qui nuper religionẽ ingreſſus eſt, qui in anno probationis ad dignitates aſpirare non valet, nec etiam ad ordines minores. ca. monaſterijs. 19. q. 3. Abbatiam igitur vel quamcunque præfecturam in religione obtinere non poteſt, niſi poſt profeſsionem. tex. in cap. nullus de elect. lib. 6. tradit vltra ordinarios interpretes Syluester. in ſua ſum. in verb. Abb. Quod in monialibus nouitijs eodem iure, & ratione procedere debet. text. in cap. indemnitatibus. de elect. libr. 6. Et ideò Abbatiſſam, vel præfecta profeſſa eligi debet nõ minor annis quadraginta, & quę octo annis poſt profeſsionẽ laudabiliter vixit. Concil. Trid. ſeſſ. 25. c. 7. de reform. Bene tamẽ poteſt nouiter religionẽ ingreſſus in Epiſcopum eligi, vt in. d. capit. nullus, & ratio eſt, quia ad Epiſcopatũ fortè inſtructus iam erat

erat, at ad regularium prælaturas non sic, quia recens ad clausſ trum acceſſerat.

Poſt peractã pœni tentiam ſolennẽ.

CAPVT. XXIII.

1 *Qui ſolennem egerit pœnitentiam irregularis eſt, & ideo minime ordinibus Eccleſiaſticis donari poteſt.*

2 *Epiſcopus illum, qui ſolẽnẽ pœnitentiam fecerit, ſciens ordinauerit, qua pœna puniatur.*

3 *Epiſcopus, an in irregularitate propoſita, poſſit diſpenſare.*

SOlennis pœnitẽtia [a] ab antiquis Patribus inducta eſt, vt grauia, & ſcãdaloſa in populis crimina euitarẽtur, quæ quidem ætate noſtra in vſu non eſt, [b] nõ peccatorũ defectu, ſed prælatorũ incuria. Quia tñ futuris ſęculis Eccleſia ad priſtinũ decorem reſtituta, & ipſa pœnitẽtia ſolennis reſtituenda erit, placuit effectũ, quẽ operatur in noſtra materia, in præſenti deſcribere, qui talis eſt: vt qui ſic ſolennem pęnitentiã egerunt, non admittãtur ad clerũ, vt diſponit Siricius Papa in capit. illud. 50. diſt. & ſtatutũ fuit in Conc. Toletano, primo in Canone. 2. de quo in cap. placuit. ea. diſtinct. Si tamen neceſsitas, aut vtilitas Eccleſiæ exegerit, tunc deputari poſſunt inter oſtiarios, vel lectores, ita ꝙ Epiſtolam vel Euangelium non legant, vt in. d. cap. placuit. Quod ideò ſancitũ eſt propter quatuor rationes. [c] Primo, propter dignitatem ſacrorum ordinum. Secũdo, propter timorẽ recidiui. Tertio ob ſcandalum vitandũ, quod poſſet oriri ex memoria præcedentium peccatorum. Quarto, quia ille, qui ſic ſolennem pœnitentiam egit, non haberet frontem alios corrigendi, cum peccatum eius fuerit publicũ, quas ſcripſit Archi. in dict. capit. Placuit. Si quis autem ordinatus fuerit, Epiſcopo ignorante, à clero deponendus eſt, quia ordinationis tempore non prodidit ſe feciſſe pœnitentiam, vt in Concilio Carthagin. 4. Canone. 68. de quo in cap. ex pęnitentibus, eadem diſt. Epiſcopus autem, qui ſciens ordinauerit, non manebit impunitus, quia etiã ipſe in Epiſcopatu ſuo ordinandi dum taxat poteſtate priuatur, vt ibi. Quod intellige, quando ordinauit ſciẽter abſque diſpenſatione, vel cũ indiſcretè diſpenſauit ſecũdum Archid. in dicto cap. placuit. Poterit tamen Epiſcopus diſpenſare cum prædictis ad minores, nõ autem ad ſacros: vt notat Sylueſt. in ſum. in verbo, pœnitentia, verſic. Tertio quæritur, per text. in dict. ca. Placuit, qui tex. de Epiſcopo nihil dicit. Videtur tamen probare opinionem Sylueſt. dum dicit, quod propter neceſsitatem, vel vtilitatem poſſunt inter lectores, vel oſtiarios deputari. Ex quibus verbis poſſet etiam dici, quod Epiſcopus prolibito voluntatis ſuę nõ poterit diſpẽſare extradict. duos caſus. Et quod in tali caſu poſſet diſpenſare. notat Archi. in dict. cap. Placuit referendo Laurent.

& Rai.

& Rai. licet ipse hoc simpliciter dicat, nō distinguendo inter maiores, vel minores ordines. In materia insuper huius capituli, vt melius appareat, quantum impediebat antiquis illis, & sanctis temporibus, quenquam promoueri ad clericatum, quòd publicam receperit pœnitentiam, cō siderandasunt verba notāda Cōcilij Toletani. 4. in Can. 53. Quæ sunt tenoris sequentis. Si qui in discrimine constituti pœnitentiam accipiunt, nulla manifesta scelera confitentes, sed tantum se peccatores esse prædicantes, huiusmodi si reuelauerint, possunt etiam per morum probitatem ad gradus Ecclesiasticos peruenire. Qui vero ita pœnitentiam accipiunt, vt aliquod mortale peccatum perpetrasse publicè fateantur, ad clerum vel honores Ecclesiasticos peruenire, nullatenus poterunt: quia, se cō fessione propria notauerunt.

A *Solennis pœnitentia.* De qua solenni pœnitentia, vide latè Host. in summa. tit. de pœni. & remis. S. Thom. in. 4. sentent. distinct. 14. q. 1. artic. 5. & ibi Palud. 6. quæstion. Floren. in. 3. par. tit. 14. cap. 17. 3. vltim. D. Episco. Couarruu. in Clement. si furiosus, de homicid. in initio. 1. part. numer. 10. Albertum Trot. de vero, & perfect. cleric. lib. 2. cap. 14. & bene, & eleganter Simon Maiol. de irregul. libr. 3. capit. 2. Quæ quidem solennis pœnitentia, antiquitus in quadragesimæ principio certis statutis solennitatibus fieri solebat, text. in cap. 50. distinct. Nec ab alio quam ab Episcopo imponi poterat. glos. nota. ibi, & in capit. conquærente, vbi Abb. column. 3. de offici. ordin. Quæ nō pro quibuscunque criminibus, sed pro illis quæ grauissima, & atrocissima forent, poterat iniungi. Clerici vero propter maximam eorum dignitatem, etiam ab Episcopo, hac solenni pœnitentia cū in vsu erat, puniri non poterant vt manifeste patet in dict. cap. in capite, & in capit. confirmandū, & in capit. illud, & in capit. alia. 50. dist.

In vsu non est. Adde quod huius solennis pœnitentiæ vestigia, quædam apud Saxones reperiuntur: in vrbe namque Alberstadiè si in eo templo quod virgini matri sacrum est is homo ex plebe eligitur, qui hominum opinione nequissimus sit hunc velato capite, pulla veste, cinerū die sacris admouent, & sacris iam peractis, templo ejicitur: ejectus toto ieiuniorum tēpore, nudis calcibus pererrat, & diuinas ædes ingredi ei fas non est, sacerdotes que ei victum suggerunt, neminē alloquitur, nō indulget somno, nisi post concubiam noctem mox in Dominica cœna, iterum in templum inductus post olei consecrationē, à sacerdote quibusdam solennibus ceremonijs de more absoluitur, oblataque illi pecunia, quam pie templo offert, & hunc Adamum vocant, quem omni scelere mundatum existimant, ac per eum creditur expiata ciuitas, ita testatur Ioan. Bohemus Aubanus lib. 3. de moribus omnium gentium. cap. 13. quem retulit insignis Nauarrus in capit. si quis numer. 2. de pœniten. distinct. 5. D. Couarru. lib. 2. va-

B *Solēnis vel publica pœnitētia, an moribus recepta sit.*

2.varia.resolutio.cap.10.numer. 3.idem recenset Æneas Syluius, post modum Summus Ecclesiæ præsul.Pius huius nominis secũ dus in Europę descriptione.cap. 31.Rapha.Volaterranus Geographiæ,lib.7.Andr.Alciat.lib.9.parerg.cap.22.

Publica verò pœnitentia moribus apud nos recepta est, quæ ad reipublicæ, tranquillitatẽ mirum immodũ necessaria est,cum Apostolus.1.ad Timoth.capit.5. moneat publicè peccantes palam corripiendos esse, capit. sed illud.45.distinct.cap. si peccauerit. versic.ergo.2.quæstio. Quæ quando imponenda sit,diffinitũ est hodie Sacro Concilio Tridẽtino,sess.24.cap.8.de reform.his verbis. *Quando igitur ab aliquo publicè,& in multorum conspectu crimen commißum fuerit, vnde alios scandalo offensos commotosq; fuisse,non sit dubitandum huic cõdignam pro modo culpæ pœnitentiã publice iniungi oportet,vt quos exemplo suo ad malos moresprouocauit suæ emendationis testimonio ad rectam reuocet vitam. Episcopus tamen publicè hoc pœnitentiæ genus in aliud secretum poterit cõmutare,quando ita magis iudicauerit expedire*. Hactenus Sacrum Concilium.

C *Rationes.* Adde quod huius irregularitatis germana ratio est, quam Hormisda Papa in Epistola ad vniuersos Episcopos Hispaniæ exponit, & retulit Gratianus in cap.non negamus.61. distinct.& multas aliàs rationes congerit Alber.Troti.dict.cap. 14. & quatuor rationes constituit Regia Part.1.19.titul.6. partit.1.

Per saltum.

CAPVT. XXIIII.

1 *Clericus per saltum non potest ordinari.*
2 *Clericus per saltum ordinatus, ordinis exsecutione caret.*
3 *Episcopus,an possit cũ clerico per saltum promoto dispensare.*

CLericis prohibitũ est, per saltũ ordines recipere,[a] vt in cap.Solicit.52.dist.&in.c.vno de cle.per sal.prom.tenet tamen collatio ordinũ prępostерè facta licet fieri non debeat, vt notat Abb.in.d.c.vno ex textu. ibi in nota. & vide Host. in summ. ciusd.tit.in.§.1. asserentẽ, quod qualiscunq; ordo cõferatur siue gradatim,siue per saltum character confertur,[b] non tamẽ exsecutio.Quodtamẽ omissum fuit, est cautè supplendũ,vt probatur in.d.iuribus.Pęna autẽ,quam patitur recipiens ordines per saltũ est,quod interdicitur sibi exsecutio ordinis, quem susscepit, donec omissum suppleatur probat text.in dict.capit.Solicitudo, & ibi notant Domi.& Præpo.in.1. nota. Imo plus dicit Domi. ibi, in vltimo nota.quod est ibi arg. quod recipiens ordinẽ per saltũ videtur esse inhabilis,vt nõ possit ad maiores ordines promoueri, etiã post suppletionẽ ordinis omissi,nisi secũ dispensetur,etiã vt maiores possit susscipere.Et vide postèà eundem Domi. ibi, in 1.q. vbi concludit post Archi. quod talis non est ipso iure suspensus ab ordine sic recepto,sed

per

c per ſententiam ſuſpendendus, c quod ibi etiam ſequitur Præpo. vide tamen eoſdem Dom. & Prę po. ibi, qui poſt Hugo, & Archi. tenent, quod ſi quis ſe faceret ordinare ſcienter per ſaltum, vel ambitionem, vel ſuperbiam, debet omnino deponi, nec ſecum diſpenſaretur, vel ſaltem non de facili. Nec poteſt inſuper per ſaltum promotus in ordine ſic ſuſcepto miniſtrare ſine diſpẽſatione, vt probat text. in d. cap. Vno
3 & ibi not. Abb, in vlt. not. Quæ diſpenſatio poteſt fieri per Epiſcopum, quãdo ſcienter fuit promotus per ſaltum, & non miniſtrauit, iniuncta ſibi pœnitentia, & facta cauta ſuppletione eius, quod omiſſum eſt, vt not. Hoſt. vbi ſupra. in. §. final. & ſequitur Domi. vbi ſupra poſt Archi. Domi. tamen refert ibi eundem Hoſti. in. d. c. Vno. tenentem in hoc contrarium, imo quod ſcienter recipiẽs ordinẽ per ſaltum, quia doloſe offendit mentem tituli, de cleri. non ordi. miniſ. & de eo qui fur. ordi. rece. dato quod in illo non adminiſtret, cum tali ſolus Papa diſpenſat. Et vide Præpo. ibi, qui eadẽ verba Hoſtienſ. refert, & addit quod non poteſt adminiſtrare in ordine ſic ſuſcepto, & eſt deponendus. Sed ſi miniſtrauerit, credens ſe promotũ fore gradatim, licet vicini cõtrariũ alſerat, cum talis fuerit promotus in minori ætate diſpenſat Epiſcopus ſecundum Hoſti. in. dict. ſumma. Si tamen ſcienter promotus per ſaltum miniſtrauerit in ordine nõ gradatim recepto non poteſt, cum eo niſi per ſedem Apoſtolicam diſpenſa
d ri, vt per eundem Hoſtien. ibi. quia incidit in pœnam tituli de cleric. non ordi. miniſ. quod ſequitur Domi. vbi ſupra. Et vide Sylueſt. in ſumma, in verbo, irregularitas in. §. Vndecimo quæritur, vbi facit bonam diſtinctionem, ſequendo Hoſt. Bonauen. Raymun. & ſupplemen. & tenent contra ſummas Angelicã, & Roſellam.

Ordines recipere. Vide egregiam. l. 18. titul. 6. part. 1. & ibi Greg. Lopez. Et notaq A
is etiam promotus per ſaltum cẽſendus eſt, qui ſine Baptiſmo ſacris ordinibus initiatur: ita vt hoc caſu nullus character imprimi poteſt cum Baptiſmus omniũ Sacramentorum ſit ianua. text. in cap. veniẽs de presby. nõbap. cum alijs. At ſi quis non ſuſcepto Sacramento Confirmationis, ad ordines promoueatur, nullã cenſuram incurrit, quia iure expreſſum non reperitur. Nec Sacroſanctum Trident. Conc. ſeſſ. 23. cap. 4. de refor. pœnam aliquã imponit, quam quod ante confirmationem nullus ad primam tonſuram admittatur. Quin & Dom. Soto in. 4. ſent. diſt. 24. q. 1. art. 4. ad finem, in ea eſt ſententia, vt exiſtimet, mortalem culpã non incurrere, qui ſuſcepit ordines Sacros, vel in eiſdem miniſtrauit, ante cõfirmationem, quẽ ſequitur inſignis Nauar. in Manuali confeſ. c. 12. nu. 9. Sed opinio hęc hodie defendi nõ poteſt, nam cum dictum Concilij præceptum contineat, & in materia grauí Sacramentorum Eccleſiæ, eius tranſgreſſores ad peccatum mortale obligat, vt late colligitur ex Diuo Tho. 1. 2. q. 69. ar. 4. & 2. 2.

Nullus ad ordines nõ ſuſcepto ſacramento confirmationis abſque mortali crimine poteſt promoueri.

& 2.2.q.60.art.5.ad.1.Archiepiſcop.Flo.in.1.part.tit.18.c.vni.§. 2.Syluest.in verb.lex.q.3.Baptiſta Trouamala in verbo. lex.q. 17.Fr.Alphon.à Caſt.in lib.1.de poteſt.leg.pœna.c.4.Ioan.à Methi.de reſt.q.36.verb. Quo præmiſſo.tex.in.l.16.tit.1. par.1.ibi: *Y meterſe hian en la carrera de la mueꝛte.* Et ita ipſe Nauar.ſibi aduerſatur palinodiamque recãtat in eodem manua.cap.25. nu.69. in princip.tantum eum excuſari cenſeo,qui legitima ignorantia ductus id fecerit.

Mart. Nauarr.recantat palinodiam.

Interpromotos autem per ſaltum is annumerari poteſt, quia miſſo ſubdiaconatu,vel diaconatu,ſacerdos,& Epiſcopus conſacratur ſuſcepit tamẽ characterẽ ordinis,ſed non eius exſecutionem,quia ordines illos conferre non poterit quos nõ accepit,ex Diui Thom.ſententia,in.4.ſenten.diſt.25.& eſt gloſ.not. in ca. 1.de cleri.per ſal.promo.Fundamentum ſanè potiſsimum Epiſcopalis poteſtatis ſacerdotium eſt.Syluest.in ſum. in verbo, ordo.2.q.1.Ray.in tit.de form.cõſecra.verſi.Quid ſi clericus ,quã ſententiam communẽ eſſe Theologorum,fatetur Piſa.in ſum.in verbo,ordinatus. 2. in princ. & ibi ſupplementum,& Simo.Maiolus de irregul.lib.4.cap.12.nu. 3.Nec noſtrorum opinio recipiẽda eſt,qui abſque ſacerdotio Epiſcopalis conſecratio firmitatem habere cenſebant : nempe Hoſt. & Abb.in.d.cap.1.

Dicitur etiam is per ſaltũ promotus, qui neceſſarios ordines ad dignitatẽ conſequendam nõdum obtinuit,puta, ſi ad Cathedralẽ Eccleſiam aſſumatur,nondũ Sacro ordine inſignitus. Nã ſicut quando antiquitus ſubdiaconatus non annumerabãtur inter Sacros ordines, ſcilicet ante Beatum Gregor.in cap.nullum. 28.diſt.vel ante Siritij tempora, vt in cap.quicunque.77.diſt.c.à multis de ætate, & quali nullus ſubdiaconus poterat ad Epiſcopatum promoueri,abſque Summi Præſidis indulgentia cap.nullus Epiſcopum.60.diſt.& ita quãdo ſubdiaconatus inter ſacros haberi cœpit, Epiſcopus creari non poterit niſi ſubdiaconus,vt in.d.c.multis.Quod innouatum eſt in Sac.Conc.Trid.ſeſ.22.cap. 2.de reſor.ſcilicet, vt ſubdiaconatus præcedere debeat in obtinendis Epiſcopatibus, & quia illius decreti verba,cũ dicit. *Quicunque poſt hac ad Eccleſias Cathedrales erit aſſumendus,&c.* Generalia ſunt. Idem videtur dicendum eſſe,in Archiepiſcopis, Patriarchis,& Primatibus.

Illud vero circa capitis huius propoſitum argumentum notãdum cenſeo, quod ſi quis oſtendit titulum quo conſtat in ſacerdotio eſſe conſtitutum,præſumitur precedẽtibus ordinibus fuiſſe inſignitũ,& non per ſaltũ: ſicut ſi titulum &doctoratus oſtẽdo,iam ex eo probo bachalariũ & deſignatum eſſe, nec credendum eſt,quod non oſtenſis his titulis fuerim laurea doctorali cõ decoratus. Ita optime tenet Dã Dida.Perez,in.l.1.tit.5. libro. 8. ord.fol.177.Et licet ipſe non alleget,vide Inn.& Ant. in cap.1. de cleri.pereg. vbi ſcribũt quod ſi quis fuerit ſacris ordinibus inſignitus,à perſona prouida,& honeſta(vt illorum verbis vtar)nõ

tenetur ostendere literas aliorũ ordinũ. Abb. in c. nisi in. 1. not. de præbend. Pet. Rebuff. in concord tit. de colla. §. Præfati litera. A. de quo legendus est ipse in pract. benefi. de forma literarum tonsuræ. num. 28. quo loco scribit temporis antiquitatem plurimum in hoc operari, & Fel. cõs. 2. nu. 29. & 32. Quia posito subsequenti supponitur antecedens. Ita scribit Bald. in l. 2. C. de dot. promissi. per text. illum, vbi ex solutione vsurarum debitũ principale sortis probatur, quam opinionem multis ornat Mascardus in tract. de proba. 3. par. conclusi. 1140. incip. ordinatum, & non dubito communiter esse receptam. Et ita tenendum censeo licet opinionem contrariam tenuerit Corra. in tract. de sacerdotio 3. part. capit. 1. num. 6. quo loco censet, non esse satis sacerdotij seu presbyteratus literas producere, nisi testimoniales literæ cæterorum ordinum simul producantur: cuius non meminit D. Perez.

Character confertur. Et ea sane causa si mere laicus, non suscep-
tis alijs ordinibus, de facto ad sacerdotium promouetur, vere ordinis character ei cõfertur, glos. not. in cap. solicitudo. 52. dist. & in cap. 1. de cleri. per sal. promo. tradit. D. Thom. & omnes Theologi. in 4. sent. distin. 24. Abb. & Doctores in d. cap. 1. Sylvest. in verbo, ordo. 5. q. 5.

C *Suspendendus.* Adde quod in cõtrarium plurimum vrget Regia l. 28. tit. 6. part. 1. cum dicit. *Que despues no deue vsar de aquella orden q̃ assi recibio.* Et ibi eã ad hoc notat insignis Gregor. in verbo, *No deue*: quo loco cẽset Archid. Domi. & Præpos. & authoris nostri opinionem procedere quando per negligentiam, siue incuriam, quis fuit per saltum ordinatus, tunc non sit ipso iure suspensus: si vero scienter fuit promotus, per ambitionem, vel superbiam: tunc quia dolose offendit mentem tituli de clerico nõ ordinato ministranti, quia idem videtur non esse ordinatum, vel non debito modo, tunc ipso iure suspensus est, & celebrans efficitur irregularis, siue celebret in ordine suscepto, siue in ordine prætermisso, & ita procedat, quod voluit Sylvest. in summa, in verbo, irregularitas, ver. Vndecimo quæritur.

Dispensari. Adde Mart. Nauar. D
in manuali confess. c. 35. nu. 71. Gregor. Lup. in. l. 63. in verbo, *Otras en medio.* tit. 5. part. 1. vbi dicit authorem nostrum nimis cõ fuse hoc capite fuisse loquutum. At hodie omnis quæstio circa istam irregularitatem sublata est ex Concilio Trident. sessio. 23. capitulo. 14. de reforma. his verbis. *Cum promotis per saltum, si nõ ministrauerint, Episcopus ex legitima causa possit dispensare.* Ex quibus manifeste constat, non licere Episcopo dispensare, quando per saltum promotus ministrauerit, nec ibi vlla distinctio constituitur, de administrante scienter, vel ignoranter. Et ita hodie iure defendi potest, quod in distincte promotus, per saltum, de facto celebrans, semper dispensatione Summi Pontificis egeat quod est notandum.

Fur-

Furtiuè.

CAPVT. XXV.

1 *Furtiuè ordinari quis dicatur.*
2 *Furtiue ordinatus non potest in susceptо ordine ministrare, nec ad superiorem ascendere.*

1 FVrtiuè dicitur quis ordinē reci pere, quādo sine ordinatione, & sentētia superioris, & sine examinatione[a] quis
a ingerit se cum multitudine ordinandorū, ignorante ordinatore, & sic ordines recipit, vt per glo. in cap. 1. in verbo, furtiuè eiusdē tit. & per Hostiens. in summ. §. 1. & latius per Abb. in rubr. eiusdē
2 tit. Qui autem tali modo recepe rit, si erat lata excommunicatio
b [b] contra illud facientes, non potest in ordine sic suscepto ministrare, vel ad superiorem ascēdere sine dispensatione Papæ. Si tamen excommunicatio lata non erat, Episcopus, & Abb. poterūt dispensare, vt patet in capitulo primo cū duobus sequentibus eiusdē tit. de quo per Ang. in summa, in verbo, irregularitas, in. §. 23. & per Syluest. in summa, in eo dē verbo, in. §. Tertio quæritur. Itē nota quod dicitur quis furtiuè ordinem recipere, quando recipit quatuor minores ordines, & subdiaconatū in vna eadē die
c [c] vel quando recipit duos ordi-
d nes sacros simul,[d] vt probatur in c. 2. & fin. de eo. qui ordi. furtiu. suscepit, & notat Host. dict. §. 1.

A *De examine siue scrutinio faciēdo in promouendis ad Ecclesiasticos ordines.*

Sine examinatione. Adde quod examē, & scrutiniū: ideò in promouēdis ad sacros ordines desiderantur, vt virtus morū honestas, & illorum scientia apparere possint, nec aliter sint admittendi. Ita in Carthaginensi Concilio his verbis fuit statutum. *Nullus ordinetur clericus nisi probatus, vel examine Episcoporū, aut populari testimonio. Etsi quis presbyter, aut diaconus, sine aliquo examine fuerint ordinati, à clero sunt repellendi.* Text. in cap. fin. 24. distinct. & in capit. si quando ibi tradit latè Gofred. in summa tit. de temp. ordina. §. rest. videre Petrus Rebuff. in pract. benefic. tit. de clericis, ad Sacros ordines male promo. glos. quarta, num. 11.

Nec solum hoc necessarium est in Clericis sæcularibus, sed etiā in regularibus, quos ab Episcopo examinari, & approbari iussit Concilium Tridentinum, sess. 23. capit. 12. de reforma. Nec sufficeret suorū superiorum fides, aut attestatio meritorum priuilegijs quibuscunque, quoad hoc penitus exclusis. At si ad Episcopatū promouerētur prælatorum suorum attestatio, perinde valeret, ac si alicuius Academiæ publicum adduceretur testimonium, vt in dicto Tridentin. Conc. sess. 22. cap. 2. de refor.

Hoc autem examen, seu scrutiniū circa multa versatur, nā per mensem ante ordinationem nomina ordinandorum scribenda, & publicanda sunt, vt constare possit de natalibus, moribus, ætate, & genere: vt in Concilio Tridentino, sessio. 23. cap. 5. de reformat. Aliud vero scrutinium habetur feria quarta ante ipsam ordinationem, vel quando Episcopo videbitur, & in eo agitur de

approbandis, vel reprobãdis ijs, qui ad ministerium sacrum accedere voluerint, ad id vocatis peritis, & probis viris, & in Ecclesiasticis sanctionibus exercitatis qui summa diligentia ordinãdorum genus, personas ętatem institutionem, mores, doctrinam, & fidem inuestigare, & examinare debent. Qui quidem examinatores advnguem seruare debent egregiam illam sanctionẽ Cõc. Naonatẽ. quod habetur in dict. cap. quãdo. 24. dist. quæ his verbis decreta fuit. *Ipsi autẽ quibus cura committitur cauere debẽt, ne aut fauoris gratia, aut cuiuscũque muneris cupiditate illecti, aliorde uient, vt indignum, & minus idoneum ad sacros gradus suscipiendos Episcopi manibus applicent. Quod si aliter fecerint, & ille qui indigne acceserit, ab altari remouebitur, & illi qui donum Sancti Spiritus vendere conati sunt coram Deo iam cõdemnati, Ecclesiastica dignitate carebunt.* Quod quidem examẽ in clericis sæcularibus faciendum est ab Episcopo, qui dimissorias literas concedit, si ordinãdus sit præsens: si vero absens, ab Episcopo, qui sacros ordines cõfert: vt colligitur ex Concilio Tridẽtino, sessio. 23. cap. 3. & 7. de reform. & ex cap. si Episcopus, de præbendi. lib. 6. Tertium autem scrutinium est, quod fit ipsa hora qua ordines conferuntur, quando Episcopus Archidiaconum interrogat, an assistant promouendi, & vtrum sint idonei. De qua formula peculiare decretum habetur in lib. Pont. ibi videndum erit à lectore.

Possent quidẽ quæ dicta sunt, aliquando ab ipso rigore laxari, quando promouendus, adeò spectatę virtutis, & probitatis est, vt notus ab omnibus habeatur, & populari testimonio dignus habeatur, nam tunc examẽ omitti posse, sine peccato sentit Concil. Carthag. 3. capit. 22. habetur in capit. nullus ordinetur, & ibi gloss. 24. dist. capit. de Petro. 28. dist. cap. valde. 24. dist. not. Sylu. in sũma, in ver. ordo. 2. q. 2. Pet. Rebuff. in dict. pra. tit. de Clericis, ad Sacros ordina. male promo. gloss. 4. num. 11. Quia notorie doctus examinari non debet gloss. in Clemen. vna de iureiuran. vbi Bart. not.

Et non solum in promouendis ad clericatum, examen & scrutiniũ modo, & forma, vt iam scripsimus necessarium est, sed in illis qui Episcopali dignitate sunt cõ decorandi prius examinari debent, iure veteri, vt in Concilio Carthaginensi. 4. ca. 1. & retulit Gratianus in cap. qui Episcopus 23. distin. & iure nouissimo diligenti examine inquiri debet, an ea nouerint, quę ad munus suum spectent, & an eligendus sit in vniuersitate studiorũ Magister, siue Doctor, aut Licentiatus, in Sacra Theologia, vel Iure Canonico: vel Testimonio alicuius publicæ Academiæ idoneus iudicetur, vel si irregularis ipse sit publico prælati sui testimonio idoneus iudicetur. Deinde discutiẽ dũ est quibus natalibus, quibus honoribus, quæ ætate quis sit: & an sit in Sacris saltim per sex mẽses antequàm eligatur, vt decretũ est Sacro Concilio Trident. sess. 22. cap. 2. de reforma. & pro ratione, & opportunitate Prouinciarum examina hęc fient, &

de

de his publica conficiuntur instrumẽta, seruatis omnibus alijs sancitis ab eodem Concil. Trid. sess. 24. c. 1. de refor. Quo loco in Cardinalibus eligendis idem fieri statuit, quo ad vitam, ætatem, ac doctrinam illorum inuestigãdam, sicut in ipsis Episcopis promouendis.

Lata excõmunicatio. Adde quod iam de more consueuerunt Episcopi in ordinibus cõferẽdis sub excommunicationis latæ sentẽtiæ pœna prohibere, ne quis audeat se ingerere, qui non fuerit approbatus, & tunc is ordinatus non poterit in suscepto ordine ministrare, nec ad superiorem ascendere, sine Romani Pontificis dispensatione. Et vide de hoc vltra ordinarios interpretes summam confes. tit. de ętate ordinã. q. 13. & sequent. Symo. Maiolũ, de irregula. lib. 4. capit. 8. & vide Regiam. l. 18. tit. 6. partit. 1. & ibi Gregor. Lopez. Hodie vero si crimen hoc occultum sit, & nõ deductum ad forum contentiosum, Episcopus potest indulgere dispensationem, authoritate Cõcilij Trid. sess. 24. cap. 7. Si tamen Episcopus eo tempore quo confert ordines, his verbis vtatur. *Non intendimus ordinare non examinatos, & approbatos.* Tunc qui se ingessit, non erit ordinatus, ideò oportet denuo ordinari, iniungendaque prius illi erit pœnitentia, quia valde delinquit se ingerendo susceptioni ordinum ante approbationem, ita tenet Petrus Rebuff. in dicta glos. 4. num. 18.

C *Declaratur Conci.* *Vna eadem die.* Adde quod opinio ista procedit etiam hodie stãte Sacrosancto Conc. Trid. sess. 23. cap. 11. de reforma. vbi decretum est minores ordines nõ vna die, sed diuersis cõferendos, nisi aliud Episcopo expedire videatur, & quod susceptis minoribus annus interponendus sit, priusquam ad primũ sacrum, qui subdiaconatus est, quis ascendat nisi necessitas, aut Ecclesiæ vtilitas, iudicio Episcopi aliud expos cat. Quod quidem arbitrium, vt ex mente concilij dignoscitur Episcopo concessum est, ad hoc vt hæc interstitia abbreuiari possint, non autem vt eadem die sacros ordines duos conferre possit, vel vltimũ minorẽ cũ primo ex sacris: quod adeò verum est, quod si sabbatho vnum sacrum ordinem conferat alicui, & continuato ieiunio, alterum eidẽ cõferat in Dominica, suspensus esset Episcopus à collatione ordinũ, & ordinatus ab executione donec Apostolica sedes dispensationem indulgeat text. in cap. literas de temp. ord. In locis autẽ, in quibus consuetudine obtentum est, vt minores ordines cũ subdiaconatu cõferantur, id seruari debet: nam talem consuetudinem validã esse scribit. Anto. in. 3. par. tit. 14. c. 16. §. 16. quẽ sequitur insignis Naua. in manua. confess. c. 25. nu. 71. dicens eam à dicto concilio minime derogari. Sed verius cõtrarium esse cẽseo quod ex Trid. Conc. decreto omnis contraria consuetudo circa ordines cõferendos derogetur, cum omnes tam minores, quã maiores seruatis certis temporũ interstitijs conferri præcipiat, consulitur sane hoc modo ipsorum ordinũ maiestati, & Ecclesiæ vtilitati, & eorũ qui ordinandi

Tridẽt. sess. 23 ca. 11. de refor.

nandi sunt cõmodo, vt in his cũ ętate vitæ meritum, & doctrina maior accrescat. Vnde contraria consuetudo, si qua erat ante Cõciliũ tanquã bono publico contraria firmitaté nõ obtinebit. Et opinionẽ istã sequi videtur Symon Maiol. de irreg. lib. 4. ca. 11.

Opportune tñ hoc loco quæri potest, an Episcopus qui facultatẽ habet dispensandi in istis tẽporũ interstitijs, authoritate dicti Conc. Trid. si tacente eũ promoueat, qui non expectauit tempora annua, quæ de vno ordine ad aliũ desiderantur, censeatur dispensare, & cũ in facti contingẽtia essem interrogatus, cõsului, quod si Episcopus ignorans fecerit, nullo modo dispẽsare censetur. At si sciens ordines cõtulit, credendũ dispẽsare voluisse glo. notabilis, in c. qui aliquando, in verbo, qui cõcubina. 51. dist. Abnot. in. c. veniés de filijs presby. Fel. in. c. prætereà. n. 7. 8. 9. de testib. cogend. Sym. Maiol. de irregul. lib. 3. c. 24. n. 14. Idemq; iudicandũ est, si ipse nõ conferat ordinem, sed dimissorias literas cõcedat, quia hęc à pari procedũt Sylvest. in verbo, irregularitas, in fine, quod ad dictũ Trid. Cõc. decretum summe notandum est.

Duos ordines sacros simul. Vide Conc. Trid. sel. 23. c. 13. vbi decretum est, ne eodem die duo sacri ordines conferantur etiam regularibus non obstantibus eorum priuilegijs, vel indultis. D

Hodie vero stat celebris Sixti Quinti Pontificis Maximi constitutio, cõtra Prælatos ordinantes vel Clericos ordinatos, non obseruatis tẽporum interstitijs vel alias male promotos, quam quia locus iste suo iure exposcere videtur scribere constitui.

S. D. N. D. SIXTI PAPAE. V.

CONSTITVTIO.

Contra Clericos malè promotos, ac in Episcopos in ordinum collatione peccantes.

Sixtus Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

SAnctũ, & salutare sacri ordinis Sacramẽtũ ab ipso Domino, & Saluatore nostro Iesu Christo institutũ, beatisq; Apostolis, & eorũ legitimis successoribus singulari diuinę bonitatis munere traditũ, ita ad Dei Omnipotẽtis gloriã salutẽq; animarũ sanctè, ac religiose administrari decet, vt quę vel ex typo, & figura veteris legis, vel aliàs ex multa sanctorũ Patrũ Prouidẽtia, circa ordinãdorũ natales, ętatẽ, vitęac morũ probitatẽ sanctitatẽ, scientiam, & aliàs qualitates in sacris ordinationibus requisitas per sacros Canones, vel Apostolicas cõstitutiones, aut generaliũ Cõciliorũ decreta salubriter statuta fuerũt, ea inuiolate obseruẽtur. Nam

Nam si in veteri testaméto tam multa de integritate, & munditia Sacerdotum,& ministrorum altaris,daque eorũ præstantia,& dignitate legimus,de quibus dixit Dominus per Malachiã Prophetam. Labia Sacerdotis custodient scientiam,& legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituũ est. Certemulto maior ratio, & diligentia adhibenda erit,in promouendis tã inferiorum graduum Clericis, quam etiam presbyteris, qui ad consummationem Sanctorũ in opus ministerij , in ędificationẽ corporis Christi constituuntur: prout de his ipsis,& diuino verbo, & Beatorum Apostolorum præceptis,ac simul sanctorũ Patrum statutis sæpissime traditũ est. Quare nos pro ea quæ nobis à Domino iniuncta est cunctarũ Ecclesiarum cura,& solicitudine ipsos Pastores,& Præsules Ecclesiarum , quorum proprium munus est personas idoneas clericali militiæ ascribere, & ad minores maioresque ordines rite promouere,authoritate nostra duximus admonendos, vt in exequẽdo, hac in parte suo Pastorali officio,attentius post hac inuigilẽt canonicas sanctiones, vt par est obseruẽt,ac vt nemini detur offensionis occasio, neue eorum ministeriumvituperetur,studeãt vitare ea omnia scandala, & absurda , quæ ex vitiosa, & minus canonica clericorũ ordinatione cernimus cum magno animi nostri dolore frequentius exoriri.

Cum enim multi etiã interdũ inhabiles,& indigni non vocati sancta Dei vocatione,sed potius Sathanæ dolis decepti prętextu deuotionis, & pietatis rẽ, quidẽ sacrã,& diuinum munus,intẽpestiue tamẽ,& in ordinatè affectãtes,seu temporale aliquod cõmodum,aut lucrum sibi proponẽtes vel nimia simplicitate,& imperitia,malitiaue aut fraude ad suscipiendum Clericalem characterẽ aliosque ordines ante ętatem legitimam,vel à non suo Episcopo aut non præuio debito examine & approbatione,siue alias minus rite,vel etiam temere se ingerãt. Debẽt sane Episcopi paterna charitate,& prudentia eorum saluti qui sępe nesciunt,quid petãt melius etiam quãipsemet postulant & salubrius consulere , nec tam quid flagitent,quam quid expediat considerare: summa vero diligentia prouidere tum in alienę diœcesis subditis ordinandis, ne quemquam promoueant sine eorum ordinarij literis dimissorijs tum in recognoscendis ipsis litteris,ne falso,aut ab aliquo , qui authoritatem illas concedendi non habeat cõfectæ sint,tum denique in examinandis natalibus ætate, vita moribus, sciẽtia idoneitate,titulo,& reliquis qualitatibus,ne quid in suę , vel aliena diœc. personis ad Clericalem honorem,& Ecclesiasticos ordines promouendis desideretur eorum quę ex præscripto sacrorũ Canonum requiruntur.

Vt igitur Prędules Ecclesiarũ intelligant,si in re tam graui, & tanti momẽti culpa, aut negligẽtia peccauerint, se non modo in tremẽdo Dei iudicio,verũ in hoc quoque sæculo Rõ. Põtifici suæ villicationis rationẽ fore reddituros:prędenti cõstitutione perpetuo statuimus, & ordinamus,

vt si in posterũ Antistis aliquis Episcopali, Archiepiscopali, Primatiali, vel etiã Patriarchali dignitate præfulgens: aut Abbas ad primã tonsuram, minoresque ordines suis subditis conferendos à Sede Apostolica authoritatem habens, quencunq; sæcularem vel cuiusuis ordinis, aut militiæ regularem, ex aliquo crimine, vitio, aut defectu, seu alias inhabilem, vel irregularem existẽtem, vel extra tempora à iure statuta vel absque veris dimissorijs sui ordinarij literis, aut per saltum, vel furtiuè, aut quo ad sæculares sine titulo sufficientis beneficij, vel patrimonij, aut ante ætatem per sacri generalis Tridentini Concilij decreta primæ tonsurę aut cuique ordini præscriptam, aut non seruatis temporũ interstitijs, ita vt aliquis vnico die, seu cõtinuitatis diebus ad plures ordines sacros, vel post vnũ ordinem susceptum sine causa rationabili ante quam tempus ab eodem Conc. Tridentino prefixũ elabatur, ad alium ordinem promoueatur, sine dispẽsatione, aut indulto Apostolico clericali charactere nõ legitime insigniuerit aut ad ordines minores, vel sacros, vt præfertur, vel alias malè promouerit, siue id scienter, siue ignoranter fecerit, nisi debita diligentia adhibita iustus error, & probabilis facti ignorantia eum excuset, vt in quo deliquit ineo puniatur, à collatione quorumcunque ordinum atque adeò ipsius tonsuræ, & ab executione omnium munerum Põtificalium eo ipso suspẽsus, & ab ingressu Ecclesiæ interdictus existat, aliisq; grauioribus pœnis nostro, & pro tempore existẽtis Rom. Pont. arbitrio puniatur.

Quod si spreta huiusmodi suspẽsione, & interdicto in præmissis se temere ingesserit, etiam à regimine, & administratione suę Ecclesiæ, seu monasterij, & à perceptione fructuum mensæ eiusdem, ac quoruncunque beneficiorum per eum in titulũ vel cõmendam, seu alias obtentorum suspensionem eo ipso incurrat, eiusque interdicti, aut suspensionis relaxationem, aut pęnarum remissionem ab alio quam à Roman. Pont. pro tempore existente nequeat obtinere.

Et nihilominus fel. rec. Pij. II. & aliorum Rom. Pont. nostrorũ prædecessorum, qui per suas constitutiones, aut in Cancelaria Apostolica publicatas regulas cõtra huiusmodi Clericos male promotos, diuersas pœnas inflixerunt vestigijs inhærentes eosdem Clericos post hac male promotos ab executione, ministerio, & exercitio ordinum susceptorum, & ab omni spe, & facultate ascendendi ad alios superiores perpetuo suspensos declaramus, & si in eis ministrare præsumpserint, illos sic irregulares effectos, omnibus, & quibuscunque per eos in titulum commendam, aut aliàs obtentis dignitatibus officijs & beneficijs Ecclesiasticis cũ cura, & sine cura, quomodocunque qualificatis sæcularibus, vel cuiusuis ordinis aut militię regularibus, ac etiamsi ipsi Clerici regulares fuerint, actiua, & passiua voce, ipso facto priuamus, & ijs priuatos atque ad illa, & alia similia vel dissimilia in posterum obtinenda in perpe

tuum

tuum inhabiles, & incapaces esse decernimus, & declaramus, dignitatum, officiorum, & beneficiorum huiusmodi, sic pro tempore vacantium dispositionē nobis, & Apostolicę sedi perpetuo reseruantes.

Vt autem homines, qui nimia indulgentia, & spe impunitatis, ac venię facilitate hactenus fuerunt ad huiusmodi facinora procliuiores, ea sublata, & pręcluſa ab his abstineant, & caueāt in futurum tam absoluendi, quam dispensandi facultatē in calibus superius expressis, etiam in foro conscientię nobis, & successoribus nostris duntaxat authoritate, & tenore pręmissis perpetuo reseruamus, inhibentes ne à quoquam sęculari, vel cuiusuis ordinis regularis presbytero, vel prælato quauis authoritate fungēte nec per quęcunque Iubilea, & Indulgentias, etiam plenissimas & extraordinarias per nostros prędecessores, aut nosmetipsos vel successores nostros, anno Iubilei, aut alio quouis tempore, & Cruciatę sanctæ, vel quocūque alio titulo, modo, & forma, Motu proprio, & cōsistorialiter, seu ad quoruncunque Principū, Regum, aut Imperatoris instantiā, eorumue contemplatione, & intuitu cū quibusuis amplissimis in genere, vel in specie derogatorijs clausulis concessa, vel in posterum concedenda, nec vigore, aut prętextu facultatum, aut priuilegiorum. Maremagnum, aut alias quomodolibet nuncupatorum quibusuis ordinibus, Cōgregationibus, aut personis regularibus, aut Episcopis per decreta Concilij Tridentini, aut officio sacrę Pęnitentiariæ Apostolicę, vel minoribus, aut etiam Maiori, Pœnitētiarijs nostris, & Rom. Pont. pro tempore existētis, vel alias quomodolibet pro tempore concessorum, personæ sic vt prefertur delinquentes, tā scilicet Antistites, seu Abbates promouentes, quam Clerici male insigniti seu ordinati à reatibus, & excessibus prefatis absolui, prętquam in mortis articulo possint, aut debeant, nec cum ijs super irregularitate propter prędmissa contracta, etiam si crimen penitus occultum fuerit, quouis modo valeat dispensari.

Verum enim vero quia grauioribus morbis fortiora sunt adhibenda remedia, & iuxta personarum locorum, ac temporum qualitates leges sunt immutādę, pœneq; aggrauandę, & emoliendę, cum huiusmodi peccatum Sathana suggerente hominumque fragilitate assentiente videatur iam ad culmē vitiorum ascendisse, & in præcipiti esse: ideò vt homines saltē pœnę timore, & proprij honoris confusione à peccato deterreantur, nouum huic veneno antidotum cogimur prępparare: ac propterea volumus, vt qui absolutionem, & dispēsationē huiusmodi petēt, semper quāuis delictū adhuc occultū existiterit, non per officium sacræ pœnitentiariæ, sed à nobis, & pro tē pore existente Rom. Pontifice in vtroque foro absolotionē petere teneantur: alioquin ipsæ cōcessiones, & absolutiones, etiam cum clausula, quod prędentis cōstitutionis tenor, & alia prædicta habeātur pro expressis, prorsus nullę, irritę & inualidæ exsis-

tant,ac nemini penitus suffragé tur.

Cæterum si quis Antistes,vel Abbas seruatis quidem cunctis præmissis, & cæteris omnibus, quæ in ipsius tonsuræ,& ordinũ collatione obseruari debent,per sonas habiles,& idoneas, sed tamen recepta ab ijs,quibus tonsuram,aut ordines conferet pecunia,pretio vel præmio simoniacè in futurũ insigniuerit,vel promouerit: volumus vt præter alias censuras:& pœnas contra simoniace ordinãtes,& ordinatos à sacris Canonibus, & constitutionibus Apostolicis alias inflictas,& irrogatas,quibus nequaquam derogare intendimus,etiã omnia, & singula supradicta in sic promouentibus,& promotis locum habeant. Decernẽtes præsentes literas sub quibusuis concessionibus,facultatibus,& gratijs,etiam in casibus quibuscunque Sedi Apostolicæ, quomodo libet,etiam in Bulla Cęnę Domini reseruatis,etiã sub nomine Iubilei plenarij, vel Cruciatæ sanctæ, absoluendi facultatem quibusuis personaliter generaliter, vel specialiter tribuentibus minime comprehendi: sed semper ab illis exceptas esse, & censeri, sicque in præmissis vniuersis,& singulis per quoscunq; Iudices & Cõmissarios,etiam causarum Palatij Apostolici Auditores,& S.R.E. Cardinales sublata eis, & eorum cuilibet quauis àliter iudicandi,& interpretandi facultate,in quauis causa,&instantia iudicari,& diffiniri debere,ac irritum,& inane quicquid secus super his à quoquã quauis authoritate scienter,vel ignorantercõ tigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac in Concilijs etiã generalibus æditis, cæterisque contrarijs quibuscunque. Vt autem præsentes literę omnibus innotescant,mãdamus illas ad Valuas S.Ioannis Lateranen.& Principis Apostolorum de Vrbe Basilicarum, & in acie Campi Floræ affigi,& publicari & post quindecim dies qui in Vrbe sunt,qui vero extra eã, & citra Montes intra quatuor mẽses,qui demum vltra Montes erũt,intra octo mẽses à die publicationis huiusmodi computandos perinde afficere, & arctare, ac si eorũ cuique personaliter intimatæ fuissent,ac earundem literarum exemplis etiam impressis Notarij publici manu suscriptis & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignatis eandem fidẽ in iudicio,& extra illud adhiberi, quę ipsis præsentibus adhibetur, si essent exhibitę,vel ostẽsę. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri statuti,ordinationis, declarationum, priuationis, reseruationum,inhibitionis, volũtatum,decretorum,& mãdati infringere, vel ei ausu temerario contradicere: si quis autẽ hoc attentare præsumpserit indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri,& Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurũ. Datum Romæ, apud S. Petrum Anno Incarnãtionis Dominicę Millesimo quingentesimo octuagesimo octauo.

Extra

Extra tempora, & ante ætatem legitimam, & ab alieno Episcopo.

CAPVT. XXVI.

1 *Ordinatus extra tempora, vel ante legitimam ætatẽ, vel ab alieno Episcopo, ordinis exsecutione est suspendendus.*

2 *Hodie autem ex nouissima Pij II. constitutione, ordinatus aliquo de prædictis tribus modis, ipso iure suspensus est: & celebrans irregularis efficitur.*

3 *Suspensus propter crimen, si de facto celebrat, irregularitatis nota afficitur.*

4 *Promotus ad sacros ordines ante.14.annum, si postquam peruenerit ad ætatem legitimam cogatur continere.*

1 a ORdinatus extra tẽpora [a] suspẽditur, donec cum eo dispensetur, vt in c. cum quidã, de tẽpo. ordi. Itẽ ordinatus ante legitimã ætatẽ [b] suspenditur vsq; ad eius aduentũ, vt in cap. Vel non est compos eodẽ tit. Non tamẽ est ipso iure suspensus, vt notat. Bernar. Rai. Guliel. Archid. Ant. Paul. de Eleazar, & Zabel. in varijs locis relatis per Archiepiscopũ Floren. in.3.part. tit.28.ca.1. in fin. Ordinato insuperfine licẽtia sui prælatis [c] ab alieno Episcopo, interdicitur ordinis exsecutio, [d] vt in cap. Quod translationẽ eod. tit. Hodie vero ordinatus aliquo de prædictis tribus modis est suspensus ipso iure, & celebrans efficitur irregularis, à solo Papa absoluendus, & beneficijs potest iure priuari: vt habetur in extrauag. Pij. II. e quæ incip. Cũ ad sacrorũ ordin. de qua ad istud propositum meminit celebris memoriæ Doctor Hispanus Didacus de Villad. in tract. de irregular. in cap. de suspensione, in secunda col. & refert etiã eam ad hoc Sylvest. in sua summa. in verbo, irregularitas, in.§. Decimo quæritur qui allegat regulas Innoc.8. Alex.6. Roman. Pontificũ quam etiam extrauagantem seruari præcipit Leo.10. in suis regulis Cancellariæ, in regula.22. incip. Itẽ de clericis extra tempora. Et Paulus Papa.3. in suis regulis, in regula, quæ etiam incipit. Item de clericis, quæ est. 24. in ordine. Vt autem illius extrauagantis plena notitia habeatur, libuit illam inserere: maximè cum soleat ab aliquibus referri additis quibusdam verbis, quæ in ea non sunt: cuius tenor talis est: Pius, &c. Ad futurã rei memoriam. Cum ex sacrorũ ordinũ collatione character inuisibilis animæ imprimitur, sacra mysteria dispensantur, vt ipsarũ cura tribuatur animarum in eorum susceptione excessus, grauius tanto magis plectendi sunt quanto ex illis maiora in mentibus fidelium scandala generantur. Cum itaque sicut fidedignorum relatione non nisi molestè accipimus, nonnulli clerici extra tempora à iure statuta quidã ante ætatem legitimã: aliqui vero sine dimissorijs literis, contra sanctiones canonicas, se faciant

ad

ad Sacros ordines promoueri. Nos eorundem temeritatem tali caſtigatione reprimentes, vt alij in poſterum committendi ſimilia addítus præcludatur, auc. Apoſto. præſenti conſtitutione perpetuo valitura ſtatuimus, & ordinamus, quod omnes, & ſinguli, qui abſque diſpẽſatione canonica, aut legitima licẽtia, ſiue extra tempora à iure ſtatuta, ſiue ante ætatem legitimam, vel abſque dimiſſorijs literis, etiam citra montani à citramontanis, præterquam ſi in hoc vltimo caſu per cameram Apoſtolicã, iuxta ipſius ſtilum ordinati fuerint ad aliquam ex ſacris ordinibus ſe fecerint promoueri à ſuorum ordinũ executione ipſo iure ſuſpenſi ſint: & ſi huiuſmodi ſuſpẽſione durante, in eiſdem ordinibus miniſtrare præſumpſerint, eo ipſo irregularitatẽ incurrant propter quam vltra alias pœnas in tales generaliter à iure inflictas beneficijs Eccleſiaſticis, quę obtinent poſſunt iure priuari. Volumus autem quod præſens noſtra cõſtitutio in Romana curia exiſtẽtes poſtquindecim dies, abſẽtes vero, Italicos poſt duos, alios autem etiam vltramontanos poſt ſex menſes ab ipſius in audiẽtia contradicti, & cancellaria Apoſtolica publicatione, ac affixione, ligare incipiat. Nulli ergo ſi quis, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ. 1461. quintodecimo Kal. Decembris. Anno quarto. Aduertendũ præterea eſt, quod cum nouiſsime in Concilio Tridentino (cui ego & ſi indignus Epiſcopus Calagurritanus interfui) fuerit inhibitũ capitulis Cathedraliũ Eccleſiarum, ne ſede vacante licẽtiam recipiendi ordines cõcedant infra annum aliquibus, ſub pœna inibi, contrafacientibus impoſita, vt habetur in ſeptima ſeſſione illius concilij, in Cap. 10. tenoris ſequentis. Non liceat capitulis Eccleſiarum ſede vacante infra annum à die vacationis ordinandi licentiam, aut literas dimiſſ. ſeu reuerendas (vt aliquivõ cant) tam ex iuris communis diſpoſitione, quam etiam cuiuſuis priuilegij, aut conſuetudinis vigore, alicui, qui beneficij Eccleſiaſtici recepti, ſiue recipiendi occaſione arctatus non fuerit concedere: ſi ſecus fiat, capitulũ contraueniens Eccleſiaſtico ſubiaceat interdicto: & ſic ordinati, ſi in minoribus ordinibus conſtituti fuerint nullo priuilegio, clericali præſertim, in criminalibus gaudeant: in maioribus autem ab exẽcutione ordinum ad beneplacitum futuri Prẽlati ſint ipſo iure ſuſpenſi. Si quis eſſet promotus ad aliquem ſacrum ordinem contra diſpoſitionem Concilij, cum ex hoc fuerit ipſo iure ſuſpenſus ad beneplacitum futuri prælati, ſi poſtea celebrare tãte obtentum illius beneplacitũ, eſſet irregularis: quanuis ſuſpenſionis pœna fuerit ad beneplacitum eligendi Epiſcopi, & ab illo poſſet relaxari. Cum enim ſuſpẽſio hæc ſit impoſita propter delictum (propter inobediãtiam videlicet factam decreto Concilij) tunc cõcluſio communis, quod celebrans, eſt irregularis ſecundum Panor. in cap. ſi celebrat. de cleric. excommunic. in col. fina. per text. in cap. 1. de ſenten. excommu-

commu.in.6.& in cap.cum eterni.de re iudic.eod.libr. licet quidam contra tenuerint secũdum eum. Facit quod notat Felin. in capit. Apostolicæ de excep.col. 3.& melius in column.7.numer. 17. vbi scripsit quod suspẽsus ab officio celebrans est irregularis, siue suspensus sit à Canone, siue ab homine: allegat gloss.2. &.3. & ibi Paul.col.4.in ca. is cui.de senten.excommu.lib.6.& decis. Rotæ.3.in antiquis.eod.tit. An autem promotus ad sacros ordines ante.14.annum cogatur cõtinere, f si postquam peruenerit ad ætatem legitimam vult contrahere matrimonium, vide Hostien.in summa, de cleri. per sal. promo.in.§.1.in fine.qui mouet quæstionem,refert opiniones cõtrarias,& in ea, quam in vltimo loco scripsit, videtur tenere q̃ talis non cogitur continere.Cõtrariũ tamẽ videtur tenere glos. in capit.Vno.de cle.per sal.promo.in verbo,discretionis, quæ mouet istam quæstionem,vbi tamen Abb.refert Archi.post Hugo.in cap.pueri.1.quæst.1.tenentem quod si ordinatus ante pubertatem illa adueniente vult tenere Clericatum, & gaudere priuilegio Clericali, tunc tenetur continere,aliàs secus:quam opinionem approbat, & dicit hoc fuisse de mente Inno.& Host.& vide Præpo.in cap.Subdiaconus 77.distinct.tenentem quod Docto.communiter in dict.capit.1. notant quod si factus maior cõtradicit non acceptans ordinem non tenetur continere, ex quo dicit ipse quo resultat mõstrum, videlicet quod minor recipit characterem ordinis Sacri,& tamen si contradicat maior factus non tenetur continere,licet Cardin.in Clemen.fina.de ætate, & qualitate.in.1.q.teneat, quod si talis erat doli capax,tenetur cõtinere,per gloss.in dict.cap. pueri.1.quæst.1.Et idem dicit, si quã primum peruenit ac doli capacitatem non reclamauit, quia tũc incipit obligari. Et vide in hoc proposito,quod notat Nicolaus de Millis in suo repertorio, in verbo, Clericus promotus, vbi referendo Host.& Innoc.in capit.vel non est compos. de tempor. ordin. Et Compostella. & Ioann. Andr. in capit.vnico.de Cler. per sal. promo.Et in dict. cap.vel nõ est cõpos,& Arch.in capit. pueri. 1. quæstion. 1. dicit quod promotus infra pubertatem inuitus,&coactus potest cõtrahere matrimonium,per glos. in dicto capit. vnico, & quod idem est, si non fuerit coactus, dum tamen infra pubertatem cõtradicat,& perseuerat in contradictione vsque ad pubertatem, vel si infra pubertatem non contradicit, & statim dum cœperit peruenire adpubertatem contradicat:& quod illud statim intelligitur intra triduum, & quod aliàs non auditur, licet gloss. in dict.capit.vnico.& in dict. cap. vel non est compos,aliter teneat secundum eundem.

4

f

A *Ordines Ecclesiastici quibus diebus sint cõferendi.*

EXtra tempora. Adde q̃ prima tõsura quolibet die conferri potest,cũ iura certũ diem ad eã conferendã non prefigant, & sic de consuetudine generali seruari testãtur. Hostien. Ioã. Andre.& Cardina.in cap.pen.de tẽpo.ordi.per cap. cum contingat de æta-

de ætate, & qualitat. Et tam in diœceſi, quam extra poteſt epiſcopus ſubditis ſuis tonſuram cõ ferre. Barba. in cap. nouit. de offic. delega. quem ſequitur Petrus Rebuff. in practica benefi. tit. de clericis ad ſacros ordines male promo. gloſſ. 1. nu. 4. idem in tract. nominationum q. 14. num. 29. & 65. Hodie tamen ex ſacro Concilio Tridetino, ſeſſ. 6. cap. 5. de reformatione nõ licet Epiſcopo extra ſuam diœceſim cuiuſuis priuilegij prætextu Pontificalia exercere, ſine ordinarij loci expreſſa licentia, & in perſonas eidem ordinario ſubiectas tãtum, quod ſi aliter factũ fuerit, Epiſcopus ipſe ab exercitio Pontificalium, & ſic ordinati ab exſecutione ordinum, ipſo iure ſuſpenſi ſunt.

Minores vero ordines, quãdo Epiſcopo, & vbi ſibi videbitur, dari poſſunt, licet Dominicis, & alijs feſtiuis diebus conferri debeant, capit. de eod. de tempo. ordin. Sacri vero ordines, nunquam niſi in publica ordinatione conferuntur cap. quando. 75. diſt. & in maiori Eccleſia. gloſſa. not. in. c. ordinationes. d. diſt. Cõcil. Trident. ſeſ. 23. ca. 8. de refor. vbi decretum eſt ſacros ordines in cathedrali Eccleſia conferendos eſſe, præſentibusq; ad id Eccleſiæ canonicis: ſi autem in alio diœceſis loco celebrentur, ſemper in Eccleſia, & clero præſenti fieri debet. Vnde non erit valida ea cõſuetudo, cuius ratione Epiſcopi hos ordines, vbi eis placebat, cõferebant. Quam validam eſſe ſcripſit Floren. in tertia parte, cap. 14. §. 17.

Item Sacri ordines, nempe ſubdiaconatus, & diaconatus, & presbyteratus, non niſi in Sabbatho quatuor temporum, aut Sabbatho ſancto, vel Sabbatho ante Dominicam de Paſsione ſunt miniſtrandi text. in. c. 3. de tempor. ordin. c. fin. 75. diſt.

Hos quidem Sacros ordines & alios nominat D. Ignatius Epiſtola ad Anthiochẽſes, ibi. *Saluto ſanctum presbyterium veſtrum, ſaluto ſanctos diaconos, ſaluto ſubdiaconos, lectores, cantores, oſtiarios, laborantes, exorciſtas, atque confeſſores.* Vt non dubium ſit hos ordines Apoſtolorum tempore quo vixit D. Ignatius fuiſſe. *D. Ignat. Apoſtolorũ coetaneus.*

Ratio vero propter quam his temporibus ſtatutis, potius quã alijs ordines ſacri, miniſtrentur, ea adducitur à Præpo. in. c. quoniam. §. cæterum. 75. diſt. nempe quia ſacerdotes, & alij clerici cũ in Sacroſancta Eccleſia locũ obtinent, quem olim Leuitæ apud Iſraeliticum populum obtinuerunt: quos vti legitur, libro Numer. Dominus pro primogenitis recipit eos, & in Ægypto, dum primogenita Aegyptiorum interficerentur cuſtodiuit, cũ quaſi primitię ſint, quidem quaſi primitias Deo ſumme gratas offerimus, cum aliquos ſacris ordinibus donamus, vnde conſentaneum eſt, vt pro primitijs tẽporum ſcilicet quatuor temporibus, hominum primitias afferamus. Item hoc ita ſtabilitũ fuit, vt ordinati ſub quatuor Euãgelijs, Deo & Eccleſiæ ſeruire firmiſsimis animis concipiant. Vere vt virtutibus floreant, in eſtate, vt fructus afferãt, in Autumno, vt fructus operum metãt, in Hyeme, vtiam collectos fructos in hor- *Conſtituitur ratio, propterquã ſtatutis tẽporibus, & nõ in alijs ſacri ordines miniſtrentur.*

in horreo conſeruent, vt eis in Domino fruantur. Hanc rationē tradit Petrus Rebuff. in d. gl. 1.n.9. Nouiſsime autem Cathecismus ad Parrochos Pij huius nominis V. Pontificis Maximi, iuſſu æditus in titulo de Sacramento ordinis verſ. Sequitur nunc egregiam rationē his verbis ſcribit. *Ex quo factum eſſe intelligimus, vt ſtatutis tantūmodo diebus quibus, & iam ſolennia ieiunia ex vetuſtiſsimo Catholicæ Eccleſiæ more inducuntur, ordinationes fiant: vt ſcilicet, fidelis populus eiuſmodi Sacrarum rerū miniſtros, pijs & ſanctis precationibus à Deo impetrēt, qui ad tanti miniſterij poteſtatem recte, & cū Eccleſiæ vtilitate gerendam aptiores eſſe videantur.*

Nec ea conſuetudo firmitatem obtinebit, qua introductum fuerit, quod Sacri ordines extra tēpora miniſtrentur. c. 2. de tempore ordi. Imo tam ordinans quam ordinatus grauiſsime peccat, tāquam Sacrorū Canonum violator ab Spiritu Sancto, cuius inſtinctu conditi ſunt condemnatur. c. violatores. 25. q. 1. Floren. in. 3. p. tit. 14. c. 16. §. 16.

In Sabbatho ſane potius quam alijs diebus ordines conferri debēt, quia dies illa Spiritui ſancto conſecrata eſt, cuius bona in ordinibus longa manu recipiūtur, c. quod à patribus. 75. diſt. notāt Rebuff. dict. gloſſ. 1. num. 9.

Iſta autem Sabbathorum tēpora duobus caſibus transferri poſſunt in ſequentes dies Dominicos. Primo ſi ab ordinantis, & ordinandis ieiunij ſeruetur: vſque ad ſequentem diem Dominicū: tunc quidē ipſo Dominico die miniſtrari ordines poſſunt. text. in d. c. quod à patribus. Sed quia tale ieiunij indiſcretū, & maxime periculoſum eſſe cēſetur, vt bene not. Inno. Hoſtiē. & omnes in. c. literas de tēpo. ordi. minime decet, vt tāta dicti ieiunij productio fiat. Secūdo ſi die Sabbathi tāta eſſet ordinādorū multitudo vt nō poſſent omnes ordinibus inſigniri: tūc equidē in diē Dominicā ordinū collatio differri poteſt. Ex Inno. ſententia in d. c. literas. quem ſequitur Sylueſ. in ſumm. in verbo, ordo. 2. q. 6.

Epiſcoporū vero conſecratio, ſolis Dominicis, & feſtiuis diebus facienda eſt, à ſummo mane, à ieiunijs ſaltim circa horam tertiā. ca. ordinationes. 1. 75. diſt. nota. Sylueſt. in ſumma, in verbo, conſecratio. 1. q. 3. Quæ ſane cōſecratio Epiſcoporum, aliud tēpus à iure ſtatutum habet, intra quod fieri debet: nam quiſquis Epiſcopus fuerit pronuntiatus intra trium menſium ſpatiū conſecrari debet, ſub pœna amiſsionis perceptorū fructuum, quod ſi per aliud trimeſte diſtulerit, ipſo iure ipſa Eccleſia Epiſcopali priuatur. Conc. Trident. ſeſſ. 23. c. 2. de refor. Quando vero trimeſte currere incipiat, an à die electionis vel à die confirmationis tradunt Doctores in ca. quoniam quidam. 75. diſtinct. Sylue. in d. q. 3.

Conſecratio Epiſcoporum quibus diebus facienda ſit.

Virginū etiā conſecratio ſolis feſtis faciendā eſt. cap. 1. de tempor. ordin. vbi gloſ. & Doctores late de hoc differunt. Eccleſiarū autē cōſecratio quibuslibet etiā feriatis diebus fieri iure pōt, quia ſic ſuadet neceſsitas, & cultus diuini augendi cauſa. c. 2. cum glo. de conſecrat. Eccleſiæ, vel altar.

Et li-

Et licet ad ordines conferēdos præfixa, & diffinita certa tępora sint, vt iam ostendimus: summus tamen Romanæ Ecclesiæ pręsul quodlibet tempore ordines etiā sacros conferre potest. capit. 1. de tēpo. ordin. Quia prohibitio hæc à iure positiuo originem habuit, à quo ipse solutus est. c. propositum. de concess. præpen. Imo scribit. Ang. in. l. 1. C. de sent. pass. posse Antistitem Romanum solo verbo Episcopum vel prælatum creare licet hoc facere non sit solitus, sed formam debitā seruat, vt alij ita seruent. Et hanc ipsam gratiam ordinādi extra tempora concedere potest Episcopis in ordinandorum fauorem. Tradunt Doctores in dict. cap. 1. Rebuff. in. d. pract. d. glo. 1. num. 12. & hoc Romanę curię Stillus obseruat: prout testatur Simon Maiolus in tract. de irreg. lib. 3. cap. 14. num. 9. Is vero qui extra tempora absque Romani Pontificis indulgentia temere fuit ordinatus, characterem recipit: nō vero ordinis executionem. c. cum quidam. de temp. ordin. Imo sic promotus inter irregulares ascribitur à Specula. in tit. de dispensat. §. iuxta. versic. Ité ordinatus extra tempora, de quo latius infra agendum erit. Quinimo Episcopus qui ordines contulit, graui pœna plectendus est, cap. cum quidam, cap. 2. de tempo. ordin. & ordinandi potestate priuatur, ca. Subdiaconus. 77. dist. Hodie vero ex sacro Concilio Triden. sessione. 23. cap. 8. de reform. ab ordinum collatione per annum suspensus est.

Dispēsatio autem cum eo, qui extra tempora ordinibus fuit initiatus ab Episcopo qui in nulla fuit culpa, obtineri potest, vt post condignam pœnitentiā susceptos ordines possit exercere. cap. consultationi. de temp. ordi. Sed vt ad altiores promoueatur, à solo Romano Antistite impetrari potest. not. Sylues. in summa in verbo, irregularitas. q. 10. Tabi. in verbo, irregularitas. 4. num. 6. Summa confessor. de ęta te ordin. q. 35.

Ante legitimam ætatem. Adde quod natura (vt libro de Senectute scribit Cicero.) *Vnicuiq; suam tempestiuitatem dedit, infantium puerorum, & adolescentiū infirmitas est, ferocitas iuuenū, grauitas iā constātis ætatis, maturitas Senectutis, Senij autē labor, & dolor: atq; inter illas ætatis quædam cōsiliorū expertæ sunt, vt infantia, pueritia decrepita ætas. Quædā consilia habent, sed ea fragilia, & infirma, vt adolescētes: quædā firma quidē, sed nec dū vsu, & experiētia corroborata, & iuuentus: quædā matura, & solida, multaq; rerū cognitione, vsu & exercitatione confirmata, vt media ætas, & senectus.* Hac itaque ratione fit vt clericis pro ætatis qualitate ordines, & beneficia cō ferantur. Et ideò sunt quidem singulis ordinibus præscriptæ ætates, quāuis pro varietate temporum diuersis mensuris statutæ. Tonsura etenim fere semper in septennio obseruata est text. cum gloss. in c. nullus. de tēpor. ordin. in. 6. qui annus debet esse completus. c. in singulis. 77. dist. Regia. l. 27. tit. 6. part. 1. Reliquorum vero ordinum varij fuerūt termini, vt constat in. d. c. in singulis, & in cap. placuit. ead. dist. 77. Postea autem in Cōcilio Vienensi

B *Ciceronis elegantissima verba de humana ætate.*

Qua ætate singuli ordines sint conferēdi.

nensi, Sacris ordinibus certus sta tutus est terminus, nempe subdia conatui annus decimus octauus diaconatui vigesimus sacerdotio vigesimus quintus, vt in Clem. generalem, de ętate, & qualitate. Episcopatui semper annus trigesimus necessarius fuit cap. cũ in cunctis, de elect. At Conciliũ Tridentin. sessio. 23. cap. 12. sum ma consideratione huic rei prouidit nam subdiaconatum permittit existenti in vegesimo secundo anno, diaconatum vigesimo tertio, presbyteratum vigesimo quinto. Reliquis vero minoribus ordinibus nullum tempus præfixit, quasi plus momenti habendum sit in literis, & moribus, quam in ętate: ad quod mire congruit sentẽtia Diui Tho. in. 4. sentent. distin. 25. Hi autem anni omnes, in ordinibus recipiendis necessarij nõ exacti, sed cepti sufficiũt, vt in dict. Clem. generalem, vbi glo. & Doctores & notat noster Greg. in dict. l. 27. part.

Ordinatus ante legitimam ętatem ea superueniente, a impedimentum declaratur.

Is vero, qui ante legitimã ętatẽm sacris ordinibus fuit insignitus, non potest eosdem ordines exercere, donec legitima ętas accesserit: qua quidem accedente, cessat omne impedimentum, & ea ratione libere poterit in susceptis ministrare cap. non est cõpos. de tempo. ordin. not. Arch. & præpos. in cap. placuit. 77. distin. Henri. in cap. consultationi de temp. ordi. & hanc opinionem communem esse fatetur insignis, D. Couar. in Clemen. si furiosus, de homi. 1. parte. §. 1. num. 4. Nec ante legitimam ętatem, ordinatus est ipso iure suspensus sed suspendendus, vt in dict. cap. non est compos. Quem ita interpretantur Archi. Præpo. Cardi. à Turrecrema in dict. capit. placuit. Florent. in. 3. part. titul. 14. capit. 16. §. 15. Alber. Trot. de vero, & perfecto cler. lib. 2. cap. 17. quam opinionem communẽ esse testantur Card. in dict. cap. vel non est compos. ad finem Præpo. in dict. cap. placuit Gonsal. à Villadiego de irregul. cap. de suspen. col. 2. Mart. Nauarr. in manuali confess. cap. 25. num. 70. & eam sequitur Maio. in. 4. senten. dist. 24. q. 5. Fuerunt tamen multi (maximę authoritatis viri) qui expressim tenuerunt, ante legitimam ętatem ad ordines promotum, ipso iure suspensum esse. At si communem sentẽtiam amplectimur omni prorsus difficultate caret in ordinibus ministrãte ante ętatem à iure diffinitam minime irregularitatẽ contrahere, cum nec à iure vel ab homine suspensio imposita fuerit. Quod si quis contrariam sequi maluerit, idem asseuerare necesse erit, cum suspensio hæc non ob crimen, sed hoc defectum à iure fuerit statutũ. Ita tenuerunt Cardi. in dict. Clem. generalem. 5. & 6. q. Domini. in cap. eos de tempo. ordi. in. 6. Cardin. in cap. si celebrat. de cler. excom. Villadiego in dict. cap. de suspensione, colũna. 2. quam opinionem communem esse fatentur eam sequuti, Eloren. in. 3. par. tit. 28. cap. 1. §. 1. col. 2. D. Couar. d. §. 1. nu. 4. hoc de iure veteri, quid autẽ de iure nouo in hoc decretum sit infra docebimus.

Sine licentia sui Præsulis. Adde quod facultas hæc per literas (quas dimissorias appellamus cõ

C

Traditur multa le-

Etu non in digna de literis dimissorijs.

cedi solet, illarumque vsus etiã S. Augustini temporibus seruari consueuerat: vt ipse testatur in Epist. ad Clerum Hyp. Epist. 117. vers. *Cum enim ista mea causa.* Et aliquando literæ istę sunt speciales, nempe vt possit quis à tali Episcopo ordinibus insigniri, & tunc si ab alio ordinatur ordinibus collatis minime iuuabitur, cum nullam ad hoc facultatẽ habuerit, & vnius concessio alterius censetur exclusio. l. sic prætor. ff. de iudi. cap. nonne de præsump. Solent etiam literæ generales concedi, vt possit quis ordinari à quocunq; Antistite gratiam, & communionẽ Sedis Apostolicæ habente. cap. pen. de præscrip. notat Petrus Ruff. in pract. benefi. de literis dimissoris. n. 3. Quibus quidem literis oportet vt exprimatur, qui ordines illarum ratione sunt ministrandi, quia concedendo solum recipi minores, vel ordines tãtum, maiores ordines minime comprehenduntur. capit. 1. de temp. ord. Oportet etiam quod dictæ literæ contineant excusationis causam, ob quam ipse proprius Episcopus non potest ordines cõferre. capit. 1. de temp. ordin. lib. 6. ibi. *Per eius Episcopi patẽtes literas causam rationabilem continentes, quare ipse eum nolit, aut nequeat ordinari.* Consuetudine tamen in multis prouincijs receptũ est, vt nulla causa assignetur, quam cõsuetudinem validam esse scribit Petrus Rebuff. in loco iam allegato. num. 28. Nec dimissorię literæ concedi debent, ante legitimum examen, & approbationẽ, vt in Concilio Trident. sess. 23. c. 3. Has autẽ dimissorias ab Episcopo originis dummodo sit electus, & confirmatus, licet nõ cõsecratus concedi oportet. c. nullus, de temp. ordi. libr. 6. vbi decretum est etiã concedi ab Episcopo domicilij, vel beneficij, & à Vicario Generali Episcopi, ac capitulo sede vacãte, inferiores nullo modo eas concedere possunt, vt ibi nisi hoc faceret ex legitima consuetudine, vt glos. & Doctores, ibi notat. & Aufre. in Capella. Tolosa. decision. 450. Hodie vero secundum Concilij Tridentini decretum, sess. 23. c. 10. solus Episcopus eas cõcedit. Et ideo nec Abbatibus, nec alijs Prælatis exemptis prætextu priuilegiorum, aut immemorialis consuetudinis, nec capitulo sede vacante id iam licebit, nec illis permittitur, qui in Episcopi iurisdictione succedunt, qui vero sanctissimam illam sanctionem violauerint ab officio, & beneficio per annũ ipso iure suspensi sunt, capitulũ autẽ ipso facto sub iacet Ecclesiastico interdicto Cõcil. Trid. sess. 7. cap. 10. de reformatione. Ordinati autẽ prætextu dictarum literarum (quas capitulum misit) si in minoribus constituti fuerint nullo clericali priuilegio, præsertim in criminalibus gaudẽt maioribus, etenim insigniti eorum exsecutione ad beneplacitum futurũ, Prælati sunt ipso iure suspẽsi, vt ibi.

Poterit tamen capitulũ has dimissorias literas indulgere, quãdo Episcopalis sedis vltra annũ vacauerit, ita colligitur manifeste ex dicto Sacrosancto Tridentino Concilio, dict. capit. 10. sessione. 7. cum tãtum capitulo, vacãte sede prohibeat dimissorias

literas

literas indulgere infra annum, à die vacationis: lapso vero anno ius antiquum non mutatur: & ideò in viridi obseruantia manet. l. præcipimus. C. de appella. cũ alijs. Alter, & secundus casus est quando quis ratione obtenti vel obtinendi beneficij, arctatus sit ad Sacros ordines suscipiẽdos tunc capitulum vacante sede, dimissorias literas poterit concedere Concil. Trid. allegato cap. 10. ibi. *Alicui qui beneficij Eccle siastici recepti siue recipiendi occasione arctatus non fuerit.* Tertius casus erit, Sede Apostolica vacãte, tunc sacro Collegio eas literas dare prohibitum non videtur, quia illius vacantis sedis iurisdictionem, nõ apparet in hoc à Tridentino Concilio fuisse limitatam, & ideo ea vti permissum esse censetur, ita tenet Simõ Maiolus de irregulari. lib. 4. c. 5. num. 5.

Non tamen poterit Episcopi superior, nẽpe Archiepiscopus iure Metropolitano, subditis suffraganeorum suorũ, vt primam initientur tonsura, vel ad ordines promoueantur, dimissorias literas tribuere, ita tenet Perusi. & est communis sententia scribentium in dict. c. nullus, de tẽp. ordi. in. 6. At Summus Ecclesiæ Præsul Christianis omnibus eas potest indulgere. c. 1. de tempo. ord. quia est generalis Episcopus totius mundi. c. fraternitatem. 81. dist. c. cuncta per mũdum. 9. q. 3.

Postquam vero dimissoriæ literæ ab Episcopo fuerint concessę minime spirant concedẽtis morte. Ita singulariter tenet. Cardi. in Clemen. fin. quæst. 5. de elect. & suffragatur casus notabilis in extrauag. inter cunctas. §. duos de priuileg. & hanc opinionem sequi videtur Petrus Rebuff. in pract. benefi. de formula dimissariarum. num. 40. & eam fatetur communem insignis Mart. Nauarr. in. c. placuit. num 35. & nu. 161. de pœnit. distinct. 6. Pari ratione idem videtur asseuerandũ in dimissorijs literis, à capitulo concessis sede vacante, in casibus sup. expressis, & à Sacro Cõcilio permissis, & hoc docet expresse Ioan. Imo. in cap. 2. in fin. ne sede vacante. Nam concessa à capitulo, effectum sortiuntur finita capituli potestate. capit. his quæ de maiori. & obi. capit. vni. eo tit. lib. 6. Anchar. in cap. 1. in fin. ne sede vacan. Federi. de cen. consi. 16. Quibus plurimum cõducit, quia licet mãdatum de aliquid faciendo, morte mandantis spiret: non tamen gratia, text. in cap. si cui. de præben. in. 6. & in cap. si super gratia, de offic. de lega. eo. lib. vnde dixit gloss. celeberrima in. c. cũ ex eo, de elect. lib. 6. in verbo, septenniũ, quod dispensatio parocho ab Episcopo concessa, de non residendo, vt literis vacare possit, nõ solũ morte eius nõ finiri, sed & quod plus est, nec ab eo possit, reuocari, quam dicit esse Sing. Roman. sing. 517. His etiam consonũ est, quod facultas cuipiam concessa de celebrando in domo sua, morte concedentis nõ extinguitur. Ita Rota in antiquis decis. 580. incip. Camerarius. Nec ab hoc alienum est, quod pulchre scribit Inno. in cap. quod translationem, de offic. de lega. nẽpè indulgentias à Legato concessas, eius legatione finita durare, cuius

opinionem communem esse testatur Nauarr.in d.c.placuit. d. num.164.quo loco ipse iure cõsonum esse cẽset facultatẽ eligendi confessarium minime cõcedentis morte finiri.

Tribus tamen casibus singularibus potest qui ab alieno Episcopo absque literis dimissorijs ordinibus insigniri.Primus est, si Episcopus proprius fuerit suspensus,eo quod alienos ordinarit, tunc alienos suos ordinare poterit,text.not.in cap.2.de tẽporibus ordin.libro sexto. Sed ordinati probare tenentur Episcopi suspensionem, per Metropolitani declarationẽ, alioquin non crederetur ordinario:vt optimè scribit Petrus Rebuff. vbi supra.num.19.

Eleganter interpretatur textus in.c. Lugdunensis. 9.q.2.

Secundus,quando Episcopus sibi non subdito ordines cõfert, cum spe ratihabitionis propij Episcopi,quæ posteà sequuta est tunc sane nullæ dimissoriæ literæ necessariæ sunt,& absque pœnę metu id fieri potest,text.not. in cap.Lugdunensis.9. quæst. 2. Sic tenent Raymund. qui fuit opinionis huius, antesignanus in summ.tit. de form. consecra. versic.In summa. Nota quod ordinati.& sentit glos.in cap.nullus alterius,in fine.glos. mag. 9. quæst.2. Sequitur Maiolus de irregularitate.lib.4.cap.2.numer. 7. & à sensu contrario probari opinio hæc videtur in Concilio Tridentino,sessio.14.capit.3. de reforma. Contrarium tamen innuit glos.in cap.eos, de tempor. ord.in.6. & opinionem istam sequitur Rebuff.vbi paulò ante al legaui.num.11.Paris. consil. 136. colum.1.volum. 4.sum. confess. tit. de ætate ord. quæst.38. Quæ opinio ea ratione fulcitur, quia proprius Episcopus eam ordinũ collationem ratam habere non potest,cum suo nomine celebrata non sit,vt in reg.ratum,de regul.iur.lib.6.capit.cum quis. de senten.excom.lib.6. Et cum talis ordinatio sacris canonum decretis irrita sit,rata haberi minime potest.l.quod ab initio.ff. de reg.iur.quæ sententia mihi verior videtur contraria, namque ansam præstaret Episcopis , vt hoc quæsito colore alienos ad ordines promouerent , inde innumerabilia damna orirentur. Fateor tamen quod plurimũ refragantur,text. in dicto capite. Lugdunensis, de cuius intellectu nimis inter Doctores cõtrouersum,& ea ratione patitur diuersos intellectus. Primò,quod illius text. decisio iuribus nouioribus sit antiquata,vt sentire videtur Archid.ibi.ad finẽ vers. Sed contra, qui allegat plura iura contrarium disponentia,quorum pleraque emanarunt, post illius sanctionem.Secundò , interpretari,potest,vt tantum procedat, in collatione primę tonsuræ,seu minorum ordinum,nó vero in sacris maioribus ordinibus: quem intellectum scribit Quinti. Mando. vir sanè doctissimus in regul. Cancel. regul. 24.quæst. 4.num.12.Tertiò,potest asseuerari,quod ideò admissa fuit ratificatio, quia ille ordinatus notus erat,prout ibi ponderat Archi.num.3.erat quidem saltim secundum antiqua iura, maxima differẽtia inter ordinatum cognitum, vel incognitũ. Quartò,ex eo quidẽ procedere,

text.

text.ille videtur, quod ordinatio facta fuit idoneo,&habili,& non incontemptũ proprij Episcopi, sed quia crediderit ei placere,nõ vero liceret alias,ita sentit glos.ibi.& glo.mag.in capit. nullus alterius, ead.causa, &. q. & in cap.Episcopus, in diœcesi. 7.quæst.1.sequitur Mando. d.q. 4. sed mihi primus intellectus magis arridet. Nec quinto displi cet intellectus asignatus à Petro Rebuff.in pract.benefi.1.par te.de formula dimissoriarum literarum. num. 14. qui asseuerat eo.text.non probari, quod per ratihabitionem Episcopi confir metur ordinatio, sed Episcopus relaxat iniuriam, sibi ab ordinato illatam, ibi, miserationis intuitu in suo quoque honore re cipias.

Tertius casus est,'quando quis triennio commoratus fuerit cũ aliquo Episcopo,tunc ab eo potest ordinibus insigniri,si statim cũ ordinibus,illi beneficium Ec clesiasticum conferat, ita diffini tum est in Concilio Tridentino,sessio.23. capit.9. de reform. quod tantum locum obtinet,vt ex eius verbis deducitur in illis familiaribus, qui cum Episcopo commorantur,& præsentes suis obsequijs assistant,alioqui, si absentes fuerint in regione remota etiam si illorum sumptibus vi uant,sine dimissorijs literis ordi nari nõ possunt,nam Episcopus hoc casu minime potuit, illius mores nosse,quãdo quidem hoc trieannium ad hoc præfixũ est.Et conducit etiam eiusdem Concilij Tridentini decretum,sess.14. c.2.de reform.ibi. *Etiam prætextu familiaritatis continuæ commẽ salitatis suæ.*Et cum potestas hęc limitata sit, non debet excedere limites.l.diligenter.ff.mand.tra dunt latissimè Moderni in cap. cum ordinem,& in cap.si quando,de rescrip.Quæ qualitas necessario probanda erit not.Lap. alleg. 59. Bellamera decis. 747. Nec verbis narratiuis Episcopi hoc asseuerantis fides adhibenda est,vt multis adductis probat doctissimus Petrus Paul. Paris. consi.137.numero.31. volum.4. Non tamen poterit huiusmodi Episcopus in interstitijs temporum,vt illis non seruatis familia ris suus ordinetur, quia cum facultas ordinandi non subditum familiaritatis ratione à sacro Cõ cil. concessa odiosa sit diuersa est,& plurimum differat à potestate dispensandi ad illam nõ debet extendi,ita nouissime cõsulit Martin. Nauarr. cap.11.fo.16. num.2.tit.de temp.ordi.Episcopi tamen titulares familiares suos nullo modo ordinibus cõsecrare possunt,nec primam tonsuram conferre, absque sui proprij prælati expresso consensu, vel literis dimissorijs: contra facientes ab exercitio Pontificalium per annũ,taliter vero promoti ab exsecutione ordinũ sic susceptorum,donec suo prælatu visum fuerit ipso iure suspensi sunt, vt in dicto Concilij decreto.

Ordinis exsecutio. Adde quod de iure antiquo ad Sacros ordines literis dimissorijs promoti ab alieno Episcopo suspensi sunt ab ordinum exsecutione quo ad se tamen,non quo ad alios:& ideo si in susceptis ordinibus ministrauerint, nullam irregulari-

tatis labē contrahebant, ita glos. Domi. & Doctores in capit. eos, de tempo. ordin. lib. 6. Ioan. Andr. in capit. quod translatus eo. tit. in volumine. Et ea ratione in dispensatione obtinenda contra ctæ suspēsionis sat erat, quod exprimeretur quod non obstante tali suspensione possent vti clericali charactere, & in susceptis ministrare, ita Angel. in sum. in verbo, irregularis. §. 32. Sed hodie aliter statutum est, vt infra latius describimus.

Et non solūm minores, vel alij Sacri ordines ministrari nō possunt ab Episcopo alieno, absque dicta suspēsionis pœna, sed si prima tantum conferatur tonsura, talis ordinatio nulla est: quia Episcopus Sacrorum Canonum statuta violat, quia nititur huiusmodi initiatum, ab aliena plebe vsurpare. cap. primatus. 71. dist. & ibi not. Card. à Turrecrema. text. not. in dict. cap. eos, de tempor. ordi. in. 6. & ibi not. glo. in verbo, ordinare, & Doctores ibi communiter sequuntur, text. in cap. fin. & ibi glos. fin. eo. tit. & libro. Et ea ratione, gaudere non potest, qui tonsura sic initiatus est, priuilegio clericali prout se ita vidisse iudicatū, testatur Bartho. Cassa. in consuetu. Burg. Rubr. Des iustices. §. glos. *Son creux.* in fine. Quod sequitur Petrus Rebuff. in tract. nominati. quæstio. 14. numer. 42. & hoc verius censeo, licet contrarium tenuerit Guid. Pap. decis. 449. incip. laicus.

Ex quo manifeste sequitur, quod sic promotus non poterit Ecclesiastica obtinere beneficia, sicut si tonsura non esset initiatus cap. fin. de clerico excomun. ministran. paria namq; sunt nullam obtinere tonsuram, & habere inutilem, quoties vitiose cautum est, pro noncauto haberi debet. l. quoties. ff. qui satisd. cogā. Et ideò impetrans à Summo Romano Præside aliquod beneficium, si non exprimit se ab alieno Episcopo fuisse promotum, illius impetratio subreptitia est iudicanda: quia si Pontifex cōpertum habuisset, tonsuram nullam esse, ei non contulisset: vel saltim non ita de leui. capit. postulasti in fine, de rescript. tradit Oldrald. consil. 215. column. penultim. Nam cum iste quo ad se suspensus sit: priuatus est omni actū spirituali, tendente ad sui commodum: vt scribit Anton. in dict. cap. fin. & ob eam causam redditur inhabilis ad obtinenda beneficia capit. cum bonę, de ęta te, & qualit. Ita singulariter multis adductis rationibus, & fundamentis consuluit Ioann. Cepha. consil. 682. per totum, vol. 5. quē vide.

Et ea ratione optimum erit consilium, vt is à Pontifice Summo literas impetret (*quas perinde valere vocant*) vt impetrantis ordinatio perinde valeat, si à proprio Episcopo collata fuisset, & sufficeret sola signatura, & tunc nihil ei opponi poterit, quod fieri poterit, antequam beneficium acceptet: posteà vero in præiudicium alterius non valeret. Ita scribit Petrus Rebuff. in tractat. nominationum, quæst. 14. num. 42.

Extrauagās Pij secundi. De qua extrauaganti cōstitutione, vltra Doctores hoc capite ab authore allega- E

Extrauagans cõstitutio Pij. II. Pont. Max. quæ incipit. Cũ ad sacrorum ... Ita tissime interpretatur.

allegatos meminerũt Petrus Rebuff. qui ad literam eam refert in practic. benefic. in titulo, de clericis ad sacros ordines male promot. glos. 4. Didac. Couarru. in Clemen. si furiosus. 1. parte. relect. 3. 1. numero. 4. de homi. Domin. Soto in quarto distinction. 25. quæst. 1. art. 3. Gregor. Lopez in. l. 28. tit. 6. part. 1. in verbo, *El beneficio*, Mart. Nauarr. in. c. accepta. oppositione. 8. num. 34. de reti. spoli. & in manua. confess. c. 25. num. 70. Quæ hodie confirmata est nouissima Pij. V. Pontificis Maximi cõstitutione, vt habetur inter suas Apostolicas sanctiones (quas motus proprios appellamus) sanctione inquam. 22. fol. 14. Circa quam constitutionem, aliqua sunt consideratione dignissima, & vsu frequentia à candidis lectoribus notanda.

Primò, quod eius dispositio minime eum comprehendit, quoad forum enim conscientiæ, qui bona fide, & probabili ductus ignorãtia (puta ætatis) ordinibus fuit insignitus. Ita optime scribit Mart. Nauar. in. d. c. accepta. oppos. 8. num. 32. Quia illa Pontificia cõstitutio his verbis vtitur. *Præsumpserit, &c.* Quæ dolum significant, ex Cardin. sententia in Clement. 1. q. 38. de priuileg. Idem sequitur ipse Nauar. in manua. confessor. c. 27. n. 155. & secũdum illam opinionem ipse consuluit consi. 50. tit. de temp. ord. fol. 642.

Secundò, quod is qui temerarie suspensionem illam cõtraxit, postea vero peccato iam per pœnitentiam purgato, bona & candida fide, existimans sibi licere celebrauit, irregularis nõ est. Ita Nauarr. in dicto cap. accepta. numer. 34. hoc ipsum intelligens, quoad forum interius, & exterius modo probabilis ignorantia interuenerit. Idem Nauarrus in dict. capit. 27. quod ipse probat ex his, quæ in simili voluit glos. in capit. solent. de senten. excommuni. in. 6. in glos. pen. Quæ probat frequenter bonam fidem ab irregularitate excusare quam glos. Doctores ibi communiter amplectuntur, & eam nonnullis rationibus confirmat Nauarr. in. c. cum contingat remedio. 3. de rescrip. folio. 261. ver si. Secunda decisio. Pro quo etiam iterum sunt ponderanda verba dictæ constitutionis. *Præsumpserit, &c.* Quæ, vt dixi, dolum significant, vt tenet glos. in signis in extrauagã. iniuncti. de elec. in verbo, præsumat. ita etiã dictam extrauagantem interpretatur. D. Couar. in. d. 3. 1. num. 4.

Tertiò, erit egregia illa constitutio interpretanda, quãdo quis Sacris ordinibus fuerit insignitus, secus si ad minores tantum ordines fuerit promotus, tunc quidem pœnam illam suspensionis ipso iure minime incurrit. Ita scribit Nauarr. in manua. cõfesso. capit. 25. numero. 70. Idem Nauarrus consilio. 31. numer. 2. titulo de tempor. ordin. & vltra eum idem scribit Petrus Rebuff. in benefic. pract. tit. de clericis, ad sacros ordines male promo. glo. 3. n. 1. Quod ex d. extraua. manifestissime deducitur quę tantum loquitur de Sacris ordinibus, & nõ de alijs, & vnum exprimendo, alterum negare videtur, c. nonne de præsum. l. cũ prætor. ff. de iudi. & si voluisset in-

telligere de omnibus ordinibus dixiſſet cap. ad audientiam, de decim. Maximè quia decretum illud odioſum,& pœnale eſt, & ea ratione reſtringendum, reg. odia.de irregul.iur.in.6.cũalijs. Nec refragatur text.in cap.1. de temp.ordin.lib.6. Si quidem in ſuo caſu intelligitur, vt ibi Doctores not. & ita tenendum eſt, licet contrarium tenuerit Sylueſter. in ſumma,in verbo,irregularitas.queſt. 9. Peccauit tamen mortifere is qui male ordinatus fuit, nec abſque peccato poteſt prædictis minoribus ordinibus, vti donec quãdo ordinatio fuit ab alieno Epiſcopo facta à propio ratificetur,vt ſcribit Nauar. d.conſi.31.

Quartò, nec illud eſt prætermittendum, quod ſuſpenſio illa quæ inducitur ex collatione Sacrorum ordinum ſi fierit contingerit ab alieno Epiſcopo,vel extra tempora ordinarij proprij arbitrio relicta eſt: ipſe quidem eam tollere poteſt,cum expedire iudicauerit. Ita ſancitum eſt in Concilio Tridentino, ſeſſione.23.cap.8.de reforma. Ex quo etiam colliges,ſuſpenſionẽ hanc ipſo iure impoſitã eſſe, cum per verba præſentis temporis inflingatur gloſſ.not.in.l. ſi quis maior in verbo,infamia, iũcto tex. ibi in verbo,notatur.C.de tranſact.vbi Bar.Bald.Salicet.& Paulus de Caſtro,& alij recentiores notant gloſ.in.l.ſi quis in tantã in gloſ.magna,verſiculo.Quarto quæro.C.vnde vi.vbi Bar. & Angel.colum.final. & in.l. ſicut in verbo,minime.C. de teſtamẽ. mili.& in.l.§.afficerentur.C. ne liceat poten.Anton.in capitulo accedentibus colum. penult. C. de priuileg.Dom. in capitulo.1. in fine,de iniur. lib.6. Abbas in capitulo cęterum. column.1. de reſcrip.Deci.in authen.Caſſa.colum.1.C.de Sacro.Eccleſ.quãfatetur communem,&receptam ſententiam And.Tiraquel.in repet. l.ſi vnquam,in verbo,reuertatur num.21.C.de reuocan.dona. cui ſuffragatur text.in capit.excommunicamus de hæret. & tradit etiam Feli.in cap.Rodulphus.n. 28.& 30.de reſcrip.&ſentit.glo. in regula,in pœnis,de regul.iur. libro. 6. quam eſſe communem teſtatur Nauarr.in manu.ca. 27. num.249.

Quintò, non incongrue controuerti poteſt,an is iudicandus ſit irregularis qui contracta iam ſuſpenſione,de qua in dicta cõſtitutione,ſi in eodẽ ordinis miniſterio, in quo eam contraxit ſimul cum Epiſcopo (prout eſt de more)celebret: & verius eſſe prima facie ex eo videtur, cum ab irregularitate eſſe immunẽ. Tum quia actus ille non eſt diuerſus,nec diſtinctus,ab ipſis Sacris ordinibus,& ex vno eodemque actu non debet ſuſpenſionẽ & irregularitatẽ incurrere. Tũ quia ille non tam celebrat, quã cõcelebrat cũ Epiſcopo,nec Eccleſia miniſteriũ hoc Sacroſanctũ ordinati,miſſam cõſueuit iudicare:ſed eam quã ipſe ſolus debita ſolẽnitate celebrat. Tũ conducit,nam ſi iſte poſtquã fuerit presbyteratus ordine conſecratus,inde recederet, abſque eo q tũc cõcelebraret,nõ vulgare ſcãdalum generaretur, & maximã notam contraheret,& ea ad hoc ſub irregularitatis pœna cõpellere,

lere nimis durum ne dicam inhumanum foret, & ideò censendũ est legem cum tanta sui honoris iactura noluisse obligare. Tum hoc corroborat, quia extrauagans illa noua est decisio, & pœnalis, vt supradictum est, merito igitur restringenda. Tum ne grauissimorum virorũ testimonio, & authoritate careamus, ita Põtificiam illam sanctionem interpretatur Fr. Bartholomeus à Medina, in summa. §. septimo. fo. 49 non tamen superioribus nostris rationibus innixus, sed vna vel altera ratione, frigide tacta.

Sed verius contrariũ ex eo cẽseo, quia cum is simul cum Episcopo concelebret, atquè ideò actum exsequatur certo conueniẽtem ordini, id est, Eucharistiæ cõsecrationi non est ab irregularitatis labe immunis, sicuti notat S. Thom. in. 4. distinct. 13. quæst. 1. art. 2. & in. 3. par. q. 82. art. 2. D. Couarr. in. c. Alma mater. 2. par. §. 3. num. fi. de sent. excom. lib. 6. cui doctrinæ non vulgariter suffragatur, quia is qui furtim sine licentia Episcopi, vel approbatione examinatoris suscipit ordinem si prolata erat excommunicatio cõtra hoc faciẽtes, prout de more fit irregularitatis labe afficitur glo. celebris in. c. fin. de eo qui fur. ordi. susce. Abb. num. 4. Car. num. 1. in. c. 1. coti. Nauar. consi. 61. tit. de Simo. vno quidẽ, & eodem actu contrahitur suspensio, & irregularitas, sicut ex vno contractu nascitur obligatio, & actio. l. licet. §. ea obligatio. ff. de procurat. not. §. 1. insti. de action. & opinionem illam in proposita quæst. tenuerunt viri grauissimi, cum de disputatione hac inter nos sermo esset, nẽpe religiosissimus, pariterq; doctissimus Magister Deça, Sacræ Theologię professor insignis, & sanctissimæ Societatis Iesu decus, & ornamentum necnon pater Gabriel Vazquez ipsius Societatis Sodalis Sanctimonia, & literis præclarus, & pro ætate nemini secundus, qui nunc Romę Sacratissimam Theologiã magno cum nomine publice docet.

Magister Deça, & P. Gabriel Vazquez Societatis Iesu.

Sextò prædictæ constitutioni adaptari potest: alia interpretatio, vtrum irregularitas quæ ibi iniungitur deleri possit à sacerdote, qui authoritate literarum Apostolicarum facultatẽ habet absoluendi, à qualicunque cẽsura, & iuris esse certissimi existimo ei prohibitum esse, quod ex eo ostenditur, quia irregularitas nõ est censura, neque eius dispẽsatio necessaria est ad peccatorũ absolutionem, & facultas illa absoluendi à cẽsuris, & pœnis, quę imponi cõsueuit in Apostolicis Bullis, & Iubileis: solum quidem comprehendere videtur illas cẽsuras, & pœnas quę peccatorum absolutionem impediunt, quia in illum finem datur, vt ex Bullarũ manifestissimis verbis apparet. Nunquam sane potestas absoluendi à peccatis extendi debet, ad irregularitatis dispensationem. Ita scribit Dom. & Ale. per illum text. in capit. miror. 50 distinct. Martin. Nauarr. in manual. confessor capitulo. 27. numero. 194. & latius numer. 250. vbi fatetur ita in Romana curia seruari: & hoc tenendũ est, licet cõtrariam opinionem tenuerit Dom. Soto de iust. & iure, libro 5. quæst. 1. articulo quarto, & in

4.sentent.dist.22.q.3.art.1. Quę sequitur Anto. Cordoua,in suis quæstionibus.q.1æst.144.

Septimò,illud est animaduertẽdum,quod ſtãte hodie Sacroſancto Conc. Trid.ſeſ. irregularitatem contractamin caſibus dictę conſtitutionis, ſi occulta ſit ab Epiſcopo obtenta diſpenſatione modo ad forum exterius deducta nõ ſit,deleri poteſt, ita ſanctum eſt in ſeſ.24.c.6. de reform.

Octauò,nec illud prętermittã, quod ſi in actionibus forenſibus & publicis Eccleſiaſticis Tribunalibus obijciatur aduerſus eũ, qui Sacris fuit ordinibus inſignitus,crimen aliquod ex eis quę dicta extrauaganti conſtitutione continentur per temporisantiquitatem,vel per integritatem ordinantis, vel ordinati omnia rectè, & legitime facta eſſe præſumuntur,& onus probandi cõtrariumtranſit in opponentem: ita Inno. & Hoſt. in cap. innotuit de eo qui furti. ordi.ſuſcep. vbi Anton. col.3. Petrus Pol. in practica crimi.cano.2.part. cap. 7.num.10.

F *Cogatur continere.* Vide Calderi.conſi.vni.incip.quidam preſbyter.tit.qui clerici, vel vouen. Domi.Soto in 4.ſent. diſt.25.q. 1.art.2.Petrum Rebuff.in pract. beneñ.tit.de clericis , ad Sacros ordin.malè prom.gloſ.2. numero. 10.

Ac ſimoniaco.

CAPVT. XXVII.

1 *Ordinatus à ſimoniaco,non recipit ordinis exſecutionem.*

REcipiẽs ordinesab eo qui ſit ſimoniacus,nõ recipit exa ſecutionẽ, & eũ ordinatorem non habeat,nec etiam ſi ignoranter, ſi ſi diſpẽſetur cũ eo,ita dicit gloſ. in capitulo.Per tuas,lo ſecundo de ſimo.in gloſ.fin.in fine.Et notat Hoſtien.in ſumma, de temp. ord.§.A quo, verſiculo. Quid ſi Epiſcopum.Et tenent etiam Angelus,& Sylueſt. in ſuis ſummis in verbo,irregularitas, in verſiculo. Septimo quæritur.Tu vero vide notabilem diſtinctionẽ, quam facit Præpo.in cap.ſtatuimus.lo.1.in fin.1.quæſt.1.vbi ſecundum eum multum refert,an quis ordinetur à ſimoniaco tolerato , quia tunc non eſt quod imputetur illi,licet ſciat eum ſimoniacum,debet Sacramẽta ab eo recipere, niſi eſſet notorium, vel teſtibus hoc poſſet probari. An à ſimoniaco præciſo,quia ſi ignoranter, ex pietate Eccleſiæ habetur rata.Si ſcienter, & ſponte,irrita eſt eius ordinatio.Si coacte,reus erit vſurpatæ dignitatis:ſi intra menſem cum poterit,ad Eccleſiam non redierit.Et vide Hoſtien.in dicto.§.A quo tenentem,quod ſic credo,vel ſcio Epiſcopum ſimoniacum,non in ſuo ordine,ſed in collatione ordinis,ſeu beneficiorũ, ſi poſſum obtinere quod ab alio ordinet, hoc debeo facere , alioquin quãdiu toleratur ab Eccleſia , & eſt occultus,ſecure recipio,ſi compellat me,non obſtante conſcientia repugnante.

E *Xſecutionem.* Non tamen vti A liter, quod ſi Epiſcopus non

ſit

sit publicus symoniacus, si aliquis insscio illo qui Sacris ordinibus est initiandus, vel sciente, & contradicente aliquid illi dedit, vel promisit, non solum is qui ordinatur, recipit ordinis characterem, sed eius executionē. Ita tenet Bella. quem refert, & sequitur Cardin. Alexander in capitulo si quis. 1. quæst. 1. & in capitulo statuimus, ibi, quidquid reclamet. glo. in dicto. capitulo si quis. Imò nec soluendo postea illud, quod se insscio promissum est, suspensionem aut excommunicationem incurrit. Ita Sylu. in summa, in verbo, Symonia, quęstion. 8. §. 5. quē sequitur vir perpetua memoria dignus Mart. Nauarr. in manu. confess. cap. 25 num. 68.

Declaratur Conc. Trid. sess. 21. c. 1. de reforma.

Et vide hodie egregiam decisionem Sacrosancti Cōcil. Trid. sess. 21. c. 1. de reformati. vbi prohibitum est aliquid pro collatione quoruncunque ordinum recipi, nec etiam pro prima tōsura vel literis dimissorijs aut testimonialibus, nec pro sigillo etiā si spōte detur, recipi potest ab Episcopis, vel ab alijs ordinū collatoribus, vel eorum ministris: qui vero sanctionem illam violauerint, tam dantes quā accipiētes, vltra diuinam vltionem pœnas à iure impositas incurrunt. Notarij vero in illis tantū locis in quibus laudabilis consuetudo nō viget, nihil accipiēdi: pro singulis tantum literis dimissorijs, aut testimonialibus, decimā tantum vnius aurei partem accipere possunt, hac lege, vt nullū salarium pro suo munere exercendo, sit constitutum: tunc operam suam gratis præstare tenentur, quod si aliter fecerint supra dictas iuris pœnas, ipso iure incurrunt.

Poterit tamen notarius siue Tabellio post instrumenta cōfecta, & post ordinum collationē ab ordinato, nulla promissione præcedente sponte oblata recipere: quia talis oblatio ex ambitis petitione non processit. cap. sicut Episcoporum. 1. q. 2. & vbi causa non adest, vitium non imputatur. cap. Neophitus. 61. dist. nam vbi cessat causa prohibitionis cessat prohibitio. l. 1. C. si rector prouin. tex. in cap. non debet. de consan. & affini. Ita nouissime tenet Balta. Altamir. in tracta. de visitatione, in verbis, concilij qualitercunque, numero. 26.

Idem iure sancitum est in medico, qui publicum stipendium cōstitutum habet, ne quid ab ęgrotis recipiat, potest ab eis, post sanitatem restitutam sponte oblata recipere, vt singulariter scribit Ripa in tract. de pest. par. vlt. de remedijs, ad curandam pestē §. medicorum, num. 114.

Iudex vero, an post sententiam possit aliquid à litigatoribus recipere. Vide Petrum de Anchar. consilio. 271. numero. 4. vbi in facti contingentia interrogatus consuluit, non vitiari ex hoc eius iudicium, nec crimen repetendarum contraxisse, sequitur Gem. in cap. statutum. §. insuper de rescrip. li. 6. Felinus in captua nos. in fin. versic. limita. de Symoni.

(.?.)

Excom-

Excõmunicato.

CAPVT. XXVIII.

1 *Excommunicati vera conferunt Sacramenta.*

2 *Ordinatus ab excommunicato recipit characterem ordinis, non vero exsecutionem.*

3 *Cum ordinato ignoranter ab excommunicato, dispẽsat Episcopus: si vero sciẽter, solus Papa.*

1 EXcõmunicati vera cõferũt Sacramẽta, a dũmodo in forma Ecclesiæ gerãt quod agunt notat Host. in summa, de tẽp. or-
2 dinamentis. §. A quo, versiculo. Hæc igitur, & ordinationes factæ ab eis, si in forma Ecclesiæ fiant, ratæ sunt quo ad characterẽ irritæ vero, quo ad exsecutionẽ, secundũ eum. Et vide eundẽ, in summa de ordinamentis, ab Episcopo, qui renũ. §. fin. vbi notat, quod si scienter quis recipit ordines ab Episcopo excommunicato, indignus est dispensatione. Vide glosam in capitulo finali, de ordinationibus, ab Episcopo, qui renunc. Episc. Si ignoranter potest cũ eo per propriũ Episcopũ dispẽsari quo ad exsecutionẽ quã in eum non transtulit Epis-
3 copus excommunicatus. Et vide Ang. in sua summa, in verbo, irregularitas, vers. 30. incipi. Septimo quęritur, & Sylu. in sua summa, in eodem verbo, in. §. Septimo quæritur, vbi tenent, quod ordinatus ab excõmunicato incurrit irregularitatẽ, & quod si fuerit ordinatus ignoranter, dispensat Episcopus b tam in susceptis, quam in suscipiendis. Si vero scienter, solus Papa: & idem dicũt de ordinatis à schismaticis. Aduerte tamẽ, quod si proprius Episcopus fuit ordinator, tunc videtur, quod etiã cum ignorante nõ posset ipse dispensare, quia dispensaret super defectu proprio, & ideo etiam tunc videtur esse recurrendum ad Papam, vel ad Metropolitanum. b

Sacramenta. Vide Fr. Domi. Soto in. 4. sent. distin. 25. q. 1. art. 1. Simo. Maiol. de irregul. libr. 4. cap. 25. A

Exsecutionem. Adde tex. in cap. præter hoc. §. verum. 32. dist. & in cap. 1. & 2. de schismat. & in c. cum illorum, de sentẽ. excom. & in cap. 1. & vlt. de eo qui furti. ord. rece. & in c. 1. & 2. de ordi. ab Episcop. qui renun. Episc. quam esse communem sententiam fatetur D. Couar. in. cap. Alma mater. 1. part. rellecti. §. 6. num. 6. de sentent. excom. lib. 6. B

Dispensat Episcopus. Vide Host. in sum. tit. de ordina. ab Episco. qui renun. Episc. in fine. Doctores in c. 1. de schisma præsertim Henri. & in dict. c. cum illorum. Vbi Doctores commu. tradiderunt, qui eos excipiunt, qui post ordinem ita susceptum, religionem profitentur: his sane, etiam scienter ordinationi, & ordinũ susceptioni operam dantibus, à proprijs Prælatis dispensatio potest indulgeri. Idemq; est, si post religionis ingressum id contingat. Quanuis Innocen. in dicto capitulo primo, de schisma scribit, collationem ordinum factã ab excommunicato, vel excommuni- C

municato,probabili ignorantia excommunicationis,ita firmam esse,vt absq; vlla dispensatione, eius sit exfecutio permissa, quę opinio cõmuni Doctorũ suffragio reprobata est, vt dixi supra.

Hæretico.

CAPVT. XXIX.

1 *Ordinatus ab hæretico Episcopo Ecclesiæ forma seruata, characterem ordinis recipit, nõ vero exfecutionem.*

1 ORdinatus ab Episcopo hæretico, forma Ecclesiæ seruata, licet recipiat ordinis characterẽ, a no tamen exfecutionẽ, neq; Sacramenti gratiã recipit. Vnde tales non sunt ordinandi de nouo, sed habita dispẽsatione possunt in ordinibus ministrare nisi quis ignoranter ordinetur. Si vero forma Ecclesiæ non seruatur, neq; ipsum characterẽ recipit. Probantur ista ex text. & glo. quæ ibi notat Prępo. in ca. Qui perfectionẽ. 1. quæst. 1. Et vide Hostien. in §. A quo, supra allegato, in c. proxim. ex quo etiã idẽ poteris colligere. Et vide Inno. in c. 1. de schismat. & in cap. fraternitatis, de hæret. n. 2. & 4.

a

A *Characterẽ.* Vide sing. Hosti. in summa tit. de schismaticis. §. quidiuris. nu. 4. Dom. Soto in. 4. sentẽt. distinction. 25. q. 1. art. 1. Maiolum de irregulari. lib. 4. cap. 22. per totum.

Et à collatione ordinum suspenso.

CAPVT. XXX.

1 *Ordinatus à suspenso nõ recipit exfecutionem ordinis, licet vere Sacramentum conferatur, Ecclesiæ forma seruata.*

ORdinatus à suspenso nõ recipit exfecutionẽ ordinis, a licet vere ille de ordines, si seruat formam Ecclesiæ, ita voluit Host. in sum. de tẽp. ord. in. d. . A quo in. d. vers. Hæc igitur. & Inno. in c. fraternitatis nu. 4. de hæret. & Angel. in sua summ. in verbo, irregularit. in. §. 30. inci. Septimo quæritur, quod transcripsit Syluest. in sua summa, in eod. verbo in. §. 7. quæritur.

a

A *Exfecutionẽ ordinis.* Vide quę in præcedentibus tribus capitibus dicta sunt. Et latissimè Domin. Soto in. 4. sententiarum. distinct. 25. q. 1. artic. 1. Maiolum de irregula. lib. 4. cap. 24.

Et qui Episcopatui renũtiauerat.

CAPVT. XXXI.

1 *Ordinatus ab Episcopo, qui loco simul, & dignitati renũtiauit, nõ recipit ordinis exfecutionẽ.*

2 *Cum quo tamen Episcopus potuerit dispensare nisi crassa, & supina præcesserit ignorãtia, quia hoc*

hoc casu Papa solus dispensat.

3 *Ignorantia probabilis quæ sit, vt Episcopus in hac suspensione possit dispensare.*

1 SVscipiens sciẽter Sacros ordines ab eo, qui loco simul, & dignitati Episcopali renũtiauit, a executione officij non habet, a vt in cap. 1. de ordi. ab Episcopo, 2 qui renuntia. Episcop. Quando vero non scienter id fecerit, discretus Pontifex poterit dispensare, nisi crasa, & supina fuerit ignorantia, vt ibi: quia tunc si talis ignorãtia præcesserit, vel scientia, solus Papa dispensat, secũdũ Abba. ibi. Si vero ignorantia est 3 probabilis, inferior potest dispẽsare, secundum eum. Est autem probabilis ignorantia in ordinato, quando Episcopus renuntiauit incuria, & veniens dixit, quod non renuntiauit dignitati vel omnino tacuit renuntiationem, vt not. Hosti. in summa de ordin. ab Episcop. qui renunt. in §. 1. versicul. Quid si à tali, per quem etiam vide, quid iudicabitur in dubio, quando simpliciter renuntiauit, de quo etiam per Abb. in dict. cap. 1. prope fin. qui referendo Philipp. & Hosti. concludit, quod tunc in dubio præsumitur renuntiasse loco tantũ, & non dignitati. Et vide Angel. & Sylvest. in suis summis, in verbo, irregularitas in versic. Octauo quæritur.

A

NOn habet. Vide Hostien. in summ. titul. de schismat. §. quid iuris num. 4. & Regiam. l. 22. tit. 6. part. 1.

Interdicto què tẽpore ad ordines sunt promoti.

CAPVT. XXXII. QVOD nouè editum est.

1 *Sacramentum ordinis interdicti tempore ministrare potest.*

2 *Episcopus conferens ordines tẽpore interdicti, præsertim maiores irregularis efficitur.*

3 *Quid si minores ordines cõferat*

4 *Diaconi, & Subdiaconi assistẽtes ordinum celebrationi dicto tempore, an irregularitatẽ contrahant.*

5 *Episcopus qui interdictũ decreuit, si non seruat, sed eo ordines conferet, irregularis efficitur.*

6 *Qui ad sacerdotium promouetur tempore interdicti irregularitatis labe afficitur.*

1 SAcramentũ sanè ordinis nullo modo interdicti tempore ministrari permittitur: quod tenuerũt Inno. & Doctores in. c. non est, de spõsali. Anchar. in cap. Alma mater. col. antepen. desent. excõ. lib. 6. Calderi. de Eccles. interdi. fol. 12. colum. 3. & tenuerunt ex Theologis Floren. in. 3. part. tit. 26. c. 4. Palud. in. 4. sent. dist. 18. q. 8. art. 2. cõcl. 6. Sylvest. in ver. interdictum. 5. q. 7. quam opinionem communem esse fatetur D. Couar. in dict. capit. Alma mater. 2. part. relecti. §. 2. num. 4. eã que sequitur latissimè Mart. Nauar. in manuali confess. cap. 27. num. 17. Quæ communis sentẽtia

tia procedit, etiáſi immineat neceſsitas ordinandi Presbyteros, Diaconos, aut Subdiaconos, aliosve Eccleſiaſticos miniſtros: vt ſcribit Sylueſt. in loco præcitato contra Abb. in dict. cap. nó eſt vobis, col. fin.

2 Ex qua iuris prohibitione procedit, Epiſcopum interdicti tempore ordines conferentem, ſaltem maiores & ſacros irregularem eſſe. Tum quia celebrat miſſarum ſolennia, vt cap. ſequenti poſt authoré diſeruimus. Tum quia actum exercet, ordini Eccleſiaſticó competentem tempore prohibito, vt in eodem capi. trademus, cum ad Epiſcopalem ordinem miniſterium Sacrorum ordinum pertineat, præſertim propter Epiſcopalé poteſtatem, neceſſarius eſt in ipſo Epiſcopo ſacer ordo, vt vere Epiſcopus ſit & poteſtatem indelebilem acquirat. gloſ. not. in cap. 1. de cleri. per ſal. promot. & in capit. ex literis de exceſsibus Præla. vbi Abb. Quanuis opinio contraria verior multis videatur ex eo, q̃ Epiſcopalis poteſtas indelebilis ſit, & ab alijs officijs diſtincta, tametſi eam exercere non poſsit, qui presbyter non ſit, ſecúdum Ioan. And r. & Doctores in dict. cap. 1. Sequitur Iacob. de concilio, lib. 10. artic. 7. & eſſe hanc cõmunem opinionem fatetur Abbas in dict. cap. 1. Couarr. libr. 1. vari. reſolut. cap. 10. nu. 15. Quo ad irregularitatem tamen incurrendam, in ſpecie propoſita nulli dubium eſſe poteſt.

3 Imo eandem irregularitatis labem Epiſcopus contraheret, ſi tãtum tempore interdicti, minores ordines, aut primam tonſurã conferret, vt egregie probat D. Epiſcopus Couarr. in. d c. Alma mater. 2. par. relecti. §. 3. num 4.

Sicut nec irregularis eſt qui cũ ſit excommunicatus prima tonſura, vel alijs minoribus ordinibus initiatur, vt egregie ſcribit Naua. conſ. 28. tit. de ſent. excõ.

Et non tantum Epiſcopus irregularitate afficitur ordines interdicti tẽpore conferens, ſed etiã Diaconi, vel Subdiaconi, qui veſtibus ſacris induti huic ordinũ celebrationi coadiutores exiſtunt, & ea munera miniſtrant, quæ in libro Pontificali continentur. Exercent quidem iſti tẽpore prohibito, quæ certo ordini Eccleſiaſtico conueniunt, & ideo manifeſtiſsimum eſt, irregularitatem effugere non poſſe.

Erit quidem Epiſcopus irregularis, qui interdicti tẽpore ordines confert, etiamſi ipſe interdictum decreuerit, nam illud ſeruare debet, vel tollere, aut ſuſpẽdere, text. in cap. vltim. de priuilegi. libro ſexto, notat expreſſe Calderi. de Eccleſiaſti. interdict. memb. 5.

Nec etiam ab irregularitate immunis erit Epiſcopus, qui Sacros aut alios Eccleſiaſticos ordines contulerit in illis diebus feſtiuis, qui ſpeciali iure ad diuina munera celebranda excipiuntur in capite Alma mater. §. in feſtiuitatibus de ſententia. excõmunic. lib. 6. ita ſcribit Palud. in 4. ſent. d. 18. q. 8. articul. 2. in princip. concluſ. 6. quem multi ſequuntur, quos refert inſignis D. Epiſcopus Couar. vbi paulò ante allegaui.

Qua ſane irregularitatis labe is etiam afficitur, qui interdicti tempo-

tempore ad ſacerdotij ordinem fuerit promotus, ea quidem ratione potiſsima, quia ſimul cum Epiſcopo concelebrat: exſequitur quidem is actum certo ordini Eccleſiaſtico cõpetentem, nẽ pè ſacratiſsimę Euchariſtiæ cõſecrationẽ, vt ſcribit San. Thom. in.4.ſentẽt.diſt.13. q.1.art.2.q.2. idem in.3.par.quæſt.82.art.2. Palud.in.4.ſent. diſt.23. q.4. art.2. Quibus placet permiſſum eſſe ordinatis cũ Epiſcopo ordinãte corpus Chriſti conficere, & ita apud quaſdã Eccleſias vſu obtentũ eſt. Nec hoc alicui mirũ eſſe debet: nã Inno. Tertius de officio miſſæ, par.3.c.9. ſcribit cõſueuiſſe Presbyteros, Cardinales, Romanũ Pontificẽ circunſtare, & eum eo ſimul celebrare, & corpus Sacroſãctũ Saluatoris noſtri conficere, & poſtea Euchariſtiã à ſummo Preſide accipere, Apoſtolos Domini referẽtes, qui cũ eo pariter diſcumbentes ab ipſo Euchariſtiam receperunt.

Suſpẽſionis, excõmunicationis, ac interdicti cenſura nodati.

CAPVT. XXXIII.

1 *Excommunicatus maiori excõmunicatione, vel interdictus, aut ſuſpenſus ab homine, celebrans eſt degradandus.*

2 *Crimen omne irregularitatẽ inducens meretur depoſitionem.*

3 *Excommunicatus minori excommunicatione, vel à beneficijs ſuſpenſus, ſi celebrat, irregularis non eſt.*

4 *Irregularitas licet contrahatur in caſibus ipſo iure, pœna tñ depoſitionis, qua irregulares puniũtur, imponitur per ſẽtiã.*

EXcommunicatus maiori excõmunicatione,[a] velinterdictus,[b] aut ſuſpẽſus[c] ab homine, diuina officia celebrans, in ordine ſuo degradãdus eſt. Hanc cõcluſionẽ ponit Hoſt. in ſua ſumm. in tit. de cleric. excom. miniſt. in col.1. alleg. text. in capit. Latores eod. tit. ex quo text. ibi Abb. in.2. nota. colligit argumentũ, quod omne crimen inducẽs irregularitatẽ eſt depoſitione dignũ, de quo ſe remittit ad notata in cap. Dum nõ ab homine, & in cap. At ſi clerici. de iudi. Suſpenſi verò à canone, puta minori excommunicatione nodati, vel ſuſpenſi à beneficijs, & non ab officijs celebrantes nõ incurrunt irregularitatẽ,[d] & ſi grauiter delinquant.[e] Idẽ Hoſt. vbi ſupra column.2. Et quia ſuſpenſio ſe habet multipliciter, vide bonam diſtinctionem. Abb. in cap. fin. de cleric. excommu. depoſi. miniſt. Ex qua colliges, quãdo ſuſpenſus celebrãs ſit irregularis, vel non. Et vide etiam Archi. Floren. in.3. part. tit.28. cap. 1.§.1. vbi hoc bene examinat. Et nota, quod licet irregularitas cõtrahatur in caſibus ipſo iure, tamen pœna depoſitionis, qua punitur irregularis, infligitur per ſententiam, vt not. Ioan. Andr. in cap.3. de cleric. excommunic. miniſt.

1 a b c

2

3 d e

4

miniſt. quę ſequitur Turrecrema. in capit. ſi quis Epiſcop. 11. quæſt. 3.

Maiori excommunicatione. Adde veram huius rei rationem eſſe, quia excommunicatus maiori excommunicatione ligatus, ordine Sacro præditus, quo ad ſe, & quo ad alios ipſo iure ſuſpenſus eſt. Et ideo ſi de facto celebrauerit, ex vulgatiſsima iuris regula, irregularitatis vitio notatur. tex. in cap. 1. de ſent. & re iudi. lib. 6. c. 1 c. is cui, de ſent. excom. eo. libr. cap. illud. c. fraternitati. c. vlt. de cleri. excom. miniſt.

Et non ſolum, quando excommunicatus maiori excommunicatione affectus celebrat, irregularis eſt: verum etiam ſi celebrationi authoritatem præſtat quia epiſcopus eſt, & audit miſſarum ſolennia, text. optimus. in. cap. illud, de cleri. excom. miniſt. gloſ. in Clem. 2. in verbo, celebrari, de priuileg. quam commendat Abb. in dict. cap. illud. Franc. in dict. cap. 1. de re iud. lib. 6. Card. Imo. & Doctores, in. d. Clem. 2. Gonſa. à Villadiego, de irregular. cap. 2. col. 3. D. Couar. in capit. Alma mater. 1. par. rel. §. 6. num. 9. Quam opinionem communem eſſe fatetur egregius vir Marti. Nauar. in manu. cõfeſſo. cap. 27. num. 244. Dicetur quidem hoc caſu authoritas præſtari, quando epiſcopus excommunicatus facit, & iubet, coram ſe ipſo Miſſam celebrari, idem notauit Hoſt & Doctores in capit. tanta. de exceſsib. Prælato, Socin. in cap. ad audientiam. num. 25. de homi.

Quibus illud addẽdum eſt excommunicatum celebrantẽ irregularẽ eſſe, etiam ſi nõ dum fuerit denuntiatus, ea potiſsima ratione, quia conſtitutio pontificia incip. ad euitanda ſcandala, nullã vtilitatem, vel commodũ affert ipſis excommunicatis, & ideo ipſius ſanctione iuuari non poſſunt, vt ſcribit egregiè D. Couar. in dict. cap. Alma mater d. §. 6. num. 9. &. §. 2. num. 11.

Clericus vero, qui nulla affectus excõmunicatione, corã excommunicatis ſciens celebrauerit, irregularis non eſt: quanuis grauiter delinquat, text. in dict. c. is cui. de ſent. excommu. in. 6. quod longa manu pertractauit D. Couar. dict. §. 6.

Coram excõmunicato celebrãs non efficitur irregularis, niſi in caſu notabili.

Vno tamen caſu ſingulari, clericus efficeretur irregularis, quãdo coram epiſcopo nominatim excõmunicato celebraret, & in benedictionibus illi annuat, vt de more fieri ſolet, ex gloſ. in. c. ecce. 95. diſt. Vnde talis Epiſcopus & Sacerdos, irregularitatis nota afficiuntur, cũ eiuſdem criminis participes ſint, vide gloſ. not. in Clem. in Archiepiſcopatu, in verbo, celebrari, de priuil. Abb. in c. fin. de exceſ. præ. Maiolum de irreg. lib. 3. c. 21. n. 20.

Procedit etiam præcedens ſententia in tãtum, quod etſi excõmunicatio iniuſta ſit, ſi is in quẽ prolata fuerit celebrauerit, irregularitatis labem cõtrahit. glo. not. in cap. poſtulatis, in verbo, ſpoliandi, vbi Abb. & Doct. de cleri. excõm. Abb. in cap. 1. not. 1. de Simo. S. Tho. & alij Theolog. in. 4. ſenten. diſtinct. 18. q. 2. art. 1. ad quar. quæſt. Sylueſt. in ſum. in verb. correctio. §. 9. ſi tamen

mẽ iniuſte excõmunicatus abſq; ſcãdalo celebrauerit, in animę iudicio pęnam nullam incurrit. Ita tenet Caiet. in. 2. 2. quæſt. 70. artic. 4. Adria. in quodlib. 6. artic. 1. colum. 1. & in. 4. ſenten. 4 quæſt. de confeſſ. Ioann. Drod. de lib. Chriſti. pagin. 235. D. Couarr. d. §. 7. Domin. Soto in. 4. diſtin. 22. quæſt. 1. art. 1.

Eſt tamen circa hoc mirum in modum aduertendum, quod tũc is innodatus eſt excommunicatione, & celebrat, vel alium actũ exercet irregularitatem cõtrahit: quando talis actus, alicui ordini Eccleſiaſtico competit, quẽ is qui exercet, habet, à cuius vſus exercitio ſuſpẽſus eſt. Sic tradiderũt Inno. & Doctores in ca. vlt. de exceſ. prælat. gloſ. in verbo, præſumpſerit in cap. 2. de cleri. excommu. miniſ. vbi. Ioannes Andre. Card. Ancharra. & Abb. in capit. illud vbi gloſſ. in verbo officia. eo. tit. Henri. in cap. vlt. eodem etiam tit. Nicol. Ploui. in tract. de interdict. regu. 29. & in tractat. de irregul. 45. & ſequen. Sylueſt. in verbo, interdictum. 5. q. 4. Ioan. in ſumma confeſſ. 3. libr. tit. 33. Calderi. de Eccleſ interdict mẽb. 6. Gonſa. à Villadiego de irreg. cap. 2. idem etiam ſcripſit Inno. in cap. 1. de ſenten. excõ. lib. 6. quã opinionem cõmunem eſſe fatetur D. Couarrub. in dict. cap. Alma mater. 2. par. relecti. 9. 2 nu. 3. cui ſuffragatur tex. in capit. is cui: ibi in ſuo officio. & in. c. is qui. §. vlt. ibi, *Celebrat.* de ſent. excõ. lib. 6. ex qua quidẽ veriſsima & communi regula, aliqua pro eius ornatu animaduerti poſſunt.

Primò nõ eſſe irregulares eos, qui maiori excomunicatione innodati, recitant aliquas horas etiam canonicas, & reſponſoria ad mortuorũ ſepulchra, aut Pſalmos in choro cantant, eo modo quo laici facere conſueuerunt. Ita poſt Sanctũ Thomam & Antoniũ tenet inſignis Martin. Nauarr. in manua. confeſſ. cap. 27. nu. 244.

Secundò, non ſufficere ad irregularitatis labem incurrendam quod actus Eccleſiaſtico ordini competens, ab excommunicato qui eo ordine prædictus eſt celebretur, ſed neceſſarium eſſe, talẽ actũ ſolenniter fieri, & ea ratione qui Epiſtolam, aut Euangelium dicit, ſine apparatu ſolito, non eſt iudicandus irregularis. Ita bene aſſeuerat, Martinus Nauarr. in loco nouiſsime allegato.

Tertiò, non eſſe laicum, vel fœminã irregularem, ſi poſt excommunicationis ſententiam alicuius Eccleſiaſtici officij munus exercuerint, laicus quidẽ Eccleſiaſtico ordine caret, fœmina vero ordinis incapax eſt, & ideò verè irregularitas hoc caſu cõſtitui nullomodo poteſt. Ita not. inſignis Couarr. in Clem. ſi furioſus. 1. par. relecti. §. 1. nu. 1. licet ipſe in ſuſpẽſione loquatur, eadẽ tamen ratione in excommunicatione hoc erit aſſeuerandum.

Quartò, clericum excommunicatum, & ob eam cauſam à Sacramentorum collatione ſuſpẽſum, irregularem non eſſe, ſi ea contulerit, ea ſolennitate & forma qua laici cõferre potuiſſent nempe ſi aliquem baptizent, ſecũdum ritum quo laici quãdoque ſolent

solent Baptismi Sacramentum conferre, secundum Inno. in dicto cap. 1. de sent. excomm. libr. 6. secus tamen erit, si solenniter eo modo, quo clerici solent, baptizent. Ita Henri. in cap. vlt. Nicola. plóui. de irregu. reg. 48.

Quintò, non esse irregularem eum qui maiori excommunicatione affectus, iudicat, visitat, castigat, presentat, eligit, & confirmat. quemadmodum ex prænotata conclusione deducitur, hęc quidé ad diuina munera nó spectãt, & nullibi cauetur quod ex his actionibus irregularitatis labes incurratur, & non est ideò dicendum; capit. legatur. 24. q. 2. cap. is cui. de sent. excom. lib. 6. Nauar. d. c. 27. num. 244.

Sextò, ex præscripta regula, & ex eius ratione deducitur clericum excommunicatum, suspensum, aut interdictum, irregularé non esse, etiam si Sacramẽta percipiat. Nam ipsa Sacramentorũ perceptio, non pertinet speciali iure, ad aliquem ordinis Ecclesiastici actum, quandoquidé laicis competit. Hæc est omniũ cõmunis sententia, vt testatur Couar. d. §. 1. nume. 1. Fateor tamen clericum istum, grauissime arbitraria pœna ab Ecclesiastico iudice puniendum esse.

Excusabitur tamé clericus excommunicatus celebrans, ab irregularitatis pœna, quando legitima ignorantia excommunicationis id fecerit. text. not. in ca. Apostolicæ. de cler. excommu. minist. Regia. l. 21. tit. 9. parti. 1. Collatio tamen Ecclesiastici beneficij excommunicato facta, etiam ignaro excommunicationis, nulla est. gloss. not. & ibi Abba. & Cardina. in capi. pẽde. cleric. excommu. minist. Dóctores in cap. pastoralis. §. verum de appella. quam opinionem communẽ esse fatentur Martin. Naua. in manuali cõfess. cap. 27. num. 271. D. Couarr. in dict. cap. Alma mater. 2. par. relecti. §. 7. numero. 3. Nam licet ignorantia excusęt à pœnis à iure statutis, aduersus excommunicatos aliquid prohibitum facientes, non tamen efficit eos acquisitionis capaces, contra iuris prohibitionem de qua in capit. Postulastis. de cleri. excomm. minis. cum alijs. Nec sufficeret probari ad beneficium obtinendum, testimonio confessoris absolutionem ab excommunicatione fuisse impartitam. Ita sing. tenet Calderi. consilio. 2. incip. an si opponatur. tit. de test. Sequitur Petrus Rebuff. in concordia. in forma manda. Aposto. verbo, absoluentes. fol. 551. Quod nota quia vidi hoc controuersum in causa maximi põderis. Ad fugiẽdas tamen cõtrouersias, quę circa hoc solent contingere in Romana curia, moribus receptum est, vt quoties fit alicuius beneficij collatio, aut dantur literæ ad beneficia dantur etiã absolutio impetranti ab excõmunicatione, ad illum tantum effectum, vt testãtur Ionno. Staphil. de literis gratię, & iusti. fol. 82. Felin. in cap. Apostolicæ col. 1. de excep. Hierony. Gig. de penosini. q. 14. Petrus Rebuff. in concor. tit. de excõ. non euitandis. Nauarr. d. cap. 27. num. 271.

Absolutio ab excommunicatione, solo testimonio cõfessoris, minime probatur.

Est etiam ab irregularitate immunis, qui post excommunicationẽ quę nulla est celebrat tex.

Celebrãs post excommunicationem, quæ nulla est, non cõtrahit irregularitatẽ

not.in.c.non debet.11.q.3. *Non debet* (inquit) *is pœnam sustinere canonicam, in cuius damnationem nõ est canonica prolata sententia.* Excõmunicatio sanè quæ nulla est, non debet timeri. capit. cui. 11.q. 3. Nec debet ea sententia appellari, quę nulla est, quia sententiæ effectus non parit. l.4.§. condemnatum.ff.de re iudi.& sicut.caret iuris effectu, sic authoritate & nomine rei iudicatę carere debet. Cleme. Pastoralis.§. vt igitur.de re iudic.ea ratione, iudex qui sententiam nullã protulit, litem suam non facit. glo. sing.in l.fin.in glo.1.ff.de vari. & extraordi.cogni.& hanc sententiam tenuerunt in specie proposita glo.Hugo.Domi. & vterque Cardi.in. c.1. 11. q.3. Hosti. in summa tit.de sent.excommu. §.quis sit effectus.versic.hæc vera,& in tit.de clerico, excomm. §.qualiter excusetur Abb.in ca. per tuas de senten. excomm.S. Thom.& Theolog.in.4. sentẽ. distin.18.q.2.art.4.quęst. 4. Diuus Anton.3.partit. 24. cap. 73. ad finem.Et hanc opinionem cõmunem esse asseuerat. Martin. Nauar.in d.cap. cum contingat remed.3.D.Couar.in.d. cap. Alma mater.1.par.§.7.nu. 7. Et plures casus in quibus sententia excommunicationis nulla est ipso iure, congessit glo.in cap. præsenti.de senten.excommun. lib. 6.& in capit. reprehensibilis de appella.Nauarr. in manu. confess.cap.27.num.4.

Illud verò certissimum esse cẽseo: clericum contra quem lata fuit excõmunicatio, quæ nulla est cum maximo populi scãdalo celebrante, mortalem culpã ob scandãlum contrahere,& ab ordinario arbitria pęna puniendũ esse. Ita tenet Palud.in.d.dist. 18. q.1.col. 3. vbi Gab. q.2.colu.11. quod sæpenumero in cõtrouersijs forensibus receptum vidi.

Celebrans post appellationẽ irregularis iudicãdus non est.

Nec etiam clericus irregularis est censendus, qui post appellationem etiam illegitimam, ab excommunicationis sententia, contra se latam existimans validam esse eius appellationem, ante absolutionem celebrauerit, etiam si postea pronuntiatum fuerit, eam appellationem firmitatẽ non habuisse glo.sing.in.c.solet in verbo, in officijs de sent. excom.lib.6.vbi Perusi.& Probus & communiter omnes sequũtur eam & valde commendat insig. Nauar. in dict.cap.cum contingat.d.remed.3. col.2. Couarr.d. §.7.& merito ab omnibus Doctoribus approbata & recepta est Quãuis in animæ iudicio si quis nosset vel nosse deberet, eius appellationẽ minus iustam esse coram Deo, nõ esset immunis, teste Nauar.ibi.

Nota casũ sing. ad liberandum pẽsonariũ ab excommunicatione quando statuta die non soluit.

Erit similiter ab irregularitatis labe liber pensionarius, contra quem excommunicatio lata est ipso iure, in casu, quo certo tẽpore pẽsionẽ cõstitutã non soluerit, nã si lapso termino, ante solutionẽ celebraret, irregularis nõ est antequãille cui debeturdeclaret se velle illã esse incursã: illo vero lapso mẽse vel anno, declarãte, incursa cẽsetur excõmunicatio à termino elapso quãuis si antequam declaret, pẽsionẽ recipiat, vel moriatur, vel cõcordia fiat, vel pẽsionarius extremũdiẽ clauserit nõ cẽsetur incursa. Ita tenet Cassado. deci.2.n.3. tit.de loca-

locato, vbi fatetur seruari in Romanæ curię Summo Prætorio. Idem tenet ipse decis. 3. eo titulo. num. 4. & decis. 4. num. 1. & 9. ibi sequitur Martin. Nauar. in manu. ca. 23. num. 103.

Clericus maiori excommunicatione innodatus in mortis articulo potest absolutionẽ indulgere.

Excusabitur etiam ab irregularitate clericus, qui excommunicatione maiori innodatus, constitutũ in mortis articulo absoluerit, maximè hodie authoritate Concilij Tridentini, sess. 14. cap. 7. in hæc verba. *In articulo mortis, omnis sacerdos quoslibet pœnitentes à quibuslibet peccatis, & cẽsuris, absoluere potest.* Probabiliter quidem credi potest, piã matrẽ Ecclesiam non auferre illi, nec suspendere iurisdictionem à peccatis absoluendi, quo ad talis articuli tẽpus. Fateor tamẽ quod ante cõcilij contraria opinio recepta erat quam tenuerat glos. not. in. c. prẽterea. §. per manus. 32. distinct. ibi communiter Doctores sequuntur Abb. & Præp. in cap. non est, de sponsal. & cõmunem esse testatur Nauarr. in Manu. confess. cap. 26. num. 27. & in cap. 1. num. 87. de pẽni. distinct. 6. ipse verò in dict. Manuali cap. 27. num. 271. nostram amplectitur opinionem dicens contrariam tenuisse. d. capit. 26. immemor decisionis dicti Sacrosancti Concilij, quæ singularis est, & interpretatio, & summè notonda.

Casus notandus.

Sed vtrùm Parochus excommunicatus, occultè tamen, possit paræcis suis Sacramenta conferre vide Domi. Sot. in. 4. sent. dist. 22. art. cap. 4. col. 4. tenentem ei licere, ea ratione innixus quod creditor potest ab excommunicato debitum suum petere: & hic illũ sine peccato soluere, c. intelligimus, de iudi. c. si vero, de sen. excommun. sicut non peccat celebrando ille qui homicidium occultissimum perpetrauit præmissa iusta cõtritione & confessione, ante irregularitatis dispensationem: vt optimè scribit Martin. Nauarr. in Manu. cõfess. capit. 27. numero. 239. Et licet multis viris doctissimis periculosa opinio hæc videatur, quia noua & à nullo Theologo, nec Sacræ Canonicæ legis perito asserta: eam tamen verisimam esse censeo, de qua latius legẽdus est. Idem Nauar. in tract. de oratione & horis cano. cap. 22. numero. 7.

Interdictus. Interdictum qui Bdem Ecclesiasticum, non tantũ in locum, sed in personam, quo ad certum actum, aut quo ad certam & particularem actionẽ ordinis imponi posse, manifesti iuris est, vt si quis à celebratione missarum, Ecclesię ingressu, aut à Sacramenti pœnitentiæ collatione interdicatur. tex. & ibi tradit in. c. significabit, de corp. vici. not. late Calderi. in tract. de Ecclesiastico interdi. fol. 5. col. 2 Deci. in cap. sane. num. 4. de offici. delega. Marti. Nauar. in manual. confess. cap. 27. num. 164. Domi. Soto in. 4. sent. dist. 22. q. 3. art. 1. Vnde dubium non est, quod is qui à Missarum celebratione interdicitur, si de facto celebrauerit irregularitatis nota afficitur vt cũ alijs hoc loco tenet author, idẽ est si Ecclesiæ ingressus alicui fuerit interdictus nã si intra illam diuina solennia celebrauerit irregularis est. Nec potest in Ecclesia sepeliri, nisi pę-

nituerit,& cum signis cótritionis,& pœnitentiæ decesserit.tex. not.in cap.is cui.de sen.excom. lib.6.ibi Ioann.And.Frā.& Doctores not.Poterit tamen is absque irregularitatis metu extra Ecclesiā diuina officia celebrare glo.not.in dict.c.is. cui.& in.c. vlt.de offic.ordi.l.6.Inno.Henri.Abb.Felin.n.8.in capi. sacro. de sent.excommuni.eamque sequitur(vir ętate inferior, literis tamen & eruditione antiquis ęquandus)Mart.Nauar.in manu. confes.cap.27.num.170.D. Couar.in cap.Alma mater.2. par.relecti.§.1.nu.3.de senten. excom. li.6.quæ cōmunis,& verissima opinio probatur in cap.præsenti.5.q.2.Est etiam ei permissum Ecclesiasticā iurisdictioné exercere,si quidem ea suspensus non est.glo.in verbo,interdictum,in d.c.sacro,quam Doctores ibi cōmuni consensu sequuntur Abb. in c.ab excommunicato. col.4. de rescrip.Ioan. Miles in repertorio,in verbo, suspensus.Est ei licitū Ecclesiam introire& orare,quando diuina munera nō celebrantur.glo.sing.quęloquitur in excommu.in cap.qui studet. 1.quęst.1.Inno.in cap.nuper, de sent.excommu. nō tamē potest sacra audire.Ita Domi.in dict.c. is cui.quam opinioné communem esse testatur eam, sequutus Nauarr.vbi supra allegaui.

Notabis etiam circa hoc,quod generaliter per quodcunque interdictū prohibita sunt diuina solennia, sacramēta,nec nō Ecclesiastica sepultura (his exceptis) quæ iure permittūtur. Ita colligitur ex cap. fin. de excess. sib.pręla.cap.non est de spōsali. capit.quod in te.de pœniten.& remis.cap.responso.de sen.excō mun.c.quoniam.cap.fin.de sen. excommu.lib.6.

Ex quo manifestè sequitur,violantem Ecclesiasticū interdictū irregularem esse.text.not. in capite.1.de re iudi.lib.6.cap.1. cap. Is cui.§.vltim.de sentē. excom. eo.li.Regia lex.18.tit.9.parti. 1. & ibi noster Gregori in glo.*Irregulari*.Nō tamen irregularitas contrahitur,per quēcunque actum,nisi per alicui ordini cōpetentem,quem is qui exercet habet.Ita singu.tenet.Innocēt. in capite vltimo de excess.prælato. quam supra multis comprobaui mus.

Celebrās tēpore cessationis à diuinis,an sit irregularis.

Sed quæstionis est vtrum qui tempore cessationis à diuinis celebrauerit irregularis iudicari debet,in qua glo.not. & cōmuniter à Doctoribus recepta in cap. si canonici de offic.ordi.in.6.in ea est opinione,vt existimet , eū irregularem non esse. Idem in cessatione generali respondendum est, etiam si ab eo decreta sit,qui interdicti sententiam iure poterat pronunciare.Innocē. numero. 3. vbi Abbas. Anton. Prępo. Fran. & communiter omnes in capite dilectis de appellati. Idem Innocen. numero.4.in capite. irrefragabili. de offi.ordin.Sylvest.in summa, in verbo,cessatio.§.vlti.& in verbo,interdictum.1. §.1. Cardinal. & Imol.in Clement.1.§.cessationis.de senten.excommu.vbi Boni.num.9.Mart.Nauarr. in manu.confess.cap.27.num.188. Cō trariam tamen opinioné in cessatione generali ab eo imposita,qui poterat interdicere,tenet

Ioan.

Ioann. And. in capitulo, si canonici. de officio ord. in. 6. Idē vbi Inno. in cap. non est vobis, de sponsali. vbi Præpo. col. 4. Feli. in cap. irrefragabilis. §. cæterum de offici. ordi. Ang. in summa, in verbo, cessatio. Floren. in. 3. parte, tit. 26. cap. 3. colum. 2. Primā tamen sententiam magis communem & benignioré esse profitetur D. Couar. in dict. cap. Alma mater. 2. part. relection. §. 2. num. 3. Licet asseueret fortassis posteriorem esse veriorem considerata, & perpensamente Sacrorum canonum prohibentiū Ecclesiasticę, censuræ violationem. Ipse vero non auderem à prima opinione recedere, quæ vt cōmunior ita & verior est, cui suffragatur tex. in dict. c. is cui, de sen. excomm. lib. 6. quod sancitū est, non esse quenquam irregularem censendum, nisi in casibus iure Pontificio diffinitis nullus tamen locus Sacrorū canonū expressus reperitur, quo irregularitas in hoc casu infligatur, igitur statuēda non erit. Nā licet in Clem. 1. de senten. excōmun. cessatio generalis Ecclesiastico interdicto, quo ad eius obseruationem & violationem cōparetur, illud in vniuersum non est, sed quo ad illam excommunicationem tantum.

C *Suspersus.* Vide authorem nostrum infra capit. 122. num. 4. & quæ post eum scripsi.

D *Irregularitatem.* Vide tex. in. c. si celebrat, de cleri. excom. minist. l. 5. tit. 9. par. 1. & l. pen. eo. tit. Et ratio huius decisionis est, quia excōmunicatus minori excommunicatione, non est ab aliquo actu ordinis Ecclesiastici suspensus, quia Sacramentorū perceptio, non pertinet ad aliquem actū ordinis, & hac ratione prohibitus Sacramenta percipere, minime ab aliquo actu ordinis suspensus est. Et ea potissima ratione irregularis non est iudicādus: tametsi Sacramenta percipiat: est quidem necessarium, vt quis efficiatur irregularis, quod sit suspensus ab aliquo actu ordinis, quem is qui illum exercet habet. Quę opinio communis est, vt supra ostendimus.

Delinquat. Vide tex. in. d. c. si celebrat, ex quo cum vtatur dictione. *Grauiter.* manifestè colligitur clericum minori excommunicationis vinculo innodatū, ante obtentam absolutionē, diuina celebranté solennia, mortalem culpam contrahere, quod ibi Doctores communi. consensu notant, & probat Regia lex. 6. tit. 9. partit. 1. Caietan. in summa, in verb. excōmunicatio minor. Sylvest. in verbo, excommunicatio. 4. in prin. not. 3. Cuius ratio manifesta est, quia excommunicatus qui sic celebrat contrauenit speciali præcepto, quo prohibetur Sacramentum percipere: si vero talis excommunicatus Sacramenta non percipiat, sed solum conferat venia li tātum peccato afficitur, quod insinuare videtur text. in. 2. sui parte in dict. c. si celebrat. qui omissa dictione, *Grauiter.* Simpliciter hunc peccare asserit, sentire videtur: hoc veniale peccatum esse, non mortale, & ita illum tex. ad hoc perpendunt Anchar. ibi, & Caietan. in dicto verbo, excōmunicatio minor, Sylvest. d. not. 3. D. Couar. in dicto

E *Tex. celebris in. c. si celebrat, declarat. ex com. vel de pœ. mimis. interpretatur*

cap. Alma mater. 1. part. §. 8. n. 2. Domin. Soto in. 4. sentent. dist. 22. quæst. 1. art. 1. Quanuis Sylu. in dict. summa, in verbo Excommunicatio 4. in princ. asseueret mortale crimen hoc casu committi, &. d. Regia lex. 6. & opinionem istam sequi videtur Doctissimus Couarr. in dict. nume. 2. Tamen egregius Mart. Naua. in manua. confess. capi. 27. num. 24. Cæteris melius hanc controuersiam resoluit existimans, nullum peccatum committi, quod ea neruosa ratione probat: nam cum Sacris Canonibus excommunicatus, minori excommunicationis vinculo ligatus, tantũ separatus sit à Sacramentorum participatione passiua. Manifestè sequitur, posse absq; alicuius criminis reatu, Sacramẽta ministrare, si dando non suscipiat. Et ea ratione à peccatis potest absoluere, quia id dare est, non vero accipere, & poterit infirmis Sacramentum conferre, absque Missæ celebratione, nec non ab excommunicatione absoluere.

Nec his refragatur text. in. d. capit. si celebrat, in dict. 2. parte, quia quatenus dicit, excõmunicatum minori excommunicatione conferentem Sacramẽta peccare, intelligi debet de illa collatione quæ fit vna cum participatione, nam alias text. ille esset sibi contrarius, cum expresse ibi diffinitum sit talem excommunicatum, à sola Sacramentorum participatione esse separatum. Et iste est germanus intellectus illius text. qui ex mente Host. & Anchar. colligitur. Qua ratione clericum minoris excommunicationis vinculo ligatum, qui Sacramenta contulerit, si ea minime susceperit, nullũ crimẽ cõmisisse iudicandũ est. Et ideò in publicis Ecclesiasticis tribunalibus accusari nõ potest, & ita nõ semel obtinuisse in publicis causarum actionibus summemor.

Non ieiuni.

CAPVT. XXXIIII.

1 *Sacramenta altaris non debent, nisi à ieiunis hominibus celebrari.*

2 *Clericus non ieiunus celebrans, cui pœnæ sit obnoxius.*

3 *Somnus non est de substantia digestionis.*

SAcramenta altaris nõ nisi à ieiunis hominibus celebrari [a] à Carthaginiensi Cõcilio prohibitũ est, quod fuit transcriptũ à Gratiano in cap. Sacramenta, de conse. dist. 1. Contra facienti autẽ nulla ibi pœna statuta fuit. Qui autẽ post cibũ & potũ etiam minimũ diuina celebrauerit, excõmunicationi subiacebit: vt in Concilio Toletano. 7. in canone. 2. quẽ retulit Gratia. in cap. nihil. 7. q. 1. in. 7. nullus post cibum. Concilĩ tamen Bracharense secundũ in canon. 10. seuerius animaduertit. disponẽs quod presbyter in hoc delinquens continuo ab officio suo priuatus à proprio deponatur Episcopo. Itẽ talis celebrans nisi præmissa dormitione priuandus est beneficio suo, vt in cap. Si constiterit, de accusat. secundum Hostien. in summa, in tit.

1

a

2

tit.de consec.Eccles.vel alta. in §.Et qualiter ieiuno. Vide tamẽ Card.in cap.ex parte.de celebra. Miss.in.4.q.vbi dicit quod celebrans post cibum vel potum po test de poni allegat.dict. capit. si constiterit.Et quia in illo textu. nulla fit mentio de depositione, intelligenda sunt verba Cardini iuxta id quod notat Areti. in d. cap.si constiterit in.3.notadum dicit.

Tertiò tene menti hunc text. quod si presbyter celebrat post cibũ sumptum ante dormitionẽ illud dicitur crimen graue, & dignum depositione àbeneficio. Sed aduerte quod ego credo q̃ per illum textum non posset da ri pœna priuationisbeneficij cle rico non ieiuno celebrãti, quia secundum Abba.ibi, post Host. vera causa priuationis fuit quia ebriosus celebrauit, quod presu mitur, quia per totam noctem stetit in potatione,& mane incõ tinenti celebrauit Iudex ergo at tenta persone, & excessus quali tate, ac facti publicitate, pœna carceris aut suspensionis in de-
3 b. linquentem circa hoc poterit animaduertere. Quia hodie ser-
uari Concilium illud Bracharen se,esset nimis rigidum. Vnum ta mẽ nota in illo proposito, quod somnus non est de substantia di-
b gestionis,vt quis dicaturieiunus b sed satis est quod sit perfecta di gestio, vt notat Abbas in dicto capitulo, si constiterit circa finem. Vide Cardinal.in dicto capitulo.Ex parte,qui dicit suffice re digestionem secundum qualitatem cibi sumpti: & quod dicunt Physici, quod digestio per ficitur in septem horis.Credo tamen, quod istæ septem horæ cõputandæ sunt ab hora duodecima medię noctis,alias autem qui cœnasset hora prima, vel secunda post duodecimam, non posset celebrare,etiam in vndecima ante meridiem, quia licet cibus sit digestus,ille tamen non dicitur illo die ieiunus,c & vide glo. c in dicto capit. Nihil in gloss. finali, volentem, quod licet aliquis comederet ante mediam noctem, & sentiret adhuc eructationes, quia non dum est cibus digestus,& quandiu sentit cibũ abstinebit.

C*Elebrare*.Vide text.in capi. A ex parte. de celebrat. Miss. vbi Doctores. Bertach. in tractat.de Episcop.2.part. lib.4. quæstion. 42. & latissime Cardin.a Turrecrema in capit. Sacramenta de consecration. distinct.1.Nicola.Boeri.decision. 4.per totum. Sed quid teneatur facere sacerdos, qui post rem diuinam inceptam memoriæ illius subuenit non esse ieiunum. Lege Domin.Soto. in.4. dist.13. q.2.artic.6.qui post S.Tho.censet:quod si id post consecrationem contigerit debet sacramentum sumere, si vero ante inceptam Missam relinquere tenetur, nisi grande scandalum timeretur.Idem sequitur Ang.in summa,in verbo Eucharistia. 2. §. 6. Sylvest.in verbo,Eucharistiæ. 2. §.7.

Notabis tamen vtiliter circa cap. hoc quod si post consecrationem Sacerdos morte, vel alia graui infirmitate præoccupetur cum hoc casu Missæ celebritas per alium supplere debeat, si nõ

reperiatur clericus, nisi qui non sit ieiunus, is iure poterit diuinã rem perficere, & sacramentum sumere, absque alicuius pœnæ metu: nam cùm duo præcepta hoc constituto casu contraria sint, in eam partem est declinandum, quę magis referat, at præstantius præceptum est, quod Sacramentum perficiatur (quod diuinum est) aut diuino proximũ cap. comperimus. c. relatum. de consecratione. dist. 2. quam prohibitio ne sumatur nisi à ieiuno quæ humana est. c. liquidó. ea. d. Ita tenet Domi. Soto. 4. sent. d. 12. q. 1. art. 8.

B *Animaduertere.* Addo quod licet autor nó meminerit, opinionem istam amplectitur, Ioan. de Ana. in capit. si constiterit. de accusati. Sequitur Petrus Polle. in pra. crim. can. in vltimis verbis.

C *Ieiunus.* Vide D. Sotũ. d. art. 8. vbi autoris nostri opinionẽ amplectitur.

Ac in die sæpius.

CAPVT. XXXV.

1 *Clericus in die non debet nisi vnã celebrare missam.*

2 *Quod si plures in die, Missas celebrauerit, cum pœna in re expressa non sit, iudicis arbitrio est puiendus.*

Lericis in die sæpius celebrãtibus nulla pęna in sacris sanctionibus cõstituta est, sed necillis hoc expressè prohibetur imo potius in cõcilio celebrato per Archiepiscopum Maguntinũ & aliquos Episcopos, annó Domini, millesimo vigesimo tertio, in loco Salegunstat. in canone quinto, decretũ fuit, vt vnius quisque presbyter in die nó amplius quam tres Missas celebrare presumat, vnde vsque ad illũ numerum licitum erat illo tempore in partibus illis. Quod concilium habes in fine libri Decretorum diui Burcardi Episcopi Vuormaciẽsis, qui interfuit in illo. Iura namque Canonica suffi 1
cere Sacerdoti vnam Missam celebrare, solum affirmant, vt in cap. Sufficit de consec. dist. 1. & 2
in cap. Consuluisti. & in capi. te referente. de celebr. Missar. non tamen plures dicentibus, pœnã aliquam comminãtur, licet tex. in. d. ca. sufficit in fin. versi. dicat quod pro pecunijs, aut sæculariũ adultationibus pluries celebrãs vna die nó existimat euadere dãnationem, quod magis ęternã, quã temporalẽ pęnam videtur respicere. Sed quia tale facinus in conspectu populi graue solet iudicari, idque aliquando auaritiæ causa à pauperculis, & parũ doctis sacerdotibus perpetratur, non debent Ecclesiastici iudices illud leue reputare, sed attenta facti notorietate, populique scandalo personaque perpetrantis moribus & qualitatibus consideratis sic in hoc errantes corrigere, vt cęteri pœna, metu à similibus cohibeãtur. Adeo enim amor viuendi in otio, clericorum bonam partẽ inuasit, vt hac tempestate, vt laborem fugere possint, Sacri ordines suscipiãtur, euenit insuper vt iã pauperculi Sacerdotes, eo solo tempore, quo sacrificio Missæ vacant,

cant, totius diei sumptus necessarios promereri, ac deberi sibi contendunt, atque ob id vna sola celebratione, pluribus, qui plures eleemosynas præstiterunt, satisfeciſſe arbitrãtur: quod mihi semper iniquum visum b est. Nullo enim iure, nullaq; ratione astrictus est, qui sacerdotem occupat per spatium vnius Missæ ad eum in ocio alendum per totã illam diẽ, quin potius hoc aduersari videtur antiquis illis sanctorum patrum decretis, quibus statuerunt clericos quantũuis verbo Dei eruditos artificio sibi victum & vestitum quærere, artificio loque præter offensam suę professionis debere sibi parare vestimentum. 3 Vt notanter inuenies in Concilio Carthaginensi. 4. in capitulis. 51. 52. 53. & in capit. Clericus victum, cũ cap. seq. 91. dist.

A *Celebrare.* Vide vndecim casus, quibus eodem die clerico iterum celebrare licet quos refert Syluest. in summa, in verbo, Missa. 1. §. 7. & septem scribit Martin. Nauar. in Manual. confess. c. 25. num. 27. & alios commemorat Domi. Soto in. 4. sent. dist. 13. quæst. 2. art. 2. & Regia. l. 50. tit. 4. part. 1. Qui quidem casus antiquitus cum Ecclesia Sacerdotium inopia laborabat, erant frequentissimi. hodie vero rarissime contingunt, præter diem natiuitatis & cum clericus ob inopiã duarum Ecclesiarum curam habet. Id vero notandum censeo, quod in dictis casibus, quibus clericis iterũ celebrare permittitur procedit, si ieiuni fuerint: vnde si in prima celebratione lotionem sumpserint, amplius celebrare non licet, cap. ex parte, de celebra. Missar. dict Regia. l. 50. not. Abb. & Doctores in cap. consuluisti, de celebrati. Miss. tradunt Doctores in. d. c. ex parte quo loco dicit Host. magnos viros vidisse in hoc errare.

Visum est. Adde latissime Scotum quodlib. 20. Palud. in. 4. sen. dis. 45. q. 2. Dom. Soto libr. 9. de iust. & iur. quæst. artic. 2. & in. 4. distin. 13. quæst. 2. artic. 2. Quibus in locis egregiè pro eius singulari eruditione rem hanc explicat, & authoris nostri opinio sequitur à Nauar. in Manu. confess. cap. 25. numer. 92. vbi dicit, quod Ecclesiæ vsu recepta est. B

Et sine aqua, & igne, vel in pane fermentato, & calice ligneo.

CAPVT, XXXVI.

1 *Clericus istorum criminũ reus, ab officio & beneficio est deponendus.*

DOena sic celebrãtis est, q̃ deponatur ab officio & beneficio, & in. c. fi. de celebr. Miss. vbi Abb. dicit q̃ Doctor. nõ exprimũt, an debeãt cõcurrere omnia supradicta ad hoc, vt presbyter deponatur, & q̃ credit ipse procedẽdũ secũdũ qualitatẽ loci, & cõtẽptũ presbyteri cõsiderãdũ, an habuerit illud incõsuetudine 1

Cele-

A C *Elebrantis.* Vide Regia.l. 52.titul. 4. part.1. &.l. 56. ibi.& circa huius capitis argumentum de forma & debito more miniſtrandi Euchariſtiæ Sacramentum, vide latiſsimè Mag. ſent. & Theologos in 4.ſenten.diſt.9.vbi Domin. Soto.art.1. cum multis ſequent.

Et ſuper altari non conſecrato.

CAPVT,XXXVII.

1 *Clericus ſuper altari non conſecrato celebrans, arbitrio iudicis qualiter puniendus ſit.*

2 *Sacerdos erigens aliud altare, niſi quod ab Epiſcopo ſãctificatum fuerit degradandus eſt.*

1 PIE quidé ab eccleſia cõſtitutũ eſt, quod Euchariſtię Sacramentũ non niſi ſuper conſeratũ altare celebraretur, non autẽ cõtra faciẽti ſacerdoti pœna deſcripta reperitur: vnde Card.in dict.cap.fin.de celebra. Miſſa.merito quæſtioné mouet: Si quis celebrat ſuper altari nõ cõſecrato, qua pęna ſit puniendus? & dicit quod ſi ex malitia, vel nimia diſipiẽtia, punitur pœna illius text. quã in capit. præcedẽti deſcripſimus,& hoc propter id entitaté rationis, & vlterius procedẽdo dicit, quod idẽ videtur in omnibus alijs exceſſibus cõmiſsis circa cultũ Sacramẽtorũ. Poſtremo tamen dicit quod quia pęnę ſũt reſtringẽdę locus erit pœnę arbitrarię, & hoc credit verius, niſi tanta eſſet identitas rationis, quod poſſet eſſe locus pęnę illius text. & in propoſito huius capituli vide tex.in.c. Nullus presbyter. lo.2 decõſecrat.diſt.1.qui dicit, quod nullus presbyter in Eccleſia cõſecrata aliud altare erigat, niſi ꝙ ab Epiſcopo loci fuerit ſanctificatum, vel permiſſum: & ſi clericus contrarium fecerit, degradetur, quod ego intelligerem, quãdo clericus erigeret, illud tanquàm conſecratum, & vt in eo celebraretur ſine aliqua ara conſecrata.

a

A C *Elebraretur.* Vide latè Domin.Sot.in.4.ſent.diſtinct. 13.quæſtio.2.artic.3. A

Sine orario, ſeu ſtola, & alijs veſtibus Sacris.

CAPVT,XXXVIII.

1 *Sacerdos ad Miſſarum ſolennia, non aliter accedere debet, quam orario vtroque humero circũceptus, quod ſi aliter fecerit, excommunicandus eſt.*

2 *Sacerdos ſine caſula & alijs veſtibus Sacris celebrans, arbitrio iudicis eſt puniendus.*

S Acerdos cũ ad ſolẽnia miſſarum accedit, non aliter accedere debet, quam orario vtroque humero circunceptus, ſicut tempore ordinationis ſuæ dignoſcitur cõſecratus, ita vt de vno eodemq; 1 a

demq; orario ceruice pariter, & vtrunque humerum premés, signum in suo appareat pectore crucis, ita duponit Concil. Brachare nse tertiũ, in Can. 3. quod trãscriptum est in cap. Ecclesiastica. 23. dist. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi debitæ
b subiacebit, & vt ibi, de quo text. meminit Duran. in rationali diuinorũ officiorum. cap. de stola, vbi dicit quod forte quis diceret illud decretum esse abrogatũ per contrariam generalis Ecclesiæ cõsuetudinem nã nó vbique partes stolæ reducuntur ante pectus in modum crucis. In his tamen regnis consuetudo seruat decretum illius Concilij, & licet ille tex. solum de orario siue de stola disponat. Si clericus sine casula, aut alijs vestibus sacris celebraret, nihilominus puniendum credo superioris arbitrio. Et aduerte quod dum tex. in. dict. cap. Ecclesiastica dicit quod clericus propter hoc excõmunicationi subiaceat, exponit ibi Archidia. dupliciter. Primò, si admonitus nõ vult cessare. Secundò, excommunicationis, id est, suspensionis ad tempus pro arbitrio iudicis, cùm ibi nõ determinetur tempus: & hãc secundam expositionem credo veriorem.

A *Sacrarum vestiũ antiquissimus vsus.*

C *Ircumceptus.* Nota circa huius capitis argumentũ quod ad diuini muneris maiestatem maximè expedit Sacris vestibus in Sacris ministerijs vti. Sunt quidem vestes sacræ sacris ministris designatæ diuersæ siue plures aut pauciores pro diuersitate graduum & ministeriorum, quarum vsus antiquissimus est in Dei Ecclesia tam in ipsorum ministrorum vestibus, quam in altaris ornatu. Meminit quidem horum Clemens in suis Epistolis: meminerunt etiam alij venerandæ antiquitatis patres. Quãquàm nõ est dubitandum paulatim aliqua esse addita, aut mutata: & ita refertur Dalmaticarum vsum incepisse à Syluestro, quarum frequenter Gregorius in Epistolis meminit. Oraria vero quæ frequentissime stolæ nuncupantur in antiquioribus Concilijs tanquàm presbyterorum, & Diaconorum propria ornamenta constituũtur, vtcunque sit illud est asseuerandum; hanc esse Apostolorum vel vniuersalium cõciliorum antiquissimorum traditionem. Et vide multa lectu non indigna, quæ de Sacerdotalibus indumentis (huic loco accommodatissimis) vltra alios diligẽter scripsit Domi. Sot. in. 4. sent. dist. 13. q. 2. art. 4. Et de singulorum ornamẽtorum significatione, ratione ac compararione illorum ad veteris legis ornamenta, de quibus vltra alios differit eleganter Rabanus lib 1 de inst. cleri. cap. 14. & sequentibus. Et Hugo de Sancto Victore, lib. 2. de mysterijs Christiane fidei. 4. par. & lib. de mysterijs Ecclesiæ. c. 6. *onuffr.* Et vide Onuffrium Pan. virum *Pan.* sane doctissimum, & variæ & in defessæ lectionis in tract. interpreta. vocũ obscura Ecclesiast. Concil. Tridentin. sess 22. cap. 5. & Can. 7. eadem sess. *Si quis* (inquit) *dixerit cœremonias vestes, & externa signa, quibus in Missarũ celebratione Ecclesia Catholica vtitur irri-*

irritabula impietatis esse magis, quã officia pietatis anathema sit.

Contra Impium Carolum Molineum & alios Haereticos.

Ex quo merito exterminanda & relegãda est impij Caroli Molinei opinio in. 2.parte.extricati. Laberen.num.53.ad finem asseuerantis Pontificios ritus,non ab Apostolis emanasse:sed posteà partim ab Ethnicis, partim à Iudæis processisse, & miror sanè locum illum non fuisse castigatũ in nouissimo libro expurgatorio, ædito hoc anno. 1584. Conantur sanè impij homines has sanctissimas cœremonias increpare,& de medio tollere, vt ijs adiumentis destituti peccatis nostris depressi, perpetuo somno sepulti Dei nostri obliuiscamur,si hæc nobis adépta essent, forte peiores essemus Sodomis & Gomorrheis.

B *Subiacebat.* Ex qua sane excõmunicationis pęna manifeste sequitur Clericum sine Sacris vestibus celebrantem,mortalẽ culpam contrahere, nam aliter excommunicationis pęna non imponeretur,cap.nemo. cap. nullus.11.q 3. tradiderunt Theologi,præsertim. Thom.in. 4. dist. 18.q.2.ad.3. quæst. Felin. & Doctor.in rub. de sent.excom. quã esse communem sententiam testatur Domin.Soto in.4. dist.22. quæst.1.art.2.D.Couar. in.capi. Alma mater.1. part. relecti.§.9. num.1.de sent.excom.lib.6. cui suffragatur Concilium Triden. sessio.25.cap.3. & hanc sententiam tenet in specie Antoni.3. par.tit.13.cap.6.§. 6. Nec a tali crimine excusaretur clericus,sine sacris vestibus celebrans, si aliter mortem vitare nequeat:secundum Caietan. 1. secundæ.q. 69. artic.4. Quę opinio nimis dura videtur egregio Nauarro in Manuali confesso.cap.25.numero.84.

Ac in priuatis locis sine Episcopi licẽtia celebrarũt.

CAPVT, XXXIX.

1 *Missarum solennia non nisi in locis ab Episcopo consecratis,vel vbi ipse permiserit, celebranda sunt.*

2 *Clericus qui flagitium hoc cõmiserit,qua pœna puniatur.*

3 *Episcopis in domibus nullo modo celebrare licet.*

ANNOTATIO.

SIcut non alij quam sacrati Deo Sacerdotes debent Missas celebrare, nec sacrificia super altare offerre, a sic non in alijs, quam in Domino consecratis locis, id est, in tabernaculis, diuinis precibus à Pontificibus delibatis, Missas cantare, aut sacrificia offerre licet, nisi summa coegerit necessitas. Verba sunt singularia, tex. in.c.sicut de consec. distinct.1. Et in Concil. Triburiensi de quo in cap. sequen. disponitur, quod Missarum solennia nõ nisi in locis ab episcopo consecratis,vel vbi ipse permiserit celebranda sunt:idem etiam disponitur in cap.hic ergo,ead.distinct. quæ iura Sacerdotibus contrarium facientibus pœnam nõ statuunt.text.autem in cap.nullus presby- a 2

presbyter. el. 1.ead. distin.idem prohibet illis,qui de cætero participes voluerint esse sacerdotij. Per quæ verba videtur comminata talibus pœna amittendi participationem Sacerdotij.Facit etiam Concilium Carthagi. secundum in Cano.9.vbi ita disponit. Quisquis presbyter in cõsulto Episcopo,agenda in quolibet loco voluerit celebrare, ipse honori suosibi cõtrariusexsistit. Sexta autem synodus,de qua in cap.clericos ea.distin. dicit. clericos,qui ministrãt in oratorijs quę intra domum sunt cum cõsensu Episcopi loci hoc facere precipimus.Si quis verò hoc nõ obseruauerit,deponatur. Vnde fortè sumpta occasione acerrimam pœnam talibus imponendam scripsit lex nostri regni,videlicet quod clerici, qui taliter celebrant,deponantur,& in perpetuum carcerẽ damnentur. Ita disponit lex.4.tit.10. part.1. De qua nempe grauitate pœnæ summè mirandũ est,cum hoc iure canonico non sit expressum, parque per hoc fiat delictũ hoc pluribus alijs grauissimis,pro quibus pœna similis imponitur. At ne quisquã sibi suadeat hoc non esse tam graue iudicandum, ex eo quod pium & Christianũ videatur,vbi libet velle videre corpus Redemptoris nostri,& quia plures propter hoc sæpius audiunt Missam, qui alias non audirent: nam cõtrariũ apertè dicit text.in dicto capit.sicut per hæc verba:Satius est enim Missam non cantare,vel audire,quã in his locis vbi fieri non oportet,nisi pro summa necessitate contingat. Quis enim dubitat antiquos illos sanctissimos Ecclesiæ patres plus dilexisse quã nos Redemptorẽ nostrum,eiusque aspectu delectari magis, & flagrare desiderio,& tamen non nisi in Ecclesijs illum videre,sed si Sacerdotes erant in eis tantummodo de cęlo illum ad manus proprias admirandis illis cõsecrationis verbis, aduocare audebant. Nos verò ad cubicula seu cęnacula nostra,illum quotidie trahimus nulla necessitate vrgente,sed aut desidia quadam ad Ecclesiam eundi,aut superbo quodam fastu,quasi iam parum sit solis hominum obsequijs coram hominibus venerari, nisi etiam inter nostram mundi pompam connumerare liceat, quod adhuc ipse filius Dei ad domus nostras nobis ministraturus accedit. Ad domus inquam, ludis,blasphemijs,ebrietatibus, ac luxuriæ actibus obscęnis sępissimè violatas, cum Ecclesias sanctas Dei sola vnius coniungalis actus pollutio sine peccato facta contaminet, vt per Syluest. in summa,in verbo, Consecratio, lo.2.§.Quintò quæritur,versic. Tertius casus. Si honorabilior nobis aliquis ad nos accedere vult,summum dedecus arbitramur, si nõ prævenianus eundẽ ad eius hostiũ euntes. Ad quem credimus Deum, quem confitemur Redemptorem,quem tremendum iudicem expectamus, angelicis cõstipatum choris ad sordida nostra receptacula non modo venire permittimus, sed si fas est dicere,cõpellimus. Aduertant quęso vniuersi Christiani,&tẽpestatis huius calamitatẽ considerẽt,& aliqua Germaniæ

oppi-

oppida tam cęlesti hoc munere, corpore, videlicet, filij Dei, orbata cognoscant, cum in omnibus retroactis sæculis nusquã id cõtigisse legamus, quãuis Deus ipse summus plures hęreses in sui offensa prædicari & recipi permiserit, & quod hoc miserrima nostra ętate successerit, ad ir reuerẽtiam erga Dominicũ corpus referamus. Cõstat enim nusquam Sacerdotes maiori habitos contemptui, & Eucharistiæ donũ maiori ingratitudine susceptum, & irreuerentia tractatũ fuisse. Timeãtque qui talia contemnunt, tam graue Dei subire iudicium, tantique muneris priuationem sibi & posteris prome reri. Satis enim securi viuebant paucis elapsis annis, qui talem nunc patiuntur animæ morbũ, & salutis ęternæ discendium. Vt autẽ magis pudeat Christianos hanc Redemptori suo irreueren tiã facere, legant obsecro Aemilium probum in vita Alciabiadis scribentem, aspersum fuisse infamia, quod in domo sua face re mysteria dicebatur, quod nefas erat more Athenięsium. Etsi inter Ethnicos, qui lapidibus & dæmonibus immolabant pecudes, nefas esse hoc domi agere perpenderint, quam sit indecens intelligant omnipotẽti Deo Patri, & Creatori omniũ vnigeniti Filij sui Saluatoris nostri corpus & sanguinem virginis viscer ibus compactum, cum ipsa diuinitate vnitum in impuris domi bus offerre. Ad tantæ igitur irreuerentiæ damnum minuendum oporteret Episcopos omnes deprecari summum Pontificem, vt altaris portatilis facultates nullatenus concederet, & cõcessas reuocaret ac interim in suis diœcesibus prohiberent, ne quisquã Sacerdos in priuata domo celebraret, nisi prius decentia loci per eos, aut suos vicarios examinata fuerit, dum tamẽ hoc in iudicium seu notariorum lucrum non cedat. Prohibere insuper, ne ornamenta Ecclesiarum alicui extra illas commodetur. Deceret insuper, ipsosque Pręsules ad aliorum exemplum nũquam nisi in Ecclesijs celebrare, aut Missam audire: nam ipsis etiam Episcopis in domibus nullatenus licere celebrare, disponit textus prædictus, in cap. sicut, quod ante dispossuerat Concilio Laodicẽse. Can. 8. in hæc verba, videlicet, non oportet in domibus oblationes ab episcopis siue presbyteris fieri.

C *Onsecratis locis.* Est quidem animæ nostræ natura rationalis insita, à cuius lumine ea quæ faciẽda, quæ vesequẽda sunt, doceamur: & vt singulari notione discamus ea quæ ad diuini numinis cultum, & sacrificiũ pertinẽt, nam vt Regius Vates pręclare cecinit, Psal. 4. *Signatũ est super nos lumẽ vultus tui Domine.* Omnibus nãque innatũ est esse Deũ, vt scribit Cicero 2. de natura deorum. Nec vlla gẽs tam immãsueta, tã ferrea vnquam fuit, quæ Deum esse neget licet qualem habere deceat ignoret, teste eodẽ Cicerone, lib. 1. de legibus iuris naturæ, quippe est ergo Deum religio, vt in .l. veluti. ff. de iust. & iur. Et Dei cultus à natura inductus est, quã uis

uis colendi modus à lege inſtitutus ſit, author eſt Ariſtot. 5. Ethicor. Et ea ratione primum firmiſſimè credendum eſt, Deum eſſe cumque omnipotentem bonorum largitorem, malorum auerſoré, & ſacrificia ab hominibus, quanuis diuerſo modo, tamẽ aliquo omni ſęculo exhibita fuiſſe dubitandum non erit. Vide late Vbaldenſem tomo. 5. de Sacramentalibus, tit. 4. capit. 26. & latius tit. 17. cap. 143. Domi. Soto in. 4. ſentent. diſtinct. 13. quæſt. 2. art. 3. Quibus in locis multa doctè ac pie circa locum iſtum aduerſus Luterum, & VVitcleff, & impiorum hæreticorum dogmata ſcribunt. Eſt etiam religio & Catholica veritas credere, deſtinandũ eſſe locum, in quo Deũ Optimum Maximum ſacrificijs & orationibus propitium nobis faciamus. Semper quidem mortalium animis inſitũ fuit, Deum in certis locis colendum eſſe, vt falſiſsimæ religiones id crediderint. Quamobrem pro diuinarũ rerum veneratione, operę pretiũ ſemper fuit, vt eſſent qui eas curarent, qui templa conſtruerent, & ſacrificia ex regula facerent, vt ſcribit Ariſtotel. 6. Poli. cap. fin. & 3. Poli. capit. 10. Sed vt Ethicos taceamus, Sacra hyſtoria tradit ante legem ſcriptam in lege naturę iuſtos viros, altaria quibus Deo ſacrificarent dedicaſſe: vt Geneſeos. 8. legitur de Noe, & 13. de Abraham, & 28. de Iacob: qui cum à ſomno, quo viſionem viderat, euigilans cognouiſſet vere Dominum eſſe in eo loco, lapidem in titulum erexit. Vnde Deutero. 12. ſic ſancitum eſt. *Caue ne offeras holocauſta tua in omni loco, quem videris, ſed in eo quẽ elegerit Dominus in vna tribuũ tuarũ offerens hoſtias.* Nec in peregrinatione deſerti, voluit Dominus populũ ſacrificia, niſi in tabernaculo facere, vt legitur Exodi ca. 26. Hoc ſane Dominus veteri, & nouo teſtamento docuit, vt ex decretis Clemẽtis Papę c. 22. tradit D. Burchar. de Eccleſiæ decret. lib. 3. c. 59. ibi. *Aliter enim non ſunt hæc agẽda, nec rite celebranda docente nos no uo, & veteri teſtamẽto. Hæc à Domino Apoſtoli acceperunt, & nobis tradiderunt:* & vltra innumera Iuris Pótificij decreta, quibus hæc veritas probatur, quorũ aliqua author hic allegat. Idẽ fuit diffinitum in Sacro Cõcilio Tridentino, ſeſ. 22. in decreto de obſeruandis, & euitandis in celebratione Miſſæ. Vnde poſt dictum Concilium, nec Summus Pontifex, facultatẽ concedit celebrandi, extra locum ſacrum etiã, Epiſcopis in vrbe morantibus, ſed tãtum Cardinalibus: vt teſtatur Mart. Nauarr. in Manu. confeſſ. cap. 25. n. 80. licet ſingulari beneficio ſibi datam fuiſſe dicat. Caſu vero, quo detur facultas celebrandi rem Sacrã in aliquo oratorio, ſeu Eccleſia de nouo ędificata concedenda eſt, cum clauſula ſaluo iure, & ſine præiudicio parochialis Eccleſiæ, vt à ſacra Cardinalium congregatione ſtatutũ eſt: nec ſemel data ſine cauſa reuocari debet. Ita peculiari decreto dictæ Sacræ congregationis diffinitum vidi.

Decretum Cardi. qui præſunt. Conc. Trident. interpretationi.

Hodie vero prædictorũ Illuſtriſsimorum Cardinalium declaratione. 28. ſimiliter prohibitum eſt priuatis domibus ſacra facere

nisi necessitas suberit, & tunc id fieri permittitur in sacelo siue oratorio ad diuinum tãtum cultum destinato cum ordinarij approbatione.

B *Contaminet.* Adde glos. not. dictam opinionem tenentem in c. vni. de consecrati. Ecclesiæ, vel altar. lib. 6. quam sequitur Specul. lib. rationa. diuin. offic. titu. de dedica. Ecclesiæ. Ioann. à Selua in tract. de benefici. 1. par. q. 5. requisi. 7. quam esse cõmunem testatur D. Epis. Couar. in. 4. decretal. 2. part. cap. 7. §. 2. nume. 3. Aug. in sum. in verbo, consecratio. 2. q. 7. Et grauissimus, & maturi iudicij vir Gregor. Lup. qui in glossandis, eliman disque Partitarum legibus, singularis & incredibilis eruditionis amplissimum testimonium præstitit, quẽ certo scio, proximum vẽturum sęculũ apud nos Hispanos Bar. non inferiorem iudicauit. Is, inquam, in l. 20. tit. 10. par. 1. in verbo, *Fornitio.* Quanuis gloss. in c. in Ecclesijs, de consecratio. dist. 1. teneat Ecclesiam minime pollui, ex coniugali cõcubitu. Quã sequitur Henri. in. c. fin. de consecrat. Ecclesiæ vel alta. Mar. Nauar. in manu. confess. c. 27. num. 252. Domi. Soto. in. 4. sent. dist. 13. quæst. 2. artic. 3. Alfonsus à Castro Zamorensis subtilis, & acuti ingenij, & verbi. Domini orator celeberrimus, lib. 1. de potest legis pœna. cap. 7. docum. 2. idẽ disponit Regia. l. 20. tit. 10. part. 1. Quæ opinio procedere potest, quando coniuges longo tempore in Ecclesia habitarent. Ita censet Sylvest. in summa, in verbo, Consecratio. 2. q. 5. & in verbo, debitum. quæst. 3. D. Couarru. & Greg. in locis nouissimè allegatis.

Gregor. Lup.

Non tamen coniuges à mortali crimine excusarentur, si carnale commertium habuerint in loco Sacro: siue consecrato vel benedicto, siue eam habuerint, vt voluntate fruantur, siue vt fornicationem euitent, siue multo, siue paruo tẽpore in Ecclesia existiterint. Ita Palud. in. 4. distinct. 32. q. 2. art. 3. Antonin. in. 3. part. tit. 1. capit. 20. §. 2. Cardin. à Turrecrema. in. §. sed cum naturale. arg. 4. distinct. 5. Martin. Nauar. in manuali confess. c. 16. num. 33. Caietan. in summa, in verbo, matrimonialis vsus peccata. §. 6. Licet contrarium tenuerit Ang. in summa, in verbo, debitum. §. 32. & alij per eum relati, & Cast. dict. docum. 2.

C *Commodentur.* Adde quod iam hodie in hoc amplissimo Toletano Archiepiscopatu, nouissimo Sinodali decreto prohibitũ est, ne ornamenta, & alia Ecclesiarum bona, ad earum decorem & ornatum necessaria, alicui cõmodentur: nisi tantum alteri Ecclesiæ annexæ. Clericus vero Economus vel Sacrista, illius cõstitutionis transgressores, pœna duorum aureorum sunt multãdi. Ita sancitũ fuit libr. 3. dictarum consti. sub. tit. de rebus Ecclesiæ non alienan. capit. 4. Antiquius sanè seuerior pœna infligebatur. Nam in Concil. Toletan. sub Flauio Egica Rege celebrato, anno eiusdem regni. 7. Idibus Nouemb. Aera. 732. cap. 4. decretum fuit, eum qui vasa Sacra, aut ornamenta Ecclesiæ in vsum proprium profanauerit, honoris proprij ordinem amittere,

amittere,& Sacrę communionis perceptione perpetuo (nisi in mortis articulo)priuatum remanere:nec non dictorum bonorũ restitutioni esse obnoxium.

Missamque pro re quie defunctorũ promulgatã, pro viuis celebrarunt hominibus,vt illi mortis incurrerẽt periculum.

CAPVT. XL.

1 *Sacerdos,qui hoc crimen cõmiserit à proprio ordine depositus, in perpetuũ exsiliũ mittitur.*

1 POEna huius criminis est,vt talia perpetrãtes à proprio ordinis gradu deponãtur, & exsilij perpetui ergastulo relegẽ
a tur,[a] vt cautũ est in Cõcilio Toletano,quod referturin cap.Qui cunq; sacerdotũ.26. q.5. de quo tex.meminit Host.in.cap.fin.de sortile.& ibi Ioan.deAna.in fin. meminit etiam Paul. Grilan. in tract.de sortilegijs,in.14.q.& in 17.& habetur ille tractatus & alij sui in.4.vol.tractatum huius nouæ impressionis, in qua fuerunt redacti plures tractatus ad volumina decẽ.& quiaGratian. refert breuiter verba illius Cõcilij Toletani:Si quis cupiat illud originaliter legere, inueniet in synodo. 17. Toletana celebrata, Aera.732.in cap.6.sub rub.dehis quiMissã defunctorũaudent pro viuis maleuole celebrare.Quęsy nodus hucusq; nõ est impressa.[b]

b

R *Elegentur.* Vide doctissimũ, & nostra ętate celeberrimũ lureconsultũ Iacob.Meno. in lib. illo variæ & indefessæ lectionis,de arbi.iudi.quæst. libro inquam.2.cent.4.casu.388.n.15.

A

*Non est impressa.*Adde quod decretum dicti Toletani Concilij nouissime refertFraterBartholomæus Carrança de Miranda Archiepiscopus Toletanus in epitome conciliorum Concil. Tolet.17.c.5. cuius verba hæc sunt. *Qui fallacivoto missam pro requie defunctorum promulgatam,pro viuisstudent celebrare hominibus,nõ ob aliud nisi vt is qui pro quo offertur sacrificium ipsius Sacrosancti libaminis interuentu mortis,ac perditionis incurrat periculum, tam ipse Sacerdos qui celebrauerit,modo dicto,quam ille,qui ob talia peragenda incitauerit exsilij perpetui ergastulo relegetur, &(nisi mortis articulo)Sacræ cõmunionis perceptio denegetur,& Sacerdos insuper à proprij deponaturordinis gradu.*Hactenus Concilium.

B

Eucharistiã ob ebrietatẽ ac voraci tatẽ euomuerũt.

CAPVT. XLI.

1 *Sacerdos, qui delictum hoc commiserit quadraginta diebus debet pœnitere.*

2 *Species Sacramentales quandiu in suo vero esse remanent, sub eis consistit inseparabiliter corpus Christi.*

3 *Si Sacramenti species, quæ discerni possunt euomitæ fuerint, quid faciendum est.*

CLerici vel Monachi, seu Diaconi, presbyteri, quibus tale cõtigerit. 70. diebus debent pœnitere, a vt in. c. si quis per ebrietatem. de consec. distinct. 2. vbi vide Card. de Turrecre. qui dicit, quod considerata causa vomitus, quæ ponitur in text. scilicet, ebrietate, & voracitate, & circunstantijs, nõ videtur quod pœna textata excedat, & ideò secure iniungenda est. Cum autem text. non aperiat qualitatem pœnitentiæ, quæ debet fieri in illis diebus, videtur relicta arbitrio iudicis. Ratio huius pœnę est, quia secundum veriorem, & securierem opinionem quandiu species Sacramentales remanent in suo vero esse, sub eis consistit inseparabiliter corpus Christi, & sic si prædictæ species eijciuntur per vomitum, ipsum corpus similiter eijcitur: quem sequitur Card. vbi supra, quem etiam vide in. §. fina. dicentem quodtunc si species euomitæ discerni possunt, & sunt sumptibiles, debẽt exsiccari, & summi per se: si potest fieri, vel cum vino, vel alio licore. Si non sunt sumptibiles, tunc reponãtur in aliquo honesto loco iuxta altare. Si species non possunt discerni, præsumũtur digestę, nisi statim sint euomitæ, quo casu reponũtur in aliquo honesto loco. De quo etiam vi. per Sylvest. in summa verbo, Eucharistia. lo. 2. ;. Nono quæritur, versic. Quartum.

POEnitere. Nota quod Episcopus, cui hoc contingerit, nonaginta diebus pœnitere tenetur, si autem infirmitatis causa euenerit, septemdiebus tantũ: vt in cap. si quis per ebrietatem, hic allegato, de quo vide Hosti. in sum. in tit. de custodia Eucharist. .que pœna. n. 4. Steph. Auf. in addi. ad Capel. Tolos. q. 218.

Ac ob negligentiã ipsorũ aliquid sanguinis stillauit in terra, & in altari,

CAPVT. XLII.

1 *Pœna huius criminis quæ sit.*

POEna huius excessus ponitur in ca. si per negligẽtiã, de cõsec. dist. 2. per hęc verba. Si per negligẽtiã aliquid de sanguine stillauerit in terrã lingua lãbatur, tabula radatur, si nonfuerit tabula vt nõ cõculcetur, locus, corradetur, & igne cõsumetur, & cinis intra altare cõdatur, & Sacerdos 40. diebus pęniteat: si super altare stillauerit calix, sorbeat minister stillã, & tribus diebus pœniteat. Si super linteũ altaris, & ad aliud stilla peruenerit, quatuor diebus pęniteat, si vsq; ad tertiũ 9. diebus, si vsq; ad quartũ. 20. diebus pęniteat, & linteamina, quę tetigerit stilla tribus vicibus minister

nister abluat calice suppositō, & aqua ablutionis sumatur, & iuxta altare recondatur. Quæ pœna cum sit Canonis antiqui, & quæ magis videtur pœnitentiæ foro quam iudiciali prouidere, si casus occurrerit, & in iudiciū deducatur, tunc iudex attenta facti qualitate, & astantis populi notitia vel scandalo, & sacerdotis culpa, vel negligentia pœna moderabitur vel augebitur, prout æquius sibi visum fuerit.

A ADde circa huius capitis materiā Cape. Tolos. & Steph. Aust. in addi. dec. 218. incip. Item fuit quæsitum qua pœna.

Aliquotiens insuper celebrando corpus & sangui nē Domini non percipiebant.

1 *Sacerdos, qui crimen hoc cōmiserit, qua pœna puniendus est.*

1 HOc enim licet temporibus nostris raro accidat, quia semper qui celebrat saltem publice, sumit corpus, & sanguinem Domini, Concilio tamen Toletano. 12. quod habetur de conse. dist. 2. cap. relatum cautum est, quod quicunque Sacerdos diuino altari sacrificium oblaturus accesserit, & se à communione suspēderit, ab ipsa, qua se indecenter priuauit gratia cōmunionis, anno vno repulsum se nouerit.

Super rebus aptis ad faciendum sortilegia, & ad illū effectum vnā vel plures Missas sciē ter celebrarūt, adhibitis nefarijs precibus & verbis superstitiosis.

CAPVT. XLIII.

1 *Sacerdos, qui hoc immane scelus commiserit est deponendus.*

2 *Pœna huius sceleris, aliquando iudicio arbitri est infligenda.*

1 QVam graue sit rebus sacris vti adcommittenda scelera, nemo non nouit: & si hoc in quocunq; grauiter puniendū est, quāto magis id faciendū erit, si talia perpetrans, cultus ac ministerio sacrarū rerū est ordinatus? Vnde Sacerdos, qui in hoc deliquerit, deponi debet ex sententia Pauli Grillan. in tract. de sortilegijs, q̄ est vol. 5. tract. diuersor. doct. in q. 14. qui etiam describit aliquas res, super quibus solent prędictę Missæ celebrari ad dictum effectū, mouetur per text. in capit. si quis Episcopus. 26. q. 5. qui hoc nō probat, quia nihil de hoc delicto dicit, nec imponit pœnam depositionis. Mouetur etiam argumento text. in cap. Quicunq;

eadem cauſ. & quæſt. qui leuius crimen graui pœna caſtigat. Et dicit tandem quod quidem dixerunt eſſe pœnam arbitriã: quod dicit tolerari poſſe, quando factum non eſſet valde turpe, vel perſona Sacerdotis ſimplex. Et vide Abb. in cap. quidam, ad finem. De celebra. Miſſar. vbi dicit quod Sacerdos Miſſam celebrans, vt Deus perdat aliquẽ, licet conficiat, debet hoc comperto deponi: quia abutitur tanto Sacramento: Superſtitioſum autẽ clericum deponendum, & in monaſterio detrudendum dicit Sylueſt. poſt Hoſtiẽ. in locis per eum relatis in ſua ſumma, in verbo, Superſtitio. §. Vndecimo quęritur.

ANNOTATIO.

ADde Paul. Grillan. vltra locum, quem hic author allegat in tract. de ſortile. q. 16. & 17. Iacob. Meno. de arb. iud. q. li. 2. cent. 4. caſu. 388. num. 14.

In cuſtodia Eucharistiæ deſides.

CAPVT. XLIIII.

1 *Clericus iſtiuscriminisproperator qua ſit pœna animaduertendus.*
2 *Sacramentum Euchariſtiæ ſummа decentia cuſtodiendum eſt.*

HVius deſidiæ pœna ex diſpoſitione Cõcilij Arelaten. de quo in cap. Qui bene. de cõſec. diſt. 2. talis eſt quod qui bene nõ cuſtodierit ſacrificiũ, & murẽ, vel aliquod aliud animal illud comederit, quadraginta diebus pęniteat. Qui autem perdiderit illud in Eccleſia, aut pars eius ceciderit, & non inuenta fuerit, triginta diebus pęniteat. Nouiſsime autẽ taliter delinquentes ab officio tribus menſibus ſuſpenduntur, vt cap. 1. de cuſt. Euchar. Grauiori pœna puniendi, ſi aliquod nefandum inde contigerit, quæ videtur relicta iudicis arbitrio, argumento text. in capit. de cauſ. offic. deleg. Quali autem decentia ſeruari debeat Euchariſtia benе ordinauit Honorius. 3. in ca. ſane. de celebra. Miſſa. ſub talibus, & notandis verbis: Ne propter incuriam Sacerdotum diuina indignatio grauius exardeſcat, diſtricte præcipiendo, Mandamus quatenus à ſacerdotibus Euchariſtia in loco ſingulari, mũdo, & ſignato ſemper honorifice collocata, deuote ac fideliter conſeruetur.

ANNOTATIO.

VIde circa huius capitis argumentum Capellã Tolo ſanam, deciſsion. 182. vbĩ Auf. in addi. & vide in hoc Archiepiſcopum Toleta. cap. 1. ſub titul. de cuſtod. Euchar. lib. 3. Sinod. conſtituti.

Illud vero notabis, quod propter negligentiamin ſacrificijs ad Miſſam vindictam Dei Optimi Maximi proximam eſſe, exempla Nadabi. & Abiu. fidem faciũt vt habetur Leui. cap. 10. cũ alijs 1. Reg. c. 2. 3. & 4. Atque Herodotus libr. 2. piaculum fuiſſe apud Ægyptios: tradit immolaſſe hoſtiã non notam à ſacerdote, qui priuſquam immolaret explorabat diligentiſsime an munda eſſet: deinde alligato Canauo cornibus

nibus applicataque terra sigillari annullo impressa mundam esse notabat.

Pœna paroch. cuius negligẽtia infirmus sine receptis sacramentis decessit.

Hinc procedit parochum, cuius desidia, vel negligentia infirmus absque Sacramentali cõfessione, & Sacra communione moritur à suo officio remouendum esse, cum reus sit animę illius, vt dicit glos. in cap. officiũ, in verbo, sine confessione, de offic. Archipresbyt. pro qua mire conducit, text. in cap. presbyter. 16. q. 6. Idem esset asseuerandũ de alio quocunque Sacerdoti qui puerũ in necessitate noluerit baptizare: nã si absque Baptismi Sacramento decedat Sacerdos huius criminis reus deponitur, cap. quicunque, de consecra. dist. 4. Ego quidem semper vidi pro his criminibus suspensionis pœna cum reclusione ad tempus imponi.

☞ Et in effectu opinionem istam nẽpe arbitrariam pœnam iniungendam esse tenet Mart. Nauar. consil. 13. sub tit. de pœnis.

☞

Missamquè Sacrã inceptã reliquerunt. Et sine cooperatore ipsi soli celebrarunt.

CAPVT. XLV. QVOD nouè editum est.

1 *Clericus qui Missæ sacrificium ceptũ relinquit, qua pœna puniatur.*
2 *Clericus qui rem Sacram ceptã relinquit, grauissime peccat.*
3 *Causæ aliquæ traduntur, quibus excusatur clericus qui Missam sacram non perficit.*
4 *Clericus qui rẽ Sacram propter impedimentũ non perficit, impedimẽto cessãte potest finire.*
5 *Clericus solus celebrans deponitur.*

CLericus qui absque rationabili, & vrgentissima causa Sacram Missam inceptã relinquit, à Sacro corpore, & sanguine Domini nostri suspensus est: iuxta Macarij Sũmi Pontificis decretũ, in cap. nullus, de cõsecratione. dist. 1. cuius text. authoritate Archid. in cap. nullus. 7. q. 1. scribit eum minoris excõmunicationis sententiã incurrere. Imo sunt qui putant, eum maioris excõmunicationis sententiã incurrere: quibus suffragari videtur Toletanũ Conc. in. d. c. nihil, quo sancitũ est quod huiusmodi desertor, excõmunicationis sententiã obtinebit. Sed verius est in nullã excommunicationem incidere, nõ maiorem, quia nullibi cautum reperitur, iuxta glos. sing. in capit. fin. de iure patro. Nec verba Cõcilij Toletani aliquid vrgẽt, ibi, *Sententiam excommunicationis obtinebit.* Quia sunt verba futuri tẽporis, quæ non inducunt pœnã ipso iure impositam, nisi alia verba id significantia iniungantur, glos. not. in reg. in pœnis, de regul. iuris. lib. 6. glos. Bar. & Bal. in. l. iubemus nulli. C. de Sacrosanct. Eccles. gloss. in. l. 1. C. ne liceat potentior, cũ prope infinitis allegatis ab Andr. Tiraquel. in elegãtissima illa relectione. l. si vnquam, in verbo, *Reuertãtur*, numer. 39. C. de reuocand. donation.

tion. Non minorem, quia illud Macharij responsum, quod ansam præbuit Archidia. vt hoc asseueraret, nullam de excommunicatione mentionē facit, sed tā tum de suspensione à corpore, & sanguine Domini. Ita nouissime tenet Mart. Nauar. in Miscelaneis de oratione Miscela. 42.

Peccat sane grauissime clericus, qui inceptam Missam nō perficit. Tum quia iure prohibitum est, vt dixi, tum etiam quia præstat ansam audientium distractio ni, vt in suscepta deuotione frigescant, quod ipsum dicendū cēseo, de omnibus alijs horis canonicis, vt insinuat dictum Concilium Toletanum in dict. c. nihil, quatenus loquitur, de omni officio, in quo Domino psallitur, vt pōderat egregius Nauar. in tracta. de oratione. c. 16. num. 45.

3 Si tamen legitima interfuerit causa permissum est diuina munera incepta relinquere: vt tenet S. Thom. in 3. part. quæst. 53. art. 6. Palud. in. 4. distin. 11. quęst. 1. concl. 2. Iusta causa illa iudicāda est, quæ prouenit ex impotentia facti: quia clericus qui Missam incepit, repentino morbo afficitur, ita vt eam perficere non possit. Alia est iuris impotentia, quia forte ea incepta meminit comediſſe, vel quod erat suspensus, vel excommunicatus, irregularis, vel in peccato mortali. Ita tenet Diuus Thom. in dicto. 3. part. q. 58. art. 6. ad secundū. Quā doctrinā communiter receptam esse asseuerat Mart. Nauar. in. d. c. 16. n. 57. Ex quorum tamē sententia liceret, cui hoc cōtigerit, condigna facta pœnitentia, Sacrā rem finire, etiam si ante cōsecrationem illius memorię hoc superueniat. Si alias scandalū oriretur quicquid reclamet Palud. in. 4. sent. dist. 13. quæst. 2. colū. 2. Si tamen absq; vllo scādalo posset à Sacra re incepta desistere, id omnino facere tenetur, in tribus casibus supra enumeratis, nempe comestionis, irregularitatis, vel excommunicationis, sed in quarto si meminit se in mortali peccato esse constitutum, perficere potest, modo condigne pœniteat. Sed illud memoria dignissimum est, clericum Missam dictis tribus casibus finiendo nō affici irregularitate. Ita tenet Ang. in summa, in verbo, Eucharistia. 2. §. 2. & sequen. Sylvest. in eodē verbo. q. 7. col. fin. Quam opinionem amplectitur Nauarr. in d. c. 16. dicēs eam iustiorem esse licet ab ea recedat Palud. in. 4. distinct. 11. q. 1. col. 2. Ego vero in animæ iudicio libenter Angel. Sylvest. & Nauar. opinionē quæ summa nititur æquitate sequor, sed in exteriori foro clericum istū à iuris Pōtificij pœnis immunē nō iudicarē. Tertia causa erit, ingressus excommunicati, & denuntiati, qui pertinaci impioq; animo ab Ecclesia exire nolit, si antequàm Sacrum Canon incipiatur id contingat Missa incepta relinqui potest, vt in Clemen. grauis, iuncta glo. de senten. excommun. Si vero canone incepto eueniat finienda est, ex dictæ glossæ sentētia, quæ communis est, teste Nauarro in. d. capit. 16. qui singulariter eam declarat, vt procedat, quando peruētum est ad verba consecratoria: namsi canone incepto antequam ad dicta verba fuerit peruentum, medio

dio illo tempore, excommunicatus denuntiatus Ecclesiam fuerit ingressus, nolitque recedere missa finienda non est. Quarta causa erit, si incepta Missa, interdictum superueniat speciale, vel huiusmodi cessatio, vt neq; valuis apertis, vel clausis celebrari possit, vel interdictum generale, & non permitteretur valuæ occludi: in his sane casibus Missa finienda non est, intelligendo tamen, vt supra scripsimus, an deuentum fuerit ad verba consecratoria vel ne.

Nec illud est omittendũ, quod sicut iusta subsistente causa, diuina solennia finienda nõ sunt, fortiori ratione, tali interueniẽte legitima causa, qui Missam inchoauit, potest iterato eam inchoare, licitum nempe est, imo laudabile nimis verbum Domini eadem oratione repetere, vt sacris Euangelijs passim legimus. Ioann. 6. ibi, *Amen amen dico vobis.* Et in Psalmis, *Fiat fiat*, vt habetur Psa. 40. & 105. & apud Diuum Paul. ad Rom. 8. & ad Gala. 4. Et iusta causa causa iudicabitur, si magnus Princeps magna comitatus, familia Ecclesiã ingrediatur, eo tẽpore quo verisimile nõ sit, quod aliam Missam audire possit. Ita pie feciſſe fatetur Mart. Nauarr. cum iam ad Epistolã Missam celebrando peruenisset, regressumque fuisse ad introitũ (is inquã) in. d. cap. 16. numer. 56. qui etiam legẽdus est in dictis Miscelaneis de oratione Miscelan. 43. nume. 219. quo loco scribit hoc licere, etiam dicta Epistola, & aliquando Sacro Euangelio, censetque esse iustam hoc faciendi causam, si multi superuenerint operarij, solicitatores, & causarum actores, quibus rogantibus, vt Sacerdos Missam denuo inchoaret, posset morem gerere, ne operarum suarum iacturã faceret, vel illorum deuotio alterius Missæ tarditate frigesceret. At cum hodie tanta sit Sacerdotum copia rarissime hoc eueniet. Et vt libere dicam quod sentio, casus iste vltimo loco adductus ab egregio Nauarro mihi nullo modo placet, imputandum quidem est his hominibus, qui suis secularibus negocijs inuoluti, congruo tempore ad sacram rem audiendam minime accesserit. Nec iustum, nec decens est, diuina munera ita pertractari, vt istorũ voluntate repetãtur, inde sane scãdalũ generaretur, & qui à principio his audiẽdis interfuerunt molestè ferẽt. Et ideò clericus qui in hoc delinquerit, pro modo culpæ arbitraria pœna ab ordinario erit plectendus.

Mart. Nauar. opinio cõfutatur.

Iustissime sane ab Ecclesia institutũ est, ne Sacerdos sine cooperãte celebret, & nã cui dicet, *Dominus vobiscũ*, aut *sursum corda*, aut *gratias agamus Domino Deo nostro.* Cũ nullus sit qui respõdeat. Aut in canone, *Et omniũ circum adstãtium*, cum nemo sit. Aut quem ad orationem inuitat cum dicit, *Oremus.* Quod si Clericus, aut monachus præceptum hoc tam pium, iustũ, & saluberrimum fuerit transgressus. Periculosam superstitionẽ, & longe relegandam esse, ex Concil. Hanetensi cap. 30. docet D. Burchar. lib. 3. de Eccles. decre. cap. 68. vbi suspẽsionis pœna pro crĩmine hoc fuit statuta. Quehodie si casus contigerit, ad tempus

pro iudicis arbitrio imponetur. Ideo iuſtiſsime diffinitum eſt in c. hoc quoque de conſecra. diſt. 1. miſſas nō niſi duobus preſenti bus celebrādas eſſe retulit Cōc. Coloni. de offi. & vita cler. c. 18.

Horisprohibitis celebrare ſunt auſi, & quibuſdā miſſis certarum cāde larum numerum ſuperſtitioſe aſsignantes.

CAPVT. XLVI. QVOD nouè æditum eſt.

1 *Clericus qui horis prohibitis celebrauit qua pœna plectēdus ſit.*
2 *Clericus qui noctu celebrat, à pec cato non excuſatur.*
3 *Epiſcopus, an poſsit dicto caſu facultatem indulgere.*
4 *Clericus vtrum poſsit poſt meri diem celebrare.*
5 *Priuilegia magnatibus conceſſa vt poſt meridiem res ſacra poſsit eis miniſtrari, anſi iuri communi conſentanea.*
6 *Quibuſdam miſsis certarum cā delarum numerus ſuperſtitioſe aſsignantes arbitrarijs pœnis plectendi.*

1 SAcri Tridētini Cō cilij decreto ſtabilitum eſt, vt Epiſcopi, (ne impiæ ſuperſtitioni detur locus) edictis pœnis quæ impoſitis caueant, ne Sacerdotes alijs quā debitis horis celebrent: vt habetur ſeſsione. 22. in decreto de obſeruandis, & euitandis in celebratione Miſſæ. Erunt igitur puniē di ſi in hoc delinquerint, illis pēnis quę ſynodalibus cōſtitutionibus, vel edictis fuerint decretæ, & ſi nullæ fuerint ſtatutæ arbitraria pēna, pro modo culpę ſunt plectēdi cūiure diffinita nō ſit c. de cauſis. §. de illis. de offic. delega. l. 1. ff. de iure deliberan.

Vnde poſt dictum concilium, antiquata eſt ea cōſuetudo, quæ in aliquibus locis vigebat, vt lō ge ante lucem Miſſa celebraretur, ea ratione, vt operarij famuli, & domeſtici eam audirent, vt operibus ſuis melius poſteà vacare poſſent. Similiter ea conſuetudo cenſetur ſublata, quę recepta erat, vt Miſſæ nuptiarum (prę ſertim nobilium) eo tempore dicerentur. Caueant igitur clerici, ne prętextu talis conſuetudinis, decretum illud tranſgrediantur, quia à pœnis debitis non excuſarentur.

Peccat quidem clericus, qui noctu, & ante diem celebrat, vt eſt commune omnium Doctorum placitum, teſte Nauarro in manuali confeſſor. cap. 25. num. 85. Epiſcopis autem hoc interdictum non eſt ex gloſſ. ſententia in cap. fin. in verbo, *Indulgemus*, de priuileg. lib. 6. tenet Palud. in 4. ſent. diſt. 13. q. 2. concluſione. 2 art. 2. & licet nullo iure fulciatur, cum ea conſuetudo receperit amplectenda eſt. 2

Poterit vero clericus abſque alicuius pœnę metu ante diem celebrare, ſi Epiſcopi, vel ſui ſuperioris facultas interuenerit, quæ tri-

quæ tribuenda est propter necessitatem communicandi infirmũ morti proximum, & defectum Eucharistiæ vt tenet Archiepiscopus Florenti. in. 3. parte tit. 13. cap. 6. §. 4. quem sequũtur Ang. Syluester, & recentiores quos allegat Mart. Nauar. dict. capit. 25. qui censet propria authoritate id fieri posse, si superior sit absens. Is sane qui in culpa fuit, nõ seruandi sacratissimam Eucharistiam in Ecclesia infirmis: ministrandam, grauissime punietur.

4 Delinquit etiam Clericus, quo ad huius capitis punitionẽ (prout nonnulli arbitrãtur) qui post præteritam maximam partẽ horæ sextæ (quæ meridie finitur) celebrare audet, vt scribit Ioan. And. in cap. 1. de celebrat. Missar. cuius opinionem communẽ esse fatetur Nauar. in tractat. de oratione cap. 21. num. 31. & in. d. cap. 25. à qua ipse iure optimo recedit, asseuerans non esse prohibitum (scandalo cessante) post meridiem, vsque ad nonam horã celebrare: quia nullo iure nec cõgrua ratione prohibitũ est imo permissum si recte perpendamus quod sacrificium incruentum à Sacerdote in persona Christi oblatum, idem est quod ea hora ab ipsomet Christo oblatũ fuit cruentum, quod quædam Missa fuit, quod ipse sępissimè fecisse, & consuluisse testatur.

5 Ex quibus colliges, quod ea priuilegia, quæ magnatibus cõcessa sunt, vt eis possit res sacra post meridiem vsque ad nonam horam celebrari, iuri communi esse consona, & id tantum operari, vt aliquorum scandalũ sedetur. Quibus non refragatur Tridentinum Concilium quatenus prohibet, ne sacerdotes alijs quam debitis horis celebrent, quia intelligendum est de horis ante lucem vel post nonam.

Imo antiquitus hac perpensa ratione ante horam tertiam diei minime celebrare licebat vt ex Epist. Telesphori Papæ adducit D. Burch. de Eccles. decre. libro 3. cap. 64. *Missarum* (inquit) *celebrationes anteboram diei tertiã minime sunt celebrandæ quia eadem hora Dominus crucifixus, & super Apostolos Spiritus sanctus descendisse legitur*. Excepta nocte sanctæ Natiuitatis. Eodem Sacrosancti Cõcilij Tridentini decreto, ad impiam quorundam superstitionem radicitus extirpandam, prohibitum fuit, ne in Sacratissimo Missæ sacrificio, certarum candelarum numerus obseruaretur: impie existimantes, sacrificium illud longe ab alijs differe quasi numerus ille aliquid advirtutem Sacramenti conduceret, quod existimare, impium, & nefandum esset. Quod enim candelę, in diuinis celebrandis luceant, consentaneum est Christianę religioni, nec nõ diuinorum maiestati, quod vero in his superstitiosus constitutus sit numerus à sacrorum puritate lõge alienum puto. Clerici vero, qui in hoc deliquerint, censuris, & pęnis, Episcopi arbitrio, plectẽdi sunt, vt Tridentino decreto supra allegato probatur.

Com-

Cõmẽdatumq; sibi infirmum baptizare noluerunt.

CAPVT. LVII.

1 *Clericus qui crimen hoc perpetrauerit, depositionem meretur.*

PResbyter qui in prouincia propria, vel alia, vel vbicunq; inuentus fuerit, cõmendatũ sibi infirmum baptizare noluerit pro intẽtione itineris, vel aliqua excusatione, si sine baptismo moritur, deponendus est, ex decreto Martini Papæ, in capit. Quicunq; de cõse. distinctio. 4.

Beneficia plura possident.

CAPVT. LVIII.

1 *Plura habere beneficia, rationi naturali aduersum esse elegan ter ostenditur.*

2 *Pluralitas etiam beneficiorũ canonicis sanctionibus obuiat.*

3 *Beneficiorum pluralitas multis magnisq; sanctorũ virorum testimonijs damnatur.*

4 *Habens multa beneficia etiam cũ dispensatione sine causa tamen conscientia in animæ iudicio securus non est, & ibi traditur an Papa possit in pluralitate beneficiorum dispensare.*

5 *Plura habens beneficia cũ sim plicia quorum alterum adcõmode viuendum sufficiens est, altero priuari potest.*

6 *Recipiens beneficiũ aliquod, curam habens animarũ annexã, si prius tale beneficium habeat eo ipso iure priuatus est, & si illud haberet mentiendit, alio etiã priuandus est.*

7 *Si duo simul, & semel alicui curata beneficia conferantur, tũc datur optio.*

8 *Beneficij secundi acceptatio facta vi iracundiæ, non facit primum vacare, si in continenti acceptàs pœnituerit.*

9 *Pœna vacationis primi beneficij sibi non vendicat locum nisi adepta secundi beneficij pacifica possessione.*

10 *Pœna cap. de multa. per extrauagantem constitutionem incipit execrabilis. Ioann. Vigesimi secundi aucta est.*

HAbere plura beneficia inter crimina referre volui: quia licet in nostris temporibus, nõ modo nõ iudicetur criminosum, verum etiã is sapiẽtior habeatur meliorique dignus honore qui plura beneficia aggregare, & acquirere sciuerit, hoc pernitiosissimum Christianę Reipublicę, Ecclesięque vniuersalis statui, animarũq; saluti fore cẽseo. Idq; rationi naturali obuiare, ac sanctis Ecclesię cõstitutionibus, pluriumq; sanctorũ Doctorũ opinionibus cõtradicere. Quid enim rationi naturali aduersum magis, quam q vnus, & idẽ homo varia Ecclesię stipẽdia in varijs, & distãtibus sæpe locis, & quibus varia incũbunt onera in seipso suscipiat? Quæ est enim humana respublica, quæ suos iudices, rectores tabel-

a 1

belliones,& alios officiarios ſtipendijs in abſentia frui, & vagari permittat. Quis in ſua quantunuis amplâ,& ditiſsima domo vni miniſtro abſenti ſalaria plurium miniſtrorum perſoluit, ac ab eo quoſcunque ſuo nomine ſub rogatos admittit. Sola domus Dei Eccleſia ſancta tali in ordinatione ſuo priuatur miniſterio, ac debitis fraudatur obſequijs. Vnde veriſsima ſunt beati Bernardi verba in declamatione ſuper Euangelio. Dixit Simõ Petrus ad Ieſum, in column. 51. dum dicit quod ſola bona Domini ex omnibus hodie inueniuntur expoſita. Quid debet Eccleſia Dei plurium nobilium vanitati, vt patrimonio Ieſu Chriſti dilectiſsimi ſponſi ſui, quod flagellis,alapis,ſanguinis effuſione quæſiuit, eorum alat accipitres, educat canes,ſaginet æquos nutriat Leones ac ſeditioſos homines qui paſsim rempublicam turbent. Quid nempe debere poteſt pluribus alijs ruſticorum filijs, ac ſuis parentibus in doctioribus à quibus ſolũ (imo vix) aratra & boues in ſucceſsionẽ habere potuerũt, qui illicitis medijs plura occupabãt beneficia, vt cũ illis amplã ſibi parẽt ſuppellectilẽ, varios aptẽt cibos,ac pro pluribus illicitis ſumptibus pecuniã habeant. Quid denique Eccleſia eadem, quantumuis peritiſsimis ac literatiſsimis viris debere iudicabimus, vt beneficiorum cõgerie ſuæ ambitionis inſatiabilem ſitim extinguere debeat,prę cipue his qui doctrina ſua nunquam in Eccleſiæ catholicæ profuerunt, nec prodiſſe curãt? Dic mihi quicunque es, quantacunque polleas eruditione añ eo ſolo quod vigilias ſuſtinueris, ſtudio vacaueris, tibi aſtricta eſt Eccleſia Dei vt te in ſtatu grandi ac pompa magna ſuſtineat. Vidiſtine aliquando artificem aliquẽ eo ſolo quod artem didicerit optime à Republi. alimenta ſuſcipere. An ex eo quod arte ſua Rei public. vtilis eſt. Quid igitur tibi ſuades, eoque ſtudueris licere tibi plura Eccleſiæ beneficia retinere,cum nec vnius eorũ onera ſubeas. Aduerte quæſo, quod literatis viris non plura beneficia, ſed maiora concedi ſanxerunt Canonica iura. Si quando vero vt plura habeant beneficia cum peritis diſpentare conceditur, ob Eccleſiarum vtilitatem, non eorum,id effici debet. Quid enim prodeſt ſtudium tuum Eccleſiæ ſanctæ, ſi id ſolum operatur,vt pluraoccupes loca,in quibus plures poſſent eidem deſeruire,qui ſufficienti peritia,& maiori charitate,ſeu virtute iniuncta onera ſubirent. Quid prodeſt illi doctrina tua, ſi oues Chriſti tibi commiſſas,imperito mercenario contemni ſalario paſcendas committis. Quis ergo inficiabitur hoc aduerſari naturali rationi, ſi eadem ratione non caret. Quod nempe apertiſsime cõprobant leges antiquæ gentiliũ, qui ſolo naturali lumine regebãtur, in quibus prohibitum erat expreſſe, vt apud eos non eſſet, vir duplex, aut multiplex, ſed quod ſinguli ſingula facerent,vt in Socraticis legibus cauebatur. Confirmant hoc etiam notanda verba Iuſtiniani in. l. Nemo. C. de aſſeſſo. dum dicit, neq; enim facile credendum eſt duabus neceſſa-

ceſſarijs rebus vnum ſufficere. Quodque id ſanctis obueniet canonicis inſtitutis, aperte monſtratur. Primo quidem contrarium diſpoſitum eſt in.7. Synodo: vt refert Gratianus in capite 1.21.q.1.vbi dicitur, Clericus ab inſtanti tempore non connumeretur in duabus Eccleſijs,negotiationis enim hoc eſt, & turpis lucri propriumcommodum. Statuit etiam hoc ſancta vniuerſalis Eccleſia,Spiritu ſancto cógregata in Concilio illo Calcedonen. celeberrimo à ſexcentis & triginta Epiſcopis celebrato, in cap.10.illius concilij, vbi definitum eſt non licere clericis in Eccleſijs duarũ ciuitatum ordinari. Si quis vero iam trãslatus eſt ab alia in aliam Eccleſiam nihil habeat commune cum priore. Illos vero qui auſi fuerint poſt ordinationem illius vniuerſalis ſynodi agere contrarium, ſtatuit ſancta ſynodus cadere à proprio gradu. De qua deciſione concilij breuiter meminit Gratianus, nó referendo dictæ pœnæ appoſitionem,in cap. clericum.21. q. 1.Hoc præterea aduerſatur deciſioni Concilij Placentini per Vrbanum Papam celebrati de quo in cap. Sanctorum. 70. diſtinct. vbi hæc pluralitas beneficiorum prohibita eſt,per hęc verba. *Omnino autem in duabus Eccleſijs aliquem intitulari non liceat*. Hoc etiam improbat Toletanum Cócilium de quo meminit Gratianus in cap. vnio. 10. quæſt.3. in verſi. Sed & hoc, per hæc verba, videlicet. Sed & hoc neceſſariũ inſtituere duximus,vt plures Eccleſiæ vni nequaquam committãtur presbytero, quia ſolus per totas Eccleſias,nec officium valet perſoluere, nec rebus earum neceſſariam curam impendere. Cuius Concilij verba originaliter legere deſiderans inueniet in Concilio Toletano.16. celebrato ſub principe Flauio Egicano anno.6.ſui regni à ſexaginta, & vno Epiſcopis, in capit.de reparatio.Eccle. præcipue quia paucula etiam verba,& vtilia in hoc propoſito tranſcribere neglexit Gratianus, quod tamen Concilium hucuſque non habetur impreſſum. Celebre etiam illud Lateranenſe concilium cui Alexa. tertius interfuit, de quo in cap. Qua in tantum,de pręb. Prębendarum multitudiné canonibus inimicam, materiã diuolutionis & euagationis inducere, ac certum periculum animarum continere expreſſe atteſtatur. Prohibuit hoc etiam Alex. ſecundus, qui diſpoſuit quod nullus preſbyter habeat duas Eccleſias, vt in cap. per laicos. 26. q.7. Vnde dicit Abba.in cap.conquerente. de cler.non reſid.in.3. nota allegando glo.in cap. Dudum. el.2. de elect.in verbo,intitulatam,q̃ ſine peccato mortali non poteſt quis habere plura beneficia, quãdo alterum per ſe ſufficit. Et vide etiam Ioan.de Lignano in tractatu de pluralitate beneficiorum, maximè in column.2. vbi concludit quod de iure communi vnus non poteſt habere duos titulos beneficiales Eccleſiaſticos extra caſus in iure expreſſos,& adducit optima fundamẽta in propoſito, extant inſuperſanctorum ac grauium virorum commentaria,quibus hanc pluralitatem beneficiorum damnant, 3

nant, eamque animabus periculosissimam esse demonstrant optimis, ac vrgentibus rationibus quas hic transcribere nolo: patent enim volentibus legere eas in tract. contra pluralitatem beneficiorum quem ædidit singularis vitæ, ac magnæ doctrinæ vir Dio. Cartusi. præ maxime in 7. arb. postquam ad totum. 11. Posuit etiam aliqua notãda in proposito alter Cart. antiquor. Dionys. in lib. suo de vita Christi, in cap. 78. de amb. & quibusdam alijs defectibus clericorum. Firmat hæc etiam aperte diuus Bernar. in Epist. 271. ad Comitem Theobaldum vbi tradit honores, & dignitates Ecclesiasticas debere dari ijs qui eas digne ac secundum Deum administrare velint, & possint. Neque licere cuiquam habere plures in pluribus Ecclesijs, nisi dispensatione ob magnam vel Ecclesiæ necessitatem, vel personarum vtilitatem. Et vide in proposito Beatũ Thomam, in quolibe. 11. in articulo. 15. 10. Maioris in. 4. distin. 24. in quæst. 6. &. 7. vbi inter alia concludit quod tenens plura beneficia cum dispensatione, in qua non est rationabilis causa dispensandi, non est in statu salutis. Et vide Felin. in capit. 1. numer. 30. de cõstit. vbi dicit, quod licet Papa habeat potestatem dispensandi in omnibus statutis Ecclesiæ, sola voluntate tamen illud intelligitur, nisi lex positiua habeat in se quandam rationem diuinam, vel naturalem, vt est lex prohibens pluralitatem beneficiorum, illic Abbas, & alios. Scripsit etiam aliqua Gabriel in expositione Canonis, in lect. 28. in duabus vlt. col. vbi etiã ostendit quomodo dispensatio Papę in hoc nõ suffragetur nisi fiat ob necessitatẽ, vel vtilitatẽ Ecclesiæ. El vltra opiniones grauiũ & singulariũ Doctorũ in ista materia miracula quædã referũtur per supradictos Doctores Cartus. per quę periculũ habentiũ plura beneficia dignosci tur, quæ quidẽ à Christiano viro conténenda non sunt. Nec enim ęterna salus propter delicatiorẽ victũ, & ornatiorẽ vestitũ seu ampliorem familiã, in dubio ponenda est, essetque consentaneum, vt sicut patimur ob solam opinionẽ eorum qui medicinã scripserunt, sanguinẽ minui, pluraque alia nobie insipida, & satis fastidiosa propinari, ne salus corporis periclitetur (cum sœpius eueniat ipsis medicis scriptoribus, aut alijs viuis, qui ipsorum opinionem in nobis experiuntur, errantibus, non solum non liberari à morbo, sed eadem phlebotomia, qua sanari credebant, mori ac perclitari infirmos) sic sequendo opinionem sanctorũ, vel insignium doctorum ob salutem animæ pecunias minui, alia quaque, & si corpori molesta, tolerata. Cum ex hoc nullã nobis corpori, nec animæ timeri possit periculum, sed animæ post obitum, & corpori post resurrectionem certior, & securior salus æterna promittatur. Selicta igitur animę pœna supremo illi mortuorum, ac viuorum iudici, qui solus intelligit delicta cunctorum: prima pęnarum quę se offerat in huius sęculi cõtentioso foro est, quod habens plura beneficia, quãuis simplicia

quorum

c quorum alterum ſufficit per ſe ad vitam beneficiati, poteſt legi time altero priuari. Hoc probat text. in cap. Conquerente, de cleric. non reſi. ſecundum Abb. ibi, in. 3. no. quod dicit valde notabile, & nunquam obliuioni tradẽdum, & dicit eſſe caſum ſolennẽ priuandi aliquem beneficio ſuo, licet velit in eo reſidere. Iuſtiſsima quidem eſt pœna iſta licet his temporibus in fęlicibus inuſitata, non quia vires amiſerit, ſed ex negligentia aut auaritia ſuperiorum, quorum aliquì in Sacrorum Canonum exęcutione torpeſcunt, reliqui vero cum plures Eccleſias Epiſcopales ſimul aliquãdo, aut cum vna Epiſcopali plura alia beneficia retineant, ſuiąue officiales, aut habeant, aut ambiant plures dignitates ſiue beneficia, auaritia cęci aliorum cupidinem (& ſi Eccleſijs, clero ac diuino cultui pernitioſam) refrenare non ſatagunt.

6 Secunda eſt, quæ in Concilio generali ſtatuta fuit, vt habetur in cap. de multa, de præb. cuius verba ſunt. Quicunque receperit aliquod beneficium curã habens animarum annexam, ſi prius tale beneficiũ habebat, eo ſit ipſo

d iure priuatus: d & ſi forte illud retinere contenderit, etiam alio ſpolietur: is quoque ad quẽ prioris ſpectat donatio, illud poſt receptionem alterius libere conferat, cui merito viderit conferendum. Et vlterius decernit. text. idem eſſe obſeruandum in perſonalibus. Fuit etiam extenſa pœna iſta per iura Sexti, & Clementin. primo ad regulares dignitates, vt in capitulo. Cum ſingula, de præb. lib. 6. Secundò ad prioratus, vt in Clementin. 1. de ſupplenda neglig. præla. Tertiò ad vicarias perpetuas Eccleſiarum parochialium, vt in Clem. vnic. de offic. vicar. Aduerte tamen 7
quod ſi alicui conferantur duo curata ſimul, & ſemel, tũc datur ſibi optio ſecũdum Abb. ibi, colum. 3. verſi. In ea gloſſ. licet alij ſecundum eum tenuerint, quod
non valet collatio. Quando ve- 8
ro aliquis calore iracundię reciperet ſecundum beneficium curatum, non vacaret primum, ſi in continenti pœnituit eum, ſecundum eundem, ibi. dict. col. 3. verſic. Extra caſuam. Pœna vero 9
iſta vacationis primi beneficij, non vendicat ſibi locũ, niſi poſt habitam poſſeſsionem pacificã ſecũdi beneficij, ita credit Abb. in diſtinctè, vbi ſup. col. 4. ver. in
ea gloſſ. Sed hæc quidem pœna, 10
de qua in. d. c. de multa, nouiſsime & ſingulari zelo adducta eſt per Ioann. 22. in ſua extrauagan
ti execrabilis: e quæ ſub titul. de e
præb. collocata eſt, in. §. qui vero. vbi cauetur, quod qui receperint deinceps dignitatem, vel perſonarum, ſeu officium, aut aliud beneficium animarum curã habens ann exam, ſi antea habebat aliud ſimile beneficium ſi illud primũ quo noſcituꝛeſſe priuatus ipſo iure, poſtquam habuerit poſſeſsionem ſecũdi, vel per eũ ſteterit quo minus habeat omni fraude, & dolo ceſſantibus, nó dimiſerit in manibus ordinarij abſque more, diſpendio, verbo & facto ſine fraude, & ſub publico teſtimonio, ipſo iure & ex tunc eſt priuatus dicto ſecundo beneficio, quod recepit, & quod durius eſt, reputatur inhabilis ad

ſacros

sacros ordines susciendos, & ad habendum quodcunque beneficium Ecclesiasticum, quas duas pœnas inhabilitatis ad ordines sacros, & beneficium incurrit etiam ipso facto: vt voluit ibi glos. Zenzę. in verbo, ipso iure. in fin. verbis. Et vide quatuor requisita, vt procedant pœna dictorũ iurium, videlicet. c. De multa. & extrauagantis execrabilis, per Staphileum in tractat. de gratijs expectatiuis in titu. de qualitate & statu benefici. in. §. 4. requiritur. vsque ad. §. 4. & vltim. & habes nunc illum tractatum in tomo. 4. sexdecim voluminũ impressorum Venetijs.

A *Plura beneficia*. Adde quod cum huius capitis argumentum latius pateat quam vt breuibus posim illud concludere, satis erit si legentibus veluti manibus dixerim, ea loca, in quibus pingui minerua tractatũ reperient. Legant igitur Ioann. de Lign. in tractat. de pluralit. benefi. numer. 1. Curi. in eodem tract. per totum. Ioann. Nicol. Simon in ipsomet tractatu, numero. 1. vsque ad numer. 22. Lamb. in tractat. iuris patrona. 1. part. 2. libr. 7. quæstion. prim. articul. quinto Paul. Parisi. in capit. cum Ecclesiastica. numer. 5. de excess. prę lato. August. quæstion. suis. quæstion. 8. numero. 1. Aluar. Pelagi. de planctu Ecclesiæ, artic. 9. in fine Domi. Soto libr. 3. de iustit. & iure, quæstion. 6. articulo. 3. Petrum Rebuff. in practic. benefic. titul. de dispensati. ad plura beneficia, pagina. 366. vbi decem rationes cõgessit, propter quas prohibita est beneficiorum pluralitas. Et vide egregiam. l. 3. titulo. 16. part. 1. vbi late Gregor. in verbo, *Otro*. & nouissime Conc. Trident. sess. 7. cap. 4. & sess. 24. cap. 7.

Non suffragetur. Vide latissime B
Domi. Sotũ, & Petrum Rebuff. in locis nouissime allegatis, & Martin. Nauar. in manu. cõfess. cap. 25. num. 129. & in tractat. de oratione. cap. 22. num. 75.

Quamuis simplicia. Adde. glos. C
sing. in capite dudum. in. 2. de elect. quæ scribit etiam simpliciũ beneficiorum pluralitatem esse prohibitam, quam Abb. & Scribentes ibi sequuntur, & communem esse fatetur Martin. Nauar. in manu. confessor. cap. 25. num. 125. & probatur in cap. conquerente. de cleri. non residen. tradit S. Thom. quodlibet. 8. art. 19. & quodlib. 9. artic. 9. quæ opinio canonizata est hodie in Cõcil. Trid. sess. 24. cap. 17. de refor. Et Cardinalium Sacræ congregationis fulcita testimonio his verbis asseuerantes. *Plura beneficia non possunt obtineri, licet sint simplicia sine dispensatione Papę.* *Decretum Cardinalium.*
Circa quod admonendi sunt impetrantes, qui aduersus Sacrorũ Canonũ instituta plura beneficia etiam simplicia consequi affectant, non quidem securi sunt, etiamsi in supplicationibus suis Põtifici Maximo oblatis, alia beneficia habere fateantur, & ipse petita beneficia conferat, minime quidem cum ipsis dispensare censetur. Nam aliorum beneficiorum expressio, solum operatur, quod gratia subreptitia nõ censeatur. tex. insignis in capite non potest. de præbend. in sexto quod multis rationibus probat.

Martin.Nauar.in tracta.de oratione,capit.22.num.64. vbi nu. 67.late disputat, quod beneficiũ dicatur sufficiens,ne aliud habẽti illud conferatur.

D *Ipso iure priuatus.* Vide Concilium Tridentinum.sessione.24. capit.17.cuius verba ponderans Martin.Nauar.in manuali confessor.cap.25. num.129. *Quatenus dicit cogantur omnino,&c.* dicit neutram Ecclesiam ipso iure vacare. Sed fallitur in hoc vir egregius,cum à iure antiquo sine nouo expresso recedere non liceat.l.præcipimus.C.de appellati. & loquitur expresse contra aliud decretum eiusdem Concilij sessione.7. capit.4. *Quicunq;* (inquit) *decętero pluracurata,aut alia incompatibilia beneficia Ecclesiastica,siue per viam vnionis ad vitam,siue commendæ perpetuæ,aut alio quocunque nomine,& titulo, contra formã Sacrorum Canonum & præsertim Innocẽcij Tertij,quæ incipit de multa recipere,aut simul retinere præsumpserit,beneficiis ipsis,iuxta ipsius constitutionis dispositionẽ,ipso iure,etiã præsentis canonis vigore priuatus existat.* Nec verba.d.c. Nauarro his suffragãtur, quia Concilium Sacrum ibi loquitur, ante lapsum tex mensium,de ea coactione, quæ intra tẽpus illud à iudice facienda est, quo elapso,locus est dictæ pœnę vt ibi etiam diffinitur.

Conc. Tri. sess.24. ca. 17. de refor. contra Mart. Nauar. opinionẽ interpretatur.

E *Non vacare primum.* Vide Cardinalẽ in Clement.1. oppositio. 1.de offici.Vicarij.Felinus in capit.sicut ex literis, numer. 4. de iure iurando. Deci.1. quidquid calore.ff.de regul.iur.Andr. Tiraquel.in tractat.de pœnis.caus. 1.num.19.

Extrauagans execrabilis. De qua cõstitutione meminit Petrus Rebuff.in.d.pract.de forma signaturæ simp.prouis. versicul.aut per constitutionem, pagin.144. vbi dicit, quod si dicta extrauagans constitutio ad vnguem seruaretur non essent tot in beneficijs plurales.

Quorum aliquapa tres eorũnullo mediãte possederũt.

CAPVT. LXVIII.

1 *Beneficia Ecclesiastica hęreditario iure non deferuntur.*
2 *Si Sacerdos instituatur in Ecclesia,in qua pater eius ministrauit,ab ea est amouendus.*
3 *Filius etiam legitimus nõ potest in beneficiũ patris succedere.*
4 *Differentia egregia,inter filiũ legitimum, & illegitimũ circa istius cap. materiam constituitur.*

Deò enim Sacrorũ Canonũ cõditores successionẽ seu hæreditarium ius in Ecclesijs Dei abhorruerũt, vt Innoc.Papa. II. Apostolica authoritate prohibuerit,ne quis Ecclesias præbendas,pręposituras,capellanias aut reliqua officia hæreditario iure valeat vendicare,aut expostulare præsumat, statuens quod si quis improbus aut ambitionis reus hoc attentare præsumpserit , debita pœna mulctaretur, & postulatis careret, vt habetur in cap.

in cap. Apoſtolica.8.q.1. ſi vero aliquis iſta cõtemnens adhuc in
2 Eccleſia, in qua pater eius miniſtrauit, inſtituatur, pœna eius eſt
a vt ab ea amoueatur,[a] vt ſtatuit Alex. Tertius in cap. ad preſentiam. cum duobus ſequent. & in cap. quoniam. & in cap. ad extirpandas de fil. presbyt. niſi media interceſſerit perſona, vt in dict.
3 cap. Ad extirpandas. & in capit. extranſmiſſa. eo. tit. Aduertendum præterea eſt, quod licet iſti clerici, contra quos hæc denuntiatio facta eſt, dicantur eſſe illegitimi, tamen quo ad noſtrũ propoſitum, etiamſi quis ſit legitimus non poteſt ſuccedere patri in beneficio, quod ipſe poſſedit nulla perſona mediante, vt per gloſ. Archi. Domi. & Præpo. in d.c. Apoſtolica. Et probat etiam text. quem ibi dicit ad hoc caſum expreſſum Anton. in. 5. not. in. d. c. extirpandas. & not. Ant. poſt Hoſt. in cap. ad hæc. eo. tit. & Dec. in cap. inter cęteras. col. 2. num. 4. de reſcript. vbi in hac
4 materia bene loquitur. Differũt tamen in hoc propoſito quo ad alium articulum: quod illegitimus filius non poteſt præfici in Eccleſia in qua pręeſt pater de præſenti, vt habeat alium canonicatum vel præbendam, licet poſsit eo mortuo habere, dũ nõ ſuccedat in beneficio paterno, legitimus vero poteſt inſtitui in Eccleſia, in qua pater præeſt, etiã
b eo viuo, in diuerſo beneficio,[b] vt not. in dict. glo. & per Domi. & Prępo. ibi. Si autem iſti immediate ſuccederent in beneficijs filiorum ſuorum, non priuarentur eis, cum non reperiatur prohibitum, patrem filio ſuccedere,
c in hoc caſu, prout communiter in hoc reſident Docto. in dict. cap. extranſmiſſa. vt Præpo. allerit in dict. capit. Apoſtolica, licet contrarium tenuerint Hoſt. & Archid.

A ea amoueatur. Adde Cõcil. Trident. ſeſſ. 25. capit. 15. cuius ſingularia verba hæc ſunt. *Vt paternæ in continentiæ memoria, à locis Deo conſecratis, quos maxime puritas ſanctitaſque decet longiſsime arceatur, non liceat filijs clericorum qui non ex legitime nati ſunt matrimonio, in Eccleſijs, vbi eorum parentes beneficium habent, aut habuerũt quodcunque etiam diſsimile beneficium obtinere, neque in dictis Eccleſijs, quoquo modo miniſtrare, nec penſiones ſuper fructibus beneficiorum quæ parentes eorum obtinẽt, vel alias obtinuerunt habere. Quod ſi in præſenti pater & filius in eadem Eccleſia beneficia obtinere reperiãtur, cogatur filius ſuum beneficiũ reſignare, aut cum alio permutare intra Eccleſiam intra trium menſium ſpatium, alias ipſo iure eo priuatus exiſtat: & ſuperijs quæcunque diſpenſatio ſubreptitia cenſeatur. Ad hæc reciproce reſignationes, ſi quæ poſt hac à parẽtibus clericis, in fauorem filiorum, vt alter alterius beneficium conſequatur, in fraudem huius decreti, & canonicarum ſanctionum factæ omnino cenſeantur, nec collationes ſecutæ vigore huiuſmodi reſignationũ ſeu aliarum quarumcunque, quæ in fraudem factæ fuerint, ipſis clericorum filijs ſuffragentur.* Hactenus ſacroſancti Concilij decretum.

A *Declaratur Conci. Trid. ſeſſ. 25 cap 61. de reform.*

Circa quod decretum, nonnulla ſunt animaduertẽda primo ex ipſo colligi filiũ clerici inhabilẽ

esse ad obtinendum illud beneficium quod parens in illa Ecclesia obtinuit vel aliud dissimile,& ea ratione collationem ei factã nullam esse probat in verbis illis,*non liceat*,iunctis, *illis quod si in præsenti, &c.* Ita interpretatur Mart.Nauar.consi.18.tit. de consti.Secundo non licere ei in ea Ecclesia sacra facere priuatim quanuis nullum beneficium obtineat vt memoria paternæ incontinentię sepeliatur,quę potissima fuit Cõcilij ratio,sic infacti contingẽtia interrogatus cõsuluit Nau. cons.17.dict.titul. Tertio, illud animaduerti oportet, quod non tantum filius clerici, sed nec nepos obtinere potest beneficiũ in quo auus fuit præfectus,siue(vt cum nostrisloquar) ministrauit.glos.not.in.c.ad extirpandas, de filijs presbyt.& in cap.presbyterorũ.86.dist. Abb. & Doctor. in cap.2.de arbit. & in cap. accedẽs de accusa. Guil. Benedi.in capit. Raynuntius,in verbo, Et vxorem. n.693. de testam. Fieret quidem manifesta fraus Concilio,alijsque canonicis decretis,nam qui non posset filio dare,minimo negotio nepoti concederet. Quod procedit in nepote legitimo nato ex spurio vel spuria:quia is etiam excluditur:vt in.d.cap.ad extirpandas, quod ita interpretatur Petrus Rebuff.in pract.benefi. de dispẽsa.super defect.nata.num.27. dicens Tolosanum Senatum ita indicasse.Si vero pater in Ecclesia de facto ministrauit,huic prohibitioni locus non est.

Est tamen singulariter notandum,Sacrosanctum Conciliũnõ procedere, quando pater decisit,ante eius publicationẽ,vt declaratũ fuit ab Cardinalibus,qui Tridentini interpretationi præsunt his verbis,*Filij presbyteri,de creto Concilij Tridẽtini.c.15.sess.25 non prohibentur,retinere beneficiũ legitime obtentum,in eadem Ecclesia,in qua fuit Beneficiatus eorum pater, qui ante publicationẽ eiusdẽ Concilij Tridẽtini è vita migrauit.*

Diuerso beneficio. Adde quod opinio ista in practica seruatur, vt testatur Rebuff.in loco nouissimè allegato.nume.39. pag.411. quo loco scribit,nunquam vidisse per dispensationẽ ad obtinendũ canonicatum à filio legitimo in ea Ecclesia,in qua pater aliud habet.Et ideo filij legitimi Canonici esse possunt,in ea Ecclesia, in qua pater Episcopus est vel Canonicus. Quę opinio verissima est die statẽ dicto decreto Trid. Conc.quia illud tantum loquitur,de illis clericorum filijs, qui non ex legitimo nati sunt matrimonio,circa legitimos vero,nihil ex iuris communis sanctionibus immutatũ est. Et ideò ab eo iure recedendum non est.l. præcipimus,in fine.C. de appel.

Filio succedere. Vide Petrũ Rebuff.in dict. tit. de dispen. super defect.natali.num.29.

B

In pluribus eorũ intrusi.

CAPVT. XLIX.

1 *Intrusus in beneficio, quis dicatur.*

2 *Clericus,qui scienter se in beneficio curato intrudit, qua pœna puniatur.*

Intru-

INtrusus in beneficio illé dicitur, qui obtinet illud sine authoritate eius, ad quē de iure spectat collatio, notat Abb. ex tex. ibi, in cap. Quia diuersitatē, in. 2 not. de concess. præben. Et allegat text. ad idem, in capit. ex frequentibus, de insti. & ponit Felin. in cap. in nostra in. 2 corollario, de rescript. qui idem dicit in eo, qui intrat cum titulo habito à superiore excommunicato vel interdicto, vel publice suspenso, allegat tex. in cap. Tanta. de excess. prælat. Et allegat Domin. in cap. propter vlt. colum. 19. di
a stinct. ponentē sex modos a quibus quis dicitur intrusus in beneficio. & vide eundē Fel. ponentē septem, in cap. Veniens, nu. 3. de accusat. Clericus autem, qui scienter, iniuste intrudit se in beneficio habente curam animarū
b ipso iure priuatus est beneficio b simili cū cura quod habebat, vt in cap. cum qui. præben. in. 6.

A *Ex modos.* Adde Fel. qui octo modos narrat, in cap. veniēs, in. 2. not. de accusat. quos refert. Ioann. à Selua in tractat. de benefi. 11. q. 3. part. Ludou. Gom. in regul. Cancel. de subrog. collitigan. glos. 4. pag. 330.

B *Priuatus est beneficio.* Adde quod si is illud impetrauit, nō facta mentione intrusionis, nō valebit impetratio, vt firmat Felin. in cap. postulasti. in fine, de rescrip. Sequitur Ioann. à Selua in dict. tract. de benefi. dict. q. 11. & Malc. in tract. de elect. in fine. Et nota, quod in pœnam, & huius criminis detestationē, intrusus nō subrogatur in ius alterius habentis in beneficio ius legitimū cap. cum iam dudū, & ibi Doct. de præben d. Sed pœnam hanc effugiet qui possessionem beneficij dimittit antequam petat, se in alterius ius subrogari, vt bene scribit Rebuff. in dict. reg. de subrog. collitig. num. 25.

Viuis possessoribus eorum.

CAPVT. L.

1 *Impetrans beneficium viuentis est ab Ecclesiastica communione pellendus.*
2 *Deponitur qui viuentis beneficium impetrat.*
3 *Impetrans viuentis beneficium est infamis.*
4 *Cum impetrante beneficium viuentis, solus Papa dispensat.*
5 *Occupans beneficium viuentis, si postea vacāte beneficio impetrat illud à Papa, nō facta mētione de inuasione præterita non valet collatio.*

VI viuorum Sacerdotum loco ponuntur, hoc ipso sunt Ecclesiastica cōmunione pellendi, a qui se passi sunt successores viuis Sacerdotibus adhiberi, verba sunt text. in cap. 1. de concess. preb. Vbi vide glos. tenentē quod vltra hoc debet deponi, allegat text. in cap. in primis. 2. q. 1. sequitur Abb. ibi per eundem text. qui tamen loquitur in eo, qui in locum viuentis Episcopi procurauit subrogari, vnde nō

1
a
2

videtur generaliter inducendus contra quemlibet clericum, qui viuentis obtinuit beneficium. Longe enim grauius delinquit, qui Episcopatum, quam qui beneficium viuentis ambit, & vsurpat. Allegat præterea glos. in dicto cap. 1. ad hoc, text. in cap. nō furem. & in. ca. Eum qui. 7. q. sed text. in dict. cap. Non furem, nihil probat depositione. Et text. in cap. Eum qui, solū dicit, quod qui recipit Archidiaconatum viuētis, eiusdem Archidiaconatus honore deponitur, & si vlterius in loco eodem ministrare præsumit, priuatus est participatione sacrę communionis. Vnde non probat quod deponatur nisi à beneficio [b] quod recipit: nō ergo intelligat iudex, dū glos. & Abb. simpliciter dicunt, quod est deponendus, quod deponatur ab officio, quia hoc nullibi probatur iudicio meo. Patitur prętera, & aliam pœnam occupās viuentis beneficium, quod afficitur infamia. Ita Abb. vbi supra, per text. in cap. Audiuimus. 3. q. 2. Sed salua eius authoritate, ille etiam tex. loquitur in eo, qui inuasit Episcopatum viuentis, nō vero in casu nostro. Et subdit præterea Abb. ibi, quod talis clericus nō potest amplius illud beneficium obtinere, & quod credit quod solus Papa potest cum eo dispensare. Imo plus dicit no tandum, quod taliter occupans beneficium viuentis, scienter faciendo se instituī, si postea vacante tali beneficio impetrat illud à Papa, non facta mentione de inuasione pręterita, non valet collatio [c] tanquam subreptitia, ad quod etiam facit quod dicit Fel. in cap. in nostra. 2. corollario. num. 26. de rescrip. Et videtur Hispanæ legem. 13. titul. 16. partit. 1. quę disponit quod recipiens beneficium viuētis perdit illud, & nūquam debet aliud habere, & iudex qui priuat eum beneficio, & restituit viuenti, potest pronuntiare illum infamem. Et postea ponit duos casus in quibus impune recipit quis beneficium viuentis.

b

3

4

5

c

Communione pellendi. Adde quod ratio huius prohibitionis ea est potissima, quia Ecclesiastica beneficia perpetua esse debent apud possessorem capit. satis. 56. dist. nec quis sine causa beneficij priuari debet, capit. inuentum. 16. quæstion. 7. vnde illa possessore viuente impetrāda non sunt. Alioquin apud possessorem minime essent perpetua. Et ea ratione collatio beneficij viuentis ab ordinario facta non tenet text. in capit. post electionem, de concess. præbend. vbi Abb. not. 3. nec acceptatio talis beneficij capit. nec captandę, de concessi. præbend. lib. 6. Clem. vni, eo. titul. tradit Guid. Pap. consil. 107. Nec firmitatē obtinet præsentatio talis beneficij. capit. illud, de iure patrona. glo. in capit. fin. de elect. lib. 6. tradit Petrus, Paul. Pari. consil. 112. column. 1. volumin. 4. Rochus de Cur. in tractat. iuris patronat. in verbo, Honorificum. q. 53. Paul. de Citadi. eodē tract. 6. par. art. 3. q. 41. Petrus Rebuff. in tract. benefi. de reprob. benefi. viuē. impetra. glo. 7. n. 26. vbi differit, quid iudicandū erit quando præsentationis tēpore beneficium nō vacat

A

cat,sed tempore prouisionis: an ea prouisio valida sit iudicanda. Et huiusmodi prohibitio extẽditur ad commendam, nempe vt beneficium viuentis non possit alteri commendari, quando cõmenda à Sũmo Præsule facta est, vt scribit Cassador. decis.3.subtit.de præbend.& ratio est, quia talis commenda quę fit ad vitã pro legitimo titulohabetur glo. in pragma.Sancti.rub. de pacif. possesso.in verbo,titu.facit tex. in cap.dudum.in.2. de elect. Petrus Rebuff.in tract.de pacif.possess.in concord.5.Amplia.nume. 35.secus vero si commenda ab ordinario facta esset, ad sex menses, quia ordinarius bene potest conferre beneficium illud, cum lapso illo tempore, commendatarius nullum ius in eo habeat. c.nemo.deinceps de elect. lib.6. Nec beneficij viuentis collatio conualescit, si postea is cuius beneficium collatum est moriatur. Quia tẽporis tractu minime firmatur quod nullum est ab initio reg. nõ firmatur,de reg.iur. libr.6.reg.quod in initio. ff. eo. Sic not.Barba.in.c.cõsultationibus.1.not.per illud tex.de donationi. Nec firmatur talis collatio etiãsi cõsuetudo sit in contrariũ quia talis consuetudo non valeret cũ bonis moribus sit contraria. Ita tenet Ioan.Imo.in c.2.de concess.præb.Gome.in reg. Cancel.20.quæst.3.in fine.Rebuf.in dict.glos.7.num. 42. & ea ratione mirandum esse dicit, tot homines(maximè curiales)viuentium beneficia ambire.

B *A beneficio.* Adde Petrum Rebuff. in loco nouissimè allegato.numer.12. vbi authorem nostrum allegat, & sequitur. Nec ab huiusmodi pęna excusabitur ignorantiæ pratextu is qui tale beneficium viuentis impetrauit. Nam licet ob ignorantiam excusetur ab alijs pęnis, nempe Ecclesiasticæ excommunicationis incursu,infamiæ nota, & cæteris iure statutis,quo ad firmitatem tamen impetrationis, & nouę prouisionis nunquàm ignorans excusatur.Ita sing.tenet Deci.in.l.fin. numer.17.C. de pact. qui allegat Abb.in cap.1. de cõcess.præben. Ponderando verbũ maximè appositum ab eo, quo loco fatetur Deci. ita fuisse iudicatum in consilio Delphinatus Franciæ, cum ipse ibi adesset. Et ita in facti contingentia interrogatus consuluit.cons.398. num. 2. Sequitur Lude. Gome. in regu.Cancellariæ, de impetra. benefi.viuen.quæst.3.in princ.Gregor.Lup.in.l.13.titul.16. in verbo, *Otro*.part.1.& ita tenendum est quidquid inuoluat Rebuff. vbi supra.num.51.

Erit etiam dictæ pęnę obnoxius,qui nõ viuentis,sed potius mortui beneficium impetrauit, quando tantum tempus non effluxerit,intra quod potuerit verisimilis notitia mortis haberi, vt expresse diffinitũ est in Reg. canc. 28. condita primũ à Ioan. 23.deinde à successoribus eius cõfirmata. Sed quid si eadẽ die qua quis moritur beneficiũ impetretur,an præsumatur, vt nõ sit locus pœnę huius capitis post mortẽ impetratũ fuisse.Qui quidẽ casus Bonifacij Octaui Pontificis Maximi extrauagãti cõstitutione decisus est,quę habetur in li. Bullarũ Rothe.c.152.& ea est diffi-

nitum,quod omnes interpretationes factæ vel posterum faciendæ,etiam motu proprio, quarũ data sit eiusdem diei obitus,nullius sint momenti,& omnes effectus,qui ex eis sequũtur. Quod tamen Bonifacius limitat in beneficijs extra curiã vacãtibus:secus vero in beneficijs,quę in Romana curia, vel in locis vltra duas legales dietas à dicta curia non stantibus vacauerint,in quibus tales impetrationes valere voluit:quam constitutionem refert Gomez.vbi paulò ante allegaui.quæst.7.

Is vero qui scienter viuẽtis beneficium contulerit, à pęna minime est immunis, quia amplius illud conferre minime poterit, cũ delinquat,& delinquens priuatur collatione.cap.cum in cũctis.c.super eo.de electio.& conducit text.in.l.quidam , in fine, cum lege sequen.ff.de dona. vbi donans bona proxima viuentis, priuatur illis bonis,tanquam indignus.Sed cum pœna hęc in iure expressa minime reperiatur quæ cum priuationis sit,nunquã imponenda est gloss. & Doct.in cap. fin. de iure patrona. opinio contraria verior videtur, quam tenuerunt Innoc.& Panor.in.c. bonæ,in.2.in fine,de elect.

Impetrãs viuẽtis beneficiũ multis casibus excusatur.

Excusabitur quidem multis casibus,à dicta pœna, qui viuentis beneficium impetrauit,nempe si beneficium vacat per non promotionem,vt in casu text. in.c. licet canon. de elect. libr. 6. vel per hæresim. vt in.c.ad abolendã de hæreti.c. excõmunicamus.§. credentes ibidẽ. Aut persimonię labẽ,cum beneficiũ ipso iure vacet.vt in extraua.cum de testabile.de Simo.in cõmuni. vel si beneficio post professionẽ impetretur.c.beneficiũ, de regula. lib.6. vel in alijs. Nõ sane in his videtur viuentis beneficiũ conferri, cũ is qui illud obtinebat sit ipso iure priuatus,licet ex aliqua causa ius habeat illud retinẽdi: valet tamẽ illius collatio.c.licet Episcopus,de pręb.lib.6.c.1.de hom. ibi Ab. & alias excusationis causas congerit Rebuf.in.d. glos.7. & Fran.Mart.decis.481.part.1.

Collatio. Adde Reg.Cancel.20. C
idẽque peculiari alia Cancellaria regula sancitum fuit à Pio Quinto Pontifice Maximo, in hæc verba.*Item si quis supplicauerit sibi de beneficio quocunque tanquã per obitum alicuius,licet tunc viuentis vacante prouideri,& postea per obitũ eius vacet,prouisio,& quæuis alia dispositio dicto supplicãti,per obitũ huiusmodi denuo faciẽda,nullius sit roboris vel momẽti.* Idẽ scribit Deci.in.l. fin. n.17. C.de pact.& consil.398. n.2. Insignis Greg.Lopez in.d.l.par.

Et occasione laicæ recognitionis, nõ requisita Episcopi audiẽtia, beneficia Ecclesiastica sibi præsumpserunt vendicare.

CAPVT. LI.

1 *Clericus huiuscriminis reus ab officio & beneficio est remouẽdus*

2 *Hodie*

2 *Hodie autem ex Lateranensi Cõcilio, quæ pœna in hoc crimine imponatur.*

1 CLerici taliter habẽtes beneficia, si commoniti illa non resignauerint, ab officio & beneficio reddendi sunt alieni, a vt sancitum est in cap. Relatum, de iure patronatus. Olim præterea, erat hoc per antiquos canones inhibitũ, vt patet ex tex. in capite per laicos. 16. quæst. 7. vbi Alexander secũdus disposuit, quod per laicos nullo modo quilibet clericus vel presbyter obtineat Ecclesiam. Gregorius præterea septimus, & Paschalis Romani Pontifices hoc ipsum etiam damnauerunt disponentes, quod qui contrarium faceret, excommunicationi subiaceret, præter id, quod talis inuestitura irrita esset vt Gregorius idem decreuit, & habetur in cap. quoniã, & in ca. si quis clericus, eadem causa, & 2 quæst. Hodie vero in Cõcilio Lateranensi sub Leone decimo celebrato in sessione. 10. in bulla, contra exemptos ædita in. §. Et quia sæpius dispositũ est, quod collationes beneficiorũ factæ à domicilijs, principibus, & nobilibus sub colore iuris patronatus, quod habere cõfingunt in beneficijs Ecclesiasticis nullo priuilegio Apostolico suffulti, sine ordinariorũ collationibus, & literis, & absq; aliquo saltẽ colorato titulo nullę & irritę esse decernuntur, & quod illis vtentes reddãtur inhabiles, ad alia beneficia Ecclesiastica obtinenda, donec cũ eis super hoc per sedem Apostolicam fuerit dispensatũ.

a *Vnt alieni.* Adde Abb. in cap. præterea. in. 2. de iure patronat. quo loco scribit, quod si quis beneficium aliquod impetrauit, si in supplicatione nõ exprimit, se prius à laico habuisse, non tenet impetratio, quia si Sũmus Ecclesiæ Præsul hoc cõpertum haberet, non ita concessisset, cum propter crimen ab eo commissum, condignis pœnis esset plectendus, quod circa caput hoc summe notandum est.

Illud tamen singulariter notabis non esse locum pęnis hoc capite definitis quãdo clericus de manu laici patroni capelaniam nõ colatibam suscipit quia hoc non cõfertur vt beneficium, sed vt seruitium manuale temporale vt quotidie fit: ita consuluit egregius Martin. Nauarr. consi. 6. tit. de offic. ordi. num. 7.

In nullo beneficio resident.

CAPVT. LII.

1 *Beneficia omnia personalem residentiam requirunt.*
2 *Consuetudo an valeat excusare quem à residentia.*
3 *Clericus in beneficio non residẽs, qua pœna puniatur.*
4 *Beneficium Clerici vagabundi alteri conferri potest.*

1 BEneficia omnia tã ratione naturali (quę dictat homines illis obsequia præstare, à quibus ob id stipendia recipiunt) quam

communis iuris disposition re sidentiam requirunt, de his enim quę animarum curam exigunt,
a [a] planum est. De beneficijs vero simplicibus idem esse firmat Panorm. in capitulo, quia nonnulli. de cleri. non residentibus, per text. in cap. super in ordinata de
a præben. Cõsuetudo autem, quæ ferè semper bona opera minuit, & secordiam ac inertiam in hominibus alit (cum à maiori parte eorum quæ nõ semper iustior est oriri, ac foueri soleat) iam inualuit, vt hæc simplicia beneficia residentiam non requirant, quam in his Doctores admittendam scribunt, [b] ab illaque excusari beneficiatos tradunt, cum
b per alios Ecclesijs debita præstetur obsequia. Generaliter autem vide quinq; casus, in quibus nulla consuetudo excusat non residentem per Felin. in capit. Cum
3 omnes. column. 17. & 18. de consui. numer. 54. Pœna autem clerici non residentis in beneficio (etiam modicæ æstimationis) est,
c quòd illo priuetur, vt in capit. Conquerente, de clericis non residentibus. Et ibi Innoc. & Abb. notant ex eo, quod procedit etiam in casu quo abesset clericus ex iusta causa, quia posset priuari, si monitus pro necessitatibus, vel vtilitatibus Ecclesiæ suę venire recusaret. Notat Inn.
4 in capit. Ex tuę de cleri. nõ resi. argumento text. in cap. Sicut autem. in capit. Absit. 11 q. 3. Quando vero beneficia non requirũt residentiam, si clerici vagantur, sufficit delictum vagationis ad priuationem, notat Innoc. in. d. c. Ex tuæ. allegat tex. in cap. Nõ oportet. cum sequẽti. 7. q. 1. Pro quo facit gloss. in capit. Non oportet. de conse. dist. vltima quã dicit singularem, & alibi non repertam Cors. in sing. in verbo, vagabundus, ad hoc quod si beneficiatus est vagabundus, & tãdiu absit, & dubitetur an viuat, an mortuus sit, poterit beneficium eius conferri alteri, quod corroborat pluribus notandis conclusionibus, quæ procedunt in vagabundis. Modũ autem procedendi ad priuationem [d] in hoc casu breuitatis affectu hic tradere prætermisi, facile erit requirentibus inuenire.
d

A *Qvæ animarum curam exigunt.* Vide de hac personali residentia multa lectu non indigna per Caiet. 2. 2. q. 185 art. 5. Ioan. à Driod. de libe. Christi. pag. 204. Bart. Carran. de Miranda, Archiepiscopum Toletanũ in controuer. de necessar. residen. Episc. aliorumq; inferiorum pastorum, quam apud Tridentinum Conciliũ habuit Domi. Soto in calce eius operis, cui titulũ fecit de natura & gratia, & latissimè lib. 10. de iust. & iur. q. 3. art. 1. cum multis sequẽtibus qui magnis rationibus probat hanc personalem residentiam diuino iure institutam esse. Quod verissimum censeo, quia diuinis legibus Prelati nec non alij inferiores pastores tenentur pascere commissum sibi gregem: nam decimę ideò illis dantur, vt spiritualia ministrẽt, & sint in hac Domini vinea, operarij digni mercede, vt probatur Matthę. & Lucæ cap. 10. quod eis minime conueniet, si per vicarios eas operas exhibuerint. Quod hodie

die manifestissime probatum est in Sacrosancto Concilio Tridentino.sessio.23.capite.1.de reformat.& sess.6. capite. 1. ita vt iam nullæ controuersiæ locus sit.

B *Admittendas scribūt.* Vide tex. cum glos.in cap. cum omnes.de consti.glo.in cap.dudumin.2.in verbo, *Retinere,* de electione. & in capi.gratia.in verbo, *De iure,* de rescrip.lib.6.& in capit.conquerente.in verbo, *Seruat.*de cleri.non residen.& in capit.vltim. in verbo, *Fructus.* de rescrip.lib. 6.tradit Abb.in cap.extirpandæ §.quia vero.num.15. & num.31. de præbend.& consil.96.nume. 2.vol.2.Ioann.Imo.in cap. quia non nulli.num.6.de clerici.non residen.Rochus de Cur. in capi. vltim.num.500.de consuet. Fel. in capit. dilectus. in. 2. col.1. de rescrip.Alex.consil. 1. numer.2. lib.7.Nicola.Mil.in reper.inverbo, beneficium. quæst.33. Petr. Paul.Parisi.consil.32.lib.4. Ioan. de Selua in tractat.de benefic. 4. part. q.2.numer.1. qui amplissime materiam istam differunt, & examinant.

C *Illo priuetur.* Vide egregiam.l. 16.& 17.tit.6.part.1. Hodie autē in Concilio Tridentino nouissimæ pœnæ contra non residentes statutę sunt: nam sessio.6.ca. 1. de reform. sancitum est, quod Patriarchæ Primates, Archiepiscopi, Episcopi, siue qui, quocunque titulo vel causa cathedralibus Ecclesijs fuerint prefecti, quacunque præfulgeant præeminētia, legitimo impedimento, seu iustis & rationabilibus causis cessantibus, si sex cōtinuis mēsibus extra suam diœcesim morando abfuerint; quartæ partis fructū vnius anni, fabricæ Ecclesiæ pauperibusque lōci per superiorem Ecclesiasticum applicandorum, pœnam ipso iure incurrunt. Si tamen per alios sex menses in absentia perseuerauerint, aliā quārtam fructuum similiter applicandorum amittunt. Quod si vlterius pertinaci animo in eadem absentia perseuerauerint, vt seuerioribus pœnis coerceantur, & puniantur Metropolitanus suffraganeos Episcopos absentes, Metropolitanum vero absentē Episcopus antiquior residens, sub pęna interdicti ingressus Ecclesiæ ipso iure incurrenda, infra tres menses per literas, seu Nuntium, Romano Præsuli Sanctissimo nuntiare tenetur.

Conc. Tri. sess.6.ca. 1. de refor.

Illi vero qui beneficia inferiora, siue de iure vel consuetudine residentiam requirētia obtinuerint, siue in titulum, siue commēdam, opportunis iuris remedijs, ab ordinarijs, vt resideant, sunt compellendi: neque eis priuilegium, vel indultum, perpetuum de non residendo, suffragari debet. Ita Conc. Trid. d. sess. 6. cap. 2. de refor. sub Paulo Tertio Pōtif. Max.

Sed cum summe saluti Dominici gregis, pastoris residentiacō ueniat, dictum Sacrum Concilium, sub sanctissimo Pio Quinto celebrato, sess. 23. c. 1. de reformā. seueriori constitutione, grauiores pœnas aduersus nō residētes infligit. Nā Sacrorum Canonum & Cōciliorū decretis inhærēdo declarat, prefatos omnes Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos, etiāsi Cardinalatus dignitate sint condecorati, obli-

Cōc. Trid. sess. 23. c. 1. de reform. enucleatur

obligari ad personalem residentiam, in suis Ecclesijs, vel diœcesibus, vt iniũcto sibi munere fungi teneantur: neque posse abesse nisi ex causis, & modis ibi diffinitis. Si vero tam Sacrosanctam, tam salutarem constitutionẽ violauerint (quam nec transuerso quod aiunt vngue trãsgredi licet mortalem culpã contrahunt & pro rata tẽporis, fructus suos non faciunt, nec tuta conscientia, etiam absque aliqua declaratione, eos sibi ipsis possunt detinere, quod si indurato animo, eos retinuerint, superior Ecclesiasticus debet Ecclesiarum fabricis aut pauperibus loci erogare, omni cõuentione vel expositione prohibita. Quæ quidem pœne omnes, aduersus curatos inferioresq; pastores, beneficia Ecclesiasticam curam animarum obtinentia habentes, similiter dicto decreto statuuntur. Ita tamen, vt si quando ex iusta causa, ab ordinario cognita, & probata, abesse contingeret, Vicarium idoneũ ab ipso ordinario approbatum, cum debita mercedis assignatione relinquant. Discedendi autẽ facultas, in scriptis gratisq; concedenda sit, nec vltra bimestre tempus, nisi grauis, & vrgentissima causa contigerit. Quod si absentes per edictum citati, minime comparuerint, liberum est & per missum ordinarijs (imo tenẽtur) seuere per Ecclesiasticas censuras, & sequestrationem fructuum, & illorum substractionẽ alijsque iuris remedijs, vsque ad priuationem contra eos procedere. Ita vt minime â dicta residentia, & ab illius canonis excussione, priuilegio, licentia, familiaritate, exemptione, etiam ratione cuiuscunque beneficij, pactione, statuto, etiam iuramento, vel alia authoritate confirmato, cõsuetudine etiã immemorial i excusantur. Quæ quidem Concilij decreta, duabus nouissimis cõstitutionibus Apostolicis seruari præceptum est: altera sub data Romæ apud sanctũ Petrũ, anno Incarnationis Dominicæ. 1564. septimo Kal. Decembris. Altera vero impressa est vna cum Tridentino Concilio quæ publicè circunfertur.

Parochus ex causa iusta abesse potest a beneficio absq; ordinarij licẽtia.

Illud vero circa dictum decretum notandũ censeo, nempe parochũ impune abesse posse, absque aliqua licentia duos menses ex causa quæ sibi iusta videatur, quia antiquo iure licebat, à quo non est recedendum, sine nouo iure expresso. l. præcipimus, in fine. Cap. de appella. Tum qui Episcopo, qui fortiori vinculo residere tenetur, permittitur, & Cõcilio cautum est: vt in curatis, & inferioribus eadem omnino seruentur quæ in Episcopis. Ita tenet insignis Mart. Nauar. in manuali cõfessor. cap. 25. num. 221. & ita non semel consului & obtinui, licet quidam imperitus iudex, ex capite quidem (prout illi de more erat) contrarium iudicauit. Is autem qui residere tenetur, viginti & quatuor casibus à residentia excusatur, quos plenissima manu congerit Ioann. à Selua, in tract. de benefi. 4. part. quæst. 6. qui fere omnes his comprehenduntur.

A residentia in beneficijs Ecclesiasticis 24 casibus quis excusabitur.

Primus, si quis sacratissimam Theologiam publice profiteatur, vel ei operam det, ad quinquẽnium. text. in cap. fin. de magist.

gist. Nec Episcopi licentia necessaria est, quia ius eam concedit. Ita scribit Petrus Rebuff. in practica benefi. titul. de dispensa. de non residen. num. 25. Mart. Nauar. in manu. confess. cap. 25. n. 120. quibus suffragatur text. in cap. relatum de cleric. non resid. vbi alternatiue loquitur, de licétia suorum prælatorum, vel studio literarum. Nec vltra dictum tempus licentia potest concedi, nec aliquid operari, sic sancitum est ab Cardinalibus sacræ cõgregationis his verbis asseuerantis. *Licentia, vt quis abesse possit, causa studij, à seruitio suæ Ecclesiæ, vel sui canonicatus, non suffragatur, vltra quinquennium impetrata à die quo cœpit studere.* Idemq; censendum est in prælectione vel professione sacrorum canonum: ita sing. tenet Archid. in capit. 2. de priuileg. lib. 6. sequitur Abb. in d. cap. fin. si vero alias scientias profiteatur, Episcopi facultas necessaria est: in locis vbi consuetudo non est in contrariũ: vt traditur à Doctoribus in dict. cap. tuæ.

Decretum Card. sacræ congregationis.

Secundus casus, qui legitimũ absentiæ impedimentum præstat est, Episcopi obsequium, quo ad duos canonicos, & etiam alios, si id intendãt quod in fuę cathedralis Ecclesiæ vtilitate conuertantur. capit. ad audientiam, vbi Abb. num. 8. de cleric. non resid. Excusabitur etiã is qui est in seruitio legati vel Archiepiscopi, vt in. d. c. ad audientiam. c. cum dilectus. cap. de cætero. vbi Doctores de cler. non resi. Id tamen quod Archiepiscopo dicitur, intelligendum est, quo ad clericos suæ diœcesis, non autem suffraganeorum. arg. tex. in cap. pastoralis, de offi. ord. cap. vni. de foro comp. lib. 6.

Tertius casus, in quo à fortiori quis à residentia excusatur, si contingeret aliquem à Summo Pontifice euocari, tunc is optimo iure, per Vicarium poterit seruire. cap. cum dilectus, de cleric. non resid. Quod quidem verum est, quando principaliter absens est ad seruiendum, non vero ad beneficia consequenda: ita tenet Angel. in summa, in verbo, clericus. 7. §. 2. minus tamẽ principalis intentio minime nocet, vt fatetur sing. Nauar. vbi supra. Ex quo sequitur quod scriptor bullarum, aut procurator in Romanæ curiæ summo prætorio residens, minime à residentia excusatur cum ea absentia lucri sui causa cõtingat. tex. in. l. scriniarios, vbi Alexander, & Iaff. C. de test. mi. Reipublicæ enim causa eos abesse solũ intelligimus, qui non sui commodi causa, sed coacti absunt. l. Reipublicæ. l. nõ vere. ff. ex quibus caus. maior.

Quartus casus, quando absentia contingit generalis concilij gratia, nam qui Cõcilio interfuerint omnes fructus suos faciunt atque quotidianas distributiones quæ præsentibus dãtur, quia præsentes censentur, & pro residentibus iudicantur. Etiam si ecclesiarum statuta sint in contrarium. Ita decissum fuit in Conc. Constan. sess. 19. Idemque pari ratione defendi potest, si interfuerint Cõcilio prouinciali, vel Sinodali, Sinodo eadem quidem publica Ecclesiæ vtilitas versatur, necnon necessitas parendi, Sacrorum Canonum Decretis, maxi-

mi

maximè nouissimi Tridentini Concilij sessio.24.capit 2.de reformatione, non quidem qui interesse tenentur proprium munus debet eis esse damnosum.l. videlicet.ff.ex quibus caus. maior.l.si seruus communis.§.idéque euidentius.ff. detur. Quod nota.pro prælatis, alijsque interesentibus in Concilio prouincial.quod celebratur Toleti decreto Reuerendissimi Gaspar à Quiroga Cardinalis, & Toletani Archiepiscopi. Sunt quidem ad id cógregati Episcopi omnes huius amplissimæ, prouinciæ hac die sanctissimæ Natiuitatis beatissimæ Virginis Mariæ (quę octaua est mensis Septembris) ann. Domini.1582.qua hæc scribimus, opus hoc ad secundã æditionem parantes.

Concilium Prouincia le Toletan. sub Reuerẽ dis. Gaspar Quiro. Cardin. Archiepis. Toletan.

Quintus casus est, ob necessitatem maximam personæ, vtpote si valetudine afficiatur curatus, nam tũc per substitutum poterit deseruire. cap. ad audientiã de cleri. non resident. capit. 1. & per totum de clerico. ægro. capit. vni illo. titul. in. 6. facit. l. si cui. §. final. ff. ex quib. caus. maior. l. aut si valitudine. ff. de procura.

Sextus propter necessitatem Ecclesiæ, nam clericus, qui propter necessitatem Ecclesiæ absens est, poterit vicarium constituere. Etiam si residere iurauit capit. ex parte. in. 2. de cleric. non residen.

Septimus, si interuenit licẽtia legitima. gloss. not. in cap. inter quatuor, de cleric. non residẽti. & legitima causa ea dicitur, quæ datur ab eo, ad quem de iure cõpetit, ex causa, boni viri arbitrio. Ita scribit Nauar. vbi paulò ante allegaui. Alij autem casus iure constituuntur, sed quos supra scripsi sunt potissimi, & frequentius contingunt.

Octauus casus est, quando graues superueniunt inimicitiæ, ita vt sine vitę discrimine, parochus non potest, in suo beneficio residere, habita Episcopi, licentia ab esse poterit, pro eo tẽpore quo inimicitię permanserint, sed idoneus Vicarius interim Ecclesiæ prouidendus erit, sic decretum est, à Sacra congregatione Cardinalium his verbis. *Habens canonicatum, & parochialem in quanõ potest sine discrimine vitæ propter inimititias residere nõ est cogendus, donec sub est causa inimicitiarum in ea residere. sed ei est permitendũ vt in canonicatu resideat.* Et alio decreto sic dicitur. *Habẽs graues inimicitias in sua parochia, durantibus his, potest de licentia Episcopi ab ea per annum abesse, & interim debet ordinarius constituere Vicarium mercede congruenti, ex eius fructibus ei assignata qui inseruiat dictæ parochialæ Ecclesiæ.*

Decretum Card. Sacræ Cong.

D

Ad priuationem. Not. sing. ad procedẽdũ cõtra clericũ ratione absentiæ à beneficio, nõ est necessaria solẽnis citatio, neq; solẽnis priuatio, sed sufficit requisitio, & spoliatio de facto, tex. in. c. ex parte in primo, vbi not. Abb. de cler. non residẽ. sequitur Gregor. in. l. 16. tit. 16. in verbo, *Toller la eglesia.* part. 1. Et quę forma debet seruari, circa hanc priuationẽ: vide text. & Doctores in. d. c. ex tũc de cleri. nõ residen. & l. 17. tit. 16. part. 1. & Conc. Trident. supra alleg.

Cum

Cum parochiales Eccleſias habeãt intra annũ nõ fue runt promoti.

B

CAPVT. LIII.

1 *Habens Eccleſiam Parochialẽ intra annum promoueri tenetur alias ipſo iure ea priuatus erit.*

2 *Annus, de quo in preſenti agitur quando currere incipiat.*

3 *Clericus, qui legitima cauſa ſubſtinente, non potuit intra annũ promoueri, iſtius capitis pœnã non patitur.*

4 *Epiſcopus monere poteſt promotum vt ordines intra annũ ſuſcipiat.*

5 *Capellaniam obtinens intra annum promoueri non tenetur.*

1 a TAles ſunt priuati ipſo a iure nulla præmiſſa monitione, Eccleſia vel beneficio parochiali, vt in.c. licet can. dẽ elect. in.6. quod adeò procedit, quod non poteſt mora purgari anno elapſo: quia pœna infligitur ipſo iure, vt not. gloſ. antepen. ibi, quã dicit notabilẽ Ancharra. 1. col. & poſtea in col. fin. verſi. 4. quæro, & voluit ante eum Ioan. Mo. ibi. verſic. Sed nũ quid, & idẽ tenet ibi Philip. col.

2 2. Annus præterea, de quo in preſenti incipit ab eo tẽpore quo ipſius Eccleſiæ regimen cõmiſſum exiſtitit, & poſſeſsionẽ eius pacificã b habuit prouiſus, vel per eũ ſtetit quo minus habuiſſet, probat tex. in cap. Commiſſa, eodem tit. Si autem iuſto impedimento non potuit clericus intra annũ promoueri, non patitur illam pœnam, c vt ibi, per textũ. & vide Ioann. Mona. in dict. capit. licet canon. verſic. Sed quid, vbi notat eſſe legitima impedimẽta ad excuſandam pœnam priuationis quod Epiſcopus fuerit impeditus vel non fuerit qui ordinaret eum, vel ſi Epiſcopus noluit eũ ordinare. Credeẽ tamen, quod ſi Epiſcopus proprius qui nõ potuit vel noluit ipſum ordinare dabat ei facultatẽ vt ordinaretur ab Epiſcopo alieno, quod eſſet in culpa ſi non promoueretur. Cõſulerem præterea clericis in caſibus huiuſmodi, quando impedimenta proueniunt ex perſona Epiſcopi, quod proteſtarẽtur d ſe eſſe paratos ad ordines ſuſcipiẽdos, vt euitemus doctrinas & opiniones Doctorũ in ſimilibus traditas, de quibus per Fel. in ca. Ex trãſmiſſa. de præſcrip. in col. 1. & 3. Alexand. & Iaſ. in lib. 2. §. quod diximus. ff. Si quis cautio. Et vide etiã notabiliter per Ioan. Mona. vbi ſupra qui diſtinguit quando quis incurrit irregularitatẽ, propter quã nõ poteſt promoueri, an debeat priuari, quia ſi hoc eſt ſine culpa ſua non priuatur, vt pote ſi amittat oculum vel manum. Si autem culpa ſua, debet beneficiũ amittere, allegat text. in c. 1. de æta. & quali.

c

d

Aduerte præterea q̃ Anch. in 4 dicto capit. licet canon. colum. fina. verſicul. 5. quęro notat poſt gloſſ. antep. ibi, quod etiam ſtante diſpoſitione dicti text. poteſt Epiſcopus monere promotum vt ordines ſuſcipiat etiam intra annum:

annum: quia illa constitutio venit ad corroborationem iuris antiqui, non ad diminutionem: vnde si voluntate sola tenuit clericus ordinari nihil prætendens, nisi quia non vult debet cõpelli appellatione remota per substractionem beneficij, & officij, secũdum glos. ibi.

5 Nota tamẽ, quia si quis habeat cappellaniam requirentem ordinem sacerdotalem, non est priuatus illa si non fuit monitus vt promoueretur, ita firmarunt Domini. de Rota in deci. antiquis. Dxx. incip. Nota quod tenens capellaniam, ex ratione, quia dispositio illius capit. Licet canon. tanquam pœnalis non debet extendi. †

Decretum Cardinalium qui Concilij Trident. præsunt. interpretationi.

Priuati ipso iure. Erit sanè parochus à dicta pœna immunis in casu diffinito à Cardinalibus sacræ congregationis, his verbis. *Pœna canonis præscripta eis, qui intra annum sacerdotiũ non susceperunt, non habet locum in rectore, qui intra annum à die adeptæ possessionis pacificæ, vel infra tempus comparauit, & se promoueri petijt offerens quantum in eo separatum ad suscipiendum sacerdotium, sed ordinarius noluit, eum propter illiteraturam vel aliã causam promouere.* Et vide latissimè, Petrum Rebuffum, in excellentissima illa beneficiorum practic. tit. de non promotis intra annum pag. 443. vbi multis ampliationibus, & limitationibus huius capitis materiam declarat. Et vltra illum notandum esse cẽseo, quod is qui parochialem Ecclesiam, habet si intra annũ non fuit promotus ad presbyterium cum ipso iure, sit beneficio priuatus, tenetur in animæ iudicio vniuersos fruct' restituere, quos elapso anno percepit, vt optimè censet Martin. Nauar. in manu. confess. cap. 25. numer. 117. idem in tractat. de oratione capit. 22. numer. 49. Nec refragatur quod pœna temporalis ipso iure incursa in dicto foro non debeatur, quia id non procedit cum ex legislatoris mente contrarium constat, vel cum non imponitur proprie vt pœna, sed vt quædam conditio vel modus rei traditæ, quod hoc casu ex Pontificis mẽte verificatur, & ex hoc sequitur grauiter peccare, qui prædictum beneficium retinet, & illius fructus non restituit.

Deinde animaduerte, quod licet antiquis tẽporibus dicta priuationis pœna locum non obtinebat in Episcopatibus, & abbatijs, quia in his non erat hoc statutum, quorum quidem expressa mẽtio erat necessaria. Ex glos. not. & singul. in capit. 2. de præbend. in. 6. vnde colliges allucinatum fuisse R. P. Fratrem Dominicũ Soto lib. 10. de iustit. & iure quæst. 5. artic. 6. col. 1. existimantem, decretum Bonifa. Octaui Pontific. Maxim. in cap. commissa de electione lib. 6. quo ad fructum restitutionem, comprehendere Episcopos, quod quidem ante eius tempora nemo dixit, nec dicere potuit cum legẽ illam pœnalem, repugnantibus omnibus iuribus extendat contra capit. pœnæ de pen. dist. 1. l. fi de interpretatione l. præsens. ff. de pœnis. Maxime quod ipsemet sibi aduersatur, cum approbet glos. dicti canonis, quæ censet

Fr. Domi. Soto opinio refutatur.

non

non esse locum eius pœnæ in Ecclesia collegiata. Nec sane mirãdum est, quod vir Theologus doctissimus, & in his quæ pertinẽt ad forum interius versatissimus, in illis autem, quæ ad exterius, & ad iudiciarium ordinem cum mittat falcem in alienam messem sæpissimè labitur. Hodie vero Sacri Concilij Tridentini decreto Sessione. 23. capit. 2. de ref. diffinitum est, quod Episcopi nec non illorum superiores, etiã Sacrosanctæ Romanę Ecclesię Cardinales, qui cathedralibus seu superioribus Ecclesijs præfecti fuerint, si intra tres menses consecrationis munus non susceperint ad fructuũ perceptorum restitutionem tenentur, & si intra totidem menses postea id non fecerint, ipso iure suis Ecclesijs sunt priuati.

Prædicta vera priuationis pœna, quæ hoc capite infligitur, minimè incurritur, donec annus elapsus sit, & ea ratione sicle ricus in vltima anni die extremũ diem clauserit, beneficiũ vacauit per mortem. Ita tenuit eleganter Petrus Paul. Pariſi. cons. 119. num. 28. volum. 4. poteritq; eadem vltimi anni die beneficiũ permutare, vel resignare, cũ adhuc ius in beneficio habeat. Vt scribit Petrus Rebuff. in pract. benefic. tit. de non promot. intra annum num. 48.

B *Possessionem eius pacificam.* Vide Bella. decis. 153. & decis. 83. quo loco scribit, probari deberi à nõ promotu litem habuisse, vel habere, aliter vero securum non esse, quod etiam fatetur Domi. cõsil. 82. col. 3. Et cũ annus hic minime cõputetur nisi à die pacifię possessionis, & in regno Francię, nõ dicitur quis eam habere ante annum, ob eam causam, in illo regno iustissime mea sententia post annum pacificæ possessionis promotus integrum annum habebit. Cuius rei meminit Petrus Rebuff. vbi paulò ante allegaui, num. 45.

Pœnam. Sed vtrùm sufficiat, C
quod impedimentũ in fine anni superueniat. Vide Bella. decis. 83. quo loco censet, tale impedimentum minime excusare quando intra tempus illud, non poterat promoueri, sed contrariũ verius credo cum Petro Rebuff. vbi supra num. 48.

Quod protestetur. Not. quod li- D
cet protestatio vtilissima sit, nõ tamen est necessaria, quia iustitia excusandi, non in verbis protestantis, sed in causa impedimenti consistit, quia verba non addunt nec minuũt rei veritatem l. sicut. C. ad leg. Cornel. de fal. quam opinionem, & iuribus & grauissimorum authorum testimonijs tanquam firmissimam regulam cõstitui superioribus annis, in annotationibus ad regulas, & fallentias istius Domini Episcopi regul. 615. incip. protestationem.

Extendi. Vide Roma. cons. 325. E
incip. quo ad primum. Hoc tamẽ minime procedit si in capellaniæ institutione cõtrarium ab institutore fuerit dispositũ, quia iure potest instituere quod in tali capellania locũ habeat dispositio tex. in. dict. c. licet canon. vt scribit Petrus Rebuff. in. d. tit. de nõ promotis intra annũ. n. 17 & quod ita disponatur sẽper mihi visum fuit optimũ cõsilium.

Cum alienigenæ sint, in his Castellæ, & Legionis, Regnis, vel in alijs quibus legibus moribus, vel consuetudine, prohibitum est: dignitates Ecclesiasticas, beneficia, præstimonia, vel pẽsiones, impetrare sunt ausi.

CAPVT. LIIII. QVOD nouè ęditum est.

1 *In Hispaniarũ Regnis Sixti Põtificis Maximi concessione, nullus exterus beneficium Ecclesiasticum impetrare potest.*

2 *Frãciæ regno necnõ in multis orbis Prouincijs idẽ receptũ est.*

3 *Gratia illa, subreptitia est iudicãda, si beneficium ab alienigena fuerit impetratũ, originis mentione minime facta.*

4 *Iuri communi consonum est exterum: vel alienigenam nõ posse Ecclesiasticum beneficium obtinere.*

5 *Seditiones illæ grauissimæ (quas vulgo* Communidades, *appellant) quæ regna ista ab anno Domini.* 1446. *sunt perturbatæ, inde processerunt, quia exteris beneficia conferebantur.*

6 *Glossa in regu. Cancel. Romanæ decima nona reprobatur.*

7 *Consuleretur nimis Christianæ Reipublicæ, si beneficia, præsertim curã animarum, habentia patrimonialia efficerentur.*

8 *Regula Cancellariæ Romanæ decima nona, iuri communi cõsentanea est.*

9 *In beneficiorum impetratione, oriundus non oriundo, præferendus est.*

10 *Diœcesani, & non alienigenæ, sunt in beneficijs à patronis præsentandi.*

11 *Iustissime in diœcesibus Burgẽsi Palentina, & Calagurritana filijs patrimonialibus, tantum beneficia Ecclesiastica cõferuntur.*

12 *Præstimonia neque pensiones, ab exteris in his regnis possunt obtineri.*

13 *Literæ naturalitatis (quas appellant) Regijs constitutionibus sunt reuocatæ.*

14 *Is cui literæ naturalitatis conceduntur, licet possit regnorũ priuilegijs vti, non tamen obtinere poterit beneficium Ecclesiasticum, nisi specialiter, dictis literis contineatur.*

15 *Literis naturalitatis concessis, seruata forma regiarum cõstitutionum, exterus apud nos, Ecclesiasticum beneficium potest obtinere.*

16 *Extero si beneficium cõferatur, an illud possit permutare*

17 *Literę quibus, extero beneficiũ confertur, minime executioni tradendę sunt.*

18 *Pœna amissionis naturalitatis, & bonorum temporalium, cõtra clericos, & Ecclesiasticas personas apud Hispanos legibus & moribus recepta est.*

19 *Literæ legatorũ Apostolicę Sedis ante illarum executionẽ, à summis Senatoribus Regis & domini nostri, examinantur.*

20 *Literæ Apostolicę, in derogationem regij iuris patronatus, vel laycorum, exequendę non sunt: quousque Põtifex Sũmus consulatur, seruata in hoc forma præscripta, in regijs constitutio-*

tutionibus.

21 *Regias leges.26.tit.3. lib.1. ord. noui. & lex.5.tit.6. eo lib. iustissimas esse ostenditur.*

22 *Non solum, Christianissimi Hispaniarum Reges, dicto iure regijs legibus diffinito vtuntur, sed alij Christiani orbis Principes: referunturq; verba singularia Ioann. Dried.*

23 *Regni exterus quis dicatur, & ibi de intellectu regiæ constitutionis.19.tit.3.li.1.ord.noui.*

24 *Nati Regno Aragoniæ, vel Nauarræ, an dicantur exteri horum Regnorum.*

25 *Exterus an is iudicandus sit, qui nascitur ex matre alienigena, si pater fuit naturalis.*

26 *Late interpretatur, quædã Henrici huius nominis tertij, Hispaniarum Regis constitutio.*

27 *Qui extra Regnum intransitu nascitur, à parentibus horum Regnorum naturalibus an sit naturalis iudicandus.*

28 *Natus alibi in transitu, natuscẽ setur in eo loco, vbi mater incolatum habet, & ideò non repellitur à collegijs, quorum statutis, naturales tantũ in illis coptandi sunt.*

29 *Declaratur constitutio septima cõstitutionum Academiæ Complutensis.*

30 *Interpretatur Regia.l.25.tit.7. lib.1.ordi.noui.*

31 *Animalia alicuius parochiæ, si propter bellum, vel tempestatem, vel aliam causam, fugiant ad alienam parochiam, ibique pariant: decimæ soluendæ sunt in illa parochia à qua recesserunt.*

32 *Absẽs, qui ex legitima causa recessit, cito reuersurus: quoad iuris effectus, non est absens iudicandus.*

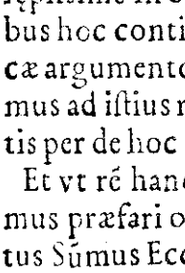
33 *Per decennij habitationem, quis naturalis censetur.*

34 *Proxoneta, seu cambiorum interuentor, non potest esse horũ regnorum alienigena.*

35 *Quæ desiderantur, vt quis dicatur naturalis, quo ad obtinẽda beneficia in his regnis, qui admissus est tanquã naturalis ad beneficium in ijs regnis, & postea ad aliud regnũ confugiat, ibiq; larem constituat, naturalitatis priuilegijs priuatur.*

36 *L.penult.ff.de senato. interpretatur.*

37 *Vt filius sit naturalis istorũ regnorum, an requiratur, quod natiuitatis tẽpore, pater domicilium contraxerit, & per decẽnium vixerit.*

Est quidẽ Romanorũ Põtificũ decretis iustissimisq; Catholicorũ Principum cõstitutionibus, nec nõ immemoriali laudatissimæ consuetudini contrariũ alienigenas in his regnis Ecclesiastica beneficia impetrare, & cũ sępissimè in cõtrouersijs forensibus hoc contingat, huius practicæ argumento dignum iudicauimus ad istius rei cognitionem tãtis per de hoc differere.

Et vt rẽ hanc à principio petamus præfari oportet, quod Sixtus Sũmus Ecclesiæ Præsul potẽtissimis, & Catholicissimis Hispaniarũ Regibus iustissimis causis ductus motu proprio, peculiarẽ gratiã indulsit, vt nullus exterus in dictis regnis absque ipsius consensu, possit beneficiũ Eccle

siasti-

siasticũ obtinere, præsertim dignitates electiuas Pontificales, & Cathedrales, qua constitutione cassantur gratiæ, & expectatiuæ impetrationes in contrariũ obtentæ, vt testatur glo. in reg. Cã cel. 19. refert Guil. Benedict. in repet. c. Raynun. de testam. in verbo: Et vxorem nomine Adelasiã n. 482. de testa. cuius cõstitutionis meminit Regia lex. 16. tit. 3. lib. 1. ordin. noui. ibi. *Mãdamos que acerca desto se guarde la Bulla del Papa Sixto concedida a los naturales destos Reynos.* Et sunt circa hoc multæ leges illo tit.

(2) Idem in Regno Franciæ, & Sũmorum Põtificũ diplomatibus, & regijs legibus obtentum est, si credimus glos. Cosmæ in prag ma. Sancti. §. nam Ecclesiarum in verbo: Exterorum, de quo est Ludo. Duodecimi cõstitutio. Rub. *Des letres de naturalite.* Tradit Guillelm. Benedict. vbi supra allegaui. Petrus Rebuff. in tract. de litera natur. glos. 2. n. 2. Tho. 2. cons. Fran. & in pract. benefic. de rescriptis mixtis, glossa. 1. & in tract. de pacifi. posse. nu. 216. Nicol. Boeri. decis. 31. n. 18. Quod etiam stilo parlamanti cautũ est sub rub. de præbend. ordinat. 3. Et apud Venetos seruare affirmat Addi. ad Abb. in cap. si proponente. de rescrip. Et Bononiæ de hoc est peculiare statutum, vt refert Barb. consilio. 23. num. 1. volum. 1. In Regno Aragoniæ, perpetuo foro hoc stabilitũ est, nempè quod alienigenæ, in dicto Regno beneficia minime possint obtinere, vt cautum est, lib. 1. foro Aragon. titulo de prælaturis, & alijs beneficijs ab alienigenis non possidendis. Et in Regno Nauarræ idem est diffinitum per regias pragmatic. 2. & 3. lib. 1. ordinamen. illius Regni. Et in Britania hoc idem cautum est his verbis. *Sacerdos Gallicos, Sacerdotium in Britania ne occupato.* Vt refert Petrus Gregor. 2. parte. Synta. iuris, libro. 27. capitul. 6. numer. 42. Et in Hungaria, seu Pannonia seruatur, vt in capit. bonę. §. fin. de postula. pręla. Et Veronensi statuto decretũ est, si credimus Bald. consi. 46. volum. 1. & multis alijs Prouincijs seruari audio.

Quod si exterus beneficium impetrauit, nõ facta originis mẽtione gratia subreptitia est iudicanda, tenet glos. celeberrima in capite si proponente. de rescript. cuius meminit Corse. in sing. in verbo, subreptio. Felin. in capitulo, sicut tuis, column. 2. de simon. Roman. in l. si vero fallen. 14. ff. solut. matrimoni. Barba. consil. column. 5. volum. 1. & consil. 57. eo. volumin. Selua. de benefici. 3. part. quæst. 26. D. Couar. in practic. quæstion. capit. 35. numer. 5. Petrus Rebuff. in dicto. tract. de pacifi. possess. di cto num. 216. dicens ita cõsuluisse in fauorem cuiusdam Scholastici. 3

Et quod exterus in aliena patria beneficium Ecclesiasticum minime possit obtinere iuri cõmuni, consentaneum est, vt colligitur ex text. in capitul. bonè. in. 2. de post. prælato. & in capitulo, neminem. 70. & in capitul. Aphros. 98. distinct. & in capit. vltim. de cleric. peregri. De iure Cęsarum. l. in Ecclesijs. C. de Episcop. & cleric. l. vni. C. non licere habita. Metropoli. lib. 11. lex. 2. 4

C. de

C. de annot. ciuita. eo. libro tradunt latè Guil. & Rebuff. in locis nouissimè allegatis Ludoui. Gome. in reg. cancel. de idiomate. quæst. 1. Ioann. Daim. in proœmi. Pragma. Sancti. incipien. Frãciscus, in verbo, vindicabãt. fol. 60. Selua. de benefi. 2. parte, quęstion. vltim. & in. 3. parte, quæstion. 26. Carol. de Grassal. lib. 2. Regali Fran. iure. 8. Couar. dicto cap. 35. Vnde Sacri Canones iustissime decreuerunt, vt electio facienda non sit, nisi de personis eiusdem Ecclesiæ, dummodo digni ibi inueniantur, etiamsi alibi foris digniores reperiantur, cap. nullus. 61. distinct. cap. Metropolitano. 73. distinctio. Quin vero gloss. in cap. cũ inter canonicos de electione, asserit non valere postulationem ex aliena Ecclesia, nisi duabus partibus consentientibus, & facienda est à Pontifice Maximo, vt late patet in toto titulo, de postula. prælat.

Quibus suffragatur Deuteronom. cap. 18. *Prophetam* (inquit) *de gente tua, & de fratribus tuis suscitauit Dominus Deus tuus, ipsum audies.* Tum fulcitur, quia in Ecclesiarum fundatione exteri, nec ipsorum maiores nihil præstiterint merito regnicolæ præferendi eis sunt, arg. text. in cap. cum in offic. de testamentis. Tũne exteri beneficijs apud nos fruentes Regni secreta, in maximam perniciem eius reuelent. Tum quia regnicolæ qui tot, tãtisque animi dotibus ingenuis disciplinis splendescunt, maxima afficerentur iniuria, si exteri forte omnibus numeris inferiores ad hos Ecclesiasticos honores admitterẽtur, virtus quidẽ & honestę disciplinæ sine præmio quandoque langueſcunt. Tum quia propter idiomatis diuersitatem nequeunt (quod tamen maxime interest) commissum sibi populum docere, vt in capitulo, quoniam, de officio ordinarij. Et inter Dei Optimi Maximi maledictiones illa non inferior est, hominem ex aliena natione habere, qui non intelligatur, vt habetur in Deuteronomio, capit. 28. ibi. *Adducet Dominus super te gentem de longinquo, & de extremis terræ finibus in similitudinem Aquilę volantis cum impetu, cuius linguam intelligere non possis.* Et Hierem. capitulo quinto, idem scribitur. Nec voluit Deus seuerius punire superbiam ædificantium turrim Babelis, quam per linguæ confusionem, vt quid vellent mutuo non intelligerent, vt habetur Geneseos. 11. Tum quia hæc potissima erit causa, propter quam homines facilius inuitentur ad residendum, non enim paruo æstimandus est ingenitus amor quem quis ad natiuũ solũ habet. Est enim cuilibet dulcissima patria. l. qui habebat, in principio. ff. de legatis tertio, & hac ratione impius iudicãdus est, qui nulla causa cogente patriam suam relinquit glos. in l. vnica. C. si cũ dotalis, relicta ciuitate, rus habitare maluerit, libro decimo, & ibi nota. Rebuff. & Petrus Rebuff. in concorda. titul. de collat. §. volumus. pagin. 457. asseuerans hanc esse potissimam rationem, vt beneficium in propria patria magis optetur, quam in aliena. Tum quia is diligentissime quę ad munus suũ spectant,

præstabit cum melius patriæ mo res, quam exterus cognoscat, iu dicat quidem quis facile de his quæ nouit, vt habetur primo Ethicorũ, & plures alias rationes congesit Regia. l. 14. tit. 3. lib. 1. ordinamen. noui.

5 Quæ inter alia dicit maximos tumultus excitatos fuisse in Hispania, ob eam causam, quod beneficia Ecclesiastica exteris conferebantur, ibi. *Especialmente del año de sesenta y quatro à esta parte q̃ se començaron los mouimientos y turbaciones en nuestros Reynos.* Circa quod legendus est Doctor Illescas Hispanus Historiographus diligentissimus, & non vulgaris eruditionis in sua Historia Pontificali. *En el capitulo dela guerra final del Rey de Francia, para cobrar el ducado de Milã.* §. 10. fol. 225. & lib. 6. eiusdem Historiæ. cap. 27. §. 17. fol. 228. & folio 338. vbi testatur Paulum Tertiũ Pontificem Maximum statuisse, vt beneficia, & pensiones alienigenis non conferantur.

6 Quæ non temere adduximus, sed vt conuincamus maximũ errorem, glos. in dicta reg. Cancel. asseuerantis in quadã causa Toletana in tertia instantia productam fuisse dictam Sixti Romani Præsidis constitutionem, quã dicit non nocere Episcopo Vintomilensi actori cum moribus recepta non fuerit, nec (vt ille inquit) Toleti regnum, cũ à Castellæ, & Legionis Regnis separatum sit eo priuilegio vti potest, & alia refert temeraria, & postquam animi sui votum expressit tacere, oportere inquit, cum lis pendeat, insani profectò hominis, manifestissimum testimonium. Fuit quidem Apostolica illa concessio cum maximarẽ giminis spiritualis Ecclesiastici vtilitate, ita vt ex contrario vsu plures contingerent incalamitates, & innumerabilia mala, quæ veluti præ oculis habens Summus Christi Vicarius pro illius amplissima dignitate, quam vt Summus Catholicę Romanę Ecclesiæ pastor, & rector obtinebat sua integritate, & iustitiæ amore incẽsus nec nó diuini cultus zelo tantis, & tot malis medelam adhibuit.

Ideoque censeo quod Christianę Reipublicę consultissimũ foret quod Summus Ecclesiæ Põtifex aut œcumenica synodus, vniuersali lege sanciret, vt omnia sacerdotia præsertim curam animarum habentia, patrimonialia efficerentur, ita vt ad ea minimè admitterentur, nisi ciues vel qui inde essent oriundi quod in sacro Concilio Tridentino summo omnium patruum consensu consultatum fuisse testatur, testis integerrimus Domi. Soto de iusti. & iur. lib. 3. artic. 2. fol. 237. versiculo, enascitur. Idem fieri summe desiderabat D. Didac. ab Alua de Esquiuel Abul. Epis. in tract. de Conc. 2. par. §. 36. fol. 92. Flami. Pari. de resig. benefici. lib. 4. quæst. 7. num. 3. 7

Ex quibus iustificatur nimis Regula Cancel. Apostolicæ. 19. qua cautum est, quod prouisio de parochiali Ecclesia facta alicui qui nesciat idioma loci vbi Ecclesia constituta est, nullius roboris, & momenti iudicari debet, habet quidem Pontificia illa sanctio Symbolum, & affinitatem cum diuino, & posi-

positiuo iure. Nam rector Eccle siæ prædicandi officium in ea ha bere dignoscitur cap. Eccles. 95. dist. cap. inter cætera, de offic. or dina. & est gloss. not. in Clem. 2. de sepultur. & in c. cum ex cun cto. de hære. & in cap. addicimus 16. q. 2. Debet sanè confessiones audire, & cætera Sacramenta mi nistrare cap. omnis vtriusque se xus, de pœn. & remissi. Item de bet visitare, & vultum gregis sui agnoscere, vt legitur Prouer. 27. & Eccles. 32. de quo est egregia extrauagan sconstitutio Ioann. 22. constitut. in tit. de prębend. incip. Sedes Apostolica. Sed ista omnia, & alia quę ad hoc mu nus expectant, prębtare non po test rector alienigena, qui nó in telligit, nec loquitur idioma. Quia vt Diuus Paul. 1. ad Corin. cap. 14. inquit. *Data est nobis lin gua ad interpretandum, & distin guendum ea quæ loquimur. Nam si nesciero virtutem vocis eroei cui lo quor barbarus, & qui loquitur mi hi barbarus.* Et vide latius Gom. & Mando. in d. Regula Cancel. de idiomate Bellen. in tractat. de chari. subsi. q. 66. col. 5. Petrum Paul. Parisi. consi. 88. vol. 4. Ho ied. de incomp. benefi. 1. par. cap. vltim. numer. 43. vsque ad nu mer. 71.

9 Hinc etiam emanat alterius re gulæ cancel. nempe. 15. egregia constitutio, qua decretum est, quod in beneficiorum collatio nibus oriundus, non oriúdo prę feratur: est certe supradictis iuri bus, & rationibus consentanea.

10 Nec ab hoc instituto alienum est quod elegantissimè multis adductis in medio probat Cęsar Lamb. in locupletissimo illo de iuris patronatus tractat. 1 par te. 2. libr. quęst. 7 artic. 24. alie rens, quod diœcesani, & nó alie nigenę sunt in beneficijs à patro nis præsentandi.

11 Ex dicto etiã fonte emanat iu stissime Apostolicis concessio nibus decretum esse, vt beneficia patrimonialia in diœcesibus Palentina Burgensi, ac Calagur ritana, solum conferantur filijs patrimonialibus, secundum eo rum mores doctrinam, & erudi tionem, de quibus constitutioni bus meminit Regia. l. 21. tit. 3. li. 1. ordi. noui. si vero Apostolicæ literę in contrarium fuerint ob tentę eis nullo modo vti licet, sed ad Regis nostri summum iu stitię Senatum mitti debent, vt quid circa hoc faciendum sit, ma turiori consilio cósulatur: quod si forma illa lege præscripta fue rit prætermissa grauissimis pœ nis ibi decretis transgressores plectendi sunt, idemque seruari debet in omnibus alijs prouin cijs, in quibus beneficia Eccles ia stica patrimonialibus filijs cófer ri consueuerunt, vt iuste diffini uit lex. 23. illo titul. & lib. Quod vtinam vbique obseruaretur, vt sanctius ac diligentius diuinum munus illustraretur.

Idem obseruandum est quo tiescunque Apostolicę literę im petrantur inderogationem il lius iuris, quod ex concessione Romanę Ecclesię obtinent, col legia, & capitula Cathedralium Ecclesiarum ad promouendos, in canonicos in Theologia, vel iure Pontificio, vt decreuit Ca- *Carol.* rolus huius nominis Quintus *Quintus.* Summę potentię, & fœlicitatis Imperator, & Primus Hispani.

Rex Madriti Anno. 1543. de quo videnda est Regia lex. 25. dicto titul. 3. lib. 1. ordi. noui.

12 Et non solum exteri apud nos prohibentur habere dignitates Ecclesiasticas, & beneficia, sed etiam præstimonia, vt in. l. 14. tit. 3. dicto lib. 3. ordi. noui. atque etiam pensiones. l. 25. ibi. quod si regnicolæ consensum præstiterint pensionis constitutioni aut semel constitutã redemerint, vel aliquod emolumentum præstiterint, vt ab exteris beneficia consequantur omnibus priuilegijs naturalitatis priuantur: nec nõ fructibus beneficiorum in quibus dicta pensio fuit constituta: qui quidem fructus expensis belli contra Christianæ religionis hostes initi applicantur, vt probat Regia. l. 18. dicto titulo, & libro.

13 Habet quidem locum in tantum dicta prohibitio, vt exteri beneficia Ecclesiastica minime obtineant: quod iustissime Regijs constitutionibus reuocatę sunt literę (quas naturalitatis appellant) quibus obtentis alienigenæ beneficia iusteimpetrabãt. Imo deinceps concedendæ non sunt nisi vrgente magna, & legitima causa quæ publicam Regis nostri vel suorum regnorum vtilitatem concernant: quod si ob aliam causam impetrentur, minime sunt obseruandæ: vt in. l. 14. 15. & 16. dicto tit. 3. lib. 1. ordina. noui. de quibus sane literis meminit Bal. consi. 223. vol. 3. appellans eas ciuitatis literas: idem asseuerat And. Alcia. libr. 2. dispu. cap. 22. Nicol. Boeri. decis. 13. numer. 20.

14 Circa quod illud consideratione dignissimũ esse censeo, quod licet is qui naturalitatis literas impetrauit horum Regnorũ priuilegijs immunitatibus fruatur, quibus ipsi ciues originarij, ita scribit Bar. in. l. si is qui pro emptore. ff. de vsu cap. 3. prin. q. & in l. si maritus. §. Iuliæ. ff. de adul. & est bonus text. in. l. sed si acceptо. ff. de iure fis. tradit Rom. cõs. 62. col. 2. versi. quod autem censat, Cuma. consi. 178. col. 3. versic. Quinto probatur. Deci. consil. 183. num. 10. Hypo. de Marsi. cõsilio. 127. num. 2. vol. 2. Ruy. cõs. 200. num. 19. & 20. lib. 2. Boer. de cis. 260. num. 17. Iacob. Menoch. consi. 166. vol. 2. num. 15. Cateli. Cotta, in memor. iuris in memori. incip. Ciuium. Quia ex priuilegio potest quis cõsequi ius naturalitatis regni, vt habetur in. d. l. ciues. C. de incolis. lib. 10. vbi glos. & Ioan. de Platea. & Lucas de Penna. & tales sunt veri ciues vt in. l. 1. ff. ad muni. nor. Bal. in. l. penu. §. quæ in filio. ff. de adop. & in. l. in vrbe. ff. de sta. homi. Hinc deducitur, quod licet exteri, qui apud nos negotiandi causa versantur, non possint habere eos annuos redditus, quos vulgo, *iuros*, appellamus obtinere tamen possunt, si habuerint Principis rescriptum, quod Hispani, *Cartas de naturaleza*, nuncupamus. Ex hoc quoque emanat, quod cum Hispali nõ possint esse iudices forenses, sed tantum illius ciuitatis originarij. Illud verò iudicandi munus habere poterit qui principis concessione factus est originarius ciuis. Nec ad hoc alienum est, quod si in literam Collegijs eorum statutis cautum sit, vt nullus exterus admittatur

mittatur, vt cautum est in Collegio celeberrimo D.Iaco. Zebedei Salmanticensis, qui dictum rescriptum habet excludi nó debet, sic tenet Ferd.Mench.de testa.lib.3.primæ part.§.3. nu.295. Ex simplici tamen concessione naturalitatis alienigena non poterit beneficium consequi, nisi expresse hoc sibi fuerit indultũ: ita scribit Gregor.Lup.in.l.2.in verbo, *Muger sea natural de otra*,tit.4.par.4.Nam cum in hoc casu peculiari grauissima,& publica causa desideratur, & dictæ literæ nullius sunt momẽti nisi forma Regijs legibus præscripta fuerit obseruata,quę si non interuenerit obseruandę literę nó sunt:non igitur debet generalis Principis concessio ad specialissimum casum extendi. Pro quo mire facit,quod elegãtissime de more scribit Bald.in.d.l.in vrbe ff.de statu homi. scribens ad Optiuum ciuem(nempe qui ex priuilegio receptus fuit)admittendum nõ esse ad honores,ad quos non consueuere admitti,nisi ciues naturales.Quanuis hæc Bal. opinio difficultate nó careat ex his quæ prædixi.

15 Quibus quidem literis naturalitatis seruata forma Regiarum legum alienigenæ impetrare, & obtinere possunt in ijs Regnis dignitates Ecclesiasticas, & alia beneficia,hac lege, vt intra octo mensium tempus dictis beneficijs resideant alias literarum cõmodo ipso iure priuantur, nec eas dignitates aut beneficia obtinere possunt, vt disponit.l. 20. tit.3.lib.1.ordi.

16 Dubitaui tamen circa hoc non semel,si quãdo exterus cũ Principis indulgentia dignitatem aliquam Ecclesiasticam, vel beneficium fuit consequitus,an possit illud eum alio permutare: & verisimum credo ei non licere, quod aliqeibus rationibus innixus probat Did.Perez. in.l.3. in verbo,*Saluo el Rey*.tit.7.lib.1.ordin.

Quod si exterus aduersus horum regnorum iura,& leges beneficium etiam à Romano Pontifice impetrauerit Apostolicæ literæ minime executionitradẽdę sunt, sed ad Summum Regis Senatum mitti debent,vt ab integerrimis, & prudentissimis eius Senatoribus pro illorũprudẽtia examinentur:& quid faciendum sit ipsi decernãt. Habet quidem Summus Senatus formam, & modum præscriptum,quovti debet in his negotijs examinandis,& expediendis. Quod si iudices Ecclesiastici eas literas Regio Senatu in consulto,& legis forma prætermissa executioni tradiderint,eo ipso omnibus priuilegijs naturalitatis horum regnorum priuantur, vt tanquam alienigenę nullum beneficium possint obtinere:imo abiisis regnis expellendi sunt. Laici vero istius criminis rei.si tanquam tabelliones,vel notarij,aut procuratores auxilium,&opem pręstiterint in impetratione,vel executione,vel aliquocunque modo pœna capitis cum bonorum omnium amissione plectuntur. Alij vero confiscationis pęnam bonorum suorum fisco applicãdam incurrunt, vt in.l.26. tit.3. lib.1.Regij noui ordinamen.circa quam aliqua notatu digna à nobis erunt annotanda. 17

18 Primò quidem, quod in his Hiſpaniarũ Regnis vſitatiſsima eſt comminatio dictæ pœnę aduerſus clericos, & Eccleſiaſticos iudices, quę fit ad amiſsionem rerum temporalium, quas in his regnis obtinent: deinde quod tanquam extranei habeãtur, de qua dicta Regia conſtitutio loquitur cuius meminit Guillel. Benedi. incap. Raynuntius. de teſtamen. in verbo. Et vxorem nomine, Adelaſiam. 2. deciſsi. num. 460. Caro. de Graſſa. li. 2. Regali. Frã. iure. 7. col. penult. D. Didac. Couar. in practi. quæſtion. capit. 35. num. 3.

19 Secundò, quod non ſolum in caſu dicta lege Regia expreſſo, ſed in alijs multis Apoſtolicæ literæ ad ſummum ſenatum deferuntur, ſic apud Hiſpanos poteſtas ſeu facultas legatorum à ſummis ſenatoribus ante earũ vſum pro negocij magnitudine examinantur, vt Pontifex ſummus cõſulatur, quibus facultatibus in his regnis vti conueniat quæ autem ſint relegandæ cum etiam Nuntij ipſi exteri ſint, oportet vt intelligant, quæ ab illis ſint præcauenda, ne falſis aut importunis precibus decipiantur vt teſtatur D. Couar. in pract. q. c. 35. num. 4. quod in Gallia, & Flandria frequentiſsimum eſſe refert Carol. Molin. in regul. Cancel. de infirmis reſig. num. 139.

20 Tertiò, idem ad vnguem obſeruandum eſt ſub eiſdem pęnis, & comminationibus quotieſcũque Apoſtolicæ literę impetrantur in derogationem Regij iuris patronatus, vel cæterorum Laycorum horum regnorum, vt dicta Regia lex diffiniuit, & lex. 5. tit. 6. lib. 1. noui Regij ordina. circa quas Regias conſtitutiones multa lectu nõ indigna pro eius ſingulari eruditione congerit. D. Couar. in pract. quæſtion. capit. 36. Eſt ſane remedium hoc vtiliſsimum, ne dicam neceſſarium, vt regia authoritate Summi ſenatores literas Apoſtolicas quibus iuri patronatus Laycorum derogatur diligenter examinent earum execution em ſuſpẽdentes quouſque Pontifex Summus conſulatur, certiorque fiat quam graue ſcandalum ex his derogationibus oriatur quãtaque mala inde ſequantur: quorum illũ potiſsimũ videtur quod Laici à pietatis operibus, nempe donatione, conſtructione, & dotatione Eccleſiarum cum maximo Reipublicæ Chriſtianæ damno abſtinebunt. Sunt quidem apud nos quam plurima ſacerdotia ſiue beneficia ad ius patronatus expectantia, quorum veſtigia apud antiquos idolis ſeruientes fuerunt, dicta, gentilitia, ideſt generis ſeu familiæ certæ: quæ reditus annuos ſacrificulis ſuis præbebant. De quibus meminit. Cicero de Auruſpicũ reſponſis. Sic Micheas vir in monte Ephrain, idolum ſibi fecit, & ei exſtruxit ędiculam conſtituitq; ibi Sacerdotem, cum certis reditibus percipiendis, vt habetur lib. Iudicũ Iſraelis. cap. 17. & 18.

Apud Ethnicos veſtigio fuerunt ſacerdotija dius patronatus expectantis.

Quarto mittendæ ſunt ad Regium Summum Senatũ Apoſtolicæ, literæ alijs caſibus dictis Regijs legibus expreſsis quos ſupra num. 18. & 19. tradimus.

21 Quintò, nec à nobis erit omittendum iuſtiſsimas eſſe ſępe iã allegatas Regias conſtitutiones non

non sane eis aliquid continetur quod summi Præsulis maiestatẽ lædat, vel purissimas eius aures offendat, hoc alienum est à Catholicis Regibus nostris qui Põtificum decreta, Sacrosanctasq; eorum sanctiones pro ipsorum pietate, & in Deum religione colunt, & venerantur, sed ideò literarum exsecutio suspenditur, vt Pontifex summus certior factus intelligat, quod quãtisq; incalamitatibus, & erumnis ista Hispaniarũ regna afficiantur quando falsis precibus, & suggestionibus gratiæ Apostolicæ impetrantur quas Sanctissimus Antistes minime concederet, si ea damna, & incommoda quæ maxime aduersantur spirituali Ecclesiastico, & temporali regimini præ oculis haberet, iuri igitur consona est suspensio exsecutionis dictarum literarum, vt in cap. si quando. de rescrip. vbi Alexãder tertius. *Patienter* (inquit) *sustinebimus si non feceris quod praue nobis suggestione fuerat insinuatum.* Et conducit text. in l. si vendicare. C. de pœnis, & in cap. cum apud Thessalonicam. 11. p. 3. c. sunt quidam 25. quæst. 1. & in. c. 1. 40. distin. & in. c. manet. 24. q. 1. & in cap. si quis non recto. 24. quæst. 3. glo. in auth. de manda. prin. §. de inde competens in verbo, nuncians, & in auth. vt determinatus sit numerus clericorum. §. vltim. in verbo, Contradicere colla. 1. tradit latissime Fel. in. cap. nihil. de præscrip. & faciunt, quæ scribit Thom. 2. 2. q. 69. art. 4. versic. Secundo respondeo, & Caietan. 2. 2. quæst. 39. art. 2. versi. in responsione ad secundum, idem Caieta. in tracta. de auctoritate Papæ, & concilij. c. 27. versic. ad secundã rationem, Turr. Crem. libr. 2. de Ecclesia, cap. 106. Cardi. Iacob. in tractat. de Concilijs lib. 8. art. 3. versi. quintum remedium.

Sextò, vt quę prędcedenti versiculo dicta sunt magis eluceſcant scire oportet, quod non solum Hispanię Reges dicto iure vtuntur, sed alij Christiani orbis Principes, vt testatur Ioan. Drie don. vir. pijssimus pariterq; doctissimus in lib. primo. de libertate Christiana pag. 183. Ipseque elegantissimis verbis hoc corroborat, quæ in lectorum gratiam hic referre constitui. *Hic sciendũ est quod aliud est potestatem sæcularẽ absolute mandare aut cõstituere, nequisquam pareat vllis literis Apostolicis iustitiã aut gratiã concernentibus, aut ne exsecutioni mãdet easdem. Aliud vero est potestatem sęcularem mandare aut cõstituere, vt sine suo beneplacito, & examine nemo pareat huiusmodi literis neq; exsecutioni mandet easdẽ. Nã primum cũ sit vt directe contra potestatẽ, seu libertatẽ Ecclesiasticã, est eã prorsus tollere, & extinguere neq; potest fieri absq; contẽptu Ecclesiasticæ potestatis, neq; potest ex ipsius Põtificis priuilegio cõueniri Regi aut sæculari potestati. Secundũ autem videtur posse fieri absque contemptu potestatis Ecclesiastica, & absq; iniuria, aut odio, aut grauamine seu præiudicio Ecclesiasticæ libertatis, & sanctæ sedis Apostolicæ, vel literarum eiusdem. Potest enim contingere, quod Princeps quispiam aut ex priuilegio seu commissione Papæ, hoc faciat: sicuti Carolus Imperator habuit ex priuilegio synodi, ne sine suo consensu inuestiretur, vel consecraretur*

22

Ioann. Dried.

retur Episcopus, aut ex causa rationabili secundum congruẽtiam loci, & tẽporis, ad sic statuendum atq; mandandũ moueantur propterabusus tollendos ne præficiantur, aut inidonei, qui vel per nimiã importunitatem, falsasque suggestiones literas Apostolicas impetrarunt, vel impetratis abuti volunt: ad oppressiones pauperũ qui alioqui sub prætextu literarũ Apostolicarũ lõgis litibus grauibusq; sumptibus vexari possent, non quod potestas sæcularis velit sibi aut iudiciũ ecclesiasticarum rerum vsurpare, aut viros idoneos authoritate Apostolica institutos impedire, aut super illorũ idoneitate iudicium sumere, sed quod velit ad ædificationem reipublicæ, statũ ecclesiasticũ promouere. Vnde quotidie cernimus Prælatos, & alios disputare de mãdatis de rescriptis ac literis Papæ, quæ tangũt ecclesiastica negotia, collationes, beneficiorũ præbendarũ, & dignitatũ. De omnibus literis, & mãdatis Papæ præsumendũ quidẽ est, quod eis oporteat, obedire, modo constet, aut cõstare debeat tales res vera esse literas à Sede Apostolica emanatas, substãtiuis etiã rationibus, & causis, quibus ipse Papa verisimiliter motus inductus est ad præcipiẽdũ. Et ideo nõ debet ista præsũptiõ violenta esse, vt non liceat huiusmodi mandata etiã verisime emanata à Sede Apostolica examinare & inuestigare solicite, an eis oporteat obedire tametsi hoc maxime pertineat ad iudices ecclesiasticos quibus huiusmodi literę mãdatũ Apostolicorũ dirigũtur. Hæc Driedonius. Superest tñ pro huius materiæ, exacta cognitione inquirere quis exterus, quisue regnorũ naturalis, dicatur, quod apud

23

suos Gallos declarat Petrus Rebuff. in tract. de literis naturali. ad finem num. 20. 2. Thom. consti. Fran. apud nos vero est Regia constitutio. 19. tit. 3. lib. 1. ordin. noui, quæ hoc egregie his verbis diffiniuit. *Ordenamos ymãdamos, q̃ aquel se diga natural, que fuere nacido en estos Reynos, y hijo de padres, que ambos à dos, o alomenos el padre nacido y natural en estos Reynos: ò aya contraydo domicilio en ellos: y demas desto aya viuido por tiempo de diez años, con q̃ si los padres siendo ambos, o alomenos el padre nacido y natural en estos Reynos estando fuera dellos en seruicio nuestro, o por nuestro mandado, o de passo, y sin cõtraher domicilio fuera destos Reynos, ouierẽ algũ hijo fuera dellos, este tal sea auido por natural destos Reynos. Y esto se entienda en los hijos legitimos y naturales, ò en los naturales solamente: pero en los spurios disponemos y mãdamos, q̃ las qualidades q̃ cõforme a lo susodicho dispuesto, se requieren en los padres ayan de cõcurrir y concurran en las madres.*

singulariter interpretatur regia constitutio. 19. tit. 3. lib. 1 nouæ ordinatio.

Circa quam Regiam sanctionem aliqua à nobis erunt annotanda, in actionibus forensibus frequentissima.

Primò, quatenus ea lex dicit. *Que aquel se diga natural, q̃ fuere nacido en estos Reynos:* Loquitur quidem de his Regnis Castellæ, & Legionis. Ex quo sequitur quod nati in Regno Aragoniæ, & Nauarræ, exteri sunt neque apud nos possunt beneficia Ecclesiastica obtinere, ita in proprijs terminis scribit Doctor Didacus Perez in. l. 18. titul. 3. lib. 1. ordin. veteris in glos. incip. *Que ningun estrangero.* Asseuerans sic

14

Nati in Regnis Aragoniæ, vel Nauarræ an exteri horum regnorum quo ad beneficia obtinẽda iudicẽtur.

ætate

ætate noſtra fuiſſe iudicatũ. Nã cum quidam Martinus Vicétius Sacrę Theologię,& artium magiſter,poſtquam fuit electus Canonicus Zamorenſis, poſtea vero eo fuit priuatus quia Tarraconenſis erat. Et potiſsima ratio eſt, quia licet dicta regna fuerũt adiuncta regiæ coronę, non tamẽ hoc immodumſubmiſsionis factum eſt. Sed priſtino robore remãſerũt:qua ratione,regna ipſa ſuis proprijs legibus,& moribus regenda ſunt argum.l.ſi quãdo.C.de appell.tradit Bart.&nouiſsimi in.l.ſi conuenerit.§.ſi nuda.ff.de pignor.acti. idem Bart. in tract.de alluui.ſub rub.de inſula.colum.3.Doctores in capit. tranſlato. de conſtit. Iaſſ.in.3.in perſonam,col.3.Inſti.de acti tradit Matthęus de Afflict. in conſtit.Neapoli.lib.3.Rub.23. num. 3. Aymon Craueta. de antiquitat.tempor.4.p.num.27. Ioann. Fran.de Ripa in.l.1.ff.de legibus num.19.& libr.1.reſpon.de legi. & conſ.21.Ioan.Go.in.l. omnes populi. col.3. ff. de iuſt. & iure. Brun.in tracta. deaugmen.fol.8. Barthol. Caſſa. in conſuetudin. Burg.tit.de ſucceſsion. *Deſbaſter*.rub.8.nume.41. Burg.de Paż in.l.1.Tauri,num.451. Quo loco teſtatur quod iam peculiari conceſsione indultum eſt, originarijs Regni Nauarræ,vt quoad beneficia reputentur naturales horum Regnorum, vt regia ſanctione decretum fuit.28. menſis Aprilis,anno.1553. condita in loco vulgariter noncupato,*El pardo*. De qua etiam meminit Ioan. Olan.in antonomiſuris cõmun. & Regij in præfa.num.20.Sic aliquando fuiſſe pronuntiatũ refert Burgos, in prędicitato loco. Et ea ratione vidimus iam in his regnis plures originarios Regni Nauarrę viros doctiſsimos quibus regnum illud floret beneficijs Eccleſiaſticis, & dignitatibus frui.

Secundò,ex dicta Regia conſtitutione iam diffinitũ eſt,quod olim apud Hiſpanos fuit nimis controuerſum,vtrùm ſufficeret vt quis horum regnorum naturalis cenſeretur natũ eſſe ex matre alienigena,ſi pater fuerit naturalis, probat quidem ea lex hoc ſufficere,ibi.*O alomenos el padre ſea aſsi meſmo nacido en eſtos Reynos*. Quod iuri communi cõſonum eſt, cum filius paternam originem, non vero maternã ſequatur.l.aſſumptio.§.filius.d.ad municip.l.filios. C. de municip. & origi.lib 10.tradit Fel.in cap. Redulphus de reſcrip.nu.4.& latiſsime Boeri.deciſsion.13. & in conſuetudi.Bitur.§.vltim.tit.de teſtamen.colum.fina. Bart. Caſſa.in conſuetud.Burg.tit.de cõfiſc.§.1.numer.37.Guil. Bene. in rep. capit. Raynuntius de teſtamen.in verbo.Et vxorem nomine Adelaſiam.num. 10. 42. cum ſequent. 25

In contrarium tamen erat Regia,lex Henrici Regis huius nominis tertij condita. anno.1396. hisverbis inter alia.*Ordeno y eſtablezco duradero por ſiempre, que perſona,o perſonas del mundo,aunque ſean Cardenales,ni ayan Arçobiſpados,ni otras dignidades, ni Calõgias,ni preſtamos,ni otros beneficios algunos,en todos mis Reynos y ſeñorios en lugar, o parte alguna dellos,ſalvo aquel o aquellos q̃ fueren verdaderos naturales de padre y madre,* 26 *Late interpretatur Regia Hiſpanorũlex condita ab Hẽrico Rege, huius nominis tertio anno. 1396.*

y madre, y nacidos en ellos.

Fuerunt tamen multi non pę nitędæ authoritatis viri qui aſſe uerarunt illã Henrici Regis ſan ctionem non habuiſſe legis generalis authoritatem quia nec publicata, nec recepta fuit, quod quidem in cauſa fuit, vt cum ca ſus iſte quodam accidiſſet in Regio Senatu, nempe quod quidã ex patre naturali genitus, & ex matre alienigena beneficium Ecclesiaſticum poſſediſſet, controuerſum fuit, an hoc ei liceret, tãdem Cæſare conſulto is poſſeſſor, vſque ad mortem beneficiũ retinuit. Et cum poſtea ſimilis caſus contigiſſet eodem Cæſare Maximo conſulto bis in eo diſſenſerunt Regij Senatores, & cauſa, vt anceps, & ambigua alijs iudicibus, terminanda remiſſa fuit, ita auditu percepiſſe à quodam aduocato teſtatur Doctor Burgenſis. in l. 3. Tauri. 1. par. n. 377. ad finem. Sed iam hodie placatæ ſunt hæc controuerſiæ ex dictæ legis decimæ nonæ deciſſione, ideoque Doctoris Burgenſis opinio, qui contrarium aſſeuerabat, ex dicta lege Henrici, amplectenda non eſt.

27 Tertiò, Regia illa conſtitutione deciſſa eſt grandis illa quæſtio, in qua fluctuauit inſignis Greg Lup. in l. 2. in verbo, *Maguer*, titul. 24. partit. 4. nec auſus eſt, eam decidere, ſed poſteris decidendam reliquit, videlicet an is qui ex parentibus naturalibus horũ regnorum, natus fuit extra regnum in tranſitu, videlicet quando parentes non habebant, animum conſtituendi, ibi domicilium dicatur naturalis, diffinit lex illa eum naturalem, idem iure communi probari videtur in l. filios. C. de muni. ex orig. libr. 10. cuius verba ſunt. *Filios apud originem patris, nõ materna ciuitate, & ſi ibi nati ſunt, ſi modo non domicilijs retineantur ad honores, ſeu munera poſſet compelli, explorati iuris eſt.* Et ibi ad hoc notat Ioann. de Platea. ad idem etiam conducit tex. in l. ciues, in fine. C. de incol. ibi. *Vnde cũ profectus eſt, peregrinari videtur.* Ex quo enim quis habet animum ſe transferendi in alium locum, fingitur non eſſe in eo loco, vbi habitat de præſenti. l. quæſitum. in fine. ff. delega. 3. facit lex hæres abſens. ff. de iudi. capi. Romana. de foro comp. lib. 6. l. ſi quis poſt hac. C. de ędifi. priua. & opinionem iſtam amplectitur Bart. in dict. l. filios. Ab. in. c. Redulphus, de reſcrip. vbi Felin. & Barba. n. 97. & conſi. 52. volum. 2. Bal. Angel. Alber. & Paul. de Caſtro in lectura Bononienſi poſt Cyn. Petrum, & Nicol. de Neapo. in l. huiuſmodi. §. legatum. ff. de lega. 1. vbi Ang. ſcribit hoc audiuiſſe, à quodam magno Doctore Alberi. per illum text. in l. Titius. ff. de actionibus emp. Deci. in dict. Hæres abſens. §. proinde. colum. 2. Iacob. de Sancto. Georgio. in. §. ſi quis tutelam numer. 35. eiuſdem legis Iaſ. conſi. 117. volumi. 3. quam eſſe veriorem ſententiam, & ſecundum eam vidiſſe in regio conſilio, pronuntiatum teſtatur Gregor. in dict. l. 2. Matthæ. de Affict. deciſi. 384. num. 3. eandem communem appellat. Nicolaus. Boeri. deceſsi. 13. numer. 52.

In contrariam tamen ſententiam itum eſt, à pleriſque, qui arbitrantur,

bitrantur, quod quomodocũq; quis naſcatur effici ciuem originarium loci, in quo naſcitur, licet naſcatur, in tranſitu, ita tenet Paul. de Caſtro ſecum palam in eadem lege deſidens, nempe in lectura Patauina, dicto §. legatum, quem ibi ſequitur Ioan. de Imo. Rapha. & Alexan. qui dicit hoc ſibi in puncto iuris placere Angel. illius text. authoritate innixus. §. ſiquis igitur in auth. quib. mod. natur. effici ſui Hier. Cag. in rub. de orig. iur. colum. vltim. Lud. Bologni. de priuileg. Scholar. in verbo, nec ſuos ciues. Qui leuiſsimis fundamentis mouetur, ſed tenenda eſt cõmunis ſententia quæ in terminis iuris ſcripti veriſsima eſt, & ideo ſeruanda, etiam ſi non haberemus Regiam legem ei conſonam, quam vltra ſupra allegatos dicit communem, Ripa in tracta. de peſt. titulo de priuileg. cõtracta. num. 82.

Quæ communis opinio procedit, etiamſi pater, vltra decenniũ extra regnum exſtiterit, adhuc ſi filium ibi procreet & legitimũ vel naturalem modo animum redeundi, ad hæc regna habuerit talis filius naturalis huius regni iudicandus eſt, quod ea neruoſa, & efficaci ratione comprobatur quia quamuis quis receſsit ab aliquo loco animo redeundi nõ dicitur ciuis illius loci, ad quẽ ire deſtinauit, etiam ſi vltra decennium abſens fuerit, vt ſupra dictum eſt, & ſuffragatur text. in. l. ex facto in. 2. verſi. *Rerum autẽ*, Cum ſequenti. ff. de hæredi. inſti. etiam ſi per mille annos ibidẽ ſteterit, vt inquit Bar. in. d. l. 2. C. de incolis. lib. 10. quam opinionem poſt hæc ſcripta legi tenere D. Azeuedo in. l. 9. tit. 3. lib. 1. ordi. noui. Qui animus redeundi, proteſtatione tẽpore abſentię facta, & alijs coniecturis probari poteſt, ſi licet, quia in hoc regno domum, vel immobilia bona ſemper habuit, & in exteris regnis nullaimmobilia emit, & alijs probabilibus coniecturis pro iudicis arbitrio.

Ex quo eleganter ſcribit Paul. de Caſtro in dict. §. legatum, n. 3. quod ſi ſtatuto caueatur, prout Bononiæ, quod nullus Doctor poſsit eſſe, de collegio iuriſconſultorũ vel medicorũ, niſi ſit originarius ciuis, quod ſi mater caſualiter ab eſt, & ibi parit, certe, fingitur filius natus in ciuitate in qua mater incolatum habet, & aſſeuerat Paul. ſe hoc vidiſſe in facti contingẽtia in filijs quorundã Doctorũ ſuæ ciuitatis natis alibi, vbi parentes conducti erant ad legendũ, qui filij paternã origenem retinuerunt. Quæ ſententia cõprobari poteſt ex his quæ eleganter ſcribit Mart. Nauar. conſ. 41. tit. de præbend. 28 29

Hinc etiã obiter declarari poteſt, conſtitutio. 7. noſtræ Complutenſis Academiæ lib. ſuarum conſtitutionum qua ſancitũ eſt vt nullus ex domiciliarijs ſeu in collis huius populi Compluten ſis poſsit eligi, in collegialẽ, vel capellaniam inſignis, & maximi collegij toto terrarum orbe celebratiſsimi Diui Illefonſi, certè ſi mulier aliqua ciuis Compluté ſis alibi in traſitu pareret, filius ſic natus minimè in dicto collegio eligi poteſt, quod ſcio aliquando fuiſſe diſputatum.

Ex quo ſequitur egregia interpretatio 30

pretatio ad l.25.tit.7.lib.1. noui ordi.qua ſtabilitum eſt,non licere horum regnorum naturalibus, extra regna iſta in alienis Academijs Regia lege prohibitis, literis incumbere ſub pœnis ibi diffinitis. Non quidem eius ſanctio nec pœnarum conſtitutio, locum obtinebit quando aliquis naturalis iſtorum regnorum in extra Academiam,ad alium gradum in alia Academia promouetur in tranſitu tamen, tum quia hoc caſu cõſtituto,ceſſat ratio illius cõſtitutionis,quę continetur in proœmio. Tum quia expreſſe loquitur aduerſus eos, qui in dictis Academijs reſident ſtudiorum gratia, ibi. *Que en tales Vniuerſidades, eſtudiando,y reſidiendo en ellas.*

31 Nec ab hoc eſt alienum quod tradiderũt Bald.Alberic.&Paul. in dict.§.legatum,quod ſi propter bellũm vel ob aliam cauſam animalia ciuium alicuius parochiæ fugiant ad aliam,& ibi pariant quod decima ſoluenda eſt parochiæ à qua receſſerunt, ſequitur Boeri.dict. deciſſ. 15.nu. 54.qui eſt videndus. Stat tamen apud nos,circa hoc egregia conſtitutio,in.l.9.tit.20.part.1. qua cautum eſt, non deberi decimæ animalium Eccleſiæ in cuius parochia in tranſitu parturiunt niſi per integrum menſem ibi permanſiſſet.

32 Quibus finitum eſt, quod ſcribit Roma.conſ.263.& ſeq.quod abſens ille iudicandus non eſt, qui ex legitima cauſa receſsit cito reuerſurus,quod multis iuribus, & rationibus corroborat, quibus innixus ipſe conſulit, q̃ ille qui iurabit continuè ſtetiſſe in ciuitate Lucana,non eſt periurij reus licet probetur quod aliquo tempore abſens fuerit peſtis cauſa.

Quartò, ex etiã dicta lege colligendum eſt, quòd quanuis is, 33
qui in aliquo populo decem annis habitauerit habendus ſit pro naturali,& priuilegio naturaliũ gaudere debet,ad quod eſt optima lex.p.2.tit.24.p.4.ibi. *La dezena por moraça de diez años, que fagan en la tierra,maguer, ſea natural de otra.* Et probatur in. d.l. 2.C.de incol.& eſt videda lex.32 tit.2.part.3.

Et ideò licet Regijs conſtitu- 34
tionibus ſit decretum neminem niſi ex his regnis naturalem proxonetam ſeu cambiorum interuentorem creari poſſe, tamen alienigenæ,qui per decẽnium in hiſce regnis,ſunt commorati ad prędicta officia poſſunt admitti vt à ſummis conſiliarijs iudicatũ fuiſſe teſtatur. Doct. Burg.de Paz in.l.1.Taur.3.conc.n.373.

Sed quo ad obtinenda benefi- 35
cia ſpeciali iure ſtabilitum eſt, quod pater illius qui vult in his regnis beneficium obtinere contrahat in eis domicilium, & per decẽnium habitet ita illa lex diffinit,ibi. *Oaya contraydo domicilio en ellos,y demas de eſſo, aya viuido por tiempo diez años.* Itaque minime ſufficeret habitatio decennalis,niſi alias domicilium contraxerit, quod contingere poteſt, quando quis, ſe ſuamq; familiã alendo,negotiando,animo perpetuo permanendi larem ſibi cõſtituit.l. Labeo iuncta gloſſ.1.ff. ad Municip. facit lex poſt liminij.§.fi.ibi. *Siue animus.* ff. de cæt & poſt.lim.reuerſis,& eſt tex.in d.l.

d.l.ciues iuncta gloss. in verbo, *Larem*. C. de in colum. vel quando trãstulit maiorem partem fortunarum suarum, vt in. d.l.ciues & in.l.2. C. vbi. senato. vel clar. tradũt hos casus, & alios Iacob. Rebuff. in. d.l.ciues. Beltran. cõsil. 75. col. 2. vol. 2. Mar. Soc. Iuni. consil. 7. nume. 6. volum. 2. Item necessarium est, quod dicta habitatio non fiat animo redeundi ad patriam, nam quando quis ad tempus determinatum est in aliquo loco de eo discessurus, non dicitur incola etiam vltra decennium. l. ex facto. ff. de hęred. inst. notat. Bart. & Angel. in dict. l.2. C. de incol. Angel. in. l. hæres absens. §. 1. ff. de iudi. Gregor. in. d. l. part.

36 Quintò, quod is qui secundũ decisionem dictæ legis, sit iudicandus naturalis istorum regnorum, vt admitti possit ad beneficia Ecclesiastica, si tamẽ regna ista reliquerit, & se in aliã prouinciã nõ trãsfert subditã Regi & domino nostro, vbi domicilium constituit iuribus naturalitatis priuatur, vt voluit gloss. secundum vnam expositionem in l. in adoptionem. C. de adopti. tenet Bald. in authent. sed omnino. C. ne vxor pro marito. Et hac ratione si naturalis regni huius se confert in regnum Franciæ animo perpetuo ibi, permanendi non poterit apud nos beneficium, vel Ecclesiasticam dignitatem possidere, ita tenet insignis Greg. in. l. 5. tit. 24. part. 4. dicens hoc esse notandum.

37 Nec refragatur huic sententię tex. in. l. penul. ff. de sena. quo dispositum est, quod licet senatores in vrbe domicilium habere videãtur, tamẽ & ibi. vnde oriũdi sunt domicilium habere intelliguntur, quia domicilium quod venit ex accidenti minime mutat causam originis, quod etiam probatur, in. l. fin. de muni. & origi. lib. 10. Vbi translatio domicilij de loco originis in alium locum, vbi quis vult facere incolatum non facit locũ originis perdere, imo in vtroque loco subit munera cuius legis authoritate. Bartho. assumptio. §. 1. ff. ad Municip. reprobat glos. ibi asserentem quod in loco originis, post translationẽ domicilij non subeat, quis munera vel honores. Nec refragatur. l. filios. C. de municip. orig. lib. 10. qua dicta glo. fundamentũ suscepit, quia loquitur respectu originis filij eius qui mutauit domicilium originis, non vero loquitur de loco originalis ipsius patris, qui mutauit domiciliũ. Et dictæ legi penult. ff. de senatori. potest respõdere, vt procedat quando locus domicilij, & locus originis sunt sub eodem Rege vel Regno, secus si locus domicilij, in alio regno constituatur, quia is videtur renuntiare priuilegijs, & fauorĩbus concessis naturalibus regni transferendo domicilium extra regnũ, ita Greg. in. l. 5. ti. 24. p. 4.

Sextò, perpedi etiam circa dictam constitutionem, potest, vtrum tempore natiuitatis filij desideretur, quod pater in his Regnis domicilium contraxerit, & per decennium vixerit, vel sufficiat, quod medio tempore filius nascatur, & postea quod deficit ad vnguẽ adimpleatur, itaque quod tempore beneficij cõferendi nihil desideretur, ex his 38

quæ Regia lex desiderat, & nisi me mea non fallit opinio, cẽseo id sufficere, cum satis sit illius dispositio hoc modo seruari, quod eius menti consonum est, sic etiam eam declarat D. Azeuedo, vbi paulò ante allegaui. num. 9.

Officiũ insuper diuinũ, vt tenentur non recitarunt.

CAPVT. LIIII.

1 *Clericus officium diuinũ non recitans quæ hodie pœna puniatur.*

1 EX dispositione Lateranẽsis Conc. tẽpore Leonis. X. celebrati, in sessione nona, a in. c. de reformationibus curię, & aliorũ, delictũ hoc tali pœna punitur: videlicet quilibet habens beneficiũ cũ cura, vel sine cura, si post sex menses ab obtẽto beneficio diuinũ officiũ non dixerit, legitimo impedimento cessante, beneficiorũ suorũ fructus suos nõ faciat pro rata omissionis recitationis officij, & temporis, sed eos tanquã iniustè perceptos in fabricas huiusmodi beneficiorum vel pauperum eleemosynas erogare teneatur. Si vero vltra dictũ tempus in simili negligentia cõtumaciter permanserit, legitima monitione præcedente, beneficio ipso priuetur, cum propter officium detur beneficium. Intelligatur autem officium omittere quo ad hoc beneficio priuari possit, qui per quindecim dies illud bis saltem non dixerit, Deo tamen vltra præmissa de dicta omissione reddituri rationem. Quę pœna in habentibus plura beneficia reiterabilis toties sit, quoties contra facere conuincatur: Hęc sunt verba Cõcilij. An autem ante eius declarationem clericus non recitans officium diuinum teneretur ad restitutionem fructuũ, b vide Docto. in. c. 1. de celebr. missa. Dom. & Phili. in. c. fin. de resc. lib. 6. Syluest. in verbo, clericus. lo. 4. in. 23. q. Phil. in cap. postulasti. col. 9. nu. 33. De rescrip.

a

b

Essione nona. Adde quod huius celeberrimi Concilij meminit Mart. Nau. in. c. quan. de consecratione dist. 1. not. 7. n. 31. & nouissime in tract. de orat. c. 21. num. 58. & in manuali confesso. c. 25. nu. 121. Do. Soto. lib. 10. de iusti. & iure. q. 5. art. 6. & doctissimus Greg. in. l. 34. tit. 6. in verbo, *La yglesia*, part. 1. Et dicti Cõcilij constitutionẽ credendũ est spiritu diuino fuisse promulgatam, vt asseuerat doctissimus Iacob. Menoc. de arbi. iud. q. lib. 2. cent. 5. casu. 429. num. 11. quem post huius practicę secundã ęditionem legi. Quanuis Car. Mol. in cons. par. tit. 1. §. 30. num. 49. secundum nouissimam ęditionẽ asseueret, non constare, nec apparere, ita in Concilio Lateranensi statutũ, nec moribus gentium receptum fuisse. Imo nequaquam Reipublicę Christianę, quod ita statuatur cõuenire nec laqueus multitudini injciatur quod in legibus cõdẽdis, & maxime periculũ animę cõcernẽtibus, summopere

A

mopere vitandum est, cap. de viduis, in. 2. 27. quæst. 1. & late per Ioan. Gerſ. in tract. de reg. mor. col. 4. non tamen negat Mol. ibi quod clericus qui horarias preces omiserit iudicis arbitrio puniendus non sit. Imo, & beneficio Ecclesiastico vltra fructuũ perceptorum restitionẽ. Vt communem esse nostrorum sententiã fatetur Bello. conſ. 56. num. 3 Iul. Cla. in pract. crim. §. fin. q. 73. versic. Item clericus, qui non dicit. Sed quo ad Lateran. Concil. attinet. egregius Nauar. d. c. 25. num. 124. constanter asseuerat, illius constitutionem diuino iuri consonam esse, & ea ratione seruandam, prout ipse eã in practica receptam vidisse testatur. Sed Domin. Soto. d. art. 6. etiam si meminerit Latera. Concil. admonet tamen non omnino receptũ esse huiusmodi decretum atque ideo cautè, & seclũso omni rigori esse interpretãdũ, vt ad omissionem quamlibet horarũ nempe vnius aut duorum dierũ fieri non debeat restitutio. Vide tamen multa quę circa constitutionem. d. Concilij scribit Mart. Nauar. in. d. tract. de oratione. c. 21. Quod quidem Concilium, in hoc Archiepiscopatu Toletano obseruari debet. Vt sinod. consti. sancitũ est, tit. de celebr. miss. cap. 14. quod capit. arbitrariam pęnam imponit clericis qui beneficium Ecclesiasticum non habent, & horarias preces omiserint recitare. Est tamen de hoc nouissima Sanctio Pij Quinti Pont. Max. quæ vulgo circunfertur.

Quã quidẽ egregiã cõstitutionẽ multis declarationibus egregie de more ornat insignis Mar. Nauar. in man. conf. c. 25. num. & in tract. de oratione. c. 7. n. 33. qui in. d. c. 25. numer. 10. & in. d. tract. de oratione. c. 21. num. 11. cum seq. plures casus recenset, in quibus quis excusatur à recitatione horarũ canonicarum, & Dom. Soto lib. 10. de iust. & iurę quæst. 5. art. 3.

Ad restitutionem fructuum. Vide De. in. c. cum omnes in. 2. lectura col. 2. de cõsti. Adr. in. 4. sent. in tract. de rest. in quæst. An clericus teneatur restituere quidquid vltra victum de redditibus beneficij consumpserit vers. pro respõsione Iaſſ. in in. l. Scriniarios. n. 6. C. de testa. mili. Rip. in. l. vlt. q. 66. C. de reuo. donat. quã opinionẽ cẽset esse cõmunẽ gl. in prag. sanct. tit: qualiter horę canonicę sint dicẽ dę. col. 2. Ang. de Clauasio in summa in verbo, horę cano. §. 5. qui omnes cõmuni cõsensu affirmãt clericũ horarias preces omittẽtẽ ad fructuũ restitutionem teneri. Licet opinionẽ cõtrariã probare conatur, Ab. & Car. in. c. 1. de celebrat. missa. Prẽp. in sum. 44. dist. Fe. in. c. postulasti. n. 7. de rescri. quã opinionẽ cõmunẽ esse fatetur D. Episcopus Couar. lib. 3. vari. resol. c. 13. n. 10. sed hodie iã dictis nouissimi Pontificis constitutionibus standum est.

Hæc sanè quæ de horis canonicis scripsimus, locũ obtinet etiã in clericis, qui sũt Gimnasijs studiorũ gratia. Nã & ij horas canonicas dicere tenẽtur: ita scribũt multi quos diligẽter refert Hor. Luti. Calli. de priuilegijs Schola. pri. 100. vbi alios qui ab hac opi

nione recedũt commemorat, & opinionem ſupradictam ſequitur Menoch. vbi ſup. num. 12. 27. Sunt vero nonnulli caſus, in quibus clericus à reſtitutione horarum canonicarum excuſatur, quos poſt alios refert, inſignis Nauar. in locis nouiſsime allegatis.

☞ Excuſatur quidem Clericus ab huius capitis pœnis, quanuis horarias preces dixerit exiſtés extra charitatẽ, ita vt Eccleſiæ præcepto ſatisfaciat, ita vt minime teneatur iterum eas ſoluere, nec ad fructum reſtitutionem dequa loquitur prædictum Concil. Latera. ſit adſtrictus tenet Abb. in c. quod quidam, de pœni. & remiſsi. Mart. Nauar. in c. interverba. 11. q. 3. n. 188. Choſm. in pragmat. ſanctione. tit. qualiter horę canonicę ſint dicendæ in verbo, debent, D. Couar. in c. Alma mater. 1. part. relecti. §. 5. nume. 2. de ſent. excom. lib. 6. Eſt ſanè opinio hæc iuri, & æquitati conſentanea ad multorum ſcrupulos ſedandos. Quanuis non me latet contrariam opinionem in Clerico publicè concubinario tenuiſſe Abulen. in tract. cõcubi. cõcl. 9. & in omnibus exiſtẽtibus extra charitatẽ idẽ inſinuat Adria. ſummus Eccleſiæ Prę ſul. in. 4. tract. de reſti. c. pro clariori, ver. pro reſponſione Ioann. Briart. Quodlib. 22. propo. 1. & ſequẽt. poſt Adria. Quodlib. Illud tamẽ apud omnes commune, & receptum eſt plus valoris, & meriti eſſe illius orationem qui eſt in gratia, quam eius, qui in mortali peccato conſtitutus exiſtit.

(..)

Negociatores, ac alienæ rei conductores.

CAPVT. LV.

1 *Clericus, qui aliquod iſtorum criminum commiſerit, qua pœna animaduertatur.*

2 *Quæſita per Clericum ex illicita negociatione in vſus pauperum ſunt eroganda.*

NEgotiari lucri causa prohibitum eſt Clericis, a vt in. c. ſecundũ, ne Cler. vel mona. Vndein Conc. Carth. 6. c. 17. ſancitum eſt, quod Clericus aliquid excogitans turpis lucri gratia, abijciatur à clero, ac communione alienus ſit. Eiſdem præterea prohibitum fuit inter alia Conc. Calc. in Can. 3. conducere poſſeſsiones. b Qui verohoc fuiſſet tranſgreſſus correctioni Eccleſiaſticæ ſubiaceredecreuit. Poſtea etiã in Cõc. Carth. 3. in Can. 15. clericis fuit prohibitũ, vt nõ eſſent conductores, nec turpi vllo lucro, vel inhoneſto negotio victum quærant: nulla etiã alia inflicta pena. Tandem in Conc. Arelatenſi. 2. in capit. 14. diſpoſitum eſt, quod ſi clericus conductor alienæ rei voluerit eſſe, aut turpis lucri gratia aliquod genus negociationis exerceat, depoſitus à clero à cõmunione alienus habeatur. Facit etiam in propoſito materię huius cap. Conc. Tarrac. Can. 2. Cuius verba ſunt:

1 a

b

Cano-

Canonum ſtatutis firmatum eſt vt quicunq; in clero eſſe voluerit, emendi vilius vel vendendi carius ſtudio non vtatur. Certe ſi voluerit exercere cohibeatur à clero, cuius Concilij diſpoſitio à Gratiano refertur in ca. cano. 14. quæſtion. 4. vbi etiam vide bonum tex. Iulij Papæ, in. c. quicunque in hoc propoſito. Aduertendum eſt præterea, quod quę ſita per clericum ex illicita negociatione danda ſunt pauperibus, vt notat Matthæus, quem ibi refert Card. in clem. 1. in fi. de vi. & honeſt. cleric. Et notat Zenze. & Rai. ibi, quos refert Imo. ibi, in 2. col. Si tamen totum non reddiderint nõ ſunt in ſtatu damnationis, vt notat Card. vbi ſupra, referendo fratrem Aluarum, & Zenze. & tenet etiam Imo. ibi referendo ſolum Zenze. Et vide Archid. Floren. in ſua ſumma, in 3. part. tit. 13. c. 2. §. fi. vbi ſcripſit quod in foro pœnali debet clericis iniungi, vel ſaltem conſuli quod ea, quæ taliter lucrati ſunt ſtudeãt pauperibus erogare, qui ſolum allegat ad hoc tex. in cap. Qui habetis. 14. q. 5. Ex quo videtur velle, quod non tenentur clerici ad reſtitutionem c taliter ac quiſitorum.

c

A *Negociatio clericis interdicta eiuſque rationes cõſtituuntur.*

PRohibitum eſt clericis. Adde Regiam. l. 56. titul. 6. p. 1. vbi Greg. Lop. & à clericõ negociatore, tanquam à peſte cauendũ eſſe admonet tex. in. c. negociatorem. 88. diſtin. cuius prohibitionis tres potiſsimæ rationes conſiderari poſſunt. Prima quia finis eius lucrum eſt temporale, quod clerici contemnere debẽt & habentes alimenta, & quibus tegantur contenti eſſe debent, ait Pau. 1. ad Thim. c. 6. Secunda quia rariſsimè hæc profanæ, & ſęculares negociationes abſque peccati labe exercentur vnde periculoſæ ſunt valde. Ait enim ſapiens Eccleſ. 27. dnæ ſpecies difficiles, & periculoſæ mihi apparuerunt. Difficile exuitur negotians à negligentia, & non iuſtificabitur caupo à peccatis labiorum. Qua propter noſtrę religionis ſcriptores, mercatores improbant, aſpernãtur, vituperant veluti à virtute, & à bonis moribus alienos, Dauid equidẽ Pſal. 70. aut ex aliorum cõputatione. 71. *Quoniam* (inquit) *non cognoui negociationem introibo in potẽtias Domini.* Ita enim locũ illum D. Aug. interpretatur, vt patet in eius commentarijs in eum locũ, vbi multa congerit circa mendacia, periuria, & innumera alia crimina huiuſmodi negotiatorum. Et Diu. Chriſ. in. 2. part. Homeliarum in Matthæum inarrans illud ipſius Matthæi. c. 12. *Eijciebat vendentes, & ementes de templo.* Significauit (inquit) quia homo mercator vix aut nũquã poteſt placere Deo, & multa cõtra mercatores congeſsit Lucas de Pen. in. l. nec ipſi. Circa medium. C. de incolis, lib. 10. & in Rub. C. de eroga. mil. lib. 12. And. Tiraq. in tract. de nobilit. c. 33. Tertia ratio eſt quia huiuſmodi negotia homines retrahunt ab ſpiritualibus, quibus incumbere peculiare eſt clericorum munus, iuxta diuini Pauli ſententiam. *Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus.* Ad Corin. 2. in prin.

Et ex pœna ſuſpenſionis, & excommunicationis, pęnis quę cle-

ricis prohibitas negaciotiones exercentibus imponitur, facile intelliges, eos mortalem culpã contrahere.c. nemo.c. nullus.1. q.3. quod verum est, si in sacris fuerint cõstituti,si autẽ in minoribus, & beneficia Ecclesiastica non obtinuerint,nõ prohibentur eas negociationes exercere, quas possunt sæculares quia in his iura benignius sunt interpretanda,ita not.Abb.in cap.secundum instituta,& in cap. sed nec. ne clerici vel monachi,not. Alber.Trotius lib.2.de vero &perfecto clerico.c.52.num.6. Ioan. à Medina in codi.de rebus resti. q.31.versi.not.tamẽ,fo.91.col.3.

Clerici an possint per alios negociationes exercere.

Sed vtrum illas negociationes quas clerici per se ipsos facere non possunt,possint per alios exercere. Quod sanè eis permissum videtur,ex text.in Clemen. 1.de vita & honest.cler. Vbi clericis interdictũ est officiũ tabernarij,aut macelarij personaliter exercere,nec enim absque causa dicitur personaliter,nisi vt intelligamus id clericis per alios facere non prohiberi. Deinde vrget text.in Clement.1.§.porro.de statu.monach. Vbi statutum est, ꝙ monachi, quibus per se ipsos venari prohibitum est, possunt tamen opera aliorum facere. Vnde dixit not.Alberi. in.l. humilem C.de incest.nup. clericum cum per alium tabernam exercentem,nõ amittere priuilegium clericale. Et ita quidẽ vt audio multa sunt monasteria, quæ ea quæ supersunt ex prouentibus suorũ reddituum, mercatoribus tradunt, vt iustam aliquam negociationem exerceant.Quod sane mihi nunquam placuit,cum maximã temporalium bonorum cupiditatem præseferat.

Clericis necessitatis causa minime prohibita est iusta negociatio.

Necessitatis tamen causa,minime clericis prohibitum est, victum & necessaria quærere ex aliquo honesto munere cap.vlt. de vita,& honest.cleric.hac lege vt illis diuinis muneribus, quibus incumbere debent impedimento non sit vt habetur.91.distinct. per totã maxime in cap. clericus victum,& cap. nunquã de consecrati distinct.5.Qua ratione possunt locare animalia, vt oues, & boues, & similia, ad certum fructum dummodo per contractum alias permissum. Illis etiã permittitur rem emere, vt melioritatem cariori pretio vendant,vel aliquam rudem materiam, & ex ea aliquid fabricare,vt inde commodum,& vtilitatẽ reportẽt,vt tenet glos.not. in summa.14. quæst.3.in fine nõ quidem lucrũ acquiritur ex negociatione,sed ex artificio, & eã sequitur Alberic. Trotius. d. c. 52.num.5.

Clericus negotiator qualis censendus sit.

Et vt huius capitis pœnis locus sit, notandum est, eum clericum negociatorem non dici per vnius rei emptionem vel vendi tionẽ,nam negotiatoris dicitur qui plures negociationes exercet.l.1. §. licet, & ibi glo.in verbo, omne.ff.de tribu.& in proœmi Insti.§.cumq; hoc Deo.l.sem per.§.Diuus Adrian.cum lege sequent. ff. de iure immu. Bar. in proœm.ff.nu.10. idẽ & Bal.in.l. legatis seruis.ff. de legat.3. idem Bart.in. l. maritum.§. qui quæstum.ff.de adult.Felin. in proœmi.Gregor.columna vltim. versicul. Quarto limita. Par.de Puteo in tract. Sindi. in part. officiales

ciales.fol.87. Auiles in cap. prętor.capit.2.in verbo, *De mercaduria.* Petrus Rebuff.in tracta.de mercat.minu.art.1.gloss.1.num. 10. Tom.2. constit. Franc. Gregor.Lupe.in.l.1. tit.7. part.5. in verbo, *Mercaderes.* Dicitur etiã is mercator,vel negotiator, qui rẽ emit,& non mutata forma illam vendit,vt aliquid inde lucretur,text. in capit. eijciens, & in capite quid est aliud.88.distinct. not. Archi.in capite.quanquam de censib.lib.6.Rom.in.l.sipublicanus. §.1. ff. de publi. Bertran. cons.214.colum.2.volum.nouę ędict. Et negotiator vel mercator appellatur, qui negociationem quæstuariã exercet de quo est optima lex.1. tit.7. part.5. & tenet Sanct. Thom. 2. 2. quæst. 77.art.4.

Clericus negotiator iudicãdus non est qui exproprijs fundis vel beneficij fructus vẽdit.

Ex quibus sequitur,non dici clericum negotiatorem:qui vẽdit vinum, granum, aut oleum, ex proprijs fundis. Itasing.tenet Abb.consil. 6.dubio.2.volum.1. Deci.in capit. Ecclesia Sãctę Mariæ de cõstit.column. penultim. Aymon Craue.cons.163.colum. 1.nu.3.Andr.Tiraquel.de nobilitate capit.28.num.10. doctissimus,& magni nominis aduocatus Doctor Petrus Auen.de exequen.mand.Reg.c.19.nu.34.Rolan. Valle consi.71.nu.10.vol.4. Imo non obstante prohibitione de non vendendo vinum(vt nostri dicunt)ad grossum,velminutum,possunt clerici pro sua voluntate quę dicta sunt vendere, absque gabellæ solutione. Ita tenet Bertachi. in tractat. de gab. in.7.p.prin.q.7.col.4.dicens ita fuisse iudicatum,per insignẽ Doctorem Hieron. Zanetinum Bononiensem. Nec dicetur clericus negotiator,vel mercator,licet id quod super est,de eo quod vilius ad suam vel suorum sustentationem emit, iusto pretio tunc currenti, carius vendat, quam emit,ita egregie tenet insignis Mart.Nauar.in manu. cõfessio.cap.25.num. 110. vnde nec puniri potest,nec ex ea venditione gabellam soluere tenetur, quod in practica est notatu dignum,licet id male audiant gabellari rigidissimi exactores, à quibus interrogatus sępissimè ita respondi

Clericus si in negotiatione delinquit à iudice Ecclesiastico puniri debet contra Cassa. Mexi. & alios.

Si tamen clericus in hoc delinquit(puta)quia falsa mensura triticum,vinum,vel oleum vendiderit condignis pœnis ab Ecclesiastico iudice puniri debet non vero à iudice laico,nec pœnis Regiarum constitutionum, quãuis contrarium in facti contingentia interrogatus consuluit perperam Bartho.Callan. in consuet. Burg.Rub.1.§.5.in glo. *Silnã gracanu.90.quem* sequitur vir doctus,& deligens Licen.Mexia.in pragmat. taxę pan. concl.5. nu. 29.Sed opinio hęc omni iure, & ratione destituta est,nullibi sane locus aliquis Sacrorum Canonũ reperitur, quo cautum sit clericos in hoc dilinquentes priuilegium fori amittere vnde receptissimis iuris regulis est standũ.

Pœna à sęculari lege contra arma prohibita gestantes clericos minime cõprehendit.

Pro quo etiã mire facit. Ioan. de Platea opinio in.§. itẽ lege Iulia.col.4.inst.de publi.iudi. quo loco existimat pœnam lege sæculari statutam cõtra vtẽtes armis vetitis,minime peti posse cõtra clericum,coram sęculari iudice, etiamsi ea pecuniaria sit : quem sequitur magnus vir apud His-

panos Ioan.Lup.in repeti.capit. per vestras,de dona.inter vir. & vxor.2.not.§.1. num.13. D. Couar.in practi.quæst.cap.33.num. 7.

Confutatur opinio quædã doctissimi D. Ioan. Red.

Quanuis ab hac opinione nouissimè recedat D. Doctor Ioan. Redin. quondam meritissimus Regius consiliarius,nunc pręsul integerrimus in libro quem de maiestate Principis inscripsit in verbo,*Non armis solum decoratã.* 2.par.num.166. qui in ea est sententia vt existimet,vtranque pęnam nempe, & pecuniariam, & armorum priuationem,corã sæculari iudice contra clericum peti posse, & ante eum tenuerunt Ioan.Fab.in.l.addictos, ex text. ibi in verbo,*Vltro procedat.*C.de Episc.audi.Auffer.in rep. Clem. 1.de offic. ordin.fol.31.nume.21. ver.13.fallit in ver.portu armorum,in reg.1. fallen. de potestate sęcul. super Ecclesias perso. Bened.in rep.cap.Raynun. in verbo,& vxorem nomine Adelasiã fol.87.num.436.Mouetur quidé doctissimus Redin. ea ratione, nam si sæculari iudici licet clericum prohibitis armis spoliare, pari etiã ratione,& pecunia multare licebit, nihil inter vtramq; pœnam interest. Certè si solum rem ipsam attendimus non videtur à veritate opinio hęc aliena. Cum pecuniæ verbum generale sit omnia comprehendens,sed si modum exsequendi attentè cõsideremus, in quo huius rei vis consistit, magnam differentiam inueniemus.Nam ad aliud est, armatum clericũ facto ipso, armis spoliare,aliud iuris ordine seruato pecuniam exigere,non quod inter arma, & pecuniam aliquid interfit, quia & pecuniam cum extra pecuniam exportaret, lege prohibente, posset sæcularis iudex,vel eius executor, propria authoritate clericum spoliare,sicut & armis, si ipso facto exportantem inuenisset,non tamé liceret iuris ordine seruato,in armis,nec in pecunia eum cõdemnare,& huius rei discrimen clarissime constat,quia alterum facti est,quod nudum factum respicit, alterum vero iurisdictionis est, quod est maius: vnde iure permissum est creditori,fugiétem debitorem apprehẽdere, vt in.l.ait prætor.§.si debitorem.ff. quæ in fradem credi.tradit latissime Suar.in.l.2.titul.*De los emplazamientos.*Versi.fin.lib.2.for. ll.quam esse communemfatetur Ripa.in capit.1.num.88.de iudi. & multis iuris locis facti exsecutio permittitur, vt per lãss. in prin.instit.de act.num. 6. & ibi Gomezi. Non tamen creditori citare eum liceret, absque iudicis præcepto,quia hoc iuris exsecutionem,illud autem factum continet.Vt probatur in.l.nemi nem.Quę in criminalibus loquitur,& in ciuilibus vt in.l. adperẽptoriũ,cum lege seq.ff.de iud. Pariq́ue ratione, maritus adulterum in fraganti crimine inuentum impune occidere potest.l. 1.l.marito quoque. ff. de adult. Regia.l.13.tit.17.par.7.non vero posset in adulterum ius dicere, iurisdictionem exercendo, & in terminis hanc opinionem contra præfatos authores tenet doctissimus D. Franc. Sarmiento selecta interpretata.lib.7. capit. 8.numer.2.quæ apud nos seruatur.

Sic

☞ Sic apud Hiſpanos frequentiſſimus vſus obtinuit, vt clerici cũ armis deprehenſi, ab exſecutoribus,& miniſtris ſæcularis iuriſdictionis,armis ſpolientur,vt teſtatur inſignis D.Couar.lib.2. variarum reſolu.c.fin.ad finé,Petrus Plaça lib.1.epito.delicto. & 8.nu.26.Quod Reipublicæ trãquilitati,conſentaneum eſſe exiſtimo,ne clerici armis abutentes innumera crimina committant. Minime tamen ex ſuperiori traditione,ab ipſis ſæcularibus iudicibus poſſent puniri, ſcribit tamen hug.Mart.Nauar.conſ.44. tit.de ſent.excom. miniſtros,vel apparitores ſæculares, grauiter coram Deo peccare, capiendo, clericos ea méte,vt captis armis eos dimittant,cum ſine iuſto título capiant,cum minime deducant eos ad ſuos iudices ob quã cauſam, facultatem ea arma capiẽdi,obtinuerunt. Minime tamen in animæ iudicio,condemnationis ad reſtitutionem tenentur,quia ob turpem,& illicitam cauſam, data & accepta fuerunt,nempe ne ad iudices cõpetentes deducerentur, quo caſu ceſſat reſtitutionisobligatio.Nauar.inManuali.c.17.num.30.ſcribit etenim egregie Nauarr.dicto conſilio numer.fin. ſæcularé iudicem competentem eſſe, ad reſtitutionem armorum clericis faciendam,non vero Epiſcopus: ſi vero clericus armis ſpolietur diuerſum exiſtimandum cenſeo ſacrilegij ratione cap. cum ſit, de foro comp.

ricos arma prohibita deferẽtes puniunt.

☞ *Apud Gallos Regij iudices clericos arma deferentes puniunt.*

Apud Gallos tamen ſæculares iudices puniunt clericos, arma vetita deferentes, ſiue quod Regij iudices vſurparunt,vt inquit Petrus Rebuff.in.l. armorũ verſi. Primo armorum.ff.de verbo.ſigni.ſiue Romanorum Pontificum priuilegio, vt teſtantur Bened.Fab.Calla. & Auſer.in locis nouiſsimè allega.& Caro. de Graſ.lib.2. Regal. Franc.iur.17. Quo priuilegio vti poſſunt, donec per vniuerſale conciliũ fuerit reuocatum,ſecundũ Guil.Benedi. ibi. Quod reuocatum iam videtur,vt patet in caſu.15.Bull. cenę, vbi Cancellarij, Vicecancellarij, vel exſecutores omnes excommunicantur, ſi in cauſis criminalibus cõtra clericos proceſſerint,etiam prætextu quorũcunque priuilegiorũ,à ſede Apoſtolica conceſſorum quibuſcunque Regibus,quę ibi reuocãtur. Egregius tamen Mart. Nauar. in manuali confeſſor. cap.27.n. 70.aſſeuerat difficile Gallos à dicto priuilegio abſtenſuros, ſiue quod intendant ea priuilegia eſſe remuneratoria, ſiue immemorialia ſuper leuibus criminibus cõceſſa argum. eorum quæ not. ab Innocen.Abb.& Felin.in capit.nouit.de iud.Sed hoc Summi Præſulis arbitrio relinquendum cenſeo, prout prudenter cenſet Nauar.in.d.num.70.

Itaq; veriſsima opinio cenſenda eſt,clericum propter armorũ vſum à ſuo Eccleſiaſtico iudice eſſe puniendum,non tamen pœnas ſęcularibus legibus impoſitas aduerſus eum exſequi tenetur, ſed poterit iuris canonicis pœnis, & pecuniaria multa eius arbitrio punire,ita cenſet D.Couar.in præct. quæſtio.c.33. num. 7.cuius opinio mihi ſumme placet. Licet opinionem contrariã ſcilicet iudicem Eccleſiaſticũ te-

neri, eandem pęnam pecuniariã imponere, quæ ſęculari lege ſtatuta eſt, teneat Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. q. 36. verſic. vlterius, ſed eius opinio tenenda non eſt, licet aliquando eam ſeruatã fuiſſe in Mediolanenſi dominio aſſeueret Bartho. Caſſa. in conſuet. Burg. fol. 52. nu. 79. dicens, quod dum eſſet vicarius iuſtitiæ Mediolani, captum fuiſſe quendam clericum de nocte cũ armis, qui fuit punitus pęna pecuniaria, & euaſit corporalem.

Circa quam opinionẽ miſere labitur Iacob. Menoch. de arbi. iudi. q. lib. 2. centu. 4. caſu. 394. num. 33. qui ſtatuta Brixiæ Papię nec non vincentiæ de armis vetitis loquentia pœnis quibuſdã impoſitis contra clericos exſequenda eſſe arbitratur.

Clerici ſeruare tenẽtur Regiã legem. 19 tit. 11. lib. 5. noui or. di.

Ex quibus nonnulla ad hãc crĩminalem practicam ſummè neceſſaria colligã (nec extra chorũ ſaltabo.) Primò ſequitur, quod ſæpiſsimè vidi controuerſum, & huic capiti eſt accommodatiſſimum. Vtrùm clericus, qui negociationis cauſa triticum, ordeũ, vel granũ aliud emit, deindeque reuendit, contra Regiam ſanctionem latam Madriti, ann. 1530. quę hodie eſt. l. 19. tit. 11. lib. 5. noui Regij ord. poſsit puniri pœnis, ibi. Statutis, tanquam legis iuſtæ tranſgreſſor. Qua in re illud prius conſideratione dignum eſt, clericos teneri ad obſeruantiam dictæ Regiæ conſtitutionis, ex Bart. ſententia in. l. cũctos populos, num. 29. C. de ſumma Trini. Et fide cath. quo loco ſcribit. ſtatuta generalia laicorũ, in quibus clericorũ aut Eccleſiarum nulla fit mentio, ſed tamen tendunt aduerſus ea quæ illis competunt, non tanquam præuilegiatis, ſed vt cuilibet de populo illos ligare, dummodo honeſta ſint. Idem Bart. in. l. de quibus, colum. fin. ff. de legib. Lapp. alleg. 81. column. 1. Barb. in rub. de reb. Eccleſi. non alien. Quæ quidé ſtatuta ob propinquam, & totius Reipublicè vtilitatem iure defendi poſſunt, vt tradit D. Epiſc. Couar. in regula poſſeſſo. 2. par. §. 4. num. 8. de regul. iur. lib. 6. Hiero. Grat. conſ. 162. text. optimus in capit. 1. de iureiur. libro. 6.

Deinde huic opinioni ſuffragatur, quia lex ciuilis ſancita à non recognoſcente ſuperiorem ſi nó tractat. de materia ſpiritua li, nec ſacris canonibus aduerſatur, ſeruari debet, in foro Eccleſiaſtico contra clericos, gloſſ. in cap. cum ad verum, in verbo, tẽporalium. 96. diſtin. gloſ. in cap. cæterũ, de donationi. & in cap. 1. vbi Abbas. & Docto. de noui. oper. nũti. tradunt Docto. in. l. priuilegia. C. de Sacra Eccleſi.

Rurſus non vulgariter conducit, quia cum dicta pragmatica circa temporalia bona diſponat quæ quidé ſunt de Principis ſæcularis territorio ſecundum illius Regias conſtitutiones, ſunt circa hoc iudicanda, Bald. in capit. cum veniſſent. column. 2. de de eo qui mitt. in poſſeſsi. Barb. in rubr. de reb. Eccleſiæ non alienand. num. 112. Barthol. Caſſa. in conſuet. Burg. Rub. *Des iuſtices.* §. 4. gloſ. *Le droict de indire.* In fine Petr. Bellug. in ſpecul. Princ. rub. de admoritiſa. §. nunc videndum: in fine tradit Petrus Rebuff. in. 1. Thom. conſt. Fran. in procem.

proœm.gloſſ.1. numer.17.

Præterea rem hanc cõprobat, nam cum Regia illa conſtitutio præiudicium clericis non inferat,ab illis ſeruari debet. Vt multis comprobat Felin.in cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ num. 88. & 90.de conſtitu. maxime quia ob vtilitatẽ publicam condita fuit, quæ publica vtilitas bono Eccleſiarum æquiparatur. l. fin.C. de Sacro Eccleſ.not.Calderi.cõſil.21.de conſti.

Ad idem facit ratio minime, vi li pendenda,ſi enim clericis liceret triticum, vel aliud frumenti genus reuendere, inde maximũ abſurdũ ſequeretur,nẽpe, quod ea negociatio,quæ laycis eſt interdicta, clericis licita foret, à qua eos Sacra canonica decreta longe repellunt.

Vlterius idem fulcit, nam ad prohibendam hanc reuenditionem, non minorem vim habere debet publica authoritas,& inſtitutio,quam communis,& recepta populi conſuetudo, ſed clerici adſtricti ſunt ad obſeruandas laudabiles populi cõſuetudines, vt omnium recepta eſt ſententia in dict.cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ,& in auth. Caſſa. & irrita.C. de ſacro Eccleſi.tradit late Bartho.Caſſan.inconſuetudi.Burg. rub.9.§.10.inprin.num.53.quam eſſe cõmunem ſententiam fatetur Bar. in rub. de rebus Eccleſi. non alien.colum.25. ergo ſimiliter iuſtam principis legem obſeruare tenentur.

Non tamen intelligas clericos ſeu alias Eccleſiaſticas perſonas, deciſionem dictæ pragmaticæ teneri obſeruare, ratione ciuilis legis,& quatenus lata eſt per ſæcularem poteſtatẽ, ſed ex vi naturalis rationis,ſuper qua fundatur argum.cap.paſtoralis, de fide inſtrum.& tradit Matth. de Affiict.in prælud.conſti.Neapol.q. 7.num. 2. Ex quibus circa dictã pragmaticam tria ſunt colligenda, vt propoſita diluatur quæſtio.

Primò,clericos qui illam trãſgreſsi fuerint mortalem culpam contrahere,ita not.Ferdin. Menech. lib. 1. de ſucceſſ. creati. §. 10.num.648.quem ſequitur Mexia num.41. vbi ſupra.

Secundò,clericos qui eã violãdo deliquerint, per ſuos Eccleſiaſticos iudices cõpetentes eſſe animaduertẽdos. Nam licet illa prohibitio reuenditionis frumẽti,à Principe ſęculari factaſit,nõ inde ſequitur clericos illius trãſgreſſores,per ſæcularem poteſtatem puniendos eſſe, ita cenſet Mench. vbi ſupra.

Tertiò,minimè teneriiudicem Eccleſiaſticũ,eadẽ pœna dictę regiæ cõſtitutionis clericos mulctare,nã cũ illa ex vi tantũ naturalis rationis, vt dixi adſtricti ſint, quæ quidẽ naturalis ratio nõ magis vnã,quam alterã pęnã trãſgreſſoribus infligit. Pęna vero quę ibi imponitur, procedit ex ciuili poteſtate,& iuriſdictione, à qua clerici immunes ſunt, Et ideo arbitraria pęna puniri debent, cũ iure Pontificio ſtatuta nõ ſit.Non tamen diffiteor, pro modo culpę Eccleſiaſticũ iudicẽ poſſe, aliquo modo pœnam ibi ſtatutam imitari.Etita ſæpiſsimè vidi iudicatũ à iudicibusintegerrimis maximè à D. Didaco de la Calçada Epiſcopo Salonẽſi,huius Cõplutẽſis curię Vicario generali, *D. Didacus Calçada.*

Episcopus Salonensis.

rali, viro omnibus numeris absolutissimo,& nunquã satis promeritis laudato, qui sua incredibili prudentia,& animi candore dictam curiã antiquo nitori restituit, & ita tenendũ est, quidquid in contrarium voluerit Licenc. Mexia.d.concl.5.n.41.

Clerici obseruare tenentur Regiam. l.1. tit.24. li. 5.noui. or.

Secundò, deducitur quo ad principale à nobis propositũ argumẽtum, teneri clericos obseruare Regiam legem.1.tit.24.lib. 5.ordina.noui.quæ iustissimum pretium statuit, quo triticũ vel aliud genus frumenti vendi possit, ita Frater Dom.Soto in lib.1. de iusti.& iure.quæst.6. Martin. Nauar.in manu.confes.cap.23. num.84.Præcipit tamen illa lex quod si clerici illam fuerint trãsgressi,pœna statuta ibi mulcten tur.Nec ad nos pertinet disputare,an Regia illa constitutio fieri ita potuit prudentibus iudicandum relinquo,est sane instar Sacrilegij, de Principis potestate, disputare.l. Sacrilegij. C. de diuer. rescrip.ita animaduertit doctissimus.&diligẽtissimus Ioan. Matti.in.d.l.1.glos.1. num.4. Illud autem certissimum est,quod eo casu quo dicta pœna esset imponenda id fieri debet à iudice Ecclesiastico.

nota

Statuta prohibentia,ne extra locum vel territoriuu vinum deferatur an Clericos comprehẽdat.

Tertiò,his finitimum est,an ea statuta qualia multa sunt in quã plurimis Hispaniæ oppidis prohibentia,ne in vrbem, extra territorum,vel forte loca confinia vinum asportetur, Ecclesias vel Ecclesiasticas personas comprehendat.Et sane in hoc Complutensi populò de hoc peculiare statutum supremi Regij senatus authoritate comprobatum,quo quidem non vulgare pœnę trãsgressoribus imponuntur,secundum quod eius rigorem moliẽs, sæpissimè iudicaui cũ anno Domini.1564.essem dicti populimo derator.Et in ciuitate de *Guadalajara*(quæ mea patria est)antiquissimũ, & inuiolabile de hoc statutũ est.Qua proposita quæstione Thom. Gramma.(nõ vulgaris authoritatis vir) præsentẽ disputationem diligenter exami nat,decis.100.incip.in causa vniuersitatis,& multis hinc inde adductis contendit, iustissimè in Regio Napolitano prętorio dif finitum fuisse,orta controuersia inter Salerni ciuitatem,& Abbatem sancti Benedicti statutum illius ciuitatis quo prohibitũ est, in eam vrbem adduci vinum extra ipsius fines,& territoriũ,minime comprehendere vina, quæ ex Ecclesiarum vineis colliguntur.Quem refert & sequitur D. Præsul Couar.in regul.possessor. 2.part.§.4.num.8. idemque Grãma.dict.decis.num.15.censet esse obseruandum in vino percepto ex clericorum vineis allegans Ripam quem vide.

Ciuitas vulg riter dicta Guadalaxara patria authoris.

Ex eodem fonte profluit,quod scribit Thom. Grammat. decissio.Neapolit. 100. asseuerans illud statutum quod disponit triticum molendum deferendũ esse ad molendinum Principis sæcularis personas Ecclesiasticas minime comprehendere, Boer. decis.125.Ripa.lib.3. responsorũ cap.15.D. Couar. dict.§.4. quam opinionem communem esse fatetur Fran.Burlatus consi.93. n. 26.vol.1.

Sed vt libere dicam, quod sentio,opinio hęc mihi nullomodo placet,& merito consuetudo in his

his Hiſpaniarum regnis frequẽtiſsima, nunquam eam recepit. Nam cum dictum ſtatutum propter bonum publicum conſtitutũ ſit, licet re vera habeat ſe quo ad commodum,& incommodũ, fauorabile dicitur: & â clericis ſeruari debet. Vt in ſimili caſu conſuluit Federi.de Sen. conſil. 35. incip. ſtatuto ciuitatis. Cardin.conſi. 144. incip. ſuper thema.tradit Felin.in capi. Eccleſia Sanctæ Mariæ numer.81.de conſtit.Aymon Crauet.de antiquit. tempo.4.part.verſic.Circa præmiſſa.num.4.Ioann.Crot.in.l.filius familias.§.D.& ibi Ferdi.numer. 424. ff. de leg.1. Folleri. in cõſtit.Regni de magni.offi.ver. ſtatuimus vt magnæ.num.67.Pedemontana deciſsion. 17. in fine Burſa dict.conſil. 93. qui multa congerit. Clericus quidem in hoc tanquã ciuis,& populi pars iudicatur,nam Prelati,& Clerici de temporali diſtrictu dicuntur cap.fin.de offic.de lega.lib. 6. & ea ratione priuilegijs libertatibuſque patriæ gaudent ex Ioan. Andr. ſententia ibi in nouellis, & ciuium appellatione cõprehẽduntur, vt ſcribit Bald. in.l.1.§. huius ſtudij. ff. de iuſtit. & iure quem ſequitur Marcus deciſs. Delphin.1.part.deciſs.456.num. 9. Et cum tanquam ciues priuilegijs gaudeant, commodumque inde reportent,vt damnum pariter ſentiant,ęquum eſt.l. ſecundum naturam.ff.de regu.iur.regu.qui ſentit.de regu.iuris libro 6.Maxime quia vt in plurimum ſtatuta hæc, immemoriali cõſuetudine ſunt approbata,in quacõ ſuetudine promiſcuus conſenſus Clericorum, & laycorũ ſaltim tacitus interuenit, quod maximi momẽti eſt,vt aduertit D. Couar.dict.§.4. num.8. ea namque ſtatuta ſiue conſuetudines, quæ mixtę ſunt laycorum, & Clericorum adſtricti ſunt Clerici,ad illorum obſeruantiam. Vt communis eſt omnium ſententia,teſte Barba.in rubr. de rebus Eccleſi.non alienam.tradit Bar. Caſſa.in conſuetu.Burg. rubr.9. §.10.num.53. & opinionem iſtã, quod ſtatuta iſta, vel conſuetudines Eccleſias Clericoſq; comprehendant, tenent Ferdinand. Menoch.lib.1.cõtrouer. vſu frequen.cap.4.num.18.Mexia.dict. conclu.5.num.17.

Nec refragatur illa Neapolitana deciſsio, (cuius celeberrimi Senatus authoritas apud doctos eſt maxima) nã vt ibi ex Grãm. conſtat num.26.non fuit articulatum, nec probatum ſtatutum illud,propter publicam vtilitatem emanaſſe. Deinde quod præcedente titulo priuilegiorũ Principis ſancitum eſſe allegabatur, quæ quidem priuilegia nunquã exhibita fuerunt,quibus & alijs quæ ibi interuenerunt, potuit in illo caſu aliquo modo ſententia illa iuſtificari.

Neapolitani ſenatus maxima eſt authoritas.

Quartò, nec ab hoc alienum eſt,quod eadem publica inſpecta vtilitate,cuius ratione reſpublica liberam ſtatuendi facultatem habet. l.1.l. ambitioſa. ff. de decretis ab ordine facien. tradunt Bar.& omnes in.l.omnes populi.ff.de iuſt.& iur. ſi vermes, vel locuſtæ aut alia animalia nociua in clericorum prędis naſcantur, per ſtatutum municipale cõpelli poſſunt,vt ſuis expenſis capiãt aut occidãt, ne alijs nociua ſint,

Statuto ſeculari ſanciri poteſt quod vermes locuſtæ aut alia animalia nociua à prædijs clericorũ eijciatur.

Argum.

Argumẽtorum quæ de infectione, Doctores notat.in.l. nullus C.de ſumma.Trin.&fide catho. & in.l.ędiles.§.Pedius.ff.de ædili.edict.& multa congerit Ripa in tract.de peſte vltim.par. in re med.ad curan.peſt.fol.30.inmag nis quem vide.

Clerici cõ pelli poſſunt viam publicam proprijs ex penſis mũ dare.

Quintò,hinc emanat, clericos cęteraſque Eccleſiaſticas perſonas cogi poſſe,pro bono publico viam ante domum reparare, eamque ſuis expenſis mundare, non tamen per ea quæ iam dicta ſunt, per poteſtatem ſæcularem ad id cogi,nec puniri poſſunt.Licet in hoc vltimo contrariũ teneat Bart.Cæpola in tract.deſer ui.ruſti.prędi.quem ſequiturLicen.Mexia dict.conclu.5.nume ro.70.quæ opinio nullo iure fulcitur, ſatis enim eſt clericos his decretis, & ciuitatis conſtitutionibus,pro eius ornatu,& mũditia latis ligari, vt per ſuos Eccleſiaſticos iudices ad id compelli poſsint.

Statuto laycorũ pu nientia dãna illata ab animalibus ancõ prehendãt clericorũ animalia.

Sextò, his conſentaneum eſt quod ſtatuta,ſiue conſuetudines circa montium nemorum prædiorum cuſtodiam,clericos religioſoſque ligare, propter communemvtilitatem.Quod tradũt Doctores in capite quod clericis de foro comp. & plures ſequentes allegat Barth. Caſſa. in conſuetu. Burg.rubr. 13.§.5.fol. 331.quam communem eſſe ſentẽtiam fatetur Petrus Auenda. de exequen.mand.1. part. capit.13. num.7.

Septimò,his etiam finitimum eſt, ſtatuta punientia damna illata ab animalibus,in agris alienis clericorum animalia cõprehendere, & quia hoc latiſsime patet vide Ioannem.Andr. Abb,Feli. & doct.in.d.cap.Eccleſia Sanctę Marię,GregoriusLopez,in.l.24 titul. 15. part.7. qui poſt alios ſcribit,clericos per ſuos iudices eſſe condemnandos adſoluenda huiuſmodi damna, quia mala paſtorum electio in culpa fuit. Sequitur,D.Caſtillo,in.l.70.Tauri numero 18.Frãc.Auiles in capite prætorũ capite.17.glo.1. numer.12.fol.159.Quod verum eſt & procedit quando damnum illatum ab animalibus petendum eſt,ab ipſo clerico, quia cum lis & controuerſia interuenire debeat,ea agitanda eſt,in Eccleſiaſtico tribunali.Secus vero ſi pœna exigenda eſſet,de plano, abſque aliqua iudiciali cõtrouerſia ſecundum loci conſuetudinem, quæ frequentiſsima eſt,quod illatõ damno, & facta denũciatione à cuſtodibus ſcribi ſolet, in lĩbro ad hoc deſtinato, & ſtatim exigitur. Vel ſi forte aliquid ſoluendum eſſet à clerico, pro ſuorum animalium paſtura quod dĩ ſtributũ eſt, per homines ad hoc electos, tunc quidem iudex ſæcularis præcipere poteſt, vt prædicta ex bonis clerici aut de fructibus ipſorum ſoluantur,etiam ſi oportuerit pignora capiendo, quod pro cautela tutiſsima tradit Bal in auth.ſed periculũ.C.ſine cenſuvel reliqui quem refert ad hoc Auenda. de mandatis Regum.2.par.c.14.nume.13.&vide Gregor.in.l.51.titul.6.in verbo. *Por razõ*.p. 1. Vbi ſcribit q̃ nulla hoc caſu excommunicatio incurritur, quia authoritate iuris fit, & opinionem iſtam nouiſsimè amplectitur D. Azeuedo in l.12.tit.3.libro primo ordin.no-

ui.

ui.num.2.dicens se in facti contingentia ita vidisse declaratum à Regijs senatoribus Granatensis prætorij. Et secundum hanc dict. supradicta à nobis sunt interpretanda.

Securius tamen est, quod pastores conueniantur, qui ad solutionem damni propter malam administrationé tenentur, vt egregiè scribunt Ioan. And. Cardin. & Ancarran. in cap. grauem, de sent. excommu. Petrus Auend. in cap. prætorum. 1. part. cap. 4. num. 30. versi. Item in proposito & ita pluries fieri consului.

Publicimõ tium vel prædiorum custodes dãna illata denuntiãtes contra Clericos fidẽ faciũt.

Ex quo sub infertur, idq; notatu dignum est, quod scribit Gãdi. in tract. malefici. tit. quo modo de crimine per viam denuntia. cognosca. quod custodes, à ciuitatibus populisque constituti ad custodiam montiũ prædiorum, bonorumque publicorum non solum fidem faciunt contra laycos, sed contra clericos. Sequitur Petrus Auendanus in loco nouissimè allegato.

Quod plurimum notari debet ad intellectum, & ampliationem Regiæ pragmaticæ Madri. latè 19. die mensis Nouembris anno. 1566. super conseruatione herbarum huius regni, vt etiam in Ecclesijs clericis religiosis procedat.

Imò eadem perpensa ratione tenentur clerici pro rata ea collectam soluere, quæ imponitur pro custodiendis vineis, pratis, vel agris, vt scribit idem Petrus Auenda. in dicto capit. 14. prætor. numer. 31. in prima parte, & Mexia in pragma. tassę panis cõclusi. 5. num. 43. Et quod plus est iudex sęcularis potest præcipere, vt collecta ista, ex fructibus bonorum clericorum soluatur, Bald. in. l. de his. C. de Episcop. & cleric. & in dict auth. sed periculum. Gregor. in. l. 51. titu. 16. part. 1. Decisio. Pedamontana. 68. num. 16. & 30. Erit tamen saluberrimum consilium, vt iudex Ecclesiasticus, prius circa hoc cõsulatur, quod si negligens fuerit, sæcularis iudex propria authoritate faciat circa quod vide nouissimè D. Azeuedo in. l. 11. tit. 3. lib. 1. ord. noui. num. 5.

Clericus si in prohibita negociatione delinquit à iudice Ecclesiastico plectendus.

Notabis etiã vtiliter circa caput hoc, quod clericus qui negociationé, vel prohibitũ aliquod comercium, vel munus exercuerit, si circa hoc deliquerit, iudicari, & puniri debet ab eo iudice, cui ratione muneris subijcitur. Vt tenet singu. Bald. in addi. ad specul. tit. de reo ver. Quid si Scolaris. Greg. in. l. 49. in verbo, *Las franquezas*. titul. 6. p. 1. Ioan. Gall. in suis quæst. per Arresta. quæst. 168. & in tract. arrestrorũ cap. 159. Steph. Aufe. in rep. Clement. 1. de offi. ordi. in magna addit. 1. regu fallen. 17. qui vltima testantur, in Gallia sæcularem curiam consueuisse punire clericos ciuiliter, si in officio deliquerint, & ita seruari vidisse in clerico negotiatore, vel artifice qui si in officio delinquit, qui punitur per collegium, vel primatis illius. Per text. in l. fin. ff. de iuris omni. iudi. capit. sacerdotibus ne clerici vel monach. cuius tex. authoritate fatetur, laycũ iudicem, clericum ita delinquentẽ punire posse. Idem sequitur Bartho. Cassa. in cõsuetud Burg. rubric. 1. §. 5. glos. *Si nagraca* num. 89. quo loco per arrestum Parisiensis

sienſis Parlamenti iudicatũ fuiſſe aſſeuerat, quod clericus delinquens in officio Chirugiæ corã ſęculari, iudice poſsit conueniri idem voluit Petrus Rebuff. in tracta. de mercatori. minu. vẽd. gloſ. 13. in tomo. 2. conſti. Franc. qui ſcribit ita ſenatum cõſuluiſſe contra quendam Ioannẽ Dauergne clericum laniorem, qui animalia emerat, & ad illorum precium conueniebatur, anno. 1431. die. 5. Aprilis. Quod verum exiſtimo, vt iuſte fieri poſsit, quãdo trina præceſsit monitio nó vero alias iuxta text. in cap. fin. de vita, & honeſt. cleri. l. 49. tit. 9. part. 1.

Clericus negotiationem exercens gabellam ſoluere tenetur.

Præterea nec illud omittendum duxi, quod adeò iura clericum negociatorem abhorrent, vt ſtatuerint eum, qui immiſcuerit ſe ſæcularibus negocijs, aut commercijs, gabellarum ſolutioni eſſe aſtrictum, à quæ cæteri clerici ſunt immunes capite quanquam de cenſibus lib. 6. Clementin. præſenti eo. tit. Regia lex. 3. in quat. gabella. quæ hodie eſt. l. 6. & 7. titul. 18. libr. 9. ordi. noui. tradunt late Felin. nu. 104. Deci. num. 57. in capi. Eccleſia Sanctæ Mariæ. de conſtit. Bertachi. in tract. de gabell. 7. par. num. 10. Petrus de Antibol. in tractat. de muneribus. 6. quæſt. num. 21. Cardin. in Clement. 1. de vita & honeſtate cleri. num. 16.

Eleganter interpretatur. l. 5. ti. 5. par. 5.

Sic quidem intelligenda eſt, Regia Par. l. 5. tit. 7. part. 5. quæ diffiniuit octauam partem mercium quæ ad regnũ iſtud deferũtur à Clericis Regi ſoluẽdam eſſe procedit ſane conſtitutio illa quando dicte merces negocia tionis cauſa afferuntur, nó vero alias, vt egregie animaduertit, ibi, Gregor. Lopez. in verbo, *Clerigo*. Et hoc caſu iuramento clerici ſtandum eſt, an portet, vel ne eas merces negociationis cauſa niſi aliud probaretur glo. not. in Clement. præſenti. de cenſib. in verbo, non negotiandi. Illud tamen obiter notandum cenſeo, quod iam hodie non octaua, ſed decima pars ęſtimationis rei ſoluenda eſt. l. 18. tit. 9. lib. 6. ordi. In aliquibus tamen locis tributa iſta minora ſunt, vt Hiſpali, & in alijs prouincijs, in quibus tributum hoc vocatur. *Almoxarifadgo*. De quo meminit. l. 25. titul. 9. part. 2. & l. 13. tit. 18. p. 3 l. 7. tit. 14 p. 7. l. 13. tit. 10. lib. 6. ordin. Et in ſolutione horum tributorum conſuetudo ſeruanda eſt. l. ſi publicanus. ę. fina. vbi gloſſ. ff. de pub. & vecti. Bal. in. l. 3. C. de priuil. fiſci.

Trinamonitio, an neceſſaria ſit vt clerici negotiatores gabellam ſoluant.

Sed an hoc caſu neceſſaria ſit, illa trina monitio, quam text. in dict. cap. fina. de vita, & honeſt. cleric. & dicta lex Partitæ exigunt, vt clericus qui negociationem exercet gabellã ſoluere teneatur quidem videtur neceſſariam eſſe ex Abba. ſentent. in. d. cap. fina. nota vltim. Vbi clarius Antoni. qui expreſſe aſſeuerat clericum non teneri gabellam ex commercijs ſoluere, niſi ter monitus nõ deſiſtat, ſed cũ magna ſit reſtrictio hæc ad dictã Regiam. l. 7. cum dicit. *Lo contenido en la ley antes deſta: mandamos q̃ no aya lugar en lo que los Clerigos, è yglesias vẽdierẽ, por via de mercaderia, trato, y negociacion. Ca de lo tal mandamos que paguẽ alcauala como ſi fueſſen legos.* Si quidẽ trina monitio neceſſaria foret, minime

nime dicta lex debitum effectũ ſequeretur, qua ratione clericũ negotiatorem, abſque aliqua monitione gabellam ſoluere teneri affirmat Gregor. Lopez in verbo, *Las franquezas*. Sed opinio hæc nullo modo placet nam cũ priuilegium, hoc diuinis ſaltim canonicis conſtitutionibus clericis conceſſum ſit, ad Romanũ Pontificem eorum ſpectat interpretatio, vt in cap. nouit. de iudi. vbi late interpretes. Non quidẽ exemptio hæc adimi, nec limitari poteſt, niſi quatenus expreſſum ſit eodem canonico iure, cui in hoc ſtandum eſt. Nec aliquid ratio Gregorij vrget, nam hæc non eſt iudicanda reſtrictio ad dictam Regiam cõſtitutionẽ, ſed vera interpretatio, ex dictis iuribus deprompta. Nec minus dici poteſt, quod ex hoc illuſoria abſque effectu reddatur dicta Regia lex, cum minimo negotio monitio trina fieri à Prælatis poteſt, & creſcente contumacia clerici nolentis ab inceptis negocijs deſiſtere ſtatim poſſint ad gabellæ ſolutionem condemnari, & poſt hæc ſcripta legi opinionem iſtam tenere Ioann. Yañez Parla. in lib. rerum quotidiano. capit. 3. fol. 89. & licet opinio iſta in puncto iuris vera videatur contraria tamen forte in practica ſeruabitur, propter maximam Gregorij authoritatem.

Gabella à clerico petenda eſt, coram iudice Eccleſiaſtico.

Erit tamen hęc gabella petenda à publicanis contra clericos, coram iudice Eccleſiaſtico, teſte Cardi. in dict. clementin. preſenti. 6. queſt. per illum text. ibi in principio. *Locorũ Diœceſſani*, iũcto fine, ibi. *Poſtquam de his cõſtiterit*. Sequitur idem Bald. in. l. de his. C. de Epiſ. & cleri. Abb. cap. qualiter in fine de iudi. Petrus Iacob. in titulo de duello. columna. 5. ver. quidam tamen dixerũt. Vbi late diſputat. Mari. Socin. in cap. ſane colum. 6. declara. 6. de foro compet. Greg. in dict. l. par. Bertachi. in tract. gabella. 7. par. quæſt. 7. column. 5. verſi. nec prętereo. Iuli. Ferret, eo. tracta. numer. 433. & eruditiſsimus Roland. Valle conſil. 71. numer. 25. volum. 4.

Quanuis opinionẽ contrariã tenuerit Guil. Cunn. dict. l. de his, & in authent. iubemus. eo titulo quæ opinio Francię cõſuetudine ſeruari teſtatur, Andr. Tiraquel. in lib. 1. de retract. cap. 32. gloſſ. 1. num. 81. Auf. qui nuncupatim loquitur de vectigalibus ſcribit in Pariſiẽſi ſenatu, ita fuiſſe iudicatum in Clementin. 1. de offici. ordina. 4. fallen. 2. reg. Guiller. Benedict. in repe. capite Rainutius, in verbo, Et vxorẽ nomine Adelaſiam, numero. 322. de teſta. & opinionem iſtam ſequi videtur Gregor. in. l. 5. titul. 7. parti. 5. in verbo, *Clerigo*. Sed à prima opinione, quæ verior eſt, non eſt recedendum, nec in Hiſpania, vllo tempore contraria recepta fuit. Quanuis eam nouiſsime ſequatur, ita dictam regiam. l. intelligens Mexia in. d. concluſione num. 23.

Publicani indebitas gabellas à clericis extorquẽtes quibus pœnis afficiãtur.

Si tamen publicani, extra caſum ſupra conſtitutũ gabellam in debitã à clericis alijſq; Eccleſiaſticis perſonis exegerint, ſunt excommunicati, & ad reſtitutionem tenentur, & ad competentem ſatisfactionem, propter trãſgreſsionem, vt in dict. cap. quanquam. & in dict. Clement. præ-

ſenti,in fine tradit Cardi.conſil. 12.& hoc propter iniuriam illatam Deo,& homini,vt in capit. ſi res.14.quæſtio.6.Quæ ſatisfactio arbitraria eſt,ſecundū eundem Cardi.in dict.Clemen.præſenti.not.12. Qua ratione multum cauere debent publicani,ne gabellas indebitas,à clericis exigant,ne incidant in capitalē excommunicationis pœnam,& ciuitates in interdictiſententiam, vt docet Card.dict.conſil.12. in fine quem ſequitur Roland.Valle conſi.ſupra allega. 71. in fine dicés, ſe exiſtimare gabellarios dictis pœnis,vt in plurimum in nodatos eſſe.Sed nonnulli ex ipſis,parum de his cenſuris curāt, quia ad malum ſunt audaciſsimi vt de ipſis loquens inquit Vlpianus in.l.quantæ.ff.de publica,& vecti.cuius hęc ſunt verba *Quātæ audaciæ quantæquè temeritatis ſunt publicanorum factiones nemo eſt, qui neſciat*, Sunt Deo, & hominibus odioſi,vt ſcribit Lucas de Penna.in tracta. de priuileg.fiſci,quæſt.vlt.Et opponuntur charitati,quę nō quęrit,quę ſua ſunt: vidi tamen multos,quę ſua,& aliena quærunt, olim quidem dum puras manus habebāt, in honore erant conſtituti, vt Cicero teſtatur in oratione pro Cn. Planco. tradit Rebuff. in.l. eum qui.de ver.ſig.

Contra publicanos.

B *Conducere poſſeſsiones.* Vide tex.in auth. de ſanctiſsimis Epiſcopis.§.illud,& Regiā. l. 45.tit.6.par.1.Quod autē fallit quādo propria prędia ad clerico rū ſuſtentationē non ſufficerēt, quia tūc aliena,iure optimo poſſunt cōducere,tex. iuncta gloſſ. in ca.dilecti.de decim. vbi Abb. n.3.multum not.fructuum.

A *D reſtitutionē.* Vide Greg. Lop.in.l.46.tit.6.part.1.in verbo,*Con voluntad.*Didac. Perez in.l.5.tit.1.in verbo,*Mandamiento.*lib.1.ordina. C

Proxenetæ illicitorū contractuum.

CAPVT. LVI.

1 *Clericus proxeneta illicitorum contractuum,qua ſit pœna puniendus.*

2 *Mediator criminis dicitur eiuſdem criminis perpetrator.*

CLericus proxeneta illicitorū contractuū à proprio gradu debet deponi.hęc eſt ſentētia Rom.in ſingu. Dccxxij.incipit Proxeneta,allegat text. in.c. Si quis Epiſcopus.1.q.1.Sed ex illo text. iudicio meo non poteſt elici tā generalis propoſitio,quia ſolū diſponit in mediatore ordinū pretio ſuſceptorū quo caſu præcipit tex.ille, quod clericus mediator à proprio gradu decidat,& ſic deponatur,ſecundum Doctores,ibi. Vnde ego nō auderem pœnam inflictam clerico mediatori in crimine ſimoniæ per illud Concilium Calcedonenſe extendere ad proxenetam,ſeu mediatorem illicitorum contractuum, nulla facta diſtinctione: ſed crederem pœnā illius text.in ſuo caſu practicandam, & clericorum alterius contractus illiciti mediatorem pœna arbitraria a puniendum, a

attenta

attenta contractus initi prauitate,& participatione lucri per clericum facta,& exemplo, vel scá
2 dalo inde suborto. Posset tamen corroborari opinio Roma. de qua supra per text. in capitul. 1. de testibus, in. 6. vbi probatur, quod etiam mediator criminis dicitur ipsum delictum committere, ex quo ibi hoc notant Ancha.& Philip.& inferunt ad statuta imponentia pœnam cómittentibus delictum, quod videtur includere etiam mediatores, facit glos. notabilis in. l. Si sciēter. ff. de parri. quæ probat, quod proxeneta in contractibus vsurarijs potest dici vsurarius, dum dicit, quod proxenetę in talibus contractibus tenentur reddere
b vsuras, b ac si ipsi accepissent, quam allegat Philip. in dict. capite. 1.

A *Poena arbitraria*. Adde quod idem etiam tenet additionator Rom. sing. 730.

B *Reddere vsuras*. Adde Roman. sing. 276. qui opinionem istam sequutus dictam glos. sing. esse fatetur,& vide aliam glos. in. l. in orde. §. fi. in verbo minister. ff. ad municipat. Bar. in. l. 1 §. incidit. ff. ad Turp. Lap. allega. 93. numer. 4. Alexand. in. l. si quis iniquum. §. si procurator. col. 3. ff. quod quisque iur. Ang. Aretin. in tract. maleficior. in verbo, Sépronium mandatorem. Sali. in. l. non ideo minus. col. ante penul. C. de accusationib. Hypp. in. l. si sciēte. ff. ad leg. Pomp. de parri. & sing. 181. Ioann. Arn. problem. 2.

(4)

Ministri laicorū, ac in rebus eorū procuratores existentes.

CAPVT. LVII.

1 *Clerici qui aliquod istorum criminum perpetrauerint ab Ecclesia subueniendi non sunt.*

2 *Clerici non possunt esse generales procuratores laicorum secus in vna causa tantum.*

3 *Quomodo olim prohibitum fuit clericis sæcularis officijs vacare, ex Carthaginiensi Concilio ostenditur.*

CLericis, qui talia agūt & occasione huiusce modi administrationis, propter pecuniariā causam deprehenduntur in fraude nō subuenitur ab Ecclesia, vt disponit tex. in cap. Sacerdotibus, ne cleri. vel mona. quod intellige de clericis cōstitutis in sacris, vel beneficiatis, secundū Abb. ibi, per ea, quæ ipse notat in. c. 1. eod. tit vbi in fin. verbis concludit, q clericis in minoribus nō beneficiatis nō prohibētur negotia sęcularia alias licita. Et nota secundū eundem Abb. post Inn. quod ille tex. in. c. Sacerdotibus dū prohibet clericos esse procuratores rerū laicorū, intelligitur in procuratore generali nā procurare vel administrare vnū negotiū laicorum, non est clericis prohibitum, a quod dicit menti tenendum,& idem tenet Abb. post Inn.& Ioan. And.

1

2

a

in.c.Sed nec in col.1.eod.tit.idé tenet Inno.in.c.1.de obli. ad ratio.quẽ ſequũtur plures doct. relati per Philip.in.c.cum.l.&.A. col.6.n.17. de re iudi.q̃ tamen.limita,niſi illud vnicũ negocium ita multum eſſet arduũ,& diffuſum,quod haberet diſtrahere clericũ,ſicut multa negotia ſecundũ Phili.in.c.2.de iudi. col.2. n. 4.Itẽ limita. vt infra in cap.55. Itẽ aduerte quod in quantũ dicitur in.d.c.Sacerdotibus, quod talibus clericis non ſubuenitur ab Eccleſia,intelligunt Doct.cõmuniter ſecundũ Abb.ibi.quod non per hoc datur authoritas iudici laico capiendi eos.Sed dicit,quod clerici non debent eis ſubuenire,dando illis pecuniam ad ſatisfaciendum de fraude, vel dando fauorem eis vel auxiliũ, quo minus debeant reſpondere in loco,in quo geſſerunt adminiſtrationem.Quomodo autem 3
fuerit olim clericis prohibitum ſimilibus vacare, b vide in Cõcilio Carthaginienſi primo. Can. 6. Cuius verba ſunt : Nicaſius Epiſcopus Caluſtitanus dixit, Credo placere ſuggeſtionẽ meã ſanctitati veſtræ,& diſplicere vobis, vt qui ſeruiunt Deo , & annexi ſunt clero, non accedẽt ad actiones, ſeu adminiſtrationem, vel procurationẽ domorũ.Gratianus Epiſcopus dixit. Et Apoſtolorũ ſtatuta ſunt, quæ dicũt. Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularib⁹ proinde aut clerici ſint ſine actionibus domorum , aut actores ſine officio clericorũ. Vniuerſi dixerũt, Hoc obſeruemus: cuius canonis verba referũtur in.c.credo.21.q.3.licet ei⁹ ſupraſcriptio corruptaſit. b

Prohibitum.Adde Arch.in.c. peruenit.86.diſtinct. Federi. conſi.270.Abb.& Doctores in capit. cum.l. & A. de re iudica.& in cap. noſtra. de procura. Imo in capit. accedens , de præbend.Felin.in capi.cum eſſet, de Simoni. Deci.in cap. cõſtitutus de appella. & in capit. decernimus column.7.in prin.vbi Ripa col.14.de iudi.Angel.Aretin.in §.præterea.column.3.inſt.de excep.Capell. Tholoſa. quæſtion. pro qua quidem opinio. allego text.optimum in cap. per venerabilem qui filij ſint legiti.Et an finita illa cauſa poſsit clericus aliam aſſumere,tradunt Deci.in dict.cap.cum l.& A.& ſic habes notabilem cauſam,in quo clericus impune poteſt procuratoris munus exercere.Secundus caſus eſt in cauſa Eccleſiæ. Tertius in cauſa ſui Prẽlati.Quartus in cauſa Principis,vel Regis quos congeſsit Regia lex.5.titul.5.part.1. Quintus in foro Eccleſiaſtico, vt probari videtur in capit.1.de poſtul.& tradit latè Card in capit.fin.in prin.in.2.quæſtion.de poſtu.not.Greg.in.d.l.5.in verbo , *Otroſi el clerigo*. Quod Romana curia obſeruat, vt fatetur Cẽpol.conſil.21.num.7.in ciuilibus. Sextus pro miſerabilibus perſonis cap.1.& cap.fin. de poſtul.Septimus pro cõiũctis,vt in d.c.fin.vbi Doctor. Octauo pro omnibus perſonis numeratis in l.1.§.vlt.cũ quinque leg.ſequen. ff.de poſtul. ita tenet Inno.in.c. 1.in fine depoſt.Card.in.d.capit. fin.q.5. Nonus quando vellet eſſe procurator neceſsitatis, vel charitatis cauſa tradit Cẽpol d. conſil.21.n.4. vbi declarat quomodo A

modo hoc intelligendum sit. Decimus pro amico, quia hoc casu monachis permissum est, pro amicis monasterij procuratores esse, ita Innocen. in dict. capi. cũ I. & A. Roma. sing. 278. incip. monachus nõ potest, quam opinionem communem esse fatetur eam sequutus Mart. Nauar. in capit. non dicatis. num. 99. 11. q. 1.

B *Similibus vacare.* Vide hodie no uissimam decisionem, quę habe tur in Conc. Prouin. Tolet. cele brato ann. 1565. cap. 18. cuius ver ba hic referam cum capiti nostro mire conueniant. *Qui in sortem domini vocati sunt, & diuinarum rerum ministerio, ac spirituali additi militiæ: meminerint iuxta D. Paulum se Deo, cuius signis militare decreuerunt placere nõposse, si quod propter sui ducis militiã agant, & sæcularibus negotijs vacauerint, quæ à diuinis ac spiritualibus distrahere frequentissime solẽt, prohibet igitur Sancta synodus clericos in sacris, & eos qui beneficium Ecclesiasticum obtinẽt laicorum esse œconomos ac sęcularium rerum dispensatores, necnon foro ciuili procuratores: exceptis his negotijs, quibus iuxta canonicas sanctiones, pietatis causa vacare iuste possint: alioqui ab ordinario pœna suspensionis ab officio, & beneficio ad sex menses puniantur.*

Tabellionatus officiũ exercentes.

CAPVT. LVIII.

1 *Clerico in sacris constituto Tabellionatus officium per beneficiorum suorum substractionem, est interdicendum.*

2 *Clerici etiam in minoribus constituti, habentes Ecclesiastica beneficia, non possunt vti tabellionatus officio.*

3 *Clerici, licet non possint nouas rogationes tanquam tabelliones recipere, veteres tamen poterũt complere.*

4 *Clerici per superuenientiam tabellionatus, clericatum, vel beneficium non admittunt.*

5 *Clericus tabellio si per Episcopũ pena falsi fuerit condemnatus, & postea per eundem restituatur, & conficiat instrumẽta, an valeant.*

CLerici in sacris ordinibus cõstituti tabellionatus officiũ exercere non debent, [a] & si aliter fecerint, prælati debent hoc illis, interdicere per beneficiorũ substractionem. Ita disponit text. in cap. Sicut. ne clerici, vel monachi. Assignat Abb. ibi duas rationes, scilicet quod officiũ est vile, [b] & sęculare. In causis vero spiritualibus, & Ecclesiasticis, clericos indigentes ad id officium admittendos esse arbitratur [c] Abb. ibi, colum. 3. Et aduerte quod hoc etiam habet locum in clericis minoribus beneficiatis, [d] secundum Ant. ibi cui assentitur Abb. dict. col. 3. post Hostien. Clerici vero in sacris, non beneficiati possent vti isto officio, voluit Hostiens. ibi, quẽ sequitur Abb. de quo vide latè per Ias. vbi hoc limitat nouẽ modis, in. l. 1. §. huius studij. ff. de iusti. & iure, num. 8. Vnum est præterea aduertendum in hac materia quod licet clerici non possint

a
b
c
2
d
3

sint recipere nouas rogationes tanquam tabelliones, veteres tamen non poterunt complere, e probatur ex glos. in cap. Vt officium, in verbo, præmissa. de hæret. in 6. quæ hoc determinauit in monacho, quam ibi dicit singularem, & menti tenendam Philip. qui dicit, quod ratio huius est, quia complere veteres rogationes, non est originale officiũ sed executio rogationis iam factæ, & trahitur retro, ac si à principio fuissent extensæ: dicit tamen vlterius vnum, quod est notandum, quod non debent hoc facere sine licentia superioris, secundum Ioan. de Ligano, & Domi. Item nota quod clericatum, vel beneficium non perdunt clerici per superuenientiam tabellionatus, ita concludit Abb. ibi, colum. 2. licet Vincen. voluerit, quod clericus in minoribus, suscipiendo tabellionatũ cedit clericatui, & beneficio: quod ibi intelligit Ioã. And. & placet Abb. quando tale officium reciperetur à principe, & deputaret eum ad publica, & criminalia officia. Quod ego adhuc sub intelligerem, quando talis cœpisset vti officio in criminalibus, ante vero non. Quæri præterea potest non ab re in materia huius capituli. Si clericus tabellio fuit cõdemnatus de falso per Episcopũ suum, & postea per eundem restitutus in integrum, & cõficiat instrumenta tãquam publicus notarius, an valeant? Quam quæstionem mouet Bald. in. l. vol cons. 350. proponitur quod quidam, & cõcludit quod nõ, quia Episcopus non potest restituere infamem, cum hoc sit reseruatum Principi, b vt per Innocen. & alios in capit. Cum titulo, de re iudi. b

No deben. Vide Regiam. l. 15. tit. 18. lib. 2. ordina. & l. 40. cap. 36. in pragmat. antiquis huius regni. *Y que no sean Clerigos*, & in l. 12. tit. 3. lib. 1. ordin. Ægid. de Bellame. consil. 42. Barto. in l. vniuersos. C. de Decuri. lib. 10. & in l. seruus, vbi Doctores. ff. de testam. Deci. consil. 20. colum. 1. Petrum Rebuff. in tractat. de literis obligat artic. 2. glos. 1. num. 42. Ludou. Gom. in capit. si annum. §. si vero, numer. 15. de iudi. libr. 6. Barthol. Cassa. in consuetu. Burg. rub. 1. §. 6. in glos. Messiers, & Sergens nu. 42. & latissime Franc. Mart. decisio. 194. in. 2. partit. per totam D. Ioan. Bernar. in regul. & fallen. reg. 657. A

Officium est vile. Vide late And. Tiraq. in tract. de nobilitate capit. 30. B

Arbitratur. Adde quod ante Abb. idem tradiderunt Hosti. & Anton. ibi. tenet etiam Florent. in. 3. part. titul. 13. capit. 2. §. pen. text. optimum in capit. 2. de postulan. & hanc dicit communem & receptam sententiam Dominus Præsul Couarru. in practic. quæstionib. capit. 19. numero. 8. quam intelligit, vt locũ habeat in clericis nõdum in sacris ordinibus insignitis, nam vt ipse arbitratur, clericus in sacris ordinibus constitutus, nullo modo poterit extra Romanam curiam, in Ecclesiasticis publicis tribunalibus Tabellionis officium exercere, etiam si beneficium Ecclesiasticum non habeat. Vt colligitur C

4

5

f

gitur ex Cardi.in capit.ſicut nę clerici vel monach. Alber. Troti.de vero, & perfecto cleric.lib. 2.c.54.n.9.quod latius Dominus Præſul dict.loco explicat.

D *Beneficiatis.* Vide Florentin.in 3.par.tit.13.cap.2.§.2. authorem noſtrum dict. regul. 657. Didac. Perez.in.l.12.tit.3.lib.1. ordina. quam opinionem communę eſſe teſtatur D.Couarr. dict.capit. 19.

E *Poſſunt complere.* Vide Abb.& Felin.in cap.fraternitatis,de hæretic.Bald.in.l.2.column.vltim. C.de ſentent. inter. omni. iudi. Flor.in.l.repetita.ff.deſide inſtr. laſ.in.l.1.§. huius ſtudij, num.8. ff.de iuſti.& iure.Deci. in capit. 2.num.8.de iudi.Gregor.Lopez in.l.45.in verbo, *Tirandole el beneficio*.tit.6.part.1.

F *Quod non.* Adde quod idem tenet Bermon.Cho.in tract.de publi.concubi.pagina.230. numero.5.

G *Reſeruatum Principi.* Vide Domi.conſil.77.colum.fin.D. Couarr.libr.3. vari.reſolut.capit.3. numer.3.

Ac leges,& Phyſicam audientes.

CAPVT. LIX.

1 *Archidiaconi Plebani, præpoſiti, Cantores, & alij clerici perſonatus habentes, necnon Preſbyteri, audientes, ſeu ſtudentes addiſcendo leges, ſiue medicinã poſt duos menſes computãdos à die quo audire cœperũt, quatuor pœnis illaqueantur.*

Rchidiaconi, plebani, præpoſiti, cãtores, & alij cleri ci perſonatus habẽtes, necnõ preſbyteri audientes ſeu ſtudẽtes, addiſcẽdo leges, vel phyſicã poſt duos mẽſes à tẽpore quo audire incęperit cõputãdos quatuor pœnis ſequentibus ſubiacent: videlicet quod ſunt ipſo facto excommunicati, a ac in nulla cauſa ſi patrociniũ præſtare voluerint audiantur. Et reuerſi in choro, menſa, & capitulo, & cæteris vltimi fratrum habeantur, & totius promotionis ad ordines vel beneficia ſpẽ amittant niſi ex miſericordia Apoſtolicę ſedis. Ita colligitur ex text. & quæ ibi notant Doctor. maximè Abb.in cap. Non magnopere.& cap.fin.ne cleri.vel mona. Similibus etiam pęnis puniũtur obtinẽtes parochiales Eccleſias, quæ ſunt plebanię, habentes ſub ſe capellas, in quibus inſtituuntur clerici perpetui, nequeuntes ab ipſis abſque cauſa rationabili amoueri, ſi leges vel phyſicã audiũt, vt habetur in.c.1.eo.ti.li.6

1

a

A

EXcommunicati. Vide late Doctores in capit. ſuper ſpecul. ne cleri.vel monach. Alber. Troti.de vero & perfe. cler.lib. 2.cap.35.quoloco diſerit, quibus ſtudijs clericis cæteriſq; religioſis vacare licet, Epiſcopus quidẽ bene poteſt, huius criminis reos, ante lapſum duorum menſium excommunicare, vt ſcribit Rebuff.in tract.nom.q.5.num.32.

Solus tamen Romanus Põtifex clericis, religioſiſue diſpenſationẽ poterit indulgere, vt iura Cę-

ſarum audiãt, vt ſcribit Archid. in cap. non dicatis. 12. q. 1. Peruſin. in c. 2. ne cleri. vel monach. quæ opinio communis eſt, & ſtilus Romanæ Curiæ eam recepit teſte Petro. Rebuff. in dict. tract. num. dict. quæſt. 5. num. 33.

Prædicta tamen pœna, quæ hoc capite infligitur, ſolum illaqueantur Archidiaconi, plebani, & alij qui hic numerantur, non vero cæteri, vt ſcribunt Doctores in. dict. cap. ſuper ſpecul. & Trotius in. dict. cap. 35.

Nec ea Archidiaconi, Presbyteri, nec cæteri afficiuntur, ſi priuatim iuri Cæſareo operam dant vt melius canonica decreta intelligant, vt ſcribit Abb. in dict. capite ſuper ſpecul. & Albe. Troti. dict. libr. 2. capit. 36. vbi dicit hoc mirum in modum eſſe notandum ad defendendum prælatos, & religioſos qui ſtudium libris legalibus refertum habent. Vnde ſing. ſcribit Abb. in capite non magno col. 3. ne clerici, vel monachi, quod licet monachis interdictũ ſit legibus operã dare illud procedit ſi principaliter id faciũt ſecus autẽ ſi prius adiſcũt ius canonicum ad cuius cognitionem iuri ciuili incumbunt, quia ex eo quod hoc prouenit ſecundario, & per occaſionem prohibitio non extenditur ſequitur Gome. in Regu. chan. regu. de non tollendo iure quæſi. quæſtio. 3. in fine ſin. Maiori. de irregulari. libro. 2. capit. 1. numer. 13. Sunt quidem Canones magna ex parte iuri ciuili coniuncti capit. 2. de priuilegi. lib. 6. vnde dicebat Barba. in capite conquæſtus columna. 3. de foro comp. quod ius Pontificium ſine legibus non poteſt intelligi, cum ſit medula legum. Et dicit Bald. in capite. cum cauſam. column. de probation. quod niſi quis ſciat Canones cum legibus, non poteſt practicam iudiciorũ cognoſcere. Vnde facere. Rom. ſingul. 654. inquit, *Legiſta ſenza capitoli val poco, ma Canoniſta ſenza legi val niente.* Quod quidem optime Ciceronis authoritate comprobatur. 3. de Oratore dũ conqueritur, ea ætate neminem ediſcere ius Pontificium, cum iuri ciuili coniunctum ſit. Ciceronis verba hæc ſunt, ibi. *Aut iuris ſcientiam (nec eius quidem vniuerſi nam Pontificium quod eſt cõiunctum nemo diſcit) aut eloquentiam quam in clamore, & in verborum curſu poſitam putant.* Hactenus Cicero.

Ius canonicum iuri ciuili cõiunctũ eſt.

Illud vero circa huius capitis materiam notãdum cẽſeo, quod is qui ante clericatum iuri ciuili operam dedit, poſt clericatum ad Doctoratus gradum eodem iure promoueri poteſt. Eaque ratione presbyteri beneficiatus ad doctoratus gradũ in iure ciuili poteſt promoueri abſque alicuius pœnæ metu Nauarr. conſil. 2. ne clerici vel monachi, & quod magis eſt monachis hoc permiſſum eſt. Ita not. ſcribit Calde. cõſilio 2. de magiſt. quem refert, & ſequitur Martin. Nauarrus in capite non dicatis. 12. quæſtio. 1. numero. 33. Vnde merito reprehendendus eſt Petrus Rebuff. in excellentiſsima illa benefi. practic. titu. de diſpenſa. cum irregular. nume. 27. quo loco ſcribit titulum doctoratus in Theologia, aut iure canonico nõ deberi nec tribui de ſtilo curiæ religioſis quia

Qui antẽ clericatũ Ciuili operam dedit, eo inſignitus ad gradum doctoratus poteſt promoueri.

quia contrarium verius est, nempe, quia magister Sacri Palatij semper est dominicanus, doctoratu, vel magisterio insignitus. Vnde à tota curia magister appellatur, vt testatur Mart. Naua. dict. loco.

Nec pro huius capit. coronide prętermittendum est hoc capite tantum legũ auditio clerico prohiberi non tamen ipsarum pręlectio vt egregie post Inno. scribit Nauar. in manual. cap. 22. n. 14. Non quidem clericus qui publice ius ciuile profitetur timere debet irregularitatem propter prælectionem legum etiam criminaliũ, vel propter cõmentaria, vel tractatus ab ipso cõpositos, sed tãtum propter homicidiũ, vel mutilationẽ mẽbri eius consilio factam, vt nouissime respondit ipse Nauar. conf. 1. ne clerici vel monachi, num. 2.

Villarũ procuratores suscipientes.

CAPVT. LX.

1 *Clerici licet non possint esse generales procuratores laicorũ sub depositionis pœna, secus autẽ in vna causa tantum.*

1 SAcrosãcta illa Calcedonensis Synodus, in Can. 3. Clericos miseri sęcularibus procurationibus prohibuit, nisi fortè qui legibus ad minorũ tutelas, siue curationes inexcusabiles attrahuntur, aut quibus ipsius ciuitatis Episcopus Ecclesiasticarũ rerum commiserit gubernacula, vel orfanorum, aut viduarum quæ indefẽsa sunt, aut earũ personarum, quæ maximè Ecclesiastico indigent adminiculo. Trãsgressori autem nullam aliã pœnã irrogat, nisi quod correctioni Ecclesiasticę subiaceat. Concilium præterea Carthaginiense tertium eos esse procuratores, simpliciter prohibuit Canon. 15. Postea vero Alexand. III. in Cõcilio Lateran. inhibuit clericis procurationes villarum exercere, pęna contra facienti posita, quod ab Ecclesiastico ministerio fiat alienus. Vnde colligitur, q̃ clericus generalis procurator deponendus est, vt in capit. Sed nec. ne cle. vel mona. Et licet ille text. simpliciter prohibeat clericis procurationes: Inno. tamẽ, quem ibi sequitur Abb. intelligit de procuratione generali, quasi sentiat, quod possit clericus vnum negotium procurare a etiam laici: quod latius sequitur idẽ Abb. in cap. 2. eod. tit. dũ modo clericus non suscipiat illud negotiũ ex cupiditate: quia tunc nec vnum negotium licet clerico procurare, secũdũ eum. Et sic intelligit sententiam Collectarij in locis per eum relatis, quæ aduersabatur doctrinę. Inno. Intellige etiam dummodo illud vnum negotiũ non ita multum sit arduũ ac diffusum, quod haberet distrahere clericum sicut multa negotia, vt tenet Philip. in capit. 2. de iudi. column. 2. n. 4. & dixi supra in capitulo tertio, quantum vero ad pœnã depositionis, de qua hic vide quod dicam in capit. sequent.

A PRocurare. Vide authorem, & quæ ipse ibi scripsi supra cap. incip. ministri laicorum.

Ac principum, & sæcularium virorum iustitiarij.

CAPVT. LXI.

1 *Clerici, qui hæc sæcularia officia ministrati fuerint qua sint pœna puniendi.*

2 *Clericus licet non possit esse Vicerex, vel Vicecomes principis sæcularis, potest tamen in eius sũmo prætorio senatoris munere fungi.*

3 *Clerici sine metu irregularitatis possunt incõdenda lege interueniri, per quã pœna mortis imponitur: quãdo nõ imminet casus propter quẽ efficitur. l. & si postea casus occurrat, ab irregularitatis labe immuneserũt.*

4 *Papa potest pœnam mortis imponere statuendo, non tamen exequendo.*

1 2 IVius excessus est eadem pœna,[a] de qua in casu prẽcedẽti, & per eundẽ text. Aduerte tñ, quod Abb. in. c. Sed nec vers. Sed quæritur. dicit quod sibi videtur valde graue quod clericus deponatur propter exercitiũ istorum officiorum, scilicet procuratoris, de quo in. c. prẽcedenti, & Iustitiarij. de quo hic, maxime hodie, cũ nõ ita acerbe debeant puniri delicta, vt in cap. fraternitatis. 34. distinct. Vnde plus sibi placet q̃ tales clerici debeant excõmunicari, & nõ deponi, nisi essẽt incorrigibiles, quia textus solũ dicit q̃ delinquens in hoc ab Ecclesiastico fiat ministerio alienus & per excõmunicationẽ satisfit alienus, licet Ioan. Andr. intelligat de pẽna depositionis. Pro cuius opinione videtur facere decretũ Cõcilij Toletani. 4. cuius verba sunt. Sẽpe Principes cõtra quoslibet maiestati obnoxios sacerdotibus negotia sua committunt. Et quia sacerdotes à Christo ad ministerium salutis electi sunt, ibi consentiant regibus fieri Iudices, vbi iure iurando supplicij indulgentia promittitur, non vbi discriminis sentẽtia prẽparatur. Si quis ergo sacerdotũ contra hoc cõmune consultum discusserit in alienis periculis exterit. sit reus effusi sanguinis apud Christũ, & apud Ecclesiãper dat propriũ gradũ est. Can. 30. di Gi Cõcilij, & haberetur. 23. q. 8. cap. sẽpe principes. An autẽ clericis in isto casu sit prohibitum quodlibet officiũ iustitiæ exercẽdẽ. Abb. in. d. c. Sed nec. credit quod sic, quia verba text. sunt generalissima, qui nemo militans Deo, &c. Vnde dicit per illum text. q̃ clericus non posset esse Vicerex, vel Vicecomes, vel locum tenens alicuius Principis sẽcularis, nec habere sub sua cura aliquam ciuitatem seu locum tẽporalem, pro quo allegat textu. magis specificum in capit. clericis. §. 1. eo. titũlo. Videtur tamen sibi quod clerici possunt esse consiliarij principis:[b] quod dicit etiam sentire Ioann. Andr. in dict. capit. clericis, quod notat etiam Baldus. ex tex. ibi in auth. Habita.

a

2

b

Habita. in princip. C. Ne filius pro patre. Et vide Abb. in dicto capit. clericis. vbi notat quod prelatus potest esse consiliarius principis secularis, licet non debeat esse officialis iustitię exercendę. Debent tamen cauere secundū eum, ne consulant in criminali causa etiam reum absoluendum, quando ex hoc immineret actori pęna mortis, vel mutilationis membri in pœnam talionis. Possunt præterea clerici
3 sine metu irregularitatis interuenire in lege condenda, per quam pœna mortis imponitur, quādo non imminet casus, propter quē efficitur lex, sed sit generaliter, licet postea casus occurrat, vt quis quis interficiatur: quia tunc clericus consulens non animaduertit in certā personam, sed prouidet, vt homines se abstineant à delicto: vt notat Dom. in cap. fina. 3. distinct. Vbi dicit hanc esse conclusionē Archi. in cap. officia. 23. quæst. 5. licet re vera Archi. ibi nihil scripserit de clerico sed tolum asserit quod princeps, qui legem cōdidit, cuius authoritate homines sunt traditi morti non est factus irregularis: & non infertur princeps ad cuius officium spectat tales leges condere, non efficitur irregularis ergo, nec clericus qui consuluit ei, vt illas condat: poterat tamen melius allegare Bal. vbi supra expresse tenentē quod clerici possunt dare consilium in legibus condendis: & licet ex hoc sequatur per accidens mors alicuius, nō sunt irregulares, quem refert
4 Ioā. de Ana. in. c. Ad audientiā in 3. col. versic. Tertio quæritur. de homi. Pro quo etiā facit ꝙ not. Bald. in capit. 2. in fi. de maio. & obed. post Innoc. quod Papa potest imponere pœnam mortis statuendo, sed non exsequēdo, quia si proprijs manibus occideret aliquem, fieret statim irregularis.

Eadem pœna. Clericus igitur qui delictum de quo in hoc capite commiserit, incidit in excommunicationis pœnam, de qua in capit. clericis, ne clerici, vel monach. Quam quidem pœnam minime incurrit clericus minorum ordinum, iuxta Abb. sententiam in dict. capi. clericis. Licet reclamet Sylvest. in summa in verbo. Excommunicatio. 9. cas. 7. nec eam incurrit Prælatus, qui huiusmodi munus annexum habet suæ dignitati, aut patrimonio. Hæc est communis sententia, vt fatetur Martin. Nauarr. in manuali confessio. capit. 27. num. 117.

B *Clerici cō siliarij prin cipis sæcu laris esse possunt.*

Consiliarij Principis. Vide Abb. in capit. non est nume. 4. de voto, vbi Doctores, & in capite in Archiepiscopato. de raptori. Deci. in capit. 2. de iudi. nume. 7. glossl. in pragma. Sancti. Galli. titul. de colla. Ecclesiæ. Galliæ. §. premissis, vers. concilio, Nicola. Boeri. decis. 17. in prin. Gregor. Lopez, in. l. 46. titu. 6. in verbo, *El Rey*. parti. 1. Albert. Trot. lib. 2. de vero, & perfe. cleri. cap. 54. numer. 2. quod apud Hispanos moribus, & consuetudine receptum est.

Clerici cō siliarij prin cipis in of ficio delin quentes, a quo debeāt puniri.

Si tamen clericus in officio deliquerit, an possit ab ipso Principe puniri videtur, quod nullo modo possit, etiam si in minoribus ordinibus, tantum constitutus sit. Et hanc esse commu-

nem

nem ſentétiam fatetur Aufrer. in Clementin. 1. de offici. ordinat. num. 25. quem refert D. Epiſcopus Couarr. in pract. quæſtio. c. 33. num. 6. Iuli. Clar. lib. 5. recep. ſent. §. fin. quæſt. 26. verſic. Quæro pone. vbi dicit minime idcó ſuetudine ſeruari, quia quotidie Principes ſæculares tales clericos in ſacris conſtitutos officijs priuant, necnon pecuniarijs pœnis mulctant, licet male de iure ſecundum illum ſuſtineripoſsit. Nec in Gallia communis opinio ſeruatur, vt fatetur Aufrer. vbiſupra, idem profitetur Guillel. Benedict. in cap. Rainuntius, in verbo, & vxorem. 2. deciſ. num. 155. de teſtamen. fol. 95. & vide Barthol. Caſſa. in cóſuetud. Burgun. rubric. 1. §. in gloſ. *Sil nagrace.* n. 71. vbi teſtatur, ſe vidiſſe quendam clericum Regis conſiliariũ, punitum fuiſſe à iudice ſæculari, priuatione officij, necnon pecuniaria pœna, quia in officio delinquerat.

Poſſunt etiam clerici abſq; alicuius pœnæ metu, cauſas ex cópromiſſaria à partibus tributa poteſtate iudicare. l. non diſtinguemus. §. Sacerdotali. ff. de arbit. l. ſi qui ex conſenſu. cum lege ſequen. C. de Epiſcop. audi. l. 48. tit. 6. par. 1. Eſt quidem pium & ſacerdotale munus ancipites controuerſias componere, vt inquit Ioan. And. in addi. Ad Specu. titul. de arb. §. poteſt, in fine qué refert Greg. Lup. in dict. l. 48. in verbo, *Porſualuedrio.*

(.·.)

Corã ſæcularibus Magiſtratibus clericos inuitos conuenire ſunt auſi.

CAPVT. LXII.

1 *Clerici, à ſeculari iuriſdictione exempti ſunt.*

2 *Clerici poſt ſententiam, in eius exſecutione opponere exceptionem fori declinatoriam, minime prohibentur.*

3 *Conſenſus clerici: nullum in hoc impedimentum præſtat.*

4 *Clericus qui coram ſæculari magiſtratu, laicum eſſe fingit, ab Epiſcopo poteſt vendicari.*

5 *Reprobatur quoddam areſtum Regni Franciæ.*

6 *Clericus qui exceptionem fori declinatoriam opponere diſtulit expenſis mulctari debet.*

7 *Pœna pecuniaria quãtũcũq; leuiſsima, à iudice ſæculari cõtra clericũ abſentẽ illatã ſoluenda non eſt, contra Fran. Auiles.*

8 *Prælatus qui negligẽs eſt, in re vindicãdo clericũ, à ſæculari poteſtate, grauiſsime punitur.*

9 *Clericus prima tonſura initiatus immunitate fori Eccleſiaſtici frui poteſt.*

10 *Clericus qui penſionem Eccleſiaſticam obtinet, vtrum dicatur habere beneficium.*

11 *Quid iudicandum ſit, præſtimonium obtinuerit.*

12 *Quid vero iudicandum eſt de capellania.*

13 *Clerici coniugati, vtrum fruantur foro eccleſiaſtico.*

14 *Controuerſia quæ circa clericatum*

tum emerserit, per Ecclesiasticum iudicem, & non sæculare dirimenda est.

15 *Iudex Ecclesiasticus, absque præuia causæ cognitione circa clericatum, sæcularem inhibere non debet.*

16 *Clericatus scriptura probari debet.*

17 *Prima tõsura vnius testimonio non probatur, contra Petrum Rebuff. & Matt. de Afflict.*

18 *Clericatus an probetur ex sola possessione habitus, & tonsuræ.*

19 *Lite pendente circa clericatum reus in publicis Ecclesiasticis carceribus detinendus est.*

20 *Interpretatur Regia lex. 7. tit. 4. lib. 1. ordin. noui contra insignem D. Couarr. & doctum D. Paz.*

21 *Iudex Ecclesiasticus, inhibere potest sæcularem, lite pendente, ne contra clericum procedat.*

22 *Clericus qui alium inuitum cõtra sæculari iudice cõuenit, quibus pœnis plectendus sit.*

23 *Pœna amissionis causæ, quæ ad dicti criminis punitionem statuta est, non inflingitur ipso iure.*

24 *Prædictæ pœnę non est locus, quando clericus voluntarius ad iudicium sęcularem accessit.*

25 *Nec quando ante litis contestationem Clericus à lite recessit.*

26 *Nec quando clericus citatus, nõ comparuit.*

27 *Laycus qui coram sęculari iudice clericum conuenit, causam perdit, & iudex officio est deponendus.*

Caput hoc nouè æditum est.

ARgumentũ quidẽ huius criminalis practicę vehemẽter expoſcit, vt de clericorũ exceptione, quo ad forum sæculare, tantiſper diferamus: ideo nõ grauabor, huius capitis ſumpta occaſione, breuẽ, & dilucidam de illa diſputationem ſubire. Et vt rem aggrediamur, præfari oportet hanc exemptionẽ, & immunitatem clericorum, multis in locis probari: ſed potiſsimè in cap. at ſi clerici, & in. c. clerici, & in c. qualiter, de iudi. c. 2. cap. ſi diligẽti, de foro cõp. cap. continua, cũ multis illius cauſæ. q. 11. q. 1. l. vltim. tit. 2. lib. 16. Cod. Theodoſiani, & pleriſq; illius tituli conſtitutionibus ante Iuſtinianum latis. l. 57. tit. 6. par. 1. l. 6. tit. 3. lib. 1. ordina. antiqui. l. 5. tit. 3. lib. 1. ordina. noui de qua re longè lateq; tractauerunt Iuris Põtificij interpretes in dictis locis, & præter eos Auferi. in relectione Clementin. 1. de officio ordin. Guil. Benedict. in cap. Rainuntius, de teſtamentis in verbo, *Et vxorem*, 2. n. 322. Nicola. Boer. deciſs. 96. Rupellanus lib. 1. forenſium inſtitu. c. 34. Barthol. Caſſa. in conſuet. Burgund. Rub. 1. §. 15. Char. de Graſſal. lib. 2. Reg. Fran. c. 17. D. Couar. lib. pract. q. cap. 31.

Et cum exemptio hęc, in fauorem totius ordinis ſacerdotalis conceſſa ſit, poterit iure optimo clericus conuentus à ſæculari iudice, & ab eo condemnatus, poſt

post illius sententiam exceptionem fori declinatoriam proponere, non quidem efficet sæculari iurisdictioni cõsentiri, saltim in criminalibus causis, quibus agitur de coertione, & punitione personali. c. si diligenti. cap. significatti de foro compet. cap. at si clerici in princip. de iudi. & in hac specie notat Cassa. in di. rub. 1. §. 5. versi. *Archidiacono*. numer. 45. Ioann. Rupella. dict. lib. 4. forensium instl. cap. 6. Nicol. Boer. in consuetudi. Bitur. titul. de iurisdict. §. 21. in fine. D. Couar. practi. quæst. cap. 33. numer. 3. & ita iudicatum fuisse fatetur Deci. consi. 241. Et potissima ratio est, quia exceptio declinatoria fori, quæ reddit iudicium nullum ab initio, quod iudicium, nec prorogari potest, nec prorogatum esse censetur, quandocunq; etiã potest sententiam, ad eius executionem impediendam opponi potest, & oppositæ, eius executionem impedit. Ità tradiderunt Anton. Abb. Imo. & Felin. num. 28. in capite exceptionem de exception. & est tex. egregrius secundum vnam interpretationẽ in capit. ad petitionem. de accusati.

3 Idemque pari ratione iudicandum est, si sententia à iudice sæculari contra clericum lata fuerit, cui ipse consensum præstitit, ádicto fori priuilegio minime excluditur: vt in facti contingẽtia interrogatus cõsuluit doctissimus Socinus consil. 12. col. 7. lib. 1. quem sequitur Petrus Auẽdan. de exequend. mand. lib. 1. capit. 22. num. 2.

4 Imo quod summe notãdũ est, si clericus ab inceptis desistere noluerit, sed temere, & impie coram sæculari iudice litigare, coram quo vt ab ipso puniri possit, se laicum esse sponte fuerit confessus, veritate comperta, iudex Ecclesiasticus ad quem causę cognitio expectat, potest illũ à sæculari magistratu vindicare ne detur locus, vt his dolis, & fallacijs, Ecclesiastica iurisdictio: & in clericos potestas defraudetur. Sic visum fuit Bal. in. l. si qua per calumniam. column. 2. C. de Epis cop. & cleri. Domi. & Franc. in capite si iudex laicus, de senten. excommu. lib. 6. quæ opinio verissima est, & probatur perpensa ratione tex. in dict. capit. si diligenti.

Vnde iuri consentaneum minime fuit Arrestum illud, cuius meminit Petrus Rebuff. super regias leges Galliæ prima parte in tract. de senten. execuen. artic. 3. gloss. 2. vbi fatetur. à senatu diffinitum fuisse, quod clericus à sęculari iudice condemnatus adhonorabilem emendam (sic ille loquitur) non poterit sententiæ executioni, opponere exceptionem primæ tonsuræ, quod merito reprobat insignis Couarr. d. capit. 33. 5

Id tamen ab omnibus receptũ est, illum clericum qui vsq; ad sentẽtiam, vel executionẽ omittit, vt exceptioni fori declinatoria, iustissime in expẽsis esse mulctandum. Vt tenuerũt Deci. Boeri. & Rupella in locis nouissime allegatis Feli. col. 1. post alios in dict. c. exceptionẽ Aufe. in dict. Clem. 1. de officio ordinar. regu. 2. num. 33. Bellamera. decisi. 226. Quæ expensarũ condẽnatio, per sęcularẽ iudicem facienda est, vt 6

censet

censet Boeri.dict.§.21.& opinio hæc apud Gallos moribus,& cõ suetudine recepta est, si credimus Rupella. legum,& consuedinum Gallicarum scientissimo dict.cap.6. qui contrariũ de iure verius esse agnoscit, nec non Deci.dicto. consi.241.D. Couar. dict.cap.33.Atque ideò iudex tãtum Ecclesiasticus, hanc expensarum condemnationem facere debet,nõ sęcularis,qui sicutquo ad principalem causæ cognitionem, nullam iurisdictionẽ obtinet,sic neque quo ad multã nec quo ad expensas, vt constat ex Bald.traditione in.l.2.C.de Episcop.audi.& in.l. si ex aliena colum.1.ff.de iud.Abb. in c.si diligenti.de foro comp.col.pen.

Rupellanus Gallus.

7 Pœna vero pecuniaria quantuncunque leuissima sit,qua clericus à sæculari iudice suæ iurisdictioni acquiescens, vel absens fuerit condemnatus, à Ecclesiastico exsequẽda non est, tanquã nulla ob notorium iurisdictionis defectum, quod ita incomperto est,vt nulla indigeat probatione. Circa quod tamen grauissima censura dignus est Franciſc. Auiles(vir alioqui doctus) in cap.prætorum,cap.15. in verbo, *Homezillos*, num.33. asseuerans quod cum iudicandi munere fungeretur,quẽdam clericum in absentia condemnauit pœnis Regijs constitutionibus diffinitis,(quas vulgo. *Del desprez y homezillo*, Hispani appellamus)de quibus loquitur Regia lex.3. titul.10.libr.4. noui ordina. quas pœnas à clerico exegisse fatetur, præcepto iudicis Ecclesiastici, postquam coram ipso post longam absentiã comparuit,sed nõ iuste mea sententia,cum dicta pecuniaria multa,pœna sit contumatiæ,quæ ab expensis longe distat, & ideò expensarum nomine minime comprehenditur, q dicta lex clare insinuat cum dicit.*Y pague el desprez y homezillo y costas*. In expẽsis quidẽ quibus ob clerici absentiã aduersa pars cęsa fuit,iustũ est clericũ condẽnari nó vero illis pęnis, quæ merum lucrum fisci, vel iudicis sęcularis sapiũt. Et ideò inæquissime,& contra Sacras Iuris Pontificij constitutiones iudicatum fuisse cẽseo ab illo iudice Ecclesiastico de quo ibi meminit Auiles . Quod si vero casus hic aliquando contigerit iudices Ecclesiastici ab huiusmodi errore caueant.

Confutatur opinio D.Auil.

8 Tenẽtur,quidẽ Episcopi,& cæteri ordinarij,hoc veluti Sacrosanctũ clericorũ priuilegiũ intactũ,& in colume seruare, Deo Optim. Max.alias strictissimam rationẽ daturi, & ideò statim sine mora, postquã compertũ habuerint,clericum subditum à sęculari iudice carceribus detineri,illum pęnis adhibitis,censurisque prolatis repetere tenentur, quod si pro debito munere non fecerint,tanquã negligẽtis ab administratione deponi, & fortè criminaliter puniri (si qualitas causæ exegerit)debẽt, vt multis rationibus innixus cõsuluit Cassaneus cõs.38. quẽ sequitur Iuli. Clar.in practi.crimi.§.fin.quæst. 36.versi.debet autem.

9 Nec tantum hoc fruũtur priuilegio Presbyteri, & clerici alij in sacris, & maioribus ordinibus constituti, sed clerici prima tonsura innitiati capit.cum

non

nō ab homine, cap. clerici, de iudi. cap. 2. de foro compe. glos. celebris in verbo, Clericus, in cap. vni. de cleri. coniuga. libr. 6. sed hæc fori exemptio limitata est nouissima Trident. Conci. Sanctione sess. 23. capit. 6. de reform. qua decretum, & diffinitū fuit. clericos hos non coniugatos, nec in ciuilibus, nec criminalibus causis, immunitate fori gaudere, nisi Ecclesiasticum beneficium obtinuerint, aut clericales vestes cū tonsura deferentes, alicui Ecclesiæ Episcopi iussu inseruiāt, vel in schola literaria ipsius Episcopi præcepto, ad maiores ordines anhellantes versentur, quā constitutionē seruari apud Hispanos præcepit Regia. l. 1. tit. 4. lib. 1. noui ordinam. & iustissimè quidem, fuit quidē maturissimo cōsilio, & summa prudentia ædita: indecentissimum quippe erat in Dei Ecclesia meros cerdones, pelliones, coriarios, fullones, aut ignauos nebulones, nudæ tonsuræ prætextu, immunitatibus frui, quæ in clericorū fauorem, diuino muneri ministrantiū, concessæ fuerant.

Si tamen clericus prima tōsura innitiatus beneficium Ecclesiasticum obtinuerit, quanuis non deferat vestes clericales gaudere debet priuilegio fori Ecclesiastici, vt constat ex dicto decreto Tridentini Cōcilij, ibi. *Is etiam fori priuilegio non gaudeat nisi beneficiū Ecclesiasticum habeat aut clericalem habitum, & tonsuram.* Nec huic interpretationi refragatur supra aliegata Regia cōstitutio cū dicit. *Y juntamente con qualquiera de essas qualidades traxere habito, y tōsura clerical.* Quia interpretāda est, vt procedat iuxta formam statutam in concilio scilicet quando clericus Ecclesiæ inseruiret, vel quando cū facultate Episcopi in aliqua vniuersitate daret operam literis, istæ duæ qualitates proximiores sunt ad quas lex referri debet nō vero ad aliam remotionem scilicet ad beneficia Ecclesiastica obtinentes, & ita non semel consului, & post huius operis secundā ęditionem tenentē legi D. Ioan. Gutierrez lib. 1. practi. quæstionum quæst. 7.

Est tamē oportunè, circa superiora inuestigandum, vtrùm clericus prima tonsura, & minoribus ordinibus initiatus, qui pensionē Ecclesiasticam obtinet fori immunitate gaudeat, & rē dubiam, & ancipitem facit, quia pensio non dicitur beneficium cap. quanuis in primo de præ. in 6. & ibi Doctores tradiderunt, & in. c. ad audiētiā, in. 2. de rescrip. differūt latissimè Gom. in tract. de expecta. num. 92. & regul. de infirm. resigna. quæst. 16. & in regula de annali possesso. quæstio. 21. Ioann. Selua de beneficijs. 1. part. quæst. 1. num. 7. & quæstio. 3. num. 11. Anto. Capi. decis. Neapoli. 220 quę opinio communis est, & probari videtur in Sacro Concilio Tridentin. Sessio. 21. capit. 2. de reforma. in illis verbis. *Patrimoniū, vel pensionē obtinētes, ordinari posthac nō possunt.* Et sic apertissimum ibi est testimonium, quod ad ordinum promotionem, qui pensionē habet, non dicitur Ecclesiasticum obtinere. Procedit tamen superior communis sententia, quādo stricto modo, naturam, & proprieta-

10

tem

tem beneficij Eccleſiaſtici metimur, ſecus autem ſi amplo, & fauorabili nomine beneficium capiatur, quia tunc eius appellatione beneficium comprehenditur vt optimè animaduertit Gomez in Reg. Cancel. Reg. de trienna. poſſeſ. quæſt. 50. litera. C. Nec ſuperior recepta opinio firmitatem obtinet, quando penſio in titulum confertur, vt frequétiſſime iam concedi ſolet, teſte Petro Rebuf. in tract. de pacifi. poſſeſſo. 18. ampli. & in tract. nomina. quæſt. 9. n. 39. Cap. Toloſa. q. 472. Maxime hodie ſtante motu proprio Sanctiſſimi Quinti Pontificis Maximi quem ſupra retuli c. incip. officium, &c. vbi penſionario iniũgitur onus ſingulis diebus recitandi officium beatæ Mariæ, & ſic penſio onus ſpirituale annexũ habet, quod non parui momenti eſt, vt beneficium poſsit optimo iure appellari. Qua ratione iuris eſſe certiſſimi cenſeo clericum prima tonſura vel minoribus ordinibus initiatũ penſionem in titulũ cõceſſam obtinentem, frui debere priuilegio fori eccleſiaſtici. Etcũ caſus iſte in hac Complutẽſi Academia contigiſſet, anno Domini. 1584. ita conſului, & ſic poſtea in ſupremo conſilio Regis, & Domini noſtri fuit iudicatũ. Scio tamẽ illuſtriſſimũ Cardinalis ſacræ congregationis die. 19. menſis Iunij. Anno. 1587. contrariũ iudicaſſe exiſtimãtes dictum cap. 6. ſeſſ. 23. Concilij Triden. non comprehendere quoad fori immunitatem eum cui fuit reſeruata penſio in fructibus alicuius beneficij prout teſtatur Flami. Pari. de reſig. bene li. 2. q. 15. nu. 15. ſuperior tamen opinio æquior eſt & iuribus apud nos recepta.

Idemq; pari ratione, de præſtimonio exiſtimo iudicandum, nã licet non dicatur beneficiũ, nec eius comprehẽdatur appellatione, vt ſcribit Ioann. Andr. in ca. vni. de rerum permuta. li. 6. Domi. conſi. 89. & ideo laico cõferri poteſt, vt ſcribit Petrus Rebuf. in tract. de pacifi. poſſeſ. nu. 150. & 151. ſi vero in titulũ eccleſiaſticũ cõfertur, beneficiũ iudicandũ eſt. Vt tradit Rebuf. in eo. tract. 17. ampli. nu. 105. Capella. Toloſa. 472. Ioann. Staphi. in tract. de literis gratiæ & iuſti. ti. de qualita. & ſta. benefi. nu. 2. Calderi. conſ. 6. tit. de præbẽ. Iacob. Menochi. de arbi. iudi. q. li. 2. centuria. 3. caſu. 201. nume. 58. ſed hæc diſtincti. ſaltim in Hiſpania neceſſaria non erat, cum ſemper in ea præſtimonia in titulum dẽtur, & ſpirituale onus annexũ obtineãt teſte doctiſsimo Quin. Manda. regula Cance. 34. q. 12. & ideo qui præſtimoniũ habet, beneficium eccleſiaſticum obtinere cenſetur.

Quid vero de clerico primæ tõſuræ vel minorum ordinum, ſi capellaniam obtinet ſit iudicandum, an is dicatur beneficium ecclesiaſticum habere, vt fori eccleſiaſtici immunitate frui poſſit. Et aſſeuerandum cenſeo, quod ſi capellania ſit collatiua, & in perpetuum titulum cõferatur, eccleſiaſticum beneficiũ debet iudicari. gloſſa celebris quæ communi Doctorũ ſufragio recepta eſt in Clementina final. in gloſſa. 1. de decim. & in extrauagan. Execrabilis, in verbo, quæ

alias, de præben. inter communes, sequitur Dec. consi. 210. nume. 4. Gomez. regul. de infirmo. resig. quæst. 23. Guid. Papę decisio. 187. & alij sequũtur, quos retuli supra cap. 18. nume. 9. Quod verum est, quãdo capellania per Summum Põtificem, vel Episcopum confertur, secus autẽ si per Episcopi inferioré glo. in di. extrauagan. execraui. tradit Ioan. de Imo. in ca. in nostra. col. 3. versi. quomodo de rescrip.

13 Sunt similiter, fori priuilegio muniti clerici coniugati, primæ tonsuræ hac lege, vt cũ vnica & virgine matrimonium cõtraxerint, & clericales vestes & tonsuram detulerint text. egregius in capit. vni. de clericis cõiuga. li. 6. quem late interpretantur D. Couarr. in practi. quæsti. cap. 31. Petrus Auend. de manda. Regũ. 1. p. cap. 22. de quo meminit Sacrosanctum Tridenti. cõcil. Sess. 23. capit. 6. de reforma. quod vltra ea quæ in dicto capite vni. continẽtur requirit, quod dicti clerici coniugati ab Episcopo alicuius ecclesiæ ministerio deputati sint, & quod actualiter seruiant. Forma autem quę in his cõtrouersijs seruari debeat, præscripta est in dict. l. 1. ordin. noui.

14 Non tamen circa superiora, silentio prætermittendum est quod quotiescũque controuertitur, vtrum reus per iudicem sæcularem captus clericus si primæ tonsuræ, & minorum ordinum, & illas qualitates obtineat quæ iuris communis sanctionibus, & Concilij Tridentini decreto, desiderantur: controuersia hæc per iudicem ecclesiasticum & non sæcularem dirimenda est. De quo est elegans constitutio in capite, si iudex laicus. de senten. excommun. libro 6. cuius authoritate opinionem istam communẽ esse profitetur Ripa. in capi. decernimus. num. 4. de iudi. D. Couarru. in practi. quæstio. capite. 33. numer. 1. asseuerans in Hispania sic seruari. Eãdem communem esse profitetur Iuli. Clarus in practica crimin. §. fina. quæstion. 33. versicu. regulariter autem, quanuis teste tur in dominio Mediolanẽsi aliter seruari, & apud Gallos, huius controuersię cognitio ad iudicem sęcularem pertinet, cum apud eos minime recepta sit boni facij Octaui. decisio in d. capit. si iudex laicus: prout refert Gui. Papæ. quæst. 138. Ioann. Gall. quęst. 38. sed Galliæ forensis vsus iuri contrarius est, vt egregie probat. D. Couarr. dicto cap. 33. numero. 1. Nec in Lusitanorum regno Pontificia illa cõstitutio seruatur, vt in illius regni legibus continetur, libro enim secũdo titul. 1. Ante tamen quod Ecclesiasticus iudex aduersus iudicem laicum, clericum in carceribus detinẽtem inhibitoris literis vtatur, pręuia causę cognitione ei liquere debet, clericũ illum esse, & eas omnes qualitates obtinere, quæ à iure desiderãtur, & apud Hispanos forma certa statuta est in l. 7. ti 4. li. 1. ordi. noui, & in fine illius tituli.

15 In qua forma obseruanda, attendere debet iudex, quod clericatus regulariter per scripturam probari debet. Quod colligi videtur ex lege si qua per calumniam. C. de Episcop. & clericis. vbi Iacob. Butri. c. legum. 2 quæstio.

quæstio.1.tradit egregię Petrus Rebuff.in practi.benefi. titu. de forma literar.tonsuræ nu. 22.Felin.in ca.post cessionem numer. 3.de proba. Thom. Gram.decisio. 81. Literę enim Episcopi ostendędę sunt,quibus se ordines contuliſſe testetur,ita quod minime sufficeret, quod Summus ecclesiæ Prę sul.in literis collationis beneficij, nominet ipsum assertum clericũ simpliciter hac nominatione,clericatus nõ probatur. Tenet Ancharra.in dict. c.si iudex laicus.& ibi Phili. Frã. §.non sic.Ioan.Andr.in Mercur. in regul.non licet.de regul. iur. lib. 6. Bald.in dict.l.si qua per calumniam. Alexandr.in l.si prius nume.38.ff.de noui. oper. quam opinionem communẽ esse testatur Thom.Gramma.dicta decisio.81.num.4.

Nec per indicia, aut coniecturas,clericatus probari potest, vt in cap. inter quatuor,& ibi glo. in verbo,argumenta.de cleri. peregrina.Nicolaꝰ.Boer. decisio. 117.num. 25.

Sunt tamen qui censeant, clericatum partis confessione posse probari.Rot.decisi.433. in antiqui.Francus in capit.1.columna 4.de eo qui mit.in possess.lib. 6. & ibi Aymon colum.2.idem in consi.93.nu.4. Sed opinio hæc, defendi potest in beneficialibus causis, quando possessorio agitur cum leuiores probationes sufficiant,secus si petitorio ageretur,quo quis peteret, quod sibi beneficium adiudicaretur,ita Rot.deci.408.incip.fuit dubitatum in nobis, Bella decisio.183. Capell. Tholosana quæsti. 423. Crauet.in locis iam alleg. Felin. in cap.olim.num. 10.de rescrip. si vero ea scriptura clericatus de perdita sit,testibus potest probari capit.2.cap.3.de cleri. peregr. l.si solennibus. C. de fide instr.l. testium.C.de testib.glos.not. in d.c si iudex,in verbo,fecerit,Alexand.consi.107.num. 7. volum. 7.Matth.de Afflict.in cõst. Neapo.lib.1.rub.3.num.12.not. Gui. Pap.quæstio. 474. & communiter receptam esse fatetur D. Couarru.in practi. q.ca.33. num.3.

Notandum tamen est, quod Bald.in capit.licet vniuersis. de testib.in ea opinione est,vt censeat,primam tonsuram probari posse vnius testis testimonio, quando de alterius præiudicio non tractatur,quem Feli.ibi.sequitur,& Gerar.sing. 49. Ias.in l.admonendi.num.198.ff.de iure iur.Hyppo.in l.1.§.idem Cornelio in fine.ff.de quæstio. Barth.Cassa.in consuetud. Burgun. Rub.1.§.6.versi. Ponderanda,nume.11.Ex quo fit vt ea opinio.nõ possit adaptari ad casum quo tractatur de declinãda sæculari iurisdictione,cum res sit grauissimi præiudicij.Ideoque clericus secundum iuris communis sanctiones plene clericatum probare debet aliter à causa cadet, vt prudenter D.Couarru. superiori cap.scribit,licet male contrarium tenuerit Petrus Rebuff.in dict.titulo. de forma literarum tonsuræ numer.24.& Matth.de Afflictis in consti. Neapoli.titulo.3. numero. 12. existimantes Baldi doctrinam hoc casu posse procedere , sed longe aberrarunt. 17

Probaretur tamen clericatus sufficienter ex sola possessione habitus 18

habitus & clericatus tonsurę, sic nouissimè tenet Ioseph. Mascardus vir sanè doctissimus in libro varię, & in defessæ lectionis nouissimè edito de probat. volum. 1. concluſ. 302. nume. 14. dicens ita multoties in praxi ab eo obseruatum. Ex huiusmodi quidē actibus clericatus probatur donec contrarium probetur, scribit Petrus de Ancharra. & Francus colum. 3. in c. si iudex laicus de sentēn. excommun. lib. 6. Inno. in cap. super his nume. 10. de accusati. & in ca. innotuit, de eo qui furtiuè ordin. suscep. Ioann. And. Bald. in cap. dudum. 1. nu. 5. de electi. Thom. Gramma. decisio. 81. Boeri. decisi. 171. num. 13. Sed opinionem istam dubiam esse censeo, ne dicam falsam. Nā cum graue ex hoc præiudiciū Regię & sæculari iurisdictioni generetur minimè quasi possessio clericatus ad illam elidendā sufficeret, sed verus titulus est probandus. Qui enim clericum esse dicit, ad iurisdictionem sæcularem declinandam, licet habitum, & tonsuram gerat, titulum docere debet, vt decisum est in dict. capit. si iudex laicus, vbi gloss. in verbo, clericali, de sent. excomm. lib. 6. tradit Ang. quem sequitur ibi Alexand. in. l. si prius ff. de noui. oper. nunti. num. 38. Alcia. in tracta. de præsum. prę su. 4. reg. regul. 2. gloss. in capit. presbyteri. 68. distinct. Nicola. Boer. decisio. 171. num. 12. And. de prę scrip. §. 1. glos. 4. versi. 17. huc pertinet, & ita interpretandum esse censeo decretum Sacri Concilij Tridentin. Sessio. 23. capi. 6. de reformati. licet Mascardus in præcitato loco secundum superiorem doctrinam fuit intepretatus dicens in praxi obseruari. Quidquid verò sit de iure communi apud Hispanos, nostra opinio controuersia caret, quia secundum formā Regiæ constitutionis in his rebus seruādæ exemplum ipsius tituli scribendum est, in ipsis literis inhibitorijs sęculari iudici ab Ecclesiastico mittendis, nec aliter sunt obtemperandæ, vt statutū est in fine titul. 4. lib. 1. ordin. ibi. *En las cartas, o censuras que dierē los juezes eccleſiaſticos, para inhibir los ſeglares, de las cauſas de los de primera corona y ordenes han de yr autenticadamente los titulos, licencias, y informacion.*

Ioseph. Masc.

Interim tamen, quodsi causa circa clericatum pendet, reus detinendus est à iudice ecclesiastico in publicis carceribus, non vero in Ecclesia aut monasterio nec sub fideiusoribus est relaxandus vt tenet D. Episc. Ioann. Bernar. infra ca. incip. incarcerari quod Regia lege decretū stat lege inquā. 7. tit. 4. lib. 1. ordi. de qua meminit Couar. in pract. q. c. 33. n. 4. doctus & diligens D Paz in pract. 2. tom. prælud. 2. n. 14. 19

Circa quam Regiam cōstitutionem obseruandum est, quod eius decisio tunc locum obtinet, quando lis tantum versatur circa clericatum, non verò, post quam lata sententia, constat incarceratum clericum esse, quia tunc iudex Ecclesiasticus, si qualitas causæ, & illius innocentia locum dederit, poterit à carceribus remittere quod manifestè præcitata lex probat, cum dicit. *Y mādamos a los dichos juezes eccleſiaſticos, que en el entretāto q̄ lo ſuſo-* 20

lo ſuſodicho à cerca del clericato ſe determina, los tengan preſos, como dicho es en la carcel. Et paulo inferius. *Que los prẽdan, y tengan preſos en la carcel ſeglar haſta que la dicha cauſa de el clericato ſe determine.* Nihil clarius mea ſententia dici potuit, quod ea non vulgari ratione fulcitur, quia cũ relaxandi poteſtas ad certum & prefinitum tempus ſit limitata, illo lapſo tranſgredi non debet l. pater filium. §. fundum quem Bart. not in ſummario. ff. delegat. 3. gloſ. & Bar. in l. peto. § fratre. ff. de lega. 2. l. in hoc iudicio §. ſi conueniat. ff. comm. diui. l. Impetrator. ff. de poſtul. tradit poſt alios elegãter Petrus Paul. Pari. conſi. 14. num. 13. & conſ. 31. num. 36. vol. 2. Deinde regia lege ſanciri hoc potuit à principe ſæculari ante clericatus probationem, quia hac qualitate excluſa, contra illum iuriſdictioné obtinet, & indubio circa hoc pro Principe præſumitur, cum quilibet laicus præſumatur, niſi ſe clericum eſſe probet Ioann. Andr. in regul. ſcient. colum. penult. de regul. iur. in mercuriali. Sequitur Lucas de Pęna in l. quicunque in. 62. præſumpti. C. de apoch. pub. lib. 10. Bald. in capit. fina. num. 4. de præſump. Aufreri. in Clemen. 1. de officio ordi. num. 5. ad quod confert text. in capit. legum. 2. quæſt. 1. Quia clericum eſſe à natura nõ ineſt. Natura enim non creat artem ſed ad eam diſponit, vt colligitur ex reſponſo iuriſcõſulti in. l. Stich. ff. de leg. 3. & ex cap. ex ſtudiis. de præſum. & hoc expreſſe diffinitũ eſt, in inſtructione quæ cõtinetur in fine tituli. 4. lib. 1. ordinam. noui, ibi. *Y no ſe guardãdo la dicha ordẽ ſu mageſtad, pues eſta fundada ſu intentiõ y de la ſu juriſdiction Real, no conſtãdo legitima mente de lo ſuſo dicho.* & c. At ſi ille clericũ eſſe probet, cũ immunis ſit à ſæculari iuriſdictione, ſæcularibus legibus comprimi minime poteſt, capitu. quę in Eccleſiarum. de conſtitu. auth. Caſſam. & irrita. C. de Sacroſanct. Eccle. Fulcituŕque opinio hæc, quia ſicut clerici iam qualificati, clericatus probatione, ab iudicibus eccleſiaſticis puniri debent, vt iuris communis Sãctionibus, eſt conſentaneum: & præfata lex probat ibi. *Y ſi hallaren, que deuen gozar del dicho priuilegio clerical, cõforme a lo ſuſodicho les den pena condigna.* Pari ratione incarceratio, aut relaxatio ſuo arbitrio eſt diſcernẽda. Maxime quia hoc ad augendam, vel minuendam pœnã nõ vulgaris conſiderationis eſſe ſolet, & ita non ſemel in controuerſijs forẽſibus receptum vidi, & veriſsimam hanc opinionẽ cẽſeo, quãuis contrariam ſequatur D. Couar. & Doctor Paz vbi ſuprà allegaui.

Si vero clericus ſæcularibus carceribus eſt mãcipatus, prędicta iuris, & legũ Regiarum forma ſeruata, ab eccleſiaſtico iudice, ad ſęcularem magiſtratum in hibẽdum procedendum eſt. Interim verò, quod cauſa clericatus diffinitur, ſecularis iudex cenſuris, & iuris Põtificij remedijs, cõpelli poteſt: ne vlterius in cauſa procedat, quouſque in Eccleſiaſtico tribunali fuerit diffinita, ita apud Hiſpanos moribus receptũ eſt, & expreſſe colligitur, ex tex. 21

in.d.c.si iudex laicus, ibi. *Contra eũ tamen interim, quiuis proceſſus iudicis pœnitus conquieſcat.* Et ſic non ſolum nõ poteſt cauſam iudicare, ſed nec in ea procedere, vt notat glo. vlti. ibi quam Doctores communiter ſequuntur.

22 Quibus ſane perpẽſis iuſtiſsimè quidem ſacrorum conciliorũ & canonũ conſtitutionibus diffinitum eſt clericum qui aliũ coram ſęculari iudice pertraxerit, ſeueris pœnis plectendũ eſſe, vt Mileui & Cart. cõcilijs decretum fuit cap. placuit. ca. inolita. 11. q. 1. pœna quidẽ eſt quod cauſam perdat, & à communione ſit alienus, de qua etiam meminit, Inn. Tertius Summus Eccleſiæ Præſul. in ca. ſi diligenti de foro comp. illa autem pœna quæ cõmunionis priuationẽ concernit intelligi poteſt, vel à ſacris, quæ ad certum tempus infligitur, vt in. c. catholicus. 2. q. 6. vel à cõmunione officij, & beneficij, vt ab ipſis deponatur. Vel à cõmunione hominum per excommunicationem, quo vſque clerico in iudicium vocato, & Eccleſiæ cui iniuria illata eſt, plena ſit facta ſatisfactio cap. 2. de foro cõp. quæ iura ita interpretatur Car. à Turrecr. in d.c. inolita nu. 1. & hanc poſteriorẽ interpretationẽ tenet glo. d.c. ſi diligenti, quem ibi Hoſti. Ioan. And. Abb. ſunt ſequuti.

23 Quod verò attinet ad cauſæ amiſsionem, procedit quãuis iuſtiſsimam cauſam habeat, quę nõ attenditur, ſed ſolum crimen, ad cuius punitionẽ prędicta pœna imponitur. Et non ipſo iure, ſed per ſententiam, vt cenſet glo. in d.c. ſi diligẽti. iuribus & rationibus ab ipſa allegatis quam ibi ſequitur Abb. Antic. col. 2. ver. perdat, & eam eſſe cõmunẽ teſtatur Collecta ibi. n. 8. & Benedictus de Capra. col. 7. cuius doctiſsima commentaria ſuper Decreta. manu ſcripta habemus, eandẽ recepta profitetur Mar. Soci. n. 26. & ferè doctores omnes ibi, & in. l. in criminali. C. de iuriſd. omni. iudi.

Non tamen locus erit prædictæ pœnæ, quando clericus nõ inuitus ad iudicem ſæculare acceſſit, quod colligitur ex verbo illo. *Pertrahant:* quo vtitur Mileui. conc. & ex verbis, *Voluntarij*, quibus vtitur Cartha. conci. vt perpendit gl. dict. c. ſi diligenti. cõmuniter à doctoribus ſequuta quanuis alias à ſuo iudice ordinario puniendus ſit c. non liceat 3. q. 6 quem ad hoc allegat Cardi. à Turrecre. d. ca. inolita, n. 1. Similiter clericus à dicta pœna eſt immunis, quãdo ante litis cõteſtationem ab incepta cauſa receſsit, poſt conteſtationem verò factam, recedere ab ipſa non licet in præiudiciũ partis cui iam ius quæſitũ eſt. Quæ opinio mihi verior & cõmunior videtur, ſed quia in ea iuris vtriuſq; doct. fluctuant poſt glo. in d.c. ſidili gẽti, & in. d. l. in criminali videda ſunt quæ peculiari cõmẽtario breuiter ædẽdo ſcripſimus ſuper tex. in d.c. ſi diligenti. quẽ hoc anno. 1587. in noſtra primaria iuris Põtificij Cathedra ſumus hac florentiſsima Academia Complutenſi in numeris auditoribus interpretati, multa quæ ibi ad ca. iſtud expectãtia tradidimus. 24

Nec prędicta pœna imponẽda eſt, quando clericus citatus ad iudicium 25

iudicium sæculare non comparuit. arg. legis quanuis. ff. de in ius vocand. & in l. 1. ff nequis eum tenet glos. & doctores in d. l. in criminali.

Et vtrum clerici rei, qui conueniuntur coram sæcularibus magistratibus prædictis pœnis sint coercẽdi, egregiè disputat & resoluit post alios Mari. Soci. in dicto cap. si diligenti num. 35. cũ sequentibus.

26 Habet quidem locum prædicta pœna amissionis causę, quãdo laicus conuenit clericum coram iudice sæculari, vt in auth. statuimus. C. de Episcop. & cler. Iudex vero ipse proprio officio priuãdus est, vt ibi diffinitur, & ab Ecclesię communione arcetur. cap. 2. & ibi glos. de foro cõpet. quod si causa fuerit criminalis incidit in excommunicationem cęnę, vt in. 18. casu Bullę.

Cõtra Ecclesias à quibus beneficia obtinẽt aduocati, vel procuratores extiterunt.

CAPVT. LXIII.

1 *Clericus, qui crimen hoc commisserit proprio beneficio est priuandus.*

2 *Clericus qui non potest cõtra Ecclesiam, in qua beneficium habet aduocare, an prohibeatur contra eam consulere.*

1 POEna nullius criminis est, quod tanquam ingratus possit eiusdem Ecclesiæ beneficio spoliari: vt in cap. final. de postu. in fin. Notat hoc etiã glo. in cap. Nulli. 3. quæst. 1. Tradit etiã Lucas de Pænna. in l. milites, in fin. de re mili. lib. 12. Quod adeò procedit, quod si quis est beneficiatus in duabus Ecclesijs, nõ potest pręstare patrocinium vni cõtra aliam, not. glos. in ca. Si qui sunt presbyteri. 1. quæst. 7 quod limitat eadem glos. nisi habeat administrationẽ in altera earũ. Si vero necessitas officij quo fungitur cogat illum ad aduocandum Ecclesiam, vt quia tutor est, vel prælatus excusatur secundum Innocen. ibi. Vel si hoc agat prostrictè coniũctis, vel miserabilibus personis, secundum Abb. ibi post Hosti. An autẽ clericus in isto casu qui prohibetur aduocare contra Ecclesiã. Si in camera consulit contra eam, incurrat pœnam, [a] de qua suprà. Videtur dicendum quod non, si sequimur doctrinam Bar. in l. §. postulare ff. de postula. vbi tenet quòd Doct. promittẽtes nõ aduocare, possunt in camera cõsulere. quod ibi sequitur Alexand. in addit. & quod not. idem Bart. in l. Paulus. §. 1. ff. delegat. videlicet quòd Doct. qui non possunt esse aduocati, non dicuntur aduocare si mittunt vnã cedulam iudici, vel sibi loquuntur: quod refert & sequitur Præpo. in capit. Solicitudinem, de appell. column. 10. qui etiam allegat. Ang. in dict. §. postulare, tenentem quòd prohibitus postulare, non prohibetur allegare in camera, vel in scriptis, not. etiam Ias. in l. prima. in prin. in. 3. columna. ff. de verbo. oblig. referendo Bart. vbi su-

2

a

pra. Et Deci. in l. fęminę. numer. 11. ff. de re. iu. Sed prædictis doctrinis non refragantibus (saluo meliori iudicio) contrarium crederé in casu nostro, imò quod
b clericus consulendo in camera, vel faciendo in scriptis allegationes iuris cótra Ecclesiãincurrat pęnã: quia tex. in dict. c. eam impotésfundatur ingratitudine quę resulat ex eo quòd clericus sit aduocatus, vel procurator cótra Ecclesiã, in qua habet beneficiũ: quæ quidé ingratitudo ita cõsistit in consulendo in camera, vt scribendo in iure cótra eã, sicut si esset aduocatus, quia pari modo possunt nocere Ecclesiæ consilia clerici in camera vel allegationes iuris ab eo scripte: sicut si cótra illam aduocatus existeret, quæ paritas rationis non sic procedit in doctrinis Doctorum suprà relatis.

ANNOTATIO.

A NOta quod non solum in casu huius capitis prohibitum est clericis aduocati munus exercere, sed regulariter aduocationis officium illis interdictum est, capit. 1. de postulan. capit. 1. vbi Abb. not. 5. ne clerici vel monach. l. 48. titul. 6. part. 1. hoc tamen limita nónullis modis.

Primò, vt minimè procedat pro viduis & orphanis, text. in dict. c. 1. & in cap. fin. de postul.

Secundò, pro Ecclesia text. in dict. capitulo. 1. Imo quod plus est, hoc religiosis licet. Pro alijs tamen minimè liceret regulari postulare pro stipendio, etiã cũ sui Abbatis, vel prælati facultate, ita Ioan. And. in cap. argumẽtum. de regu. in lib. 6. quo loco scribit, non posse monachum etiam doctum postulare, qui ante ingressum fuit aduocatus egregius, etiam cũ licentia Abbatis etiam ad soluendum debita monasterij magno ære alieno grauati, nec secũdũ illũ refragatur, tex. in cap. monachi. in. 2. 16. q. 1. Qui disponit posse monachũ, pro sui monasterij vtilitate (præstita à suo Abbate facultate) postulare, quia Ioan. And. in præcitato loco interpretatur illud esse verum de vtilitate immediata vt si postularet pro monasterio, in litibus quas aduersus aliquos habet, nó vero de vtilitate, quæ mediatè prouenit monasterio, quale est honorarium aduocati. Quæ quidé interpretatio recipiẽda nó est. Tum quia iuribus suprà adductis manifestè repugnat. Tum quia si monasterij vtilitas est in causa, vt monachis postulare liceat, frequẽter maior vtilitas cótingere potest, ex patrocinio alicuius viri in iure cõsumatissimi, quã ex patrocinio alicuius causæ modicę ipsius monasterij. Sic Lap. Abb. relatus à Car. & Abb. in d. c. 2. monachos suos ex suæ aduocationis lucro aleuat. Deinde Ioan. And. opinioni aduersatur communis & recepta omnium sententia in c. cum. I. & A. de iudi. vbi inter nostros receptum est monachos cũ abbatis sui licentia posse pro patrono, vel amico monasterij aduocati, vel procuratoris munus exercere, quo casu vtilitas non tãgit immediatè monasterio. Vnde verius videtur permissum esse monacho, in causis ciuilibus pro alio, coram sæculari postula-

re,

re,dummodo Prælati sui facultas interueniat,quæ tunc concedenda est,cum magna monasterij necessitas,vel grandis eius cómoditas,vel miseria alicuius,vel gratitudo ei debita,vel alia iustissima causa, arbitrio Prælati iudicanda interueniat,nó vero cũ auaritia,vel ambitio id suasserit vt tenet nouissime insignis Mar. Nau.in d.ca.non dicatis nu.99.

Tertiò,licet clericis postulare quando non lucri cupiditate, sed ex charitate,& zelo defendédæ iustitiæ id fecerint,vt probatur à contrario sensu in cap.peruenit.86. distinct. not. Abb. in dict.ca.2.ne clerici vel monach. & hoc casu fieri debet,absque stipendio,vt est Host.sententia ibi quam Abb.amplectitur.

Quarto prohibitum est clericis postulare, quando generaliter,& absque delectu facerent, vnam vero,vel alteram causam defendere,minime prohibentur ita Innn.in ca.vni.de obligat.ad ratio.sequitur Abb in dict.ca.2 ne cleri. vel monach. Alc.resp. 91.num.4.Alb.Trot.lib.2.de vero & perfe.cleri.cap.54. num.3.

Quinto,limita in foro canonico saltim in causis Ecclesiasticis,vt in cap.2.de post.& in cap. in nostra de procur.

Sexto ,limita nam licet nó possint postulare , possunt tamé domi allegationes iuris conficere, & consilium petentibus dare, quia hoc opus meritorium est, quod maxime clericis cõuenit, vt in cap. 1.39.dist tradit. Ripa. in cap. decernimus de iudi. ver. tertio.& faciuntquę auctor hoc cap.nu.2.scribit.

Septimo,quod quanuis clericus dictum munus exercere nó debeat , si tamen faciat actus tenet:licet à parte exceptionis ope possit repelli.tex.in dict.c.2. de postu.& in ca.dilecti de arbi. & not.Abb.in dict.ca.2.& probatur in capit. non magnopere. eo ti.ver. *Et in nulla causa.* vbi iure speciali in religiosis dispositum est , quod iudex ex officio eos non audiat,sed quod expellere teneatur.

Octauo,limita in clerico qui nó habet beneficium , nec sacrũ ordinem , quia is perinde est ac laicus,& postulare potest in causis ciuilibus glos. in summa.15. quæs.2.& in cap.1.de post.tradit Mar.Nauarr. in manu. confess. capi.25.num.100.idemque censendũ existimo,in causis criminalibus, quia si recte perpendatur eadem versatur ratio. Nec obstat irregularitatis periculũ, quia sicut non tenetur ad ordinem sacrum vel beneficium suscipiendum,ita videtur nec teneri adse abstinendum ab illo periculo. Alioqui sane dicere oporteret,nullos iudices , aduocatos procuratores,criminales causas tractantes,qui prima sunt initiati tonsura(qui sunt innumeri)absolui posse,in sacramentalibus cõfessionibus,nisi ab huiusmodi muneribus abstinuerit,ita egregie tenet idem Nauar. in d. cap.non dicatis.num.99.vbi dolet hoc nó addisse in suo manuali,censet tamen eos grauiter peccare si dicta munera exercuerint deferendo publice tonsuram clericalem.

Nono,limita in Romana curia in qua cõsuetudine receptũ est, vt nó solum suo nomine quilq;

clericus litiget, sed alieno, quinimo procuratoris, & aduocati munus clerici exercet, ad omnes lites quantumlibet profanas, pretio ad id conducti, ita testatur Simó Maiol. de irregu. lib. 5. c. 19 numer. 4.

Decimo limita siue declara superiorem regulam, vt nó procedat quo ad irregularitatem contrahendam non licet clericus in sacris, vel beneficium obtinens non possit patrocinari nisi in casibus à iure expressis, si tamen patrocinetur etiam in criminalibus causis quanuis mortale crimen cótrahat & puniendus sit, non tamé irregularitatis labe cótrariatur, nisi ex illo patrocinio pœna mortis vel membri immutilatio sequitur, tenet nouissimè Nauarr. consi. 5. sit ne clerici, vel monachi.

Illud vero notatu dignum est, quod si clericus in officio aduocationis coram sæculari iudice deliquerit, nec incarcerari nec ab eo puniri potest, quia cum id directe ex consensu eius fieri nó possit, nec indirecte delinquendo. l. cum quid vna via. de regu. iur. in. 6. ita tenet in terminis D. Perez in l. 1. titu. 6. libr. 8. ordin. folio. 189. varijs & extra ordin. cogni. Abb. in rub. de postul. numero. 2. & hanc opinionē magis communē esse fatetur And. Alcia. consi. 91. num. 4.

Cōtrariū crederem. Adde quod iste dominus Præsul, solus non fuit in hac opinione, quia antē eum idem tenuerunt Ange. in. l. 1. §. postulare. ff. de postul. Ioan. de Anna. in Rubri. de magistris & Felin. in rub. de fide instrum. quos vide.

Instituti hæredes, rogati de restituē do hæreditatē, incapaci tacitā fidē dederunt.

CAPVT. LXIIII.

1 *Clericus, qui fidē tacitam præstitit de restituendo hæreditatē incapaci, omni hæreditatis cō modo est priuandus. Hæreditasque fisco applicatur.*

2 *Clericus hæres quo modo dicatur accommodare testatori tacitā fidē de restituendo hæreditatem incapaci, & quibus casibus videatur inductū tacitū fidei commissum.*

3 *An aliquis teneatur posítioni respondere, an rogatus fuerit de restituendo incapaci.*

4 *Hæres scriptus in animæ iudicio, an teneatur data tacita fide restituendis bonis incapaci illa bona eidem restituere vel ad fiscum deferre.*

5 *Hæres, qui hanc fidē dedit testatori iuramento præstito de nō reuelando, an teneatur vocatus a iudice, eirem ipsam exprimere.*

CLericus, qui in hoc deliquerit perdit hęreditatē, quæ aufertur ab eo tāquā ab indigno & applicatur Eccle się, [a] notat Bal. in. l. Si quis presby. C. de episc. & cle. ꝙ cófirmari potest ex his, quę not. Fel. post Abb. in. capit. Ecclesia Sanctæ Mariæ. d. consti. col. 23. versi. Sequūtur etiam, vbi dicit quod in casibus, 1 a

casibus,in quibus quis priuatur vt indignus hæreditate priuabitur & clericus:& quod si clericus hęres non adimplet voluntatem defuncti,priuabitur hæreditate iuxta auth.Hoc amplius C. de fideicom.& quod si nō petit tutorē pupillo,priuabitur successione.per l.Sciāt.C.de legi.hær. Quæ etiam refert Barba.in con. 28.in ca.Scripsit bellissime in.1. vol.in col.pen.referendo Anch. in cap.1.de const.in.6.char. ver. Primo principaliter quæritur,facit etiam quod tradit.Ioan.Baptist.in repet.l.Cunctos populos C.de summa trin.& fide catho.in col. antep.nu. 175.dum ex conclusionibus per eū pręmissis dicit inferri,quod clerici priuantur vt indigni,iuxta tit. ff.& C. de his,qui.vt in dig. Auferūtur prętereà tali clerico qui tacitam.fidem dedit, fructus, quos percepitante litē motam, vt in l.Eum qui tacitū ff.de his quib. vt indig. Dicitur autem tacitam fidem accommodasse, siue chirographum eo nomine dederit,siue nuda repromiserit pollicitatione.vt in.l.In fraudem in princip.ff de his quib. vt indi. Idem etiam est si fiat instrumentum coram notario & testibus, in quorum fide ponitur vt hoc habeant in secreto.ita Barth. ibi & in.l.Non intelligitur.§.tacita ff.de iure fis.Et vide glos.in dict. §.tacita, in verbo, probationibus,quę vult,quod per cōfessionem rogati probatur tacitum fidei commissum,quam ibi sequitur Bar.ex qua notat vnū quod est in hac materia singulare,quod tenetur quis respondere positioni,an fuerit rogatus de restituendo incapaci : quod scripsit etiam Bart.altius in.l.fina. colu. 3.ff.de his quib.vt indig. Et in ista materia taciti fidei commissi: vltrā ea, quę tradunt Docto. in locis communibus,vide bonum consilium Barb.46.incip.Prędclare scribitur.in.1. volum. Posset etiā dici in hoc proposito quod cum Bart.in dict.3. colum. dict. l.fina.tradiderit quod taliter rogatus debet secundum conscientiam fisco dare talem hęreditatem,& non potest dare incapaci nęc sibi retinere,quem refert & sequitur Rosella in verbo filius in.4.colu.versi.quæro quod debet,& Segura in repet.§.cum filiæ.l.Cohæred.ff.de vulg.& pup. 45. colum. versi. Tertium est notandum.Sic & eodem modo clericus teneatur restituere ecclesiæ bona illa:quod est nō parui momenti.Et an iuramentum præstitū à rogato & testibus de nunquam id reuelādo valeat,vide consi.elegās Car.38.qui concludit quod non,& eum refert & sequitur Felin.in capit.intimauit.num.5 de testi.

Ecclesiæ. Vide Paulum de Castro in.l. si quis presbiter. C.de Episco. & cleri. Ioan. Lup.in rep.rubr. de donat. inter vir.& vxo.§.39. numero. 9. Didac.de Segura.in.l.3. §.final.numero.1545.ff.de li.& posth. Antoniū Gomez. in.l.9.Tauri. numero.29.D. Antoni. de Padilla in rubrica.C.de fidei commisso. numero.18.Bartho.Casla.in consue.Burg. rubric. 8.§.5. numer. 8.D.Couarrub.libr.4.Decret.2. part.cap.8.§.5.num.10. Dic. Perez in.l.21.versicu.quæritur, vlterius

terius.tit.13.lib. 1. ordi. Bermon Co.de pub. concubinar. in verbo,qui etiam filios ex tali cõcubinatu. num. 25.pag. 321.Greg. Lup.in.l.37.tit.7. par. 7. in glos. pen. quem vide.Ioann.Roxas in Epitom.succesio.cap. 20. num. 161.quæ opinio communis est & verisima.Licet contrariũ quod huiusmodi bona ad fiscum Principis sæcularis pertineãt, tenuit Velluga in speculo Princip.rub. 14.§.nec videamus.numer. 24.à quo cauendum est.

Fisco dare. Adde quod hãc opi
B nionem sequutus est magnus apud Hispanos Greg.Lopez.in.l. 13.tit.7.par.6.Dom. Soto lib.4. de iusti.& iure.quæst.2. art.1. ad quartũ, arg.col.2. & nouissime Roxas vbi suprà cui opinioni manifestissima ratio suffragatur nã nemini licet absque veri domini voluntate alienum retinere.l.nunquam nuda. l.seruus ff. de acqui. rerũ domi.l. si quis vi. §.differentia.ff.de acqui.possess. Sed in casu supra constituto nõ solum nõ interuenit domini cõsensus,ex quo causatur dominiũ sed potius ex presla interfuit voluntas,quod rogatus bona mini mè retineat,sed potius spurio restituat,& ea ratione cum omni dominio sit destitutus, inde sequitur,vt in animę iudicio restitutioni sit obnoxius.

Contrariam tamen opinionẽ tenet insignis Couar.in.4.de testali. 2.par.cap.8.§.7.num.9. quo loco affirmat,quod hæres scriptus qui testatore promiserat hęreditatem spurio filio restituere, minime tenetur in conscientiæ foro ad restitutionem,prius quã à iudice fuerit condemnatus,eũ sequitur diligentissimus D. Perez in.l.2.circa finem tit. 3. libr. 1.ordina.& nouissime idem in l. 2.tit.15.lib.8.ordin.fol.307.versicul.ex prædictis Ioan. Mart. in l.6.glos.8.tit.8.lib.5.ordinamẽti noui vbi dicit,opinionem illã & veriorem & humaniorem receptioremq; esse. Qui ea ratione mouentur,quia is qui testanti promiserat incapaci hæreditatem restituere , verus est hæres, & in pœnam leges hęreditatem fisco deferunt , pœna autẽ ante sententiam in animę iudicio nõ debetur , iuxta glos.sententiam in cap. fraternitatis. 12.q. 2.quã Doctores commendant in cap. 1.de const.maxime Abb.&. Fel. idem in cap.cum causam.& in c. audiuimus,de simoni.vbi Fel. & in cap.cum causam,de test. & in cap.Reynal.col.6.de testament. & in cap.dilect col.3.de arbi. & in capit.si egressus de iniur.Antoni.de Butri.in cap.1.col. 2. de dolo & cõtu.Petrus de Anchar. in reg.possessor.colum.13.de regul.iur.lib.6.Bald.in.l.qui duabus.§.dominus.ff.de condi.& demonstrationib.& in l.iubemus §.sane.C.de Sacro.Eccles. & in l.id quod pauperibus. col.4. C. de Episc.& cleri.Ioan.Imo.in l.stipulatio ista.§.alteri.ff.de verbo.oblig.Corne.consi.119.lib.2. Fortun.de vltimo fine illa. 18. Sanct.Thom.& Caietan. 2.2.q. 62.art.3.Gab. in.4. senten. dist. 15.q.4.Ioan.Driedor.lib.1.de liber.Christ.cap.2.artic.3.Iacob. septim.in illis eruditissimis Cath. instit.cap.9.num.31.& in glo. illã dicit sing.Corset.in sing.in verbo,pœna.Anton.Gomezi.in signis præceptor noster.lib.3 variarum

riarum resolu.capi.2.num.5.Dida.Segura in l.filius dum in ciuitate.num.15.ff. de verbo obliga. Marti.Nauar.in capit.sacerdos. numer.148.de pœnit. distinct. 6. quam esse communem omniũ doctorum suffragio receptã sententiam fatetur Couar.in epito. lib.4. decretali. 2.part.capi.6.§. 8.numer.10. Ioan.à Medina.in codi.de rebus restitu.rubri.de rerum diuisi.quæstion.1.fol.4.col. 4.Dida.Perez in l.2.titulo. 9.libro.2.ord.

Et licet in prima huius operis æditione,prædictã domini Episcopi Couarru.opinionem contra authorẽ nostrũ secutus fuerim,nunc tamen maturiori cõsilio contrariam cũ nostro D.Præsule Ioann.Bernar.amplector.innixus,ratione,quã supra adduxi & alijs quas consulto prætermitto, nec,de hoc mirandũ est. Nã vt præclare Tullius in Philippicis scribit,posteriores cogitationes solent esse sapientiores. Nec refragatur dict.glos.quam communis sententia iam pridem recepit,quia procedit in legibus illis pœnalibus,quæ iudicis executionem requirunt, non vero quando nullamiudicis actum exigunt, sed quempiam inhabilẽ & incapacẽ reddunt, quo casu cum talis inhabilis & incapax sit,absque aliqua iudicis sententia, abstinere debet ab illo actu,vt in casu nostro contingit. Vel aliter & secundo responderi potest, quod prædictæ leges non solum pœnales sunt, sed impeditiuę translationis dominij vt si simoniacus, vel vsurarius aliquid cũ simonia vel vsura susciperet.capit. dilectus.capit. sicut. de simoni.cap.cum tu.cap. consuluit cap.quia frustra de vsur.qui quidẽ simoniaci, & vsurarij in foro animæ,absque iudicis declaratione,res per simoniacam, vel vsurariam prauitatem acquisitas restituere tenentur.

Et non solum talis rogatus, casu supra cõstituto,tenetur hereditaria bona restituere, sed etiã fructus perceptos & percipiendos.l.eum,qui tacitam.ff. de his quib.vt indig.ibi. *Fructus quos ante litẽ motã perceperit restituere.*l.prædonis. ff. de peti.hęredi. ibi.*Prædonis loco habetur qui sibi suã interposuit,vt restituere hæreditatẽ incapaci.* Prędo vero tenetur restituere fructus perceptos, & percipiẽdos.l.sed & si lege. §. quod autem ait.ff.de peti. hæredi.l.si de possessione.C. vnde.vi. cap.grauis.de resti. spoli.l. 39.ti. 28.p.3.Et sic ea ratione, illi qui prædonis loco habetur,sicuti ad rei restitutionem tenetur, eodẽ modo ad fructus, qui sunt pars rei.l.4.ff.de vsufruct.

Illud vero circa hoc summe notandum censeo, quod si absque aliqua lege,nulla conditione interposita, bona sua testator alicui amico reliquisset, eo animo ductus,vt filio spurio restitueret alias nihil ei relicturus,is iure potest ea bona retinere, ita tenet egregius Domi. Soto vbi paulo ante allegaui,sequitur D. Perez in.l.2.tit.15.li.8.ordina. fo. 306. Rojas in d. cap. 20.num.154.Et ratio est,quia voluntas illa in animo retẽta nec verbis,nec alio modo expressa,nihil operatur.l. si repetend.C.de condi. ob cau. l.si mater.C.de don. ante nup.l.

dedit

dedit tibi.§.si quis quasi.ff.de cō di.cauſ.data non ſæcu. Tum etiã quia in tali inſtitutione, ſolũ in teruenit quędam præſumptio, quod ob id bona amico relicta fuerint,vt ſpurio filio reſtitueret,quę præſumptioin animæ iudicio non oblig.cap.tua de ſpō. Innoc.in cap.quia plerique, in prin.de imm.Eccleſ.Bald.in l.cũ quis nu.14.C.de iur.& facti igno.& in l.ea quæ,n.2.C.de cōd. in deui. Abb.in cap.is qui fidem de ſponſa.Dec.in cap.1. num.18. in prima lecti.& in.2.num.10.de conſt.& in cap. nouit.nu.10. de iudi.& in Rubri.ff.de hæredi.inſtit.num.25.Forus equidem conſcientiæ eſt forus boni, & æqui coniuncti, tribunal veritatis & non fictionis,vt ſcribit Bal.in.l. vni.num.6.C.de confeſſ.& in c. mulieri.de iur. iuran.vbi ſcribit quod conſcientia eſt quædã conſonantia animæ ad Deum,ex cō cordia ſpiritus & voluntatis.Et plures alias conſcientiæ diffinitiones tradit Iaſſ.in rub. ff.de acqui.poſſeſſ.nume.20.& in.§.ſed ille quidem num.101.inſti.de actionibus.

Horum quidem bonorũ reſtitutio tam in animæ iudicio,quã in foro conſcientiæ, ita faciẽda eſt, nam ſi bona publicè contra legis prohibitionem,teſtator alicui relinquit,vt in capaci reſtituat,hoc caſu venientibus ab inteſtato reſtitutio facienda eſt. Si vero clam & occultè, fiſco reſtitui bona debent.l.non intelligitur.§.ſi quis palam.ff.de iurefiſcil.in tacitis l.Lucius.§.in teſtamẽto.ff. delega.1.l.ſi quis in fraude ff.de his quib. vt indig. l.etiam C.ad leg.Falc.tradit Bart.in.l.fina.num.8.de his quib.vt indig. & in.l.1.C.de natu.lib.glo.Bart. & docto.in.l.ſi pater C.de hæredi.inſti.tradit Decius conſil.311. num.5.Card. Paleot.in tract.de nothis cap. 43.Fran. Mart. deciſio.256.

Quod non. Adde quod hãc Car. opinionem refert, & ſequitur Martin.Nauarr.in ca.inter verba.11.quæſt.3. parte fin. cor. 65. Quæ procedit quando quis à iudice interrogatur, vel teſtimonium eius exigitur, præcedente infamia contra ipſum tacitę fidei,alioqui ſi crimen occultũ ſit, & de pœna tantum ſoluẽda tractaretur,non vero de damni illati reſtitutione,nõ cogitur quis dicere teſtimonium, nulla præcedente infamia, quod ſi reſponderit caſu quo minimè teſtimonium dicere teneatur, oportet reſpondere,vt verum dixiſſe cõſtet:ſic opinionem iſtam interpretatur inſignis Couarr. lib.4. Decretali.2.par.cap.8.§.5.nu.10. ſequitur Ioann. Mati.vbi ſupra qui vtiliſsimas quæſtiones circa huius cap.argumentum diligenter ſcribit.

Calumniatores.

CAPVT. LXV.

1 *Calumniator dicitur qui falſa crimina obijcit.*

2 *Subcumbens in cauſa, punitur eadẽ pœna,qua puniẽdus erat accuſatus.*

3 *Clericus calumniator qua pœna puniendus ſit.*

4 *Cauſæ iuſtæ excuſantes aliquẽ à calumnia,quæ ſint.*

5 Corpo-

5 *Corporalis pœna, non solum infligitur de iure canonico, propter veram calumniam, sed etiã propter præsumptam.*

1 PRæmisso prius quod ille dicitur calumniator qui
a falsa crimina apro ponit, vt in ca. si quis. §. notãdũ. 3. q. 3. & per Ant.
2 in rub. eiusdẽ ti. Et q̃ regulariter si succũbit in causa punitur eadẽ
b pœna, b qua veniebat puniẽdus accusatus, vt in c. 2. eadẽ causa & q. & in cap. 2. 5. quæ. 6. Et per An
3 to. & Abb. in di. rubri. Clericus calumniosus accusator priuatur officio & verberatus publice in exiliũ mittitur. vt in c. 1. de calum. facit etiam tex. in cap. quia iuxta. 5. q. 6. Aduerte tamẽ quod hæc nõ est ordinaria pœna clerici calumniatoris, sed illa eadem qua puniendus erat accusatus, & ideo in d. cap. 1. fuit imposita illa verberũ & exsilij, quia nõ erat proportionabilis accusatori pœna qua erat puniẽdus accusatus, secundum Antoni. & Abb. ibi. ideo caueat iudex ne erret, credens hanc esse ordinariam pœnam calumniatoris. Sed sequendo doctrinam Antoni. ibi, in. 4. nota. quatenus pœna accusati congruit accusatori, eatenus est imponenda, & quatenus ei non proportionatur, alia corporalis loco eius subrogatur. Clericus tamen denunciator criminis, & in probatione deficiẽs ab officio & beneficio suspenditur, donec innocentiam suam purget, vt in capite. fin. eo tit. Et hoc ex ratione quia denũciator dicitur improprie calumniator, qui alias similitudine supplicij puniretur secundum glos. & Anton. ibi, per quos etiam vide qualiter tunc innocentia denũciatoris purgari debeat. Et procedit dicta pœna suspensionis; etiã si denuncians intenderet pœnitentiam tantum, & non pœnam imponendam esse, vt per Abb. ibi, in fi. Dicitur præterea, & alio tertio modo clericus calumniator, quando in personam electi, vel postulati aliqua obijcit, & deficit in probatione, vt probat tex. in cap. 1. de elect. in. 6 ex quo notat ibi glos. in verbo, calumniæ, quod in excipiendo, accusando & denũciãdo dicitur quis calumniari: pœnam vero, eius, qui calumniatur, hoc modo descripsit text. ibi, videlicet quod àbeneficijs ecclesiasticis triennio se nouerit esse suspensum, ad quæ si intra illud tempus propria temeritate se ingesserit, eis ipso iure perpetuo sit priuatus, nisi manifestissimis constiterit documẽtis quod ipsum à calumnię vitio causa probabilis & sufficiens excusaret. Aduertendum autem est, quod cum ille tex. imponat pœnã calumniatori obijcienti in personam electi, nõ videretur extendenda ad quencumque clericum calumniam committentem in excipiendo contra alium in alia materia, sed tunc arbitrarie puniendum existimo, eo præcipue, quia crimina in modum exceptionis probata non sic nocent criminoso, iuxta no. in capite. 1. de exceptio. Qua autem pœna punierint antiqui Canones falsa crimina obijcientes, vide conciliũ Arelatense secundum in Cano-

ne. 24

ne. 24. vbi disponitur eos, qui falsa fratribus obiecisse cõuicti fuerint, placuit vsque ad exitũ nõ communicare, sicut magna Synodus ante constituit, nisi indigna satisfactione pœnituerint. Quæ sint vero causę iustæ excusantes aliquem a calumnia, vide glo. in dict. cap. 1. de elect. in 6. in verbo, sufficiens, quæ ponit duo exempla. & vide Bartho. in l. Cum quidam. §. quod dicitur. ff. de acquirend. hæred. vbi per illum text. dicit, quod quãdo esset publica fama, excusatur qui fuit credulus, & accusauit vel denunciauit aliquem de maleficio de quo erat publica fama, & nõ potest puniri pœna, quę imponitur proponenti falsas accusationes, & dicit se prius fuisse de facto obtentum. Idem voluit Bal. in l. fina. C. si seruus aut liber. li. 10. quos refert Iasi. in prædictis & alijs locis, in l. in prin. ff. de eo per quẽ factũ erit. An autẽ præsentatio vnius testis releuet a pœna calũnię vide Anan. in. 2. de cal. in. 4. col. ex quo colliges q̃ releuat, nisi alias esset cõsuetus calũnari, & in alio casu quãdo reus nihil probat, pro quo allegat Anto. ibi, & Bald. in l. final. C. de probat. Et nota quod eadẽ sentẽtia est condemnandus calumniator, qua reus absoluendus, vt notat idem Anto. in dict. cap. in 3. nota. & Abba. in 2. nota. qui etiam addit, quod si calumniator non est puniendus tempore suo & reus fuit absolutus, potest postea puniri ex nobili officio iudicis, quod not. ex tex. ibi, regulariter autem pręsumitur calumniari, qui nullas probationes producit nisi in casibus not. per Anto. in d. ca. 1. quos trãscripsit Panormita. ibi. Vnum præterea quod est notabile aduertatiudex in hac materia, quod non solũ propter veram calumniam commissam in causa criminali potest imponi pœna corporalis de iure canonico, sed etiam propter prę sumptam calumniã in causa ciuili. Probat hoc singulariter tex. iuncta glossa final. in ca. fin. de dol. & cõtumacia, qui non est alibi, secundum Inno. vt refert Ioann. de Ana. in capit. 1. de calumnia, in column. 3. Crederem tamen quod quánuis hoc verũ sit, mitiori tamen pœna licet corporali puniendus est calumniator in ciuili, quam in criminali causa.

51

Falsa crimina proponit. Adde. l. 1. §. 1. ff. ad sen. cons. Turpi sic M. Cicero contra Sallustium, inquit. *Sed est quædam calumnia quam vnusquisque nostrum testante animo suo fert de eo qui falsum crimen honoris obiectat.* Laurẽtius Valla. 6. lib. elegan. capit. 50. *Calumniari*, (inquit) *Nihil aliud esse quã cauillari.* Cuius opinionem falsam esse censet Andr. Alciat. lib. 4. de verbo. signif. Sed hæc tractent Grãmatici, apud nos vero illud scire oportet, quod accusator eo ipso quo propositam accusationem non probauit, præsumitur calumniari. glo. in cap. 2. in verbo, calumniandi. de calumnia, quam esse communem sentẽtiã fatentur scribentes ibi maxime Abb. nu. 5. Mari. num. 7. Anani. num. 19. Felin. num. 6. Aretin. in cap. super his. nu. 27. in fine de accusa. apost. ad Angel. in tract. malefi.

A

lesi.in verbo.Et ad querelã. numero. 7. Villal.in ſua collect. com.opini. litera. c. nume. 2. Boſsi.in tit.de accuſationi. nume.19.Iul.Clar.libr.5.recep.ſent. §.fin.quęſtio.62.verſi.dixi.ſupra & eruditiſsimus Iacob.Menoch. de arbi.iud.quæſt.lib. 2.centu.4 caſu.321.numer. 4.multaque cõ gerit Maſcard.de proba.volum. 1. concluſi. 25. Et calumniator dicitur qui ſemel tantum calumnioſe accuſauit.ex Ripæ ſententia. ca.1.numero. 96.de iudi.

Nec ab hac pręſumpta calumnia quis excuſabitur, etiam ſi tempore propoſitæ accuſationis iurabit de calumnia.Ita communiter tenetur,vt fatetur Ab. in cap.calumniam.num.4.de calumniat. eandemque opinionẽ communem eſſe fatetur Alexand. in.l.properandum.§. fin autem vtraque. nume. 21. C.de iudi. Cardin Alexan.in capit.in primis.§.de Epiſcop.colum.3.2. quæſtion.1. & communis practica eam obſeruat, vt fatetur Salicet.in. l.qui crimen. nume. 14.C.qui accuſat.non poſſ.

Eadem pœna. Adde quod cũ tallionis pœna antiquata ſit hodie calumniator extra ordinem iudicis arbitrio punitur. Bald. in.l.Athletas.§.calumniator.numer.6.ff.de his qui not. infam. Abb.in capit.1.in fine vbi Feli. num.1.de calumnia Hyppol. in l.quæſtionis modum numer.52. ff.de quæſtio.Boſsi.in tract. delictor.tit.de accuſationi. nume. 17.& titu.de calumniato.nume. 8.D.Præſul.Couarr.lib. 2. variresolu.ca.9.nu.1.Andr.Alcia li. 9.parerg.iur. capit. 8.ſic. hodie concilio prouinciali Tole.celebrato anno Domini.1565.act.2. capit.12. diffinitum eſt, quod ſi fiſcalis apud iudicem eccleſiaſticum temerè aliquem accuſaſſe conſtiterit, non ſolum expenſarum ſolutione, ſed alia pœna iudicis arbitrio propter accuſationis temerariæ calumniam puniendus eſt.Et de varijs calumniantium pœnis lege Iacob. Menoch.dict.lib.de arbi.iud. quæſtioni.quæſt.2.centu.4.caſu.322. & Regiã.l.5.titu.1.part. 7. & ibi Gregor.in verbo.*Tal malicia.* & l.27.& l.fin.titu.17.part.3.& ibi eundem Gregor.

Illud autem non eſt prætermittendum, quod ſcribit Domin. Soto.lib.5.de iuſti. & iur. quæſtio.5.artic.4.hanc tallionis pœnam contra calumniatores diuino iure probari, Exod.1. & Deuter.20. quod eleganter ipſe de more explicat. Ariſto. vero libr.6.Polit. capi.5. aſſeuerat. in benè inſtituta repub.grauiter calumniatores puniẽdos eſſe,quoniam non populares in iudiciũ vocare conſueuerunt,ſed nobiles. Vnde Demoſthenes in oratione contra Aſtrolog. calumniatores crudeles appellat, ipſos quoque veluti Viperinam habentes naturam puniendos eſſe,& vſque ad radices eſſe pœnitus extirpandum ex republica hoc genus hominum calumniatorum veluti hoſtiũ naturę prudenter admonet. Erat quidem olim Lex Memmia contra calũniatores inuenta, vt ait Cicero, pro ſexto Roſcio, ne liceret in iudicio legibus aut Maieſtate populari abuti ad quęſtũ & libidinẽ & ita accuſare, vel id obijcere quod planum facere, non mo-

do non posis verum ne coneris, sunt quidem calumniatores seueriſsimis pœnis plectendi. Et ideo non immerito Angesilaus seuerius calumniantes quam fures prosequebatur, quod adnotauit doctiſsimus Nicol. Anto. Grau. in anno. ad practi. Octauiani. Vestr. lib. 6. cap. vltim. num. 22. Apud Romanos vero aliquã do calumniatores ab vrbe eijciebantur, vt autor est Cornelius Tacitus libr. 5. annali. Et lex antiqua Vviſigothorũ aduersus calumniatores ţallionis pœnam ſtatuit, vt qui accuſauit innocẽtem pœnam ſuſcipiat, quam pateretur accuſatus, ſi de crimine fuiſſet conuictus, vt in l. 5. ti. de iudi. furti lib. 7. C. Vviſigothorum. Ex lege vero Charundæ in calumniam deprehenſi mirtho coronati per vrbem circumferebãtur, erat ſane apud eos ignominioſa pœna mirtho coronari, vt refert Diodorus Siculus lib. 12. Biblio. Cum Iulius Cæſar puniret ſeditionem iuxta Placentiam ab exercitu ſuo commiſſam & cum inter ſeditioſos quidam qui nihil peccaſſet ductus ad eum fuiſſet, Cęſar ductorem quod illum accuſaſſet eius loco interfici mandauit, vt refert Appi. Alexand. libro. 2. de bello. ciui. Et in huius tanti criminis de teſtationem, non vulgariter cõducit quod legitur. Eſther capitulo. 8. Amam calumniatorem laqueo fuiſſe ſuſpenſum, ob eam cauſam quia Mardocheum innocentem ſuſpendi calumnioſe totis viribus intenderat.

C *Cauſæ iuſtæ.* Vide decẽ cauſas propter quas accuſator excuſatur à calumnia, quas diligentiſsimẽ de more ſcribit Iacob. Menochi. de arbitrar. iudi. quæſtionum. libr. 2. centuari. 4. Circa quod prętermittendum non eſt, quod licet calumniator ob dictas cauſas excuſetur, vt non teneatur ſimilitudine ſuplicij, vel alia pęna quę in locum illius ſit ſubrogata, non tamen excuſatur, quin in iuriarum actione poſsit conueniri, ita multis probat Soci. Senen. conſi. 118. column. vltim. lib. 1. Menoch. qui alios allegat dict. num. 33. ſicut nec excuſatur, ab expenſarum condemnatione, vt ſcribit Abb. conſi. 78. in fine libr. 1. Boſi. in tract. cauſ. crimi. titu. de accuſa. nu. 28. qui hoc declarat, niſi magna & pluſ quam iuſta eſſet cauſa.

Excuſatur. Adde Guid. Pap. D deciſsio. 446. numer. 1. Matth. de Afflict. in prima par. conſti. rub. 23. num. 11. quam opinionẽ communem eſſe fatentur, eam ſequũturq; Abb. dicto. conſi. 78. num. 1. Practic. Conrradi. fo. 231. num. 17. Iul. Clar. lib. 5. recepta. ſenten. ſ. fina. quæſtion. 62. verſi. ſed pone.

Pœna calumniæ. Adde Specul. tit. de calumni. in fine. Felin. in capi. 2. not. 3. de calum. Iacob. Menoch. vbi paulo ante allegaui, quem vide.

Qua reus abſoluendus. Nota tamen vtiliter, ne in practica erres E ꝙ licet calumniator poſsit eadem ſententia condemnari, qua reus abſolui, in ordine tamen procedendi, ſententia abſolutoria prędederędebet, & poſtea ſucceſsiuè non diuertẽdo ad alia, accuſator de calumnia condẽnandus eſt, ita communiter receptũ eſt,

est, vt fatetur Sali. in l. 1. nume. 3. C. de calumni. Et receptissima practica est, quod iudex prius quam accusatori terminum statuat, vt se defendat, alleget, & probet causas, propter quas non debeat de calumnia condemnari, quãdo vero nihil allegauerit & probauerit, eadem sententia debet cõdemnari, ita Bart. in l. Atoletas. §. calumniator. nume. 6. ff. de his qui not. infam. si vero iudex non statuto dicto termino, accusatorem condemnauerit, in sindicatu tenetur, & condignis pœnis est plectendus, vt scribit Ang. in tracta. malefic. in verbo. Et ad querellam numer. 7 quem refert & sequitur Iuli. Clarus multis nominibus clarissimus dict. quæstion. 62. versi. sed quæro.

Maledici.

CAPVT. LXVI.

1 *Clericus Maledicus veniã postulare cogitur.*
2 *Clericus, qui in Romanũ Põtificem lingua laxauerit, iudicis arbitrio est puniendus.*
3 *Pœna tex. in capit. fœlicis, de pœnis. lib. 6. nu. locum habeat contra illum, qui contumelioſa verba cõtra Cardinalẽ protulerit*
4 *Religioſi, qui ſermonibus ſuis prælatis eccleſiarum detrahũt qua pœna ſint puniendi.*
5 *Clericus murmurans qua pœna ſit puniendus.*
6 *Contra Clericum, qui aliquã diffamauit iniuriarum actione, agitur: qui ſi cõdemnatus fuit infamis efficitur.*
7 *Clericus iniurians an palinodiam recantare teneatur.*

CLericus maledicus maxime in ſacerdotibus cogatur ad poſtuladũ veniã, & ſi nolue rit, degradetur nec vnquã abſq; ſatisfactione ad officiũ reuocetur. Ita placuit patribus Carthag. Cõcilij. 4. vt habetur in. c. clericus maledicus. 46. di. Si autẽ clericus verba aliqua in depreſſione officij & beneficij Romani Pontificis protulerit, tũc tex. in c. 1. de maledi. præcipit illum à temeritate tali cõpeſcendũ per iudicem nulla pœna declarata, ex quo videtur illum reliquiſſe arbitrio ſuo: cũ enim verba, quę maledici dicere poſſent in detrimentum Romani Pontificis & ſedis Apoſtolicæ eſſent varia & non æqualis grauitatis & culpę, merito non poterit certa pęna declarari. Iudex ergo conſideratis qualitatibus perſonæ, verborũ, & loci, & alijs quę in arbitrarijs conſideranda veniunt, clericum in hoc delinquentẽ punire debet, dũ tamẽ aduertat, quod ſi verba clerici contra Romanã ſedem probata habent in ſe ſpeciem hęreſis, puta ſi dixerit Papam non poſſe concedere canones, tunc punire debet illum tanquam hæreticum, vt notat Ioann. de Annan. ibi in colum. 2. in prin. allegando gloſ. nota in cap. generali. in verſi. Inhibemus. de elect. li. 6. quæ licet hoc in terminis non dicat, tamen optime facit in argumentum. Pro quo faciunt notata per Felin. in capi. 1. de conſti. colu. 3. Et quanuis idem Ioan. de Annan. vbi ſupra in. 3. column. audeat affirmare quod pœna text in capit. fę-

licis,de pœnis.libr. 6. habeat locum contra illum,qui cótra Cardinalem verba iniurioſa protulit,[a] motus principaliter quia dictus tex.punit percutientē Cardinalē:& verbum percuſsio cōprehendit verbalem percuſsionem,ſecundum Bart.in loco per eum allegato. Et motus etiā ex eo quod diſpoſitio dicti.text eſt inducta principaliter fauore Eccleſiæ Romanæ, & pro ipſius quiete,& ideo poteſt extendi, licet ſit facta in odium delinquentium.Hoc tamen nō videtur mihi, ſalua eius authoritate, poſſe iure ſuſtineri: nam licet verum ſit quod verbum percutere comprehendat verbalem iniuriam: quis audebit ex hoc inferre, quod pœna grauis impoſita percutienti comprehendat verbis iniuriam inferentem? Quanto minus credendum eſt Romanum Pontificem,qui tot & tam graues pœnas inflixerit in ſequentibus hoſtiliter,vel percutientibus Cardinalem, voluiſſe eas omnes pati illum qui ſolum verbis quantunuis contumelioſis Cardinalem offenderit: cum verbalis iniuria quātumuis grauis Cardinalibus illata, mitioribus pœnis & ſatis condignis poſsit ſufficienter emendari. Religioſi autem qui in ſermonibus ſuis prælatis eccleſiarum detrahunt,per duos menſes ſubiacere debent illis pœnis, quæ ſecundum eorum regulam vel ſtatuta pro grauibus criminibus ſeu culpis eis cōſueuerūt imponi: ſuper quibus abſque manifeſta neceſſitate cum eis non valet diſpenſari,vt ſtatutum eſt in Concilio Viennenſi, de quo in Clement. 1.in.§.Quibus, de priuileg. Clericus vero,qui murmurat, alienus ſit à fratrū vnitate, & opus eius obijciatur,itaque iuxta mē ſuram operis in hoc peccans ſacerdotis iudicio pęniteat.ita cautum eſt in.8. ſynodo, Gratiano referente in cap Alienus.90.diſtinct.Si tamen clericus aliquem iniurioſis verbis diffamauit, poterit ille contra ipſum clericum agere actione iniuriarum, & ſi fuerit condemnatus,efficitur infamis,vt probat text.& ibi notat Abb.in capit.Cum ſitu.de re iudic.qui dicit illum text.procedere etiam in clerico,ſecundum vnum intellectum:quod procedit ſiue agatur contra eum criminaliter,ſiue ciuiliter quia vtroque modo damnatus actione iniuriarum incurrit infamiam, vt concludit Abb.ibi.in.1. colum. poſt gloſſ.ibi,licet gloſa contrarium ſenſerit in cap.At ſi clerici de iudi. Et ſiuè verum dixerit, ſiuè falſum,quando id facit animo iniuriandi & ſine cauſa nihilominus tenetur actione iniuriarum,[b] concludit Abb.in dict.capit.Cum tū.in fin.column. poſt plures per eum relatas opiniones, & ponit etiam addi. Bart. quę plures doctores refet in.l. 3. in princip. ff. de libe. & poſthum.in addi.incip. Pro ſtatuto. Crederem præterea in his regnis Caſtellæ & Legionis poſſe clericum condemnari ad petitionem iniuriati, ad hoc vt in præſentia iudicis & bonorum hominum dicat ſe mētitum[c] fuiſſe, cum ita cautum ſit, & ſeruari ſoleat in laicis, per.l. titul.3. libr.4.fol.50. quæ lex & ſi poſſet dici clericos non comprehē dere:

dere:tamen ex æquitate quadã videtur quod Iudex ecclesiasticus posit imitari illam, cuius arbitrio pœna in hoc casu relicta est, præcipue attenta doctrina Doctoris de Pala. Ruui. in Repe. rub. de donat. in tit. vir & vxor, in column. 5. vbi post Didacum de Villadiego Doctorem etiam Hispanum in loco per eum relato tradidit, quod deficiente iure canonico recurrendum est ad iura & consuetudines regni, non autem ad iura Imperatorum, vel Iurisconsultorum. Et licet Præpos. in capi. Consuetudo. 1. dist. in. 3. colum. & Petrus de Rauenna in Alphabeto aureo, in allegationibus in materia consuetudinum, in prin. in. 5. column. ad final. teneant contrarium, & sic quod in Hispania iudex ecclesiasticus potius debeat iudicare secundum leges Imperiales, quam secundum leges Regni: tamen hanc meam conclusionem corroborat opinio Præpos. ibi, dum tenet, quod deficiẽtibus iure canonico & ciuili recurrendum est ad ius municipale, vel ad particularem loci consuetudinem, vt accidit in casu nostro, in quo leges ciuiles deficiunt, nihil prouidentes in hoc casu, pro vt est specialiter prouisum per legem regni. pro qua etiam opinione mea, facit doctrina Abb. in capite Ecclesia sanctę Mariæ. de consti. colum. 5. videlicet, quod vbi lex. esset fundata super ratione naturali, potest Iudex ecclesiasticus illam seruare non ratione legis, sed ratione naturali. Sed quis dubitat quod iustum sit, & rationi narurali congruum, quod clericus, qui falsum crimen alicui imposuit, ex quo læsa est fama illius, dicat se mentitum esse vt per hoc fama illi restituatur, maxime cum ad hoc teneatur tanquam Christianus, & ad id à confessore, etiam non petente iniuriato, cogendus sit. Quod tamen procedere posset, quando conuitium esset falsum, quia tũc verum esse conuiciantem mentitum fuisse. & tali casu illa est prior satisfactio, quæ præstari potest iniuriato, neque ex eo re futanda est: quia videtur illã satisfactionem facientem infamẽ, effici, cum iam ex ipsa condemnatione, etiam si non damnetur ad verborum retractationem, infamis remaneat. Neque enim Iudex vt pius sit iniurianti, crudelis debet esse iniuriato, qui tali modo honori suo satisfieri petit. cum alias si in sola pecuniarum pœna, vel alia condemnare tur, semper crederent aut saltem suspicarentur illi, qui verba iniuriosa audierunt, illum dixisse verum, nisi eum se retractantem & palinodiam decantantem audierint.

P *Rotulerit.* Adde Felin. qui hanc Annaniæ opinionem approbat. in capit. non dubium. de senten. excom. eam tamen reprehendit, authorem nostrum sequutus. Insignis D. Didacus Couarru. libro. 1. variar. resolu. capitul. 11. numero. 5. vbi scribit quod cum anno. Domini. 1543. Salmanticæ interpretaretur. tex. in capite nuper de senten. excommu. Annaniæ opinionem publicæ impugnauit prout ibi falsam esse demonstrat, & Petrus Plaça libro. 1. Epit. delictor. cap. 2. num. 28. Et

contra Annaniæ opinionem adſtipulatur quod ſcribit Aymõ. conſil. 6.colum. 2. minime eſſe crimen læſe maieſtatis in Principem verba iniurioſa dicere, diuerſa quidem hæc ſunt, cũ à Iuſtiniano Imperatore diuerſis titulis explicentur. C. ad leg. Iuli. maieſta. & C. ſi qui Imper. maledixe. quo quidem argumẽto doctores ſæpe, vti ſolent Oldral. conſi. 210. colu. 1. Abb. conſi. 57. colum. 3. lib. 1. Hyeroni. Gig. in tract. de crimi. læſe maieſt. pagi. 28. quæſtio. 4. Didac. Perez in. l. 3. titu. 8. libr. 8. ordin. in verbo, *Tales coſas.*

Efficitur infamis. Adde quod hãc opinionem cõmunem eſſe fatentur eam ſecuti Felin. in ca. cum te. numer. 9. de re iudi. Corſet. in tracta. de minimis. 2. part. verſi. 26. Pract. Conrradi. folio. 408. nu. 21. Iul. Clar. lib. 5. recep. ſenten. §. iniuriam. verſi. Itẽ condemnatus. nouiſsime Ioan. Martinez de Olano (vir admodum diligens) in concordi. antinomi iuris comm. & Regij in litera l. nu. 9. qui omnes fatentur inter doctores receptum eſſe, iniuriarum, actione de iure communi condemnatum infamię nota affici etiam ſi iniuria ſit leuis, qua in relapſi ſunt Villalo. Hiſpanus in li. commu. opinio in parte in iuriarum actione. & Petrus Auẽda. in dictiona. ll. regni in verbo, *Atroces*, & dictę communi ſententię ſuffragatur Regia. l. 5. titulo. 6. parti. 7. l. 1. titulo. 9. ead. part.

B *Tenetur actione iniuriarum.* Adde quod opinionem iſtam communẽ eſſe fatetur Curti. Iunio. in. l. fin. nu. 30. ff. quod quiſque iur. Tum vero dic, quod ſi delictum quod detegitur Reipublicæ expedit quod detegatur, tũc nullæ pęnæ locus eſt, ſi vero nõ expediat reipublicè, tunc qui crimen reuelat, vel defectum obijcit, pro modo culpæ eſt animaduertendus, ita Bart. in. l. eũ qui nocentem in princ. ff. de iniuri. quam opinionem communem eſſe fatetur Alexã. in. l. 3. in prin. num. 6. ff. de libe. & poſth. Villalo. in collect. comm. opini. litera A. num. 29. Plaça in Epito. delictor. ca. 1. nume. 3. Iuli. Clar. lib. 5. recepti. Sent. §. iniuriam. verſi. Item quæro. Regia tamen. l. 1. tit. 9. part. 7. nullo modo admittere videtur ſupradictam diſtinctionem, nam expreſſe diffiniuit, quod ſi quis verã iniuriã alteri intulerit, licet non interſit Reipublicæ notam fieri, & licet nocendi & iniuriãdi animo obiecerit, actione iniuriarum non tenetur. Sic quidem ex lege illa colligitur cũ dicit. *Pero ſi aquel q̃ deshõraſſe à otro por tales palabras o por otras ſemejantes de aquellas ſe otorgaſſe, y quiſieſſe demoſtrar que es verdad aquel mal que le dixo del no cae en penaninguna ſi lo probaſe.* Idemque mẽlius ex illius legis ratione deducitur cũ dicit, *eſto es por dos razones, la primera es porque dixo verdad, la ſegũda es porq̃ los fazedores del mal ſe recelen de lo fazer por el afrenta y por el eſcarnio q̃ reſcibirã del.* Sic legem illã interpretatur noſter Grego. integritate vitę, & bonis omnibus commendandus. ibi in glo. incip. *Que es verdad.* Verũ D. Preſul Couarr. libr. 1. vari. reſolu. cap. 11. num. 6. exiſtimat ab iniuriarum actione illum liberum

Interpretatur Regia lex prima. tit. 9. part. 7.

rum non esse qui in iudicio, vel extra iudicium, propriæ vindictę causa, conuitium aliquod alicui dixerit, non vt ei vel Reipublicæ consulat, licet verum crimen obijciat, & Reipublicę manifestum fieri interslit. Idē sequitur Petrus Plaça vbi paulò ante allegaui numer. 7. Didac. Perez qui expresse reprehendit Greg. in rub. tit. 9 lib. 8. ordi. versi aut delictum, & hęc opinio. in controuersijs forēsibus recepta est, & merito vt ansa obijciendi crimina, iniquo animo omnino tollatur. Licet Regia. d. lex plurimū reffragetur.

Illud quidem expeditissimum est iure Pontificeo supra dictā communem distinctionem non esse admittendam, cum eo iure minime excusetur qui iniuriosa verba in alium protulerit, licet vera sint: cum prius charitatiua monitio pręcedere debeat. Ita Doctores communi consensu receptum fatentur, Alexand. de Nouo consi. 82. numer. 5. in fine Iul. Clarus in lib. 5. recep. sent. §. iniuriam. versi. Item quęro. in fine, quę doctrina celebris est, & in tribunalibus Ecclesiasticis nō vulgariter notanda. vide etiam aliqua lectu nō indigna quę circa dictā Bar. distinctionem scripsi in meis annotationibus ad istum dominum Episcopum in regu. & fallen. reg. 784. incip. veritas conuitij.

C *clericus, an tenea-tur palino diam. recta-tare.*

Se mentitum. Adde quod opinionem contrariam tenuit Boeri. consi. 4. numer. 40. Didac. Perez in l. 1. tit. 3 lib. 1. ordina. idē in l. 3. versic. de maledico. titu. 8. lib. 8. ordina. Petrus Plaça in epito. delict. lib. 1. cap. 1. numer. 24. D. Anton. de Padilla in l. quāuis num. 9. C. de iuris & facti ignor. qui omnes authorem noſtrum reprehēdunt, & merito mea sententia, quia clericus ob tale crimen habet à iure canonico pœnam statutam, vt veniam ab aduersario petere cogatur, vt in capit. clericus maledicus. 46. dist. igitur illa pęna clerici à suis prę latis puniri debet, non quidē oportet vt ex alienis tribunalib⁹ extraordinarias, & crudeles nimis pœnas reportent. Quam etiam sententiam non mediocriter adiuuat quia sicut nobilis nō tenetur palinodiam recantare, pari ratione, nec sacris ordinibus insignitus, quia priuilegium militis sæcularis ad militem cœlestis militię extenditur iuxta glo. sententiam in l. miles. ff. de re iudi. & quanuis Oldrald. & Albe. illius opinioni contradicant nec seruari eam Paul. de Castro affirmet. eam tamē sequitur ibi Bar. num. 3. & communem esse testantur eam sequuti Alexā. num. 3. Ripa. num. 5. idem quoque voluit gloss. in cap. studeat. 50. distinctio. & harum glossarum opinionem pręter ordinarios interpretes, communem esse testantur Ioann. Lup. in rep. rubri. de dona. inter vir. & vxor §. 37. numer. 16. Guil. Mainer. in l. in omnibus causis id obseruatur. num. 13. ff. de reg. iuris. Gomez. in prin. instit. de actioni. numero. 65. Bellō. in Rubric. Insti. de testam. numero. 4. Couar. rub. libro. 2. varia. resolu. capite. 1. n. 9. atque iuxta eorum opinionē iudicauit olim Capel. Tholosan. decisi. 245. esset sane satis iniquū, quod miles sæcularis

militię, hoc priuilegio frueretur non vero miles cœlestis militiæ, cum nó solum huius dignitas illius dignitatem superet, verum Regalem quoque peruincat. ca. duo sunt quippe. 96. distinct. & quanta differentia est inter Solé & Lunam, tanta est aut certe maior, inter Imperium, & Sacerdotium, capite solite. de maiori. & obe. idque latissimè probaui in mea adolescentia in illius tex. relectione, quam de huius Cõplutensis Academiæ more publice feci, pro obtinendo gradu licentię in sacro iure Canonico anno Domini. 1559. & ętatis nostrę vigesimo primo quo sacratissimorum decretorum cathedram obtinui, die vero vndecima mensis Februarij. Quauis non desunt multi viri nostræ classis, & non infimi nominis, qui constãter asserãt quod nobilis, quem vulgo *Hidalgo*, appellamus, teneatur etiam iure Regio recantare palinodiam, inter quos non infimũ locum obtinet egregius Aduocatus Petrus Nun. de Auendan. de manda Reg. Hispan. 1. part. c. 20. nu. 6 & Otalora in tract. de nobilit. 5. part capit. vltim. Tametsi in his Regnis longe aliter receptum sit, cum nobilis minime teneatur obiectum conuiciũ retractare, sed soluendo quingẽtos solidos liberatur, vt Testatur Otalora vbi supra, quæ praxis ea ratione fulcitur, quia pœna. l. 2. titul. 3. lib. 4. for. & l. 2. titul. 9. lib. 8. ordin & l. 70. in curijs Segouiæ celebratis anno. 1532. quod qui intulit iniuriam teneatur palinodiam recantare, ignominiosa pœna est: qua quidẽ nobiles puniendi non sunt secundum Fulgos. consil. 167. quẽ refert, & sequitur Couarr. libro 2. viar. resolut. capit. 9. numer. 4? Thom. Gramma. decisions. 32. numer. 1. & lege de hoc latissimè Andr. Tiraquel. in tract. de nobilitat. capitul. 20 & in tract. de pœnis caus. 31. Hodie vero cessat omnis disputatio, cum Regia constitutione hoc sit diffinitum nempe. l. 2. titul. 10. lib. 8. ordina. noui, ibi. *Y si fuere hidalgo, no sea cõdenado a que se desdiga por ello, y pague quinientos sueldos, y por ellos dos mil maranedis. la mitad para nuestra camara, y la otra mitad para el querelloso: y demas desto el juez le ponga la mas pena que le pareciere segun la qualidad de las personas, y de las palabras.*

Nobilis nõ recãtat palinodiam.

Ex quibus manifestè constat, authorem nostrum fuisse allucinatum, cum tenuerit: clericum pœna dict. l. Fori. & ordin. puniẽdum esse, sequor equidem illorũ autorum sententiam, quos in huius annotationis principio allegaui, quam semper in controuersijs forensibus receptam vidi, eãque primus omnium Salmanticæ publice olim legendo. sequutus fuit insignis, & magni nominis præceptor meus Doctor Gutierrez Diaz de Sandoual & Nogerol, Sacrorum canonum professor primarius cuius anima iã ad superos euolauit.

D. Sandoual laudatur.

Venatores.

CAPVT. LXVII.

1 *Presbyter vel diaconus, qui venationẽ sæpius exercuerint, qua pœna puniantur.*

2 *Subdia-*

2 *Subdiaconus autem, hoc delictū perpetrans, qua pœna dignus sit.*

3 *Quid autem si alij clerici in minoribus constituti in hoc deliquerint.*

4 *Monitio an requiratur ad incurrendā pœnam, in hoc crimine iure Pontificio statutam.*

5 *Clericis adeò venatio prohibita est, quod huic prohibitioni per contrariam consuetudinem nō potest præscribi.*

6 *Clerici, sanitatis, vel recreationis causa, venationibus vti nō prohibentur.*

1 PResbyter in voluntate venādi sępius detentus suspenditur duobus mensibus, Diaconus vero ab omni

a officio suspenditur: [a] vt in cap. 1. de cleri. vena. quæ pęna habuit originē à Concilio Aurelian. de quo in cap. Episcopum. 34. dist. Qui tamen text. est in Concilio Agathen. Canone. 55. qui incipit. Episcopis, & non inuenitur in Concilio Aurelianensi. Et aduerte quod dicta suspensio presbyteri debet esse abomni officio sicut & suspensio diaconi, secundum Abb. in dict. c. 1. in fin. post Ioann. Andr. licet text. hoc ita clare non dicat. Et nota magnā differentiam inter pœnam presbyteri, & diaconi, de qua hic: nā cum presbytero (cum sit præfinitum tempus suspensionis) nō dispensabitur, cum diacono autem intra duos dies, vel tres, vel quando placuerit, poterit Episcopus dispensare, secundū Henric. in dict. capit. 1. circa fin. & Ioan. de Ana. in. 4. colum. ad fin. post Hostien. in summa, eo titu. §. fin. Subdiaconus præterea hoc 2
delictum perpetrans eadem pœna, qua & diaconus, puniendus est, secundum gloss. in dict. cap. 1. quod etiam tenent Hostien. & Henr. vbi supra. Quid autem 3
si alij clerici in minoribus constituti in hoc delinquerent? Ioā. And. post Hostien. in. d. ca. 1. dicit quod puniuntur arbitrarie,
b [b] ex quo pœna non est statuta per text. in cap. de causis, de offic. delegat. quod sequitur Henric. ibi, & voluit Hostien. in summa eiusdem titul. in. §. fin. quorū opinionem videtur magis sequi Ana. in dict. cap. 1. in fin. verbis, dum dicit. considerandum quod venatio est prohibita clericis in minoribus, per cap. 2. eo tit. Anton. tamen in dict. cap. 1. credit, quod hoc non sit clericis in minoribus prohibitum per quod videtur tenere quod propter hoc nō sunt puniēdi. vnde Abb. ibi, pro cōcordia dicit, quod aut omiserunt tonsuram, & tenentur, alias secus. Et allegat Cle. 2. de vit. & hon. cle. in verbo. Et si tonsuram. Sed ego credo quod opinio Hostien. Ioann. Andr. & Henr. sit verior, & quod cōcordia. Abb. quam subditis breuibus verbis tradit, non procedat, nam videtur velle, quod si dicti clerici in minoribus tonsuram omiserunt, & in hoc venationis delicto deliquerunt, quod tunc puniendi sunt: alias, hoc est si non dimissa tōsura sunt, quod tunc non tenentur aliqua pœna. In hoc secundo membro videtur assentiri opinioni Anton. Sed salua eius authoritate hæc

concordia non videtur bona: quia si actus venationis clericis in minoribus est licitus, omissio tonsuræ non debet eum facere illicitum: & tunc magis puniendus est talis clericus propter omissam tõsuram, quam propter venandi delictum: & tex. in Clement. 2. per eum adductus non suffragatur eius opinioni, quin potius videtur contra illam vrgere: quia ibi clerici in minoribus puniuntur si simul cum tonsura deferant vestes virgatas vel partitas, quasi magis delinquat clericus, qui tonsuram deferens, rem facet indecentem clericali ordini, quam si illam facit tonsura neglecta. Vnde si in casu nostro de tonsura esset habenda ratio, magis puniendus esset, argumento dictæ Clement. clericus tonsuram deferens, & venationi vacans, quam si illa deposita hoc ageret: cuius forteratio posset esse, quia clericus tonsuram deferens, & prohibitis vestibus vtens, vel venationi intendens magis offendit clericalem ordinem, quam si vt laicus incedens hoc amittat. Quippe cum clericus, qui cũctis apparet clericus, magis populum scandalizat, si rem illicitam faciat, quam alias: quia tunc qui illum nõ cognoscunt, eum laicum, & non clericum reputant, & sic non iudicant illum facere rem prohibitã nec inhonestã. Præterea in hoc proposito notant vnũ quod esse magni effectus, si verum. Hostien. in dict. §. fina. & Henric & Ana. in dict. cap. 1. quod in omnibus supra dictis monitio trina debet præcedere vindictam, per text. in cap. Indigne. 12. quæst. 2. qui tamẽ text. iudicio meo hoc non probat, quia nihil de trina monitione dicit: & licet in casu quo loquitur, disponat quod debet esse tanta prouisio, quod vindictam ad monitio præcedat, nõ sequitur quod debet monitio præcedere in casu nostro, & trina. Præterea, eorum opinioni in hoc aduersatur aurea illa doctrina Innoc. in capit. Extirpandæ. ante fin. de præben. quam celebrant Docto. plures à me relati in regula mea. 298. inci. Monitio, in qua tradidi, quod quando lex loquitur affirmatiue, nõ requiritur monitio ad incurrendam pœnam. Cum ergo text. in dict. cap. 1. loquatur affirmatiue, & statuat presbyterum, vel diaconum sæpius detentum in voluntate venandi suspendẽdum, ergo nõ requiritur monitio (salua dictorum patrum authoritate) eo maximè, quia si hoc scirẽt clerici attendentes nisi monitione præmissa non esse puniẽdos non desisterent à venationibus, illam expectantes. Fateor tamen quod in isto proposito multum operaretur monitio nam si clericus monitus cessare noluerit à venatione, poterit deponi, non propter venationem, sed propter inobedientiam, vt expresse firmat Arch. per tex. ibi. in cap. Quorundam. 34. dist. quem refert, & sequitur Ana. in. d cap. 1. 4 Et notat etiam Præp. sequendo Archi. in. d. c. Quorundam. Præterea in hoc aduertendum est, quod adeò clericis est prohibita venatio, quod huic prohibitioni non potest præscribi per contrariã consuetudinẽ, vt per Hostien. quem alij sequuntur, in 5

cap.2. de cle.vena.vt refert & sequitur Ana.ibi.in.2.col.& vide Abb.in dict.capi.1.& Præpo.in dict.cap.Episcopum, qui ponderãt illa verba. *Sæpius detẽtus:* & dicunt quod si rarissime causa sanitatis, recreationis, vel recuperãdi appetitum, venationibus vteretur clericus, non esset prohibitum & nec quando necessitatis hoc fecisset, putà pro carnibus vel pellibus habendis, quas de facili habere non posset, vel quando fructus sui consisterent in venationibus, pro vt dicitur esse in Gallia. Aliqua etiam ex prędictis tenet Ana.in dict.cap.1.colum.3.de cleric.vena. Et vide Archid.in summa.34.d.& melius in cap.Qui venatoribus.86. distinct. vbi recreationis & necessitatis causa licitam dicit clericis venationem, quod etiam tenet Sylues.in sua summa, in verbo, Venatio. De causa vero necessitatis potest poni optimum exẽplũ quod ponunt Hostiens. & Ana.in dict.cap.1.videlicet, si apri, vrsi, vel aliæ ferę veniũt vastare segetes vel vineas clericorum. Et vide Card.in Cleme. Ne in agro.§. porro. 2.de stat. monac.vbi referendo Innoc.in ca. dudum el.2.de elect. Idem dicit de causa recreationis, qui prius asserit, quod ponere laqueos, & retia sine strepitu, & clamore, & canibus licet clericis, allegar textu in cap.Nunquam, de consecrat.distinct.5.& idem tenet Anan.in Rubric.cleric. vena.in.1. colum.referendo Paul.in dict.§. Porro, quod etiam notat Pręp. in cap.1.34.distinct.& Platea in. l.Venatoribus.C.de excusa. mune.lib.10. Nota tamen quod venationem in dubio debemus interpretari, recreationis causa, vt per Alexan.in consilio. 72. volum.final.colum.quod etiam notat Anan.in dict.capit.1.2.colum.ad fin. Et Lucas de Penna in dict.l.Venatoribus.

Suspenditur. Vide Regia.l. 47.titu.6.partita.1. quæ eandem pœnam imponit. Nec clericus à prædicta pœna prætextu consuetudinis excusaretur, esset enim nutritiua peccati, argum.textus in capit. Esau.86. distinct. & est Ecclesiæ præiudicialis capit.fina.cum ibi not.de consuet. tenet Host. in capit. 2.de cleri. venato. sequitur Albert.Troti de vero & perfecto cleric.libro.2.capit.56. numero.4. Didac.Perez in.l.1. titu. 22.lib.2.ordinam.versicul. habemus iam & circa huius capitis materiam vide latissime Iacob. Menochi. de arbi.iudi. quæstio libr.2.centu.5. casu. 413. & vide Concilium Tridenti. Sessio. 24. capite.12.de reforma. Vbi seuere clericis pręcipitur, vt ab illicitis venationibus, & aucupijs se abstineant, atque ea morum integritate polleant, vt Ecclesiæ senatus merito dici possint.

Sed an Episcopis prohibita sit venatio, qua in re Host.in sum. tit.de cleri.venator. indistincte censet eis prohibitã esse ex tex. in.c.1.de cleri.vena.& cap.1.34. dist. idemque sequitur Ioann.de Ana.in dict.ca.1.in quo glos. & Doctores potissimum fundamẽtum fecerũt. Archi.verò in dicto capitulo, qui venatoribus.86 distinctio. in ea est sententia, vt cẽseat

censeat recreationis causa Episcopis venationem esse permissam. Regia tamen Parti. lex. 57. titul. 5. partit. 1. tunc eis interdicit venationē, cum proprijs manibus venantur, secus vero si alij ipsis præsentibus venētur, vt amænitati, vel eorum saluti consulatur, & sic secundum hāc distinctionē dicta canonica decreta sunt interpretanda, in casu vero text. in dict. cap. 1. 24. distin. Episcopus nō huius venationis causa, sed quia alijs erat irretitus criminibus merito fuit condemnatus, ita eū interpretatur Albertus Trotius dict. lib. 2. ca. 55. num. 5.

Piscatio vero clericis permissa est. Tum quia cessant rationes omnes propter quas eis venatio prohibita est. Tum etiam quia piscatio exēpla habet Apostolorum, quos piscatores Deus Optim. Maxim. ad se vocauit, & retia tendi iussit. Lucę capit. 10. & cap. vltim. ita tenet Menoch. vbi paulo ante allegaui nu. fin.

Clerici ob seruare tenentur Regias leges circa venatione, vel piscationem, loquentes.

Sed quid si clerici venati fuerint, vel piscationem exercuerint, illis temporibus quibus Regijs constitutionibus venatio, vel piscatio est interdicta, vel si vsi fuerint comodioris venationis, vel piscationis causa, retijs, alijsque instrumentis vetitis, an possint à suis ecclesiasticis iudicibus puniri. Nec enim de hoc dubito, quin iustissime fieri possit, & fieri debeat: cum dictæ seculares leges publicam vtilitatē respiciant, quia venationem & piscationem illis temporibus interdicant, quādo animalia, aues, & pisces pariunt, aut oua ponūt aut nutriunt, vt fætus ędantur, & educantur, ideo à clericis ad vnguem seruari debent, vt multis rationibus probaui supra ca. 55. Deinde quia absurdum esset maximum quod ea venatio, & piscatio quæ laicis (prohibita est) esset clericis permissa. Tum quia dictarum legum decisio prorsus esset inanis. Quid enim prodesset aues & animalia intacta seruari iuberi, si à clericis minimo negotio venarētur. Tum quia animalia & volucres cœli, non solum mortalium necessitatibus deseruiunt, sed sunt ornamento decori reipublicæ, vnde dictorum animalium, vel auium venatio iustissime à sæculari Principe potest interdici, vt egregie probat (vir multis nominibus venerandus) Dom. Soto. lib. 4. de iusti. & iure. quęst. 6. articu. 4. pag. 353. Cardi. à Turrecrem. in cap. qui venatoribus. 86. distict. Caiet. in tract. 17. q. 12 & tradunt ex nostris Thom. Gramm. decisi. 67. nu. 9. Andr. Tira. de nobili. cap. 37. num. 140. Mar. Nauar. in manu. confesso. cap. 17. num. 120. D. Couar. in regu. peccatum. 2. par. §. 8. nume. 1. de regu. iur. libr. 6. Præterea vrget quia cū dictæ Regię sanctiones, conditę sint à Principe nō recognoscente superiorem in temporalibus, cum non tractent de materia spirituali, nec sacris canonibus aduersentur, in foro ecclesiastico contra clericos ob seruari debent. gloss. in ca. cum ad verum. in verbo temporaliū. 96. distinct. & in capit. cæterum de donationi. & in c. 1. vbi Abb. & doctores de noui. oper. nuntia, late doctores in. l. priuilegia. C. de sacrosa. Eccle.

Non

Non tamen poterit clericus mulctari, pœnis dictis legibus sęcularibus aduersus laicos statutis, sed pro modo culpæ iuris canonis, pœnis, & pecunia multa pro arbitrio sui ecclesiastici iudicis imponenda, puniri debet. Nã cum pœnæ illæ, sacris canonicis constitutionibus approbatæ nõ sint, iudex ecclesiasticus eas infligere non tenetur, ita in simili lege probat Gregori. Lup. in l. 57. in verbo. *Por tres años.* titu. 5. par. 1. & suffragãtur quæ scripsi suprà capi. incip. negotiatores anno. prima.

Clerici operã dantes prohibitæ piscationi, vel venationi à iudice sęculari & eius ministris auibus canibus & aliis prohibitis instrumentis priuari possunt.

Illud autem noue, sed vere affirmare audeo, quod licet clericus dictarum legum pœnis non possit mulctari, si tamẽ exercuerit prohibitam venationem, vel piscationẽ, & repertus fuerit à iudice sęculari vel à ministris laicę iurisdictionis: priuari potest auibus, canibus, aliisque instrumentis prohibitis, sunt quidem hæc omnia reipublicæ nociua. & ideo per secularem potestatẽ auferri possunt. Sicuti de armis vetitis quæ à clericis portantur scribit D. Couar. in practi. quęstio. capit. 33. num. fin. dixi supra dict. cap. 55.

Non tamen circa huius capitis materiam est prætermittendum, quod si clericus aliquid ex illicita venatione, vel piscatione acquisiuerit, in animæ iudicio non tenetur ad restitutionẽ, ita Couar. in regul. peccatum. in. 2. parte relection. §. 8. num. 3. de regul. iur. lib. 6. Marti. Nauarr. in manu. confesso. ca. 17. num. 124. qui allegans alios testatur, id procedere ~~non~~ ante iudicis condemnationem, non vero post. *Puniũtur arbitrarie.* Adde quod opinio hęc approbari videtur. l. 47. tit. 6. p. 1. cũ dicit. *Venadores ni caçadores, no deuen ser los clerigos de qualquier orden quier que sean.* Vnde cum illis prohibita sit venatione, nec iure pœna statuta, sit iudicis arbitrio puniri debent, sed hoc intelligendum est in clericis minoribus cõstitutis ordinibus qui beneficia ecclesiastica obtinuerint, nõ vero aliàs ita ex dicta lege Parti. colligitur cum dicit. *Ca de gisada cosa es dessender en esto lo que son tenudos de dar a los pobres.* Et sic loquitur de clerico beneficiato ita ad conciliandas doctorum controuersias eam not. Greg. ibi in verbo, *Venadores.* B

Recreationis. Adde quod monachis nec recreationis causa venatio licet etiam si proprios reddit us in venatione habeant, vt est cõmunis opinio teste D. Didaco Perez in l. 1. tit. 22. lib. 2. ordina. qui in materia venationis plura lecta nõ indigna cõgerit. C

Recreationis causa. Adde veram rationem esse, quia in dubio delictum non præsumitur. l. merito. ff. pro socio cum alijs. D

Ioculatores, Goliardi, seu Buffones.

CAPVT. LXVIII.

1 *Horum nominum Germana significatio ostenditur.*
2 *Clerici histriones qua pœna sunt puniendi.*
3 *Ioan. Monachi opinio quædam exploditur.*

Iocula

1 Oculatores dicuntur latores loci in publicũ facientes ſpectaculũ proprij corporis, vt per Ioã. Mona in.cap.1 de vit.& honeſt.cleri. in.6. per text.in.c.cũ decorẽ, eodem tit. & per.l.2.ff.de his qui not.infa. & gloſ.in dict.c.1. Hoc vero vocabulum Goliardos, vulgare eſt Galorũ: & Buffones, vulgare eſt Tuſcorum, ſecundum Ioan. Mona. & gloſ.ibi hos tamen alibi appellat canon hiſtriones. 4. q. 1.cap.1. de conſecra. diſtinctio. 2.capit. Pro dilectione, ſecundum Ioann.And.& Dom.ibi, tamen in illis capitulis non fit mẽtio de aliqua ex tribus dictionibus prædictis, ſed ſolum de hiſtrione. Ex quo videntur dicti doctores intelligere, quod idem ſignificat hæc dictio hiſtrio, q̃ tres dictiones prædictæ. Et clerici, qui tales ſe faciunt, ſi per annum illam artẽ ignominioſam exercuerint, ipſo iure carẽt omni priuilegio clericali. Si autem breuiori tempore, tunc ſi tertio moniti non reſipuerint, carent etiam omni priuilegio clericali. ita diſponit text.in dict.capit.1. & facit in propoſito decretum Cõcilij Carthagi.in.4.à Gratia no trãſcriptum.in.c. Clericum. 46.diſti. vbi diſponitur, Clericum ſcurrilem, & verbis turpibus ioculatorem, ab officio eſſe retrahendum. Annus autem, de quo ſupra, continuus debet eſſe,[a] vt pœnam prædictam quis incurrat, vt not.Ioã.Mona.ibi, & Archidian.Ioã.Andr.& Domini. vnde ſi in diuerſis menſibus diuerſorum annorum, qui ſimul iuncti vnum facerent integrum annum, quis vteretur præ dicta arte, non haberet locũ iſta pœna ſecundũ Ancharra.& Domini.ibi. Aduerte prẽterea quod licet Ioan.Mo.in dict.c.1. teneat quod clerici in ſacris non amittant priuilegium in iſto caſu, cõtrarium tamen tenẽt Arch. Ioã. And.Anch. Domin. & Philip. ibi, poſſunt tamẽ recuperare ipſum priuilegiũ per diſpenſationem epiſcopi, quando in hoc delinquens eſſet pœnitens & vere contritus, ſecundum Ioan. An. & Anch.ibi. & Domi. Et vide Bartho.de Caſſaneo in cõſuetudinibus Burgundiæ, fol. 1.in.§. Septimo fallitur vbi limitando regulã qnod clerici nõ poſſunt de crimine corã ſæculari Iudice conueniri, dicit quod hoc fallit in clerico Goliardo, Buffone vel ioculatore, qui tertio monitus non deſiſtit quia talis eſt ipſo iure priuatus omni priuilegio clericali. Ex quo videtur velle, quod propter hoc criminẽ clericus efficitur de foro iudicis ſecularis. Pro quo etiã vide Stepha. Aufre.in Clemẽ.1.de offic.ordin. Et licet, vt ſupra dictum eſt Doctores tenent contra Ioan. Mõ. & ſic, quod hæc pœna procedat in clericis etiam in ſacris, dicit Bart.Caſſ.vbi ſupra, quod tutius eſt tenere opinionem Ioã.Man. Conrra.Arch.& ſequaces propter actualem degradationẽ, quæ in hoc caſu ſecundum eum videtur neceſſaria cuius opinionem videtur ſequi Phili.Probus in addi ad Ioan.Mona.Ego tamẽ credo quod opinio.Archi. & aliorum contra Ioan. Mona.ſit vera. Nec obſtat illud de degradatione,

3

a

tione,quod Bartho.de Caſſaneo vbi ſupra dicit, quia non ſequitur, eſt neceſſario degradatio in caſu iſto, ergo benedicit Ioan. Mona. dum aſſerit, quod pœna iſta nó procedit in clericis in ſacris, quia Doctores contrarium tenentes non negant degradationem eſſe neceſſariam, licet de ea non faciant mentionem: & ſi neceſſaria eſt in caſu noſtro, etiam facienda eſſet in clerico in minoribus, quia ille etiam capax eſt degradationis, vt videbis infra ſuper verbo degradari, neque conſtat ex verbis Ioan. Mó. quod ideo dicat quod clerici in minoribus amittunt priuilegiú, iuxta formam tex. in dict. cap. 1. quia in eis non eſt neceſſaria degradatio.

A *Debet eſſe.* Adde quod in dubio tempus à lege præfixum continuum eſſe debet. glo. ſing. in rubr. ff. de diuerſ. & tempor. præſcrip. quam reputat. ſing. & vnicam. Ioan. de Imo. in Clemen. 1. column. 4. de in integ. reſtitu. idem tenet glo. in capit. 2. in verbo, per annum de tempor. ordin. libr. 6. vbi doctores tradiderunt Ang. in l. ſi idem cũ eodem, vbi Dec. numer. 5. ff. de iuriſd. omn. iudi. Ang. in l. vltim. §. quoties. ff. de publi. & vectig. & in l. quoties in ſtipulationibus. ff. de ver. obl. quæ opinio ab omnibus approbata eſt.

Carnificũ ſeu macellariorũ aut tabernariũ officiũ publicè, & perſonaliter exercẽtes.

CAPVT. LXIX.

1 *Clerici aliquod iſtorũ officiorũ publice exercentes ſi tertio nominatim moniti non deſiterint aut reſpuerint, ſi coniugati ſunt, perdunt omne priuilegium clericale. ſi vero non cõiugati & omnino, vt laici incidant, quandiu præmiſſis inſteterint, eo ipſo perdunt priuilegium clericale.*

2 *Clerici an debeant moneri nominatim, vel in genere, vt deſiſtãt à vilibus exercitijs, & an ſufficiat monitio peremptoria.*

3 *Epiſcopi in his monitionibus terminũ liberé, poſſunt ſtatuere.*

4 *Clericus ſi infra terminũ monitionis, dimiſit turpem vitam, & demum reaſſumpſit, & vltimatè infra eundem terminũ dimiſit, an tunc locus ſit pœnæ.*

5 *Clerici ſi alijs ſordidiſſimis officijs, in huius capitis fronte nõ expreſsis vtantur, an pœna Clemen. 1. de vita & honeſta. cleri. puniantur.*

CLERICI nominatim & tertio moniti, vt ab huiuſmodi officijs deſiſtant, ſi non fecerint, aut officia illa reſumpſerint, coniugati omnino, nõ cõiugati vero in rebus, & ſi omnino incedũt vt laici in perſonis, priuilegiũ, clericale quãdiu præmiſſis inſtiterint, eo ipſo amittant. Ita diſpoſitũ eſt per Cõc. Vienn. 1

in

in Clement. 1. de vi. & honeſt. cleric. Et aduerte quod pœnam hanc incurrũt etiam clerici prędicta officia exercentes pro vtilitate dominorum quibus ſeruiunt, quia in hoc non habetur reſpectus ad eum cuius intereſt, ſed ſolum ad eum qui talia officia exercet per ſe & publice, a ſecundum Bonifacium ibi, prope finem, poſt Paul. & Guillel. Qué etiam ibi vide prius tenentem poſt Paul. quod clerici puniuntur prædicta pœna quanuis non exerceant continue dicta officia, ſed per dilucida interualla, dum tam eo tempore quo non exercent deſiſtant propter aliã cauſam, & non cauſa, honeſtatis ordinis clericalis. 2 Vt autem pœnam hanc incurrant clerici debent nominari proprio nomine & expreſſo in monitione illis facienda, per gloſſ. ibi, b in verbo, nominatim. quæ quidem monitio debet fieri publice in Eccleſijs per presbyterum, vel præconem in ſcriptis, vel ſine ſcriptis, vel in locis alijs publicis ſecundum Guiliel. de Monte lau. ibi, quod tamen videtur intelligere Bonifacius ibi prope fi. quando non poſſunt clerici apprehendi, nam ſi poſſent, monitio debet fieri in perſonis monitorum, quem etiam vide dicentẽ quod forſan ſuffiiceret ſi fieret monitio in loco habitationis, & vide Card. ibi in. 7. quęſt. cõcludentem, quod quando monitio fieret per circũlocutiones omnino ſpecificas: tunc ęque fit certificatio, ſicut per nomẽ propriũ: & in caſu noſtro talis monitio ſufficeret, dum clare conſtet de quibus fiat mentio, & idẽ tenet Zenze. & Petrus de Anchar. & Bonif. & Imo. ibi quos ſequitur etiam Ioan. de Vãchel. in ſuo breuiario, ſuper dict. clement. licet Paul. & Ioan. de Lig. ni teneat contrarium, ſecundũ eum. debet etiam eſſe monitio trina, adeò quod non ſufficeret vnum peremptorium pro omnibus vt no. etiam gloſſ. ibi in verbo, Tertio. Et tenet Guliel. & Bonifacius ibi. Card. autem in. 8 quæſti. concludit vnã monitionem cũ tribus interuallis æqui parari in iſto caſu tribus monitionibus, & ſic intelligit opinionem Zenze. ne contradicat Stephano: & ſic videtur, quod poſſit intelligi opinio Anchar. & Ioan. de Imo. ibi, qui videntur ſimpliciter tenere opi. gloſæ & Ioan. de Ligna. & Zenze. In arbitrio præterea eſt epiſcopi in his monitionibus ſtatuere terminum quem voluerit, ſed poſtquã ſtatuerit non licebit immutare prius quam lapſus fuerit, ſed cũ durat, prorogare poterit ex cauſa. ita Cardi. ibi poſt Lau. in. 9. quæſtio. in fi. Et aduerte quod in quantum ſupra dictũ eſt, quod re aſſumẽs officium prohibitũ, ex prędictis poſtquam dimiſit incurrit pœnam. limitãdum eſt niſi re aſſumens dimittat illud durante termino monitionum, vt declarat glo. ibi, in verbo, reſumpſerint, quam ſequitur Cardin. ibi poſt Laud. & Paul. in. 10. quæſtio. Et idem ſequitur Imo. ibi ſuper eadem gloſ. Quod tamen optimè ſublimitat & declarat Bonif. ibi. in col. 4. verſic. Sed iſtud. Vbi dicit quod prædictam limitationem putat verã quãdo primo dimiſsio fuit facta ſimplici-

a
b
2
3
4

ſimpliciter,nam tunc quia conſtat de cauſa dimiſsionis, & ſumus in materia pœnali, intelligẽdum eſt pro vt placet ipſi monito,ſecus autem vbi conſtat de dimiſsione propter monitionẽ prẽcedentem: tunc enim monitio fuit ſortita ſuũ effectum, & ſic amplius nõ poteſt dici quod durat terminus monitionis: & ideo reaſſumptio per eum facta nocebit ei:tanquam facta, expirata iam monitione,licet poſtea ductus pẽnitẽtia quia reaſſumpſit,dimittat intra terminum ſibi datum in monitione.Item nota quod ſi clericus vtatur alijs vilibus officijs, vt puta aptare pelles,ſi ſint lenones, vel balneorũ publici cuſtodes,non incurrunt prædictam pœnam, [c] licet videatur in talibuseſſe identitas rationis,& in aliquibus eorũ maior ratio,vt colligitur ex gloſ.4.in dict.Clement.& ex his quæ no. ibi.Cardi. quanuis contrarium teneat Zenz.ibi, quem videtur ſequi.Bonifa.ibi in colum.2.vel Conclude,qui etiam addit.quod ſi clericus exerceret officium mundandi cloacas,forſan haberet locum pœna dict. Clementi. quod ego non opinor verũ, ſequendo dictam opinionẽ Car. poſt gloſſ.quia ſi lenones nõ cõprehenduntur ſub ea, quia non ſunt expreſsi multo minus mundantes Cloacas.Crederem tamẽ quod & ſi tales non comprehenduntur,quia ille tex. videtur ſpecialiter prohibere illa officia ibi expreſſa,ex eo forte,quod in illa ætate frequẽtius peccabatur in illis,ſecundũ Car.ibi. Si clericus vteretur aliquo ex predictis officijs,vel ſimilibus vilibus,vel in honeſtis,ſi monitus non deſiſteret, puniendus eſſet ſuperioris ſui arbitrio, attenta officij, & perſonæ qualitate, & temporis diuturnitate, & alijs quæ infra in arbitrarijs cõſideranda tradimus.

c

5

A

P *Erſe & publice.* Adde glo. not. hoc tenentem in verbo,publice & perſonaliter. in Clemen.1. de vita & honeſt. cleric.quam ibi ſequitur Petrus de Anchar.not.3.Card.Flo.not. 5.Ioan.de Imo.column.3. Vnde dixit egregie Archi.in cap. nulli. 44. diſt. quod clericus qui non perſe, ſed per alium tabernam exerceret, non dicitur tauernarius,idem ſequitur Domi. in capit.1. colum.2. verſi. nota iſtam gloſ.de vita & honeſt.clerici.in.6. & ad hoc allegat tex. in capit.ſignificante.de appella. vbi canonici quidam ius habebant vendendi carnes, & ſcribit Domi. ſe aliquando defendiſſe clericum, qui domibus Eccleſiæ tabernam tenuerat vendendo vinum, quod ex ſuis vineis colligerat,non tamen propria perſona adminiſtrauerat, ſed per alium, & ſequitur ibi Philip. Fran. column.2. & vide Abb.cõſi.6.inci.caſus ſuper quo lib.1.qui loquitur,de clerico vẽdente vinum,& cẽteros fructus ex ſuis prẽdijs,ſunt etiam videnda quæ ſcripſi ſupra c.incip. negociatores.annota.prima. Quibus ſuffragatur text.in c.vltim. ne de cler.vel mona.in.6.vbi clerici criminalem iuriſdictionem poſſunt exercere per alios, licet per ſe ipſos facere non ſit eis permiſſum,tex.in clementina. in agro. §. porro. in fine in verbo.

Perſonalem, de ſta. monach.

Et conducit tex. à ſenſu contrario in l. in honorib. §. 1. ff. de vacati. mu. vbi ſcriptum eſt non alios fiſci vectigalium redemptores, à muneribus excuſari, quam eos qui præſentes negotium exercent: quaſi ſilicet illi exercere non cenſeantur, niſi ipſi præſentes exerceant. Et ſimilis eſt propemodum tex. in l. vltim. ff. de excuſation. tutor. vbi qui in collegio piſtorum ſunt, a tutela excuſantur, ſi modo perſemetipſos munus illud exerceant, ex quo not. Bald. quod doctor non debet habere ſalarium, niſi per ſe legat, non vero per ſubſtitutum quem etiam ad hoc not. Roma. in rep. l. ſi vero. §. de viro fala. 24 ff. ſolu. matrimo. & in ſing. 64.

Sed his reffragari videtur tex. in l. 2. §. 1. ff. de admini. rerum ad vſum ciui. perti. vbi quod quis ſuo nomine exercere prohibetur id nec per ſubiectam perſonam facere debet, ideo ſi Decurio ſubiectis aliorū nominibus prædia publica colat. quæ decurionibus conducere nō licet, ſecundum legem vſurpata reuocantur, & ibi not. glo. quod illud quod non poſſum per me nec per alium poſſum', vbi gloſ. multos tex. concordantes allegat. Sed quanuis hoc verum ſit minime procedit, quando lex vel ſtatutum conſiderat actum ipſius perſonæ exercētis, vt in viliſsimis & ſordidis officijs, hoc ca. expreſsis in quibus vilitas in eorum vſu perpēditur, ita ſing. Andr. Alciat. in tract. præſu. regul. 1. preſ. 48. nume. 10. Sed & ſi verum eſt clericū, qui dicta ſordida munera interpoſita perſona exercet, puniendum fore nō quidem pœna ordinaria, dict. Clement. 1. de vita & honeſt. cleric. cum non tamen à culpa vacet, etiam ſi per alium exercet, vt tenet glo. præcitata quam doctores ibi ſequuntur ideo arbitraria pœna puniri debet, pro modo culpæ.

Poterit etiam Iudex Eccleſiaſticus contra laicos merces vendentes procedere, ſi in his aliquid turpe, vel illicitū commiſſerint, veluti ſi merces mixtas cum alia ſpecie ignorante emptore vēdiderint, ℣ notatu dignum eſt, ita ſcribit Abb. in capi. 1. de empt. & vendi. quem ſequitur Anton. Burgen. ibi. Roman. ſing. 526. & ante hos opinionē iſtam tenet Abb. Antiquus in dict. cap. 1. de emp. & vend. quē originaliter legimus ſcribit etenim ibi magiſtrum ſuum illius tex. autoritate conſuluiſſe, iudicem Eccleſiaſticum debitis pœnis punire poſſe laicos aromatarios immiſcentes fauarum farinam in ceravenali quem ibi Andr. Siculus ſecutus fuit & Aufer. in rep. Clemen. 1. de offic. ordina. poſt. regul. 4. de poteſtate Eccleſiæ ſuper laicos & rebus eo. verſi. Tertio. Nec iſta puniendi facultas tolli poteſt à iudicibus Eccleſiaſticis, per ſæcularē poteſtatem ex tranſcurſu cuiuſcunque temporis quia contraria cō ſuetudo eſſet nutritiua peccati & in reipublicæ pernitiem ita Hoſti. Ioann. Andr. Abb. Cardi. Barba. in dict. capi. 1. quam opinionem communem eſſe profitetur Nicol. Boeri. deciſsio. 69. num. 21. & inſignis D. Couarru. libro. 3. vari. reſolu. capite. 14. num.

Iudex Eccleſiaticus contra laicos merces depravatas vendētes procedit de iure non vero in Hiſpania.

num.5.ſcribit tamen Boeri. dicta deciſi.quod in regno Francię contrarium ſeruatur ex generali conſuetudine,qua poteſtas hęc tantum tributa eſt ſæcularibus magiſtratibus abrogata ab Epiſcoporum clericorũ quo iudicium iuriſdictione, quod etiam apud Hiſpanos antiquiſsima conſuetudine receptum eſt teſte.D.Couar.in d.ca.14. quam conſuetudinem validã eſſe ſcribit glo.in d.c.1.

B *Gloſſ.ibi.* Adde Abb. qui hanc ſententiam ſequutus dictam gl. ſing.eſſe fatetur in capi.ex tuæ. num.4.de cleri.non reſiden. & vide.Abb.& docto.in capit. vltim.de vita & honeſt.cleri. Alexan.in.l.contumacia.ff. de re iudi.Deci.in capi.conſuluit.num. 11.de offici. deleg. Bartho. Caſſ. in conſuetud.Burgun.Rub. 4.§ 23.in gloſ.*Sera ſeuffiſummẽt.* n. 18.Verum tamen eſt, quod ſi Epiſcopus publice denunciet in Synodo,ſeu Synodalem conſtitutionem faciat qua præcipiat, ne clerici dicta ſordida munera exerceant, tale præceptum vim habet trinę monitionis.ita Hoſti.in ſũma ne cleri.vel monach. §.quæ ſunt permiſſa.in fine,ver. ego intelligo.quẽ ſequitur Gregorius Lup.in.l.49.tit.6.in verbo,*Amoneſtar tres vezes*, par.1.

C *Prædictam pœnam.* Adde Barthol. Caſſa. idem tenen. in conſuetud. Burgund. Rub.1.in gloſſa.*Silnagrace.*nu.62.

Aleatores.

CAPVT. LXX.

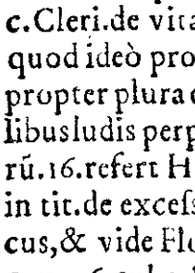
1 *Ludere ad taxillos,clericis prohibitum eſt.*

2 *Clericus publicus aleator qua pœnapuniẽdus ſit,ſerioſe tradit ur*

3 *Seculares iudices,licet non poſſint ex huius regni legibus inquirere cõtra luſores poſt duos menſes, neque contra eos qui duos tantum argenteos luſerint,iudices tamen eccleſiaſtici non debent, etiam in his caſibus, clericos impunitos relinquere.*

4 *Clericus cõpelli poteſt parte petente ad reſtitutionem eorum quæ lucratus eſt in ludo: licet terminus, de iure regio præfixus, fuerit lapſus.*

5 *Clerici luſores non ſolũ puniendi ſunt,ſed etiã ludi participes*

Lea quidé (ſi Calepino credimus) ludus tabulæ eſt, & omnis ludus in varietate fortunæ cõſiſtẽs. Vnde aleator dicitur qui ſæpe alea ludit.ludere autẽ ad aleas & taxillos clericis prohibitũ eſt,[a] vt in c.Cleri.de vita & honeſta.cleri. quod ideò prohibitum videtur, propter plura crimina quæ in talibusludis perpetrari ſolẽt,[b] quorũ.16.refert Hoſti.in ſua ſumma in tit.de exceſsi.Prælin.§. Clericus,& vide Florent.in.2.p.tit.1. c.23.§ 6.col.1.& duabus ſeq. vbi dicit quod quot ſunt pũcta in taxillis,tot ſunt ſcelera in ludo & ponit.21. peccata quæ in illo interueniũt,quę omnia ad literã tranſcripſit Petrus de Rauen.in ſuo Alphe. aureo, in verbo,ludus.pęna autẽ clerici publici aleatoris eſt vt repellatur ab obtinẽdo beneficio,[c] etiã ſi nunquã fuerit monitus vt deſiſtat à ludo;

1

a

b

c

do probatur in c.inter dilectos de excess.præla.iũcta.glo.in d.capit.Cleric.in verbo,ad aleas, vnde dicit Abb. in d.capit. inter dilectos,quod collatio facta tali est nulla,si de hoc constabat, tanquam facta vili & indigno: d & si non cõstabat,quia erat occultus, debet irritari, quæ vltima verba. Abb.displicent. Nam si hæc est pœna aleatoris publici quomodo occultus aleator illa punientur?beneficio autem obtento, non priuatur propter ludum,secundum eum,sed mitiori pœna plecti debet,ex quo videtur quod est pœna arbitraria. Si autem monitus non se correxerit,tunc potest beneficio priuari secũdum eum,qui allegat tex. in capi.1.56.distin.quæ alias est. 35.qui tex.hoc expresse non dicit,sed quod clericus deseruiens aleæ,aut desinat, aut damnetur, & non aperit quæ sit pœna. Vnde magis mirandũ est quod Domini, & Præpo. ibi summando text.eundem, videntur tenere, quod per illum textum imponitur pœna depositionis, quod etiam videtur tenere Siluest. in summa,in verbo ludus,in versi. Quarto quæritur,dũ dicit quod patet esse peccatum mortale ludere in clericis,ex pœna quę est excommunicatio, vel depositio vt dist.35.Episcopus qui est idem text.de quo supra, qui omnes Doctores solum ad hoc moueri possunt propter illud verbum. *Dãnetur*. Et prædictam tamen opinionem Abb.sequitur simpliciter Ioã.Bap.Caccialupi in tracta.de ludo in.12.quęst.licet nõ referat Abb.sed allegat solũ Doctores in dict.cap.inter dilectos & idem fere ad literam facit Paris de Puteo in tract.de ludo, in colum.11.nume.44. licet de Dominico & Præpo.nullus eorum meminerit.Ego vero in pęna huius delicti non facile opinor ꝙ posset describi certa doctrina, quippe peccatum variari debeat ex circunstantijs occurrẽtibus quæ ad aggrauandam vel minuẽdam eam animũ iudicis inclinabunt,ideoque arbitrari eũ oportebit quanta sit consuetudo ludentis,& quæ quantitas pretij, & qualitas personarũ, qualisuè exempli pernicies, & an in hoc delinquentes occasione ludi diuina deseruerint officia, quibus interesse tenebantur,aut si sacramenta desierint ministrare. Et pro vt hæc omnia accidisse cõpererit:sic delinquentes in hoc punire debebit. Vnum præterea semper aduertat Iudex, quod cum in his præcipue Regnis lõge grauius puniant eorum leges ludentes ad taxillos, quos idioma Hispanũ *Dados* appellat, & hoc genus ludi in oculis omniũ detestabilius sit,sic debet ipse arctiori pœna clericos qui in hoc deliquerint coercere. Si vero clericus proprio ludo id adiũxerit, ꝙ alijs ludere volẽtibus mẽsam paratã habet,in qua aliosad ludẽdũ prouocat ac recipit tũc quidẽ grauiori pęna quã in prædictis casibus plectẽdus est. Ad monitos præterea velim in hoc 3 arti.omnes.Iudices, horũ pręcipue Regnorũ,ꝙ licet ex eorũ legibus sancitum sit, quod post duos mẽses non possint iudices e inquirere cõtra lusores, nec cõtra eos qui duos tantũ argẽteos f lusserint procedere f ipsi tamen

conrra

contra clericos, & poſt dictum terminum, & infra prædictam quantitatem potuerũt, & debebunt procedere, ex ratione, quia cum longe inhoneſtius, & magis prohibitum ſit clericis quã laicis vacare ludis, non videtur decens eſſe dictarum legum ſanctiones in clericorum ludentiũ patrocinium admittere. Atque ex ea crederem ratione poſſe firmari, quod licet ędem leges patriæ breuem terminum præfixerint ad repetitionem amiſſorum in ludo, etiam eo lapſo damnari poterit clericus ad reſtitutionẽ eorum quæ lucratus eſt, eo qui amiſerit repetente. Et quod in hoc attendendum ſit tempus à iure communi præfinitum ad repetitionem prædictorũ, de quo in dict. auct. Alearum vſus. Et per Abb. in dict. capite. Clerici de vi. & honeſt.cleric. Non ſolũ autem Iudices Eccleſiaſtici in puniendis clericis luſoribus debent eſſe peruigiles, ſed & inſpicientes, & participes g tantum etiam punire debent pœna, quæ ipſis condigna videbitur, Imperatoriarum legum zelum imitantes, qui clericos ad tabulas ludentes, vel participes ludentium, aut inſpectores tribus annis à miniſterio prohiberi iubẽt & in monaſterio redigi, vt in auct. Interdicimus. C. de Epiſco. & cleric. & in. §. Interdicimus. in auct. de ſanctiſ. Epiſcop. column. 9.

5

g

Clerici & religioſi à quibus ludis repellantur.

A Prohibitum eſt. Adde Concilium Tridentin. Seſſion. 22. capit. 1. de reformat. & Seſſion. 24. cap. 12. & Regiam. l. 57. tit. 5. part. 1. cum dicit. *Otroſi no deuen jugar dados, nin tablas, nin pelota, nin tejuelo, nin otros juegos ſemejantes deſtos: porque ayan de ſalir del aſſoſſegamiento, nin parar ſe à verlos, nin à tenerſe con los que juegan.* Et ea ratione vere iudicio meo ſcribit Domi. Soto de iuſt. & iure lib. 4. q. 5. art. 2. quod ſacerdotibus vix circa mortale peccatum vti licet ludis vetitis, ac præſertim religioſis, & Præſulibus, quia ludus illis non qua ratione ſæcularibus, ſed quia cõtra eorum eſt, honeſtatem prohibitus eſt, quod autem autor noſter hic numer. 2. ſequitur. Poſſunt ſane clerici vel monachi ſine vlla culpa etiam veniali chartis luſorijs ludere ob honeſtam cauſam (puta) ad excitandum vel recreandum ſocium earẽ indigentem, dum modo non frangãt legem vllam: ad mortale peccatum obligantem, ita Nauarr. in manual. capite. 19. num. 3.

Sed an clerico ad Schacos ludere liceat, vide Ioan. Andr. in cap. clerici. de vita & honeſt. cleric. qui tenet quod ſic idem tenet glo. in. §. interdicimus in auth. de ſanctiſſ. Epiſc. coll. 9. & in auth. interdicimus. C. de Epiſcop. & cleri. vbi Odofr. & Alber. idẽ ſequũtur Archi. & Præpoſi. in cap. Epiſcopus. 35. diſtinct. Innoc. in ca. lator. de homi. quam opinionem communem eſſe fatetur Abb. n. 4. in di capi. clerici Bertachi. in tract. de Epiſ. 1. cauſ. fi. par. q. 7. Aug. ad Ange. in tract. malefi. in parte. *Matidore de malidati.* numer. 3. Iuli. Clar. lib. 5. recep. ſenten. §. ludus. verſi. quæro. num. quid. Grego. in dict. l. par. in glo. incip. *Tejuelo.* Quæ communis, & recep-

ta ſententia limitari debet, niſi clericus luderet ad Schacos aut alias cauſa, ita Archi. in dict. capit. Epiſcopus, & Imo. in dict. clerici. column. 9. & alij ex præallegatis.

B *Perpetrari ſolent.* Quibuſdam vulgatis carminibus, quę carmina refert Hoſt. in ſumma tit. de exceſsio. pręla. §. clericus Plato. quidem rectè, videtur annotaſſe aleam & reliquas pernitioſas artes à Dęmone quem nominat Theuth. inuentas eſſe, ita Plato in Phædro. & aliquas rationes luculentas prohibitionis aleæ ſcribit Ioann. Sales Betienſis lib. 1. Polycrati. cap. 5.

Et qui plura alia de taxillorum & alearum pernitie, & deteſtatione videre deſiderat, legat Paridem: de Puteo Ioann. Baptiſt. Calcialup. Steph. Conſt. in ſuis tract. de ludo editis Troilum Maluecri. in ſuo vtili tractat. de Sordi. Iodo. in pract. crim can. 126. Tho. Gramma. deciſsio. 11. num. 7. & nouiſsime Fra. Franc. Alcoçer in tractat. de ludo. & egregiam additionẽ ad Doctor Didac. Perez in. l. 37. tit 19. libr. 8. ordi. cuius auctorem ideo nõ nomino, quia mihi incertus eſt, quis is fuerit, cum in toto illo opere non appareat.

C *Clericus qui ludo indulget qua pœna plectẽdus ſit.* *Ab obtinẽdo beneficio.* Vide nouiſsimè Iacob. Menoch. libr. 2. de arbitra. iudi. quęſtio. centur. 4. caſu. 399. numer. 3. Iure vero ciuili ea pęna ſtatuta erat, quod ſi clericus poſt monitionem Prælati aleę indulgeret, per triẽnium proprio munere ſuſpendendus erat textu. in dict. authenti. interdicimus, & in dict. l. 57. Quę quidem pœna cum iure canonico approbata non reperiatur, eccleſiaſtici iudices eam clericis inflingere non debent, ſed eas pœnas quæ ſacris canonibus ſunt approbatæ, vel aliam arbitrariam pro modo culpę, & conſuetudine ludentis, ita declarat Grego. in dict. l. parti. in gloſſ. cip. *Por tres años.* Quĩ noſtri auctoris hoc capite meminit.

Iudex eccleſiaſticus an laicos luſores poſſit debitis pœnis punire.

Hoc de clericis, ſed cum crimen hoc ſit mixti fori, vt adnotarunt Ang. Areti. in tracta. maleſi. in verbo, *Mentitore de falſi dari.* n. 12. Pari. de puteo in tract. de ludo. num. 43. Petrus Auenda. neminem tamen allegans de execuend. manda. Reg. 2. part. c. 9. num. fin. Ideoque laicus luſor punitur in primis, pœna priuati nis communionis, vt ſancitũ fuit in ſacroſancta Elibertina ſynodo. cap. 79. & refert Eſpec. in tract. de modo generalis Concilij ſub. rub. 62. Deinde pœna arbitrio Epiſcopi iniungitur, ita Amodeus de Caſtello in tractat. Sindicatus num. 93. Iacob. Menoch. vbi paulò ante alleg ui, ſed in forenſibus actionibus, apud Hiſpanos hoc receptum nõ eſt, nec vidi vnquam iudices eccleſiaſticos huius criminis ratione, contra laicos procedere.

Synodalis Toletana, conſtitutio interpretatur.

In hoc tamen ampliſsimo Archiepiſcopatu Toletano, nouiſſimæ pęnæ cõtra clericos huius criminis reos ſunt ſtatutę in li. 3 conſti. de vita & honeſt. cleri. c. 7. in hęc verba. *Eſtatuymos y mãdamos, à todos los Clerigos cõſtituydos in ſacris, ò beneficiados de qualquiera dignidad, ò preheminencia q̃ ſea, en eſte Arçobiſpado, no jueguẽ en publico ni en ſecreto, à juegos prohi-*

prohibidos de derecho, especialmente à las tablas, dados, ò naypes, dineros ni joyas, ni preseas, ni prestẽ dineros à otro para jugar. Ni assistã para atenerse à algunos que juegã ni consientã q̃ otros jueguẽ en sus casas. Y si lo contrario hizierẽ restituyan lo que ansi ganaron, é incurra cada vno en pena de dos ducados la primera vez para la fabrica de la yglesia donde fuerẽ parrochianos denunciador, y pobres, por yguales partes. Y por la segunda vez la pena doblada. Y por la tercera demas y aliende de las dichas penas, q̃ de la pugnaciõ á el aluedrio de los juezes q̃ de ello conocieren, segun la calidad del excesso, y los clerigos q̃ cõsintieren que se juegue en sus casas sean obligados à pagar todo el interesse que se perdiere, y se lo puedan pedir y los juezes condenar en ello. Y si dẽtro de nueue dias, no vuiere quien lo pida, que el nuestro fiscal, o alguazil lo pueda pedir. Y sea la mitad para el, y la otra mitad para los pobres q̃ el juez por biẽ tuuiere de lo aplicar. Hactenus Synodalis Toletana constitutio, circa quam illud notandum existimo quod ad hoc, vt clericus cõdemnari possit, grauioribus pœnis quæ ibi imponuntur, Si secundo, vel tertio luserint, oportet quod primo sit condemnatus, vt possit pœna secundi criminis multari, & secundo vt tertia pœna imponi possit ita ex dicta constitutione colligitur, & sic similes Regias constitutiones interpretatur doctissimus Auenda. demanda. Reg. 2. part. cap. 9. num. 9.

Possunt tamen in hoc Archiepiscopatu clerici impune ludere, ita vt ludus sex argenteos non excedat, & sic causa alicuius prandij, & hoc raro & non publice, ne inde scandalum generetur laicis, vt in capite. 8. dictarum constitutionum lib. 3. ti. de vita & honest. cleri.

Vili, & indigno. Adde quod ego quidẽ opinor non omnino verum esse, quod collatio beneficij facta infami, sit nulla, nam eam validam fore ante sententiam tenuerunt. Federi. consil. 50. Cardin. & Felin. in capi. querellam. de iure iurand. text. vbi Inno. in cap. interdilectos. de excessi. præla. & præmittit. Calderi. consil. 20. tit. de præbend. Felin. in cap. 2. col. 3. de rescrip. Ni si ea collatio facta sit infami notorio, infamia quidem iuris, tũc enim collatio est nulla ipso iure quemadmodum explicat Abb. in ca. interdilectos num. 6. & in cap. super eo de electione. Felen. in dict. ca. 2. numero. 4. Selua. in tracta. de benefi. 3. parte. quęstio. 3. colum. 5. Hæc de infamia iuris, nam de infamia facti tradit Calderi. dict. consi. 20. & Marti. Nauarr. in cap. si quando colum. 52. de rescri. D

Ad taxillos. Qua hodie pœna ludentes ad taxillos in hoc regno puniantur, vide. l. 2. titulo. 10. libro. 8. ordina. & pragmaticam regni conditam à Ioanna Regina Caroli Cæsaris matre Burgis anno. 1528. quæ nouissime collocata est libro. 8. ordina. noui. titu. 7. l. 7. & vide nouissimas alias pœnas contra lusores constitutas in l. 5. tit. 26. lib. 8. de noui. ordi. E

Contrà lusores. Vide l. 116. in Madritijs conuentionibus celebratis ann. 1528. quæ hodie est l. 10. F

titu.7.li.8.ordina.noui. Et not. quod licet iure Regio limitatũ sit tempus scilicet octo dierum, ad repetendum amissum in ludo & ad procedendum per inquisitionem sint duo menses statuti, in clericis,(vt autor noster hoc cap.scribit)dicta Regia constitutio seruanda non est,eodem modo nec in scholaribus quibus lapso illo termino amissorum in ludo fit restitutio,& hoc casu incorpta est.l.vltim. C.de relig. & sumptibus funer. ità in celeberrima illa, totoque orbe celebratissima Salmanticensi Academia seruari testatur Addi. ad Dida.Perez.in.l. 37. titu. 19. libro.8.ordi. Et iustissimum est, ꝙ nostra Complutensis Academia idem obseruet.

G *Procedere.* Vide.l. 63.in Madritijs conuentionibus celebratis ann.1534.quæ est hodie.11.titul. 7.lib.8.ordina.noui.

H *Participes.* Adde Cin.& Bald. in auth.interdicimus. C.de Episcop.& cleric.qui eleganter scribunt,quod si statuta pœna ludenti imponatur, eadem ludi particeps multãdus est,quam opinionem sequutus fuit Ange. & ibi Aug.Arim.vbi supra numer.7. quod pro multis legibus huius Regni est notandum. Vnde scribit Fulg.in dict.authen. interdicimus,quod si quis iurauit se nõ ludere, & det alteri pecuniam, vt suo nomine ludat à periurio minimè excusatur,cuius opinioni assẽtitur Aug. Arimi.in dict. loco nu.11.ꝙ multũ notãdũ est.

Bona Ecclesiæ dilapidantes.

CAPVT. LXXI.

1 *Dilapidator bonorum Ecclesiæ â dignitate est remouendus.*
2 *Clericus patronus,qui res Ecclesiæ alienat,vel in illis damnũ infert,qua pœna sit coercẽdus*
3 *In hoc delicto dilapidationis bonorum Ecclesiæ,tria specialia reperiuntur.*
4 *Elegãs traditur forma procedẽdi in hoc dilapidationis crimine.*
5 *Exploditur quædam Anto.opinio,& postea in quodam casu recipitur.*
6 *Potestas alienandi,licet pendente lite à iure interdicta sit super suspitione tamen dilapidationis factũ iudicis requiritur*

SI quis dilapidator est bonorũ Ecclesiæ,hęc est manifesta & rationabilis causa quare potest à dignitate remoueri,probat.tex.in.cap.2. de stat.mona.circa fi.& vide tex.in c.Si quis presbyt.50.dist.quem sic summat Præpo.Presbyt.vel diaconus vendẽs sacra vasa Ecclesiæ deponẽdus est,poterit tamẽ episcopus cũ eo dispensare, quĩ text.etiam probat ꝙ clericus in hoc cõmittit sacrilegiũ. Patronus vero clericus,qui res Ecclesię alienat,vel illis damnũ infert si requisitus nõ restituit,suspẽditur ab officio & beneficio donec emẽdet,& si adhuc noluerit emẽdare debet deponi.ità etiam disponit tex.in.l.3. tit. 15. par.1. Et nota quod in isto casu dilapidationis tria specialiter reperiũtur secundũ Anto.post. Hostien. in cap.

cap. Licet Heli.de simon. pen. col. Primum,quod absens & cõtumax condemnatur,etiam lite non contesta.Secundum, quod propter solam suspitionem suspenditur ab administratione is, contra quem fit inquisitio. Tertium,quod quilibet auditur accusans:quæ etiam tria specialia refert & sequitur Anna.ibi in colum.6.Prius tamen admittendi sunt quorũ interest. 16.quęsti.7.capit.Filijs.& 2. quæstio. 7. Qua propter. Forma vero procedendi contra dilapidantẽ est, quod formentur duo processus primusde suspitione dilapidationis,in qua summariè procedi debet:quia timetur ne is , contra quem est inquirendum de veritate,officiales corrumpat , & inquisitionem veritatis impediat, in qua procedi potest sũmatim & sine scriptura ad effectum, vt probata suspitione detur sibi coadiutor,& interdicatur vtrique omne genus alienandi, & tunc probata suspitione licet leui.& per coniecturas debet suspendi ab administratione , quæ suspensio operatur effectum, quod solum perdet potestatem administrandi in temporalibus, non vero in spiritualibus. Secũdus processus de veritate dilapidationis,in quo proceditur plenariè , & inuenta veritate deponitur ab administratione in perpetuum,taliter quod quo ad actum , & quo ad ius remoueatur ab administratione spiritualium & temporalium,licet non degradetur ab ordine , & sic eijcietur dilapidator ab Ecclesia, & alijs præficietur , & iectus remanebit in ordine , sed non habet ordinis executionem , cum sit effectus infamis per sententiam. Quæ omnia colliguntur ex Archi.in cap.Vobis. & in c. Vulteranę. 12. quæstio.2. & ex Anto.in ca.Venerabili.de offic. delega.& in cap. Licet Heli. de simo.& ex Ioan. de Anna.ibi, col.5.& ex Abb.in dict.cap.Venerabili complectendo substantiam dictorum suorum:Abb. tamen vbi supra , in hoc secundo processu quando de veritate agitur quo ad pœnam imponẽdam conuicto de dilapidatione distinguit,quod aut fuit actum criminaliter,& debet deponi , allegat tex.in.c.Apostolicos,& c. Monemus.12.quęsti.2.cuius opinionẽ sequitur in hoc Præpos. in dict.ca.Vobis,propè fi.Aut fuit actũ ciuiliter,& debet solũremoueri à beneficio,& alius est ad illud promouendus, allegat text. in d.cap.Licet Heli.quam distinctionem habuit ab Anton.ibi,licet eum non referat, qui etiam plus dicit , quod debet deponi etiam ab ordine,& vide eundem ibi,& in d.cap.Licet Heli.tenentem quod si prælatus nõ potest conuinci de dilapidatione,& est infamatus,debet se purgare. Et aduerte quod Abb.in d. ca. Venerabili.dicit quod hic processus de quo supra habet locum, quando procedit per viam inquisitionis , seu denuntiationis sed si accusatur quis de dilapidatione , non est necesse vt prius inquiratur, an sit suspectus sed potest procedi super veritate. Cũ autẽ totus hic noster libellus in denuntiatione fiscalis,& non in accusatione fundetur , per hoc constat quod debebit in no

ſtro propoſito formari duplex proceſſus. Crederem præterea quod licet verũ ſit quod Abb. dicit, quod accuſationem nõ eſt neceſſe pręcedere inquiſitionẽ de ſuſpitione. Si tamen accuſator peteret pendente accuſatione accuſatum ſuſpendi ab admĩniſtratione, tũc neceſſe eſſet ſaltem ſummarie de tali ſuſpitione cognoſci, & illa probata poſſe procedi ad ſuſpenſionem, vt ſupra quia ſola pendentia accuſationis de dilapidatione non ſufficeret ad ſuſpendendum reum ab adminiſtratione, vt notat Anto. in dict. c. Licet Heli. col. penul. & Præpoſ. in dict. cap. Vobis. 12. quæſtio. 2. Sed in materia huius noſtri. c. vide Abb. in dicto. cap. Licet Heli. pennl. col. vbi dicit quod in veritate ſuper modo procedendi contra dilapidatores iura loquuntur vario modo, quia principaliter habemus tex. in iſta materia ibi, in dicto capit. Licet Heli. in d. cap. Venerabili. & in c. Vobis, & in c. Vulteranæ. 12. q. 2. cum alijs, & videtur quod non poſsint recte reduci ad concordiam, niſi vnũ ſuppleatur per aliud. Vnde putat ipſe propter hanc iurium varietatem eſſe committendam iudicis arbitrio, quam viã debeat accipere, & ideo conſiderata qualitate denunciatium & denunciati, & fama ſi qua habetur, quandoque iudex à principio interdicit à poteſtate alienandi, prout factum fuit in dicto cap. final. de accuſation. quandoque interdictione non facta procedit ſuper ſuſpitione, vt ibi: & probata ſuſpitione poterit ſecũdum eius qualitatem & quantitatem in partem vel in totũ ſuſpendere, vt ibi, vel dare ſibi coadiutorem, vt in dict. cap. Venerabili. & quod ſic poſſunt reduci ad concordiam iura, & opiniones plures quæ verſantur in hoc. Cuius opinionem videtur quodammodo ſequi Fel. in d. c. Venerab. dum in noſtro propoſito, & in materia dilapidationis videtur ſe remittere ad doctores, ibi, maxime ad Im. ibi, & ad Abb. in d. cap. Licet Hel. Et nota quod dicit Anto. in dict. cap. Licet Heli. in penult. col. quod dicitur probari ſuſpitio dilapidationis ſi eccleſia habeat magnos redditus: & nihilominus prę latus eſt magnis debitis obligatus, & quod non poterit ſe excuſare obtẽtu nobilitatis, quia quãtuncunque ſit nobilis, debet ſe reſtringere, & tẽperare, ſecundum eccleſiæ facultatem. Quod non videtur ſimpliciter tenendum, quia ſi prælatus dilapidat redditus annuos eccleſiæ ad ſuã tantum menſam pertinẽtes, nõ dicetur tunc dilapidare bona eccleſiæ, ſed redditus ſuos. Propter quod non videtur eſſe procedendum contra eumtanquam contra dilapidãtem bona eccleſiæ, niſi intelligat Anton. quando debita, quibus erat obligatus prælatus, eſſent contracta ratione eccleſiæ. nam cum ad illa etiam teneatur ſucceſſor iuxta text. in capit. 1. de ſolu. dicetur tunc. dilapidare bona dignitatis quum per ſuperfluitatem ſuorum ſumptuum obligat ſucceſſorem ſuum in ea. Inſuper Barba. in dicto. capite. Venerabili. in 6. & 7. columna ſimpliciter refert plures & varias opiniones

nionis in ista materia, & posterarum relationem dicit quod magna molestia est sibi in inferendis tot opinionibus, & quod veritas non habetur ex illis, & quod esset necessaria Papalis decisio, vt tot iura varia, & diuersa reducerentur ad concordiã, & postea in colum. seq. refert opinionem Legistarum in proposito, & dicit quod etiam ex dictis eorum non apparet veritas, sicut neque ex dictis Canonistarum, & quod absoluat Appollo. Et tandem ipse pro veritate dilucidanda in isto passu suscipit duos casus examinandos. Primum an pendente lite si per suspitionẽ dilapidationis sit interdicta ipso iure potestas alienandi, an sit interdicẽda à iudice. Secundum an sit interdicenda administratio, an debeat dari coadiutor, quos duos casus prosequitur per duas colum. sequentes, & tandem ex eis
6 elicit tres conclusiones. Quarum prima est, quod licet à iure sit potestas alienandi interdicta, pendente lite super suspitione dilapidationis, tamen requiritur factum iudicis, quam dicit esse contra Hostiens. & sequaces de quo articulo vide Aretin. in dicto. capit. fina. de accusa. reliquas duas referre non curo, quia primam earum dicit esse contra glossas Decreti, & Decretaliũ, & contra omnes Docto. vsque ad suos dies. Secundam dicit esse contra scribentes, propter quod satis videntur parui pendendæ à doctoribus, qui magis veritatem, quam superfluam subtilitatem quærunt, & alij referre studeant. In tanta igitur Doctorum varietate, nimirum si nos quid verum sit non facile possimus eligere. Vnde videtur posse teneri forma duplicis processus, de qua supra cum temperamento opinionis Abb. in dict. capite. Licet Heli. in qua multum credit in hac materia committendum arbitrio iudicis.

ANNOTATIO.

ADDE quod huius capitis argumentum vehementer expoſcit, vt hoc loco ſcribantur potiſsimæ pœnæ, quibus bonorum Eccleſiæ monaſteriorum, & aliorum piorum locorum, alienatores vſurpatoreſq; puniantur. Hoc ſanè canonicæ noſtræ practicæ accommodatiſsimum eſt, nec alibi opportunius tractari poteſt.

PRIMA igitur pœna eſt, quod qui bona Eccleſiæ alienat deponi debet. capit. diaconi. 12. quæſtione. 2. cap. ſi quis de reb. Eccleſi. non alienand. Regia. l. 11. titul. 14. part. 1. Si tamen clericus, ad rem alienatam conuenitur, ſtatim reſtituerit, vel damnum Eccleſiæ reſarcit, à dicta pena eſt immunis, ita ſcribit Hoſtienſis. in ſumma titulo de aliena. rerum Eccleſiæ. §. & quæ ſit pœna, idem tenuit gloſſa. in capite. 1. 17. quęſtion. 4. idemq; ſequuti fuerunt venerandæ antiquitatis viri nempe Tancre. Vicenc. & Gofredo. in capite. ſicut. de electiõn. Contrariam tamen ſententiam tenet gloſſa. in dict. quod ſicut. in verſiculo final illius text. authoritate innixa, quę videtur probare, quod

quod sit necessarium, quod gratiose ad pœnam euitandam cum alienatore dispensetur. glo. in. c. Apostolicos. 12. quæst. 2. & hanc probat Hostien. Ioann. Andr. Abb. in dict. cap. sicut. & in. c. si quis. de reb. & Eccles. nó alien. & negari nó potest opinionem istam communem esse, & forte veriorem, licet prima maxima innitatur æquitate, eamque approbat dicta egregia Parti. lex & ibi not. Gregor. in verb. *Estas penas.*

Secunda pena est excommunicatio. text. in dict. cap. si quis presbyterorum, & in cap. omnes Ecclesię. 17. quęst. 4. Reg. lex supradicta.

Tertia pœna est sacrilegij. text. in dict. c. omnes Ecclesiæ. quem ad hoc perpendit Petrus Rebuff. in comp. aliena bono. Ecclesiæ. num. 108.

Quarta pœna est periurij, eo quod beneficiati omnes se ipsos iuramenti vinculo astringunt, non alienaturos bona Ecclesiarum promittuntque ea non diminuere. text. in capit. prohibemus. de censib. text. in dict. cap. si quis presbyterorum.

Quinta pœna est quod qui vēdit, vel indebite alienat bona Ecclesiarum simonię crimine illaqueatur, ita Archidiac. in capit. Saluator. in fine. 1. quæstio. 3. qui hoc tenet per text. illum in versicul. quisquis, & in cap. si forte. 17. quęstion. 4. quæ pœna tunc locum obtineret, quando res sacra venderetur, ita intelligit Rebuff. in d. compendio. num. 113.

Sexta pœna est quod talis alienatio est nulla. text. in cap. sine exceptione. 12. quæst. 2. & hoc ipso iure idque verba illius. cap. insinuant. cum dicit. *Irrita enim Episcoporum venditio.* De quo est text. iuncta glos. in auth. ex causa. C. de lib. præteri. cum alijsque breuitati consulens omitto. Et hęc venditionis annullatio pœna est glo. in cap. cognoscentes. de consti. vbi docto. Ex quo sequitur quod emptor rei Ecclesiæ, vel alius qui ex cōtractu nullo rem possidet, eam cum fructibus restituere tenetur. tex. in. d. cap. si quis presbyterorum. & in cap. grauis. de resti. Spoli.

Septima pœna est, quod res alienata ad Ecclesiam restituitur nullo dato pretio. text. in cap. 1. de Schisma. vbi Ancharra Emptor vero recursum habet contra venditorem ad pretium, non vero poterit vti retentione rei Ecclesiæ, vt not. in dict. ca. fin. Rebuff in dict. comp. num. 115. sed vtrum emptor male fidei possit repetere pretium ab alienante glo. in authē. qui res. C. de sacro. Eccles. tenet quod sic quam ibi sequitur Cin. & Bald. glos. in. c. hoc ius. 10. q. 2. Ant. de Butri. in cap. ad audientiā de reb. Ecclesię non ali. Hostien. in dict. §. & quę sit pœna. Quanuis contrariam opinionem, imo quod nec pretium repeti possit à prelato male alienante, tenet glo. in. l. iubemus. C. de sacros. Eccles. & in. l. quemadmodum. C. de agricoli, & censi. libr. 11. & in auth. de nó alien. & emphyt. §. si quis igitur coll. 2. & in d. ca. ad audientiam, Bar. in dict. auth. qui res. Abb. in dict. cap. si quis presbyterorum in fine. Imo. in dict. capit. ad audientiam. colu. 3. & 4. vbi hanc opinionem communem esse fatetur,

tetur,& dicit,quod saltim in foro ecclesiastico difficile foret in practica contra eam obtinere. Prima tamen opinio approbata est dict.Regia.l.Parti. in verbo, *Mascontra.* Et eam intelligit ibi Gregorius respectu pretij quod emptor dedit non vero alterius interesse.

Interpretatur Extra constitutio. Pau. Secũdique prima est. de reb. Eccl. non ali. inter communes.

Octaua pena est,quæ cum alijs colligitur ex Extrauagan. constit. Pauli secundi Pontificis Maximi quæ est prima titul.de reb. eccles. non alienand.inter extrauag.com. vbi contra eos qui alienant,vel locant, vltra trienniũ bona immobilia, vel mobilia pretiosa ecclesiarum, extra casus à iure permissos, excommunicationis pœna infliguntur, & si Episcopi vel Abbates fuerint,Ecclesię ingressus illis interdicitur,quod si lapsis sex mensibus,indurato animo perseuerauerint,à regimine suarum ecclesiarũ,& administratione monasteriorum,quibus pręsunt,in spiritualibus & temporalibus eo ipso sunt priuati. Inferiores vero prælati, seu Priores, vel quicunque alij habentes beneficia curata,vel simplicia,seu dignitates,& administrationes, vel officia ecclesiastica regularia, vel seculania, sunt priuati: eo ipso, quod alienant, suis beneficijs, quorũ res vel bona alienarunt, vel dignitatibus, illaq; vacare cẽsentur,absq; aliqua declaratione,quæ quidẽ beneficia possunt cõferri,libere per ordinarios, ad quos de iure collatio spectat.

Circa quam constitutionem illud notandum censeo, controuersum esse inter Doctores an ea sit vsu recepta. Si quidẽ Bertachi.in tracta.de Episco.in.36. quæstion.secundo volumin. tracta.diuersor.doctor vbique seruari affirmat.& Anton. de Prato.in tracta.de iurisdict. Episco. ca.5.eodem.2.volumin. eam vsu receptam esse fatetur D. Petrus Auenda.in lib.1.de exequẽ.mandat.Regul.cap.4. nume.5. vbi dicit quod quotidie emanant literæ Apostolicæ ad eius obseruationem, & inuehitur in eos qui eam vel non esse receptam, vel contra eam validam esse consuetudinem scripserunt dicens in aduertenter fuisse locutos. Caiet.autẽ in summa in verbo, excommunicatio casu .75. in aliquibus locis quo ad nihil,in aliquibus quo ad aliquid receptam esse attestatur & D. Præsul. Couarru.lib.2.variar.resolutio. ca. 16.numer.6. scribit apud Hispanos, sæpe in forensibus controuersijs vidisse eam adduci, & quandoque admissam fuisse, & quandoque neglectam, proinde iudicis examinationi rem hanc dimittit,& de eius vsu, dubitat etiam summa Armil.in parte locatio,eam tamen in supremo celeberrimoque Lusitano senatu receptam fuisse testatur celeberrimus,& doctissimus illius consiliarius Anton.à Gama. decis- *Anto.à Go.Lusi: laudatur.*
sion.lusitani.156.numer.2. egregius vero Martin.Nauarr.in manuali confess.cap.27.num.150. hanc controuersiam ita diffinit, nempe vt existimet nulibi receptam esse quo ad pœnas illas extrinsecas, priuationis beneficiorum & alias. Secus vero quo ad pœnam intrinsecam nullitatis alienationis, & locationis factæ in plures quam in tres

annos

annos, itaque teſtatur Salmaticę ſententiam tuliſſe, qua irritam & nullam quandam bonorum Eccleſiæ locationem vltra trien nium iudicauit, non tamen clericum celebrantem qui eam fecit, & illius decreti cenſuris irregulare eſſe exiſtimauit, quod veriſsimum & mirum in modũ notandum eſſe cẽſeo, & ita quidem ſupradictæ opiniones conciliantur.

Aduerſus vero illos qui bona Eccleſiarum vel piorum locorum occupauerint tam clericos quam laicos, nouiſsimæ pœnæ ſtatutæ ſunt in ſacro Concilio Trident. Seſsione. 22. capit. 11. de reformati. Et duodecim. pœnas ſtatutas contra perperam alienãtes bona Eccleſiarum ſcripſit Guil. Rodoan. in tracta. de rebus Eccleſiæ non alienan. quęſtio. 21. fo. 447.

Publicis ſpectaculis.

CAPVT. LXXII.

1 *Clerici in publicis ſpectaculis intereſſe non debent.*

2 *Clerici huius criminis perpetratores, de iure Cæſſarum tribus annis ab altaris miniſterio ſuſpenſi, in monaſterio redigũtur, de iure vero Pontificio, condigna pœna, iudicis arbitrio ſunt puniendi.*

3 *Clerici intereſſe non debent ludis, oſtentationibus, executionibus damnatorum ad mortẽ, tauricidijs, ſeu alijs voluptuoſis humanis delectationibus.*

SI enim hominibus cũctis obeſſe plurimũ, moreſq; corrũpere ſpectacula Lactãtius oſtẽdit, ob idq; fugiẽda cõſuluit in lib. 6. diuinarũ inſtitu. c. 2 oin fi. maxime ſub his verbis. Vitanda ergo ſpectacula omnia, non ſolum ne quid vitiorũ pectoribus inſideat, quæ ſedata & pacifica eſſe debent, ſed ne cuius nos voluptatis conſuetudo deliniat, & à Deo atque à bonis operibus auertat. Quis inquã ambigere poteſt, quam indecens ſit eccleſiarum obſequijs mãcipatos viros illis delectari? Vnde merito miniſtris altaris, ac quibuſlibet clericis prohibitũ fuit in Cõcilio Laodicẽ. in Canone. 54. de quo in cã. Non oportet, lo. 2. de conſec. diſtinct. 5. ſpectaculis aliquibus quæ in nuptijs, aut in ſcenis exhibentur intereſſe, & ſancitũ fuit eos debere fugere, & abire de conuiuio antequam themelici ingrediantur, vt ibi. Quodque nõ debeant ſpectaculis intereſſe ſcripſit Iſidorus, vt in c. His igitur. 23. diſtinctio. & quæ etiam turpia ſpectacula illis inhibeantur, habetur in c. Preſbyteri. 34. diſtinct. quod eſt Cõcilium Agathenſi. in Can. 39. & inſuper in antiqua illa & felici Eccleſiæ ętate, non ſolum Pontifices maximi & cæteri Prælati eorum coadiutores, ſed etiam Imperatores ipſi quantumuis vniuerſi fere orbis regimine præpediti, clericorum honeſtati ac ſuorum morum reformationi vacauit, non ignari quidem quantum officiat à ſacerdotibus & clericis in reliquum vulgus

gus exempli mali virus efflatũ adeòque huiuſce honeſtatis erát ſoliciti, vt plura clericis omnibus interdicerent, quæ infelici hac tempeſtate noſtra, leuiſſima fore videntur. Cuius rei exẽplum eſt quod Iuſtinianus Imperator non ſolum Epiſcopis, ſed etiam presbyteris, diaconibus, ſub diaconibus, & lectoribus, ac omnibus alijs cuiuſlibet venerandi collegij ad quodlibet ſpectaculorum ſpectandi gratia venire prohibuit.

2

In hoc vero delinquẽtes, vt tribus annis à venerabili miniſterio prohiberentur, & in monaſterio redigerentur ſtatuit, vt in auth. de ſanct. Epiſcop. §. interdicimus. colla. 9. quæ quidem pœna, & ſi vti ab Imperatore clericis inflicta, videatur non imponenda: monere tamen debet prælatos omnes, vt ſimilia clericis prohibeant, ac contemptores, pœna digna caſtigent. Et vide Cardina. in clemen. Ne agros §. Porro. column. 2. de ſtat. monach. referentem Lau. qui per tex. ibi, & in dict. §. Inter dicimus, & per text. in capit. Sententiam ſanguinis. ne cleric. vel monachi, dicit quod clerici non debent intereſſe ludis, oſtentationibus, duellis, executionibus dãnatorum ad mortem, clandeſtinis matrimonijs, & alijs voluptuoſis, ſeu alijs in humanis actibus laicorum, ex quibus probabilis videtur aſſerentium opinio, ſcilicet non licere clericis, maxime ſacerdotibus tauricidijs intereſſe. [a] Quippe cum in ficiari nemo valeat quod ille actus inhumanus ſit, & antiquã redolens barbariem, & in quo plures ex inde hominum ſequãtur interitus, tantoque ſoleant iucundiora reputari ſimilia ſpectacula, quanto fœuior in homines fuerit taurorum ferocitas iaculis laceſſita. Vt autem ad hoc abſtinerent clerici in ſacris ſaltem conſtituti, honeſtum & æquum ducerem, vt hoc ſynodali decreto per omnes diœceſes prohiberetur pœna cõdigna cõtra facientibus impoſita.

3

a

A

Auricidijs intereſſe. Adde egregiam. l. 58. titul. 5. part. 1. & miror non eſſe allegatam à noſtro auctore, inquit enim lex illa. *Cuerdamente deuen los Perlados traer ſus faciendas, como homes de quien los otros toman exemplo, aſsi como de ſuſo es dicho, é por ende no deuen yr á ver los juegos, aſsi como á lançar, ò bohordar ò lidiar los toros: ò otras beſtias bravas nin yr á ver los que lidian. Otroſi non deuen jugar dados, nin tablas, nin pelota, nin tejuelos, nin otros juegos ſemejãtes de eſtos.* Idẽ decretum eſt in conci. Bracharẽ. 4. acti. 5. capit. 8. in vltima parte & in concilio Cæſarauguſtano anno. 1566. capit. 1. & in Synodo Valenti. actione. 1. & Conci. Prouintia. Toletan. anno. 1565. acti. 3. capite. 26. in dicta tamen parti tælege in verbo, *Lidiar los otros,* Gregorius examinat an taurorum agitatio permiſſa ſit: quam licitam eſſe iudicabit Ioannes à Medina in codice de reb. reſtituend. quæſtion. 2. verſiculo corollarie ſequitur, quo loco ſcribit eos qui rempublicã moderãtur à peccato immunes eſſe, ſi adhibita diligentia neceſſaria ne mors aut damnum ſequatur tau-

Tauros agitare an ab ſq; peccato liceat.

ros

ros agitari permisserint. Illi vero qui in plateis tauros agitant, si id temere non fecerint, sed locum propinquum, vel receptaculum habuerint, ad quod possint confugere, vt incolumes reddantur, pari ratione excusantur alioqui peccarent temere, & improbide tauros agitantes, suis viribus & industriæ confidentes. Quod vero attinet ad illos qui dictis ludis afsistunt, dummodo non de peccato aut negligentia si qua in rectoribus fuit, nec de currentium temeritate, nec de damno alicui ex taurorum agitatione eueniente lętentur à peccato excusantur. doctissimus tamen Gregor. in dict. glos. dictæ legis Partitæ taurorum ludum maxime noxium arbitratur, in quo nulla diligentia (vt ille inquit) sufficiens est ad pręcauendas mortes percussiones, damna quæ frequentissima ibi contingunt. Et ea ratione Martin. Nauarr. in manu. confessor. Latino. capite. 15. numero. 18. quibusdam rationibus adductis ibi testatur olim tenuisse hanc taurorum agitationem, absque mortali peccato fieri non posse, postea tamen mutato consilio affirmare hoc non audet, dummodo fiat cum moderamine, & adhibita cautela, sed quia id raro continget iustissimam fore legem qua taurorũ agitatio prohiberetur, quam sanctissimus Pius Quintus Põtifex Maximus sanciuit quæ vulgo circunfertur.

Sed dictæ constitutionis pœnę & censuræ in his Hispaniarum regnis, quo ad laicos nec non milites quaruncunque militiarum, reuocatæ sunt iam à sanctissimo domino nostro Gregorio Decimo tertio Pontifice Maximo: qui nunc feliciter catholicæ Ecclesiæ est. Cuius decretum in studiorũ gratiã quia vulgo non patet hoc loco scribere decreui.

Ad futurã rei memoriam.

EXponi nobis nuper fecit charissimus in Christo filius noster Philippus Hispaniarũ Rex catholicus quod felicis recordationis Pius Papa prædecessor noster, periculis fidelium occurrere volẽs, per suã cõstitutionẽ, omnibus Principib⁹ Christianis, cæterisque personis in ea expressis, sub excõmunicationib⁹, & anathematib⁹ & alijs cẽsuris & pœnis, prohibuerit, ne in eorũ locis, specialibus, vbi taurorũ aliarũq; ferarũ bestiarũ agitationes exercẽtur, fieri permitterẽt: aut illis quomodolibet interesse, prout in eadẽ cõstitutione latius cõtinetur. Nihilominus idẽ Philippus Rex regnorũ suorũ Hispanorũ vtilitate motus, quæ ex agitationibus taurorũ huiusmodi prouenire solita erat, nobis humiliter supplicari fecit, vt in præmissis opportune prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos ipsius Philippi Regis, nobis in hac parte humiliter porrectis supplicationibus inclinati, excommunicationis, anathematis, & interdicti aliarũque ecclesiasticarũ sententiarum & censurarum, in ipsius Pij prædecessoris constitutione contentas pœnas in eisdem Hispaniarum

Regnis

Regnis, quo ad laycos ac fratres milites tantũ, quarũcunque militiarũ etiã præceptorias, & beneficia ipsarũ militiarũ protẽpore obtinẽtes, dũmodo dicti fratres milites sacris ordinibus initiati non fuerint, & agitationes taurorum festis diebus nõ fiãt, autoritate apostolica tenore præsentium tollimus & amouemus præmissis alijsque in contrarium facientibus non obstantibus, quibuscunque (Prouiso tamen per eos ad quos expectauit) quod ex inde alicuius mors quoad fieri poterit sequi nõ possit. Datis Romæ apud sanctum Petrum sub annullo piscatoris die. 25. Augusti. 1575. Pontificatus nostri anno quarto.

Clericitaurorũ agitationibus interessentes grauiter peccant.

Et ideo taurorum agitationes quæ metu censurarum aliarũ vel pœnarum extrauagan. Pij Quinti relegatę erant in Hispania, iã sunt frequentissimę. Clerici vero eis assistere non possunt, cum ecclesiastico ordini indecorum sit, eius ministros hisce spectaculis interesse, licet multi salutis æternę prorsus immemores, & grauiter mortaliter peccantes, temere non obseruent. In dicto Concilio vero Prouinciali Toletan. celebrato anno. 1566. acti. 3. cap. 26. clerici qui in hoc deliquerint prout ibi diffinitur ordinarij arbitrio puniri debent.

Clandestinis nuptijs interessentes.

CAPVT. LXXIII.

1 *Clericus, qui interfuit cõiungio clãdestino, qualiter puniatur*
2 *Suspensus ab officio an sit suspẽsus à beneficio.*
3 *Episcopus vel parochialis sacerdos an huius c. suspensionẽ possit propria absolutione tollere.*
4 *Hodie in pluribus locis cõsuetudo viget, vt prælati dispensent quod sine bannis cõtrahere possint qui nubere volunt.*

PArochialis sacerdos cõtemnẽs prohibere tales nuptias, aut quilibet alius etiã regularis, qui prẽsumit illis interesse, 1 a
suspenditur ab officio per trienium, b & punitur grauius si culpę qualitas postulauerit, vt in c. fin. de clandest. despon. Et licet tex. ibi solum dicat quod in hoc delinquens suspenditur ab officio, intelligendum est, quod talis suspensio inducit etiam suspẽsionem à beneficio cum hoc sit regulare, vt not. glo. in clemẽt. Cupiẽtes de pœn. in glo. magna versi. Et not. & in c. latores, de cler. excommun. minist. & doct. in c. Pastoralis. de appella. vbi etiam glo. fi. & ita tenet Cardin. in dict. c. fin. quẽ refert & sequitur Præpo. ibi in fin. colum. Tẽpus autem trienij poterit minui vel augeri ex causa vt not. Host. ibi, quem sequitur idem Præpos. in dict. fin. column. qui pro eius opinione ponderat tex. ibi. dum dicit, grauius puniẽdus, &c. Imo plus dicit Hostien. secundum eũ quod ab hac suspẽsione poterit absolui ab ordinario, vel suo parochiano, ex quo nõ reseruatur sedi apost. arg. tex. in cap. Nuper de senten. excom. nisi per constitutionẽ legati in prouincia de cõsensu synodali fuerit absolutio reseruata, nã tũc etiã episcopus nõ posset absoluere. Ego tamen

b

2

3

men dubito in quantum Do. dicunt quod absolui poterit a suo parochiano; arg. d.c. Nuper. ꝙ hoc sic verũ in illo casu: quia ille tex. loquitur in excommunicatione, in qua vertitur periculũ animæ, quod quis sit, vel moriatur excommunicatus, quod nõ est in suspensione. Item loquitur quãdo difficile est ex aliqua iusta causa, quod ad ipsum excommunicatorem absoluendus accedat. Item ludibrio esset pœna ista suspẽsionis per triennium, si statim post illam incursam posset sacerdos absolui à suo parochiano. Præterea pęna ista imponiturpresbitero parochiali, quo modo ergo poterit iste habere alium presbyterum parochialẽ suum, qui illum tãquã parochialis & proprius sacerdos absoluat. Imo quod nec ab Episcopo possit absolui sacerdos qui hãc pœnam incurrit, magis in specie probat glo. in cap. Cupiẽtes in. §. Cæterum, in verbo, suspensos. de elect. libro. 6. dum dicit, quod tex. in. d. ca. Nuper nõ habet locum in suspensione: & licet sequamur opi. glo. in clem. 1. de hæret. in. §. verum. in verbo excommunicationis, quæ videtur extẽdere. d.c. Nuper. ad suspensionem quando non fuit ad tẽpus determinatum, & dicit nõ habere locum quando tẽpus est determinatum, adhuc nõ potest procedere opin. Hosti. & Cardi. in casu nostro. Quum hic suspẽsio sit limitata ad triennium: nec etiam procedere potest eorum opi. si ommissis glo. prædictis sequamur opinionem Pauli, in clem. 1. de reb. Eccles. non alie. quam videtur sequi Domi. super. d. gl. in verbo, suspensos, dũ vult quod aut lex ponit suspẽsionẽ propter pęnam, aut propter cõtumatiã primo casu, inferior non potest absoluere, nisi esset causa vrgens, secundo, inferior absoluit, & sic procedit d.c. Nuper. Nam etiam secundum istam distinctionem non potest procedere dicta opinio Host. & Card. quia aperte constat quod in casu nostro suspẽsio nõ incõtumaciam, sed in pœnam imposita est & sic per supradicta videtur, ꝙ non sit vera opinio dictorum Doctorũ quo ad casum nostrũ quam nusquã ab alio impugnatam legi. Cum autem hodie in pluribus locis consuetudo inualuerit, vt prælati dispẽsẽt quod sine bannis præcedentibus contrahere possint qui nubere volũt. vt facile est videre in aliquibus diœcesibus, & vt de consuetudine eadem attestatur Petrus de Palude in. 4. sentẽtiarum dist. 28. quæst. 2. art. 3. cõclu. 3. eodem modo videtur quod ex tali dispensatione celebrandis nuptijs possint interesse.

c

4

d

Tales nuptias. Adde quod ad hoc vt huius capitis pęna imponatur matrimonium clandestinum dupliciter considerari potest (alijs omissis.) Primo quoties matrimonium absque testibus contrahitur. Secundo quoties testibus præsentibus, prætermissis tamen denuntiationibus Ecclesię. glosa. not. in capite cum inhibitio. de clandesti. dispensatione tradit Dẽni. in. l. quo tutela. §. clam. ff. de rẽg. iur. Domi. Soto in 4. senten. dist. 28. q. 1. artic. 1. Spe-

A

1.Specul. coniungior.1.part.arti.10.in prin.Regia.l.1.ti.3.par. 4.Marti.Nauàrr.in manuali. cõ fesso.cap.22.num. 7.Didac. Perez in.l.1.tit.1.lib.5.ordi.versic. plura tamen se offerunt.

B *Clericus qui matrimonio clã destino inter fuit qua pœna plectendus sit.*

Suspenditur ab officio per triennium. Adde Regiã.l.4. tit.3.parti.4.D.Couarru. in.4. Decretalĩ.2.part.cap.6. nu.13. quo loco scribit suspensionẽ istam ad beneficium etiam extendi posse. Florent.in.3.p.titu.1.c. 16. Hæc tamen suspensio ipso iure non imponitur,sed iudicis sententia desideratur,quod manifeste colligitur ex dict.cap. cum inhibitio.§.fin.ibi. *Suspendantur.* Et sic per sententiam cum illud verbum,*Suspendãtur.* actum iudicis in futurum exigat,& ea ratione est canon ferendæ non latæ sen tentiæ glo.in.l. in criminali. in verbo,habeatur.C.deiurisdi.omni.iudi.tradit.Felin.in cap. Rodulphus.nu.24. de rescrip. Roman.sing. 2. Hyeroni. Gig.in tract. de pẽsioni quęs.8.Sylvest. in summ.in verbo, excommunicatio.1. quęst.9. Matthes.singu.112. & nouissime D. Perez. in.l.1.ti.1.lib.5.ordin.fol.32. ver si.circa præmissa.

Hodie vero ex sacrosancti Cõcilij Tridentini decisione Session .24. c.1.de reforma. Parochus,vel alius sacerdos,qui cum minori testium numero, quam ibi statuto,& testes qui sine parocho,vel alio sacerdote, de ordinarij seu parochi licẽtia,in his clãdestinis matrimonijs interfuerint, nec non contrahentes ipsi grauiter pro arbitrio ordinarij puniũtur. Circa quod decretũ quatenus huius capitis argumẽto conuenit nõnulla censeo consideratione dignissima.

Primo ante omnia sciri oportet,quod in dicto decreto quædam solennitates statutę sunt, quę pro maiori matrimonij solennitate desiderantur,quædam vero statuuntur,quia sunt de necessitate Sacramenti.de solennitate enim sunt banna, ędicta,publicationes in ecclesijs,vt maiori solennitate tantum Sacramẽtum celebretur, de substantia matrimonij est,quod coram parocho,& duobus vel tribus testibus fiat,quod si hoc omittatur nullum est matrimoniũ. Quod ex dict.Concilio manifeste colligitur,quia clausula decreti irritantis non refertur ad eam denuntiationum solennitatẽ, sed ad aliam, nempe vt matrimonij contractus substãtiali forma ibi statuta contrahatur, & ita inquit. *Qui aliter quam præsente parocho,vel alio sacerdote,de ipsius parochi,seu ordinarij licentia,& duobus vel tribus testibus matrimoniũ cõtrahere attẽtabunt,eos sancta Synodus ad sic cõtrahendum,omnino inhabiles reddit,& huiusmodi contractus irritos,& nullos esse decernit,prout eos præsenti decreto irritos facit & annullat.* Si enim catholicũ cõciliũ voluisset matrimoniũ nullũ reddi,ex defectu denũtiationũ hoc expresisset pro ut expresit deficientibus parocho & testibus, prout in simili disposuit tex.in c. inter corporalia post mediũ de trãsla. Epis. vel electi ibi. *Vnde si circa trãslationẽ idẽ fieri voluisset,q̃ de cõfessione dixerit,& de trãslatione poterat expressisse.* Quod etiã ex eo fulcitur nã sihę denũtiationes de

Sacrũ concilij.Trid. Sess.24. c.1.de reform.circa illa quæ formã, & solennitatem matrimonij concernũt, interpretatur.

siderentur pro forma matrimonij, minime sane Catholicũ concilium facultatem concederet ordinarijs, vt ex causis possent eas omittere arg. eorum quæ tradit Barto. in l. si in lege. ff. locat. Paul. de Castro in l. qui Romæ. § Flauius. ff. de verbo. obliga. vbi latissime Alexand. num. 8. Feli. in cap. cum dilecta nu. 6. de rescrip. Deinde hanc rem comprobat, qui iure antiquo matrimonium contractum absque monitionibus firmitatẽ obtinebat ca. cum inhibitio. de cland. despon. Sacrum vero conciliũ minime corrigit, sed innouat dictum ius antiquum Concilij Lateranensis cum dicit. *Sacri Lateranensis Concilij sub Inno. tertio celebrati vestigijs in hærendo præcipit.* Et sic in nullo corrigit, ideo mutandum nõ est. l. præcipimus. C. de appellat. & casus ille omissus remanet in dispositione iuris communis l. commodissime. ff. de liberis, & posthum. quia si voluisset annullare expressisset. l. item apud Labeonem. §. ait Prætor. ff. de iniu. cap. ad audientiam. de renun. Istum dicit germanum intellectũ dicti Concilij Ioann. à Rojas in suo epithom. de succesio. cap. 2 nu. 22. & 23. & 24. dicens ita plures à se fuisse iudicatum, sequitur Ioann. Guterrius vir doctus & diligens in tract. de iura. confirma. 1. parte. cap. 51. numer. 25. Ioann. Matiençio in Rubri. tit. 1. lib. 5. noui ordin. in glo. 1. nu. 34 & 35. Et ita decretum est à Cardinalibus qui sacri Concilij Tridentini interpretationi præsunt quorum decretum infra referã & ita tenẽdum est, licet contrariam opinionem, nempe matrimonium vitari denuntiationũ defectu tenuit Iacob. Menochi. consil. 69. numero. 70. volum. 1. à quo in hoc cauendum erit. Eodem errore labitur idem Menochius consi. 398. volum. 4. & ibi Domi. Bonf. & Ioann. Cepha. qui Menochij cõsilio se subscripserunt.

Peccaret tamen grauiter parochus, qui matrimonium præter missis denuntiationibus celebraret, atque contrahentes ipsi: nec non testes, qui sciẽter in his matrimonijs interfuerint, & in exteriori iudicio condignis pœnis ab ordinario sunt puniendi. Si vero parochus non in inito consilio, nec data opera, sed ex ignorantia credens banna præcessisse, ea omisit: iuxta qualitatem ignorantiæ leuiori pœna puniendus est. Ipsi vero contrahentes, si modo bona fide habuerint, puniendi non sunt, nulla sane eis culpa imputari potest, qui parocho assueranti facta fuisse iam banna fide præstiterunt (prout tenebantur) nec suspicari debebant in huius muneris ministerio fuisse desidem, ita scribit optime meo iudicio Doctor Ioannes Segura in direct. iudi. Eccles. 2. part. capit. 15. numer. 40.

Secundo illud etiam perpendi debet, quod licet parochi præsentia, vel alterius sacerdotis interueniẽtis, sua vel ordinarij licentia sit de substantia matrimonialis vinculi nõ tamẽ pro eius forma desideratur: quod ipse sacerdos verbis dicti cõcilij vel alijs de more regionis vtatur, ita multis rationib⁹, & arg. adductis probat Illephõs. à Veracruce in

apend.

apendi.ad Specul.matrimon.dubio.4. Non tamen excuſaretur clericus à mortali crimine, & à pœna à ſuo ordinario imponenda, ſi dictis verbis in matrimonijs contrahendis non vtatur, vt ipſe ibi late ſcribit.

Matrimonium corã teſtibus & parocho etiã reluctãte contractũ validũ eſt.

Tertio (licet hoc à multis in controuerſiam adduci poterat) veriſimum & iuri conſonum cenſeo quod licet parochus inuitus, renuens, vel doloſe ad matrimonium celebrandum à contrahentibus, vel alijs ſuo nomine fuerit adductus, dummodo contrahentium verba audiat, & probe intelligat, tale matrimonium firmitatẽ obtinebit. Id ſane in dicto decreto præciſſe pro matrimoniali vinculo expoſcitur quod præſens ſit, vt tanquã teſtis qualificatus, cum alijs qui ibi interfuerint teſtimonium proferre poſsit, & ideo quomodocunque id fieri poſsit, minime viciatur matrimonium, de quo eſt text.inſignis in.l.coram Titio.ff.de verbo ſing. vbi Florentinus iureconſultus, inquit. *Coram Titio aliquid facere iuſus, non videtur præſente eo feciſſe niſi is intelligat. Itaque ſi furioſus, aut infans ſit, aut dormiat, nõ videtur corã eo feciſſe. Scire autem nõ etiã velle is debet: nam etiã inuito eo recte fit quod iuſſum eſt.* Vnde ſi ſtatutũ prohibeat, aliquid fieri ſine præſentia alicuius, ſatis eſt illum eſſe præſentem quanuis nec cõſentiat, nec conſulat id fieri, vt eleganter voluit Bald.in capit. ex parte Epiſcopi. col. 1.de reſcrip. Aretin.in.l.ſi quis mihi bona. §.Si coram.1.not ff.de acqui. hæredi. per id quod voluit Bar. in.l.Modeſtinus.column.1. ff.de dona. quod cũ in inſinuatione ſola præſentia iudicis ſufficiat per.l.omnium. C. de teſtam. ſatis eſt quod donatio coram iudice fiat, abſque eo quod ipſe aliquid faciat, aut decretum interponat. ſequitur Bald in.l.iſtud colum. 2.1.quæſtio.C.de ſacro. Eccleſi. vbi ad hoc allegat text.quem dicit meliorem de iure in.l.vltim. C.de prædi.curi.lib.10. Alexan. in dict.l.omnium.colu.1. And. Tiraquell.poſt leges connuiales gloſſ.7.num. 32. Rurſus hoc fulcitur ꝙ prẽcipuus finis & ~~ſcopus~~ principalis Concilij Tridentini fuit prohibere matrimonia clandeſtina, & mederi malo quod ex eiſdem ortum habeat, eorum videlicet, qui priore vxore cũ qua clam contraxerant relicta, cum alia palam contrahebant. Et ſic in perpetuo adulterio viuebant, vt ex procemio dicti decreti cõſtat, ex quo finalis ratio deduci ſolet, vt in.l.fina.ff.de hæred. inſti. cui malo ſatis medetur, ex parochi præſentia abſque aliquo ipſius miniſterio, vel conſenſu. Præterea hoc ex dicto ſacroſancto Cõcilio corroboratur, quod parochi præſentiam & teſtium ad firmitatem matrimonij equiparat, copula quidem, illa & caſus ſimiles coniungit.l.Seiæ Caio.ff.de fundo inſtruct.ſed præſentia teſtium ſufficit quocunque modo contingat, & quod ſit caſualis & moralis, ita Bald. per illum text. in.l.teſtium numero.6.C.de teſtibus tradit Felinus poſt alios in procem. Decretali.numero.29. ergo & parochi prẽſentia dicto modo ſufficit. Ita ab hinc pluribus annis ſtatim poſt concilium Tridenti-

num, cum de hac quęstione interrogatus fuissem (dictis rationibus innixus) respondi. Et cum casus similis Salmanticę contigisset, cósulti de eo fuerunt Cardinales, qui pontificia authoritate Concilij Tridentini interpretationi prę sunt. qui D. Hieronymo Manriquez Salmanticen. Episcopo, ita responsum præstiterunt.

Reuerẽdissimo domino vti Fratri domino Episcopo Salamantino.

Reuerendissime domine, libellus hic amplitudinis tuæ nomine porrectus, in quo nonnulla continẽtur quæsita adcõtractũ matrimonij spectãtia, propositus fuit in sacra cõgregatione Cardinaliũ, interpretationi Tridẽtini Cõcilij præfectorũ, quorũ hæc fuit sententia.

Nõ pertinere ad substãtiã matrimonij, vt parochus aliqua verba proferat, ideoq; valere matrimoniũ quãuis verba exprimentia cõsensũ prolata sint à cõtrahẽtibus tantũ, dũmodo parochus adhibitus à cõtrahẽtibus, sit præsens, & intelligat, id quod agitur, licet dissentiat, & contradicat, parochũ vero intelligi adhibitũ, etiam si ex alia causa vocatus sit: dummodo ad illum actũ adhibeatur. De parocho autẽ, qui omissis tribus denũtiationibus sine ordinarij licentia, aliquos desponsauerit, an matrimoniũ teneat, cõgregatio censuit matrimonium quidẽ valere. Sed parochũ ab ordinario puniri posse. Hæc sunt quæ sacræ cõgregationi visa sunt, amplitudini tuæ rescribẽda, cui bonã valetudinẽ, & omnia fausta á Deo precamur. Romæ die sexta Ianuar. 1582 amplitudinis tuæ vti frater Philippus Bõcõp. Cardinalis sancti Sixti.

Et ita in causa illa de qua fuerat controuersia dictus dominus Episcopus iudicauit, consilio doctissimi doctoris Bustos Salmãticensis Academię sacrorum decretorũ professoris insignis. Fateor tamen contrahentes ipsos & testes, qui inito cósilio interfuerunt, cæterosque huius criminis reos grauiter ab ordinario esse plectendos. Tum ne tantum scelus impunitũ remaneat. Tũ ne detur ansa passim violandi illã Tridẽtini Cõcilij sanctionem. *D. Bustos laudatur.* *pœna.*

Post hęc vero scripta, peruenerũt ad manus meas, alię cósultationes factæ dictis Cardinalibus & datæ fuerunt. D. Cardi. Garraf. in quadã matrimoniali causa, quę cõtingit inter quẽdã Aluarum, & Catherinã, in ciuitate Genes. ann. 1585. quarum aliquę sunt instituto nostro accommodatissimę, & ideo in studiorum gratiã, hoc loco referẽdas duxi.

Primum igitur dubium propositum, fuit, vtrum prohibitione facta ab ordinario, ne parochus aliquos desponset, ita tollatur iurisdictio parochi, vt ad cõtrahendum matrimonium, contra talem prohibitionem, non sit legitimus parochus, cum possit ordinarius in totum, vel in partem auferre à parrocho

parocho, ex causa iurisdictionem, sicut fit quando reseruantur aliqui casus; & in proposita quæstione maiorem vim habet quia prædictus sacerdos non erat principalis parochus, nec rector proprietarius, sed annuus vicarius qui ad nutum ordinarij poterat remoueri.

RESPONSIO.

Congregatio concilij respondit valere matrimonium contractum coram parocho, cui interdictū est ab Episcopo ne interueniat.

Ex quo secundum dubiū controuertitur, vtrum in proposito casu interuenit parochus, nō inuitus, sed volens contra prohibitionem ordinarij, matrimonium validum sit, vel potius nullum quia non interuenit sacerdos habens iurisdictionem, cum sit sublata ab ordinario.

RESPONSIO.

Congregatio concilij respondit esse validum.

Tertium dubium est, quod si inuitus, & compulsus per vim adsit sacerdos, cum contrahitur matrimonium, præcedente vel non precedente dicta prohibitione, vel tali interdictione, vtrum tale matrimonium subsistat?

RESPONSIO.

Congregatio concilij censuit subsistere.

Quartum dubium, si sacerdos adfuit, nihil tamen eorum, quæ agebantur vidit, neque audiuit, vtrum tale matrimonium validum sit sic contractum, vel potius tanquam sine sacerdote nullius sit ponderis seu momenti.

RESPONSIO.

Congregatio concilij censuit nō valere si sacerdos non intellexit, nisi tamen affectatum esset nō intelligere.

Quintum dubium, si adsit sacerdos, dum conttrahitur matrimonium casu, non cogitans, se ad id vocatum, sed aliud agens audiuit duos inter se contrahentes matrimonium, vtrum sit validum tale matrimoniū, in quo fuit præsens non tamen certioratus neque ad id expresse vocatus: neque interponens suam auctoritatem dicto vel facto, vel potius sit nullum, quasi assistentia auctoritatoria, per concilium requiratur, non nuda vel casualis præsentia.

RESPONSIO.

Congregatio concilij censuit valere, etiamsi parochus aliam ob causam adhibitus sit ad iliū actū.

Quæ decisiones singulares sunt & ideo non vulgariter notandæ. Quarum vltimum secutus fuit cōsulēdo egregius Martin. Nauarr. consi. 20. tit. de spōsalib.

Quartò, est etiam memoratu dignum quod stante hodiedicto decreto concilij, si quis temere audeat contrahere absque parocho, & testibus, non solum tale matrimonium vt clandestinū nullū est, sed nec poterit postea

Matrimoniū nullū propter solenniratis defectum, tam possit valide postea cōtrahi

parochus, huic postea contrahẽ ti auctoritatem præstare: saltim absque ordinarij sui facultate, quod si fecerit incidit in pœnã tex. in dict. cap. fin. de cland. def pon. ita in terminis scribit Simõ Maiolus in tracta. de irregulari. lib. 3. cap. 25. versic. circa crimina. fol. 306. sed misere lauitur in hoc vir doctus, nam si prout ipse fatetur verum est, quod inhabilitas dicto Concilio statuta est ad sic contrahendum, quando forma prætermittitur, vt bene etiam scribit D. Perez in. l. 1. tit. 1. lib. 5. ordina. versic. vlterius dubitatur sequitur Ioann. Matienço in rub. illius titul. numer. 39. Nullum potest impedimentum considerari, cuius ratione quisic contraxerunt, seruata forma Ecclesiæ non possint postea contrahere, & ideo frusta desideratur ordinarij facultas. Quod iam diffinitum est Cardinalium, qui presunt interpretationi Cõcilij Tridentini Decreto his verbis. *Qui matrimonium sine parocho clandestine contraxerunt atq; consumauerunt possunt si nullum aliud impedimẽtum adest sine dispensatione de nouo in facie Ecclesiæ matrimonium contrahere.*

Contra simon Maiolum.

Decretum Card. sacræ congregationis.

Illud tamẽ non diffiteor, quod si ex Synodali constitutione, contrahentes ob matrimonium clandestinum excommunicationis sententiam incurrissent, vel tale matrimonium publicum esset, male faceret parochus, saltim ratione scandali, qui nõ primo declarato nullo matrimonio clandestino ab ordinario, eos secũdo matrimonio coniungeret, eritq; propter hoc arbitraria pœna plectendus non vero erit locus pœnæ text. in. d. cap. fin. prout perperam Maiolus scribit.

Quando vero scandalum cessaret, possunt quidem contrahẽtes qui sine parocho cõtraxerũt absque ordinarij licentia, propria auctoritate rescidere; & ad legitimum matrimonium conuolare. Non sane præstare debet impedimentum, quod de iure nullum effectum sortitur, reg. non præstat de regu. iur. libr. 6. quidem cum notorie matrimonium nullam vim obtineat, iudicem ad eius dissolutionem adiri superbacanenum esse constat ex text. in cap. ad dissoluendum de despõs. impu. tradit egregius Martinus Nauarr. consil. 1. titu. de sponsa.

Vnde pariter colliges matrimonium clandestinum nullum sponsaliorum de futuro effectũ operari, cum sic contrahentes inhabiles, & illegitimi sint. Nec me in contrarium mouet, celebris illa iuris Pontificij responsio in cap. 1. de spons. impu. lib. 6. quia matrimonium de præsenti, inter impuberes contractum, vim sponsaliorum de futuro obtinere, stabilitum est. Nam huiusmodi contractus non tantã malitiam, & iniquitatem obtinet quantum matrimonium dãt cõtractum, quod inter illegitimas personas celebratur. Illa quidem decisio specialissima est, qua propter ad alios casus, quibus, diuersa ratio versatur nec extẽdi nec ampliari debet, ~~semper qui~~ mihi Fr. Alphons. de Vera Cruce viri alioquin doctissimi contrarium asseuerantis opinionem in appendice de matrimonio

fol.

fol. 42. Et ita non semel, cum iuris vtriusque eruditissimis professoribus consului, & obtinui: eamque publice docui, gaudeoque opinionem nostram post secundam huius operis æditionē aprobatā fuisse ab egregio Martin. Nauarr. dict. consil. 1.

Contra venientes sacro Trid. Concilij decreto mortalem culpam cōtrahunt.

Quintò est etiam firmissimè circa hoc institutum asseuerandum, eos omnes qui contraueniunt dicto decreto, mortalem culpam contrahere, cum Ecclesiæ iustissimo præcepto in regra iustissima cōtraueniunt, quod manifestissimū est ita vt nulla probatione indigeat, & probat Alfons. à Vera Cruce in apendi ad Specul comugio. dubio. 11. Et in exteriori iudicio grauiter ordinarij arbitrio plectendi sunt vt in dicto concilio decretum est.

Sententia excommunicationis iustissime imponitur contra contrahentes clandestinum matrimonium.

Circa quod tamen iudices Ecclesiastici animaduertere debēt, quod si non tantum matrimonium clandestinum cōtractum fuerit, sed contrahentes carnali copula consummauerint grauiori supplicio immane hoc crimē ab ipsis puniri oportet, ita ferunt decretum esse à Cardin. quibus à Summo Romanæ Ecclesiæ Præsule Concilium Tridentinum interpretandi cura, amplissima potestate demandata est.

Sextò ratione huiusmodi mortalis criminis, sequitur iustissime per synodales constitutiones statui potest, excommunicationis sententia, nec non aliæ pœnæ contra clericos, & laicos transgressores dicti decreti, id enim fit, vt melius superioris lex seruetur, vt in can. animarū. de constit. in. 6. gloss. in Clemen. ne Romani in verbo, tolli. de elect. vnde iustificatur apud nos Synodalis Toletana constitutio qua excōmunicationis pœna ipso iure, & aliæ pœnæ imponūtur in hæc verba. *Y mādamos que no guardandose la dicha forma, que el cura, ò clerigo que celebrare esse Sacramento, sea descomulgado por el mismo hecho, cuya absolucio en nos reseruamos, y demas y allende de las otras penas constituydas en derecho le suspendemos por medio año, y siendo beneficiado le priuamos dela mitad delos fructos de su beneficio, aplicados para la fabrica de la yglesia donde fuere beneficiado, y no siendo beneficiado demas dela dicha suspension, y excomunion arriba dicha eayga en pena de tres mil marauedis aplicados a la dicha fabrica. En la qual dicha excommunion caygā è incurrā las partes contrahentes, y los testigos ipso facto, como cae, è incurre el cura, ò clerigo q̄ hiziere el dicho matrimonio segū dicho es.*

Toletani synodalis constitutio

Et cum suspensionis pœna, dicta constitutione per verba præsentis temporis infligatur, ipso iure imposita censetur gloss. in l. si quis maior. in verbo infamia iuncto tex. in verbo, *Notatur*. C. de transactioni. vbi Bart. Bal. & Paul. & alij recentiores notant. glo. in. l. si quis in tātam in glo. magna in versiculo. *Quarto quæro*. C. vnde vi, quā opinionē cōmunē esse testantur plures quos refert And. Tiraquell. in repeti. l. si vnquam in versic. *Reuertatur*. num. 21. C. de reuoca. dona.

Similis excommunicationis pœna ipso iure imposita est constitutione Synodali Salmantina canite. 42. quam refert Doctor Didac. Perez in. l. 1. titul. 1. lib. 5. ordi. versi. *Item solet pœna*. Quæ

Salmantina constitutio synodalis interpretatur.

amplius habet, nempe eos qui ea excõmunicantur euitandos esse, absque aliqua denuntiatione, quod sane manifeste repugnare videtur Martini Quinti constitutioni quę incipit. *Ad euitãda scandala*. Quę statuit, neminem teneri excommunicatum euitare, etiam à iure donec nominatim denuntietur, & ea ratione cum lata sit, contra ius superioris non poterit firmitatem obtinere, vt in cap. cum inferior de maiori. & obed. & hac ratione de eius valore dubitat D. Couarru. in. 4. decretal. 2. par. cap. 6. numero. 9. Sed potest iure defendi quando matrimonium clandestinum, propter quod incurritur excommunicatio est notorium, tali modo, quod nullo pacto celari potest, ita eam defendere cõnatur Didac. Perez dict. ver. item solet fol. 30.

Non tamen prętermittendum est, quod circa prædictas Synodales constitutiones scribit Domi. Soto in. 4. sent. distinct. 28. quæstio. 1. artic. 2. vbi contra eas inuehitur dicens, quod melius esset quod iuris communis pœnæ tantum imponerentur. Nã si Summi Pontifices sacraque concilia dictas censuras necessarias iudicarent, eas infligerent suspicatur (vt ille inquit) quod propter subsidium potius fabricarum quam animarum imponuntur. Illi autem qui dictas censuras ignorant, eas minime incurrunt, etiamsi aliqua sua culpa vincibiliter (vt aiunt) ignorent. Quia licet à iuris communis censuris nulla ignorantia excuset tamen ab aliorum inferiorum prelatorum excusat, dummodo, crassa & supina non fuerit, vt in. c. vt animarum de constit. lib. 6. Crassa vero & supina ignorantia illa dicitur quę ex malicia velnimia negligentia procedit.

Septimò ex verbis dicti sancti Cõcilij colligitur, quod ordinarius ex illius pręcepto tenetur transgressores debitis pœnis punire, in illis verbis, *Arbitrio ordinarij puniri præcipit*. Et ea ratione peccat ordinarius, vel eius vicarius, qui neglexerit huius criminis reos punire, ita tenet F. à Vera Cruce in apẽdice dubio. 11.

Octauo nõ est obliuioni tradendum, quod per impositionẽ pœnę illius decreti non censetur excluſa pęna tex. in dict. ca. cum inhibitio. §. fi. imo vltra illam parochus, vel alius sacerdos qui in hoc deliquerit, pœna arbitraria plectendus est, prout in dicto decreto concilij continetur. Tum quia iuri antiquo in hoc derogatũ nõ est, à quo sine noua & expressa decisione recedere non licet. l. præcipimus. C. de appel. cum similib. Tum quia iudict. §. fi. c. cum inhibitio, vltra suspensionẽ triennalem grauior pœna iubetur imponi, si delicti qualitas postulauerit, & sic vltra suspensionẽ locus est pœnæ arbitrariæ, & ideò sacrũ Concilium antiquo iuri videtur cõforme. Tum quia clandestinum matrimonium, magis odiosum, & prohibitum hodie est, quã olim, cũ antea iuris prohibitione nõ obstante, ratum erat: nunc vero inualidũ est. Qua ratione, qui dicto decreto contraueniunt, magis delinquunt quam olim, iuri antiquo contra veniendo, & sic melius hodie quam anti-

Tex. in. c. cum inhibitio. §. fi. de cland. desp. declaratur.

qui-

quitus verificari possunt verba dict.§.ibi,*Grauius puniẽdus si cul pæ qualitas postulauerit.*

Prohibito matrimonij clãdestini sponsalia de futuro minime cõprehendit.

Nono illud est etiam obseruandum quod concilij prohibitio,nec non statuta ibi pœna,solum incontrahentibus,vel interuenientibus in matrimonijs clãdestinis verificari debet,non autem si sponsalia de futuro contraherentur.Hoc namque casu, nec contrahentes parochus, vel alius sacerdos, testes ve aliqua pœna sunt puniendi.Tum quia concilium tantum loquitur in matrimoniali cõtractu, nec verbum in eo continetur, quod ad spõsalia de futuro referri possit, vt patet ex eius verbis ibi. *In posterum ante quam matrimoniũ cotrahatur.*Et ibi,*Ad celebrationẽ matrimonij procedatur.*Et ibi, *Matrimoniũ malitiose impedire possit.*Et ibi,*Matrimoniũ cõtrahere attẽtabunt.*Sequitur statim & facit. *Insuper parochũ,vel aliũ sacerdotem,qui cum minori testiũ numero,& testes qui sine parocho vel sacerdote huiusmodi contractui interfuerint.*&c.Et sic manifeste de matrimonio tãtũ agit. Tum quia ratio Concilij quæ ex eius decisione percipitur. solum in matrimonio militat, non vero in sponsalibus de futuro, quod manifeste patet. Nam obeam causam clandestina matrimonia annullantur, vt peccata perpetua de medio tollãtur, quę sępe numero ex dictis matrimonijs oriebantur,quod minime contingit,in sponsalibus de futuro: nam si illis contractis, sponsus cum alia de præsenti contrahat, licet peccet violando fidem nõ tamen in perpetuo peccato manet,& ideo Concilij decretum nullo modo in sponsalibus de futuro procedit. Tum quia Concilij sacri decisio, noua est & correctoria, & vltra casum, ibi expressum, extendi non permittitur .l. præcipimus C.de appella. Tum quia qui sic contrahunt, non faciunt contra Ecclesiæ præceptum, quia nec antiquo nec nouo iure prohibitum est, sic contrahere. Imo iure veteri (quod in tactum in hoc remanet) licebat, & hac ratione post sacrum Tridentinum concilium sponsalia de futuro valida sunt & firma & naturali iure adimplenda. Tum etiam fulcitur, quia sponsalia de futuro contrahens non incidit in pœnam excommunicationis, vel aliam quæ imposita est à lege propter canonicum impedimentum, glossa memorabilis in Clement. vni. in verbo,contrahere. in versiculo.*Non puto*,de consang.& affini. quam dicit esse sing. Abb. in capite.1. columna. penult.de post. Prælator. Collect.in capite, non debet.numer.5.de consang.& affini.Deci.in capite ad hæc in beato.numero.45.de postu.Prela. Nicola. Mil. in rep. in verbo, lex. Felinus. in rubri. de sponsali. & in capite. tertio loco. numero .2. de præsump. Iasson.in.l.cum quidam numero.13.ff. de libr.& post. & in.l. quo minus.numero.18.ff.de flumi.& in.l.si stipuler. numero.5. ff.de verbo. oblig. Cur. Iunior num.58. Oroscius. numero. 24. in.l.2.ff.de iuris omnium iudicu.Boeri. decisio.173. numero. 30.Ange.in summ.in verbo,pœ

na.

na. And. Tiraquell. in l. 10. connu. gloss. 2. nu. 18. Nauarr. in capit. si quando, & cap. 6. pag. 20. de rescrip. & eam esse communem testatur Ripa in tracta. de peste. rub. de remedio ad conseruand. vber. num. 65. Præposi. in cap. 1. numero. 8. de spõsali. Nauarr. in manuali confesso. capite. 22. numer. 43.

Ex quibus facile repellitur Ioann. Andr. Abb. & aliorum opinio in di. cap. cum inhibitio. qui scripserunt, illius tex. prohibitionem locum in sponsalibus de futuro obtine. quos secutus fuit noster Greg. in l. 1. in verbo, *Que los desposen*. titu. 3. partit. 4. quam opinionẽ multis rationibus defendit Castillo. in l. 49. Tauri, versic. matrimonium.

Lexoratio. ff. de spon. sa. interpretatur.

Nec superioribus refragatur. l. otatio. ff. desponsalib. quę vulgo circunfertur ad probandum quod prohibito matrimonio spõsalia prohibita cẽsẽtur, quia illa non procedit, quando datur diuersa ratio quæ supra iam tradita est ita legem illam interpretantur Bald. & Salic. in l. C. ſ. si rect. prouin. Dec. in cap. iurauit num. 4. de proba. & in c. nam & cõcupiscentiam. 2. lectu. nu. 4. de constitu. Iacob. Philipp. Porti. libro. 5. reg. conclusi. 35. lim. 1. Ioan. Oros. in dict. l. 2. nume. 24 vbi Cur. Iun. num. 58. testatur istum intellectum & limitationẽ esse communem quam probat text. in l. si quis officium. ff. de ritu nupti. Vel secundò respõderi nõ in cõgrue, potest dictã. l. oratio tunc procedere, quando impedimẽtum perpetuum est, & non temporale, quale est quod in clandestino matrimonio quia qui sic contraxerunt, possunt postea seruata forma Ecclesię cõtrahere, ita interpretatur Deci. post Dynum in l. 2. ff. de iuris omni. iudi. Nauarr. consi. 3. titu. de consang. & affinita.

Et memoria quidem teneo, quod anno Domini. 1564. eo tẽpore quo non sine summa totius Christiani orbis vtilitate, dictum decretũ sacri Cõcilij in lucem prodidit, cum Sacrorum Decretorum huius Complutensis celeberrimæ Academię, publicus essem professor (eamque functionem per duodecim annos non sine laude gessi postea quę ad primaria dona perueni) cuius publici muneris ratione, materiam sacramenti matrimonij legens, primus omniũ in dicta Academia, Concilium catholicũ, sum interpretatus hãc opinionem publice docui, cæteris sacrorum canonum professoribus (qui tunc erant doctissimi) refragantibus. Primus etiam causarum forensium patronus, in publicis actionibus ad forum spectantibus defendi, & obtinui in causa quæ in hac amplissima ecclesiastica Complutensi curia statim agitata fuit coram Licenciato Martino Lopez de Salas Vicario generali integerrimo, gaudeoque opinionem nostram in scholis & ecclesiasticis tribunalibus ita receptam esse, vt nullus dubitandi locus relictus sit. Et eam multis annis lapsis tenentem legę Illephon. à Vera Cruce in appen. ad specul. coniugi. quęstion. 9. per totam pagi. 40. & iterum pagin. 113. & 117. Fra. Anton. Cordoua in tract. *De casos de conciencia*. quęstio. 52. & nouissi-

Actor Academia Cõplutẽsis sacrorũ Decretorum cathedrã per duodecim annos fuit moderatus.

nouissime eam tenet Ioan. Gut. in tractat. de iuramento confirma. capitul. 51. primæ part. nume 6. Sicque catholicum Conciliũ interpretandum est, licet cõtrarium, quod in sponsalibus de futuro obtinere debeat locũ, somniauit (prout illi de more fuit) quidam Albornoz in libro eius præcipiti ingenio digno nũcupato. *Arte de contractos.* libr. 4. tit. 1. Et à sacra cõgregatione Cardinaliũ ita sancitũ est, his verbis. *Decretũ Concilij Sessione. 24. cap. 1. de reformatione annullat tantũmodo, contractus matrimonij per verba de præsenti, clãdestina facti spõsalia autẽ per verba de futuro relinquit, in terminis iuris cõmunis. Præter quã quod per copulã prædicta sponsalia, non transibunt in matrimoniũ.* Ex quo sequitur interpretatio ad huius Toletani Archiepiscopatus synodalé cõstitutionem, quę quarta est ti. 4. li. 4. dictarum constit. quæ pœnam clericis interuenientibus in spõsalibus de futuro prohibitis imponit, quæ in hunc modũ loquitur. *Otrosi cõsidarando de quantos incõueniẽtes son causa los clerigos que se atreuen a interuenir en los desposorios, o matrimonios prohibidos: mandamos que ningũ clerigo interuenga en ellos, aunq̃ seã de futuro y que por el mismo caso si los hiziere o interuiniere en ellos, o los solenizare, pierda los frutos de vn año del beneficio, o beneficios q̃ en esta diocesi tuuiere, y si no fuere beneficiado cayga en pena de dos mil marauedis, la mitad para la iglesia dõde fuere beneficiado, o siruiere, o perochia dõde se hiziere, y la otra mitad para el acusador, y pobres, y demas desto mãdamos q̃ los vicarios generales, los castiguẽ en las otras penas de prisiõ, o suspẽsiõ, segũ la calidad del caso lo requiere.*

Cõtra scholasticũ nũcupatũ Albornoz.

Interpretatur Synodalis cõstitutio Toletan.

Est sane constitutio illa synodalis interpretanda, vt procedat quando spõsalia de futuro sunt prohibita, propter canonicũ aliquod impedimentum, consanguinitatis, vel affinitatis, vel propter aliud cuius ratione sacra canonica iura prohibitionẽ induxerunt: non vero quando talia spõsalia contrahuntur, inter eos quibus matrimonium interdictum non est.

Decimo, ex dicti Cõcilij decreto animaduerti debet, clericum siue secularem, siue regularẽ, qui nõ sibi subditos matrimonio cõiũxerit, vel post contractum benedixerit, sine licẽtia proprij parochi illorum qui sunt coniũgẽdi, vel benedicendi ipso iure suspensum esse, quousque ab ordinario absoluatur, quæ suspensionis pœna nõ solũ incurritur si sacerdos non sibi subditos cõiunxerit, aut benedixerit, sed si alterum eorum fecerit, ita clare colligitur ex verbis disiuntiuis illius decreti ibi, *Coniungere, aut benedicere ausus fuerit.*

Clericus matrimonio copulãs vel benedicẽs nõ subditos, ipso iure suspensus est.

Vndecimo prętermittendum non est, an parochus à pęna liberetur qui subditos suos in alieno loco extra parochiam existẽtes matrimonio coram testibus cõiungit, absque proprij sacerdotis cõsensu: Et prędari oportet vtrũ matrimonium eo modo cõtractum legitimum iudicandum sit, & licet neminem inuenerim, de hoc argumento disputantẽ, quo usque tamẽ sacrosancta Romana Ecclesia cõtrarium iudicauerit

Parochus an subditos extra parochiam possit matrimonio copulare.

rit, censeo tale matrimonium non ex eo viciari, quod extra parochiam cõtractum sit. Tum quia forma Ecclesiæ, quę in matrimonijs contrahendis desideratur, interuenit cum coram parocho & testibus cõtractum sit, ergo matrimonium iudicandũ est. Tum quia sacrum Tridentinum concilium, nec pro matrimonij substantia, nec pro eius solennitate requirit, quod intra proprię parochię limites celebretur, & cum eius decisio noua & correptoria sit potius restringenda, quam amplianda est, vt sępe dictum est. Tum quia ratio potissima quæ ansam dedit dicto decreto, ea fuit vt longe clãdestinitas repelleretur, & matrimonium legitime probaretur, quæ ratio verificatur etiam si extra parochiam & in alia concilij forma seruata contrahatur. Tum quia matrimonij vinculum mutuo consensu in quo contractus continetur perficitur, nihilque obtinet, quod ad iurisdictionem concernat, vt in de esset asseuerandum, extra parochiam contrahi non posse. l. fina. ff. de iurisdiction. omnium iudicum, contractus vero nisi speciali iure interdictus sit vbique potest celebrari. Tum quia si in matrimonij celebratione aliquis actus consisteret iurisdictionis (quod prorsus negamus) esset voluntarię & non contẽptiosæ quę extra territorium potest exerceri. l. emancipati. ff. de adoptioni. glossa. in l. final. ff. de iur. omni. iudi. quam doctores ibi sequuntur, maxime. Iasson. numero. 6. Tum quia huic opinioni egregie suffragatur celebris Hosti. doctrin. in summa. titulo de pęnitent. & remissio. §. cui confitendum, versic. Nunquid extra territorium. asseuerantis quod sacerdos parochialis extra suæ parochiæ territoriũm exsistens, potest vbique parochianum suum confiteri, & absoluere, sequitur Iasson. dict. numer. 6. Et vt propositam difficultatem absoluam asseuerandum censeo, non esse parochũ à pœna immunem, qui extra opidum in aliena parochia absque licentia proprij illius parrochi, sibi subditos matrimonio copulauit, & cum certa pœna statuta non sit iudicis arbitrio imponetur. l. 1. §. 1. ff. de iure de lib. capit. de causis. §. illis. de offici. deleg. Quæ quidem pœna maior vel minor erit, perpensa malitia causæ, quæ causam prestitit dicti matrimonij celebrationi. Non sane parochus, criminis suspitione caret, qui nulla subsistente causa extra opidum in aliena parochia propria authoritate matrimonium celebrat, & ita tenendum censeo licet fere octo annis elapsis post hæc scripta contrarium tenẽtem legerim Doctorem Ioann. Seguram in directo. iudi. Ecclesiast. 2. part. capitul. 15. numero. 49. Nec refert, quod in oppidis in quibus diuersæ parochiæ cõstitutæ sunt contrarium apud nos moribus receptum est. Quia id contingit, cum parochi saltim tacite alternis vicibus sibi ipsis hoc facere permittunt, quod si contradicerent, nullo modo liceret.

Expressa licentia proprij.

Duodecimo quod ad hoc, quod vt sacerdos impune sibi non subditos, possit coniungere,

Sacerdotis requiritur vt alienus possit aliquos matrimonio copulare.

gere, vel benedicere, requiritur quod proprij sacerdotis expressam facultatem habeat, nec tacita sufficeret, id quidem significat illud verbum, *Licentia*, positū in Concilio ita scribit Lapp. allega. 86. & ibi nouissimi apostillantes. Andr. Tiraquel. latissime in legg. connuuial. glossa. 7. numero. 8. & ita interminis declararunt sapientissimi Cardina. interpretes sacrosancti Concilij Tridentini anno. 1573. die. 12. Nouembris dum Venetijs quæstio circa hoc esset, inter quosdam Grinanum & Paulam de Alueuo, quæ se desponsatam asseuerauat, à quodam Ioanne Baptista Grinano Veneto, vt testatur Iacobus Menoch. de arbi. iud. quæstio. libro. 2. centu. 5. casu. 453. numero. 14. idem in cō silio. 188. numero. 7. volum. 2.

Illud autem notatu dignum est, quod sacerdos, ex generali facultate sibi à parocho concessa, vt intra suam parochiam, possit omnia ad curam animarum spectantia exercere, potest matrimonij celebrationi assistere, quia cum possit sacramenta ministrare, quod longe maius est, à fortiori hoc quod est minus licebit, ita egregie defendit egregius Martinus Nauarrus. consilio. 27. titulo. de sponsa. qui eleganter probat, minime requiri, quod licentia hæc specialiter concedatur. Nec ea facultas, siue licentia, desideratur quod sit in scriptis, sufficit quod sit verbalis & testibus probari possit teste Martino Nauarro, consilio. 41. dicto titulo de spōsalio.

Decimo tertio, non est obligationi tradendum, quod ad hoc vt matrimonium coram alieno sacerdote celebratum, firmitatem obtineat: & ipse à pœna sit immunis licentia proprij sacerdotis præcedere debet, nec sufficit, quod postea sequatur. Vbi enim in aliquo actu licentia desideratur ea præcedere debet, authem. licentia. C. de Episcop. & clerici. l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acquirend. hæredit. l. vlt. §. necessitate. C. de boni. liber. capite. omnis vtriusque secus. de pœni. & remission. & facit. l. 13. titulo. 9. part. 6. vbi Gregori. in verbo. *Con otorgamiento.* & l. 3. titul. 7. lib. 5. noui Regij ordin. vbi sancitum est primogenitum nō confirmari ex Regia licentia, quæ post eius institutionem sequitur, nisi hoc in ea expresse cautum fuerit, tradit Innocen. in capit. dudum. de rebus ecclesiæ non alien. Bartholus. in. l. si autem plures. ff. de aqua plu. arcenda. Marcus. Antonius. Bauer. in §. si alienus seruus. Instit. de hæredibus. institu. Bartholo. Socinus. consilio. 222. numero. 3. libro. 2. Cornel. consilio. 89. numero. 10. libro. 3. Cassaneus. in consuet. Burg. rubri. 4. §. 7. numero. 38. Antonius Gomez. in. l. 42. Tauri. Et licentia multipliciter accipitur, vt per Bald. consi. 290. numero. 6. libr. 3.

Dicta licētia à parocho præstādo matrimoniū debet præcedere.

Decimo quarto non est ab hoc instituto alienum disputare, quis proprius sit censendus parochus, vt matrimonio possit interesse, asseuerandum est quod sua diœcesi Episcopus, cum ea sit ordinarius nec non eius generalis vicarius, si cle-

nes, non maioris momenti est, quam matrimoniales controuersias, beneficiales causas criminales querellas, & cæteras alias grauissimas concertationes, ad ecclesiastica tribunalia spectantes iudicare, & dirimere. cur igitur vicarijs generalibus hanc potestatem negauimus? Tum quia si Iacobi Menochij, vera esset opinio, ex eius ratione, idem asseuerandum foret, in dicti Concilij decisione de qua in superioribus actum est, quæ pœnam parocho, contrahentibus & testibus qui clandestino matrimonio interfuerunt imponit, quos arbitrio ordinarij puniendos esse præcipit, & innumeris aliis iuris locis, quibus certa pœna non statuitur, sed ordinarij prudentiæ & arbitrio cõmittitur quod nullus vel mediocriter doctus affirmare audet. Tum quia Episcopus iudiciales omnes controuersias, quarum iurisdictio ordinario iure sibi competit, sicut iudicare per se ipsum potest, ita per vicarium ab eo constitutũ cap. cum Episcopus de officio ordin. libr. cui etiam potest delegatas causas præsentes terminandas committere, vt late per Rebuff. in pract. benefi. in forma vicarius numero. 159. Tum quia sanctum concilium quatenus iudicio ordinarij dictam facultatem committit, non tantum Episcopo, sed ei qui vices illius gerit committere censetur, quia is ordinarius dicitur, glos. in capi. 2. in verbo, officialem. de offici. vicar. in. 6. & in capit. perlectis. in verbo, iurgia. 25. distinct. & in. c. Roma. in verbo, generaliter. de appella. in. 6. tradit Fel. in rub. de offici. de lega. nu. 4. D. Episcop. Couarr. lib. 3. resol. cap. 20. num. 4. Et eadem est Episcopi, & eius vicarii potestas, & idem est amborum tribunal. capit. 2. de consuetud. lib. 6. capit. Romana. in princip. de appella. eo. libr. & inter Episcopum, & eius vicarium non est dare mediũ, vt scribit Abb. consil. 21. lib. 1. in fine. dicitque ibi, vicarium Episcopi ipsius radijs illustrari, & hac ratione vnum ex potissimis Iacob. Menochij fundamentum longe repellitur. Tum quia non semper verum est, quod idem Menoch. asseuerat, nempe personæ industriam ex eo electam censeri, quod ardua aliqua causa committitur, nam matrimoniales controuersiæ magni ponderis & momenti sunt, ideoque illarum cognitio Episcopis competit. ex literis. de in integ. restitu. cap. accedentibus. de excessibus prælator. nihilominus tamen generales vicarij potestate vicaria eas iudicãt. Tum quia à tempore publicationis Concilij praxis forensis totius (vt censeo) Christiani orbis præsertim Hispaniæ, ita conciliũ interpretata est, nõ igitur ab ea recedi licet, quia mutanda non sunt, quæ certam interpretationẽ habuerunt. l. minime. l. si de interpretatione. ff. de legi. & vera legis interpretatio à practica summitur. Bald. in capit. 1. in princip. defeudo sine culpa. non amittẽ. Et post hæc scripta legi Illeph. à Vera Cruce hanc opinionem tenentem nullis corroborata fundamentis in append. ad specul. coniugiorũ. fol. 4.

Nec ratio bene eruditi Doctoris Paz me in contrarium mo-

uer,

uet,nam hæc dispensandi facultas,non ab Episcopis suis vicarijs generalibus speciali potestate,ac veluti per manus censetur concessa,sed eo ipso quod vicarij creantur ab ipso sacrosancto Concilio concessa censetur. Audio tamen quod nouissime, in concilio Prouinciali Toletano anno Domini.1583.celebrato à Patribus & Præsulibus qui ibi interfuerunt, quadã decisione nondum in publicum emissa,decretum fuisse,potestatem remittendi has denuntiationes, Episcopis competere,non vero vicarijs generalibus. Quod eis licuisse prædictam constitutionẽ sic diffinire nullus in disputationẽ adducere poterit.

Nuptias secũdas, vel tẽporibus prohibitis benedicẽtes.

CAPVT.LXXIIII.

1 *Vir siue mulier si alias cõiugalẽ benedictionem receperit, benedictio reiterari non debet.*

2 *Sacerdos huius criminis reus qualiter puniatur.*

VIr & mulier ad bigamiã trãsiẽs,nõ debet à presbytero benedici: quia cũ alia vice benedicti sint, eorum benedictio iterari nõ debet, verba sunt text.in capit.Vir autem de secundis nuptijs, & sic siue vir siue mulier alias receperit benedictionẽ,nõ debẽt benedictio iterari,[b] quia communis est vtrique, neque vnus sine altero eã recipere potest,vt not. Hostien. in summa eiusdẽ tit.in.§. An licitum sit, versi.in aliquibus,qui etiam notat quod si duo transeunt ad bigamiam, qui nunquã fuerunt benedicti,poterunt benedici. Sacerdos autem contrarium faciens ab officio & beneficio suspensus eum testimonio literarũ proprij Episcopi destinandus est ad sedem Apostolicam,[c] vt in ca.1.eo titu. Ex quo videtur secundum Host.vbi supra quod alius dispensare non potest. Quam pœnam cum tam grauem consideret Ant.in d ca. 1.pro tã leui delicto dicit quod forte clericus,de quo ibi benedixit secundas nuptias contractas viuente prima coniuge: quod etiam [d] ante eum suspicatur Ioann.And.qui tamen dicit hoc nõ patere in decretali antiqua:vt refert Abb.ibi, qui credit hodie imponendam esse pœnam arbitrariam attentis circũstantijs,ac consuetudine loci.Et licet quidam dixerunt quod talis sacerdos est suspensus ipso facto,tamen Host.tenet contrarium,quẽ videtur sequi Anto. ibi,dum refert eius opinionẽ vltimo loco. Et sequitur eum etiã expresse Abb.licet de Ant. non faciat mentionem. Vnde in hoc delicto cum pœna non sit imposita ipso iure secundum communem [e] opinionem, & delictum non sit tam graue, arbitrio iudicis erit puniendus clericus in hoc delinquens.[f]

b

2

c

d

e

f

A

Benedici. Vide rationẽ huius prohibitionis per egregiũ Mar.Na.in manu.c.22.n.83:

B *Iterari.* Vide sing. Sylvest.in summa in verbo,nuptiæ.quo loco scribit tex. in capit.1. de secund.nup.Locum habere etiam priore matrimonio soluto, & quod si alter coniugum iam semel benedictus fuerit vel saltim mulier ipsa,non debet benedictio iterari. Quod si fœmina nó dũ fuisset benedicta, potest tũc benedictio solenniter fieri, & hæc fuit Sancti Thom. sententia in.4.Sentẽ.distinct.42. quæstio.3.ad finem,quæ in praxi seruatur vt fatetur Henri.in capit. vir autem de secund.nup. vbi glo.idem not.& frequentior vsus eam recepit, vt testatur D. Couar.in.4.Decretali.2. part.c. 8.§.11.nu.2.quam nouissime sequitur Grego.in.l.2.ti.11.par.4. in verbo, *No deuen ser vedados.* F. Alphon.à VeraCruce in specul.coniungi. 1. par. arti.13. & ita tenendum censeo licet hoc firmare non audeat Iacob. Menoch. de arbi.iudi.quæstion.lib. 2.centu.5.casu.417.num.10.

C *Ad sedem Apostolicã.* Hodie vero stat quædam Ioan. vigesimi secundi extrauagans constitutio,qua missio sacerdotis secundas nuptias benedicentis ad Romanam curiam omnino tollitur,de qua meminit Domi.Prę sul,Couarru. vbi paulo ante allegaui.

D *Viuente prima coniuge.* Adde quod hanc opinionem sequuta est Regia.l.2.ti.4.par.4.cum dicit. *Mas los q̃ dieſſen bendiciones à los que caſaſſen dos bẽgadas, o maſtendo el matrimonio de parti do por embargo de derecho, ó por muerte ,segũ ſobredicho es,no caeran en pena.* Ex qua Greg.ibi colligit quod iura secũdas nuptias benedici prohibentia,procedũt, primo matrimonio non dissoluto,non tamen respectu pœnæ de qua in dicto.c.1.de secund. nup. sed respectu ipsius dationis cuius contrarium videtur disponi nã.c.vir.aut.ex ratione ibi constituta cum dicit, *Alia vice benedicti sunt,* à cuius tex.decisione, & à receptis Theologorum & Canonistarum opinionibus, de quibus supra minime auderem recedere, cum in hac spirituali materia illis merito sit standum.

Regia.l.2. tit.4.par. 4.interpretatur.

E *Secundum cõmunẽ.* Adde quod istam opinionem communẽ esse testantur eam sequuti Martin.Nauarr.in manu.confessor. capit.25.nume.137.pagin.595.Iuli.Clari.libr.5.recep.senten. §.final.quæstion.75. ver. sacerdos. Couarru.dict.§.11.numer.2.

F *In hoc delinquens.* Adde quod eãdem opinionem communem esse testatur Iacob. Meno. dict. casu.417.numer.8.Et eadem arbitraria pœna puniendum esse censeo clericum, qui temporibus à iure prohibitis, nuptiales benedictiones indulserit, de quibus in cap.Capellanus.de ferijs, & in capi.non oportet.33.q.4. l.18.titu.2.parti.4.& nouissime in Concilio Tridentin. Sessio. 24.capit. 10.de reforma. vbi ab aduentu Domini vsq; ad diem Epiphaniæ,& à feria quarta cinerum vsque ad octauam paschatis,incluſiue,sancta Synodus antiquas solennium nuptiarum prohibitiones seruari ab omnibus præcipit,alijs autem temporibus nuptias solenniter celebrari permittit.Cum enim ibi statuta non sit pœna,iudicis arbitrio relin-

Clericus tẽporibus prohibitis,benedictiones nuptiales indulgens, quæ pœna puniatur.

relinquitur, tex. in cap. de cauſis. de offi. delega. l. i. ff. de iure deliberand. In hoc vero Toletano Archiepiſcopatu duorum millium dipondiorum pœna ſtatuta eſt: quæ Eccleſiæ, denuntiatori, & pauperibus æquis portionibus eſt applicanda, vt habetur lib. 3. dictarum conſtit. tit. de ſponſa. lib. cap. 5.

Pari etiam ratione coniuges, qui dictis prohibitis tẽporibus fuerunt bẽnedicti, à iudice eccleſiaſtico arbitraria pœna puniendos cenſeo. Qui vero dictã nuptiarum ſolennium prohibitionem ſtatutis temporibus, ſuperſtitionem eſſe tyranicam, ab Ethnicorum ſuperſtitione profectam, aut benedictiones, & alias cęremonias quibus Eccleſia in illis vtitur damnauerit, anathema eſt, vt in concilio Triden. Seſſ. 24. canone. 11.

Virgata & partita veſte publice vtẽtes.

CAPVT. LXXV.

1 *Virgata vel partita veſtis quæ dicatur.*
2 *Sacerdos, qui virgata vel partita veſte vtitur, qua pœna puniatur.*
3 *Clericus ſi vtitur aliqua ex veſtibus ſibi prohibitis, ſecretæ tamen, à pœna eſt immunis.*
4 *Clericus, qui paupertatis cauſa, aliqua ex dictis veſtibus vtitur, à pœna liberatur.*
5 *Quæ veſtes clericis ſunt interdictæ, ex Conſtantienſi & Matiſconenſi concilijs oſtenditur*

ANte quã huius ex 1
ceſſus pęnã deſcribamus, ſciẽdũ eſt, quod virgata veſtis dicitur illa, quæ eſt ſtripata per diuerſos colores, vel cũ pannus de ſe eſt planus, aliquid ſupra ponitur per modũ virgæ vel literaturæ. Partita vero eſt quæ fit ex diuerſis coloribus, vel quæ eſt ſciſſa, vel diuiſa per ferrũ, vt per ſupradicta verba declarat Ioann. Vãchel. in breuiario Clemẽtinarũ, Clemẽ. 2. de vi. & hone. cleri. Clericus vero tali vtens veſte, be 2
neficiatus per ſex mẽſes à percep tione fructuum eſt eo ipſo ſuſpẽſus: ſi non beneficiatus, ſed in ſacris citra ſacerdotiũ per idem tẽpus redditur eo ipſo inhabilis ad beneficiũ eccleſiaſticum. Habẽs vero dignitatem, perſonatum, ſeu aliud beneficium, cui cura animarum imminet, ac alij in ſacerdotio conſtituti tali vtentes veſte publice, aut infulam, ſeu pileum lineum publice portantes in capite, ſunt eo ipſo beneficiati à perceptione fructuum per annum ſuſpenſi, Sacerdotes vero per idem tempus inhabiles ad beneficium, vt in Clement. 2. ſupra allegata, de vi. & hone. cleric. vbi etiam vide alias veſtes cleri icis prohibitas, & pœnas deferentiũ illas. Nota tamen quod ſi cleri- 3
cus vtitur aliqua ex veſtibus, ſibi prohibitis a ſecreto, & ſubtus alias veſtes, ita quod in publicum non apparet, non incurrit hanc pœnam: idem eſt ſi vtitur talibus veſtibus domeſtice, puta in ſtudio, vel loco ſimili vel ſi non continue portet, ſed ad momẽtum propter feſtum ſocij a

sui,qui doctoratur,vel fit rector aut miles, aut ducit vxorem. ita notat Ancharra.ibi secundo notare ferendo ad hoc Zenze. & tenet hoc etiam Imo.ibi. 2.colum. versi. Quæro quid.Qui præterea notat post Zenze.quod si clericus propter paupertatem defert vestes prohibitas, non incurrit pœnam illius text.Et vide etiam Ioann.de Ana.in rub. de apostat.vbi aliqua ex prædictis refert & sequitur, & decisiones Capellæ Tolosanæ in.q.52. Item fuit dubitatum si clericus, cum sua additione Stephani Aufrerij.Et vide Concilium Constantiense in sessione.14.in tit.de vi. & honest. cleri. vbi penitus decernit abolendum quod clerici & personæ ecclesiasticæ deferãt manicas ad cubitum pendentes, & vestes longas cum magna & sumptuosa superfluitate, maxime fissas retro,& in lateribus cũ fodraturis vltra orã excedentib⁹ in fissuris,& ꝙ cũ talibus interssit in ecclesijs cũ superplicijs, ac alijs vestibus ad cultũ & officiũ ecclesiasticum ordinatis,maxime intra ecclesias,in quibus beneficiati exsistunt: & ꝙ contrarium facientes,vt transgressores Canonũ puniantur:& specialiter statuit, vt quicunque beneficiatus aut officium in ecclesia gerẽs in habitu huiusmodi diuinis officijs præsumpserit interesse, pro qualibet vice à participatione prouentuum ecclesiasticorum per mensem nouerit se suspensum, ac tales fructus fabricæ illius ecclesiæ applicentur. Vt autem apertius intelligatur quam dispar fuit antiquorũ patrum zelus in procuranda clericorũ etiã in vestibus honestate,non prętermittendũ duxi ꝙ in concilio Matisconẽsi.primo.c.5 sancitũ fuit per hęc verba,vt nullus clericus sagũ aut vestimẽta,aut calceamẽta sęcularia,nisi quod religionẽ deceat,induere præsumat: ꝙ si post hanc diffinitionẽ clericus aut cũ indecẽti veste,aut cũ armis inuẽtus fuerit,à seniori ita coerceatur,vt triginta dierũ inclusione detẽtus aqua tãtũ & modico pane dieb⁹ singulis sustentetur.Pudeat ergo hodiernos iudices ecclesiasticos delicta grauia sub prętex. cuiusdã pernitiosæ pietatis leui coertione punire,cũ patres antiquos tãleue facinus tãduro& lõgo ieiunio legerint correxisse.

4

5

Ibi prohibitis. Est quidem & religioni & clericorum honestati contrarium diuinos ministros profanis vti vestibus quæ morum manifestissima solent esse signa,laudandus quidem est decor, & competens ornamentum Doct. quidem Ambrosi.libr.1.off. *Decor* (inquit) *corporis non sit affectatus, sed naturaliter simplex neglectus magis quam exquisitus,non præcisis,aut allentibus indutus vestimentis,sed cõmunibus & honestati & necessitati nihil desit nihil accedat nitoris.* Vti enim in vestitu nimio culto peccatũ est teste diuo Tho.2.2.q.169 ar.1.& anteipsũ scripserat D.Gre. Home.vlt.ex quadra.his verbis, *sũt nonnulli,qui cultũ subtiliũ pretiosarũq; vestiũ nõ putãt esse peccatũ,ꝙ si videlicet culpa nõ esset nequa quã serm⁹ Deitã vigilãter exprimeret,ꝙ diues quitorquetur apud inferos bisso.& purpura indutus fuisset.*

A

Vestes honesta & vera clericales quæ sint.

Quod peccatũ à clericis multis modis cõmitti potest tradit Tabien. in

in ſum.in verbo, clericus.2. ver. Quęritur qualis,& nota quod licet in hoc capite, quædam veſtes clericis ſint interdictæ, nó tamẽ eſt ſatis cautum,nec omnino diffinitum quæ veſtes ſint honeſtæ & vere clericales, idcirco gloſ. in ca.penult.verſi.*Auratis*.de vita & honeſt. cleric. reſpódit. eas cenſeri clericis veſtes honeſtas, quæ communi vſu fuerint ad miſſæ,in ea prouincia,& ea ratione non dicetur clericus veſtibus indecoris indutus, qui iuxta regionis conſuetudinem,vſum, & morem, veſtitus incedat, ita tenet inſignis Couarru. in practi. quęſtion.cap. 31. nume. 8. cuius conſilio iſtam & multas alias annotationes quę in prima huius operis ęditione in margine collocaueram,in corpore operis cũ alijs additionibus, ne diuerſi authoris viderentur, collocandas conſtitui.Obijt vero dictus Dominus Pręſul cum maxima bonarum literarum iactura anno. 1577.die vero.27. menſis Septembris,cuius opera eius memoriam in æternum prædicabunt nec temporis iniuria peribit,vtinam etiam ipſe perpetua beatitudine fruatur. Et vt ad rem redeam dictam opinionem tenuit Alexan. conſi.149. numer.12. libro.6. & conſi.8.colum.vltim.libr.1. not. glo ſſ.in capi.ſi quis virorum.30. diſtinct. & in ſumm. 24. quæſtion.1.& in Clemen.1. in verbo, *Secularis*,de electi.not. Cardi. in Clement.2.de vita & honeſt. cleri.Abba.in cap.1.de apoſta. Caſſa.in conſuetudi. Burg. rub.1.§. 5.*Sil na grace*,numer.8. Boch.de Cur.in capite.vltim. de conſuetud folio. paruo.18. colum.2.& 50. quam opinionem communem eſſe fatetur.D. Couarru. vbi ſupra,& vide text. egregium in capi.Ioannes.de cleri. coniuga,& vide etiam plura lectu non indigna quę de prohibitione clericorum veſtium ſcribit Menochi. de arbi.iudi.quæſtioni. libr. 2.centu.4. caſu.392. & Concili. Conſt.Seſsi. 14.titulo.de vita & hon. cleric. vbi certa veſtiendi norma pręſcribitur grauiſsimis pœnis contra tranſgreſſores impoſitis.Conc. Triden.Seſſ.14. capit.6. vbi beneficiarius etiam exemptus ab Epiſcopo ſuo monitus,habitum clericalem non geſtans,ab ordinibus & beneficijs ſuſpenditur,quod ſi id non ſufficeret,ſed contumaciter permanſerit, in celere his priuabitur.Et Seſsione.22.capit.1. Statuit ſeruari quę de clericorum vita honeſtate,cultu, luxu, comeſſationibus,choreis luſibus, nec non ſecularibus negocijs fugiendis ſacris canonibus ſancita ſunt. Et concilij Trid.Seſſ.24.c.12. de reforma.ſtatutũ eſt clericos tã in Eccleſia quã extra decenti veſtitu vti aſsidue debere decens cenſendus eſt habitus oblongus vſq; ad talos, nam quanuis talares & manicas tunicas habere,erat olim apud Romanos nó vulgare flagitium quia nimiã mollitiẽ redolebat.Poſt illa tempora huiuſmodi veſtitus chriſtianæ grauitati vſus eſt,vt conſtat ex D. Auguſti.de doctrina Chriſt. lib.3.c. 12.Aliquando tamen ob tẽporis oportunitatem aut perſonęcorã qua clericus aſsiſtere debet poſſet abſq; pęnæ metu venuſtiore forma veſtiẽdi,Cape.Tolo.quęſti.52.vbi Auſe. Sylueſ. in verbo,

Inſignis D. Didacus Coua. mors

apoſtaſia, quæſti. 2.& vide circa prædicta concilij decreta Mart. Nauar.in. c. ſtatuimus.19. quæſt. 3.nu.27. nouiſsime vero ſanctiſſimus Pontifex Sixtus Quintus extrauagantem conſtitutionem edit de habitu à tonſura per clericos ſeu milites beneficia vel péſiones obtinentes deferendis qua aduerſus tranſgreſſores grauiſsimę pœnæ ſunt ſtatutæ.

Ac comã nutriẽtes ſiue relaxantes.

CAPVT. LXXVI.

1 *Clerici nutrientes,ſiue relaxantes comam,qualiter puniantur.*

Clericos nutrire comã Anicetus Papa prohibuit,a vt in cap. Prohibere. 23. diſt.Et præcepit caput radere de ſuper in modum ſpheræ:& idem etiam prohibuit Concilium Cartaginen.in capit. Clericus de vit. & honeſt. cler. Item etiam Concilium Agathenſe ſtatuit vt clerici, qui comam nutriunt, ab Archidiano detondeantur inuiti,vt in c.Clerici, ea diſt. Poſtremo vero Grego.9.ſtatuit quod ſi quis ex clericis comam relaxauerit,anathema ſit,vt in ca.Si quis,ead. diſtin. vbi glo.dicit exponendum ſit, id eſt,fiat.b.Et eſt etiam text.in cap. Si quis.de vi.& honeſt.cleric. vbi gloſſ.idem dicit & vide Abb. ibi, qui notat ex text. quod clericus non deferens tonſuram peccat mortaliter,quia eſt dignus anathemate.c

a

1

b

c

Prohibuit. Adde quod illius decreti meminit Platina in vita Aniceti ſummi Præſulis. Comam quidem nutrire, apud antiquos inter molia & delicata numerabatur, quæ viris præſertim ſacerdotibus minime conuenit.Ita apud Romanos ſeruis comam nutrire non licebat, vt teſtatur Gellius libr.3.noct. Atti.Cælius libr.7.lectu.antiqui. capite. vltim. Alexand. ab Alexand.libr.5. dierum geni capite. 15. Ariſtoph. in Anib. & Sidonius Apollinar libr. 2. epiſtola. 1.

A

Comã nutrire, vel radere apudantiquos quod ſymbolum erat.

Et hoc fuit in cauſa aliquibus monachis,capita radendi ſymbolum, quod contemnerent lautitiam & ornatum,quorum gratia ante nutriebantur capilli.ita arbitratur D.Auguſti.libr. de operi.monach. Idcirco pro præſtanti remedio legitur, in poſtremis libris Hiſtoriæ Francorum Gregorij Turonenſis eis fuiſſe, qui metu principum ſibi mortem inſtare putabant,capillos tondere, & in monaſteria vel ad clerum trãſire, tumque Principes quieſcebant à concepta ira. Sic Iulianus apoſtata metu Cæſaris, cui infeſtus erat comam totondit, vt teſtatur Ciryllus Alexand. in prol. libr. contra Iuli. epiſto. ad Theodoſium.Capillum çquidem tondere,ſignum erat mœroris & triſtitiæ,de quo eſt manifeſtum. Ieremiæ teſtimonium. capit. 7. *Tonde*(inquit) *capillum tuum & proijce,ſume indirectum planctum.* Dixit & Micheas. *Decaluare & detondere ſuper filios deliciarũ tuarum,dilata caluitium tuum ſicut aquila,quoniã captiui ducti ſunt ex te.*Scribunt præterea Plutarchus in

in vita Alexandr.& Arrianus de geſtis Alexãd.idẽ quoque Acliã. lib.7.de varia hiſtor.capit.8. Alexãdrum Magnũ,mortuo Epheſtione amico propugnacula vrbiũ dirupiſſe,equos,& malos tonderi iuſsiſſe,in ſignum mẽſtitię, & luctus. Scribit etiam Suetonius in Calig.capit.5.mortuo Germanico patre Cæſaris regulos quoſdam barbam tondiſſe,& vxorum capita raſsiſſe. Et ea de cauſa rei criminum apud Romanos ſubmittebant capillum,authoreſt Plinius Iunior.lib.7.epiſtolarũ epiſto.ſcire ſuo,&c.

Clericorũ tõſura natiquiſsima eſt in Dei eccleſia cõtra impios Hæreticos.

Quod vero ad clericorum tõſuram attinet,circa quam verſatur huius capitis argumentum, illud cenſeo conſideratione dignum, quod licet Vvitcleff. vt conſtat ex Vvalden. thomo.5. de ſacau. ſub.tit.9.capit.80.quem impij Lutherani ſequuti ſunt irridebant clericorum tonſuram, & hac ratione ac ſi ignominioſum eſſet clericos raſos,& tonſos appellabãt.Tenendum tamen eſt nimis ſacerdotali dignitati conuenire, quod ſacri miniſtri tonſura condecorentur. Tum ob eius antiquitatem,nam veteri teſtamento eius ſimilitudine ſacerdotes tondebantur, vt refert Caſiodorus ſuper illud Pſalm.39. *Multiplicati ſunt ſuper capillos capitis mei*, &c. *non fruſtra*(inquit) *in cõparatione delictorum capilli adducti ſunt, nã in teſtamento veteri ſacerdotes ipſa ſimilitudine redebantur vt tali emũdatione purgati, carnis vitia depoſuiſſe viderentur.* Tum quia clerici tonſura ſignantur in memoriã Spineæ Coronę,quã Iudæi Chriſti redemptoris noſtri capiti impoſuerunt.Et hac de cauſa Petrus Apoſtolus fertur, quod eadẽ fuit inſignitus,vt memoriæ prodidit Beda lib.5.de geſtis angelorum, nec à Catholicis viris dubitari poteſt,quod ab Apoſtolorum tẽporibus, vſque ad nos clerici cõrona initiantur. Vnde Dionyſius lib.5.de eccleſiaſtica Hierarchia cap.6.parte.2.ait. *Epiſcopus dum quemlibet ſacris initiat, cõſignans eum crucis ſigno tõdet.* De hac etiã corona meminit Diuus Hieronym.in quadam breui epiſto. ad Auguſtinum.Hugo.lib.2.de ſacrament.3.parte. cap.5. Tũ quia corona Regiam maieſtatem deſignat quæ eccleſiæ miniſtris competit, vt diuus Hieronymus ait, & habetur in cap.duo ſunt.12. q. 1. Tum ratione figuræ, quæ cum circularis ſit, imaginẽ perfectionis ſignificat,quam diuini miniſtri profitentur,& ideo ſecundum ordinis dignitatem,maior vel minor corona tenditur, ſic maiori corona Epiſcopi,nec non monachi tondentur,qui eorum munus ad maiorem perfectionem expectat,vt egregie inquit Albertus Troti lib.2.de vero, & perfecto clerico.cap.39.num.3.vbi.num.4. inuehitur contra clericos,qui coronã prout tenentur non geſtãt, his verbis. *Licet male obſerueturhodiernis temporibus maxime hoc vltimo, quia vidimus nedũ clericos ſimplices,imo ſacerdotes,& cõmuniternũc omnes prælatos Eccleſiæ Dei portare crines longos vſque ad cooperimentã aureũ totaliter & fere etiã oculorũ. Ideo nimirum ſi propter huiuſmodi deferre aures, & oculos ſic occupatos,& obtruſos deficiũt inſignificatu illo ſanctiſsimo,de quo ſupra. Cũ tanquam obturati aures, & oculos,audienda non audiant,& vi-*

Epiſcopi et monachi quare maiori tõſura quã clerici tõdantur.

videnda non videant. Merito ergo videntur mereri hi tales coronã illã amittere in alio seculo, quã abiecerunt a se in isto.

Tum quia hic mos omnibus fere temporibus, in omni religione obtinuit, vt capillos succinderent, qui Deo se dicarent ex voto siue in perpetuum, siue ad tempus se sanctificarent, vt fecit hoc Priscilla Aquila actuum capit. 18. Et olim Nazareni post quam sanctificati erant, & votũ impleuerant, peracto sacrificio radebant ante ostium tabernaculi fœderis cæsariem consecrationis suæ, inijciebanturque capilli in ignem, qui erat suppositus sacrificio pacificorum, vt habetur numer. cap. 21. Refert etiam Herodotus in Euterp. libr. 2. Sacerdos vno quoque die, totum corpus eradere, ne quid eis inter suorum Deorum cultum aut pediculi, aut alterius sordis crearetur. Plinius quoque libr. 16. historiæ naturali. cap. 44. tradit Vestalibus capillum ademptum, & ad Lotonquandam arborem in Lucinæ arca delatum. Nec his refragatur quod Deus Optimus Max. Leuit. cap. 19. Prohibuerit sacerdotibus, ne raderent caput vel barbam id sane peculiari ratione factum fuit ne viderentur imitari paganorum, & idolatrarum sacerdotum ritũ, qui vt ait Baruch. 6. ca. sedebant habentes tunicas scissas, capita & barbam rasam. Voluit autem quantum fieri posset Deus populum suum (qui duræ erat ceruicis & pronus ad idolatriam) à cęremonijs similibus, quę idolorum possent referre cultum auocare. Deinde responderi non incongrue potest quod quanuis Leuit. videatur depilatio prohibita, non tamen vetita tonsio, vel rasio: remanentibus radicibus pillorum. Non ibi rasio capitis superior in tactis illis angulis inferioris comæ sed inferioris partis prohibita erat: vel ex integro prohibita rasio. Nostri quidem sacerdotes non inferiores partes nec omnino caput radunt vnde non est eis vetita. Detulit quidem barbam & capillos Dominus noster Iesus Christus, quia nihil in eo radendum vel amputandum fuit, nobis autem qui vocati ex gentilitate sumus, cum pœnitus infecti fuissemus, omnia superflua amputanda fuerunt Deo seruituri, vt scribit Francis. Venetus libr. problem. Sacræ scripturę tomo. 6. sect. 9. problema. 397.

Antiquissimus vsus perfuit vt qui Deo se consecraret capillos succinderent.

Et non solum clericis comam nutrire prohibitum est, sed nec barbam iure communi ~~inspe~~cto, vt in cap. clericus & ca. cleri. de vita & honest. cleri. secundũ vero ius Concilij Cartaginensis vnde profectum fuit, dictum capi. clericis barbas radere prohibitum est. Nam vt scribit And. ab exea. in rub. de const. nume. 62. in Codice Conciliorum sic legi. *Clericus neque comã nutriat neque barbam radat, & recte. Nam lege antiqua sic præcepit Dominus populo suo.* Leuit. c. 19. ibi, *Nec radetis barbã.* Idem etiam pręcepit c. 21. ad sacerdotes Aaron verba faciens. Romæ vero & multis orbis partibus consuetudine receptũ est, vt barba clericis sit permissa modo labium superius radatur vt testatur Mar. Nauar. in manu. cõfesso. c. 25. nu. 110. apud nos vę ro ius

ro ius commune obseruatur.

B *Id est fiat.* Adde Hyppoli.qui hanc interpretationem approbat in rub.ff.de xal.num. 32. Domi.Soto in.4. Senten. distinct. 24. quæstio. 2.art.2 vbi optime scribit, quod dicta pœna tãtum illaqueantur clerici, qui priuilegio clericali gaudent,ideo clerici innitiati prima tonsura,vel in minoribus constituti ordinibus nisi beneficium ecclesiasticũ habuerint, non tenẽtur coronam appertam habere:imo secundum illum male facerent, si illam aperuerint,cum in contemptum ordinis cederet. Nam his permissum est arma portare, & omnia alia quæ mere laicis licent,ita tenet Abb.in capi.1.2.de postul.& in cap.1.& in capit. clerici.2. de vita & honest.clericor.quam opinionem & vsu receptam, & in theorica communiter approbatam testatur Nauar.di.num. 110.

Sed hæc huius capitis pœna, quæ contra clericos istius crimi nis reos imponitur, rarissime infligitur: quia fere in omnibus Episcopatibus constitutę sunt pecuniariæ vel alię pœnæ pro modo culpæ,prout in hoc Toletano Archiepiscopatu constituta est pœna duorum aureorum, quę quidem pœna Ecclesiæ, denuntiatori, pauperibus~~q quæ~~ æquis portionibus applicatur, vt habetur in cap.1. tit 2. libr.3. dictarum constitutionum.

C *Anathemate.* Et sic obiter nota quod excommunicatio non nisi pro graui culpa,quæ mortalis sit infligenda est capit. nemo. cap. nullus. 11. quęstio.3. docuerunt Theologi præsertim Sanct. Thom.in.4.senten.dist.18.quęs. 2.ad 3. quęst. Feli. post. alios in rubr. de sent.excommuni. Couarru.in capite. Alma mater.1. part.relecti.§.9.num.1.de senten. excommu.lib.6.Ioan.Lup.in capite per vestras de dona. inter vir. & vxor.§.18.num.13.

Ebrij.

CAPVT.LXXVII.

1 *Ebrietas inter grauia delicta numeratur.*

2 *Clerici,qui immoderate potionibus incumbunt, qualiter puniantur.*

3 *Tabernarum ingressus clericis est interdictus,nisi itineris vel peregrinationis causa compulsis, & huius prohibitionis trãsgressores iudicis arbitrio sunt puniendi.*

QVI enim ebrietatis crimen parum esse existimat, audiat Apostolum Paulum dicentẽ. Neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque molles,neque masculorum concubitores, neque auari,neque adulteri, neque ebriosi regnum Dei possidebũt. Cumque inter tam grauia delicta ebrietas annumeretur, quã ta sit eius grauitas aperte perpendat, videatque beatum Augustinum in sermone de ebrietate, qui inter sua opuscula impressus habetur.Et Isidorum intract. de summo bono,in lib.2.in cap. 43.de ebrietate. Et prẽcipue legat obsecro elegantissimam, & mirabilẽ homiliam Basilij, in primo tomo,in homili.14.de ebrietate & luxu. Vnde quia ebrietas omniun vitiorum fomes ac nutrix est:a ideo placuit Agaten 3
tis Cõcilij venerandis patribus,

vt

vt clericus, de quo fuisse ebrium constiterit, aut triginta dierum spatio à communione submoueatur, aut corporali supplicio subdatur, vt habetur in capit. fi. 35. distinct. quæ pœnę sic fuerũt disiunctiue discriptæ, vt discretus iudex quem huic vitio deditum animaduerteret, & quod à communione priuetur, parui pẽdere corporali potius supplitio castiget. Et vide Host. in summa, titu. de tempo. ordin. in. §. Et cui versi. pœna autẽ. vbi dicit, quod episcopus, presbyter vel diaconus deseruiens ebrietati, si non desinat, deponitur. Subdiaconus vel inferior siue clericus, siue laicus communione priuatur allegat tex. in capitu. Si episcopus. 35. distinct. §. vero semel ebrius fuerit, tunc dicit puniendum pęna text. in dict. capite. fina. Posterius autem Innocent. 3. in Concilio generali ac celeberrimo Lateranens. disposuit clericum à crapula & ebrietate non abstinẽtem, & qui à superiore commonitus non satisfecerit, ab officio
b & beneficio suspendendum, b vt habetur in capite. A crapula. de
3 vit. & honest. cleri. Vnde vt clerici ab hoc vitio cauerent, eorumque honestati consuleretur antiqua illa concilia tabernarum etiam ingressum illis inhibuerunt, nisi peregrinationis,
c vel itineris necessitate compulsis, c vt in Concilio Laodicens., & in Sexta Synodo, & in Concilio Carthaginens. 3. & in concilio generali sub Inno. 3. celebrato, de quibus in cap. non oportet, & in cap. nulli clerico. & in capite. clerici. 44. dict. & in capite clerici. de vita & honesta. clericor. Pœna autem contrariũ facienti, in illis Canonibus statuta nõ est, vnde hoc superioribus videtur relictum, vt consideratis frequentatione actuum, & personę qualitate, & videntium scandalo, ab ipsis puniri debeat. Ex quo videtur parum aduerter ter scripsisse Berthachinũ in tra cta. de Episcopo. in. 2. parte in materia de gradationis. in. §. vltim. scias. in. 2. tomo. tract. Diuers. Docto. fol. 237. num. 20. quod deponi debet Episcopus vel clericus, qui retinet, vel frequentat tabernas, motus prætex. in cap. nulli. supra allega. qui tamẽ tex. pœnam depositionis non imponit clerico frequentanti tabernam sed habenti eam, & in ibi alijs ministranti. Quin potius & tunc non simpliciter clericum deponendum dicit, sed disiunctiue disponit quod aut cesset, aut deponatur. Nec etiam illud probat text. in capit. pen. de vi. & hone. cleric. quem etiam allegat Berthachin. vbi supra, pro sua cõclusione.

A

Vitix est. Quod sane cognouit Homer. Illiados. 6. dum eleganter scribit, potum maxime noxium esse & corpori & animæ. Multum enim & immoderatum bibere, multorum malorum causa est, vt habetur Eccles. 31. Salomon quidem paucis verbis hanc bibendi assiduitatem sic detestatur. *Cui væ cuius patri, væ cui rixa, cui foueæ, cui sine causa vulnera, cui suffusio oculorum, none his qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis.* Quod refert noster Accurs. in l. adulterum in verbo, intemperantiæ. C. de adulteri. &

ri,& habetur Prouer. 20. Et dubio procul ex Ouidio constat dum ait.

Vina parant animos veneri.
In vinũ cõfertur plerunque culpa.
Quod si loqui posit,se defenderet.

Et acies rationis hebetatur, ex immoderatu potu. Gregori. 31. morali.& Sãct. Thom.2.2.quęstion.148.articul.6.& multa tam de vtilitate,quam de incõmodis vini lõga manu scribit And. Tiraquel. de nobilitate capite.31. nume.165.

Vnde consuetus inebriari,minime potest sacris ordinibus insigniri.capit Episcopus aut presbyter.35.distinctio.iuncto. text. in summa.ibi tradit Petrus Rebuff.in benefi practi.2.part. tit. de cleric.ad sacros ordin. male promo.glos.4.num.8.

Abstemius non potest sacris ordinibus insigniri.

Illud tamen memoria repetere libet ad presbyteratum promouendum minime esse,qui abstemius sit, vinumque non bibat, si quidem ex quo horret posset sacramentum euomere, tenet glossa.memorabilis in capit. ipsi Apostoli.in glo.mag.iuxta medium.2.q.7.sequitur Abb. in c. ex parte.numer.1.de celeb. missa.Ioan.Saison.in cõsuetu.Turron.cap.de droit.1.artic.fo. 239. Mar.Nauarr.in manu. confess. cap.27.numer.204. Simon Maio.in tracta.de irregu.lib.2. cap. 25.num.2.& hanc opinionẽ cõmunem esse fatetur Franc. Beccius consi.61.num.1 bene tamẽ ad minores ordines potest promoueri ex sententia Nauarr. in dict.loco.

B *Suspendendum.* Vide Regiam: l.36.titu.5.par.1. Albert. Troti. libro de vero & perfecto cleri. cap.59. Apud Moscouitas sacerdotes ebrij publice verberabantur,vt testatur Sygismundus Baro.in commẽ.rerum.Moscouit. Est tamen circa hoc notatu dignum,quod ebrietas probatione difficilis est, ex Inno. sententia in cap.cũ causam de testib. Bal. in ca.à crapul.nu.1.de vita & honest. clericor. Deci. consil. 112. nume.1. Vnde satis est indicijs & præsumptionibus probari, eo quod nullo corporis sensu potest apprehendi,sed oculis mentis(idest) ratione Inn.in d.c.cũ causam num.3. Ex quo fit ad huius capitis argumentum si testis clericum ebrium fuisse testetur, nihilsane probat nisi probabiles rationes sui testimonij ostendat. Specula.tit.de teste.§.7. numer. 28. Bart.in tract.de teste.§.5. cuius sententiæ auctor est Inno.in dict.capit.cum causam.sequitur cap.decisio.159. nume. 36. Nec testi crederetur, nisi rationẽ redderet etiam non interrogato,ita Anton.Abb.& Felin.in dict.capite cum causam.Ripa in.l.si vnquam.numer.8.C. de reuo. dona.solet tamen ebrietas ex aspectu probari. Lucas de pœnã in l.1.num.7.C.de erog.mili.anno, & tradit Mascardus de prob.volum.2.conclus.574.& probatur in cap.Ecclesiæ Princeps.35. dis. & alios modos probandi ebrietatem adduxit Lucas de Pœnã in dict.l.1. quos Mascardus retulit.

Ebrietas quo modo probant.

Necessitate cõpulsis. Vide quod antiquitus circa hoc decretum erat in canonibus Apostolorum cano.53.his verbis. *Si quis clericus in caupona cibum capere deprehensus fuerit à communione excluditur.* C

ditur excepto tamen eo qui neceſſario in itinere in commune diuertit hoſpitium. Fuit equidem etiam apud Ethnicos tabernarũ ingreſſus nimis ignominioſus, vt cóſtat ex Iſocra.in areopag. oratio his verbis. *In caupona vel bibere vel ædere ex antiquis nullus audebat, vel domeſticus familiaris, nã dabant operam, vt graues eſſe videretur non autem ſcurræ.*

Fornicarij.

CAPVT. LXXVIII.

1 *Clerici proſimplici fornicatione non debent deponi, ſed alias debent puniri arbitrio iudicis.*

CVM iuxta diui Hieronymi ſentẽtiã à Gratiano deſcriptam. 35. diſtinct.in ſumma Vẽter mero æſtuans ſpumat in libi dinẽ.Merito ergo poſt ebrietatis delictum,carnis vitia collo cauimus: at cum fornicatio ſimplex minus ſit punibilis inter illa,ideo de eius pęna primitus diſſerere libuit. Et in hoc omiſſis opinionibus, dicendum eſt, quod pro fornicatione clericis, & in ſacris conſtitutis nó imponitur pęna depoſitionis: [a] allegantur ad hoc duę gloſſæ ſingulares in cap.Maximianus.81. diſtin.& in capit.Iator.2.quæſti.7. quibus dat ſociam Corſetus in ſuis ſingularibus,in verbo,fornicatio in capit.Presbiter.82. diſtinct.pro quibus dicit eſſe caſũ in dict. cap. presbyter. ſed pęna arbitrio iudicis relinquitur, & iſtam concluſionem elicit Decius ex dictis per Abb.in capit. At ſi clerici.in colu.19. verſ. Deſecundo.de ludi.quam dicit eſſe communem ſecundum Modernos ibi, qui allegant gloſſa. in dict.cap.Lator. 2. quæſtio. 7. & ibi Ioan.de Fantu. & Imo. in capi.Vt clericorũ.de vit.& hone.cleric. Et hanc opinionem tã quam cõmunem ſequitur Ana. in capi. Significaſti colum.2. de adulte.Et hanc etiam opinionẽ dicit communem Felin.in dicto capitu.At ſi clerici in princi. in penultim colum.in fin.Et Ioan. de Selua in tractatu de beneficio,in.3.parte,in quæſtion.3.qui plura refert in propoſito .Et Corſetus in dict. verbo, fornicatio, vbi aliqua fundamenta adducit pro ea, & dicit quod opinio tenentium cõtrarium forte poſſet procedere in Epiſcopis & prę latis,qui cum dicuntur cõtrahere matrimonium cum eccleſia, non committunt ſimplicem fornicationem, ſed adulterium, & quod iſto modo poſſent reduci ad concordiam opiniones contrariæ,ſed tandem dicit quod in facti contingentia indiſtincte ſequetur communem opinionem in iudicando & conſulendo, licet Aretin.in capit. Cũ non ab homine.de iudi. 10. colu.teneat opinionem Butri.quam dicit eſſe communem, ſcilicet quod deponatur clericus in ſacris,ad cuius fundamenta reſpondet Decius,vbi ſupra.Et quãuis Felin. vbi ſupra in prima limitatione poſt Abb.in capi.fina.in.3.colu. de purga.Cano.dixerit in epiſcopo eſſe crimen graue, & ſic dignum depoſitione fornicatio, in fine tamen cõcludit,quod dubitat

a

bitat de hoc propter duas gloss. quas ibi allegat.

A Pœna depositionis. Vide Ab. Antiqui. in capit. at si clerici colum. 1. de iudi. & not. Cæsar. Lan. de iure patrona. 1. part tit. 2. libr. ar. 20. quæstion. 9. princip. numer. 14. Paul. Grillan. in tractat. de pœnis omnifa. coitus. quæstion. 9. numer. 3. quam opinionem communem esse testantur eam sequuti Berm. Chouer. in tract. de public. concubinar. pag. 251. nume. 30. Nauarr. in ca. consideret. 121. de pœni. distinct. 5. Petrus Dueñas in regul. & fallen. reg. 101. vbi eam limitat. 7. & nouissimè Doct. Didac. Perez in. l. 23. titu. 91. libr. 8. ordin. versi. *Vtrum autem*. Franc. Viui. in lib. 3. com. opi. in verbo, *Clericus per simplicem*. Et eam verioré & magis communem esse & in practica, ab ea non esse recedendũ fatetur Iul. Clar. lib. 5. recep. senten. §. fornicatio. ver. sed quęro. idem profitetur Ferdin. Mencha. lib. 3. de testa. §. 22. num. 48. sequitur Gregor. Lopez. in. l. 38. tit. 6. p. 1. in verbo, *Toller el beneficio*.

Nouiter declaratur Conc. Trid. sess. 24. ca. 6. de refor.

Clericus autem, qui mulierem matrimonij ineundi cum aliquo causa, rapuerit, vel auxilium, cõsilium, vel fauorem præstiterit, de proprio gradu deijciẽdus est, vt statutum est in Concilio Trident. Sess 24. cap. 6. de reformat. Nec ad excusandum clericum sufficeret voluntas puellæ vt raperetur, quia vt dicitur rapta, sat est quod contra patris voluntatem ab eius domo abstracta sit, vt tenet D. Thomas 1. 2. quæstion. 154. art. 7. quam doctrinam receptam esse testatur Martin. Nauarr. consil. 32. titul. de spõsalibus. Si vero non ob matrimonium, ineundum sed alia causa ductus rapuerit, pœna illa non illaqueatur, sed alia pœna pro modo culpę plectẽdus est. Prout nec laici incidunt in excommunicationem ipso iure ibi imposi tam, nisi raptus matrimonij causa fuerit perpetratus: sic sane ex illius capitis principio colliges, quod de matrimonio contrahẽdo inter raptorem, & raptam loquitur, posteaque pœnas subijcit contra transgressores imponendas, suffraganturque manifeste verba illa. *Et nihilominus raptor ac omnes, &c.* Loquitur sane de raptore, de quo in principio verba fecerat. Et caput illud in Decreto de reformatione matrimonij continetur, iuxta quod & eius propositum argumentum est interpretandum. Et ita tenendum censeo quanuis opinionẽ contrariam non recte perpendens verba concilij teneat Vera Cruz in appẽdice de imped. raptus. fol. 81.

Concubinarij.

CAPVT. LXXIX.

1 *Clericus concubinarius quis proprie dicatur.*

2 *A clerico publico, & manifesto concubinario missarum solennia audienda non sunt, quia etiam sine monitione est suspensus ab officio & beneficio, & celebrans efficitur*

citur irregularis.

3 *Clericus concubinarius qualiter puniatur.*

4 *Prælatus, qui cognoscit quod clericus concubinarius efficeretur deterior, si præcisse compelleretur dimittere concubinam, poterit ad tempus, sine peccato tolerare.*

1 CLericus concubinarius, is propriè dici potest, qui solutam mulierem & corruptã nulloq; tibi spiritualis vel carnalis cognationis vinculo coniunctã domi retinet, cũ qua consueuit carnaliter commisceri. Si vero illa nupta, virgo, aut coniuncta esset, tunc grauioris delicti nomen sortiretur accessus ad illam habitus, ac sæuiori pœna purgandus, vt infra latius explanabimus. Consuetudinẽ vero cõmiscendi, ideò ad faciendum clericum concubinariũ requirimus quia alias vnicus tantum cõcubitus fornicarium eum solũ faceret, nec damnandus esset pœnis concubinariorum. Nec præterea in hoc distinguerem, sola ne retineatur domi concubina per clericum, an sub velamento quod pediſſe qua sit matris, sororis, amitæ, vel alterius cuius cohabitatio clericis non inhibetur, dum tamen constare possit, quod eã habet in concubinam. Concubinariũ insuper cẽserem clericum, qui etiã in aliena domo notam fœminam habet, cui solet carnaliter commisceri si de consuetudine constat, & diffamatus est in sua vel ipsius fœminæ vicinia: licet ad effectũ cõcubinatus de iure ciuili aliqui requirant quod cõcubina sit retenta in domo, vt per Bal. in auth. licet. C. de nat. libe. per gloss. Bart. post Dinum in. l. concubinã. ff. de cõcub. & Præp. in rub. de sponsa. col. 3. num. 5. Populus enim, siue domi, siue extra habeat clericus concubinam, vocat eum & reputat concubinarium. Quãdo autem dicatur clericus publicus concubinarius, vide Decretum concilij Basilien. in Sess. 20. in prin. vbi hoc declarat per hæc verba videlicet, publici concubinarij intelligendi sunt nõ solum hi quorum concubinatus per sententiã aut confessionem in iure factã, seu per rei euidẽtiam, quę nulla possit tergiuersatione celari, notorius est, Sed qui mulierẽ de incontinentia suspectam, & infamatam tenet, & per suum superiorem admonitus ipsam cum effectu non dimittit. Aduerte tamen, quod quando clericus tenet publice concubinam sicut vxorẽ, & publice nutrit filios, ita quod etiã ipse non audet diffiteri tunc omnino est abstinendum ab eo, ita quod non est licitum audiri diuina, ab eo, etiam sine aliqua monitione superioris: quia talis est suspensus ab officio & beneficio, & ita quod si celebrat incurrit irregularitatem. Ista colligũtur ex doctrina Ab. in cap. Vestra, in. 3. column. in. 2. 3. 4. q. de cohabitatione cleric. & muli. Si vero fornicatio non habet operis euidentiam sed potest probabiliter tergiuersari: quia cõcubina habitat cum matre clerici, & dicit esse pedisequam matris, vel quid simile:

2

a

b

tunc

tunc non procedunt prædicta, sed debet expectari monitio, & eius contemptus secundum eum. Cuius opionem refert & sequitur Sylue. in sua summa, in verbo clericus el. 2. in. 5 octauo debet. in. 2. quæstion. Et in verbo, concubinarius. in. §. 4. & hanc sententiam in substantia saltem videtur tenere Floren. in 3. parte, in 3. capite. titul. 27. vbi etiam addit notabile verbum, quod non solum sacerdos sed etiam in quocunque ordine constitutus, etiam in minori est suspensus ab omnibus actibus ordinum ex notoria fornicatione, & tandiu est suspensus quandiu perseuerat in vitio, & si interim exequitur officia sua, etiam semel, efficitur irregularis, c & indiget dispensatione Papæ, ad quod allegat Inno. Hostien. Archi. & Anton. quod etiam sequitur Sylvest. in dict. verbo, concubinarius, quam quidem sententiam multum timere deberent vniuersi clerici in quocunque ordine constituti, & ne illam ignorent, esset omnibus illis prædicanda. Quot enim prohdolor, sacerdotes, diaconi, subdiaconi publice concubinas retinent ea notorietate facti, de qua Abb. in sua opinione facit mentionem, & eodem concubinatu durante non semel, sed pluries missam celebrant. Euangelium, vel Epistolam solenniter decantant, & quod irregulares ex hoc fiant, non aduertunt, non in minimum animarum suarum dispendium, & prælatorum suorum periculum, qui eos patiuntur in publico concubinatu diutius immorari ac sordescere. Præterea circa 3 pœnam huius delicti vide Abb. in cap. At si clerici col. 12. de iudi. qui dicit quod cum iura in hoc vario modo disponant, quandoque apponendo pœnam acerbam quandoque mitem, & quandoque mitius procedendo mediam viam amplectendo, vt patet ex iuribus per eum allegatis, relinquitur arbitrio superioris, vt cõ sideratis circunstantijs & scandalo inde surgente, & consuetudine patriæ apponat pœnam, quandoque depositionis, quandoque suspensionis, & quandoque priuationis à beneficijs, quãdoque sine monitione priuet, ex quo constat de delicto. Sibi enim videtur data optio, d ex quo varias pœnas & modos procedendi a iure reperimus traditos iuxta not. per glo. in cap. fraternitatis. 34. dist. & in cap. à crapula. de vi. & hone. cler. & 11. quæs. 2. in summa, & quod notat Hostien. in cap. 2. de cler. non residen. in simili quæst. Ita tamen quod semper in isto delicto Iudex declinet ad mitiorem e partem, quia pauci, vt dicit Gregorius, sine vitio incontinentiæ reperiuntur. 5 dist. capit. Quia sanctitas tua in fin. Et quia ætas nostri temporis, &c. & melius est à Deo redargui de misericordia, quam de seueritate. 26. q. vlti. Allegant. Et vide prædictum decretum concilij Basilien. in dicta sessione. 20. vbi contra publicos concubinarios statutum fuit quod quicunque clericus cuiuscunque status, conditionis, religionis, dignitatis, etiam si pontificalis vel alterius præeminentiæ existat, qui publicus fuerit concubinarius à perceptione fructuum omnium beneficiorum suorum trium mensium spacio

sit ipso facto suspensus, quos suus superior conuertat in fabricam vel aliam euidentem ecclesiarum vtilitatem, ex quibus fructus percipiuntur. Nec non quod huiusmodi publicum concubinarium teneatur mox suus superior monere quam primum nouerit illum esse talem, vt intra breuissimum terminum concubinam dimitat, quam si non dimiserit, vel dimissam aut aliã publice resumpserit, ipsum omnibus suis beneficijs omnino priuet. Et nihilominus statuit dictum concilium ꝙ tales publici concubinarij vsque quo cum eis per suos superiores fuerit dispensatum post ipsarum concubinarum dimissionem, manifestamque vitæ emẽdationem sint inhabiles ad susceptionem quoruncunque bonorum, dignitatum, beneficiorum, vel officiorum. Si autem post dispensationem, vomitu recidiuo ad huiusmodi concubinatum publicum redierint, quod sine spe alicuius dispensationis ad prędicta prorsus inhabiles existant. Et nequis contemnit illud decretum Concilij, ex eo quod Concilium Basilienſe non fuit in omnibus ab ecclesia receptum, aduertat quod ordinata in eodem concilio ante sciſſuram in eo factam recipiuntur & allegantur à doctoribus, vt par est videre per Flor. in 3. par. tit. 25. cap. 2. §. fin. Et per Fel. in ca. Rodul. de resc. in column. 8. ver. Sed re vera & prędicta. Sess. 20. d. concilij fuit facta ante eius sciſſuram, vt potes colligere ex dictis Doctoribus, dum allegant constitutionem illam, quæ incipit. Insuper ad euitandum scandalum, quę fuit facta in. d. 20. sess. post dictum decretum contra cõcubinarios promulgatũ. Et istud decretum concilij Basilienſis de concubinarijs inuenies insertũ in concordãtijs inter Leonem decimum, & Regem Franciæ, nouissime commentatum per Petrum Reb. in interpretationibus per eum fatis ad dicta concordata per quem vide in principio sui commenti ad illud Decretum triginta pęnas, quas patiuntur concubinarij, annumeratis inter eas his quæ colliguntur ex concilio quarum plures potius damna sũt & incommoda concubinatus, quam pœnæ, quæ possint irrogari per Iudicem. Vnde quę huiuscemodi sunt, pari modo comprehendunt laicos concubinarios sicut & clericos. Vide tamen Præpo. in cap. Nullus. 32. distinct. quĩ refert Innocen. in cap. i. Si autem decohabit cleri. & mulie. tenentem quod quamcunque viam eligat Iudex, siue suspensionis, siue priuationis, debet pręmitti monitio: nec Iudex sine illa ad alterum pręmissorum procedere debet, cum clericus non sit notorius concubinarius: per quem vide post Inno. vbi supra, vsque ad quantum tempus debet clericus monitus expectari, & an possit purgari mora. Vt autem prelati excusentur à monitionibus faciẽdis clericis suę diœcesis, in hac materia prudenter faciunt, quando in suis constitutionibus Synodalibus monent omnes f gene- f
raliter, ne concubinarij sint, contrafacientibus pœnas debitas irrogando. Abb. præterea in capitu. Vt clericorum. de vita & ho- 4
nestate clericorum ponderando verba illius tex. arbitratur quod si cleri-

si clericus concubinarius efficeretur deterior, si compelleretur præcise ad dimittendam concubinam, quod tunc prelatus toleran do ad tempus, peccatum non incurrit : & quod dicit notandum Stepha. Aufre. in repeti. clem. 1. de offic. ordin. in colum. 15. Aduertant autem prælati omnes, & eorum vices gerentes, ne huius doctrinæ colore in concubinariorum correctione torpescant, sed cum talis toleratio facienda fuerit, certissimæ adsint coniecturæ deteriorationis. Nam alias facile illis persuadebunt libidinosi grauiora, imo nefanda admissuros, si cogantur cõtinere.

A *Vdire diuina.* Vide text. in capit. nullus. & in capit. præter. 32. distin. vbi doctores, & in capit. vestra de cohabi. cleric. & muli. Regiam. l. 43. titul. 16. pag. 2. glossa. in capit. de homine de celebra. missar. Theol. in. 4. senten. distinct. 13. & quomodo hoc sit intelligendum docet eleganter Cosmas in pragma. tit. de excommun. non vitand. verbo, *Suspensionis.* Ioann. Maior. in 4. senten. distinctio. 9. dubio vltim. Florenti. in. 2. part. titul. 9. capit. 10. §. vltim. Adri. in 4. sent. in tract. de Eucharist. quæstio. pen. & in tracta. de confess. quæstio. 9. Silvest. in summa in verbo, missa. 2. quæstio 3. Martin. Nauarr. in capit. 1. §. laboret. 2. colum. de pœn. & in manu. confesso. capit. 25. nu. 87. D. Couarru. in capit. Almamater. 1. par. relect. §. 2. numero. 10. de senten. excommu. libro. 6. Gregori. in dict. l. 43. titulo. 6. part. 1. in verbo. *Algun hijo de ella.* Non quidem publicus & notorius criminosus permittendus ab Episcopo sacro altari ministrare aut sacris interesse, vt in Concilio Tridentino. sessio. 22. de observand. & euitan. in celebr. missę. Imo fortius censeo, quod quicunque committit sacerdoti, quem scit in mortali crimine esse constitutum, aliquem actum ecclesiasticum faciendum si exequatur talem actum, is qui committit mortalem culpam contrahit, vt ait Diuus Hieronym. in epistola beati Eusebij ad Damasium Episcopum Portuensem, sic dicens: *Qui iura scit & vitam præsbyteri agnoscit, & eum pro se celebrare facit sit eiusdem peccati conscius nec non & pœna particeps.* Idem sentit. Abb. in di. cap. vestra, & Theo. d. dist. 9. & Cardi. à Turrecrem. in dict. cap. nullus. Sanct. Thom. in quodli. 11. articu. 8. quam esse communem sententiam & Theologorum & canonistarum fatetur insignis Martin. Nauarr. in. d. capit. 25. num. 79. quę amplectenda est, quidquid censeat Gab. in 4. dist. 19. quæst. 1. dubio. 4. Maior. dict. distinct. 9. Adrianus summus Ecclesiæ Præsul de sacramento Eucharistiæ columna. 3. à quo quidem peccato excusatur, qui probabiliter dictam legem ignorat, quia probabilis iuris positiui ignorantia excusat, capit. 2. de consti. ita Nauarr. vbi paulò ante allegaui.

B *Clericus cõcubinarius quibus pœnis puniatur.*

Ab officio & beneficio. Adde Hostien. in summa. titul. de cohab. cleri. & mulier. §. qualiter. imponatur. Guid. Pap. quæst. 558. & latissime Bermon. Chouer. de publi. concu. fol. 61. quo loco opinionem istam cõmunem esse fatetur, & vide Regiam. l. 43. tit. 6. p. 1.

Clerici cõ cubinarij multa crimina.com mittunt.

circa quam communem ſententiam lege nouiſsime Iacob. Menoch. de arbitrar. iud. quæſtionibus libr. 2. cent. 5. caſu. 418. qui num. 6. dicit quod contra clericos concubinarios ſeueri iudices eſſe debent, quando quidem non vnũ ſed plura ſcelera hi committunt. Nam adulterij crimen perpetrant, cum in ſacrorum ordinum aſſumptione ſuſcipere dicũtur Eccleſiam in ſponſam, cui implicite ſaltim promittunt continentiam ſeruare. Secundo committunt ſacrilegium, cum Deo dicati & ſacrati ſunt, & per carnalem copulam à Deo ſeparantur. Tertio committunt crimen ſtupri. Quarto inceſtum. Quinto (vt ille inquit) poſt Bermondum committunt crimen contra naturam, & vide D. Fran. Sarm. libr. 1. ſelect. capit. 5. Hodie vero qua pœna clerici concubinarij puniendi ſint vide Concilium Tridenti. Seſſ. 25. capit. 14. de refor. vbi clerici prohibentur, concubinas aliaſque mulierculas, de quibus ſiniſtra ſuſpitio haberi poſsit, in domo vel extra detinere alioquin iuris pœnis ſunt puniendi. Quod ſi moniti ab inceptis non deſtiterint, tertia parte fructuum obuentionum, ac prouentuum beneficiorum, & quaruncunque penſionum ipſo iure ſunt priuati, quæ fructuum pars, fabricæ Eccleſiæ, vel pio loco, pro arbitrio Epiſcopi eſt adiudicanda. Quod ſi in eodem delicto, cum eadem fœmina pertinaciter permanſerit, vel cum alia ſimile ſcelus perpetrauerint, non ſolum fructus omnes, ac prouentus ſuorum beneficiorum, nec non penſionis eo ipſo amittunt, vt dictis locis applicentur: ſed ſuorum beneficiorum adminiſtratione, pro ordinarij arbitrio, tanquam Apoſtolicæ ſedis delegati ſuſpendi debent. Si vero in tam profundum malorum pelagus inciderint, vt his pœnis à fœdiſsimo cõcubinatu non arceantur, tunc beneficijs, portionibus, ac officijs, & penſionibus quibuſcunque eccleſiaſticis, perpetuo priuandi ſunt. Inhabileſque iudicantur ne ad dignitates, beneficia, ac officia deinceps poſsint aſpirare, donec ſuperioribus ex vitæ ante actæ emendatione, viſum fuerit diſpenſare. Si vero poſtquam ſemel concubinas dimiſſerint, poſteaque eas, aut alias ſibi adiungere auſi fuerint, præter ſupra dictas pœnas excommunicationis vinculo innodati ſunt. At ſi clerici huius criminis rei beneficia eccleſiaſtica non obtinuerint nec penſiones, iuxta delicti & cõtumaciæ perſeuerantiam & qualitatem, pœna carceris, ſuſpenſione ab ordine ac inhabilitatis pœna ad obtinenda beneficia, alijſque modis & pœnis iuxta canonica decreta plectẽdi ſunt. Quod ſi Epiſcopi in huiuſmodi ſcelus incidere auſi fuerint, & à Prouinciali ſynodo admoniti, in tali fœditate ſordeſcerent, ipſo facto ſuſpenſi ſunt, & ſi in crimine perſeuerauerint ad ſanctiſsimum Pontificem ab eadem ſynodo ſunt deferendi, à quo pro culpæ qualitate plectendi ſunt & ſi opus fuerit, priuationem patientur.

Cleri. concubinarij quibus pœnis puniãtur.

Nec huic clerico concubinario qui ob crimẽ fructibus ſuorũ beneficiorũ priuatur fructus aliqui relinquẽdi ſunt ex quib' aliměta ſuſci

Clerico cõcubinario alimenta ſua

rum beneficiorum, relinquenda non sunt nisi egenus fuerit.

suscipiat quia male meriti egestate laborare debent l. bona fides. ff. depositi. Quod verum esse censeo nisi clericus egenus esset, & summa laboraret paupertate, vt non haberet aliunde bona ex quibus posset alimenta percipere, tunc iustitiæ & æquitati congruit vt ei ex dictis fructibus subueniatur, quia clerico suspenso a beneficio alimenta ex eo ministranda sunt ad vitę subsidium cap. præter. vbi Præpo. colum. 2. 32. dist. tradit. Rebuff. in tract. de sent. proui. in præfacti num. 110. tom. 2. const. Francis. Tum quia clerico etiam de posito prouidetur ca. studeat. 50. dist. Tum ne cogatur mendicare in ignominiam & opprobrium ordinis sacerdotalis capi. diaconi. 93. distinct. Tum quia semper habenda est ratio ne egeat argu. l. inter eos ff. de re iudi. Tum quia istam opinionem amplectitur glo. in capi. pastoralis. §. verum in verbo, subtrahuntur. de appella. Bermond. in tract. de publi. conc. in verbo, à perceptione fructuum. nu. 11. quæ declaratio notanda est ad sacrosancti Concilij decretum, & vide Felinum. in c. ex parte. nu. 1. de accusa. & in capitulo Apostolicæ, nu. 9. de excep. D. Episcop. Iacob. septi. in institu. Catho. cap. 9. nu. 114. & nouissime doctissimum Antonium Corduba de Lara. in. l. si quis a liberis. §. si vel parens. nu. 26. ff. de lib. agnoscend. & glossa illius sententia communiter recepta est vt constat ex Mart. Nauarr. in manu. latino. cap. 25. num. 124. F. Ludoui. Lopez in suo instructo conscien. 2. p. cap. 97. Borga, de irregular. 6. part. tit. quod sint effectus excommu. nu. 13. D. Couar. lib. 3. vari. resol. cap. 13. nu. 8. Procedit quidem superior communis sententia in clerico verbaliter tantum deposito, secus autem si solenniter sacerdotali militia depositus fuerit, tunc quidem alimenta de fructibus beneficiorum exhibenda nō sunt, sicut nec excommunicato. Imo. post alios in. cap. ad supplicationem col. 2. de renuntiat. Feli. in cap. ex parte numero. 1 de accusationi.

Quod si clerici ex concubina filios habuerint, ad maiorem gradum & dignitatem transire non possunt, sed in statu, gradu, & dignitate, in qua sunt permanere perpetuo debent. Ita diffinitum fuit à sanctissimo domino nostre Pio Quinto Pontifice Maximo peculiari motu proprio prout refert Rojas in epitome successionum. cap. 27. num. 16.

Clerici minime possunt illegitimos filios domi retinere.

Nec possunt clerici illegitimos filios intra proprios lares habere, vt in continentiæ labes ac memoria omnino aboleri valeat, ita decretū fuit in concilio Toleta. prouinciali celebrato anno. 1595. actione. 3 cap. 19.

Concubina clericia in dice ecclesiastico punitur.

Concubina clerici etiam coniugata, si modo publica fuerit, pro modo culpæ ab ecclesiasticis iudicibus est punienda, vt statutū est in Concil. Tridentin. Sessio. 24. capi. 8.

Sunt quidem multi ex nostris, qui tenuerunt, mulierē, quæ cum clerico in sacris constituto, carnale commercium habuerit incestum committere, ita tenuit glos. in l. 2. in verbo, filij. C. de Episco. & cleri. vbi Bald. num. 2. scribit quod cum hoc in facto contigisset ita fuit iudicatum, & opinio

ista communiter recepta est si credimus Grilland. de diuersis crimi.libr. 3. quæst. vltim. Practica Conrrad.341.num. 13. Sed verior contraria opinio quibusdam & non pœnitendæ autoritatis viris visa est,quod nec incestus nec sacrilegium committatur quam dicit esse communem Ca. cial. in auth.si qua illustris.numer.31.C.ad Orfici. Bosi.in pract.titul.de coitu damnato.num.15.Mencha.lib. 3.de testamen. §.22. Iuli. Clar. in practi. crimi. §. fornicatio. ver. Presbyter. Ex quo sequitur impropie fuisse locutam glos. in ca. per venerabilem in verbo, adulterinus qui filij sint legi,quæ coitum hunc adulterinum esse censebat, licet communiter receptam esse scribat Abb.ibi. numer.32. & Petrus Plaça libr.1. delictorum. cap.41.numer.31.mea tamen sententia.licet talis carnalis copula incestus non sit, est tamen sacrilegium & adulterium. spirituale Abb.in cap.vt clericorum num. 6.de vita & hone.cleric. sequitur Reuerend.& doctis.D.Franc. Sarmiento.lib.1.select.interp.capi.5. num.9.

Et non solum talis concubina clerici. à iudice ecclesiastico puniri debet pœnis à iure statutis verum si crimen sit publicum poterit à sęculari iudice puniri:secus si sit occultum ita tenet Petrus de Ancharr.consi.196. num. 5.Feli.in cap.Ecclesiæ sanctæ Mariæ.numer.102. de consti. Boeri latissime decis.72. Zarius libr.2. respons.cap.17.Lup.in rep.ca. per vestras.§.21.num.13.de dona. inter vir.& vxor. Mon.in. 2. lecti. fori in parte concubinę Stheph. Auf.de potest.sęculari super eccl. pers.reg.2.num.34.Berm.Cho. de publ.concu.in parte pœnitus arcere,fo.303.col.2.num.3. cum sequen.qui dicit communem opinionem esse Anton. Gome. in.l. 80.Taur.numer.21.& ita in facti contingentia interrogatus consuluit Euerar.consi.202.eandē dicit communē Iuli.Cla.in practi. crimi.§.5. quæst.37. versi. Quæro etiam vbi dicit quod quidquid sit de iure, iudices tam ecclesiastici quam sęculares parum curant de concubinatus punitione, quod (vt ille inquit)forte faciunt ne in alijs puniant in quo ipsimet delinquunt eādem opinionem sequitur Auenda. de exequend. mandat.2.par. capit.26.numer.7. Dida.Perez. in.l. 21.titul. 3. lib.1. ordi.Et est apud nos expressa lex hoc diffiniens pœnam contra tales concubinas imponens lex inquam.3.titulo.19.lib. 8.ordi. noui,circa quam legendus est Auenda.d.cap.26.qui pro eius insigni eruditione multa congerit , & Ioā.Mati.in.l.6.gl 2.ti.8.li.5.ordi.

Laycus cō cubinarius quibus pœnis à ecclesiastico iudice plectendus sit.

Laycus vero concubinarius, quibus pœnis hodie à iudicibus Ecclesiasticis,sit plectendus vide in Concilio Trid.sessi.24.capit.8 vbi sancitum est concubinarios, tam solutos quam vxoratos.cuiuscunque dignitatis, vel conditionis sint,siter moniti ab ordinario,concubinas non dimisserint, excommunicatione esse illaqueandos , nec ea absoluēdos esse, donec præceptis paruerint.Si vero indurato animo in peccato permanserint , contra eos diris pœnis procedi debet. Ad quas quidem pœnas infligendas episcopus ex proprio officio procedere potest vt tradit egreg.Naua. consi-

consilio.2.de offici.ordi.

☞ Nec enim mulieres coniugatæ matrimonij prętextu excusari possunt,quin debitis pœnis ab ordinario puniantur si ter monitæ publice in peccato indurato animo permanserint,vt sacrum concilium ibi diffiniuit & iustissime, est quidé frequentissimũ quibusdam impudicis mulierculis vt libidini vacent cum illis hominibus matrimonium contrahere qui sui criminis socij sint sacro matrimonio abutentes, & vbi grauior pœna infligenda est, ibi veniam & criminis impunitatem quærunt. Est tamen notatu dignum quod quanuis Regis Hispaniæ legibus de quibus cap. 85.infra disputatum est ad solum maritum accusatio & vindicta criminis adulterij spectet,eis non aduersatur concilium, quod loquitur quando non in modum accusationis,sed ex proprio officio ordinarius procedit, præmissis prædictis monitionibus, & quandõ crimen adulterij publicum fuerit, tunc Regia secularis lex nec tollit, nec tollere potest spiritualem iurisdictionem, quæ ad cohercenda hæc crimina peccati in furtu Ecclesia obtinet capit.nouit.de iudi.cum simil.

Sed hoc ea prudentiæ & iudicij maturitate ita faciendum est, nisi fieri possit ad maritorum aures perueniat,quod si fieri nequit sacra illa cõstitutio seruetur,quid quid inde contingat timendum non est.

☞ *Nouissime interpretatur concil. Trid. sess. 25.c.14* Est tamen circa superiora summe notandum, quod quando Episcopi vel Ecclesiastici iudices procedunt ad punitionem concubinatus,vel circa visitationem, aut morum correctionem, non debet eorum sententia retardari prętextu appellationis, vel inhibitionis: seu querelæ ad sanctam Apostolicam sedem delatę. Vt decretum est dicto Concilij Tridentin. sess. 25. cap.10.de reforma. & sess.24. capit.10.Quæ decreta sing. sunt interpretanda, vt procedant quando iudex superior, non iustificata appellatione, nec visis actis processus, inferiorem inhibere contendit. Sed si postquam appellatio iustificata fuerit ex processu, iam ad tribunal appellationis delatæ inhibitio concessa fuerit, erit obtemperanda, nec poterit inferior iudex ad suę sententiæ executionem procedere. Aliter quidem superiorum iudicum authoritas & potestas non vulgarem iacturam pateretur,dareturque causa inferioribus iudicibus, vt prohibito iudicarent, & multis causis appellationis auxilium nihil proficeret, & alia multa incommoda sequerentur, quę prorsus aliena sunt, à mente sacrosancti Concilij. *de reform. & sess. 24.c.10.*

Irregularis. Adde quod huius sententię authores sunt Cosmas in Pragm. sancti. titulo de concubinari, in verbo, inhabilis. Henri.in capite. si celebrat. de cleri.excomm. columna. penul. Palud. in 4.sentent. distinct. 27. quæst.4.columna.2. & scientiarum omnium Occeanus Tostatus in tracta.contra cleri.concubi. conclusi. 3. Abar. Pelag. de plan.Ecclesiæ,folio.27. columna. 4.Anton.in capite.1.numer.32 de iudi.Anani.col.1. & Feli.colum. 2.in capitul.cum dilectus. de accusa. Guid. Pap. q. 558. Ioann.in

sum.confessor.lib.3.titu.29.q.5. Didacus Perez in.l.23.tit.3.libr. 1.ordi.col.170.& hanc opinionē communem esse testantur Mar. Azpili.in cap.si quando. excep. 11.col.53.de rescri. D. Couarr.in Cle.si furiosus.1.part. relection. §.1.nu.5. de homi. & nouissime eam sequitur Ioann. Mat.in.l.6. glo.2.num.23.tit.8.li.5.ordi.noui.Contrariam tamen sententiā de iure veriorem esse censeo, quam teneo sequutus Inno.Ioā. And. in cap.si celebrat.de cle. excom.min.Cardi.in cap. vestra & in ca.quæsitum decohabi.cleri.& mult. Archi.in capi. præter §.ad hęc vero.32.distinctio. Specul.in titul. de dispensa.§.iuxta propositionis.numero.20. Imo. in capite.1.colum.4.de iudi. Nicola.Ploui de irregu.reg.4. Nauarr.in dict.excep.11.D. Couar. dict.§.1.qui vrgentissima argumentatione veram esse ostendit, quanuis consulat,quod absolutio, siue dispensatio hoc casu à Romano Pontifice impetretur.

D *Data optio.* Vide text. optimū in.l.1.C.de his qui latrones, ibi. *Supplicio corporali,aut dispensatio facultatum pro qualitate personæ & iudicis existimatione plectetur.* Tenet glos. in capitulo sicut.de Iudæis,tradunt Hostien.Ioā.Andr.& docto.in cap.1. de offi. vicar.Petrus de Ancharra. & Ioā. de Imo.ibi Bald.in.l.cunctos populos.1. lect. colum.9. versicul. septimo oppono.C. de summ. Trini.& in.l.data.7.columna C. qui accusa. Ang.in.l. nunquam ff.de priua.delict. Sali.in.l. quæcunque C.de serui.fugi. quā opinionem communem esse fatentur.Ana.in dict.capi.sicut.num. 17.Iuli.Clar.in practi.crimi.§.final.quęstio.85.versi.solet etiam & tradit latissime Felin. in capi. inter cęteras. colu. 2.de rescrip. vbi opinionem hanc decem modis limitat.Et ratio est quia pœna est semper commensuranda delicto vt in cap.non afferamus 24.quæsti.1.& hanc cōmensurationem nunquam reus faceret, quia semper minorē eligeret, & ideo frustra lex alternatiue loqueretur.

Meliorem partem. Adde glos. memorabilem in capit.de causis. in verbo,certa de offici. delega. & in ca.hoc ipsum in glos.1.33. quæsti.& in reg.in pœnis.de reg. iuris lib.6.& in capi.sicut de homi.vbi Anna.& doctores not. facit.l.si præses. ff.de pœnis. E F

Monent omnes. Adde quod ita communiter in Synodis obseruatur,secundum Ioann. And.in capi.proposuit.de cleri. excommu.Bermon. Chro. in tract. de publ.concubi.pag.185.numero. 6.Et hæc monitio.in Synodo habet vim trinę monitionis.glossa in cap.si Episcopus.in verbo,prę ceptione.18. distin. quam sequitur Abb.in cap.ex literis.de cōstit.Felin. in capit. Romana de Appella.Rip.in capit.1. de iudi. Nota tamen quod prædicta intelligo procedere contra eos clericos,qui exlege diœcesana tenentur in synodo comparere, alias quacunque via iudex procedat, monitio præmitti debet, nec sine ea iudex ecclesiasticus procedere potest, ad imponendas dictas pœnas,nisi talis clericus esset manifestus notorius cō cubinarius & incorrigibilis de quo lege Bermon.dicto.nu.6.

Non

G *Non incurrit.* Vide text. in ca. requisiuit. de sponsali. Ioan. Lup. in cap. per vestras de dona. inter uir. & vxor. §. 18. num. 16.

Matrimoniũ de facto cõtrahentes.

CAPVT. LXXX.

1 *Sacer ordo matrimonium impedit omnino & irritum facit.*
2 *Clericus, qui de facto matrimonium contraxerit, qualiter puniatur.*
3 *Clericus huius criminis reus, ipso iure excommunicatus est.*
4 *Clericus, qui sub figura matrimonij virginem violauit pœna stupri puniendus est.*
5 *Clericus beneficiatus in minoribus constitutus, eo ipso matrimonio contracto, amittit beneficia Ecclesiastica.*
6 *Quando autem cũ minore duodecim annorum, per verba de præsenti contraxit, an beneficia ecclesiastica amittat.*

1 Alixtus Papa interdixit contractum matrimonij presbyteris, diaconibus, & subdiaconibus, & ab illis contracta debere disiungi & ad pœnitentiam redigi, iuxta sacrorum Canonum diffinitionẽ [a] præcepit, vt habetur in capit. presbyteris. 27. distin. hinc est quod clericus in sacris, vxorem ducens, debet compelli ad illam abiurandam, & perdit executionem omnium ordinum, notat Abb. ex text. ibi in capite, secundo, qui cler. vel vo. qui nihil aliud allegat, & ibi omisit tex. expressum ponẽte pœnam delinquentibus in hoc, in cap. decernimus. 28. distinct. cuius verba sunt. Decernimus vt hi, qui in ordinem subdiaconatus & supra, vxores duxerint officio atque ecclesiastico beneficio careãt, & faciũt verba tex. in c. de his etiã eadem distin. vbi tractando de subdiaconibus & diacõ. dicit. Cauendum est tamẽ his nequando suæ sponsionis immemores ad terrenas nuptias vltro concurrant, quod si fecerint, vt sacrilegi rei ab ecclesia habeantur extranei. De presbyteris vero videndus est textus in capite presbyter, eadem distin. cuius verba sunt: presbyter si vxorem duxerit, ab ordine deponi debere [b] oportet. Item efficitur irregularis, vt neque in susceptis ordinibus ministrare possit, nec ad maiores suscipiẽdos admittitur vt notat idem Abb. in capit. 1. in 2. not. eodem titu. ex quo venit quod tanquam irregularis priuabitur beneficijs. An autẽ sit priuandus per sententiam [c] vel ipso facto priuetur, sunt opin. quas refert Steph. in decisione. 239. Capellæ Tholosanæ, in additione. Aduerte tamẽ, quod ipsemet Panormit. in cap. At si cleri. de iudi. co. 2. videtur esse in opinione, quod clericus, qui solutam non virginem, de facto duxit in vxorem, ac cum ea fuerit fornicatus, debet deponi, pro quo allegat iura in ca. fraternitatis. 34. distin. & in capit. Si quis ammodo. 8. distinct. & in dict. capit. 2. qui cle. vel vo. quę iura (salua tãti patris reuerentia, hoc nõ probant, imo text. in dicto capit. Si

quis ammodo, qui plus videbatur vrgere, dicit a proprio gradu decidit, vsque dum ad satisfactionem veniat, vnde per talia verba videtur imposita magis pœna suspensionis temporalis, quam depositionis. Sed pro opinione sua posset Abb. allegare text. in capit. presbyter. 28. distinctio. quem decerpsit Gratianus ex capit. 1. Concilij Neocæsarienſis, cuius verba sunt: presbyter si vxorem duxit, ab ordine illum deponi debere oportet. vbi Archi. exponit, ab ordine, id est, ab officio & beneficio, quod etiam ibi tenent Domi. & Præpo. licet eum non referant, quanuis gloss. exponat ab ordine, id est, ab officio, & 3 non beneficio. Clericus præterea taliter contrahens est excommunicatus ipso iure, vt in clem. vna de consanguin. & affini. cuius absolutio episcopo est reseruata, vt per gloss. ibi, in verbo, obtinere. Redditur præterea suspectus de d hæresi, d vt procedatur per inquisitores contra eum, vt notat Ioã. Lupus in repe. rub. & capit. per vestras. de dona. inter virum & vxorem. foli. 67. colu. 3. versicul. Ex quo meo iudicio, vbi hoc infert ex his quæ notant Butri. & Bald. 4 in. l. 3. C. de summa Trinit. & fide catho. loquendo de monacho matrimonium contrahente. Debent prẽterea in hoc aduertere iudices quod præter pænas supra dictas debet in sacris constitutus pati pœnas stupri, si virginem violauit sub figura matrimonij. Neque ex hoc quod verba de præsenti seu benedictiones præcesserint, ab illa excusandus est, quin potius grauius puniendus, eo quod virginem sub sacramenti colore deceperit, & corruperit, quę velut vxor consensit in copulam, vnde propter talem dolum vltra ordinariam pœnam depositionis, arctiori carcere vel monasterio detrudi debet quam pro alio simplici stupro. Mulier insuper ab ipso sic seducta tantæ posset esse nobilitatis & honoris, tantumue populi scandalum, vt merito clericus in hoc delinquẽs publicis verberibus, vel alia publica correctione puniendus esset quando suæ personæ qualitas hoc non impediret, argumento eorum quæ notat Præpo. in capit. 2. de sponsa. duo referendo Anto. quod Iudex attenta qualitate personarum poterit arbitrando punire pœna mortis illum, qui viuente prima vxore contrahit cum secunda, puta si ignobilis vxorem habens, contrahit cũ nobili, & illudit illam. De qua tamen doctrina Anto. vid. Augusti. in addi. ad ang de male. in parte. *Che mai adulterato.* fol. 152. numer. 65. Clericus vero beneficiatus in minoribus ordinibus constitutus, si contrahit matrimonium, eo ipso vacant beneficia, e vt tenet Collec. in capi. 1. de cleric. coniu. & decisio. Capellæ Tholosa. supra allegata. & Syluester. verbo, clericus. lo. 2. §. 4. Et hoc etiam si non sequitur copula, notant docto. in d. capit. 1. Nec recuperant beneficia, sponsa ingrediente monasterium, vt per eos ibi: & not. etiam Ioann. de Imo. in clemen. gratiæ. de rescrip. in col. super glos. resignaueris. Præpo. in capit. Placuit. 32. distinct. prope fin. Quod insuper procedit etiam si matrimonium contractum sit nullum: f vt notat

tat Ioann. And. in capite. Ioannes de cle. coniug. Roma consil. 483. dubitatur primo, column. 3. Hippoly. consil. 70. volum. 1. colum. 3. incipiente: Scientiarum omnium. Stehpa. in addi. ad dictam decisionem Tholosanam qui solum allegat Bart. Brixien. & Ange. de Clauasio. Confirmatur ista sententia doctrina mea magistrali. 181. incipienti. Pœna etiam faciendo, vbi de ista conclusione fit mentio, quam vide, quia aliqua referuntur in contrarium remissiue. Et vide Decium in consil. 166. volum. 1. Ego Philippus Mecius, vbi refert Barth. Brixien. in quæst. 10. Et Cardin. Imol. & Abb. in dict. cap. 1. & Roma. in dict. consi. tenentes quod clericus in minoribus constitutus si contrahit matrimonium cum consanguinea, numquam admittitur ad beneficium, quia illi facto ipso renunciauit. Et quia ipse in principio illius consilij tenet quod talis clericus non sit ipso iure priuatus beneficijs, respondet ad dictam doctrinam Brixiensis & aliorum, quod non habeat locum quando clericus in minoribus contraxit scienter in gradu prohibito, qui tali casu ex quo sciebat matrimonium non valere, non videtur habere animum abdicandi beneficium à se, quod dicit tenuisse Imo. in cle. gratiæ. de rescrip. Et sic quod dicta conclusi. doctorum restringatur, quando ignoranter contraxit tale matrimonium: & dicit ibi, quod in dubio præsumitur scientia in coniuncto quod sciat coniunctionem, quam habet cum alio. Et licet Decius ibi postea in fin. det aliam & vltimam responsionem ad dictam conclusionem Doctorum, videlicet, quod non sit vera in hoc saltem, quod talis non perdat ipso iure beneficium, ex ratione de qua per eum. Mihi tamen plus placet distinctio præcedens, & sic quod quando probaretur quod ignorans consanguinitatem contraxit, tunc ipso iure perdat beneficium, quia visus est facto suo illi renunciare. Si vere contraxit scienter, tunc quod priuetur eo per sententiam, quia licet videatur confidere in nullitate matrimonij, vt non perdat beneficium ipso iure, sufficit quod facit actũ incompatibilem cum beneficio, vt est matrimonium contrahere. Imo. tamen in dict. clemen. gratiæ videtur tenere contrarium, videlicet quod quando impedimentum consanguinitatis erat notũ vtrique, vel saltim clerico quod non perdit beneficium, nisi processisset ad copulam, quia tunc propter affectum cum opere subsecuto saltem esset priuandus, argu. cap. nuper. de bigamis. Effectus enim huius distinctionis maximus est, nam in primo membro non poterit sic contrahens renunciare beneficio in fauorem alterius. Secundo vero sic antequam deponatur ex doctrina illa magistrali Innoce. in cap. Cum nostris. de concess. prębendę quam ego latius ornaui in meis doctrinis. numer. 120. incip. Homicida. Vide præterea in hoc articulo notabilem dictionem Præposi. in dict. capite. Placuit videlicet quod si matrimonium non tenet propter consanguinitatem, vel aliud simile impedimẽtum, quod tunc clericus perdit

beneficia. Si vero non tenet ex defectu consensus, tunc non. Considera tamen quod hoc posset intelligi quando defectus consensus fuit in ipso clerico. Si tamen fuit in muliere, putà quia per vim fuit compulsa contrahere, ipso clerico pure & libere consentiente, vel quia mulier non erat sanæ mentis, non video quare non perdat beneficia, sicut quando cõtrahit cum consanguinea, quod apperte colligitur ex dictinct. quam fecit Imo. in dicta clemen. gratiæ, quem non refert Prępo.

6 Quando autem contraheret cum minore duodecim annorum, licet per verba de pręsenti cum illa resoluantur in sponsalia de futuro, videtur dicendum quod nõ perdit clericus propter illa sua beneficia, nisi quando aduenien

g te legitima ætate in muliere matrimoniũ sic contrctum retificaretur, modis de quibus per tex. gloss. & docto. in capit. Vnico. de de sponsa. impu. lib. 6. Sed contrarium fuit decisum per dominos de Rota in antiquis decisio. 103. incipien. Nota, quod vbi clericus. Et vide Ioannem Staphileũ in tractatu de gratijs expectatiuis. fo. 74. versi. qua propter vt saluetur. Vbi dicit quod illa decisio Rotæ procedit in terminis in quibus loquitur, videlicet quod tunc demum clericus perdit beneficium, quando minor, cum qua contrahit, peruenerit ad pubertatem, vel quod intelligatur de impubere proxima pubertati, quem etiam vide in sequenti folio, versicu. posse tamen vbi dicit, quod clericus contrahens de facto cum minore non proxima pubertati, siue eum furiosa, aut consanguinea perdit beneficium mero iure neque illud potest retinere absque dispensatione, saltem episcopi.

D *Iffinitionem.* Vide text. in A capit. si quis & in capit. erubescant. 32. distinct. Nec vnquam sanè in Dei Ecclesia licuit, sacris ordinibus initiatis matrimonium contrahere, imo ab initio nascentis Ecclesiæ hoc illis prohibitum fuit, quod constat ex canonibus Apostolorum capit. 15. cuius verba hæc sunt ex Haloandri translatione. *Ex his qui cælibe, ad clerum peruenerunt iubemus lectores tantum & cantores, si velint nuptias contrahant.* Hactenus canon. Græcis quidem solis licuit, vti coniugio contracto, ante sacrum susceptum ordinem non autem post sacrum ordinem contrahere cap. cum olim. de cleri. coniug. cap. Siracusanæ. 18. distinct. tradit. Ioan. Maior. in. 4. senten. distinct. 24. q. 2. & distin. 27. quæstion. 1. Ioann. Enchius contra Lutherum capi. 16. Alphon. de Castro. lib. 2. de hæresi. in verbo, sacerdotium. D. Couarru. li. 4. decretali. 2. par. capi. 6. §. 3. Alphon. Viru. aduersus Lutheri dogmata Philippica. 19. de cælibatu cleric. pagin. 244. Faber in malleo contra Lutherum tracta. 4. Tho. Vualden. lib. de sacramento ordinis agens, & lib. de sacramen. c. 128. & cap. 129. de sacramentalibus cap. 66. & 67. Petrus Soto de inst. sacerd. de matrimonio lectione. 6. & elegantissime Michael à Medina Franciscanus vir doctissimus peculiari libro de hoc argumento in lucem missо, nempe de cœlibatu. Albert. Pighius controuer. 15.

Clericis à principio nascentis Ecclesiæ matrimonium contrahere fuit prohibitum.

Bartho-

Bartholo. Latomus aduersus Bucerum contro. de cælib. sacerdo Mart. Ayala de diui. Ecclesiæ tradit tit. de cęlib. Robertus arbori. in tracta. de sacerdotum cælibatu qui hanc catholicam veritatem multis magnisque rationibus aduersus impuri Lutheri dogmata probant. Nec hoc mirum est cum apud barbaros legibus & moribus idem sit receptum. In regione quidem Palmaria in nouo orbe detecta sacerdotes viuunt cęlibes & incorrupti, vt testatur Petrus Marty. libr. de noui orbis in suis nuper repertis. Et apud Essæos qui contemplationi, & cultui assiduo Dei dediti erãt, vxoribus carebant, vt testatur Eusebius libr. 8. de prępar. Euange. capit 4. Nec nubebant Vestales apud Ethnicos nisi cum religioni erant inutiles sicut Prudentius commemorat. libr. 2. contra Symmacum. Nec ijs mores vel corruptelæ aliquarum nationum, vt Moscouitarum, & Græcorum reffraganturquia longe aberrarunt, vt docet eleganter Sygismundus Varro. libr. commentariorum de rebus Moscouitarum. Et vide nouissimam sacrosancti Tridentini Concilij decisionem Sess. 24. cano. 9. in hæc verba. *Si quis dixerit clericos in sacris ordinibus cõstitutos, vel regulares castitatẽ solenniter professos, posse matrimonium contrahere, contractum que validum esse non obstãte lege ecclesiastica, vel voto & oppositũ nil aliud esse, quam damnare matrimonium, posseque omnes cõtrahere matrimonium, qui non sentiũt se castitatis, etiam si eã vouerint, habere donũ anathema sit. Cum Deus id recte petentibus non deneget, nec patiatur nos supra id, quod possumus tentari.* Verum qui minoribus sunt ordinibus constituti, non prohibentur ibi ante subdiaconatum, matrimonium contrahere: imo hoc illis permissum est cap. 1. & ibi not. de cleri. coniug. l. 16. titul. 2. part. 4. vbi Grego. tradit Siluest. in summa in verbo, matrimoniũ. 8. impedi. quæstio. 12. Martin. Nauarr. in manu. cap. 22. num. 52.

Scribit tamen Hyeroni. Paul. in prouinciali folio. 18. ex Card. Alex. consi. datam fuisse facultatem contrahendi matrimonium cuidam subdiacono, qui ordine illo ante pubertatem & prius quã esset doli capax fuerat insignitus.

De monachis vero illud prætermittendum non est, quod in Concilio Turon. secundo sub Pelagio Primo Ponti. Maxim. cano. 16. eo tempore celebrato, quo licebat clericis iuxta vsum Oriẽtalis Ecclesię vxores habere: ita decretum est. *Si qui in monasterio conuersi sunt nullatenus exinde habeant licentiam euagandi: neque (quod absit) vllus eorum coniugem ducere, aut extranearum mulierum familiaritatem habere. Nam si vxorẽ duxerit excommunicetur, & de vxore male sociata consortio etiam iudicis auxilio separetur: & infelix monachus tali cõiunctione fœdatus ab Ecclesia segregetur, donec reuertatur ad septa monasterij, & indictam ab Abbate, quandiu præceptũ ei fuerit, agat pœnitentiam.* Hactenus Concilij sanctio.

Religio sanctissima societatis Iesu post tria vota matrimoniũ cõtrahere prohibentur.

Religiosi etiam sanctissimę societatis Iesu qui bienno peracto tria vota tametsi simplicia secundum constitutiones dictę religionis emisserit quandiu in ea-

fuerint

fuerint inhabiles sunt ad matrimonium contrahendum quod si de facto contraxerint nullum & irritum est, vt decretum est a sanctissimo Domino nostro Gregorio Decimo Tertio Pontifice Maximo peculiari motu proprio hoc anno. 1584. quod nouum est matrimonij impedimentum diri mens, sunt sane huiusmodi vota emittentes vere & proprie religiosi, quod si quis deinceps contrarium ausus firmare vel aliquid cõtra pium institutum dictæ sacræ religionis asseuerauerit (vt quidam proximis diebus temerario ausu facere non erubuit) pœnam excommunicationis latæ sententiæ nec non inhabilitatis ad quæ vis officia, & beneficia secularia & quorumuis ordinum regularia, eo ipso absque alia declaratione incurrunt, quarum censurarũ absolutio Apostolicæ sedi est reseruata, vt latius in dicto motu proprio continetur. Est quidem Christianę reipublicæ vtilissimum imo summe necessarium præfactam societatem à summis Pontificibus maximis fauoribus & amplissimis priuilegijs amplecti cum propugnaculum sit fidei, lumen Ecclesiæ, religionis amplificatrix, peccatorum medela, priorumque virorum tutissimũ asylum.

B *Deponi debére.* Adde quod durius decretum stat in 8. Concilio Toletano. ca. 7. in hunc modum. *Quicunque etiam inuiti, ad ecclesiasticarum officia dignitatum assumũtur, deserere quam semel receperant gratiam, donumque neqnaquam audeant. Si vero ad coniungiam moresque sæculi redire attẽtauerint, omni Ecclesiastica dignitate priuẽtur, & apostatæ habeãtur, & in monasterio donec vixerint, sub pœnitẽtia retrudantur.* Solent tamen ad tempus in monasterio collocari, vt illic ieiunijs & orationibus vacẽt & prædictas iuris pœnas patiantur, & vide Regiam. l. 41. titul. 6. part. 1. & ibi Gregor. Lup. & Extrauag. antiquæ concertationi. de voto. & vltra supradictas canonicas pœnas pecunia quoque multantur, cap. 1. de cler. coniug. cap. decernimus cap. præsbyter. cap. præsbyterium. 28. dist.

Laycusqui dimissa vxore sacris ordinibus fuit insigni tus quæ pœna plectendus sit.

Sed qua pœna punietur laicus qui vxore dimissa, sine iusto illius consensu, sacris fuit ordinibus insignitus: iure quidẽ nulla alia pœna reperitur diffinita, præter eam quæ dicta extrauaganti constitutione, quæ Ioann. est vigesimi secundi continetur, quæ quidem ea est, vt nec matrimonio soluto, in suscepto ordine ministrare, nec ad superiores ordines promoueri possit, nec aliquod ecclesiasticum beneficium obtinere valeat. Sed quia in illa constitutione non tam de tanti criminis debita punitione, quam de effectu sacrorum ordinum agitur, ne tam graue scelus inultum remaneat, in Hispania iustissime receptum est, vt huiusmodi crimen perpetrantes, easdem patiantur pœnas quas qui post sacri ordinis sumptionem vxorem ducunt, de quibus in hoc capite diseritur. Nec enim refert, an matrimonium antecedat vel sequatur, cum vtroque casu est matrimonij sacramento & cælibatui ordinis sacramenti, æqualis iniuria fiat: Et cum casus is contigisset in sacro inquisitionis senatu, reus suspensus fuit ab officijs

ficijs & beneficijs ecclesiasticis,& pręter publicam pœnitentiam, qualis blasphemis iniungi solet, mulcta peccuniaria imposita in monasterium ad certum tempus similiter fuit detrusus, ita testatur D.Iacob.septima in Cath. instit.c.40.num.14.

Nec illud hoc loco accommodatissimum prætermitti debet, laicum etiam secundum matrimonium,viua coniugę,ab hæreticę prauitatis inquisitoribus posse puniri is ęquidem qui sic contrahit,perperam videtur sentire de sacramento matrimonij, & de eius vinculo, ita tenet Domi.& Fran.in capi.accusatus. §.sane,nunc.nume.6.de hæreti. in.6. Felin.in cap. ad abolendum in princi.de hęreti. Alphon.à Castro de iusta hęreti.puni.lib.1.cap. 1.Sũma Rosela in verbo, *Hæreticus*.nume.6.Ludo. Car. de hęreti.§.circa. secundum num.60. in fine Reper.inquisitorum in verbo,hæreticus in versi. ex quibus supra traditis. Conrad. Brunus de hæreti.lib.1.cap.2. Alberti. de agnoscend. assertioni. quęst.23. per totam. Iacob. septim.in enchi.titul.12.Ioan. Lup.in repeti. capit.per vestras de donati. inter vir.& vxor.§.12. numer. 25. Rojas.in tract.de hæreti.1. part. numer.540.D. Couarruu.in. 4. Decreta 2.part. capit. 7.§.3. numer. 6.& est communis & verisima opinio quæ contradictorem non habet, & procedit nulla constituta differentia, an matrimonium publice, vel secrete, fuerit contractum,& opinio contraria egregie fuit confutata à Iacob. septim.in Catholi. inst. capi. 40. num.3.

Receptum tamen est inter doctores,crimen hoc grauissimum mixti esse fori,& ea ratione inter inquisitores,Episcopum, & iudicem secularem locum esse præuentioni,ita Abb.per text.ibi in cap.1.de offici.ordi.& in cap.cum haberet.numer.3.de eo qui duxit in matri. Alber.de agnoscend. assertioni quęst.23.num. 76.Coua. in d.§.3.num.6.

Et pœna quæ à iudicibus ecclesiasticis ordinarijs pro crimine isto imponitur, est publica ignominia, text.in cap.de benedicto. 32.quæstio.1.vbi glos. in verbo, & caluos. text. in cap. Episcopi. 26.quæst.1.capi.nuper de bigam. Abb.in dict.cap.cum haberet. nume.3.Frequentissima tamen horum regnorum praxis recepit huius criminis reos,ante portas Ecclesiæ in scala ignominiose collocari.

Nec desunt ex nostris, qui existiment pro crimine isto imposita esse excommunicationem quæ eo ipso incurritur, vt tenet Paul.Grill.in tract.de pœnis omnifa. coitus quæst.14. cuius opinio falsa est,vt manifestè apparet ex glo.in Clement. vni de consang.& affini. quam Card. Imol. & alij ibi sequuntur.

Ab inquisitoribus autem, hoc crimen perpetrantes fustibus cedi solent cum relegatione ad tempus,vt testatur Iacob.Septiman. in Catholi. institutionibus. capite. 4. numero. 1. in fine inenchi.tamen titul. 12. numer. 6 asseuerat, quod plebei flagellis cesi, ad trirremes condemnantur.Si vero nobiles fuerint, aliæ iustæ pœnę imponuntur, & quod ad trirremes facienda sit condemna

demnatio, decretum fuit à supremis sacrę inquisitionis senatoribus, vt refert Rojas vbi supra numer. 546.

Punitur deinde qui viuente prima coniuge aliam duxerit, pœna infamiæ. cap. nuper. de bigam. l. cum qui duas cum glo. C. de adulter. pœnaque stupri iniungitur. Pœna vero stupri est in personis honestis, amissio dimidiæ partis bonorum, in vilibus verberatio cum quinquenij relegatione, tex. in. §. 2. Insti. de publi. iudi. Regia l. 2. titul. 19. part. 7. tradit Alexã. consil. 165. volum. 7. vbi Carol. Moli. in addi. ex quo sequitur lapsum fuisse Romanum sing. 531. asseuerantem, mortis pœnam contrahentibus secundas nuptias imponi. In his vero regnis in hoc crimine varię pœnæ pristinis temporibus impositæ fuerũt, vt videre licet in. l. fina. titul. 17. part. 7. & in. l. 2. titul. 7. libr. 4. fori, & in. l. 7. titul. 15. libr. 8. & in. l. 6. titu. 7. & in. l. 8. titul. fin. eodem lib. Nouissimè vero qui crimen hoc commisserit vltra id quod ignominiosè per vias publicas trahendus est, mitti debet ad Regias trirremes per decem annorum tempus, vt probat. l. 8. titul. 2. lib. 8. ordin. noui quæ indistinctè practicatur nulla personarum constituta differentia, vt scribit D. Didac. Perez in. l. 3. in glos. 1. libr. 5. ordi. veteris. Quod tamen verum non censeo, sed quod cum nobilibus illius legis rigor moderetur, & ita praxis quæ vera est legum interpres recepit.

C *Per sententiam.* Vide glo. Antoni Ioan. de Imo. Abb. in capit 1. de cleric. coniuga. Deci. consi. 166. D. Coua. in 4. Decretali. 2 par. cap. 6. §. 3. num. 4. Est quidem circa hoc communis doctorum sententia asseuerantium, clericum in maioribus ordinibus constitutum per matrimonialem contractum, non esse ipso iure beneficio priuatum sed priuandum esse. Secus vero si is clericus in minoribus ordinibus fuisset constitutus, quia ipso iure priuatus est & opinionem istam dicit tutiorem & in practica seruandam Benedictus de Capra in capit. 1. de clericis coniuga. vide quæ infra dicam in verbo, beneficia.

De hæresi. Vide Bermõ. Cho. D in tracta. de publi. concub. pagi. 248. num. 4. Iacob. Septim. dict. cap. 40. nume. 12. qui censet hoc procedere, quocunque modo siue publicè, siue secretè, matrimonium fuerit contractum.

Beneficia. Vide tex. optimum E in cap. 1. de cleri. coniuga. Et istam opinionem magis communem esse testatur Ioseph. Mascar. in tracta. de probatio. volu. 1. conclusione. 182. numer. 6. Circa quam illud est consideratione dignissimum, quod licet clericus in minoribus ordinibus constitutus matrimonium contrahens: sit ipso iure beneficijs priuatus, is qui ob eam causam ea beneficia à Romano Pontifice impetrat præcisse tenetur probare matrimonium, nec sponsaliorũ probatio sufficeret, cum dubia probatio contra ipsum sit interpretanda, vt in cap. in præsentia. de probati. de quo est celebratissimum cõsilium Anchar. 20. quem sequitur Mascar. d. concluſ. 182. Procedit sanè dicta magis communis opinio etiam si matrimonium carnali copula minime fuerit

rit consummatum, vt tenet glos. Ioann. Andr. Abb. Imo. Colecta. in cap. 1. de cleri. coniuga. vbi Benedict. de Capra communem esse fatetur. Et locum obtinet quamuis vxor ante copulam religionem ingrediatur ex Abb. sententia in di. capit. 1. Auferi. ad Capell. Tholo. quæstione. 239.

clericus in minoribus pro cõtracto matrimonio omnibus Ecclesiasticis priuatur

Amittit etiam clericus in minoribus constitutus, per coniugalem contractum, regressus, accessus, atque alia quælibet iura, ad beneficia ecclesiastica ipsi contrahenti competentia. glos. in ca. 1. de cler. coniug. lib. 6. versi. clericalis, quam sequuti sunt Paul. & Alexand. in l. si à primo, ff. de lib. & post. Martin. Nauar. in capit. si quando excep. 5. de rescrip. & opinionem istam communem esse fatetur D. Couarru. dict. §. 3. num. 5. vbi idem de ecclesiasticis pensionibus affirmat, de quo vide Hiero. Gigan. in tracta. de pensioni. quæstio. 54. Et ea ratione vsus Romanæ curiæ iam pridem obtinuit vt per matrimonij contractum, pensiones vacēt etiam si simpliciter, nullo spirituali onere adiecto constitutæ fuerint, vt scribit Nauarr. in tractat. de oratione capit. 21. numero. 53. Præter quam, si à Romano Pontifici alicui layco, pro re gesta in Ecclesiæ vtilitatem constitutæ fuerint. Vel aliun de ex eius mente colligatur velle pensiones, ob matrimonium non extingui, vt refert Ioann. Baptista in tracta. de pensi. quæst. 30.

F *Sit nullum.* Vide Petrum de Ancharrano cons. consilio. 34. numero. 10. Ioannem. Andre. Ancharr. & doctores in capite. 1. de cleric. coniug. libro. 6. Aymonem, Crauet. in tract. de antiqui tempor. 4. part. §. videamus folio. 131. numero. 14. Sebasti. Van. in tracta. nulli. titulo. quoties & intra quod tempus. nume. 60. Andr. Tiraquel. in tract. de vtroque retract. libr. 1. §. 26. glo. 2. numer. 9. Ioann. Staphi. in tracta. de liter. gratiæ & iustitiæ. folio. 75. quam opinionem communem esse testatur Ferdi. Loazes de matrimonio Regis Angliæ dubio. 11. numero. 13. D. Couarru. dicto. §. 3. numero. 4. Grego. Lup. in l. 41. titulo. 6. partit. 1. in verbo. *& l beneficio.* Ferdinand. Mencha. de testa. §. 22. numero. 64. Iuli. Clar. libro. 5. recep. senten. §. final. quæstio. 37. versiculo. clericobeneficiatus, & nouissime Didac. Perez in. l. 1. titulo. 1. libro. 5. ordin. versicul. Item quia, folio. 5. Quæ consuetudine recepta est vt fatetur Petrus Rebuff. in tracta. de pacifi. possessor, numero. 187. in quo cauendum est ab Imo. qui contrarium tenuit in Clemen. gratiæ de rescrip. Loazes in rep. l. filius familias numero. 285. ff. deleg. 1. Et secundum hanc receptam sententiam sæpissime Rota Romana iudicauit, vt testatur Flami. Parisius. 1. part. de resigna. benefi. libro. 1. in princ. numero. 15. Quam quidem communem & receptam sententiam admittit Deci. con. 166. quando ignoranter matrimonium contractum est, secus si scienter, quia hoc casu (vt ille inquit) non priuatur qui sic contraxit ipso iure. Sed Decium merito reprehendit insignis Greg. vbi paulo ante allegaui, esset quidem omni iuri & rationi contrarium, vt magis peccans, melioris esset conditionis, quam qui leuius delinquit.

G *Sua beneficia.* Adde quod opinionem istam tenuerunt. Ioann. And. Cardi. Anchar. Imo. in capite Ioannes de cleri. coniuga. Hen. in capite. diuersis. eo titul. quorum opinionem communem esse testatur, Couarru. vbi supra. nume. 4. quam ipse sequitur contra Rotam & Staphy. ab autore nostro allegatos, quorum opinio procedere potest, quando clericus minoris ordinis beneficia ecclesiastica obtinens, cum impubere contraxit per verba de presenti, ignorans forte eam impuberem esse, quia tunc beneficio priuatur, non aliter quam si cum pubere contraxisset, cum qua foret canonicum impedimentum, consanguinitatis vel affinitatis. Si autem sciebat eam esse impuberem, tunc procedit communis opinio. Qua distinctione, has contrarias opiniones componit Ferdi. Mench. de testamen. dict. §. 22. numer. 47

Monialibus.

CAPVT. LXXXI.

1 *Clericus monialem carnaliter cognoscens, in vno instanti tria delicta committit: sacrilegium, adulterium & incestum.*

2 *Clericus monialem cognoscēs, qua pœna debeat puniri.*

Clericus tale facinus perpetrans Sponsam Christi corrumpit, & committit tria peccata: a sacrilegium, adulterium & incestum, quo ad accusationē, quia de omnibus his potest accusari, vt per gloss. nota. in capitu. Virginibus. 27. quæstio. 1. quam sequitur Abb. in capit. At si clerici. de iudic. columna. 12. & in capite penulti. 3. nota de purga. cano. & in capitu. monasteria. in fin. & in capitu. vt clericorum. numero. 6. de vita & honestate clericorum, cuius pœna est vt deponatur, b ex dispositione text. in capitul. Si quis Episcopus. 27. quæstio. 1. ab officio & beneficio, vt per glossam primam, dum allegat, capitulū Si quis sacerdos. Et vide Ana. consil. 1. columna. 2. versic. Secundo quod fama. vbi per dictum capitul. Si quis Episcopus. tenet quod istud delictum est de maioribus merētibus perpetuam depositionem, dato quod talis fornicatio cum moniali non sit notorie scandalosa, vel diu continuata, & dicit hoc ita declarare pulchre Anton. in dicto capitulo. At si clerici. Et vide Hyppoli. in repetit. l. Vnicæ. C. de rapt. virginum numero. 41. vbi tenet quod clericus in hoc delinquens debet priuari officio suo, & detrudi in monasterium, per text. in capite. Si qua monacharum. 27. quæstion. 1. & per dictum capitulū. Si quis, per quem textum, vide quod dicit Abb. in capitulo, clericus, numero. 2. de vita & honestate clericorum. Et vide Paul. Grillandi in tracta. de pœnis omnifariam coitus, in. 1. quęstio. circa finem. versicul. Secundo vero casu, vbi per eadem iura dicit, quod clericus cuiuscunque gradus vel dignitatis deponitur, propter hoc delictum ab omni ordine sacro, & priuatur omnibus beneficijs, & detruditur in arctum monas

monaſterium ad agendam perpe tuam pœnitentiam, quem vide prius per duas colum. precedentes declarantẽ, quomodo in hoc crimine quatuor crimina committantur, & an poſsit reus de vno quoque pariter accuſari & puniri: & quę vtilitas reſultet, quod quis poſsit accuſari & puniri de pluribus delictis differentibus ſpecie, & deſcendentibus ex eodem facto. Cardina. tamen de Turrecremata in dict. cap. Si quis Epiſcopus, dicit, quod tunc propter hoc deponatur clericus quando in notitiam populi deuenerit, alias ſecus, per id quod notatur in capit. Non debet. 30. quæſt. 1. Et dicit hoc velle gloſſ. ibi poſitam in eo capi. Si quis Epiſcopus. Quę tamen ſi benecõ ſideretur, non probat: quia nihil aliud dicit, niſi allegare. c. Si quis 30. quęſtion. 1. & ideo contrarium credo verum, cum dict. capi. Si quis Epiſcopus, ſimpliciter imponat pęnam depoſitionis, & delictum in ſe tam graue ſit, in quo tria, vt prędiximus, cõmittũtur delicta. Et hoc videtur vel le Ioan. de Anan. vbi ſupra, referendo Anton. Nec obſtat quod dicitur in dicto capitulo. Nõ debet, quia cum ille text. imponat pœnam delicto lõge diuerſo, & quod eſt grauius in cõſideratione populi, quam in ſe ipſo, videlicet quod clericus commiſceatur mulieribus, quæ ei peccata confeſſę ſunt, nimirum ſi conſiderat, an populus id intellexerit. Notum eſt enim quod ex cõfeſſione non contrahitur cognatio ſpiritualis, & ſic non poteſt dici inceſtus, & ſi confitens fœmina non eſt nupta, nec virgo, nõ eſt adulterium, nec ſtuprum, eſt igitur ſola fornicatio qualificata, tanto grauior, quanto maius ſcandalum affert in populo. Abhorret namque populus ſimile facinus, & merito: quia ſi nõ ſic punirentur in hoc delinquẽtes, difficillime præſtarent homines licentiam filiabus, ſeu conſanguineis accedendi ad ſacramentum pęnitentiæ: Vel poteſt aliter intelligi text. ille, vt in ca. ſequen. tractabimus, vbi examinatur materia illius. Vnde concludendo in hoc delicto ſacerdotem conuictum de acceſſu ad monialem, nullo diſcrimine habito deponendum cenſeo, & deponerem ſi caſus ſe offerret, & in monaſterium ſeu carcerem ad tempus aliquod, iuxta perſonæ qualitatem, & delicti continuationem, & populi notitiam commenſurandum detruderem.

A *Habẽs carnalẽ copulam cum moniali, multis criminibus illaqueatur.*

TRia peccata. Vide Abb. in capite. final. numero. 6. de immu. Eccleſi. & in capite. pen. nota. 3. de purga. canon. Ioã. de Selua in tracta. de benefic. 3. parte. quæſtio. 3. numero. 6. Montal. in. l. 4. titu. 10. libro. 4. fori. Gregor. in. l. 1. titulo. 19. part. 7. in verbo, *Religioſas*, quam opinionem ſequuti ſunt omnes, vt per Decium conſi. 338. numero. 1 & conſilio. 611. numero. 2. eandẽ fatetur eſſe communem ſententiam doctiſsimus Iacobus Menoch. de arbi. iudi. quęſtioni. libro. 2. centu. 4. caſu. 389. numero. 23. deciſsio. Peda. 103. eamque ſequitur Didacus Perez. in. l. 5. titulo. 15. libro. 8. ordinamen. Paul. Grillel. in tracta. de pœnis

omnisa.coitus.quæst.1. num.10. qui dicit, quatuor scelera committi sacrilegium,incestũ, ad ulterium,& stuprum, & vide Regiam legem.7.tit.20. lib.8. ordi. noui.asseuerantem cum moniali incestũ ex carnali coitu committi.

Sed an clericus possit,de vno quoque istorum criminum accusari, pariterque puniri, & pœna ex vno sequuta,alterum non impediat,ac si ex diuersis factis, cũ diuersis personis facta fuisset,vide glo.not.in cap.virginibus.27 quæst.1.quæ in ea est sentẽtia, vt censeat,quod supradicta dicuntur plura crimina nomine tãtũ, non autem effectualiter in substantia, & ea ratione licet respectu accusationis sint diuersa,quo ad actum punitionis vnum est, quia in veritate non fuit nisi vnicum factum,licet propter tanti sceleris qualitates, grauior pœna iniungenda sit,quam pro quolibet dictorum quatuor delicto rum de quo vide Bartho.in.l. senatus.ff.de accus. & in.l. qui de crimine.C.de accusa.Paul.Gril. d.q.1.num.12.

Deponatur. Vide Regiã.l.6.tit. 18.p.1.Bermond.Cho.in ti.depubli.cõcu.rub. de sacrilegio pag. 67.D.Coua.in Cle.si furiosus.in initio.2.p.num.8.de homi. Petr. Dueñ.reg.& Fall.reg.101.D. Perez in d.l.5.la.Men.de arb. iud. q.li.2.cẽt.4.casu.360.nu.57

Laicus huiuscapitis delictũ cõmittens, quibus pœnis ab ecclesiasti co iudice sit plectendus.

Laicus vero in foro canonico propter crimẽ hoc excõmunicatur ca.si quis Episcopus.c.si qua 37.q.1.d.Regia.l.6.ibi. *E si fuere lego deuenle descomulgar.* Et in animæ iudicio ad simplicẽ sacerdotem,huius criminis absolutio non spectat,sed ad Episcopũ iuxta glo.sententiam in c.si Epis.de pœn.& remiss.li.6.In foro vero seculari, laicus qui crimen hoc perpetrauerit,pœna vltimi supplicij plectendus est, bonaque sua monasterio sunt adiudicãda. Monialis vero ipsa huius criminis rea,à suo monasterio extrahenda est, & in alio recludi debet,vt diligentius seruetur, ne forte deinceps in tale scelus incidat.tex.in.§.pẽ.in auth.de sanctissimis Episc.coll.9. ca.si quis rapuerit.27.quæst.1. vide tamen Regiam.l.2.titu.19.p.7. quæ simplicem coitum cum moniali,nõ pœna mortis,sed pœna simplicis stupri puniendum esse sanciuit, Nec nõ de iure Regio qui sic delinquit pœna medietatis bonorum Regio fisco applicãdorum multatur.l.7.tit.20.libr. 8. ordi. noui.

Mediolani vero legibus,& Papiæ statutis,qui grauissimũ crimen hoc perpetrauerint pœna mortis puniuntur, vt refert Iacob.Menoch. de arb.iudi. quæstioni.lib.2.centuria.4.casu.384. num. Idem etiam communiter statutum est priuatis constitutionibus,& statutis Italiæ vt refert Hyppoli.in.l.vni.numer.4.& sequẽt.C.de rap.virgi.Iuli.Clar.in practi.crimi.§.fornicatio. versi. cũ moniali.Antiquitus vero Vestales quæ Dijs virginitatẽ vouerãt,istius criminis reæ,virgis cædebantur,fere vsq; ad necẽ deinde viuas defodi,lege sancitũ fuit. Vt memorię protulit Põponius Letus de sacerdotio Rom.vbi de Vestalibus agit Plutar. prob.96. Et multa de supplicijs harum Vestaliũ lectu non indigna scribit Liui.

Vestales libidini vacãtes quibus pœnis plectebantur.

Liui.lib.2.4.8.decad.1.& Decada.4.Dioni. Halicarna. libro.8. &.9.Plini.Iunior. libro. 4. epistol.Et de hac pœna meminit Iuuenalis Satyr.4. dum.ait.

Nemo malus felix minime corruptor & idem.

Incestus,cum quo nuper vittata iacebat.

Sanguine ad hunc viuo terram subitura sacerdos.

Imo tanta in his religio obseruabatur,quod Minutia Vestalis virgo propter mundiorem iusto cultum libidinis fuit suspecta viuaque defossa,vt refert Liuius lib.8.primæ Deca.

C *Contrarium credo verum.* Adde quod hanc authoris opinionem contra Card.à Turrecre. in c. si quis Episcopus,sequitur.Gregorius.in dict.l.6.in verbo. *Deponer.*

Spiritualibus filiabus se commiscẽtes.

CAPVT. LXXXII.

1 *Clericus propter crimen incestus qua pœna puniendus sit.*

2 *Pœna depositionis an puniẽdus sit clericus,qui carnaliter cognouerit illam.quã tenuit in sacramento confirmationis.*

3 *Proprius sacerdos,qui filiã suæ parochiæ,nullo vinculo spirituali coniunctã,carnaliter cognouerit, non est deponendus, quamuis secuerũ sit puniẽdus.*

4 *Clericus.qui cognouit suam cõmatrem, depositionẽ meretur.*

SAcerdos,qui cũ filiabus spiritualibus fornicatur grauẽ adulteriũ comittit.,& qui malum exẽplũ dant hominibus, ab omni officio deponuntur,a & peregrinando per duodecim annos pœnitere debent , & tandem ad monasterium vadunt vbi per totum tempus vitę Deo seruiẽt.ita disponit text.in c. Si quis sacerdos.30.q.1.& licet ille text.videatur loqui de filia spirituali simpliciter,idẽ est si fornicatur cũ ea,quæ propter sacramẽtũ pœnitentiæ fuit filia spiritualis effecta,vt probatur in c.Omnes,qui est text.præcedens dict. c.Si quis,qui dicit omnes, quos in pœnitentia accipimus,ita filij nostri sunt,vt in baptismate susceptι.& subdit,quod quihoc scelus perpetrauerit,non solum dignitatis honorem amittat , verũ etiam vsque ad exitum vitæ suæ iugo pœnitentiæ se subdat,quod glo.ibi finalis intelligit de pœnitentia interiori.Sed postea text. in capit.fin.eadem cau.& quæst. dicit quod presbyter, qui cum mulieribus , quæ ei fuerint sua peccata confessæ,se commiscuerit,sic pœniteat quomodo de filia spirituali,& declarat quod pœniteat duodecim annos,& quod deponatur,in quo videtur declarare tex.in dicto.capit. Omnes. dum determinat tempus pœnitẽtiæ , & quod amissio dignitatis, de qua ibi fit depositio.Addit tamẽ verba quædam quæ nimium restringunt pœnam huius delicti,videlicet si in conscientia populi deuenerit,quod ego intelligo,id est si hoc talibus probatũ

fuerit, satis enim in notitiam populi venit delictum, quod testibus comprobatur, quasi velit tex. mitiori pœna puniendũ sacerdotem, quando hoc delictum in occulto reuelatur superiori. Vnde ego conuictum clericum de hoc delicto, indistincte deponerem, imo & tempestate hac, carceri alicui per aliquos & nó pauconnos manciparem.

Oportet namq; in his diebus, quibus (peccatis nostris id promerentibus) admirabile hoc sacramentum pœnitentiæ, spiritualium omnium infirmitatum singularis & vnica medicina, ab hęreticis impugnari, ac euerti curatur, sacerdotes in hoc delinquentes acriter puniri, ne ex eorum delictis ansa præstetur hæreticis, ne refrigescente charitate ac timore Dei, occasio detur maritis ac patribus vxores, ac filias ab hoc sacramento retrahendi: & vt rarius ad illud accedãt, procurãdi. Quo zelo religionis & honestatis accensus bonæ memoriæ præsul ille dignissimus Ioannes Matthæus Episcopus Veronensis, scelus hoc tanquam grauissimum graui animaduersione puniendum statuit, cuius ciuitatem & diœcesim dum ego transirem, Concilij Tridentini gratia in Italiam accersitus, multa mihi admiranda eius opera, & omni imitatione digna, & quæ pastorum illorum sanctorũ, quos antiquitus habuit ecclesia, dum fœlix erat, sanctitatem redolebant, relata sunt. Ille inquam bonus Episcopus in titulo. 9. capite. 3. suarum constitu. ita disposuit. Si quis cum ea, cuius cõfessionem audiuit, quicquã in honeste turpiterue egerit, aut eius pudicitiam attentaberit, aut eam ad lasciua & in honesta perpetranda suaserit, si non est deuentum ad actum, temporanea pęna acriter puniatur. Si vero ad actum turpitudinis deuentum est, beneficijs officijsque eo ipsum suspensum priuatum perpetuisque addictũ vinculis volumus & declaramus. Et eadem depositionis pœna puniendum crederem clericũ cognoscentem illam quam tenuit in sacramento confirmationis, cũ eodem modo sit effecta eius spiritualis filia, & ideo cognatio contracta ex tali sacramento impedit matrimonium, & dirimit contractum, vt in capite. 1. §. final. de cogna. spiri. in. 6. quia textu. in dict. capit. Si quis in distincte loquitur de filia spirituali. Fateor tamen quod cum hoc delictum non sit, ita graue in oculis hominum, nec in eo adsit inconueniens quod in casu præcedenti descripsimus, in alijs pœnis vltra depositionem iniungendis, mitior poterit esse iudex. Et quod sacerdos cognoscens filiã spiritualem deponatur, notat Abb. in ca. final. de purg. can. & tenet etiam Ioann. de Ana. per supra dicta iura, in capite. Cum dilectus, de accusat. columna. 2. & in capite. Significauit, de adul. columna. penulti. Felinus. in capite. At si clerici in princi. column. fin. de iudi. & ibi etiam hoc sequitur Decius column. 12 versi. Secundo limitatur. Et sequitur hoc etiam Ioann. de Selua, in tract. de beneficio, in. 3. parte. in quæst. 3. in fin. Et aduerte quod filia dicitur, quę sit deparochia eius, vt ponit idem Decius ibi,

ibi, allegando Abbat. vbi supra. Et sequitur etiam Ioan. de Selua vbisupra. Crederem tamē quod licet vera sit hęc cōclusio Doct. istorum quod si sacerdos cognoscereret filiam parochiæ suæ nullo alio sibi vinculo spirituali cōiūctam, quod nō propter hoc esset deponendus, sicut in alijs pręcedentibus casibus, cum esset magna extēsio iurium pęnaliū, & est nō minima disparitas delictorū quanuis tale facinus cōmittens non leuiter puniendus est, de cuius quidem delicti grauitate nos omnes pręsules idem, bonus vero nihil admonuit, dum in supra dicto tit. 9. cap. 2. in cōmittētem illud ita seuere sub hisce verbis insurgit sacerdotem illum, qui se cum parochiana sua commiscuerit, in. 25. ducatos condemnamus eum perpetuo ab exercitio curæ suspendentes, postquā per annum in carceribus corpus suū ieiunijs & abstinentijs maceraturus permanserit, & à ciuitate, & dioecesi per decenniū sit exul.

4 An autē eadem pœna puniatur, qui cognouit commatrem suam videtur quod sic per supra dicta, & quia magis est abstinendum à cognatione spirituali, quam carnali, quia à venerabiliori parte

b procedit, [b] vt notat Abb. in dict. cap. fina. colum. penul. de purga. cano. Vnde dicit ipse quod nunquam legitur ecclesiam Romanam dispensasse in cognatione spirituali. Cum enim pęna incestus sit depositio, vt infra habes in parte incestus, à fortiori erit in hoc casu, & simili, vbi quis cognoscit cognatā spiritualem, & pręcipue quia delicta huiuscemodi etiam in opinione populi grauia iudicantur: & hocde commatre videtur tenere. Felin. in dict. cap. At si clerici colu. fina. de iudi. facit etiā in huius opinionis fauorem. l. 13. titulo. 2. partita. 4. quæ enumerat inter exempla incestus, quod quis coit cum commatre sua.

D *Eponatur.* Vide Abb. in capite. vltim. de purg. cano. Anani. in capite. cum dilectus de accusat. Felin. in capite ad si clerici. numer. 15. vbi Deci. nume. 36. de iudi. Berm. Cho. de pub. concub. Rubrica de incestu. nu. 3. Mar. Nauarr. consi. 1. ti. de hęre. multis rationibus probātem minime potuisse inquisitores hęretice prabitatis cognoscere contra quendam religiosum, qui carnalitercognouit duas mulieres quas in sacra confessione audiuit. A

Hodie vero in tanti criminis detestationem, egregia nouissima constitutione decretum est, quod cōtra clericos qui in sacris cōfessionibus, mulieres ad carnale cōmertiū prouocauerint, hæreticæ prabitatis inquisitores seuere procedant, & iustissime sane: cum male de Sanctissimo sacramento pœnitentiæ sentire videantur, eo abutentes: nam cum medela spiritualis sit, venenum tamen nefandum ad perpetuam mortem eo præparare contendunt, & ita scio obseruari, in sacrosanctę inquisitionis incorruptissimis tribunalibus. Idem fortiori ratione procedit quādo sacerdos, vel religiosus virum aliquem ad nefandam venerem prouocat, quod in casu grauissimo receptum fuisse scio.

Clerici qui in sacris confessionibus, mulieres ad libidinē prouocauerit ab inquisitoribus puniri possunt.

6 *Procedit.* Adde quod hûc respicit quod voluit glo. celeberrima in c. Pytacum in verbo, multo magis. 30.q.3. quæ asseuerat argumento illius patrem spiritualem magis diligendum quam carnalem, quam dicit esse sing. Barb. in l. 2. colum. 7. ff. de verb. obliga. & in rep. l. cum accutissimi. colu. 117. C. de fidei commi. licet huic sit affinis & alia glo. in capit. qui dormierit. 27. q. 2. tradens affinitatem spiritualem maiorem esse quam carnalem. Præterea etiam dicit alibi glos. in ca. aut factam in verbo, parentem de pęniten. distinct. 1. non minus puniẽdum esse, qui interimit parentem spiritualem, quã qui carnalem, quam sequitur Alexand. in addi. ad Barth. in l. Diuus vbi Hyppol. de Marsi. in fine. ff. de parri. & hanc opinionem Abb. quam hic adducit author in specie sequutus fuit Decius. consil. 462. colum. 1. & in cap. a. si clerici. num. 38. de iudi.

Stupri.

CAPIT. LXXXIII.

1 *Traditur germana stupri diffinitio*
2 *Clericus virginẽ stuprans, est deponendus.*
3 *Vi corrũpens virginem grauiori pœna est puniẽdus quã si sponte eam cognouisset.*
4 *Clericus, qui corrupit & deflorauit virginẽ sponte, & sic ea volente & consentiente an teneatur aliqua pœna.*
5 *Deflorans virginem voluntariã non tenetur ei in animæ iudicio satisfacere.*
6 *Voluntas corruptæ virginis patri non præiudicat.*
7 *Clericus an á dotis præstatione liberetur si probauerit quod mulier ab eo corrupta inuenit virum eiusdem conditionis & qualitatis ac si esset virgo.*
8 *Iudex qualiter debeat arbitrari dotis æstimationem corruptæ virgini præstandam.*
9 *Remisso puellæ an clericũ à dotis solutione liberet.*
10 *Clericus, qui mulierẽ grauidã sine virginitatis tamẽ corruptione effecerit, an ordinaria huius criminis pœna sit puniẽdus*

Stuprum proprie est virginũ illicita defloratio, sic enim diffinit tex. in c. Lex. illa. 36. quęstio. 1. licet alias stuprũ aliquãdo cõprehẽdat alia crimina, vt dicit glo. ibi, in verbo proprię, & gloss. in capitul. Nemo. 32. quæstion. 4 in verbo, stuprum, & clericus virginẽ stuprans deponitur, notat Abb. in capite. At si clerici colum. 12. de iudi. allegat tex. in capite. Si quis clericus. 81. distinctio. & in capit. Lator. 2. quæstion. 7. Illi tamen text. non disponunt in stupro cõmisso cum virgine, vt ex eis patet: & quod istud delictum sit depositione dignum, placuit eidem Abb. in cap. 2. de adulter. qui etiam credit clericum posse cogi ad dotandam virginem ab eo corruptam, & refert etiã idẽ Abb. ibi Ioann. Andr. referentẽ magistrũ suũ, qui dicebat quod in hoc casu, cum clericus nõ possit ducere eam in vxorem, deberet corporaliter fustigari. Et quod pœna stupri in clerico sit de

a depositio,a est communis opinio secundũ Paul. Grillãdi, in tract. de pœnis omnifariam coitus, in cap. Septimo videndum, qui etiam sequitur doctrinã Abb. in cap. vt clericorum. de vit. & hone. cleri. vbi tenet quod iudex ecclesiasticus potest imponere pœnam pecuniariam clerico pro arbitrio suo, vltra alias pœnas spirituales, quando illæ non sufficerent, quia illas non timeret, quas si non solueret, luet in corpus, quia non sufficit dotare mulierem stupratam, nam vltra dotem tenetur soluere pecuniariã, vel corporalem pœnam secundũ eum post Abb. in cap. 2. nume. 3. de adult. Vnũ autem in hoc crimine ego opinor obseruandũ, quod cum iura Cæsarea grauiori pœnæ subijciant vi corrumpẽtem virginem, quam spontaneè, ac illum sine temporis prefinitione puniãt, vt in. . item lex Iulia, de adulterijs, iuncto. §. Item lex Iulia, de vi. versicu. Sin autem per vim. institu. de publi. iudi. & in. l. mariti. §. fin. ff. de adult. ꝙ eodem modo iudex ecclesiasticus sæuerius punire debebit vi perpetrantem tale facinus, vt sic vltra depositionem in arctũ monasterium vel carcerem trudat delinquentem. Et pro pleniori declaratione huius capituli opere precium est de aliquibus quæstionibus dubitare. Et primo quid si clericus de stupro virginis accusatus exciperet & probaret aperte ipsam sponte cõsensisse, puta si testes iurant eam atraxisse illum ad concubitum, veniẽdo sæpius ad lectum eius, eo repellente illam, vel aliud simile. In qua quæstione videtur dicendũ quod non obstante puellæ consensu, propter stuprum puniri debeat clericus, & ad præstationem dotis condemnari, b per id quod no tat Ioann. de Ana. in dict. capi. 1. de adult. in. 1. notabili. vbi post Docto. dicit quod licet virgo nõ sit seducta, sed illa sponte acquieuit, adhuc habet locum dispositio illius text. quia virgo præsumitur seducta & decepta, per tex. notabilem in dict. l. circa. fi. C. de rapto. virg. qui disponit quod pœna eius habeat locum siue volentibus siue nolentibus virginibus illud facinus perpetretur. Ex ratione, quia hoc ipsũ velle mulierum ab insidijs nequissimis hominis, qui meditatur rapinam inducitur. Sed salua eius & doctorũ authoritate, nõ videtur sua conclusio procedere saltem ex suis fundamentis. Primo qua ratio eorum non cõcludit. Virgo præsumitur seducta & decepta, ergo etiam si ipsa spõte se obtulit, procedat pœna illius tex. quia illa ratio procedit quando sumus in dubio, sed quãdo constat de voluntate sine seductione, aliter videretur dicendum. Secunda non obstat tex in d. l. 1. quia non sequitur: pœna contra raptores, de qua ibi procedit etiam volentibus virginibus, ergo eodem modo procedat pœna de qua in d. cap. 1. qui tex. loquitur per verbum seduxerit, quod debet aliquid operari. Facit etiam quod tex. in ca. 2. eod. titul. de adult. in quo imponitur pœna cõmittenti stuprum dicit, virginem stupro decepit. Vnde videtur in hoc (saluo meliori iudicio) dicendum quod à pœna stupri criminali imponenda cle-

rico non excuſetur,etiam proba ta puellæ:non enim voluntas cõ ſocij criminis debet excuſare à pœna delicti, quando culpa illius non conſiſtit in ſola violentia actus,ſed in reprobatione ipſius quantunuis voluntarij quã uis operari debeat vt non tanquam violentus ſtuprator punia tur.Quantum autem ad præſtationem dotis videtur dicẽdum, quod clericus probata vera voluntate puellæ, ſine ſeductione
c non debeat condemnari, c potuit enim puella in hoc ſibi præiudicare,vt voluntarie & non ſeducta hoc patiendo,perderet ius petendæ dotis, quod voluit Aſtenſis in ſumma,li.2.ti.46. in ca. incipienti. Sequitur videre de tertio,allegando Rodonenſem, dum dicit quod ſi defloret quis voluntariam,nõ tenetur. Ad cu
5 ius etiam confirmationem bene facit ſententia Guilielmi,quẽ refert Floren.in.2.part.titul.5. capitul.6.§.1.quod ſi quis deflorat virginem voluntariam,nõ tenetur ei ſatisfacere in foro conſcientiæ, quod etiam notat Sylueſt.in verbo,luxuria, in verſic. Quinto quæritur,& Tabien. in verbo, reſtitutio in.§.22. incip. quidem eo. Et allegat vterque Bonauenturam hoc tenentem. Vnde videtur quod ſicut talis clericus in foro conſcientiæ eſt liber à præſtatione dotis ex ſententia dictorum Doctorum, ſic & eodem modo videtur abſoluendus in foro contentioſo per Iudicem eccleſiaſticum,quem decet ſemper ſequi veritatem. Sed quanuis iſta concluſio poſsit ſuſtineri, multum debent iudices aduertere antequam illã ad praxim adducant in iſto caſu propter difficultatem ſufficiẽtis probationis,quæ in hoc requirenda eſt,vt vere cõſtet virginẽ non ſeductam,ſed voluntarie fuiſſe defloratam, & facile poſſent decipi per ſtupranté clericum in probatione voluntatis.Vnum tamẽ 6
in hoc videtur eſſe ſine dubio: quod licet voluntas puellæ liberaret clericum,hoc eſſet ſolũ verum,quantum ad ius quod alias haberet,non tamen liberaretur ab hoc quod ſi pater virginis ac cuſaret clericũ de ſtupro, debeatur illi æſtimatio damni ſibi prouenientis,quia maiori eget pecunia ad dotandũ eam,& etiam iniuriæ quæ ſibi illata eſt: quod firmat Floren.vbi ſupra,ſic limitãdo prædictam concluſionẽ, hoc tamen & pater perderet,ſi etiam ipſe de lenocinio vel cõſenſu cõuinceretur.Ex quibus etiam inferri poteſt quod ſi de precio ſtupri conuentum eſſet cum virgine,vel parentibus,quod tunc ſola pretij præſtatione liberaretur ab onere dotandi accuſatus ab eo,cum quo cõuentionem facit, dum tamen conuentio ſolius filię parentibus non noceat, nec conuerſio. Secundo quæro quid 7
ſi clericus in ſui defenſionem exciperet ac probaret, quod poſt corruptionẽ mulier inuenit virũ eiuſdem conditionis & qualitatis ac ſi eſſet virgo:& in hoc credo,q̃ licet poſsit damnari clericus propter ſtuprũ(niſi cõditio mariti proceſſum & pœnã publicam impediret) nihilominus abſoluendus eſſet à præſtatione dotis,d cum illa in hoc nõ eſſet paſ- d
ſa damnum.Si tamen propter ſtuprum nupſit viro deterioris conditionis.

ditionis,tunc crederem arbitrio iudicis esse satisfaciendum ei,cũ cõstet eam pati damnum ex inæqualitate mariti,puta si propter hoc virum pauperiorem sortita est à quo debiliora alimenta recipit,imo si nõ pauperiorem,sed ignobiliorem virum sortiretur, adhuc crederem esse satisfaciendum sibi,quia vere passa est damnum in honore,qui maiori pretio haberi solet quã diuitiæ. Tertio quæro, qualiter iudex arbi- 8
trabitur dotis æstimationẽ, e in
hac materia præstãdã. Et in hoc distinguo, quod si pater puellæ pauper est, clericus damnabitur ad integram dotẽ puellæ,in quo considerandа est consuetudo loci,videlicet quantum solet in dotem dari puellæ similis conditionis,& defloratæ: considerabuntur etiam facultates clerici condemnandi,vt probatur in.d.cap. 1.iuncta glo.fin.Si vero pater illius diues est,non videtur conueniens,quod ex stupro clerici ipse lucretur totam dotẽ filiæ suæ, & sic quod integrã habeat à clerico,sed quod clericus soluat arbitrio iudicis illud plus quod pater est consumpturus in maritando filiam, eo quod est deflorata, quia in hoc videtur pati damnũ, & quod videbitur iudici soluendum ratione iniurię sibi illatę,si hoc petierit. Et ex prędictis videtur posse inferri,quod si puella esset parentibus orbata & diues, vel si ipsis superstitibus, & pauperibus existentibus, ipsa aliunde haberet sufficientem dotem,quod tunc clericus non te- f
neretur ad totam dotem,f sed ad
illud quod plus est secũ in dotẽ 9
datura propter defloration em.

Quarto quęro,an liberari possit clericus à præstatione dotis,si iudici ostendat,vel probet liberationem,vel remissionem eius facta ab ipsa puella? In quo videtur dicendum quod sic quia cũ hoc sit in eius fauorem statutum potest illi renuntiare,& sic clericum liberare, si sui iuris est,quia patre inuito ad quempertinet filiam dotare hoc clerico non suf- 10
fragabitur. Debent tamen iudices in hoc esse cauti vt videant, ne liberatio illa facta clerico sit à puella metu aut dolo exorta, vt posset facile contingere. Item etiã ne sit facta ab ea vt liberius posset luxuriari non nubendo: quia tunc decẽs videretur, vt etiam ipsa nolente clericus damnaretur ad dotẽ, & illa per iudicem suaderetur ad matrimoniũ, & saltẽ iudex faceret,quod posset. Prętera & quinto libet,& si rarissimam,possibilem tamen,& aliquoties contingentem mouere quæstionem, videlicet quid si mulier, vel mulieris pater conqueratur de clerico,quod ipsam sine violationepudoris pręgnantem effecerit, & petat clericum de stupro puniri, & ad præstationem dotis compelli: cum necesse sit adueniente partu virginitatẽ amittere: an clericus possit de stupro damnari,& condẽnari ad dotem. Pro cuius quæstionis decisione,si sequamur iura in quibus cauetur quod delinquens, & faciens rem illicitam punitur non solum de actu illicito,sed & de eo quod præter eius intentionem fuit sequutũ, vt in l.1.§.ex incẽdio.ff.de incen. rui. naufr.& in.l.Si quis aliquid.§.abortionis.ff.de pęn.,& in.l.quo

niam

niã multa.C.ad l.Iuliam. de vi. pub. & in.l.3.§. adiecto. ff.ad.l. Corne.de ſicar.& in cap.fina.de homi.in.6. Videtur dicendum quod iſte nõ ſolum damnabitur pœna ſtupri,ſed condemnabitur ad præſtationem dotis,præcipue quia debuerat cogitare cum ad virginem acceſsit, hoc poſſe cõtingere,& difficulter poſſet probare quod eius intentio nõ fuit quod virgo corrumperetur, nec quod eius extraordinaria pollutione virgo pregnãs efficeretur, imo potius contra ipſum præſumendum eſt,quod non propter eius temperantiam, ſed propter virginis reſiſtentiam ſtupri actũ non conſumauit. Fateor tamen quod pœna imponẽda in hoc caſu propter ſtuprum cum à principio non fuerit cõſummatum, mitior eſſe debebit, etiam ſi mulier violenter oppreſſa vel ſeducta probaretur. Quod autem virgo concipere poſsit ſalua virginitate abſque miraculo, ſcribit beatus Thomas in quodlibeto. 6.art.18.

Clericus propter ſtupri crimẽ deponitur

A *Et depoſitio.* Adde quod hãc opinionem communem eſſe fatetur Bermon Cho. in tract.de publi. concub. Rubri. de ſtupro.numero.18.folio.104. Practi.Conrad. folio.389. Iuli. Clar.libro.5.recep.ſenten.§. ſtuprum.verſi.ſed quæro, Iacob Menoch.de arbi.iud.quæſt. libro.2. cent.3.caſu.288.numero.5.Et vltra depoſitionem puniri poteſt pecuniaria pœna arbitrio ſui iudicis.Abb.in capite. vt clericorum de vita & honeſ. clericor. ſequitur Paul.Gril.in tracta. de pœnis omni.coitus.quæſtion.7. numero.3.Paul. Lancellotus in inſti.cano. titulo. de adulter.§. eadem. Nec ab hac pœna clericus excuſabitur,ſi virgo ſe obtulerit ei ſponte, non enim voluntas ſocij criminis,iuſtam excuſationem præſtat,quando culpa illius non conſiſtit in ſola volũtate,ſed in actus reprobatione. ita Bermon.in d.nu.18.& tenet noſter author infra num.4.

Clericus qui immaturam virginẽ ſtruprauerit extraordinariapœna criminis nõ punitur.

Hæc vero pœna ſolum infligenda eſt contra clericum, qui virginem maturam ſtuprauerit, quia hęc vere virginitatem perdit,& delictũ ſtupri perfecte cõmittitur,in virgine vero non dũ viri potente,diuerſum eſt iudicãdum,quia ex quo corrumpi non potuit,nec virginitatem amittere dicitur,ideoque arbitraria pęna puniendus eſt,ita ſingulariter ſcribit Iacob. Menochi de arbitr.iudi.quæſtio.libro. 2.centu.3. caſu.294.nu.6.quo loco ſcribit caſum iſtum contigiſſe anno. 1556. Papiæ menſe Maij contra quendam presbyterum, qui fuit accuſatus coram Epiſcopo Papienſi,quod puellam octo annorum nixus erat carnaliter cognoſcere,cuius cauſæ doctiſsimus Menochius patronus fuit.

Clericus carnaliter viduã cognoſcens pœna depoſitionis plectendus nõ eſt.

Et nota,quod hæc pęna depoſitionis,ſolũ imponitur pro ſtupro contra virginem commiſſo, non vero ſi clericus viduam,etiã honeſte viuẽtem carnaliter cognouerit,nam licet ſtuprum committat vt in.l.ſtuprũ.ff.de adulte.§.item.l.Iulia.Inſti.de publ.iudi.l.2.titu.19.part.2.cum tamen pęna hæc conſuetudine ſit apud nos abolita, vt fatetur Antoni. Gom.in.l.80.Tauri,num.14. dicens non vidiſſe pro huiuſmodi ſtupro

ſtupro aliquam pœnam imponi. idem ſcribit Iuli.Clar.in practi. crimi.§.ſtuprum.verſi.cæterum. Et ideo clericum qui crimé hoc commiſſerit,arbitraria pęna puniendum cenſeo. Sicut pro crimine fornicationis dictũ eſt in peculiari loco, quæ quidem arbitraria pœna augeri poteſt pro qualitate viduę,& ex alijs circũ tantijs,prout prudentiæ & religioni Eccleſiaſtici iudicis viſum fuerit.

Condemnari. Adde Scotum in 4.ſent.diſt.30.quęſt.1.Sãct.Tho. in.d.4. diſtin. 28. Floren. in.2.p. ti.5.ca.6.§.1.Mar. Nauarr.in manu.cõfeſsio.c.16.nu.16.&. 18.& pijſsimum,& ſapientiſsimum F. Anto.à Cordoua.lib.1.quæſtionarij.q.13. D.Coua.in reg.peccatum.de regul.iur.lib.6.2. part.§. 3.ſpecul.coniugi.3.part.artic.19. concluſi.6.Iuli.Clar.in dict.§.ſtuprum.Paul.Gril.de pœnis omni coitus quęſt.7.Anto.Gom.in.l. 80. Tauri. Bermon. Chou.in d. rub.de ſtupro Frat.Dom.Sot de iuſti.& iure li.4.quæſt.7. & no. uiſsime D.Perez.in prin.ti.15.li. 8.ordi.apud quos materiam hãc latiſsime declaratam reperies.

Clericus propter ſtupri crimẽ, reſarcire damnum tenetur, & ad id parte non petente, condemnãdus eſt.

Illud tamen circa hoc notatu dignum cenſeo,quod ſi de crimine ſtupri iudici ex proceſu liqueat,poterit clericus ad damni reſtitutionem condemnari,licet petitum non fuerit, ex Aretini ſententia in ca.qualiter & quãdo.§.ad corrigendos in princi. colum.2.de accuſationi. Iacob. de ſancto Georgi.in.l.imperium 1.lectu.column. 2.ff. de iuriſdi. omni.iudic.Felin.in capit. cum oporteat column.fina.de accuſationi.Probus ad Monach.in reg. acceſſorium nume.3.de reg. iur. lib.6.

Puellavirgo præſumitur,quouſque contrarium probetur.

Nec ab huiuſmodi dotis præſtatione,clericus in exteriori foro excuſabitur,ſi allegat corruptam mulierem inueniſſe,etiam ſi mulier virginitatem nõ probet ſatis quidem ei eſt quod ipſe contrarium non probet,iure quidẽ, virginem illam eſſe,& deceptam præſumitur.Ita Anton. & Abb. in capit.1.&.2.de adulter.S.Antoni.in.2.par. tit.5. cap.6.§.1. & eſt cõmunis opinio, vt fatetur Abb.in.d.ca.1.nu.5.Bermon. in dict.loco nu.9.Clarus in pract. crimi.§.ſtuprum. verſi.ſed pone Nauarr.in dict.capit.16.Didacus Perez in loco nouiſsime allega. verſi.virginem fuiſſe. Ferdinan. Loazes de matrimo. Regis Angliæ dubio.15.nume.6.folio.76. Barthol. Caſſa.in conſuetudine Burg.Rub.1. fol.16.nume.42. & eſt vera & communis opinio à qua non licet recedere.

Imo vnum cenſeo perpetua memoria dignum, quod ſi quis blandis precibus & vehementibus perſuaſionibus,puellam iam corruptam, quę communi æſtimatione virgo reputabatur ſeduxit,& eam carnaliter cognouit, ex quo ipſa non vulgarem infamiam contraxit,quanuis in animæ iudicio ad nihil ratione virginitatis teneatur,non tamẽ excuſatur quin teneatur ſatisfacere boni viri arbitrio ad damnũ infamię ſua culpa contractum, ita Nauarr.in manu.ca.16.nu.19. & opinionem iſtam communem eſſe fatetur Ant.Cord.dict. quęſtio.13.verſi.quintum. Idemque cenſeo in iudicio exteriori obſeruandum,cum eadem verſetur

ratio,

ratio, quæ in interiori: cum in vtroque illatum damnũ, iustitia postulante, sit refarciendum, & ita non semel inforensibus actionibus coram iudicibus ecclesiasticis obtinui. Quæ opinio vera est & procedit, quando culpa viri mulier hanc infamiæ labẽ contraxerit, quia ipsa enim occulte consensit, vir vero rem manifestam fecit, iuri cõsentaneum est, vt qui damnum intulit refarciat si vero mulier ipsa id patefecit, vel alias culpa sua infamia orta est, ab omni satisfactione, vir immunis redditur.

Clericus vel laycus volũtariã virginem carnaliter cognoscens dotare non tenetur.

Non debeat condemnari. Adde C Martin. Nauarr. in dict. manu. capit. 16. numero. 16. Bermon. in dict. loco numer. 18. Antoni. Gome. in. l. 80. Tauri. numer. 10. vbi dicit, quod ita ipse practicaret, licet Bartho. à Medina in sua summa lib. 1. capit. 14. fol. 160. ab hac sententia recedat scribens non tantum hoc casu damnum restituendum esse sed stupratorem teneri corruptam in vxorem ducere, etiam si libere imo ipsa rogante stuprum fuisset commissum, quod nullis fundamentis, vel frigidis (prout illi de more est) probat, sed verior est superior opinio, quę multis fulcitur rationibus. Tum quia scienti & consentienti nõ fit fraus neque iniuria. regul. scienti. de reg. iur. in. 6. Tum quia lex quæ obligat ad dotis præstationem, loquitur de decipiente. capit. 1. de adulter. Exodi. 22. vbi vero non datur deceptio, nulla est præcepti obligatio. Tum etiam quia quantum ad iustitiã attinet, quo ad actus naturales præcipue occultos puella censetur domina suorum membrorum, dum nullum aliud damnum redundat exterius, vt scribit Domin. Soto in. 4. sentẽ. distinct. 18. quæst. 2. artic. 4. licet Caieta. cõtrarium innuat. Et opinio hæc procedit, etiam si puella sit sub cura parentum, ita tenet insignis Dom. Soto. lib. 4. de iust. & iure quæstio. 7. arti. 1. specul. coniungi. 3. parte. articul. 19. Quorum quidem sententia tũc locum obtinet, quando ita occulte stuprata est, vt nullam iacturam infamiamque in nuptijs passa est. Nã si damnum aliquod in prædictis pateretur, stuprator non liberaretur à condigna satisfactione boni viri arbitrio ei pręstanda. Nam puellæ expressa remissio quãdo sub tali cura cõstituta est, minime liberat stupratorem à dotis præstatione secundum Sanct. Thom. 2. 2. quæstio. 54. artic. 6. vbi Caietan. Cordu. dict. quæst. 13. author noster hic nume. 6. Et huius doctrinę potissima ratio est, quia tunc iniuria non tantum fit puellę, sed ipsius parentibus, & illis qui illius curam habent, & ita tenendum censeo, licet nouissime ab hac recedat sententia Petrus à Nauarra Toletanus vir alioqui pius & doctus libro. 2. de resti. capit. 3 num. 438.

At si à parentum potestate, vel à tutorum vel curatorum administratione, puella, quę sponte stuprum passa est, libera sit, etiam si in fama, rebus & nuptijs, iacturam passa sit, stuprator refarcire non tenetur, quia licet in sui corporis & membrorum abusu, contra legem prohibentem, ius non habeat, vt eis abuti sine peccato possit, habet tamen potesta-

poteſtatem in eis, & in temporalibus, in quibus damnificata eſt, ius politicum & actionem, & ideo cum conſenſum præſtet, omne ius remittere cenſetur.

Puella importunis precibus rogata cēſetur ſedu ctа.

Hæc autem noſtri authoris & aliorum ſententia, quæ frequētiſsimo conſenſu & Theologorum & Canoniſtarum recepta eſt, tunc procedit: quando puella leuiter fuit rogata, ſecus ſi importunis precibus fuit adducta, quia ad effectum præſtationis dotis dicitur coacta, argu. l. 1. C. de rap. virg. & gloſ. in dict. regul. ſcienti, vim quidem perſuaſoria verba habere dicuntur. l. 1. §. perſuadere. ff. de ſeruo corrup. Vnde Solon magis puniuit eum qui verbis mulierem compuliſſet, quam qui vi, teſte Plutarc. in Solone, ita in terminis noſtris quo ad dotis præſtationem tenet. Abul. ſuper Exod. capite. 22. quæſtio. 12. & ibi Nicol. de Lira. Abb. in dict. capite. 1. de adulter. Sylueſtr. in ſumm. in verbo, luxuria. quæſtio. 5. Caietanus. 2.2. quæſtio. 154. articulo. 6. Nauarr. in manu. confeſſo. capite. 16. numero. 16. quam eſſe communem opinionem fatetur Anton. Cor. dict. quæſtio. 13. verſiculo. ſeptimum dictum. & eſt optima. l. 1. titulo. 19. part. 7. cum dicit. *Ca ſegun dizen los ſabios antiguos, como en manera de fuerça, es ſoſacar, é falagar las mugeres ſobredichas, con prometimientos vanos, faciendoles fazer maldad de ſus cuerpos, é aquellos que traen eſta manera, mas yerran, que ſi lo fizieſſen por fuerça.*

Eſt tamen opinio hæc ſingulariter interpretanda, vt tunc tantum procedat quando huiſmodi importunæ & aſsiduæ preces ab eo fuiſſent factæ, cui puella ſine maximo eius incommodo contradicere non poteſt, vt ſi eius eſſet dominus, princeps, aut alius à quo non vulgaria beneficia recepturam ſperat, non vero ſi à quocunque rogaretur. Nā vere nulla mulier quanuis corrupta, niſi rogata veneri conſentit, non tamen ex eo dicemus violentiam ei illatam eſſe, vt optime ſcribit Petrus à Naua. dict. cap. 3. num. 445.

D

A præſtatione dotis. Vide Antoni. Gome. in dict. l. 80. Tauri numer. 11. Martinus Nauarrus in manu. confeſſo. capit. 6. numero. 19. pagin. 170. vbi allegat. F. Franciſcum à Victoria Theologum magni nominis, quem vide, & opinionem iſtam amplectitur F. Anton. Cordoua in quæſtio. 13. libro. 1. quæſt. quę quidem opinio veriſsima eſt & ea fulcitur ratione, quia cum nullum damnum efficaciter illatum ſit nihil ſane eſt quod reſtitui poſsit. At vero ſi poſtea veritate comperta maritus in eam ſęuiat, pro prudentis viri arbitrio reſtitutio facienda eſt, vt tenet Cordoua dict. quęſt.

E

Aeſtimationem. Vide S. Thom. & Caietanum. 2.2. quæſtio. 154. articul. 6. In qua dotis æſtimatione corruptæ puellæ à iudice facienda illud eſt conſideratione dignum, quod licet text. in dict. capite. 1. de adulter. reſponderit quod virginem corrumpens, ſi eam in vxorem non duxerit, in iudiciali foro tenetur in dotem conſtituere, ſicut dotes ſolent conſtitui virginibus. Tamen Ioann. Andr. Abb. & alij ibi illius text. deciſionem ſupplent, quod

Aeſtimatio dotis mulieris propter ſtu prum præſtāda quo modo fieri debeat.

quod corruptor item dare teneatur illud, quod pluris indiget puella, cum corrupta sit ad inueniendum virum sibi æqualem. Quæ quidem interpretatio minimè placet Ioan. de Anan. ibi cum ex ea tex. ille non vulgarem volentiam patiatur qui prout iacet, sine vlla additione, intelligẽdus est quando corruptor vult matrimonium cum corrupta contrahere, ipsa verò, vel eius pater nollit, hoc equidem casu sufficit ei dotẽ constituere quę sufficiens foret si virgo fuisset: insignis tamen D. Cou. in. 4. decretal. 2. part. cap. 6. §. 8. numer. 15. verisimam iudicat Ananiæ sententiam, quando corruptor vir est eiusdem qualitatis vt matrimonio cum puella copuletur, & iniustè ab ea vel ipsius parentibus recusatur: alioquin Ioan. And. & Abb. sequitur quorum sententia verissima est, & seruanda, quia tex. in d. cap. 1. interpretatur vt procedat quando corrupta cum dote consueta dari virginibus consequitur maritum sibi æqualem, secus vero alias.

Hæc quidem dotis æstimatio facienda est, secundum dignitatem & facultates ipsius stupratoris, nec non perpensa qualitate, & indigentia ipsius puellæ corruptæ. Nec attendi debet, an parua vel ampla dos ab ipsius parentibus constitui poterat, ita habetur Exodi capit. 22. & in dict. c. 1. Vbi sancitum est, quod si quis virginem nondum desponsatam seduxerit, dormieritque cum ea, tenetur ipsam dotare, & habere in vxorem, si vero pater virginis dare nolluerit, reddet ipse stuprator pecuniam, iuxta modum dotis quam virgines accipere consueuerunt, qui modus æstimabitur, secundum facultatem illius nempe stupratoris & dignitatem puellę, ita interpretatur glos. in dict. cap. 1. in verbo, iuxta modũ, esset equidem maximum absurdum si ea dos esset constituenda, secundum facultates parentis, vel ipsius puellæ, nam si nullas haberent, nulla dos esset constituẽda, cum non entis nullę sunt qualitates l. eius qui. §. penu. ff. si cert. peta. glos. in capit. bonæ memorię in primo in verbo, per rerum naturam de elect. nec esset super quo bonus vir posset arbitrari, cum super non ente non versatur arbitrium. Bal. in. l. milites. C. de testamen. quem refert & sequitur Cardi. Cauarella consi. 139. column. 3. quo casu talis stuprator impunis abiret, quod esset omni iuri diuino naturali, & ciuili repugnans. Item & è contrario resultaret absurdum, quia si pater puellæ esset diues ipse vero stuprator fuisset pauper, nullo modo posset condignam dotem, corruptę puellæ constituere, & opinionem istam tenet Floren. in summa. 2. part. tit. 5. capit. de stupro. §. 1. Abb. in dict. cap. 1. not. 4. & ita fuisse iudicatum in Senatu Pedam. testatur doctissimus Osancus decis. 107. num. 11.

Ad totam dotem. Adde quod opinionem contrariam, quod virginis stuprator nedum teneatur ad illam æstimationem existentem supra dotem à patre constituendam, si virgo non fuisset corrupta, sed quod integram dotem teneatur de proprijs bonis ei constituere, tenet Ias. in. *Omnes nume.* 24. & 25. Insti. de actioni. sequitur Osancus dict. decis. 107.

num.

num.10. sed authoris nostri doctrinam veriorem esse cēseo, nā non quidem resartiendum est damnū in vtroque foro nisi quatenus læsio attulit.

Incestus.

CAPVT. LXXXIIII.

1 *Incestus diffinitio.*
2 *Clericus propter crimē incestus est perpetuo deponendus.*
3 *Clericus, qui cum aliqua muliere fornicatus fuerit, & postea cū eius consanguinea intra quartum gradum, an pęna incestus puniri debeat.*

1 2 INcestus est cōsanguineorū, vel affiniū abusus, [a] vt definit tex.in.c. lex illa.39.quæst.1.pęna huius criminis b est ꝙ clericus deponatur, [b] not. glossa.in capite. Non debet.30. quęst.1.qui text.loquitur in eo, qui cognoscit filiam spiritualē quę sibi confessa fuit, non autē in cognoscente cōsanguineam. Et tenet hoc etiam Abb. in.cap. At si clerici, in colum.12.de iud. allegando nota, in capit.lator.2. quæstion.7. vbi glossa.1. iuncta textui, hoc probat etiam in epis copo. 3 Si autem clericus primo fornicatus sit cum aliqua muliere, & postea cum eius consanguinea intra quartum gradum, an puniri debeat pœna incestus, videtur, quod non ex eo quod notat in proposito Ancharra. in cōsilio.391. Videtur prima facie, versic. Item aduerte. vbi concludit quod pœna, quæ à iure ciuili imponitur pro incestu, nō habet locum pro incestu postea introductō à iure canonico, de quo c à iure ciuili cogitatum non fuit, quia in pœnis prohibetur extensio, ex quo dicebat in terminis Hipp. in sing.254.incip. Ex illicito coitu, quod licet affinitas cō trahatur ex illicito coitu, istud est verū quoad impediendum matrimonium, secus autem quo ad hoc vt quis puniatur de incestu. Et refert Augusti. in addi. ad Ange. de malefic. illā sententiā Ancharran. valde commendare quam etiam vltra eos simpliciter sequitur Decius consil. 268. diuino implorato præsidio, colum. fina. vol. 2. Contrarium tamen crederem d in casu nostro, d imo quod esset deponendus clericus propter hoc genus incestus maxime si qualitas illius summe grauaret delictum in oculis hominum: puta si cū matre & filia fornicaretur, aut cum duabus sororibus, aut consororinis, quia tunc non solum deponendus videtur, sed detrusione siue carceri mancipandus ad tempus iuxta qualitatem & scādalum delicti. Nec obstat doctrina Ancharra. in dict. consi. & sequacium, quia cōtrariam opinionem dicit esse communem idem Decius in cōsil.158.in.1.volum. incip. Diuino implorato, & pro tenui, vbi latius & notabilius examinat dictam doctrinam: & respondet ad fūdamenta, quæ illi fauent & sequitur opinionē. Abb. Signo & Modernorū cōtrariū tenetiū & sic ꝙ pęna iuris ciuilis habebit locū, vbi nuptię sunt incestę de iure canonico. Et hęc sententia circa pūctionē clerici secundum quam sequenda est in his regnis Ca-

ſtellæ & Legionis, vbi expreſſe per legem eorum diſpoſitum eſt, quod ſi quis fornicatur cum muliere cõſanguinea alterius intra quartum gradum cũ qua prius idem fecerat, committit inceſtũ. Si ergo laicus reputatur propter hoc inceſtuoſus,& punitur ꝑ talis pęnis ciuilibus,quare non punietur clericus ob id delictum pęnis canonicis. Quia licet lex regia ſiue municipalis non liget clericum,operabitur tamen ſemper(meo iudicio)vt iudex eccleſiaſticus puniat qualitatem delicti,ſecundum quod illa in laicis qualificauerit, præcipue in noſtro caſu, vbi lex ciuilis punit actum, iure canonico in tantum reprobatum, quod decreuit per illum impediri, & dirimi matrimonium.

A *Buſus.* Vide text.in.l. ſi adulterium cum inceſtu in prin. ff. de adult. Sanct. Thom.2.2.quæſt.154.ar.9. Abb. in capit.1. & in capit. veniens de eo qui cogno.conſang. vxor ſuæ, gloſſ. in rubri. C.de adulter. Regiam.l.1.titul. 18. iuncta l.2.titul.19.par.7.Paul. Gruil.de pœnis omni. coitus. quæſtio.3. Bermon.Cho.de publi. concub. cap.de inceſtu in prin.l.15. titul. 15.lib.6.ordin.veter. & ibi Doctor Dida.Perez quæ quidem.l. hodie conſtituta eſt lib.8.ordin. noui.tit.20.l.7.

B *Clericus crimẽ inceſtus perpetrãs quæ pœna puniatur.*

Deponatur. Vide Paulus & Grill. de pęnis omni. coitus quæſtio. 33. Bermon. Choue.in tractatu de publicis concu.quæſtio.3.numer.3. Didac. Couarru.in.4. Decretali.2.par.cap.6.§.8.numer.3. quam eſſe cõmunem opinionẽ fatetur Iuli.Clar.in practi.cri.§. inceſtus verſi.ſed quæro.

Si vero quis antequam ad ſacerdotium fuit promotus, cum aliqua matrimonium contraxit & carnalis copula minime interuenit,& muliere mortua, ſacris fuit ordinibus inſignitus,& poſtea cum ſponſæ conſanguinea carnale comercium habuit,inceſtum non committit,& ideo nõ pœna depoſitionis, ſed alia arbitraria puniri debet, cum ex impedimento publicæ honeſtatis iuſtitia,ſecuta copula carnali cũ ſponſæ conſanguinea inceſtus non oriatur,ita tenet ſingulariter.D.Couarru.in.4. Decretali. 2.par.capi.6.§.8.num.4. Et conducit gloſ.not.in Clement.1. in. verbo eos.de conſang. & affin. quam ibi doctores ſequuntur, qui ex ea ſcribunt matrimoniũ contrahentem cum fœmina, impediente publicæ honeſtatis iuſtitia, non eſſe excommunicatũ ex illa conſtitutione quæ cõſanguineos,affines,religioſos, moniales,& in ſacris conſtitutos ipſo iure excommunicat. Et licet gloſ. in capit. lex illa. 36. quæſtio.1.cenſeant hanc fornicationem inceſtum appellari poſſe, id procedit ex impropria ſignificatione, quæ in pœnis admittenda non eſt. Hodie autem ex ſacroſancti Tridentini concilij.deciſsio. Seſsion. 24. capite. 3.de reforma. dictum canonicum impedimentum publice honeſtatis primum gradum nõ excedit. Quæ deciſsio intelligenda eſt in ſponſalibus de futuro duntaxat, non autem in matrimonio de præſenti, quia eo contracto hoc impedimentum du-

rat

rat in omnibus casibus & gradibus sicut de iure cõmuni, quod in hoc intactum remanet, vt habetur in proprio motu Pij Quinti Pontificis Maximi. Et plures pœnas contra incestuosos iure statutas congerit Berm. Cho. vbi supra allegaui & de pœna incestus cum matre, filia, nouerca, sorore, nutrice, consule, Boeri. decisione. 318. & de diris pœnis huius sceleris apud Ethnicos vide Petr. Gregor. Synta. iuris vniuersi. 3. par. lib. 36. cap. 7.

Laicus propter incestũ quibus pœnis deinre Pontificio puniatur.

Laicus vero qui crimen hoc commisserit, ita punietur, nam aut fecit sub prætextu matrimonij, aut in actu fornicationis, & meri peccati. Primo casu, si id fecit scienter ipso iure est excommunicatus. Clemen. pri. de consang. & affini. & matrimoniũ separatur cap. 1. &. 2. & ca. non debet de cõsang. & affini, à qua excommunicatione per Episcopum absolui potest. glos. in dict. Clemen. 1. in verbo, obtinere, quam alios sequentes allegans fatetur esse communem Did. Perez in dict. l. 5. in princ. Si autem ignorãter contraxit benignius arbitrio iudicis puniri debet, vt ibi ipsemet D. Perez resoluit & Paul. Guill. dict. quæst. 3. num. 4. Secundo autem casu si vir erat coniugatus, priuatur perpetuo, ne possit ab vxore cuius consanguineam carnaliter cognouit debitum petere, nec non aliam pœnã patitur quod vxore mortua non potest amplius cum alia matrimonium contrahere, vt habetur in dict. capite. 1. &. 2. capite. transmiss. capite si quis cum matre. 35. quæstio. 2. cum multis iuribus illius causæ & quęstionis tradit latissime Alphons. à Vera cruce in specu. coniug. 1. part. arti. 33. Vltra quas pœnas poterit a iudice ecclesiastico excommunicari. de quo per Paul. Grill. dict. quæst. 3.

Ignorãtia ab incestus pœna excusat.

Excusabitur tamen ab incestus pœna, qui ignoranter crimẽ hoc commisit, hanc dicit esse cõmunem opinionem Bal. Nouel. de dote in prima par. 11. par. prin. num. 8. Villa. in sua collect. comm. opinio. litera P. num. 68. Iul. Clar. in dict. §. incestus. versi. excusatur. Imo pœna amissionis bonorum quę iure authẽticorum contrahentibus incestas nuptias infertur minime locum sibi vẽdicat data in ipsis cõtrahentibus ignorantia iuris, vel facti etiam crassa, quæ ex lata culpa contingit, ita Barth. in l. si adulterium cũ incestu. in prin. num. 11. ff. de adult. sequitur Ancharra. in dict. Clemen. vni. column. 3. de consangui. & affini. vbi Imo. colum. 2. quorum opinionem communem esse fatetur D. Couarru. in. 4. Decre. 2. par. cap. 6. §. 8. num. 21. Nam vbi dolus expresse ad pœnam requiritur. lata culpa non sufficit. l. igitur. §. generaliter. ff. de liber. caus. not. Bar. in. l. 1. §. 1. ff. si quis testa. liber. esse iuss. fuer. & est optimus tex. in cap. si vero in. 2. de sent. excomm. iuncto. tex. in c. si quis suadente. 17. quęst. 4. & est glos. communiter recepta teste Ias. ibi. nu. 23. in. l. in actionibus ff. de in litem iur. Ex quo deducitur excommunicationis pœnam dict. Clement. vni. nõ comprehendere ignorantes etiam ex lata culpa, ita Imola. & Boni. ibi. quanuis glossa. in verbo,

ſcienter. dict. Clement. contrarium ſcribat.

A iure canonico. Vide latiſsime Petrũ Antoni. Angun. Placẽtinum conſi. 8. per totũ vbi opinionem iſtam multis rationibus defendere conatur.

C

D *Contrarium tamen crederem.* Adde. D. Epiſcopum Couarru. dict. §. num. 3. Quæ opinio ex eo manifeſte probatur, quod affinitas ex illicito coitu oriatur text. elegans in capit. diſcretionem. de eo qui cogno. conſang. vſor. ſuę vbi Abb. tex. in ca. 2. de cõſang. & affini. & in capit. in literis. vbi Abb. & Aretin. not. de teſti. quã opinonem communem eſſe fatetur Sylueſt. in ſumm. in verbo, matrimonium. 8. impedi. 15. idẽ profitetur D. Cauarru. in 4. decreta. 2. par. cap. 6. §. 7. num. 3. & eam amplectitur Hiero. Paul. in prouin. fol. 38. contra Cora. libr. 1. Miſcellan. capit. 3. quo loco aſſeruit, minime ex concubinatu affinitatem oriri, nec eius ad nuptias impedimentum, cum iure ciuili concubinatus fuerit permiſſus. Quæ ratio fragilis eſt, & ex eo deficit, quod coniugalis coitus licitus & permiſſus eſt, ex eo tamen oritur affinitatis impedimentum.

Hodie vero hæc affinitas ex illicito coitu prouenies, vltra ſecundum gradum non extenditur, vt in Concilio Tridentino Seſſ. 24. capite. 4. de reformat. & ea ratione inceſtus vltra gradum illum minime committetur. Et licet decretum illud ſolum loquatur quo ad matrimonium iam contractum dirimendũ, idẽ eſt iudicandũ quo ad contrahendum, vt nouiſsima conſtitutione Pij Quinti Põtificis Maximi declaratum eſt quæ vulgo circunfertur, & ideo affinitas vltra illum gradum quoad nullum iuris effectũ conſiderari poteſt.

Declaratur Conc. Trid. Seſ. 24. c. 4. de reforma.

De iure canonico. Adde quod hanc opinionem communem eſſe fatetur Bello. conſilio. 84. num. 5. Couarruui. dict. §. 8. numero. 18.

Adulterij

CAPVT. LXXXV.

1 *Adulterium graue ſcelus.*
2 *Adulter clericus qua pœna iure pontificio ſit puniendus.*
3 *Clericus damnatus de adulterio infamis efficitur.*
4 *Epiſcopus licet non poſsit ad priſtinam famam directe reſtituere, poteſt tamen indirecte.*
5 *Adulterans cũ muliere nupta impudica, licet de iure Cæſarũ puniendus non ſit. ſecus autem de iure Pontificio.*
6 *Licet hodie de iure regio ſolus maritus poſsit adulteros accuſare clericus tamen adulter, etiam marito non accuſante, impunis dimittendus non eſt.*
7 *Maritus clericum adulterũ coram eccleſiaſtico iudice accuſare poteſt, licet uxorem, coram ſeculari iudice non accuſet.*
8 *Conſilium cautiſſimũ a iudicibus eccleſiaſticis, in inquirendis clericorum adulterijs obſeruãdũ.*

ADulterij criminis grauitatem, a clericis omnibus ſufficiunt oſtendere verba pagani illius Abimelech regis ad Iſaac directa Gẽ. 26. ca- a 1

26. capit. Dum reprehendens eũ quod vxorem ſuam ſororem eſſe affirmauerit, dixit: Potuit coire quiſpiam de populo cum vxore tua, & induxeras ſuper nos grande peccatum. Si enim in ſola lege naturali viuẽs homo peccatum grande reputauit adulterium, quale debet eſſe in oculis chriſtianorum, quos eadem naturalis, ſcripturæ & gratiæ leges quotidie inſtruunt, maxime ſacerdotum qui tanquam ſanctiſsimæ Trinitatis menſæ pincernæ angelorum panem virgineo vẽtre compactum quotidie tractãt & intra præcordia recondunt. At ſi quis magis ſpecifice inormitatem huius criminis intelligere velit, & quo modo ſit de grauioribus peccatis quę in proximum committũtur, videat Dionyſiũ Cartuſ. in opuſculo de cõuerſione peccatoris, articu. 5. vbi hoc oſtendit per plura quę in eo concurrunt. Clericus autem
2 adulter depoſitus ab officio, in
b monaſterium toto tempore vitę ſuæ detruditur,[b] vt in capit. Si quis cleric. 81. diſtinctio. quod eſt concilium Aurelianenſe: & quod propter adulterium clericus deponatur, voluit gloſ. in capit. lator. 2. quæſti. 7. in gloſſ. 1. quã ibi ſequitur Archi. & Hoſt. allegando dict. capitu. Si quis in ſua ſumma, titul. de adul. §. quæ pœna ſit imponenda. Idem tenẽt etiam Ioann. de Anani. in Rubr. & in capit. Significaſti. de adulter. Abb. & Moderni. in capi. Vt clericorum, de vita & honeſt. clerico. & in capit. Peruenit de adulte. Et hanc opinionem tenet Ioã. And. & Io. de Imol. in dict. capit. Vt clericorum. vt refert Anan. in dict. capit. Significaſti. & eſt communis opinio. Vide tamen Paul. Grillandi in tracta. de pœnis omnifariam coitus incip. Sexto declaranda. vbi in prima & ſecunda columna nititur ſuſtinere contrariũ, videlicet quod clericus hodie propter ſimplex adulterium non debet deponi, & reſpondet ad fundamenta cõtraria, & tandem in colu. 3. dicit quod nihilominus in conſulendo & iudicando tutius eſt tenere aliam opinionem, quę eſt cõmunis, & dicit hoc notandum contra presbyteros incontinentes, qui alienas vxores ſolicitant ſępius, & accedunt libenter ad earum concubitum. Incurrit etiam clericus de adulterio damnatus aliam pœnam, nam ex tali 3
ſententia infamis efficitur, vt notat. Abb. in capi. At ſi clerici. §. de adulterijs in columna. 5. verſic. Sed circa. de iudic. Et in capite. Cum titul. de re iud. column. 4. per text. in capit. Infames. 6. quæſti. 1. & in. l. 1. & 2. ff. de his qui not. infa. ſicut etiã efficitur infamis damnatus de alijs crimi 4
nibus publicis. Eſt tamen in hoc aduertendum, quod licet Epiſcopus non poſsit directo reſtituere aliquem ad famam, vt conclu dit Abb. in d. c. Cum ti. in col. 4. in hoc caſu tamen adulterij, cũ liceat ſibi diſpenſare, vt in dict. §. de adulterijs, reſtituendo clericum damnatum de adulterio cõtra ſententiam ſuam, tunc reſtitutio famæ venit per quandam conſequentiam, poteſt indirecte quod principaliter non poſſet, ita notat. Abb. ibi, in d. column. 5. & dicit ibi caſum ſing. ad hoc ſecundum illum intellectum. Et

nota secundum Paulum Grillãdi, vbi supra, quod licet de iure ciuili, quando mulier nupta est impudica & meretrix, non puni tur adulterans cum ea, vt in.l. Si ead. C. de adulte. tamen de iure canonico non euaderet impuni tus cum illa adulterans, c ita di-
c cit in dict. column. 3. Crederem tamen vltra eum, quod tunc cle ricus ignorans, & accedens ad eam tanquam ad meritricem, nõ puniretur, ita acriter, sicut alij adulteri. Si tamen mulier eratho nesta, non excusaretur clericus ignorans eam coniugatam, quo minus vt adulter puniatur. Quã do autem clericus cognouit mu lierem solutam, quæ ab ipso, & communiter reputatur vxorata tunc enim vti adulterum pęna iuris communis puniẽdum esse, placuit. Ioã. de Ana. in cap. Non nullis fin. colum. de Iudæis, refe-
6 rendo fratrem Vuertũ, qui fuit eiusdem sententiæ, licet alij aliter senserint secundum eum, per quem etiã vide quid in casu cõ trario quando clericus cogno uit vxoratam, quę credebatur soluta. Vnum prętera aduerten dũ sẽtio in hoc proposito, quod licet in his Regnis Castellæ & Le
d gionis lege regia sancitum sit, d quod marito non accusante v xorem, nullus possit eam accu sare de adulterio. Iudex tamen ecclesiasticus poterit punire cle ricum in hoc delinquentem: nec reus valebit opponere quod ma ritus non accuset. Non enim po tuit lex illa regia Ecclesiasticos iudices impedire, ne ad emendã suorum clericorum procederẽt. Aliter enim clerici omnes incõ tinentes libidinem suam potius cum nuptis, quã cum solutis mu lieribus explerent, cum securius ac impune id agere cognosce- *D. Ioan. Ber. Vicarius generalis fuit Episcopi Salmant.*
rent, & ita ego iam alias practi caui, dum vicarium agerem ge neralem Episcopi Salmantini, & licet ad id appellatum fuerit, ob tinui tandem coram superiore. Verumtamẽ in hoc magna de bet adhiberi cautela, nã si adul terium clerici adeò est notoriũ, maritique persona ita vilis, quod præsumi possit ipsũ scire & par ui pendere, tunc iudex eccleſia sticus poterit publice & libere de adulterio tractare, & pœnam imponere. Si vero delictum non est publicum, aut marito ignotũ esse creditur, periculumque ex inde timeri possit vxori: tũc con sulerem clericum de hoc delicto conuictum vel confessum came rario processu, & familiari disci plina corrigendum, relegandum que sine expressione causę in sen tentia. Quando vero correctio sic secrete facta fuerit, & relega tio generalis, hortor omnes me tropolitanos iudices, vt ab infe rioribus secrete causam requi rant, ne ex hoc delictum in publi cum veniat: sufficiat illis, quod iudex inferior iuste processerit, licet propter secreti cautelam, aliquas iuris solennitates prę termiserit. Aliter enim si omnia stricte requirant, nihil aliud effi cient, nisi iudices ipsos inferio res cogere ad dissimulãdum vel propalandum adulteria similia, ipsosque adulteros reddent inso lentiores, cũ intellexerint quod iudices sui immediati illos puni re recusant, propter exactã ratio nẽ quã ab ipsis requirũt sui supe riores. Marito autẽ clericũ adul

terum

terum accusante, tunc seuerius procedẽdum est: tãtoque acrius in alijs pœnis carceris, & detrusionis, vltra depositionem puniẽdus est clericus, quanto honorabilior est persona mariti, aut diuturnius est adulterij peccatum, maiusve exinde subortum scãdalum, præcipue si contigerit quod adultera fuit per iudicem sæcularem tradita marito, & ab eodem occisa. Crederem insuper in hac materia (meliori semper iudicio saluo) quod maritus potest accusare clericum coram iudice ecclesiastico, licet vxorem coram sæculari nõ accuset, e nec poterit clericus in hoc aliqua exceptione setueri, cum iura canonica adulteris pœnam imponentia, nullam habeant cõsiderationem, nec requirant, quod vxor pari formiter accusetur. Generaliter autem in hoc crimine cõliderent Ecclesiastici iudices nenimis diligenter de adulterijs occultis inquirant, propter mulierum periculum, vt horum infamiam, & clericorum fragilitatem, quæ tãto multoties ad hoc flagitium illos impellit, quanto secretius illud posse perpetrare confidunt. Sed vigilantes super gregem suum, similia potius prę seruare conentur (cohabitationem & conuersationem clericorum & nuptarum euitando) quã vsque ad vnguem inuenire & castigare satagant. In qua quidem adulteriorum prudẽti præseruatione, & cauta correctione ecclesiasticos omnes iudices deprecor ac obtestor, vt desides non sint, per durissimum illud iudicium quod illis qui præsunt scriptura sancta minatur, ne in eorũ incuriam seuerius id corrigant vltore ferro maritorum manus, tam grauis iniuriæ acerbitate cõmotæ vt sæpius id eueniſſe perpendimus, & anno superiori milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſeptimo pluribus notum fuit acciſſe. Nam in tribus locis *de Villa nubla*, videlicet, & *de cigunuela*, ac *de Laguna*, quæ nõ longe distant ob oppido Vallisoleti, vbi tũc Augusta curia residebat in octo fere mensium spatio filius viduæ cuiusdam, & duo mariti intres sacerdotes sęuierũt, de inimicis membris se vindicantes, ob iniuriam in matris, & vxorũ personas susceptam, nõ sine plurimorum laicorum applausu, & quorundã forsam magistratuum ciuilium neglectu ob inhonestã sacerdotum vitã, & superiorum desidiam: quod hic scribere libuit, quia id bene noui, vt qui processus de super confectos vidi, nõ alio animo, nisi vt hoc ad clericorum timorem, & superiorum hortatum perpetuæ memoriæ tradere possem.

§

7

8

Grauitatem. Adde quod huius criminis grauitatem attestatur decreta canonica in capite primo. 81. distinctio. & in capite quid in omnibus. 32. quæstio. 7. vbi ad verbum ita scribitur. *Quid in omnibus peccatis adulterio grauius,* & multis huius criminis detestationẽ probat Dionysius Carthusian. libro de conuersione peccatorum articulo quinto, idemque Doctores profitentur in capite, at si clerici. §. de adulterijs. de iudi. inter quos Baldus columna penultima. *Adulteriũ*

A *Adulterij crime grauissimum.*

(inquit) *Est crimẽ infestũ laicis, & bonis viris, & turbat honorem matrimonij, & famã liberorum in qua cõsistit decus gẽtium.* Vt not. in auth. de nup. in prin. Angel. auté in. §. 2. in aut. de monach. ex tex. ibi not. *Pessimũ vitiũ esse vxorẽ alterius adulterare.* Et Bal. cõsilio. 246. volu. 4. & Bar. in rub. ff. de adulter. vbi dicit. crimẽ hoc præter lęsæ maiestatis esse maximũ, & in hanc sententiã est illud Euphonis apud Stobeum cap. 6. *Nõ est adultero maius vllum malum.* Cæterum Chrysost. in Euã gel. Diui Ioan. Hom. 62. docet adulterium grauius esse idolatria D. Petr. prout illũ retulit D. Clemens in epist. ad Iacobum firmiter asserit, venenũ adulterij cunctis malis esse pernicio sius. Et huius criminis iniquitas maxima vocatur. Iob. c. 31. Et inter cætera facinora quibus maxime Deus irascitur adulterium reponitur, vt constat ex Lactãtio in eo libro cui titulum fecit de ira Dei cap. 22. est quidem adulterium veluti vitiorum agmen, vt scribit Diodorus Siculus libr. 1. Bibliot. Hinc maritorum cædes, vt Candaulis Lydij exemplũ stat apud Iustinianum lib. 1. & Herodotum lib. 1. Vriæ lib. 2. Regum capit. 11. Hinc ipsorum adulterorum pericula, qui passim deprehensi in adulterio occiduntur, quod non solum euenit in hominibus tenuis fortunæ, sed in maximis. Quemadmodum contingit in Rodoaldo Longobandorum Rege, qui in libidine deprehensus cum matrona interfectus est, vt testatur Paul. Diaconus, de quo lege latissime And. Tiraquell. lib. connu. num. 26. Perez in. l. 2. titu. 15. lib. 8. ordin: Nec prætermittendum est quod scribit bene eruditus Ioan. Corra. in arrest. Tholo. anno. 85. sacrilegij crimen committi in adulterio cum sacramentum matrimonij violetur & ob id pœnam sacrilegij esse adulteris indicendam sequitur Iacob. Men. de arbi. iudi. q. cen. 4. lib. 2. casu. 289. num. fi. Et de varijs pœnis diuersarum gentium cótra adulteros statutis, vltra supra allegatos, vide Sim. Maiolum de irregul. lib. 5. cap. 38. & latissime Iac. Men. de arb. iud. libr. 2. cent. 5. 919. casu quem vide quia de more multa congerit lectu non indigna, & elegantissime Petr. Greg. Thol. 3. part. Syntag. iuris ca. 6. Et quo modo adulterium probetur tradit omnium latissim. Mascar. de prob. 1. part. consil. 59. cum seq. *Detruditur.* Vide Regiam. l. 42. tit. 6. part. 1. & opinionem istam, quod clericus propter adulterium deponatur testantur esse communem Cou. in 4. decr. 2. p. c. 7. §. 7. n. 19. Berm. Cho. in tracta. de pub. concub. rub. de adul. nu. 26. pagi. 37. idem testatur insignis & moribus & prudẽtia vir Greg. Lup. in dict. l. 42. in verbo, *Adulterio.* Petrus Dueñ. regul. & fallẽ. regul. 101. limitat. 2. Pau. Grill. de diuersis crimin. libro. 3. quæstion. 2. nume. 1. Iuli. Clar. in practic. crimi. §. adulterium versicu. sed quæro. Emanu. Suarez, in thesauro recep. senten. versiculo. clericus adulterij. Villa. in sua collect. commu. opini. litera C. nu. 82. Practica Conrradi fo. 384. limita. 5. *Dicebat tamẽ facere And. Alcia. quod si hodie clericipropter adulteriũ detruderẽtur in monasterium*

Clericus propter adulterium deponitur.

nasteriũ pauci eorum ambularent per vias, ita refert Clarus vbi supra qui prout ipse mihi pluries dixit, eius discipulus.. Aduerte tamen quod Host. in summa de cohabi. cleri. & muli. §. qualiter impona tur. ad finẽ cum allegauerit tex. in dict. c. si quis clericum, & in c. Romanus. 81. distin. subdit ad finẽ ista verba. Puto quod ex causa iudex potest non seruare rigo rem, & ex causa remittere, & dis pensare, & hoc nisi in modum ac cusationis; tunc enim stãdum est dicto rigori; & quod de mente. Hostien. sit hoc asserere, nedum in crimine simplicis fornicatio-nis, verum etiam adulterij, colli gitur ex remissione eius quam fecit in sum. tit. de adulterijs. §. quæ pęna, ad ea quæ dixit in sum ma de coha. cler. & mulq; opi nio tanquã magis æquior & hu manior potest sustineri, quod clericus adulter suspensionis pœ na, & non depositionis sit punie dus, quia nimis rigida est contra ria opinio, ita dicit Bermond. in dicto nume. 16. licet tandem scri bat absurdum & temerarium fo re à cõmuni opinione recedere.

Laycus adulter qua pœna in fo ro Eccleſia stico punie dus sit.

Laici vero adulteri per eccle-siasticum iudicem excõmunicari possunt. tex. in cap. intelligimus. de adulteri. & ibi notat. Abb. & doctores, & in capit. consuluit in. 1. de appella. & in c. 1. vbi Abb. de offici. ordina. Bald. in authen. clericos. C. de Episcop. & cleric. & Felin. in capite. cum sit num. 11. de foro compet. Roma. sing. 667. Auser. in clementin. 1. de of fic. ordin Regu. 4. fallen. 2.

Puniri etiam possunt detrusio ne in monasterium. vt est com-munis omnium sententia teste Andr. Alci. in dict. capit. 1. nota. 5. nume. 18. de offici. ordin. & li-cet contra eam disputent. nu. 22 communem amplectitur, eandẽ communẽ attestatur D. Couar. in. 4. decretali. 2. part. capite. 7. §. 7. numero. 20. Iuli. Clar. in prac-tic. crimin. §. fin. quęsti. 37. ver-sicu. Quęro numquid; cum enim hoc delictum sit violatio sacra-menti matrimonij, merito illius punitio pertinet tam ad iudicem ecclesiasticum, quam sęcularem, & ideo adulteri sacrilegi dicun-tur. l. quanuis. C. de adulter.

Cum ea adulterans. Adde Ang. l. si vxor. §. sed & in ca. num. 1. ff. de adulter. vbi dicit quod ita cõ muniter obseruatur, & in. l. si ea. C. de adulter. Ana. in. ca. 1. nume. 6. de adulter. Rem. consil. 17. nu. 20. & consi. 439. num. 23. Et ideo iustissime autor noster hoc loco censet, non esse clericum qui cũ huiusmodi muliere carnale com mercium habuerit ordinaria pę na puniẽdum, quem ipse sequor contra Bermõd. Choue. de pub. concu. cap. de adulterio. nume. 26. Ipsa vero mulier adulterij pę na plectẽda est, ita Amad. de Syn di. num. 74. & in facti cõtingen-tia sensisse videtur Neapolita-num consilium, vt refert Anto-ni. Cap. decision. 44. Sed con-traria opinio verior est; Quã in effectu sequitur Amad. in loco præcitato Iul. Clar. lib. 5. recep. sent. §. adulterium. ver. sed quæ-ro nũquid. vbi dicit quod ita iu dicaret si casus contingeret, & huc opinioni suffragatur. l. si ea. C. de adul. quæ expresse diffini-uit hoc casu adulterij crimẽ ces-sare.

C

D

Sancitum est. Vide. l. 7. tit. 7. li.

4.for.quæ cómuniter in his regnis recepta eſt,vt fatetur Anto. Gome.in.l.80.Tauri.nume.49. Idem Tholoſano ſenatu decretum eſt teſte Papo.lib.24.titul.2 arti.5.

E *Non accuſet.* Adde quod in dictis Hiſpaniarum regnistenetur maritus adulterum & adulteram accuſare alias minime eſt audiendus dict.l.80. quæ hodie eſt.l.2. titu.20.lib.8.ordi.noui.

F *Perpendimus.* Adde quod hoc etiam refert D.Couarru.in Clemen.ſi furioſus.1. part.relicti. in innitio num.6.de homi.

Ac nefandi criminis rei.

CAPVT. LXXXVI.

1 *Nefandi criminis ſumma deteſtatio.*

2 *Clericus huius criminis réus depoſitus, in monaſteriũ detruditur.*

QVia ſecundum diuum Auguſtinum.in.3. lib. Confeſsionũ, & habetur in cap. Flagitia.3. quæſtio.7.flagitia,quæ ſunt contra naturã,vbique ac ſemper deteſtanda [a] atque punienda ſunt, qualia Sodomitarũ fuerãt. Quæ ſi omnes gẽtes facerent, eodem criminis reatu diuina lege tenerentur,quæ non ſic fecit homines vt ſeillo vterẽtur modo:Violatur quippe ipſa ſocietas, quæ cum Deo nobis eſſe debet: cum eadem natura,cuius ille author eſt,libidinũ peruerſitate polluitur. Vnde merito tale crimen committenti pœna ſtatuta eſt, quod deponatur, ac in monaſterium detrudatur, [b] vt in capite Cleri. de exceſsib.prælator. Huius tamen deteſtandi criminis maior eſſe deberet pœna, cum ob illud etiam infantibus ac mulieribus ſubuerſarum ciuitatum omnipotens Deus parcere noluit. In his maxime regnis, vbi etiam a facinoroſis alia hominibus ſolet(vti decet)& tale ſcelus promeretur abhorreri,vbi etiam legis patriæ grauius mortis genus quam ius commune delinquentibus infligunt. Nec enim minus promeritus eſt,vt poſt depoſitionem curiæ traderetur, [c] qui Deumipſum ac naturam offendit tali facinore quam qui ſola motus auaritia & nó in Roma.Pontifi.contẽptum, neque in fidei ſeu morum pernitiem Apoſtolicas audet literas deprauare. Sed cum ſic placuerit canonum conditoribus, ſolent eccleſiaſtici iudices tales poſt depoſitionẽ perpetuis carceribus obſcuriſque includere, in quibus niſi eos liberet fuga, miſerrimam & mortẽ ipſam exoptantem vitam agunt.

a

b

c

D *Eteſtanda.* Vide multa quę circa huius criminis deteſtationẽ traduntur præſertim a Sanct. Thom.2.2. quæſtion.154. artic.11.multa etiam cogeſsit Cæſar Lamber.de iure patron.in prima. part. libro.2. q.9.artic.18.Lucas de Penna.in.l. 3.colu.3.C.de exactor.& excep. libr.12. Matt. de Affli. in conſt. Neap.lib.3.rub.42.num.10. Pet. Paul.Pariſi.conſi.163.libr.4. Caſſa.in conſuet.Burg.rub.7.§.3. in glo. *Faire teſtament.* & vide text. in.l.cum vir.C.de adulter. & in cap.

A *Multa in nefãdicriminis deteſtationẽ lectu nõin digna hoc loco tradũtur.*

capi.infames.3. quæſt.7.l.1.§.remouet.ff.depoſt.§.2.Inſt.de pub. iudi.& apud nos Regiam.l.2.tit. 21.parti.7.l.2.titu.9. libr.4.for. l.85.in pragma. Regum Catholi.l.1.titu.21.libro.8.ordi. noui. Et de varijs pœnis diuerſarum nationum contra Sodomitas ſtatutis vide Iacob. Menoch. libr. 2. de arbi.iudi.queſt.centu.3. caſu. 286. Adeò quidem, crimen hoc graue iudicatum fuit, vt ſacris literis nempe Gene. capit.37. peſſimum crimen appelletur & cap. 18.ſic legitur. *Et peccatum eorũ aggrauatum eſt nimis.* Et alibi, *de ſcẽdã*(inquit) *Dominus & videbo vtrum clamorẽ opere cõpleuerint an non eſt ita*(. Quaſi dicat)in admirationis modũ, vix poſſum credere tantum nefas reperiri in homine, vnde volo videre clare hoc malum ſi ita eſt, vt puniam. Vnde ad Loth iuſtum & ab infandis Sodomitarum ſtupris ab horrẽtẽ ſic Angeli locuti ſunt. *Delebimus locum iſtum, eo quod increuerit clamor eorum corã Domino qui miſit nos, vt perdamus illos: igitur Dominus pluet ſuper Sodomã & Gomorrã ſulfur & ignem a Domino decœlo & ſubuertit ciuitateshas & omnẽ circa regionẽ.* Gen. 19. de merito ex clamat. Paul. ad Roma. primo dicẽs. *Et tradit illos in paſsiones ignominiæ, nã fœminæ eorum mutauerunt naturalẽ vſũ.* Ideoque iſtius criminis rei filij diffidentiæ appellantur, vt in capit. clerici. de exceſſ. prælator. quaſi de eorũ ſalute diffidẽdum ſit, vt voluit ibi glo. Et propter hoc crimen, Deus Optim. Maxi. mittit humano generi peſtes, tẽpeſtates, & innumeras alias calamitates, vt in auth. vt nó luxur. contra natu. §. final. colla. 6. & in nouel. conſtitu. 77. Et tota curia cęleſtis habet iſtos ſceleratos in deteſtationem & abominationem. vt inquit S. Anto. Archie. Florenti. in 2. parte ſuæ ſummæ titu. 5. verſi. quantum ad ſecundum, & peccatum hoc aliqui vocant mutum, eo quod ſic offendat aures honeſtas, vt de illo nec loqui quidem fas ſit, & ea ratione iuſtiſsime Hiſpani appellamus illud nefandum, eo quod nõ eſt fandum, nec fari de eo liceat, clamat quidẽ in cœlum huius ſceleris magnitudo, horrore q́ue concutit naturam, & ſtupere facit circunſtantes parietes, ſaxa aerem, ſolem contremiſcere, vincens turpitudine omnẽ immũditiẽ, ſcelere omnẽ iniquitatem, vt optimè ſcribit Franciſcus Sonnius Theologus celeberrimus libr. 3. demonſtrationum. tract. 7. ca. 6. Et memorabile eſt quod ſcribit D. Hieron. ſuper Iſai. & Iaco. de Voragine de natiuitate Domini, quod illa nocte qua Chriſtus redemptor noſter natus fuit omnes Sodomitę mortui fuerunt. Ideoq́ue Virgilius qui vt fertur illo morbo laborabat, nocte illa deceſsit, vt refert Bermon Ch. de peccato Sodomi nu. 40. fol. 127.

Nocte nãtiuitatis domini Sodomitæ mortui ſunt ideoq; Virgilius cũ hoc crimine fuiſſet infectus deceſsit.

Et vſque adeò vitiũ hoc abominabile eſt, q́ poſtquã Diabolus ad ſic peccãdũ hominẽ induxerit, ſtatim fugiat vt nec poſsit cernere tã horrẽdũ crimẽ, ita alios allegãs ſcribit Matth. de Afflic. incõſtit. Neap. li. 3. ru. 42. n. 11

Diabolus fugit quãdo nefãdũ crimẽ committetur.

Et propter hoc ſcelus cõtra naturam peti iure poteſt matrimonij ſeparatio quo ad thorũ c. omnes accuſationes. 32. quæſt. 7. ita

Propter nefandum crimẽ iuſte fit

Calder.

separatur matrimonij quo ad thorum.

Calder. Antoni. Abb. & Ana. in capi. mortis de adulteri. Syluest. in sum. in verbo, diuortiũ. quæst. 7. Barth. Cassa. in consuet. Burg. Rub. 7. §. 3. versic. primo quæro. nu. 7. quæ opinio communis est teste Abb. in dict. c. maritis. & eã magis communẽ asseuerat Lãb. de iure patronatus prima part. lib. 2. q. 9. artic. 18. in fine. D. Couarru. in. 4. Decretali. 2. par. capi. 7. §. 5. nu. 6. Iul. Clar. in practi. crimina. §. Sodomia. versi. Itẽ. propter. practic. Conrad. fol. 374. nu. 4. Quæ tenenda est. licet Inno. in capi. 1. de adulter. contraiã opinionem professus fuerit, & glo. in di. ca. omnes. & Albar. Pelag. de plan. Ecclesiæ lib. 2. artic. 2. colum. 3. &. Bald. in marg. Innocenci. in verbo, vxor. versi. fina. Bermon. vbi supra allegaui. nu. 28. Imo & dicta separatio peti potest si tantum vxor tẽtata fuerit a marito ad vsum cõtra naturã. Et ita in causa grauissima cõsului quod aperte ex Diuo Ambrosio colligitur. 1. ad Corinth. cap. 7. dum dicit. *Aut vsum quærat vxoris interuertere.* Quodetiã Barba. asserit consi. 64. volu. 1. Deci. in. l. 1. nu. 8. C. de secund. nup. Iacobus Menoch. dict. casu. 286. nu. 14.

Sodomitis an sit aduocatus cõstituendus.

Vnde in tanti criminis detestationẽ scribit Bald. in auth. sed nouo iure. C. de serui. fugiti. Sodomitis non esse assignandos aduocatos, vt defendantur & eum sequitur Barb. consil. penul. colum. 2. in fine lib. 1. Meno. dict. casu. 286. n. 14. Sed opinio hęc, omni iure & ratione destituta est, & ideo in forensibus actionibus nũquam receptam vidi.

Et in sodomiæ crimine propter eius immanitatem testis absque partis citatione recipi potest vt scribit Ioann. Andre. & Archi. in ca. 1. de homi. lib. 6. Petrus Auend. respõ. 31. nu. 10. D. Paez in practi. 1. part. Tom. 1. octauo tẽp. nume. 55.

Sodomiæ crimẽ pœna vltimi supplicij punitur.

Fuit semper crimen hoc punitũ pœna vltimi supplicij vt habetur Leui. ca. 20. & Exod. 22. In legibus vero Gothorum Chindasuildi Regis. l. 8. de incestis hæc adijcitur lex. *Masculorũ concubitores velij qui talia per sentiẽtes pertulerunt ista sunt legis huius sentẽtia feriẽdi, vt vti scilicet mortale nefas admissum iudex euidẽter inuestigauerit ipsius, vbi ad perpetrari cõtigerit sequestratim arduæ mandetur detrusioni, vel inuti saltim luituri commissa qui volũtarie perpetrare noscũtur illicita. Hoc interim horrendũ dedecus si inferens quisq; vel patiens non voluntarius sed inuitus explere dignoscitur tunc é recto potierit immunis haberi si nefandi huius sceleris ipse detector extiterit.* Et apud veteres seueriss̃imis pœnis scelus hoc perpetrantes puniti fuerũt, vt author est Valeri Maxim. lib. 6. capit. 1. vbi exẽpla aliqua commemorat, alia etiam refert Aymarus Riuallius. lib. 3. Histor. iuris ciuilis cap. de lege scatina, quæ contra Sodomitas lata fuit, cuius etiã meminit Tertulianus in libro de monogamia. Huc pertinet egregium. C. Marij qui septies consul fuit exemplũ, cuius meminit Plutarchus in vita illius, is inquã iudicauit C Lucium nepotem suum à Trebonio adolescẽte, quod illius pudicitiam non semel attentasset, & vim tandem inferre voluisset recte occisum, & ob hoc egregium

gium factum Tribonium coronadonauit, cuius quidem iustissimi iudicij meminit Marcus Tulius in oratione pro Milone cuius verba placuit hoc loco scribere. *Pudicitiã cum eriperet militi Tribunus militaris in exercitu C. Marij propinquus eius Imperatoris interfectus ab eo est, cui vim afferebat, facere enim probus adolescẽs periculoso, quam perpeti turpitudinem malit. Atque hũc ille vir summus scelere solutum periculo liberabit.* Hæc Cicero.

Sodomitæ igne cõburuntur.

Hæc equidem mortis pœna igne infligebatur etiam ante Iustinianum, de quo stat egregia sanctio lib. 9. Codicis Theodosi tit. 7. quæ sic loquitur. *Imp. Valenti. Theod. & Archadi. A. A. A. Orontio Vicario Vrbi Romæ. Omnes quib⁹ flagitij vsus est virile corpus muliebriter cõstitutũ alieni sexus damnare patientia: nihil enim discretũ videntur habere cũ fœminis, huiusmodi scelus spectãte populo flamæ vindices expiabũtur P. P. in foro Traiano octauo idus Aug. Valentiniano. A. IIII. & Neotherio. Cons.* Quę sane ignis pęna, cũ omniũ bonorum cõfiscatione ipso iure, in his Hispania rũ regnis contra Sodomitas statuta est Regia cõstitutione, quæ prima est tit. 21. lib. 8. ordin. noui, quę etiam quoad bonorũ cõfiscationem iuri communi consona est gloss. in c. cum secũdum leges, in verbo, naturę contrarias, de hæreti. libr. 6. quam esse communem fatetur Bermeo vbi supra nu. 27. & magis communẽ appellat Clarus in dict. §. Sodomia. versicu. Item Sodomita. Inquitque Regia illa lex illas probationes in crimẽ isto esse legitimas qui reciperentur, & essent validæ in criminibus læsæ maiestatis diuinę vel humanę. Quantò igitur Hispania purior est ab hæresibus, quam aliæ nationes, tanto magis nefandum crimen odit, & seueriſsimè punit, eisdẽ nempè pœnis, quibus hæretici pertinaces: & hoc non solũ criminis magnitudo, sed connexio quædam quam cum hæresi videtur habere id efficit, ad quodquã plurimum conducit Regia lex 1. tit. 21. lib. 8. noui ordin. cum in execrationem huius criminis dicit: *Especialmente es el crimen cometido contra orden natural cõtra el qual las leyes y derechos se deuen armar para el castigo de este nefando delicto no digno de se nombrar destruyder de la orden natural castigado por el juyzio diuino por el qual la nobleza se pierde y el coraçõ se acouarda y se engendra poca firmeza en la fee.* Nam vt Franciscus Sonnius vbi supra allegaui recte scribit, hominẽ nõ à Deo sic derelinqui, vt in tã abominabile scelus incidat, nisi prius in perfidia & insipiẽtia cordis sui, ita apostatare cęperit à Deo, vt sic sentiat, sicq; viuat, quasi non sit Deus vbi perfidia, ibi apostasia ibi idololatria, vbi regnare solet hoc scelus, & quo gens longius aberrauit a Deo, eo magis hoc nefando malo inuoluitur. Pro quo mire facit quod scribit Paulus in epistola ad Romanos cap. 2. vbi de idolatris loquens inquit. *Propter q̃ tradidit illos Deus in desideria cordis eorũ in immũditiã, vt contumelijs afficiãt corpora sua in semetipsis,* Et paulo post: *Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiæ, & sicut nõ probauerunt*

Propter Sodomia crimen bona ipso iure confiscantur.

Nefandũ crimẽ connexionem quandãcũ hæresi habere videtur

uerunt Deũ habere in notitia tra didit illos Deus in reprobũ ſenſũ, vt faciãt ea quæ nõ cõueniũt. Quę verba explicãs Diuus Chryſoſtomus, inquit. *Hoc loco Paulus oſtendit quod & leges naturæ per impietatẽ tãquã cauſam efficientẽ peruertantur.* Et rurſus. *Vide quo modo ad fontẽ huius mali reddat, impietatem videlicet dogmatũ, oſtẽdens turpitudinem hanc eſſe illius iniquitatis præmiũ.* Hæc ille ſermo. 3. &. 4. & Ideo cenſeo iuſtiſsime ſanciri poſſe vniuerſali lege, vt hæreticæ prauitatis inquiſitores de hoc nefando crimine cognoſcant, quod an id fieri expediat ſuperiores iudicabunt. In Regno tamen Aragoniæ iã mandata eſt iuriſdictio inquiſitoribus Apoſtolicis, aduerſus eos, qui muliebria patiuntur, vt teſtatur Dominus Epiſcopus Iacobus ſeptimã. in catho. inſti. ti. 50. nu. 30. Et idem in regno Valẽtiæ obſeruatur vt mihi retulit doctor Franciſcus Arganda Chonchenſis inquiſitor, qui ob ſingularẽ virtutem, raram prudentiam, ingnem eruditionem, ad maximos ſanctæ inquiſitionis honores, multis ei nominibus debitos iam pridem fuit promotus, quẽ olim diſcipulum chariſsimum in vtriuſque iuris diſciplina habuiſſe ſemper gloriabor.

In Regno Aragoniæ inquiſitores iuriſdictionẽ habẽt cõtra eos qui muliebria patiuntur.

Doctor Frãciſcus Arganda Chõchenſis inquiſitor laudatur.

Illud autem circa prædictam pœnam confiſcationis bonorũ tam à iure communi quam à dicta lege Hiſpanica ſtatutam, notare non prętermittam, quod Sodomita ſolum priuatur bonis, quæ tempore commiſsi criminis obtinebat, nõ autem priuabitur illis bonis, quæ poſtea acquiſiuit, vſq; ad tẽpus cõdẽnationis

Sodomitæ bona poſt crimen acquiſita an ipſo iure cõfiſcẽtur.

Tum quia dicta Regia conſtitutio & ius commune minime Sodomitam inhabilem fecit, vt commiſſo crimine, poſsit bona acquirere, vnde hæc pœna conſtituenda non eſt, cum iure nõ reperiatur. l. ſi ſeruum. §. non dixit præto. ff. de acqui. hæredi, & priuatio non habet locum niſi in caſibus à iure expreſsis. auth. de nõ eligendo. §. ſin autem. l. at ſi quis §. Diuus. ff. de relig. & ſumpt. funer. Tum quia in pœna confiſcationis bonorum non veniunt futura. l. ſi tibi mandauero. §. is cuius. ff. manda. tradit. Paulus de Caſtro. in conſi. 53. libro. 1. Abb. in capit. cum aliquibus. nu. 4. de re iudi. Alexand. conſi. 15. nume. 12. libr. 1. & conſi. 75. nu. 12. eo. libr. idem in. l. ex facto. §. Iulianus nu. 8. ff. de vulgar. Paul. in. l. ſi debitor. num. 3. ff. de fideiuſſo. Dec. in. l. ſi quis iniquam. §. illud. nu. 1 ff. quod quiſque iur. & in conſil. 442. nu. 20. Iaſſon. in. l. vlti. in princ. nu. 7. ff. ſi cert. peta. Bart. Chaſſa. in conſuetud. Burg. Rub. 2. titu. de confiſcati. fol. 97. col. 1. Socin. Iuni. conſil. 51. nu. 8. lib. 1. Doctor Petrus Peralta, olim Salmanticenſi Academia toto terrarum orbe celebratiſsima iuris Cæſarei primarius profeſſor inſignis & rude donatus, & cum paucis ſua ætate comparandus, is inquam, in. l. omnia. §. fundum nu. 4. ff. deleg. 2. Acoſta. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. parte. 2. numer. 48. ff. de lib. & poſt. Tum quia opinionem iſtam in proprijs terminis tenet Tellius Ferdin. in. l. 4. Tauri. numero. 48. quem nouiſsime ſequitur Licentia. Micr. de maiora. 1. par. q. 1. num. 105.

D. Petrus Peralta laudatur.

Puni-

Sodomita an testamẽti faciẽdi potestate priuetur.

Punitur etiam Sodomita, vltra alias pęnas, alia non vulgari nempe testamenti faciendi potestate, ita multis rationibus probat Anastasius Platus inter consi. Barba. cõsi. vlti. lib. 1. Iacob. de Velonis. in auth. vt non luxuri. cõtra natu. in fina. verb. vbi. Bar. si sua est lectura Guil. Benedi. in capi. Rainun. de testament. in verbo, mortuo itaque testatore. in. 1. numer. 134. Deci. in. l. 1. C. de secũd. nupt. num. 8. Ioan. de Platea. in §. fin. Inst. quib. non est permiss. facere testam. Soci. in. l. quidam relegatus. num. 1. ff. de reb. dub. Bello. consi. vltim. nume. 2. Plotusin. l. si quando num. 311. C. vn de vi. Corra. in. l. testamento nu. 23. C. de imp. & alijs Tiraquell. in. l. si vnquam. in verb. reuertatur. num. 384. C. de reu. don. Bossi. in practi. crimi. titu. de stupro in mascu. nu. 2. Faui. Monteleo. in praxi. auri. 3. p. 4. part. prin. numer. 486. Cott. in memo. iur. in verbo. Predecones. Iul. Clar. in practi. crimi. §. Sodomia. versic. item Sodomita. Iacob. Menoch. de arbi. iudi. quæstio. libr. 2. centu. 3. casu. 286. nume. 10. Bermõ. dict. rub. numer. 26. Andre. Alciat. in. l. inter stuprum in prin. ff. de verbo. signifi. Gregori. in. l. 16. titul. 1. part. 6. in verbo, *Despuer*. D. Couarru. in Clement. si furiosus in princ. rel. §. 2. num. 6. quæ opinio communis est. Sed vt libere dicam quod sentio, falsam & iuri contrariam esse existimo. Tum quia nullo iure fulcitur, & sine expressa lege tam grauis pœna imponenda non est vt in authen. de trien. & semi. §. consideremus. collo. 3. Tum quia prohibitio testamenti faciendi, solum infligitur à iure post sententiam trãsactam in rem iudicatam, ita quod si condemnatus a condemnatione appellauerit, testari iure poterit. l qui post accusationem. ff. de testamen. & interim eius statutus mutari nõ debet. l. eius. §. 1. ff. de testam. l. qui a latronibus, ibi. Tum quia si vera esset communis sententia idem esset asseuerandum in homicida vel alio delinquente in crimine deprehenso, qui pœna mortis esset puniendus quod falsum est, vt dictis iuribus probatur. Tum quia crimen hæreticos detestabilius est cęteris criminibus cap. cum secundum leges. §. confiscationis. de hæret. libro. 6. sed hæreticus potest testamentum facere, vt in auth. vt cum de appella. cognosc. §. si quis vero de prędictis versi. generalem autem, & est egregia. l. 6. titul. 1. p. 6. vbi solum prohibetur testari post sententiam dicit lex. *E aun dezimos que los herejes, despues que son condenados por sentẽcia de herejia, no pueden fazer testamẽto.* Ergo a fortiori hoc licet Sodomitę. Tum quia hanc opinionem videtur tenere Specu. (summæ apud nos authoritatis) in titulo. de instrumen. edi. numero. 6. dicens, quod damnatus de crimine famoso, nempe de crimine contra naturam, est intestabilis post condemnationem & sic condemnationem necessariam esse censet. Et nouissime opinionem istam defendit Telli. Ferdinan. in. d. l. 4. Tauri. numero. 35. cum sequenti. vbi respondit quibusdam rationibus quæ pro communi opinione adduci poterãt & sequitur doctissi-

mus

mus Mied. de maior.q.1. primæ part.num.104.qui est vidēdus.

Detrudatur. Vide Paul. Grill. in tracta.de pœnis omnifa. coitus.quæst.2.nu.2.quæst.8.Berm. Chou.in tracta.de publ. concubi.capit.de peccato.Sodom. nu. 37.Pet.Due.reg.101.limi. vltmi. Fabi.Montel. in praxi.arbi.3.p. 4.par.princ.nu.486.Et licet Ber mond.in allegato loco dicat,die tim vidisse apud suos clericoshu ius nefandi criminis reos degra dari, & tradi sæculari potestati, & sæcularibus legibus puniri,id nullo iure defēdi potest,ante no uissimam Pij Quinti cōstitutio nem de qua infra.

Clericus Sodomita occultus etiā peracta pœnitētia suspensus est.

Illud tamen huic loco accommodatissimum non omittam, inter doctores receptum esse. Sodomitam adhuc occultum, etiā pœnitentia peracta, suspensum esse ab ordinis executione, ideo interim celebrantem, irregularem esse, ea sane irregularitate: quæ à solo Romano Pōtifice debilis sit. Quemadmodum eleganter adnotauit Antoni.& alij in cap.nisi cum pridem.§.1.de renunti.& in cap.vlti.de tempori. ordi. in specie proposita tenet Bele.in aposti.ad Abb.in c. clerici.de excessi.præla.Archi.Dom. & Præpo.in c.de his.in.2.50.dis. Mari.Soci.in ca. ad audientiam. num.27.de homi.quam opinionem communem esse testantur Bertachi.in tracta.de iure patrona.in prima par.lib.2.quæstio.9. artic.18.nu.4.Couarru. in Clementin.si furiosus.in.1.p. relect. §.1.num.6. de homi.Fran. Viui. in cōmu. opinionibus in verbo, Sodomita Iuli.Clar.nostram annotationem,prout erat in prima æditione allegans,in pract.crim. §.Sodomia.versic.item clericus. Et licet Aretin.in capit.cum nō ab homine.de iud.num.5?.contrarium probare conetur, & Nauar.in manu.confesso.c.27. nu. 149.dicentes, non posse ex iuris rigore communem sententiā defendi cum nullus sit iuris Pontificij locus,qui hanc irregularitatem inducat, tenenda tamen est communis sententia tantorū virorū authoritate fulcita. Vnde eleganter scribit Petrus Rebuff. in tracta. de pacifi. possesso. nu. 208.Sodomitam non posse eligi ad Ecclesiasticum beneficiū, nec validam esse beneficij collationem eidem factam. Hodie verosi crimen hoc occultum fuerit Episcopi in prædicta suspensione & irregularitate dispensare possunt sacrosancti Cōcilij Triden. authoritate sessione.24. ca.6. de reforma.

Sodomita nō potest eligi ad ecclesiasticū beneficium

Laicus vero si crimen hoc cō misserit,à iudice Ecclesiastico puniri potest,pœna nempe excommunicationis,& à cętu fidelium seperari debet, quousque cōdignam faciat pęnitentiam.c.clerici.vbi Abb.& docto.de excessi. præla.Bermond.dict.c. nu.37.& esse communem sententiamfatetur Iuli.Clar.in practi.crimini.§ fina.quæstio.37.versic.item quæro.quam sequitur Iacob. Meno. de arbi.iudi.quæstio.lib.2. cent. 3.casu.286.num.2.

Laicus Sodomita ab ecclesiastico iudice punitur.

Nec sodomita gaudet Ecclesiæ immunitate sicut in cęteris atrocissimis criminibus vt tradit D. Couarr.lib.2.var.reso.c.20.n. 8. & 9.Auend.de exequen. mād.1. p.c.22.n.9.quib⁹ vero probationibus crimē hoc probari possit

lege

lege Folleri.in practi.cri. part.2. versi.cupiat informationem,numero.12.Mascard.de prob.3. par. conclu.1314.ver.Sodomiæ crimẽ

C Pij quinti cõstitutio cõtra clericos sodomitas interpretatur.

Curiæ traderetur. Adde quod iustissime author noster desidera bat, iam nouissima constitutione sanctissimi Pij Quinti Pontificis Romani decretum est,clericum Sodomitam degradandum esse,& iudici sęculari tradendum cuius tenor talis est.

Omnes & quoscunque presbyteros,& alios clericos sæculares,& regulares cuiuscunque gradus,& dignitatis,tam dirum nefas exercentes, omni priuilegio clericali, omniq; officio,dignitate,& beneficio ecclesiastico præsentis canonis authoritate priuamus: Ita quod per iudicẽ ecclesiasticũ degradati potestati statinsæculari tradantur. Hactenus Pij cõstitutio dat. Romæ apud sanctũ Petrum anno.1568.sui pontificatus anno tertio. Quod quidem decretum iustissimum est, & in Hispania nostra iam diu desideratum,nam pœna quæ sacris antiquis canonibus imposita erat,nõ erat tam horrendo crimini condigna. Fuit quidem ita sancitum ad supplicationem D. Episcopi Iacobi Septimacensis, vt ipse testatur in libro disceptationum capite.33.qui scribit duabus petitionibus oblatis nihil obtinuisse,donec tertia instanter ex libello Pont. Maximo oblato adeptus fuit,inquitque quod fere statim post publicationem illius constitutionis quidam clericus Tarraconensis illius pœnis punitus fuit.

Vnum tamen, vel alterũ circa constitutionem illam notare nõ ommittam.Primo illam non includere quemcunque clericum Sodomitam, sed solum exercentem,quiquasi vsu quotidiano crimen hoc cõmisserit argũ.l. sciendum.§.illud.ff.de ædili. ædict. & hac ratione positum fuit verbũ, *Exercentes*,indicto decreto,ita in terminis tenet insignis Martin. Nauar.in manu.confello.cap.27. num.249.dicens, sibi ita respondisse sanctissimum Dominũ nostrum Gregorium decimum tertium.Sed salua authoritate Martini Nauarri,mihi hęc sententia nunquam placuit, imo iuris esse certissimi censeo, clericum qui vnicum crimen tantum Sodomiæ commisit, pœna dictæ Extrauagantis Pij Quinti puniendum esse. Tum quia non tanta vis verbo, *Exercentes*, tribuenda est,vt huius criminis reiteratio desideretur. Nec Pontifices nostri in canonicis decretis condendis,tam exactam & rigidam verborum proprietatem obseruare solent. Tum quia si vnicus lapsus non sufficeret, vt esset locus dictę pœnę,sed criminum frequẽtia desideraretur,sic clare & aperte Pontifex diffineret, nec sub verborum inuolucro, rem alioqui grauem,& maximi ponderis dubiam relinqueret. Tum hæc nostra sententia euidẽtissime probatur alia constitutione, à dicto Romano Pręsule lata An. incarnationis Domi.1566. Kalend. Aprilis Pontifica.sui anno primo cũ inquit.*Si quis crimen nefandũ contra naturã propter quod ira Dei venit in filios diffidentiæ perpetrauit,curiæ seculari puniendus tradatur:& si clericus fuerit omnibus ordinib' degradatus,simili pœna subiiciatur.* Videsquo pacto nõ verbo

Nauarri opinio quadam reprobatur.

Exercuerit, Sed verbo, *Perpetrauerit*, vtitur quod non criminis reiterationem expoſcit. Tum quia quo ad ſubeundum ſupplicium propter hoc immane ſcelus clerici & laici æquiparantur prædicta Pontificia conſtitutione, & hac ratione, ſicut in laicis, criminis frequentia minime deſideratur, par eſt, vt in clericis idem ſit iudicandum. Tum quia dicta extra qua innititur. Nauarr. poſterior eſt, cum anno tertio Pontificatus dicti ſanctiſsimi ædita fuerit, quæ meminit conſtitutionis anno primo ęditę, & non ſolum eam confirmat, ſed acrius eodem ſupplicio crimen deteſtatur ibi, *Itaque quod nos in ipſo Pōtificatus noſtri innitio de hac re decreuimus plenius nūc, & fortius proſequi intendentes*, &c. Vnde nullo iure, nec ratione defendi poteſt, quod rigor primæ conſtitutionis ſi rigor iuſtum ſuplicium appellari poteſt (ex illo verbo, *Exercentes*, temperetur.)

Secundò, quod dicta conſtitutio limitanda eſt, vt minime comprehendat omnem exercentem luxuriam contra naturam, quæ omnem pollutionem extraordinariam comprehendit ex Diui Thom. ſententia. 2.2. quæſtion. 154. artic. 2. nec exercentem omnem Sodomiticum actum, qui includit omnem pollutionē factā extra vas ordinarium. Sed ſolum exercentem copulam ſodomiticam, ita declarat Martin. Nauarr. in loco nouiſsime allegato pro quo mire facit tex. in cap. fina. de ſponſa. quo probatur, copula minime cōſumari niſi intra naturale vas ſemen effundatur nec expollutione aliter facta affinitas contrahitur, vt in cap. extraordinaria. 35. q. 2.

Sacrilegij.

CAPVT. LXXVII.

1 *Traditur vera atque germana ſacrilegij diffinitio.*
2 *Clericus huius criminis reus deponendus eſt.*
3 *Sacrilegij quatuor ſpecies tradūtur.*

Sacrilegiū eſt iuxta meliorem diffinitionem Doctorū, ſacrę rei violatio, veleiuſdē vſurpatio, quod nēpe delictū cum & in ipſis laicis deteſtabile ſit, & ad puniendū illud iura inuehāt in eos: quanto magis puniri debēt clerici, qui in hoc deliquerint? Qualis enim erit laicorum reuerētia in perſonas ſiue res ſacras, ſi in illas clerici (ad illarum cultum electi) irreuerentes ſunt? Huius autem delicti pœna, depoſitio eſt, vt placuit Hoſtiē in ſumma. tit de accuſa. §. Quis ſit effectus. verſi. Et gratia exempli, vbi capitalia crimina, & quæ depoſitionem inducunt deſcribendo, primum omnium poſuit ſacrilegiū. Sed quia hoc ſe habet multipliciter deueniēdum eſt ad eius ſpecies. Quarum prima eſt, quæ committitur in perſonā, [b] & hęc quia multipliciter etiam variari poteſt, non patitur certam doctrinam: oportebit enim Iudicem conſiderare qualitatem delicti in perſonam ſacram commiſſi, & ſic in delinquentem animaduertere. Secunda ſpecies eſt quādo quis acceſſum habet ad monialem, & quia de hoc particularis

a 2 3 b

ris mentio facta est supra superuacaneum est in hoc aliquid rescribere. Tertia est quando locus sacer violatur, vel illius cœmeterium: & hæc etiam sicut varie se habere potest, ita diuersa erit delinquentis punitio, consideratis his quę in arbitrarijs considerãda describemus. Quarta vero huius delicti species cõmittitur in aufferendo rem sacram, quæ & habet alia mẽbra, & quia hoc ad materiam furti pertinet, & infra de hoc aliquid scribimus in suo loco, ideo nihil amplius addere libet.

c

d

Not. multa contra sacrilegos.

Diffinitionem. De qua vide Sanct. Thom. 2.2. quæstio. 99. articul. 3. Syluestr. in summa. in verbo, sacrilegium, Bald. in. l. si nondum numero. 4. C. de furt. Paul. Grill. de pœnis omni. coitus. quæstio. 1. qui pro totius capitis materia legendus est. Petr. Folleri. in practic. crimi. cano. 2. parte. capit. 17. Et nota quod sacrilegus non potest ad ecclesiasticos ordines promoueri. cap. si quis presbyter. 50. distinctio. Et est infamis capitu. vltim. de furt. not. Abb. & doctor. in capite. conquestus. de foro compet. Petrus Rebuff. in pract. benefi. 2. part. titu. de modis amit. benefi. numer. 56. pagin. 472. Et non gaudet Ecclesiæ immunitate capit. frater. 18. quęstio. 4. tradit Nicola. Boeri. decisio. 110. nume. 3. Carr. in practi. crimi. cap. 3. num. 16. Et inter laicos iudex ecclesiasticus cognoscit de hoc crimine, quia est mixti fori. Sic tradiderunt Abb. & alij in capit. cum sit de foro comp. per illum textu. Cardi. in Clemẽ. 1. de pęn. Dom. in cap. fœlicis de pęnis in. 6. Bossi de delict. tit. de sacrileg. num. 7. quam opinionem communem esse testatur Mantua. consi. 266. Iul. Clarus. lib. 5. recep. sentent. §. final. quæst. 37. versi. vlterius quæro. quanuis apud suos dicat non seruari sed quod iudices laici cognoscunt de crimine sacrilegij, non vero ecclesiasti, prout etiam seruari in regno Franciæ attestatur practica Mileij. fo. 74. nume. 17. vbi refert se feciſſe suspendi quendam, qui ab Ecclesia abstulerat vas sacræ Eucharistiæ.

Apud Hispanos vero Regijs constitutionibus Episcopi, vel alij iudices Ecclesiastici ordinarij sacrilegos laicos punire possunt lex. 7. tit. 5. libr. 1. Foro legum & Regia Partitarum lex decima. titul. 18. part. 1. Quarum legum authoritate Ioan. Lup. in repeti. ca. per vestras. de donati. inter vir. & vxor. 2. not. §. sed pulchra dubitatio. num. 24. scribit speciali iure in hoc crimine posse laicum propria authoritate à iudice ecclesiastico capite. & in carcerem mitti quem allegat. Franciscus Auiles in capite prætorum capite. 20. in verbo, *Vsurpan*, numero. 14. quia b eo videtur recedere. Sed forte Ioann. Lupi. ex eo defendi potest quod crimen sacrilegij licet non vere saltim improprie & largo sumpto vocabulo hæresim sapit, hæretici vero capite. & puniri debent ab Ecclesiasticis iudicibus, vt in capite, accusatus, de hæreti. in. 6. apud Hispanos tamen certo scio quod opinio Ioann. Lupi. non seruabitur.

Apud Hispanos tãm ritè cõmunis sanctionibus quã Regijs cõstitutionibus sacrilegi ab ecclesiasticis iudicibus puniuntur.

Illud autem notare non prętermittam, quod inforensibus exercita

Delictum quanuis.

cõmittatur in Ecclesia a iudice seculari potest punire.

citationibus est frequentissimũ quod non ex eo quod crimen aliquod in ecclesia commissum est, iudicem laicum non posse debitis pœnis laicos suæ iurisdictionis punire, nã si tales delinquẽtes ab ecclesia extrahi poterunt, vt in cap. fin. de immun. eccles. pari ratione & à iudice laico puniri, ita Abb. in cap. vltimo & in cap. cum sit generale, de foro competen. num. 27. Angel. in tract. malefi in parte, *Scalis sancti Petronij*, iudex tamen ecclesiasticus ob sacrilegium post debitam pœnam impositam à sęculari procedere potest, ita Abb. in dict. capi. vltimo, sequitur Couarrub. in libr. 2 vari. resolutio. capi. 20. num. fin. Nec mirum hoc alicui esse debet quod pro eodem delicto quis varijs pœnis in diuersis tribunalibus plectatur, quia hoc iuri consonum est, quando ex tali crimine, diuersæ criminum species oriuntur, ita Bar. in l. senatus. ff. de accusation. sequitur Aufer. in tracta. de potestate sæculari super eccles. perso. 4. reg. num. 21.

In sacrilegij crimine iudex secularis nõ tenetur fidẽ adhibere processui facto ab Ecclesia.

Quando vero iudex ecclesiasticus prius ad huius criminis punitionem processit, minime tenetur iudex sæcularis qui propria iurisdictione ad imponendas pœnas suo foro stabilitas procedere vult, stare processui facto ab ecclesiastico, text. est quem crebior interpretum opinio, ita intelligit in. ſ. si vero crimen. in auth. de sãctiss. episcop. & huius opinionis authores sunt Alexan. Socin. Ias. Deci. Curt. Iun. in l. magistratus. ff. de iurisd. omni. iudi. Doct. Redin. de maiest. Principis in verbo, non armis solum. 2. par. num. 154 quæ opinio communis est.

Sunt tamen supradicta singulariter intelligenda procedere, quãdo iudex ecclesiasticus, cognoscit de sacrilegio, & iudex sæcularis tantum de vulnere, secus si sæcularis iudex incepisset prius cognoscere tam de vulnere & sacrilegio, quia cum sacrilegium sit mixti fori, in quo vt dictũ est, sæcularis iudex iurisdictionẽm habet, tunc locus est præuentioni, vt in dict. cap. cum sit generale. de foro competent. per Ioan. Igne. in l. necessarios. ſ. non alias in verbo, sed cum à plerisque. nume. 35. ff. ad Silan. & in specie tradit Socin. in capit. postulasti nume. 16. de foro comp. Rolan. Valle. cons. 24. num. 13. volum. 2. & ea ratione affirmant, quod minime poterit postea iudex ecclesiasticus contra delinquẽtem in ecclesia procedere, nec illum punire, vide tamen quæ infra scribo.

Pœnã quã pro hoc crimine cõtra laicos imponitur.

pęna vero quæ in Hispania cõtra laicos in ecclesiasticis publicis tribunalibus imponi solet pecuniaria est pro modo & consuetudine regionis, quæ ecclesijs, pijs operibus, & fiscalibus, solet applicari, quod si crimen graue fuerit, vltra dictam pęnã alia spiritualis imponi solet.

In personam. Vide optime Iacob. Menoch. de arbitr. iudi. quæsti. lib. 2. centu. 4. casu. 289. numero. 15. à qua absolui non potest, nisi à summo Præside, vt in c. si quis suadente. 17. quæstio. 4. de quo canone meminit tex. in capit. non est dubium. cum multis sequentibus de sententia excommunicationis, & in capit. religioso, & capite. eos & in capite cum quis de sententia excommuni. libr. 6.

D

& in

& in.l.4.tit.9.par.3.& quia hoc latius patet videndus est vltra ordinarios interpretes. Martinus Nauarr.in manu.confess. capite. 27.num.76.Dida.Perez in.l.1.ti. 3.libr.1.ordin.pag.104. & multa circa hoc congerit Petrus Follerius in practi.canoni.2.par.c.17.

Ecclesia offenditur ex iniuria clerico illata.

Ex hac sane iniuria clerico illata Ecclesia offenditur cap.2. & ibi glos,de foro compe.& crimẽ hoc publicum reputatur.l.si quis hoc genus.C.de Episc.& cleri.Et remissio iniuriæ à clerico facta non nocet Ecclesiæ ex Abb. sententia in cap.parochianos,de sen ten. excommun. In hoc tamen discrimen versatur quod ante absolutionem impetratam non tenetur offendens, realiter Ecclesiæ satisfacere,sed sufficit cautionem præstare.Clerico vero iniuriam passo ante absolutionẽ obtentam satisfacere realiter tenetur, pro illata iniuria & demum præstatur cautio fideiussoria de ea pœna siue pœnitentia præstanda quę ratione criminis perpetrari imponetur,ita Archi. in ca. si quis deinceps.17.q.4.Et sic nó sufficeret offendentem flectere genua & misericordiam petere, nisi satisfecerit.capit. olim. de iuri.Foll.vbi sup.

☞ Est tamen circa hoc singu.notãdum quod cum hodie clerici percussor virtute bullę cruciatæ facta satisfactione parti ab excommunicationis vinculo absolui possit, nequaquam ea absolutio deneganda est quando qui iniuriam intulit condignam satisfactionem offert quam clericus nõ admittit vt aduersarium vexet, tunc excommunicato celeriter subeniendum est, ne excommunicatione innodatus decedat, argumento textu. in capite. Episcopis.11. quæstio.3. cum singulis diebus mori potest.l.1.ff.de condi.& demõstrati. licet equidem excommunicatus pro manifesta iniuria ante realem satisfactionẽ non sit absoluendus, hoc deficit quando satisfactio fieri non potest, vel facto aduersarij,vel alio quocunque modo,quia tunc prę stita cautione absolutio prę standa est; absolutio glos.in capite. solet versi.emenda.de senten.excommu.lib.6.quam ibi doctores sequuntur glos. Innoc. Abb. & omnes in capitulo pro illorum.de prębend.text.in capi. ex publico.de conuer. coniug. vbi Abb. opinionem hanc communem esse profitetur,& D. Couar. in capit. Alma mater.1. parte. §. 11.num.11.

Clericiper cussor à iudice Eccle siastico pũnitur.

Sed vtrum laycus clerici percusor, possit à iudice Ecclesiastico puniri,vide glos. not.in auth. item nulla cõmunitas. in verbo, ab Ecclesia.C.de Episcop. & cleri.quæ tenet ei à iure permissum esse,sequitur Maranta in speculo aduocatorum.6.par.num.141. colum.3.voluit Bar.in.l.1. nume. 44.C.de summ. Trinita. Aufer. in repu. Clmen.1.de offici. ordi. titu.de potest.sæculari super Eccles.per so.regu.4. fallen.26. numero.37.Didacus Perezin .l.1.titul.3.libro.1.ordin.Quod verum est quando iniuria est realis secus si verbalis quia cum tũc nullum sacrilegium committitur.secundum Siluestrum in summa in verbo, sacrilegium. in finali. verb. merito qui verbalem tantum iniuriã aduersus clericũ intulit corã ecclesiastico iudice cõ

ueniri non potest nisi aliud de consuetudine receptum fuerit glos.in cap.parochianos.de senten. excõmunica. Quia. nec tũc habet locum pœna impositа in dict.cap.si quis suadente, vt late differit insignis D. Couarru.in libro.1.vari.resolu.capit.11.nume. 5.& tenet glos.cum in casu speciali loquatur in capi. fęlicis. in verbo,in executione.de pœnis libro.6. vbi additio ampliat hoc procedere etiam si qui contumeliam intulit,clericum fugientem sequatur absque manuumimpositione,quod Ioann. And.ibi amplectitur,& Ange.in verbo, excommunicatio.5.num.29. Inno. & communis in capit.nuper.de senten. excommuni. reprobata glos.contrarium tenente in cap. si quis pulsatus de pœni.distinct. 1.& Abb.in dict.c. parochianos.

Et hęc iniuria clericis illata testibus laicis probari potest, qui ad hoc censuris ecclesiasticis possunt compelli, licet in criminalibus causis de iure Pontificio testimonium proferre minime compellantur, ita tenet Innoc. Illius text.authoritate innixus in cap. cæterum.de testib.cogend.quem sequitur ibi Guid.Papa. colum.2 versic.& ideo.

Delictũ cõtra clericũ vel in Ecclesia commissũ an sit mixti fori.

Alij vero censent crimen hoc mixti fori esse, ita vt inter iudicem sęcularem & ecclesiasticum. Locus sit pręuentioni,sic seruari testatur Guid. Pap. decisio.592. numero.3. & ita in Parlamento. Gratianop. iudicatum fuisse asseuerat Papo.libro.1.titulo. 4. aresto.6. licet nonnulli censeant quod vterque iudex procedere possit, siue delictum in Ecclesia, vel contra clericum commissum sit ad condemnationem & executionem pœnarum, quæ in vtroque foro impositę sunt, vt in facti contingentia obseruasse refert Ama.de sind.num.171. sequitur Iulius Clar.in practi.crimin. §.final.quęst.36.versi. sed quæro quid, & in controuersijs forensibus receptũ est.Et licet de iuris rigore admittenda esset distinctio,quam supra tradidi, versic. Sunt tamen supradicta, sed tribunalia ecclesiastica minime eam obseruãt.Nec mihi displicet imo congruentisimum iudico quod non obstante temporali pœna, contra sacrilegum imposita, puniatur etiam pęna spirituali,nempe excommunicationis, vel alia ab iudice ecclesiastico, ad condignam criminis punitionem,vt resipiscat, nec deinceps audeat, rem sacram offendere, vel in sacro loco delinquere, Docto. in dict.capit.cum sit generale.de foro comp.Octauianus decisi.Pedemont.105.num.7.

Admonialem. Vide authorẽ, & quæ ibi adnotaui supra capite.81.

Violatur. Adde illud maximũ sacrilegium esse de quo in capite. conquestus.de senten. excommunic. quod habet, excommunicatos esse sacrilegos, qui effringunt & spoliant ecclesias, quod quidem caput minime eos excommunicat, sed excommunicatos esse præsupponit,& ideo iubet vt denuntientur argu.tex. in capite. pastoralis.§. verum de appella. Circa quod est considerationedignum, quod ad incurrendum illius c.pœnã duo necessaria sunt,alterũ effringere alterũ vero rapere, vel furari scribit

Tex.inc.cõ questus de sent. excõ. interpretatur.

Abb.

Abb. in cap. fin. defurt. Anton. in. 3. par. tit. 24. c. 12. Cai. in sum. in verb. excommunicatio. ca. 21. Martin. Nauarr. in manu. confes. capit. 27. num. 94. qui ex eo asseuerat quod qui effringit crucem sacrarium, vel alia similia nefanda crimina perpetrat, si non furatur: non incurrit pœnam ibi statutam. Deinde animaduerti debet, quod illud, quod in Ecclesia illo cap. statuitur procedit in monasterijs, hospitalibus, & in alijs locis pijs, Episcopi authoritate consecratis, non vero in alijs, ita not Abb. in dict. capite. conque stus. sequitur Nauar. in loco iam allegato.

D *Rem sacram.* Adde latissime Iacobum Menoch. dict. casu. 289. per totum.

Vsurarij.

CAPVT. LXXXVIII.

1 *Clericus vsurarius ipso iure infamiæ nota afficitur.*

2 *Clericus vsurarius ab officio, & beneficio est suspendendus.*

IRæmisso prius quę sit vsura, & quando committatur, quod latius digeritur in ordinarijs titulis, ac tractatib' huius materiæ. Clericis fuit inhibitum fœnerari, & vsuras accipere in Concilio Laodicensi, in Canone. 5. vbi tamen nulla pœna ob id imponitur, idem etiam fuit prohibitum in Concilio Carthaginensi primo, in Canone. 13. Et sicut clericis non licet exercere fœnus suo nomine, ita neque alieno, vt in capite. Sicut suo. 47. distinctio. vbi vi. in capite. 1. Non licet, Relatum Concilium Laodicense, de quo supra. Prima se offert pœnarum clerici vsurarij, quod est infamis a ipso iure, hoc dicit probari Panor. ex text. ibi in capit. Inter dilectos. in. 3. not. de excess. præla. Allegat tex. cum glo. in. l. Improbum fœnus. C. ex quib. cau. infam. irrog. Et in. 5. Porro. 3. quæst. 7. Idem scribit Bald. in dict. l. Improbum. qui etiam dicit quod adhuc post restitutionem vsurarum, & peractam pœnitentiam sunt infames b ad testimonia, & dignitates, & hoc præcipit mente tenere. Hinc est quod vsurarius repellitur ab obtinendo beneficio, vt notat glos. in cap. Præterea de vsur. & Abb. in dict. cap. Inter dilectos in. 2. columna dispensat tamen Episcopus, vt ibi per eũ circa beneficium, cum illo qui se correxerit. Subest etiam vsurarijs clericis alia pœna, videlicet quod ab officio suspenduntur, c vt statuit in tex. in capit. Præterea. de vsu. quoto autem tempore suspẽdantur, cum tex. non aperiat, videtur arbitrio iudicis relictum, sed text. in capite. 1. eodem. titu. dicit quod si clericus detestandis vsurarum lucris insistat Ecclesiastici officij periculũ patiatur. ex quibus verbis Abb. ibi. in vltimo not. colligit, q clericus vsurarius debet deponi ab officio ecclesiastico. non tamẽ meminit. dict. c. Præterea, qui suspensionis tantũ pœnã imponit. Alex. insuper in consi. 72. in. 1. volum. dicit quod clericus vsurarius venit deponendus, & neminem Doctorum refert, sed allegat iura in dicto

1 2 b 3 c

cap. Præterea,& cap. Inter dilectos.quorum nullo id probatur, cui vix parcendum censeo, & si solum Cęsarei iuris culturæ vacauerit,Hostien.tamen(qui breuibus verbis plura dubia aliquãdo decidit, quæ tandem moderniores ipsi verborum phalera ac garrulitate laxarũt)in summa de vsur.§.fin.versicul. Alia à iudice vnicafere linea.ordine dictarum pœnarum scripsit:Ait enim,*Vsurarius clericus ab officio beneficioq; suspenditur, & si nec adhuc desistat, degradandus est*,vt in dict.c. 1.& 14 quæst.4. cap. Canonum, & cap.Quoniam,& cap. Si quis oblitus.Itaque si clericusdesistat à crimine vsurarum degradationis pœnam euadit, & sic intelligit dicta iura,pro quo etiam refert Gofred. Et hunc intellectum bene sustinet litera dicti. cap.1.dum dicit,insistat. Facit etiam text. in cap.Episcopus.47. distin.Stat ergo ex præmissis practica pro iudicibus, vt primo à suspensione incipiant cõtra vsurarium clericum. Demum eo se nõ corrigente procedatur ad degradationem contra illum. Et si etiam intelligi potestConcilium Elibertinum in Canone. 20. qui clericum vsuariũ statuit degradari per hæc verba. *Si quis clericorũ detectus fuerit vsuras accipere, placuit degradari, & abstinere.* Quod est relatum in cap.si quis. 47.distin. vide prętereavndecim pœnas manifestorum vsurario: quas ponit Sylvest.in verbo,vsura.1o.9.in.§.Quarto quæritur,

A *Quod est infamis.* Vide Alb. in.l. improbum genus. C. ex quib.caus.infa. Matth. sing.196. & opinionem hanc cõmunem esse testatur D. Couarr. lib.3.var.resol.cap.3.num.2 quã late,& elegãter explicat.Ex quo procedit, quod vsurarius nõ potest sacris ordinibus insigniri.capit.maritum.33.distinct.cap.si dictionarios.46.distinctio. Nec poterit eligi seu pręsentari adEcclesiasticum beneficium cap.de Petro.47.distinct. Bertachrinus in tracta.de Episcopo.2. lib. primæ par.q.33. Cæsar Lamb. de iure patrona.2.lib.primæ part.prin.artic.21.q.9.Poterit tamen Episcopus hanc infamiæ notam abolere ab eo qui iam pœnitentiã egit ad effectum obtinendi beneficia Ecclesiastica glo.celebris in cap. præterea de vsur.quam esse communem asseuerat D.Couar dict. cap.3. num.3. eamque intelligit procedere, quoad beneficia obtenta,non vero quo ad obtinenda quæ infames assequi non possunt.

Sunt infames. Adde quod contrariam opinionem tenuit idem Bald.in.l. Casius ad finem. ff. de Sen.vbi scribit, quod si vsurarij pœniteant, & vsuras restituunt de æquitate canonica famam recuperant, quem sequitur Felin. in.c.1.col.12.versi.limita.octauo de prob.Matth.d.sing.166. B

Suspendatur. Vide eleganter D.Couarru.dict.capit.3. numer. 3. Et plures alias pœnas contra vsurarios tam clericos, quam laicos infligendas,scribit nouissime Didac.Perez in princip.tit. 2.lib.8.ordin. Et quibus probationibus crimen hoc probari debeat lege late Iacob.Menoch. arbi.iudi.quæstion. lib.2. centu.3. casu.235. C

Illud

Index ecclesiasticus procedit cõtra laicos cõtractus prohibitos exercẽtes quos appellant mohatras.

Illud autem notandum censeo posse iudicem Ecclesiasticum ordinarium procedere contra huius seculi impios mercatores, qui merces vendunt longe supra iustum pretium, prætextu modicæ dilationis, acepto interim idoneo fideiussore, vel tuta cautione, & easdẽ merces: vicaria manu per interpositos suæ cupiditatis ministros, & suæ artis, & fraudis consortes, mox vilissimo pretio redimunt, deinde alijs cariori pretio reuendunt, tripliciter peccantes, & super fœnerãtes super eandẽ mercem, eodem fere tẽpore, & hanc barbari eam deprædationẽ non vsurã vocant, sed mercantiæ cursum, & fortunã (quæ illis miserrima est) sed vere scelus est, & nequitia plus triplo vsura grauior, & detestabilior. Nemo sane in vera, & formali vsura dãnificatur nisi post longum interualum, & diutinũ pecunię vsum, sed ista præda, ab istis nequissimis hominibus inuẽta statim absque remedio pauper damnificatur, & depredatur. Et quod indignius est hanc nequitiam, vt plurimum exercere solent, in constitutos in aliqua angustia, & repẽtina aliqua clade, aut miseria afflictos tantoq; audatius, & crudelius quanto promptæ pecuniolę subsidio pauper magis indiget non minus miseria, & clade aliena abutentes quam barbari illi totius humanitatis hostes, qui naufragio eiectos deprædantur, conuicti igitur de hoc crimine propter contractus annullationẽ, & partis læsæ satisfactionem grauissime magis quã simplices vsurarij sunt multandi, quin, & grauioribus pœnis pro frequentia, & qualitate commissi sceleris puniri debent, appellantur æquidem apud Hispanos huiusmodi contractus, *Mohatras*. Et vtrũ dicto moderato rigore possint impune celebrari, & quæ desiderentur, vt dicti contractus iustificẽtur vide egregium Nauar. in manuali. confe. cap. 23. n. 91.

Poterunt etiam iudices Ecclesiastici huius vsurarij criminis ratione non solum contra clericos sed etiam laicos saltim quoad cõtractus annullationem procedere, qui non seruata forma extrauagantis cõstitutionis Pij Quinti Pontificis Maxim. editę anno Domini Millesimo Quingẽtesimo Sesaxesimo octauo. Quarto decimo Kal. Februari Pontificatus sui anno quarto, annuos emunt, non interueniente pecunia numerata coram tabellione, & testibus instrumentarijs, ita iudicauit Regius Pintianus, Senatus anno Domini. 1583. licet post ea vidi multa decreta in contrarium. Ad sedandas tamẽ, & componendas ferè innumerabiles lites, quæ circa Extrau. illam versantur, Philippus huius nominis secundus Christianissimus Hispaniarum Rex in Madritio conuẽtu hoc, anno. 1587. celebrato, ab horum Regnorum actoribus cõsultus fuit, vt quid in ijs controuersijs iudicandum diffiniẽdumque esset præciperet. Ipse vero Rex Maximus lege lata quæ prima est, declarauit non esse apud nos moribus receptam, & ad sanctissimum Pontificem ab ea Regio nomine esse supplicatũ, ideo iam in actionibus forensibus adducenda supplicatione pendente non erit.

Extra. Pij Quinti quæ diffinit formam constituendi annuos reditus iam Hispania non seruatur.

Consuetudo fœnerãdi testibus singularibus probatur.

Nec est prætermittendũ quod quando tractatur de probanda consuetudine fęnerandi, non vero priuati actus fœnerationis, testes singulares admittũtur, ita tenet Iacob. de Are. qui fuit huius opinionis antesignanus in.l. testium. C. de testi. sequitur Bald. consi.406.colum.lib.1. & quod vsura testibus singularibus probetur tenuit Abb. consil.81.col. 1.& cons.113.col.3.lib.2. Veron. consi.3.col.4. Calder. consi.5.tit. de testib.& opinionẽ istam communem esse fatetur Cor. consil. 91.col.13. & consil. 134.col.2. & lib.1.& cons.247. col.7.& cons. 34.lib.2.& Aym.cons.73. nu.32. volum.1.quã ibi nu.36. verã esse censet,quando cum testibus singularibus concurrẽt verisimiles coniecturæ,&cum his consonat Regia lex.4.tit.6.li.8. noui ord. solo itaq; consuetudo fœnerãdi testibus singularibus probatur.

Ex quo singulariter consuluit Federic.consi.17.non valere constitutionem synodalem Episcopi qua sancitum fuerit, quod vsurarij manifesti testibus singularibus conuincantur quem Doctores communiter sequuntur teste Abb.in capit. Cum in diœcesi de vsur. Folle.in practi.cano.2. part.cap.20.num.17.

A manifestis vsurarijs oblationes recipientes, eosque Ecclesiasticis sepulturis tradẽtes.

CAPVT. LXXXIX.

1 *Sacerdotes hoc crimen perpetrãtes qualiter puniantur.*
2 *Manifestus vsurarius quis dicatur.*

POena in hoc delinquentiũ est quod maneãt suspẽsi ab executione officij, donec satisfaciãt ad arbitriũ Episcopi,& restituant quæ receperunt, vt in cap. Quia in omnibus de vsur. Hodie vero sepellientes manifestos vsurarios scienter, sententiæ excommunicationis subiacent ipso facto,à qua nullatenus absoluendi sunt, nisi prius ad arbitrium diœcesani Episcopi satisfaciant competenter, vt in Cle.1.de sepult. Et aduerte ꝙ pęna illius text. habet locũ etiãsi aliquis demãdato prę lati sepeliret taliẽ vsurariũ secundũ Card. ibi, in.3.q. Quis autẽ dicatur manifestus vsurarius, [a] vide Abb. in.d.c. Quia in omnibus in.fi. vbi post Io. And. ibi in.d.c. 1.eo.tit.lib.6. dicit quod ille dicitur manifestus, qui est notorius de iure, vt quia fuit cõuictus, & condẽnatus [b] de vsuris, est vel notorius notorietate facti, vt quia pũblice tenet altare paratum, & mutuat omnibus volentibus capere. Et ponit etiam idem Abb. alia exempla. & vide Card. in.d. Clem.1.in.6.colum.19.q. vbi per vnam fecere col. hoc examinat, vbi inter alia dicit, quod si per constitutiones synodales esset inductus aliquis modus ad hoc ꝙ conuictus secundum illum diceretur manifestus vsurarius; ille modus sufficeret. Ex quo ego cõsulerem.

1
2 a
b

sulerem omnibus episcopis celebrantibus synodum, quod præmissa matura deliberatione cum iurisperitis in vna suarum constitionum declararēt casus in quibus quis esset reputandus vsurarius manifestus, tum vt cleri apertius hoc intelligerēt, & sic has pœnas iuris propter ignorantiā non incurrerent, tum etiam vt cum tali declaratione facilius homines ab hoc crimine cohiberent: quod temporibus istis (proh dolor) adeò inualuit, vt neminem fere iam id committere pudeat. Et in hoc articulo, qui dicantur vsurarij manifesti. vide Sylu. in sum. §. 9. ver. Primo autem quæritur.

A *Manifestus vsurarius.* Vide latissime Iac. Menoch. de arbi. iudi. quæstio. libr. 2. cen. 3. casu. 233. B *Et condemnatus:* Adde quod iudicis condemnatio notorium efficit text. in capite. vltim. de cohabi. cleric. & muli. glossi. in hoc communiter recepta in capite. 1. de vsur. lib. 6. Nec prius quis vsurarius manifestus dicetur, etiam si testibus aut alijs probationibus fuerit conuictus quam à iudice sit per sententiam condemnatus, tradit Feder. de Sē. consi. 64. Abb. consili. 2. libro. 2. & consil. 34. lib. 1. Hosti. & Abb. in capit. cum in diœcesi de vsur. Iass. consi. 78. num. 3. libr. 3. D. Couarr. libr. 3. vari. resol. capi. 3. n. 4. Iac. Meno. d. casu. 233. num. fin.

Fures.

CAPVT. XC.

1 *Clericus huius criminis perpetrator qualiter puniatur, & quib⁹ ex causis statuta pœna augeatur.*

2 *Clericus actione furti condemnatus, infamiæ labe afficitur.*

IVrtū est de maioribus & grauioribus criminibus, vt not. Abb. in c. Cū cōtingat. col. 6. de for. compet. allegat. tex. in c Cū non abhomine. de iudi. & in §. Nunc autē. 26. dist. Et ideo clericus in furto captus deponitur, vt in c. Presbyter. 81. dist. qui tex. est ex canonibus Apostolorum, & gloss. ibi, in verbo, captus intelligit & cōuictus per sententiā, cōfessionem, vel euidētiā rei, & ne aliquibus videatur pœna ilta grauis, & tanquam ab Apostolis (zelo illo mirabili quo sanctā Dei ecclesiā fūdabāt) statuta illam etiā innouauit, & inflixit Innocentius. III. in capi. Tuæ de pœnis vbi censuit clericos in latrocinijs deprehensos, degradatos à suis ordinibus in arctum monasterium deberi detrudi. Hosti. insuper scripsit in summa tit. de conditio. furt. in. §. fin. clericum de hoc crimine accusatum confessum, vel conuictum deponi debere, & in monasteriū detrudi, allegando dict. cap. Tuæ, & textus in capit. At si clerici. §. 1. de iudi. qui de hoc crimine in specie nihil disponit, allegat etiam text. in capit. Cum non ab homine, qui de pœna depositionis meminit, & si detrusione nihil dicat. Et vide etiam Hostiensem in sūma titulo de accusatione. §. Quis sit effectus versiculo, & gratia exempli, vbi connumerat inter crimina capitalia, & quæ inducunt depositionem, de

lictum

lictum furti. Et quod pro furto clericus deponatur, a notat Ioã. And. in dict. capit. Tuæ per dict. cap. Cum non ab homine. Hostien. tamen ibi, vt ipse refert, ponderat verbum, *Latrocinijs*, quia magis delinquit latro quã fur, & sic videtur velle quod pœna illius tex. non habeat locũ in simplici fure, quod Panor. ibi placet licet. Hostien. & Ioan. And. non referat, & ponderando idem verbum, *Latrocinijs*, dicit quod ille tex. non habet locum in simplicibus furtibus: & sic quod licet clericus pro furto possit deponi, ꝙ forte non fiet detrusio post depositionem, quia latro dicitur qui de die & cum violentia quandoque delinquit, fur autẽ noctu & sine eã. Eundem intellectum dat Hostien. ad dict. cap. Tuæ, vt refert & sequitur Cardina. de Turrecremata in capit. Presbyter. 81. distinct. & sic ille text. non loquitur de furtibus simplicibus, qui non sunt corporaliter punẽdi, sed de maioribus & insignibus latronibus, & Aretin. in capi. Cũ non ab homine, de iudic. colum. 9. versicu. Aduerte tamen dicit quod tex. in dicto. capitulo. Tuæ in verbo, *Latrocinijs*, potest intelligi de famoso latrone, qui furca suspẽditur, vt in. l. Capitalium. ff. famosos. ff. de pœna. Ego vero & si ista nominum differentia præter id quod videatur probari in l. cum duobus. ff. damna. ff. pro Soci. Et in. l. i. & quod. ibi notant Doct. C. de po. & in Auct. Vt nulli iud. § final. colla. 9. Authoribus etiam latinæ lnguæ corroborari possit. Nam vt Calepino placuit latrones dicuntur, viarum obsessores, & qui publice, vel per vim furantur: fures vero qui occulta fraude decipiant, ac nocte furentur, quia tamen secundum eum plerunque indifferenter ponuntur, aliter censerem considerandum, videlicet potius qualitatẽ & quantitatem furti, modũque furãdi. Quis enim dubitat noctu sine violentia grauius posse perpetrari furtum, quam in ipso lumine solis, & cum aliqua vi? præcipue cum in Hispania nostra iã consuetudo inualuerit, quod pro vno magno furto quis pœna furcæ plectatur. b Nec enim ex eo quod Pontifex in d. capite. Tuæ post depositionẽ detrusionis pœnam inflixit, sola à latronibus, & non à furibus commissa facinora punire fuit visus. Post depositionem namque assignari debet monasteriũ depositio, vbi peccatalugeat, & vlterius illa non committat, vt in capit. Sacerdos. 81. distinctio. Cũ ergo nihil nouum statuat quare pontificis mens ad latrocinia punienda, & non furta adaptari seu interpretari debet? præcipue cum in Pontificis constitutionibus, & in ætate illa Innocencij. III. qua non sic florebat eloquium latinę linguæ, non ita accurate elegans & propria vocabulorum significatio seruari solebat. Quæ quidem pœna depositionis & detrusionis iustius irroganda est clerico, qui furtũ admixtum sacrilegio perpetrauerit. Summe enim offendit clericus, qui plus cęteris debet sacra tueri, & reuereri, si illa violet, aut offendat in eis. Si autem contingat clericum in obsequio alicuius degentem, furtum committere, cum hoc delictum inter furta grauiora annumerari solear,

adeò

a

b

adeò quod Ioan. Faber. ſcripſerit in. §. Alia de ind. inſt. de publi. iudi. quod familiaris, vel ſeruitor, & iuuans illum ſuſpenditur pro primo furto. tũc ludex eccleſiaſticus grauiori pœna punire debet talem clericum, quã ſi extra domum eius, cui inſeruit, ſimile furtum faceret. Quis enim domeſticos fures valebit effugere, niſi eos ſeuerior pœna quam alios à tanto facinore retrahat? In his inſuper Hiſpaniæ regnis ab eccleſiaſticis iudicibus obſeruari debere credo ac conſulo, quod ſicut per leges regias in locis deſertis commiſſa furta grauius puniãtur, ſic ipſi clericos talia perpetrantes grauiori corrigant animaduerſione. Res enim eſſe pernitioſi exempli ea in clericis nó cenſere grauia, quæ in ipſis laicis pro talibus iudicantur. Aliud præterea furti genus in ſacerdotibus ſuper omnia ſuadeo iudicibus omnibus eccleſiaſticis, vt zelo maximo corrigant quoties videlicet compertum habuerint, quod eorum aliqui in ſe detinẽt, ac habere inficiantur bona, quæ morientes (maxime peregrini) apud ipſos depoſuerunt, vt ſuis hæredibus, vel alijs perſonis, quibus leges illa dari non prohibent reſtituant. Hoc enim grauiſsimũ ſcelus iudicandum eſt, offenditur enim ipſe Deus, violatur defunctorum voluntas, cui tantum deferunt etiam Ethnicorum leges, læduntur etiam perſonæ illæ quibus depoſita dari debebant. Datur præterea ſæpe morientibus occaſio, vt malint impœnitentes mori, quam ſacerdotibus (quos ſuſpectos habent propter ſimilia) animam cum bonis commendare. Degradationem vero de qua tex. in dict. capit. Tuę. meminit, verbalem nó actualem debere eſſe, placuit ibi. Ioã. And. & idem etiam voluit Abb. in capit. At ſi clerici. de iudi. col. 13. verſi. ad tertium. Et Are. in c. Cum nó ab homine. de iudi. colu. 11. verſi. Addit etiam. Eſt præterea aduertendum circa pœnam huius criminis, quod clericus condemnatus actione furti efficitur infamis ſicut laicus condemnatus in foro ſeculari, quia quicunque ſecundum leges eſt infamis, eſt etiam infamis ſecundum canones, niſi reperiatur oppoſitum ſtatutum, facit text. in cap. Infames. 6. q. 1. & in. §. Hic colligitur. 2. quæſt. 3. Et tenet hanc generalem concluſionem Felin. in. c. Qualiter. el. 2. §. Ad corrigendos. in. 5. colum. de accuſatio. Nota tamen quod ſi reperiretur clericus condemnatus ad reſtitutionem rei furto ſubtractæ, quod per hoc non fieret infamis, quia poteſt intelligi quod fuit actum conditione furtiua, quę non infamat, & non actione furti. Et hoc tenet Ana. in dict. c. Qualiter. vbi illud refert Feli. in di. §. Ad corrigendos. in col. 3. licet ipſi non ſcribant hoc in clericis. Sed ego credo eandem ſententiam eſſe tenendam in eis. Vide præterea in materia huius. ca. Paul. de Caſtro. in Auth. Sed nouo iure. C. de ſeruis fugitiuis, in fine, vbi ſcribit quatuor ſpecies furum.

DEPONATVR. Adde Simon. Maiol. de irregul. libro. 5. capite. 28. numer. 1. & Regiam. l. 61. tit. 6. par. 1. quę idem probat. Hæc tamen de- A

poſitio

positionis pœna imponenda nō est, quando furtum est parui momenti, vt scribit Abb. in c. tuę de pœnis sequitur. Grego. in d. l. 61. in verbo, *El furto.*

B *Plectatur.* Adde quod cōsuetudo hæc iure fulcitur teste Bal. in auth. sed nouo iure col. 1. in fine. C. de serui. fug. & in capit. 1. §. iniuriam. col. 2. nu. 8. in vsib. feu. sequitur Ange. in. l. quod si nolit §. qui asid. ff. de ædil. ædi. Ang. de Are. in. §. ex maleficijs column. 2 num. 5. Insti. de actio. & in. §. 1. Insti. vbi bonor. raptor Ang. in tra. maleficiorum in parte, vestem cę lestem abstulit, vbi testatur iuxta Bald. opinionem sententia lata furem animaduertisse Abb. in capite. inter alia. nume. 31. de imm. Eccles. Hypp. in. l. vnus. §. cogniturum. nu. 79. ff. de quæst. Montal. in. l. 6. ti. 5. in glo. incip. *Mutra portelle.* lib. 4. for. Alcia. in c. cū non ab homine vlti. not. de iudi. quam esse magis communē opinionem fatetur egregius Menochius de arbit. iud. q. libr. 2. cent. 4. casu. 295. num. 9. quam vsu receptam esse attestatur D. Anton. Padilla in. l. transigere. nume. 12. C. de transactio. & in superioribus Hispaniæ tribunalibus, quibus seuerius propter publicam vtilitatem, & aliorum terrorem crimina puniuntur, eam admissam esse audio. Sed Bald. opinio pluribus displicet, & contra eam tenuerunt Fulg. Sali. Paul. in di. auth. sed nouo iure. vbi etiam Cep. & Gui. Pap. colum. fi. & alij quos allegat D. Couarr. li. 2. var. resolu. cap. 9. nu. 7. Ioan. de Ana. in cap. 1. de fur. colu. 5. Iaf. in. l. 1. col. 2. nu. 4. C. de precib. Imper. offeren. & in. §. ex maleficijs. nu. 12. Insti. de actioni. Agusti. Arim. in addi. ad Ang. in tracta. malefi. in di. verbo. *Et vestem cœlestē abstulit.* col. 5. in fine Anto. Gom. 3. tho. cap. 5. num. 7. & hanc appellat magis communem opinionē eam sequutus Grego. in. l. 18. tit. 14. glos. incipi. *Matar.* par. 7. pro qua Regiam legem ibi considerat, quam opinionem multis cōprobat Iaco. Boulene. in. l. capitalium. §. famosos. numer. 28. ff. de peo. Roland. Valle. consi. 51. numero. 43. volum. 1. & ex Theologis Domin. Soto. in libr. 5. de iusti. & iure. quæstio. 3. articul. 3. in respons. ad. 2. argum. infine à qua quidem magis communi & veriori opinione non auderem recedere, nisi vltra magnitudinem rei fuerat aliæ qualitatis crimen agrauantes interuenissent.

Consuetudine an possit obtineri vt pro magno furto possit fur suspēdi

Puniri debet. Nota quod opinionem istam de more reprobat Petrus Folleri in practi. crim. cano. 2. par. capit. 21. nu. 9. dicens, opinionem istam Fabri. quam hoc loco sequitur author esse sine lege. Ipse tamen libenter authorem sequor ea innixus ratione, quod magis delinquatis cui plus credis cū credita fide abutatur, & ideo maiori supplicio dignus, & cum hæc naturalis sit ratio, aliam legem quærere, infirmitas sit intellectus, & opinio ista moribus & consuetudine recepta est. C

Libuit sane ante quam huic capiti finē imponam referre & memoriæ mandare, quod hodie. 8. die mensis Maij anno. 1578. in hoc celeberrimo Complutensi populo, quo hęc scribimus propter maximam temporis siccitatem, ab hinc multis annis inauditam, nam ab vndecimo die mensis

Sanctorū Instituta & Pastoriscorpora, propter maximā siccitatē publica processio.

sis Marcij, vsque ad præsentem diem totum hoc Tolet. regnum cœlesti pluuia caret, propter q̃ omnes terrę fructus iã ex siccitate pereunt, & vt Deus Opti. Maxim. tot tantisque malis sceleribusque nostris, iuste iratus suos in nos misericordiæ oculos conuertat, Sacratissima corpora Diuorum Iusti & Pastoris patronorum nostrorum, solennissimo commitatu omnium ordinum religiosorum, Academiæq̃ nostræ, nec non vniuersæ reipublicæ, per populum istum præcedentibus crucibus, aliorumq̃ Diuorum imaginibus gesta fuerunt.

sione gesta fuerunt.

Simoniaci.

CAPVT. XCI.

1 *Huius criminis atrocitas nec non, & pœna late & seriose per totum caput explicatur.*

a 1 DRæmissa diffinitione, a simoniæ, quam latius examinat Ioann. de Anan. in rub. eiusdem tituli. in. 1. column. delictum istud computatur inter grauiora crimina, vt est text. in capitulo. fin. de purga. canon. de quo quidem terribilia verba Paschalis Papa descripsit in c. fi. 1. q. 7. videlicet, quod omnia etiã crimina ad cõparationem simoniacæ hæresis, quasi pro nihilo reputantur. Vnde Sancti illi Patres Hispaniæ, quiin concilio Toletano. 8. inter fuerunt, videntes quod antiquorum patrum decreta in extirpatione tanti criminis parum profecerint, præmissis pulcherrimis verbis, quibus hoc eleganter deplorarunt, huic cancroso vulneri ignitum, quod super erat ferrum injcere decreuerunt (vt eorum verbis vtar) & in Canone. 3. sub his verbis statuerunt: *Vt quicunque deinceps propter accipiendum sacerdotij dignitatẽ, quod libet præmium fuerit detectus obtulisse, ex eodem tẽpore se nouerit anathematis opprobrio condemnatũ, atque à participatione Christi corporis & sanguinis alienum, ex quo illũ constat execrabile Christi perpetrasse flagitiũ. Quodsi aliquis extiterit qui accuset, ille qui hunc ordinẽ munerũ fuerit acceptione lucratus, & suscepto honoris gradu prohibetur, & in monasterio sub perenni pœnitentia religetur. Ille vero, qui hac causa munerum acceptores extiterint, si clerici fuerint, honoris amissione mulctentur. Si vero laici, anathemate perpetuo condemnentur.* Ideo propter eius grauitatem alia quæ specialia statuuntur in iure, nam in eo proceditur per sola signa: b & in eius odium admittuntur præsumptiones, vt notat Abb. ex textu. ibi, in capit. Sicut. de simonia. Item admittuntur ad accusandum simoniacum serui, meretricis, & criminosi, vt in capit. Tanta. eo. titul. de quo latius in cap. Per tuas. el. 1. eod. titul. & per Abb. & Docto. ibi. Vnde ex dispositione Alexandri & Inno. Tertij per noua iura, in eo delinquens perpetuo deponitur ab officio & beneficio, vt in capite. De hoc. de simoni. & in capite. Cum super. de confess. Si tamen crimen est occultum, non deponitur, & si ipsi iudici constet, sed pœnitentiam secretam debet injungere, vt in ca. Ex tuæ. de simo.

b

pœna simoniæ publici

pœna simoniæ occulti

In

In correctione tamen & punitione huius criminis non potest dari certa doctrina, sed secundum qualitatem simoniæ aliter & aliter punitur. Quia aliquando imponitur pœna excommunicationis, aliquando detrusionis in monasterium, aliquando spoliationis omnium bonorum, aliquando depositionis, aliquando est pœna centum aureorum & infamię, vt probat text. & glos. in dict. l. 1. ff. ad legem Iuliam, de ambitu. Aliquando imponitur pœna quadruplex, & deportationis, vt patet in dict. l. 1. C. ad legem Iul. de ambitu. Ideo vide Hosti. in summa eiusdem titul. in §. qua pœna feriatur per totum. Et vide Prępo. in cap. presbyter. 1. quæstione. 1. in column. fin. versic. in glos. vbi etiam refert varias pœnas de iure canonico, quem etiã vide notabiliter distinguentem, videlicet an simonia committatur in ordine, vel in beneficio, & in vtroque: an passiue, vel actiue, & varias etiam pœnas describentem in cap. Statuimus. 1. quæstio 1. column. 1. & 2. Itẽ nota, quod simonia commissa in ordine suscepto non solum non dat executionem, c illius ordinis, sed etiam impedit executionem omnium aliorum, notat Innoc. in cap. Per tuas, & in capit. Tanta eo. titulo. Arch. in cap. Ordinationes. quæstio. 1. vbi vide Præpo. qui refert & sequitur eosdem in principio, qui ponit vnũ casum in quo fallit ista conclusio: licet ille casus non est proprie casus fallentiæ, quia in eo simonia non fuit commissa in ordine, sed in consecutiuo ad ordinem, vt ibi per eum. Et ipsam principalem cõclusionem sequitur simpliciter in cap. Statuimus ea caus. & quæst. in colu. 1. Hodie tamen per constitutiones modernorum Pontificũ descriptas in supplemẽto, in verbo, Simonia in fine Simoniacus est priuatus ipso iure beneficio, vt dicit Felin. in cap. In nostra in. 2. corollario in fin. de rescriptis, & idem notat ipse in capit. 3. de rescrip. colum. 4. referendo ad hoc consil. Ancharra. Et vide extrauagantem Paul. 2. d quæ incipit Cũ detestabile (quę habetur inter extrauagantes communes sub titu. de simo.) vbi imponitur pęna excommunicationis ipso facto, cuius absolutio reseruatur Papæ, & quod in beneficijs nullatenus eius quæratur, & teneantur ad restitutionem fructuum, pręter id, quod primo innouat omnes pœnas cõtra simoniacos statutas, & eas incurrere ipso facto decernit. Et vi. Silue. in summa, verbo, Simonia, in versicu. Decimo nono quæritur, vbi describit quatuor pęnas Simoniacorũ, & inter eas meminit de extrauagan. Martini quinti, in Concilio Constantiensi, incipien. Sacrosan. Et ibi plura alia refert in proposito.

d

PRAEMISSA *definitione.* A De qua simoniæ diffinitione vide glos. & Doctores in summ. 1. quæstio. 1. Abb. in capit. memo. numer. 6. de simoni. Sanctum Tho. 2. 2. quæst. 100. Sylue. & summistas in verbo, simonia in principio. Domi. Soto. libr. 9. de iusti. & iure quæstio. 5. articul. 1. Franc. Mart. decisio. 544. in principio. in. 2. parte. Iul. Clar. in pract. crimin. §. simonia. in prin. & omnium

nium latissime Guile. Rodean. in tracta. de simonia prima par. cap. 2. Et crimen hoc simonię, de quo in prędsenti capite differit auctor est mere ecclesiasticum, & ea ratione iudex laicus nullam in eo cognitionem habet, sentit. gloss. in cap. Cum sit generale. in glos. fina. de foro. comp. quæ opinio communis est, vt fatetur compe. Anani. in cap. 1. num. 9. de Simo. Iuli. Cla. dict. §. Simonia. versicu. hoc crimen.

B *Sola signa.* Intellige doctrinã hic de signis euidentibus, & reũ ipsum de crimine conuincentibus gloss. fin. in capi. insinuatum de Simon. quam Doctores secuntur, vt fatetur Alexand. de Nouo con. 64. num. 2. & sequenti, Clar. in dict. §. simonia. in fine, & vide nouissimam constitutionem sanctissimi Pij Papę Quinti sanctã Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ. 1569. fęliciſsimi Pontificatus sui anno. 4.

C *Non dat executionem.* Adde text. in cap. præter. §. verum. 32. disti. & in cap. eos. 81. distin. cap. reperiuntur. 1. quęst. 2. Abb. in capite. per tuas in. 2. num. 5. & in cap. de simoniacæ, de simon. tex. & ibi etiam Abb. in cap. si quis de simo. Host. in summ. titu. de simonia. §. quæ pœna, Sylue. in summ. in verbo, suspensio, quæ opinio cõmunis est secundum Couarr. in Clemen. si furiosus, in prima parte relection. §. 1. numer. 7. de homi. & Franc. Viui. libro. 2. communiam opinion. opinione. 254. Quæ intelligenda est, in propria simonia quia si alius dat, aut promittit Episcopo insscio, vel contradicẽte illo, qui ad ordines sacros est promouendus, non peccat, & ea ratione ordinis recipit executionẽ ita tenet Bellam, quem refert, & sequitur Cardin. Alexand. in capi. statuimus. & in capi. si quis. 1. quæst. 1. Martin. Nauar. in manu. confesso. capi. 25. num. 68. quidquid dicat. glo. in dict. ca. si quis. Quod si in beneficio acquirendo simonia commissa fuerit idque crimen publicum sit simoniacus est ipso iure suspensus, quoad seipsum, & quoad alios, tenet Inn. in cap. tanta. de simon. Abb. in cap. accusatum eo titu. Sanct. Thom. & Caieta. 2. 2. quæst. 100. art. 6. Dom. Soto. vbi supra allegaui. Licet. ab hac opinione recedat Martin. Nauarr. in manu. cõfesso. cap. 23. num. 110. dicens, nullo iure probari, sed superiorem ipse sententiam amplector, idcirco, si simoniacus ante peractam huius criminis condignam pœnitentiam celebrauerit, irregularitatem contrahit per solũ Romanum Pontificem delendã, de quo lege Villad. de irreg. capit. de simoniaco, Couarr. d. §. 1. & de pœnis simoniæ tam in ordine, quam in beneficio multa scribit Guillermus Rodoan. in tracta. de Simonia. 4. part. capit. 11. cum sequẽtibus.

Extrauagantem Pauli secundi. Adde quod dictę constitutiones vltra authorem meminit Feli. in cap. de cætero. colum. vlt. de rescr. iudi. & in capi. in nostra. corro. 2 de rescrip. Floren. in. 3. par. ti. 24. cap. 65. Roch. de Cur. in tracta. de iure patronat. in verbo, Et vtile, quæst. 3. Extraua. Pij Quinti, quæ incipit cum primum, per quã inuiolabiliter obseruari prędcipitur circa quã primo notãdum cẽseo

D *Interpretatur extra. cõst. Pauli secũdi Põt. Maxim. quæ incipit cum detestabile.*

quod nulla Simonia neque mentalis neque conuentionalis, simo dò alioquin non fuit realis, inducit tituli priuationem ipso facto, nec excommunicationis sententiam infligit, nec prędicta extra uag. Pauli secundi comprehenditur, secundum Romanæ curiæ interpretationem quam Rotæ summum prætoriũ iam pridem sequi testatur Cassado. decis. 5. Ludouic. Gome. in reg. de trienna. quæstio. 12. D. Couarru. in reg. peccatũ. 2. par. relect. §. 8. de regul. iur. lib. 6. Martin. Nauarr. in capit. si quando. 4. excep. de rescrip. & in capit. vltim. nu. 24. de Simo. quid quid reclamet Petrus Rebuff. in practi. benefi. 3. part. tit. de Simo. in resigna. num. 20. pag. 496. Et licet Petrus à Nauar. in tract. de resti. lib. 2. cap. 2. nu. 422. aliquibus rationibus opinonem istam euertere contendat, tandem communem, & vsu receptam esse agnoscit, nec ab ipsa audet recedere.

Secundo quod nec locum obtinet, contra omnes, sed solũ contra eos, qui Simoniam cõmittũt dando, vel accipiendo, & ideo minime procedit, nisi in ea Simonia in qua ad opus dandi, & accipiendi peruentum sit, ita quod sola datio pretij non sufficeret, nisi eius ratione beneficium conferatur, ita declarat egregius Nauarr. in manu. cap. 23. num. 103.

Tertio, quod nullus Simoniacus præter quam in ordine & beneficio, est ipso iure excommunicatus, notat Syluestrin. in summa. in verbo, Simo. quæsti. 9. Nullo quidem antiquo iure Simoniacus erat ipso iure excommunicatus, & ius nouum dictę extra uagan. constitutionis tantum excommunicationis sententiam ipso iure imponit, contra Simoniacos in ordine & beneficio, & ea ratione ad alios extendi non debet.

Quarto quod illa verba dictæ constitutionis ibi, *In officijs Ecclesiasticis*, &c. intelligenda & interpretanda sunt in officijs tantum, quæ sunt beneficia, vt in ca. de multa. de præben. cap. cum accessissent de constitu. Vnde qui emit aut conducit vicariam spiritualem iurisdictionem habẽtem non est ipso iure excommunicatus, nec inhabilis ad ecclesiastica beneficia, cum talis vicaria non sit beneficium vt late cõgerit Felin. in cap. postulasti. de rescript. secus autem si vicaria esset perpetua, quę est beneficium, vt in Clemen. 1. de offic. vicar. Nauarr. vbi paulo ante allegaui.

Quinto, quod dicta pęna hodie incurritur, si aliquid pro collatione quorunc unque ordinum, etiã clericalis tonsuræ, aut pro literis dimissorijs aut testimonialibus, vel pro sigillo, vel alia quacũque de causa Episcopi, & alij ordinũ collatores, aut eorum ministri, etiam spõte oblatum recipiãt. Sic disponit sacrosanctum Con. Tri. Sess. 2. c. 1. de reforma.

Sexto, quod ad hoc vt locus sit pęnis dictæ constitutionis, oportet quod datio præcedat collationem ordinum, vel beneficiorum non vero sufficeret si sequeretur argumen. gloss. not. in capite. emendari. 1. quæstio. 1. & tradit Nauarr. in manuali, confess. cap. 25. num. 68.

Septimo quod licet emptione, vel venditione pẽsionis Simoniacommittatur, non tamen ea excom-

communicatio inducitur ipso iure, quia dicta Extrauag. constitutio solum excommunicat Simoniacum in ordine & beneficio quorum neutrum est pensio & ea ratione tanquam pœnalis restringenda, & non amplianda est. Tenet Martinus Nauar. in manu. dicto. cap. 23. num. 11. & ita hoc anno. 1584. consului.

Declarătur Bullæ Apostolicæ Pij Quarti & Pij Quinti. circa cõfidentiæ loquelã

Nec circa huius capitis pœnas prætermittẽdum est, cum Simoniacis pœnis illaqueari, qui inconfidentiam (vt vocant) beneficiorum fructus aut pensionum acceperint, est quidem hoc turpissimum genus depositi: nempe vt si quis beneficium, aut pensiones alieno nomine recipiat, quod genus criminis cum ad Simoniacam prauitatẽ spectet, Pius Quartus nec nõ Pius Quintus sanctissimi Pontifices, per bullas suas circa hoc promulgatas, grauissimis pœnis puniendum curarunt. Nimis quidem in Romana curia labes hęc irrepserat. Ideoque omnes etiam Episcopi, Patriarchæ, vel Cardinales hoc crimen committentes, ab ingressu Ecclesię arcentur, quam si ingrediãtur irregularitatis labe contaminantur, iuxta tex. in capi. is cui de sentẽ. excommunic. libro. 6. inferiores vero excommunicationis Papalis sententiam ipso facto incurrunt, vt patet ex Bulla Pij Quarti ann. 1546. & Pij Quinti anno. 1569. sunt sane (vt ibi sancitum est) qui sic delinquunt inhabiles ad omnia alia beneficia, & solis præsumptionibus, testibusque singularibus, in criminis huius detestationem probatio, ad dictam pœnam infligendam fieri potest.

Et non solum dicta Simonia, ex titulo confidentiæ committitur ex parte conferentis, resignãtis, & præsentantis, sed etiam mediatoris & recipientis eo modo beneficium, vt decretum fuit à Pio Quinto dicta constitutione anno. 1569. quæ ab illo anno promulgata est.

Perpetratur sane crimẽ hoc multis modis, scilicet si quis resignet beneficium alicui, pacisc̃do vt pensio sibi soluatur sine Pontificis consensu.

Vel si quis nollens ad ordines sacros promoueri, vt beneficium requirit, vel nollens adstringi ad residentiam, resignet in alicuius fauorẽ, sine prædicto assensu

Vel si criminosus, aliquo modo irregularis, beneficium resignet, vt obtenta postea dispensatione, ab irregularitate idem beneficium recuperet.

Vel si quis beneficium vacãs impetrauit, eo pacto & lege imposita, vt ad mandatum alicuius sit dimissurus, vt alio conferatur.

Vel si quis potestatem habẽs conferendi præsentãdi, aut instituendi in beneficio, contulerit, præsentauerit, instituerit, vt de fructibus aliquid sibi vel alijs cõferatur.

Vel si quis ad effectũ litis pẽdentiæ super beneficio, alicui dignitate vel potentia superiori resignauerit, vt obtenta victoria alteri resignetur, aut sibi restituetur, qui casus sunt notabiles, & ante quam dictæ extrauagantes emanarent erant frequentissimi circa quos & alios lege Simon. Maiol. de irregu. libro. 5. capite. 45.

Ac periurij.

CAPVT. XCII.

1 *Sacerdos propter hoc crimẽ periurij ab ordine & beneficio est deponendus.*

2 *Qui promissionẽ interpositione fidei vallatam fregit, an ordinaria pœna periurij sit puniẽdus*

3 *Clericus propter periuriũ an sit ipso iure beneficio priuatus, vel per sententiam priuandus.*

4 *Collatio beneficij periuro facta an sit nulla ipso iure.*

PRopter periurium potest quis deponi ab ordine & beneficio, vt est tex. in cap. presbyter. 81. distinct. qui dicit, quod presbyter aut diaconus captus in periurio deponitur, ita notat Abb. in c. Querellam, de iur. iurãdo. in. 2. nota. qui hoc dicit probari, in cap. Cum non ab homine de iudi. & dicit facere text. in capit. Si quis episcopus. 50. distinct. Et notat idem Abb. in dict. capi. Cum non ab homine, in. 4. not. ex quo dicit Cardina. Iacob. in tractat. de concilio in lib. 2. arti. 5. column. 3. quod quando vocati sunt ad cõciliũ generale illi qui iurauerunt secundum formã ca. Ego enim, de iur. iura. si non veniũt possunt deponi à suis dignitatibus, quia sunt periurij, & periurium inducit pœnam depositionis. Et quod propter hoc delictũ remoueatur quis à beneficio, no
2 tat idem Abb. in capit. 2. in. 1. nota. de rescriptis. Quod extende in clerico qui fregit promissionem vallatam interpositione fidei: quia talis eadem pœna punitur,[a] tenet Ioann. Andr. & Hostien. in cap. Querellam. ne præla. vices su. Abb. in dict. cap. Querellam. de iur. iuran. Quos sequitur Ang, in summa, in verbo, periurium in. §. 11. licet Arch. Antõ. & Card. teneant contrarium in locis ibi relatis. Et hanc etiam opinionem, Hosti. & Abba. sequitur Felin. in dict. ca. querellam. in column. penultim. licet cõtrariam opinionem dicat benigniorem. Eandem etiam sequitur Ioan. de Selua, in tract. de beneficio, in. 3. parte principali, in quæsti. 3. Vi. tamen Ioann. Staphileum, in tracta. de gratijs & spectatiuis. fo. 28. vers. Tertio periurus, vbi dicit quod pœna priuationis, non habet locum in eo, qui venit cõtra fidem promissam qui solum allegat Rotam decisi. 134. incipienti. Nota quod posito in antiquis, 3
quod dicit esse notandum. Et aduerte quod periurus non est priuatus beneficio ipso iure, sed priuandus, c vt sentit Abb. post alios in cap. 2. de rescrip. vbi vide Felin. in. 1. col. qui refert alios idem tenentes, & dicit hanc esse communem opinionem: licet Bar. ibi teneat contrarium, imo quod statim sit priuatus, cuius fundamenta ipse refert & soluit, & contra eandem communem opinionem tenet idem Barba. in dict. c. Cum non ab homine de iud. in colum. 2. per tex. in dict. capi. querellam quem cõiungit cum alijs iuribus contra Abb. ibi. Qui tamen sibi contrarius in rubrica de iure iuiurando, in Clementin. in columna quinta, sequitur communem opinionem prædictam sequendo. Cardinalis. in dicto. capitulo.

Quere-

Querelam vbi illam tenet & vi de eundem Feli.in cap. ex parte. lo.1.de reſcrip.1.colum. Et hanc etiam opinionem dicit eſſe com munem Ioan.de Selua, vbi ſupra & vide Petrum Rebuff.in tracta. de pacificis poſſeſſoribus, in pagina.37.colum.2. vbi dicit quod licet opinio quod periurus non eſt priuatus ipſo iure,ſit communis:tamen opinio contraria poteſt ſuſtineri in puncto iuris, & reſpondet ad aliqua fundamenta contraria, qui plura cumulat in propoſito tranſcribendo fere dicta per Felin.in dicto. ca.2. Item notat quod collatio beneficij facta periuro eſt ipſo facto nulla, notat Abb.in dict.capit.querelã, ſequitur Angel.in ſumma,in verbo,periurium. §. 12. Contrariam tamen ſententiam tenet Cardin. in dicto capite.querelam, cuiadhęret Felin,ibi in columna.3.quã etiam concluſionem videtur tandem tenere idem Felin.in capite. 2.in colum. 3. de reſcriptis licet prius in column. præcedenti plura retulerit pro contraria opinione,videlicet quod collatio facta periuro, vel alias criminoſo eſt nulla. Et vide eundem latiſsime de hoc ſcribentem in capite. ex part.el.1.de reſcrip.column.2.nu
4 mero.2.Et vide Ioann.de Selua,
d vbi ſupra, & vide Petrum Rebuff.vbi ſupra, in pagina.36. colum.2.vbi tenet quod collatio facta periuro eſt nulla, [d] & refert aliquos doctores ad hoc quod tamen intelligit, quando quis eſſet per ſententiam condemnatus & declaratus periurus, & poſtea fieret eidem collatio, & dicit quod Papa non dat priuationem pro periurio, niſi ſit periurium iudiciale, allegat regulam Alexand.Papæ.6.in rubri.de ſignatura gratiæ.Et vide Ioann. Staphileum,in tracta.& loco ſupra allegatis, vbi dicit quod ſignatura non dat priuationem beneficiorum pro periurio, niſi ſit iudiciale.

A
Nota in periuri de ſe, attente.

Deponitur. Vide regiam.l.61 titul.6.parte.1.Nec iniuria quidem clericus periurus tam graui pœna plectendus eſt, cum crimen periurij grauiſsimum & deteſtabile ſit. *Non peierabis in nomine meo,* ait Dominus Leu.19.& Matth.capit.5.& alibi, *Ero teſtis velox maleficijs & periurijs.* Malach.3.& Zachar. capite.5.inquit. *Maledictio commorabitur in domo iurantis in nomine meo mendaciter,& commorabitur in medio domus eius,& conſumet eã,& ligna eius,& lapides eius.* Admonet omnium fere gentiũ, quæ Deum aut aliquam religionem habuerunt,conſenſus,nõpe ierandum ne vindicta Dei ſequatur,vt antiqui etiam Ethnici proiderunt. *Nemo,* inquit,Plato.lib. 11.de legi. *Deo inuocato mendatiũ dicat, aut decipiat aut adulterare verbo vel re quicquam audeat, niſi Deo, velit odio eſſe,cui quidem primum odio eſt,qui falſo iurans Deũ parui pendit.* Quod videtur Ariſtot.voluiſſe in rheto.ad Alexan. vbi agit de iure iur. dum ait. *Nemo vellet peierare cum diuini ſupplicij metu, tum dedecoris apud homines.*

Eadem pœna. Vide quę ſcribit D. Couarru.in capite. quanuis pactum.1.part.relectio. §.2.num. 2.de pact.in.6.

Sed priuandus. Adde glo.& do

Clericus propter periurium non est ipso iure beneficio priuatus.

ctores in cap. querelam. de iure iurand. gloss. in capi. quicunque 6. quæst. 1. & in capit. illud de excessib. prælato. Abb. in capite. 2. de rescriptis. quo loco opinionem istam communem esse fatentur. Deci. & Ripa. idem asseuerat Cæsar Lamber. de iure patron. 2. par. 2. lib. quæstion. 9. artic. 15. eãdem veram esse censet Andr. Alciat. in capi. cum non ab homine de iudi. & esse magis communem opinionem fatetur. Ludo. Gome. in. §. Item si quis. numero. 28. Insti. de actioni. Iuli. Clar. in practi. crimin. §. periurium. in prin. ver. Item clericus, & eam sequitur Franc. Mar. decisio. 667. numer. 3. in. 2. part. Nota tamen singulariter quod licet periurus non sit ipso iure beneficio priuatus, superior tamen bene potest supersedere, & non admittere renunciationem beneficij ab eo factam donec causa criminis diffinitiue fuerit iudicata. Dom. consil. 105. col. 2. sequitur Probus in addi. ad Ioann. Monach. in capit. ad Apostolicæ, de re iudi. lib. 6. nume. 12. Quæ quidem opinio (vt libere dicam quod sentio) mihi nũquam placuit, si enim clericus periurus vel homicida, vel alius quouisque priuetur, iure retinet beneficium & fructus suos facit, sicut si nullum crimen commisisset, & iuris amissio per sententiam est infligenda, cur igitur iuri quod habet non poterit renuntiare, certe nulla ratio in contrarium excogitari potest. Ideoque sententia priuationis, post renuntiationem lata, nullius momenti est, cum iam clericus beneficio careat. Rota in nouis decisio. 491. Ludoui. Gomez in regul. de annũ quæst. 42.

Superior an possit non admittere beneficij renũtiationẽ ab eo facta.

D. Couarrub. in clementin. si furiosus. 2. parte. §. 3. nume. 7. de homi. & vide quæ scribo infra capi. 94. litera. A.

Periurium absq; dolo cõmissum non punitur.

Excusabitur clericus ab huiusmodi pœna si probet periurium, absque dolo commissum fuisse Bald. in. l. obseruari. §. proficisci, Colu. 3. ff. de offici. pro consu. quã opinionem communem esse fatetur. Iass. in. l. videamus in prin. ff. de in litem iurand. Cagnol. in. l. si quis maior num. 185. C. de transa. vbi Claud. numer. 41. sequitur Auend. de mand. Reg. 2. par. cap. 27. num. 10.

Necquãdo propter difficultatem iuramentũ nequit adimpleri.

Similiter clericus à dicta pęna immunis redderetur, propter difficultatem adimplendi iuramentum glossa. nota per illum tex. in cap. breui. in gloss. 1. de iure iur. quam esse communiter receptam fatetur Gom. Ari. Hispanus in. l. 65. Tauri nume. 30. Iuli. Clar. in pract. crimi. §. periurium, & plures alios casus in quibus quis à reatu periurij excusatur scribit Petrus Auẽdañus vbi paulo ante allegaui.

Laicus periurus ab Ecclesiastico iudice punitur.

Necillud est prętermittendum quod non solum clericos ob crimen periurij, à suo ecclesiastico iudice condignis iuris pœnis puniri debet, sed etiam laicus cum crimen hoc mixti fori sit. ita scribit Ioannes Andr. in cap. licet de iure iurand. libr. 6. sequitur Alexand. in addi. ad Barb. in. l. omni nouatione. C. de sacros. Eccles. Guid. Papa. consi. 29. Couarrub. in. 4. Decretali. 2. par. ca. 6. num. 20. & est communis opinio forẽsi vsu recepta.

Beneficij Ecclesiastici.

Nulla. Adde textum optimũ in ca. accedens. de accusa. Deci. in c. delicti. colum. 2. de excep. Nicol. Mill.

collatio periuro facta an teneat.

Mill.in repertor.in verbo,periurus.Capell. Tholosa. quæstio.17. quam opinionem communem esse fatentur D. Couarr. in dict. cap.quanuis pactum.in.1.par.relect.§.7.numer.3. Cæsar Lamb.de iure pātro.1.part. lib. 2. quæst.9. artic.15.Iul.Clarus. dict.§. periurū versi.item clericus. quā insignis Couarr.dict.§.7.dupliciter limitat. Primo quando infamia quæ ex periurio oritur esset notoria,secundo quādo collatio beneficij periuro facta fuerit,authoritate literarum Apostolicarum ad beneficia, quem vide quia huius rei rationem adducit.

Falsi testimonij rei.

CAPVT. XCIII.

1 *Clericus,qui falsum dixerit testimoniū, punitur depositione & detrusione in monasterium, ibi tanti sceleris pœnitētiam agat.*

2 *Clericus, qui coram iudice laico falsum dixerit testimonium,nō potest ab eo puniri.*

1 PResbyter aut diaconus dicens falsum testimonium ab officij honore depositus, in monasteriū detrudatur,[a] ita censuit Concilium Agatense,vt Gratianus tradit in cap. Si episcopus.50,distinct.vbi vide Præpo.intelligentem illum text. quando clericus est de hoc crimine directe accusatus,& cōuictus vel iniure confessus,secus autem si non constat de illo via directa, sed incidenter,videlicet quando contra clericū in testē productū probatur exceptio falsitatis,quia tunc non debet deponi, nec etiā propter hoc infamari, sed tātum repelli a testimonio, & vide Hosti.in summa,de accusa.in.§.Quis sit effectus.versi.Et gratia exempli,vbi hoc crimen falsi testimonij commemorat inter crimina capitalia, quæ inducunt depositionem: & hoc procedit siue in ciuili,seu criminali causaclericus dicat falsum testimonium secundum Card.de Turrecremata post Hugo.in capit.Presbyter,Diaconi.5 quæst.6.qui text.est.§.capit. Qui iuxta eiusdem causæ & quæstionis,quod etiam voluit Archi. ibi. Ego vero in hoc articulo maximè considerandū censeo qualitatem causæ, in qua clericus falsum testimonium dixit, grauius enim est puniendus clericus, qui in causa criminali falsum testimonium dixit, quā qui in ciuili, & in ipsis criminalibus caulis grauius si damnum fuit subsequutū ex suo testimonio, quam si non, considerata qualitate damni, vel iniurie illius contra quem deposuit.In his præterea regnis, quibus ex lege eorū [b] imponi debet testi falsum deponenti eadem pœna,quæ imponeretur accusato, si verum esse delictum de quoimpetitur: Multum debent iudices ecclesiastici aduertere,quod grauius quam alibi punire debent clericos in hoc delinquentes, cum videant tam grauiter puniri laicos in similibus, & istud delictum graue sit in oculis populorum huius regni. Quando autem clericus dixit falsum testimonium coram iudice sæculari, verior & communior opinio est

a

b

quod non posſit puniri per eum, c neque principaliter, neque indecēter, vt voluit Hoſt. cuius opinionē tenet Ant. poſt Innoc. & Ioan. And. in cap. Verum. de for. compe. vbi vide Barba. col. 10. cū duabus ſeq. & Ioan. And. in cap. At ſi clerici de iudi. & cō muniter Canoniſtæ in cap. Dilectus filius, de pœn. & in capit. 2. crim. fal. vbi per Ana. poſt alios, & hanc opinionē ſequitur Matthæ. de Affli. in deci. Neapolitana. deci. 230. incip. fuit per relatorem.

A *Nota in falſi teſtimonij detectionem.*

Detrudatur. Adde quod ſacri Apoſtolorum canones ſacerdotes falſo iuraſſe deprehenſos ſacra dignitate priuant, vt habetur in canone. 24. in canoni. Apoſt. & vide Abba. in capit. 1. de crim. fal. Dom. Couarr. in cap. quamuis pactum. 1. part. relectī. §. 7. nume. 6. de pact. lib. 6. Quæ quidem pœna iuſtiſſime ſacris canonibus contra clericum falſi criminis reum inflicta fuit cum crimen hoc grauiſſimum ſit, & deteſtabile, Deum enim citare in teſtem mendacij, nefandum ſcelus eſt, vt ait Philo. lib. decalogi, & vt inquit Iſidorus lib. 3. de ſummo bono teſtis falſidicus tribus eſt perſonis obnoxius. Primum Deo, quem peierando contemnit. Deinde iudici quem mētiendo fallit. Poſtremo innocenti quem falſo teſtimonio lædit. Hinc Salomon immanitates celeris demōſtrans ſcribit. Prouerbio. 6. *Teſtem fallacem odit Dominus.* Et huius crimi nis atrocitas ex eo noſtrorum traditionibus liquet. Nam generalis Principis criminum remiſſio falſitatem nonabolet. Bart. in leg. Lucius ad finem. ff. ad Sena. conſu, Turpi. Hypo. rubri. ff. de fal. numero. 12. quo loco ſcribit. Quod licet quando reus alicuius criminis, qui ad ſupplicium ducitur, ſi ei Cardinalis obuius fiat, liberari debeat: non tamen falſarius, Ang. vero in. §. iniuriam in authe. de nup. ſcribēt, falſitatem homicidio deteſtabiliorem eſſe. Lucas de Penna in. l. milites, columna. 4. C. de digni. lib. 12. fatetur nobilitatem ex crimine illo perdi.

Excuſabitur clericus ab huiuſmodi pœna, quando falſitas nociua non eſt; quo caſu in hoc falſi crimine pœna imponi debet. Ita videtur ſentire gloſſ. in. l. damus in verb. priuatas. C. de falſ. & in capit. quanto de iure iuran. Bart. in. l. 1. §. vltim. ff. de falſ. Cor. conſilio. 182. colum. penult. lib. 4. & eruditiſsimus Roland. Vall. conſilio. 38. numer. 22. & 44. lib. 1. & alios eiuſdem ſententiæ refert Hyppo. in. l. 1. §. præterea, num. 14. ff. ad leg. Cornel. de Siccar. ſed verior eſt cōtraria opinio, quod ſaltim extraordinaria pœna ſit imponenda, ita Bald. in. l. 1. numer. 2. C. de ſepulch. viol. Vanti. in tracta. de nulli. tit. quoties, & intra quod tempus, numer. 62. Afflict. deciſſ. 21. nume. 13. quam opinionem communem eſſe fatetur Hyppolitus in. §. præterea, num. 23. Iacob. Menoch. de arb. iudi. quæſt. lib. 2. cen. 4. caſu. 306. numero. 22. eandem magis communem appellat Ludo. Bologni. conſ. 30. colum. pen. Plotus qui multos ea tenētes allegat in tracta. de in litē iur. §. 43. n. 15. & eam cōmunē dicit. Iul. Clar. in pract. crim.

Si falſitas nociua nō eſt, pœna ordinaria non punitur.

crim. §. falsum versicu. Item excusatur.

Nec quãdo falsitas circa accidentalia committitur.

Secundò excusabitur clericus, ab huiusmodi ordinaria pœna, quando falsitas circa accidentalia causæ perpetrata fuit, ita sing. tenuit Iaco. Butri. in.l. Lucius vbi Ang. ff. de his qui not. in fam. Bart. in.l. si ex falsis num. 10. 2. lect. C. de transactio. Specul. in titul. de test. §. 1. vers. Item quod aliquid, Addi. Bar. in.l. eos col. 2. ff. de fals. Deci. in.l. 1. §. creditum numer. 7. ff. si cert. peta. & in capit. licet causam. numer. 22. de probationibus. Iaff. in.l. 2. num. 22. C. de bono possession. secun. tabull. & in.l. si duo. §. idem. ff. de iure iurand. Hyppol. sing. 76. & in.l. 1. §. præterea. ff. ad leg. Cor. de Siccar. Curt. Iunior. consi. 122 num. 8. Socin. Iunior. consil. 31. numer. 28. Gramma. decisio. 43. num. 4. & decisio. 60. num. 16. Iacob. Menoch. de arbi. iudi. quæstion. lib. 2. centu. 4. casu. 306. & est communis, & receptissima opinio vt colligitur ex Hyppo. consi. 70. num. 11. Iul. Clar. in pract. crim. §. falsum versic. sed quid si testis.

Falsitas sine dolo pœna ordinaria non punitur.

Tertiò ab hac ordinaria pœna clericus erit immunis, quãdo falsitas sine dolo commissa fuerit, nempe per errorem, quia falsitas nõ committitur sine dolo. l. nec exemplum. l. si quis de Curio. C. de fals. tradunt omnes in cap. cũ Ioannes. de fide instrumen. Parisi. consi. 169. num. 56. & 60. lib. 4. Ioann. Bapt. Plotus in dict. tracta. de in litem. iur. §. 43. numer. 15. quam asseuerat esse communem opinionem Socin. Iun. consil. 39. num. 83. libro. 2. Et in dubio præsumendum est falsi crimen a clerico commissum minime fuisse, quando causa aliqua nõ interueniisset, vt eleganter responderunt Socin. Sen. cons. 227. col. 1. lib. 2. Aymon. consi. 75. num. 14. Quod omnibus criminibus commune est, ad tollendam, vel inducendam criminis suspitionem, si causa defecerit, vel ea interuenerit. l. verum. ff. de furt. c. occidit 23. quæst. 8. Huc pertinet Ciceronis locus in oratione pro Roscio Amerino, dum illum defendit, quod parentem non occiderit, causam considerat, & his verbis vtitur: *Nam vt illud incredibile est mortem oblatam esse patri a filio sine plurimis, & maximis causis, si hoc verisimile non est odio fuisse parẽti filium sine causis multis, & magnis, & necessariis.* Et idẽ Cicero. in oratione pro M. Cœlio ita scribit. *Quæ fuit causa quamobrẽ isti mulieri venenũ vellet dare Cœlius.* Et Paulo post, *credibile est igitur tantũ facinus nullã ob causam esse cõmissurũ.* Accedit etiã egregia eiusdẽ Ciceronis sententia in oratione pro sexto Roscio, cuius verba hæc sunt. *Sic enim vita hominũ est vt ad maleficiũ nemo conetur sine spe atq; emolumẽto accedere.* Nec ab hoc alienus est celebris Aristotilis locus lib. 2. Rhetori. qui sic loquitur. *Alius locus est a causa, vt si causa extiterit factũ esse dicatur, si nõ extiterit, non esse factũ. Nã simul causa est cum eo cuius est causa, & sine causa nihil est.*

In crimine hoc cum per Inquisitione proceditur ordinaria pœna locus non est.

Quartò, pœna ordinaria imponenda est, quãdo iudicio ordinario, & mediãte accusatione proceditur, secus si per Inquisitionẽ procedatur, quia tunc arbitraria pœna est infligenda. glo. in.l. nullum. C. de test. practi. Pap. in for-

ma iura testi. in gloss. verbo, falsitate. num. 4 D. Couarru. in capi. quamuis pactum. 1. part. relectiõ. §. 7. num. 5. de pact. in. 6. Iaco. Menoc. d. lib. 2. de arbi. iudi. q. Cen. 4. casu. 306.

Nec quãdo falsum testimoniũ absque iuramento profertur.

Quintò minime locus est pœnæ ordinariæ, quando clericus falsum testimonium dixit, nõ interposito iuramento ex Bal. sent. consi. 106. volu. 1. Ang. consilio. 194. col. 2. in fin. Rober. Maram. in spec. aduocat. in part. inci. sextus actus qui emergit in iudicio. nu. 21. Plotus. d. §. 43. numer. 10. sed opinionem cõtrariam, quod falsi pœna imponenda sit, quãdo falsum committitur absque iuramento tenuit Bar. in. l. si quis legatum. nu. 3. ff de fals. quam opinionem communem esse fatetur Alex. in. l. edi. §. cum autem. nu. 6. ff. de eden. Curt. Sen. in tract. de testi. conclusi. 15. numer. 34. Iul. Clar. libr. 5. recept. sent. §. falsum versic. tu scis quam ipse libenter sequor.

B *Ex lege eorum*. Est quidem de hac Regia. l. 83. Tauri quod iuri communi consonum est. l. 1 §. præterea vbi late Hyppoli. ff. ad leg. Corn. de Siccar. quam tanquã sing. allegat. Corset. in sing. in verbo, testis falsus. l. qui falso. vbi glos. ff. de testib. capit. satis. 33 quæstion. 5. capit. hæc imago. ibi. Et diuinis legibus prius sanctum fuit Deuter. c. 19. & Dani. 13. tradit latissime Bald. in. l. data opera. numer. 20. C. qui accusat. non poss. Ias. in. l. & si legibus. num. 6. C. si contra ius vel vtilita. publi. & in. l. Diuus. ff. de re iudica. Bossi. in tract. rerum crim. tit. de fals. numer. 138. & 169. Hyppol. in. l. qui falsam. in fine. ff. de fals. Sic sane in sacris tribunalibus sanctę Inquisitionis falsidicus testis tallionis pœna punitur. Iacob. Septim. in catho. institu. cap. 62. nu. 33. vbi allegat instructionem. 4. Toletanam idem Enchirid. Inquisit. titul. 28. vbi num. 3. allegat constitutionem Papę Leonis decimi, qua decretum est testem falsum, qui innocentem opprimere tãquam hæreticum voluit, curiæ sęculari relinquendum esse. Vrget quidem maior ratio in crimine hæreticæ prauitatis, vt tallionis pœna imponatur quam in alijs criminibus cum in eo testium nomina non publicantur capit. fin. de hæreti. in. 6. & datur maior ansa ferendi falsum testimonium. Quæ pœna locum habet, etiamsi accusatus non fuit punitus, nam illud præter testis intẽtionem contingit, & est veluti peraccidens quod non mutat naturam subiecti. l. naturaliter. §. apium. ff. de acquiren. rer. dom. notat in terminis Ioan. Rojas in tract. de hære. 2. part. octaua assertione. num. 160.

Testis falsidicus pœnis in sacrosanctæ Inquisitionis tribunalibus punitur.

In Romana quidem Curia supremus, & generalis sacrosanctæ Inquisitionis senatus, minime cõsueuit testes falsos sęculari curiæ tradere; Sed alijs pœnis eos punit vt testatur Franc. Peña ad directorium Inquisitorum. 3. parti. Scho. 128. pagin. 252. ex quo ipse asseuerat, quod quando talis casus euenerit inferiores Inquisitores in consulto supremo Inquisitionis Senatu, non debent testes falsidicos qui grauiter nocuerũt, curiæ sęculari puniendos relinquere. Itaque si testes falsi de vera, & formali hæresi, contra aliquem depossuerunt, qui vt hæreticus

Praxis supremi senatus inquisitionis Romanæ curiæ.

ticus negatiuus combustus fuit, & eius bona fuerunt publicata, si inquisitores pro tam graui crimine existimauerint, ad cõdignam punitionem. & criminis vindictã testes sęculari curiæ tradendos: oportet vt consulant generalem senatum Inquisitionis, quia tam grauis pœna absque expressa lege canonica prætextu cuiuslibet opinionis huius, vel illius doctoris, facile imponẽda non est, quia decretum illud Leonis Decimi Pontificis Max. non est vbique receptum, nec volũt lex vniuersalis obseruatur, quod si ipsi propria authoritate eos punire decreuerint, pœna perpetui carceris, aut condemnatio ad triremes erit imponenda, productis prius tanti criminis reis, in publicum spectaculum, coram quo eius facinus publicetur. Ita Eymericus in 3. parte. Director. inquisitorum in. 12. modo processum fidei terminandi. numer. 209. pagina. 339. colum. 2.

Quibus assimilari possunt illi testes, qui licet non de formali hæresi deposuerint, grauissimum & irreparabile damnum intulerunt, horrendaque facta, vel dicta contra aliquem falso affirmarunt, ex quibus vehemẽs hæresis suspitio orta fuit.

Quod si testes leuiter nocuerint, mitiori pœna arbitaria plecti solent. teste Zanchino in tra. de hæreti. cap. 14. Quæ frequentissime eaimponi solet, vt infami tegumento inducti. in publicum spectaculum, vel fidei actionem producantur, & eorũ crimine publicato fustibus cesi, vel in triremes, vel in exilium, prout qualitas commissi criminis postulauerit, mitti solent. Siman. dict. titul. 62. numero. 91.

Et quod de testibus falsis, scripsimus locum obtinet, in illis qui donis precibus, aut pretio testes vt falsum testimonium proferat corrumpunt, imo plus delinquere isti videntur quia prius habẽt nocendi animum: Idem in eo qui mandauit. l. is damnum. ff. de regul. iur. vbi Dec. Cag. & alij interpretes Siman. d. tit. 62. nu. 99.

Non potest puniri per eum. Adde Bartho. in. l. D. Pius. ff. de fals. Paul. de Castro in. l. nullum. C. de test. quam opinionem communem esse testan. Cur. Iuni. in. l. 1. numer. 23. ff. de iud. Ioan. Long. in repeti. l. imperium. nume. 142. ff. de iurisd. omni. iud. Rolan. Valle qui multos allegat con. 12. numer. 48. volu. 2. Capi. dec. 2. nu. 13. Dom. Coua. in pract. q. cap. 18. nu. 8. Domi. Anto. Pad. in. l. transigere. nu. 112. C. de transact. Bos. in pract. crimi. ti. de fals. nu. 10. Iuli. Clar. in practi. cri. §. fi. q. 38. ver si. sed hic quæro. & hanc opinionem magis communem esse testantur Mar. in specul. aur. aduoc. 6. par. in. 12. actu. nu. 4. & Matt. de Afflict. dicens eam tutiorem esse decisi. Neapol. 230. Ioann. Graci. in reg. & fall reg. 9. num. 6 Quanuis glo. Cin. Bal. & Sali. in d. l. nullam contrariã opinionem professi. fuerint & Fede. consi. 93. eãque apud Gallos seruari testatur Guil. Bened. in c. Rainuntius de testa. in verbo, & vxorem nomine Adelasiam. num. 434. Sed nostri authoris opinio verior est & communior, & sequenda. Quam vltra supra allegatos comuniorem opinionem esse profitetur, doctissimus Doctor Didacus

Clericus falsum testimonium proferens coram Iudice sæculari, ab eo puniri non potest.

Doctor Didacus Sahagũ laudatur.

dacus Sahagun, qui in inclita Salmanticensi Academia vesperarum cathedram iuris Pontificij magno cum nomine moderatur, in elegantissima illa & omnibus numeris absolutissima relectione tex. in cap. fin. de sequestratione nume. 91. bene tamen poterit secularis iudex inciuili causa cognoscere, de falsitate quam coram eo clericus commisit, non quidem ad effectum puniendi ipsum, sed tantum expediendi causam, quæ coram ipso controuertitur, quod omnes fatentur, vt asseuerat D. Couarr. dict. capi. 18. in vltimis verbis.

Laicus falsum testimonium coram iudice ecclesiastico dicẽs an? so nec non à seculari puniri potest.

Si autem laicus falsum testimonium coram iudice ecclesiastico protulerit, poterit ab eo, nec non a seculari iudice puniri, inter quos locus est præuentioni, ita tenet Matth. de Affict. decisi. 219. vbi testatur, ita in facti contingentia decissum fuisse in sacro Neapo. consi. & idẽ sequuti sunt Couarr. & Clar. in locis nouissime allegatis, & sic non semel decissum vidi.

Iudex ecclesiasticus procedit cõtra laicos cũ cõtumelia afficiẽtes, ratione causæ quæ coram eo pẽdet.

Nec illud prætermittendum erit quod sicut iudex Ecclesiasticus ob offensam eius dignitatem ex periurio contra laicum cognitionem habet: idem asseuerandũ censeo, si à laico contumelia afficiatur, & hęc iniuria procedit ex ea causa quæ coram eo pendet, vt nouissime scribit Doctor Segara in director. iudi. Ecclesiæ. 2. p. ca. 6. num. 10. Veluti si quis iudici irreuerenter loquatur dicendo ei tu, aut vos, in locis in quibus non viget talis consuetudo; vel nimio contẽptu coram eo cõparet, aut si cum arrogantia aut digito erecto tendit ad eius faciem. de quibus & alijs contumelijs differit Puteus in tract. fin. di. in verbo, notorium iudici. num. 11. fol. 182. Quod si clerici in hoc deliquerint absque sacrilegij labe, vel alterius pœnæ motu, à secularibus iudicibus capi possunt, à suis iudicibus sunt remittendi, tradit Cassa in consuet. Bur. glos. in rub. de iustices circa finem dicens quod clericus qui irreuerenter loquitur coram iudice seculari potest capi, & in carcerem cõtrudi.

Pari ratione idem iudicandũ existimo quando laici litigantes coram iudice ecclesiastico se ipsos contumelijs & iniurijs afficiunt, vel si immoderate & excessiua loquantur, vel sint insolentes aut coram iudice vociferẽtur, not. Bar. in. l. librarius. ff. de reg. iur.

Formaque seruari debet, in criminibus irreuerentiæ.

Forma vero procedendi & puniendi ea, ex irreuerentiæ qualitate mensuranda erit. Nam aliquando expedit, vti verbali correctione, aliquando multa seu carceris pœna, & hoc frequẽtius summatim sine processu faciendum est, & procedi debet tanquam in notorijs. Quia crimen omne cõmissum coram iudice pro tribunali sedente notorium dicitur, & iudiciarium ordinem non requirit, not. Lucas de Pena. in. l. quoties. C. de dig. libr. 12. Paris de Puteo, vbi iã allegaui. Hoc de actu irreuerentiæ puniendo a iudice Ecclesiastico, si vero aliud grauius crimen interuenerit, vt seueriori pœna plectatur seculari iudici remittẽdum est.

(?.)

Homi-

Homicidæ.

CAPVT. ~~CXVIII~~ 24.

1 *Clericus homicida qualiter punia tur.*
2 *Priuatio beneficij contra clericū homicidam ipſo iure nō infligi tur, ſed per ſententiam.*
3 *Clericus homicida in quibus cauſis ab ordinaria criminis pœna excuſetur.*

HOmicidium quidem inter grauiora & horribiliora crimina computa tur, vt not. Abb. in cap. Cum contingat. in col. 6. de for. compe. per tex. in ca. Quæſitum. de temp. ordin. Et in cap. Inquiſitionis. de accu. & in capi. Mir. 50. diſt. Ideo clericus homicida deponendus eſt, vt in capit. presbyter. 81. diſt. quod eſt ex canonibus Apoſtolorum, & in ca. Cum nō ab homine, de iudi. & in capitu. inquiſitionis. in princip. de accuſ. Committitur autem homicidium per clericum facto, præcepto, conſilio, lingua, ſiue adhortatione & inquocunque iſtorum caſuum deponendus eſt, vt not. glo. in capit. Sicut dignum. de homici. in §. Clericos. in verbo, conſilium per iura de quibus ibi. quam quidem gl. bene nota quia magiſtra eſt in materia huius cap. Et poſt depoſitionem detrudēdus in monaſterium, vt probatur in dict. capitulo. Cum non ab homine. iuncto capit. Tuæ de pœnis, & voluit per eadem iura Ioan. de Ana. in capitu. 1. penul. colum. de patr. qui filio. occid. & probat aperte text. in dicto. §. Clericos. ex quo inſuper bene colligitur quod iſta detruſio non debet eſſe perpetua, nec longi téporis, cum ibi Roma. Ponti. diſponendo contra homicidas, illius ſancti viri Thomæ Archiepiſcopi Cantuarieñ. iubet clericos delinquentes perpetuo depoſitos recludi in monaſterium, vſque ad ſeptenniū, vel quinquennium, verum eſt tamen quod ille. §. Clericos. diſponit in clericis qui conſilio perpetrarunt homicidium, qui licet eadem depoſitionis pœna puniantur, qua & occidentes actu ſi clerici eſſent: tamen nemo dubitat in recluſione non ita diuturna pœna puniē dum conſilium præbentem ſicut vere occidentem. Intellige tamē ſupradicta, quando iniuſte & voluntarie eſt commiſſum homicidium, ſecundum Hoſt. in ſumma de homicid. §. Qua pœna. verſic. Et hoc intelliges. Item etiam præter hoc clericus priuandus eſt beneficio per ſententiam: quia homicida non eſt priuatus beneficio ipſo iure, a vt voluit Inno. in capite. Cum noſtris. de conceſ. præb. quod ſequitur Bald. in. l. Cum fratrem. C. de his qui, vt indig. & Philip. in capite. ſcitatus. 1. column. de reſcrip. & in capite ex parte. Io. 1. column. 1. eo: titulo. Philip. Decius conſi. 166. in prin. in. 1. vol. conſ. incip.. Ego Philippus. Et hanc opinionem dicit teneri cómuniter Ana. & Feli. in cap. Inquiſitionis. 1. colum. de accuſa. & eandem etiam opinionem ſequitur Præpo. in capi. Studeat. 50. diſtinct. in column. fina. poſt. Gemi. & reſpondet ad rationes Archi. ibi, & allegat

a

Ioan.

Ioan.de Imo.in dict. capitu.Cum nostris.dicentem quod opinio Innoc.contra Archi.tenetur cõmuniter.Et vide etiã Anto.Corse.in suis singularibus, in verbo, sententia, EL.2.vbi dicit quod opinio Inno. communiter tenetur,& respondet ad aliqua iura, quę incontrarium videntur vrgere,quanuis Barba.in cap.Cum nõ ab homine de iudi.in col.2.ad fi.teneat quod committés homicidium est priuatus beneficio ipso facto per text.quẽ dicit ad hoc formalem in capit. Ex literis.de excess. præla. iunctis alijs iuribus,de quibus per eum.Et aduerte, quod licet Episcopus possit cum homicida etiam voluntario
b misericorditer dispensare,b vt ex text.nota in capitu.2.in fin. de cleric.pug.in duel. & in capitul. studeat.50.dist. per quæ iura & per ea quæ notat.Innoc.in cap.2 de cler.non ord.mi.ita tenet Staphileus in tract. de gratijs expectatiuis. fol. 78. verii. Potest tamen Episcopus. Si autem aliquis impetraret beneficium conferendum sibi in euentum priuationis, non posset amplius cum eo Epis-
c copus dispensare c etiam ante litis pendentiam,ex quo impetranti iam est quæsitũ ius ad rẽ,prout singulariter tenet Domi. consi. 105.in fina. colum. quem ad hoc
3 refert Staphileus,vbi supra. Crederem prẽterea in ista materia clericum in his casibus excusari à pœna ordinaria homicidij, in quibus laicus homicida excusa-
d tur à pœna mortis,d quorum viginti & quinque enumerat Hippoly.in.l.1.ff.ad.l.Corneliam.de sicar.à.1.colum.vsque ad.14. & quadraginta quinque ponit Iacobus. Boluen. in reper. §.1. famosos.l. capitalium.ff.de pœn. folio.vsque ad finem.

Ipso iure. Adde Cardinal.in Clement.constitutionem.§. cæterum.in fine de electi.Archi. in capite. scripturis.6. quæstion.1. Abb.in capite. vltim. not. pen. de excesib.prelat.Anchar.in reg. peccatum.1.oppo.de reg.iu.in.6. Feli.in capite.si citatus. colum.1. & in capite. 2. column.3. de rescrip.Capella.Tholosa. quæstion. 207.quamopinionem cõmunem esse fatentur insignis Mar.Naua. in manu.ca.27.num.249.& in c. si quando.9.excep.de rescri. Alcia. in capit.cum nõ ab homine. num.16.de iudi.Gome.in capi.1. num.7.de rescrip.& in c.2. num. 41.de consti.lib.6.& in reg.Cancella.de anna.posse.quæst.42. D. Couarr.in Clem.si furiosus.2.p. relection.§.3.num.6. de homici. Cels. in addition. ad Collect. in cap.cũ dilecti.de accusa. Petrus Folleri.in practic. crimi.fol.276. nume.37.Iuli.Clar.lib.5. recepta. sentent.§.homicidium. Hyppol. in pract.crimina.§.posquam nume.41.& consi.52. Thom. Ferra. consi.44.Nico.Plouí.in tractat. de irregula.reg.44. numero. 30. Auth.nostr.in doctri. magistrat. doctri.120.incip. Homicida. Petr.Abiax.in dicti.election.2.par. capitu.30.Ludo.Montal. in tractat.de reprobatio. sententi. Pila.articul.2.numer.3. Caro. Moli.in reg.Cancel. reg. de infirm. resig.numer.162.Petr. Plaça. lib. 1.epitom.delicto.capitulo.11.nu. 2.Petrus Rebuff. in praxi. tit. de mod.amittendi benef.numer.65. Ioan.a Selua, de benef.3. par.q.2. num.9

A *Clericus homicida non est ipso iure beneficio priuatus.*

numero.9.quam opinionem teſ tatur eſſe magis comm. Burſa. conſi.14.num.18.volu.1. Et quidem in ſimplici homicida, qui animo deliberato homicidium nõ perpetrauit,opinio hæc ab omnibus recipitur, vt fatetur Ioann. Igne.in.l.neceſſarios.§.non alias in lect.num.13.ff.ad Sillania. Sed in homicida qui deliberato animo homicidium commiſit, multi contrarium tenuerunt inter quos Ancharran.conſi.158.colu. 3.Abb.in capit.at ſi clerici. colu. 3.num.39.de iud.Felin.in cap.inquiſitionis.num.de accuſa.& cæteri multi quoslongum eſſet eos recenſere,dicit tamen Ioann. Igne.in loco nouiſsime allegato, quod omnes pene Canoniſtæ & Legiſtæ contrarium tenent,& opinionem contrariam veriorem & communiorem eſſe fatetur Hieron y.Gab.1.conſi.196.numero.4.

Clericus homicidalite pẽdere ſuo beneficio renũtiare nõ prohibetur.

Qua ratione, poterit clericus interim adhuc pendente lite, & accuſatione, eidem beneficio renunciare,prius quam condemnetur.glo.celebris in ca.2.in verbo finita vt lite pend.in.6.quan doctores ibi approbant,& Felin. in d.c.inquiſitionis.de accuſa. Philip.Probus in addi.ad Ioan. Mona.in ca. Alma mater de ſent.excomm.lib.6.nu.6.Petrus Rebuf. in tracta.de pacifi.poſſeſſori.nu. 261.Gome.in reg.de anna. poſſeſſi.quæſt.42. num.3. Ferra. caut. 44.Barth.Caſſa.conſil. 44.numero.22.Quæ quidem opinio communis eſt & ſi nouiſsime ab ea recedat Caro.Moli.in Reg. Cãcellari.18.numero.55. quando talis renuntiatio fieret in faboremcertæ perſonæ cuius meminit D. Couarru.in dict. Clementi. ſi furioſus.2. part. relection.§.5. numero.7.dicens.quod opinio hæc fortaſis eſt de iure verior & equior,ob fraudem:quæ manifeſta videtur,tandem non audet decidere ſed relinquit cogitãdum. Ego quidem minime auderem à communi opinione recedere.Secundum quia ſæpiſsime iudicatum eſt in ſupremo Romanæ curiæ pretorio,vt teſtantur Rober. Lance. in tract.de attentatis. 1. part.cap.5.numero.7.Petrus Andr.Gamar.de authori.legati à latere libro.10.numero. 537. Flam. Pari.de reſign.benefi.3.part.quæſtio.16. numero.8. & Pariſienſis Senatus ita obſeruauit teſte Roſſiniac.de benefic.capitulo.20.numero.5.Ex quo fit quod accuſatus pendente accuſatione poteſt permutare. Nauarrus conſilio.2.titulo de accuſa.& eſt commu.opinio. vt refert Pari. dict. quæſt.16.

De iuris tamen rigore (prout nonnulli arbitrantur)non tenetur ſuperior renuntiationem hanc admittere , ſed poterit ſuperſedere , donec cauſa fuerit diffinitiue iudicata. ex doctrina Barba. conſilio. 11. numero. 18. volumine. 1. Domini. conſilio.105. Boeri. deciſsio.2. numero.5.Petrus Rebuff.in comp. de aliena.bono. Eccleſiæ pagina. 2. numero.4. Tellius. Ferdinand. in.l.4.Tauri.numero.64.vide tamen quæ dixi ſupra capite. 92. litera.C.vbi ab hac opinione receſsi.

Sunt etiam qui cẽſent effectum huius renuntiationis impediri,ſi quis prius à Summo Pontifice beneficiũ clerici homicidę impetra

uit,

uit,in euentũ priuationis, quod tenuit Domi.dict.consi.105. existimans renuntiationem hanc nullam esse, nec ex ea impediri, quod lis agitetur, ita vt si priuationis sententia sequatur renuntiatio præcedens inutilis sit, quẽ sequitur noster author hoc capi. numer.3. Contrarium tamen ex dict.Glo.in d.cap.2.probat glos. in reg.Cancellariæ. 27. column. 4.Barth.Cassa. consi.44. numer. 2.Ioan.Staphi. de liter.gratiæ & iustitię fol.647. Auff. in Capella. Tolosa.decisi.436.quorum opinionem magis communem esse testatur Couarru.dicto.§.3. num. 7.quem vide.

Nec desunt, qui autument hanc beneficij renuntiationem inualidam esse, quando fit data scientia prioris impetrationis, ex eo quod in fraudem facta esse censeatur capit.2.de renun.in.6. Ant.de Butrio consi 1. con. 43. Sequitur Fel.i.in c.in nostra.nu. 38. de rescrip. Auff. dict.decis. 436.sed opinio hæc vera non est, nec iure fulciri potest: nam is qui renuntiat iure suo vtitur,& ideo nullam fraudem committit, sibi vel amico consulens in d. vero ca.2.fraus ex eo colligitur, quod non vt sibi consuleret,sed vt impetranti noceret,beneficio renũtiauit,alijsque non leuibus coniecturis interuenientibus. ideo merito Antoni.de Butr. opinionem falsam esse docet D. Couar. vbi supra.Quamuis Antoni. sequatur Boeri.decisi. 205. num.8. Lancelo.de attenta. cap.5. num. 10.Gamm.de authori. leg.à latere lib.10.de dispen.nu. 336. quam opinionem communem esse testatur Flam.Pari.titul.de resigna. benefi.3.p.lib.q.16. num. 35. fundamenta tamen doctissimi D. Couar.neruosissima sunt,nec auderem ab eius opinione recedere.

Ex quibus omnibus sequitur, clericum homicidam omnes beneficij sui fructus suos facere,donec per sententiam priuetur,nec eos restituere tenetur sicuti Felin.omnium diligentissime explicat in cap. de quarta.num.33. de prę scrip. Nicola.Boeri. decis. 98.num.4. Ioann.Igne. in dict. rep.§.non alias numer.14.Domi. Couarru.in.4.Decreta.2.par.capit.6.§.8.nu.7.Quidquid.in contrarium voluerint Bald. Ang. Paul.de Castro in.l. prædonis. ff. de peti.hær. & Paul.in di.l.1. C. de his quib.vt indig.Hypp.sing. 525.Anton.de Burg.in capit. ad nostram.column.11. de empti.& vendi.Rip.in.l. vltima. quæstio. 46.C.de reue.dona.

Clericus homicida pendẽte accusatione, fructus beneficij suos facit.

Notatu tamen dignũ est,quod licet clericus homicida prius acquisita beneficia retineat, donec priuetur, non tamen poterit de nouo beneficium acquirere, sine dispensatione ita videtur sentire Inno.in dict.cap.cum in nostris, vbi Anton.colum.7.censet quod per modum collationis homicida potest beneficium acquirere, non autem per viam electionis, idemque asseuerat tenere Calde. in capitul.querellam. de iure iurand.Miles.in repet.in verbo,irregularis,vesic.irregularis. vt homicida Pari.consi.36.numer. 40. volum.4.Alber. Troti.de vero, & perfecto cleri.libr.2.capit. 26. num.9.circa quod vide Martin. Nauarr.in manu. confesso. capi. 27.num.149.

Procedit quidem Inno. & communis

munis sentẽtia in casu in quo loquitur nempe in clerico, qui iam beneficium quæsitum habet, secus autem si solum haberet ius ad rem, per expectatiuam gratiam quæsitum, quia huiusmodi ius expirat, per irregularitatem contractam ex homicidio, vel alia causa, quod pingui minerua declarat Martin. Nauarr. in dicto cap. si quando. excep. 9. fol. 33.

B *Episcopus vtrũ possit dispẽsare cum homicida quo ad ordines aut beneficia.*

Dispensare. Adde quod opinio hæc intelligenda est, cum homicida voluntario, quo ad simplex beneficium obtinendum, vt tradiderunt Feli. & Socin. in dict. cap. ad audientiam. de homi. Ioã. Staph. de liter. gratiæ & iusti. fol. 78. qui secus esse existimat, quo ad beneficium curam habens animarum argum. text. in capit. 1. de fil. presb. lib. 6. Quanuis Ioann. de Ana. in cap. 2. de cleri. pug. in duello teneat hoc casu Episcopũ posse dispensare, hoc quo ad beneficia, at quoad ordinis ministerium, ad tollendum irregularitatis vitium, ex homicidio contractum, solus Romanus Pontifex dispensare poterit. ita tenuerunt Inno. Hostien Abb. Soc. num. 95. in cap. sicut dignum. §. fina. de homi. Siluest. in summ. in verbo, irregularitas. ad finem Alber. Troti. lib. 2. de vero & perfecto cleri. c. 26. Ferra. caus. 44. quorum opinionem communem esse fatetur. Villad. de irregul. capit. fin. Quæ dispensatio difficilime obtineri solet, nisi is eam impetrat, qui religiosus est, vel esse velit in aliquo mendicantium ordine, vt testatur Lud. Gomez. in tractat. de expect. numero. 88. & Ioann. Staphi. de liter. gratię. folio. 193. columna. 2. Qui etiam referunt, solere Romanum Pontificẽ cum voluntario homicida etiam publico, quo ad altaris ministerium dispẽsare, hac quidem lege, quod intra triennium minime altari ministret, & deinde extra locũ vbi homicidium commissũ fuit.

Quod locum habet etiam si homicidium fuerit casuale, quia cũ tali homicida, vt sacris ministret vel ad sacros ordines promouea tur, solus Papa dispensat, tenet Abb. in cap. continebatur. de homi. doctores vbi late Socin. nume. 95. in dict. cap. ad audientiam de homi. Regia. l. 51. tit. 6. part. 1. Episcopus vero bene dispensare poterit, cum quocunque homicida, vt in minoribus ordinibus iã susceptis possit ministrare. Ita Innocen. Hostien. Ioann. And. Cardi. & omnes in dict. cap. 2. de cleri. pugna. in duello hoc ex illo tex. colligentes, quorum opinionem magis communem esse fatetur D. Couarr. in clem. si furiosus. 2. par. §. 3. nume. 5. quæ solum procedit in homicida casuali, nõ vero in voluntario. Abb. in d. capit. 2. Anan. in cap. ad audiẽtiam vbi Felin. colum. fin. & Soci. numer. 95.

Hodie autem sacrosanctum Concilium Tridẽtinum. Sess. 14 capit. 7. de reforma. sancitum est quod is qui homicidium voluntarium commisit etiam si occultum fuerit, nullo tempore ad sacros ordines sit promouendus, nec illi aliquod ecclesiasticum beneficium conferri poterit, etiam si careat animarum cura. Si vero homicidium causale fuerit vel vim vi repellendo perpetretur, casu quo dispensatio concedenda sit, tam ad sacrorum ordi-

Cõcil. Trid. sess. 14 c. 7. de reform. interpretatur.

num & altaris ministerium, quã ad beneficia & dignitates, & ea committenda est ordinario, aut ex causa metropolitano, seu viciniori Episcopo, qui non nisi causa cognita & verificatis precibus dispensare potest. Et sic sacrosanctum concilium tollit facultatem Episcopis concessam, qua poterant dispensare, etiam cum homicida voluntario, quo ad ministerium altaris, in susceptis ordinibus, si is omnino occultus esset. ita Archi. in cap. de his 50. distin. Ancharra. in reg. peccatum colum. 3. de reg. iu. lib. 6. Federi. consi. 168. Quibus suffragatur. tex. in capi. nisi cum pridem de renun. versi. *si tamen culpa latet* quam opinionem non solũ quo ad susceptos, sed suscipiendos ordines, sequitur Ang. in summ. in verbo, homicidium. 5. quæstio. 1. eam colligens ex Abb. in cap. ex tenore, colum. 3. de tempo. ordi. quã sequitur Alphons. à Castro religione pietate & literis insignis lib. 2 de potest. leg. pœna. cap. vltim. Quanuis dom. Couarrub. (sub dubio tamen forte) asseueret cõcilij decretum illud intelligi posse, in homicidijs quę licet occulta sint, probari tamen possunt, & ea ratione nõ sunt omnino occulta, & sic innuit, in omnino occultis, quæ nullis testibus probari possunt, nec aliter quam per propriam confessionem, Episcopum posse dispensare, remaneatque in hoc ius commune in tactum. Sed quod stante Concilio Tridentino etiam in occultissimo homicidio, necessaria sit summi Pręsulis dispensatio. tenet Simon Maiolus de irregularitate. libro quinto capite. 48. numero. final. quod verius censeo.

Et vide concil. Triden. Sess. 24. cap. 6. de reformati. vbi Episcopis dispensare permittitur in foro cõscientiæ in omnibus irregularitatibus suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea quę oritur ex homicidio voluntario, & alijs deductis ad forũ contentiosum.

Erit sana homicidiũ vt Episcopus iuxta formam concilij possit dispensare quãdo non animo deliberato nec inito cõsilio, sed ex accidenti, & superuenienti casu perpetratum est, nempe ex rixa, vel inimicitia ex iniuriosis verbis contracta. ex Cardi. Caietan. egregia sent. 2. 2. quæst. 65. arti. 8. in resp. ad tertium cum his verbis inquit. Quãtum famam ad authoritatẽ dispensandi in irregularitate multum refert, quia priuilegiati quibus concessum vt dispẽsare cum irregularibus, nisi sit ex homicidio voluntario cõtracta irregularitas, possunt dispensare cum irregularibus propter homicidium casuale quãuis culpauile siue dando operam rei licitæ siue debita adhibita diligentia, siue dãdo operam rei illicitæ. Hactenus Caietanus, ex cuius verbis patet episcopum hoc constituto casu posse dispensare, & opinionem hanc tenet Dominicus Perez, in rubrica. titulo decimo tertio, *de los homicillos*, libro octauo ordinamen. 256.

Episcopus dispensare. Addequod istam opinionem Dom. quam autor hoc cap. refert & sequitur supra reproba. quę eo casu vera esse potest quãdo in primis literis impetra-

petrationis, ea clausula apposita est, quod renuntiatio lite pendente ab ipso priuando facta, cedat inutilitatem ipsius impetrantis, cuius clausulæ meminit Ioan. Staphi. de litergratiæ folio. 64. Probus in addi. ad Ioann. Monach. in dict. ca. Alma mater. quæ clausula concedi solet, post primam priuationis sententiam, non autea quod in dict. loco Stephanus testatur.

plures casus quibus homicida à pœna mortis excusatur.

D *A pœna mortis.* Adde plures alios casus, in quibus homicida à pœna mortis excusatur, quos cõgerit Ioã. Neui in Silua nup. libr. 1. fol. 18. vsque ad. 20. Felin. in ca. quærenti. vel. 2. de offi. deleg. Lucas de Pena in. l. si aparitor. C. de coartali. lib. 12. Iaſ. in. l. debitoribus. numer. 15. ff. de re iudi. Ioã. Monto. in promptuar. iur. in verbo, mors, quo loco septem casus scribit, & vide Cosm. in pragmatica sancti Galli. titulo. quomodo officium diuin. sit celeb. §. statuti in glo. incip. *Inclinet*. fol. 206 Ioann. à Villam. in. l. Diuus. nu. 104. ff. de ficca. Add. Abb. in capite. sane. de celebr. miſ. Ludou. Car. in pract. crimi. foli. 121. Anton. Gome. in tractat. delictor ca pit. 3.

Venefici.

CAPVT. XCV.

1 *Clericus veneficus qualiter iure pontificio puniatur.*

2 *Veneni, præparatio, animo occidendi contingens, an sit puniẽda morte non sequuta.*

3 *Huius criminis atrocitas quanta sit scribitur.*

CLericus qui veneno quẽquam occidit, præter id quod in pœnam homicidij, de qua supra, incidit, quia vero grauius delinquit quam simplex homicida digne post depositionem grauiori detrusione & longiori puniendus est. Plus enim est veneno hominem necare, quam gladio, vt in. l. 1. C. de male. & mathe. Vnde dicunt Butri. & Bald. in. l. Nemo C. de summa Tri. & fide catholica. quod qui veneno occidit, dicitur proditorie occidere. quod a
refert Ioann. de Ana. in cap. 1. column. 1. de homici. Et idem dicit Bald. in. l. Cum fratre. de his quibus vt indig. vt refert. idem Ana. in capit. 13. colum. in fin. de forti leg. & Decius in ca. quæ in ecclesiarum, colum. 5. num. 14. de consti. qui alia allegans infert ad statutum. Ex quo dantur aliqua specialia in occidendo veneno, quæ 2
non militant in homicida simplici, vt ibi pereos. Et cuius tam execrabilis delicti odio crederem etiam quod clericus qui venenũ emit vt daret alicui, tamen parauit, & per eum non stetit eadem pœna puniatur, ac si dedisset, iux b
ta sententiam Barth in text. ibi, in. l. 1. in fin. ff. ad. l. Pompe. de paric. cuius meminit Ioann. de Annani. in rub. de patri. qui filii occi. circa principium. & Felinus, in tractat. Quando conatus puniatur, column. 2. numer. 9. verſicu. fallit. 5. licet. Barto. ibi seuerius hoc dicat, & nõ curet an stet peremptorem veneni. vel non. quominus occidat. Quod præcipue magis locum sibi vendicat in his Hispaniæ regnis cum per. l. 7. tit. 8. part. 7. taliter emens ve-

c nenum vt homicida puniatur.
3 Nec hoc alicui videatur crudele, cum tanta sit huius facinoris nequitia: sufficit namque hominibus inter tot armorum genera natis mortem ipsam formidare, absque eo quod in ipso cibo & potu (sine quibus viuere impossibile est) mortis timor misceatur. Quid enim miserabilius est, quã vno eodemque tempore, cũ spe viuendi, & timore moriendi cibum sumere? Vnde vt tantũ scelus ex métibus hominum euellatur, nulla pœna iniuste potest statui. In vna prẽterea huius delicti specie debent iudices seuerius animaduertere, si quando forsam compertum habuerint clericum aliquem occidisse, vel occidere procurasse alterum veneno in calice propinato: neque arbitretur quispiam hoc tam nefandum scelus nusquam accidisse. d Intellexi ego & temporibus istis clericum clerico, & religiosum religioso in calice, dum sacra mysteria celebrarent miscuisse venenum, quanuis diuina misericordia, aut debilitate veneni neminem mori contigerit. Quis enim in tantum nefas committẽtes non inuehatur, qui cum ipso vitæ æternæ poculo saluberrimo, temporalem miscent interitum. qui insuper cum ipso redẽptoris sanguine precioſissimo, quo cunctorum animæ redemtæ sunt, necem corporum inuoluunt? Hoc equidem abominabile scelus pœna traditionis curiæ seculari, ex noua Ecclesiæ, aut Roma. Pontifi. declaratione puniendum dignissime censerẽ e vbi de dilectione Dei, & proximi mandatum, in quo tota lex pendet, infringitur. Et alicui vnquam indici citra ecclesiæ declarationem propter criminis enormitatem, opinio Ancharra. & Abb. de qua in cap. seq. latius tractabimus, iusta & sequenda videbitur in hoc tali facinore potius quam in aliquo alio locum habere poterit.

Proditorie occidere. Adde Alexand. consi. 145. numer. 6. libro. 7. Cudo. Car. in practica crimi. §. homicid. fol. 34. Bossi. in delictorum tracta, titul. de homici. numero. 14. pag. 202. Hypp. in rubr. de Siccar. numer. 3. Anto. Gom. in. 3. tom. capit. 3. nu. 7. qui pro hac opinione allegat Regiã. l. 16. titul. 23. par. 3. A

Ac si dedisset. Adde vt melius nostris authoris traditionem, & quod difusse nimis, doctores diuersis locis tradiderũt, perfectioris interpretationis causa duo à nobis casus sunt constituendi. B

Tẽtãs aliquẽ venẽno occidere quãdo ordinaria criminis pœna puniatur.

Primus cum quis tentauit aliũ veneno occidere, & ea ratione, venenum emit, sed non propinauit, quia forte pœnituit, vel fuit impeditus, equidem pœna extraordinaria, iudicis arbitrio plectẽdus est. Bald. consi. 443. lib. 3. Ang. in. l. 1. §. sit iniuria. ff de extraordi. crimi. Paris. consi. 167. nume. 13. libro. 4. Crem. sing. 49. Gram. decisi. 2. nu. 7. & consi. 36. nu. 19. D. Coua. in Cle. si furiosus. 2. p. relicti. n. 11. quo loco scribit, hoc casu intelligendam esse eam consuetudinem, quam toto terrarũ orbe vigere doctores testantur nempe conatum ad effectum minime productum non puniri: intelligendum quidem est, de conatu remoto, vt is non puniatur ordi-

ordinaria criminis pœna, sed extra ordinaria.

Secundus casus est, cũ quis ad actum proximũ accessit, vt quia venenum oppinauit, sed venenatus adhibitis medicamentis, mortem effugit, is ordinaria pœna animaduertendus est. Ita intelligẽdus est author noster & Doctores ab eo allegati, & D. Couarr. d. n. 11. qui tradiderũt in his atrocioribus criminibus, conãtum actui proximum, ordinaria pœna puniri, & sic interpretatur glos. in capit. 1. in verbo, ad mortem, vbi Bald. de præsum. & sentit Bosi. in dict. titu. de homi. numero. 13. & titulo. de mandato ad homicid. num. 14. & in Gallia sic receptum esse testatur Pap. libro. 23. Rhabsod. aresto. 1. & 2. Petrus Gregori. in. 3. parte syntag. iuris vniuersi lib. 26. capi. 18. numero. 18. qui multa in huius criminis detestationẽ diligentissime scribit. Ex quo colliges verba authoris nõ percepisse Petr. Foll. in practi crimina. cano. 2. part. capi. 23. numer. 3. qui passim non pro ratione, sed ad emulationem carpere conatur.

C

Puniatur. Adde textus. in. l. 3. ff. de Siccar. vbi. Aug. & Hyppo. de Marsi. & quo pacto hoc intelligendum sit explicat Gregor. in dict. l. 7. in verbo, *a sabiendas*, & Antonius Gome. libr. 3. Delictorum. capite tertio. numero. 9.

Accidisse. Adde Caro. Molin. in consuetud. Pari. 1. par. tit. 1. in princip. numero. 99. qui scribit Imperatorem Robertum vtriusque Siciliæ Regem die. 15. Augu. ann. 1313. scelestissimo mortis genere, nempe Eucharistia intoxicata, interfectum fuisse.

D

Dignissime censerem. Hodie sane quod author noster desiderauit sanctissimus Pontifex Sixtus quintus nouissima cõstitutione definiuit aduersus clericos qui venenis medicamentis potionibus, vel alijs modis abortus maturi, siue immaturi animati, siue inanimati fœtus eiectionem procurauerint, vel venena aut potiones ne mulieres concipiãt propinauerint, vel consilium præstiterint, deponendi, & degradandi sunt à iudicibus ecclesiasticis à quibus sæculari curiæ postea tradẽdi sunt, vt capitalem pœnã patiantur, aliæ etiam pœnę contra clericos & laycos dicta constitutione continentur, quam quia locus istæ exposcit. in studiorũ gratiam scribere constitui.

SANCTISS. D. N. SIXTI Diuina prouidentia. PP.V.

Contra Procurantes, Consulentes, & Consentientes quocumque modo Abortum.

CONSTITVTIO.

SIXTVS EPISCOPVS SERVVS Seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

EFFRENATAM Perditissimorũ hominũ cõtra diuinæ legis præceptũ de non occidẽdo peccandi audaciam, atq; licentiã sanctissimis legibus, variisque cõstitutionibus sæpius repressam animaduertentes cogimur nos quoque in supremo iustitiæ throno à Domino constituti, iustissima ratione suadẽte, vetera iura partim innouãdo, partim ampliando, eorũ etiã immanitatẽ pari pœna proposita coercere, qui immaturos fœtus intra materna viscera adhuc latentes crudelissime necare non verentur. Quis enim non detestetur tam execrandum facinus per quod ne dum corporum, sed quod grauius est etiam animarũ certa iactura sequitur? Quis non grauissimis supplicijs damnet illius impietatem, quianimam Dei imagine insignitam, pro qua redimenda Christus Dominus noster pretiosum sanguinem fudit, æternæ capacem beatitudinis, & ad consortium Angelorum destinatam à beata Dei visione exclusit, reparationem cœlestium sedium quantum in ipso fuit impediuit, Deo seruitium suæ creaturæ ademit? qui liberos prius vita priuauit, quam illi à natura propriam lucem accipere, aut se materni custodia corporis ab efferata sæuitia tegere potuerint? Quis non abhorreat libidinosam impiorum hominum crudelitatẽm, vel crudelem libidinem, quæ quousque processit, vt etiam venena procuret ad conceptos fœtus intra viscera extinguendos & fundendos, etiam suam prolem prius interire, quam viuere, aut si iam viuebat, occidi antequam nasci nefario scelere moliẽdo. Quis denique nõ dãnet grauissimis suplicijs illorũ scelera, qui venenis potionibus, ac maleficijs mulieribus sterilitatem inducunt, aut ne cõcipiant, neu pariant maleficis medicamẽtis impediũt? Maleficos, inquit

S. Aug. li. 1. de nupt. & cõcupi. cap. 115. Exod. 6. 23

inquit Dominus ad Moyſen, nõ patieris viuere: nimis enim impudenter cõtra Dei voluntatẽ ſe opponũt, qui, vt S. Hieronymus ait, dum natura recipit ſemen, receptum, cõfouet, confotum corporat, corporatum in membra diſtinguit, dum inter ventris angustias Dei manus ſemper operatur: idemque corporis creator & animæ eſt, impie deſpicit bonitatem figuli, id eſt Dei, qui hominem plaſmauit, fecit & voluit, ſi quidem vt S. teſtatur Ambroſius, nõ mediocrem vnus eſt Dei dare liberos propagatores generis, Diuinum donum eſt fœcunditas parientis, eodemque tempore diro hoc flagitio priuantur liberis parentes, qui generauerãt vita filij qui generati ſunt, matres coniugi, præmijs, terra quæ ab his coleretur: mundus qui ab eiſdem cognoſceretur, Eccleſiæ quæ deuotę numero plebis aucta gauderet.

S. Hier. in Epiſt. contrà Ruſinũ

S. Amb. in cõ. ſuper Lucã Euãgel. c. 1. de Zacha cõfir. Conc. To. 2. Eod. To. Conc.

VNDE Non immerito ſexta Synodo Conſtantinopolitana ſancitum eſt, vt perſonæ quæ dant abortionem ſcientia medicamenta, & quæ fœtus necantia venena accipiunt, homicidę pœnis ſubijciantur: ſed & veteri concilio Ilerdenſi cautum eſt: vt qui conceptos ex adulterio fœtus necare ſtuduerint, vel in ventribus matrum potionibus aliquibus colliſerint, ſi poſtea pœnitentes ad Eccleſiæ manſuetudinem recurrant, omni tempore vitę ſuæ fletibus & humilitati inſiſtant: ſi vero Clerici fuerint officium miniſtrandi eis recuperare non liceat, omneſque tam Eccleſiaſticę, quam profanæ leges grauibus pœnis afficiunt eos qui in vtero, matris puerperium interimi, aut ne mulieres concipiant, ſiue vt conceptos fętus eijciant, nefarie machinantur. Nos igitur poſt repreſſam eorum temeritatem qui matrimonij iura violare, & quantum in ipſis eſt vinculum indiſſolubile diſoluere præſumunt, quiue turpioribus quibuſdam inceſtis ſe inquinare non erubeſcunt, hoc quoque malum, quantum viribus nobis à Domino traditis cõtendere poſſumus, noſtris potiſſimum temporibus exterminare volentes. Omnes & quoſcunque tam viros quam mulieres cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, ac conditionis, etiam Clericos ſęculares, vel cuiuſuis ordinis regulares, quauis dignitate & præeminentia Eccleſiaſtica, vel mundana fulgentes, qui de cętero per ſe, aut interpoſitas perſonas abortus, ſeu fœtus immaturi tam animati quam etiam inanimati, formati, vel informis eiectionem procurauerint percuſſionibus, venenis, medicamentis, potionibus, oneribus, laboribuſque mulieri prægnanti impoſitis, ac alijs etiam incognitis vel maxime exquiſitis rationibus, ita vt re ipſa abortus inde ſecutus fuerit, ac etiam prægnantes ipſas mulieres, quę ſcienter præmiſſa fecerint, pœnas tam diuino quam humano iure, ac tam per canonicas ſanctiones, & Apoſtolicas conſtitutiones, quã ciuilia iura aduerſus veros homicidas, qui homicidium voluntarium actu & re ipſa patrauerint, propoſitas & inflictas (quorum omnium tenores his noſtris literis pro expreſsis, & ad verbum

insertis habemus) eo ipso incurrere hac nostra perpetuo valitura constitutione statuimus & ordinamus, ipsasque pœnas leges & constitutiones ad casus præfatos extendimus. Eos vero qui Clerici fuerint omni priuilegio clericali, officijs, dignitatibus, & beneficijs Ecclesiasticis, quæ sic vacatura nostrę & Sedis Apostolicæ dispositioni perpetuo reseruamus, ipso facto priuamus, & in futurum inhabiles ad ea suscipienda decernimus, adeò vt illi qui hoc delictum commiserint, non secus atque ij qui sua voluntate homicidium perpetrauerint iuxta Conc. Tridentini decreta, etiam si crimen id nec ordine iudiciario probatum, nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, ad sacros ordines promoueri, aut in susceptis ordinibus ministrare nullo modo possint, nec illis aliqua Ecclesiastica beneficia, etiam si curam non habeant animarum, conferri liceat, sed omni ordine ac beneficio & officio perpetuo careant, nec non & illos qui clerici non fuerint, & talia perpetrauerint, non solum pœnas incurrere supra narratas, sed etiam inhabiles ad ordines, & alia prædicta decernimus & declaramus. Volentes quod hi qui foro Ecclesiastico subiecti, vt prefertur, deliquisse comperti fuerint, per iudicem Ecclesiasticum depositi & degradati, curiæ & potestati sæculari tradantur, quæ de his illud capiat supplicium quod contra laicos vere homicidas per diuinas leges, ac ciuilia iura est dispositum. Præterea eisdem pœnis teneri omnino statuimus eos qui sterilitatis potiones ac venena mulieribus propinauerint, & quominus fœtum concipiant impedimentum præstiterint ac ea facienda & exequenda curauerint, siue quocunque modo in his consuluerint, ac mulieres ipsas, quæ eadem pocula sponte ac sciéter sumpserint. Quo circa mãdamus vniuersis & singulis Iudicibus ordinarijs, & delegatis, tam Ecclesiasticis, quam sæcularibus quibus contra criminum reos etiam quo ad causas huiusmodi de iure vel ratione delicti, aut personarum legitime competet iurisdictio, ita tamen vt inter eos pręuentionis locus sit, vt in his delictis quæ vt plurimum in occulto perpetrantur, contra quoscunque non solum per accusationem & delationem, verum etiam per inquisitionem, ac simplicem denuntiationem procedant ac ad illa probanda testes alias de iure inhabiles, eorundem tamen Iudicium arbitrio habita ratione personarum, causarum & qualitatum illarum, ac circũstantiarum quarumcunque admittant, ac in eos qui culpabiles fuerint, prout per nos sancitum est, demum animaduertant.

C. si aliquis de homicid. volunt. vel causali.

INSVPER Vt immanissimi huius delicti grauitate non solum temporalibus, verum etiam spiritualibus pœnis prospiciamus, ac prouideamus, omnes & singulos cuiuscunque status, gradus, ordinis, vel conditionis existentes, tam laicos quam clericos sæculares & cuiuscunque ordinis regulares, nec non mulieres sæculares, vel quęcumque ordinem professas, qui vel quæ vel vti principalis, vel vt sociæ consciæue

cięue ad tale facinus committendum opem, concilium, fauorem, potionem, vel alia cuiuſcunque generis medicamenta ſcienter derint, ac etiam ſcribendo literas priuatas vel apochas, vel alias verbis aut ſignis iuuerint, aut conſuluerint (vltra ſupradictas pœnas) ipſo facto, nunc prout ex tunc excommunicamus, & pro excommunicatos declaramus. Decernentes ac declarãtes, quod per quæcunque Iubilea, & Indulgentias per nos & ſucceſſores noſtros etiam anno Iubilei, aut alio quouis tempore etiam Cruciatæ ſanctę Iubilei vel quouis alio titulo conceſſas & concedendas, nec non per quaſcunque literas Apoſtolicas quibuſuis Principibus, ſeu ad eorum inſtantiam per nos & ſucceſſores noſtros pariter conceſſas & concedendas, ac etiam vigore priuilegiorum maremagnum, vel alias quomolibet nuncupatorum quibuſuis Congregationibus Regularium, aut Epiſcopis vigore Concilij Tridentini, vel alias per nos & prædeceſſores noſtros quomodocumque conceſſorum, vel in futurum concedendorum, nec perſonę ſicut præfetur delinquentes & excommunicatę præterquam in mortis articulo, abſolui valeant, nec cum ijs clericis qui huiuſmodi delicta perpetrauerint, etiam ſi eorum crimen occultum fuerit ſuper irregularitate præmiſſorum occaſione contracta nec per locorum ordinarios, nec per alios quamuis authoritate fungentes quam per nos & per Rom. Pont. noſtros ſucceſſores, & tunc non niſi vrgentiſſimis de cauſis diſpenſari poſſit.

Ac tam abſoluendi quam diſpenſandi facultatem huiuſmodi etiã quoad forum cõſcientiæ in caſibus ſuperius expreſsis nobis & ſucceſſoribus noſtris duntaxat reſeruamus: Statuentes ſic in præmiſsis vniuerſis & ſingulis per quoſcunque Iudices ordinarios & delegatos etiam causarum Pal. Apoſtolici Auditores, & S. R. E. Cardinales ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & authoritate, in quauis cauſa, & inſtantia iudicari & diffiniri debere. Irritũque & inane quicquid ſecus ſuper his à quo quam quauis authoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, aut alijs legibus aliter forſam circa præmiſſa diſponentibus, aut in caſibus præfatis diſtinguentibus, ceteriſque contrarijs quibuſcunque. Volumus autem vt præſentium literarum exemplis etiam impreſsis manu Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem fides in iudicio & extra adhibeatur, quæ originalibus literis exhibitis adhiberetur. Quodque eadem ad valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, & in acie Campiſloræ de more publicatæ & affixæ, dimiſsis inibe earũ exẽplis poſt quindecim dierum ſpatium à die huiuſce publicationis numerandos, quęcunque afficiant, ac ſi vnicuique forent intimatæ, cum non ſit veriſimile quẽquam ea poſſe ignorare, quæ palam ac publice fuerint euulgata. Nulli ergo omnino hominum li-

ceat hanc paginam noſtræ cõſtitutionis, ſtatutorum, ordinationis, extenſionis, decretorum, declarationum, voluntatum, & mãdati infringere, aut ei auſu temerario contraire. Si quis autem ſecus id attentare præſumpſerit, indignationẽ omnipotẽtis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Dat. Romæ in monte Quirinali Anno Incarnationis Dominicæ, Milleſimo quingenteſimo octuageſimo octauo. Quarto Cal. Nouenbris. Pontificatus noſtri anno quarto.

Quæ ſane egregia cõſtitutio moderata & limitata fuit à ſanctiſsimo Gregorio decimo tertio cuius conſtitutionis tenor talis eſt.

S. D. N. D. GREGORII DIuina prouidentia Papæ XIIII.

Cõſtitutio moderatoria Bullæ feli. rec. Sixti P. P. V. contra Abortum quouis modo procurantes.

GREGORIVS EPISCOPVS SERuus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

SEDES Apoſtolica pia mater aſſidui ſentiẽs ponderis ſibi incumbentis in procuranda ſalute animarum, pretioſo Chriſti Domini ſanguine redemptarum, grauitatem, & magnitudinem, in re tanti momenti, vt par eſt, magis in dies ſolicita, eundemque optimũ finem ſemper ante oculos propoſitum habens, nihil vnquam intẽtatum prætermittit eorum, quæ ad fidelium animas in viam ſalutis dirigendas iudicat pertinere. Quare nemini mirum videri debet, ſi interdum quidem contumaciũ fidelium audaciam pœnarum ſeueritate deterret. Rurſus eiſdem, ſi ad cor redire velint, & peccati veniam humiliter expoſcere, maternum aperit ſinum viãque ad pœnitentiam eis ſternit faciliorem, ac manſuetudine congrua rigorem temperat, prout in Domino conſpicit ſalubriter expedire. Dudum ſi quidem fel. rec. Sixtus Papa. V. prædeceſſor noſter, iuſtitiæ zelo accenſus, contra procurantes abortum fœtus, tam animati, quam inanimis, eiuſque grauiſsimi ſcẽleris participes, & adiutores, nec non contra eos, qui mulierum fœcunditatem impedirent, & ſterilitatis potiones, ſeu venena præberẽt, conſtitutionem edidit, ſub dat. iiij. Kal.

Ka. Nouembris, Pontificatus sui anno tertio, per quam vltra diuersas spirituales, & temporales pœnas, etiam inter alia excommunicationis sententiam contra eos promulgauit, sibique & successoribus suis tantum absoluendi facultatem reseruauit, prout in eadem constitutione plenius continetur. Cum igitur postmodum experientia docuerit, ex remedio huiusmodi non eam, quæ sperabatur, vtilitatem & fructum proueniſſe, verum potius multis Sathanæ malitiæ ad peccandum inductis, difficilio ri ob soli Sedi Apostolicæ reseruatam absoluendi facultatem, reddito ad pœnitentiam aditu, eos, à nefarijs huiusmodi flagicijs perpetrandis, non solum nō retraxiſſe, sed etiam plurimorum sacrilegiorum, grauissimorumquè peccatorum, & scelerum occasionem dediſſe. Nos igitur animaduertentes gladium Ecclesiasticæ disciplinæ, præsertim quoad censuras, & pœnas spirituales, ita exercendum esse, vt ad medicinam tendat, non ad perniciem animarum, verumque Pastorem, cuius vicies in Terris gerimus, quantum (diuina eius gratia adiutrice) possumus, imitari volentes, qui venit animas hominum saluare, non perdere, neminique, quantumcunque grauiter, & enormiter deliquerit, viam salutis præcluſit, quin potius ad eam assequendam copioſe remedia adhibuit, ac nobis reliquit, & simul vtilius censentes, vbi nec de homicidio, nec de animato fœtu agitur, pœnas non imponere duriores ijs, quæ per sacros Canones, & leges profanas sunt inflictæ. Habita super hoc cum Venerabilibus fratribus nostris. S.R.E. Cardinalibus super negocijs, & consultationi bus Episcoporum, deputatis ma tura deliberatione, de eorum consilio, constitutionem prædictam sic duximus moderandam, vt a peccato, & excommu nicatione contra personas ibi ex pressas lata, tam quoad eos, qui hactenus deliquerunt, quam quo ad illos, qui post nostram constitutionem in eisdem casibus deliquerint, quilibet presby ter, tam sęcularis, quam cuiusuis ordinis regularis ad Christi fideliū confessiones audiendas per loci Ordinarium approbatus, plenam & liberam in foro conscientiæ tantum absoluendi habeat facul tatem, eandem prorsus, quam idem Sixtus prædecessor sibi, ac suis successoribus reseruauit. Quo vero ad pœnas procurantium abortum fœtus in animis aut exibentium mulieribus, vel sumentium venena sterilitatis, aut quocunque modo auxilium vel consilium eis dantium, in prędicta constitutione contentas, constitutionem prędatam in ea parte, vbi de his agit, ad termi nos iuris communis, ac sacrorū Canonum, & Concilij Tridenti ni dispositionem, authoritate Apostolica tenore prędentium, tā quoad præterita, quam quoad fu tura, perpetuo reducimus, perinde ac si eadem constitutio in huiusmodi parte nunquam emanasset. Non obstantibus eadem prædecessoris nostri constitutio

ne, quam

ne, quam quod rel. qua omnia, præter contenta in hac noſtra cõ ſtitutione in ſuo robore omnino permanere volumus, cæteriſque contrarijs quibuſcunque. Volumus autem, vt præſentium tranſumptis, Notarij publici manu ſubſcriptis, & ſigillo Prælati Eccleſiaſtici munitis eadem prorſus fides habeatur in iudicio, & extra illud, quæ eiſdem originalibus haberetur exhibitis vel oſtenſis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrarum moderationis, reductionis, & voluntatum infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit indignationẽ Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurũ. Datũ Romæ in Monte Quirinali. anno incarnationis Dominicæ, Milleſimo quingenteſimo nonageſimo primo, prid. Kal. Iunij Pontificatus Noſtri Anno primo.

Parricidique.

CAPVT. XCVI.

1 *Clerici parricidium vel aliud enorme homicidium perpetrantes, cui pœna ſint obnoxij.*
2 *Refertur caſus memorabilis qui contigit ciuitate Hiſpalẽ. anno Domini.* 1539. *menſe Iuli.*
3 *Petri Rebuffi opinio quædam cõfutatur.*

1 2 PArricidium committẽtes, a vel aliás homicidium enormeperpetrãtes, vt ſi Epiſcopũ vel presbyterum occiderent, concludit Abb. in cap. At ſi clerici in prin. de iudi. colu. antepe. ſ oſt Petrum de Ancha. in quadã diſputatione ſua, & in repeti. regulæ, ea quæ. 19. quæſt. de regu. iuris. & in conſilio. 158. Ex narratis in facto. colum. 2. debere deponi & tradi ſtatim curię ſæculari, nõ expectata incorrigibilitate, b & tradi etiam Abb. in capite. Cum non ab homine. column. 7. de iudi. & ibi etiam Bald. Idem Abb. in capite. 1. in fin. de homi. & in capite. Nouimus. de verb. ſignifi. & Barb. d. in conſi. 65. column. 3. lib. 1. Et Feli. in capit. 1. in. 16. col. de conſt. vbi in ſimili plura adducit. Idem Felin. in capi. inquiſitionis. colu. 2. in princip. de accuſa. & iſta opinio videtur haberemagnam æquitatem, vt delicta puniantur debita pœna, vt dicit Decius in dict. capit. Atſi clerici. in col. 23. verſic. Et prædicta. qui dicit vidiſſe illam ſeruari Florentiæ per vnum commiſſarium. Et vide Angelum in tractat. maleficiorũ, in parte, & ibi, caput à ſpatulis amputetur. 12. column. dicẽtem notandam eſſe ſententiam Ancharra. quia de facto vidit eã ſeruari in raptore adulterante quandam mulierem. Et vidĕ ibi Auguſtinum in additionibus aſſerentem, quod ſtringunt rationes Ancharra. & Abb. & quod ita aliàs practicauit, quia multi doctores moderni illam partem tenent, & aliàs fuit cum doctoribus iuriſ Canonici in maxima diſputatione, qui ſemper volunt defendere clericos. Et vide Floren. in. 3. parte. titu. 27. capi. 4. in col. fin. in fin. qui refert. temporibus ſuis Papam Martinum tradidiſſe

curiæ

curiæ sæculari sacerdotem quendam degradatum, qui interfecerat Sacristam sancti Petri, vt rapere posset bona Sacristiæ, qui fuit occisus per iudicem sæcularem, quanuis iurisperiti consuluerunt non esse tradendum curiæ propter tale delictum. Et vide Guliel. Benedicti. in.3. parte repeti.capi.Rainutius de testam. in quęst. de homicidio. vbi dictam.opin.Petri de Ancharr.late examinat in casu occurrenti cõtra quendam clericum presbyterum, qui commisit qualificatum homicidium,& in pen.colum.illius,quæst.dicit, quod dicta opinio,per ea,quæ ipse refert, remaneret communior,& quod quanuis non esset communior,videretur magis tenenda quam alia, ex eo quod fulcitur testibus, & rationibus euidentibus, quę quidẽ opinio in casu illo ita fuit seruata. Nam ille presbyter fuit actualiter degradatus & traditus curię sæculari, vt constat ex processu ibi ante quæstionem in summa relato. Et ego etiam audiui à fidedigno. doctore Parisien. vidisse cũm anno Domini. 1530. Episcopum Parisiensem Franciscum Pócher degradasse quendam sacerdotem ad valuas ecclesiæ maioris Parisiensis, & tradidisse eũ curiæ sæculari, quem susceptum iudex sæcularis damnauit primo ad pœnam abscisionis manusante ianuam collegij Eduensis, & demum vt viuus combureretur in platea sancti Ioannis Engreua, prout factum fuit ipso vidente. Quam pęnam passus est,eo quod occiderat animo depredandi rectorem cuiusdam opidi non longe distantis,habitantem in dicto collegio Eduensi,cuius ille famulus fuerat,& vices in parochia gerebat.Et vide Arnaldum Alber. in cap.Quoniam de hæret. lib.6. colum.124.qui postquam retulit hanc opinionem, & eius fundamẽta per sex colum. præcedentes dicit, quod attenta malignitate modernorum temporũ in quibus clerici,& omne genus hominum procliue est ad malum,non esset ponere eosin cęlum,seruare istam opinionem in practica, & in hoc consuleretur pacifico statui Reipub.& multi effrenati clerici à malis retraherentur.Ethæc opinio practica fuit,anno. 1536. in mense Iulio, in celebri illa ciuitate Hispalens. per Reuerend. Cardin.Archiepisc. illius iudicẽ à sede Apostolica delegatum cõtra quatuor religiosos monasterij ordinis sancti Augustini ipsius ciuitatis,qui diabolica suggestione decepti fratrem Ioannem *de las casas* in sacra Theologia magistrum prouincialem suum occiderunt, qui omnes publice degradati statim traditi fuerunt curiæ sęculari,& furca suspẽsi,quorum vnus vocabatur frater Alfõsus de *Badajoz*, qui erat prior illius monasterij,alius frater Rodericus *de la Rocha*, & alij duo fratres Andreas *de la Cruz*, & frater Ioannes Piloto, qui eodem die (quia cum magno cordis dolore seipsos accusantes, post damnationis sententiam delictum fuerunt confessi publice) è furca depositi. Postea vero,cum maximo honore associantibus fratribus omnium ordinum in propriomonasterio sepulti sunt. Qui autem tanquam iurisperiti fuerunt ad determinationem causæ vocati,

& quo-

corrigibilitate, aut in casibus expressis in iure, à qua communi opinione dicit non esse recedendum in iudicando, & cõsulendo, quem vide per. 16. colu. sequentes, vbi refert plura fundamenta huius communis opinionis, & tandem respondet ad ea, quæ adduxerat pro opinione contraria. Mihi vero (saluo semper meliori iudicio) videtur quod si in aliquibus casibus ob immanitatem criminis, & magnum scandalum populi inde sequutum visum fuerit iudicibus delegatis vel ordinarijs sequendam opi. Anchar. & Abb. quod hoc solum posset habere locum in clericis primæ tonsuræ, tantum sic enormia homicidia perpetrantibus. cum illi non possint sic appellari Christi Domini, illisque beneficium (ne per secularem puniantur iudicem) magis ab Ecclesia, quam à iure diuino concessum videatur. Quorum numerus vltra mentem Ecclesiæ tantum excreuit, & quorum malitia tanta est, vt grauiora semper fere audatius, & frequentius ab illis, quam ab alijs perpetrentur. In cuius meę opinionis confirmationem possem alia nõ impertinenter referre, quę collegit Hispanus noster Ioannes Lupi. in tracta. de libertate ecclesiastica, in. 2. par. q. 5. quę tamen transcribere nolo, cum volentibus ea legere facilitas adsit. In alijs vero sacri ordinis clericis, sacerdotibus maxime communem opinionem sequendam censeo, tametsi iustum iudicare quod hodie per concilium, aut per Roma. Ponti fi. aliqui grauissimi excessus annotarentur, in quibus clericus etiam sacerdos post degradationẽ traderetur curiæ seculari, vt saltẽ timore pœnæ aliquorum clericorum insolentia temperaretur. Et aduerte, quod Petrus Rebuff. in tracta. de pacificis possessoribus in pagina. 48. videtur extendere text. in capit. 1. de homi. in. 6. dũ imponit pœnam priuationis beneficiorum ipso iure mandantibus alios interficere per assassinos, ad illos, qui interficiunt parentes vel alterum eorum, seu fratres, aut clericum, vt tales etiam ipso iure sint priuati beneficijs. Pro quo allegat Felin. in cap. Inquisitionis. de accusatio. & And. in cons. 63. quanuis ibi Ana. nihil de priuatione beneficiorum scripserit: saluo tamen meliori iudicio ego credo, quod hæc opinio non sit vera, quia nõ sufficit Doctorum authoritas ad iudicandã priuationem beneficiorum ipso iure propter quancunque grauitatem delictorum: hoc est enim conditoris canonum, non doctorum scribentium. Nec sufficit, quod Fel. adducit, quia licet sint plures Doctores asserẽtes, quod clericus committens delictũ qualificatum possit tradi curię seculari, non seruata forma cap. cum non ab homine, vt ego supra latius scripsi. non sequitur per hoc quod talia delicta qualificata inducant priuationem beneficiorũ ipso iure, cum hoc Doctores nõ dicant, nec ad hoc sufficeret eorum authoritas.

A *Nota inhuius criminis detestationem.*

PArricidium committẽtes. Vide multa, quæ circa huius criminis grauitatem & punitionem elegantissime scribit Doct. Couarrub. in Clement. si furiosus. 2. parte. in initio,

tio. numer.12.de homicidio,Petrus. Gregor.3.par. Syntagma.libro.26.cap. 24. De quo eleganter Plato.9.de legibus, inquit. *Si possibile esset sæpius aliquem mori iustissimã esset sæpius parricidam interfici.* Et Solõ, quod neminem commissurum tam graue scelus existimasset nihil de eo decreuit; vt Cicero pro Roscio Amerino refert.

B *Non expectata incorrigibilitate.* Adde Alciat.in cap.cum non ab homine.num.22.de iudi.qui opinionem istam sæpissime in practica receptam fuisse testatur eam quæ communem esse fatetur Ludo.Carr.in practi.crimi.fol.240. nume.5. secundum nouissimam æditionem D. Episco. Couarru. lib.2. var.resoluti.capit.20.num. 7.quanuis ipse authorem nostrũ sequutus in hoc cap. versic. *mihi vero.*contrariam opinionem amplectitur,quam appellat communem Petrus Plaça,lib.1. epito. de licto.cap.23. num.43. cui suffragatur tex.in cap. cum ab homine,qui in principio docet, in omni crimine,quantuncunque graui secularem iudicem, non posse clericos punire, eos tamen esse deponendos, & si incorrigibiles fuerint curiæ seculari tradendos fore.Ecce Romani Pontificis apertissimum testimoniũ, ex quo manifeste constat,quod etiam ob enorme crimen, nisi accesserit pertinatia traditio fieri non debet,& opinionem istam verioré & magis consentaneam pietati Christianæ testatur post.huius operis secundam editionem insignis Marti.Nauar.consi.17. tit. de priuileg. vbi tacitis confirmat rationibus contrarium diluens. Circa quam disputationem vide late Gregori.in.l.61.in verbo,*Homicidio*, tit.6.part. 2. Ferdinand. Mencha.de testamen.§.22.fol.75.

Per assassinos alios interfici mãdãtes.

CAPVT. XCVI.

1 *Clericus,huius criminis reus qua pœna afficiatur.*
2 *In hoc assassinatus crimine propter criminis grauitatẽ indicia, & argumenta sufficere cõstat.*
3 *Testium dicta lite non contestata & etiam parte absente recipi possunt.*
4 *Clericus assassinus nulla degradatione præcedente, per secularẽ iudicem potest puniri.*
5 *Pœna text.in cap.1. de homi.lib.6 an in interfectoribus, seu percussoribus locum habeat.*
6 *Pœna etiam dict.capi.1.an locũ habeat contra mandantem,etiã si mors sequuta non fuerit.*

Clesiastica persona aliquem Christianorũ faciẽs interfici per assassinos, vel mandans, vel eos receptãs,vel defẽdens,seu occultans incurrit ipso facto sententiam excommunicationis & depositionis à dignitate, honore, ordine officio, & beneficio, & beneficia possunt alijs libere per collatores conferri, vt in capite primo,de homi~~cid~~. in sexto. Et habet vnum speciale hoc delictũ,vt probari possit probabilibus argumẽtis,vt ibi, vbi vide Phi.in.11.not.tenẽtẽ quod in 1 2 3

isto casu ratione periculi valeret testes recepti lite non contestata a etiam parte absente & non citata: quia text. ibi non dicit testibus, sed probabilibus argumentis. Item aliud quod clericus assassinus potest puniri per secularem, sine eo quod præcedat degradatio b secundum Lapum in dict. cap. 1. & Domi. ibi. in fi. quia ipso iure videntur degradati: & videtur data vnicuique potestas ipsos capiendi, & per ius videntur spoliati omni priuilegio clericali, vt per Docto. ibi. Et prædictam conclusionem Dominici refert & sequitur Barba. in ca. At si clerici. de iudi. in colum. 32. nu. 129. refert etiam Hyppoli. in practi. criminali. in. §. Examinanda. in colum. 3. Et hoc etiam tenent plures doctores relati in decisionibus Nicolai Boerij in quæstio. 69. in nu. 18. & vide Ioan. Lup. in tract. de libertate ecclesiastica. in quæstio. 9. vbi dicit quod datur à iure quædam degradatio quę habetur loco realis, videlicet in dicto capit. 1. de homi. vbi clericus delinquens vt supra, à iure & à concilio habetur pro realiter degradato, vt possit capi & puniri per secularem, de quo vide latius Arnal. Alber. in ca. Quoniam. de hæreti. lib. 6. in colum. 147. versi. 8. & vltimo fallit. cum. 11. colum. sequentib. qui primo adducit quinque fundamenta contra cõmunem intellectum doct. ad dict. capite. 1. qui habet quod clerici delinquentes in hoc delicto sunt ipso facto degradati, adeò vt iudices seculares possint procedere contra eos, sicut contra laicos. Et postea bene corroborat hanc communem conclusionem, & respondet ad fundamenta in contrarium adducta. Et nota vnum quod ipse dicit in proposito, quod pœna illius textu. non videtur habere locum in interficiente c sed in mandante, & quod forte multi in hoc errarent allegat Aret. in hoc sic ponderantem in consi. 165. incip. Sicut Ioãnes. dicit, column. 11. versi. Tertio allegant. Aduerte præterea quod pœna illius text. in dict. capi. 1. habet locum contra mandantem, etiam si mors non sit secuta d vt probant aperte verba illius, dum dicit quanquam mors ex hoc forsitan non sequatur, quod videtur esse speciale in hoc delicto, vt voluit Augu. in additio. ad Ange. in parte. Et Sempronium Rodulphi. in. 4. additione: quia alias mandatarius non puniretur pœna ordinaria maleficio non secuto: nisi dicamus secundum eũ post Ioan. And. in regula, in pœnis. de regu. iuris. in. 6. quod quo ad pœnas de quibus in dicto ca. primo. facta mandato delictũ est perfectũ, & ideo nimirũ si puniatur pœna ordinaria, ac si delictũ esset consummatum q̃ etiam videtur sequi Philip. in dict. cap. 1. in colu. penul. in versi. in glo. & per prædictũ tex. videtur reprobari de iure canonico opinio Dini. & Ange. in. l. Item apud. §. Si curauerit. ff. de iniur. dum dicunt quod in assassinamento si do pecuniã alicui vt aliquem occidat, homicidio non sequuto non punitur mandans quam decisionem refert. August. vbi supra, & dicit eos verum dicere, quod mandans non punitur de homicido, sed pœna extraordinaria demandato.

a

b

c

d

Lite

A *In crimine assassini lite nõ cõtestata procedit.*

Lite non contestata. Adde Feli. in capite. quoniam frequenter. pen. col. vt lite non contest. Hyppo. in practic. §. diligenter, & in. l. de vno quoque casu. 50. ff. de re iudic. Gramm. consil. 40. Carr. in practic. crimin. fol. 140. Petr. Fol. in practic. in parte, & si confitebuntur numero. 44. pag. 345. licet ab hac opinione discedat Felin. in capite. in nomine Domini. 5. limi. de testib. Grã. voto. 11. Ipse vero teneo primam opinionem authorem sequutus, quę ea ratione fulcitur, quia iuxta communem nostrorum traditionem, assassinatus crimen læsæ maiestatis celeri equiparatur, vt tradit late Hypp. consi. 19. vo. 2. Tho. Gramm. voto. 9. At in læsæ maiestatis crimine, testes adhuc lite non contestata fidem faciunt, vt tradit Hyppo. in dict. l. de vno quoque Felin. & Carr. in locis nouissime allegatis. Sunt quidem multa specialia in hoc crimine propter ipsius atrocitatem statuta, vt inquit Bossi. in practica crimin. titulo. de mãdato ad homicidium, nume. 46. vbi allegans authorem nostrum dicit, non gustasse perfecte materiam, quę forte nostris annotationibus elucidabitur.

B *Præcedat degradatio.* Adde Hyppol. in. l. vni. numero. 107. C. de rap. virgin. Ioan. Igne. in. l. necessarios. §. non alias numero. 448. columna. 3. folio. 177. ff. ad Syllã. Nicol. Euerard. in locis legalibus folio. 264. Thom. Gramma. voto 8. & 11. Carr. in practica. folio. 139. numero. 24. Bartholom. Cassa. in commentar. in consuetudi. Burg. rubric. 1. §. in gloss. *Silnagrace*, numer. 50. Antoni. Capicc. decisio. Neapolita. 155. numero. 26. quam opinionem communem esse testatur Stepha Auffe. in Clementin. 1. de offic. ordina. regula. 1. fallen. 18. D. Episcopus Couarrub. lib. 2. vari. resolu. cap. 20. num. 10. Cap. Neapolita. decisio. 112. nume. 21. Remig. Goni. in tract. de immu. Eccleſiar. fallen. 15. num. 10.

Clericus assassinus vt possit puniri à iudice seculari primus debet ab eccl. sia stico declarari assassinũ cõmisisse.

Notabis tamen vtiliter, quod ad hoc vt iuste assassinus clericus à iudice seculari puniri possit, requiritur sententia declaratoria, qua iudex pronunciet, ipsum esse assassinum ista est communis opinio teste Carr. in practi. crimin. foli. 289. numero. 11. capite dict. decisione. 112. numer. 2. Plaça libro. 1. Epitom. delict. capite. 19. nume. 27. Qua declaratione facta non requiritur alia sententia, qua imponatur pœna text. in capit. 1. de homicid. lib. 6. sed statim illas incurrit, ita frequentiori doctorum suffragio receptum est, vt scribit Alexand. consi. 166. numero. 5. libr. 7. Et declaratio hæc ad iudicem ecclesiasticum spectat, vt scribit Iul. Clar. li. 5. recep. senten. §. fin. quæst. 36. versic. sed quæro. quanuis apud suos hoc nõ seruetur, & contrarium obseruat Neapolitanum consilium, vt fatetur capite. decisio. 155. nume. 25. Gramma. voto. 8. num. 11.

C *In interficiente.* Adde quodhãc opinionem Aretin. sequutus, tenuit Alberti in capit. 1. de hæretic. libr. 6. quæstione. 11. ad finem. Sed contrariam opinionem, imo quod dictæ constitutionis pœnæ percussorem vel interfectorem comprehendant, perspecta legis ratione. tenẽt Ang. in tractat. maleficior. in parte Sem

pronium mandatorem in principio Ang.in.l.1.C.de sepul. viola. Capi.decisio.155.Paris de Puteo in tracta.sindi.in verb.inquisitio Thom.Gramma. voto.9.in fine D.Couarrub.lib.2.variar.resolu. capitulo.20.numer.10. quem vide pro istius cõtrouersiæ opinionis resolutione.

D *Non sit sequuta.* Adde Ang.consil.14.Bartho. Cassan. in consuetud Burgund.rub.1 §.videndum, numero.7.Ioann.Andr.in reg.in pœnis de regul.iur.libro.6. Tho. Gramma.dict.voto.9.vbi Matth. de Afflict.in constitu.Neapolita. libr.1.rubric.14.numero.16.idem fatetur Capi.decisio.155.& hanc fatetur communem esse sententiam Remigi.de Goni.de immuni.Ecclesiar. fol.143. Iuli. Clarius lib.5.recep.sentent.§. assassinum versicu.scias etiam.eandem opinionem amplectitur Carr.in practic.crimin.rubr.de homi.§.2.numero.12.&.§.5. numero.8. Licet Ang.dict.consilio.14.& in.l. ité apud Labeoné.§.si curauit.ff. de iniur. Existimet pium esse quod iudex pœnam ordinariam in mitiorem commutet.

Sed quia diffuse nimis (ne dicam confusse, à nostratibus articulus iste disputatur,) pro perfectiori declaratione, tres casus à nobis constituendi sunt. Primus in casu textus in dicto capit.1. de homi.libro.6.nempe in proprio crimine assassini, cum tractatur pecunia data, vel promissa, de occidendo homine Christiano, per ministerium alicuius infidelis, exgente assassiorum. Erant quidé assassini populi quidam ex Syria, qui ita à pueritia instrueban tur, vt Regis inimicos, aut domini sui cui obtemporabãt, eius mandato in cautos percutiebant aut occidebant, ita testatur Volaterran.libro.11. capitulo de sectis Syriæ D. Couarrub. libro.2. variar.resolutio.capitulo.20.numero.10. & quanuis de assassinis multi multa tradiderint, qui tamen ij fuerint, & vnde originem traxerint Paulus Aemylius Veronensis libro quinto de rebus gestis Francorum in Ludoui.Iuni.& in.lib.7.in D.Ludo.vita dilucide & egregie explicauit asserens, quod ideo Assassini appellabantur quia princeps, qui illorum factionis ab illis eligebatur Arsaci da diceretur & videndus est etiá Polid.Virgi lib.16.Historia, Ang. quidem hoc casu, punitur mandans homicidum, etiam affectu non secuto atque punitur cognatus pœna mortis ordinaria ex dicto capit.1.vbi Frãcus D. Couarrub.in dict.Clemẽti.si furiosus.2 part.in initio.nume.9.qui egregie scribit hoc non tãtum esse cognatum, quantum delictum consummatum, ex mandantis latere, cum per eum nõ steterit quin homicidium sequatur Iacob. Menochius de arbitri iudicis, quæstio. libro.2.centur.4.casu.360.numero.41. Petrus Plaça libro primo epitom.delictorum capitulo 10. num.9.

Qui fuerũt Assassini explicatur

Secundus casus quando loquimur de assassino ex communi & frequentissima interpretatione, qua intelligimus assassinum, qui pecunia accepta, vel promissa, aliquem occiderit, iste igitur assassinus siue Christianus, siue infidelis, si ad actum occidendi deuenerit, & conatum omnem adhibuerit, itaque quod per

eum

eum nõ steterint, quin occiderit pœna ordinaria punitur ex decisione tex. in dict. cap. 1. ita scribit vltra alios Mat. de Afflict. in consti. Neapoli. lib. 1. rub. 12. numer. 16. And. Tiraquell. in tractatu. de pen. legum causa. 37. num. 4. Cassane. in consuetud, Burg. rub. 1. § videndum. n. 7. qui asserit hoc vidisse obseruari Mediol. & aliquãdo obseruatum fuisse in consilio. Neap. fatetur Gramma. voto. 9.

Tertius casus, quando is mandans tentauit mãdatarium, vt pecuniam acciperet & occideret, & mandatarius recusauit, hoc casu solum mandans punitur extra ordinaria pęna, cum talis conatus remotus sit ab ipso effectu. Hæc est communis sententia, vt constat ex Doctorum traditionibus quos supra allegauimus.

In criminalibus capitalibusque causis accusatores, aduocati, procuratores, testes cõtra reos in secularibus tribunalibus stetere runt.

CAPVT. XCVIII.

Quod noue aditũ est, lateque eo interpretatur Bonifacij Octaui egregia constitutio, quæ secunda est tit. de hom. lib. 6.

1 *Clerici criminales causas agitare prohibentur.*
2 *Clerici præmissa iuris protestatione coram secularibus iudicibus accusationẽ possunt proponere.*
3 *Iure positiuo statuta est irregularitatis pœna cõtra clericos, in causis capitalibus accusantes.*
4 *Clericus qui non præmissa protestatione accusat, mortalem culpam contrahit.*
5 *Clericis prohibita est accusatio in causa sanguinis.*
6 *Si omissa protestatione, nõ imponeretur pœna mortis, vel membri mutilationis, clericus accusans non esset irregularis.*
7 *clericus tunc facta protestatione accusare poterit, quãdo suã vel suorum iniuriam accusat, non vero alias.*
8 *Clericus ab irregularitatis labe immunis est, accusans in præmissa protestatione, quibuscunque verbis vtatur.*
9 *Tacita protestatio, in accusationibus proponendis a clericis, non liberat ab irregularitate sed ex præssa requiritur.*
10 *Clericus, facta protestatione irregularitatem non contrahit, quanuis ea prætermissa, iudex capitalem pœnam imponat.*
11 *Protestatio excusat ab irregularitate, quanuis euidentissimum sit, quod iudex capitalem pœnã imponit.*
12 *Quando causa ciuilis est, protestatio non requiritur, & quanuis ex occidenti contingat mors vel mẽbri mutilatio, clerico quo ad irregularitatem non nocet.*
13 *Clericus omittẽs protestationẽ, irregularitatis nota nõ afficitur, quãdo iudex secularis, cõtra iuris sanctiones reũ cõdemnauit.*

14 *Proteſtatio neceſsaria non eſt, quando accuſatio coram iudice Eccleſiaſtico proponitur.*

15 *Clericus qui habet animum proteſtationi contrarium, an incidat in irregularitatem.*

16 *clericus qui omiſsit proteſtationem in capitali accuſatione, irregularis efficitur, quanuis animo nequaquã conſentiat quod capitaliter reus puniatur.*

17 *Clericus qui præmiſſa dicta proteſtatione, criminis reũ, quem forte fragãti crimine reperiuit iudici ſeculari puniendum tradidit irregularis non eſt.*

18 *Clerici in criminalibus cauſis, ad uocationis munere fungẽtes, ſe quuta morte, vel membri mutilatione, irregulares efficiũtur.*

19 *Nec clerici præcedentica ſu excuſarentur, ſi proteſtati fuerint, quod non intenduut, vt pœna mortis vel mutilationis mẽbri nfligatur.*

20 *Clerici vtrum in fauorẽ rei, aduocationis munu poſſunt ſine irregularitatis metu exercere.*

21 *Clerici in criminalibus cauſis coram iudicibus ſecularibus, teſtes eſſe prohibentur.*

22 *Clerici in reorum fauorem, in dictis cauſis, teſtimonium proferre poſſunt.*

23 *Clericus non poteſt eſſe teſtis coram iudice ſeculari, abſque ſui iudicis licentia.*

24 *Cõſuetudo quædã curiæ Gratio napolitanæ, quæ obſeruatur in teſtimonijs clericorum corã ſecularibus iudicibus proferendis reprobatur.*

25 *Teſtimonium clerici, vel regularis, abſque ſui iudicis & ſuperioris facultate prolatum, firmitatem obtinet.*

26 *Iudex Eccleſiaſticus non debet, nec poteſt, in criminalibus controuerſijs clericis facultatẽ præſtare vt coram ſecularibus magiſtratibus teſtimoniũ proferant, quod ſi præſtiterit non eſt illi obtemperandum.*

MVltis quidem iuſtiſsimiſque cauſis ſacris conſtitutionibus clericis interdictum eſt, criminales concertationes agitare, denigratur quidem ex hoc ſacer dotalis candor, eiuſquè puritas nimis contaminatur. Vnde Cõcilio Toletano vndecimo, anno Domini ſexcenteſsimo ſexageſsimo can. 6. ita decretũ fuit. *His á quibus domini ſacramenta tractãda ſunt, iudicium ſanguinis agitare non liceat, quod ſi quiſquam immemor horum præceptorum aut in eccleſiæ ſuæ famulis, aut in quibuſlibet perſonis tale aliquid fecerit, ordinis honore priuetur. Et loco ſub perpetuo quoque damnationis teneatur relegatus ergaſtulo.* Quẽ locũ Gratianus intexuit in cap. his à quibus 23. quæſtio. 8. Propterea quidquid continetur in cap. clericis & in cap. ſententiam. ne clerici vel monachi ius nouum nõ continet, ſed ad vetuſtiora iura refertur. 1

Et ideo nec accuſatores, aduocati, procuratores, teſteſuè eſſe in dictis capiralibus cauſis in ſecularibus tribunalibus poſſunt ca. poſtulaſti. de homi. c. 1. 50. diſtinctio textu. in dict. capite. ſententiam ſanguinis. capite. ex literis, de exceſsibus præla. capite. aliquantos. capit. ſi quis poſt acceptum. 51. diſtinctio. quod ſi his conſti-

constitutionibus cõtrauenerint irregularitatis labe afficiuntur.

2 Possunt tamẽ clerici absque irregularitatis nota, in dictis causis accusare, dummodo protestati fuerint, quod non ad mortem, nec membri mutilationem procedatur, de quo stat Bonifacij Põtificis Maximi egregia constitutio, quę secunda est titulo de homici. libro. 6. quam hoc loco quia accommodatissimus est, & mire conbenit huius practicæ argumento, multis aductis, pro virili elucidabo. Est quidem materia hæc vtilissima, & in forensibus actionibus frequentissima.

3 Primo, iure tantum humano Pontificio statutum esse, quod propter criminalem accusationem, simpliciter prolatam condemnatione sequuta, clericum irregularitatem contrahere, vt in dict. capite. postulasti, de homici. vbi est communis sentẽtia, & in dict. capite. 2. Ex quo deducitur posse summum Pontificem, eam irregularitatem iam contractam dispensatione tollere, vel à principio accusationem licitam facere, vt animaduertit insignis Couarru. in Clementi. si furiosus. 2. parte. relect. §. 5. numero. 1. de homicidio.

4 Secundo, clericum qui absq; dicta protestatione accusationẽ proposuerit, mortalem culpam contrahere, cum in materia graui iura sacra violet scribit Martin. Nauar. in manu. confessor. capitul. 27. num. 226.

5 Tertio prohibitam esse clericis hanc criminalem accusationem, etiam vbi causa sanguinis agitatur. d. cap. postulasti. cap. accusast. de accu. vbi clericus accusator pœnitentiam agere compellitur. non tamen ita grauem, si pro bono pacis accusasset.

6 Quarto quod si protestatione omissa, nõ sequeretur effectus accusationis criminalis nec imponeretur pœna mortis, vel mutilationis membrorum, non esset clericus irregularis, etiam si alia sanguinis vindicta imponeretur. tenet Abb. in dicto. capite sententiam. & in dict. capite. clericis. ne clerici vel monachi, & in capit. si aliquis. de homi. sequitur Silvest. in summ. in verb. Homicidium. 3. versic. secundo quæritur.

7 Quinto notatu dignum est, quod dicta criminalis accusatio protestatione interueniente clericis permissa est, quando suas causas iniuriasque proprias fuerint prosequuti, secus vero si alienas colligo ex text. in dict. capitu. 2. ibi, *Suis malefactoribus*, & ibi *Petunt emendam sibi fieri*, & ibi, *De suis malefactoribus*, & ita post alios tenet Fran. ibi quam esse communem sententiam fatetur Martin. Nauar. in manu. confessor. ca. 27. numero. 116. Quę sane ita intelligenda est, vt nihilominus clerico permissum sit protestatione facta, absq; irregularitatis metu, delictũ aliquod precogitatum, in maximum reipublicæ detrimẽtum, aut proximi grauissimũ damnum, in medelam potius, quam ad criminis punitionẽ caute denuntiare, quando aliter quã per denuntiationem, non potest tali malo prouideri sic tenet Caietan. in. 2. 2. quæstion. 33. articulo. 7. Martinus Nauarrus. in capitulo. inter verba. 11. quæstion. 3. Corra. 58. Couarrubias.

in dict.Clementin. si furiosus.§. 5.numer.4. Quibus suffragatur text.in dict.capi.accusasti de accusa.ibi.*Nisi pro pace.* Quæ singularis est interpretatio ad text. in dict.capit.2.

8 Sexto, clericus præmissa protestatione,immunis est ab irregularitate, modo vtatur in accusatione verbo, conqueror, vel accuso,nihil sane interest tenet Ioã. And.in dict.ca.2. sequitur Ioan. de Anani.in dict.capit. postulasti.de homi.num.3.Socin.in dict. ca.ad audientiam.num.55.

9 Septimo, quod sacerdos non incurrit irregularitatẽ, si expresse fuerit protestatus,non tamen sufficit quod tacite id faciat, vt colligitur ex dict.capitulo.2.ibi, *Protestando expresse*,&ibi ad hoc notant doctores maxime glo. in verbo, *Protestando*, quę dicit ꝙ caute faceret clericus si de hac protestatione faceret fieri publicum instrumentum,Praxis tamẽ iam recepit,eam sententiã quod protestatio in limine querellæ, vel accusationis fiat.

10 Octauo,nec illud est omittendum,liberum esse clericum ab irregularitate,præmissa dicta protestatione, etiam si ea omissa iudex ad pœnam sanguinis,vel mẽbri mutilationis processerit, vt expresse in dict. cap.2. probatur vbi concors est nostrorum sentẽtia.

11 Nono, quod dicta protestatio supradictũ effectũ operatur, etiam si nõ solum verisimile sed certum sit ex qualitate criminis in accusatione propositi ad mortem processurum,ita not.Ioann. Andr.Abb.& Felin.& omnes in dict.capitu.postulasti.Felinus. in dict.cap.ad audientiam de hom. num.54. Decimo est quidem in hac materia obseruandum, quod hæc protestatio tunc necessaria est cum clericus quempiã apud iudicem secularem accusat ratione alicuius sceleris, vel delicti perpetrati.Secus vero si causa ciuilis foret,licet ex accidenti contigerit, quod iudex secularis, vel eius ministri clerici aduersarium,defacto resistentem, interficerent,vel aliquo membro mutilauerint, non sane hoc clerico iuste petenti,& nihil de hoc existimãti imputari debet.tex. egregius in dict.capi.postulasti.de homi. vbi Anani.& docto. not. & D. Couar.in dict.§.5. 12

Vndecimo,& quod singulariter circa illius tex. interpretationẽ notandũ est, quod scribit Ioan.Ana in dict.capi.postulasti censens non imputari clerico accusatori,etiam non protestanti, mortem vel mutilationem membri reo accusato contra iuris prę cepta illatam. Non quidem fuit in culpa clericus, qui ea ratione protestationẽ omisit,quod manifeste compertum haberet nullam corporalem pœnam á iudice irrogari,& hoc sequitur Couar. dicto.§.5.num.3. 13

Duodecimo(& quod libenter prætermisissem nisi vidissem multos in hoc alucinari) ꝙ nunquam ea protestatio facienda est quando accusatio coram iudice ecclesiastico proponitur, etiam si delictum enormissimum sit, & propter illud clericus qui de illo accusatur pœna realis degradationis sit puniendus ita deducitur ex dict.cap.2.& ex communi doctorum traditione. 14

Deci-

15 Decimo tertio illud præmissis apte conuenit quod aliquorum calculis probatum est, quod vsque adeò iam sæpe dicta protestatio ab irregularitate clericũ protestantem liberum reddit, quod etiam si animum habeat protestationi contrarium irregularis nó erit iudicandus. Sic tenet Felin. in dict.capitulo postulasti. quem sequitur D.Couarrub. dicto.§.5. numero.1.Nam per solam voluntatem sine opere exteriori irregularitas non incurritur,vt multis in locis istarum annotationum probauimus.

Opinioque dãinsignis D.Di. Co. confutatur

Sed opinio hęc nullo modo placet, labitur in hoc egregius D. Couarrub.sequor in hoc Ioann. And Domi.& Peru.in dicto ca.2 Ioann.And.in dict.capit.postulasti,& hanc sequitur Nauar.in manuali cap.27.num.226. Nec Ioã. And.contrariam sententiam amplexus est,vt D. Couarrub. censuit,sed potius contrariam,vt cõstat ex allegatione Dom.& Peru. in dictis locis & ex ipsius verbis clare perpenditur,quia ipse se remittit ad Hostien.in summ. tit. de homi.§.qua pęna.versi. si verum vbi latissime hoc defendit. Et huic opinioni minime reffragatur,quod volũtate sola irregularitas non contrahitur, quia in proposito casu, cum voluntate concurrit querimonia, & accusatio exterior dicta quidem protestatio mendax & fallax est,nec talis est qualem sacrum ius canonicum requirit ad irregularitatis labem excusandã,& quibus hoc contigerit oportet dispensationem impetrare,vt non semel fatetur consuluisse Martin. Nauarr. dict.cap.27.num.226.

16 Decimo quarto nec erit obliuioni tradendum,non posse clericum ab irregularitate excusari qui protestationem omisit, eo quod in animo nõ habuit, quod iudex ad mortem,vel membrorũ mutilationem procederet,sed potius contrariam volũtatem,quæ voluntas cum inanimo retenta fuit,nihil operari potest,cum actus exterius directe cõtrarius sit tenet.glos.sing.in dict.ca.2. quã communem esse asseuerat D. Couarrub.d.§.5. quæ procedit etiã in animæ iudicio,vt scribũt Calde.& Franc.ibi licet Andr.Tiraquell.post leges connu.glo.5. cõtrarium fuerit opinatus à quo in hoc cauendum est.

17 Decimo quinto supradictis addendum est,quod adeò protestatio ab irregularitate liberat, q̃ non solum locum obtinet, circa querellam, vel accusationem,verum etiam procedit respectu personalis capturæ, nam si clericus reum quem infraganti crimine reperuit capiat,& iudici ad debitam punitionem tradiderit, modo dicta protestatione vsus fuerit irregularis non erit,ex quacunque corporali pęna à iudice imposita.Fran.post alios in dict.cap.2. Socin.in di.cap.ad audiẽtiam,nu. 52.&.53.

18 Nec clerici,vt in huius capitis limine scripsi,aduocati nec procuratores in dictis capitalibus causis esse possunt.Sũt sane irregulares si mors,vel mẽbri mutilatio inde sequatur.text.glossa. & Doctores in dict capi. aliquãtos 51.distinct.& videtur tex.in cap. illud.23.quæstione.4.& tradunt vltra ordinarios interpretes, Syluest.in summ.in verbo, homicidium

dium.3.verſi. ſecundo quęritur. Maiolus de irreg.lib.2.ca.9. nume.1. Alber. Troti.lib.2.de vero. & perfecto.cleric. capite.23. numer.4.

19 Imo clericus minime ab irregularitate liberatur, ſi cauſam accuſatoris tãquam eius patronus vel aduocatus ſequendam ſuſcepiſſet, etiam ſi dicta proteſtatione,de qua hoc capite abunde dictum eſt vteretur.ſingulariter tenet Ioann.Imo.in dict. capi.poſtulatti,cuius opinionem communem eſſe teſtatur inſignis D. Couar.dict.§.5.

20 *Clericus an pro eo in capitali cauſa poſſit patrocinium præſtare.*

Sunt etiam qui cenſent,non eſſe clericis conceſſum,etiam in fauorem rei aduocati munus exercere gloſ.in dict.cap. aliquantos vbi Archid.Spec.in titu. de diſpenſatione.§. iuxta. verſ. Item ſi quis.idem in tit. de aduocato.§. obijcitur verſi. in cauſa autem. Albert.Troti.in dict.cap.23 præterea dicebat Hoſti.in c.1.de poſtulan.quod licet accuſati defenſio clericis aliquando permiſſa ſit capi.reos.23.quæſti.5.capi. inter alia.de immu. eccleſi. eos tamen ab ea abſtinere hortatur ,nã contingere enim poteſt quod ipſorum culpa,imperitia,vel negligentia, accuſatus damnetur vel nimijs ſubtilitatibus , aut calumnioſis,allegationibus non ſolum abſoluatur,ſed accuſator tallionis pęna puniatur. Vndeipſe Hoſtien.in dict.capit.ad audientiam de homi. commemorat quẽdam clericum in criminali cauſa ſuſcepiſſe fratris ſui patrocinium , atq; ea adeò ſolerter eam defendiſſe,vt abſolutus fuerit, clericum vero irregularem effectum, quia accuſator fuit decapitatus. Quæ opinio veriſsima eſt quando nõ ſolum clericus reum defendit,ſed petit accuſatorem calumniantẽ puniri, qui ſi à iudice occidatur vel mẽbro mutiletur,clericus irregularis efficitur. Si autem tantum reum defendit,iuſtaque operam defenſioni dans nec petit accuſatorem puniri, licet poſtea, à iudice tallionis pœna imponatur non erit clerico ad irregularitatem imputandum,licet nulla in defenſione rei accuſati , circa accuſatorem vſus ſit proteſtatione, cum defenſio accuſati de perſe, non tendit ad accuſatoris mortẽ ſed tantum ad tutelam & licitam accuſati defenſionem. Sic colligo ex Hoſti. Maiol. Couar.in locis iam allegatis.

Non eſt tamen in hoc ſilẽtio prætermittendum,quod licet clericus aduocati, vel procuratoris, munere fungens dictis cauſis,ſolum contrahat irregularitatem, quando ſecuta eſt mors,vel membri mutilatio, grauiter tamen in alijs ſic delinquens,ab ordinario pro facti qualitate plectẽdus eſt, ſunt quidem munera hæc clericis interdicta , vt præcedentibus capitibus late probauimus.

Eſt etiam clerico interdictum in dictis criminalibus cauſis teſtimonium proferre. gloſ. in capit. teſtimonium.11. quæſtio.1. & in cap.de cætero de teſtib. nemo ſane eſt qui tantũ cõperiretur ſanguinis iudicio quantum, ipſe teſtis à quo totius criminis veritas elicitur,& ſuper cuius atteſtatione firmatur ſententia,& ea ratione ſi ex eius teſtimonio mors fuerit illata, irregularis efficitur , etiam præmiſſa dicta proteſtatione,vt ſcribit Felin.in dict. capit. poſtu-

21 *Clericus in cauſa criminali nõ poteſt eſſe teſtis.*

postulasti.post glo.ibi & est glo. notãda,quæ in laico loquitur in cap.1.51.distin.& in clerico glo. in cap.testimonium.11.q.1. Abb. in c.de cętero colum.1.de testib. Grottus in tracta.de testib.num. 69.quam communem esse sentẽtiam profitetur D.Couar.dict. §. 5.num.5.Iul.Clar.in practic. criminali.§.fina.quæsti.24.versi.sed quid.Nec refragari potest respectu laici,quod is inuictus,& coactus & iudicis præcepto compulsus,testimonium protulerit,nam etiam si quis per vim vel metum qui in virum constantem cadat, cogatur delinquentem exhibere & rebelare, semper erit irregularis,si ille puniatur pœna mortis, vel membri mutilationem, quia licet vis illa excuset â peccato, non vero ab irregularitate.tenet Tauir.in summa in verbo irregularitas.2.num.22. Maio. de irregulari.lib.2.capi.8.num.2.

Si autem ex tali testimonio, dicta pœna non fuerit secuta,sed alia mitior,vel arbitraria,vel quia innocens erat accusatus fuit absolutus,nihilominus clericus pro modo culpæ iudicis arbitrio,puniendus est,& sic receptum vidi. Nullam vero clericus pęnam patietur,si in ea causa criminali, in qua testimonium protulit,de pœna sanguinis nó agebatur, Abb. not.1.in capit.de cætero de testib.& ibi doctores, & ita debet intelligi text.in dict. capit. testimonium quæ sic intelligit glos. in capite.1.51.distin. & vide tex. in capit.quandoque.14. quæst.2. Saluberrimum tamen consilium est,ꝙ in quacũq; crimi.causa clerici testimonium non proferant.

22 Procedunt quidem quę prædicta maximus quando clericus testimonium profert,in laborem accusatoris,secus si clericus producere tur in testem, in fauorẽ rei,quia cum hoc prohibitum nó sit nullam pœnam incurrit.Imo vnum censeo perpetua memoria dignum quod nouum est, nec memini me legisse apud aliquem, quod licet ex tali testimonio quod directe & principaliter ad probandam rei innocentiam tendit, ex accidenti tamen ex causæ processu,accusatoris calumnia detegitur,ideoque tallionis pœna imponitur, nõ imputabitur clerico ad irregularitatem, satis sane ei ignoscendum est,cuius testimonium non ad mortem accusatoris,sed ad tutelam rei accusati tẽdit,& id quod præter eius intentionem contingit,est veluti per accidens, quod subiecti naturã non mutat.l.naturaliter.§.apud. ff.de acquirend.hęredi.Quæ doctrina mire confirmatur ex supra traditis, circa patrocinium clerici pro reo in criminali iudicio.i

23 Sed ad hoc vt clericus iuste possit suum testimonium proferre, necessaria est sui ecclesiastici iudicis facultas, vt seruari de consuetudine affirmat Frã.Mar.decis si.777.n.4.Quod iure cõsẽtaneũ est,quia nec in causa ciuili,clericus testificari potest,nisi dicta facultas præcesserit,quãuis si de facto deponat,licet male faciat, minime tamẽ eius testimoniũ vitiaretur.gl.fi.vbi Abb.& omnes in capi.1.de iuram. calum. Idem in religiosis seruandum est glos. in auth.demonach.§.cogitãdũ.col. 9.sed hoc tẽperandum est, vt procedat in iudicijs non vero in contra

contractibus, quibus clerici libe rè ſine alicus pœnæ metu iura re poſſunt. Deinde nec licentia requiritur quando clericus vult teſtificari coram alio iudice eccleſiaſtico, qui non ſit ſuus, ex Abb. ſententia in dict. ca. 1. Quo loco ſcribit, quod non tãtum Epiſcopus, ſed alius Prælatus infe rior poteſt dictam licentiam cõcedere, quod verum cenſeo in ciuilibus controuerſijs, non autẽ in criminalibus cauſis ad tutelã defenſam rei accuſati, quia tunc ab Epiſcopo, vel ab eius Vicario generali, maturo iudicio & præuia cauſæ cognitione conceden da eſt, non vero ab inferioribus iudicibus, qui cauſarum crimina lium non habent cognitionem, & hoc iure vtimur.

24 *Reprobatur cõſuetudo quædam curiæ Gratian.*

Vnde nullo modo iure defẽdi poteſt, conſuetudo quã ſemper in curia Gratianopolitana & in alijs inferioribus curijs Delphi natus receptam vidiſſe teſtatur Guido Pap. deciſsio. 65. nume. 2. nempè quod ſi clerici nolluntin cauſa ciuili, coram ſeculari iudice dicere teſtimoniũ, cogi ad id poſſunt modica coertione, ab eo dem iudice ſeculari, nec ad id ad eundus eſt iudex eccleſiaſticus, nec Abbas, vel alius Prælatus reſ pectu monachi nollentis teſtificari. Quòd ſi cauſa fuerit criminalis ſuorum Prælatorum licen tia deſideratur. Eſt tamen illa cõ ſuetudo iniqua, & ſacris canoni cis conſtitutionibus contraria & ideò meritò relegãda eſt.

25 Fateor tamen iuri conſonum eſſe quod in dictis curijs ſeruari teſtatur. Guid. Pap. præcitata de ciſsione in prin. quod ſi clerici vel monachi abſque ſuorum ſuperiorum conſenſu teſtimoniũ protulerint ſiue in cauſa ciuili vel criminali eorum depoſitiones non ex hoc vitiari nec inua lidari, quod optime fulcitur authoritate glo. Abb. & aliorũ in dict. ca. 1. de iuramen. calumn. ſupra allegat.

In criminali cauſa contra reũ 26
nec debet nec poteſt iudex Eccle ſiaſticus licẽtiam clericis præſtare, vt ferant teſtimonium, & ſi de facto ea præſtiterint, non eſt obtemperandum. tenet Antiquiſimus Gofredus in ſũmma titu. de teſtibus cogend. Inno. in ca. dilectorum. eo titu. Imo ſingulariter ſcribit Ioann. And. in nouel. ibi, quod laicus qui ad clericatum aſpirat, etiam in foro ſeculari cogi non poteſt, vt in dictis cauſis teſtificatur, quẽ ſequitur Addi. Guido. Pap. d. deciſs. quod ſummæ innititur æquitati, ſed praxis forẽſis non recepit.

Truncationes mẽbrorum per ſe faciẽtes, aut faciendas iudicantes.

CAPVT. XCIX.

1 *Clerici membrorum trũcationes facientes, vel faciendas eſſe iudicantes ab officio & beneficio ſunt deponendi.*

2 *Quod autem dicatur membrũ, remiſsiue traditur.*

CLericis in ſacris ordini 1
bus conſtitutis ex Cõcilio Toletano iudiciũ ſanguinis agitare non licet. Vnde prohibemus ne aut per

per se truncationes membrorum faciant, aut iudicent faciendas: quod si quis tale quid fecerit, honore priuetur & loco, verba sunt text. in capit. Clericis. ne cler. vel monac. Concilium autem illud Toletanũ, de quo supra mentio fit, duodecimum est in Canone. 6. Vnde pœna delicti huius est depositio ab officio & beneficio, quia secundam expositionem Ioann. Andreæ, verbum text. honore exponitur, id est ordine, & verbum loco, id est, beneficio. & sic vult text. quod priuetur ordine & beneficio, & per consequés deponatur secundum Abb. ibi, in. 1. notab. qui sequitur expositionem Ioann. Andr. Et aduerte quod cum pœna ista imponatur
a facienti, vel iudicanti[a] truncationem membrorum, quod etiá si membrum debilitaretur facto vel sententia clerici non punire tur ista pœna, quia per id non effi
b citur irregularis, sic ita sentit Abb. ibi. item etiam est aliud aduertendum, quod videtur tex. impone re hanc pœnam clericis per solũ iudicium, & sic per solam sententiæ prolationem, sine eo quod sequatur illius executio. Ego tamen credo quod mens conditoris canonis fuit punire clericum quando succedit executio, & sic crederem per solam sententiam
6 non ita accerrime puniendum. Quod autem dicatur membrum
c quia hæc materia in varijs locis late describitur, sufficiat ad illa lectores remittere, quę quidem
2 inter alios copiosius colligit Corsetus in repertorio Abbatis, in parte, membrum.

A *Prælatus vel cleri-* I *Vdicanti.* Adde quod tunc præ dicta pœna incurritur quando clericus ipse personaliter pœnam truncationis membrorum infligerit, si vero iurisdictionem haberet temporalem, vel esset Prælatus & proprij muneris ratione committeret, alicuius causæ cognitionem alteri vt iustitiam faceret, etiã si talis iudex ordinarius, vel delegatus, cui causa commissa est, accusatum morti traderet Prælatus vel clericus habens temporalem iurisdictionem qui talé delegationem fecerit nullam irregularitatem cótrahit tex. egregius in cap. vlti. ne cleri. vel monachi in. 6. Sed quid ex contrario an Prælatus, vel sacerdos possit cognoscere de causis criminalibus ad puniendos laicos ex commissione Principis secularis tex. celeberis in cap. in Archiepiscopatu de rator. expresse probat hãc delegationem firmitatem obtinere, & quod eius ratione iure poterit talis delegatus de his causis cognoscere, & sententiam proferre hanc lege, vt sententiã sanguinis minime proferat quẽ tex. præter alios interpretes dicit sing. Aretin. consi. 58. colu. 3. & 5. quo loco scribit censeri huic delegato commissam causã quo ad ipsam ordinariam criminis punitionem, nec enim videtur Princeps aliquam remissionem facere eo quod causam ei delegauerit qui sanguinis iudicium nõ poterit proferre cum hoc casu is delegatus teneatur punitionem dimittere committenti quem sequitur Couarru. in Clemen. si furiosus. 2. par. relecti. §. 8. numer. 3. quo loco aliqua circa hoc notatu digna scribit.

Item tunc huius capitis pœna imponenda est, quando clericus super

cus, qui in iurisdictionẽ habet temporalem potest alteri criminales causas iudicandas remittere.

Clericus an ex delegatione principis secularis possit in criminibus cõtra laicos procedere.

Clericus ad sanguinis

regularitati nota, cõ fulcre potest generaliter vt pro aliquo crimine mortis pœna imponatur

super facto cõtingenti, & in iudicio iam deducto, iudicat mortis pœnam, vel mutilationis membrorum faciendam esse, alioquin si extra contingentiam facti, nulla irregularitatis pœna, vel alia incurritur. Nam & clerici de iure respondere possunt, & opinari quod certis casibus vltimũ supplicium, vel membri mutilatio imponatur. Et ea ratione scribentes tractatus, commentarios, vel criminalia, consilia quibus iudices instruunt pro futuris criminibus, vt aliquas pœnas corporales inferant, non sunt irregulares iudicandi. Nam clericis interdictum non est leges & statuta facere, quæ criminales controuersias concernãt, aut Principi consulere, vt committentibus certa delicta irroget mortis pœnam, vel aliam corporalem glo.not.in capit.ex literis.in verbo, consului. de excessi.Præla.vbi Abb.& omnes sequuntur Inno.in ca. ad audientiam.de homi.Specula in tit. de dispensa.§. iuxta. versi. Quid si iudex.Abb.in capite.1.de furt. Bald. in auth.habita.C.ne filius pro patre Siluest. in summa. in verb. Homicidium.3. quæstio.5. versi.quartum. Maiolus de irregu.lib.2.cap.9.num.9.& est communis sententia.

In sacre Inquisitionis tribunalibus huius capitis ius Clio locũ obtinet.

Præterea huius capitis pœna limitanda est, vt locũ minime obtineat in sacræ Inquisitionis tribunalibus, nã quis quis siue Cardinalis, siue Episcopus aut sacerdos qui interfuerit sacrosanctis Inquisitorum congregationibus in quibus tractatur de aliquo delicto, iam in iudicium deducto, in quo pœna sanguinis imponenda est, consulẽdo, vel suffragium præstando, nullam irregularitatem incurrit, ex Summi Præsidis indulgentia propter fidei fauorem, ita decreuit Paul.4. Pontifex Maxi.die.29. Aprilis anno 157.vt refert iudiciale Inquisitorum.4.decreto.Simon. Maiolus de irregularitate lib.2.d.c.9.numer.8.

Puniendũ. Hæc sane opinio Domini Episcopi mihi nunquã placuit. Tum quia ex cõtra expressa verba text.in dict.capit. clericis.ne clerici, vel monachi ibi. B *Ioã.Ber. opinio de qua hoc c. reprobatur*

Aut iudicẽt inferendas. Tũ quia Speculator cuius autoritas apud nos est maxima contrariam sententiam tuetur titulo de dispensatione.§. iuxta propositiones. quem sequitur Petrus Folleri in practi.crimi.cano.2.par. cap.24. sic sola iudicis sententia damnatum intestabilem reddit & testamentum prius factum tollit.l. si quis filio ex hæredato.§. irritum ff.de iniusto rup.

Irregularis. Adde Calderi. Abb. & Card.in cap.1.qui cleri.vel vouen.Cardi.in Clemen.si furiosus quæst.31. de homi. Steph. Auffe. in Capell. Tholosa. quęstio.207. quam opinionem communem esse fatetur D. Couarru.in dict.Clement.si furiosus.3. par. in initio. num.9. Quæ secundum illũ procedit, etiam si membrum corpori adhærens, omnino inutile sit, adhuc in hoc casu nulla afficitur percusor irregularitate, sed verior est contraria opinio quã tenuerunt Cardi. Abb.& Præpo.in dict.c.1.Siluest in sũm. in verbo, homicidiũ.3.ver. Tertium. & eã sequitur rationibus confirmans insignis Marti.Nauarr.in manu. confessio.c.27.num.207. C *D.Couarr. opinio confutatur.*

Dica-

Membrum quod proprie dicatur.

Dicatur membrum. Adde Bar.in l.publicorum.nu.13.ff. de publi. iudi.vbi Imo.& doctores qui illa proprie membra esse censent, quibusdiuersо & proprio officio corpus mouetur,aut iuuatur, vt oculo,ad videndum, pedibus ad progressum, auribus ad audiendum,manibus ad palpandum,naribus ad odoratum,lingua ad sermonem,idem Bald.affirmat in capi.1.de noua forma.fideli.num.5. quod manifeste Arist.authoritate constat.lib.1.de par.anima. ca. 5.text.not.in.l.idē. Offilius.ff.de ædili ædi.l.non sunt liberi.ff.de sta.homi.Idēq; Diuus Paulus insinuat ad Roma.ca.12.dicens mēbra in corpore distinctam operationem habere. *Omnia autem mēbra*(inquit) *non eundem effectum habent.* Quod latius explicat D. Couarru.in dict.Clemēt.si furiosus.3.p.in initio.num.8.

Caietani, & D.Soto opinio quædam confutatur.

Ex quo sequitur lapsum fuisse Caietan.existimantem, abscindēte m digitum irregularem esse, quem sequutus fuit Domi.Soto. lib.2.de iusti.& iur.quæstio.1.arti.1.eo quod digitus sit membrū cuius contrarium manifeste docet Bar.& doctores in dict.l. publicorum.Bald.in di.cap.1.Felin. in c.cum illorum de senten. excomm.& in ca.Ego enim colum. 2.de iureiuran.Gonsa.â Villadiego de irregula.capit.de percussore.colum.1,Anto.Rubeus cons. 83.Cassa. in consuetud. Burg. rubr.1.§.5.quam sententiam aduersus Caieta. & Sotū communem esse testantur Martin.Nauarr. in manu. confessor. capite.27. numer.206.& eius discipulus non pœnitendus D.Couarru.vbi paulo ante allegaui. Cui communi sententiæ suffragatur di.l.idem Offilius, vbi decisum stat ꝙ habēs digitum abscissum habet abscissam partē mēbri,non vero mēbrum,& dict.l.nō sunt liberi.ff. dē statu.homi.ex qua colligitur, habentem equo plures digitos, nō habere equo plura membra.

Abscindēs cartilaginē auris nō est irregularis.

Deducitur etiam ex supra traditis abscendentē cartilaginē, quæ circa auré est,nō incurrere huius capitis pœnā nec irregularitatē ea ratione,quia licet auris membrū sit,illa vero cartilago potius ad decorem & membri tutelam quā ad peculiare auris obsequuum à natura ipsa ingenita est,quod ex Bald.collig.D. Couar.dict.nu.8.

Abscindēs mamilam mulieris nō est irregularis.

Nec ab hoc loco alienum est,inquirere, vtrum sit vera doctrina Bal.qui in.l.data opera.nume.75. C.qui accusa.non poss.scribit mamilam in fœminis membrum esse de qua merito dubitat insignis D.Couarru.in præcitato loco intelligens veram esse quo ad latā significationem,non vero quoad germanam & propriam, & ea ratione censet non esse irregularē qui mamillam fęminę abscinderit,cuius opinio mihi summe placet quia summa innititur equitate quę in pęnalib' amplectēda est,

Duellū alijs spōte offerētes,seu oblatū suscipientes.

CAPVT. C.

1 *Clericus huius criminis reus est deponendus.*

POena huius delicti est depositionis,[a] vt capit.1.de cleri. pug.in due. ꝙ procedit siue cleri-

a

clericus fuerit victor siue victus poterit tamen episcopus cum eo dispensare, si mors vel mutilatio membri non fuerit inde secuta, vt ibi. Et aduerte, quod pœna illius text. procedit quando talis clericus sponte iniuit duellum, secus autem si aliquo facto necessitatis, licet necessitas fuerit euitabili, quia tunc necessitas alleniat culpam & non punietur pœna depositionis, sed mitiori, quia text. ille requirit actum spontaneum ad incurrendam pœnam depositionis, secundum Abbatem. ibi.

A *Duellorũ grauitas, nec nõ & pœna ex Tri. cõc. explicatur.*

D *Epositionis.* Adde Roland. Valle consil. 4. numero. 22. volum. 1. Et ex hoc colliges clericum qui hoc crimen commisserit non esse suspensum, vt existimauit Siluestr. in sum. in verbo, suspensionem versic. 11. Tabi. ibi. sed verum nõ est quia text. in capite. 1. de cleri. pug. in duello, solum dicit deponendum fore, & ideo merito eos reprehendit Martin. Nauarr. in manu. confesso. capite. 27. numer. 156. Et de materia duelli vide vltra alios. Andr. Alciat. in tractat. de singulari certamine, Naua in manuali confesso. capit. 11. num. 39. & capi. 15. num. 9. & multa congerit Petrus Gregorius Tholosanus. 3. par. Syntag. iuris titu. 48. cap. 15. per totum. Et nota quod duellorum vsus à diabolo fuit institutus, vt cruenta corporũ morte, animarum etiam pernicie lucretur. Propterea in tanti criminis detestationem nouissimæ pœnæ in sacro Concilio Tridentino statutæ sunt Sessione. 25 ca. 19. de reformati. vbi cõtra Imperatores Reges, vel alios Magnantes, qui in terris suis inter Christianos duellum concesserint, eo ipso sunt excommunicati, & dominio ciuitatis, vel castri aut loci, in quo duellum fieri permisserint, si ab Ecclesia obtinent priuati sunt, siloca vero feudalia sunt directis dominis acquiruntur. Ille vero qui duelli causa, in arenam descenderint, nec non qui illorum nomine ibi inter sunt (quos patronos vocant) excommunicationis, ac omniũ bonorum suorum proscriptionis ac perpetuæ infamiæ pœnam incurrunt. & vt homicidæ iuxta Sacrorum Canonum sanctiones sunt animaduertendi: quod si in ipso conflictu decesserint sepultura ecclesiastica priuati sũt. Qui vero consilium dederint, vel suasserint, vel vt spectatores interfuerint excommunicationis ac perpetuæ maledictionis vinculo ligantur.

Cõcil. Tri. sess. 25. c. 19. de refor. quodde pœnis duellorũ loquitur explicatur.

Circa vero caput nostrum, & dictum Tridentini decretum, illud est consideratione dignissimum. Minime locum esse pœnis dictis locis statutis, ex quibuscunque singularibus certaminibus, pugnisue innito etiam consilio factis, etiam si percusio, vel mors contigerit, dummodo duelli forma non seruetur, nempe loci destinatio, armorum præfixio, patronorum & spectatorum constitutio, & alia quæ in his impijs spectaculis à charitate Christiana alienis, adhiberi consuetum est. Cum enim dictæ constitutiones pœnales sint, & in duellis loquantur, non sunt alia singularia certamina extendendæ reg. odia. cum simili. de regu. iur. in. 6. Quod manifeste

infeſte, ex dicto ſacro concilio colliges, quod tantum loquitur de duello, antiqua ſolennitate faciendo; & ita pœnam infligit cõtra locorum dominos, ſi duella ſuis locis fieri permiſſerint, nec non contra patronos, quorum ope tam immane ſcelus perpetratur, & cõtra eos qui in cauſa duelli, tam in iure, quam in facto cõſilium præſtiterint. Vides lector candide, quo pacto loquitur, de iure duelli, & ſic de eo duello, quod impijs illius legis ſeruatis efficitur, & ita cenſeo quod iudicabitur, in caſu grauiſſimo qui nunc pendet in Curia Regia hoc anno. 1579. & poſthęc ſcripta compertũ habui, ita fuiſſe iudicatum à ſapientiſsimis viris. Ideoque nota quia multoties continget.

Sed quia tanta eſt quorũdam hominum malitia, atque verſutia, vt ſanctiſsimam ſacroſanctæ Concilij Tridentini cõſtitutionem: ſicuti iuſtiſsimas alias leges mille artibus elidere contẽdunt aduerſus quos ſanctiſsimus Gregorius Pontifex Decimus Tertius hanc edidit conſtitutionem quam hoc aptiſsimo loco, cum familiaris non ſit in legentium gratiam ſcribere conſtitui, quæ continetur in ſumma conſtitutionum ſummorum Pontificum fol. 754. incipit. Ad tollendum quæ ſacrum Concilium tantum de duellis publicis loquẽs ad priuata duella extendit.

POENA DVELLA, ET monomachias committentium.

GREGORIVS EPISCOPVS SERuus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

XXXIII.

Duella ſũt prohibita iure canonico, & cõcilij Triden. Seſſ. 25. cap. 19 & l. ciuili vnica. C. de gladiatoribus li. 11.

AD Tolendũ deteſtabilem duellorũ vſum concilium Tridẽtinũ excõmunicatione, & alias grauiſsimas pœnas in cõcedentes locum ad Monomachiã ac pariter impugnantes, nec nõ Patronos, conſulentes, ſuadẽtes & ſpectatores ſalubriter quidẽ decreuit, ſed creſcente hominũ malicia facinoroſi non deſunt, qui quod publice prohibitũ eſt, priuatim exequi non dubitent, dum ſe pœnas prædictas hoc modo eludere poſſe arbitrãtur. Nos ad hæc coercenda plenius,

euidentiusque prouidedum esse rati, considerantesque duellum priuatum non minus cruentum & animæ, & corpori noxium esse quam quod publice perpetratur, Auctoritate apostolica statuimus illos, qui ex condicto statuto tempore, & in loco conuēto Monomachiam cōmiserint, etiā si nulli Patroni, socij ve ad id vocati fuerint, nec loci securitas habita, nullæ ve prouocatorię literę, aut denūciationis chartulæ prædecesserint, censuris, & pœnis omnibus à dicto Cōcilio propositis teneri perinde, ac si publico, & consueto abusu singulare certamen iniuissent. Volentes etiam locorū Dominos si certamen ex condicto huiusmodi permiserint, aut quantū in se fuerint nō prohibuerint omnes que illud fieri mandātes instigātes auxiliū, consilium, vel fauorem dantes, equos, arma pecuniā commeatum, & alia subsidia sciēter sub ministrantes, aut ex composito spectatores, vel socios quouis modo sese prębētes, eisdē censuris, & pœnis subiacere, etiā si illi qui ad locū destinatū pugnari accesserunt, impediri pugnam non commiserint si per ipsos non steterit, quominus illa committatur. Non obstantibus priuilegijs, immunitatibus & exēptionibus, cæterisq; contrarijs quibuscunque Cōstitutionibus tamen, & aliis sanctionibus Apostolicis hac de re disponentibus in suo robore duraturis.

Datum Romæ apud sanctum Petrū, Anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octagesimo secundo. Nono Decembris Pontificatus nostri anno vndecimo.

Ex ea sane constitutione magis nostra fulcitur opinioque verissima est terminis Tridentini Concilij, sed statuta nouissima illa constitutione diuersum erit iudicandum, & circa quam consule Martinum Nauarrum. cōsil. 1. & 2 titulo de pignorib. vulga. ægregie ibi probantem per superiorem constitutionem absolutionem excommunicationis tā publici, quam priuati duelli Pōtific. Maximo esse reseruatam quanuis Cōcilio Tridentino minime reseruatio diffinita fuerit.

Sed mitiori. Adde quod hæc auctoris opinio, ex eo vera non videtur, quia si loquimur de duello quod inter nobiles nouissimis temporibus fit, nulla necessitas clericum compellere potest ad hoc singulare certamen subeundum, cum maxime à suo sacro instituto sit alienum. Nec iactura honoris necessitatem inducit, vt scribit Præpos. in rub. de cleri. pug. in duello, & opinionem illam sequutus est Petrus Foll. in pract. crimina. canon. 2. par capit. 27. numer. 1. quæ practica opere isto absoluto, ad manus meas peruenit.

B *can. Ber. opinio de qua in hoc capite constatur.*

Naues ad pugnam gubernātes, & cōflictum personaliter exercentes, ac alios ad pugnā incitantes.

Cap.

CAPVT. CI.

1 *Clericus propter hæc tria crimina depositionem meretur.*
2 *Clericus, qui in bello interfuit, quando efficiatur irregularis.*

PRopter hęc triade licta deponendus est clericus, vt inc. Quod indubijs de pœnis, aduerte tñ quod in defensione benepossunt clerici gubernare naues, & alios ad pugnã defensionis incitare, & in tantũ confligere in hostes, ꝙ eos dimittant, vt placuit Innoc. ibi. Abb. autem in eo. ca. videtur eius sententiã restringere, videlicet quod si necessitas non erat ineuitabilis, licet clericus interfit bello causa defensionis: si sequitur mors, vel mutilacio mẽbri ex percussione sua efficitur irregularis [a] secus si percussione aliorum. Ego tamen crederem quod Innocẽ. potest simpliciter intelligi, quo ad terminos text. quem declarat: quia ad hoc vt non patiatur pœnã depositionis de qua ibi, sufficit quod clericus prætẽdat defensionem, licet causa nonesset ineuitabilis. Quantũ vero ad irregularitatem incurrẽdam seruabitur consideratio Abba. nec contra dicit sententię Innocen. quia ipse nihil de irregularitate disponit iudicio meo [b].

2 a b

A *Irregularis qui in bello iusto hominem interficit.*

Efficitur irregularis. Adde text. optimum in cap. petitio. de homi. quo loco apparet quem esse irregularẽ si adhuc in bello iusto propria pugnauerit manu~~uerit~~ manu, & aliquem occiderit aut mẽbro mutilauerit idẽ probat gloss. in cap. Scitatis. 7. q. 1. quæ sententia communis est, vt profitetur D. Episcopus Couarr. in Clement. si furiosus. 2. p. relecti. §. 3. num. 2. de homici. Et circa huius capitis materiam vide latissime S. Thom. & Caiet. 2. 2. q. 40. art. 2. Abb. Card. Hen. Felin. & Doctores in dict. cap. petitio Floren. 3. part. tit. 18. cap. 2. §. 6. Martin. Nauarr. in manu. confess. cap. 27. nume. 215. Maio. de irreg. lib. 5. capit. 49. & optime Greg. Lup. in l. 52. in verbo, *Deuen yr.* titu. 6. part. 1. quo loco alios allegans disputat. An summus Prẽsul possit facultatem clericis concedere, vt absq; irregularitatis metu possint in bello pugnare.

Iudicio meo. Vide Petrum Follerium in practi. crim. cano. ca. 52. licet immodeste, & in verecũ de autorem istum alioqui doctissimum somniasse dicat. B

Violẽtiæ ~~quæ~~ illatores.

CAPVT. CII.

1 *Clericus in personis, rebus seu beneficijs violẽtiã inferens, qualiter puniatur, breuiter, & dilucide per totũ caput explicatur.*

CLericiviolentiam inferre solẽt aut possunt in personis, rebus, seu beneficijs. Primo casu. quãdo ab ipsis fuerat vis illata personis citra homicidiũ, tũc pro qualitate iniuriæ, ac damnorũ, ac consideratis his, quæ in arbitrarijs pœnis cõsideranda fore infra trademus, iudicis arbi- 1 2

trio puniri debent. Si quando vero contingat clericos eripere aliquē de manibus familiæ, qui sententia iudicis ducebatur ad mortē, vel aliud corporale supplicium, tunc quidē distinguendū est. Nā aut manifeste apparebat illū cōdemnatum iniquè, & tunc videtur nullam imponendam pœnā
b propter hoc vt sentit Albert. in l. addictos. C. de episcop. audi. per text. in cap. Hi qui. 14. quæst. 6. vbi bona glos. & melior in c. Reos. 23. q. 5. facit & not. Archi. in ca. Cum homo. 23. quæst. 5. & vide Hyppol. in l. lege Cornelia. colum. 10. nu. 23. ff. ad l. Cornel. de Siccar. in practica causarum criminalium, fol. 56. nume. 41. in verbo. attingam. vbi refert dictam conclusionem Albert. & ponit alia, per quæ potest corroborari. Si tamen in tali ereptione cōdemnati clerici scandalum fecerint, vnde deteriora contingat quam in iusta hominis occisione, tūc bene crederem eos puniendos per suum iudicem iuxta scādali, & perpetratorum mē suram. Si vero damnatum iuste, eriperent, tunc puniendi sunt. Idem quando esset dubium iuste an ne damnaretur, cum præsumere debent clerici pro iudice dānante. In hac autem illicita ereptione aduertere debent multum iudices circa modum eripiendi, an cum armis, & scandalo id fiat an etiam ruptis carceribus, vel non: & alia considerare, quæ solēt similia leuiora, vel grauiora facere hæc delicta in laicis.
c Aduertendum tamen est quod si clericus eximit à carceribus captū prodebito, tenebitur ad id quod fisco, & priuato debebatur, per id quod notat Bart. in l. Quoties de exactoribus tribu. lib. 10. Fabe. in §. Pœnales. instit. de action. Ias. ibi. col. 17. versi. 3. circa prædicta. quod intelligerem verū pro illis debitis, pro quibus erat incarceratus, vel recomendatus: nō vero tenebitur omnibus creditoribus licet obstet generalitas notabilis deciſionis Bald. in dict. l. Addictos dū tenet quod eximēs aliquem de manibus curiæ, tenetur acsi fideiussisset pro eo in omnem casum. Secūdo vero casu videlicet quando clerici res inuaserint violenter, tunc si erat res temporalis propria vel aliena, cuius possessio erat apud alium constituta patiuntur pœnā legis. Si quis in tantam. C. Vn de vi. quæ etiā habet locū in clericis, vt sentit glos. in capit. 1. dè dolo, & cont. cui assentitur ibi Abb. in 6. col. versi. Quo ad tertiū. quod cōfirmatur ex traditis per Feli. in c. Ecclesiæ sanctę Mariæ. de constitu. col. 4. versi. quæritur primo, videlicet quod leges Imperatorū, & Regū cōprehendunt clericos: & melius exq; quę ibi not. in col. 23. versi. Sequitur etiā. Tertio autē quando in beneficijs faciunt violentiā, tūc qui temeritate dignitates personatus, aut alia quęcūq; beneficia ecclesiastica occupare non verētur, hoc ipso, ius (sicp indignitatibus vel beneficijs taliter occupatis, vel ad ea cōpetebat) amittūt. Ita disponitur in ca. Eū qui. in fi. de præbend. lib. 6. Si vero beneficiū cui animarū cura imminet. vi occupat clericus, beneficio simili cū cura quod primitus obtinebat, est ipso iure priuatus, vt voluit ibi text. in princip.

Inferre

A clericis regis vassalli, qui regnum illatis violentijs pertur bant ab eo expelli possunt.

Inferre solent. Adde singulariter circa caput hoc, quod vltra pœnas eo disp ositas, si clerici vassallis Regis violentias intulerint, à quibus desistere nollunt possunt à Regno expelli, & priuari iure originis. text. in l. quicunque. C. de Episcop. & cleric. vbi Paul. not. Bartholom. Cassan. in consuetudin. Burg. rubric. §. 5. in gloss. *Sin la gracia*, numer. 81. Pet. Auenda. de manda. Regula. 2. part. capit. 7. num. 12. Vnde apud suprema Regia tribunalia receptum est quod si Ecclesiastici iudices vim intulerint nec eorum mandatis parere volunt, eis præcipitur, vt à Regno exeant, cuius praxis meminit D. Couarru. in practi. quæst. capit. 35. num. 3. Guil Benedi. in c. Rainuntius. de testam. in verbo: *Et vxorem nomine Adelasiam.* 2. decision. num. 460. de testament. Caro. de Grassa. lib. 2. Reg. Fran. iure. 7. column. penult. & eius pœnæ mentio fit in l. 5. tit. 1. lib. ordin. antiqui.

Interpretatur decimus casus censurarũ cœnæ contra Mart. Nauarro.

Quanuis insignis vir Martin. Nauarr. in manu. confessor. cap. 27. num. 67. ex casu. decimo censurarum cœnæ colligit, imo dicit iam ibi diffinitum esse, vt nullo modo liceat secularibus iudicibus, Episcopis nonparentibus suis iussibus præcipere, vt à Regno exeant, & non solum iubentes, sed & lectores iussa exequẽtes, & opem ad id ferentes, & cõsulentes, censuris ligantur si vero iuberent curiam Regis exire vel alium locum, qui non esset eorum diœcesim non ligantur dictis censuris. Ego tamen (salua in omnibus Romanæ Ecclesiæ dignissima censura) & interim, quod ipsa contrarium iudicauerit, & non vltra, existimo, dictũ decimũ casum cœnæ, nullo modo Regiæ potestati derogare, sed tunc procedere, cum Episcopi, & alij prælati superiores iniuste & nulla legitima causa subsistente à Regno expellantur. Ita ex eo colligitur cum loquatur contra percutientes, interficientes, vulnerantes, vel verberantes, & hostiliter insequẽtes. S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, & Sedis Apostolicæ legatos, & sic verba quę statim subijciuntur cum dicit: *Aut Deos dejicientes, &c.* Intelligẽda sunt de eiectione violẽta, & iniusta, sicut fũt percussiones verbera, & alia de quib⁹ in principio loquitur.

Suprema Regis Hispaniarum tribunalia potestatem habẽt cognoscẽdi per modũ (vt dicũt) violentiæ in causis spiritualibus.

Pro quorum interpretatione animaduerti oportet, quod apud nos illud est frequẽtissimum, & vsitatum, à tempore quod hominum excedit memoriam, quod potentissimi Hispanorũ Reges eorumque suprema tribunalia, iudicibus Ecclesiasticis obuiant, ne post, vel contra appellationẽ vim vllam faciant appellãtibus, imo cogant eos deponere omnia in eum statum quo tempore appellationis res habebat. Si vero laicus per ecclesiasticum iudicem grauatur, eo quod ipse illius causæ de qua controuertitur, iudex non sit competens, si appellationem interposuerit, literæ Regiæ dantur, quibus præcipitur iudici ecclesiastico ne amplius de causa illa cognoscat, sed potius ad iudicem secularem remittat, vel mittat, processum ad Regiam curiam, quo viso si causa spectat ad secularem iudicem non agitur de appellatione de-

ferenda, sed inhibetur iudex ecclesiasticus causa vero ad secularem remittitur, si autē ad ecclesiasticum pertinet ei remittitur, declaraturque nullam vim inferre, ita Regijs instructionibus missis ad suprema tribunalia dispositum est. Quarū meminit D. Couar. d. ca. 35. de quo stat hodie. l. 36. tit. 5. libro. 2. Regij ordinam. noui. Et vide doctissimum Gregor. in l. 13. tit. 13. part. 2. in verbo, *Nin fuerça*. Qui quidem forē sis vsus non tantum in his Regnis, sed etiam apud Gallos est frequentissimus, prout testatur Auferr. in add. repet. Clementin. 1. de offici. ordin. reg. 2. fallen. 30. Carol. de Grassa. libro. 2. Regul. Fan. iure. 7. Et apud Lusitanos idem seruari asseuerat egregius Martin. Nauarr. in capit. cum contingat. in fine medio, column. 2 de rescript. dicens non tantum hoc concessum esse supremis tribunalibus, sed inferioribus iudicibus, qui cognoscere possunt, de omni. vi noua contra clericos modo intra annum, & diem querela proponatur, iuxta illorum Regiam. l. ordin. lib. 2. tit. 1. §. *Epondera*.

Reges eorumque iudices, an de vi, & possessione beneficiorum, semotis priuilegijs possint cognoscere.

Quæ quidē praxis, ex eo non vulgariter fulcitur, nā licet inter Doctores sit controuersum, an semotis priuilegijs, vel cōsuetudinibus, Reges eorū qui iudices de vi, & possessione beneficiorū, & aliarū spiritualiū rerū cognoscere possint. Et tñ exploratissimi iuris ēp saltim ex tacita Summi Pōtificis approbatione, possunt Reges de huiusmodi vi iudicare, de quo legendus est Guido Papa decis. Delphi. q. 1. & 71. & 85. Fran. Marchin. q. 190. & 512. Vbi scribit curiam sic semper seruasse. Idem frequentissime obseruat Curia. Burdega. vt memoriæ protulit Boeri. quæst. 69. nu. 23. Idem in Curia Neapolit. consuetudine receptum esse fatetur Affliict. decisson. 2. numer. 10. & 11. & decisson. 24. num. 9. Grammat. decisson. 78.

Et in Mediolanensi Senatu vt testatur Andre. Alciatus consil. 24. nume. 1. Quod vniuersa Gallia idem obseruat, si credimus Petro Rebuff. in commen. consuetudin. Fran. 3. tomo tit. de possessio. benefic. 8. articul. glos. 2. Guill. Benedict. in capitul. Rainunt. de testament. 12. parte. in verbo: Et vxorem nomine Adelasiam. numer. 39. Similiter in Senatu patriæ Pedamontium. idē receptum est tradit Iacob. Menoch. de recuperand. possessio. 15. remedio numer. 210. Osancus quem post hæc scripta legi decisson. Pedamon. 30. Et apud Hispanos idem refert Martin. Nauarr. in dict. capit. cum contingat. 1. remedio fol. 3. versicul. 8. facit. Petrus Auendan. de manda. Regum. 1. part. cap. 1. num. 32. quem frequentissimum vsum multis probat Ioan. Igne. in l. necessario. 5. & non alias. 2. p. col. 1. 2. & 3. ff. ad Sillani. Roland. Valle cōs. 23. col. 1. & 2. li. 1. & hanc dicit cōmunem, & veram opinionē Ripa. in Rub. de iudi. nu. 90. circa quam legendus est Menoch. vbi supra, & Marcus Anton. Natte. consil. 411. vol. 2. num. 1.

Deinde huic praxi suffragatur text. optimus in capit. filijs. 16. quæst. 7. quod habet Archiepiscopis, vel Espiscopis negligenti bꝰ obuiare rectoribus, qui Ecclesiarum

siarum iuris patronatus, bonis abutũturRegiam adiri posse vbi glo.in verbo,*Reges*. Addit. hæc verba.*Vt corrigat cum per Ecclesiasticum iudicem cogi non potest.* Et quãuis Abb. in cap.qualiter, &quando.in 2.col.de iudi.aliter text.illum interprætetur dicens text. illum per iura noua correctum esse. Equidem nulla est correctio,in his quæ ad vim,&violentiam pertinet. Imo omnium fere Regnorum antiquissima cõ suetudo probat quæ non contra voluntatem Apostolicę sedis, secundum ipsam fuit introducta.

Rursus conducit text. ægregius in capit.Regum. 23. quæst. 5.*Regum*(inquit)*officium est proprium facere iudicium,atque iustitiam,& liberare de manu calũniãtium,vi oppressos.*Et habetur Hierem.21.ca.21.&.22 &est optima. l.13.tit.13.par.2. ibi,*E para defenderlos,q̃ no reciban mal, ni fuerça.* text.in ca.Princeps. 23. quæst.5. cuius autoritate scribit Guil. Bened.in dict. cap. Rainuntius. in dict.verbo,*Nomine Adelasiã*, num.454.quod vbicũque ecclesiastica potestas defficit, aut quia non potest,aut quiaPrælatorum dissimulatione non vult,secularis potestas se intromittit ne delictorum attrocitate pax publica turbetur.

Quę iura quomodo sint interprætãda,elucidaui ann.Domini 1584.defendenscausam huiusCõplutensis Academiæ, à seditione quæ quorundã culpa contingit dicto ann.die vero SanctiNicolai,quæ sextã est mensis Decembris,vt in nostra iuris consultatione,quæ in Archiuo Collegij ſerbatur latius cõtinetur. Causa vero illa agitata fuit coram D. Licenciato Ioan. Gomecio Regiæ tunc curiæ iudice integerrimo,&in corruptissimo,qui iam ad Regium supremum consiliũ, multis ei nominibus debitum est promotus. *Licen. Ioann. Comec. Regius cõsiliarius laudatur.*

Idem manifestissima ratione comprobatur, nam si remedium hoc, ac veluti fortissimum scutum,aduersus ecclesiasticos iudices, longe à Romana curia iudicantes non adhiberetur,possent quidem pro libito suo quem velent excommunicare, & excommunicatum denuntiare,& quibus volent locis interdicere,sine aliquo iuris remedio quã quod à Romana curia post longam vexationem, cum maximisque expensis traderetur.

Præterea rem hanc fulcit,nam si res hęc recto animo perpendatur,non solum non afficitur iniuria iudex ad quẽ est appellatũ, ex hac violentię cognitione,sed summo honore prosequitur, nã Seculares Principes eorumque Senatoresminutia cognoscũt de iustitia,vel iniustissimę appellationis ad Summum Pręsulẽ deferendæ,ad hoc, vt ab ipsis sententia confirmetur, vel reuocetur: sed solum ad finem pronunciandi an fiat,vel ne per iudicem, vis appellanti, qui quidem finis faciliorem causæ appellationis exitum parat, cum forte iudex qui appellationi deferre tenetur,iniustissime sententiam exequatur,superiorem vilipendens, & partem grauans, circa quæ omnia videnda sunt quę doctissimede more scribit Nauarrus. in dict. capit. cum contingat, primo remedio, & D.Couarruuias.

uias. dict. capit. 35.

Supremi Hispaniarum tribunalia in causis violentiæ expensis possunt multare.

Quod vsque adeò procedit, quod in huiusmodi cognitione, locum habet, expensarum condemnatio, contra vim inferentem, ita tenet Benedict. in loco nouissime allegato. numer. 320. Gregor. & Auenda. in dictis locis.

Clericus qui timet coram suo episcopo cõparere Regis auxilium potest implorare.

Hinc etiam emanat, quod si clericus iuste timet coram suo Episcopo, vel eius vicario comparere, potest Regé eius consiliarios supremos adire, ab eisque literas Regias petere, quæ concedi solent. Quibus præcipitur ne grauetur, sed quod seruato iuris ordine prædicti Ecclesiastici iudices procedant, vt asseuerat Osancus dict. decisi. 30.

Hispaniarum Reges eius habet cõtra episcopos, & Ecclesiasticos iudices vim inferentes expellendi à suis regnis & priuandi illos amissione rerum temporalium.

Quæ sanè non temere aduximus, sed vt ex hac Regia potestate, sic iure fulcita, intelligamus, posse Reges nostros integerrimos eorumque senatores, Episcopos, aliosque ecclesiasticos iudices violentiam partibus litigãtibus inferentes, nolentes ab ea desistere à Regnis suis expellere, & eos priuare amissione rerum temporalium, quas in his regnis obtinét, nam alias inutilis foret dicta regia potestas si trangresso res debitis pœnis non punirentur. Sicut quidem Romanus Pontifex, non cesetur derogare iuri Christianis Principibus siue iure, siue immemoriali consuetudine quę si o, sic per dictum casum decimum cœnæ, minime credendum est voluisse tollere eam potestatem, imponendi pœnas, quę necessariæ sunt ad dicti iuris executionem. Pro quo mire facit, quod scribit, Guidus Pap. decision. 1. delphi. nempe Martinum Papam (cuius bullæ tenorem ibi scribit) declarasse ad instantiam Caroli Regis Francorum se per illam suam sanctionem qua graues pœnas statuit, aduersus clericos, quoquo modo conuenientes, vel se conueniri patientes coram iudicibus secularibus non intellexisse in illis casibus in quibus Rex à tempore immemoriali cognoscebat.

Sing. inter prætatur Decimus quartus cẽsus censura rum cœnæ

Nec etiam superioribus ad Regię potestati reffragatur, alius casus nempe. 14. Bullæ Cœnæ Domini, ibi, *Vel alias executionẽ literarum Apostolicarum, vel executorialium, sub prætextu violentiæ prohibendæ, vel quo ad nos informando* (vt ipse aiunt) *supplicauerint, aut supplicari fecerint.* Nam verba illa intelligenda sunt, quando literarum Apostolicarum executio, ob eam causam impeditur, vt iurisdictio Ecclesiastica perturbetur. Hoc sane alienum est a Regibus nostris eorumque senatoribus, qui pro ipsorum religione, Pontificum decreta colunt, & veneran tur, secus vero quando ad tollendam vim, & oppressionem, dicto saluberrimo, & summe necessario remedio vtuntur præcitatus casus minime denegat. Alienum prorsus est à summi Præsulis mente quod voluerit quemquam opprimi aut grauari sic ægregie declarat Martin. Nauar. in manu. cap. 27. num. 69. & 70. Frater Anto. Corduba in summ. quæstion. 35.

Pariqúe ratione intelligendus est locus ægregius Concilij Tridentini, Sessi. 25. capite. 2. de reformati. qui cum statuat formam ab Ecclesiasticis iudicibus

in

in excommunicationibus proferendis seruandam his verbis inquit. *Nefas sit seculari cuilibet magistratui prohibere ecclesiastico iudici nequem excommunicet, aut mandare, vt latam excommunicationem reuocet, sub prætextu quod cõtenta in præsenti decreto nõ sunt obseruata, cum non ad seculares, sed ad ecclesiasticos hæc cognitio pertineat.* Locum enim tunc obtinet, quando seculares magistratus veluti iudices appellationes tãquã spirituali iurisdictione obtinentes intenderent excommunicationem reuocare, aut temperare, secus autem si ad tollendam vim ab ecclesiasticis iudicibus illatã dicto remedio vteretur. Quod summe notandum est.

† *In causis criminalibus quarũ cognitio ad inquisitores pertinet, nec nõ in ciuilibus bonorũ publicatorum locum non habet auxilium vulgariter dictum.*

Et licet dictum remedium salu berrimum, & præstantissimum sit, ad propulsandas iniurias iudicũ ecclesiasticorum, tamẽ speciali iure sancitum est Regijs constitutionibus, ne quispiam secularium iudicum, quantuncũque dignitate, ac potestate sit præditus, conoscere vllo modo possit, de causis ciuilibus aut criminalibus, quarum cognitio pertinet ad Inquisitores hæreticæ prauitatis, & ad iudices bonorum publicatorum etiam sub prætextu subleuandi, vi oppressos. Sed qui dicti casibus appellare voluerit ad ire tenetur sacrosanctum senatum supremũ sanctę Inquisitionis de quo stat Regium decretũ datum Burgen. die. 7. Martij, anno. 1508. innouatum anno. 1553. circa quod legendus est D. Episcopus Iacob. Septima. in cathol. instit. tit. 36. nu. 2.

B *Pœnam.* vide Prouer. cap. 24. *erue eos* (inquit) *qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses.* cap. nõ in ferenda 23. quæst. 3. tex. in l. prohibitum vbi Barto. & docto. & in l. defensionis facultas C. de iur. fis. & in l. quoniam iudices vbi glossa. in verbo, resistere C. de appellati. gloss. & Doctores in ver. denuntietis in cap. ex literis de offi. deleg. vbi Inno. Abb. Decius & alij tradiderunt glos. in l. non videtur data. in verbo, qui iussu, ff. de regu. iur. Din. in reg. quod quis de reg. iur. li. 6. Ias. post alios in l. vt vim num. 19. ff. de iusti. & iur. vbi Dec. colum. 2. nume. 25. tradit Ange. Areti. in tract. male fic. in verbo, *fama publica*, versic. secundo quæro, & in parte, *presente Gato, & appellante* versicu. Quod autem. Hyppo. in l. 1. nu. Burg. Rubr. 1. §. 7. gloss. *de simple res consue.* nu. 15. cum sequen. & latissi. Carru. in pract. crimi. fol. 173. nu. 19. secundum nouissimã æditionem Thom. Gramma. voto. 51.

In laicis. Aduerte lector candide quod ad hãc arbitrariam pœnã clericis, pro hoc crimine clericis imponendam diligenter iudices ecclesiastici perpendere debent, quæ pœnę iure Cęsarum aduersus laicos statutę sunt, vt in de colligant, an maior vel minor pœna sit infligẽda, vt voluit nota. Innocen. in capit. qualiter, & quando de accusati & doctores communiter in cap. at si clerici, & in cap. cum non ab homine de iudi. Petrus Folleri. in pract. criminal. can. in verbo. & si cõfess. num. 154. Quas quidem pœnas, propositis quibusdam conclusionibus elucidabo.

C *Eripiens reum a potestate iudicis, vel ministri, aut a carceribus eximes quibus pœnis puniatur. Septem assertiones interpretatur.*

Prima conclusio. Eripiens violentum

lentum raptorem, nondum confessum, conuictum, vel condemnatum, punitur pœna decem librarum auri text. in aut. vt omnes obedi. iudi. §. arripiatur autē nullus col. 5.

Cardinalis Vbiani condemnato, an a morte liberet.

Secunda conclusio. Eximens confessum, & condemnatum de crimine, tenetur crimine lesę Maiestatis tex. in l. cuiuscunque vbi Bar. ff. ad leg. Iuli. Magesta. tradit Bart. in l. ad dictos. C. de Episcop. audi. & in extraua. ad Repri. in verbo, *tangat*. Iaſ. in l. 1. §. Prętor. vbi Alexandr. ff. nequis cum qui in ius voca. est vi eximat Aug. Aretin. in tractat. malefici in verbo, *fama publica*, nu. 55. Hyppol. in l. 1. in princip. ff. de quæstionib. & in l. 1. in princi. de Siccar. & in Repeti. rubri. ff. de fideiussor. num. 16. & in fing. 273. Cœpol. in tracta. cautel. 1. Guilli. Benedict. in capite Rainuntius, in verbo, *Mortuo itaque testatore*, el 1. numero. 180. Iaſſ. in §. pœnales instit. de actionib. 102. & ibi Gome. numero. 48. Ioann. Bernar. in regu. & fallen. regul. 97. vbi dixi Petrus Dueñ. reg. 28. quæ opinio communis est, de iure Regio probatur in l. 5. tit. 12. libr. 8. ordin. veter. & in l. 14. tit. 29. par. 7. & l. 11. tit. 13. lib. 4. For. Ideoque iudex ecclesiasticus grauissimis pœnis clericum condemnauit qui in causa huius secundę propositę conclusionis delinquerit.

Est tamē circa hoc cōsideratione dignissimū, quod siue priuilegio, vel consuetudine Cardinalibus indultum est, quod si dānatū ad mortem, & ductum iam ad patibulum obient possunt eū eximere, & liberare tenet Bal. & Salicet. in dict. addictos. Cæpola caut. 2. Mari. Socin. in tractat. de citatione articul. 35. quæstio. 5. Hyppo. in l. col. 1. 3. C. de falſ. & in fing. 237. Barba. in cap. quęrenti. nu. 19. de officio delega. quamuis ipse in tract. de præst. Car. nona quęstione cōtrarium teneat.

Tertia conclusio. Eximens reū maleficę artis seu magicæ punitur pœna vltimi supplicij. l. fina. C. de malefic.

Quarta conclusio. Eximens incarceratum, vel captum à iudicis familia, in alijs omnibus casibus quam supra traditis, puniendus est eadē pœna, qua reus ipse qui fuit liberatus l. 1. C. de his qui latro occulta.

Quinta conclusio. Eximens aliquem violenter de carceribus qui non est reus alicuius criminis, sed solum incarceratus erat pro debito, siue publico, siue priuato, tenetur creditoribus satisfacere, ex proprio patrimonio, text. ægregius in l. quoties C. de exactori. tribu. lib. 1. not. autor noster hoc capite. & Gom. Arias. in l. 64. nu. 9. Tauri.

Sexta conclusio. Eximēs violenter, & de facto aliquem de carceribus, qui nullum crimen cōmisserat, nec pro aliquo debito erat incarceratus, multari potest pecuniaria multa, secundum potestatē iurisdictionis. vt in rub. ff. si quis iurisd. non obten. & ibi. Bar. in pœn. quæst. tradit Specula. in tit. de sent. prola. §. species. verſi. Nunquid titulus, & Puniri debet iudicis arbitrio l. 1. §. effractores. ff. de effractori, & expilla. Iaſſ. in l. 1. ff. nequis eum qui in ius vocat' est vi exi. Greg. Lup. in dict. l. 14. in verbo, *Deuiare scibir.*

Septi-

Iudici, vel eius ministris resistes quibus pœnis in his Hispaniarum regnis puniatur.

Septima & vltima cõclusio, resistens iudici, vel eius ministris, vel eos offendẽs, grauissimis pœnis puniẽdus est tradit Guid. Papa decis. 557. de quo multa scripsi in iuuentute mea in annota. ad istũ Dominũ Episcopũ in regul. 382. Hodie vero in his Hispaniarũ Regnis cõmittens crimẽ resistentiæ, vel iudicem percutiens eo casu, quo secundũ crimi nis qualitatẽ, erat corporalis pœna imponenda, per vias publicas ignominiose ferendus est, & per octo annorum spacium ad Regias triremes mittendus, nisi delicti grauitas, maiorẽ, & grauiorem pœnã postulet de quo est. l. 7. tit. 22. lib. 8. ord. noui.

D *In clericis.* Adde Iac. Men. de recu. poss. remed. 9. nu. 101. & 277.

Literas ad alios directas aperientes, & aduersarijs ostẽdentes.

CAPVT. CIII.

1 *Aperiens literas, eas que aduersario mittentis ostendẽs, in falsi pœnam incidit.*

2 *Clericus scelus hoc committens, qualiter puniatur.*

3 *Aperiens literas vt legeret, easque minime alijs ostendens extraordinarie punitur.*

1 APeriens literas, & aduersario mittẽtis ostendens incidit in pœnã falsi,

2 ita Bartol. in l. Qui testamẽtũ ad l. Corn. de falsi. ff. per l. 1. §. is qui depositã eotit. & sequitur Panor. in ca. Cum olim. lo. 2. de offi. de lega. vbi vide glos. & Felin. n. 2. Syluest. in verbo, falsarius. §. 1. in summa sua, & Iaſ. in §. pœnales. n. 26. institu. de actio. & August. in addit. ad Angel. in tract. de malefi. in verbo, falsario. n. 10. & Iason. in l. Non dubium. in colum. antepe. C. de legi. Clericus vero hoc faciens, incurrit pœnam depositionis: ita scripsit Roma. consil. 365. incip. Quæritur primo, qua pœna. circa fin. hoc solo fundamento motus, quod de iure Canonico pœna falsi est depositio in clerico, per tex. in ca. Ad falsariorum de crim. fal. sed salua eius autoritate hoc non videtur verum, quia ille textus non imponit pœnam depositionis clerico pro qualibet falsitate, sed quando vtitur falsis literis Papę: b non ergo videtur posse illud extendi ad hoc delictum. Vnde crederem, clericũ in hoc puniendũ esse arbitrarie, consideratis his quæ in arbitrarijs pœnis consideranda inferius declarabimus. Si vero aliquis aperuit literas vt videret, & alijs nõ ostendit tunc non tenetur pœna falsi, sed extraordinarie punietur. Ita Bart. & Rom. Panor. & Iaſ. vbi supra: & idem notat Felinus, post Inno. in d. c. Cũ olim, qui dicit quod isto casu pœna est arbitraria. Vnde idẽ dicendum est in clerico.

2

b

A *IN pœnam falsi.* Vide Iaſ. in l. admonendi, in repet. num. 150. ff. de iureiur. Martin. Nauarr. in capit. sacerdos. num. 10. de pœn. dist. 6. Et eadẽ pœna plectendus est, qui de alienis literis sigillum remo

alienis literis pœna falsi punitur.

remouet Bart. in l. Paul. ff. de falſ. Ioan. Bertachi. in tract. de Epiſc. 1. par. verſ. vlterius quæro. n. 36. Hier. Gig. in tract. de crimine leſæ mag. lib. 1. q. 21. n. 12.

Eſt quidam huius capitis pœna tanto crimini condigna. *Nã fraudulenter ambulat* (inquit Sapiens Prouerb. 11.) *quiſquis reuelat arcana. Et cũ eo* (inquit idem Sapiens Prouer. 20.) *qui reuelat myſteria, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia ſua ne cõmiſearis.* Et Eccle. c. 27. *Denudare* (inquit) amici myſteria, *deſperatio eſt animæ infelicis.* Reuelare ſanè ſecreta grauiſsimũ crimẽ omni æuo iudicatũ fuit. Ferunt apud Ethnicos Siſyphum illud ob id ꝙ Deorũ arcana hominibus patefecit, apud inferos eam pœnã ſuſtinere, nẽpe, vt ingens ſaxum ad mõtis cacumen deferat, à quo proijciat, & iterũ ſtatim repetat, & in huiuſmodi labore perpetuo aſsiduus ſit, autor eſt Seruius ad Vir. lib. 6. Aeneidos. ſic Tarquinius Romanorum Rex M. Tullium. Duum virũ quod librũ ſecreta ciuiliũ ſacrorũ continentem, cuſtodiæ ſuæ cõmiſſum corruptus Petronio Sabino deſcribendum dediſſet, culeo inſutum in mare abijci iuſsit, teſtis eſt Valer. Max. lib. 1. tit. de cultu. Deorũ. Et apud Ægyptios reuelãti ſecreta hoſtibus lingua abſciditur Diod. li. 2.

Conſiliarius ciuitatis reuelãs ſecretum qua pœna puniatur.

Vnde (mea ſententia) recte de more ſcribit Bald. in l. nullum, num. 5. C. de teſtibus quod ciuitatis conſiliarius, ſiue Decurio, qui ſecreta detexuerit, cũ ratione iuramenti, & officij tacere debuit, quare periurus cum ſit ab officio, & dignitate amoueri debet idem Bal. in tit. de pace. Conſtan. in verbo, *Credentia.* & ſequitur Cæpo. conſi. crimi. conſi. 39. num. 29. qui Patauij ita deciſſum fuiſſe teſtatur. Hyppo. conſi. 1. n. 9. Villadiego in tractat. delegato. 3. part. quæſt. 1. num. 36. Curia Piſana. in 3. parte in princ. & magis in ſpecie ſcribit Angel. in l. Athletas. §. calumniator numer. 4. ff. de his qui. not. infa. ſcribẽs ciuitatis conſiliarios detegentes ſiue reuelantes, ſecreta ſuæ ciuitatis eſſe preuaricatores, & hoſtes. Circa quod multa congerit Quinti. Mando. in tract. ingratitudinis. c. 62. cauſa. 13.

Canonicus reuelãs capituli ſecreta qua pœna plectendus eſt.

Ex quibus aſſeuerandum cenſeo canonicos, qui capituli ſui ſecreta reuelant, ſi iuramento ab eis præſtito de non reuelando cõ traueniunt, pœnis Sacrorum Canonum cõtra periuros clericos ſancitis de quibus ſuo loco cum autore dicti ſunt plectendi: ſi vero nullum præſtiterunt iuramẽtum pro modo culpę pœna arbitraria puniendi ſunt. Dubitari tamen poteſt circa huius capitis argumentũ vtrum clericus à pœna eius excuſetur, ſi ad propriã vitam vel alterius tuendam crimen hoc commiſſerit, & verius cenſeo non licere literas aperire & aduerſarijs oſtendere falſum committendo non quidẽ facienda ſunt mala, vt inde bona euenient, alioqui liceret periurium & falſum committere ad vitam defendendam quod nullus audet aſſeuerare, ita ſcribit Simon Maiol. in tractat. de irreg. libr. 5. 35. illud vero negari non poteſt licere huic literas has deferenti eas minime cui mittuntur tradere, & alijs licitis modis contẽdere ne ex eis malum aliquod ſibi contin-

contingat. Quod si hoc trãgressus fuerit, quia qualem excusationem habet, minime ordinaria criminis pœna plecteretur, sed benigniori iudicis arbitrio imponenda erit.

☞ *Falsis literis Papæ.* Adde Hostien. in summ. tit. de schisma. §. Qua pœna num. 10.

Ecclesiasticos viros, vt suare signẽt beneficia, ac ne, citati ad curiã accedant, capientes.

CAPVT. CIIII.

1 *Clericus huius criminis reus qualiter puniatur.*

1 PErsonę Ecclesiasticę hoc vt fiat procurãtes, si fuerint prælati inferiores eo ipso obtentis beneficijs sunt priuati. Ita disponit text. in Clemen. multorũde pœnis. intelligę tamẽ q̃ per solã capturã factam ad finem quodquis renunciet, si tñ in effectu nõ renunciauit non incurrit capiens istã pœnã. Sic declarat Cardin. ibi post Zézeli in. 6. q. & idem dicit post Paul. ibi. in q. 10. quando liquido posset probari quod detẽtio non fuit causa quod captus non accederet ad curiam, quia tunc capiens non incurrit pœnam.

ANNOTATIO.

ADde casum vndecimum cœnæ Domini.

Incendiarij.

CAPVT. CV.

1 *Clericus, qui hoc crimen commiserit cum certa pœna in iure expressa non sit, arbitrio iudicis est puniendus.*

INcendiariorũ malitiã pessimam de populatricem, ac horrendã appellat tex. in c. Pessimam. 23. q. 5. & in eo describitur pœna laicis incendiarijs imponenda per Ecclesiã quæ grauis est: & de ea late scripsit August. in addition. ad Angelum. de maleficijs, verbo incẽdiario. n. 6, 1. Clericis tamen delicti huius pœna infligẽda in canonibus scripta non reperitur, forsam enim non sunt arbitrati cõditores canõnũ aliquem clericorum in tã tũ scelus incursurum, absq; vlla sui vtilitate seu voluptate, ac magna aliorũ iactura, ideo erit arbitrio iudicis relinquenda, iuxta doli ac loci, & damnorum qualitatem & quantitatem, qui semper etiam in hoc attendere debebit qualiter cuiuscunq; regni leges in hoc animaduertãt, vt vbi fuerit legum censura grauior, ibi etiam sit pœna seuerior.

ANNOTATIO.

VIde multa, quæ de huius crãminis grauitate & detestatione tradit Hosti. in sum. isto tit. §. Et qua pœna Abb. Fel. & Doct. in ca. tua nos. de sentẽt. excomm. Ludo. in practica. crimin. cap. 103. pagi. 352. Iaco. Menoch. de arbi. iudi. quæstio. lib. 2. centu.

centu.4.casu.390.& latissime Petrus Grego.3.par.syntag.lib.36. c.19. Et nota quod incẽdiarius loci sacri vel monasterij ipso iure excõmunicatus est, si tñ locus sacer non est excommunicandus erit ita Abb.& Doctores in c.cõquesti.& in c.tua.de senten. excommuni. quam esse communẽ sententiam fatetur Martin. Nauarr.in manuali.c.17.num. 100.

Raptorũ,& ecclesiarũ,violatorũnõ satisfacientiũ, sepulturis interesẽtes,eorũq; elemosynas recipiẽtes, ac de eorũ rapina participantes.

CAPVT. CVI.

1 *Raptor manifestus vel violator Ecclesiæ nisi ablata restituat firmam,& plenariam securitatem emendandi præstiterit beneficium pœnitentiæ ei est denegandum.*

2 *Clericus, qui aliquod huius capitis delictum perpetrauerit, est deponendus.*

3 *Episcopus non potest clericũ depositum propter aliquod istorũ criminum restituere, sed solus summus Ecclesiæ Præsul.*

4 *Raptori vel violatori qui in morte pœnituerunt, qui tamen nõ potuerunt, satisfacere, licet sepultura denegetur, non tamen cœmeterium.*

5 *Clericus qui prædictos raptores seu violatores ad pœnitentiam aliorũm criminum admisit, immunis est à pœna.*

MAnifestus raptor, vel Ecclesię violator nisi prius ablata restituat si potest, vel emendãdi firmã, & plenam securitatẽ fecerit, beneficiũ pœnitentiæ ei pœnitus denegatur. Qui autẽ in sanitate, obstinatamente nõ pœnituerit, vel emẽdauerit, & in morte securitatẽ præstare nequiuerit, solennitas pœnitẽtiæ parum ei prodesse videtur. Sed de peccato cõtrito cordeviaticũ non negatur. Ita tñ quod nullus clericorũ sepulturis illius interfit, nec eius eleemosynã præsumat recipere. Quod si aliqui clericorum vel præsbyterorũ contra hoc in vita vel in morte pœnitentias dare attentauerint, aut sepulturæ eorũ interesse, vel eleemosynas accipere: aut si aliqui eorũ huiusmodi rapinæ participes inuenti fuerint patiuntur ordinis sui dãnũ irrecuperabiliter. Ita disponit tex. in ca. 2. de raptoribus & incend. Et sic clericus in hoc delinquẽs debet deponi,& priuari beneficio: vt not. Ab. ibi. In quãtum autem supra dicitur quod damnum ordinis, & sic depositio fit irrecuperabiliter, dicit Abbas ibi post Ioan. And. quod hoc ideo dicitur, ad denotãdũ quod Episcopus proprius non potest clericum propter hoc depositũ restituere: sed requiritur dispensatio Papæ, quod etiam notat. Anto-

Antonius, licet eum Abbas nō alleget. In beneficio tamē credit Abbas. quod poterit Episcopus dispensare, allegat tex. in c. Salonitanœ. 63. dist. & horum text. in c. 2. de cleric. pug. in duel. vbi Episcopus dispensat cū homicida in beneficio, & ad ibi dicta se remittit. Itē aduerte quod licet raptori, vel violatori prædictis, qui pœnituerunt in morte, quādo non potuerunt satisfacere, denegetur sepultura in ecclesia, cœmeterium tamen non denegatur, vt per glos. fin. ibi. Clerici tñ etiam in sepultura cœmeterij non debent interesse, vt notat. Abb. vbi supra, in fina. verbis q̄ etiā voluit Ant. ibi. Dū autē supra dictū est, quod talibus non est danda pœnitētia in vita, nec in morte sub pœna supra dicta. Intelligant tñ sacerdotes q̄ possunt admittere dictos raptores, seu violatores ad pœnitētiā aliorū criminū sine metu pœnæ si ipsi velint de ipsis pœnitentiā agere, vt per glosā. & Doctores ibi, quāuis illa ad vitā æternam non sit fructuosa, vt per eos ibi.

4

5

Sortilegij.

CAPVT. CVII.

1 *Sortilegij qui dicantur.*
2 *Clericus propter hoc crimen qualiter puniatur.*

1 SOrtilegij (vt beato Isidoro placuit) illi sunt, qui sub nomine fictæ religionis per quasdā, quas Sanctorū, seu Apostolorum vocant sortes, diuinationis scientiā profitentur, aut quarūcunque scripturarū in spectione futura promittunt,[a] vt habetur in c. vno. 26. q. 1. Pęna clerici sortilegij, [b] secundū Antonium de Butrio in c. Atsi clerici. de iudi. est quod depositus tradatur curiæ seculari, pro qua allegat tex. in cap. Admoneant. 26. q. 7. & sic addit ipse quartum casum ad glos. in c. Ad abolendam, de hæreticis, in quo quis statim post depositionē traditur curiæ sæculari, sed Abb. ibi in colum. 13. credit quod Anton. in hoc non bene dicat: quia illud cap. Admoneant. nō dicit quod sortilegus debet seculari curiæ tradi, sed quod debeat degradari si clericus est, & quod cum materia sit odiosa, & valde exorbitans, debet intelligi de degradatione verbali. Vnde Abbas videtur cōcludere quod pœna huius delicti fit illa de quo in cap. Tuæ de pęnis. Et quod istud delictum cōprehēdatur sub verbis (magis sceleribus) in di. ca. positis, & sic quod clericus in hoc delinquēs, verbaliter degradetur, & in monasteriū detrudatur, & istam opinionem Abba. contra Anton. sequitur Aret. in cap. Cum non ab homine. column. 10. de iudi. versic. Addit etiam. Et sequitur etiam Decius in cap. At si clerici. col. 22. de iudici. versiculo. Quartus casu; Arnaldus in repetition. capit. Quoniam. de hęreti. in. 6. in column. 114. versic. Quarto fallit, & videtur eundem Abbas. in cap. 2. de sortile. in glos. 1. vbi ex ea, & ex tex. colligit vnū valde notandum videlicet quod in pęna imponēda sortilegijs, vel eos cōsulētib⁹ debet animaduertere iudex ad qualitatē, & quātitatē delicti

a 2 b

delicti, & ad nimium delinquentis, & secundum hoc pœnam imponere, quandoque acerrimam, quandoq; grauamen, quandoq; leuem, ex quo videtur quod nō potest dari certa regula, cuius opinionem sequitur Paul. Grillan. in tract. de sortilegijs, in q. 11. in colum. 2. versi. Clericivero quem vide in illo tract. quia per quindecim folia & amplius, plura colligit in materia sortilegiorum, quorum aliqua concernūt clericos quæ quidem transcribere nolui. Et vide hodie decretum Concilij Lateranensis. sub Leone decimo celebrati, in nona sessione, vbi disponitur quod clerici qui inuenti fuerint culpabiles in sortilegijs per inuocationē dæmonum incātationibus, ac diuinationibus, superstitionibus, arbitrio superiorum infamia notētur. Si vero nō destiterint, deponantur, atque in monasterium ad tempus arbitrio superiorum præfiniendum detrudantur, beneficijsque & officijs ecclesiasticis priuentur. text. autem in Canone. 68. concilij Agatēsis proijciendos ab Ecclesia iubebat clericos magos, aut incantatores siue facientes filacteria.

Sortilegi, & diuinatores acriter confutantur.

Futura promittunt. Nulla fere hodie est frequentior disputatio, quam quæ de sortilegijs, & diuinationibus suscipitur, ob vanas inanium hominū superstitiones, & opiniones, qui vt desiderijs suis impie satisfaciant, minime verentur, grauissima hæc crimina, quæ lex Dei acriter detestatur & punit, perpetrare. Sunt quidem qui per sortes inquirunt futura contingentia, vel præsentia, & præterita quę per naturam cognosci nō possunt, vani & falsi, & operam dant illicitæ ac superstitiosæ rei, quæ non caret suggestione dæmonum, vt ait. Sanct. Thom. & Caietan. 2. 2. quæst. 95. arti. 8. Syluest. in sum. in verbo, superstitio quæstion. 9. Et isti sunt qui Dei permissu elementa concutiunt, & turbant mentes hominum, minus confidentium in Deo: ac sine vllo veneni haustu, violentia tantum carminū interimunt vt dicit Diuus Augustinus libr. 10. de ciuitate Dei habetur in c. nec mirum. §. magi. 26. quæst. 5. Pręterea non immerito. l. vltim. C. de malefi. & Matth. communis salutis hostes hos appellat. Et cum late pateat de sortilegijs, & diuinatoribus argumentum, vt breui oratione cōsequi nequeat fontes indicabo vnde copiose petatur differunt quidem latissime Paul. Grilla, integro tracta. de sortilegijs Zauchinus de hæreti. capit. 22. vbi Campegius Alberti in tractat. de agnoscend. asser. quæstion. 11. nume. 3. Alfons. à Castro lib. 1. de iusta. hæreti. puni. cap. 13. Sanct. Thom. 2. 2. q. 95. Alexand. de Alex. 2. part. quæst. 185. Sima. in cath. insti. titul. 62. Albert. Pigaius. lib. 8. de libero homi. cap. 4. Locatus in opere iudi. in verbo, *Diuinationes*, Schillacēsis in tracta. de fide catho. in cap. 1. cum multis sequenti. Bernardus Commēlis in lucerna Inquisitorum in verbo, *Sortilegi*. Vnū tamen vel alterū circa hoc nō prætermittam. Primo, quod Chiromantia, quę per manuum lineas diuinat, non caret summa superstitione de quo legēdi sunt Paul.

Chiromantiaquæper

manuum lineas diuinat non caret superstitione.

Paul. Grillan. de sortilegijs. q.3. num.14. Alphon. Castro. lib. 1. de iusta hæreti. puni. capit. 13. Fran. Casonus tract. 1. de indicijs ex persona cap. 6. nu. 4. & hanc elegantissime, & longa manu refutat Petrus Ciruelus lib. peculiari de reprobatione superstitionum.

Astrologia iudiciaria, quæ interrogatoria nuncupatur, superstitione nõ caret.

Nec caret superstitione, vt locus sit pœnis de quibus in hoc capite diseritur Astrologia iudiciaria, quæ interrogatoria nũcupatur, de qua loquitur Ptolomæus (si is est) in Cẽtiloquio sententia. 14. quam grauiter refutauit etiam Petrus Ciruelus lib. 4. fontis sapientiæ, Picus Mirandula. lib. 4. aduersus Astrologos ca. 13. Ex quibus hęc verissima assertio colligitur, nempe quod pars hæc Astrologiæ iudiciariæ, quæ interrogatoria appellatur, cum nulla nitatur ratione naturali, illicita, & superstitiosa est, quętũc hæresim sapiet, quando certo aliquid pronuntiare audebit, ex his rebus, quæ naturaliter sciri minime possunt.

Et generaliter quando crimen sortilegij perpetrantes Inquisitorum hæreticæ prauitatis iudicio subiaceant vide Alphons. à Castro libr. 1. de iust. hære. dict. ca. 13. Iacob. Septiman. in catho. illis, & eruditissimis insti. capit. 62. Vide extra. constitutionem Sixti Quinti Pontifici Maximi quam retuli infra capite. 108.

Pœna clerici sortilegij. Pœna vero laici ab Ecclesiastico iudice pro hoc crimine imponenda ea quidem est quod si seruus fuerit verberetur, si vero liber pœna perpetui carceris punitur text.

B *Laici huius. c. crimen cõmittentes qua pœna, à iu*

in cap. contra Idolorum. 26. q. 5. notat Roma. sing. 660. Felin. in cap. cum sit num. 20. de foro cõpetenti. Consuetudo tamen iam recepit, vt publica ignominiosa pœna imponatur. Nẽpe vt qui scelus hoc cõmiserint publice fustigentur ducanturq; pervias publicas cum mythra melleque vncti & plumis circundati, vel circa Ecclesiã, vel domum Episcopi in Scala collocẽtur, vt ab omnibus deludantur. ita scribit Abb. in. c. 1. de sorti. per text. in. c. Episcopi. 26. quæst. 5. ibi: *Et si aliquem virum aut mulierem huiusmodi sceleris sectatorem inueniunt turpiter dehonestatũ de parochis suis deijciant.* l. 4. tit. 32. part. 7. ad finẽ ibi. *O le ponẽ en deshonra en la picota, ò le desnudan haziẽdole estar al sol vntandolo de miel porque le coman las moscas alguna hora del dia.*

dice Eccle siastico punian tur.

Consulẽtesq; aruspices, Incantatores, Ariolos, augures, Sortilegos, ac eos qui artẽ magicam profitentur.

CAPVT. CVIII.

1 *Clericus, qui hoc crimen commiserit qua pœna puniatur.*

PResbyter, diaconus, vel quilibet de ordinibus clericorũ, qui fuerit deprehensus consuluisse prædictos, vel aliquos

ipsorum, ab honore dignitatis suæ suspensus, monasterij curam excipiat, ibique pœnitentiæ perpetuæ deditus, scelus admissum sacrilegij soluat. Ita sanxit quartum Concilium Toletanum in canone. 28. quod refert Gratianus capite si quis Episcopus vigesimo sexto quæst. 5.

Iam vero ad extirpanda crimina grauissima, quæ hoc capite continentur, necnon aduersus exercentes artem Astrologię iudiciarię, & alia quæcumque diuinationum genera librosque de eis legentes, vel detinentes sanctissimus Pontifex Sixtus Quintus elegantissimam, & vtilissimam edidit constitutionem, cuius series talis omnibus nota est. Sed quia Catholicum illud Concilium nullam pœnam diffiniuit contra clericos blasphemos non habentes beneficia Ecclesiastica, ideo Sanctissimus Pius Quintus Pontifex Romanus lege lata sanciuit, quod clericus blasphemus non habens beneficium pecuniariam, vel corporali pœna pro iudicis arbitrio puniatur hoc pro prima vice. Pro secunda carceribus mancipetur, pro tertia verbaliter degradatus mittatur ad triremes, fuit constitutio ædita Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Domini millesimo quingentesimo sexagesimo sexto. Kalend. Aprilis quæ continetur in libro proprio motu. fol. 36. vbi decretũ est clericum qui ter hoc crimen commisserit adtriremes esse condemnandum. Laycus vero licet in tribunalibus Ecclesiasticis certis pœnis ibi statutis puniendus sit hodie vero frequentissimè pro modo culpæ arbitraria pœna punitur.

Peccatores, qui sibi confessi sunt, signis aut verbis prodentes.

CAPVT. CIX.

1 *Sacerdos hoc graue scelus committentes cui pœnæ sit obnoxius.*

2 *Confessionem sacramentalẽ qui nouit, omnis eam celet.*

3 *Sacerdos dicitur reuelare confessionem si diceret quod talis habet peccata nominando eum à quibus non potest ipse eum absoluere, sed pœnæ ordinariæ in hoc casu locus non est.*

4 *Sacerdoti dicenti, se habuisse licentiam pœnitentis ad reuelãdum confessionem, an credi debeat.*

SIcut enim mortalibus cunctis im mortalem illã vitam amantibus ex pedit, vt quæ non puduit committere scelera fateri non erubescãt, sacerdotibus, vti veris animarũ medicis, & quibus solis illis mederi concessum est. Sic enim summe cernitur, necessarium sacer-

sacerdotibus ipsis, reuelatorum sibi scelerum, secretum indicere, vt tanto apertius sua pandant facinora perpetrantes, quanto securius illa propalare cognouerint, pauci quidem animæ suæ salutem (cum famæ, rerum ac vitę dispendio quærent.) Hinc est quod eadem cura qua in sacris canonibus confessio peccatorum fieri præcipitur, reuelari prohibetur, ac vltra prohibitionem contrarium facientibus, condigna pœna conscribitur. Vnde Gregor. statuit quod peccata sibi cõfessa reuelãs deponatur, & quod omnibus diebus vitæ suæ peregrinando pergat, vt in cap. Sacerdos. de pœnit. distinct. 6. Eadem etiam depositionis pœna imposita fuit per Concilium generale, & vltra id fuit additum quod propter hoc depositus in arctum monasterium ad agendam perpetuam pœnitentiam detrudatur, vt in capite. Omnis vtriusque. de pœni. & remis. & si timetur de fuga, posset detrudi in strictum carcerem, vt notat ibi Abbas in secunda columna septimo notabi. allegando textũ in capite. Vt famæ de sententia. excommunicationis. quod secutus bonus ille præsul Veronensis Ioannes Matthæus in suis constitutionibus tit. nono. cap. tertio. Clericũ hoc facinus perpetrantem beneficijs officijsque eo ipso suspensum, priuatum perpetuisque vinculis voluit, ac declarauit. Et nota quod ad celandum confessionem nõ solum tenetur qui illam audiuit, verum etiam interpres, & ille qui casu illam audiuit, & is cui de licentia confitẽtis sacerdos reuelauit, & qui fingit se cõfessorem esse, & qui latenter absconditus confessionem audit [b]. Item sacerdos qui dimidiam confessionem audiuit, vel qui alias post auditam confessionem non absoluit, vt notat Florentin. referẽdo Petrum de Paulud. in. 3. par. tit. 17. ci. 22. in. §. 1. in fin. & in. §. 2 Et Siluest. in sũma, verbo confessio. lo. 3. §. 1. Vnde bene crederem quod si aliquis prædictorum, qui clericus esset, reuelaret peccata sic audita, puniendus esset prædicta ordinaria pœna, [c] quia omnes illi verè dicuntur audire confessionem, licet interpreti & illi qui casu audit vel cui de licentia reuelata est confessio, vel qui absconditus audiuit, non posset dici quod verè fuit pœnitens cõfessus. Sufficit enim quod verum est illos audisse peccata in confessione dicta, & quæ soli Deo in præsentia hominis dicebantur, quanuis benè verum sit quod nõ omnium prædictorum par sit culpa vel dolus in reuelando, quod operabitur vt in detrusione monasterij vel carceris mitius se habeat Iudex cum vno, quam cum alio. Et aduerte quod dicitur sacerdos reuelare confessionem, si diceret quod talis habet peccata (nominando eum) à quibus ipse nõ potest eũ absoluere, vt notat Florenti. in dict. §. 1. referẽdo Petrum de Palude, qui etiã addit [d] idem est si sacerdos dicat, ego audiui talem (nominãdo etiã eum) in cõfessione, & nõ absolui illũ. Crederem tamẽ quod in his duobus casibus sacerdos non esset puniendus dicta pœna ordinaria [e] quia non potest verè dici quod

1 2 3 4 a b c

reuelauerit peccata cõfitentis, licet sit verum reuelasse confessionem, & iura in dict. cap. Sacerdos & in capit. Omnis imponunt pœnam reuelanti peccata, non vero reuelanti confessionem, vt patet ex eis, quamuis bene crederem ipsum alias bene puniendũ iuxta qualitatem delicti. Sacerdoti vero bonæ famæ, & honestæ vitæ dicente se habuisse licentiam pœnitentis ad reuelandum confessionem, credi debet: cum talis actus licentiæ secreto fieri soleat, & nullo interueniente teste ad hoc saltem vt transferat onus probandi in asserentem sine licentia reuelasse. ita placuit Lapo in allegatione. 94. incipien. Quidam presbyter. in columna. 2. qui dicit hoc præsertim procedere quando tertius accusat sacerdotem de reuelatione. Quando vero idem, qui peccata confessus est, tunc forte dicit secus esse quem vide declarantem quomodo possit contra sacerdotem probari, quod sine licentia reuelauerit confessionem. Et vide etiam eundem asserentem post Hostiẽ. quod sacerdos affirmet se aliter sciuisse illud quam per confessionem, quod vt puniatur pœna dict. c. Omnis oportet vt probetur quod per confessionem illud sciuerit. & vide Abb. in dict. capite. Omnis. in vltima quæstion. vbi referẽdo Hostiẽ. sic dicit quod nisi sacerdos doceat aliunde illud habuisse, præsumendum est illud habuisse in confessione, nõ tamẽ punitur pœna ordinaria illius tex. sed pœna arbitraria, quia aperte nõ cõuincitur de delicto. Et illud dictũ Hostiẽ. dicit sing. Barba. in. 2. vol. cõsi. 70. incip. Sapienter non fallor. in colum. 7. in princi. Et sic ad euitandam pœnã arbitrariam tenebitur sacerdos probare quod aliunde sciuerit, quod videtur procedere in proprio sacerdote, vt text. ibi loquitur & Docto. Si vero confessor sit vigore specialis priuilegij assumptus, vel de licentia proprijs sacerdotis, non esset præsumptio contra eum nisi peccatum dicere tur commissum eo anno quo extraneus sacerdos inculpatus confessionem audiuit. Sed in hoc tãdem non potest dari certa doctrina: hanc enim præsumptionem qualitas peccati, cõfessoris, & pœnitentis augebit aut minuet.

Sacramẽtalis confessio de crimine cõmittendo facta an possit reuelari

Etrudatur. Vide optimam l. 35. titulo. 4. parte. 1. & ibi doctissimum Gregor. in gloss. in verbo. *Encerrado.* Et sic hodie clerico, qui crimen hoc commisit peregrinationis pœna imponenda non est, quia peregrinatio clerici per orbem ignominiosa nõ illi soli est dedecori, sed vniuerso clero. text. in capite. diaconi. 93. distinctio. not. Calder. con. 1. de vita & honest. cleri. Quæ ratio (vt existimo) fuit in causa, vt Conciliũ illud catholicum ca. omnis vtriusque sexus de pœni. & rem. peregrinationẽ in capite. Sacerdos. de pœni. distinct. 6. statutam in monasterij detrusionem commutaret.

Erit tamen clericus (vt multi autumant) ab huiusmodi pœna immunis, cum crimen aliquod committendum in reipublicæ damnum sibi detegitur nã cum confessio sit de crimine cõmisso. non vero de committendo, sa-

do, sacerdos eo modo quo securius, & cautius fieri possit, ne tale crimen perpetretur, reuelare debet: cui prodesse & non obesse possit. ita Archidiac. in dict. cap. Sacerdos. Hostien. Ioann. Andr. Ancharra. & Abb. in dict. c. omnes vtriusque sexus Dec. in cap. cum non ab homine. colum. 3. de iudi. Ripa in tracta. de peste. §. fi. num. 115. Siluest. in summ. in verbo, confessio. 3. quæstio. 5. quam esse communem sententiam fatetur. Mart. Nauarr. in dict. cap. Sacerdos. 3. quæstio. num. 116. Hieron. Gig. in tract. de crim. Lesæ Maiest. lib. 2. cap. 18. num. 11. qui hanc opinionem dicit esse communem Canonistarum & eam esse magis communē testatur Cardin. Albanus inlucubrationibus ad Bar. in l. vt vim. num. 22. ff. de iusti. & iur. Sed in contrarium est communis Theologorum Schola. in 4. sent. distinct. 21. vbi Gab. 1. quæstio. 3. Adria. in 4. in tract. de confess. sigillo Caieta. in opusculo. 27. quæstion. capi. 15. Domi. Soto in relectione de secreto mē bro. 3. quæst. 4. conclusione. 2. Ioan. à Medi. in tract. de confessi. ca. de confessione celanda. quā opinionem tenuerunt ex nostris viri & doctrina & antiquitate venerandi Host. in summa. de pęni. §. quoniam. Collecta. & Card. col. fin. in dict. cap. omnis vtriusque sexus, & eam sequitur Mar. Nauarrus nunc feliciter viuens, & cum his merito adæquandus in dict. capite sacerdos. numero. 120. & hanc esse frequentissimam Theologorum traditionem fatetur D. Episcopus Couarrub. in 4. lib. decretali. 2. parte. capite. 8. §, 12. num. 10. quam ipse libenter sequor illud assueuerans teneri sacerdotem præfacto damno publico obiare, si potest id efficere, aliter, quam confessionem reuelando.

Cōfessio sacramentalis an matrimonij fauore possit reuelari.

Sunt etiam ex nostris, non pœnitendæ authoritatis viri, qui cēsent, clericum esse excusandum ab huiusmodo crimine, quandò sacramentalem confessionem in iudicio patefecerit, vt matrimoniumaliquod probetur, quia hoc casu arcanum sacramentalis cōfessionis reuelari liceat. ita scribit Rom. in l. si non speciali. pen. col. C. de testa. dicens ad hoc esse glossa. sing. in c. tua nos. in verbo, *Constiterit*. de sponsalib. quam dicit esse sing. Ias. in l. 1. §. huius studij colum. 2. ff. de iusti. & iur. & in l. reprehendenda. C. de insti. & substi. & in l. patre furioso. colu. 2 ff. de his qui sunt sui vel alieni iur. Cardin. Alban. ad Bart. in d. l. vt vim. nu. 23. Cuius opinionis error ex iam dictis conuincitur, nullus quidem fauor quantumcunque publicus, considerari potest, vt tanti sacramenti Sigillum, naturali, & diuino iure inductum violetur. & ideo iustissimè dictam opinionem increpat D. Couarr. d. §. 10. num. 9. & ante eum Fortuni. in l. 1. §. huius studij. num. 21. ff. de iusti. & iure. Nemo sanè publicum bonum inquirere debet, aut damnum impedire, per media illicita, vt per mendatium, aut fornicationem, aut aliud huiusmodi, quale est confessionem sacramentalē reuelare ꝙ semper illicitum est. Nec prædictæ opinioni repugnat glo. in dict. c. tua nos. de spōsalib. in verbo qualiter, tibi cōstituerit. nā si diligēter inspiciatur minimè scri-

bit cõfeſsionẽ factam in foro pę nitẽtiali, poſſe adduci vt in foro iudiciali probationem faciat, ſed tantum in eodẽ foro pœnitentię vt nõ obſcure inſinuãt verbailla. *Hoc ei confeſſus fuit pœnitẽtiali iudicio in quo cuilibet eſt credẽdũ*, exponit verbũ *in quo* (ideſt) *in quo iudicio pœnitentiali*, & non iudiciali cũ de hoc foro nulla mẽtio facta fuerit, & ideò ad illud, non poteſt fieri relatio.

Sacramentalis cõfeſſio cõſenſu ipſius confitẽtis ſi in eius fauorẽ tendit patefieri poteſt.

Vnus tamen caſus iure permiſſus eſt quo ſacramentalem confeſsionem impunè ſacerdoti reuelare licet, nec alius ex cogitari poteſt, & is eſt quando talis reuelatio fit ex proprio confitentis cõſenſu, ita tenuit D. Tho. in. 4. diſ. 21. & ibi Paluda. q. 3. & alij. Diuus Antoni. in. 3. p. ti. 22. §. 1. Ioã. à Medi. in tract. de cõfeſsi. ca. de licencia confitentis ad reuelandũ confeſsionẽ. Archi. & doctores in c. ipſi Apoſtoli. 2. q. 7. Cardin. Sancti Sixti in d. c. ſacerdos vbi Martin. Nauarr. nu. 151. Ioan. And. in c. lect. de renũ. Abb. & doctores in c. ſignificaſti de adulter. Lap. alleg. 94. Felin. in c. Matth. de Simo. & in c. veniens. in primo, colu. penul. de teſtib. Ripa. in dict. tract. de peſte. §. fi. nu. 108. Calderi. conſi. 2. de teſtib. Hypoli. in. l. 1. §. idem Cornelio. ad finẽ. ff. de quæſtio. Adri. vbi ſuprà allegaui quã opinionem communem eſſe teſtantur Feli. & Ripa in locis iã allegatis & cũ eis Couarru. dict. §. 10. nu. 11. & non dubito hanc eſſe magis communem opinionẽ Theologorum & ſacrorum Canonum interpretum, cui ſuffragatur tex. in dict. cap. lectæ. de renun. & in capi. nemo, & in capi. Matthæus de Simo. capit. ſignificaſti. de adulter. capit. officij de pęni. & remiſsi. & nouiſsimè opinionem iſtam fatetur eſſe communem Ioſeph. Maſcard. quem poſt hæc ſcripta legi in tracta. de probati. volum. 1. concluſi. 377. nu. 10. Et potiſsima ratio eſt, quia hoc caſu ceſſat obligatio celandi confeſsionem quæ in eo verſatur ne ex reuelatione eius redatur nimis odioſa & oneroſa, vbi vero eius ſigillum ex confitentis conſenſu reuelatur, non ſolum non reditur odioſa ſed fortè vtilis & ſic ceſſat occultationis neceſsitas argum. tex. in capit. cum ceſſante de appella. l. adigere. §. quãuis. ff. de iure patrona. Quæ opinio veriſsima eſt licet Scotus Duran. Ioan. Maior. & Alma. ad fin. in. 4. ſenten. diſtinct. 21. cõtrarium tenuerint aſſeuerãtes, arcanum ſacramentalis confeſsionis nec expreſſa licentia confitentis detegi poſſe. & ex noſtris ſequitur Colleg. in dict. capit. omnis. num. 63. quę opinio & Chriſtianæ religioni & ſacramẽto pœnitentiæ expediret quod obſeruaretur, vt ſcribit D. Couarru. in loco præçitato licet ipſe prima & communem, & in puncto iuris verioré eſſe arbitretur à qua ipſe recedere non auderem. Quæ paſsim admittenda non eſt, ſed tunc tantum quando hic expreſſus confitentis conſenſus in nõ vulgarem vtilitatem ſuam, vel alterius tenderet. ita egregie animaduertit Medina vbi ſupra, & Nauarr. in dict. capitu. ſacerdos. numer. 158. Domi. Soto in relectione de ſecreto quęſtione vlti. concluſione. 5. Et tunc quidẽ ſacerdoti reuelanti confeſsionẽ in tegra fides dabitur, vt ex multorũ

docto-

doctorũ allegatione resoluit Anto. Gabriel. li. 1. cõmun. opinion. ff. de testib. conclusio. 1. & tradit Lap. alleg. 94. in c. testimonium. num. 35. de testib. quam opinionem fatetur esse comm. Fran. Viui. in suis commu. opin. in verbo confessio.

Sacerdos an possit patefacere sacramẽtalem cõfessionem illius qui fatetur se hæreticũ esse.

Nõn tamẽ deficiunt, qui existiment posse sacerdotem sacramẽtalem confessionem reuelare, quando aliquis se hæreticum esse confitetur, & minimè vult de tam graui crimine pœnitentiam agere, nec alios prodere, quos hæreticos esse scit, ita tenet Alberic. n. 3. post Rainer. in rub. C. de hæreti. Sed opinio hæc falsissima est quia hoc casu sacerdos obligatur sigillo sacramenti, quod ei nullo modo frãgere aut aperire licet. Neque potest vnquã, tam graue periculum hæresis Ecclesię imminere, quod non sit grauius huius confessionis secretũ reuelare. sic tenet Hostiẽ. in sum. de pœnit. §. in quo tenentur. Archi. in dict. cap. sacerdos. Theologi omnes in. 4. distin. 21. Nauarr. in dict. cap. sacerdos. num. 119. Alber. de agnoscendi assertioni. q. Ioann. à Medi. de pœn. ti. de confess. celan. Soto de secreto mẽb. 3. q. 4. & opinionem istam communẽ esse testatur Iac. Sep. in cath. inst. ti. 42. n. 14. qui tamen sequẽti numero asseuerat, tunc licere sacerdoti hæresim in confessione detectam reuelare, cum hæretici simulata confessione, hęreses suas persuadere conantur ipsi sacerdoti, cui confitentur quod nõ nullos hæreticos Lutheranos tẽtasse dicitur in qua sola specie, verus esse potest, vulgatus ille versiculus. *Crimen hæresis quod ne que confessio celat.*

Sacerdoti reuelãti sacramentalem cõfessionem nulla fides adhibenda est.

Quòd si sacerdos extrà casus supra constitutos Sacramentalem confessionem reuelauerit, vltra id quod grauissimas luet pęnas nulla fides eius testimonio adhibenda est. ex Baldi. testimonio in. l. Archigerontos. C. de Epis. audi. vbi Paul. de Cast. Fel. in ca. 1. de excep. Tinda. in tract. de testib. fo. 20. quæ sententia communis est & contradictorem non habet. scientia quidem quam sacerdos ex Sacramentali confessione habet, nihil prorsus ad iudicialem controuersiam spectat. c. dilectus. de excessib. præl. cap. 2. de offic. ord. Et hac ratione si sacerdos in testem producatur iurare tenetur se nihil scire, quia verè non scit, vt homo, sed tanquam Deus, ita tenet Abb. & communis in. d. c. omnis. & in c. si sacerdos de offic. ord. & in c. qualiter de accusa. & in cap. cum dilectus de excessi. prælator. Mar. Nauar. in d. c. sacerdos. nu. 141. Iuxta illud Bernardi. *Nil minus scio quod per confessionem scio.*

Peccatũ illud dicitur detectũ q̃ quis Sacramentali cõfessione fuit cõfessus, nõ verò illud, q̃ aliũde secretissime sacerdos nouit vt pœna huiuscapitis sit locus vel nõ

Est autem perpetua memoria dignum quod solum peccatũ illud dicitur detectum in pœnitẽtia, quando illud quis confitetur quærens salutem animæ suæ. secus autem si sacerdoti patefaciat dicens illud secretum dicere ei in pœnitentia, ita tenent Innoc. doctores in d. c. omnis quã dicit esse cõmunẽ sententiã Mar. Naua. in c. inter verba. 11. q. 3. conclu. 6. Corr. 58. n. 55. Vbi dicit q̃ in hoc multi decipiũtur, quia huiusmodi archanũ nõ magis obligat quã aliud extra sacramẽtalẽ cõfessionẽ, idẽ in c. sacerdos. n. 39. Imo q̃ notatu dignũ est, id procedit etiã

si quis arcanum aliquod reuelauerit, flexis genibus, incipens à signo crucis, in forma confessionis. ita resoluit Domi. de Soto in di. tract. de ratione tegendi. 2. membro. q. 7. pag. pen. Caieta. 1. 2. q. 7. artic. 1. qui addit. idem esse etiam si incipisset á generali confessione dicens, *Ego peccator.* &c. quia quando quis non confitetur omnia sua peccata, cum intentione se ipsum accusandi, nullum est Sacramentum, atque ideò, non interuenit sigillum Sacramentalis confessionis. Vnde si clericus huiusmodi arcanum reuelauerit, licet mortalem culpam contrahat, non tamen in foro exteriori huius capitis pœna puniri debet.

Sacerdos iubente superiore, detegere debet peccatum, quod Sacramentali cõfessione nouit si extra illam cõpertũ habuit.

Nec silentio prætermittẽdum est, sacerdotem absque metu pœnæ dicere posse, imo superiore iubente, teneri ad dicendũ quæ per confessionẽ nouit, si alia via id compertum habuerit, hac lege vt ita patefaciat, ac si nullatenus per confessionem nosset, siue illa nouerit ante confessionem, siue post ita tenet S. Th. in di. dist. 21. quẽ omnes sequuti sunt vt fatetur Nauar. in d. ca. sacerdos, nu. 161. & in. d. c. inter verba. corro. 66. num. 206.

Sacerdos qui absolutionem sacramentalem impediſſe fatetur, minime ſigillũ

Nec erit omittendum, quòd minime dicetur clericus sigillũ confessionis sacramentalis violasse, si alicui sacramentalem absolutionem impedisse fatetur, cũ frequentissimè publicè præstari soleat ea absolutio, nec ex hoc peccatum aliquod detegatur. Est tamen satis controuersum, an sacerdoti hoc asseueranti, integra fides sit præstanda (puta) si asserat aliquem hæreticum absoluisse, vel testificetur de innocentia alicuius viui, vel diffuncti. Quod dubium videtur fuisse diffinitum in Concilio Carraconensi, quod notissimè refert Fran. Pegñ. in annotationibus doctissimis ad Director. Inquisito. 2. par. lib. 2. Scholio. 20. ex quo manifestè constat ei fidem integram non esse denegandam. Nec hoc prorsus à iuris regulis alienum videtur, quia sicut ratione officij creditur notario, vel alio circa illa quæ ad suũ munus spectant. capi. ad audientiam de prescrip. vbi Abb. num. 5. l. si quis. Decurio. C. de falsis. §. si vero. in authen. de instr. cautela. & fide. pari igitur ratione idẽ in hoc casu videtur affirmãdum. Nec refert quod vnicus sit testis quia aliquando vnico testi spectatæ vitæ integra fides præstatur. cap. Nobilissimus, vbi glo. & Archid. 96. distinct. capite. 18. q. 3. & suffragatur gl. in. l. Titio fundus ff. de condi. & demost. & in capi. expedit. 12. q. 1. circa quod multa tradit Gramma. consi. crimi. 13. num. 13. Quæ opinio summa innititur æquitate, & clementia prorogatiua, & innocẽtiæ fauor, hoc postulare videntur, cum proniores maxime in his criminibus esse debemus ad absoluendum, quã ad condemnandum. Mea tamen sententia contraria opinio verior est, & ideo amplectẽda, quæ aperte colligitur ex Narbonensi concilio cap. 28. quod celebratũ fuit circa annos Domini. 1280 quo ita scriptum est. *Vtrum autẽ soli cõfessori credi debeat de absolutione, seu pœnitẽtia defuncti, seu viui, licet satis videatur quod non, ne quid tamen Ecclesiæ possit impingi, Domini Papæ responsio expectetur.* Hactenus Concilium, cuius decisio-

cõfessionis violasse dicitur & an fides hoc casu ei adhibẽda sit.

cisione,antiquatum fuit concilium Tarracon.supra allegatum Esset quidem nimis difficile quod propter testimonium solius confessoris,in re tam ardua à iuris regulis,& legitimo procedendi ordine recederetur.Deinde euidentissima damna in reipublicę perniciem sequerentur.Fateor tamẽ quod in causæ progressu dictum confessoris in fauorem rei maximi fore momẽti,vt asseuerat Frã. Pegñ.Schol.20.

B *Confessionem audit.* Adde S. Th. & Palud.in.4. dist.21. vbi est receptissima Theologorum sentẽtia quod tam clericus, quam laicus,licite siue illicite, siue mediate,siue immediate, confessionem sacramentalẽ dixerit, ad celandá illam tenetur,tradit optime Marti.Nauarr.in.d.c. sacerdos num. 42. Reges namque ad quencunque transeat cum onere suo transit.l.2.&.3.C quibus cassb.pig.tacitè contract.post,alias.de decim. cap.ex literis de pig.vt confessio simul ac facta est,ita vt sacramentalem formam habeat,illud onus annexum habet, quod omnino taceri debeat, ergo ad quencunque perueniat, cum onere suo transit.

C *Pœna ordinaria.* Vide Hostien. & collect.in c. omnis vtriusque sexus.Mart.Nauar.in d.ca. sacerdos.q.1.num.41. cum multis sequentibus vbi multa ex his quæ hoc capite adducit author elegan ter explicat.

D *Credi debet.* Vide Fran. de Ripa in tract.de peste vlti. par. nu. 108. Catel. Cottam in suis memor.iur. in verbo, Iuramentum probat difficultatem,post mediũ & opinionem istam communem esse fatetur.Fran. Viui. in tract. comm.opini.in verbo, *Confessio seu ea quæ fuerunt dicta sacerdoti.* Quem vide,& post huius operis secundam editionem legi idẽ tenere Iacob.Menoch.lib.1.de prę sum.q.58.num.15.quam sequitur Hyppo.in practi.3.dilignier.nume.99.Est quidem hęc communis sententia intelligenda quãdo aliquis tertius ipsum presbyterũ accusasset eo quod reuelasset cõfessionem aliàs quidem si ipse qui confessus fuit contra clericum querellam proponeret,dicens ipso inuito confessionem manifestam fecisse tunc non est locus huic pręsumptioni,sed ipse accusatus probare tenetur exceptionem propositam quod si nõfecerit condemnabitur, Inno. & Ioan.Andr.in ca.super.his de accusa.vbi Edi. nume.16. sticendo. in addi.ad Lappum allega.89.
Nec erit circa huius capitis argumentum prętermittendũ quod confessionis reuelatio probatur quando confessor alicuius pœnitentis crimen alijs manifestum fecit,& confessus asserat ille suam confessionem reuelasse,si sacerdos nõ probat aliunde compertum habuisse condemnabitur.ita tradunt Host.Cardi.Abb.in cap. omnis de pœni.& rem. quorum opinionem communem esse testatur Marti.Nauarr.in c.pen. de pœnit.distin.6.numer.164. idem testatur Mascard.de proba.3.par. conclusi.1289.incip. Sacerdos n. 5.non tamen hoc casu pœna criminis ordinarij imponẽda est,cũ crimen ex pręsumptione tãtum probetur,Inno.in c. quia verisimile de præsumpti.Nauarrus vbi supra.

E *Pœna ordinaria.* Vide Grego. Lup. integritā vitæ, & bonis omnibus commendandum in. l. 35. titulo. 4. part. Non tamen prætermittam, quod cum huius capitis materiam ad secundam æditionem pararem, grauissima febris me in cautum, nihil tale metuentem arripuit ann. 1579. die vero. 23. Augusti, cuius tanta grauitas fuit, vt iam, iam in vltimo vitæ spiritu fuerim constitutus, & cum medici de mea salute desperarent, Deus Optimus Maximus tanquam verus medicus sua inefabili clementia, post plures menses me pristinæ saluti restituit, propter quod sempiternas gratias agam.

Blasphemi.

CAPVT. CX.

1 *Vehemens in blasphemos inuectio.*
2 *Clericus propter blasphemiæ crimen qualiter puniatur.*

r BLasphemiæ scelus téporibus istis ex hoc (vt piè credē dū est) tot calamitatibus plenis factis in vsu est. Cumque hoc magis quam alia crimina ipsum Deum creatorem omnium offendat, ac adillud perpetrādū nullus alliciat carnalis appetitus, nec auaritiæ istis vlla cómoueat, nulla denique instiget astrorum influentia, mitiori plectitur pœna. Sæuiunt humanæ leges communes ac Regiæ in falsam monetam fabricantes, extra regna res vetitas deferentes, inque latrunculorum aures, cōsuetudinaria pęna cōsurgit mutilātur manibus, ac pedib⁹ ob leuiora sæpius homines. Sola blasphemātium lingua peccat impunè, quos Iudæis deteriores vocat Hosti. in sūma. de excessibus prælator. §. clericus, quia frustratim decidunt membra illius, qui eos proprio sanguine redemit, cuius corpus saltem Iudæi integrum reseruarunt. Qui in lege veteri blasphemabat nomen Domini lapidibus opprimebatur ab vniuer a
so populo: quæ pœna ab ipso omnipotente Deo imposita est, quo tempore nondum Deus talia ac tanta concesserat hominibus dona. Nunc autem quando Deus homo factus (vt hominibus amissum redderet honorem) vitam & sanguinem præstitit, blasphemijs passim ab eisdem hominibus in honoratur. nec qui blasphemat pœnam, sed qui reprehēdit periculum subijt: &, quod deterius est audientes qui ad vindictam, seu ad correctionem saltem moueri debent, prouocantur ad risum. Iustinianus ille, & si nō inter omnes Christianos Principes sanctior, vltimo supplicio blasphemos damnari censuit, pares eos nefandi criminis reis iudicando, & iustè quidem. Quid enim magis nefarium, quid enim naturæ ipsi magis aduersum, quam vt creatura in suum inuehatur creatorem? Quid à brutis ipsis alienius, quorū nullum quauis innata feritate vigeat, suum offendit benefactorem, nec in offendendo solum se gratum ostendere credit nisi defendat opportunitate concessa, ac mēbris ferè omnibus sui corporis se debitorē fateri conetur. Cumque lingua id fari natu-

ra

ra non dederit, eadem saltem benefactoris pedes lambendo fatetur. O sęculum infelix, ò ætas iã omnino lutea, ò homines Christianorum nomen vsurpantes, ad maiorem in die iudicij confusionem, & in gehenæ pœnam. Insurgit quisque vestrum ac furit si Principem suum terrenum si dominum, amicum, famulum, si denique seruum iniuria afficere audit. Si creatorem ac redemptorẽ vestrũ, & præsentis vitæ huius, (quę vobis tam dulcis est, quia futuram timetis amaram) largitorem & authorem, ac futurum iudicem asperrimum blasphemare auditis, obmutescitis? Vbi fides vbi religio? Quid prodest Christiani sanguinis antiqui iactantia quæ vobis solum ad neophitorũ improbatum seruit contemptũ? Dedecus ac infamiæ notam censetis, si quorum cibis ad tempus nutrimini (etiam cum vitæ iactura) iniuriam linquitis inultã. Nõ ne maioremignominiam oportere iudicare illius per quem estis, quicquid estis, blasphemiam patienter audire, ad tepide reprehendere, & blasphemantium sæpius cœtibus admisceri, ac quo blasphemi conueniant fauore lucros? O nobiles (quos sæpius non parentum virtus, sed rapinæ, violentiæ alijsque ignobiles actus ad diuitias primum, ac inde adnobilitatem euexerunt) qui inimicos amicorum vsque ad necẽ ex lege quadam nobilitatis persequinimi, & inimicos Dei & creatoris vestri intra familiam alitis, defenditis, subsitinẽtisque. In quo fiduciam cœlestis regni possidendi ponitis, si inimicos vestros, quos Deus diligere præcipit, odio habetis suos autem suum nomen blasphemantes diligitis. O ignaui, ac infelices iudices, qui potestate diuina in terris vtimini, quorum iussis ob id cęteri homines natura pares, & meritis sępius meliores obtemperant, quo negotiorum maiori deceret versari solicitudine, quam vt diuini nominis blasphemos insequeremini, captos nullo personarum discrimine, nulla legalis pœnæ dispensatione puniretis? O summa pietas, qui solus bonus es, & cuius solius omnia opera bona sunt, nõ possum nisi cum Dauid sciscitari. Vsque quo Domine improperabit inimicus, irritabit aduersarius nomen tuum? ac cum eo deprecari. Vt exurgas Deus & iudices causam tuam, & memor sis improperiorum tuorum, eorum, quæ ab insipientibus fiũt tota die. Maior quidem erit pietas, si tanti criminis perpetratores viuentes paterno affligas amore, vt resipiscant, quam si mortuos eos cruciari iubeas in æternum vt loquelam damnatorum quam viui fari cœperunt, perpetuo luctu nunquam fari prætermittant, non in tuæ gloriæ diminutionem, sed in suæ potius miseriæ calamitatisque augmentum. His igitur in demonstrationem huius criminis grauitatis, sic prælibatis, ad pœnam clericis illud committentibus infligendam veniamus, quæ quidem tanto grauior in eis esse deberet, quanto ab ipsis grauius quam à laicis in hoc delinquitur, ea potissimum ratione. Nam præter id quod sicut & cæteri hominum manu ipsius Dei teneantur, eius stipendijs vnigeniti filij sui Domini nostri patrimonio particulariter aluntur.

tur. Et tex. in c. Si quis per capillum. 22. q. 1. contra clericum statuit in hæc verba. Si quis per capillum Dei vel caput iurauerit, vel alio modo contrà Deum blasphemia vsus fuerit, si in aliquo ordine ecclesiastico est deponatur, cuius canonis antiqui pœnã tãquam vetustate collapsam cessare censuit Host. [b] in summa de male. in. §. blasphemantes. versic. grauior etiam, & hodiè arbitraria pœna censuit puniendum clericum blasphemantem: cuius sententię videtur adhærere Ioann. And. Ancha. Ant. & Car. in cap. 2. de maled. vbi Abb. dicit quod ita communiter dicitur. Quanuis contrarium scripserit Bonifacius de Vitellinis in suo tract. maleficiorum. fo. 13. in rubric. de pœnis blasphemãtium Deum & Sanctos, neminem pro sua opinione referens. Cum autem clericus rebellis fuerit vel sæpiùs hoc delictum commisserit, tunc degradandum eum iuxta dispositionem dicti canonis scripsit Hostiensis suprà de quo meminit Guiliel. benedicti in. 3. p. rep. ca. Rainunti. in. q. de homi. nu. 39. colu. 16. fol. 48. ex quo videtur velle solum data incorrigibilitate, vel consuetudine blasphemandi clericum esse deponendum pro isto crimine, cuius in hoc sententiæ adhæsit Alexand. in con. 72. in. 1. volu. col. 4. versic. Præterea dum referendo Hostien. vbi suprà, dicit quòd clericus propter hoc non potest deponi, nisi sæpiùs sit consuetus, qui plus audet affirmare, quod non sufficeret probare quod bis vel ter blasphemauit an hoc vt dicatur consuetus blasphemare, pro quo allegat Cinum in. l. 2. C. de re credi. & quòd talis cõsuetudo blasphemandi debet probari per testes non singulares, pro quo refert Cinum Ioann. Andreę Paul. de Elea. & Antoni. in varijs locis Panor. autem in dict. cap. 2. dem. le. dicit, quòd ita graue potest esse delictum, quòd fieret depositio, & allegat text. in dict. cap. Si quis per capillum, & de consuetudine blasphemandi nihil dicit, ex quo videtur tenere quod quãdo grauis esset blasphemia tunc habeat locum pœna canonis antiqui de quo suprà. Pœnam vero in dicto. cap. 2. de maledi. descriptam clericum non subire. [c] Host. tenet in sum. illius titu. & Ioan. Andr. & Panor. ibi eo capite. 2. licèt Alexand. in dict. consil. referat Host. alitèr tenere & corruptè, quia oppositum tenuit eius ad quod allegatur ab Alexand. Hodiè verò in Concilio Lateranensi [d] sub Leone. 10. celebrato clericis blasphemantibus pœna decreta est sub his verbis. Quicunque Deo palàm seù publicè male dixerit, contumelioſisque atque obscęnis verbis Dominum nostrum Iesum Christum vel gloriosam Virginem Mariam eius genitricem expressè blasphemauerit si clericus vel sacerdos fuerit, eo ipso, quod delicto huiusmodi fuerit conuictus, etiam beneficiorũ quæcunque habuerit fructibus (applicando vt infra) vnius anni mulctetur, & hoc sit pro prima vice, pro secunda vero si ita deliquerit, & conuictus, vt præfertur, fuerit, si vnicum habuerit beneficium, eo priuetur, si autem plura, quod ordinarius maluerit id amittere cogatur. Quod si ter

tiò

tio eius sceleris agatur, & conuincantur dignitatibus & beneficijs omnibus quæcunque habuerit eo ipso priuatus existat, ad eaque vlterius retinenda inhabilis reddatur, eaque liberè impetrari, & conferri possint. Distributio vero prædictorum fructuũ (vt ex dict.c.Cócilij colligi potest, in alio casu quo etiã amissionẽ fructuũ imponit) in fabricas beneficiorũ huiusmodi, vel pauperũ eleemosynas faciẽda est.

Blasphemiæ grauitas explicatur.

A *Apidibus opprimebatur*, quã graue, quam enorme, sit blasphemiæ crimen, nullis verbis potest explicari. Impij quidem blasphemi qui cum Deo Opti. Maxim. ob innumerabilia beneficia illis collata, Christiana pietate gratias agere tenerentur diuinum numen execrantur. Propterea (vt par est) multis criminibus contaminantur, quia vt præclarè Propheta inquit Abissus abissum inuocat. Et quã ta sit huius criminis grauitas, atque atrocitas. acceruissima & varia mortis genera blasphemis diuinitus illata, exemplo esse nobis possunt. Ob blasphemiam, filius mulieris Israelitidis, præcepto Domini lapidibus fuit obrutus, eo quod nomen Domini blasphemasset Leuit capite. 24. Ob blasphemiam, seruorum Sennach. Regis Assirorum, Angelus Domini. 185. millia hominum de exercitu eius percussit. 4. Regum. capite. 19. Ob blasphemiam Holofernes fœminæ manu victus fuit Iudit. 12. O blasphemiam, Hieremiæ populus gladio & fame consumptus est Hieremiæ. capite. 44. Ob blasphemiam Antiochus insanabili & inuisibili plaga percussus fuit. 2. Macha. capite. 9. Ob blasphemiam Ninacor. cum armis suis ruit. 2. Macha. capite. 15. Ob blasphemiam. Gygas Israelem blaphemans à Ionatha occiditur Regu. 2. capite. 21. Ob blasphemiam, qui Beelzebub consuluerũt cõsumpti sunt igne à cœlo demisso Reg. 4. cap. 2. Ob blasphemiam, Coreh, Datã & Abiron negantes Moysen esse constitutum ducem populi deuorati à terra fuerunt. Nec omittendum est quod in huius criminis detestationem dicere solebat Aragonum & Sicilię Rex prudentissimus, propterea Deum tantopere in blasphemos sæuire, quod cum homines decipiunt, interponant Deum ipsum tanquam criminis mediatorem. Et varias pœnas diuinę vltionis blasphemis illatas, diligenter recensent Boeri. decis. 301. & multa lectu non indigna circa istius criminis punitionem scribunt Iul. Cla. lib. 5. recep. sent. §. blasphemia D. Couar. in c. quamuis pactum. 1. par. relecti. §. 7. numer. 8. cum seq. de pactis. lib. 6. Rcp. inqui. in verbo Blasphemus Conra. Brunus lib. 5. de hæret. cap. 20. Fran. Episcop. Squillacensis in tract. de fide Catho. ca. 16. Alber. in tracta. de agn. assertio. quęs. 27 per totam, & q. 6. n. 14. & quæs. 22 n. 63. Alphon. Castro lib. 1. de iusta. hær. puni. c. 12. Simanchas in Catho. instit. tit. 8. Iac. Menoch. lib. 2. de arbitr. iudi. cent. 4. casu 375. Auiles in ca. prætor. ca. 25. gl. 1. qui legendi sunt.

Et multis etiam Pontificum decretis statutæ pęnæ sunt in blas-

phe-

phemos nam vltra decretũ Leonis Decimi in Lateranensi Concilio.Sess.9.quod hic author allegat Iul. Papa.tertius seuerum rescriptũ in blasphemos ędidit ann. Domini. 1554.incip.*In multis de prauatis.* Et postremo Piu. Quintus Pontifex Maximus in bulla seu motu proprio inci. *Cũ primũ Apostolatus officium.* Vbi de pœnis tũ clericorũ quãlaicorũ agit.

Blasphemia crimẽ est mixti fori.

Est quidẽ nostro instituto notãdum, blasphemiæ crimen mixti fori esse,& ea ratione blasphemãtẽ tam per iudicem ecclesiasticũ, quam secularẽ puniri posse text. in c.2.de maled. quẽ ad hoc not. eleganter Barth.So. cons.119.li. 4.& tenẽt fere omnes nouissime allegati,si vero iudex ecclesiasticus prius de hoc crimine cognouerit,pęnamque leuem imposuerit,iure optimo poterit secularis iudex,de huiusmodi causa iudicare, suppleuitque vsque ad condignam condemnationem.tenet Bal.in auth.clericos. colum.2.C. de Episc.& cler.& in.l.1.col.6.C. de summ.Tri.& fide cath.Mat.de Affli.in const.Regn.Siciliæ.ti.de *Paterenis.*lib.1.nu.28.Itaque mitior ab eo pœna imponenda est, quam si à principio cognouisset, vt scribit Nic. Boe. decis. 289. Rob.Mar.in Speculo aduocatorum.6.par.n.97.fol.147. insignis Couar.lib.2.var.resol.ca.10. nume.6.Petrus Auen.in ca.prætor. 2.p.ca.5.n.18.Qua ratione,oportet quod iudices ecclesiastici, in puniendis his criminibus contrà laicos,nõ benignitate,sed potius rigore vtãtur,ne ansa detur secularibus iudicibus,vt seuerius eos puniãt,in ignominiam ecclesiasticorum tribunalium.

Et licet opinio ista verisima sit & communis,in actionibus tamen forensibus, numquam vidi hoc pœnę supplemẽtum,à iudice laico imponi. Tum quia ipse nõ tenetur stare processui iudicis ec clesiastici ad supplendam pęnam. Tum propter maximam in certitudinem,quæ versatur in discernendo,quomodo,& quando pœna legitimesuppleatur vel nè. Tũ quia ad iudicẽ Ecclesiasticum tãquã digniorem, spectat hæc declaratio & semper declarauit,cõdignã pœnam impositam fuisse.

Inquisitores hæreticæ prauitatis in blasphemiæ crimine aliquando iurisdictionẽ obtinent.

Quandoque tamen, hæreticæ prauitatis Inquisitores in hoc blasphemiæ nefando crimine, cognitionẽ habent. Nẽpe quando blasphemiacum hęresi connexionem habet,ita Cardina.in clementin.1.§. sane de vsur. Fran. Squillacen.de fide catholi. capit. 16.Alberti.de agno. asser. quæst. 6.n.24.&.q.22.nu.63.& q.27.& 36.n.18. Matth. de Affli.in dict. const.Siciliæ lib.3.rub.54.Nicol. Boeri. decisio.301. Gramma.de cisio.50.D. Couarru. vbi supra allega. Alphos.à Castro Camorensis.lib.1.de iust.hæreti. c.12.& est cõmunis & verisima opinio, circa quam multa scribit Iacob. Septiman. in catho. insti. capite.8.

Blasphemiæ hæreticales quæ dicantur.

Et quia sępissimè controuerti solet, quę dicuntur blasphemiæ hæreticales:quidem sunt,quæ huiusmodi verbis concipiuntur,abnego Deum,non credo in Deum quæ vernaculo sermone sonant. *Descreo en Dios, reniego de Dios, ò de la fee,ó de la Cruz,ò de la crisma de la frente,o reniego de la puridad*

dad de nuestra Señora. Habẽt quidem verba hæc nefanda, infidelitatis significationem, & fidei confessioni opponũtur. Alię vero blasphemiæ quæ Hispane sonãt: *Pese à Dios, por vida de Dios mal grado aya Dios, ò despecho de Dios.* Et similes, hæreticales non sunt, quia fidei confessioni non opponuntur, quãuis grauissimę blasphemię sunt, quia negant aliquid in Deo quod ei conuenit, vel tribuunt Deo quod minimè ei conuenit, & ea ratione earum punitio ad ordinarios iudices pertinet. text. not. in cap. 2. de maledi. & tradit San. Thom. 2.2. quæst. 13. art. 1. & Quod lib. 9. art. 14. Castro. in. d. ca. 12. Domi. Soto de iusti. & iur. lib. 8. quæst. 2. art. 3. quem vide.

Pœna quæ soleat imponi in blasphemiæ crimine ab Inquisitoribus.

Pœna autem quæ imponi solet ab Inquisitoribus pro his blasphemiis, in quibus cognitionem habent, ea quidem est, quod si blasphemus infimæ sortis fuerit flagellis cæditur cum publica pœnitentia in publicoque spectaculo lingua ferro, vel ligno comprehensa cum abiuratione de leui ad triremes Regias pro graui blasphemia condemnatur. Si vero fuerit nobilis pœna pecuniaria mulctatur, & ad tẽpus in monasterium detruditur. itatestatur D. Ioan. Rojas quondam Inquisitor Valentinus, nunc vero reuerendissimus Patensis Episcopus de hæreti. 2. part. num. 176.

In alijs autẽ blasphemiis leuioribus Inquisitores solent cõdẽnare blasphemũ, vt aliquo die festo in Ecclesia dũ diuina munera celebrantur, stet nudo capite sine chlamyde, nudis pedibus, sine veste succinctus, dextera proferẽs ardẽtem facię, & sacris peractis, legitur publice sententia contra ipsum lata. Inducuntur etiam ieiunia, præcationes, & pecuniaria mulcta solet imponi, vt refert D. Episcopus Siman. in catho. instit. tit. 8. num. 11.

Proferens verba hæreticalia per iocum qua pœna plectẽdus sit.

Sed iocus iste accommodatissimè exposcit, vt tantisper de illis qui per locũ hęreticali verba proferunt differamus. Et illud in primis scitu dignum est, quod quãuis regulariter dictum, vel factũ iocosum pœnã nõ mereatur. l. licut semel. C. de liber. causã. l. §. Diuus. ff. ad leg. Corne. de Sicar. l. obligationũ substãtia. §. vlt. ff. de action. & obligatio. c. 1. de sententent. excommuni. In crimine tamen hæresis longe aliter iudicãdum est, nam si quis aliquid in Deũ, vel in fidem, vel in Sanctos prorũpit pœna condigna plectẽdus est. Cardin. in Clemen. 1. §. hęreti. q. 1. n. 7. Nicol. Arel. in tract. de hęre. notaui. 28. Fran. Squilla. in tract. de fide catho. c. 19. n. 3. in fi. Pal. Rub. in allega. hæresis. §. 4. in fine Siman. de instit. catho. tit. 17. num. 22. & 23. Rojas in sing. fidei. 103. quia vt recte scripsit Gerson. p. 2. tract. vltim.

Non patitur ludum fama, fides, oculus.

Sed vtrum qui talia verba proferunt sint ab Episcopo, vel hæreticę prauitatis Inquisitoribus plectendi. multi, & nõ infimę authoritatis viri dubitãt. Sed mihi probabilior ea sentẽtia videtur, vt ab Inquisitoribus plectantur, nã ex eo ꝙ quis hęreticalia verba profert, statim illorũ iurisdictioni se submittit, & ideò ad eos pertinet iudicare, & discernere, anseriò, vel iocosè verba prolata fuerint

rint,ita tenent Cardin. & Ioan. Rojas in præcitatis locis quam ſententiam communiorem appellat Fran. Pegña, ad Directorum inqui.3.par.Scho.17.Negari certe non poteſt, quod qui hæc nefanda in Deum, vel Sanctos proferunt ſuſpectos fieri, vnde iuri conſonum eſt: quod Inquiſitores contra eos procedant.

Qua vero pœna iſtius criminis rei plectendi ſunt, in iure diffinitum non eſt,ideo arbitraria pœna erit iniungenda. Eſt quidem iuris exploratiſsimi,non eſſe eos tanquam hæreticos plectendos, ſed leuius quia minime interueniunt, quæ ad hæreſim conſtituendam neceſſaria ſunt, videlicet error in intellectu, & pertinacia in voluntate. Punientur igitur pœna pecuniaria pijs locis eroganda, vt ſcribunt Villadiego, & Rojas, vbi paulò ante allegaui. Quæ quidem pœna augenda, vel minuenda eſt, iuxta perſonæ Iocantis qualitatē. Perpendi etiam debet locus, ſcandalum, ſi aliquod inde ortum fuit, necnon qualitas perſonarum audientium, & ideo ſi viri Theologi, & Religioſi, coram laicis hęc dicteria, & facetias protulerint, ſeueriſsime ſunt plectendi.

Eſt igitur circa hoc diligenter pręcauendum, non eſſe facile fidē accommodandā, illis qui per iocum hæreticalia verba dixiſſe aſſeuerarent,ſed maturiori conſilio res expedienda erit, ne hac ſumpta occaſione,impij,& ſceleratiſsimi homines, & qui vere hæretici ſunt, condignas tanti criminis pœnas effugiant. Nec debent Inquiſitotes faciles eſſe ad credendum talem excuſationem,vt pieſatis,&eleganter ſcribit Cald.in tract. de forma procedendi contra Inquiſitos de hęreſi.in rubr.de hæreti. credenti. num.6.quem vide.

Qui verba Sacræſcripturæ ad iocoſa trahunt libel los quecomponunt, (quos paſchinos appellāt)ab Epiſcopis, & Inquiſitoribus poſſunt puniri.

Quæ ſane ſunt obſeruanda aduerſus eos,qui verba Sacrę ſcripturę ad iocoſa, ſcurrilia, & inania trahunt,nec erubeſcunt ſępe numero ex diuinis verbis impudenter(vt vulgus loquitur)*Paſchinos*,componere, ſunt quidem diris, & grauiſsimis pœnis coercēdi cum Spiritu ſancti verba Sacroſancta,in ludibrium conuertantur,cuius criminis per petractores abEpiſcopis puniendos eſſe, ſeueriſsimis pœnis pręcipit Concilium Trid. Seſſ. 4. in fine dicens. *Poſt hæc temeritatem illā reprimere volens, quæ ad profana quæque conuertuntur,& torquentur verba,& ſententiæ Sacræ ſcripturę, ad ſcurrilia ſcilicet, fabuloſa, vana, adulationes, detractationes, ſuperſtitiones,impias,& Diabolicas incantationes, diuinationes,ſortes,libellos etiam famoſos,mandat, & pręcipit ad tollēdam huiuſmodi irreuerentiam,& contemptū ne de cętero quiſquam quomodolibet,verba ſcripturæ Sacræ ad hæc,& ſimilia audeat vſurpare,vt omneshuius generis homines temeratores, & violatores verbi Dei,iuris,& arbitrariis pœnis per Epiſcopos coerceā tur.* Hactenus Catholicū Concilīū. Et quanuis ibi horū criminū punitio Epiſcopis demandetur, quando vero hæreſim ſapiunt iure optimo Inquiſitores ad punitionem, & coertionem illorum procedunt, vt iam prædiximus. Nouiſsimè vero dicti libelli famo-

mosi siue, *Pasquines*, prohibiti sũt ab Reuerendissimo D. Gaspar Quiroga Cardinali & Archiepiscopo Toletano regula decima in Catalogo librorum prohibitorũ ædito hoc anno. 1583. in princip. inter alias regulas, quas ad hæreticorum labes ex stirpandas, tanquam generalis horum regnorũ inquisitor prudenter condidit.

Supradictis addendum erit, an qui animo indeliberato, veluti per lubricum linguæ, in blasphemiam, vel hæresim prorumpit, nec quidem puniendi videntur, quia non facile lubricum linguæ ad pœnam trahendum est. l. 1. C. si quis Imp. maled. l. famosi. ff. ad leg. Iul. Maiestati capit. quod autem ait. 22. quęstion. 2. not. Zanchin. in tract. de hære. cap. 7. numero. 9.

Sed verius est crimen hoc non esse inultum relinquendum, sed eos qui per lubricum linguę deliquerint, extraordinariè puniendos Lap. & Cardin. in dicta. Clementi. vni. de vsur. Campegi. apud Zanchin. capite. 7. Albertinus in tract. de agnoscend. asser. Quæstio. 3. numero. 10. Villadiego de hæreti quæst. 1. numero. 7. Rojas eod. tractat. 1. part. numer. 66. plectendi quidem erunt pecuniaria pœna in vsus pios eroganda, vel alia arbitraria, considera tis his qualitatibus, & circunstãtijs, de quibus paulò ante agebamus. Erit tamen magni momenti ad dictam pœnam minuendam vel nullam infligendam, quandò qui ea verba dixit, statim palinodiam recantauit, & pœnituit licet graviter erit reprehendendus, & summe monendus, vt deinceps caueat.

Excusabitur autem is qui blasphemiam, vel hæreticalia verba cũ esset in ebrietate protulit, nã perinde de eo iudicandum est, ac de furioso & mente capto. l. recipiendum. §. delinquunt. ff. de pœni. l. omne delictum. §. per vinũ. ff. de re milita. capite. à crapula, de vita. & honest. clerico. Zanchi. de hæreti. capit. 7. num. 10. cessante vero ebrietate graviter est corrigendus.

Erunt etiam à pœna immunes dormientes, cum furiosis æquiparentur. l. 1. §. adipiscuntur. ff. de acquirend. pos. & ideò non sunt puniendi Clem. vni. de homi. tradit latissimè Tira. de pœnis causa. 5. num. 1.

Similiter nõ punientur pœna ordinaria qui iracundiæ calore incensi in blasphemiam proruperint. Gof. Abb. Antiq. Ioã. Andr. Abb. Henri. & omnes in ca. 2. de maledi. quorum doctrinã multis ornat. Andr. Tiraqu. de pœnis causa. 1. nu. 14.

Censuit Host. Adde optime D. Couarru. in dict. cap. quanuis pactum. 1. par. §. 7. nu. 10. B

Clericos non subire. Adde Abb. in cap. 2. de male. vbi author hic allegat qui num. 8. opinionem istam communem esse fatetur idẽ etiã profitetur Iacob. Septim. in catho. instit. cap. 8. num. 12. Iul. Clar. in d. §. blasphemia ver. sed quęro. Et potissima ratio est quia clericus non facit publicam pœnitentiam. tex. in capi. 1. de bigami. & in ca. de his. 50. dist. & in ca. presby. 82. d. Ne grex fidelium scandalũ patiatur neue dignitas sacerdotalis vilescat, cui summa reuerẽtia debetur, vt ostẽdit Chry. li. 3. de sacer. & Amb. li. de dig. sacerdotali. C

D *Concilio Lateranense.* Adde quæ de dicti Sacrosancti concilij cõstitutione emanarunt, & ad literam referunt Mart. Naua. in c. in ter verba. 11. quæst. 3. corol. 57. nu. 148. D. Coua. in dict. §. 7.

Apostatæ.

CAPVT. CXI.

1 *Apostasiæ triplex species cõstituitur.*

2 *Clericus Apostata qualiter puniatur.*

1 DRæmisso prius q̃ est triplex species Apostasiæ vt per gl. in c. 1. de Apostata. & ibi Inn. & per hostiẽ. in summ. eiusdẽ ti. in. §. Quot species scilicet perfidiæ, inobedientię, & irregularitatis. Omissa prima specie, quia magis videtur pertinere ad materiam hæresis.

2 Quę fuerit pœna antiquorũ canonum illius qui religionis professionẽ apostatauit possuit Cõciliũ Arelatense secundũ, Canone finali, in hæc verba: Si quis post sanctã religionis professionẽ apostatant, & ad seculũ redeũt, & postmodũ pœnitentiæ remedia non requirunt, sine pœnitentia communionem pœnitus non accipiant, quos etiam iubemus ad clericatus officium non admitti, & quicunque ille sit, post pœnitentiam secularem habitum non prę sumat, quod si præsũpserit, ab ecclesia alienus habeatur. Pœna clerici apostatæ in secũda specie scilicet inobedientiæ, est quod infamis efficitur durante Apostasia, & à testimonio repellitur & excommunicatur, vt notat Hostiẽ. vbi supra, in §. Qualiter puniantur. per tex. in capite. Si quis à vero. 3. quæst. 4. Et in c. Si autem vobis. 11. quæst. 3. Et si non resipuerit, degradatur secũdum eum. Vide tamen Abb. in dict. capi. 1. vbi aliter distinguit, videlicet quod si quis non vult obedire Papæ, seu eius canonibus credendo eũ non habere potestatẽ, punitur vt hæreticus. Si verò hoc facit ex contẽptu, debet deponi, & si fuerit incorrigibilis, traditur curiæ sęculari, & poterit excommunicari. Si autem inobediens est ex alĩqua concupiscentia, tunc mitius punitur. Pœna insuper apostatæ in tertia specie irregularitatis quæ fit multis modis secundum Innocen. in dict. ca. 1. post gl. ibi, scilicet quandò quis recedit ab ordine suo, siue sumptę religionis dimittendo tonsurã, vel coronã, vel accipiendo vxorem, vel abijciendo religionis vestem, vel clericalem, redeundo ad seculum, est quòd illa durante reppellitur ab accusatione & testimonio, & est infamis ipso iure, vt in ca. Alieni. 2. q. 7. & in c. Beatus. 3. quæst. 4. secundum Hostien. vbi supra. Nec potest ad dignitatem eligi, vt in cap. Legi. 16. quæsti. 1. & clericus admonitus si se non correxerit, deponendus est, vt in capite. Sine ornatu. & in capite. Præcipimus. 21. quæstion. 4. & in cap. Sin autem, cum duob. sequent. 16. quæstio. 3. secundum eum ibi. Item quod caret priuilegio clericali, vt in cap. 1. eo titu. vbi tex. dicit quod clerici qui relicto ordine clericali, & habitu suo in Apostasia tanquàm laici conuersantur. si in criminibus comprehensi teneantur, non liberantur per censuram ecclesiasticã. Quæ

pœnæ

pœnæ procedunt quandò cõstat de Apostasia. Si verò de illa fuerint grauiter infamati, deficiente probatione cõpelluntur per ecclesiasticam districtionem ad se purgandum, vt in cap. Tuæ eo titu. Quandò autem clericus non potest induci ad resumẽdum malè dimissum habitum, tunc potest incarcerari sub graui custodia, ita quòd solum sibi vita misera reseruetur, donec à suæ præsumptionis nequitia resipiscat, vt sunt verba text. in capite. A nobis eodem titul.

Schismatici.

CAPVT. CXII.

1 *Clerici huius tanti criminis rei, qualiter puniantur.*

1 CLerici facientes schisma contra episcopum, puniuntur per Concilium Carthaginiense secundum in canone octauo, sub verbis huiusmodi: Si quis presbyter à præposito suo excommunicatus, vel correptus fuerit, decet vtique apud vicinos Episcopos conqueri, vt ab ipsis eius causa possit audiri, ac per ipsos suo episcopo reconciliari. Quod nisi fecerit, se superbia (quod absit) inflatus, secernendum se ab Episcopi sui communione duxerit, ac seperatim cum aliquibus schisma faciens sacrificium Deo obtulerit, loco amisso Anathema habeatur, & locum amittat. Nihilominus, & de ciuitate, & congregatione, in qua fuerit longius repellatur. Nunc autem schismaticus clericus degradatur, & traditur curiæ seculari, ita voluit Bonaguida, quem refert Ioannes And. in cap. Cum non ab homine. de iudi. motus per text. in cap. de Liguribus. 23. quæstion. 5. quod intelligitur de incorrigibili, vt per gloss. in dict. capite. Cum non ab homine de iudic. quod etiam sequitur ibi Ioann. Andr. vt refert Abb. in capite. Atsi clerici de iud. columna. 13. & probatur in eodem capite. de liguribus, dum dicit, si contempserit & permanserit per publicas potestates opprimatur, & ita etiam intelligit Decius in capite. At si clerici in columna. 22. versic. Quintus casus de iudicio. dicit tamen Ioãnes Andreas, vbi supra vt refert Abbas dicto loco, quod si esset schisma contra Ecclesiam Romanam, posset procedere dictum illud Bonaguidæ. quia tunc posset includi schisma, sub casu hæresis quod non placet Abba. indistinctè, ideò ipse distinguit. Aut enim schismaticus credit ecclesiam esse penes alterum tantum, ex pluribus qui gerunt pro summis Pontificibus, & tunc est schisma sine hæresi. Aut credit ecclesiam posse consistere penes duos in solidum, & tunc est schisma cum hæresi, & hoc vltimo casu posset saluari opinio Ioann. Andreæ, & idem dicit quando plures erigerent capita contra ecclesiam Romanam, facientes nouam sectam, & noua statuta, quia tunc etiam est schisma cum hæresi. Et istam distinctionẽ Abb. sequitur Areti. in capite. Cum non ab homine. col. 10. de iudi.

ANNOTATIO.

ADde quod Apostasia est temerarius à statu fidei & obedientiæ, vel religionis recessus, sic tradiderunt Alexand. de Ales parte.2. quæstio.183. & Sanct.Thom.2.2.quæstio.12. articulo.1.Et vtrum infidelitas hæretici & apostatæ sint duæ infidelitatis species distinctè tradit San. Thom.2.2.quęst.12.artic.1. & latissimè Melchior Canus libro.12 capit.9.de locis Theologicis. Et vide multa circa huius criminis punitionem vltra ordinarios interpretes, quæ tradiderunt Alphon.à Castro.libro.1.de iusta hęretic.puni.ca.7.& 23. Iacob. Septim.in catho.instit.ca.7.Arnal. Alber.in rep.rub.de hęreti.lib.6. q. 11.Bern.Com.in lucerna in verb. Apostata. Nicol. Arela.in tract. de hæret. not.44. elegantissimè Cano.dict.cap.9.

Not.cõtra schismaticos.

ANNOTATIO.

ADde quòd schisma est illicita ab vnitate discessio, vel est scissura, quæ vnitati opponitur, vt scribit Alexand. Alens.2.part. quæstio.182. & Sãct. Thom. 2.2. quæstio.39. Et nota quòd schisma summum malum est,& à Deo grauius punitum quã parricidium aut idololatria, vt optime probat Optatus Episcopus Mileuitanus libro.1. contra Parmenium.Irenæus libr.3. aduersus hęreses capite.64. Schisma quidem & hæresis sunt sorores,vt explicat Origines, in Ezechielem, Homelia.9.cum nullum schisma sit,quod non confingat hæresim, vt in capite inter.24. quæstione. 3. Et vt scirent homines quàm graue, & detestabile sit hoc crimen, ostendit Dominus Datam & Abiron,quos terra viuos absorbuit,hæc & alia multa ex sacris literis contra schismaticos referunt Cape.in fine Hierarchiæ Ecclesi.Faber contra Lutherum tracta.6.tex.8.Brun.libr.5.de hæret. capite.18.& vide latius circa istius capitis materiam Sylvest.& Caiet.in summa.in verbo, schisma.Fran.Picum lib.de fide Theodor.17.Pelag.libr.1.de plãctu Ecclesiæ artic.65. Alphon.à Castro lib.1.aduersus hæres cap.9.Iacob. Septiman.in catho.institut. capi. 56.Petrum Rebuff.in practic. benefic.3.part. de modis amittendi benefi.num.29.& nouissimè post primam huius operis ęditionem plura congessit Ioann. Rojas in tracta.de hæreti.1.par.nume.498 Palat. Rubi. de Regno Nauarrę part.5.§.7. Locatus in opere iudi. in verbo,schisma.

Hæretici.

CAPVT CXIIII.

1 *Hæreticus quis dicatur remissiue traditur.*

2 *Clericus hæreticus ipso iure est beneficio priuatus.*

3 *Clericus hæreticus est degradandus,& seculari curiæ tradendus.*

4 *Bona hæretici clerici confiscantur & Ecclesiæ à qua stipendia recepit applicantur.*

DRæmisso prius quis dicatur hæreticus,cũ nõ sit præsentis speculationis,quia varijs in locis hoc doctores enucleãt, præcipuè Hostien.

Hoſtien.in ſumma. de hęret.§.1. & Bonifa.in tract.maleficiorum. rub. De crimine hæreſis. Et doctor noſter Hiſpanus Didacus de Villadiego in ſuo tractatu contra hęreticam prauitatem in.1. quæſt. & Arnal. Alber. in repe. Rubric.de hæreti.in.6. folio.in.1.

2 quæſt.Vna pœnarum qua damnatur clericus hæreticus eſt, quòd ipſo iure eſt priuatus beneficio,a

a vt probat text.iuncta gloſ.in capit.Quo iure.8.diſtin. & ibi notat.Præpo.poſt.Domini.& notat Compoſtel.in capitu.Quòd ſicut de electio.in colum.11. dum dicit quòd crimen hæreſis ipſo facto inducit priuationem.idem etiam notat.Ancharra.in conſ.288. incip.Vltra aliaſolenniter.vt refert Felin.in capitul.2.de reſcrip.in.3. colum.Et notat Nicolaus de Milis in ſuo repertorio,in verbo, hæretici,ex quo reſultat primus ef-

1 fectus, quod non poterit renunciare poſt commiſſum delictum. Secundus quòd agenti petitorio pro beneficio quod ſemel habuit obſtat exceptio, quod ſit hæreticus.Notat.Abb.referendo Inno. in capi.inter dilectos.de exceſsi. prælat.prope fin.& prædicta concluſio, videlicet quod hæreticus ſit priuatus ipſo iure beneficio, fuit potiſsimum fundamentũ dominorum de Rota, qui tenuerũt quod regula Cancelariæ.32. quæ diſponit quod impetrans beneficium pacifice poſſeſſum debet exprimere ea,de quibus ibi,non habet locum impetrante beneficiũ hæretici, vt refert Guiliel. Caſador.in deciſ.Rotæ per eum collectis, in deciſ.14. qui ita dicit fuiſſe iudicatum per maiorem partem dominorum de Rota licet alij quatuor eorum fuerit in contraria opinione, per quem poteris videre fundamenta, vtriuſque opinionis. Et vide Philip.in ca.Vt commiſsi prope fine hæreti.libr.6.vbi dicit referendo Domi.& Imo.quod clericus hæreticus rediens ad fidem,ante ſententiam recuperat beneficium,b ſecus autem ſi,poſt quia tunc non niſi ex diſpenſatione.Alia & principalior pœna eſt,quod degradatus traditur curiæ ſeculari,c vt in capit. Ad abolendam de hæret. Quod fallit, niſi talis hæreticus velit ſe corrigere,vt in capi. pen. de hæret.Et notat Abb.in dict.capit.Ad abolendam.& ibi Ioann. de Anan.quia tunc depoſitus detruditur in carcerem,vt concludit Abb.in capit.At ſi clerici. de Iudi.column.12.Idem Abb.& Ana.in dict. cap. penultim. & Domi.in capit.1.in.5.not.de hære. in 6.& in ca: Nec licuit.17. diſtinct. & not.Philip.in ca.Vt commiſsi in.4.nota.de hæret.lib.6. Decius in dict.cap.At ſi cleri.column.21 verſic.Et quando. Et nota quod etiam ſi non ſit tradendus curiæ ſeculari clericus hęreticus, ſed perpetuo carceri mancipandus, debet degradari,d vt notatur in cap.1.de hęreti.in.6. maxime per Arnal.ibi.in.6.nota.Si tamen ſemel deliquit & ſe correxit, & poſtea iterato delinquat, nihilominus traditur curię ſeculari, ita Domini.in d.capit.nec licuit per text.in capite.Super eo de hære. lib.6.Sequitur Felinus in dicto. capite. At ſi clerici.colum. fin.& voluit ibi Abb.in dict. columna. 12.verſicu.Ad tertium. Vide.l.ante penulti.titul.6.part.1. Quę videtur ponere tres caſus, in qui-

b

3 c

d

bus ista materia hæresis clericus traditur curiæ seculari, quando fuerit inuentus in hæresi, aut ab
e iurabit eam,e & fuit relapsus, aut quando se compurgauit, & re incidit in eam, & degradatio hæretici potest fieri per episcopũ proprium solum, vt in capite.1.de hęret.in.6.vocatis alijs personis de
4 quibus ibi. Est alia & tertia pœna quam clericus hęreticus patitur,quòd bona eius publicantur, & Ecclesię à qua stipiendia recef perat applicantur,f vt disponitur in capite. Excommunicamus lo. 1.§.damnari vero de hęreti. Vbi vide glos.in verbo. Stipendia, declarantem,quod si clericus habeat plura stipendia in varijs Ecclesijs tunc bona diuidentur pro rata inter eas, quam ibi sequitur Anto.Et quia ille tex.non aperit cui applicentur bona clerici hęretici non habentis Ecclesias, vide ibi Abb. in.1. columna credentem,quod tunc debeat applicari episcopo loci, qui distribuat ea in pios vsus,quod sequitur Ana. in.2.colum. Quando autem talis clericus habet bona emphyteoticaria à domino temporali, tunc illa deberent applicari domino
g rei emphyteoticę, vt videtur velle Oldra in consil. 17. incip. Thema tale est.Quidam clericus. Cardin. tamen in Clemen.2. de hære.in versiculo. Inquisitoribus in.7.quęstion.post.bonam huius articuli examinationem concludit verius esse dicendum quod emphyteosis clerici damnati applicatur Ecclesię, sicut & alia eius bona, quia non apparet ratio diuersitatis: erit tamen talis emphyteosis obnoxia domino temporali, quo ad hoc quòd ei debeatur sua pensio,quem vide respondentem ad fundamenta Oldrald. quanuis Felinus. in dict. capite excommunicamus, in prin.non bene referat Cardinalẽ dum dicit post Ancharranum & Annan. quod bona etiam patrimonialia clerici applicantur fisco ecclesiæ, nisi in illis recognosceret dominium vtile à domino seculari: quia illud non confiscabitur, sed reuertetur ad dominum directè, quia vt supra diximus loquendo in emphyteosi in qua clericus solum habet dominium vtile, & dominus secularis directum,contrarium expresse tenet Cardi. Ad quod bene aduerte, ne decipiaris in prædicta limitatione Felin. quam supra dictis verbis succinctis scripsit:& vi,in hoc quod latius scribimus infra in verbo. Bonorum publicatione. Clerici vero credentes, receptatores, defensores, & fautores hæreticorum excommunicationi subiacẽt,ita vt post quam quis eorum fuerit excommunicatione notatus,si satisfacere contempserit intra annum, ab officio & beneficio deponatur, vt in c.Excommunicamus.§.Credentes, versi.Si verò clericus. de hæret.Ex ratione,quia in quo maior est culpa, grauior exerceatur vindicta. In quantum autem supra dicitur credentes, intelligendum est de credentibus hæreticos esse bonos viros, nam alias clerici credentes erroribus hæreticorum cum ex hoc dicantur hæretici, pœna hęreticorum de qua supra puniendi sunt,& ita intelligit illud verbum credentes, Anton.in capit. Excommunicamus.el.2.eod.titu.quem sequitur

Ioann.

Ioann.de Anan.in dict.§. Credentes.quem ibi vide column.penul. & fi.declarantem etiam qui dicãtur credentes,receptatores,& fautores. Et nota quòd prædicta pœna depositionis imponitur clericis vltra alias pœnas impositas in text.ibi, quas etiam habere locũ in clericis dicit Hosti.ibi, quem refert & sequitur Anan. hodiè fautores & receptatores hæreticorum sunt excommunicati ipso iure,vt patet in bulla quę legitur in cœna Domini, & sic etiam erant tempore Hostien. prout refert Ana.ibi.Et vide Syluestr. in summa.in parte hæresis.lo.1.versic. Octauo quæritur. qui colligit.14.pœnas hæreticorum, quæ omnes clericos comprehendunt, exceptis sex,aut septem. quia illæ concernunt hæreticos habentes liberos,& vxores.

Hæreticus an sit ipso iure beneficio priuatus vel per sententiã priuatur.

A *Priuatus beneficio.* Adde quod opinionemcontrariam,quod clericus hęreticus non sit ipso iure priuatus beneficio sed per sententiam priuandus. tenuit Alphon.à Castro libro.2.de iust. hæret.puni.capite.9.ea potissimum ratione motus,quia iura quibus hæc pœna statuitur non imponunt aliqua verba latæ sententię,vt patet in capite. ad abolendam.& in capite. excommunicamus.§.credentes.de hæreti. cuius quidem opinio benignior est & fortasis verior, vt asserit Iacob. Sept.in catho.instit.capite.45.numero.26. & vide D. Episcopum Couarrub.libr.2.vari. resolu. capite.8. numero.4. Quanuis Petrus Rebuff.in practic. benefic.3. parte.de modis amittendi beneficia. numero.4. hanc authoris opinionem sequutus pro ea ponderat text.in dict.capite. ad abolẽdam. §.1. ibi. *Et sic omni beneficio spoliatus.* Quæ quidem verba exe cutionem inducunt, probantque priuationem ipso iure infligi, exhis quę adducit Anton.de Butrio in capitulo. vltimo. columna.2.de postu.Felin.in capite. Rodulphus.quę opinio mihi verior videtur.

Quæ hodie nouissimo iure est confirmata, nam Pius Quintus Pontifex Maxim.rescripto quodam incipit, cum ex Apostolatus quod habetur in literis Apostolicis pro officio sanctæ Inquisitionis fo.115.vbi diffiniuit omnia beneficia,cuiuscunque generis fuerint, vbicunque vacantia propter hęresis crimen à quocunque commisso ordinationi & dipositioni Sedis Apostolicæ esse reseruata, ex qua reseruatione aperte supponit ipso iure ea beneficia vacare. Et huc pertinet id decretum,de quo meminit. Locatus in fine operis iudicialis impressi Rom.1570.pag.473.quo cautum asserit quod cum hæreticorum beneficia, vacent à die commissi criminis,si ea resignenturnullum ius resignatarijs acquiritur, quia hęretici omne ius suum amisserunt, & ideò sunt reseruata ordinationi Apostolicæ, quod refert etiam F.Pegñ.in director. inqui. lib.3.Scholio.155.

Sicque collatio beneficij hæretico facta est ipso iure nulla, vt multis probat Lamber. de iure patrona.libr.2.part.articul.69. quæstio.in princ. in fine ex quo fit, vt omnes fructus perceptos restituere teneatur cum ius nullum habuerit,vt scribit Alphos.à

Castro.lib.2.de iusta hære. pœni. capitul.9.

Fateor tamen sententiam declaratoriam necessariam esse, in qua opinione fuerunt Innoc. in cap.cum in nostris de concessi. præbend.Compost.in cap.considerauimus.de election. Anchar. consi.293.num.4. Alciatus in ca. 1.de iudic.numero.37.Iacob. Menoch.de arbi.iudi.libr.2.centu.5. casu.416.num.64.

Filij Hereticorũ & eorũ receptatores, ipso iure beneficijs priuantur.

Quinimo filij hæreticorum, & eorum receptatores, priuantur ipso iure beneficijs obtentis tempore commissi criminis, vt est communis opinio teste Ioan. Lup.de Regno Nauarræ.5. parte. §.8.quem refert Couar.dict.num. 4.& de ea egregie disputat. Fran. Pegñ.ad Director.inquisi.libro.3. Scho.46.foli.180. Fatetur tamen D.Episcopus Siman.in catho. institu.cap.29.num.7.pia & benigna consideratione, receptum esse,quod nec per sententiam priuentur, & asseuerat ita pronuntiatum fuisse per inquisitores Valisoletanos, & opinionem istam dicit mitiorem & benigniorem esse Iul.Clar.libr.5. recep.senten. §.hæresis.versi.Item clericus.

Recuperat beneficium. Adde
B septem requisita,quæ omnino necessaria sunt, vt hæreticus semel lapsus nihilominus retinere possit beneficium ecclesiasticũ, quæ congerit Petrus Rebuff.in pract. bene.3.part. de modis amittendi benefi.num.6.eum sequent. & vide nouissimè F. Pegñ. ad Direct. inqui.3.par.Schoc.155.

C *Traditur curiæ seculari.* Adde Iac.Septim.in catho.insti.c.45.n. 25.Paul.Grill.in tract.de hæret.q. 7.Gũd.à Villad.eodẽ tractat.q.19 Fuit aliquando controuersum, an in die festo hęc traditio curiæ seculari facienda est,& omni prętermissa disputatione,semper mihi earum inquisitionum ritus placuit,in quibus huiusmodi sententiæ diebus festiuis solent pronunciari.nam vt scribit Ioann. And. in capit.vt commissi.de hæretic. libr.6.expedit multitudinem populi cõgregari ad videndum reorum crutiatus & pœnas, vt inde discant timere homines,& à malo committendo longè repellantur,vnde valde conueniens videtur,vt hoc publicè & diebus festiuis fiat.cum maior tunc adsit populi confluentis multitudo. Et forte propter hoc Hispania nostra publico fidei acto diebus festiuis solet celebrari.de quo stat instructio facta Mantuę Carpentanorum ann.1561.ca.77.in hęc verba latinitati donata. *Vbi reorũ processus conclusi fuerint,& ordinata sententia,Inquisitores diem, feriatũ in quo fiat publica fidei actio, assignabunt,quem diem significabunt capitulis Ecclesiæ,& consistorio ciuitatis,& vbi fuerit Regius Senatus intimabitur etiam præsidi, & auditoribus,qui omnes inuitabuntur,vt fidei actionem comitentur iuxta cõsuetudinẽ cuiusque loci.Curent autẽ inquisitores vt hæc tam cõmodo tẽpore fiat, vt executio sententiarũ eorum qui tradendi sunt curiæ secularipossit fieri ob euitanda incommoda.* Hæc ibi celebrat sanè in Hispania, hæc actio fidei tanta authoritate & maiestate,vt videatur horrendum,ac tremẽdum spectaculum,& sic veluti imago futuri iudicij, quo nihil esse potest ad terroré incutiẽdum aptius,ex quo plures vtilitates oriuntur. D

Hæreticorũ traditio seculari curiæ an die festo fieri possit.

Debet degradari. Not. quod *Clericus in perpe*
apud antiquos valde dubitatũ & contro-

tuũ carcerẽ detrudẽdus an prius debeat degradari.

controuersum fuit, an sacerdos qui ob crimen hæresis in perpetuum carcerem erat detrudendus prius foret à suis ordinibus actualiter degradandus, sed iam rem diffiniuit Vrbanus Quartus summus Ecclesiæ Prælul rescripto incipi. Consultus. §. quæstion. vt refert Fran. Pegñ. ad Directo. inquisit. Scho. 65. folio. 185. his verbis, Quæstioni verò qua quæritur vtrum constitutus in sacris deprehensus in hæresi, & propter hoc immurandus perpetuò, prius sit ab ordinibus à suo Episcopo degradandus, ante quàm tradatur huiusmodi pœnitentiæ, respondemus quod talis qui est perpetuo immurandus prius debet á suis ordinibus degradari hæc ibi. Quę sane degradatio realis & actualis esse debet Directori inquisi. 3. part. in decimo modo terminandi processum fidei. fo. 333. Alberitinus in c. quoniam de hæretic. libr. 6. in princi. num. 55. Campegi apud Zanchi. in tractat. de hęreti. cap. 20. versic. obserua deniq́ue, & licet hæc de iure verissima sunt, cum tamen dispensari soleat, cum illis qui in perpetuum carcerem solent cõdemnari, ideò non realiter, sed verbaliter tantum degradari solent, quòd sancti officij benignitas laudabiliter introduxit, vt testatur Franc. Pegña dicto Scholi. 65.

Antiquissim⁹ est in Dei ecclesia abiurationis vsus ad repellẽdas hæreticorũ fraudes.

E *Aut abiurabit eam.* Fuit sane olim salubriter institutus abiurationis vsus, ob continuas frequẽtesque hæreticorum fraudes impias, vt abiurationis robore adacti & quasi firmissimo vinculo alligati cogerẽtur in vnitate & puritate Ecclesiæ permanere ne eis liberum esse impune quoties vel lent recedere, vt grauiter constituit. Leo huius nominis primus epistola. 84. vt refert Conrad. Brunus lib. 3. de hæret. capit. 6. & abiuratio res antiquissima est in Dei ecclesia, de qua fit mentio in prima Nicena Sȯnodo capit. 8. eiusdẽ abiurationis meminit Cõcilium Ephesinum sub Celestino primo celebrato, & concilium Laodicenum. cap. 7.

Et ex sacris concilijs & multorum sanctorum patrum testimonijs hanc catholicam veritatem probat Grati. in c. Saluberrimum, & in cap. donatum. 1. quęs. 7. vbi nullus hęreticus ab Ecclesiæ vnitate recipiendus est, nisi prius hęresim abiuret, & anathematizet quod labentibus seculis idem semper cũ hæreticis redeuntibus obseruatum est, vt in Concil. Constantiensi. cap. 19.

De qua abiuratione multa, differunt Zanchin. de hære. capite. 20. nu. 2. vbi Campegius Bernar. Comen. in lucerna in verbo, abiuratio. Albe. de agnoscen. asser. quæst. 30. num 6. Siman. in instit. Catho. titu. 1. & in enchirid. tit. 53 Ioã. Rojas in sing. fide. 11. & in tracta. de hæreti. 2. parte. asser. 41. numero. 331. Et est de hac abiuratione singularis locus in concilio Tolosano capi. 11, & in concilio Narbonensi. ca. 6. & in conci. Viterrensi. c. 29. Quod verò author hoc loco scribit clericum tradendum esse curiæ seculari, si relabatur in hæresim post abiurationẽ, intelligendum est quando abiuratuit de vehementi, secus dicẽdum est, si de leui tantum, nam quamuis re incidat in hæresim, siue abiuratam, siue aliam, non putatur relapsus nec relapsorum pœnis

Ioan. Bertinar. opinio quædã dubia interpretatur.

plectendus est, capi. accusatus. in prin. de hæret. lib. 6. Siman. d. tit. 1. n. 9. Rojas dict. sing. 1. licet opinionem contrariam tenuerit Ancha. di. c. accusatus not. 6. Matth. de Affli. in const. Regni Siciliæ ti. 1. colum. 8. quam egregiè confutauit. F. Peg. ad Direct. inquisi. libr. 2. Scho. 64. dicens eam esse falsam, neque vsu receptam, quia misericordia Sancti officij eam excludit.

F *Hæreticorum bona quib⁹ applicentur.*

Applicantur. Vide Regiam. l. 2 tit. 26. par. 7. Bal. in l. si quis presbyter. C. de Episc. & cler. Petrum de Anchar. in ca. cum secundum leges. de hære. lib. 6. Fel. in cap. vrgentis de hær. Bru. lib. 5. de hær. c. 6. Lud. Car. in pra. cri. in tra. de hæret. fol. 275. num. 13. Bona verò patrimonij clericorum hæreticorum deferuntur Episcopis, qui in vsus pios ea distribuere tenentur, vt asserunt Anc. Ab. An. Mari. Soci. in Fel. in c. excommunicamus. 1. §. 1. de hære. Ioan. Lup. in rep. rub. de don. inter vir. & vxor. §. 39. Sed quod bona immobilia clerici committentis crimẽ hæreseos pertineant ad Principem secularem, probat Oldrald. consi. 17. Io. And. in addi. ad Specul. ti. de fœud. §. pen. Petr. de Ancha. in ca. ea quæ. q. 22. de re iudi. lib. 6. Guil. Benedi. in ca. Rainunti. de testa. in parte & vxorem num. 242. Iac. Sept. in catho. insti. ca. 9. nu. 91. Rupella forensi. insti. lib. 3. fol. 307. Bos. titul. de hæreti. num. 33. Quibus suffragatur quod Felin. in ca. irrefragabili. §. cæterũ col 1. de officio ord. scribit. dicẽs ideo ad Principẽ Secularem pertinere bona hæreticorum, quia ad eum expectat executio confiscationis pœnæ huius criminis. Quę quidem opinio in Hispania seruatur, vbi bona siue mouilia, siue immouilia, etiam clericihæreseos damnati, etiam habentis ecclesiasticum beneficium, ad fiscum Regium pertinent, atque ita praxis obtinuit, quæ iuri consona est, cum præter Oldrald. & aliorum sententiam Rex ipse Catholicus curam non vulgarem habet, constituendi summum illud prætorium catholicę fidei propugnaculũ, quod in eius curia, & apud ipsum principẽ totius Hispanię causas ad debitam tanti criminis punitionem expectantes tractat, cui præest vnus ex Summis Præsulibus qui Regisnó vulgaribus expensis, per totã Hispaniã, non sine Summa Christianæ reipublicę vtilitate, constituit ac mittit eruditissimos, & summæ integritatis viros, hęreticæ prauitatis Inquisitores, ad labem hæreticorum extirpandam. Quo fit, vt mirum non sit, bona omnia hæreticorum ad Regium fiscum deferri, ad tot expẽsarum subministrationem, itaque cautum est extrauaganti constitutione Bonifacij, vt referunt Bosi. & Simancas in locis iam allegatis.

Sanctæ inquisitionis officiũ quã do iã Hispani a inuentum habuit.

Fuit quidem, vt hoc obiter recenseam, sanctissimum inquisitionis officium primum in Hispania Beato Dominico cõmissum, ab eoque prima exordia sumpsit anno Domini. 1200. qui cum esset illustri (vt fama est) Guzmanorum familia ortus, & sanctitate insignis, & Theologiæ peritia præclarus, & verbi Dei orator celeberrimus, fidei Zelo incensus magna omnium admiratione, aduersus Albigensium & aliorum hæreses munus hoc exercuit.

cuit. Postea in Italiam transmigrauit, & cum Beato Francisco non vulgarem familiaritatem habuit, & hi sanctissimi viri duas clarissimas religiones, veluti duo clarissima sidera, constituerunt & officium inquisitionis suis filijs exercendum, reliquerunt, quod in Italia adhuc, vt audio, exercent. Postea verò, vt fideliſsimè Historiæ nostræ testantur in Hispania Ferdinandus Aragoniæ & Castellæ Rex huius nominis quintus anno.1476. munus hoc abstulit à fratribus Dominicanis, & secularibus clericis tradidit. Qua tempestate à Catholico Rege authoritate Apostolica concessum fuit hoc munus Illustrissimo Cardinali Mendocio, qui consilio sapientissimorum, & piorum virorum, leges & ordinationes eius composuit.

In regno tamen Franciæ, vt ad rem redeam, ex consuetudine generali inductum est, vt bona immouilia clerici ad degradationē, vel perpetuos carceres condemnati ad Regem spectāt, vel ad dominum temporale imperium ibi habentem, mouilia verò Episcopo adiudicantur, cuius consuetudinis meminit Masuerius in practi. rub. de pœnis. §. Item condenatio facta ad carceres. Oldrald. consi. 27. colum. 2. Ioā. And. in addi. ad Specul. titu. de fæud. §. pen. versi. Quadragesimo quæritur, Aufferi. in addi. ad Capellam Tholosa. quæst. 150. & ita seruatur vsu & stylo curiarum, vt fatetur Petrus Reb. in procem. cōst. Fran. 1. tom. gloss. 5. num. 35. & hęc consuetudo fuit confirmata aresto magni consilij, vt habetur in tra. arestorum in stylo Parlamenti aresto. 50. & de hac consuetudine nouissimè meminit Petrus Gregorius Tholosanus syntag. iur. 3. partit. libr. 31. capit. 31. nu. 7

Domino rei emphiteoticæ. Vide Carr. & doctores quos ipse refert dict. fol. 275. num. 14. C

Hæreticis, receptatoribus, defensoribus, & fautatoribus eorū Ecclesiastica sacramēta adhibentes, ac eos Christianæ, sepulturæ tradentes, & eorū eleemosynas ac oblationes recipientes.

CAPVT. CXV.

1 *Clericus horum criminum reus cui pœna sit obnoxius.*

POena clericorū in hoc delinquētiū est, vt suo priuētur officio, ad q̄ nūquā restituātur absq; indulto sedis Apostolicæ speciali, vt in ca. excōmunicatus. in §. Credētes. versi. Sanè clerici de hæret. Quæ pęna procedit etiam in clericis regularibus, quibus & alia adiungitur, videlicet vt sua sibi priuilegia non obseruentur in illa diœcesi, in qua talia præsumpserint perpetrare, vt ibi. Et notat Hostien. in summa de hęre. in. §.

in.§.Quæ pœna.in fin.versic.Tales etiam. Intellige tamen hoc q̃ dictis priuilegijs ſolum delinquẽtes in hoc ſpoliantur, non verò tota religio ſecundum Anton. ibi,quem refert,& ſequitur Anã. ibi.penul.column. licet alij Doctores aliter hoc intellexerint ſecundum eum.Item nota quod licet text.in dict.§.Credentes, imponat pœnas de quibus ibi credentibus, receptatoribus, & cæteris ſi ſatisfacere contempſerint intra annum.Clerici tamẽ in caſu huius noſtri capitu.debet abſtinere ab exhibitione ſacramentorum, & traditione ſepulturæ,& receptione eleemoſynarum,poſtquam tales credentes, receptatores, & cẽteri fuerint denuntiati, etiam intra terminum illius anni, qui datur ad alias pœnas incurrẽdas,ita videtur intelligere verſicul.Sane clerici, prędictum Hoſtien.vbi ſupra,licet text.hoc nõ dicat qui forte ex eo ad hoc motus fuit,quia poſtquam ſunt denuntiati excommunicati propter tale crimen, deneganda ſunt eccleſiaſtica ſacramenta,& ſepultura.Item aduerte,quòd tales nõ ſolum non in eccleſia, nec in cœmeterio,nec alibi admodum chriſtianorum ſunt tumulandi, ſed ſunt iactandi in ſignum damnationis ſecundum Ana.ibi.penultim.colum.in princip.Ex quo videtur quòd clerici incurrerent prædictam pœnã, quomodocunque intereſſent ſepulturæ prædictorum, quia text. ibi dicit:nec eos Chriſtiani pręſumant tradere ſepulturę,pro quo etiam facit quod ſupra diximus,in verbo,raptorum,&c.prope fin.

ANNOTATIO.

VIde multa lectu non indigna, quæ de ijs receptatoribus & fautoribus hæreticorum congerit Lud. Card. in practic. crimina. tract.de hæreticis. §.vltim.folio.280. Paul. Grill.in tractat. de hæretic. quæſtion.9. Gund.à Villadiego eodem tract: quæſtion.16.Ber.Com.in lucerna in verbo,Fautor, & in verbo, defenſor, locatus in opere iudi.in verbo,Fautores, Zanchin.de Hæreti.capit.5. & duodecim pœnas contra Fautores hæreticorum congeſsit directorium.2. parte.§. credentes numero.5. Pius Quintus Ponti. Maxi. reſcripto quodam incip.ſi de protegendi,quod continetur imbullario literarum Apoſtolicarum. folio.117. grauiſsimas pœnas ſtatuit, contra hæreticorũ defenſores, quas ibi vide.

Excommunicationis maioris vinculo innodati per annũ,vel multo tẽpore contumaciter ſteterunt.

CAPVT. CXVI.

Quod noua editum eſt.

1 *Excõmunicatio grauiſsima ſemper iudicata fuit, cuius veluti imago apud Ethnicos fuit.*

2 *Excõmunicati,quib⁹ bonis careãt.*

3 *Tex. in ca.1.de ſenten.excomm. li. 6.con-*

6.contra impium Lutherum interpretatur.

4 *Annalis perseuerantia in excõmunicatione operatur, vt excõmunicatus, pro confesso, & conuicto, in criminalibus habeatur.*

5 *Perseuerantia annalis in excommunicatione, non inducit beneficiorum priuationem.*

6 *Defenduntur Regiæ Hispanorũ constitutiones, prima, & secunda, titul.5.libr.8.ordin. nouæ pœnas aduersus excommunicatos statuentes.*

7 *Iudices Ecclesiastici cõdemnare possunt, pecuniaria multa excõmunicatos laicos, qui pertinaciter in excõmunicatione permanẽt.*

8 *Iudices Ecclesiastici, nullum emolumentum percipere possunt, ex pecuniaria pœna, contra laicos excommunicatos illata, nisi illam, quæ Regijs constitutionibus illis competit.*

9 *Perseuerantia annalis in excommunicatione, ex causa ciuili operatur quòd excõmunicatus pro confesso habeatur.*

10 *Annalis perseuerantia in excõmunicatione, minimè, præcludit viam excommunicatis, quin possint innocentiam suam ostendere.*

11 *Tex. in capit. rursus. 11. quæstio. 3. interpretatur.*

12 *Sacrum Concilium Tridentinũ 25.cap.3.de reform. & alia iuris communis loca, ei consona interpretantur.*

13 *Perseuerantia in excõmunicatione, vltra annum operatur, vt excommunicatus ecclesiasticis beneficijs priuandus sit.*

14 *Anno lapso excommunicationis quantũ tempus à iudice expe Dandam sit antequam, ad declarationem, & priuationẽ beneficiorum procedat.*

1 *Excõmunicatio grauissima semper iudicata fuit cui veluti imago fuit apud Ethnicos.*

EXcõmunicatio nõ solum apud Christianę fidei cultores sed apud Ethnicos fuit veluti eius imago, quæ grauissima semper iudicata fuit. Plato enim Philosophus omnium grauissimus ad finem libr. 9. de legib. sic loquitur. *Si quis de vi parentibus allata damnatus fuerit primum quidem ex vrbe egrediatur in exiliũque perpetuũ proficiscatur ac sacris omnibus arceatur. Eũ autem qui non se arcuerit Agronomi verberibus cædat & omnino, vt hi quidem voluerint. Reuersus vero ex exilio morte mulctetur. Si quis vero ex liberis hominibus cum tali viro comederit, vel biberet, vel realia quacunque cum eo communicauerit atque adeò si ei obiam factus eũ sua spõte tetigerit: neque in tẽplum ingrediatur, neque in forum, neque omnino in vrbem priusquã purgetur. Putet. n. se cum homine scelesto cõmunicauisse.* Hactenus Plato. Quæ omnino fere similia sunt nostrę Christianę religionis excommunicationi.

Apud Athenienses imago quædã fuit nostræ excommunicationis. Similiter apud Romanos.

Apud Athenienses etiam antiquitus publicitatæ erant quędã detestationes veluti in eos, qui viam non mõstrassent erranti, vt testatur Tullius lib.3.offi. in quarum detestationum locum successit excõmunicatio, vt scribit Erasmus Chiliadis primæ cẽtu.2.c.84.

Romanos etiam his diris exsecrationibus vsos fuisse, vt qui illis esset obnoxius grauissimas pœnas dare, maximisque calamitatibus, & ærumnis affici necesse erat,

erat, vt commemorat Plutarchus in Craſſo ibi refert. Acteiũ Trib. Pleb. his diris execrationibus Craſſum in Parthos proficiſcentẽ confixiſſe. Ex quo eſt illud Lucani libro. 3. Pharſalci. Craſſumque in bella ſecutos, Sæua Tribunitiæ vouerunt prælia dire.

De his etiam execrationibus meminit Tullius libro. 1. de Diuinatione. *M. Craſſo quid acciderit, videmus dirarum obnuntiatione neglecta.* Et de huiuſmodi diris mentio fit à Plinio. lib. 28. capite. 2. & à Liuio. lib. 6. tertiæ Decadis qui ſic loquitur. *Qui victus acie exceſſiſſet, eum ne quis vrbe tecto menſa lare reciperet, diram & execrationẽ in populares, obteſtationemque quã ſanctiſſimam potuerunt aduerſus hoſpites compoſuerunt.* Hactenus ille, Cæſar etiam commentarijs belli Gallici mores Druidum referens his verbis deſcripſit. *Si quis aut publicus, aut priuatus eorũ decreto non ſteterit, ſacrificijs interdicunt: hæc pœna apud eos grauiſſima. Quibus ita eſt interdictum ij numero impiorum ac ſceleratorum habentur, ab ijs omnes decedunt aditũ eorum ſermonẽq; defugiunt, ne quid contagione incommodi accipiant, neque bonos vllus communicatur.*

Excommunicati quibus bonis & emolumẽtis careant.

Hactenus Cæſar, in quibus vide noſtrę excommunicationis imaginem. Nam excommunicati primum ſacrificijs interdicuntur capitulo, ſi quis Epiſcopus capi. placuit. & alijs multis. 11. quæſt. 3. Deinde excommunicati prohibẽtur ſermone, mẽſa, & conſuetudine, aut alio quouis modo capit. ſicut. capit. excommunicato capite. qui communicauerit. 11. quæſtion. 3. Excommunicati etiam proprio & peculiari vocabulo impij appellantur capit. cæterum. 24. quęſtion. 3. Excommunicatis etiam petentibus ius denegatur. capite. intelligimus. de iudi. capite. exceptionem. de excepti. capit. 1. eo titul. in. 6. capit. 1. de reſcrip. eo. libro. Nec ad honores, dignitates vel beneficia admittũtur, capitulo poſtulaſtis capit. ſequenti de cleri. excommunic. capitulo. cum bonæ. de ætate & qualit. capit. cum dilectus. de conſuetudin. capit. ad probandum de fẽten. & re iudi. Quod etiam indignitatibus ſecularibus locum obtinet capite. per venerabilem. verſi: *Sed nunquid enim*, ibi, *Sacrilegũ quencumque, vel excommunicatum.* Et rurſus verſi. *Sunt enim notoria.* Vbi etiam not. Abb. Cardi. in capitu. perpendimus nu. 40. de ſent. excommuni. Deci. in capitu. dilecti. colu. 1. de excep. tradit. Andr. Tiraquel. libr. 1. de retracta. §. 1. gloſ. 9. num. 171. Sunt quidem excommunicati infames. Vt dicit gloſ. in capit. 1. verſi. niſi iuxta in verbo infanti. quo tempore miles, & in capi. 1. §. vlti in gloſ. vlti ma. ad finem tit. per quos fiat inueſti. & eſt text. optimus in capi. infames. 6. quęſtio. 1. quem dicit eſſe ſing. Rom. ſing. 678. & quomodo hoc intelligendum ſit, vide Innocen. & doctores in capit. teſtimonium. de teſtib. Roman. ſingu. 685. Et excommunicati Sathanæ maligniſque eius Angelis tradũtur. cap. omnis Chriſtianus. 11. quæſtio. 3. Et tanquam membra putrida à Catholica Eccleſia abijciuntur. capit. nihil. ead. cauſa & quæſtion. Et multa in execrationem excommunicationis vide per Paul. Diaconum. libr. 23. rerum Romanarum Theophylact.

tact.1.ad Timot.capit.1.Lindanũ lib.4.Panopoliæ Euangelicæ ca. 58. Confessi. Poloni. de fide & Symbolo.c.31.Sot.lib. 4. senten. distin.22.Iacob. Sęptim. in cath. instit.tit.27.D. Episcop. Couarr. in capit.Alma.mater.1.parte. relecti.in inni.Tiraquel.vbi iam allegaui.

3 *Tex.Ino.1. de sen.excõm.li.6. cõ. Nefandũ Lutherum interpretatur.*

Est igitur excõmunicatio horribilis & pertimescenda pœna, sed impius & nefandus Lutherus omnia tentans euertere ex capite.1.de senten.excommuni. libr. 6. quo cautum est medicinalẽ esse excommunicationem, argumentatur & inter impia sua deliramẽta,hoc quoque tradidit excommunicationem non priuare bonis spiritualibus, nec communionibus,neque suffragijs Ecclesiæ,cũ alioquin si priuaret,mortalis esset non medicinalis, ideò plus diligendam esse(inquit) quã timendam. Nefanda quidem blasphemia contra Diuum Paulum Apostolum, sacraque concilia, & contra catholicæ Ecclesiæ traditionem. Et vt hanc argumentationem longè repellamus animaduertere oportet, quod excõmunicatio medicinalis ex fine esse dicitur,quia eius finis est mederi peccatori morbo peccati laboranti. Ideò nempe excommunicatio contra eum profertur vt resipiscat,pœniteat, & Ecclesiæ satisfaciat,neque quod spiritualibus bonis priuet lethalis est iudicanda. Nam corporales medicinæ, tametsi corpus multi alioquin malis afficiant, mederi tamen dicuntur, est igitur medicinalis excommunicatio,si ea innodatus, minimè contempserit,sed probe attendens quod mali egerit pœniteat.Istum esse excommunicationis finem constat ex Diuo Paulo.1.ad Thimoth.1. *Tradidi* (inquit)*eos Sathanæ,vt discãt non blasphemare.* Et ex eodem Paulo.1.ad Corint.capit.5.*Iudicaui eũ tradere Sathanæ in interitum carnis,vt spiritus eius saluus fiat in die Domini.* Sic interpretatur Origi. lib.iudiciũ. *De Ecclesia* (inquit) *per sacerdotem pellitur, vt notatus ab omnibus erubescat, & conuerso eueniat ei,illud quod sequitur,vt spiritus saluus fiat in die Domini.* Imo etiam si cor illius induratum sit, contra quem prolata fuit excommunicatio, ita quòd ei fuerit lethalis nihilominus tamen dicitur medicinalis reliquis Ecclesiæ membris, & per eam consulitur incolumitati totius reliquæ communionis.Nam vnũ peccus morbidum omne peccus inficit, ideò separandum est, ne reliquas oues contactu suo inficiat.Nam vt elegãtissimè scribit Diuus Hierony. apud Gracia.in c.resecãdę.24.q. 3. *Resecandæ sunt putridæ carnes, & scabiosa, ouis á caulis repellenda ne tota domus massa, corpus & pecora ardeant, corrumpantur, putrescant, intereant.* Plato enim diuinus lib.9. de legibus ait. *Quos insanabiles legislator esse senserit, vltimo supplicio hos afficiet, non ignorans,satius furcis, qui insanabiles sunt, mori, quàm viuere, ac si vita priuantur dupliciter prodesse cæteris.Nã horum exẽplo à peccato cæteri deterrentur,& improbis hominibus ciuitas ipsa mundatur.* Et parens eloquentiæ Cicero in Philippica octaua præclarè (inquit.) *In corpore si quidem eiusmodi est quod reliquo corpori noccat, vri ac secari patimur, vt membrorum aliquod*

aliquod, potius quam totum corpus intereat. Sic in reipublicæ corpore, vt totũ ſalua ſit, quidquid eſt peſtiferũ amputatur. Vt benè ille cecinit. *Prius tentanda, ſed immedicabile vulnus. Enſe recidendum eſt, ne pars ſyncera trahatur.* Et ſecundũ iſtum germanum intellectũ poſt alios interpretatur textum illum D. Couarru. in dict. capit. Alma mater. 1. par. in inni. num. 9. Vnde igitur perfide & inſane Luthere, colligis excommunicationẽ ipſam diligendam eſſe, & non timendam, non aliter quidem diligenda eſt, quam à ſanis pharmaca, vel ab innocentibus iniquorum hominum pœnæ. Pœna ſanè quæ facinoroſis hominibus imponitur, medicina eſt improbitatis, vt elegantiſsimè docet Plato. lib. 9. de legib. ſcribens nullũ ſupplicium lege factum ad malũ tendit, ſed duorum alterum ferè ſemper ſolet efficere, nam aut melior aut certè minus prauus, qui pœnas dederit fieri ſolet. Vide etiam circa hoc argumentum Diuum Chrxſoſtomum ad populum Antiochenum. Homelia. 6.

Non eſt igitur, vt ex ſuperioribus apparet, excommunicatio pœna eradicans, ſed pœna diſciplinę, nec eſt pœna vltima delictorum, ſed vexatio quędã, dans probum intellectum, quæ in eum ſcopum dirigitur vt excõmunicatus corrigatur, ſalutemq́ue ſpiritualem modis omnibus quærat vt ſic ſatisfaciat eccleſiaſticę diſciplinæ, quòd ſi excommunicatus ea induretur, alia maiora pharmaca adhibenda ſunt capit. 1. de ſentent. excomm lib. 6. capi. excommunicamus. §. qui autem & §. quia vero de hæreti. capit. notandum. 24. quęſtion. 3. l. placet. & ibi gloſſ. Bald. & doctores. C. de ſacroſancti. Eccleſi.

Ideò egregia eſt doctorum noſtrorum diſputatio, quæ huius capitis argumento conuenit, qua pœna plectendus eſt, qui per annum, vel vltra, excommunicatione innodatus perſeuerat. Et quia multis difficultatibus eſt inuoluta, propoſitis his aſſertionibus, pro noſtra tenuitate elucidabimus.

4 *Annalis perſeuerãtia in excõmunicatione operatur vt excõmunicatus pro cõfeſſo & cõuicto in criminalibus cauſis habeatur.*

Prima aſſertio, Annalis perſeuerantia in excommunicatione in criminalibus cauſis, ſolum operatur, vt excommunicatus habeatur pro confeſſo, & conuicto, de crimine cuius cauſa fuit excommunicatus, atque ita pœnam nõ auget, ſcribit Abb. in capi. 1. de iudi. num. 25. quam opinionẽ communem eſſe teſtantur Ripa. ibi. num. 77. Alciat. nu. 54. D. Epiſcopus Couarru. in dict. capit. Alma mater. 1. parte. relect. §. 7. num. 10. Iacob. Menoch. de arbi. iudi. q. lib. 2. centu. 5. caſu. 416. numer. 11. eamque ſequitur Aufferi ad Capell. Tholoſa. quæſtio. 366. Ioan. Lup. in cap. per veſtras. de dona. inter vir. & vxor. §. 18. numer. 24 Paul. Gril. in tractat. de hæretic. quæſtio. 8. ad finem, quæ manifeſtè probatur in capit. rurſus. & in cap. quicunque. 11. quæſt. 3. & iuri conſona eſt, nam quanuis ſola contumacia ad condemnationẽ non ſufficiat, vt in cap. nullus. de præſump. tamen quia cum talicõtumacia concurrit dicta perſeuerantia in excommunicatione ſufficit, quia vehemẽs inducitur præſumptio, quæ ad condemnationem ſufficit capit. afferte de præſumpt. & ita tenendum eſt quidquid

quid contra communem reclamet Decius in dict.cap.1.2.lectura.numer.19.& Ioan. de Selua de benefi.part.q.4.nu.53.

Ex qua assertione duo à nobis sunt annotanda. Primo pertinacem per annum in excommunicatione, priuatum esse ipso iure vel priuandum beneficio ecclesiastico, si crimen ab ipso cõmissum ea priuatione dignum fuit quod doctores supra allegati cõmuni consensu profitentur. Secundo non esse dictum cõtumacem excõmunicatum priuatũ, vel priuandum ecclesiasticis beneficijs, si crimen de quo accusatus fuit non est ea pœna dignum quod similiter doctores prœcitati fatentur.

Annalis perseuerãtia in excommunicatione, nõ inducit beneficiorum priuationẽ

Secũda assertio annalis excõmunicatio, licet non inducat beneficiorum priuationem, si alias pro illo crimine ea priuationis pœna iure statuta nõ est, poterit tamen talis excommunicatus, etiam intra annũ arbitraria pœna puniri. ita scribũt Ioan. And. & Feli. in ca. postulasti de homi. D. Couarr. dict. §. 7. & quanuis, de ea dubitet Iacob. Menoch. dicto casu. 416. dicit tamẽ ibi, quod si iudex esset Ioann. And. & aliorũ opinionẽ sequeretur ad coercendam pertinaciam, & audaciã eorum, qui tãto tẽpore, excommunicatione inodati fuerunt.

6

Defenduntur Regiæ Hispanorũ constitutiones prima & secunda tit. 5. li. 8. nou. ordi.

Hinc sequitur iustissimas esse Regias nostras constitutiones, quibus decretum est, laicos qui per mensem excommunicatione permanserint à seculari iudice esse mulctandos, quod si per sex menses contumaces fuerint grauiori pœna plectantur, quod si per annũ insorduerint longe acrius puniantur. l. 1. & 2. tit. 5. li. ordina. noui. Sic etenim stat in Neapolitano Regno Synodalis constitutio in ordine. 51. quę incipit. Item quod non nulli, qua sancitum est, quod manentes in excommunicatione permensem soluere tenentur vnum auri Alorenum de qua meminit Petrus Folleri. in pract. crimin. cano. in verbo, non comparentes. n. 61.

Nec quidem hoc exemplo caret, nam in Concilio Triburiẽsi antiquitus pẽ patres decreuerunt. *Vt qui post excommunicationẽ nõ fuerint ad pœnitentiam inclinati, persecularem Principem puniãtur, vt quos Dei timor non corrigit saltim pœna temporalis corripiat.* ita Concili. Triburi. cap. 3.

7

Ecclesiastici iudices condemnare possunt pecuniaria mulcta laicos, qui in duratis animis, in excommunicatione permanẽt.

Possunt etiam ecclesiastici iudices (imo maiorem ad hoc iurisdictionem, & potestatem habẽt) punire laicos pecuniaria mulcta, qui per tempus illud Regijs legibus expressum excõmunicatione fuerũt innodati. quod sic clari, & explorati iuris est, vt nulla indigeat probatione. & ita forẽsi vsu receptum est. Sicque absolutionis tempore, post Ecclesiæ satisfactionem solet pecuniaria pœna imponi, quæ iuste exigi potest, & in pios vsus conuerti, vt præcedentibus annis cœtus Cardinalium Paulo Tertio Pontifici maximo respondit, vt testatur D. Episcopus Simãchas, in catho. instit. tit. 27. num. 5.

Est tñ consideratione dignissimũ q; si excõmunicatus satisfecerit alteri cuius causa fuit excõmunicatus absoluẽdus est pœna non soluta q; ab eo postea exigi potest præstita absolutione. D. Cou. in 4. decre. 2. p. c. 6. §. 8. n. 17.

8 *Iudices Ecclesiastici nullum emolumentum percipere possũt, ex pœna cõtra excommunicatos imposita, ni sibi id quod Regijs legibus eis competit:*

Non tamen licet ecclesiasticis iudicibus, ex proprijs sententijs contra excommunicatos contumaces latas cõmodum aliquod extraordinarium reportare, sed pecuniariam condemnationem in vsus pios Ecclesię, vel pauperum conuertere, licet aliquando contrarium iniustissime vidi iudicari, sed iam placata fuit illa tẽpestas, apud nos vero cum dicta Regia constitutione prima tertia pars pecuniarię condemnationis, quæ contra excommunicatos contumaces profertur, ad Prælatos, & alios ecclesiasticos iudices, qui excommunicationem protulerunt pertineat, iuste ab eis exigi potest, sicuti alię pœnæ quæ legibus, vel statutis eis tribuuntur ita scribit D. Pręsul. Calagurritanus infra. capit. 140. & ibi dixi.

In hoc autem amplissimo Archiepiscopatu Toletano qua pęna puniendus sit clericus, vel laicus in tribunalibus ecclesiasticis qui in excõmunicatione per annum steterit, vide in Synodalibus consti. cap. 2. rub. de senten. excommu. lib. 5.

9 *Perseverantis annalis in excommunicatione operceretur, vt excommunicatus, ex causa ciuili, pro confesso habeatur*

Tertia assertio, perseuerantia in excommunicatione, per annum, etiam in causa ciuili efficit, vt excõmunicatus habeatur pro confesso, hanc conclusionem sic constitutam tradit D. Episcopus Couarru. in dict. capite. Alma mater. d. §. 7. licet ad eius probationem nulla autoritate, sed sua (quę maxima est) innitatur, quinimo aliquos pro ea allegat, qui vel non dicunt, vel contrarium scribunt, vt est Ripa quem statim allegabo. Verissima tamen est hęc sententia, quam ea neruosa ratione corroboro, nam si dicta perseuerantia excommunicatione, dictum effectũ in causa criminali operatur, in quo clariores probationes desiderãtur, vt in l. fi. C. de proba. multo fortius operari eum debet, in causa ciuili. vnde labitur Ripa. in d. c. 1. de iud. n. 77. qui hanc opinionẽ in causa ciuili improbauit.

10 *Perseuerantio annalis in excommunicatione, minime excommunicato viã præcludit, vt suã innocentiam possit ostendere.*

Quarta conclusio, annalis perseuerantia in excommunicatione, minime excõmunicato viã precludit, quin possit innocentiã suam ostendere, ita ęgregie tenet Anto. de Butrio in dict. c. 1. de iudi. vbi Ripa. n. 77. gl. not. in dict. c. rursus. 11. q. 3. sentit. Innocen. in di. c. cum bonę. nu. 2. vers. *Post talem*, de ætate, & qualitate Prędicta quidem perseuerantia, solũ prodest accusatori fisco, vel actori, vt ab illo onere probandi accusationem, vel propositam actionẽ releuetur, cuius probationis loco lex, hanc contumaciã indu ratam excommunicatione, subrogauit. vnde poterit reus quæ ad suã innocentiam concernunt modis omnib⁹ probare. l. 2. C. de requi. reis quod multis comprobat Ioan. à Neuiza. consi. 60. n. 2. 3. & 4. Et innocentiæ probatio nunquam excluſa censetur, etiã si iam lata fuerit sentẽtia, vt optime probat Dec. in cap. ex parte. in 2. nu. 7. de offi. delega.

11 *Tex. in c. rursus. 11. q. 3. interpretatur.*

Nec huic assertioni reffragatur tex. in dict. capite. rursus. qui probare videtur hunc perseuerantem in excommunicatione, nullatenus audiendum esse, quẽ ad hoc perpendit Barba. in dict. cap. 1. nume. 134. qui text. ille loquitur quãdo excommunicatus non solum neglexit suam probare inno-

re innocentiam,& priuatiue, & improprie contempſit, ſed poſsitiue,& proprie, vt quia pluries monitus renuit verbis vel facto ſuam innocentiampurgare,ideo mirum non eſt quod lex pœnitus eum excludat,ita text.illum interpretatur Iacob.Menoch.de arbi.iudi.quæſt.lib.2.centu.5.caſu.416.quem vide.

12 *Egregie interpretatur Concil. Trid. Seſſ. 25.c.3. de ref.*

Quinta aſſertio, perſeuerantia annalis in excõmunicationered dit excommunicatum dehęreſis crimine ſuſpectum Concil.Tridenti.Seſſ.25.c.3.de reform. Præſumitur quidem is, perperam de poteſtate clauium Eccleſiæ ſentire inquit ſacroſanctum Concilium. *Excõmunicatusvero quidem ſi poſt legitimas monitiones nõ reſipuerit, non ſolum ad ſacramenta, & communionem fideliũ, ac familiaritatem non recipiãtur. Sed ſi indurato animo,cenſuris annexus,in illis per annum inſorduerit, etiam contra eum,tanquam de hæreſi ſuſpectum procedi poſsit.* Hactenus Concilium circa quod,aliqua lectu non indigna notanda cẽſeo.

Primo,quod non ſolũ eius ſanctio procedit, quãdo excommunicatio lata fuit ob cauſam criminalem,verum etiam ciuilẽ,nã pertinatia hæc vniformis eſt,nã ſemper & in omni caſu, perſeuerando dicitur contemnere, imo maior videtur cõtẽptus excommunicationis ex cauſa ciuili, quã criminali , quæ pro leuiori cauſa lata fuit,& quæ minus eũ retardare deberet.quin adiudicẽ iret,quam pro criminali quæ ob pœnam corporalẽforte imponẽdam,magis excommunicatus timeret. Quod ex verbis concilij clarẽ perpẽditur,ibi. *Quęcunq;*, quæ verba comprehendunt excommunicatũ,tam ex cauſa criminali,quam ciuili, cũ paulo ante concilium decreuerit,obvtrã que poſſe excommunicari.

Secundo, quod quatenus concilium ait : *Per annum inſorduerit.* Intelligendum eſſe de anno perfecto.l.vrbana familia. §. per noctare.ff.de verbor.ſigni. not. Francus in cap. cum contumacia.de hęreti.lib.6.not.2.

Tertio,quod licet excõmunicatus, qui per annum integrum indurato animo,ſtetit in excommunicatione,de hæreſiſuſpectus ſit non tamen tanquam hæreticus eſt condemnãdus.gloſ.ſing. in cap.contingit.de dolo,& cõtumacia eſt quidem ſuſpitio hęc leuis,vt ſcribit autor directorij Inquiſitorum.2.p.q.47.ſequitur inſignis Couarr.in d.c.Alma mater.§.7.Iacob. Septim. in catho. inſti.tit.27.num.4.

Quarto,quod licet dicta ſuſpicio leuis ſit,ſufficiens tamen eſt ad purgationem indicendã, quã ſi excommunicatus ſubire nolluerit,ſed excõmunicatione permanſerit,tunc veluti hæreticus pertinax eſt condẽnandus.c. excõmunicamus.§.qui autẽ.de hęreti.c.cum contumacia.eo.ti.in 6.tradit Inno.& cæteri in capit. vltim. de pœnis Hoſtien. Henr. Cardi.& Felin.in dict. §. qui autem.Hoſtien.in ſumm.tit.de hære.colum.3.Calderi.conſi.5.titu. de hęreti.Fran.in dict.c.cum cõtumacia.Ripa.in dict.c.1.de iud. num.77.Gonſa. à Villadiego de hæreti.quæſt.9. Capell. Toloſa. vbi Auſſ. deciſsio. 361. Alberti. in rub.de hęreti. lib.6. quæſt.13. num.34.Brunus.lib.1.de hæreti.

capit.4. Ioann.Lup.in c.per veſtras.de dona. inter vir. & vxor. §.18.num.24. Carreri. in practi. crimi.in tract.de hære. num.21.

Quinto,quod ſi cauſa excommunicationis,ex eo emanauit quod de hęreſi ſuſpectus quis ſit, ad hæreticę prauitatis Inquiſitoribus vocatus,ſubterfugiés iudicium, comparere nolluit, & ob contumaciã, excommunicatione fuit innodatus, in qua integro anno pẽrmanſit,hoc ſane caſu,vt hęreticus eſt puniẽdus tex. ęgregius in d.c. cum cõtumacia de hære.lib.6.& ad idem in ſimili eſt text.in cap. excommunicamus.§.qui autem de hæret. & in auth.Gazaros.C.eo.tit.l.32. tit. 9.part.1.tradũt vltra ordinarios interpretes direct.Inquiſitorum 2.par. quæſt.47. Capell.Toloſa. vbi Auffe.quæſt.365. Ad hoc tamen quod dicta pœna imponenda ſit requiritur,quod is ſit verus contumax, quod ſi fictus contumax fuerit,dicta deciſsio locum non habet, vt optime reſoluit Gundi.à Villadiego de hæretic. quæſt.12.Couarr.dict.§.7.

Imo, & quod exiſtimo perpetua memoria dignum,quodſi anno lapſo, ante cõdemnationem qui contumax fuit, compareat in iudicio ſuamq; innocentiam voluerit oſtendere,audiẽdus eſt, ad effugiendam bonorum confiſcationem, ita tenet Andr. de Iſer.in dict.auth.Gazaros.numero.31. Quod ſi iam cõdemnatus & captus fuerit, & tanquam vere pœnitens voluerit ſe Eccleſię reconciliari audiendus eſt, & ſi oſtendat legitime impeditũ fuiſſe,ita vt cõtumax nõ fuerit, omnem pœnam effugiet, quod ſi de legitimo impedimento non docuerit,ſed ſolum innocentiã obiecti criminis docuerit, ſententia reuocabitur,quo ad corporalem condemnationem, & infamię notam,non vero quoad bonorum confiſcationẽ l.2.& pen. C.de requi.re.Quod facilius admitti debet, quando contumax ipſe ſponte ſe carceri exhibuit, vt ſanctæ Inquiſitionis decreto diffinitum eſſe teſtatur D.Epiſcopus Iaco. Septiman.in catho.inſti.capit.2.numer.20.

Sexto erit etiam memoriæ cõmendandum,quod cum annalis perſeuerantia in excommunicatione,ſolum ſuſpitionem hæreſis inducat,& ideo nõ erit locus bonorum confiſcationi,niſi poſtea vere hæreticus excommunicatus apparuerit, quia quando bona hæreticorum publicantur locum id obtinet, in vero hæretico non vero in ſuſpecto.ca. accuſatus.§.porro.de hæreti.tradit vltra interpretes ordinarios Zãchinus in tract.de hæreti. capit. 25.de confiſ.bono.Balne. reg. in iudi.Inquiſit.in verb. *Bona hæreticorum*.Iacob.Menoch. cõſ.159. num.16.volum.2.

Sexta & vltima aſſertio, perſeuerãtia in excõmunicatione, vltra annũ operatur,vt excõmunicatus priuandus ſit beneficijs,& dignitatibus ita tenet Abb.in dicto.ca.1.de iudi.n.25. vbi Andr. Alciat.nu.78.quæ manifeſte probatur in cap.cum bonæ, de ætate,& qualit.circa cuius interpretationem labitur doctiſsimus Ripa.in dict.capit.1. num. 78. ſcribens quod tex.ille loquitur quãdo Pontifex Maximus de plenitudine procedit,prout in caſu il-

13 *Perſeuerãtia excommunicationis, vltra annum operatur, vt excommunicatus ecclęſiaſticis beneficijs priuandus ſit.*

ſu illius tex. Nam nunquam præſumendum eſt ſic Principem vel le procedere. Imo nomẽ hoc abſolute poteſtatis, cum iuri contrarium ſit merito à iure conſultis omnino oblegandũ eſſe, multis rationibus, & clariſsimorum virorum teſtimonijs probaui in meis annot. ad iſtum dominum Epiſcopum in regulis, & falien. reg. 219. verſic. Quarto amplia. Nec reffragatur cõſideratio Decij in dict. cap. 1. n. 19. in 2. lecti. à communi recedens aſſeuerans, text. illum requirere perſeuerantiam, & contumaciam triennalem, nam vt recte reſpondit Alcia. dict. c. 1. n. 37. is text. in dict. cap. cum bonæ. non inducit diſpoſitionem ſuper triennio, ſed ſuper temporis diuturnitate, vltra annum. Vnde videmus quod ante biẽnium ſufficeret vt in c. vltim. de pœnis qui tex. & ſi loquatur de laico attamen idem in clerico iudicandum eſt cum vel nulla ſit differentia vel ſi aliqua eſt, fortius clericus ligatur cum is magis parere teneatur, vt ſcribit Cardin. à Turrecrem. in cap. miſſis totas. nu. 2. de conſecra. diſtin. 1. Mart. Nauarr. in cap. 1. §. ingratus n. 4. de pœni. diſt. 5.

Quæ quidem aſſertio locum obtinet, etiamſi excommunicatio lata fuit ob cauſam ciuilem, nam vt ſupra ſcripſi pertinacia hæc vniformis eſt, nec quo ad hoc inſtitutum attendi debet an procedat, ex cauſa criminali, vel ciuili: ſolum perpendi debet crimen illud, ab illa contumacia, & perſeuerantia proueniens. Hinc conſtat longe erraſſe Abb. in d. c. 1. n. 27. Ripam num. 77. Roma. ſing. 303. Ang. de Clauaſsi in ſum ma in verbo. Excommunicatio vltim. nu. 17. aſſeuerantes: excõmunicatum ex cauſa ciuili, & in ea perſeuerantes etiam per mille annos, non poſſe ſuis beneficijs priuari, quos omnes iuſte reprobat Iacob. Menoc. de arbi. iudi. quæſt. lib. 2. centu. 5. caſu. 416. num. 55.

14 *Anno lapſo excommunicationis, quantum tẽpus à iudice expectãdum ſit antequam ad priuationẽ beneficiorum procedat.*

Dubitari tamen ſolet per quod temporis ſpatium iudex expectare debeat excommunicatũ lapſo anno antequam ad declarationem, vel priuationem beneficiorum procedat circa quam cõtroueꝛſiam Abb. in d. c. 1. n. 25. de iudi. verſic. fateor. ſentire videtur per triennium expectãdum eſſe vt in c. cum bonæ, de ætate, & qualitate, ſed Abb. non loquitur taxatiue prout nec taxatiue ibi loquitur Andre. Alciatus nu. 37. Quo circa totum hoc iudicis arbitrio: relinquendum eſſe cenſeo, ſequor in hoc doctiſsimum Iac. Menoch. de arbi. iudi. q. li. 2. centu. 5. caſu. 416. num. 66.

Prudens quidem eccleſiaſticus iudex, elapſo aliquo tẽpore poſt annum, excommunicatum citari præcipiet, vt coram eo cõpareat, ad allegandum quas defenſiones habet, vt hæreticus declarari non debeat, cum tandiu excommunicatione fuerit ligatus, quod ſi nullum alleget impedimentũ, nec iuſtã cauſam, quę ei ſuffragari poſsit, hæreticus declarabitur, & priuatũ eſſe beneficijs & eccleſiaſticis dignitatibus hãc prax. docet Gũdi à Villadiego in tract. de hæreti. q. 12. in fine Ioann. Annani. in capite excõmunicamus. § qui autem. in fine de hæret. Auſeri ad Capell. Thol. quæſt. 366. ad finem.

Falsarij.

CAPVT. CXVII.

1 *Clerici falsarij literarum apostolicarum qualiter puniantur.*

2 *Vitians siue falsans literas delegati apostolici, vel aliorum inferiorum iudicum, qua pœna corripiatur.*

3 *Literarum autem regiarum falsarij cui pœnæ sint obnexij.*

4 *Clericus, qui falsis literis apostolicis vtitur, officijs, & beneficijs priuatur.*

5 *Apponens manum in Apostolicis literis, etiam literam vnicam corrigendo, vel punctū, exceptis officialibus quibus commissum est, eo ipso excommunicationis sententiam incurrit à qua Papa tantum absoluit.*

1 CLerici qui falsarij literarū Apostolicarū fuerint deprehēsi, & per se falsitatis vitiū exercuerint, omnibus ecclesiasticis officijs & beneficijs priuati, & per ecclesiasticū iudicē degradati seculari potestati traduntur puniendi, secundū legitimas cōstitutiones, per quas laici de falsitate conuicti puniuntur, vt in cap. Ad falsariorū de crim. falsi. & pœna laicorū videtur esse deportatio, & omniū bonorū publicatio in libero homine, vt per gloss. ibi allegando text. in l. 1. §. final ad l. Corneliam, de falsis licet in l. Vbi falsi. C. eod. dicat quod crimen falsi. debet puniri capitali supplicio, si id exigat magnitudo cōmissi, & licet iure communi in hoc casu nō videatur apposita pœna mortis expressa: in his tamen regnis dispositū est quod falsans epistolam, priui legium, vel bullā Papæ, vel qui facit, vt alius id efficiat, debet mori, vt in l. 6. tit. 7. part. 7. Vnde non est dubiū tunc quōd hodie iudex secularis damnabit tūc talem clericum ad pœnam mortis. Et vide Concilium Constantiense in. 13. Sessione in cap. 3. vbi statutum est quod omnes quidolum, & fraudem & falsitatem aliquā circa literas bullandas dict. Synodi committerent, & illi etiam qui in hoc consentirēt, aut alia fieri procurarent, vel literis falsis scienter vterentur, incurrerent censuras illas ecclesiasticas, & pœnas quas falsificatores literarum Apostolicarum, & qui illis literis scienter vtuntur, nec non participes incurrunt iuxta canonicas sanctiones: & licet prouisio illius concilij circa literas eius solum modo, & nō in futurum videatur disponere, argumento tamen illius videtur idem esse iudicandum, si pro tēpore casus similis occurreret, cū videatur esse eadem ratio, literarum vero Cancellariæ vel pœnitētiarij Papę falsarij qualiter puniantur, vide Host. Ioan. Andr. Butri. & alios in cap. ex literis. de fid. instrumen. 2 Vitians autem siue falsans literas Iudicis delegati apostolici nō debet ita acriter puniri. Pano. in capit. Olim. in 2. not. ex text. ibi, de rescrip. Et vide Feli. in cap. 2. de rescrip. col. 9. vbi se remittit ad plene dicta per Maria. in d. c. Ad falsariorum. Falsantes autem literas inferiorū Iudicū, si criminaliter accusantur, depositionis ab ordine, & priuationis omniū beneficiorum,

ciorum, detrusionisq; in monasterium pœnas sustinere debent. notat idē Panor. vbi supra allegans text.in capit. Si episcopus. 50.dist. qui text. statuit contra presbyterū, aut diaconum qui chartam falsauerit,quod depositus ab officij honore in monasteriū detrudatur,& eundē text.& si corrupte alleget)sic intelligit Hostiē.in summa de crimi.fal.§. fin. in falsario literarum episco. Falsarius autem per modum Inquisitionis conuictus, tam in literis episcopi,quā capituli ab officio & beneficio suspendendus est,siue suspendendus nunciādus secundū Hostien. vbi supra, donec indulgentiā Apostolicæ sedis mereatur obtinere, pro quo allegat tex.in ca. Tam literis.de testi. Literarum autē Regiarum falsarij degradantur, & illis aliquis character imponitur, & in exilium mittuntur extraprouinciā, vt in c. Ad audiētiā de crim. fal. Idem transcriptum fuit in l. antepe tit.6.part.1.quæ declarat quod exiliū debet esse extra regnū vel dominiū Regis, in cuius literis deliquit, quod extendit procedere in falsario cuiuslibet Principis secularis. Hostien. in summa de cri.falsi.§.fin.versic.Si quis autē motus,ea solum ratione,quia de similibus idē est iudiciū,per iura vulgaria quæ ipse refert.Qui vero Apostolicis literis falsis vtitur,officijs,&beneficijs priuatur,vt in d.c.Ad falsariorū. Vnū tñ nota, q; si tales velint se purgare allegātes ignorātiā, audiēdi sunt,si se purgāt,&decepto rē exhibeāt,ita tenet Archi.in c. In memoriam.19. dist. quod ibi sequitur Card.de Turrecremata in.§.Ad quartum.qui respondet ad dictum capit.Adfalsariorum, dum dicit non excusare ignorātiam:quod intelligitur de ignorantia supina, vel quando non vult exhibere deceptorem.Et vide Hostien.in summa,in titu. de crimine falsi. §. Porro versi. Sed hodie,vbi dicit quod hodie præceptum est quod inliteris domini Papæ, nec in magno, nec inmodico audeat quis manū aponere, etiam literam vnicam vel punctum vnicum corrigēdo exceptis officialibus, quibus hoc est cōmissum. alioquin manū opponens ex canone lato incuria, ipso facto sententiam excōmunicationis incurrit,quæ nō potest per aliquem extra sedē Apostolicam relaxari. Cuius verba ad literā refert,& sequitur Floren. in 3.part.titul.24.capite.16.& sequitur etiam Felin.in ca.2.§. Stylus.de rescrip.qui etiam dicit q; tales falsarij excommunicantur in processu annali per Papam in die Iouis sancti, & allegat cōstit.Martini. 5. quam ad literam Florenti. scribit in dict. 3.parte. tit.24.capit.72. vbi aperte patet quod excommunicātur omnes falsantes literas Apostolicas, bullas & supplicationes Summi Pontificis,seu Vicecācelarij, seu gerentis officium, vel vices Cancellarij.Et nota quod Floren. in d.c.16.referēs Richar.dicit quod qui ludo & non intentione vtē di literis Papæ,quarum efficacia iam expirauit,aliquam literā in eis formatam reformaret,vel pūctū faceret, vel aliquid in ea immutaret, non esse excommunicatus ipso iure. Contra quod tamen arguit ipse,vt videre pote-

ris, licet Felin. simpliciter secutus fuerit vbi supra hanc declarationem Richard. & Floren. qué ibi corrupte allegat in vtroque loco per eum citato.

A Clericus qui falsũ literis Apostolicis commisit secularicuriæ tradendus est.

TRaduntur puniendi. Vide Regiam l.60.tit.6.part.1.&ibi insignem Gregor. Lup. & eundem in.l.6.tit.7.par.7.inglo. *De Papa,o de Rey.* Matth. de Afflict.decisio.22.num.2.Quãquidem pœnã,præteritis diebus receptam vidimus in Regali curia contra quosdam clericos qui literas quosdam falsas confecerãt fingentes esse Summi Pontificis, quarum literarum ratione,multi ingradibus prohibitis constituti,matrimoniũcontraxerunt. Et huius criminis ratione, post realem degradationem, seculari curiæ traditi fuerunt,& publice suspensi.Vnde apudHispanos inuiolabiliter obseruari debet decisio.text. in c.ad falsariorũ de crimine falsi quanuis regulariter nõ seruari affirmat Ioann.de Annan.in rub.de falsis circa finẽ quem refert Iulius Clar. in practi.cri.§.fin.quæst.36.versi.videmus.

Decisio tex.in ca. ad falsariorum.de Crim.fal. apud Hispanos seruatur.

Et nota, quod huius criminis rei excommunicantur in cœna Domini,in quinto casu his verbis. *Excommunicamus omnes falsarios bullarum,seu literarũ Apostolicarũ,& supplicationum, gratiam,vel iustitiã concernentiũ,per Romanum Pontificẽ, vel S. R. E. Vicecancellariũ,seu gerentes vices eorum,aut demandato eiusdẽ Romani Pontificis, seu Vicecancellariũ,aut gerentiũ vices prædictorũ, signantes supplicationes easdẽ. Extẽdentes constitutionẽ fęlicis recordationis Innoc. Papæ Tertij, quæ incipit ad falsariorũ,cũomnibus pęnis in ea cõtẽtis,ad falsificãtes, seu mutãtes supplicationes,per nos seu demãdato nostro signatas,& datas sine nostra,aut Datarij nostri licentia.* Illud autem notandũ censeo non esse locum dictæ pœnę, si literæ Episcoporum, vel Nuntij falsificantur,vel etiam literæ Pęnitentiariæ, quia hæc non sunt literę Papæ,sed eius commissarij cõstituti viuæ vocis oraculo,ita ægregie scribit Martin.Nauarr. in manu.confessũ c.27.n.62.

Pœna tex. in cap. ad falsariorũ locum non obtinet in clericisqui falsum cõmittuntin literis Episcoporũ Nũtij vel pœnitẽtiarij.

Nec incurrit dictam pœnã qui subreptitie, vel obretitie impetrat literas Apostolicas,vel post impetrationem illis vtitur,quia constitutiones Romanorum Põtificum, quæ circa impositionẽ dictarum pœnarum disponunt, loquuntur de falsificantibus: & diuersum quidem est falsum cõficere,vel falsis literis vti in dict. cap.ad falsariorum, de crimine, falsi tradit Nauarr.dict. cap.27.

Quimutat punctũvel corrigit literas Apostolicas, si sententia non mutatur an immunis sit à pœna.

Erit etiam à dicta pęna ordinaria immunis,qui dictarum literarum Apostolicarum mutat punctum,vel corrigit literarum aliquã quãdo non mutatur substãtia,vt scribit Ioann. Gerson. in 2.p.Alph.32.c.Quidam fol. 118. Marti.Naua.in manu. confesso. dict.c.27.contra Hostiẽ.in summa de crimine falsi.§. porro.versic.sed hodie.& Caiet. in summa in verbo. Excomunicatio. c.26. quorum opinionem saltim quo ad forum conscientiæ reprobat Nauarr.in d.loco. Idemque ipse asseuerandum censeo, quo ad iudicium exterius. Nam cum falsitas hæc nemini sit nociua, puniri non debet saltim pœna ordinaria.

naria. Vt tradit Specul. in tit. de teste. §. 1. versi. Itē quod aliquid. Bar. Paul. & Ias. num. 10. in l. siex falsis. C. de trāsactio. Bar. in l. eos colu. 2. ff. de falsis Angelus in l. Lucius. ff. de his qui not. infam. & consi. 194. Deci. in l. 1. §. credē dum. nu. 7. ff. si cert. peta. & colligitur ex gloss. in l. damus. in verbo, *Priuatas*. C. de falsis quam cō muniter Doctores sequuntur, vt fatetur Alex. consil. 145. colum. 1. lib. 6. idem fatetur Barba. cons. 52. num. 4. lib. 3. Socin. cons. 103. num. 1. & 2. lib. 1. Viui. lib. communi. opinio. in verbo, falsitas quæ memini. & est cōmunis practica qua aduocati sæpe vtuntur, vt testatur Cur. Iun. defend. 4. p. in prima causa amissionis fæudi quæst. 10. Iul. Clar. in pract. crimi. §. falsum. versic. item excusatur, qui plures allegat qui eam communē esse fatentur, & ægregie de more eam declarat, & ita interpretari debet opinio D. Episcopi Ioann. Bernardi. de qua in hoc c. n. 5. opinionem tamen nostram Apostolicæ sedis censuræ libenter submittimus.

Qui in moneta Summi Pontificis falsum committit an incidat in pœnam tex. in ca. ad falsarios dē crimi. falsi.

Sed an puniatur huius capitis pœna clericus, qui in moneta sūmi Prēsidis falsum cōmisit. Vide Ab. in cap. tua. num. 4. de pœnis asseuerantem, eum deponendum, & carcerem mittendum esse. negatque hoc casu locum habere traditionem curię seculari quia text. in dict. cap. ad falsarios rum. Loquitur tantum de falsarijs literarum, ideo cum pœnalis & odiosa sit illa constitutio, ad alios casus extendenda non est. cap. is qui de sentē. excomm. li. 6. l. penul. ff. de pœnis. Sed cum hoc falsi crimen quod in moneta Romani Pontificis perpetratur grauissimum & atrocissimū sit ab Abb. sententia recedere vi detur. D. Didac. Perez. in l. 23. ti. 19. li. 8. ordin. versi. Quarto principaliter. Ego tamen Abbatis opinionem libenter sequor.

Conspiratores.

CAPVT. CXVIII.

1 *Clerici hoc crimen perpetrantes qualiter puniantur.*

Clerici conspirantes aut conspiratores, autiniurias ponentes Episcopis aut clericis è gradu suo proprio penitus abijciantur, vt in capitu. Si qui clerici, & in cap. Si clerici. 11. q. 1. & in cap. Coniurationum. ea. caus. & quęst. & habetur ille tex. in cōcilio Calcedonensi in canone. 18. qui cōtra fidē homenagij negat Episcopū suum dominū esse, vel in foro sæculari disponit contra eum de rebus spiritualibus quæstionem, aut qui inuasori suo, & socij causam, & consiliū prętat ab officio, & beneficio deponiturvt in c. Grauem. de excess. prę la. & vide text. in cap. Si quis sacerdotum. 11. quæstio. 1. qui clerici cum suo Episcopo inobedientē aut ei insidias parantem, aut cōtumeliam, calumniam, seu cōuicia inferentem, deponi iubet, & curiæ tradi. Sed aduerte, quod ille text. de incorrigibili a intelligitur, vt concludit Abb. in cap. Atsi clerici. de iudi. colum. 13. sequendo gloss. in capit. Cum nō

ab homine de iud. & in capite. Si quis & in cap. Si quæ sunt. 2. q. 7. & in c. Nouimus de verb. signi. & dicit quod ista opinio tanquã mitior communiter approbatur per Doct in cap. fin. de testi. cogen. & in cap. Cum non ab homine de iudi. quem refert & sequitur Decius, ibi, col. 21. versic. Tertius casus, qui respondet ad verbum mox. positum in d. c. Si quis. quandoque intelligitur cũ interualo, vt l. Sed & si conditione. §. Seruus. ff. de hæredit. insti. & in capit. 2. vbi gloss. 20. q. 2. & tradit Alexan. in. l. 1. §. qui præsens. ff. de verb. oblig. & eam dicit communem sententiam Aretin. in dict. cap. Cum non ab homine de iudi. colum. 2. versi. Tertius casus, & vide Præpo. in cap. clericus. 3. quæst. 4. qui post Archi. notat gloss. ibi, ad hoc quod clericus conspirationẽ faciens contra propriũ episcopum non traditur curiæ seculari, nisi sit incorrigibilis. & vide eundem in cap. Hi qui. ea. cau. & quæst. vbi notat ibi text. pro illa gloss. dũ text. disponit quod clericus persecutor episcopi fit infamis, & traditur exilio, non tamen præcipit illum curiæ tradi. Et vide. l. 60. tit. 6. part. 1. vbi ponit istum casum inter eos, quibus clericus traditur curiæ seculari, & videtur lex illa ex pluribus casibus disiunctiue positis in d. c. Si quis sacerdotum, solũ ad duos casus pœnam illam reducere. Primo, *quando el clerigo deshonestasse a su Obispo, yno le quisiesse obedecer.* Secundo. *si le acechasse en qualquier manera para le matar.* Et illa l. nihil dicit de incorrigibilitate, b quasi vellit, in illis duobus casibus seruare dispositionem illius capitul. Si quis sacerdotum, quæ quidem interpretatio legalis videtur in Hispania seruanda, quũ sicut Doctorum expositionibus ac consuetudine temperatur rigor antiquorum canonum, multo melius videtur hoc faciendũ ex lege principis magna deliberatione promulgata, & tunc posset merito dubitari qua pœna esset clericus puniendus, qui propter tale facinus traderetur curiæ seculari.

Regia l. 60 tit. 6. p. 1. interpretatur.

b

ANNOTATIO.

VIde multa quæ circa huius capitis argumenta scripsit Hieron. Gig. in tract. de crimine lesæ Maiest. lib. 2. Rub. quo modo, & per quæ, &c. quæst. 22.

De incorrigibili intelligitur. Adde Siluest. in summ. in verbo, degradatio, & opinionem istam cõmunem esse fatentur Augustin. Arim. ad Ang. in tract. malefi. in verbo. *Et caput.* n. 42. Iul. Clar. lib. 5. recep. senten. §. fi. q. 35. vers. Hinc infertur. A

De incorrigibilitate. Nota quod dicta Regia Partitarum lex intelligenda est secundum ius canonicum, & receptam, & communem traditionẽ nempe, vt sit necessaria incorrigibilitas. B

Lesæ Maiest. rei.

CAPVT. CXIX.

1 *Episcopus, præsbyter, vel diaconus, qui lesæ Maiestatis crimẽ commisserit qualiter puniantur breuiter, & dilucide per totum caput explicatur.*

EPisc. presb. aut diaconus qui & domini sui regnũ peruerse, &

se,& dolose tractauerit,&inmortē ipsius aliquomachinamēto insidiatur,debet degradari:itadicit textus.in c.si quis laicus.22.q.5. quē tex.dicit nota.Ab.in c.Atsi cler.in prin.in fin.verbis de iud. ad hoc ꝙ præsb. vel alius cleric. vel epis. degradatur,pro cōspiratione facta contra principē, seu dominū terræ, & allegat Do. in c.Petit. de iur. iur.& dicit posse hoc intelligi de actuali degradatione propter immanitatecriminis,arg l.quisquis.C.ad l.Iul.maie.Barb.autē in d.c.At si cler.in prin.in fin.verbis,scribit ꝙ vidit i.tū casum de facto, & consuluit cōtra doctr.Ab.& ꝙ d.c.Si quis est palea, & intelligitur degradatione verbali, & ꝙ nō habet locū in cler.quia no pōt dici reus maie.laici, [a] quia nō est subditus laici,& refert Car.in c.Vergē.de hęre.&vt aliquis dicatur reus lesæ Maie.oportet vt sit subditus, [b] per ea quæ ipse allegat. Et reperies illud consiliū suū in 3.vol.in cō.21.A Ioue prin.Et vide Arn. Alb.in c.Quoniā.de hær.in.6.in q.11.vers.Septimo fallit,vbi post quā per quinq; fere co.tract. de isto art.dicit cōcludēdū clericū nō teneri crimine Lesæ Maiest. tēporalis dicit tū(saluo meliori iudicio)& sacrosanctę sedis Apostolicę autoritate,quod clericus siue Episc.tale crimē grauissimū cōmittens,erit degradandus, & beneficijs spoliādus, & cōsequēter curiæ seculari tradēdus,& remittit se ad ea quęlatius dicet in eod.c.in 15.q.vbi in 2.co.d. ver. hinc sūpta.mouet quęst.An cleric.vel Epis.rebellās cōtra Regē cōmittat crimē Lesæ Maiestatis, & concludit etiam ꝙ non,& respōdet ad c.Si quis laicus(præsupposito ꝙ ille tex.esset decretum autēticū quod non est)quod ille tex. procedit quando Episco, vel clericus præstitit iuramentū fidelitatis,vel homagiū domino tēporali,& tandem in co.6. ver. Quid ergo,dicit quod licet clericus vel Episc.non cōmittat crimē Lesæ Maiestatis,per hoc non remanebit impunitus, imo si est rebellis Regi seu domino,degradatus,& spoliatus beneficijs,vel episcopa.traditur curiæ seculari propter immanitatē criminis allegat.dict.c.si quis laicus,& Ro. hoc cōsulentē per illū cons.366. Quæritur,qua pœna. & in fing. 701.Dicā tibi dubia.Sed aduerte ꝙ Ro.in dictis locis nihil dicit de traditione curiæ seculari, sed vtitur verbo,illius text. scilicet degradetur. Vnde miror ꝙ allegauerit ꝙ sua opinione Ro. nisi senserit hoc voluisse Ro.dumdicit,degradetur,sed hoc nō est verū:nā nō vbicunq; in iure dicitur degradetur, intelligitur, & tradatur curię seculari.Posteavero valde dubitat ꝙ verbū degradetur in d.c.positū,capiatur proprie pro actuali degradationesed pro verbali [c] & relinquit cogitādū.Et vide Matt.de Aff i. super. 1.li.constitutionū vtriusq; Sicilię,f.114. in rub.vbi cler.in malefic ijs debeat cōueniri, vbi disputatq; Vtrū clericus beneficiatus cōmittēs crimē rebelionis cōtra Regem possit priuari suis beneficijs per Epis.suū,& tandē cōcludit ꝙ ex circunstantijs cōcurrēntib° in rebelione tali poterit Ep. arbitrari,& sententiādo declarare clericū in hoc delinquēte priuādū esse suis beneficijs ecclesiasticis dūtū procedatur seruato ordine iuris. Tu autē vltra prędictos

Docto-

Doctores. aduerte q; in synodo Tol.16.à sexaginta & vno Epis. celebrate,anno domini. 693.sub Rege,*Flauio Egica Sisbertus*. To letanus Episcopus loco & hono re priuatus fuit,eo q; predictum Regem non tantum priuare reg no,sed &cum alijs complicibus interimere diffiniuit, atq; genti eius vel patrię inferre cõturbiũ, & excidium cogitauit, vt patet in dicta synodo,in c.de Sisberto episcopo,in quo pœna dict. Episcopo propter prædictas causas imposita per hæc verba describi tur.*Ipse vero Sisbertus pro sui iuramenti transgressione,facinorisq; tanti machinatione secundũ anti quorum canonum institutionẽ qua præcipitur,vt quisquis inuẽtus fuerit alia fecisse,& viuente Principe in aliũ attendisse prefectura regni spe,à conuentu catholicorum excõmunicationis sententia repellatur, honore simul,& loco depulsus, omnibusq; rebus textus, quibusq; in potestatẽ prædicti principis redactis,perpetui exilij ergastulo maneat relegatus.*Ita nẽpe vt secundũ eorundẽ antiquorũ canonũ decreta in finẽ vitę suæ tantum communionẽ accipiat excepto si Regia eũ pietas ante absoluendũ crediderit.Simile quoq; & cęteris qui de religiosis cuiuslibet sit ordinis aut honoris deinceps cõtra principem talia egisse vel diffinisse reperti extiterint cẽsura mulctandi sunt.Ex cuius nempe synodi dispositione aperte colligitur qua pœna sit clericus puniendus qui contra Regẽ machinatus fuerit,cum illius synodi patres pœnã illi episcopo per eos inflictam ad alios clericos similia perpetrantes in futurum extendi sanxerunt, in qua visi sunt non nouam pœnam statuisse,sed antiquos canones fuisse imitatos,qui tamen canones nusquam libi referuntur.Et mirandum est quod nullus Doctorum quos ipse in hac materia hucusque legerim de prædicta synodo faciat mentionem,nisi eos excusare velimus ea ratione,quod illa.16.synodus Toletana non omnibus familiaris est vt patet ex eo q; in omnibus impressionibus Cõciliorum hucusque factis solum terdecim concilia Toletana impressa leguntur, quanuis Gratianus aliqua ex dicta synodo in suo opere Decretorum intexere visus est.

A

REus *Maiestatis laica*. Adde latissime Hieron.Gigan.in tract.de crimine Lesæ Maiestatis lib.1.q.63.per totam fol. 111. vbi latissime examinat, an clericus coniurationem faciens contra Principem,crimen Lesæ Maiestatis committat quem vide.

B

Clericus iudicatur committere crimen Lesæ maiestatis.

Vt sit subditus. Adde gloss.in Clem.pastoralis. in glos. magna versi. Nota de re iudi. Bald. cõsi. 139.vol.1.& in l.si omnes.§.si vero.C.de Episco. & cleri. & in.l. dataopera colũn.C.qui accusar. non poss. Ioan. de Imo. in dict. Clemen. Pastoralis. col.2. Hyppo.in l.de minore in prin. col.2. ff.de quæst.Caro.Rui. consil.23. colum.2.nu.6. volum.1. Barba. consi.70.colu.3.volumin.4. Cepol.consi.17.columna.5. Nicol. Boeri.in tract.de Sedi.§.Præsupponeetiam num.2.Ioan.Igne.in l.necessarios.§.non alias. n.417. ff. ad Sillani. Gramm. voto.10. nu.32. Martin.Laud.in tract. de crimi.Lesę Maiestat.quæstio.22.

Hiero.

Hieron.Gigan.eo.tract.lib.1.q. 68.n.5. Bosi. in tract. delictorũ de crimine Lesæ Maiesta.n.86.& vide Iuliũ Clar.lib.5.rescep.senten.§.Lesæ Maiest.versi.hinc infertur,& eo.lib.§.fin.q.36.versi. quæro nunquid.Vbi dicit quod licet clericus proprie non dicatur committere crimẽ Lesæ Maiestatis tamen plures seculares Principes seruant contrarium, quia cũ in grauissimo crimine agatur de ipsorũ vita,&statu,nõ solent clericos ad ecclesiasticos iudices remittere, sed examinari faciunt,& torqueri, & quãdoq; etiã suspendi, testaturque q̃ in ciuitate Florentiæ fuit propter crimen hoc suspensus quidã Archiepiscopus.Guill. etiam Benedi.in c.Rainuntius.in verbo. *Et vxorem nomine Adela.* 2. decis. n.160.& sequenti scribit, quod Franciæ curia pro criminibus Lesæ Maiestatis, falsę monetæ, fractionis saluæ guardię Regiæ, vãnit clericos de Regno quoties delinquẽdo, rempublicam grauissime offendũt.Sed nimis periculosa hæc sũt,& merito à Christianis Principibus cauenda, quibus non licet sacra clericorum priuilegia violare, qui etiam in his atrocissimis criminibus retinet,vt ab ipsis puniri nõposssint ideoque tenentur eos,suis cõpetentibus iudicibusremittere,circa quod videas Bald.in.§. si clericus.de pace tenen. & eius viola. & nostrũ doctissimum Gregor. in l.57.in glos.*Que geladio.*ti.6. p.1.in versi.An autem princeps.

C *Sed pro verbali.* Adde quod opinionem istam communem esse fatetur Cur.Iunior.consi.159. n. 1.quem refert Villalobos in cõmun.opinio.litera num.99. Et licet Abb.in c.at si clerici.in prin. in vltim.verbo.tenuerit,clericũ qui commiserit crimen Lesę Maiestatis post degradationem sęculari curiæ tradendum esse, tamẽ communis opinio est in contrarium teste Bosio.in tracta. delictorum titulo de foro cõpeten. num.137.& tit.de crimine Lesæ Maiestat.num.86.Iuli. Clar.li.5. recep.senten.§.fin.quæstion.36. versi.quęro nunquid.

Seque de suis criminibus gloriantes.

CAPVT. CXIX.

1 *Clericus crimen hoc perpetrans, qualiter puniatur.*

QVoniam secundum Isidorũ lib.2.desumo bono ca.39.Ad cõparationẽ mali fit deterius,quando non solũ flagitia cõmittuntur, sed etiã de ipsis flagitijs vanitate laudis perditiextolluntur.Quid enim peius est,quãin flagitijs miseros gaudere,de quibus iam debẽt copiosius deplorare?Ideomerito clericus qui de suo crimine gloriatur suspẽdi debet ab officio , & beneficio , a ita disponit tex.in cap.Quã sit.de excess. pręla.Et licet Abb.ibi discedat à sũmario illius tex. in quo Ioann. And.post glos.ibi videtur põderare scandalũ q̃ fuit ortũ propter gloriationẽ illius clerici , & dicat sequẽdo Inno. quod ibi ille clericus fuit punitus tãquam male-

maledicus detractor, & leuis, & quodquodlibet illorum sufficeret ad imponendam illam pęnã. Ego tamen semper crederem cõsiderandam esse qualitatem à iudicibus illius delicti de quo gloriatur, locum. vbi, & personas coram quibus gloriatus est. Et an illa gloriatione resultet præiudicium alterius honori, vel famæ, vt sic secundum hoc mitius vel acrius puniatur. Quis enim dubitat longe aliter puniẽdum esse clericum, qui furtum feciſſe gloriatur, quam qui adulterium vel incestum, & qui adulterium simpliciter feciſſe se iactat quã qui illud cum persona certa quã nominat cõmisisse dicit. qui publicè, quam qui occulte, qui iocose, & inter amicos, quam qui in rebus serijs, & inter extraneos? Præterea in similibus delictis clericorum mea sententia iudices aduertere debẽt, vt non solũ tales clerici pœnas iactantiæ sustineant, sed etiã illorum famę quibus detractum est consulatur. Et ex hac sumpta occasione posset quæri. An clerico gloriãti se adulteriũ commisisse cum certa mulieri, vel quid aliud per petrasse, ex quo iniuria alteri personæ irrogaretur, posset ad petitionem seu querellam illius imponi pœna (cum aliter verũ esse non constet) vt coram eisdẽ personis, vel alijs dicat illud à se dictum falsum esse, & nunquam accidisse. Quę quæstio decisa videtur per ea quæ supra notauimus in verbo, Maledici.

A *B officio, & beneficio.* Adde Iacob. Menochi. de arbi. iudic. quæst. libr. 2. centu. 4. casu. 332. num. 1.

Habita informatione sumaria.

CAPVT. CXX.

1 *Capi nemo potest sine causæ cognitione.*

2 *Iudex, qui innocentem clericum capi fecit, puniendus est.*

3 *Traduntur multa, quæ à iudicibus in summarijs informationibus præ oculis sunt habẽda.*

Clericorũ captura iustũ est vt præcedat informatio sũmaria delictorum cũ in alijs delinquentibus tũ ipsum etiã requiratur. [a] Ad capturã enim personæ maxime in criminali non potest procedi sine causæ cognitione, vt notat Ioan. Andr. in capit. Si clericus. de sent. excõmun. in. 6. Et sequitur Ant. & moderni in cap. 1. de iudi. & notat Aret. ibi, in col. 7. vers. Illaconclusio. Nec informatione leui capiendi sunt seu incarcerandi clerici, cum sola relaxatione à carcere nequeãt per iudicis restitui ad suę famę integritatem. Quia vt plurimũ homines in captura facta magis capti culpam quam iudicis leuitatẽ ad esse cõsiderantur. In liberatione vero non innocentiam rei, sed iudicis in inquirendo desidiam, aut in admissione precũ, seu munerum facilitatem interuenisse sępius audẽt pro clamare quo fit, vt apud plures idem fere operari solet quod quis pro crimine aliquo incarceretur seu damnetur, præcipue cum præter

1

a

id

id quod ex iniusta captura non leuis clerico irrogetur iniuria (quę tanto est grauior iudicãda quanto captus maiori erat insignitus honore, crimenque sibi im positum grauius) ipse clericalis status nõ parum offenditur, qui quidem ordo sanctissimus sicut ab omni crimine vero expiãdus est, sic nullius falsi impositione maculandus. Non prętera sic facile solent effugere clerici, ac eludere iudices, vt contra eos le
2 uiter ad capturam procedere sit necesse. Cum ob admissa facinora, membrorum nunquam, vitæ vero rarissime periculũ timeãt. Iudex vero qui temere capi fecit innocentem clericum, pręter id quod puniri debet, vt voluit Bal. in l. 1. C. de his qui latro. diuinam non effugiet vltionem, nisi capto sic iniuste satisfecerit, quia innocenti subdito (quem paterno amore tractare debuerat) potestate Dei quam in subditorũ susscepit commodum honoris ac rẽ iacturam intulit leuitate quadam, aut ferali motus animo. In hac igitur informatione summaria recipienda delictorum, non parum inuigilet prudens ac correctionis amator iudex. Ea enim est ferè semper totius causæ fundamentum, neque fiducia quadam ignaua, testium examinationem cuius tabellioni cõmittat, nam magna exinde succedũt incommoda. Sępius enim testes tabellionis solius vultum parum reueriti, inquisiti siue accusati odio pro veris dubia firmare audent, aut eundem excusare volentes quæ dicunt fucare contendunt, ac sępius reticent veritatem. Accidit insuper aliquando quod cum ignorantia tabellionis, aut verecundia male interrogantur, plura quæ rem ipsam principalius concernebant occultantur. Expedit prętera plurimum diligentem per ipsum iudicem fieri examinationem, quia cum post summariã informationem testium captura rei sequatur statim prępipua cura est capti, ac suorum fautorum inquirere qui fuerunt summariæ informationis testes, ipsosque inuẽtos terrere minis, aut blãdicijs allicere, vt quæ dixerint declarẽt seu restringant in ipsius capti fauorem, quod ipsi testes facilius cõcedunt, & faciũt si leniter vidẽt quod examinati fuerint à iudice vel tabellione. Et quia contingit aliquoties, vt iterum examinati testes in plenario iudicio affirmare audeãt, quę scripta sunt non dixisse (quod & si non plenam pariat capti liberationem, non est dubium quin iudicis cõturbet animum, ac tabellionis quodammodo lædat opinionẽ.) Solent prudentes iudices in criminibus grauibus, & quæ non leuis momenti personas concernunt, adhibere secum aliquem honestum ac prouidum virum, quo etiã præsente testes examinẽtur. Ob vnum prætera inter alia hortor iudices omnes, vt nõ leuiter testes examinent in summario isto iudicio, sed omnia plene scisciteẽtur ab eis, & scribi faciant per notarium, quia cum in summaria hac examinatione testes maiori gaudeant libertate, facilius ac liberius ea quæ norint explanat, quam postquam licuit fautoribus rei illos alioqui, terrere seu corrũpere. Quod autem

autem non sit citanda pars, dum huius informationis testes examinãdi sunt, nemo iudicum ignorat: & si ad id desideratur autoritas doctoris, notat Bald. in l. Mouentes. de delato lib. 10. in fine.

Clericorũ incarceratio matura præcipienda est, & quæ desiderentur, vt iuste fieri possit.

Requiratur. Est quidem clericorum incarceratio, maturo consilio facienda, quæ in atrocibus criminibus aliquã honoris iacturã parit, vndè Demosthenes in Epistola secũda de suo reditu se excusat q̃ iudiciũ Atheniẽsiũ effugisset his verbis. *Iã ob discessum meũ iratsci mihi nõ potestis neque ideo abij quod de vobis disparerem aut vspiam alium, Respicerem, sed primum carceris ignominiã, animo ferebã grauiter.* Et ideo consideratione dignissimum est, nõ esse presbyteros in carcerem cõijciendos, nisi aduersos eos duo, vel tres testes dixerint testimonium, quia nec accusatio contra illos recipienda est, nisi sub duobus aut tribus testibus, vt Apost. inquit. 1. ad Tim. & ibi Thom. c. accusa. 2. q. 7. quod male seruãt iudices Ecclesiastici, Apostolicas traditiones, & sacra canonica iura in præbyterorum oprobium violãtes. Non tamen, diffiteor, quos sæpe numero perpensa qualitate criminis, & delinquentis, & attẽtis alijs circunstantijs, plurimũ circa captura presbyterorum deferendũ est iudici sarbitrio, & circa materiam huius. ca. vide. Bal. in. l. quod euitandi. ad finem. C. de condi. obturp. cau. Sali. in l. nullus. C. de exhib. reis doctores in c. si clericos. de sent. excom. lib. 6. Feli. in cap. cum nõ ab homine. col. 2. de iudi. & in ca. accẽdens. 2. §. quoniam frequenter. verb. *Tu nota.* col. pen. vt lite nõ cõtest. Ange. Areti. in tracta. malefi. in verbo. *fama publica.* col. 2. Mar. Soc. in tract. de citatione in 2. arti. prin. q. 24. Petr. Foller. in pract. cri. in parte. *Capiat informationem.* fol. 14. Bosi. in tract. delicto. de ca. reorum. nu. 3. & ti. de iudi. ante tortur. nu. 180. Anto. Gom. li. 3. resolu. c. 9. co. 2. & Frã. Mar. & decisi. 946. & 912. Boer. decisi. 215. nu. 34. vbi refert quatuorque ad capturam reorũ necessaria sunt. Hinc est, quod si quis capiatur non precedẽte informatione, debet dimittià carceribus, sine aliqua impensa tenet Bal. in l. si pacto quo pœnam. C. de pactis, vbi Ias. Ang. Are. dict. colum. 2. & est tex. optimus in l. vlt. §. nullo tempore. ff. de libr. homi. exhiben. His etiam proximũ est, quod iniuste incarceratus non potest pro alio delicto retineri. Bart. in suis. quæst. q. 6. tradit idem Bar. & doctores in l. sed eximendi. §. 1. ff. si quis eũ qui sequũtur alij multi effectus ex iniusta incarceratione, quos tradit Hyppo. in l. 1. col. 6. ff. de quæst.

In causis fidei maior ad capturam criminis obiecti informatio quã in alijs criminibus desideratur.

In causis vero fidei, quia de grauissimo damno agitur, maior criminis obiecti informatio, quam in alijs criminibus desideratur, ideo moribus receptũ est, quod quando ex testium depositionibus cõstat delatos esse tanti criminis reos fiscalis sancti Officij ab Inquisitoribus petit, quod rei capiantur, qui peritorum habito consilio, quid in hac re faciẽdum sit deliberant, & si plusquã semiplena probatio ex actis processus appareat, eos comprehendi iu-

di iubet, tradit Siman. in Enchir. tit. 25. num. 1. & 2. & in Catho. instit. tit. 24. num. 12. Ioan. Rojas in tract. de hæret. part. 2. asser. 1. nu. 12. Qui procedendi modus præscriptus est Inquisitoribus Hispaniæ Madri. instructione anno. 1561. c. 3. his verbis latinitati donatis. *Inquisitores, visa informatione, simul si præsentes fuerint, deliberẽt de captura, quæ magis iusta videretur, si fieret cũ consilio consultorum eius Inquisitionis, si commode fieri posset, & videretur Inquisitoribus conueniens, & necessariũ, & quod decretum fuerit, in actis referatur. Et quamuis optimo iure, soli Inquisitores personalem capturam decernere possunt, securius tamẽ videtur, vt peritorum consilium interueniat, nam cum ex ea non modicé fama lædatur, non nisi grauissimo consilio, & summa deliberatione ad eam deueniendum est.*

Quod si reus delatus insignis fuerit authoritatis, videlicet nobilis literis conspicuus, vel religione condecoratus, etiamsi sufficiés præcesserit informatio, nõ est ad capturam deueniendum, nisi supremus sanctæ Inquisitionis Senatus, prius consulatur quæ forma præscripta est Inquisitoribus Hispaniæ Madr. instructione ann. 1561. cap. 5. in hæc verba: *Si Inquisitores de captura consenserint, iubeantq; eam fieri, sicut decreuerãt, quòd si negotium fuerit magni momenti, propter personas insignes vel ob alias causas, priusquam suũ decretum executioni mandent, senatum consulant, vbi verò suffragia non fuerint conformia, res ad senatum remittatur, vt his prouideat quo fieri conuenit.*

Qui quidem præscriptus ordo, minimè seruari debet, quando verisimiliter fuga rei timeretur, & periculũ esset in mora, & quãuis hoc manifestissimum sit, vt nulla prouatione indigeat, vide tamen Reper. Inquisitor. in verbo, *Carcer.* & in §. *Viso de carcere*, & sequen. Zanc. in tract. de hær. c. 19. n. 1. Siman de instit. catho. titu. 16. Ioann. Rojas in tractat. de hær. 2. part. asser. 1. Fran. Pegñ. ad direct. Inqui. lib. 3. Sch. 17. Locat. in verbo, *Carcere*, qui de hoc argumento latius differunt.

Eos citari personaliter.

CAPVT. CXXI.

1 *Clericus pro leui crimine, in carcerem detrudendus non est, sed personaliter citandus.*
2 *In citatione causa à iudice buse st exprimenda.*
3 *Citatio personalis, in quibus casibus fieri potest.*

VIn enim non passim, nec pro quocunq; leui crimine deceat clericũ in carcerẽ detrudi, tũ propter sui ordinis dignitatẽ, tũ etiã, quia in eis nõ sic facilè fuga timeri solet, ideò honestius est, dũ aliud non sua criminũ grauitas postulet personaliter citari eos, cum hoc in criminalibus iura permittant, vt in cap. 1. de iudi. in. 6. qua quidem citatione personali prudentes vti solent, & possunt iudices Ecclesiastici quoties expensas ac itineris laborem ac moram in tribunalis loco faciendam, in pœnam delicti 1 a

clericis intendunt inferre. Sunt enim aliqua flagitia quæ satis tali pœna purgantur: & quia Ioan. Andr. & Philip. placet in dict. c. 1. citationem personalem non valere, non expressa causa, siue ordinarius sit iudex, siue delegatus. Cauti debent esse iudices vt causam in citatione describant, a
b ne facultatis præbeant iustã causam appellandi, quam crederem sufficere generaliter exprimere, videlicet cõpareas super quadã criminali causa, de qua inculparis responsurus, absq; eo quod dictum in citatione narretur. Aduerte tamen quod Innoc. in. d. c. 1. quem sequitur Philip. ibi, voluit, quod in illis tãtum casibus in quibus non admittitur procurator, possit quis compelli ad cõparendum personaliter, & nõ in distincte in omni culpa criminali, ex quo videtur nimis restringere facultatem citandi personaliter clericos, quia secundum istã doctrinã, raro aut nunquam expediet, aut licebit talem citationẽ facere, quia si tale crimen est in quo iura non admittunt procuratorem, cũ illud pro graui reputetur, tunc magis expedit capere, quã citare clericũ. Cum vero procurator admittitur, tunc non licet facere citationem personalem, & sic erit superuacaneũ consiliũ personaliter citãdi. Sed licet prædictorum Doctorũ sententia sit vera, videlicet quòd in causa qua quis potest per procuratorẽ litigare, non cogatur ad comparendum personaliter. Crederem tamen quod liceat iudici Ecclesiastico saltẽ ex officio procedenti in quacunque causa criminali cũ prætendit clerici correctionem, cogere eum ad personaliter comparendum, vt illi aut verbalẽ correctionem faciat, aut aliam salubrem pœnitentiã imponat, iuxta qualitatẽ excessus, neq; ex hoc grauamen aliquod sibi inferri prætendere possit, licet causa esset talis, in qua ipse per procuratorẽ posset litigare. Non enim hisce iuris subtilitatibus arbitror esse subtrahendam superioribus clericorum potestatẽ, euocãdi eos ad personalẽ correctionẽ eis inferendam, quoties hoc arbitrati fuerint expedire.

3

Personaliter citari eos: Adde quòd non solum Ecclesiasticis iudicibus, clericos citare personaliter permissũ est, prout in hoc capite autor differit, verum, & laicos quibus præcipere possunt, vt coram ipsis personaliter compareant, in his sanè criminibus, quibus iurisdictionem habent, vt probaui in annot. ad istum D. Præsulẽ in reg. & fallẽ. reg. 397. versi. sed nouum dubiũ, vbi vide non enim hic repeto ne actum agam.

A *Iudices Ecclesiastici laicis præcipere possit, vt personaliter coram illis compareãt in his criminibus quibus iurisdictionem ultra illos habent.*

Hoc de clericis, & laicis, Episcopi verò ob eorum dignitatem quæ maxima est, in Dei Ecclesia, compellendi non sunt, vt personaliter compareant, nisi ob causam, ob quam deponẽdi sint, vel officio priuandi, etiamsi ex officio, aut per Inquisitionẽ, seu denunciationem, vel accusationem, seu alio quo vis modo procedatur. Vt nouissimè decretum est, in Concilio Tridentino, Sessio. 13. capite. 6. de reformatione. Et dictæ Episcoporum causę, cũ pro criminis obiecti qualitate comparere debent, coram Pontifice

Episcopi compellendi nõ sunt vt personaliter cõpareant.

tifice Maximo, ac eius integerrimo iudicio (quod post omnipotentis Dei primas obtinet) terminandæ sunt, vt in dicta Sessione. 13. capit. 8. de reform. & in eodem conc. Sessio. 24. cap. 5. de reform. minores verò Episcoporum causæ in concilio prouinciali tantũ terminandę sunt, vt ibi est diffinitum.

B *Et causam in citatione describat.* In citatione verò, quę fit in causis fidei nulla causa exprimenda est, sed sufficit, q̃ generaliter reo præcipiatur, vt sistat corã Inquisitoribus, quia volunt, ab eo quę dam scire, ita scribit Simancas de instit. Catho. titul. 44. num. 12.

Citatio personalis quæ fit in causis fidei causa expressionẽ non requirit.

Capi.

CAPVT. CXXII.

1 *Clericus propter crimina capi potest, & in vinculis detineri, etiamsi de crimine ciuiliter agatur.*

2 *Clericorum captura nõ nisi fidelibus ministris cõmittenda est.*

3 *clericus sine sui superioris mãdato an per laicum capi possit.*

4 *clericus coniugatus quamuis cũ vnica, & virgine, qui tamen tonsuram, & vestes clericales non detulerit, potest per secularem iudicem capi.*

5 *Episcopus potestati seculari clericum in ipso crimine inuentũ, capiendi licentiam generalem concedere potest.*

1 a Clericos propter delicta posse capi, a & in vinculis detineri, etiã si de crimine agatur ciuiliter probatur apertè in capit. Dilectis de appellationib. & ibi notant Abb. & Philip. Francus, & Decius num. 1. notab. Quoties verò clericorum flagitia talia sunt, vt carcere digna iudicẽtur, curare debent omni solicitudine iudices, vt talibus ministris capturam eorum committant, qui secretè ac diligenter circa illam intendant, eamue pecunijs non redimant, aut dissimulent: longè enim magis officit delictorũ correctioni clericorum errare capturam, quam laicorum, nã præter id quod sine ea crimina (vt expedit) puniri non possunt, temporibus istis infelicibus, si ordinariorum manus effugere valet clericus flagitiosus, & ad sedẽ ipsam Romanã accedere, facilem obtinet cõtra omnes iudices inhibitionẽ, qua non modo aliquoties criminis impunitatem consequitur, sed summam suscipit audaciam coram iudice (qui dudum illum capi præceperat) de ambulandi non minori frontis tranquilitate, quam cęteri bonis moribus imbuti, solent incedere. Habeant insuper prælati omnes, ac eorũ vicarij ad capturas prædictas faciendas, fidelẽ ac prudentem ministrum, cum competenti familia cui semper necessaria tribuantur, ne egestate coactus, pecunijs facilè corrũpatur. Qui sanè, & si laicus sit clericos poterit capere suorum prælatorum iussu, sine metu excommunicationis, vt in capite. Vt famę. de sentẽ. excommu. An autem per laicum possit capi clericus sine sui superioris mandato? Dicendum [illegible] licèt con[illegible]

2

b est dubium,b vt Abb.tenet in capit.Cum nó ab homine. de iudi. & sequitur Decius ibi, colum.3. versi.Secundus casus.Et Aretin. ibi,col. 3. referendo eundé Abb. in capit. Si vero. de senten. excó. post.Innoc.ibi.Post delictum autem commissum,vult idem Abb. quòd si est timor fugę, possit clericus per laicum capi. c Andr. Sicu.& Aretin.ibi,colum.3. tenét contra Abb. quos refert ibi Decius colum.3. & 4. quorum opinionem veriorem asserit in púcto iuris,licet ipse respondeat ad fundamenta adducta per ipsos contra Abb. Vide bonam decisionem parlamenti Delphinalis num. 73. incip. Iudex secularis, vbi deciditur, quod iudex secularis potest capere, vel capi facere clericum inflagranti crimine, d & incarcerare absque metu excommunicationis, si ibi non est iudex Ecclesiasticus qui eum capiat, vel capi faciat, dummodo remittat eum statim. e Si tamen clericus est coniugatus, quāuis cum vnica,& virgine,& non est inhabitu,& tonsura clericali,potest capi per iudicem secularem, etiam in præsentia Ecclesiastici, nec tenetur remittere, nisi cognito, an debeat gaudere priuilegio,vel non, vt ibi. Nota etiam in proposito,quod Episcopus potest concedere licentiam generalem potestati seculari, capiendi clericum inuétum in ipso crimine,non vt capiat diffamatum de crimine,& non deprehensum in eo,secundum Areti. vbisupra,in colum.3.versic. Nunc quæritur. post Ancha.in reg. Ea quæ.in.21. quæst.de reg.iur.in.6. licet aliud senserit Anto.

Posse capi. Adde quod ad hãc capturam faciendam necessaria non est brachij secularis imploratio, liberum quidem, & permissum est Episcopis, alijsque Ecclesiasticis iudicibus, qui ad hoc iurisdictionem habent, clericos propria authoritate capere, etiamsi in eo loco temporalem iurisdictionem non habuerint, nisi quando eorum potestas non sufficeret, ad capiendum clericum contumacem, & rebellem, textus egregius in capite cum Episcopus. de offici. ordin.libr. 6. & opinionem istam communem esse fatetur D. Episcopus Couarrub.in practic. quæstion. capite. 10. numero. 2. versiculo. Quarto nõ est. Quod in his Hispaniarum Regnis est receptissimum.

A *Episcopi, & alij superiores, vel inferiores, qui in clericos iurisdictionem criminalem habent, propria authoritate clericos capere possunt.*

At impius ille Carol.Molineus qui nullum lapidem non mouet vt Ecclesiasticæ iurisdictioni, & potestati, omni sumpta occasione, temerè aduersetur in cõsuetudi.Parisi.tit.1.§.41.nu.66.scribit minime licere Episcopis,alijs ve Prælatis clericum etiam in Ecclesia delinquentem, propria authoritate capere,sed capturã istã secularis iudicis potestate faciendam esse,tex. qui authoritatẽ inquit,in dict.cap.cum Episcopus. nullã habere nisi in locis in quibus Summus Præsul temporalem habet iurisdictionem. Idem sequitur Iacobus de Belloui. in repeti.capit. Romano. contrahentes. numer.92. de foro compet.lib.6.sed opinio hæc non solum impia, sed falsissima est, & ideo meritò ab ea recedit D.Episcopus Couarrubias.dict. cap.10. numer.1.

Contra Impiũ Carolum Molineum.

Licet

☞ Licet quidem clericus pro crimine capi possit, non vero pro causa ciuili, & debito pecuniario tenẽt Doctores post glo. ibi in c. dilecti. de appella. Inno. in. ca. vt fame de senten. excomm. Ioann. Andr. per text. ibi in capit. si clericos. de sent. excommu. quam esse communiter receptam fatetur Rod. Suarez in. l. 2. tit. *de los gouiernos.* quæst. 5. Baeça in tract. de inope debitore. cap. 17. nume. 1. cum quidem milites temporales hoc priuilegium obtineant, iustissimum est cœlestes milites eo frui gloss. in. l. miles. ff. de re iudi. vbi Bart. & Ias. nu. 11. Ang. Imo. Alex. & Ripa. num. 7. hanc opinionem comm. esse profitentur. Couar. lib. 2. vari. resoluti. c. 1. n. 2. staphi. de lit. gratiæ. fol. 154. col. 2. Gygans in tract. de pens. quæstion. 35. Gom. in compendi vtriusque sig. col. fin. Castillus in l. 56. Tauri in verbo, *desarraygar*, qui omnes adducunt text. in. ca. Odoardus, de solutio. sed quod miserè deplorandum est, nonnulli iudices Ecclesiastici, sui muneris, & instituti immemores, aliquando non obseruant. Nec me in contrariam sententiam mouet sacrosancti Concilij Triden. decisio. sess. 25. c. 3. de refor. mati. nam quãuis ibi diffintium sit, posse iudices Eccleſiasticos contra clericos, & laicos in ciuilibus controuersijs, in qualibet parte litis ad personarum captura procedere, id quidem obseruandum: quando propter contumaciam, vel aliam legitimam causam, ad iuris communis obseruationem fieri expediat, non verò ad eius violationem nec credendum est sub illo verborum inuolucro, tãtum clericorum priuilegiũ, cum ipsorũ, imo sacri ordinis iniuria derogari, ita optimè declarat Licen. Humeda in Scholijs ad Gregoo Lopez in. l. 23. tit. 6. par. 1. glos. 5. contra Azebedo in. l. 5. ti. 1. lib. 2. noui. ordi. minime tamen hæc sententia procederet, quãdo sub sit, quòd clericus vult fugere. vt not. Cou. li. 2. reso. c. 1. l. 9. Bap. Sauer. in tract. de debitore fur. q. 6. quintę quęst. prin. Nec haberet locũ quãdo nõ esset suspectus de fuga, sed tantũ bona occultaret, vt resoluit Baeça. d. c. 17. num. 12. Deficit cõmunis sententia quãdo obligatio descenderet à crimi nali causa, scilicet quãdo ob malã administrationẽ clericus debitor mansit, & creditori nollit satisfacere, tũc incarcerari potest ex Abb. sent. in. d. c. Odoardus. quẽ sequitur Greg. in. d. l. 23. Postremo decidit in clerico in minoribus ordinibus constituto Couarr. d. lib. 2. varia. resolut. ca. 1. n. 9. nisi is beneficiũ Ecclesiasti cũ habeat, quia tũc gauderet priuilegio. d. c. Odoardus.

Conc. Tri. sess. 25. c. 3. de reformatione interp.

Ex quibus grauiter reprehendẽda est Parisiẽsis curia, quę contra sacrã clericorum immunitatẽ facit clericum pro debito ciuili cap vt notat Chas. in cõsi. Burg. rub. 5. §. 2. versi. additio.

☞ Illud etiã inter Doctores cõtro uersum est, vtrũ Ecclesiastici iudices, in criminibus mixti fori possint propria authoritate laicos capere, & in propriũ carcerẽ mittere, q eleganter disputat, & resoluit. D. Couar. d. c. 10. Ferd. Mẽcha. lib. 3. de testa. §. 22. n. 17. tradi di ipse in anno. meis adistum Domi. Episcopũ. in reg. & fallẽ. reg. 397. Iul. Clar. lib. 5. recep. sentent. §. fin.

Iudex Ecclesiasticus vtrã in criminibus mixti fori possit laicos propria authoritate capere, & in carcerem mittere.

§.fin.q.37.versi.vnum tamen volo. quo loco fatetur cõmunem esse sententiam Episcopos cęteroſq; iudices Ecclesiasticos, non habere huiusmodi potestatem,& dicitita seruari in Mediolanensi dominio,& communis hæc sententia Regijs legibus in his Hispaniarum Regnis fulcita est, vt dictis annotationibus probaui, vide tamen quæ scribo infra.ca. 149.dictis vero annotationibus defendi posse Ecclesiasticos iudices,dictis criminibus contra laicos, vti personali citatione, vt condignis pœnis puniantur, & forensis praxis hæc iam recepit.

B *Laicus quãdo clericum capere possit.*

Non est dubium. Adde Innocen. in.c.Si vero de senten. excõmu. qui in ea est sententia,quòd si laicus videt clericum alterius iniuriam præparatum, & non adest Prælatus suus, si clericum ipsum aliàs compescere non possit,poterit tũc sine excommunicationis metu, capere ligare, & in carcerem mittere, vt iudici suo tradat. Quem sequitur Lucas de Pẽa in.l. generali.C. de Decuri.li. 10. Frã. Auiles in c.prætor.c.47. in gloss.incip.*Casado*,lac.Meno. de arbi.iudi.q.lib.2.centu. 2.casu.180 n.18.& opinio ista cõmunis,& verissima est,licet ab ea recedat leuissima argumentatione Andreas Alciat.in capite cũ non ab homine de iudi.num.18.

C

Per laicum Capi. Adde Aretin. in cap.cũ nõ ab homine. de iud. qui hanc opinionem communẽ esse fatetur, licet ipse minime eã aprobet eandem etiam communem esse testantur Bosi.in tract. delictorum capit.de captura. numer.38. Alciat.in cap.cum nõ ab homine numer.63. de iudici. Iulius Clar.lib.5.recept. sent.§.fin. quæst.28.versi.si vero,Iacob.Menoch.de arbi.iudi.q.lib.2. cen.2. casu.180 num.18.circa quam vide Licen.Mexia in pragm. taxæ panis.fol.83.

D *Clericus infragãti crimine repertus à seculari iudice capi potest.*

In fragãti crimine. Adde Doctores in cap.vt famę de senten. excommuni. Archi.in cap.Presbyter.81.Lapp.allega.126.numer.4. Luc. de Pen.in.l. generali.C. de Decuri.libr.10.Bernard. Laur.in tracta. de potestate secula. super Eccles. perso. num. 20. tomo.5. tract.diuer.Docto. vbi dicit opinionem istam consuetudine esse approbatã,Flori.in.l.4.ff. ad leg. Aqui.Ang.in tract.malefi.in parte.*Quod fama publica*,numer.65. Bald.in d.l. si qua per calumniã C.de Episcop.& cleri. Et hoc nõ solum permittitur iudici seculari, verumetiam quicumque priuato,vt ad iudicem suum ducat, vt not. per Bart. in.l. si quis in seruitute.ff.le fur. Bald.in dict. l.si qua per calumniam Ang. d. verbo.*Quod fama publica*. d.nu. 65.Auiles in dict. cap. prætor.c. 47.in verbo,*ò Clerigo*,num.4.& est communis opinio, vt refert Iul.Clar.dict.quęst.28.versi.si vero loquimur.

E

Remittat eum statim: Nota circa hunc locum,quod in hoc casu in quo loquitur author remissio statim facienda est, non spectatis præceptis iudicis Ecclesiastici, vt doctè scribit Petrus Auenda. de mand. Regum Hispaniæ prima part. capite.22. numero. 2. solent quidem seculares iudices, intra viginti, & quatuor horarum spacium, clericos infragantibus criminibus repertos,suis Ecclesiasticis iudicibus

cibus remittere. Securius tamen est, vt quàm citius possint id faciant. Sed ad secundam aliquorum iudicum secularium conscientias, notatu dignum est, nullum sacrilegium dictos iudices committere, si vltra viginti, & quatuor horas, clericum captum tenuerint, quando id tempus attentis circunstantijs, personæ, causę temporis, & loci ad præparandā hanc remissionem necessarium est, quod prudentis iudicis arbitrio relictum est. Sicut à sacrilegij labe minimè is excusabitur, qui ante. 24. horas potuit remittere, & minimè fecit, nec enim cum signo tubæ, ignominiosa ista clericorum remissio facienda est, alias seculares iudices in excōmunicationis laqueum inciderent, ita Domi. in capit. si iudex laicus de senten. excommu. lib. 6. Felin. in capit. Ecclesia sanctę Mariæ. n. 102. de consti. sequitur Auenda. in tractat. de iniuria numer. 15.

Clericus cum secundo iudici remittitur nō ignominiosè remittēdus est.

Ideoque iniqua consuetudo ea iudicāda est, quæ in aliquibus prouincijs inualit, vt clerici ad suos iudices, cum maxima ipsorum clericorum ignominia (imo cum maximo sacerdotalis ordinis dedecore remittuntur) nam plerumque cum mitra in capite, vel tubis sonantibus remittū tur, quod quandoque seruatum fuisse in ciuitate Perusij refert Ang. in l. Iuli. circa finem. ff. ad leg. Iuli. de vi. pub. solēt etiā ali quando iudices seculares, eos remittere ligatos cūmaxima populi multitudine. Alij verò (quod peius est) faciunt eis radi caput, ne videatur corona clericalis, & eos tanquam laicos impiè suis iudicibus remittunt, vt testatur Pari. de Puteo in tract. sind. fol. 22. num. 5. Refertque ipse in eod. tractat. in verbo, *Remissio.* folio. 391. quod quidam Regens qui remisit clericum ad Episcopum, cū catena in collo, priuatus fuit officio, quem refert Carau. super ritu magna curiæ. 235. numer. 7. & sequen. In Mediolanensi dominio prædictę remissiones absque dedecore, & ignominia, ipsorum clericorum fiunt, vt scribit Iul. Clar. in prac. crimin. §. fi. quęst. 36. versi. quæro quomodo, sic in Hispania eas sæpe fieri sum testis. Sed quoties ea remissio fit à iudice seculari clericus ipse remittendus erit, cum custodibus, expensis ipsiusmet clerici, quem admodum not. Aufr. in Clemen. 1. de offi. ordi. quęst. 2. numer. 22. idem in Capell. Tholosa. deciss. 273. Nicol. Boe. decisio. 303. columna. penult. D. Episcop. Couarrub. in practic. quęstion. cap. 33. numer. Quòd si clericus pauper sit, remittendus erit expensis ipsius Episco. secundum eosdem. Quando verò ea remissio fit à iudice seculari, cum causę processu, minime Ecclesiasticus iudex ei stare tenetur, est quidē de hoc communis opinio, vt testantur Decius in cap. atsi clerici de iudi. Gramma. consil. crim. 42. nu. 1. Viuius lib. commu. op. in. inverbo, Iudex laicus. Iuli. Clarus. in practi. crimi. quęstio. 36. versi. fina. Sunt quidem acta processus, coram incompetenti iudice facta, quæ nullam fidem faciunt.

Ab Eccleſijs, ad quas confugerũt, extrahi.

CAPVT. CXXIII.

1 *Sacerdos an Eccleſiarum ſacrorumq; templorum immunitate, gaudeat.*

1 QVod hoc non liceat ecclesiasticis iudicibus, inter alia primum persuadere videtur. Ilerdẽ sis Concilij capitulum octauum in hæc verba disponens. *Nullus clericorum ſeruum aut diſcipulum ſuum ad Eccleſiam confugientẽ extrahere audeat, vel flagellare præſumat, quòd fecerit, donec digne pœniteat à loco cui honorẽ non dedit ſegregetur.* Patet igitur quòd si dominus, vel si magister tenetur Ecclesiã reuereri, & pro dominica aut magistrali disciplina non licet illis aliquem de Ecclesia extrahere, multo minus licebit iudici Ecclesiastico ad incarcerandum clericos, & imponendã eis pœnã id efficere. Et hoc creditve rius Card. in cap. Inter alia de immunita. Eccles. vbi respondet ad aliqua fundamenta, quę primo in contrariũ adduxit. Hoc etiã tenet Rom. in consi. 227. Spectabilis domine. Idem in consi. 234. Aduertẽdum quia dico. vbi hoc probat ratione triplici. Prima, quia canones, nó distinguunt laicum à clerico. Secunda, quia est maior ratio in clerico quam in laicone extrahatur, quia Ecclesia est propria domus clerici, iuxta. l. Plerique, de in ius voc. ff. Tertia, quia hoc priuilegium est cõcessum loco ipsius Ecclesiæ, & sic habet locum in quolibet ibi reperto, quod limitat in dict. cõ si. 227. nisi clericus cõmisisset delictum ex enumeratis in dict. ca. Inter alia Abb. tamen pluribus rationibus, & fundamentis allectus in d. c. Inter alia. in colũ. 4. putat verisimum, clericos, Non gaudere immunitate Ecclesiæ, Si iudex Ecclesiasticus causa disciplinę, & non odij velit eos arcere ab Ecclesia, & punire, & extrahere, vt duci faciat ad carcerem. Vide Card. in clem. 1. de pœnit. & remiss. in quæst. 7. vbi refert Laurent. dicentem, quod opinio Innocent. volentis clericum posse extrahi ab Ecclesia, propter homicidium, & deponi, & in monasteriũ detrudi, posset procedere, vbi monasteriũ non esset nimis arctum, nec esset carcer perpetuus, ex cuius opinione videtur dari quædã media via, quod clericus possit extrahi ad pœnas citra detrusionem in arctum monasterium, & carcerem perpetuũ sustinendas. Vide tamen Ioan. de Vischis, in tracta. de immunita. Eccle. in. 2. col. cum duabus seq: vbi refert opin. Abb. de qua supra, & tandem ibi, & in fo. fin column. 1. tenet contra illũ, & concludit, in prima, & secũda, & tertia conclusionibus, quas ibi facit, quod iudex Ecclesiasticus nõ potest extrahere clericum subditũ, nec illi pœnã corporalem imponere quoad forũ contentiosum, nec potest etiam causa disciplinę arcere illũ nec pœna corporis afflictiua contentiose punire, licet aliud sit in foro pœnitentiali quando delictum est publicum,

blicum, dum tamen non extrahat de Ecclesia, & ista videtur verior, & communior opin. Abb. tandem vbi supra reliquit cõsuetudini, quę in hoc multum debet attendi secundum eum. Quę quidem iam videtur recepisse, vt clerici à suis iudicibus extrahantur ab Ecclesijs. a Quod nempe, & si nullibi hucusque legerim, hoc limitandum censerem, nisi in casibus vbi clericus post degradationem tradendus esset curiæ sæculari, tunc enim aut non extrahẽdum eum crederem, aut si extrahatur, post degradationem, & verbalem in sententia traditionem curiæ seculari ad Ecclesiam reducendum esse iudicarem æquissimum, vbi tandiu solum immunitate gaudebit, quandiu in Ecclesia fuerit moratus, sicut, & alijs contingit facinorosis laicis.

B *Ab Ecclesijs.* Adde quod idẽ fatetur D. Cour. lib. 2. variarum resol. c. 20. n. 16. Remig. de Goni. in tract. de immu. Eccles. fall. 21. fo. 161. Vbi in fine dicit quod opinio Abb. in distincte seruatur, & sic frequentissima consuetudine receptum est quod clerici minime Ecclesiastica immunitate gaudeant quia se vidisse seruari, & practicari. Iul. Clar. lib. 5. recep. sent. §. fi. quæst. 30. versi. vlterius quęro. Martin. Nauar. in manuali. c. 25. n. 22. quo loco dictam consuetudinẽ limitat, quoad iudicem Ecclesiasticũ non quoad secularẽ, quem dicit non posse ab Ecclesia extrahere ob delictum, clericum in minoribus constitutũ, licet post Concilium Tridentinum sess. 23. c. 6. in eum habeat iurisdictionem, non sane is debet esse exteterioris conditionis quam alius laicus, & post secundam huius operis editionẽ nos hoc loco allegans idem tenentẽ legimus Loã. Gut. in pract. q. 4. lib. 3. quæst. 3.

Incarcerari.

CAPVT. CXXIIII.

1 *Clericorum incarcerario non passim nec leuiter facienda est.*
2 *Carcer immundus, neque cũ secularibus personis, clericis constituendus est.*
3 *Carcer tormentus est.*
4 *Clericus afflictiuo corporis, carcere, detinendus non est, nisi talis præcedat informatio quæ secũdum excessus qualitatẽ quæstionibus sit subijciendus.*
5 *Si clericus si incarceratur solum ad custodiam, sufficit quod de crimine præsumptiue constet.*
6 *Litependente apud iudicem Ecclesiasticum clericus immittatus prima tõsura, detineri debet reclusus in carceribus.*
7 *Carcer, qui non solum ad custodiã, sed ad afflictionẽ corporis ordinatur, secundum delicti mẽsuram, personæq; qualitatem est dandus.*
8 *Carcer, qui in pœnã criminis imponitur, qualis sit cõstituẽdus.*
9 *Pœna carceris quando pro delicti pœna imponitur, absq; plena probatione nemo, in carcere est detinendus.*

CLericorum carceratio sicut nõ passim, nec leuiter facienda est, quia eius prẽiudiciũ est ir-

retractabile, vt not. Bald. in.l.1. C.in te.resti. postu. & refert Felin.in cap. Cum super.colu. pen. de re iudi.sic nec,dum casus exigit omittenda, eos namque plus solet punire,quam custodire carcer in pluribusque delictis illa eũ pręcipua ac vtilior pœna,quę nulla valet appellatione reparari,quanuis superiores velint delinquentibus fauere, quæ in super iudices illam imponentes nó auaritiæ nota commaculat,sicut pœnę pecuniariæ efficere solent.

2 Curare tamen debent Ecclesiastici iudices, vt sacerdotum, ac in sacris constitutorum carcer, nó immundus seu squalidus sit, ne ve eos cum secularibus personis

3 simul detineri cósentiant. Cum

a inſuper carcer ſit tormentum, a vt placuit Bal.in.l.de custo.reorum,& in l.prima de his qui alli ber.perue.non pos. Et etiã compedes fortes, vt dixit Bart.in.dꝯl. 1.de custo.reorum. Aduertere de

4 bet iudex Ecclesiasticus ne clericos captos(in sacris maximè)afflictiuo corporis carcere detineat, b quando nó talis præcedit

b informatio, alijsve est qualitas excessus,& personæ,vt ad tortu ram deueniri possit, ac debeat.

5 Triplex prætereagenus carceris cósiderari potest. Aut enim ideò iudex incarcerat,quia solum custodire prætendit captum, dum de delicto tractatur,& tunc suffi cit,quod constet saltem præsumptiue de eo: & in tali casu præcipue fidelitas custodum, & securitas loci procurari debent,sine eo quod captosolatia moderata tollantur,ac communicatio amicorum,& aliorũ interdicatur: nisi delicti grauitas, & qualitas aliud suadeat. Si vero aliquis primę tó

6 furæ clericus seculares iudices timens(vt quotidie cótingit)carceri Ecclesiastico se offert,procuraturus inde secularium iudicũ innibitionem, ac suorum scelerum impunitatem, aut leuitaté, pœnæ,tunc caueant Ecclesiastici iudices,ne leuem carcerem,& ad libitum potentis assignent, sed intra palatium Episcopi, & in solitum carcerem illum detrudãt.

c Aliter enim quando Ecclesias c pro carceribus illis assignãt, plura inde proueniũt incommoda. Nam quandiu ibidem commorã tur,eas ludis,blasphemijs,& obscœnis actibus polluũt, noctuq; inde exeuntes grauiora sæpius scelera illis à quibus liberari fatagunt,perpetrant.

Multotiesq; in Ecclesiarum ianuis positi,vel per cœmeteria deambulantes seculares iudices irrident,ac perfricata fronte contemnunt, ex quo sæpius irritati illi eos ab Ecclesijs extrahunt,& in contemptum ordinis, & cẽsurarum, vinculis grauibus subijciunt,ac quandoq; pro commissis illos laicorum pœna plectuntur. Vt autem hæc omnia,& alia quę referri possint incommoda cessent, debent Ecclesiastici iudices(victis omnibusimportunitatibus ac respectib⁹) tales sic oblatos clericos solito carcere mancipare, ac iuxta delicti qualitaté de quo inculpãtur,illiscustodiã, & vincula adhibere,quãuis nullus illos accuset,nullaq; ab eis fit de delicto informatio recepta. Hoc nãq; & taliũ clericorũ tẽperabit facinora(quorũ pars magna ob nihil aliud,quã ad impunitaté scelerũ tósurã recipit)& in

secu-

secularibus iudicibus Ecclesiæ obedientiam nutriet. Vt autem carcerem, & custodiam criminis qualitati commensurare valeant iudicibus omnibus consulerem, vt statim à iudicibus secularibus informationem criminis, quam contra ipsos habẽt, amicabiliter exigant, quam illi libenter præstare solent, quando zelum iudicis Ecclesiastici intelligunt. Aut si illam denegauerint, ipsi ex officio eam pro viribus requirant, aliter enim si in talium detrusione desides extiterint, præter superiora incommoda, euenit sæpius, vt postquam eos à iudicum secularium manibus inhibitione liberarunt, si ipsos iam sui fori pronunciatos punire voluerint, à leui carcere aufugisse, & tanquam securos ab vtriusq; fori iudicibus (quia à primis censura, à reliquis vero fuga liberauit) grauioribus se enormitatib⁹ immiscuisse comperient. Aut carcer non solum ad custodiam ordinatur, sed ad afflictionem corporis, vt quia iudex intendit sola carceris pœna punire delictũ, & tunc dari potest asperior, iuxta excessus mensuram, personæque qualitatem. Vtilis namque vt præmisimus, in clericis (quos à membrorum mutilatione sacri canones effecerunt immunes) carceris pœna censetur, & qua afflictione præterita purgãtur vitia, præsentia impediuntur fieri, futura sæpius post liberationem sui memoria vitari solent. Aut in super carcer in pœnam criminis per sententiam imponitur, & tunc non modo securus, sed & qui pœnam condignam ingerat applicandus est, dũ tamen in hoc debitus seruetur modus, iuxta ea quæ infra describentur in parte. Ac in perpetuũ carcerem. Vnum insuper aduertant iudices, quod vbi ex constitutione, aut consuetudine pœna carceris est statuta delicto, tunc non est aliquis in carcere detinẽdus sine plena probatione delicti, d alias enim contingere posset, quod sola informatione summaria, iam ordinaria pœna plecteretur, & si iudex tunc possit ad solam capturam procedere, vt facilidatione fugam personæ prouideat.

7 8 d

Set tormentum. Nota quod carcerem Ancus, Martinus Romanorum. 4. Rex primũ omnium ædificauit, vt tradatur Plinius Iunior in suo libello de viris illustribus, & Lucius ab vrbe condita. Eutropius autem libr. 1. de gestis Roman. inuentionem carceris ad custodiam, & terrorem Tarquinio superbo Regi ascribit. Vt cumque sit, inuentum Regium fuit, & hinc est quod ius carceris occupans, in crimen lesæ maiestati incidit. Est quidem carcer mala mansio, adeò quod morti equiparatur. Ita dicit Bald. in capite. 1. §. denique, quæ fuit prima causa benefi. amit. Et est inuentus ad custodiendum, non verò ad puniendum. l. aut damnum. §. solent. ff. de pœni. l. incredibili. C. eod. titul. capite quamuis ad reorum de pœnis libro. 6. l. 1. C. de custo. reo. l. 4. titul. 31. part. 7. & egregia. l. 11. ibi. licet secus sit de iure Pontificio secundum Bar. in d. §. solent Felin. in capite. qualiter. in. 2. de accusa. & diuersita-

A *Carcerem quis primus ædificauit.*

tis

tis rationem scribit Domi. in.d. c.quamuis,& Fulg.consil.44.

Carceris qualitas iudicis arbitrio relinquitur.

Quod verò attinet, ad qualitatem custodiæ carceratis adhibēdæ, à iudicis arbitrio dependet l.1.vbi Bart.ff. de custo. reorum Bald.in.l.2. in fine. C. de exhib. reis Iaſ.in.27. in fine lib.3. Rod. Suar.in tract.defideiuſſ. in cauſa crimina.idem diffiniuit Concil. Trident.ſeſs.25.cap.6. de reforma.quod iudicibus Eccleſiaſticis præcipit, vt in omnibus criminibus,ſemper ea ratio habeatur, vt iuxta qualitatem delicti, & perſonarum,delinquentes loco decenti cuſtodiantur. Et ideo ſi catenis alijsue vinculis, clerici ligari debeant, iudicis arbitrio relictum eſt, vt in ſpecie ſcribunt Paris. de Puteo in tract. ſindi. in verbo,*Carcer.* verſic.an ſi plures, Petrus Foller.in practi.crimi. in verbo,*vel incarcerentur.* n.8. Tiraquel. in tract.de pœnis legum cauſa.31.n.11.& ante eos Bal. in. l.2.in fin. C.de exhib.reis.perpendit itaq; iudex perſonæ cōditionem, & criminis qualitatem, & alias circunſtantias,& inde percipiet,quid circa hoc fieri magis expediat.Poterit etiam Eccleſiaſticus iudex,reos de graui crimine delatos prohibere, ne cum aliquo loquantur,& ita practicari per iudices peritos, & expertos atteſtatur Anton.Gom.cap. 9.delicto.num.6.in fine ſequitur Iul.Clar.in pract.crim.§.fin.quęſtion.46.in prin.

Reus aui leuiter delinquit, leuiter cuſtodiendus eſt.

Cum verò reus leuiter deliquit leuiter cuſtodiendus eſt, & ideo perpenſis dictis qualitatibus poſſunt iudices iubere,nulla fideiuſſione accepta, vt domum ſuam, vel aliam,vel ciuitatem, cum ſuburbijs pro carcere habeant, vt docet Iul.Clar.d.q.46.verſic. in dubio.Quod in ſacris tribunalibus Inquiſitionis receptum eſt, Siman.in Catho.inſti.tit.16.n.5. Fran.Pegñ.in anno.adDirector. Inqui.lib.3.Scholio.139.

Clericus ſub fideiuſſoribus relaxari debet quādo corporali pœna plectendus nō eſt,aliàs iudex actione iniuriarum teneretur.

Poſt capturam autem,relaxandus erit clericus à carceribus ſub fideiuſſoribus,quando pro crimine de quo delatus eſt, pœna ſolū pecuniaria in dicta eſt;Hyppo.in Rub.de fideiuſſori nu.247. idem in pract.crimin.§.Attingam.nu. 203. aſſeuerans opinionem iſtam communem eſſe Cep. conſil. 25. Boſius in tract. cauſarum crimi. titul.de carcerato fideiuſſor cōmun.nume.1. & latiſsimè tradit Iaco.Menoch.de arbi.iud.quæſtion.lib.2.centu.4.caſu.303. qui commun.eſſe profitetur. Quod adeò verum eſt,quod ſi iudex nolit recipere fideiuſſores, ſed clericum in carcere detinere,committit contra eum crimen iniuriæ, & tenebitur in ſindicatu actione iniuriarium Anton. Gome.3.tomo vari. reſolu. cap.9.n. 8.argumento tex.in.l.ſi vero pro condemnato,§.1.ff.qui ſatis dare cogan.

Clericus qui pauper tate oppreſſus non inuenit fideiuſſorem, præſtita cautione iuratoria debet relaxari.

Quòd ſi clericus carceribus detentus propter paupertatem, fideiuſſorem non inueniat, præſtita cautione iuratoria relaxādus eſt. Quam opinionem communem eſſe tradit Hypp.in dicta repeti.rub.de fideiuſſoribus. num. 166.& ſeq.Iul.Clarus dicta quæſtion.46.verſ.quod agendum.in fine.

Iudex tā eccleſiaſticus

Solēt etiam iudices tam Eccleſiaſtici quàm ſeculares in feſtis Paſchatis. Maximè Natiuitatis Domini, reos relaxare.l.5.C. de Epiſ-

quam seculares in festis Paschatis captos relaxare solent.

Episcop. audi. vbi delicta excipiuntur quorum rei non debent relaxari,& quamuis Bar. assueret in contrarium esse consuetudinẽ, prout illum refert Marcus decisi.409.numer.1. & Practic. Conrad.fol.276.nume.14. Sed apud nos in viridi est obseruãtia, prout apud Mediolanenses refert Bosi.in pract.crimin.tit.de incarcera. fideiussor. committẽ. num.27.

Item si pendente processu appareat reum non esse culpabilẽ eius delicti, de quo imputatur, quod multoties contingere solet,relaxari poterit. l.1.ff. de custo.& exhibi.reor.ibi, vel pro innocentia personæ tradit Clarus, vbi supra,qui multos refert.

Clericus qui corporali pœna plectendus est nõ debet sub fideiussoribus relaxari.

Si autem clericus pœna corporali plectẽdus est, non debet sub fideiussoribus relaxari Bald.in.l. 2:col.1.C.de exhib.reis.Hyppo. cons.16.num.28.& in pract.§. at ingam.nume.1. Capi.decisi.sion. 30.num.7.Roland. Valle consil. 38.num.2.lib.1.Couar. lib.2. variar.resol.cap.8.num.8. & commu. esse testantur Insignis Suarez in tract.de fideiussore in causi crimi.num.14.& Menoch.dicto casu.303. num.15. & est text. egregius in cap.si clericos de senten.excommuni lib.6.

B *Carcere detineat.* Adde Cardin. in Clemen.1.de pœni.& remissi. quæst.7.vbi scribit Prælatos homicidas esse, & irregularitatem contrahere,si clericos tetro carcere claudant. Sequitur Petrus Foll.in pract.crimi.in verbo, *vel incarcerentur.* num.2.Iacob. Menoch.de arbi.iudi.quæstio.lib.2. centur.1.casu.303.

C *Detrudãt.* Adde quod hoc iam decretum est,in maximam reipublicæ vtilitatem ab Inuictissimo Carlo Quinto Cæsare Maximo, & Primo, huius nominis Hispaniarum Rege Burgis,ann. Domini. 1523. & rursus Pintiæ ab eius supremo cõsilio anno.1545.Alioqui si clericus non detineatur reclusus in carceribus,poterit à iudice seculari in carcerem mitti. Idque non tantum fieri debet, lite pendente super clericatu, sed etiam pendente lite, super ipsius delicti punitione. Quamuis multi Ecclesiastici iudices,conentur intelligere Regia decreta lite pẽdente,circa clericatum,ea tamen finita,liberum sit illis,clericos iã effectos immunes à iurisdictione seculari à carcere dimittere, & hoc verius esse censeo contra Insignẽ D.Coua. & alios vt multis probaui supra.capite. 62. numer.20.

Clericus in nonam ordinarii lite pendente circa clericatũ in carceribus publicis debet detineri.

Sine plena probatione delicti. Ad de Auenda.hanc opinionem sequentem in cap.Pretor.2.par.capit.5.nu.26.& opinio hæc verissima est, & inforensibus actionibus recepta. Vnde sæpissimè cõsului,& obtinui,quod in his casibus,in quibus Regijs nostris cõstitutionibus,pœna carceris pro blasphemię crimine imponenda sit,licet reus contra quem est.solum vnius testis testimonio, in carcerari possit, si tamen negat crimen commisisse,statim sub fideiussoribus relaxandus est, donec integra probatio accusati criminis recepta sit, aliter quidẽ vnico teste, ordinariam pœnam pateretur, quod maximam induceret iniquitatem, quod Auenda.dicto loco verum putat.

D *In blasphemia crimine licet reus vnico teste capi possit, postea tamen sub de fide iussoribus est relaxandus.*

Non tamen omittam(candide lector)

Clericus qui carceribus effractis fugit grauissimè puniēdus est.

lector) circa huius capitis argumētū, quod si clerici post in carcerationē, carceres effregerint, & ab ipsis violenter receſſerint, postea capti grauisimis pœnis sunt plectendi, quod Abb. scribit in. ca. à nobis. in fine de Apostat. dicens hoc casu procedi posse ad depositionē, & data incorrigibilitate, ad traditionem curiæ seculari.

Illud quidem vidi dubitari, quod in forensibus actionibus est frequentissimum, si clericus pro debito aliquo fuerit in carcere ratus, præstita cautione de non recedendo, aliàs fugiendo fideiussor remaneret obligatus ad debitū soluendū, tandē fugit, & postea captus, & in carcerē missus, vtrū fideiussor teneatur ad debitū soluendū, & eū teneri scribit Salic. in. l. in bonę fidei. C. de reb. credi. Sequitur Petr. Foll. in practic. can. 2. p. c. 12. nu. 9. quod in laicis est censendum, & est not.

Tortura.

CAPVT. CXXV.

1 *Clericus potest torqueri.*
2 *Confessio extra iudicialis sufficit adhoc, vt laicus quæstionibus subijciatur, secus si fuerit clericus.*
3 *Zabarelæ opinio quædam explo ditur.*
4 *Clericus torturæ exponendus, an debeat prius degradari.*
5 *Tortura adhuc in secunda instātia peti potest.*
6 *Clericorum tortura non debet esse ita scua, sicut laicorum.*
7 *Clericus per laicum etiā sui prælati iussu, torqueri non potest.*
8 *Confessio clerici facta coram laico, an sit sufficiens ad torturā.*
9 *clericus vacillans in testimonio, an possit torqueri.*
10 *Iudex excedens modum in tortura ad quid teneatur.*

Remissis prius quę debeant torturam prędere, & quæ sint eius species, & præmissis alijs quę in eius materia à Doctoribus varijs locis scribūtur, quia illa examinare ad prędens nec vacat, nec expedit, transcribere vero præter id quod pudet, & piget inutile iudicio, solū enim in hoc opusculo quæ in clericis specialia sunt, & earum personas cōcernunt, referre decreui. In primis 1
notandum est, quòd clerici etiā presbyteri si sunt suspecti possunt ex causa torqueri. ita firmat Panormi. esse cōmunē opinionē Doctorū, in regula. Cū in contēplatione. de regul. iuris. ex cuius verbis videtur colligi, quod ad hoc, quod clerici torqueri possint, duo debent concurrere. Primum quod sint suspecti, & sic q̄ sint iudicia bene probata, ex quibus reddantur suspecti. Alterum quod subsit causa, quod ego intelligerē, quòd si delictū tale propter q̄ merito deueniatur ad torturā, & q̄ clericus torqueri possit propter delictū etiāsi agatur ciuiliter contra eū, notant Abb. & Philip. Francus in ca. Dilectis de appellat. per text. in cap. 1. de depos. In hoc autem summè notandū est, quod voluit Abb. Antiquus in dict. capite. 1. videlicet quod clericus non debet torqueri, nisi sint indicia, & sit infamatus:

a matus, cuius ſententiam dicit eſſe communem Card. ibi, vt refert Barb. col. 4. quam etiam deciſionem Doctores plures ſequũtur, & celebrãt, quos ego in meis regulis, & fallentijs collegi, in regula incipien. Confeſſus de crimine, in. 2. fallen. in 3. ſublimitatione, & vltra illos idem ſequitur Pariſ. in tractat. de ſyndicatu in impreſsione parua, fol. 287. in cap. incip. Mandauit. Quamuis à prædicta communi ſententia voluit nouiſsimè recedere Alciatus paucis, & leuibus fundamentis, in cap. 1. de offic. ~~ee~~. ordin. ſuper glo. 1. n. 43. verſi. Aduerte tamen. Quod in tantum habet locum quod Rotus de Cur. in tract. nobilitatis. fo. 15. co. 4. in fin. prout ſupra retuli, dicebat, quod etiam ſi contra clericum ſint mille indicia, niſi ſit infamatus non poteſt torqueri. Quod etiam ſcripſit Thomaſius Grammaticus in voto. 11. incipien. Tremendi Dei, in. n. 15. pro quo allegat Paul. de Eleazar. & Abb. antiquum in. d. c. 1. & Ioan. And. & Panor. in. d. regula. Cum in contemplatione, & Ana. in. c. 1. de cleri. percuſſo. Qua deciſsione Abb. Antiqui motus Fel. in. c. De hoc de ſimo. in col. 1. tenet quod licet aliàs cõfeſsio extraiudicialis ſit ſufficiẽs ad hoc vt poſsit quis poni ad tor
b turam, b vt per glo. vulgatam in l. Cap. 5. ff ad. l. Iulian. de Adult. tamen fallit hoc in clerico, quod eſt notabile in propoſito, & poſſent decipi in hoc plures Eccleſiaſtici iudices, qui moti ex illa concluſione communi torquerent clericum, qui extra iudicium confeſſus eſt crimen. Quam concluſionem ego latius poſui in dicta mea regula, & di. 3. ſublimitatione, & ſequitur etiam eam Decius in cap. At ſi clerici de iudi. col. 10. in princ. verſic. Quarto limitatur. Ex quibus enim (ſaluo meliori iudicio) crederem nõ bene conſuluiſſe Zabarellam in conſil. 45. Caſus talis eſt in fin. dũ dicit quòd ſi clericus legitimè tortus confiteatur delictum pro quo torquebatur, non reputat abſonum quod interrogetur de alijs criminibus, de quibus nulla contra eum erant indicia, & ſic iudicem Eccleſiaſticum ob id nõ eſſe reum alicuius pœnę, nam ſi clericus non poteſt torqueri niſi ex ſtantibus indicijs, & infamia, quomodo poterit interrogari de delictis, de quibus nõ eſt infamatus, nec indicia ſunt, licet iam fuerit confeſſus aliud delictum? Præcipuè quia fundamẽtum ſuum eſt ſatis fragile, videlicet quia præſumitur criminoſus etiam in alijs, ex quo vnum eſt confeſſus, per regulam, Defleat. de reg. iur. Vnde iudicem talia facientẽ, & Deum in Cœlis. & ſuperiorẽ ſuum in terris offendere credo, & ſic ab eo punire poſſe propter id, quia ſi Zabarella intelligit, quòd poteſt interrogari de delictis alterius generis, quã illud pro quo fuit tortus, hoc videtur planè eſſe impiũ, vt cogatur quis prodere ſe ipſum in delictis occultis. Si vero intelligit q̃ poſsit impune interrogari de delictis eiuſdẽ generis, hoc nõ poteſt fieri, vt notat Alber. de Gandin. in tractat. maleficiorum, in Rubri. de quæſt. & tormentis in colu. 4. verſic. Sed quid de quæſtione, vbi tenet, quod de iuris ſubtilitate tortus & cõfeſſus aliquid

2

3

quod furtum de quo erant indicia, non potest de alijs furtis interrogari, licet de generali consuetudine Italiæ seruetur contrarium, quem refert, & sequitur Franc. de Bruno in tract. de indicijs & tortura, in fol. 10. col. 4. limitando quando esset diffamatio generalis contra aliquē, quòd esset magnus latro, quia tunc dicit laudabilem esse talem cōsuetudinem, quòd de alijs furtis interrogetur, alias nō. Si ergo nec latro laicus potest interrogari de alijs furtis, quantò magis clericus? Tradunt præterea Doctores aliqui summistæ aliud speciale in tortura clericorum, videlicet quod clericus torturæ exponendus debet prius degradari: 4 c hoc scripserūt Authores Roselæ, & Siluestrinæ in verbo, Degradatio, qui referunt Alexand. in additionibus ad Cart. in l. omnes. C. de Decurionibus. lib. 10. & Rosella refert Roma. in cons. incip. Manifestum est, & allegat text. in l. Et si excepta. C. de malēnc. & Matth. ibi, *Præsidio dignitatis exutus.* Sed salua eorum authoritate hoc non credo verum, nā præter id quòd Alex. quē ipsi referūt, hoc nō scripsit, & quòd Rom. cons. non inuenitur, quis sibi persuaderi poterit clericum nondum conuictum, sed solum indicijs, & infamia notatum, esse degradandum, antequam constet de veritate delicti? Item tex. in dict. l. Et si excepta. nō obstat, & verba illius supra relata intelliguntur. id est, non obstante priuilegio dignitatis, & ita intelligit Azo. in summa illius titu. & Bald & Salic. in ead. l. & Bonifacius in tracta. maleficiorum, tit. de Malefi. & Matth. licet Ang. ibi quem sequitur Ana. in cap. 1. de sortilegijs, col. 3. dicat per illū text. quòd si cōstitutus in dignitate est torquendus, debet exui omnibus insignibus illius dignitatis, & sic degradabitur, sicut fit in sacerdote, quando duci debet ad supplicium. Nec suffragari poterit dictæ opinioni text. in l. proditores. ff. de re militari, cuius verba sunt. *Proditores vel trāsfugæ plerumq; capite puniuntur, & ex autorati torquentur, nam pro hoste non pro milite habentur.* Arguēdo de milite ad clericum: quod argumentum bene procedit, vt per Nicolaum Euerardum in suis Topicis iuris, in folio. 33. quia illa lex nec in milite hoc disponit: nam verbum, *Torquētur*, ibi positum non debet intelligi de tortura quæ fit ad inuestigandam veritatem, sed quæ datur in pœnam. Et quamuis hoc in milite esset expressè dispositum, non deberet applicari ad personas clericorum, quia in hoc nō esset recipiendum argumentum de milite terrestri ad cœlestem, cum talis similitudo esset odiosa clericis, & in casu notoriè iniusto, & contra iuris principia. Et contrarium senserunt Ang. & Ana. in locis supra relatis, dū equiparant militem, & clericum non in tortura, sed quod miles debet degradari ad torturam sicut clericus degradatur ad supplicīū. In hoc 5 insuper proposito referendū duxi, quod tradunt Ioan. de Ana. in consil. 1. in fina. verbis. & ibi sequitur Lud. Bol. in addi. ad eundem, quòd si nō fuit petitum in prima instātia quòd clericus torqueretur, potest peti postea in causa

causa appellationis tanquã omissum,& respondet ad dictũ Ang. in.l.Minime.C.de appel. quod illud est verum,quando non peteretur fieri,sed salua tantorum patrum authoritate,iudicio meo decepti sunt in intellectu doctrinæ Ange.quia ille solum dicit quòd appellatione pendente non debet appellans sustinere pœnam corporis,vel cruciatum, quod aperte intelligendum est respectu iudicis à quo,quia ille siue petatur coram eo,siue non, non potest torquere reum appellantem, quia innouaret, non tamen tollit quin iudex appellationis post deuolutam ad ipsum causam possit hoc facere,vnde cum doctrina Ang. non aduersaretur illis,superuacaneum fuit velle illi satisfacere.

6 Sed nec mirandum est:sunt enim lapsus scribentium, quos expedit benigne à lectoribus sufferri, non enim semper vacat singula quęque scribenda rimari.Item aduertere etiam debent iudices ecclesiastici, quòd tortura clericorum non debet esse ita sæua, sicut

d laicorum,ita dicit communiter teneri Abb.in dict. regula. Cum in contemplatione. vnde secundũ eũ clerici non debent suppo ni aculeis,seu fidiculis,sed virgis, seu corrigiatis, pro quo allegat bonum text.in capite.1.in fin.23. quæstion.5 Nec mirandum enim quòd in ipso processu & tortura clericis suspectis de delicto aliquis fauor impendatur,qui laicis non conceditur,cum etiam postquam sunt cõuicti de crimine tã dispari pœna plectantur, & sic mortis pœnam euadant, præsertim cũ in iure videamus milites seculi à tortura immunes effectos, quod etiam de doctoribus & nobilibus in legibus regni nostri disponitur. Quid mirum igitur si cum militiæ cingulum, doctoratus gradus,parentum nobilitas,tot homines à tortura penitus liberet, clericalis ordo promereatur, vt clericorum tortu ram indicia ac infamia præcedãt? Nota tamen quòd clericus non 7
potest torqueri per laicum, etiã e
iussu Prælati sui, ita tenent Anto.& Ancha.in c.vt famæ. de sẽt. excommu. vt refert Abb. ibi in fi.& sequitur Dec.in ca. Dilectis de appel.in prin.licet contrariũ & male secundum Abb. vbi supra,habeat communis obseruantia.Hoc etiam concludit idẽ Ab. in cap.vniuersitatis.in.3.not.eo. tit.vbi dicit hoc de iure fieri non posse, & quod hoc ideò sic fit, quia hodie clerici torquentur vt laici, & talis modus torquendi non posset fieri per clericos, quia fere nemo in huiusmodi obtemperaret,nec sunt edocti in arte ista torquendi,sicut & laici. Et vide Barb.in c. decernimus. de iud. colu.antep.vbi refert Bald.tenentem ibi quod Episcopus potest cõmittere laico vt clericum torquere possit, ipse tamen Barba miratur Bald.ista sic intellexisse,& allegat Anto. vbi supra tenentem contrarium.Vide tamen Feli.in d.c. Vniuersitati.de sent. excommu.vbi dicit quod ista est cõclusio vera & verissima, quòd laici torquentes clericum præcepto episcopi, vel vicarij non excusantur, imo facientes clericos per laicos torqueri sunt excommunicati. & dicit ita tenere Arch.& Ioann.de Fantu.in cap. Presbyteri.el.1.5.quæs.6.& addit

vlterius quod si clerici nesciunt torquere, quod tunc poterit vocari officialis laicus, qui ligabit clericum torquendum, & postea clerici possunt torquere. Quod non videtur satisfacere, quia peritia torturæ ita & magis consistit in actibus ipsis torquendi, quam ligandi. An autem clericus possit ad torturam poni ex confessione delicti facta per eum coram iudice laico, Barba. in capite. At si clerici. de Iudi. colu. 14. versi. Capio nunc motus, septem fundamentis concludit, quicquid alij dixerint, quòd nullo modo potest torqueri, licet Cardin. in capitulo. Per inquisitionem de electione, § tenuerit quod sic. Bene tamen fatetur Barba. quo si clericus confiteatur crimen coram iudice ecclesiastico, alias non suo, quòd tunc compellitur vel excusare illam confessionem, vel perseuerare in ea per tormenta, & quod isto modo potest saluari opinio cõtraria, & vide eundem Barba. prius in dict. capi. At si clerici. in colu. 4. dicentem quod per illum tex. confunditur doctrina Bal. in l. vnica. de confes. pen. colu. dum scripsit quod ex confessione facta per clericum coram laico, nõ est torquendus clericus per Episcopum dum modo illam confes. sionem reuocet vt erroneã, nam cum tex. ibi dicat, quod talis confessio nõ tenet, non est reuocanda, quia quod nullum est, reuocari nõ debet. Atque asserit in hoc somniasse tantum doctorem. An 9 autem clericus vacillans in testimonio, possit torqueri? Bal. in f sua margarita, in verbo Clericus tenet ꝙ sic & refert Inno. in cap. Cõquestus. de re iudi. hoc tenentem. Sed clare patet quod allegat corrupte Innocen. quia non est talis text. in illo titulo. Ideò ob solam Bald. authoritatem hoc nõ crederem practicandum, cum, vt supra scripsimus, clerici non sunt torquendi ad eruendam veritatẽ delicti, etiam extantibus indicijs nisi adsit infamia, quanto magis non poterit torqueri, propter solam vacillationem inferendo testimonium, cum sufficiat quod si de falsitate testimonij fuerit conuictus poterit ob id puniri. Si vero solum vacillauerit, tunc poterit de vacillatione puniri iudicis arbitrio, ad cuius etiam officium spectauit quanta sit illi fides adhibenda discernere. Neque suffragatur opinioni Bald. lex. presbyteri. la. 1. C. de episco. & cleri. dum probat quod presbyteri, licet vacillent in testimonio, non sũt torquendi. Alij vero clerici inferiores sic secundum glos. & summarium. Sali. ibi. Nam illa. l. non potuit hoc disponere circa personas clericorũ, quod fatetur glos. in capit. Quia iusta. §. Presbyteri. lo. 2. §. q. 6. vbi ad literam est inserta illa. l. per Gratianum, & ideò dicit quod illa. l. instruit iudicem ecclesiasticum quid facere debeat. Sed ego credo etiam salua glos. authoritate, quod hodie iudex ecclesiasticus firma manente communi opinione de qua supra, & cum contrarium non reperiatur de iure cano. non poterit sequendo instructionem illius legis, clericos inferiores propter vacillationem torquere, & licet d. l. presbyteri fuerit per Gratianum admixta canonibus, nihil sibi per hoc authoritatis accesit. Nec curare debent iudices ecclesiastici ꝙ

notat

notat Alberi.in dict.l.Presbyteri dum putat ipse quòd clericus etiam si vacillet, & dicat se interfuisse facto coram iudice seculari torqueri non potest per eum, sed per suum iudicem ecclesiasticum, quia fundamenta, quæ allegat, non probant, neque sufficiunt, & sua opinio adhuc habet intollerabilius inconueniens, dum firmat quòd propter vacillationem factam coram seculari possit clericus torqueri per ecclesiasticum iudicem. Intorquendis præterea reis, si in ciuilibus magistratibus crudelitas abesse debet, quanto magis ab ecclesiasticis iudicibus fugienda est? præcipue quia sepius tortura cogit innocentes ipsos dolore cruciatos fateri delicta, quæ non perpetrarunt, quia vt dicit Ambrosius in epistolis: *Nimia seuæritas extorquet plerumque crudelitate mendacium.* prout etiam apertissimè legitur in admirabili illo miraculo per Hieronymum descripto ad Innocentium de muliere sæpius icta. Aduertant etiam ecclesiastici Iudices, quod sic delinquentes torquere præcipiant, vt veritatem inuestigare satagant, sine vitæ discrimine, aut membrorum periculo, taliter vt ipse torquendus saluus sit innocentia, vel suplicio, vt sunt verba tex. in l. quæstionis modum. ff. de quæst. Si verò contigerit, q̃ tortus maneat debilitatus in membro aliquo, adeò vt quasi inutile reddatur, non per hoc existimet se irregularitatem incurrisse, vt notat Abb. post Gasp. in capite. 1. nu. 9. qui cle. vel vou. Crederem tamen in hoc dicendum, quòd si hoc damnũ passus est tortus propter excessum torturæ cõmissum à Iudice poterit propter hoc à superiori puniri, & damnari vt clerico debilitato resartiat incommodum. Ad quod moueor ex no. per Hyp. in di. l. quęstionis modũ colu. penul. nu. 72. cum seq. vbi tenet, quod excedens modum cõsuetum, & qui debet adhiberi, secundum qualitatem personæ tortæ, tenetur in Syndicatu, vbi etiam distinguit inter excessum factum in tortura dolo, culpa, vel casu, quẽ videre poteris post Sal. in l. Grachus. C. de adul. & Ana. in capite. 1. columna. 4. &. 5. de cler. percus. quos ipse cum alijs refert.

A Clericus ni si sit infamatus, torqueri non debet.

SIt *infamatus.* Adde Alexand. ad Bar. in l. 1. ff. de pœnis eundem in eiusdem additionibus in l. milites. C. de quæstioni. Anto. de Butrio. in capite. grauis numero. 14. de depos. Felin. in capite. vniuersitatis numero. 2. de senten. excommu. & in capite. veniens in. 1. numero. 4. de testib. & in capite. cum oporteat. numer. 7 de accusation. Ang. Aret. in tract. malefi. in verbo, *Fama publica.* Andr. Berba. in capite. si constiterit. colum. 3. de accusation. Hyppol. in practi. cri. §. nunc. videndum. numer. 51. & in. §. ex prædicta. nume. 40. & in l. æditum nume. 9. & in l. quæstionis habendæ. nu. 76. ff. de quæstion. & in repet. rub. ff. de fideiussor. num. 126. & in sing. 55. Iaf. in l. magistratibus. nume. 7. ff. de iurisdi. omn. iudi. Deci. in capite. At si clerici. numero. 126. de iu. Steph. Aufr. in tractat. de potest. Secula. super Eccles. person. regu. 3. numero. 17. Ioann. Const. in glos. ad constit. Regi. Galliæ. articul. 163. foli. 294. colu. 1. Boeri. De-

ri. Decisio. 163. Cassan. in consuet. Burg. rubr. 1. §. 5. nu. 6. & hãc opinionem communem esse testantur. Ioann. Imo. in cap. 1. col. 2 de depos. Iacob. Septim. in ca. 10. insti. tit. 65. nu. 47. & noster Gregorius in l. 2. titu. 30. par. 7. in verbo. *Cauallero.* Padilla. in l. quãuis nume. 9. C. de iuris & facti ignoran. Bosi. in tract. delictor. tit. de indicijs. num. 15. Didac. Perez in l. 1. titul. 3. lib. 1. ordin. Hiero. Gigar. in tract. de crimi. Lęsæ Maiestat. Rubr. quomodo & per quos crimen. quæst. 28. numer. 3. pagin. 266 Iul. Clar. libr. 5. recep. senten. §. fina. quæstion. 64. versic. Sed an clericus, & nouissimè Ioan. Gracian. regulis, & fallen. reg. 226. numer. 91. Et stante ista opinione nõ sufficeret, vt clericus possit torqueri, vnus testis, qui de delicto deponeret, nisi ad esset diffamatio.

Author a communi sententia recedit.

Et licet opinio hæc communis sit, & plena æquitate. contrariam tamen tenet Abb. Panor. quem sequitur male sibi constans Feli. in capit. olim. colum. 3. versi. tertius casus. de rescrip. Alcia. in ca. 1. num. 43. de offi. ord. Iacob. Septima. dict. titu. 65. nu. 48. Quę quidem opinio in puncto iuris verior est. Tum quia opinio communis nullo iure nec ratione fulcitur. Tum quia nullibi legimus, quòd clerici circa hoc, aliquo sint priuilegio muniti, igitur iuris regulis, & receptissimis nostrorum traditionibus standum est, quibus decretum stat, quod semiplena probatio sufficiens est, vt quis quæstionibus, & tormentis subijciatur. Tum quia si infamia ad clericum torquendum necessaria est, hæc sanè sufficienter oritur, ex semiplena probatione, ex alijsque indicijs, quę eum suspectum & infamatum reddunt. Præsertim quia ista indicia efficiunt notorium iudici. capit. cum olim. vbi Abb. de verb. signi. quod notorium succedit loco diffamationis. Tum quia regulariter plus operantur indicia, quã diffamatio. l. 1. §. 2. &. 3. &. l. fin. ff. de quęstio. & ea ratione diffamatio simpliciter non operatur indicium ad torturam, vt traditur à nostris in capite. veniẽs de testi. & alijs multis in locis. Tum quia sicut respectu pœnæ ordinariæ, vt ea imponatur, sufficiat quòd crimen legitimè probetur, nec necessarium est, quod clericus suspectus, vel infamatus sit pari ratione, nec circa torturam imponendam hoc desideratur nullum quidem discrimen in hoc cõstitui potest, & ideò communis opinio in practica non seruatur, prout nec in ciuitate Mediolanensi seruari scribit Bosi. in practi. crimi. titul. de indicijs nu. 103. Non tamen inficior iure defendi posse, quod scribit Abb. in capit. licet. primo not. de testib. clariora esse debere indicia contra clericum ad torturam imponendam, quam contra laicum sequitur Simon de prætis. consil. 36. numer. 4. volum. 1.

Poni ad torturam. Adde Bar. in l. vlt. co. 2. ff. de quæst. & in. l. quoniam. ff. de his qui not. infam. vbi Bal. 1. lecti. co. pen. Bar. Ang. Pau. & Fulg. in l. ictus fustium. eo tit. Bal. in l. vni. numer. 20. C. de confess. & in. l. milites C. de quæs. Abb. in capit. at si clerici. de iudi. nu. 16. vbi Felin. numer. 6. Deci. numer. 9. Abb. in capit. quam sit grauc excessi. præla. & in capite. si

quis

quis de gradu.de purg. canon. & in cap.de hoc de ſimo.& in capi. olim col.pen.de reſcrip.Hyppol. in.l.de minore.nu.50. ff.de quæſtio.Lud.Carr.in pract.crim.fo.56 Ant.Gom.de delict.capi.13.nu.8. Fran.Bru. in tract. de indicijs.3. quæſt.cui communi ſententiæ ſu fragatur Regia.l.7.titul.13.part.3. vbi Gregor.Lup.in verbo, *Como quier.*

C *Degradari.* Vide Lud. Car.in. d.pract.fol.85. nume.30. nouiſsimę editionis.

D *Tortura Clericorũ nõ debet eſſe tã ſæua ſicut laicorum.* *Sicut laicorum.* Adde Boer. de ciſsi.163.nu.6.Hypp.ſing.55.& in l.maritus.col.fi.ff.de quęſt. Boſsi. in practi.crimin.titul. de tortura teſtium. num.6.Sim.de Prętis cõ ſi.36.numero.7.vol.1.D. Epiſcop. Septi.in inſti.catho.capite.65.nu. 49.qui nullum ex ſuperioribus allegat,& opinio hæc communis eſt,& contradictorem nõ habet, ideò in forenſibus exercitationi bus ,ſeruanda eſt. Tum propter excommunicationis periculum, ſi forte debitus modus torturæ tranſgrediatur. Tum propter ſũ mam ſacerdocij dignitatem, cui maxima reuerentia debetur,vt la tè docet Diuus Chryſoſtomus in libris de ſacerdotio.

E *Clericus non poteſt per laicum torqueri, præter quã in duobus caſibus.* *Torqueri per laicũ.* Vide Silueſt. in ſũma in verbo, excommunica tio.6.§.11.Hie.Gigã.vbi paulò an te allegaui.q.26.n.6.pag.267. Ludo.Carr.in pract.cri.fo.85.n,25.vbi ſcribit laicis licere abſq; excõmunicationis metu clericos ad torquendũ ligare, vt poſsint per clericos torqueri. Hæc tñ authoris,& aliorũ opinio nõ procedit in aſſaſsino, qui ſecũdũ illum à laico torqueri poterit,vbi allegat Capi.deciſ.155. Nec etiã procedit quãdo clerici nõ reperiũtur, qui clericos torquere ſciãt, tũc ſanè tortura à miniſtris laicis infligenda eſt,nam aliter fruſta iudex clericum torquendum eſſe pronuntiaſſet,ſi non eſſet qui exequeretur, & hoc vſu receptum eſt, vt alios allegans fatetur Iacob. Septiman.dicto.ca.65.num. 49. Idem fatetur auferri.in rep. Clem.1.de offici.ordi.reg.3.Fall.2.dicens totam Galliam obſeruare in curijs Epiſcopalibus,vt clerici torqueã tur, & fuſtigentur per laicos, & Roman.curia idem obſeruat teſte Naua.cõſi.42.ti.deſen.excõm.

Tenet quod ſic. Adde Ludo.Car. in dict.practi. fol.85. numer.31.& F hanc opinionem communem eſſe teſtatur Boſsi.in practi. de tortura teſtium. numer.7.& opinio nem iſtam Baldi. contra authorẽ dicit eſſe commun. Canoniſtarũ Folleri.in practi. cano. 2.pag.8. num.47.

Iuramẽto de præmiſsis interrogari

CAPVT. CXXVI.

1 *Iuramẽtum à clerico de crimine á parte accuſato exigi nõ debet, ſecus ſi ex officio iudicis proceda tur.*

2 *Purgatio non niſi prius præſtita copia infamato eſt indicenda.*

3 *Iuramentum à clerico exigendũ non eſt,niſi informationis copia prius præſtita.*

4 *Reus non poteſt ſub iuramẽti religione,de delicto interrogari ſine ſemiplena probatione,aut ex preſsis indicijs,aut infamia præcedente.*

5 *Indicia processus reo ante confessionem sunt manifestanda.*

6 *Sola indicia sine infamia, neque ad purgationem inducendã, neque ad iuramentum exigendũ sufficiunt.*

1 ET si ad partiũ petitionẽ à clericis de criminib⁹ accusatis iuramẽtũ exigi nõ possit, nec debeat, ex officio tamen procedenti iudici hoc conceditur à doctoribus
a ea potissimum ratione. Nam cũ liceat ecclesiastico iudici, clerico infamato purgationem indicere, & tunc de veritate delicti iurare teneatur, sic ei licet illum sub iuramento interrogare, vt placuit Panor. in ca. Cum. super quasi. ad fin. de confes. In quo tamen ego aduertendum crederem, quod cũ ex dicta ratione purgationis id permissum videatur, inferri possunt duę notandę conclusiones
2 in materia. Prima est quod cũ purgatio non sit indicẽda, nisi prius præstita copia infamato de infamia, vt circa illam se defendat, & an à maleuolis, seu inimicis habuerit ortũ examinetur. Sic nec
3 iudex à clerico poterit iuramentum exigere statim post capturã, ante quam illi præstet copiam inquisitionis contra eum formatæ: ex quo videtur quod practica huius regni sumpta ex. l. 4. part. 7. titulo. 29. in qua disponitur quod reus sub iuramento interrogetur statim post capturam, non habe-
4 b bit locum in clericis.[b] Quinimo opinor q̃ in laicis captis nõ liceat id indistincte fieri, salua iudicis cõscientia, nisi iudex habeat cõtra reũ semiplenã probationẽ delicto, aut expressa indicia aut infamiã. Cũ ex mẽte Sancti Thomæ. in. 2. 2. q. 96. ar. 3. Prædictis casibus solum liceat iudici interrogare delinquentẽ, & delinquẽs teneatur veritatem dicere. Et vide ibi Caie. qui declarando illam doctrinam Sãcti Thomæ addit vnũ notabile (iudicio meo) videlicet, q̃ in casu quo prẽcedunt indicia debent manifestari reo, vt sciat se esse in tali articulo constitutũ, q̃ tenetur obedire iudici præcipienti, & extorquenti veritatem ac etiam vt possit se purgare, & contra illa opponere. ex quo videtur quod sicut ante torturam debet dari copia indiciorum, c sic c
ante interrogationem, vt Iudex iustè interroget, & reus teneatur fateri veritatẽ. Vnde quando aliquid ex prædictis tribus capturam non præcessit, tunc videtur q̃ iudex conscientia recta nõ poterit vti practica dict. l. Partit. Cum enim captus qui delictum commisit, non tenetur se prodere, nisi præcedat aliquid de prædictis. bene sequitur quòd aliter nõ bene interrogat iudex eum, cum cogat captum reuelare seipsum in casu vbi non tenetur, & peccaret seipsum diffamando, sicut alium quemcunque. Et præter id quod est iustum rationique consonum, hoc est iuxta mentem illius legis Regni, si bene consideratur hoc enim vt fiat, dicta lex
d
præcipit in hominibus malæ famæ, d à quibus statim post capturam vult iuramentum exigi. Errant ergo apertissimè temerarij quidam iudices (& qui crocodili more humano sanguine delectãtur) qui statim post capturam, nullo facto personarum discri-

mine

mine à capitis omnibus de veritate delicti iuramentum exigunt, cum sępius leuia quędam indicia causam prędstiterint capturæ. Satis est enim Christiano Iudici si more Christiano iustitiam exerceat. Secunda conclusio, quod sicut sola indicia sine infamia non sufficiunt ad indicendam clericis purgationem, eodem modo, nec sufficit ad hoc vt iudex possit ab eis iuramentum exigere super delicto.

Traditur egregius modus audiendis ob seruandus interrogãdi reos in casibus criminalibus

HOc conceditur à doctoribus. Nota quòd in his quæ ad praxim, & interrogandi reos modum, nihil iure diffinitum est, sed prudentiæ iudicis relinquitur. Ideoque nulla certa regula in hoc constitui potest, nihilominus aliqua consideratione digna erunt animaduertenda. Et in primis monendi sunt iudices, vt reos captos dum de criminibus interrogant, humanè, & benignè tractent, quod sæpe numero ad veritatem patefaciendam mirè conducit, ne illos seuero vultu, & proteruis oculis perterrere faciant, neue iniuriosis verbis, aut contumelijs in eos irrumpant. Est quidem hoc à Christiana religione alienum, meminerint ipsos homines esse, & similia crimina, vel forte maiora committere posse, nisi Dei omnipotentis gratia & auxilio iubarentur. Nec aliquando erit indecorum, si qualitas causæ permittit vt reus præsertim clericus, vel is qui in dignitate sit constitutus, in humiliori sede, quam iudex sedeat, vt magis quietus sit eius animus, ad confitendum de quo in causis fidei est egrègia constitutio decreta Mantuæ Carpentanorum anno. 1561. ca. 14. &. 15.

Benignæ etiam admonendi sunt, & subindè exortandi, vt simpliciter, plane ac verè fateantur, & quòd longè caueant, ne contra ipsos, vel alios, falsum testimoniũ proferant.

Deinde caueãt ne in interrogationibus faciendis, molesti sint ea interrogantes. Quæ inutilia sunt, sed ea dumtaxat quæ ad rem faciunt, sed si reus confiteri cępe rit, minime illum interrumpant, sed libenter & atente audiant ni si inutilia confiteatur.

Rursus multa simul interrogandanõ sunt, ne reus cum Sycophãta Plautino dicere possit. *Multa simul rogitas, nescio quid expediam potissimum, sim vnũ quidquid sigillatim, & placide percantabere, & meum nomen, & mea facta, & itinera ego faxo scias.*

Hęc Plautus in Trinum.

Rei verò ante omnia interrogandi erunt qui sint, de ętate, de origine, & quibus parentibus orti, de patria, & de alijs circunstantijs, debet fieri diligens interrogatio, quia vt optimè Oratores admoneant, suspitionum argumẽta, non leuia summuntur, ex genere, natione, patria, educatione, disciplina, bonitate, prauitate prędteriti temporis, societate, amicitia, moribus, verbis, & alijs huiusmodi, vt docet Cicero libr. 2. Rhetori. ad Herennium. quinti. libr. 5. capite. 10. Orator. inst. tradit ex nostris Gand. in tract. crimin. titul. de præsumpti. & egregie Frã. Casonus in tract. 1. de indi. & prę sump. cap. 1.

Id etiam cauere debent iudices, vt ne ita reos interrogent, vt ma

gis fugiendi modos præscribere, quam veritatem indagare videantur, & vt hoc suggestionis periculum euitetur, in genere sunt interrogandi, & deinde paulatim ad speciem descendendum est, nullam singularem delicti circunstãtiam exprimendo Franc. Caso. in tract. de tormen. cap. 15. Cętera verò iudicis integerrimi arbitrio cõmittuntur. Nam aliquando expedit ad minima, & particularia descendere, vt reus conuincatur, & crimen, quod perpetrauit, detectum esse intelligat, & istum ordinem præscribere videtur Iure consultus in l. 1. §. in causa. ff. de quæst in hæc verba. *Qui quæstionem habiturus est, non debet specialiter interrogare, an Lucius Titius homicidium fecerit, sed generaliter quis id fecerit, alterum enim magis suggerentis, quam requirentis videtur.* Hactenus iure consultus.

Quibus sic prẽmissis animaduertendum est, quòd ita iuris interprætes circa huius capitis argumẽtum confusè loquuti sunt, vt prolixa eorum lectione non intelligas, quid tenendum, iudicandũque sit. Authorũ; noster (quod cum bona eius venia dicam) super tortuosam incudem tortuosius fabricauit. Quidquid alij dixerint; bimembrem ipse distinctionem constituo. Aut enim iudex præcedente infamia, præhabitisque indicijs, in causa procedit. Aut de occulto crimine contra iuris præcepta iudicare conẽdit.

Iudex iuste præcipit reo vt delicta fatea tur.

Primo quidem casu, asseuerãdum est, iudicem reum interroga re iure optimo posse, ipsumque teneri veritatem confiteri debere, nec curandum est, quæ pœna imponenda sit spiritualis, vel temporalis, vel quòd procedatur ex officio, vel ad partis instantiam, vel quòd crimen sit notorium, famosum, vel ne, nullum certe discrimen inter hos casus constitui potest, sed solum perpendẽdum est, an iudex recte procedat. Ita intelligenda & interpretanda ẽst Bar. doctrina in l. inter omnes. §. recte in fine. ff. de fur. quam communiter receptam esse fatetur Aug Ari. ad Angelũ in tract. malefi. in verbo, *Comparuerunt, & cõfitentur totum.* nume. 13. Bertran. consi. 321. num. 3. in fine. li. 3. idem testatur Hyppo. in l. quæstionis habendę num. er. 27. ff. de quæstio. Pratict. Conrr. folio. 280. in prin. Ant. Gom. 3. tomo. cap. 1. numer. 65. Iuli. Clar. in pract. crimi. §. fin. quæstiõ. 45. versic. sed quæro. & eam obseruat communis Stylus Italię vt scribit Bar. in l. 1. nume. 6. C. de iura calumn. vbi Bal. num. 8. dicit quòd ita consuetudo obseruat. Marian. in cap. qualiter & quando. numer. 227. quęstion. 84. in fine de accusat. Sanct. Thom. & Caietan. 2. 2. quæstion. 69. arti. 1 Domi. Soto in tract. de ratione tegendi & detegen. secret. membro 2. quæstion. 7. conclu. 1. Martin. Nauarr. in capit. inter verba conclus. 6. Corro. 65. 1. quæstio. Greg. Lopez qui rem Christianè tractat in l. 4. titul. 29. par. 7. in verbo. *Iura.* D. Couarr. in practi. quęstio. 23. num. 5. Rosel. in summ. in verbo. 5 accusatus. §. 1. Rod. Suar. in l. 4. titu. *De las juras.* libr. 2. foro legum Ant, Gom. 3. tho. va. resolu. capit. 12. numer. 15. Bartho. à Medina in sum libr. 1. cap. 14. num. 35. Anto. Cord. libr. 1. quęs. 43. dub. 3.

Quamuis opinionem contrariã reum

reum posse negare delictum, si ex confessione timeat pœnam corporalẽ, siue iudex ex officio procedat, siue ad instantiam partis. Si verò pœna spiritualis esset infligenda, veluti excommunicatio tenetur reus sub mortali crimine delictum confiteri, quam opinionem amplectitur Abb. in capit. 2. de confess. colu. penult. Sylvest. in verbo, *Confessio.* delicti. Alcocer in summ. capitul. 26. §. *El reo.* Soletque pro hac sententia allegari glo. in cap. 2. de confess. lib. 6 Sed primam opinionem tãquam veriorem amplectimur, quam esse communem apud Theologos testatur Petrus à Nauarra (quem post hæc scripta legi) in tractat. de restit. libr. 2. capit. 4. numer. 138. Quæ communis & receptissima sententia, multis iuribus & rationibus fulcitur. Tum quia publica vtilitas in eo versatur, vt crimina & scelera diris pœnis puniantur, vt improbi homines, iustas luant pœnas, & alij earum timore, a cõmittendis sceleribus longè repellantur. vt in. l. congruit. ff. de offici. Præsi. cap. 1. de offici. ord. quod fieri nullo modo posset, nisi iudex comperta veritate, ex ipsius rei confessione, sententiam ad punienda scelera proferat. Tũ quia subditus vtroque foro iustõ superioris præcepto obtemperare tenetur, iudex autem casu supra cõstituto, vt sibi veritas patefiat tur, legitimè procedit, ei verò nõ obtemperare inobedientiæ peccatum est, & in re graui contractum, quod mortalem culpam cõtinet. Tum suffragatur tex. in. l. obseruari. C. de quor. appella. nõ recipi. cuius legis decisio seruari non posset, si reus legitimè interrogatus, eadem lege veritatẽ dicere non teneretur. Tum conducit tex. in l. vlti. ff. de crimine expila. hæredit. capitu. cum delicti. de accusatio. Tum quia in causis criminalibus iuratur de calumnia. l. 1. vbi. glo. Sali. & doctores: C. de iura. calumn. tex. in capite. 1 vbi. glos. Inno. Abb. & omnes doctores eod. titu. l. 1. tit. 11. parte. 3 quod iuramentum inter alia, quæ continet, illud potissimum est, quòd reus interrogatus veritatẽ patefaciat, l. 2. & in authe. Principalis. C. de iure iurand. propter calum. dan. & in auth. vt litigantes iura colla. 9. Tum quia apud Hispanos Regia constitutione id diffinitum est. l. 4. tit. 29. par. 7. cũ dicit. *E estonce el Rey, ò el juzgador deuele facer jurar, que diga la verdad de aquel fecho sobre, que lo recaudaron.* Et ibi eã notãt Greg. & etiam eam perpendit magnus ille apud Hispanos Roder. Suarez in l. 4. tit. *De las juras.* lib. 2. fo. ll. num. 14. Tum quia tale iuramentum in causis fidei præstandum esse, præcipit concilium Bitterrense capit. 4. in hęc verba. *Ab illis qui sic citati coram vobis, infra tempus comparuerunt assignatum, recipiatis iuramẽta de mera, & plena super facto libidinis hæretice tã de se, quã de alijs viuis, & mortuis dicendam, quam nouerint veritatẽ.* Idẽ sãciuit Martinus Quintus in Bulla. incip. *Inter cunctas.* in cõci. Constantien. Sessio. 45. quæ cõtinetur in literis Apost. pro sancto Officio pagina. 4. cuius iuramenti formula talis est.

Roder. Suar.

Iuro per Deũ & crucẽ, & sacrosancta quatuor Euangelia, manibus proprij facta, me dicturum veritatẽ, quod si fecero Deus me adiuuet, sim

autem contra, Deus me condẽnet. Circa quod aliqua sũmè necessaria, & in practica vtilissima animaduertenda censeo.

Reum teneri crimen sub pœna pecati mortalis confiteri.

Primo, teneri reum in proposita specie, iudici interroganti, sub mortalis criminis pœna, crimen confiteri. Hæc sane cõmunis est & Theologorum, & Canonistarum opinio, vt colliges ex Diuo Thom. Caieta. Domin. Soto Nauar. in locis nouissime allegatis.

Reus à sacerdote ab solui nõ potest, nisi animo cõceperit iudici veritatem patefacere

Secundo quod vsque adeò reus tenetur, veritatem confiteri, vt non possit à confessario absolui, nisi proponat eam patefacere. Nam talis reus in non confitendo peccat, neque eum peccati pœnitet, imo perseuerat, & ea ratione nec peccati veniam, nec absolutionem meretur. capite. peccati venia. de regul. iur. lib. 6. ita scribit Domin. Soto. dict. tract. mẽb. 2. q. 7. quod singulare, & quotidianum est teste Mar. Nauarr. in manuali. ca. 25. nume. 36.

Reus si semel veritatẽ negat aut cum ad supplicium ducitur ea fateri nõtenetur.

Tertio, est consideratione dignissimum, quòd si reus iuste interrogatus delictum semel negauerit, licet mortaliter peccet, nihilominus iusto damnatus ducitur ad supplicium, minime tenetur ad confitendum illud, nisi notabile aliquod damnum inde probabiliter sequeretur. Cum eius spirituali saluti suficiat iusta confessio cum sacramentali absolutione, vt doctissimè scribit Nauarr. dict. capit. 25. numer. 38. Nec inter secundam, & tertiam illationem aliqua inest repugnantia. Nam ob id in secunda, reus mortalem culpam contrahit, nec absolui potest in animæ iudicio, quia cõfessio ad crimen reuelandum vel ad alios iuris effectus necessaria est. Non sic in tertia, quia cum crimen legitimis probationibus comprobatum est, ita vt ducatur ad supplicium reus, ideò eius confessio non est necessaria, nisi alicui graue damnum sequatur, ita bene declarat contra F. Mag. Bart. à Medin. & Cord. D. Segur. in suo direct. 2. parte. capit. 17. numer. 36.

Si reus nõ respõdet iudici interroganti, quid ab eo faciendũ sit.

Quarto, quòd si reus à iudice interrogatus, respondere nollit, iuste ei præcipi potest, quòd respondeat, alias habeatur pro confesso, ita in quadam causa grauissima Illustrissimi Comitis *de Vreña* iudicatũ fuit in Hispania, vt memoriæ protulit Rodericus in dict. l. 4. numer. 15. Vel condemnari poterit ad torturam, si confiteri nollit, vel si dubiè confiteatur, (puta) non scio, non recordor, Bald. in. l. accusationem nume. 11. C. de accusatio. & opinio ista approbata fuit in Regio Neapoli. Prætorio teste Cap. decisi. 145. eam sequitur Foll. in practic. fol. 308. & in practica sępissime receptam fuisse scribit Iul. Clar. libr. 5. recep. sen. §. finali. quæstio. 45. ver sic. sed pone.

Reus statim & sine mora veritatem fateri tenetur.

Quinto, asseuerandum est, reum accusatum statim, cum à iudice interrogatur, ita astringi ad veritatem confitendam, vt nullo modo possit, à iudice petere, vt sibi dilatio aliqua, vel tempus ad deliberandum conferatur, cum de facto proprio interrogetur Bald. in. l. cum falsum. numero. 2. ff. de acquir. hæredi, quam opinionem communem esse fatetur August. ad Ang. in tract. malefi. in verbo, *Comparuerunt dicti inquisiti & confitentur.* nume. 6. Practi. Conrad. fol. 280. numero. 2.

& eam

& eam totius orbis consuetudo recepit, vt fatetur Sali. in auth. of feratur. num. 6. C. de litis contes. vbi Paul. de Castro. nume. 5. & 11. Amad. de sindi. numer. 184 quidquid in contrarium tenuerint. Alexand. in l. 1. in prin. num. 6. ff. de æden.

Reus cõuictus licet iniuste torqueatur, veritatem fateri debet.

Sexto, illud certissimi iuris est, reum legitime conuictũ sub mortalis culpæ reatu, si à iudice interrogatur, etiam in tormẽtis, vtrum crimen commisserit, teneri veritatem patefacere, nam licet inique torqueatur, cum testibus conuictus sit ex Angeli sententia in l. & si certus. ff. ad Syllanianum vbi Ioan. Igneus Augu. Arim. in addi. ad Ang. in tract. malefi. in verbo, *Fama publica*. Quæ opinio communis est teste Hyp. in l. 1. ff. de quæst. numero. 11. & in practi. crimin. §. nunc videndum num. 25. Carre. in practic. crimin. in princi. nume. 188. & licet contraria opinio assertorem habeat Bald. in l. obseruare. numer. 9. C. quorum appella. non reci. & in l. 1. numer. 9. C. de iura. columna. Thom. Gram. voto. 1. columna. 1 stãte igitur communi opinione, nihil refert, quòd reus iniuste torqueatur, cum saltim iuste á iudice interrogetur, quam ob causam veritatem confiteri tenetur. ita egregie scribit insignis D. Couar. in practic. quæstio. capite. 23. numer. 5.

Iuramẽtũ veritatis a reo prestãdũ esse eundũ mẽtem iudicis interrogãtis non rei captio se respõdentis.

Septimo est circa hoc mire obseruandum, quòd qui iuramentum præstat, iurare debet iuxta mentem iudicis interrogantis, non secundum propositum aliud iurare debet, aliàs dolosum emitteret iuramẽtum, & grauiter peccaret. San. Thom. 2. 2. quæstio. 89. artic. 7. in responsi. ad. 4. & ibi Caieta. Soto. libro. 8. de iusti. & iure quęstio. 1. artic. 7. hinc illud Isidori. *Quacunque arte verborũ quis iuret, Deus tamen, qui conscientiæ testis est, ita accipit sicut cui iuratur intelligit.* Hæc ille. Idem iudicium habendum est de æquiuoco iuramento, quod simulatis verbis artificiose, concipitur, ita vt duplicem sensum recipere possit, nam si licite exigitur, nõ licet taliam phibologia vti, ob maximã iniuriam, quæ iudici, qui habet ius exigendi, fit. ita Soto dicto articulo. 7.

Reus qui exemptus est à iurisdictione cui dicis veritatẽ crimi nis cõfiteri non tenetur.

Septimo, quòd tunc locum obtinent quæ supra scripsimus, quãdo is qui interrogat, legitimus, & competens iudex est, vnde si is, qui interrogatur, exemptus est ab illius iurisdictione, quia clericus est, vel Scholaris, aut si reus indebite ab Ecclesia extractus fuerit, iuste poterit veritatem absque mendacio celare, & quamuis neget, officiosum est mẽdacium, & veniale peccatum tantum, nisi iuramentum interuenerit. Sic tradit eleganter Domi. Soto dicto tract. 2. membro quæst. 7. concl. 3. Marti. Nauar. in dict. cap. inter verba. Corr. 65. num. 244. vbi dicit idem esse quando iurisdictio iudicis per appellationem, vel recusationem suspensa est.

Quando iudex legitime ad exigendam rei cõfessionẽ procedat.

Octauo, quòd dicetur iudex ad confessionem exigendam recte procedere, quando cõtra reũ accusatum est, vnus testis oculatus, & omni exceptione maior, aut vnum indicium, vel plura illi æquipollentia. Vt videtur sentire Bar. in l. fi. num. 7. ff. de quæstio. vel quod reº infamia laboret vt infra scribo, ver. quod autem

Nec

Nec non desideratur, quod ea probatio in processu contineatur, de eaque reus certior factus sit, vt sciat iudici tunc esse obtemperaturum, vt scribit Sanct. Thom. & ibi Caietan. 2.2. quæst. 69. artic. 1. & 2. Mart. Nauar. dict. cap. 25. num. 36.

Reus in causis capitalibus an possit à cõfitedo crimine excusari.

Nono, illud perpetuę memoriæ commendandum cẽseo, quod licet præfacta magis communis opinio in causis ciuilibus, & criminalibus procedat, in quibus pœna sanguinis non timetur, nec non in omnibus spiritualibus cõtrouersijs. At verò in causis capitalibus, & vbi de graui dedecore agitur, naturali æquitate distante, asseuerandum censeo, posse reum salua conscientia, veritatẽ ipsam, absque mendacio, verborum inuolucro contegere. Innatum quidem est hominibus à natura ipsa, vt se defendãt, & à mortis faucibus incolumem vitã reddãt. Hinc leges oriuntur, quibus inuassorem cum moderamine inculpatæ tutelę occidere licet: Ab hac naturali æquitate profiscitur ius aliena subripiendi, extrema famæ necessitate ad id impellente. Similiter profiscitur illa enim potestas, qua seruo vitandæ seruitutis gratia, (quæ mors naturalis est) qua permittitur à domino fugere, fortior igitur ratio iure naturali eradicata suadet, vt reus absque criminis nota veritatem, quę probari non potest, vt vitam tueatur, celare pǫsit. Deinde neuosa, & vrgentissima ratione, præcedens doctrina fulcitur. Nam si consanguineus ad testimonium ferendum contra consanguineũ compelli non potest, quando ingens aliquod dispendium timetur. vt in. l. 4. ff. de testi. cum similibus, nullus quidem absque insania negare potest, hoc non magis licere ei, qui mortem, vel infamię labem est passurus.

Nec hijs reffragatur, quod iudex iuste interroget, nam similiter reus iuste veritatem celat, & vterque suo iure vtitur, sic iure compertum est, licitum esse iudici præcipere damnato ad pœnam vltimi supplicij, ne fugiat à carcere, ipse verò obtemperare non tenetur. Dominus similiter iuste iubet seruo, ne fugiat, ipse autem fugiendo se à seruitute liberare potest, & ita interminis huius propositę disputationis tenet Petrus à Nauar. de testi. lib. 2. ca. 4. num. 142. quo casu. Abb. & aliorũ opinio posset procedere.

De occulto crimine iudex nõ potest interrogare.

Secũdo autem distinctionis mẽbro, quando crimen occultũ est, non licet iudici de eo interrogare, nec reus tenetur crimen detegere, nec in hoc iudici, vel Prælato obtemperandum est, quia contra Christianam charitatem est, de his interrogare, occulta quidem scelera reuelanda non sunt, sed Deo soli relinquenda. capite. si omnia. capit. si oues. capi. ex merito. 6. quæsti. 1. tex. egregius in cap. erubescant. 32. distin. ibi. *De manifestis quidẽ loquimur, secretorum autẽ, & cognitor Deus, & iudex est.* tex. in cap. si quis aliquando. §. non tibi dico. de pœniten. distinct. 1. ibi, *Non tibi dico vt te prodas.* iugum quidem Domini suaue est. Religio sanè Christiana pijssima est, quæ nollit quẽpiam cum tanta sui honoris & famæ iactura obligare. Imo hoc esset contra ius naturale, nam par esset vt si obligaret aliquem, vt se interficiat,

ciat, vt late probat Diuus Thomas.2.2.quęsti.69.& ibi Caietan. articu.2. Henr.de Gand.quodlibe.1.quęst.33.latissime Abb.in capi.2.de confes. & est communis Theologorũ & canonistarũ sententia, vt colliges ex Domini. Soto & Nauarr.iam allegatis. Et verò latissime Nauarr.in Rub.de iudicijs.§.incip.duodecimum fo.27

Reus nec in causis fidei de omnino occultis interrogatur.

Nec in causis fidei reus interrogandus est de delicto occulto, de quo delatus infamatus non est. Directorium inquisitorum.3. par.de modis interrogandi reum numer.74.nisi ipsi rei, dum confitentur, ansam pręstiterint ad alia interroganda, quod frequenter contingere solet, tunc si ad causam,de qua tractatur, conducunt,interroganda sunt,sic decretum stat instructione Madriliana ann.1561.capite.15.§.*Y deuẽ siẽpre.* cuius verba latinati donata hæc sunt. *Habeãt etiã Inquisitores magnam curam,ne interrogent extra indicia,nisi reus per suam confessionẽ occasionem præbuerit.*

Crimen occultũ quod dicatur.

Quod autem dicatur crimẽ occultum vide Abb.in cap.ex literarum.de tempo.ordin.& in c. vestra. de cohabita. cleri. & mulier.Domin.& Alexand.in capit. erubescant.32.dist. asseuerantes, illud crimẽ occultum dici, quod probari non potest, idem tenet author noster infra.numero.4. sequitur Gregor.Lup.in dicta.l.4. ti.29.part.7.vbi scribit,quòd quãdo non adest semiplena probatio, vel indicia,ex quibus imponi possit tortura, vel saltem incuti terror ipsius, etiam si ad esset infamia,reus interrogari nó potest, ideò iudices admonet, ne reos de occultis criminibus interrogẽt, nam cum eos cõtra iuris ordinẽ pœnis afficere intendũt proprias animas damnant.Deumque Optimum Maximũ offendunt. Nec Iudices contrarium facientes Zelus iustitiæ excusaret,quia vt scribit Abb.post Hostien.in ca.cum in iuentute de purga.canoni. nó permittitur aliquid fieri iudici, ex solo Zelo iustitiæ, nisi subsit iudicium rationis. Tunc verò sola infamia sufficeret, absque alia probatione,vt reus iuste interrogari possit,quando casus esset, in quo haberet locum purgatio canonica ex Abb.sententia in dict. capi.2.de confess. Præpo. Alex.in capi.ex pœnitentibus.50. distin. Mihi tamen(vt verum fatear hęc opinio Gregorij numquam placuit,nam si iudex cum reus infamia laborat,vel contra ipsum obiecti criminis indicia vrgent iuste procedit.ca. qualiter & quando in.1.&.2.& in capit. super his. de accusa. Ergo reus secluſa morte,tenetur respondere, nec semiplena probatio,ne cilla vrgentissima indicia, quæ requirit Grego.desiderantur,vt ad id compelli possit.Quando verò crimẽ occultum foret, piaculum esset, & longe à pietate Christiana alienum,reum interrogare. Quod sũmè notandum est,quia vidi imperitissimos & impios iudices, in hoc passim errare,qui in crimina libus,grauissimisque causis, simplicibus tabellionibus (auaritia tamen plenis)reorum confessiones committunt.Qui iuris ordine prętermisso, de occultis criminibus interrogant, datur etenim ex hoc apertissima ansa per iurijs, & innumeris alijs malis,in maximum damnum reipublicæ,

dabunt

dabunt qui talia faciunt, in die timendi iudicij, strictissimam rationem.

Curiæ Archiepiscopalis Complutensis cõsuetudo quædã reprobatur.

Vnde meritò exterminanda, & relegãda est consuetudo quædam, quę potius corruptela est appellanda, quæ in aliquibus tribunalibus ecclesiasticis recepta est, & quod vehemẽter doleo in hoc Complutensi celeberrimo, nempe quòd in matrimonialibus dispensationibus, qui contrahere volunt solicitè interrogantur, an se carnaliter cognouerint, de quo contrahentes ipsi infamati minime sunt, nec aliter de hoc constat, est sane consuetudo hæc supradicta verisimæ, & communi conclusioni contraria. Nec contrahentes tenentur iudici cõmissario dispensationis interroganti respondere, cum factum occultum sit, & cũ interrogatur ad substantiam dispensationis necessaria non est, ita post quendam Thomam correctorem sacræ pẽnitẽtiariæ tenet Mar. Nauarr. cõsi. 2. tit. de sponsali.

Reus iudici de facto interrogãti, respõdere minime tenetur.

Si autem iudex de facto reum interrogat, quãdo ius interrogandi nõ habet, minime respondere tenetur, & iuste absq; labe alicuius criminis potest ipsum iudicẽ verbis cõmuni significatione ambiguis fallere, mentiri tamen nullo modo absque peccato potest, vt docet Augustinus lib. de cõflictu vitiorum. cã. si quis. c. primum. 22 quæs. 2. Sanct. Thom. 2. 2. q. 69. artic. 1. & Caieta. quæs. 89. articu. 1. Adria. Summus Ecclesię Præsul. in materia confessi. dubio. 10. & quodlibe. 11. litera. capite. Domi. Soto in tractat. de ratione tegen. & detegen. secre. membr. 3. q. 3. cõclus. 5. & libro. 5. de iusti. & iure. quęstio. 6. artic. 2. Martin. Nauar. in capite. inter verba. 11. quæsti. 3. Corro. 64. Genesi. à Sepulue. in dialogo de ratione dicendi testimonium capit. 5. quod etiã supra scripsimus.

Idẽ in teste obseruãdum est.

Idemque pari ratione in teste asseuerandum censeo, qui non tenetur ad testificandum, potest iudici interroganti dicere, se nõ teneri ei respondere, quamuis sciret id, de quo interrogatur, & si illum cogere velit, appellare potest præterquam si iuste timet, iudicem in eum sæuiturum, quod si timet, respondere potest se nihil scire (intra se tamen intelligẽdo) quod dicere teneatur, ita scribit Martin. Nauarr. in manu. confello. capi. 25. nume. 43. cuius opinio verisima est, & amplectenda, licet contrariam tenuerit Genesi. à Sepul. de ratione redendi testimonium. cap. 13.

Reus in casu dubij an iudici interrogãti obtemperare teneatur.

Illud verò sciri oportet quod à nostris prætermittitur, vtrum in casu dubij, reus teneatur iudici interroganti respondere, cum sibi non constat, an iudex legitimè procedat, vel ne, & iustam dubitandi causam habeat, potissimum hodie, cum ante confessionẽ non detur sibi copia indiciorum, vt sequenti annotatione scribam, & in proposita specie Domin. Soto dict. tracta. memb. 2 quæstio. 7 cõclu. 3. asseuerat in fauorem rei declinandum esse, maxime in capitali iudicio, quia peius est in tali casu hominem occidere, quam iudicĩ non parere, idque latius ipse probat eod. tract. memb. 3. quæstio. 2. quod verisimum puto. Nã quod reo ante confessionem copia indiciorũ detur, naturalis defensio est, quæ sibi ad proprium hono-

honorem tuendum,& vitam cõseruandam competit, non quidem contraria consuetudo, in hoc detrimentum inferre potuit, nec pro iudice in hoc præsumendum est, cum iuris sanctiones nõ obseruet, vide quæ scripsi supra versiculo. Octauo quod dicitur.

B *In clericis.* Nota quòd hoc in ecclesiasticis tribunalibus minime seruatur, forensis namque vsus nullam differentiam inter clericos, vel laicos, constituit.

C *Cõsuetudine receptũ est, quod nulla indiciorũ copia data rei cõfessio exigatur.*

Copiam indiciorum. Adde quod istam opinionem sequitur practi. Capien. in forma Inquisitionis in verbo, *Fama publica.* Vbi dicit quod male hoc in practica seruatur. De iure quidem quod supra scripsimus verissimum est. Consuetudo tamen, quę sœpè numero integerrima iura destruit, opinionem contrariam recepit, quo silicet reus interrogetur, & examinetur ante datas defensiones, & indiciorum copiam, ita quotidie practicatur, vt fatetur Foller. in practi. crimi. Cano. fol. 165. nu. 9. Practica. Iodo. fol. 24. nume. 18. Practi. Conra. folio. 255. limita. 6 Iuli. Clarus lib. 5. recep. senten. §. fin. quæst. 45. versic. sed quid, vbi dicit quòd stãte ista consuetudine generali, male faceret iudex qui aliter obseruaret. Quę forensis consuetudo iuuari potest, apud Hispanos ex Regia. l. 4. titu. 29. parti. 7. vbi eam ad hoc notat Greg. in glo. magna in finalibus ver. dicens sub dubio tamen forte, quod stante Regia illa constitutione, iudex iuste interrogare potest, non data reo copia Inquisitionis. Semper tamen mihi sum me p lacuit, ea forensis practica, qua Ecc lesiastici, & seculares iudices, Deum timentes vti solent, vt ante confessionem receptam minime præcipiãt informationis copia dari, sed tantum tabellioni, vel notario præcipiunt quod testium depositiones, absque eorum nominibus coram reo legat, vt inde compertum habeat quid contra ipsum probatum sit, & veritatem fateatur.

Testiũ, nomina & depositiones, quando reis, manifestari debeãt.

Post confessionem vero receptam accusationemque oblatam, non solum testium depositiones, sed ipsorum nomina reo manifestari debent, vt melius seipsum defendat. tex. ellegans in capite. veniens. in. 2. de accusati. Regia. l. 11. tit. 17. par. 3. l. 4. ti. 1. lib. 8. ordi. noui, numquam quidem defensionis facultas deneganda est. l. defẽsionis facultas. C. de iure fis. libr. 10. tradit optime Bonifa. in tracta. malefi. in rub. de inquisi. & de earum form. num. 15. fol. 267. Fulgo. Paul. de Castro & nouissimi in. l. 2. C. de æden. vbi optime Socin. prædictam communem sententiam declarat procedere, in his indicijs, & probationibus quæ recipiuntur, post inquisitionem & negationem parte citata, secus vero iudicandum est, in illis, quæ fiunt ante inquisitio pro informatione curiæ quod est de mente Angeli in. l. quæstionis. ff. de quæstio. & Bart. in. l. fin. eo titul. idque Socin. ea ratione probat, quia tales testes parte non citata examinati, nullum ei prẹiudicium inferunt, nisi repetantur vt in. l. final. ff. de quẹst. & hoc sequitur Gregor. noster. in dict. l. 11. in verbo, *Testigos.* vbi dicit, quod per hanc practicam

cessa-

ceſſauit timor ſubornationis teſtium qui in plenario iudicio fût repetendi. Quæ ratio potiſsima fuit Hoſti. hoc tenentis in dict.c. qualiter & quando.

Teſtiũ nomina non debẽt ante publicationem reo manifeſtari.

Ex quo manifeſte ſequitur, quod illorum teſtium nomina, reo manifeſtanda ſunt, qui plenario iudicio fuerunt reproducti, vel de nouo teſtimonium in eo protulerunt, & hoc facta publicatione, non vero illorum qui ſummario iudicio depoſuerunt, cum illi nullum præiudicium quo ad condemnationem inferant, ante ſui teſtimonij ratificationem, aliàs quidem apertiſsima anſa daretur reo, vt precibus, donis, teſtes corrumperet, eosue longe repelleret, ne primis depoſitionibus ſtarent, & crimen maximum partis offenſæ, & reipublicæ damnum, impunitum remaneret, & ſummè laudo iudices, qui in criminalibus cauſis, præſertim grauiſsimis, ita faciunt, licet practicam hanc increpet diligens & doctus Ioan. Gutierr. allega. 13. numer. 2. Sed ab ea recedendum nõ eſt, quod ſumme nota, quia nullus ex noſtris, ita declarat & in actionibus forenſibus eſt frequentiſsimum.

Nomina & teſtiũ depoſitiones reis publicare debent.

Sunt quidem nomina & teſtimonia teſtium eo modo, vt dictũ eſt, publicanda, vt locum obtineat, etiam ſi per modum inquiſitionis procedatur. Vt ſcribit Cæpol. conſi. crim. 65. & 66. Petrus Paul. Pariſii. conſil. 2. numero. 255. volum. 4. Iul. Clar. libro. 5. recep. ſenten. §. fin. quæſtio. 49. ſiue ea inquiſitio generalis, ſiue ſpecialis ſit nihil ad rem facit, & hoc ex preſſe probatur in. l. 1. & 4. tit. 1. lib. 8. ordi. noui. [illegible]

Ex qua ſententia, & dictarũ Regiarum legum Sanctione, colligendum eſt, non eſſe etiam in cauſis, in quibus ſummariè, & de plano proceditur, publicationem teſtium denegandam probat dicta lex. 1. ibi. *Y oya a la parte y le de copia y traſlado de la peſquiſa, y ſumariamente proceda porque los delictos no queden ſin pena.* Et dicta lex 4. ibi. *aquel, ò a aquellos cõtra quiẽ fuere hecha la peſquiſa, ayan poder de demandar los nombres de los teſtigos, y los dichos de las peſquiſas porque ſe puedan defender.*

In cauſis ſummariis idem locũ habet.

Vnde manifeſte deducitur, q̃ licet conſuetudo iam inuaſit, non ſolum in ſecularibus ſed in eccleſiaſticis tribunalibus quod in criminibus, in quibus de plano & ſine ſtrepitu, & figura iudicij procedendũ eſt, vt in criminibus prouenientibus ex incontinentia ex Concil. Trid. Seſ. 25. ca. 14. de refor. & in alijs, proceſſus vno contextu fieri ſoleat. Nẽpe quia datur reo ad ſe defendẽdum copia accuſationis capitulorum, cum peremptorio termino, cũ ſonare publicationis, nec non cũ concluſione, & citatione ad audiendam ſententiam diffinitiuam, nihilominus tamen, cum debito effectu, & non ſub vmbra teſtium publicatio fieri debet, ita vt detur reo integra copia vt ſe defendat, quod regiæ conſtitutiones iam allegatæ probant. Nec forenſis, ſi contraria eſſet quanuis longeua conſuetudo defendi poteſt, ſed tanquam iniqua diuino, & naturali contraria releganda eſſet. Et hac ratione, ſi teſtium publicatio omittatur proceſſus eſſet ipſo iure nullus, hoc ſine dubio in cauſis criminalibus, ita Iul. Clarus lib.

Licet cõſuetudo inuaſerit quod in cauſis ſummariis vno cõtextu proceſſus fiat cũhonere publicationis & cõcluſionis debet tamen vere publicatio teſteũ fieri & non ſub vmbra.

libr.5.recep.sent.§.fina. q.84. in princ. D.Segura in direct. iudi. Eccles.2 part.c.14.n.8 quid autẽ sit in causis ciuilibus vide quę scripsi ad Ioan. Ber. in reg.703.

D. Ioan. Ber. opinio de qua hic mo ribus recepta non

Malæ famæ. Adde quòd forẽsis practica minime hanc Auctoris interpretationem recepit, nĩ generaliter in omnibus, nulla cõstituta differentia, an sint bonæ vel malæ famę, dicti Regia.l. Partitarũ procedit, vt scribit Greg. ibi in glo. magna in fine, nĩ quod lex illa de bona, vel mala fama loquitur, est sane alia ratione, an reus deferendus sit per domũ, ad res suas cõponendas, cum capitur, vel statim ad carceres deferẽdus sit, vnde Gregor. ab Autore nostro ibi recedit, cõmunem practicã defendens, vt nulla copia indiciorũ reo data, iudici de crimine interrogare liceat.

Confessionibus proprijs.

CAPVT. CXXVII.

1 *Traduntur multa, quæ à iudicibus Ecclesiasticis, in clericorum confessionibus, præ oculis sunt habenda.*

2 *Confessio clericorum non verificata, quando nocet.*

3 *Clericus, qui delictum confitetur sine accusatione punitur.*

4 *Pœna mitior imponitur per viã Inquisitionis, quã per viam accusationis, nisi de crimine per partis confessionem constet.*

1 IN confessionibus clericorum illa meritò obseruari debent, quæ in alijs reis à iure dispositа ac à Doctoribus interpretata leguntur, cũ in hoc non debeat esse deterioris conditionis quã laici. Ex quo debent aduertere Iudices, an tales confessiones clericorũ fuerint extra iudiciales, vel coram non suo iudice, aut verisimilia in se cõtinentes, aut incidenter, & non principaliter facę, curatoris authoritate non interueniente, si clerici minores sint viginti quinque annorum, aut in tortura non seruata forma, quam in talibus confessionibus iura exigunt, & si quid tale in illis repererint, obseruent illa, quæ iura in hoc tradunt, & doctores scribunt, quæ quidẽ transcribere nolo. Vnum tamen fortasse attentari possit in ista materia, quòd cum clerici pro criminibus, non infligatur pœna mortis, aut mutilationis membrorũ, quod in criminibus quibus veniunt puniendi circa traditionẽ curiæ seculari, præiudicaret illis confessio facta delicti, sine eo quod iudici necessario constet delictum fuisse in veritate perpetratum. Nam quòd hoc in seculari iudicio requiratur, ex eo introductum est, quia cum nemo sit dominus membrorum, sucrũ non potest aliquis in periculum vitæ suæ, aut membrorum quicquam fateri cõmisisse, nisi in veritate cõstet delictum fuisse, perpetratum. Attamen quod sua cõfessione sola possit sibi clericus in ordinibus, ac beneficijs suis, facere sibi præiudiciũ, non reperitur prohibitũ, cũ possit ex cõuẽtione ad illorũ amissionẽ obligari. Vt de ordinibus probat tex. in c. quotiens. 1. q. 7. & de beneficijs probatur in c. cum dilecto, & cũ

a

glos. in verbo, obligauit. de electione, & in c. fi. de crim fal. vbi hoc not. Abb. in 3. nota. Quamuis omnibus iudicibus consulo, vt si fieri potest, semper satagant quod illis cõstet de delicto à clericis sibi confesso. Est & alia specialitas in clericis confitentibus delictum, videlicet quòd sine accusatione puniantur, hoc tradit in eis speciale fore Hostien. in cap. 2. de confess. sic intelligẽdo tex. ibi, quod refert. ibi Card. licet quod ad illius tex. literã, & intellectum illum non admittat. Est præterea, & alia tertia specialitas in ista materia, quod licet 4
sit verũ quod quãdo agitur per viam Inquisitionis nõ possit imponi pœna ordinaria b delicti, vt b
in capitu. Inquisitionis de accusat. fallit hoc, si de crimine constat per confessionem, ita limitat Innoc. in c. Qualiter el. 2. de accusat. & seq uuntur ibi scribentes vt refert ibi Fel. in §. licet autem in princip. qui hoc reputat singulare. Ponit etiam præpo. in c. de accusa. 2. q. 8. column. 38. probat. text. quem ibi commendat Abb. in cap. fin. de celebra. missarum. Item aduerte in ista materia quod sola confessio criminis facta in causa ciuiliter acta, quando ageretur criminaliter non sufficeret ad condemnationem, sed potest compelli reus vt perseueret in ea. ita concludit Abb. in capitul. Qualiter. el. 2. fina. verbis de accusa. sic intelligens Innocen. in cap. Per Inquisitionem de elect.

A *Fuisse perpetratũ.* Adde Bald. in auten. sed nouo iure. C. de ser. fug vbi Cep. colũ. 15. Angel. in l. 1. col. 2. ff. de confess. & in l. certũ in prin. eo tit. Ang. Aret. vbi late Augusti. Arim. in tract. malefi. in verbo, etiam vestem. n. 25. Hyppol. de Marsi. in l. 1 n. 32. ff. de quæstio. Eudo. Car. in pract. crim. fol. 237. secundum nouissimam impressionẽ Ioan. Ber. in regu. 124. Felin. in c. audi tis col. 16. de præscri. Pari. de Puteo in tract. sindi. in verbo, *Confessio*, circa medium Tho. Gram. decisi. 51. Neap. 2. num. 38.

In crimine vero hæresis ex sola confessione procedi potest ad condemnationem, quia cum hęresis crimen mente concipiatur, & in animo lateat, plerumque non potest aliter probari quàm per propriam reorum confessionem, Bald. in l. si quis non dicam rapere. C. de Episcop & cleri. Nicol. Arelatanus in tract. de hęre. not. 2. Franc. Ponzin. de lamijs. num. 52. & 70. *In Hæresis crimine ex sola confessione, absque alia probatione, quis condemnari potest.*

Et quanuis hæc vera sunt, nihilominus tamẽ cum defensiones sint de iure naturali, vt in l. vt vim. ff. de iur. & iur. non obstãte propria confessione offerri debẽt reo defensiones, & si quid aduersus eam opponere voluerit, audiendus erit, ne iniustè se damnatum conqueratur, nam contra propriam confessionẽ multa opponi possunt, vt scribit Iul. Clar. in prac. crim. §. fin. q. 55. ver sic. sin autem reus. *Contra propriam confessionẽ multa opponi possunt.*

Pœna ordinaria. Adde omnino Andre. Tiraq. in tract. de pœnis causa. 53. numer. 1. cum seq. Anton. Gom. 3. tomo. delictorum. c. 1. num. 51.

Testi-

Testibus cõuictorum.

CAPVT. CXXVII.

1 *Laicus in criminali causa contra clericum non admittitur.*
2 *Laicus an sit legitimus testis cõtra clericum in criminali causa, si veritas aliter haberi non potest.*
3 *Laicus legitimus est testis cõtra clericũ in notorio crimine, nec non in criminibus symoniæ, hæresis, & Læsæ Maiestatis.*
4 *Corpore vitiatus, non potest in criminali causa contra clericũ testificari.*
5 *Clericus de crimine ciuiliter conuictus, an possit beneficio priuari vigore illius sententiæ nuà Inquisitione formata.*
6 *Fama an probetur per laicos cõtra clericos.*
7 *Confessus, & conuictus quoad omnia non parificantur.*
8 *Clericus de delicto an duobus testibus conuinci possit.*

1 Licet circa numerũ, & integritatẽ testiũ nihil sit in causis criminalibus clericorũ specialius requisitũ, quàm in alijs, quia tamẽ laici clericis oppidò sunt infesti, prouisum est quòd laici in causa criminali non possunt esse testes contra eos,[a] vt in capitul. De cætero. de testibus. Quod procedit etiã contra clericũ in minoribus, vt tenet Domi. in cap. Sicut sacerdotes. 2. q. 2 7. refert Fel. in. d. c. De cætero. in prin. Quod tñ limita nisi delictũ de quo clericus accusatur, esset cõmissum in loco, in quo nõ essent clerici secũdũ Abb. ibi, motũ his de quibus per eum. Fel. tñ ibi credit, quod difficile ista limitatio obtineret, quia non valet simpliciter consequentia. Veritas haberi non potest, ergo testis inhabilis efficitur habilis, quia illud solũ est in his, quę de sua natura ab alijs sciri nequeunt, vt nõt. Inno. & Ant. in cap. 3. loco. de proba. Vbi etiam dicit, q̃ lex Canonica in criminali adeò resistit, ne laici testificentur contra clericos, quod non videtur iste casus posse de nouo induci ex sola authoritate Abb. Et respondet ad fundamenta eius. Vide tñ Iaſ. in. l. fin. in. fi. C. de his qui vt indig. vbi sequitur limitationẽ Abb. dicendo q̃ quãdo essemus in vna Villa, in qua non reperitur nisi vnus clericus, tunc quia nec habitu nec actu delictũ posset probari per alios clericos, laici sunt idonei testes in subsidiũ. b Posset tñ considerari pro Fel. contra Abb. & Iaſſ. q̃ iste casus nõ est ex illis, in quibus habitu non possunt tales testes haberi, quia hoc videtur procedere, quãdo ex qualitate delicti, hoc est, in cõiuratione vel alijs, quia Doctores in hac materia loquentes non ponunt exẽplũ, nisi in coniuratione, & similibus delictis, quæ ex cõmuni sua natura solẽt clanculũ perpetrari, nõ verò in his, quib' ex natura loci, in quo cõmittitur delictũ, non possunt alij testes inuenire. Alioquin in omnibus delictis cõmissis in desertis admitterentur testes inhabiles, quia ex natura loci non solent ibi homines nisi casu[illegible]

adesse. Sed quia, si opinio Abb. non seruaretur, esset dare ansam presbyteris, qui soli habitant in opidis rusticanis, vt secure & impune plura cõmitterent delicta, etiã præsentibus laicis, ideò crederem quod eius opinio seruari posset, habita prudenti consideratione per iudicẽ qualitatis personæ clerici delinquẽtis, & testiũ, & delicti perpetrati. Et an ille clericus, aliàs sit inuisus aut gratus oppidanis illius loci. Et prędictã sententiã Abb. simpliciter referendo sequitur. Hyppoli. in l. Diuu. col. 2. ad fin. n. 9. ff. de quæst. vbi multa ponit in proposito, scilicet quòd vt veritas inueniatur quãdo ipsa aliter haberi non potest, cõceditur illud, ꝙ aliter non concederetur, & propter hoc receditur à regu
3 lis iuris cõmunis. Quod etiã fallit in crimine notorio, probat text. quẽ dicit ad hoc Abba. optimũ in cap. pen. de purg. canon. Itẽ etiã fallit in criminibus exceptis, scilicet symonia, Hęresis, & Lęsæ Maiestatis. ita notat gl.
4 in capi. Cũ P. de accusat. in verbo, laicus. Itẽ mutilati membris, vel corporeviciati non possunt testificari contra clericũ in cau-
c sa criminali, c notat Abb. Antiquus in capit. 1. de except. refert Bald. in sua Margarita, in verbo, mutilati, dicit perpetua mẽte tenendũ. Hypolit. in sua pract. criminali, in. §. Nunc videndum. in col. pen. n. 52. Aduerte tñ in ista materia quòd conuicto clerico de crimine cũ ageretur ciuiliter lata sententia potest suus superior priuare illũ beneficijs, vigore illius sentẽtiæ, formata de nouo Inquisitione, & assumpta illa sententia, tanquã inducente notoriũ, ita voluit Innoc. in capit: Qualiter. el. 2. de accus. vt refert Abb. in fin. qui dicit cũ hac sua sententia tranſire docto. cõmuniter, qui tñ dicit aduertendum quia hoc dictũ est periculosum, & refert Innoc. sensisse oppositũ in. c. per Inquisitionẽ. de elect. Fama verò an probetur per laicos cõtra clericos, vide per Ant. in cap. In literis. col. vlt. de test. Et pro intellectu materię huius c. & præcedẽtis, nota quod licet conuictus, & confessus parificẽtur, vt notatur in. c. At si clerici. de iudi. in princ. hoc intelligẽdũ est quantũ ad hoc vt perueniatur ad sententiã, non quoad omnia. ita tradidit Cardi. ibi. & de differentia constat ex his quę notantur in. c. 2. de confess. & in c. 1. de test. loquendo in teste qui conuincitur de crimine tangente causam, aut qui illud confitetur. Nũquid autẽ clericus possit cõuinci de delicto duobus testibus tantũ? Si credimus Paul. de Castro. in l. iudices. C. de iudic. in fin. verbis videtur dicendũ ꝙ non, scripsit enim ibi, ꝙ in criminali nõ videntur sufficere duo testes, sine alijs præsump. sed cõtrariũ credo verius sequẽdo Card. in Clem. 1. §. Verũ in. 1. q. de hæret. vbi concludit quòd etiã in causa hęresis sufficiũt duo testes
d propter ius generaliter disponẽs, ꝙ in ore duorũ, &c. Cuius opinionẽ dicit verã repertoriũ Inquisitor. in verbo, testes in. §. Per quos testes vbi allegat proea gl. no. in c. Præsul. 2. q. 5. quæ tenet ꝙ cõtra Pap. sufficiũt duo testes: e de qua etiã gl. meminit Fel. c
in. c. Quotiẽs de testib. in. 1. col.

Contra

A *Laicus contra clericũ an esse possit testis.*

Contra eos. Vide text. in cap. laicos 2.q.7. & in c. veniens in.1.de testi. Spe. in tit. de teste.§.1. versi. Item quod est laicus Ioan. And. in capit. Prælatis. de hom. lib.6. Quę sane opinio, quo ad plenam adversus clericũ probationem intelligenda est, testimonium laici indicium facere contra clericum Abb. in.c. de cætero.n.5. vbi Felin. de testi. Alex. in.l. maritus. ff. de quæst. Hypp. sing.98. & in pract.9. diligenter. num.132. Folleri. d. pra. cri. pag. 539. Hypp. consi. 41. num.5. vol. 2 Caro. Ruin. consi. 158. col. 4. volum.5. Roland. Valle consil. 24. num.15. vol.1. quæ opinio an vera sit differit diligentissimus noster Didacus Perez in.l.1.tit.3. li. 1. ord. in gloss. magn. versi. laicus præterea. Quam opinionem sequitur Ioan. Crotus in tract. de testi.3. part. n.6. Camp. eod. tract. Reg 98. fall.3. quam opinionem communem esse testantur Rebuff. in tract. de reproba. testi. n. 328. Mascar. in tractat. de prob.3. part. conclus. 1359 num.51. Item non habet locum in laicis, integrę, & bonę famæ, in quibus cessaret sinistra suspitio, ita tenet Andreas Siculus in cap. cũ non ab homine. de iudi. quem sequitur Andr. Alciat. ibi num.92. dicens esse diligenter notandum. Nec procedit communis sententia quando de crimine agitur civiliter, quia tunc potest laicus contra clericum testificari. hæc est communi. opinio vt fatetur Ferr. consi. 18. numer.5 versicul. vltim. confirmatur. & Iulius Clarus. in pract. criminal. §. fin. quæstio. 24. versiculo. Præterea quæro. In quibus sane casibus, & in cæteris ad tribunalia Ecclesiastica spectantia, Iudices Ecclesiastici censuris laicos ad ferenda testimonia, iuste compellere possunt text. in capite ad nostram in 2. & ibi not. Imo. num.5. de iure iuran. post Anton. ibi num.6. & alios.

B *In subsidium.* Adde omnino Alex. de Imo. consi. 64. num.5. volum.1. Iaso. in.l. cunctos populos in.2. lectione nu.50. C de Summ. Trin. Anton. in capit. tertio loco. de proba. Dec. consi. 133. colũ. vltim. Hyppo. sing. 73. Thom. Gram. consil. 58. nume. 4. Hypp. consi. 41. num.5. volum.2. Bossi. in tract. delict. titul. de indicijs, & consider. 170.

C *In causa criminali.* Vide text. optim. in capit. ipsi Apostoli. 2. quæst.7 gloss. in summ. 4. quæst. 3. Abb. Fel. & Docto. in cap.1. de excep. Hyppo. sing.98. Dida. Perez. in.l.1. titul.3. libr. 1. ordin. & hanc opinionem communem esse fatetur D. Episcopus Couarr. in pract. quæstion. capit.18. num. 2. Quam tamen dicit non omnino veram esse, vel non ita intelligendam, vt ex aliquo corporis vitio, absque vlla animi labe. fidem cuipiam detrahamus, nihilominus tamen in practica, difficile esset contra communem obtinere, vt scribit Clarus vbi paulò ante allegaui.

D *In Hæresi crimen duo testes fidem faciant.*

Duo testes. Adde quòd hãc opinionem communem esse fatentur Mari. Soci. & Felin. in capit. excommunicamus. in.1. numer. 27. de hæret. vbi Ioan. n. de Ana. numer 2. Boer. decisio. 341. Car. in tract. de hær. num.126. Villadi. de hęret. q.13. numer.9. Siluest. in suma in verbo, Hęresis. 2. q. 4.

Conr.Bru.li.4.de hæret.c.9. Albert.de agnoſcendi.aſſertioni.q. 34.in prin.& in repeti. cap.1. de hæreti.lib.6.q.19.n.4. Alphonſ. Gerr.in theſauro religi. Chriſti. tit.de hęre.nu.20.D.Epiſc. Iaco. Septi.in Catho.inſt.c.50. num.3. & in Enchirid.tit.34.n.4. Palac. Rub. in allega. Hæreſis.§.13.Iul. Clar.in pract.crim.§.hęreſis.ver ſi.habet etiam Ant. Gab. in ſuis co.opin.in verbo,teſtes duo.pa. 395. Boſsi.in tit. de hæret. nu. 4. Ant.Gom.lib.3.var.reſolu.c.12. n.9.Ioan.Rojas in ſing.fidei.165. n.8.& ſeq. Quæ communis opinio ea innititur ratione, quia caſus hic de condemnandis hęreticis duorũ teſtiũ teſtimonio,nõ inuenitur,exceptus ab illa vulgari regula,in ore duorum,vel triũ ſtat omne verbũ. Fatentur tamẽ omnes quod ad hoc,vt per duos teſtes hæreſis probari poſsit, debent eſſe integri, & omni exceptione maiores.cap. licet de teſti. tradit Dec.conſi.429.Pala.Rub. in allega.de Hæreſi.§.13.Nec cõquæri poteſt reus cum hæc probatio legitima iudicanda ſit,& in nulla defenſionis facultas denegetur. Imo eius cauſa diligenter tractetur & ante eius cõdẽnationẽ accuratè omnia expẽdantur.

sing. opinio quædã ſt. interpretatur.

Hoſtienſis autem in Summ.de hęr.§.qualiter deprehendatur.n. 4.ſcribit crimen hæreſis minime duobus teſtibus probari,ſed tres vel plures requiri,quia nimis durũ videtur, probũ virũ duobus tantum teſtibus de tanto crimine condemnari,quam opinionẽ aduerſus cõmunem ſequitur Arch.Flo.in.3.par.ſuæ ſummę titu. 18.c.2.§.5.Conr.Brun.d.lib.4.de hæreti.c.9.Nicol.Aymer. in director.Inqui. part.3. quæſtio.71. Ioan. Tabi. in ſumma in verbo, Inquiſitor.num.37. qui dicit Hoſtiẽ. opinionẽ procedere de ęquitate,cõmu.vero de rigore Albertin.de agnoſci.aſſer. quęſt.34.n. 5.ſcribens opinionem Hoſtienſ. ſeruari in practi. & ea communiter Inquiſitores fidei vti, nõ verò communi opinione.Idẽ Alb. in.d.rep.cap.1.quæſt.16.num.12. affirmat opinionem communẽ ſibi non placere, & opinionem iſtam tanquam æquiorem nouiſſime ſequitur.Ioan.Rojas Valentinus Inquiſitor in tracta. de hæret.2.part.4.aſſer. num.103. quã declarat procedere,prętер quam ſi reus accuſatus eſſet improbæ famę,& opinionis, vel alia admi nicula contra eum vrgerẽt,quo caſu cõmunis opinio etit ſeruãda. Cum quidem in hæreſis crimine teſtium depoſitiones non publicẽtur,vt capit.fin.de hęreti.libr.6. quod Innocentij Sexti Pontificis Maximi conſtitutione decretum eſt, quę incipit, cum negocium, ibi. *Sane volumus,vt nomina, tam accuſantium prãuitatem hæreticam, quam teſtificantium ſuper ea, nullatenus publicentur, propter ſcandalum, vel periculum, quod ex publicatione huiuſmodi ſequi poſsit.* Sunt tamen qui cenſeant, (vt obiter hoc dicam)decretum illud non eſſe Innocentij Sexti, eo quòd is Pontifex decem tantum modo annos vixit, & in dicta conſtitutione annus vndecimus ſui Pontificatus refertur, nec minus fuit Innocentij Quinti,quĩ ſeptem annos vixit,vnde ea conſtitutio neceſſario tribuenda eſt Innocent. Quarto,qui per vndecim

Teſtes in hæreſis crimine minime publicantur.

cim annos in sedi Petri præfuit, vt nouissime refert Franc. Pegn. in director. Inqui. 3. par. Sch. 129. quàm extrauagantem referunt Reper. Inquisitorum in verbo, nomina versic. nunc videndum est Petrus Paul. Pari. consi. 2. volum. 4. Nicol. Aymer. in directorio Inquisitor. 1. par. in fine lac. Septim. in Enchirid. Inquisi. tit. 35. num. 15.

Quod etiã diffinitum est Apostolica constitutione Pij Quarti Pontificis Maximi incip. cum sicut. quæ continetur in literis Apostolicis pro officio Sanctæ Inquisitionis pag. 105. Hoc quidẽ antiquitus Biterrensi, & Narbonensi concilijs fuit stabilitũ, in quorum proœmio ita scriptũ est. *Illud autem caueatis secũdum prouidam Sedis Apostolicæ volũtatem, ne testium nomina signo, vel verbo aliquo publicentur.* Ex quo affirmandum videtur, quòd non solum testium nomina manifestari non debent, sed nec circunstãtiæ ex quibus reus percipere posit, qui testes contra eum deposuerint, vel qui eum denuncia uerint, idq; cẽseo vocari, *Signũ*, ibi. Et quãuis Bonifacius Octauus in cap. fin. §. cessante de hæreti. in. 6. asseuerat testium, & accusatorum nomina. in hoc crimine, sicut in alijs publicari, dummodo fiat sine metu alicuius periculi, hodie verò semper tale periculum iuste timetur, vt ea publicatio nõ fiat. Quòd si accusatus hoc petierit audiẽdus nõ est, vt iurisconsulti Auinionenses, in facti cõtingentia interrogati responsum præstiterunt, in quibusdã dubitationibus, in causa fidei. q. 3. Fateor tamẽ quòd dicta testium reo ædenda sunt, vt se defendat, nomina verò, vt prædiximus sunt suprimenda, & ita receptum est, fuit etiam hoc statutũ in instruct. Hisp. ann. 1484. & in alia Mantuæ Carpentan. vulgo, *Madrid.* Anno. 1561. cap. 13.

Sed silentio prætermittẽdum non est, vtrum ex causa eiusdem periculi in quo dicta iura innitũtur, in alijs criminibus præter quã in hæresis possint iudices Ecclesiastici denegare accusatis testiũ nomina, & videtur asseuerãdũ quod sic, quia cum eadem vrgeat ratio, eadem esse debet iuris dispositio. l. illud. ff. ad legem Aqui. l. à Titio. ff. de verb. obliga. & in terminis ita scribit noster Greg. in. l. 1. tit. 17. p. 3. in verbo, *Conducho tomado.* Sed decipitur in hoc vir egregius, nam nulla ratio ita vrgens, nec aliquis fauor ita vrgere potest ad denegãdam hanc publicationem, sicut in dicto hęreseos crimine, vt scribit Dom. & Doctores in dict. ca. fin. §. iuuemus, & Abb. in cap. præterea. num. 7. de sponsali. Roma. in sing. 364. Hyo. in. l. de vno quoque num. 61. ff. de re iudi. Carr. in tract. de hæret. num. 121. D. Redin. de maiest. Princip. in verb. *Sed etiam per legitimos tramit* n. 113. licet Gregor. in dict. leg. part. pro opinio. contraria fallò allegat.

Cõtra Gregor. Lopez.

Videtur igitur (vt ad institutũ redeam) asseuerãdum testes, quorum nomina non publicantur, non esse respectu rei omni exceptione maiores, cum non possit accusatus aduersus eos aliquid obijcere, cum eorũ nomina ignoret. Non tamen me præterit q; superioribus non vulgariter

Testes non publicati in crimine hæresis ne probãt.

reffragatur dicta. Extrauagans Innoc. Sexti, vel potius Quarti, quæ, dictis testis non publicatis, plenam fidem adhibendam esse præcipit, ibi. *Et adhibeatur dictis huiusmodi testiũ nihilominus plena fides.* Quod ex eo contingit, quia ipsi Inquisitores ex proprio eorũ munere, vitam, & mores testium diligenter inquirere debent, vt tradit Ioan. Rojas in singula. fidei sing. 208. Ideo sapiẽtissimis, & integerrimis hæreticæ prauitatis Inquisitoribus, quibus cura huius rei demãdata est, iudicandum relinquo, pium tamen esset nisi siniſtra suspitio accusati aliud suaderet, ab Hostiensis opinione nõ recedere, & post hæc scripta legi idem tenentem Fran. Pegñ. virum bene eruditũ in directorio Inquisit. 3. part. Schol. 126. pa. 244.

E *Sufficiunt duo testes.* Adde Abb. in cap. quoties in prin. & in cap. super eo. in. 2 num. 2. & in. ca. licet vniuersis in prin. de testi. & in cap. 3. loco. num. 6. de probationibus. & in ca. at si clerici. n. 3. de iudi. & in cap. cum esses numer. 16. de testam. & in cap. pertuas. vbi Felin. de maior. & obedi. & in capit. 1. numer. 5. de procu. Ant. Corse. in sing. incip. Papa potest. Dec. consil 100. Villal. de hæreti. quæstio. 13. num. 9. Albet. in dict. capit. 1. quæst. 16. numer. 8. de hęre. lib. 6. Bosi. in practi. tit. de hæreti. num. 5. & tit. de confess. in prin. Anton. Gabr. in loco iam allegato. Requiritur tamen quod dicti testes, sint integræ fidei, & cõditionis, hoc quidem necessarium est in testibus, qui in criminali causa cõtra Episcopum producuntur cap. accusatio Episcoporum. cap. testes. 2. quæst. 7. cap. vltim. 2. quæstion. 5. Conci. Trid. Sess. 13. cap. 7. de reform. statuens quòd si ex odio, vel temeritate, aliquid deposuerint, grauissimo pœnarum supplicio sunt plectendi.

Et antequam ab huius capitis Scholijs recedam, illud non prætermittam quod iudices Ecclesiastici diligenter cauere debent, ne in criminalibus causis, ex summaria informatione, ad proferẽdam sententiã diffinitiuam procedant, etiãsi accusatus consensum præstiterit, vt detur tanta fides testibus, sicut si in plenario iudicio fuissent producti. Et potissima ratio est, quia in his causis non potest, in probatorio termino suis defensionibus renunciare glos. celebris in. l. pactũ inter hæredem in verbo, cũ liceat ff. de pact. hæc sane renunciatio, cũ tendat in præiudicium personę, vel status, non potest firmitatem obtinere. arg. tex. in. l. liber homo. ff. ad legem Aqui. & ita in terminis opinionem istam tenet D. Redin. de maiesta. Principi. in parte. *Sed per legitimos calumni. limites.* num. 114. Petrus Auend. resp. 11. nu. 5. Rojas in sing. 203. Petrus Dueñ. in reg. 23. limit. 1. quam opinionem communẽ esse fatentur Anto. Gom. 3. to. vari. resolu. cap. 13. num. 33 & nouissimè D. Paz in pract. 1. to. 5. partis. §. 9. n. 4. Quæ communis opinio verissima est, & procedit quando ex crimine esset infligenda pœna corporalis, vel infamiæ. At si non esset infligenda, nisi pœna pecuniaria, vel alia quæ non induceret infamiã, non esset locus communi opinioni Imol.

In criminalib⁹ cau sis ad sententiã deueniẽdum non est, ni si testes plenario indicio fuerint reproducti nec rei cõfessus in contrariũ valet, qui nec probatorio termino aut suis exceptionibus posset renunciare.

Imola.in.l. custodias de pub. iudi.& Doctores supra allegati.

Ab ingressu Ecclesiæ interdici.

CAPVT. CXXIX.

1 *Is, cui Ecclesię ingressus est interdictus, celebrans quando irregularis efficiatur.*

DOena ista minor est pœna suspensionis ab officio, quippe cũ solum in Ecclesia prohibeat eum, qui patitur illũ, in officio suo agere. Et is, cui sic est Ecclesię interdictus ingressus, cum sibi censeatur in ipsa celebratio diuinorum interdicta, irregularis efficitur si contra huiusmodi interdictũ diuinis in ea se in gerat, in suo agens officio sicut prius vt sunt verba text. in cap. Is cui de sent. excommu. libr. 6. Quod procedit in tãtum, quòd etiamsi celebret in Ecclesia non consecrata, quæ propriè dicitur basilica, est irregularis, vt notat Domi. ibi referendo Calder. & idem tenet Sylvest. in verbo interdictũ lib. 6. §. 5. in sua summa. Si autẽ celebrat non in Ecclesia, sed in oratorio stricte sumpto, ita quod non sit Ecclesia, tunc non est irregularis. vt no. Dom. ibi referendo eundem Calde. Interdictus tamen ab ingressu Ecclesię vnius, poterit in alia celebrare, vt tenet glos. in cap. Is cui verbo, in ea. de senten. excõmuni lib. 6. & suspensus ab ingressu Ecclesiæ, si celebrat extra Ecclesiã non est irregularis, a notabile est dictũ Innoc. in cap. Sacro. de sentent. excomm. super glo. verbo, mensem. quem sequũtur plures Doctores, quo modo ibi refert Fel. colum. 2. n. 7. Item nota quòd si is, cui est interdictus ingressus Ecclesiæ, administrat sacerdoti in missa intra Ecclesiam, puta vt Diaconus offerendo calicem in altari, vel vt Subdiaconus porrigendo diacono hostiã, & calicem in ordine, incurrit etiam irregularitatem secundũ Domi. ibi. Quę omnia etiam ibi refert, & sequitur Philip. licet breuioribus verbis. An autem liceat ei cui est interdictus ingressus Ecclesię intra re illã audiendi b diuina officia, b vel orandi, seu transeũdi gratia: vide per eos ibi dem, quorũ dicta referre non curo. Statuit præterea tex. in. d. ca. Is cui. quod si talis clericus dicto interdicto durante decedat, non debet in Ecclesia vel cœmeterio Ecclesiastico sepelleri, nisi pœnituerit. Ex quo mihi visum est semper quod in hoc vltimo tex. loquitur, quando clerico imposita est talis pœna propter cõtumaciã, vel quandiu satisfactionẽ, quam præstare potest, impendit, quando verò in pœnã crimi nis, cum iam pœna morte finita sit, crederem tunc eum sepulturæ tradendum Ecclesiasticæ.

a

1

b

Non est irregularis. Adde gl. not. istã opinionẽ tenentẽ in. c. is cui. de sent. excommu. lib. 6. & in capit. vlt. de offic. ordi. eod. libr. quam opinionem communẽ esse testatur insignis Couarr. in capit. Alma mater. 2. part. relecti. §. 1. numer. 3. de sen-

A

Is cui ingressus Ecclesiæ interdictus est iurisdictionem Ecclesiasticã potest exercere.

tent.excomm.lib.6. quę probatur in.ca.præsenti.5.q.2. Poterit etiam is,cui Ecclesię ingressu, interdictus est, iurisdictionem Ecclesiasticam exercere, etenim ea suspensus non est glo. memorabilis in cap.sacro.in verbo,interdictum,de senten. excõmunica. quam Doctores, ibi sequuntur Abb.in cap.ab excomm.colum. 4.de rescript. Miles in reper. in verbo,suspensus.

B *Cui interdictus est ingressus Ecclesiæ ingredi potest quãdo diuina mysteria nõ celebrantur.*

Diuina officia. Non quidẽ,cui Ecclesię ingressus interdictus est ingredi Ecclesiã eo tempore quo sacra munera celebrantur poterit,sed alio tempore, licet orandi causa,ita tenet Calder.in trac. de Eccles.interdict. membro.2. versi.nunc quæritur. Archidia. Dom.& Doctores in d.c.15.cui. Non tamen irregularis iudicandus est,licet audiat diuina solemnia c.is qui de sent.excõm.in.6.

Sepulturæ tradendũ Ecclesiasticæ. Vide egregie Dom.Couar.in dict.§.1. qui quomodo hæc authoris nostri opinio intelligẽda sit optimè declarat.

Suspendi.

CAPVT. CXXX.

1 *Suspensio, si imponitur propter crimen monitio necessaria non est, secus si pro contumacia.*
2 *Differentia elegans inter suspẽsionem quæ infligitur propter contumaciam.*
3 *Suspensus ab officio,an ab beneficio suspensus intelligatur.*
4 *Suspensus à iudice de facto celebrans irregularis efficitur.*
5 *Suspensio alia temporalis, alia perpetua.*
6 *Quæ crimina digna sint suspẽsione,iudicis arbitrio relinquitur.*
7 *Iudex suspẽdens illũ, qui est suspensus à iure in dubio abhominе suspensus non præsumitur.*

Vspẽsio est vna de Ecclesiasticis cẽsuris,vt probatur in cap. Quærenti.de verb.sign.per quã interdicitur officiũ, vel exercitiũ cõpetens alicui personæ Ecclesiasticæ, quæ interdictio aliquando à iure,aliquando à iudice fit,de qua vltima suspensione (hominis videlicet)nobis ad prę sens est sermo. In qua quidem in ferenda iudex aduertere debet, 1
ꝙ si imponit eam in pẽnã delicti monitio non est necessaria, licet alias quando fertur pro cõtumacia, non debeat ferri sine monitione,sicut neq; excõmunicatio, secundũ Abb.in cap. Reprehensibilis,de appella. post Innoc. in c.1.de excess.Prælat. Et idẽ notat Cardin.in Clem.fin. de pœnis versic.Quòd si,& idẽ tenet Syluest.in summa, in verbo suspensio.§.4. Et quòd propter delictũ possit inferri suspensio probant iura in cap. Tam literis de testibus,& in cap.In loco.5.q.4.secũdum Abb.vbi supra, & vide aliã notabilem differentiam, in hoc quod suspensio fiat propter crimen,aut propter contumaciam: 2
nam primo casu prouidendum est, suspensus à beneficio ne cogatur mendicare. Secundo verò non,cum ipse possit sibiprouidere satisfaciendo. Ita notat Abb. in cap.Pastoralis in.5.Verum columna penultim. de appellat. sic intel-

intelligenda glos. in capit. Cum Vintonienſis. de elect. Debet præterea iudex aduertere, quòd aliquando oportebit ſuſpẽdere delinquentem ab omni ordine, vel ab vno tãtum, aliquando etiam ab ordine, & beneficio ſimul, aut à beneficio tantum conſiderata delicti qualitate, & ordinis, in quo exceſsit. Si autem ſuſpenſio fiet ſimpliciter ab ordine, illa intelligitur ab omni ordine, & ſi ſit ſuſpenſus ab ordine Subdiaconi, intelligitur ſuſpẽſus ab omnibus ordinibus ſuperioribus. Secus autem è contrario: quia ſuſpenſus ab ordine ſacerdotali poteſt exercere officia inferiorum.

3 An autem ſuſpenſus ab officio intelligatur ſuſpenſus à beneficio, vide glo. nota in dict. Clem. fin. de pœnis. in verbo, Suſpenſi. & ibi Cardin. in eodem in Clementin. 1. de priuileg. in verſic. Cęterum in. 7. quæſtion. cũ duabus ſequent. Imol. in capite. Cũ dilectus. de conſuet. 8. column: aliqua notanda per Præpoſi. in cap. Presbyterum. 28. diſtinct. in 2. & 3. colum. Et vide bonam diſtinctionem per Syueſt. in verbo, Suſpenſio. in. §. 5. verſi. Si quis eſt ſuſpenſus, quam tranſcribere nolo. In hac in ſuper materia ſemper conſulo iudicibus, vt in ſententia vel præcepto ſuſpenſionis aperte declarent à quibus ordinibus, vel actibus, vel beneficijs, intendant ſuſpendere clericum, quia cum conſtat de voluntate iudicis, illa ſeruanda eſt. Vnde concludit Abb. poſt. Anto. in dict. c. Paſtoralis. §. Verum. col. fi. de appell. ꝙ ſi Iudex quando ſuſpendit aliquẽ à beneficio, intendebat inhabilitare eum ad omnia beneficia, tunc ſententia porrigit effectũ ſuum extra territorium iudicis, licet executio debeat fieri per iudicem territorij. Si verò ſimpliciter intendebat ſuſpendere à beneficijs, quæ habeat in ſuo territorio, tũc procedit glo. in dict. §. Verum. quia taliter ſuſpenſus poteſt alibi habere beneficium. Effectus autem ſuſpenſionis factę à iudice eſt, quòd celebrans durante illa in ordine à quo fuit ſuſpenſus eſt irregularis, vt not. Ioan. And. & Doct. in capit. Si celebrat. de cleri. excommu. miniſt. & Domi. & Philip. in c. 1. §. fin. in fin. de re iu. lib. 6. Ideò monendi ſunt clerici dum ſuſpenduntur, ne celebrare audeant ſuſpẽſione durante. Tãta eſt enim plurium imperitia, vt credant ſolum iudicis præceptũ violare, ſi celebrent, nõ verò pęnã irregularitatis incurrere. Suſpenſio præterea aut eſt temporalis, aut perpetua. Temporalis nõ operatur vltra tempus præfinitum, & eo lapſo tollitur ſine alia abſolutione. Perpetua verò ęquiparatur depoſitioni, vt notatur in cap. Si quis. 83. diſtin. vbi Domi. quem ad hoc refert Decius in cap. Apoſtolicę col. penul. verſicul. 2. Abb. de exceptio. & vide Immo. in cap. Cum dilectus. de conſue. 8. col. qui referendo Gaſparẽ Calde. dicit quod ſuſpenſio perpetua ab officio habet vim priuationis & tunc taliter ſuſpẽſus cenſetur priuatus beneficio ſecundum eum. Ex quo videtur dicendum quod per talem ſuſpenſionem ab officio, videatur beneficium vacare, vt poſsit fieri prouiſio de eodem. Et ſic ſuſpenſio perpetua nõ debet impo-

4

5

ni

ni nisi pro graui crimine, sicut de depositione dicitur in.c. Tuæ de pœnis. Quæ autem crimina 6 sint suspésione digna, licet Ant. in cap. At si clerici de iudi. ausus fuerit dare regulam Abb. tamen ibi in colum. 11. dicit quod non potest dari certa regula, sed iudex informauit motũ animi sui ex casibus à iure expressis, vt in illis, & similibus imponat pœnã suspensionis, & sic secundũ eum cómittitur hoc arbitrio superioris: quod ibi sequitur And. Sicu. col. 28. in fin. De suspensione vero iuris nihil referre libet, sufficiat videre Sylvest in dict. verbo Suspésio. in. §. 6. vbi colligit. 40. casus in quibus quis incurrit suspensioné à iure. Vnum in super 7 nota in hac materia, quòd si iudex suspendat illum, qui est suspensus à iure, nó præsumitur in dubio suspensus ab homine, qui præsumitur quòd Iudex voluit in dubio exequi pœnam iuris, nõ vero nouam suspensionem infligere, vt notat Didacus de Villadiego in tracta. de irregularitate in capit. de suspensione, in colũ. 1. referendo Abb. in cap. Tuarũ de Priuileg.

A *Vspensio.* Vide latissimè pro amplissima huius capitis materia vltra ordinarios interpretes Pa. Borga. de irregula. sexta par. c. de sent. suspensionis. Simo. Maio. eodé tract. lib. 3. c. 19. Mart. Nauar. in manuali confess. c. 17. n. 151. cũ multis sequen. D. Episcop. Couar. in Clemen. si furiosus 1. p. §. 1. num. 1.

B *Excommunicatio.* Adde tex. in c. sacro & in c. cótingit. in. 2. de sen. excommu. cap. consuluit. de offic. delega. cap. de illicita. 24. quæst. 3. ca. inter quatuor de maiorita. & obedi. Quæ monitio personalis esse debet eo qui mi. in poss. sicuti responderunt Inn. Coll. Abb. & Doct. in ca. vlt. de Præposi. in cap. caueant. 3. quest. 9. Fel. in cap. cum sit Romana. n. 13. de appella. Rota in nouis decisi. 271. & 367. & latissime An. Tiraquell. lib. 1. de retractu. §. 9. glos. 2. n. 4. Dom. Couarr. in cap. Alma mater. 1. part. relect. §. 9. n. 4. de sent. excomm. in. 6. tradidi ipse ad Ioan. Bernard. in regulis, & fallen. reg. 265. & reg. 554. vbi quatuor limitationes constitui.

A beneficio. Vide latè Boni. de Bitali in Clem. cupientes de pœnis Nicol. Boeri. consil. 21. & latissime nostrum Gregor. in. l. 17. tit. 9. Part. in ver. *El derecho.* C

Est irregularis. Adde quòd ad- D hoc vt suspensus efficiatur irregularis per actionem à qua suspéditur, non est satis sufficiens suspésio illa, quæ fit à solo Deo propter peccatum mortale. c. vltim. de vita & honest. cleri. Nec item sufficit suspensio, quæ fit à sacerdote confessario, in animæ iudicio, vt tenuit Inno. in. ca. si celebrat. de cler. excomm. minist. Gó sal. à Villadiego de irregula. col. 8. Sed est omnino necessarium, q suspensio fuerit à iure, vel ab homine iudice, in exteriori foro, propter delictum, quoad se, & quoad alios inflicta, sicut tradiderunt Inno. Ioan. Andr. Abb. & omnes in dict. cap. si celebrat. de cleri. excommun. minist. Deci. consil. 141. ad finem.

Suspensus propter peccatum celebrans non efficitur irregularis.

Beneficijs priuari.

Caput

CAPVT. CXXXI.

1 *Clericus non niſi propter crimen graue, ſuo eſt priuandus beneficio.*

2 *Pœna priuationis à beneficio nõ poteſt imponi niſi á iure exprimatur.*

3 *Per ſententiã latam ſuper crimine, non cenſetur quis priuatus beneficio, niſi hoc in ſententia exprimatur.*

4 *Iudex delicti poteſt priuare delinquentem beneficio, quod alibi habeat.*

5 *Clericus, qui beneficio priuatur an ad fructuũ reſtitutionem teneatur.*

6 *Clericus ad reſtitutionem fructuum cõdemnatus: perceptos tantũ non vero qui percipi potuerint, reſtituere tenetur.*

7 *Inferior à Papa, vt legatus vel Epiſcopus, cum cauſa poteſt inhabilitare aliquem, ad beneficia etiam in perpetuum.*

Vm enim beneficia Eccleſiaſtica ſtipẽdia ſint miniſtrorum Eccleſię, & hos deceat honeſtos ac mundos eſſe, meritò quidem canonica iura ſanxerũt facinoroſos, ac improbos clericos
a beneficijs priuandos fore, a vt probis viris cõcedãtur, qui quadecet vitę puritate miniſtrent.
1 Vnũ tñ aduertere debent Iudices quòd beneficio nõ debet priuari clericus, niſi crimen ſit graue tex. eſt in cap. Inuentum. 16. q. 7. quẽ dicit notabilẽ Abb. in cap. Tuæ de pœnis, & eſſe bonũ
2 text. in c. 1. n. 2. de iudi. Pœna inſuper priuationis à beneficio nõ poteſt imponi à iudice niſi exprimatur à iure, per gloſ. quã ibi reputat ſingulã Abb. in cap. fin. de iure patro. & in cap. Cũ vos. de offi. ordi. Et in §. Cum igitur in auth. de non eligen. ſecun. nu ben. vbi eſt text. ſingul. ſecund. Bal. in auth. ex teſtamento. C. de collatio. & ita tenet Bar. per prędicta in ca. Nouit de iudi. in col. 45. verſ. Tu pondera. Et vide etiã Domin. in c. Quo iure. 8. diſtin. col. vlt. vbi dicit quod nullũ crimen inducit priuationẽ ipſo iure, niſi ſit iure cautum. Quod refert Fel. in cap. Querelam. de iureiuran. in col. 2. & in cap. ex parte. Io. 1. col. 1. de reſcript. vbi etiã plura allegat in propoſito præcedẽtis concluſionis. Plura etiã cumulauit Tiraqueilus in repet. l. Si vnquam. C. de reuocandis donationibus. in gloſ. in verbo, reuertatur, in nu. 206. & in dub. ſequẽt. Item nota quòd per ſen-
3 tentiam latam ſuper crimine nõ eſt quis priuatus beneficio, niſi hoc ſententia exprimat, notat Innocen. in cap. Qualiter, & quando el. 2. in glo. ſuper verbo, diminutionem. de accuſa. vt refert Rota in collectis per Bernardi. de Biſgneto, in tit. de ſent. & re iudi. in decil. fin. in fin. verbis. faciat etiam quod Bal. in l. Cũ fratrem. C. de his quib. vt indignis, voluit ſentire, quòd ſi fuit ſentẽtia lata ſuper homicidio, & de beneficio nihil fuit dictũ, quod non poſsit impetrari tanquã vacans, quem ad hoc refert Ioann. de Anan. in capit. fina. colum. 1. de homic. Vide tamen Abb. in c. Inter dilectos, de excеſ. prælo. prope fin. vbi ex verbis Inn. ibi notat, quòd condemnatus de aliquo delicto per ſententiam, cen-

ſetur

fetur priuatus ipso facto beneficio suo intelligendum secundũ eum, quando crimen erat tale, q̃ inducebat priuationem beneficij, vel quando irrogabat infamiã ipso facto, nã sufficit quòd condemnetur, licet pœna nõ exprimatur in sententia, quia illa intelligitur posita authoritate iuris pro quo allegat. l. 1. ad Turpilia. & alia iura. facit ad hoc q̃ vbicunque quis incurrit ipso facto pœnam priuationis beneficij, potest absque alia sententia beneficium conferri alteri, probat text. in. c. 1. & not. ibi Dom. ex eo, in col. 4. in. §. Sacri. de homi. in. 6. qui generalius ibi tenet in col. 6. versi. quæro quare, quod omnia iura canonica, & ciuilia quæ dicunt ipso iure, vel ipso facto aliquem puniri confiscatione bonorum, vel alia pœna quacunque debent intelligi, vt sufficiat declarare, vel pronunciare illũ talis criminis esse culpabilẽ, & locus erit dictis pœnis iuris, etiamsi in sententia non exprimantur, idem tenet Abb. in. ca. peruenit. el. 1. de appel. quem refert. & sequitur Felin. vbi alia dicit in proposito. in. c. 1. col. 12. n. 6. de consti. Et illud dictũ Domi. commendat idem Felin. in. c. 2. col. 1. num. 2. de sponsa. Et aduerte quod iudex delicti non solũ potest pronũciare super delicto, sed potest priuare delinquẽtem beneficio, quod habet alibi. b ita notat Car. in Clemen. Pastoralis versi. Denique in. 2. quæst. in fin. de re iudi. Si tamẽ clericus interra Ecclesiæ suę inculta, industria sua, & laboribus siue expẽsis plãtauit vineam seu reduxit ad culturam causa suę sustentationis, licet priuetur postmodum beneficio propter delictum, relinquitur sibi illa terra vsque ad vitam suam, notat Abb. post Innoc. in c. fin. de pecul. cleri. & ibi Barba. colum. 3. An autem clericus qui priuatur beneficio teneatur ad restitutionem fructuum, vide Paul. de Castro. in. l. 1. C. de his qui. vt indig. vbi per text. ibi referendo Guli. de Cuno. dicit quod si clericus committit delictum, propter quod possit priuari beneficio, licet habeat ius in re quousque sit priuatus, postquam tamen est priuandus, tenetur restituere fructus quos percipit à die commissi delicti, vel percipere potuit, siue extent siue sint consumpti, & siue sit effectus locupletior, siue non. Sed Guliel. ibi non loquitur in clerico, sed in vassallo committente felloniã. Et hanc opinionẽ Pauli sequũtur Salic. Alexan. & Iaf. ibi, quam etiam conclusionem inter sua singularia annumerauit Hyppo. singul. 525. Clericus qui commisit, pro ea tamẽ nihil aliud, allegat nisi aliquos ex dictis Doctoribus in dict. l. 1. Idem etiã tenent Bald. Angel. & idem Paul. in. l. prædonis. ff. de petit. hæred. & Roma. in. l. Diuortio. ff. solut. matrimo. Henr. in. c. Cũ nostris. de concess. præb. Et præ dictam sententiam Angeli in. d. l. prędonis celebrat pro notabili Hyppol. in singula. 268. Verus possessor, nihil aliud nisi Angelum referendo. Et hanc etiã conclusionem videtur sequi Decius consi. 118. Viso instrumento col. 1. referendo Doctor. in dicta. l. 1. & Angel. in dict. l. prædonis. Contrariam tamen sententiam

4 b

5

tenet

tenet Cardi. in Clemen. Constitutionem. §. Cæterum, in fin. de elect. Philip. Corneus in. d. l. 1. C. de his qui vt indignis. 1. colum. & Felin. in cap. De quarta. In columna. 10. de præscrip. vbi per septem fundamenta hoc putat esse verius, & respondet ad fundamẽta in contrarium adducta. Nouissime autem vide egregiũ doctorem nostrum Hispanum Anton. de Burgos. in cap. Ad nostram. de emp. & vendit. in colũna. 11. ver. Venio modo. vbi dicit quòd licet aliàs solebat comprobare illam sententiam Felin. tamen quod tunc diligentius cõsiderando tenet contra eum, & sustinet opinionem contrariam & satisfacit ad fundamenta Felin. & dicit quod nullo modo concludunt eius dicta, nisi dum allegat quandam decisionẽ Rotæ, cui ipse respondet parui pendendo eam. Et quia videtur esse cõmunior opinio cum Paulo, & suis sequacibus in dict. l. 1. ideo illam tenendam censeo, quãuis in clerico, qui post commissum delictũ propter quod priuatur, semper perseuerauit seruiẽdo in Ecclesia, vbi beneficium habebat crederem ipse benigniorem, & equiorem opinionem Felin. & aliorum, quod tunc solum talis damnaretur ad restitutionẽ fructuum à die propositæ contra eum accusationis, vel formatæ Inquisitionis, nisi quando delictum induceret priuationem ipso iure, vt in crimine hæresis, & symoniæ, vt supra dictũ est suo loco, & in alijs quinque casibus, videlicet in cap. Felicis de pœn. lib. 6 & in Clement. Multorum de pœn. & in cap. Eum qui. de præben. lib. 6. & in cap. 1. de hom. lib. 6. & in cap. Ad falsariorũ de crim. fal. Quia tunc clericus in distincte posset condemnari ad restitutionem fructũ à die cõmissi delicti: & isto modo potest intelligi doctrina Bald. in tit. de pace iura. firman. in vsi. fæu. in. §. In iniuria. versic. Quæro an cõmittat furtum. dum tenet quòd recipiẽs fructus beneficij, qui priuatus est iure cõmittit furtum. Crederẽ præterea in hoc proposito posse dici (saluo meliori iudicio) quòd quãdo clericus propter crimẽ dãnatur ad restitutionẽ fructuum, quòd damnabitur solũ ex quadã æquitate ad restitutionẽ perceptorum, non autẽ eorum, qui percipi potuerunt, satis est enim, si Ecclesiæ cui applicandi sunt, clericus restituat fructus, quos percepit, quãuis illos consumpserit, sine eo quod tam stricta exactio fiat ab eo, sicut si spoliasset aliquẽ illo beneficio, & essent restituẽdi fructus spoliato in simul cum beneficio. Itẽ nota in materia huius capit. q̃ inferior à Papa vt Legatus, vel Episcopus potest cum causa inhabilitare aliquem ad beneficia, etiã in perpetuũ per statutũ, vel sententiã, vt notat glos. quã ad hoc ibi dicit singularẽ Ioan. de Immo. in Clementi. 2. de vita, & honest. cle. in verbo, inhabilis. qui etiam refert Anton. dicẽtem quod tunc ipse inferior posset cum tali irregularitate ad beneficia dispensare. Vide tamen Felin. capit. Postulasti. columna. 2. versicul. Et adde. de foro compet. vbi intelligit prædictã glã taliter quod q̃ Legatus vel Episcopus nõ potest inhabilitari, ita vt

c

6

7

operę-

operetur alibi, ex quo videtur quod illa inhabilitas non nocebit clerico extra prouinciam legati, vel diœcesim Episcopi, quod sub intelligit idem Felin. vbi inhabilitas fuit posita in materia arbitraria vltra ius, secus si iuris authoritate, quod non habet in se dubium, qui tunc nō est Legatus, vel Episcopus qui inhabilitat, sed declarat illum incurrisse inhabilitatem iuris, & tunc sicut ius ligat vbique, ita declaratio nocebit vbique.

A *Beneficijs priuandos fore.* Adde omnium latissimè Petrū Rebuff. in pract. 3. par. de modis amittendi benefin. vbi late differit totam huius capitis materiam, scribitque eos casus, in quibus quis ipso iure sit beneficijs priuatus, vel per sententiam priuandus sit.

B *Quod habet alibi.* Adde quæ tradit Bossi. in tract. delictorum. ti. de bonorum publi. num. 64.

C *A die cōmissi delicti.* Omnino D. Episcopum Couarr. in. 4. li. Decretali. 2. part. cap. 6. §. 8. num. 7. & quæ scripsi supra in verbo homicidæ.

Bonorum publicatio puniri.

CAPVT. CXXXII.

1 *Bonorum publicatio duplex est.*
2 *Pœna priuationis bonorū, rarissimè in iure Pontificio contra clericos reperitur statuta.*
3 *Iu lex Ecclesiasticus, an possit cō tra clericos amissionis bonorū pœnam infligere pro delicto, pro quo laicus ea pœna esset puniendus.*
4 *In generali bonorum confiscatione, an omnia bona generaliter sint publicanda.*
5 *Publicatis bonis alicuius clerici, an in confiscatione veniat ius patronatus.*
6 *In publicatione generali bonorū peculiū castrense, aut aduentitium, vel profectitium; an sit publicandum.*
7 *Bona clericorum confiscata, cui debeant applicari.*

1 PRæmisso prius quod bonorū publicatio est duplex, vt placet Oldra. in consi. 17. incip. Thema tale est, quidam clericus sub tit. de for. comp. in col. 3. Nā quædam est extraordinăria, idest in casu non expresso in iure, sed ex iudicis potestate, & ista cōceditur Illustribus in summa potestate positis, & de hac loquitur lex. C. ne sine iussu prin. liceat cō sil. l. 1. Alia est ordinaria, idest in casu à lege permisso, vel ex Regni consuetudine generaliter, & ista fit per quemcunq; iudicē habentem merum Imperium ratione territorij, & non peraliū: qua ratione confiscatio iurisdictioni, & iurisdictio territorio adhęret. vt. C. vbi, & apud quē. l. fin.

2 Pœna publicationis bonorū rarissime legitur statuta in sacris canonibus contra clericos, quia forsam conditores canonum cupientes magis emendare clericorum personas, quam in eorū bona sæuire, habebant præ oculis verba illa Iustiniani, quę ad Tribonianum scripsit in Auct. demā datis

datis Principium, dicens: Oportet autem te in hoc omnem ponere prouidentiam, cum aliquis dignus apparuerit pœna, illum quidem punire, at res eius non contingere, sed sine res eas generi, & legi, secundum illum ordinem. Non enim res sunt quæ delinquunt, sed qui res possident. Posset præterea alia ratio ad hoc assignari: quia cum considerarét antiqui illi Patres bona clericorum intuitu ecclesiæ acquisitorum ad easdem ecclesias pertinere, adeò quod de illis testari non licebat clericis, superfluum existimabant bona clericorum propter scelera proscribere, cum essent applicanda ecclesijs, ad quas iam prædicta ratione pertinebát. Nunc autem post quam inualuit a consuetudo testandi. creuitque clericorum insolentia simul cum diuitijs & copia bonorum, adeò vt non satis videatur solis canonicis pœnis corrigere eos, meritò possit in dubio referri, an iudices ecclesiastici imitando leges ciuiles possint clericos punire pœna amissionis bonorum pro delicto, pro quo laicus esset puniendus eadem. Etin hoc Anton. in capite. Quia diuersitatem de 3 concess. præbend. ex glossi. notat, quod vbicunque ex aliquo delicto laici veniunt confiscanda bona ipsius, videtur quod ex delicto clerici tunc fiet confiscatio cameræ Diœcesani, non autem ad cameram fiscalem laicorum, quam refert Imo. ibi in columna. 4. dicens quod in hoc videtur considerandum, an ius ciuile astringat clericum, vel eius dispositio generalis extendatur ad eum, de quo dicit recurrendum ad ea, quæ consueuerunt dici in capite. ecclesiæ sanctæ Mariæ de constit. & in capite. quod clericus. de for. comp. quem Feli. refert in capite. Irrefragabili. §. Cæterum de offic. ordin. Quod si solum considerandum est, videretur dicendum aliquibus, quod cum leges priuantes aliquos hæreditate sibi delata, comprehendant clericos, in aliquibus casibus: vt supra probauimus in verbo, Instituti hęredes. Sic etiam leges priuantes delinquentes suis bonis comprehendant eosdem, cum non videatur ratio diuersa in vtroque casu. Sed in hac quæstione ego aliter dicendum crederem, imo quod leges inferentes pœnam publicationis bonorum, clericos non comprehendant, quia non sequitur, lex quæ priuat accommodantem tacitam fidem, vel non adimplentem volũtatem defuncti, vel non petentẽ tutorem pupillo, hęreditate, vel successione, comprehendit clericos: ergo eodem modo ligabit lex inducens publicationem bonorum. Nam in primo casu leges illæ sicuti clericis detulerunt hæreditatem aliorum, ita potuerunt imponere eis conditiones, & solennitates ad quas tenerentur, & quibus per eos non seruatis, hęreditatibus à legibus sibi delatis priuarentur. In nostro vero casu cum leges disponant, puniendo, & earum censura non comprehendat, nisi sibi subditos, meritò, videtur quod clericorum bona non sint comprehensa, sicuti sunt exemptę dominorum personę. Et quanuis articulus iste egere videatur declaratione Pontificia, posset tamen dici (saluo

meliori iudicio) quod licet iudicibus ecclesiasticis, ad imitationem legum punire clericos publicatione bonorum, in casibus in quibus laici puniendi essent: quia sicut leges non dedignantur sacros canones imitari, ita & sacrorum statuta canonum Principum constitutionibus adiuuantur, vt sunt verba text. in capi. 1. de no. ope. nunc. Vbi etiam glos. dicit, quod legibus vtendum est in causis ecclesiasticis, nisi canonibus non contradicant. & licet non inueniamus in iure decisum, q clerici puniantur pœna amissionis bonorum in eisdem casibus in quibus & laici, sufficere posset quò canones hoc non reprobant neque fieri prohibent: Et sicut quotidie in curijs ecclesiasticis bona ecclesiarum & patrimonialia clericorum, quantuncunque sint virtutibus prædita, subsunt censuris legum, & virtute earum in defectum canonum auferuntur ab vno, & ad iudicantur alteri etiam laico: quid mirum erit si sic bona clericorum flagitia committentium, imitatione legum seruata ab ipsis auferantur & ecclesijs seu alijs pijs operibus applicentur? Quando verò alicui iudici longiori examinatione præmissa, & vrgentioribus fundamentis persuaso, visum fuerit in aliquo casu, hanc esse sequendam opinionem, si clericus damnatus filios legitimos habuerit, vt in eorum præiudicium eam non seruet, consulo: Vt quid enim ecclesia ditanda est, vel alij vsus pij quærendi sunt, esurientibus filijs, etiam parentis iniqui, quando non dispositione canonica, sed imitatione legali, paterna bona publicanda videntur? Posset etiam secundo quæri in hoc proposito, an in casibus in quibus bona clericorum confiscanda sunt, veniant omnia pariformiter, & sine aliqua distinctione publicanda? In quo videtur dicendum, quod bona clericorum siue sint mobilia, vel immobilia publicari possunt, quia in hoc nullum solet adhiberi discrimen, vt per Hier. Paulum, in libro prouinciali omnium ecclesiarum fol. 44. versic. quid si presbyter. Si verò clericus damnatus haberet vsum fructum alicuius rei, tunc ius talis vsus fructus b non confiscatur b etiam naturaliter viuente vsufructuario, ex sententia Bald. et Salice. in l. 1. C. de bon. libert. quos refert Alexãdr. in. 1. volum. consi. 23. inci. prima consideratione. Bona præterea & iura, quæ non transeunt in extraneum hæredem, non potuerunt publicari, confiscatis bonis clerici damnati, quia fiscus habetur loco extranei successoris, vt probatur in. l. iura. libertorum. & ibi no. Bart. ff. de iure patron. & notat etiam Bald. in dict. l. 1. & Alex. in. l. in insulam. ff. solu. matrim. in princip. & in l. Si finita. §. si de victigalibus. in column. 11. ff. de dãno infecto, ex quo venit quod si clericus damnatus haberet emphyteosim ecclesiasticam vel fœudum Ecclesiæ, tunc non venirent in confiscationem, c per ea quæ notant Bald. in dict. l. 1. & Alexand. in dict. consi. per tex. in Auth. de aliena. & emphyt. §. illo & in capit. Felicis. §. Si qua vero. de pęn. in. 6. & per alia relata per Alexandr. ibi, quem etiam vide asserentem, quod concluditur com-

communiter, quod emphyteosis concessa à priuato ea conditione & lege, quòd non transeat ad hæredem extraneum non confiscatur, d dato quòd sint confiscata bona emphyteotæ, quod dicit teneri communiter per Bar. Docto. in dict. §. Si de vectigalibus, & alios quos ipse refert, & not. etiam Ioann. de Imo. in capi. 2. de fœud. in. 5. columna. versic. Sed aduerte. Si verò clericus habet emphyteosim à priuato, quæ posset ad extraneos hæredes transire, tunc bene veniret in confiscationem bonorum clerici, & sine præiudicio domini: quia erit sibi obnoxia quo ad hoc, quòd ei debeatur sua pensio: ita notat Card. qui sic videri meo est intelligendus in Clemet. Nolentes. de hære. in versic. *Inquisitoribus*. in penul. columna quem primo vide in hac materia volentem, column. præcedenti, quod quando non posset emphyteosis confiscari, tũc ius meliorationum posset confiscari, pro quo refet Spec. & Ioann. Andr. quod est vtile ad declarationem supradictæ conclusionis de emphyteosi ecclesiastica, & priuati in casu in quo non potest confiscari. An autem si clericus haberet fœudum non ecclesiasticum veniet in confiscationem vide Alexandr. in dict. consi. 23. in 2. columna. versic. Idem videmus vbi concludit, quod fœudũ, quod non transit ad hæredes extraneos non confiscatur, & vide etiam Paul. de Castro. in. l. in insulam. ff. solu. matrim. vbi notat, quod in fiscum non transit fœudum vel emphyteosis, quæ post mortem confiscati deuentura sunt ad filios, vt filios: Ex quo sequitur, quod si clericus habet tale fœudum, quod potest transire ad suos extraneos hæredes, confiscabitur simul cum alijs bonis. Pro quo vide quod not. Alexandr. in dict. §. Si de vectigalibus, in 12. columna. versicul. Item addit, seruato tamen indemni domino fœudi, cui post confiscationem soluetur pensio, & exhibebuntur alia obsequia, quæ per possessorem fœudi præstari debent. Quod videtur tenere Cardin. in dicto. versicul. Inquisitoribus vbi æquiparat in hac materia res fœudales, & res emphyteoticas, dicens, quod quando crimen non est tale, quod puniatur per leges fœudales, quod nihil speciale inuenit in fœudis: & quod generaliter dici potest, quod res fœudales, & emphyteoticæ confiscabuntur illi fisco, cui confiscantur alia bona damnati, semper tamen sine præiudicio domini: quod etiam not. Bald. in. l. Si quis presbyter. C. de Episcop. & cler. Aduertendum tamen esset in hoc, quòd licet fœudum, vel emphyteosis ex lege inuestituræ, vel contractus, posset transire ad extraneos hæredes, si prohibitum esset quod ad Ecclesiam deueniret, tunc seruanda erit lex inuestituræ, vel contractus, & non applicabitur Ecclesiæ, cui alia bona Clerici damnati applicantur. Si autem clericus sic damnatus haberet bona subiecta restitutioni, tunc dicendum est, quod, confiscabuntur bona illa cum sua causa, scilicet, quòd aduenient conditione fidei commissi, fiet restitutio per Fiscum. ita decidit Angelus. in lege Papinianus. §. Meminisse. ff. de in of. testam. per. l. ex

facto. ff.ad Treb. & per alia de quibus ibi: quod etiam probat textu. in.l. Statius Florus. in.§. Cornelio Felicia.ff.de iud. Fiſ. quod tamen intelligit Alexandr. in dicto.conſil.in penultim.colu mna. in caſu in quo ſimpliciter ſunt bona ſubiecta reſtitutioni, ſecus autem dicit quando expreſ ſe eſſet prohibita alienatio à teſta tore: quia tunc etiam penden te conditione, non poſſũt tran ſire in Fiſcum: ex quo videtur quod in caſu noſtro bona, quæ clericus damnatus tenetur reſti tuere ſimpliciter poſt mortem, manerent in confiſcatione eius vita durante, ſecus ſi fuit in eis prohibita alienatio à teſtatore, quia tunc non confiſcabuntur. Poteſt præterea, & non imperti nenter dubitari, an publicatis bonis alicuius clerici veniat in confiſcatione patronatus? Et omiſsis quæ á doctoribus in va rijs locis, & cum varijs opinioni bus trahuntur in hoc dubio, quã do iudex laicus eſt, qui condem nat patronum, vt per doctor. vbi gloſſ.in Clementin. Paſtoralis. de re iudic.& in capite. filius. vbi etiam gloſſa, quam dicunt præce denti fore contrariam. 16. quæſ tion.7. & in Clementi.2.de iure patron.& in capite.quanto de iu di.& per Imo.& alios in.l.inſulã. ff.ſolu.mat.& per.Flori.in.l.Via. §.ſi fundus.ff.de ſerui. ruſti.præ dio. in caſu noſtro non eſt ali qua controuerſia inter doctor. quanuis nullus eorum, quos ip ſe vidi, quæſtionem mouerit in ſpecie, videlicet quando cleri ci patroni publicantur bona: ſed ex his quæ Doctor. aliqui tra dunt facile quæſtio deciditur. Primò ex his quæ notat Firmia nus in tractatu de Epiſcopo, in.4 libro.in.4. parte, in.3. quæſtion. in fin.primæ columna. verſicul. Sed quæro vtrum, vbi tenet iuſ patronatus non tranſire in con fiſcationem iudicis ſecularis, ſed iudicis eccleſiaſtici ſic. Secundò ex concluſione quam facit Cæ ſar Lambertinus in elegantiſsi mo ſuo tractatu.de iurepatrona tus, in tettio libro articulo.8.o ctauæ quęſtionis principalis, in columna.6.vbi tenet, quod ſi iu dex eccleſiaſticus procederet pro pter aliquod delictum, caſu, quo poſſet ad publicationem bono rum, alicuius patroni, ſine du bio includeretur iuſpatronatus, vt in Clement. Paſtoralis à con trario.§.Rurſus.de re iudic. quia non dicerentur mittere falcem in meſſem alienam: & quod tunc non erit conſiderandum, an ve niat principaliter, vel acceſſo rie, vel an ex primatur in tali pu blicatione, vel non iuſpatrona tus, cum ſimus in caſu in quo iu dex habet iuriſdictionem cog noſcendi de ipſo iure patrona tus, etiam principaliter, in quo dicit concordare omnes docto res, Si igitur nullus doctorum dubitat, quod in publicatione bonorum contra laicum patro num facta per Iudicem eccleſia ſticum venit iuſpatronatus, non diſtinguendo, an ſit facta publi catio ſimpliciter omnium bono rum, an alicuius caſtri, in cu ius vniuerſitatem tranſeat, me ritò ergo firmare audebimus, quod publicatis bonis clerici, comprehendetur iuſpatrona tus. Nec in hoc curandum e xiſtimo an ille habeat filios legi-

legitimos, vel non, ex conclusione Cæsaris Lambertini in fin. verbis dicti octaui articuli, dum tenet quòd in casu confiscationis bonorum patroni iuspatronatus nullo modo transit ad filios, sed vel ad ecclesiam, vel ad fiscum, sicut potest transire ad extraneos. Ex quibus vltimis suis verbis, & ex his, quæ supra etiam diximus venit hæc mea sententia moderãda, nisi ex constitutione iurispatronatus authoritate illius ad quẽ spectat, dispositum esset quòd ius illud patronatus non posset transire nisi ad agnatos, vel ad aliquos homines habentes certas qualitates, vel conditiones: quia tũc nõ comprehenderetur iuspatronatus in publicatione bonorum clerici, sed seruaretur dispositio concessionis, vel institutionis illius. Sed hac fit quæstione sine aliqua difficultate de cisa, restat nunc aliud dubium eneruandum: cum enim ex infra dicendis appareat, quod bona clerici publicata applicari debeant Ecclesiæ à qua recipiebat stipendia, vel Episcopo, vt in pios vsus distribuat, meritò dubitari poterit, quid tunc faciẽdum est de iurepatronatus, quod perdidit clericus. Et in hoc credere-
rem (saluo meliori iudicio) posse dici quod cum Ecclesia cui applicantur bona ratione beneficij, vel stipendij, non indigeat iurepatronatus, neque illud possit facere eam ditiorem, quod iustius erit, quod Episcopus decernat ecclesiam esse liberam in qua erat constitutum iuspatronatus, & quod idem faciat & fortiori ratione, quando bona debent distribui in pios, vsus cum non debeat vendi iuspatronatus, vt pretium distribuatur in eis, nec deceat, nec liceat quòd ipsi sibi retineat, nisi in casu quo tale iuspatronatus clerici esset annexum alicui cæsui, vel rei vniuersali: quia tunc iustum est, vt sequatur castri vel rei possessorem. Quare etiam potest, an publicatis bonis clerici filij familias, veniat peculium. *Castrese*, aut aduentitium, vel profectitium publicandum? Et in f
hoc dubio si sequamur iura ciuilia, & doctrinam doctorum loquentium generaliter, dicendum est quantum ad peculium, *Castrense*, quod non casus est in l. Si filius. C. de bonis damnat, & notat glossa quam ibi sequitur Bart. in l. 1. ff. de bonis damn. & idem tenet Bartolus. in l. si finita. §. si de vectigalibus. versiculo sexto quæro. penultima columna. ff. de damno infec. Idem videtur velle Bald. in l. filius. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris per. dicta. l. si filius. C. de bonis damnatorum. Vbi etiam dicit, quod aliqui dixerunt quòd illa lex erat correcta, sed non recte considerauerunt. & vide eundem Bald. in di. l. Si filius. vbi dicit, quod hoc est in solatium filij amissi, vt damnato filio pater retineat peculium castrense, & quasi castrense, qui præterea intelligit. l. illam in filio in potestate, & quod secus esset in emancipato cum non habeat peculium, vt. l. fin. in fine C. de in officio. testament. & hanc etiam opinionem videlicet, quod peculium castrense non publicatur, sequuntur Imol. & Paulus de Castro in dicto. §. Si de vectigalibus, prout refert vbi

Alexander.in columnn.21.22. vbi defendit hanc opinionem Ange. tenentem contrarium. Quantum vero ad aduentitium, idem concludit Bart.in dict.§.Si de vectigalibus, allegato versicul. Sexto quæro, & seq. videlicet, quod etiam proprietas aduentitiorum bonorum, quæ est filij, non publicatur ea ratione: quia filio est interdicta omnis alienatio sine patris consensu, vt C.de bon. quæ lib.l.Cum non solum.§.filius autem ergo delinquendo nõ alienabit: mouetur etiam per text.in.l.3 §.Sed vtrum.ff.de mino. Idem tenet. Bal.in.l.2.§.Si filius.ff. quod quisque iuris.& in.l. Executorẽ in princ.in vltima charta.C.de executione rei iudic.& in dicto.§. Sed vtrum & Angel.& Imol. in l.si filius.ff.de dam. in fect. quos refert Alexand.in dict.§. Si de vectigalibus.19.column.versic.Adde primo. Præterea quantum ad peculium profectitium idem dicendum est, videlicet quòd non veniat in publicatione bonorum filij, etiam si habuisset filius à patre expresse potestatem donandi,& dissipandi, quia non ex potestate donandi: quia hæc non est donatio; nec ex potestate dissipandi: quia non intelligitur cogitatum de delicto. ita concludit Alexand.vbi supra in.23.colum. versic.Item adde. & dicit ita decidere eleganter Angel.in.l.Si filius.ff.de damn. infect.& cum eo transire ibi simpliciter Imol. & idem videtur colligere Bart. ex gloss.in.di l.1.ff.de bon. damnat. notando verba, glossę.ibi dum dicit. *Etiam castrense*.ex quibus verbis innuit gloss.quod nec aduentitium, nec profectitium. Cum ergo in iure canonico, & ciuili non sit aliter in hac materia dispositum circa hæc peculia in clericis, meritò videtur concludendum, quod publicatis bonis clerici filij familias, nullum prædictorum peculiorum publicabitur: cum sacri ordines etiam presbyteratus non liberent filium à potestate patris, vt est text. & ibi Abbas.in capite. Constitutus. de in integ. restit. & in capite. Si annum. de iudic.in 6. & in authent. Presbyteros. C.de Episcop. & cleric. & per Doct. reprobata glossa. ibi in capite. Cum voluntate de sentet. excommunic. Nec in hoc aliquid immutat conclusio Doctorum, quæ habet, q in bonis aduentitijs clericorum, etiam primæ tonsuræ acquisitorum eis, post clericatum, non quæritur patri vlus fructus, g quia reputantur bona quasi castrensia, vt probatur in capite. Quia nos.de testam.& ibi notant Abbas Hostien.& Barba. & ponit latius Doctor noster Hispanus Rodericus Suarez in quæst. Vtrum in bonis maioratus pater habeat vsumfructum, in fol. penultim. columna.4. vsque ad finem: quia licet per hoc videatur quod talia aduentitia clericorum non habebant naturam aliorum aduentitiorum laicorum, satis est, quod assimilentur bonis quasi castrensibus, quæ etiam, vt supradictum est, non publicantur. Vltimò autem pro pleniori examinatione huius capitis operæ pretium est, quærere in casibus in quibus dispositione canonica, aut imitatione

tatione legali bona clerici publicari possint, cui tandem applicari debeant, & in hoc dicendum videtur, quòd seruanda sit dispositio text. in capite. excommunicamus el. 1. de hær. §. 1. in quacauetur. Quod bona clericorum damnatorum de hæresi applicantur ecclesijs à quibus stipendia receperunt. Et si clericus recepit stipendia à pluribus ecclesijs, tunc inter eas diuidentur bona pro rata, vt per glos. ibi, in verbo, Stipendia. Vnde hęc videtur practica seruanda in omnibus casibus, in quibus bona clerici habentis beneficium, vel plura beneficia publicantur. Erit ergo curæ Iudici qui bona clerici publicari mandauit, diuidere ea iuste inter ecclesias, in quibus beneficia habuit, & si aliqua ecclesiarum sita fuerit extra suam diœcesim, & omnia bona clerici fuerint in eius potestate, tunc debebit mittere illi portionem sibi contingentē. At si in loco beneficij extra diœcesim constituti fuerint aliqua bona clerici, quæ pertineant ad ecclesiam, tunc eius erit officij. intima re iudici illius diœcesis sententiam à se latam, vt illam in prædictis bonis exequatur, casibus in quibus sententia lata super confiscatione bonorum extenditur ad bona sita extra iurisdictionem pronunciatis, de quo per Domi. in capite Cum secundum, ad fin. de hæretici. in. 6. & per Ancharr. in capite. Postulasti. 8. quæstione de foro competent. & per bonam additionem Felin. in dicto capite. Postulasti. in. 3. columna. Et quia textu non distinguit an bona damnati clerici recipientis stipendium ab ecclesijs fuerint patrimonialia vel ne, acquisita intuitu ecclesiæ vel nō, videtur velle quòd omnia bona indistincte clerici habentis beneficium, applicentur ecclesiæ in qua illud habebat, quod videtur magni effectus: nam posset contingere, quod ratione alicuius tenuis beneficij possessi à clerico posset ecclesia patrimonium pingue clerici, vel alia plura bona eius industria seu arte quæsita sibi acquirere. In casu vero in quo clericus damnatus non haberet beneficium, & sic non esset aliqua ecclesia cui applicanda essent eius bona, tunc credit Abbas in dicto capitulo. excommunicamus in. 1. columna deberi ea applicari Episcopo loci qui distribuat in pios vsus: cuius opinioni adhæret ibi Ana. in 2. columna. Nec curandum est in hoc de eo, quod scripsit Oldrald. in consilio supra allegato, videlicet, quòd episcopus non habet confiscationem bonorum, cum non habeat territorium: nam vt inferius latius scribimus, in verbo, pęnisue alijs pecuniarijs, verior opinio est, & consuetudine roborata, quod episcopus habet fiscum. Episcopum autem loci in hoc casu eum esse credo, qui est episcopus diœcesis, in qua fertur sententia publicationis bonorū, dum tamen alias sit Iudex competens, in cuius curia de delicto clerici tractari poterat. Caueat præterea episcopus cui prædicta bona applicantur, ne ea conuertat in vsus, quia præter id, quod sacri canones nullibi bona sic confiscata Episcopis applicant, Doctores, qui ea illis applicanda scripserunt, tali tamē one-

re hoc describunt, vt illa in pios vsus consumant. De quo scripsit Felin. in capite. irrefragabili.§. Cæterum, de offic.ordina. Credere præterea in hoc iudicandum esse non solum pium, sed debitum vsum, in quo dicta bona expendi possint, & deberent, in alimentis videlicet clerici damnati, dum viueret, ne aliàs fame mori cogeretur, aut esset aliunde mendicandum pro eius sustentatione.

A *Clericis abintestato morientibus cõsanguinei propinquiores succedunt.*

Consuetudo testandi. Adde Martin. Nauarr. in manuali confessor. capite. 25. numero. 128. quo loco scribit, consuetudine iam obtentum esse clericos abintestato morientes habere successores fratres, vel alios consanguineos. Et vide eundem in tractat. de reditibus ecclesiastic. super capite. fin. 16. quæstio. 1. quæstio. 2. folio. 74. & in apologia quæstio. 1. monit. 30. & 3. quæstio. moni. 4. & eruditissimum D. Franc. Sarmient. de reddi. Eccles. 2. part. capit. 6. cum aliquibus sequen. D. Couarrub. in capi. cum in officijs. numer. 9. de testa. Didac. Perez in l. 1. titul. 3. libr. 1. ordi in fine gloss. magnæ Petrus Dueñas regul. 366. vndecima limi. Gregor. Lup. in l. 53. versicul. *Que los ganen con derecho.* titul. 6. par. 1. vbi dicit Regij Hispaniæ cõstitutionibus cautum esse, in clericorum successionibus, consuetudines seruandas esse, quem vide.

Non confiscatur. Adde quod cõtrariam opinionem tenet Alberic. in l. corruptione. in fine C. de vsufructu, & in auth. si vero domus temporalis. C. de hæreti. Ange. in l. si postulauerit. §. iub. ff. de adulter. vbi Alex. in addi. ad Bart. & plenius in l. si finita. §. si de vectigalibus. column. 25. ff. de dan. infect. Bart. Cassa. in consuetudin. Burgun. rubr. 2. §. 2 numero. 17.

In confiscationem. Adde Philipp. Deci. & multos doctores, quos ipse allegat in cap. in præsentia. num. 48. de proba. Gozadin. consi. 39. Cassa. in consuetud. Burgun. rubr. 2. in gloss. *Et est à entendre.* nu. 10. Aegi. Bosi in tract. delict. titu. de bonorũ publi. numer. 60. & hanc esse commun. opinionem fatetur Iacob. Septiman. in Catho. institu. num. 98. licet contrariam opinionem post plures iuris interpretes veriorem asserit Felin. in cap. in præsentia. num. 27 de proba. & eãdem ait communiter probatam Corne. consil. 13. libr. 3. Simancas. tamen in dict. capit. opiniones has cõcordes facit. quem vide omnino.

Non confiscatur. Adde eundé Alexand. Imo. & Roma. in l. si. finita. §. si de vectigalibus. ff. de damn. infect. Curt. consil. 4. post feudorum. tractat. column. 7. Bosi. in dict. titul. de bono publi. num. 19.

Ius patronatus. Adde gloss. in capi. filijs. 16. quæstio. 7. Abbas & docto. in capit. nobis de iure patro. Deci. in cap. quanto. nume. 7. de iud. Ioan. Lup. in rep. rubr. de dona. inter vir. & vxor. §. 39. num. 7. Aug. Ari. in tract. malefi. in addi. ad Ang. in verbo, *Et eius bona* nu. 17. Eman. à Costain ca. Si pater de testam. li. 6. in. 2. par. Trebelli. num. 7. Molin. de primogen. Hispan. lib. 1. capi. 24. nume. 26. libr. 1. cap. 24. numer. 26. Iul. Clar. libr. 5. recep.

recep. ſetent.§.fin.quæſtio.78.Didac. Perez in.l.1.titulo.6.lib.1.ordin.in gloſſ. *Si el que fuere*.ver.octauo.*Publicandum*. Adde Barth. Caſſ in conſuetud-Burgen.rub.2.§.numer.20.Boſsi.in di.tit.de bonorũ public.nu.71.& doctiſsimũ Oſm.in deciſsi. Pedamon. deciſ. 94.Iul.Cla.dict.queſt.78. F

Vſusfructus. Adde Ioan. Lup. in rep. rub.de dona. inter vir.& vxor.§.42.num.6.D. Couarru.in cap.quia nos de teſt.num.2. G

Pater vſũ fructuũ retinet in bonis filij ante clericatũ quæſitis

Quam tamen opinionem verã eſſe exiſtimo, quantum ad bona quæſita per filium, poſtſacrũm ſuſceptum ordinem, vt hic aperte ſentit Author, quam opinionem profeſſus fuit Io.Fab.in auth. ingreſsi.C.de Sacr.Eccleſi. Deci. in capite.præſentia de proba.numero.62.Ioan.Lup. dict.§.42.nu. 12. Didac.Perez.in.l.1.titu.3.lib.1.ordin.in gloſ. *Los ſacerdotes*.verſi.eſt etiam quidquid Abb. ſenſerit in dict.cap.in præſentia.num.56.dicens opinionem hanc eſſe veram, etiam quo ad bona ante clericatum quæſita, in quibus vſusfructus patriam quęſitus erat. Qui manifeſte labitur, quia in bonis acquiſitis à filio ante clericatum, pater non amittit vſumfructum, licet poſtea filius clericus efficiatur, ita contra multos reſoluit Pinel.in.l.1.par.1.numero.42.& 43. C.de bon.Mat.Mol.ad Dec. in capite.in præſentia. num.64.litera O de proba.Mol.de prim. Hiſpaniæ.lib.1.cap.19.n.28. Rod. Suar. in q.maior.num.37.Telli.Fer.in l. 5.Taur.nume.4.& opinionem iſtam veriorem & receptiorem eſſe teſtatur poſt huius operis æditionem Cald.Pereyra. Luſitanus (vir ſanè ſubtilis & accuti ingenij) in.l.ſi curatorem habens in verb.Læſis nume.105. C.de in rem.

Cald. Pereyra Luſitanus laudatur.

Habet fiſcum. Vide authorem infra capi.140.& quæ ibi annotaui. G

Verberari.

CAPVT. CXXXIII.

1 *Pœna verberum in clericorũ perſonis qua cauſa ſacris canonibus fuit iuſtituta.*

2 *Presbyteri non niſi pro grauibus criminibus verberantur.*

3 *Clericus etiam cum mãdato Eccleſiaſtici iudicis, non poteſt per laicum verberari.*

4 *Eccleſiaſtici Iudices nulla irregularitatis lebe afficiuntur, etiam ſi ex verberibus ſanguinis effuſio interueniat.*

POena verberum in clericorũ perſonis à ſacris canonibus recepta eſt. Et hoc forſam quod cũ dolore & citra vitæ ac membrorum periculum corrigant, de ea que mentio fit in capite.5.q.1.& in capit.nullus clericus.11.quæſt. & in cap.Cum beatus.45. diſtin. quod eſt concilium Bracarenſe tertium in cano.6.& in capi.1.fin 35.diſtin.quod eſt concilium Agathenſe, & in capite.1.fin. verbis, de calumnia. Ex quo ibi notat Abb.in vltim.nota quod eccleſia poteſt clericos publice verberare. Cumque ceſſent in illis ceteræ pœnæ mortis, ac membrorum mutilationes, nimirum ſi hãc tanquam paternam correctionẽ antiqui illi patres ſacrorum Canonum conditores admiſerint. Vide tamen in hoc diſtinctionem 1 a

quam facit tex.& gloſſ.in dicto capite. Cum beatus, videlicet, quòd presbyteri, Abbates,& leuitæ, nullis debent verberibus ſubiacere, exceptis grauibus, & mortalibus culpis, minores tamẽ clerici verberantur pro minoribus culpis,& idem notat Præpo. in dict. capite. fina. 35. diſtin. In
3 qua tamen imponenda pœna iudices eccleſiaſtici aduertere debent ſemper, quod in caſu, quo clericus venit verberandus, non poteſt nec debet verberari per laicum etiam demandato ſuo,[b] vt in
b capitul. Vniuerſitatis.de excommuni. & per gloſſ. in capite. Si clericos,eod. titul.libr.6.& ita etiam diſponitur in.l.56.tit.5.par. 1.vbi dicit lex,quod tam prælatus mandans, quam laicus obtemperans in hoc excommunicatus eſt, ſed debet per miniſtrum Eccleſiæ verberari,vt not. Card.de Turrecremata poſt Hugo.in capite. illi qui.5. quæſtion.5.& ſecundum eos conſtitutus in minori ordine poterit etiam presbyterum verberare.Imo plus voluit Abb. in capite.inter alia,in column.4. de immu. eccle. quod pro honeſtate eccleſiæ clericus debet verberari in eccleſia, & per clericum & non per laicum allegando dict. capitulũ. Vniuerſitatis. Quando vero clericus eſt incorrigibilis, poteſt per laicũ verberari,vt not. gloſſa.in ſumma.45.diſtinctio.allegando text.in capite. vt famæ de ſent.excommun. Tu tamen lector aduerte an textus ille probet hanc concluſionem, cum nihil de verberibus diſponat, ſed de captura facienda per laicum, & inter hos duos actus,non paruum videtur eſſe diſcrimen.Nam difficilius capitur clericus niſi per laicos. Captum tamen clericum verberare per alium clericũ in minoribus ſaltem non ſic difficile eſt.præmaxime quia in quauis reſpublica miniſtri deputati ad capturam delinquentium laici ſunt, ideò videndum eſt, an ſola authoritas gloſſ.ſufficeret ad veritatem huius concluſionis, quam tamen ſimpliciter ſequutus fuit Bertachi in tract. de epiſcopo.3. part.4.libr.de poteſtate & authoritate epiſcopi in temporalibus circa perſonas, verſicul. quarto, quæro an epiſcopus. Et aduerte, 4
quòd iudex eccleſiaſticus habuit iuriſdictionem fuſtigandi & verberandi, & ſententiam ſuam poteſt ſuper his mandare executioni abſque ſcrupulo irregularitatis, licet in fuſtigatione, vt in plurimum interueniat aliqualis effuſio ſanguinis:quia illa, qualis effuſio non conſideratur, cum non veniat principaliter ex ſententia, ſed accidat ex poſt facto, & ſatis eſt,quod in ſententia clerici non infertur pœna, ex qua principaliter, & immediate veniet ſanguis, ita Paul.Grillan. in tractat.de relaxatione carceratorũ, in.5.quæſtio. & licet huic concluſioni videatur refragari tex.in capite. Archiepiſcopatu.de rapto. & gloſſ. ibi in capit.his à quibus.23 quæſt. vltima,tamen credere ſaluari poſſe dictum huius Doctoris, quãdo illa ſanguinis effuſio eſſet, vt ipſe dicit aliqualis:nam tex.in dict. capite.in Archiepiſcopatu, non reprobat,ſi aliquis ſanguis ex flagellis profiliat, ſed quod flagella in vindictam ſanguinis tranſire videantur: vnde prohibet vindictam ſanguinis, non verò accidentalem

dentalem effusionem. Vnde nec existimo necessarium vt audiui, facere aliquos iudices, quod flagellandos induunt lineis vestibus in tinctis cæra, vt desuper flagellentur, dum enim scrupulis consulunt, correctionem inutilé & parum timendam efficiũt. Vel verius in hoc dici posset, quod etiam si iudex prætenderet in pęna verberum vel fustigationis effusionem sanguinis, & vere succederet, & in magna quantitate, non propter hoc incurreret irregularitatem, cum hæc non contrahatur nisi sola morte, vel membri mutilatione, vt notat Abb. in capite. 1. numero. 8. qui clerici. vel vouen: & Cardin. Clemen. si furiosus. per text. ibi, de homic. columna vltima quæstio. 31. & per text. in capit. in Archiepiscopat. de rapto. quem pro hac conclusione ponderat, & respondet ad text. in capit. cum illorum. de sent. excommunic. Et vide Sylu. qui refert Abb. vbi supra in sua summa, verbo, homicidium. 3. §. Tertio quæritur.

A *Pœna verberũ cõtra clericos licet antiquitus recepta hodie vero minime*

R *Recepta est.* Vide Gregor. Lup. in. l. 48. titulo. 6. in ver sicul. *En lo temporal.* part. 1. & in. l. 56. titulo. 5. in verbo, *Descomulgados.* Eadem part. Petr. Gregor. 3. part. Syntag. iuris libr. 31. capite. 11. per totum. Nota tamen quòd hæc fustigationis pœna clericorum in Mediolanensi domi nio non seruatur, vt memoriæ protulit Iul. Clar. libro. 5. recep. senten. §. fin. quæstio. 70. versi. Et etiam. Prout nec illam esse in vsu Regno Franciæ testatur. Practic. Milesij folio. 148. numero. 53. Nec ego sane imponi vidi ab hinc. 27. annis in hac celeberrima Complutensi curia. Non tamen me præterit, quod pœna ictus fustium olim iudices Ecclesiasticos aduersus clericos vsos fuisse, vt author est, Diuus Augustinus. qui Marcelo scribens, ait, *Confessionem verberibus eruisti.* B

De mandato suo. Adde Gregor. Lup. in dict. l. 56. Petrum Plaça, in epi. delicto. capite. 11. numero. 19.

In exilium mitti.

CAPVT. CXXXIIII.

1 *Pœna exilij per Ecclesiasticos iudices infligi potest.*
2 *Episcopus vel alius ecclesiasticus iudex non poterit clericum exilio damnatum rebannire.*
3 *Clericus de facto in exilium missus potest per eundem iudicem vocari.*

ECCLESIASTICI 1 iudices possunt imponere pœnam exilij, vt probatur in capite. 1. de calumn. & in capite. penultimo de pœnitentia, & in capite. Hi qui. 3. quæstion. 4. & in capite. Cum beatus. 45. distinctione. Et notãt doct. in capite. Cum non ab homine. de iudic. licet ibi Anton. nitatur colligere argumento ex illo textu, quod Ecclesia non habet pœnam exilij, cui in hoc aduersatur Barba. ibi. in columna. 6. versic. Et dicit, hoc. Vbi namque pœna certa non est imposita à iure,

à iure,& delictum,quod venit puniendum in clerico,videtur quodammodo cohærere alicui loco, prúdenter se habent Iudices ecclesiastici, si delinquentibus clericis pœnam inferant exilij. Sicut enim occasio delinquendi facilè præcipitat etiam eos,qui aliquam virtutis curam habere solent, sic eadem occasione sublata facilius est à difficili,& asperrima vitiorũ semita,ad amœnissimam virtutis viam reuocari. Quod bene comprobant verba illa singularia sanctissimi Hispaniæ nostræ doctoris clarissimi Isidori, insignisque vrbis Hispalen. Præsulis præfulgidi, quæ Gratianus intexuit in cap. Valet.81. distinct. Valet (inquit ille) interdum conuersis pro salute animę suæ mutatio loci. Plerunque enim dum mutatur locus mutatur mentis affectus. Cógruum est ergo & inde etiam corporaliter euelli, vbi quisque illecebris deseruiuit. Nam locus vbi
2 quisque prauè vixerit,in aspectu mentis apponit,quod sæpe ibi cogitauit vel gessit. Aduertat tamen in hac materia Episcopus vel eius vicarius, quod postquam clericus propter crimen est damnatus ad pœnam exilij legitima causa, & probatione subsistente, non potest ab exilio reuocari, & sic non poterit clericum exilio damnatum rebannire, ita notat Præpo.argum.tex.ibi in capit. in primis.2 quæst 1. Ratio est secundum eum, quia ex quo legitimè est missus in exilium, inferior nó potest super illis gratiam facere:
a a vt habetur in capit. Cum situ.de re iudi.Facit etiam text.in.l. Reieti.ff.de pœnit. Ex quo ibi not. Bar. quod misso in exilium solus princeps, & non alius potest dare licentiam veniendi, & quod reuertatur, quem vide vlterius etiam dicentem quod quilibet iudex potest dare licentiam exuli reuertendi ex iusta causa: quod est notandum in nostro propolito,qui per hoc videtur, quod Episcopus, vel eius vicarius posset idem facere ex causa iusta. Si tamen clericus esset de facto in exilium missus,tunc bene potest per eundem iudicem reuocari secundũ Præpo. vbi supra argum. tex. & quæ ibi notat Bald.in capi Ab excommunicato de rescip. idem Bald.& Iaf.in.l.Si pacto quo pœnam.C.de pact. de quo ego latius scripsi in meis doctrinis magistratibus,in doctrina incipienti,factum de facto.

3 b

Gratiam facere. Vide Regiã. l.2.titu.32.par.7.vbi Greg. Lup.in gloss. *El Rey*.Iaf. in l.1.§.& post operis.ff. de noui.oper. nun. Ioann. Fab. in.l. pœnam.C.de pœnis Iacob.in.l.Imperium.ff.de iur.omn.iudi. Doctor. Auen.libr.1.de mand.Reg. Hispan.cap.7.num.13. A

Reuocari. Adde quod huc spectat,quod voluit gloss.not.in capite. Primo tes.2.quæsti.1.quod depositus de facto etiam de facto restituitur quam in id expédit Bal. in capi. accidens.1.in fine vt lite con. Et quod factum de facto possit per eundem iudicem reuocari probat tex. optimus in.l.1.§.hoc ędictum. ff.si mulier ven.nomi. gloss.in.l.minor in princ.in verb. *Secus*.ff.de euicti.Innoc.in capite. quę rellam.colum.3,vbi Bald.col. vlt.de elect. idem Bald.in.l.1. ad finem.C.de prohi.se quę[illegible] secun. & in B

& in.l.2.C.de seruituti. Specul.in titul.de primo & secund decre.§. iam de effectu versi, quid si iudex. Anton.Abb. & Deci. in capite. cum cessante de appella. Petrus de Ancharr.consil.6.columna.penultim.Felin.in capit.qualiter & quando.1.column.versi.tertio limita.de accusa. cum multis allegatis ab Andræ. Tiraquell. post leges connu.glos.5.num.15.Sebas. Van.in tract. de nulli.in parte, *Quid sit nullitas*.num.16.

Deponi.

CAPVT. CXXXV.

1 *Depositionis diffinitio.*
2 *Clericus pro nullo crimine potest deponi, nisi in iure exprimatur, præter quam in grauibus, enormibusque criminibus.*
3 *Quę crimina digna sũt depositione iudicis arbitrio relinquitur.*
4 *Clericus depositus ab officio, celebrans qualiter puniatur,*

1 DEpositio est perpetua remotio ab altaris ministerio, notat, Abb.in cap. At si cleri.de iudi.col. 1.& refert ibi Decius, col.4. versi. quinto nota. Et depositus simpliciter intelligitur depositus perpetuò licet non exprimitur, vt per glo.not.in ca.1.in glo in fin.50
2 dist. vbi Domi.& tenet Decius vbi supra,& vide glo.not.quę probat istam conclusionem in ca.accedẽs.50.dist. vbitamẽ vide sing. distinct.prep.in hoc artic.& nota quòd regulariter pro nullo crimine potest deponi clericus, nisi de iure aliud exprimatur, notat Dom.in.§.de his.§.distin.& in capite.1.35.distinct.nisi.in grauibus vt ibi per eum: quod refert Decius in dict.capit. At si clerici. in prin.in column.penultim.de iud. Item pro delicto enormi potest fieri depositio, ita dicit Abb, in capite.final.de celeb.miss. allegat text.in capit. Tuæ de pœnis, qui tex.dicit, *Magnis sceleribus*.quod verbum: *Magnis*, plura delicta comprehendere videtur, quam verbum, *Enorme*,& vide Anton. in capit.cum dilectus de purg.cano.column.6.uersic. Caue quia il lud, qui ex verbis Innoc.ibi colligit vnam theoricam, quam dicit tenendam pro vera, quod vbicunque pro aliquo delicto venit imponenda pœna mortis, tunc de iure Canonico in locum ipsius intelligitur subrogata pœna depositionis, quod refert & sequitur Felin.in ca.qualiter, el.2.§.ad corrigendos.4.column.de accus. tanquam ordinaria imponatur. Aduerte tamen in ista materia, quod Decius in capite. At si clerici.in colum.20.de iudi. versi. De secundo colligit duas conclusiones ex Abb.ibi. Prima quod pœna depositionis non imponitur, nisi pro graui crimine. Secunda, quòd, quę dicantur crimina grauia relinquitur arbitrio iudicis, ex quo postea, in eadem colum. versic. Secunda conclusio, dicit quod erit in arbitrio iudicis, quæ 3
crimina dicantur requirere depositionem. Et vide etiam quod notat Abb in cap. Latores de cleri.excomm.minist. de quo supra memini in parte suspensionis, ex communicationi,&c. Item not. quod ad depositionem presbyteri

teri non ſemper requiritur dolus ſed ſupina ignorantia æquiparatur dolo, quo ad hoc.ita notat Abb.ex text.ibi,quem dicit vald. de notabilem in capite.fin.de celebra.miſſa.Et aduerte,quod ſi depoſitus ab officio celebrat.priuatur participatione corporis, & ſanguinis Domini, & permanet in hac excommunicatione,vſque ad diem vltimum,ita vt viaticum tantum modo exitus ſui tempore percipiat: vt habetur in capite.Accidens.50.diſtinct.ibi notat Præpo.& in iſta materia depoſitionis vide Archi.in capite.preſbyteri.el.2.5.quæſtio.6.vbi tradit nimis generalem & dubiam doctrinam (videri meo) videlicet quod ſi clericus deponitur pro aliquo crimine poteſt à iudice ſeculari ad huc puniri pro eodem: ſicut enim accidit quem diuerſis legibus teneri pro eodem crimine,ſic eodem modo lege & Canone. Nam clericus depoſitus non efficitur de foro iudicis ſecularis propter ſolam depoſitionem,quo modo ergo poterit per ipſum puniri? Præterea non ſequitur: poteſt quis teneri diuerſis legibus pro eodem crimine,ergo clericus poteſt puniri pœna canonica per Epiſcopum, & ligari per iudicem ſecularem, non præmiſſa degradatione, & traditione. An autem clericus depoſitus poſsit reſtitui per epiſcopum, vide Gondi. Villa.in tract.de legato, part.1.quæſtio.14.numer.63. tomo.2. tract. diuerſorum Doctor.fol.292.Et vide in Pontificali.folio.204. columna.1.

ANNOTATIO.

ADde quod cum in præcedentibus capitibus, multa de huius capitis argumento ſcripta ſunt, repetenda non duxi, vide tamen vltra ea Iacob Menoch.de arbi.iudi quæſtion.libr.2. cent.5. caſu.415.Iul.Clar.in pract. crimi. §.fin.quæſt 74.

In arctum monaſterium detrudi.

CAPVT. CXXXVI.

1 *Clericus depoſitus, in monaſterium antiquo iure detrudendus erat licet hoc hodie ab aula receſſerit.*

2 *Alimenta quo modo ijs miniſtrãda ſunt, qui in monaſterio ad pœnitentiam deputãtur.*

ANtiquis illis ac venerãdis patrib⁹,qui futuro vniuerſalis eccleſię ſtatui nedũ claritate, ac ſãctimonia vitæ ſuæ,ſed pijs ſãctionibus cõſuluerũt,nõ minus fuit curę delinquentium pœnas decernere,quam eorum futuræ emendæ prouidere, non ſatis ſuo animarum zelo mirabili eſſe cenſentes, ſi facinoroſis inflicta pœna (quæ alijs ſimilia perpetrandi metum ingeſsit)ipſiſmet admiſſa deplorandi non præſtaret oportuniatem. Ac ideò poſt depoſitionis pęnam ſtatutam, vel depoſiti ad agendam pęnitentiam in monaſterium aliquod detruderentur,ordinarunt,vt ſic eos monachorum integritas ac venuſtas confunderent, & vitæ auſteritas ad amplectendum volũtariæ pro ſuis

ſuis exceſsibus pœnitentiam ſua deret, æquitas (quæ dum verior eſt in vitijs prolapſos magis ſubleuat quam, improperat) ad agnitionem culpæ, & ſpem veniæ commoneret. Vnde regulare eſt, quod epiſcopus debet aſsignare clerico, quem deponit, monaſterium vbi peccata lugeat, & illa vlterius non committat, vt in capite. Sacerdos. 81. diſtinct. Sed hoc vt videmus, receſsit ab vſu, [a] φ forſam euenit ex eo, quod iudices eccleſiaſtici adeo ſegniter laborãt crimina punire, vt rariſsimê videamus eos delinquentibus depoſitionis pœnam inferre. Item & ex alio capite, quia omnia monaſteria iam ſunt ab epiſcoporum iuriſdictione exempta, & ideo non ſic iudicibus datur facultas aſsignandi monaſterium, vnde Alexand. Tertius reputans hanc detruſionem non ita facilem, dum illam fieri præcipit in capite. Sicut dignum in. §. Clericos, de homi. addit conditionem, *Si fieri poteſt*, forſam de poſsibilitate dubitans, non tam propter penuriam monaſteriorum, quàm propter voluntatem recipiendi detrudendos in eis. Aduerte tamen quod Præpoſ. in capit. Si euangelica. 55. diſtinc. notat ex text. ibi, quod clericus qui non eſt ſufficienter punitus pro grauitate delicti cum ſola depoſitione, poteſt detrudi in monaſterium: ex quo videtur, quòd non in differenter poſt depoſitionem debet ſuccedere incluſio. Quomodo autem alimenta miniſtranda ſunt [2] ijs, qui in monaſterio ad pœnitentiam deputantur, vide bonum tex. Greg. in capite. de lapſis. 16. quęſt. 6. vbi vide Archid. dicentem, quod pauperes clerici ponẽdi ſuntin monaſterijs à diuitibus, aut alendi ab Epiſcopo. Et de materia huius capit. vide quod ſcribitur in ſequen.

[a] *Receſsit ab vſu.* Adde doctiſſimum virum Iulium Clar. in pract. crimin. §. fina. quæſtion. 70. verſicul. ſunt etiam. A

Ac in perpetuum carcerem damnari.

CAPVT CXXXVII.

1 *Pœna perpetui carceris quando ab eccleſiaſticis iudicibus ſit imponenda.*

2 *Epiſcopus irregularitatis labe afficitur, qui arctum locum alicui conſtituit, ſi in eo ex defectu aeris vel cibi moriatur.*

3 *Teſtamentum clerici ad perpetuum carcerem damnati, an valeat.*

4 *Epiſcopus, qui condemnat clericum ad perpetui carceris pœnã an poſsit minuendi pœnam ſuo arbitrio poteſtatem ſeruare.*

IVius pœnæ fit mentio in capit. penul. de hęret. & in cap. Nouimus. de verborum. ſingu. & in Extrauag. Diuinis exẽplis. quę eſt ſub tit. de pęnis in Extrauagantib. cõmunibus, dicitur autem hęc perpetui carceris capitalis [a] ſecundum Baldum in leg. reos in principio column. 1. de accuſat. quem refert Felin. in capit. Qualiter, el

2. §.

1 2.§.ad corrigendos.in column.4 de accusat. Quæ quidem pœna si ab ecclesiasticis iudicibus imponeretur, vbi delictorum qualitas exigit, custodia tali, vt re vera perpetua esset, longè leuius censerentur punita laicorum delicta naturali morte, quam clericorum perpetuo carcere. Nam vt Card. scripsit in capite. Cum non ab homine de iudic. longè minor pœna est statim mori, quam diu affligi sine salutis spe. Quando autem ista pœna, vel præcedens imponi debeat. Inno. in capite. qualiter el. 2. de accusat. in colum. penultim. versi. & sunt videtur vel le quòd hæc pœna carceris æquiparatur pœnæ damnationis in metallum iuris ciuilis. Vnde secundum videretur imponenda in casibus quibus iure ciuili quis punitur pœna tali, & ad hoc refert eundem Innocen. Ioann. de An[illegible] in consi. 1. in colum. 2. Abb. tamen in capit. tuæ de pœnis, tradit talem doctrinam, quod vbi pro delicto imponitur pœna mortis de iure ciuili, tunc depositus detruditur in carcerem perpetuũ quando verò imponitur pœna alia citrà mortem, tunc detruditur in monasterium. Contra quem instat Philip. Decius, in capite. Cum non ab homine, in columna. 6. versicul. Sed ista doctrina, de iudic. dicendo quod hoc non est verum, quia in casu capitis Clerici. de excess. Prælat. & in cap. Tuæ de pœnis, fit detrusio licet de iure ciuili imponatur pœna mortis, & refert Aretin. latè scribentem in hoc, in col. 9. qui concludit secundum eum, quòd debet quis detrudi in monasteriũ, ad agendam pœnitentiam: & si nó velit agere, ponitur in perpetuis carceribus, allegat. dict. capite. Vt famę, de senten. excommun. & capite. à nobis de Apostą. Sed contra hoc arguit Deci. de text. in capite. Nouimũs, de verb. signifi. & in cap. penul. de hære. Vnde videtur sibi quod in carcerem detrudatur quis, quando insurgit maior suspitio fugæ pro maiori securitate. Sed ista distinctio. Decij non placet: quia pœna perpetui carceris, tunc non ratione pœnæ, sed securitatis daretur: vnde non consideraretur delicti qualitas, sed fugæ timor. Vnde melior est sententia Aretin. vbi supra, quam ipse Decius non integre refert, nam concludit ipse Aret. quod quanuis pœna mortis imponatur de iure ciuili, non tamen debet imponi de iure Canonico pœna perpetui carceris, quod ipse limitat dupliciter. Primò in casibus exceptis, in quibus expressè cauetur de pœna carceris, vt in capite. pen. & fin. de hæret. Secundò vbi propter immanitatem delicti non esset imponenda laico simpliciter pœna mortis, sed cum aliqua qualitate atroci, vt puta ignis, traditionis ad bestias, lacerationis membrorum, & huiusmodi tunc enim videtur sibi imponenda pęna perpetui carceris: b Quod intelligit verum, siue illa pęna sit naturalis criminis, siue iudex illam imponat, augendo illam propter aliquã qualitatem animo inhærentem, & sic dicit intelligendum capit. Nouimus, supra alleg. de quo arguit contra illum Dec. Et aduerte quod Bald. in. l. penultim. C. ad. l. Aquil. dicit, quod si Episcopi imponerent aliquem in ita arcto loco quod

b

ad Vide q[illegible] de fraud. oct. tolla in ordine. quę in posita [illegible] post pagi[illegible] 576. qq[illegible] incipies cap[illegible] 141. quod incipit, secundum tract. in pagina 500. & hunc canone 615 pagina fol. 252. ad pagina 576. in capite [illegible] 6. Bituricen[illegible] impressionis, seu [illegible]

introductum est, vt cum maiori exemplo ab omni populo, qui ad actam degradationis accessit pœna infligi videatur. Crederem tamen quod si depositus sic traditus appellaret à sententia iudicis secularis eum tanquam laicum condemnatis, & esset in casu in quo secundum ius, appellationi esset deferendum, quòd iudex deberet deferre, aliàs nec diuinam nec humanam pœnam euaderet: non enim debet esse ille deterioris conditionis, quam quilibet alius laicus pro simili delicto damnatus, & hoc præcipuè quando Iudex Ecclesiasticus fecit traditionem denegata etiam appella. 1 condemnato. Bene tamen credo, quòd quando iudex secularis parat executionem faciendam in persona clerici sibi tradédi, quod cum ipse viderit processum, iam certus fuerit effectus, quod potest denegare ei appellationem, sicut denegaret in illo casu cuicunque laico. præterea quamuis in omnibus supra scriptis pœnis dici possit operari confertim clerici condemnati, ne aliquis eo inuite pro eo appellato possit in hac tamen sententia traditionis curiæ, cum ex ea sequi mors regulariter sequi, crederem quemlibet etiam extraneum hoc facere posse, b iuxta l. Non tantum effic appel. 4 licet quis dicat quod ista sententia traditionis non est illa, quæ mortem inferat, sed iudicis secularis quæ postea pronunciatur. Nam sufficit quod illa est, quæ causam præbet sententiæ, quæ subsequitur, & cuius consensus & executio damnationem sequentem operatur. Pro quo facit quod notat Innoc. in capite. qualiter el. 2 de accus. in pen. column. dum dicit, quod secundum canones nunquam imponitur pena corporalis mortis, sed quod est quædam quæ quasi similis ei habetur, scilicet quod relinquitur seculari iudici puniendus. Facit etiam in confirmationem huius, quod notat Felin. in capite. Cum super, de re iudic. in colum na. 2. vbi ampliando dictã l. non tantum dicit eam procedere, etiamsi agatur de morte ciuili, vt de portatione motus per ea, quæ notat Bart. in l. Stichus. ff. de pecu. leg. Et Bald. in l. fin. C. de neg. gest. ex quibus doctrinis Innoc. & Felin. posset etiam dici, vt eodem modo habeat locum dispositio dict. l. Non tantum quando clericus damnatur ad pœnam perpetui carceris: quia talis pœna satis videtur esse similis pœnæ mortis, & posset meritò iudicari mors ciuilis: quamuis ego soleo dubitare de prædicta ampliatione Felin. quia dict. l. Non tantum. multum considerat, quod ibi ille pro quo permittitur extraneo appellare, dicitur ad supplicium, & tunc etiam si refutat, nec velit admitti appellationem petere sententiam, lex illa disponit appellationem admittendam. Quando autem quis solummodo deportatur cum non amittat vitam, vel membrum, nimirum si acquiescendo sententiæ impediat appellationem extranei in eius fauorem volentis appellare, præcipue quia doctores quos allegat Felin. in eo quod suæ opinioni fauere videntur, nihil tractat. de materia dict. l. Non tantum, sed de actione negotiorum gestorum. quam tribuunt soluenti pro alio inui-

Pa te, quia

to, quia erat in periculo perdendi personam in quo casu loquitur Bald. & sententia Bar. quæ videtur magis vrgere, solum loquitur in eo qui soluit pro eo, qui aliàs erat passurus damnum in persona libertate, vel ciuitate, vt possit repetere, licet alter dicat, quod ipse mallet pati illud damnum quam quod tanta pecunia solueretur, non tamen facit mentionem, quod eo inuito hoc esset solutum. Et quanuis ita posset intelligi doctrina Bar. longe diuersum est posse repetere pecuniam solutam pro eo, qui aliàs perditurus erat ciuitatem, quàm posse appellare pro eo qui deportatur, si ipse acquieuit sententię.

A *Iudices seculares nõ visa processu Inquisitorũ illorũ sententiã exequitur nentur.*

NISI *in crimine hæresis.* Adde Bald. in authen. clericus. C. de Episcop. & Cleric. Angel. in leg. Diuus. 2. ff. de custo. reor. Ias. in. l. magistratibus. ff. de iud. omni. iudic. vbi Deci. & Purpur. quam opinionem cõmunem esse testantur Alci. in capite. pernitiosam numero. 100. de offic. ordin. Bero. in capite. at si clerici, numero. 79. de iudic. Bossi. in titul. de hæretic. numero. 35. Iacob. Septiman in catholi. instit. titul. 36. numero. 5. Iul. Clar. in practic. crimin. §. fin. quæstion. 99. versic. quæro etiam. eamque sequitur Alfons. à Castro. libr. 1. de iusta hæretic. puni. capite. 23. Villadic. in tractat. de hæretic. quæstio. 19. Bern. Comensi. in lucerna, in verbo. Executio. §. 6. versicul. sed quæritur. Ioann. Rojas sing. fidei. 107. & in tractat. de hæretic. 2. part. quæstio. 50. Campegi. ad Zanchin. in tractat. de hæretici capitul. 8.

Contrariam tamen opinionem tenet Bart. in dicta. l. magistratibus, numero. 4. asseuerans, iudicem secularem noua Inquisitione instituta tam de processu & sententia Inquisitoris, quàm de crimine cognoscere posse, & ea ratione non prius teneri ad inquisitoris sententiam exequendam quam ei de iustitia processus causa cognita plena fides facta fuerit. quam opinionem communem esse legistarum fatentur Imo. in capite. 1. numero. 16. de offic. ordin. Felin. in capite. ad abolendam. de hæreti. Ferdinand. Menoch. in prima parte de testam. §. 6. numero. 16. Iul. Clar. libro. 5. recep. senten. §. fin. quæstio. 96. versic. quæro etiam. Practic. Conrra. folio. 597. numero. 63. Iacob. Septiman. in Cathol. instit. titul. 36. numer. 4. Iodo. in practi. crimin. capite. 61. numero. 54. qui scribit Bar. doctrinam vsu receptam esse, & refert Igneum in. l. 1. §. cum dominus. numero. 41. ff. ad Silla. quod vidit eam suo tempore seruari per Senatum Mediolan. quod fuerunt absolutæ quædam mulierculæ quæ antea condemnatę fuerant de hæresi ab episcopo Parmenensi & inquisitore, quas compertum fuit recte de fide sensisse, refert in Gallia idem contigisse. Sed verior & communior. est prima opinio, quæ manifeste probatur in capite. inquisitionis. §. prohibemus. de hę retic. libro. 6. quam seruari per iudices Magnæ Curiæ Vicariæ asseuerat Matthæus de Afflict. in proœm. Constit. Sciliæ in gl. inci. *Gladij.* quæ in Hispania seruatur teste Iacob. Septim. vbi supra allega-

allegaui, impius sane apud Hispanos, nec à pœna esset immunis qui contrarium pertinaci animo asseueraret. Maxime cum apud nos semper constituantur inquisitores, qui viri sunt integerrimi eruditi, & omni laude dignissimi, qui maturo semper consilio, causas ad fidem spectantes æqua lance iudicant, cuius rei non vulgare testimonium nobis præstat, D. Antonius Morejon (vir & gentilitia nobilitate, & literis insignis) qui post magnos in vtroque iure progressus. Post publicam interpretandi iura Pontificia in Salmanticensi Academia functionem, post senatoriam dignitatem consilij Reuerendiss. Toletani Archiepiscop. Post Vicarij generalis Complutensis Curiæ celeberrimæ, per sex annos magno consilio, munus amplissimum administratum, ad Sanctę inquisitionis prætorium insignis Ciuitatis Cæsaraugustanæ meritissimè nunc fuit promotus. magna hæc sed maiora a tanto viro speramus, ad rem igitur rediens. Hæc etiam opinio in dominio Mediolanensi iam seruari affirmat Clar. in dicta. quęstion. 96. scribit quòd regnãte Philippo huius nominis secundo Hispaniarum Rege Catholico & inuictissimo (qui nunc fœliciter regnat) semper vidit seruari, quod lata sententia per Ecclesiasticos iudices de hęresi contra aliquem, statim quod remittitur iudici seculari absque aliqua causę cognitione traditur flammis, & comburitur, dicitque ita in illius dominij Senatu decretum fuisse.

D. Ant. Morejõ in quisitorCæ seraugusta nus laudatur.

Apostolicis decretis

Est quidem quæstio hęc diffinita Bonif. Octaui constitutione quæ incipit, *Dilectus filius*, qua continetur inter bullas Apostolicas pro Officio Sanctæ Inquisitionis. pagin. 57. Itaque Inquisitor nullo modo offendere debet processum à se factum, sed secularis magistratus sententiam Inquisitoris sine mora exequi tenetur, quod si id facere sine legitima causa differat, ecclesiastica censura compelli potest, ita cautum asserit Ber. Com. in dicta. lucerna iuris in verbo. *Executio.* §. 7. verbo. *Imo Inquisitor.* vbi refert ad hoc Vrbani Quarti rescriptum incip. *Cum sicut.* Idem ferè sancitum est Alexand. Quarti Pontificis Maximi constitutione quadam, circa hanc rem ædita, quæ incipit. *Ad audientiam*, quam refert Franciscus Pegñ. ad directorium inquisitorum. 3. parte Scholi. 99. folio. 268. columna. 2. qua amplissima potestas tribuitur inquisitoribus, aduersus seculares magistratus negligentes, seu differentes exequi sententias contra hæreticos prolatas, quæ ex iuris communis sanctionibus, statim exequendæ sunt capite. vt inquisitionis. §. prohibemus de hæretic. libr. 6. Quod Hispania nostra piè obseruat, quia quam primum in publica actione Sacrosanctæ Inquisitionis sententia relapsorum, seu impœnitentium, aut aliorum, qui traduntur curiæ seculari legitur statim iudex secularis in suum forum eos recipit, & ad supplicij locum pronuntiata sententia mortis, seu cõbustionis, rei deducuntur. In Italia autem in multis eius partib. iudices seculares, non statim reos ad supplicium ferunt sed per tres, vel quatuor dies suis carceri

Quæstio an inquisitores secularib⁹ magistratib⁹ acta processus offendere nõ teneantur.

In Hispania ita in publicis fidei actionibus hæretici secularibus iudicibus remittuntur statim puniẽdi, quod in Italia

bus detinent,deinde illos morti tradunt. Nec hoc à sacris constitutionibus alienum videtur nam Innocentius Quartus bulla quadam incipi. *Ad stirpanda.* Relata in bullis, seu literis Apostolicis pro sanctæ Inquisitionis officio pagin. 6 permittit, vbi ita scriptum est. *Damnatos verò de hæresi per diœcesanum, vel eius Vicarium, seu per inquisitores prædictos potestas, vel rector, vel eius nuntius specialis, eos sibi relictos recipiat statim, vel infra quinque dies ad minus, circa eos constitutiones contra tales æditas seruaturos.* Hactenus Innocent. summus Ecclesiæ Præsul. Ex qua constitutione, facilè intellegimus non esse negligentes seculares magistratus, nec velut hæreticorum fautores plectendos, qui per quinque dies hæreticorum supplicium differunt, sed quia forte ex ea dilatione, aliquod inopinatum malum oriri posset, salubrius est, quod in Hispania seruatur à qua consuetudine non licet recedere.

Sententia inquisitorũ, si in iustissimo sit an sit à seculari iudice exequẽda.

Sunt tamen qui censent. nõ esse locum supra allegatis Pontificijs constitutionibus, nec prædictæ communi opinioni, quando iudici seculari manifestissimè constaret, inquisitorum sententiam iniustissimam esse, quo casu illa exequi non tenetur, quia non debet eum flammis tradere, quem compertum habet innocentem esse, & ideo aiunt causam referendam esse ad eosdem inquisitores, vt diligentius eam examinent. Ita tenuerunt Alcia. in dicto. capite. 1. offici. ordi. numer. 110. Bran. libr. 4. de hæretic. capite 15. Villadiego. de hæretic. quæstio. 19. Sed opinio hæc longè repellenda est, nam secularis iudex nullo modo potest scire illum innocentem esse, quem hæreticum esse inquisitores pronuntiant. Cum tanquam iudex ex actis causæ sibi sit interdictum, est quidem iudex incompetens cum hæresis crimen mere Ecclesiasticum sit. Cum hac conclusione omnes transeunt. ita dicit Alcia. in dict. capite. 1. numero. 73. & eam dicit, communem. Iul. Clar. in practic. crimin. §. hæresis versicu. hoc crimen. & quam plures sequuntur quos refert Siman. dicto titulo. 36. numer. 4. Dicit tamen Practica. Mileij. foli. 75. numer. 38. quòd hodie iudex secularis cognoscit de crimine hæresis. & quod ipse plures vidit cõburi propter hoc crimen iudicatos à Præposito Parisiensi ex indulto Summi Pontificis, de iure autem supradicta communis opinio amplectenda est. Si verò vt priuatus iudex secularis scit hæreticum sibi traditum, non deliquisse, scientia hęc prorsus inanis est. Cum secundum propriam conscientiam iudicare non debeat l. illicitas. §. veritas. ff. de offici. Præsi. capite. pastoralis. §. quia vero de officio delega. gloss. in capite. 1. de offici. ordi. quam opinionem communem esse testantur Barba. in dicto. §. quia vero numer. 36. & ibi Felin. Alci. in dict. capit. 1 de offici. ordi. numer. 83. Couarr. in libr. 1. vari. resol. cap. 1. num. 6. & ex Theologis Domin. Soto. lib. 5. de iust. & iure quæst. 4. art. 2.

Iudex secularis, vtrũ de nullitate sententiæ inquisitorũ cognoscat.

Nec desunt qui existiment, iudicem secularẽ cognoscere posse de nullitate illius sententiæ, quæ ab inquisitorib' lata est. In eo casu in quo iurisdictionẽ nõ habẽt, quia cum

cum ea ſententia nulla ſit, exequenda non eſt. Tũc quidem iudex ſecularis non iudicat de hæreſi, ſed de ſententia nulla, ita tenuerunt Villadiego & Brun. in locis nouiſsime allegatis, ſed horum opinionem iuſte increpat Iacob. Septi. dicto. capit. 36. num. 7. Quia iudex ſecularis merus eſt executor, nec vllam hæreſis cognitionem habet. vt in dict. capit. inquiſitionis. §. prohibemus. de hæreti. lib. 6. Ita vt nec poſsit pœnã pro hæreſis crimine impoſitã cõmutare. de quo eſt communis opinio teſte Boſsi. in practi. crimin titu. de hæreti. numer. 37. idem ſcribit Iulius Clar di. §. fin. quæſt. 96. dicens ſemper vidiſſe ita obſeruari. Et opinionem iſtam, non ſemel publicè docuimus præſertim cum hoc anno. 1594. interpretaremur ampliſſimo Gymnaſio noſtro tex. in cap. cum ſit generale de foro competenti.

B

Clericus pro reo cõdemnato an appellare poſsit.

Hoc facere poſſe. Adde tex. in l. additos C. de appella. Ange. in l. 2. C. quorum appella. non reciant. Felin. in capit. cum ſuper. de re iudi. Ang. Aret. in tract. malefi. in parte præſente dicto Caio. num. 8. Hyppo. ſing. 201. Anton. Gome. lib. 3. capite. 13. num. 31. Et vtrum clericus poſsit pro reo condemnato appellare, ſunt qui dicunt, non eſſe permiſſum Specula. tit. de aduocato. §. 1. nu. 8. Contrariam tamẽ ſententiam amplectitur gloſſ. in l. addictos in verbo, quibus C. de Epiſcop. audi. quam doctores ſequuntur vt teſtatur Aug. ad Angelum in tractat. malefi. in verbo. *Preſente Cayo.* numero. 5. & opinionem iſtam veriorem eſſe teſtatur Iulius Clar. in practic. criminali. quæſtion. 94. verſic. Sed etiam. dicens quòd cum appellatio tendat ad rei defenſionem, meritò clericis eſt permiſſa, ſed apud Hiſpanos tam in laicis quàm in clericis cum contrarium iure canonico expreſſum non ſit Regia Partitarum lex ſeruari debet. l. 1 in quam. 6. titulo. 13. part. 3. quæ corrigit ius commune quatenus diſſiniuit, quod ſi condemnatus ac quieſcat ſententiæ, extraneus nõ poſsit appellare, ſed eius conſanguineus. cuius non meminit inſignis D. Couarru. libr. 1. var. reſolut. capite. 1. numero. 10. Eſt etiam apud nos aliud ſpecialiſsimum in cauſis criminalibus in ſupremis Hiſpaniæ tribunalibus in quibus cognoſcitur de appellatione dictis cauſis interpoſita, etiam poſt dies appellandum cõſtitutos, vt teſtatur Couarru. in dict. cap. in fine.

Pœnis vè alijs pecuniarijs.

CAPVT. CXLII.

1 *Iudex Eccleſiaſticus poteſt pro corrigendis criminibus, pecuniarias pœnas imponere.*
2 *Epiſcopus an fiſcum habeat.*
3 *Iudex Eccleſiaſticus, qui per ſtatutum pecuniariam pœnam imponit, iuſte eam poterit retinere.*
4 *Clericus, qui non habet in bonis corporali pœna puniendus nõ eſt.*

PECVNIARIAS pœnas inferre ſubditis ex cap. Dilectus de offic. ordina. videturli
a cere eccleſiaſticis iudicibus.[a] Pro corrigendis autem exceſsibus & puniendis criminibus exi
2 gere illas prohibet text. in capit. licet de pœnis. Et quia in hoc iura aliqua inuicem aduerſari videntur, Cardina. poſt Hoſtien. in capitulo. Vt clericorum de vi. & honeſta. clerico. ſic inter ea pacem componere nititur, quod delinquentes non ſunt in pecunia puniendi, quando fit ad imburſandum, quia tunc illud præſumitur emanare ex fonte auaritiæ: ſecus ſi cauſa correctionis fiat & ex fonte charitatis procedat, q̃ præſumitur iuſte fieri dũ Iudex non imburſat, ſed pauperibus erogat. Facit etiam quod notat Bald. in auct. bona damnatorum. C. de bonis damna. videlicet, quod epiſcopi de iure deberent condemnare ad pœnam criminalem ſoluendam cameræ Romanæ, non ſuæ, licet de conſuetudine contrarium ſeruẽt, quod refert & ſequitur Anani. in cap. excommunicamus. el. 1. in prin. fin. col. in fin. de hæreti. & idem Bald. in rubric. C. de priuil. fiſc. dum firmat, quod Epiſcopus nõ habet fiſcum, & quod Angel. notat in auct. vt nulli iudicum. §. quoniam. in fin. colla. 9. dum dicit quod videtur ibi caſus, quod Epiſcopus qui punit aliquem clericum, non poteſt in ſententia dicere, quod pœna ſibi detur, faciunt etiam nota. per Barba. in conſi. 21. A Ioue principium, in. 3 vol. in fin. vbi poſt. alia dicit, quod glo. nec text. nec doct. dicnnt, quod epiſcopus habeat fiſcum. licet aliter loquantur Ant. & Abb. in capit. quia diuerſitatẽ de conceſsio. præbend. de quo tamen vide latius per Felin. in capit. irrefragabili. §. cæterum. verſicul. quarta concluſio. de offic. ordina. vbi refert plura ex prædictis. & tandem concludit, quod verior opinio videtur, q̃ epiſcopus habet fiſcum, & inter alia allegat Fran. de Pauinis dicentem, quod quicquid ſit de iure hodie de conſuetudine generali Epiſcopus habet fiſcum. Et vide doctorem noſtrum Hiſpanum Ioann. Lupum in repetitio. Rub. de donat. inter vir. & vxor. fol. 22. column. 2. verſicul. Secundum dictum. vbi in hoc articulo cogitat ipſe dicendum, quod Epiſcopus non habet fiſcũ propriè; impropriè tamen ſic. & quod bona confiſcanda clerici non beneficiati applicentur epiſcopo, beneficiati vero eccleſiæ in qua habuit beneficium. Quando verò per ſtatutum imponit iudex eccleſiaſticus pœ- 3
nam pecuniariam, tunc poteſt illam ſibi retinere. c ita tenent Hoſtien. Abb. & Archid. in locis per Felin relatis in dicto. §. cæterum. columna penultim. verſic. Secunda concluſio. Si autem ipſemet iudex eccleſiaſticus vellet per ſententiam pœnam pecuniariam ſibi retinere, licet id facere poſsit: honeſtius tamen aget, ſi in pium vſum pœnam deputauerit ſecundum Felin. ibi verſicul. Tertia concluſio. Quando vero Epiſcopus indigeret euidenter, poſset retinere, etiam in caſu quo per ſententiam imponeretur pœna, vt ibi per eum.

b

c

de quo

de quo nota. per Héricũ Botteũ, in tractat. de Synod. Episcopi. 3. parte. decimatertia conclusione. numero. 123. Carta. 326. To. 2. tractat. diuersor. doctor. Vnum insuper propter clericorum dignitatẽ existimo debere fieri, quod licet aliàs damnati propter crimen ad pecuniariam pœnam, si non habent in bonis, luere debent in corpore, vt in. l. fina. ff. de in ius vocand. vbi Bald. & in. l. 1. in fin. ff. de pœnis. clerici tamen in sacris constituti, si inopes sint in defectum pecuniæ
d non puniẽtur corporaliter,[d] tũc propter personarum dignitatem, tum etiam quia leuia sunt delicta propter quæ clericis inferant constitutiones synodales, vel consuetudo pecuniariam tãtum pœnam; fateor tamen quòd tunc licebit iudici, in aliam suspensionis, exilij, vel aliàs pro arbitrio consideratis circunstantijs debitis commutare, aut in aliqua spiritualia opera celebrationis officiorum, aut orationis, seu ieiuniorum conuertere.

A Iulex Ecclesiasticus pecuniariã pœnã imponit.

Ecclesiasticis iudicibus. Adde Abo. in cap. vt clericorũ. n. 10. de vita, & honest. cleric. vbi hanc opinionem communem esse fatetur, idem testatur Iuli. Clar. in practica crimina. §. fin. quæstion. 80. versic. in hac autem, circa quam vide late Petrum Rebuff. in rubric. de publi. concubin. §. quia vero. Cauere tamen debent Ecclesiastici iudices, ne in imponendis his pœnis pecuniarijs modum excedant, sed peccati qualitatem, & personarum conditionem attendere debent, & potissimum animaduertere debent, ne quis auaritiæ vitio possit illos insimulare. Est equidem in omnibus iudicibus auaritia vehementer reprehendenda, sed maxime in iudicibus Ecclesiasticis.

Circa quod egregia sanctio statuta fuit in Concilio prouin. Toleta. anno. 1565. acti. 2. capite. 14. quæ sic loquitur. *Pœnæ pecuniariæ, si quando à iudicibus ordinarijs iuxta rationem delicti vel delinquentis qualitatem eas imponi contigerit, in pios tantum vsus, & pro executione iustitiæ, non pro priuata Episcoporũ vtilitate expendãtur, arbitrio Episcopi, vel eius vicarij.*

Inquisitores hæreticæ prauitatis pecuniarias pœnas imponunt.

Hanc etiam facultatem imponendi pecuniarias pœnas, vel multas (de qua in hoc capite) habent Inquisitores hæreticæ prauitatis, hoc sanè omni difficultate caret, quia omnes antiqui & nouissimi vno ore fatentur Reper. Inquisition. in verbo, *Sententiam. §. Item circa formam*, & verbo. *Extorquere.* §. 1. Villadiego, in tractat. de hæreticor. quęstione. 8. numero. 6. Carr. in tractat. de hæretic~~o~~. numero. 79. Francisc. Peña in anno ad directo. inqui. libro. 3. Scholi. 147. & ita decretum est Alexandri. Quarti Pontific. Maxim. constitutione incipi, *Stirpatione.* ædita anno Domini. 1258. quæ habetur in libro literarum Apostol. pro Sancto Officio. Inquisitio. folio. 134. quam vide.

Pecuniaria pœna siue multa quan-

Quæ quidem pœna seu multa, tunc temporis ab Inquisitoribus erit imponenda, quando rei delati ad gremium Ecclesiæ reuertentur,

do ab inquisitorib⁹ imponatur

uertuntur, non vero quando sunt pertinaces, vel relapsi, quia tunc omnia illorum bona sunt cofiscata. Tum quia pecuniaria multa ad correctionem & emendationē imponitur, tradit Carr. in dict. tractat. numero. 79. Zanchinus de hære. capite. 19. num. 1 quæ ratio hoc casu cessat. Imponitur potissime pecuniaria pœna contra diuites, qui ad fidem Catholicam redeunt, cum hi nó vulgariter dolere solent, his pœnis condemnari. Et pena illa semper est iniungenda, quæ magis timetur, ita scribit Zanchinus dicto capit. 19. num. 3.

Pœna corporalis iniuste ponitur ab ecclesiasticis iudicibus quãdo alternatiue cõcipitur si pecuniaria intra statutũ tẽp⁹ non soluitur.

Quod si reus inopia laborat vt non possit pecuniarias pœnas soluere, punitur alijs salutaribus pœnis inquisitorũ arbitrio. Quo fit vt nunquam mihi placuerit quod scribit Repertoriũ Inqui. in verbo, *Sententiam* §. *Itẽ circa*. Asseuerans, quod sæpe solet contingere, vt ille cui imponitur pecuniaria mulcta, eam soluere nõ possit, & hac ratione caute facturum inquisitorem, si hoc casu, vimembrem sententiam proferat, hoc modo. Condemno te in tanta pecuniæ quantita. si solueris intra tantum tẽpus, quod si non feceris talem corporalem pœnam subeas, sed labitur, mea sententia. Quia ante quam quis damnetur pecuniaria mulcta, inuestigandum est, an possit eã soluere. Et quanuis in secularibus tribunalibus, hoc liceret; nõ vero in Ecclesiasticis, in quibus fugiẽda est auaritiæ suspitio. Quod in primis obseruandum est in clericis, qui quando pecuniam soluere non possunt, corporali pœna plectendi non sunt. Vt docet Episcopus Calagurri. hoc capite. num. 4. Fran. Pegñ. in anno. ad Director. Inqui. 3. part. Scholi. 147.

Pœna pecuniaria est cõtra proferentes verba hæreticalia imponẽda

Deinde Inquisitores pro suo arbitrio, pœnas pecuniarias imponunt contra illos qui verba hęretica proferunt ludendo, aut ira incensi. vel ex fatua simplicitate, & ignorãtia quę excusatione imponenda caret. Villadiego de hæreti. cap. 8. num. 6.

pœna pecuniaria imposita ab inquisitoribus pijs vsibus sũt applicãda

Pœnę vero applicandæ sunt vsibus pijs, & Sanctæ Inquisitionis officio, quia nulla causa magis pia & fauorabilis esse potest quàm causa inquisitionis, cuius maximo & singulari beneficio hæreses ex stirpantur, & illa summa ratio est quæ pro religione facit. l. sunt personæ. ff. de relig. & sum. funer. Nec amplectenda est Ludo. Carrerij opinio asseuerantis, non alias pœnas pecuniarias Sancto officio applicandas esse, quam si necessitas vrgeat, quia secluſa necessitate id fieri potest quia vtilissimum est (ne dicam necessarium) Sanctum Inquisitionis officiũ pecunijs abundare vt quoties oportuerit sine familiarium, & ministrorum incommodo fiat hæreticorum inquisitio, captura, & alia multa quæ fieri contingunt.

Habet fiscum. Adde glo. in capite. quia diuersitatem. de concess. prębend. Cardin. in Clementin. 2. §. 1. de hæreti. Barba. in capit. 1. de probation. nu. 61. Abb. in cap. 2. de successio. abintesta. licet ipse in capit. tuę. de pœnis dicat opinionem hanc iure non probari, sic prædictam opinioné sequutus asserit Auferi. in Capella. Tholos. quæstio. 274. posse no

B

minari

nominari publicum fiscalē procuratorem ipsius tribunalis, & iurisdictionis Episcopalis, quanuis asseuerat non id facile admitti à Regijs & secularibus magistratibus, & hanc opinionem cō munem esse, & vsu comprobatam fatetur D. Couarr. in libr. 2. varia. resolu. capit. 9. num. 11. eam sequitur Fran. Marti. decision. 339. numero. 12. Gom. Ari. in l. 7. Tau. nume. 75. & hanc opinionē omnes tenent. vt scribit Petrus Foll. in practi. crimi. can. fol. 68. num. 14. & moribus in Hispan. recepta est.

C *Retinere.* Adde Ioann. Lup. in repeti. rubr. de dona. inter vir. & vxor. §. 39. colum. penultim. Couarr. dict. capite. 9. numero. 9. & vide Concilium Coloni. titulo. de iurisd. eccles. conten. capite. 8. & concil. Tolet. celebratum anno. 1565. actio. 2. capite. 14. sic disponēs. *Pœnæ pecuniariæ si quā do à iudicibus ordinarijs, iuxta rationem delicti, vel delinquentis qualitatem, eas imponi cōtigerit, in pios tantum vsus, & pro executione iustitiæ, non pro priuata Episcoporum vtilitate expendātur arbitrio Episcopi, vel eius Vicarij. Deputeturq; ab eodem Episcopo, qui easdem pœnas recipere debeat, earūque rationem reddere teneatur.*

D *Nō punitur corporaliter.* Adde Iacob. Menoch. de arbit. iudic. quæstion. libr. 2. casu. 447. num. 7. qui alios allegans contrariam opinionem profitetur, idem sequitur Gaspar. Bae. de inope debitore capite. 11. numer. 3. Sed in forensibus controuersijs authoris nostri opinio recepta est. Potest tamen contraria opinio intelligi, de commutatione pœnæ corporalis, quæ non est corporis afflictiua, nempe suspensionis vel exilij, vel similis quæ perpensis circunstantijs criminis, in defectum pecuniariæ condemnationis infligi iure optimo potest vt hic considerat author.

Corporalibus.

CAPVT. CXLIII.

1 *Pœna corporalis rarissime clericis est imponenda.*
2 *Iudices Ecclesiastici in puniēdis clericorum flagitijs mythratio nis pœna, vti solent.*
3 *Clericus an ad triremes damnari possit.*

VM priscis illis venerandis patribus (quorum loco tempestate hac infelici nati sunt, ecclesiæ filij moribus & meritis satis dispares) qui Ecclesiæ regimini tantum insudarunt, summa fuerit cura, vt tales essent in suis moribus clerici, quod vitæ suæ splendor ad eos honorandos alliceret, elegerunt potius etiam propter leuia delicta eos statim ab ecclesiastico gradu repellere, quam in suo gradu manentes (pœnis corporalibus infligendis) infames ac parui pendendos efficere. Hinc etenim experimur quod in cunctis antiquis Canonibus, ac sacris concilijs rarissime corporalis pœna clericis imposita est. Vnde prudentiam eorum non zelo vacuā imitantes debent ecclesiastici iudices, sacerdotium saltem crimina, pœnis corporalibus publicis ra-

cis rariſsime cohibere. laudo tamen (quia plures viliſsimi homines moribuſque perniciosiſsimi ad ſacerdotium admiſsi ſunt nō ſine magna dignitatis ſacerdotalis deformatione, animarumque iactura) quod eccleſiaſtici iudices tales de criminibus conuictos priuatim alicuius clerici manu, aut propria (parētum more) verberibus affligant. Quid enim frænare valebit pluriū clericorum ſæpius iterata flagitia, qui carceres cōtēnētes, ac de pœna mortis ſecuri, non niſi vitijs delectantur? Cum eos paſsim deponere, aut de honeſtare nec liceat, nec expediat: illi inſuperqui ab exercitibus, ſtabulis, ſcortis ad ſacros ordines aſcenderunt ab ipſis in cunabulis prauiſsimis imbuti moribus, quo pacto à tā inueterata nequitiæ conſuetudine auerti poſſunt? niſi in chamo & fræno maxillæ eorum cōſtringantur, virgaque regantur ferrea? Inter alias autem pœnas corporales, quæ clericis inferri ſolent, pœna mytrationis annumeraturqua etiam aliquando vtuntur eccleſiaſtici iudices: hāc quidē corporalē eſſe dicit Card. conſil. 94. incip. hæc eſt quædam inquiſitio. quia continet corporis coertionem, aſſeritque ad illam incurrendam dolum requiri, ſicut in alijs corporalibus pœnis. Et vide Ioan. de Ana. in capi. Inquiſitionis. column. 2. de accuſat. vbi dicit, quod iſti qui fuſtigantur, mytrantur, vel ponuntur ad catenam, vel quid ſimile, ſunt infames. Venit inſuper in vſum (in Italia præcipue alia quædam corporalis pœna, qua ſolent puniri clerici, videlicet dānationis ad triremes, cuius pœnæ impoſitio forſam fundari cēpit ex his, quæ notat Innoc. in capite. Qualiter el. 2. de accuſat. in penultim. column. verſicu. & ſunt, vbi ſcripſit, quod pœna damnationis in metallum non inuenitur ſæpe in canonibus poſita, ſed ſi imponeretur non retractaretur. Cuius forſam doctrinā ſequentes Iudices eccleſiaſtici, illam pœnam damnationis in metallum imitantes imponunt, ea prēcipue ducti ratione quia certi ſunt quod triremium duces traditos ſibi ad earum miniſterium non patiuntur fugere. Poteſt præterea & hæc pœna fūdari in verbis Auguſtini, quę ad Marcellianum Comitem ſcripſit, de quibus in capi. 1. & 23. quęſtio. 5. vbi intercedendo pro quibuſdam clericis qui presbyteros interfecerant, & alia grauia commiſerant, ne eos mortis ſuppliçio puniret, inquit, hoc magis ſufficere volumus, vt viui & nulla parte corporis truncati, vel ab inquietudine inſana ad ſanitatis otium legum coertione dirigantur, vel à malignis operibus alicui vtili operi deputētur. Quam equidem in clericis, non ſacerdotibus practicandam admitterem, dum exceſſus grauitas poſtulaſſet, poſt quam numerum, & temeritatem clericorum tantum creuiſſe conſtat, & detruſionis in monaſterio pœna (quæ ad eorum emendationem falubrior eſſet, ac dignitati ordinis honeſtior) imponi nō poteſt propter monaſteriorum exemptiones. In ſacerdotibus autem, nec faciendum approbo: & quod factū fuerit, aliquando reprobare me-

2 3 2

meritò nō iudicabit indecēs ſacerdotes Dei (quibus maior dignitas eſt collata quàm Angelis) quāntuncumque facinoroſos, tā perpetuo ac infami punitionis generi tradi? vbi tanta eſt ſceleratorum hominum copia, tantus ſqualor, tantus denique omnium ærumnarum, ac immundiciarum acceruus, vbi inſuper paſſim damnatos homines, & nudari, & flagella laicorum manibus pati quotidianum eſt: niſi in caſu quo poſt degradationem ſacerdos tradendus eſſet ad vltimum ſupplicium ſubeundum ſeculari curiæ. Et tunc etiam tolerabilius crederem ſacerdotem quemquam poſt traditionem curiæ turpiſsimo quouis mortis genere (dum tamen momentaneo) vitam finire, quam ipſum longo vitæ interuallo, cum tot facinoroſis hominibus, ac infidelibus ſæpius tali quotidiana pena torqueri: quod forſan illius animę ſalubrius eſſet, quia in breui illo vltimo ſuplicio de commiſsis dolens deuotius (atque ob id ſecurius) moreretur. In triremibus autem vitam agendo nō ſolum de præteritis non eſt ſperandus dolor, ſed deteriores mores eos ibidem acquiſituros, & cum illis morituros veriſimilius timeri poteſt.

A *Nec faciendā approbo.* Adde Martin. Nauarr. in capite. nullam. 18. quæſtion. 2. numero. 52. quo loco diſputat, an liceat iudicibus eccleſiaſticis, prælatiſue regularibus cō demnare ſubditos ad Regias triremes. Tandem de iure videtur aſſerere non licere, quanuis dicat conſuetudinem valere, qua hoc permiſſum ſit. Author tamē hoc capite hanc conſuetudinem increpat in ſacerdotibus cuius opinio ſummè placet Iulio Claro in practic. crimin. §. fin. quæſtio. 70. verſic. frequens eſt, præterquam ſi tantum cleric. eorum crimina creuiſſent, eorum improbitas aliter non poſsit coerceri, dicitque in illo Ducatu Mediolanenſi dicta pœna paſsim ſolita eſt imponi. Et in Hiſpania ſepiſsime imponi pro grauiſsimis criminibus, non obſtante iſtius Domini Epiſcopi opinione ipſe ſum teſtis. Et nouiſsimè contra clericos tertio blaſphemantes pœna triremiū ſtatuta fuit à Pio quinto Pontifice Roman. apud ſanctum Petrum anno incarnationis Domi. 1566. Kalend. Apri. quæ cōtinetur inter motus propri. fol. 36.

In Regnō Franciæ clerici tantū pœnis iuris Pōtificij condemnāntur.

In regno tamen Fran. ſeculares magiſtratus, minime patiuntur, clericos alijs pœnis quam ſacris Pontificum cōſtitutioni. puniri, ob idque pœna hæc aduerſus clericos minime imponitur, vt aſſeuerat Franc. Duar. li. 1 de Sacri. Eccleſ. min. capit. 3. referens damnatū fuiſſe iudicio Curiæ Centunuiralis Archiepiſcopum Biturigū, qui clericos quoſdam præfecto triremium tradiderat.

Clericus perpetuo ad triremes cōdemnatus, an prius ſit degradandus

Sed vtrum clericus ad triremes perpetuò dānatus, ſit prius actualiter degradandus, mihi ſane videtur aſſeuerandum degradandum eſſe cum idem ſit, quando perpetuo carceri emancipatur, vt alibi cum authore ſcripſi, igitur idem ſtatuendum eſt. l. illud. ff. ad leg. Aquil. & ita interminis

minis ſcribit Campegius apud Zanchinum in tracta. de hæreti. capitu. 20. ad finem, verſiculo. ob ſerua denique. Quod licet de iure verum ſit, nihilominus tamen cum ſoleat cum illis aliquando diſpenſari, præſertim in iudicio inquiſitionis, ideò non ſolet clericus ad iſtas pœnas condemnatus, actualiter ſed verbaliter tantum degradari, vt refert Franciſ. Pegñ. ad Director. inquiſi. libr. 3. Schol. 65. fol. 185.

Canonicis, vel ſynodalibus.

CAPVT. CXLIIII.

1 *Iudex, legitima cauſa ſubſiſtẽte, poteſt legis pœnam minuere.*
2 *Si iudex a pœnis in iure ſtatutis recedit, cauſa in ſententia eſt exprimenda.*
3 *Pœna delicti ſi in iure ſcripta nõ reperiatur, qua pœna tunc ſit clericus puniendus.*
4 *Epiſcopi per ſtatutum poſſunt eaſdem pœnas clericis imponere, quas leges laicis imponunt, dummodo iure pontificio cõtrariæ non ſint.*

INcorrigendis enim exceſsibus clericorum debent Eccleſiaſtici iudices Epiſcopi maxime, aduertere, quid ſacrorum canonum cenſura diſponat, pœnaſque iuxta illorum irrogare decreta. Iurant namque Epiſcopi ſeruare canones, & periuri fũt ſi eos ex contemptu non ſeruãt, vt tradit Panor. in cap. Cum nõ liceat col. 1. de præſer. & ibi Feli. in capite. Ego. de iureiur. Quando autem aliqua iuſta ſubeſt ex his quas docto. ſcribunt propter quas pœnæ de iure ciuili etiam ordinariæ moderari poſſũt, nõ dubitandum eſt iudicem eccleſiaſticum poſſe etiam canonicas pœnas moderari, dum tamẽ hoc faciant in ipſa ſententia, propter id quod notanter ſcripſit Inno. in c. Qualiter el. 2. in col. fin. de accuſ. verſi. item nota, quòd quando iudex non exprimit pœnam in ſententia, ſed tantum cõdemnat de crimine (puta) cõdemnote de adulterio, tunc non eſt illius iam pœnam moderari, ſed pœna in lege expreſſa infligitur, vt 2. quæſt. 3. §. Notandum, licet ante moderari poſſet, vt in c. Omnis. 45. diſtin. Et per gl. in. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infa. in verbo, oneraſſet. Aduertat etiam in hoc iudex, q̃ quãdo ex cauſa receſſerit à pœnis in iure ſtatutis, debet cauſam exprimere, propter magiſtralem doctrinam doctorum quam ſcripſi in meis doctrinis. nu. 41. in doctrina inci. cauſa exprimenda eſt in impreſsione illarũ parua Lugdunenſi, quæ ſecũda & plenior fuit. Si verò occurrenti delicto nulla reperitur à iure pœna deſcripta ad ſtatuta ſynodalia propriæ diœceſis recurrẽdũ eſt. Solẽt namque boni Præſules aut ius cõmune ſupplendo delictis pluribus ſpecialem pœnam imponere ſtatutis ſuis ſynodalibus, aut idẽ ius adiuuando (quando nõ expedit pœnã à iure impoſitam aggrauare) quod poſſunt facere licite, vt latiſsime per Henricũ de Bottis in tractat. de ſynodo epiſcopi. in 3. par. art. 1. in concluſione

1 a 2 b 3

sione.13. Deficientibus prętereа propriæ diœcesis synodalibus statutis, ad statuta prouincialia recurrendum est. Quando verò & illa deessent, aliarum diœcesum imitari statuta æquissimum iudico, potius quam proprio ducі sensu, vel arbitrio, nisi qualitas temporis, locorum, vel personarum aliud suadeat. Si enim alicuius doctoris (quantumuis remotis partibus scribentis) opinionem sequi laudabile iudicatur, quanto magis synodalem imitari sententiã, vbi tot sana solent interesse consilia? At verò vbi canonica, vel Synodalis censura non adest, ad ciuilium legum imitationem descendere censeo laudabile: quando tamen legalis dispositio clericorum statui, personis ac rebus, proportionalibus est. Illud prætereа considerare debent Hispaniæ nostræ ecclesiastici iudices, vt primum leges Regias, quatenus ciuile imitentur. Quando quidem in Regnis Romanorum Imperatorum antiquæ sanctiones rationis solũ, nõ verò legum sibi vendicant autoritatem. c Vnde meritò ab ipsis etiam ecclesiæ iudicibus legibus patriæ postponẽdæ sunt, vt fuit sententia Doctoris de Villadiego in capite. Cõstitutus de resti. in integrum, quem refert Ioan. Lupus in repetitio. rubric. de dona. inter vir. & vxor. fol. 2. columna. 1. in fin. licet contrarium teneat Petrus de Rauena in Alphabeto aureo, in allegationibus, in materia consuetudinum, in colum. 5. versic. Deficiente verò motus solum per gloss. in cap. Consuetudo. 2. distinct. quæ quidem hoc nõ probat: asserit enim gloss. illa præferendas leges in defectũ canonum generali vel particulari consuetudini, non verò imperiales præferri legibus Regni nõ recognoscentis Imperatorẽ. Nec vero quòd iudex ecclesiasticus imitetur pœnas legales in defectum canonum iuri canonico aduersari videtur, cum liceat Episcopis imponere per statutum suum easdem pœnas clericis, quas leges vel principum seu populorum statuta imponunt laicis tale delictum committentibus, dum modo tales pœnæ non sint contra ius canonicum, vt placuit Ancharra. consi. 18. in q. colum. 1. & fin. Geminia. & Alexand. in capi. Synodum. §. Neque vlla. per illũ tex. 17. distinct. idem Alexandr. in capite. Dignum. 3. quęstio. 9. & in capite. Quia iusta. 5. quęstio. 6. Card. ~~dict.~~ Turrecremata in dicto. capite. Dignum per illum tex. Felin. in capite. Ecclesia sanctæ Marię in colum. 46. Et hoc nota. de constit. Henric. vbi supra in dict. decima tertia conclusione, versic. Amplia septimo.

Moderari possunt. Adde glo. not. in. §. notandum in verbo, voluntati. 2. quæstio. 3. Archi. in capite. qui bona. columna. 6. 17. quęstion. 1. latissimè Andr. Tiraquell. in tract. de pœnit. in prefati. numer. 16. Iuli. Clar. libr. 5. recep. sentent. §. fina. quæstio. 85. versi. vlterius quæro Menoch. de arbitr. iud. libr. 1. quæstio. 96.

Quam sane moderationem, inferiores iudices facere possunt, licet nonnulli hoc superioribus tãtum permittant, quasi soli superioris æquitate vti liceat, aut qua si infe

Iudex inferior est causa pœ-

nam potest moderari.

si inferiores superiorum recta iudicia imitari non debeãt, aut qua si inferior vulnus infligere debeat, vt sit quod à superiori possit sanari, sed quorsum circuitus quorsum vulnera vt medico indigeas, huiusmodi sanè moderationis æquitas non est contra leges, nec sacras constitutiones, sed illis conformis, vnde nulla ratio excogitari potest, propter quam inferioribus iudicibus sit interdicta.

B

Iudex quãdo à iure cõmuni recedit ex causa an illã in sentẽtia teneatur exprimere,

Causam exprimere. Adde quòd nec in hoc casu solum, sed semper alias, cum ex causa iudex a iure communi recedit debet eam causam adscribere per text.not.in.l. sciendum.ff de appella. quem ad hoc allegat Lucas de Pen. in.l.1. columna.1. in fine. C.de his qui non imple.flip.Sac.Sol.sunt libr. 10. Abb.in capite.sicut columna. 2.vbi Felin. column.9.de re iudi. tradit ante eos Ioann. Andr.in addi.ad Specul.titulo de sentent. & quæ ipsam sequen.§. qualiter, versicul. verum per text.in capite. calumniam de pœnis & in.§.oportet.in authen.de iudi. Quod autẽ intelligendum est procedere, ad ipsius iudicis excusationem, non autem ad sententiæ firmitatem, nam si sine causa facit lex supplet, id quod deest.l.4.§.Si quis condemnatus.ff.de re iudic.ita dicit Bald.in.l. quid ergo.§. pœna grauior.ff.de his qui notan.infa.Sali. in.l. properandum.§.illo procul dubio.C.de iudi. vbi Alexandr. & quòd ipsa causa non sit hoc casu ad validitatem sententiæ exprimenda asserit Bar. in.l. relegatorum.§.ad tempus, in fine.ff.de interdi.& relega.& in dict.§.pœna grauior columna.2. vbi Alberi. Bar.in.l.quod ad statum.ff.de pœna.Felin.late in dicto capitu.sicut columna.10.est tamen notandum quod etiam casu supra constituto sufficit si iudex in ipsa sententia asseueret, ex iustis & rationabilibus causis, animum suum mouentibus id fecisse, absque eo quòd in sententia causam ipsam exprimat, quam sententiam communem esse testatur Iul. Clar. in dic.versiculo vlterius quæro, Mẽcha.de controuer.illust. capit.14. num.5.

C

Cæsarũ leges in Hispania legũ authoritate carent.

Authoritatem. Adde.Bald.in capite.1.§.iniuria alias furtum.column.5.de pace iuramen.nr.in vsib.fęud.Pari.de Puteo.intra Sind. in ver.estis capite.2.incip.fui rogatus ad finem Bald.in.l.nemo in princ.C.de Siccar. Vnde Oldral. consil.69.scribit Hispanos olim constituisse quod quicunque leges Cæsareas in iudicio allegaret capite puniretur, idem commemorant. Vicen.& Ioann. Andræ. in capite.super.Specul.de magist. Ob quã causam Policrates lib.8. ca.22.ad fin.testatur temporibus Regis Stephani expulsas omnino fuisse leges Romanas a regno, cõstitutumque fuisse, ne quis libros legesue Cæsares retineret.

Apud Gallos idem obseruatum vidimus, vt iudicent, non quòd lex sic dicit, sed quia ratio qua lex innititur, sic vult, meminit Butri.& Bal. in.l.iudices.C.de senten. Cumanus consi.14.Deci. in.l.senium.C.quitesta.facere possunt.

Ius horum Regnorum cõmune appellatur.

Ius autem regni dicitur ius commune, vt Asserit Didac.Segura in repeti.l.cohęred.§.cum filiq; numero.10.ff.de vulgar.& pupi.l. 5.tit.4 libr.1.ordi.l.4.titu.12.eod. lib.ibi

lib.ibi. *De los derechos comunes de nuestros Reynos.*l.2. & ibi doctor *del Castillo*, in legibus Tauri.

Iudicis Ecclesiastici in Regnis iuris Canonico deficiente ad ius Regni, & nõ ciuile confugere debent.

Meritò igitur iure Pontificio deficienti ad Regias leges recurrendum est, item deficiente iure Regio ad ius canonicum in subsidium, non ad ius ciuile deuiniẽdum est, vt tenet Gundi à Villa diego, & Ioann. Lup. in locis ab authore hic allegatis, & Castillo in dict.l.1.Tauri in verbo, *Primeramente.* Mich. *de Cisuentes*, in.l.3. quæstio.1.in eiusdem Taurinis cõstitutionibus Didac. Perez in proœmi.ordin.quæst.3.

Cõsuetudinarijs.

CAPVT. CXV.

1 *Iudex inferendis pœnis delinquentibus consuetudines debet obseruare.*

1 VM iuris appellatione, consuetudines etiam legitimas comprehendi a nemo ambigat, facile erit ecclesiasticis iudicibus persuadere, quod in ferendis pœnis delinquentibus non modo iura, verum etiam consuetudines debeat obseruare. b Quæ quidem etiam in pœnalibus considerandæ sunt, vbi non est pœna decreta, sed arbitrio iudicis relicta, vt placuit gloss.in.l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de his qui not.infam. Vnde dicit Bald.in.l. quicunque C.de ser.fugit.quod est in pœnis consuetum, dicitur necessarium & in arbitrium. Et vide Felin. in capite.de causis de offic.delega.1: columna.allegantem text.in.l. Si quis reus.ff.de cust. reor. ad hoc, quod consuetudo tollit pœnam arbitrariam, vbi per ipsam est limitata pęna, & refert Anton. & Abbat.idem tenentes, & allegat glossa.in.l. Si Barsatoram.C. de fide iuss. Per hoc tamen non est iudicibus indulgendum, vt neglectis ordinarijs pœnis, & à iure statutis, quibusdam prauis consuetudinibus (á negligentibus, & iustitiæ zelo carentibus iudicibus introductis) adhæreant, quibus quidem quæ grauia sunt delicta, leuiter puniri solet, quasi iam sacrorum canonum disciplina, quauis consuetudine abrogata sit. Quomodo enim tepiditas aut remissio modernorum, & sæpius imperitorum iudicum sanctum illum antiquorum Patrum zelum (quo plura statuerunt ad frænandos clericorum excessus, & eorum mores reformandos) abrogabitur? Facile enim totius Ecclesię diuinitus inspiratus ordo confunderetur, si Prælatorum, aut iudicum ignauia seu negligentia posset Ecclesiæ gladium hebetare. Assurgat potius ecclesiasticorum iudicum animus (si pius est) ad considerandum quid sacri canones iubeant, quid verè recti ac boni iudices illos exequendo, seruauerant, quam quod ignaui, & imperiti iudices faciunt muneribus, aut precibus excæcati, seu tepiditate corrupti in dispendium ecclesiasticę censuræ.

Compre-

A *Iuris appellatione cõsuetudo cõtrahi dicitur, quod malis probatur.*

Comprehendi, Adde gloſſa. iuncto textu in.l.præſcriptione in verbo, iuris, vbi doctores omnes C. ſi contra ius vel vtilit. publicc. Inno.in. capite. certificari de ſepultu. vbi in ea eſt ſententia, quod qui petit quartam quę ad eum ſpectat, intelligitur, non ſolum de iure communi, ſed etiam ſtatutario vel conſuetudinario. Sequitur Iaſ.l.de quibus. numero. 82. ff. de legibus. Conſuetudo quidem ius dicitur capite. conſuetudo. 1. diſtinct. Ad de etiam Bald. in titulo. de pace Conſtan. column. 9. vbi ſcripſit, quod conſuetudines locales quoad ipſum locum, dicuntur ius cõmune. Vnde eleganter dicit Paul. de Caſtro in dict. l. præſcriptione column. 4. Quod ſi partes fecerũt compromiſſum in arbitros, vel arbitratores, data eis poteſtate procedendi, de iure, & de facto, ſed pronunciandi de iure tantum intelligitur non ſolum de iure cõmuni, ſed etiam de ſtatuatario. Et ſicut iudex debet reijcere libellũ qui continet errorem iuris, ita debet ſpernere libellum, qui eſt conceptus, contra conſuetudinẽ gloſſ. in dicta. l. de quibus in ver. diuturna, vbi Ang. & Iaſ. ſequuti ſunt idem ipſi tradiderunt. in. l. 1. ff. de offic. aſſeſſ. ſic iuris appellatio verificatur in iure municipali Soci. conſ. 81. volum. 1. Cur. Seni. conſi. 46. numero. 16. Caro. Rui. conſi. 51. nume. 20. volum. 1. quam eſſe communem ſententiam fatetur Gerar. Marzo. conſilio. 53. numero. 32.

B *In pœnis imponendis cõſuetudo obſeruãda eſt.*

Debeant obſeruare. Adde gloſſ. not. in. l. ho ile. ff. de pœn. & in. l. & ſi ſeuerior, & ibi Bald. colum. 2. ex quio. cauſi. infam. irroge. vbi dicit, quod in pœna arbitraria cõſiderare debemus conſuetudinem quam qui tranſgreditur, dicitur tranſgredi modum Bar. in. l. pen. §. ad crimen. columna. 1. verſicul. quęro dicitur hic. ff. de public. iudi. vbi Imo. colu. 11. affirmat, quod quando conſuetum eſt imponi aliquam pœnam pro delicto, & iudex eam exceſſerit poteſt peti ſententiam reduci ad arbitrium boni viri. Bar. in l. vlti. poſt prin. verſic. in crimini. ff. de priua. delict. vbi aſſerit quod in actione iniuriarum, & in alijs in quibus non eſt certa pœna ſtatuta illa cenſetur ordinaria, quam conſuetudo taxauit. Huc quoque vergit, quod ſcribit Bald. in rubr. de offici. delega. quod ſi iudex excedit modum in puniendo, vltra quam ſit conſuetum, vel aliàs non ſeruet conſuetudinem, poteſt ab eo appellari. Nec longe abeſt, quod ab eodem Bald. memorię prolitũ eſt in l. quicunque column. penultim. verſic. ſcias autem C. de ſer. fugiti. nempe non eſſe arbitrarium, quod eſt conſuetum, & quia res hęc latius patet. vide late. Anton. Imo. Abb. & Deciſ. & omnes in capit. de cauſis de offici. deleg. And. Tiraquell. in tractat. de pœnis in præfati. num. 4.

Arbitrarijs puniri.

CAPVT. CXLVII.

1 *Vbi pœna à iure ſtatuta non eſt, arbitrio iudicis imponitur.*

2 *Traduntur multa quę in arbitrarijs pœnis infligendis à iudicibus ſunt obſeruanda.*

3 *Aeſtimatio dani illati ictu, vel alterę-*

Vide quę scripsi ſupra cap. 15 pœn. pag. 572

co, quod non haberet aerem sufficientem, vel darent sic parum comedere, quod de facili moreretur, quod essent irregulares. c Vnde prouidere deberet Ecclesiastici iudices, quando alicui carcerem perpetuum assignant, ne ex defectu aeris vel cibi moriatur. Idem notat Abb. in ca. A nobis de Aposta. referendo Ioann. Andræ. Et vide Ioann. de Anan. in cap. 1. de collu. detegen. & in capit. qualiter, & quando. el. 2. §. fin. versi. Nunquid autem Episcopus. de accusa. & Matth. de Afflictis in. 1. lib. Constit. Siciliæ, in fol. 129. colum. 3. & Mari. in repet. capit. Ad audientiam. de homi. in colum. 31. versic. quinquagesimo octauo quæro. vbi referunt Bald. vbi supra, & alios idē tenentes. 2 Et vide etiam Card. in Clement. 1. de pœnit. & remis. in quæst. 7. vbi referendo Laurent. dicit, quòd ponentes aliquem in tali carcere, in quo propter eius arctionem incarcerati non viuunt vltra sex, vel octodies, reputat hòmicidas irregulares: quia illa pœna est magis afflictiua, quam si ponerentur in patibulo. Aliàs autē si damnatus ad perpetuum carcerem moriatur, dicitur naturaliter mori, vt notat Bald. in. l. 1. C. de his qui ad liber. peruen. non posquem refert Ioann. de Anan. in cap. fin. de homici. num. 8. vide. Felin. in capi. Qualiter. el. 2. de accus. §. Ad corrigendos column. 5. in princ. Et nota quod licet aliàs damnato ad perpetuum carcerem ex forma statuti, vel de iure communi non possit aliquid relinqui vltra alimenta, dicit Mari. in cap. Veniens de accus. in column. 28. in versi. Vndecimo quæro, quod de iure canonico videtur posse attentari quòd taliter damnato non possent relinqui alimenta, cum sibi deputetur panis angustiæ, & aqua doloris. De quo tamen articulo vide latius Corsetum in repertorio Abb. in verbo, carcere. in versi. An valeat, & Fel. in ca. Qualiter. el. 2. in. §. Ad 3 corrigendos col. 4. in fin. de accusa. Preterea in hac materia poterit meritò dubitari, an valeat testamentum clerici damnati ad perpetuum carcerem, qui ibi finaliter decesisset? Quod examinat Bal. in. 1. volum. consi. 448. quæritur in primis, vbi tandem concludit quod non, & quod talis nec actiuè, nec passiuè sit testabilis. Et quia principale fundamentum suum est, quia tali pœna damnatus continetur sub cō demnatis ad mortem: quia licet non sit condemnatus ad mortē subitaneam, est condemnatus ad breuitatem vitę. Posses tu Regnorum Castellæ, & Legionis incola nō immeritò inferre, quod hodie attento iure eorum secus esset, cum per. l. 4. in legibus Tauri ęditis, disponatur quod damnatus ad mortem ciuilem, siue naturalem possit testari, d nisi dā d netur propter crimen inducens confiscationem bonorū. An autem Episcopus qui condemnat 4 clericum ad perpetuum carcerem possit in sententiam reseruare sibi potestatem minuendi pœnā suo arbitrio, vide Bald. in auct. Inter dicimus. C. de Episcop. & cleri. referētem Guilielm. disputasse hoc, & finaliter tenuisse quod sic. Sed dicit Bal. contra naturam pœnę decla

rãdæ in sentẽtia non potest fieri reseruatio: quia esset implicare cõtraria, sed asserit tandẽ quod forte fallit in sentẽtia Epis. quia mitius debet agi cũ eo, quã cum alio, arg. d. Auctẽt. interdicimus secũdum vnum intellectum, cuius verba ferè ad literam refert Fel. in c. Qualiter. el. 2. §. Ad corrigendos in col. 6. de accusat.

A *Carceris perpetui antiquitas eiusq; grauitas explicatur.*

Capitalis. Adde quod diuersarum gẽtium moribus olim receptum fuit, vt loco capitalis pœnæ in teterrimum carcerem reus cõijceretur, vt in illo animã ageret: sic apud Persas, apud Syracusanos, apud Messianos, & apud Romanos obseruatum fuisse scriptum reliquit lex. ab Alex. lib. 3. dierum genialium cap. 5. Cœlius Rodig. li. 17. lectionum antiquarum. c. 8. qui circa hoc argumentum multa memoriæ commendarunt. Sic Iulius Cęsar censuit, eos qui cũ Catilina, contra Romanam rem publicã cõiurationẽ fecerant, nõ esse occidẽdos, sed publicatis eorum pecunijs, ipsos in vinculis per municipia perpetuò habẽdos vt testatur Sallustius in cõiuratione Catilinę. Meminit etiã Cicero in eundẽ Catilinã, orat. 4. sic loquẽs. *Intelligit Cæsar mortem a Dijs immortalibus non esse supplicij causa constitutã, sed aut necessitatem naturæ, aut laborũ, & miseriarũ quietẽ esse: itaq; eã sapientes nũ quã inuiti, fortes etiã sæpe libẽter appetierũt, vincula verò & ea sempiterna, certè ac singularẽ pœnã nefarij sceleris inuenta sunt.* Et paulò post. *Bona præterea publicari iubet, vitã solã reliquit, nefarijs hominibus, quã si ademisset, multas, vno dolore, & animi, & corporis, & omnes scelerũ pœnas ademisset.* Et istum carcerem idem Cicer. 3. Catilinæ appellauit. *Vindicẽ manifestorũ, & nefariorũ scelerũ.* De carcere perpetuo meminit etiã Valer. Maxi. lib. 6. cap. 3. Asseuerans quendam. C. Vaticinium, quod sinistrę manus digitos sibi, ne militaret bello Italico amputasset, publicatis omnibus bonis à Senatu ęternis vinculis adiudicatũ fuisse. Tempore quoq; Amulij Latinorum Regis, qui præcessit Romulum, carcerem perpetuum in pœnam fuisse statutum, colligitur ex Dionysio Halicarnisi so, qui de Italia scribens, ait: *Sunt qui confestim eam necatam puellam tradãt, nec desunt qui malint coniectam in occultum carcerẽ eumque perpetuum: vnde necatam esse vulgo traditum est.* Meminit item de perpetuo carcere. Valer. Max. lib. 6. c. 8. dum agit de quodã seruo Caij Marij, & Phylost. lib. de vita Apollonij.

Carceris perpetui pœna in aliquibus prouincijs obseruatur.

Nec hęc perpetui carceris pœna prorsus antiquata est, nam receptam esse in ciuitate Venetiarum fatetur Mantua obseruati. lib. c. 96. col. 6. & vt scribit Cali. in marg. Fisci. fol. 93. in fine Reges Hispaniarũ multũ ea vtũtur.

Pœna triremiũ, vel exilij perpetui ad aliquam insulam, quæ in Hispania recepta sunt, quibus pœnis assimilentur.

Sic quidem apud nos in his regnis receptum est maxime insuperioribus tribunalibus, delinquẽtes puniri, vt Regiæ Maiestati seruiant perpetuo in regionibus Africæ finitimis, vel condemnãtur ad Regias triremes, non sane pœna hæc differre videtur, à pœna perpetui carceris nisi nomine tantum, vt multi arbitrãtur. Sed verius censeo pœnas has assimilari, dãnationi in metallum, vel in

in opus publicum, quibus & aliis similibus pœnis reus condemnari potest. l. aut damnum. l. capitalium. ff. de pœn. l. relegatorum §. sicut ff. de interdi. & relega. l. illicitas. §. qui vniuersas. ff. de offici Præ. relegan. ff. de offici. Præfect. l. 4. tit. 31. part. 7. notat in terminis Abb. in capit. quod sedes. de offic. ordin. Ioannes de Platea in. l. nemo carcerem. col. 4. C. de ex actori. tribu. libr. 10. Greg. in dict. l. 4. in gloss. *ò labrando.* & in gloss. verb. *à ome libre.* & his non allegatis idé scribit Doctor Th. *Talleda.* in tract. incarceratorum cap. 4. num. 10.

Pœna perpetui carceris mortis æquiparatur.

Hæc quidem perpetui carceris pœna, de qua à nobis sermo. institut' est, morti æquiparatur, vt sentit Inno. in. ca. qualiter in 2. de accus. Abb. in. c. 1. col. vlt. de collu. detegen. quia similis seruituti perpetuę esse videtur. l. 2. ff. de liber. homi. exhi. seruitus autē mortis pœnę ferè cōparatur. l. seruitutem. ff. de reg. iur. & vide Ioan. And. in. d. c. 1. n. 22. asseuerantem grauiorē esse perpetuum carcerē, quā abscisionem vnius digiti, vel fustigationem.

Pœna perpetui carceris à iure ciuili aliena est.

Et pœna hæc legibus ciuilibus fuit aliena, imo incredibilis. l. aut facta. §. solent. ff. de pœn. l. mādatis. ibidem. l. incredibile. C. de pœnis. d. l. 4. Par. Ideoque hac ratione secularis iudex hanc pœnam non imponit. Bal. in dict. l. incredibile. Ang. in. l. si à milite. §. ædictum. ff. de milit. testamen. Bal. consil. 443. in fine. lib. 3. vbi scribit, quod ita tenent cōmu. Doctores Alex. consil. 55. n. vol. 7. Mari. Socin. Senen. in cap. veniens col. 26. de accusat. Aymō. consi. 224. n. 3. Purpu. in. l. Imperiū. n. 231. vbi Valascus. n. 161. ff. de iurisd. omni. iudi. Auiles in. ca. Prætor. c. 18. in verbo, *Carcel.* Didac. Perez. in. l. 2. tit. 4. lib. 4. ord. in verb. *Todos los dias de su vida.* Et est cōmunis, & verissima opinio, vt asseuerat Iul. Cla. in pract. crim. §. fi. q. 70. pœna. Quòd si de facto eā imposuerit sententia nulla est Bal. in dict. l. incredibile licet gl. Cin. & Sali. ibi dissentiāt, & Valas. in dict. l. Imperium.

Pœnā carceris perpetui facularis iudex infligere non potest quod si de facto fecerit, nulla esset sentētia.

Hęc tñ cōmunis sententia, quā modo asseueraumus, minime procedit in seruo, qui ad perpetuū carcerē dānari potest. l. seruus. C. de pœnis. Nō quidem quo ad ipsū grauis pœna illa indicada est, cū ià seruituti adstrictus sit. Secūdo, nec locū obtinet, quādo delictū est atrox, pro quo iudex arbitrari potest mortis pœnam imponendam esse. ita Bald. in. d. l. incredibile. Sed ex supra traditis hæc Bal. opinio vera non videtur, & meritò de ea dubitat insignis Iacob. Menoch. de arbi. iudi. quæstioni lib. 1. q. 89. nume. 9. dicitq; cogitandam esse propter magnam Bald. authoritatem.

Limitationes quatuor ad dict. Reg. constituuntur.

Tertio fallit, in casu auth. sed hodie. C. de adult. & l. pen. tit. 17. part. 7. quas leges not. ad hoc Greg. in dict. l. 4. tit. 31. part. 7. in in verbo, *à ome libre.*

Quarto fallit in casu dictę Regi. 2. tit. 4. lib. 4. ord. ibi. *Todos los dias de su vida este preso en la carcel.*

Cārcer de iure canonico, nō solum ad custodiā, sed ad pœnam imponitur.

Cæterū iure Pontificio carcer nō solū ad custodiam, sed ad pœnā imponitur. c. quāuis de pœnis in. 6. c. si. quis clericus. 81. dist. c. de lapsis. 42. ca. cōmissa. de hære. lib. 6. Clement. 1. eo. tit. c. pen. de hær. c. nouimus de verbo. signifi

ca. Et potissima ratio est nam cũ Sacri Canones pijssima, & materna benignitate, mortis pœnam non infligant, necessarium fuit, ne crimina impunita remanerẽt, pro grauioribus criminibus pœnam hanc statuere. Quam Ecclesiastici iudices solũ aduersus clericos imponere possunt, non vero contra laicos, nisi in crimine hęresis, vt scribit Iul. Cla. in dict. pract. §. fin. quæst. 70.

Alimenta denegari nõ debent illis qui perpetuis carceribus detinẽtur, quod si in edia moriãtur, iudices Ecclesiastici irregularitatem contrahant.

Nec debent alimenta denegari his, qui in huiusmodi carceribus detinentur, quia si fame, & inedia moriantur, iudices Ecclesiastici, qui morti causam præstiterunt, irregularitatis labe illaqueantur, ex Bal. sententia in l. de precibus. C. ad l. Aqui. Quod quidam intelligunt procedere, nisi in casibus atrocioribus, in quibus clericis incarceratis minui solent alimenta (quod vulgo dici solet, *Comer por onças*,) si mors inde sequatur nulla irregularitatis labe, iudices Ecclesiastici afficiuntur, cum iure Pontificio hoc sit permissum. Ita tenet licet fluctuans Anto. Quesada, vir non vulgaris eruditionis. in lib. diuc. iuris quæstio. c. 17. n. 28. Ego tñ in ea fuit, & sum opinione, vt existimem, nunquã licuisse, ita tenuissima alimenta clericis suppeditari, vt famę pereãt, quod tex. insinuat in c. nouimus §. 1. de verbo. sign. quod contrariæ opinionis assertores adducere pro se solẽt, ibi. *Adagẽdũ pœnitentiã ir sum inducas in pœna doloris, & aqua angustiæ sustentandũ.* Quæ quidẽ pœna nõ ad mortẽ, sed ad penitentiam agendam tendit, vt ibi, quia semper Ecclesia Dei omnipotentis exemplo, sperat conuersionẽ, & pœnitentiã delinquentium, nec vult mortem peccatoris, sed vt magis cõuertatur, & viuat Ezech. c. 18. & in. ca. hi qui. 3. q. 4. & hæc pœna equitate, & prudentia prælatorũ solet temperari, maxime pręcipuis festis quibus solent in carceratos visitare, & pinguius nutrire. vt scribit Ioann. And. in. c. quãuis de pœnis libr. 6. in. 2. not. super text. Absit sane ab omniũ mente credere, sacratissimas leges Põtificias, alioqui pijssimas, in suos clericos, quos impensè diligunt, tam diram mortis pœnã infligere. Nihil sane interest necare, vel alimenta denegare. Vt inquit Consultus, in l. necare. ff. de liberat. agnoscend.

Pœna famis apud omnes gentes cæteris seueriorem in seculo iudicata fuit.

Vnde Liuius. lib. 2. belli Punici asseuerat. *Famẽ vltimum humanorum supplicium,* Aegesipus lib. 5. *famem carnificem appellat.* & Hieremias Threnorũ cap. 4. scribit. *Melius est occidi gladio, quàm fame extabescere.* Cui consentiens Vegetius. *Ferro* (inquit,) *Multo seuerior fames est.* Dauid equidẽ pestilentiam eligere maluit, quã famem, cum vtriusq; ei esset data optio, vt habetur lib. 2. Regũ capitul. 24. Et teterrimũ mortis genus famem esse scripsit Homerus, qui lib. 12. Odysseæ ita facit Euriloch. loquentem. *Omnes quidem terribiles mortes miseri mortalibus, Fame autem miserrimũ mori.* Cuius meminit Plato libro 3. de republic. & Columela libro secundo rei rusticæ capitulo secundo. Tullius autem ad Atticum libro. 5. Epistolarum famæ nihil miserius pronuntiauit. Iosephus lib. 6. belli Iudaici asseuerat, *Famẽ rerum omniũ accruitates*

tes ſuperare. Idem lib.7. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap.11. tradit, *Omne pereundi genus, fame leuius videri.* Quintilianus verò de dira fame his verbis ſcribit. *Felix* (ait) *peſtilentia, felix præliorum ſtrages, denique omnis mors facilis, fames aſpera vitalia haurit, præcordia carpit, animi tormentũ, corporis tabes, magiſtra peccandi, diriſsima neceſsitatum, deformiſsima malorum. Hæc ad humile corpus nobiles manus mittit, hæc alienis pedibus mendicãtes proſternit, hæc ſæpe ſociorum fidẽ frangit, hæc venena populis publice dedit, hęc in parricidium pios egit.* Quæ refert Lucas de Pena. in l.2.col.2. C. de quib. munerib. vel preſt. lib.10. & Andr. Tiraq. in lib.1. de retra. §.26. glo.1. n.22. Nec omittẽdum eſt, quod ex noſtris ſcribit Bald. in l. pactũ. col. vlt. C. de pact. tradens prouerbiũ vulgo celebratũ, *fames* (inquit) *Eſt acutiſsimus enſis*, & idem cõſilio. 458. col.2. lib.3. ſcribit nihil triſtius eſſe quam fame necari, ni hiſque fame comparari.

Hæretici qui ad fidẽ redeũt, ad carceres perpetuos debent cõdemnari, quãuis hæc pœna ſanctũ officium clementiæ ſit limitata.

Quibus addendum eſt quod antiqui prodiderunt, quia ferunt pro grauiſsima pœna. Tãtalum apud inferos, ſiti, & fame cruciari, vt refert Cicer. 1. Tuſc. Et Amian. Marcelli. lib. 17. Hiſtoriæ Roma, his verbis ſcribit. *Mortis ignauiſsimum eſt genus, fame perire.* Et idẽ lib.19. dicit eſſe vltimũ malorum omnium. Sed vt Ethnicos relinquamus, Sacręliteræ nobis de hoc ſuppeditant, nõ vulgaria teſtimonia, quia ad grauiſsimorum ſcelerum vindictam, famẽ, tanquã cæterarũ pœnarũ culmen, comminantur. In peccato ſanè primi parentis dictum fuit. *Maledicta terra in opere tuo, in labore vultus tui, veſceris pane tuo.* Vt habetur Geneſ.3. Et Pſal.104. *Deus vocauit famem ſuper terrã* &c. Et Ezech.5. *Famem congregabo ſuper vos, & conteram vobis vaculũ panis.* Et Ezech.14. verſic.12. & 13. ibi. *Factus eſt ſermo Domini ad me dicẽs, fili hominis terra cum peccauerit mihi, vt pręuaricetur pręuaricans, extendã manum meã ſuper eam, & conterã virgã panis eius, & immittam in eam famem, & interficiam de ea hominem, & iumentũ.* Et ideò viri iuſti fame, neq; inedia minime oprimũtur iuxta illud Dauid Pſal.36. *Nõ vidi iuſtum derelictũ, nec ſemen eius quærẽs panem, & nouit Dominus dies immaculatorum, & hæreditas in æternum erit, non confundetur in tẽpore malo, & in diebus famis ſaturabuntur, quia peccatores peribunt.* Et Prou.10. *Non affliget Dominus fame animam iuſti, & inſidias impiorum ſubuertet.*

Et licet in crimine hæreſis (vt ad inſtitutum ſermonem redeamus, nec tamen extra Chorum ſaltauimus) laici poſt deprehenſionem, ab hæreſi ad fidem Catholicam redeunt, ad perpetuũ carcerem debeant condemnari. Vt in c.pen.§.1. de hęret. Quibuſdã tamen nouiſsimis cõſtitutionibus, rigor ille æquitate temperatus eſt, nam qui ſponte ante propoſitam acculationem, ad Sacroſanctæ Eccleſiæ gremium redeũt, non debent perpetuis carceribus mancipari. Nec illi qui poſt capturam de ſeipſis, necnon de alijs, quos hæreticos eſſe ſciũt integrè, pia mente veritatem fatentur. Poteſt etiam pro arbitrio Inquiſitorum prædicta pœna condonari illis, qui priuſquã

dicta testium publicata fuerint, redierint, si vero post testium publicationem redeunt, & tunc cõfitentur, cum se conuictos esse intelligũt, perpetuis carceribus sunt recludẽdi. Ita sancitum est in prima Instr. Hisp. cap. 8. & 11. refert Iacob. Septi. in Catho. inst. tit. 16. num. 17.

Qui verò iam eo quod tarde nimis ad fidem reuertitur, ad perpetuum carcerem fuerit condẽnatus ab eo fugere nõlicet quod si temerè fecerit, eo ipso relapsus iudicandus est, quia censendum est, quod fictè conuersus fuerit, ideò vlterius audiendus non est, ita Archi. Domi. Ioan. And. Anchar. in. c. vt commissi. §. nec nõ de hæret. libr. 6. Arelatan. de hæret. not. 5. Squillacen. de fide catholo. capit. 27. Ioann. de Anani. & Felin. in capitul. penultimo de hæretici. Quæ opinio licet communis sit, mea tamẽ sententia falsa. Tum quia nullo iure probatur, & inhumanum est absque expresso iure quem tam graui pœna plecti. Tum quia qui à carcere fugit in pristinam hæresim nullomodo labitur, nec fuga ipsa hæresim committit: ideo que relapsus nomen minime ei competit, solum quidem is si forte redierit, vel fuerit comprehẽsus duriori carcere recludendus erit, & impœnitens iudicandus, & ob fugam grauiori pœnitentia dignus, quam si subire voluerit benigne recipiendus est, ita nouissime tenet Iacobus Septim. in dicto titulo. 16. dicens opinionem contrariam falsam, & crudelem esse.

Pœna perpetui carceris. Est tamen Inquisitoribus à iure concessa facultas, vt simul cũ Episcopo, possint minuere, vel commutare pœnã perpetui carceris: cum viderint id expedire. Vt in capitul. vt commissi. §. necnon de hæretic. lib. 6. Hodie tamen ad solum generalem Inquisitorem potestas hęc pertinet, quia solus is potest habitum publicæ pœnitentiæ tollere, quanuis delinquens in perpẽtuum damnatus sit, vt eo vtatur, vt decretum est quinta inst. Hisp. capit. & quarta Toletana. capit. 9.

ceri. Hodie ab Inquisitore generali relaxatur, qui solus publicæ pœnitẽtiæ habitũ remittit.

Quæ pœnę remissio fieri solet octo annis transactis, à die incarcerationis, hoc ex benignitate, & clementia, non verò ex iuris rigore, quo stante, decennium desideratur, vt scribit D. Episcopus Simanc. dict. titul. 16. num. 22. quo loco numer. 21. testatur, quandoque eam pœnã lapso triennio remitti, si eo tempore in carceribus detenti maximæ veræque pœnitentiæ præstiterint testimonium. De consuetudine tamen Sacri tribunalis generalis Romanæ Inquisitionis receptum est, vt post paucũ tempus dispensatio indulgeatur vt testatur F. Pegña ad Dir. Inqui. 3. p. Scho. 142. Et ꝛc addas his quę supra versic. nec debẽt omissum fuit ad fin.

Quotẽpore lapso fiat d. pœnæ remissio.

Pœna perpetui carceris. Adde Gregor. Lup. in. dict. l. 4. titulo. 31. parti. 7. in verbo, *á ome libre.* vbi Authoré nostrum allegans eius opinionem amplectitur. Et an clericus perpetuo carceri mãcipandus, prius sit degradandus vide Abb. in capit. excommunicamus. in. 2. de hæretic. Gundi. à Villadiego in tractat. de hæretic. quæstion. 19. numer. 2. authorem

B

rem noſtrum ſupra capit.

Clericus vel regularis perpetuo carceri mãcipatus an abſque peccato fugere poſſit.

Sed vtrùm clericus, vel regularis poſsit abſque peccati labe à carcere perpetuo fugere, exiſtimo aſſeuerãdum ei nullo modo licere, nec à peccato excuſari, quod ex eo manifeſtè apparet. Nam licet ante iudicis condemnationem nemo teneatur pœnam ſoluere, vel illã ſubire, iuxta gloſſ. ſententiam in capit. fraternitas. 12. quæſtion. 2. quę communis eſt, & multis à nobis ornata ſupra capit. 66. poſt condẽnationem vero abſque dubio tenetur, vt tradit S. Thom. 2. 2. quæſtion. 69. artic. 2. & ferè omnes quos in dict. capit. allegauimus. Rurſus quia iſte qui à carceribus fugit, iudici reſiſtit. quod omni iure prohibitum eſt capit. reſiſtit. 2. quæſt. 3. gloſſ. in capit. præſentium. 7. quæſt. 1. l. additos C. de Epiſcop. audi. tradit noſter Autor in regulã & fallen. regula 382. vbi poſt eum multa ſcripſi. Deinde hanc rem comprobat, nam licet ex multorũ ſententia, captus, & ad mortem condemnatus. poſsit à carceribus fugere. vt colligitur ex Ancharran. & Imo. in Clemen. Paſtoralis de re iudica. Archi. in capit. cum homo. 23. quæſt. 5. Diuo Thom. & Caiet. dict. quæſt. 69. Dried. de liber. Chriſti. pag. 226. licet diſſentiat Bar. in l. relegati. ff. de pœnit. Abb. in capit. 1. de teſt. cogend. & in capit. Sicut in 3. de iureiurand. ſed tenendo opinionẽ Diui Thom. prout tenendam eſſe affirmat D. Epiſcop. Couarru. lib. 1. vari. reſolu. cap. 2. num. 14. Non tamen procedit, quando quis ad pœnam carceris temporalem, vel perpetuam, cõdemnatus eſt, nam hæc pœna eam conditionem habet, vt alterius quã puniti exſecutionem, minime indigeat, & ideo is damnatus cẽſetur ad eam propria cooperatione ſubeundam, qua propter in animę iudicio, eam ſubire debet, ſicuti in pœna exilij, & alijs ſimilibus pœnis docet Caietanus. dict. quæſtio. 64. articul. 4. Drie. dict. fol. 226. & opinionem noſtram in terminis tenet. Martin. Nauarr. in capitulo ſtatuimus. 19. quæſtion. 3. numer. 63. D. Epiſcop. Couarrub. dict. capit. 2. numero. 4 teſtaturque Nauarr. in dict. lo. ſic reſpondiſſe cuidam ſacerdoti, qui à lõginquo in Vrbẽ venerat, qui fuerat condemnatus ad ſeruiendum perpetuo cuidam Hoſpitali, ſed regreſſus fuit nulla à Summo Præſide ſibi indulgentia criminis conceſſa. Idemque ſe reſponſurum affirmat cuidam religioſo, qui ſimiliter ad Vrbem venerat, qui ad perpetuum carcerem, à ſuo Prælato fuerat condemnatus, dicitque ſe illi conſulturum, vt ſtatim redeat, quod multum notãdum eſt, quia vidi aliquos in hoc allucinari.

Religioſus non poteſt à carceribus fugere.

Imo circa carcerem, qui religioſo ob crimen imponitur, memoratu dignum eſt, quòd licet aliàs clericus ſecularis, nulla violentia cuſtodibus facta ante condemnationem poſsit à carcere fugere, religioſus verò à ſuo Prę lato in carcere ſui monaſterij cõiectus, nõ poteſt etiam ante cõdemnationem, ab eo fugere, cũ is in ea monaſterij parte manere debeat, in qua Prælatus ei manere præceperit. arg. tex. in cap. quorundam. & in capit. ſi religio

sus de electi. lib.6. Quod aperte insinuat Caiet.2.2.quæstion.69. art.4.in respon.ad secundam cõclusionẽ his verbis. *Religiosi qui liberalitate sui moti, progressu extra claustra se pribauerunt, supponẽtes se per tria vota Prælatis suis quacunque ex causa à suis Prælatis iuste detineantur, non possunt licitè extra præfixos sibi terminos fugiendo exire.* Hactenus Caietan.

Religiosus qui extra claustra se in carceribus detinetur fugere potest.

Est tamen superior opinio intelligenda, quando iusta est carceris pœna, & legitimo iuris ordine seruato fuit imposita, secus si ea pœna iniusta fuerit, quam in foro conscientiæ nullus subire tenetur, vt colligitur ex Innoc. in cap. plerumque de immu. Ecclesiar. Diuo Thom. 2.2. quæst. 62.art.3. quam dicit esse communiter approbatam Nauarr. vbi paulò ante allegaui. Et in hoc casu intelligenda est Angeli opinio in l.in eos. ff. de custo. reor. quẽ refert, & sequitur Paris. de Puteo in tract. Syndicatus.c.qualiter autem probabitur. fol.31. dicẽs damnatum ad carcerem, pro pœna criminis, posse absque metu pœnæ à iudice sibi indictæ si à carceribus discesserit, à carcere fugere. Est equidem hoc intelligendum, quando iniusta fuit condemnatio, sic interpretatur D.Episcopus dict. capit.2. num. 14.

Religiosus in arcere tur etiã in casu à carceribus fugere posset si secure transitur.

Secundò nec locum habet præcedens sententia cum pœna carceris iusta est, sed modus exequẽdi iniustus, & charitate Christiana longè alienus, vt cum quis iuste damnatur ad carcerem perpetuum, vel temporarium, sed impius carceris custos cibum, vestitum, vel ignem subtrahit, vel in loco subterraneo, humidissimo, & obsceno inclusum detinet, vel alia facit ex quibus mors iustè timeri possit. Tunc quid mis fugere poterit, vt scribit insignis Nauarr. in dict. cap. statuimus. n. 63.

Essent irregulares. Adde Guil. à Monte Laud. in Clem. 1. de pœn. & remissi. Abb. in cap. ad audiẽtiam de crimin. fal. Anan. in cap. de cætero. de homi. column. vlt. Archiepis. Flor. in. 3. part. tit. 28. cap. 2. §. 6. D. Couarr. in Clemen. Si furiosus. 2. part. relect. §. 5. nu. 7. de homi. Fran. Auiles in capit. Prætorum cap. 18. in verbo, *Carcer.* num. 1. Folle. in pract. crimin. in verbo, *vel carcerentur.* num. 2. Iacob. Menoch. de arbi. iud. q. li. 2. Centu. 4. casu. 305. num. 3. quã esse communem sententiam testatur Nauar. in dict. capit. statuimus, num. 65. Idem consil. 2. tit. de pœnis. Debent equidem iudices Ecclesiastici prorsus cauere, ne recludãt clericos in subterraneis, & horridis carceribus, ne irregularitatis labem incurrant. Vnde nunquam verum iudicaui quod maiores nostri memoriæ mandarunt, asseuerantes, puteũ horridum & profundum, qui est intra Archiepiscopalem domũ loci vulgò nũcupati, *de Santorcaz*, huius Toletani Archiepiscopatus destinãtum fuisse ad detrudẽdos clericos irretitos magnis sceleribus, ibique aliquando fuisse electos, sed testimonio grauissimorum, & antiquorũ hominum, falsum esse comperimus quòd si aliquãdo factum fuit, meliori seculo ab aula recessit. Nec locus ille, quem proprijs vidimus oculis, carcerem vllo tempere

C *Clericum subterraneis, & horridis carceribus incarcerãdi non sunt*

Puteus puli vulgariter dicti sãctorcaz, an olim fuit carcer clericorum huius diœcesis Toletana.

D *Clericus ad perpetuos carceres cen-*

damnatus de nouo crim. ante lex fuit. stare poterat contra Ioan Ber. & Greg. Lop.

pore fuisse demonstrat. Est quidem populus ille iuxta municipium vulgò de *Corpa*, nuncupatum (quo bona pars patrimonij nostri continetur) magis diligentia, & solicitudine D. Petrolinę Ordoñez Dilectissimæ vxoris nostræ, quã proprio labore quęsito.

Posit testari. Adde quod cum hac opinione authoris nostri trã fit. Greg. Lup. in l. 4 titul. 31. partit. 7. in gloss. 1. Sed verior est cõtraria opinio, quod ante Taurinam constitutionem, quam author noster hoc loco allegat, permissum erat clericis ad perpetuos carceres damnatis testamẽtum facere. probat D. Couarru. in Rub. de test. 3. par. num. 27. Iaco. Septima in catho. instit. titul. 16. num. 31. Quia non ex hoc serui pœnę efficiebantur, sed ad pœnitentiam agendam carceribus detinebantur.

Clericus ad perpetuos carceres cõdemnatus, an eo ipso censetur priuatus beneficio.

Et vtrum lata sententia contra clericum perpetui carceris, eo ipso censetur beneficio priuatus, si nihil circa hoc in ea exprimatur, vide Rotam decis. 5. de sentent. & re iud. in antiquioribus, vbi multa circa hoc argumenta adducuntur, tandem post longã disputationem tenetur, non censeri ipso iure beneficio priuatũ quod non mediocris vtilitatis est, vt ibi scribit.

Exigẽtibus culpis.

CAPVT. CXXXVII.

1 *Clericus propter quæ crimina seculari curię sit tradendus.*

Væ sint culpæ propter quas quis debeat tradi curię seculari, ex his, quę supra tradidimus, facile quis dignoscere potest. Causa autem facilioris inuẽtionis volo hic saltem summariè referre: habes enim hoc examinatum supra in verbo, Sortilegi, & in verbo, falsarij, & in verbo, cõspiratores, & in verbo, & per assassinos, & in verbo, Lęsæ Maiestatis. Et an propter delictum grauissimum perpetratum à clericis tradi debeant curię seculari, vltra casus expressos in iure, habes plenè supra in verbo, parricidæ. 1

ANNOTATIO.

ADde quod huius capitis argumentum longè lateque in præcedentibus capit. ab authore hic allegatis declaratũ est in annotationib⁹ nostris ideoque quæ ibi scripta sunt, repetẽda non duxi.

Data incorrigibilitate.

CAPVT. CXXXIX.

1 *Clericus incorrigibilis qualiter puniatur.*
2 *Clericus incorrigibilis quis dicatur.*
3 *Clericus depositus est de ecclesiæ iurisdictione.*
4 *clericus incorrigibilis quinõ potest ab Ecclesia puniri, potest ipso iure à iudice seculari comprimi.*
5 *clericus, qui propter incorrigibilitatem effectus fuit de foro secularí*

cular i, ad voluntatem Eccleſiæ puniendus non eſt.

1 VM Eccleſia nũquam intenderit priuilegijs tuis clericos fouere proteruos atq; incorrigibiles, ſtatuit Celeſtinus Tertius, in cap. Cum nõ ab homine. de iudic. clericum ab Eccleſiaſtico iudice depoſitum, ſi adhuc in
a corrigibilis [a] fuerit, excommunicari debere, deinde cõtumacia creſcente anathematis mucrone feriri. Tandem ſi in profundum malorum veniens contẽpſerit, cũ Eccleſia non habeat vltra quid faciat, per ſecularem poteſtatem eſſe comprimẽdum, ita quòd ei deputetur exilium, vel alia legitima pęna inferatur. Noluit tamen quòd ſola incorrigibilitas ſufficeret, vt comprimeretur clericus depoſitus à ſeculari iudice: niſi excommunicatio, & anathema ſubſequerentur: & inſuper vtriuſque contemptus, vt patet ex verbis illius text. Dicitur autem clericus depoſitus incorrigibilis ſecundũ Abb. ibi col. penul. verſi. quæro qualiter poſt Ant. ſi reuertitur ad priora delicta, vel in illis perſeuerat. & idẽ eſt ſecũdum eum (licet aliud voluerit Anton.) ſi committat alia delicta etiam ſi non ſint ſimilia, vel ſi ſint minora ex rationibus de quibus per eum quẽ ſequitur Decius ibi column. fin.
2 Dicitur etiam incorrigibilis, ſi cum detrudereturin monaſteriũ ad pęnitentiã peragendam, ea nõ peracta. cap. fugam, & occultat ſe, vel aliter de facto impedit, vt non poſsit eum iudex arctare, licet non reperiatur in nouo delicto, quia tunc poſt excommunicationẽ, & anathema comprimẽdus eſt per iudicem ſecularẽ, vt in tex. ſecundum Abbat. vbi ſupra, in colum. fin. ſequitur Decius vbi ſupra. Itẽ aduerte quòd Decius ibi ponit aliumcaſum in corrigibilitatis, tãquã diuerſum ab alijs, quem dicit ex Abbate colligere, videlicet quando clericus termonitus nõdeſiſtit, qui iudicio meo ſub primo comprehenditur: nã ſi non deſiſtit, ergo perſeuerat in crimine, & tũc ſola perſeuerantia ſine monitione reddit eum incorrigibilem, niſi dicamus, quod ſentiat Decius quando monetur, vt deſiſtat à nouis criminibus, quibus inuoluitur poſt depoſitionem.

Quod adhuc etiam non videtur iuuare opinionẽ ſuam, quia tunc etiam commiſsio nouorũ criminum etiam minorum redderet eum incorrigibilẽ ſine monitione, per ſupra dicta. Addit etiam quartum caſum incorrigibilitatis Decius allegando Domini. videlicet quando ſemel correctus verbis, non ſe emendat, qui etiam in propoſito noſtro videtur impertinens: nam ſi poſt depoſitionem non ſe emendat, etiã correctione verbali non præmiſſa, dicetur incorrigibilis, vt excommunicari valeat. Sit autẽ in hac materia vera reſolutio, quòd nullus caſus datur à Doctoribus qui ſuccedat poſt depoſitionem, qui ſolus ſufficiat vt tradatur curiæ ſeculari, niſi præcedat con- b
temptus excõmunicationis, vel
anathematis. Et cum clericus de b
poſitus ſit de iurisdictione Eccleſiæ, vt per Abb. in cap. Ioannes. & in cap. ex parte. de cler. cõiug.

Iudex

Iudex Eccleſiaſticus debet declarare eum incorrigibilem, ipſo tamen non citato, ne fugiat, vt per Abb. Poſt Card. in d. c. Cum non ab homine, & Inno. in c. 1. de homi. lib. 6. quos refert Areti. d. c. Cum non ab homine. col. 5. & vide Fel. ibi. 4. co. qui dicit, quod ex omnibus dictis Doctorum cõmuniter ibi colligitur, quòd poteſtas, quæ datur iudici ſeculari ſuper depoſito incorrigibili, nõ exercetur, niſi declaretur qualitas incorrigibilitatis ipſam conferens. Et not. quod clericus incorrigibilis, qui non poteſt puniri ab Eccleſia, poteſt ipſo iure cõprimi à iudice ſeculari abſque alia degradatione. c Hæc eſt cõmunis opinio modernorũ poſt Ioann. Andr. & Anto. vt firmat Aret. in dict. capit. Cum non ab homine column. 5. verſic. Tertia fuit opinio, & vide Domi. in ca. Nec licuit. 17. diſtin. qui not. ibi gloſ. pro iſto dicto Ioann. Andr. Clericus autem ſic propter incorrigibilitatem effectus de foro ſeculari puniri debet, non ad voluntatem Eccleſiæ, ſed prout iudici ſeculari videbitur. ita notat Abb. in dict. cap. Cum nõ ab homine in vlt. not. qui illũ puniet pœna impoſita per leges ciuiles laicis pro illo delicto à clerico perpetrato, vt probat text. in c. Ad falſariorum. de crimen. fal. Præterea in iſta materia vide notabilia verba Card. in quodam conſilio, quæ refert Felin. in ca. Rodulphus de reſcrip. in colum. 36. quæ dicit nõ legiſſe alibi, dũ ſcripſit, quòd in modo confitẽdi delictum poteſt reus talia verba dicere, quod ex illa apparcat reũ eſſe incorrigibilem: quia oſtendit non ſolum non pœnitere de delicto commiſſo, ſed dolere quod delictum nõ fuerit ita plenè perpetratum, & conſummatum, ſicut ipſe attentabat, & intendebat committere, vt patet in facti contingentia ſuper quo Car. ſcripſerat conſilium, de quo meminit Felin.

Incorrigibilis. Adde Boſi. in tit. de foro competent. nume. 131. vbi ſcribit, quod clericus, qui not. incidit in habitu dicitur incorrigibilis ſi præceſſit tria monitio, ille verò qui in habitu incidit incorrigibilis dicitur quando. Primo eſt depoſitus. Secundo excommunicatus. Tertio an athematizatus, & adhuc in contumacia perſeuerat. Quæ forma ſi ad vnguem ſeruata fuerit, dicit ipſe, quod abſque aliqua declaratione, efficitur de foro ſeculari, & aſſeuerat quòd ita amplectuntur communiter Doctores, licet poſtea dicat, quod forma iſta raro in vſu videatur. Sed Bartho. Caſſan. in conſuetudin. Burgun. fo. 51. numer. 66. ſcribit, quod curia Pari. obſeruat, quod poſt binam remiſſionem de illis criminibus, pro quibus mortis pœna imponitur, clericus habetur pro incorrigibili, tam in odium incorrigibilitatis, quam in odium iudicis Eccleſiaſtici negligentis eum corrigere. Idemque in Pariſienſi Parlamento ſeruari in criminibus, in quibus pœna mortis non iniungitur, teſtatur Pap. l. 1. tit. 6. Areſt. 5. quæ quidem doctrina ſibi placere affirmat Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. queſt. 36. verſi. ſed quæritur.

Clericus incorrigibilis quis dicatur.

Vtra-

B *Vt tradatur curiæ seculari.* Notandum circa ea quę autor hoc loco scribit, quòd si clericus in profundum malorum lapsus fuerit, qui dimissa tonsura, & vestibus clericalibus, multis sceleribus, sui prorsus oblitus, se immiscuit, ipso iure est priuilegio clericali, etiam fori priuatus, & ea ratione, poterit absque degradatione, & traditione puniri à iudice seculari, ita tenet glossa. in capitu. ex parte. de priuileg. Hostien. Ioann. Andr. & Anton. in capit. perpendimus de sentent. excommun. illius text. authoritate ducti. Henr. in cap. ex literis columnn. penultim. de vita & honest. cleric. Ancharra. in reg. eaque quæstion. 12. de reg. iur. lib. 6. quam opinionem communem esse fatentur Auser. in Clement. de officio ordinar. reg. 1. fallen. 19. D. Episc. Couarrub. in pract. quæst. cap. 32. num. 2. Quæ consuetudine recepta est, vt fatetur Barthol. Cassa. in consuetudin. Burg. rub. 1. §. 5. versic. Archidiacono num. 55. Eandem opinionem receptam esse dicit Alex. ād. d. nouo consil. 59. num. 20. circa quam multa refert Anton. Capi. decisson. 161. licet minimè scribat, quid in casu illius decisionis à Senatu fuerit iudicatum, & nouissimè eam sequitur Iul. Cla. in dicta quæstio. 56. versic. quęro modo, vbi affirmat magis communem esse, & consuetudine fulcitam, & ideo in iudicando, & consulendo, non esse ab ea recedendum refert Boeri. decisio. 69. n. 16. Et licet quamplures cū hac opinione pertranseant, nempe, quod casu supra constituto, nulla monitio desideratur, addunt tamen, quod non solū necessarium est, quod clericus se immiscuerit enormitatibus, & læuis criminibus, sed requiritur, quod duro cōtumaciq; animo illis perseuerauerit, & hanc opinionem tanquam magis communē obseruari, & suo tempore obseruatam vidisse commemorat Auser. in repe. dict. Clemen. 1. de officii. ordi. reg. 1. fallen. 27. Bossi. in practica crimin. tit. de foro cōp. numer. 139. Pract. Conr. fol. 247. limit. 19. Grammaticus super cōsti. Regni. fol. 29. Supradictæ autem communi sententiæ suffragatur text. in cap. vnico. de vita, & honest. cleric. in. 6. quo traditur casus in quo clericus in sacris, absque vlla degradatione, amittit priuilegium clericale ipso iure, etiā quoad forum secundum text. illius receptam interpretationē, eandemq; sententiā probare videtur text. in capitul. 1. de Apost. Multis tamē, & summæ authoritatis viris (nec iniuria sane) communi sententia displicet, quia nimis durum iuriq; contrarium videtur, clericū nulla monitione præmissa, priuilegio fori priuari, ex eo, quod dimissa tonsura, & vestibus, enormibus criminibus operam dederit, quam opinionem communē esse fatetur Rolan. consi. 4. num. 31. lib. 1. referens id testari Alex. consi. 8. lib. 1. Viuius qui alios refert in lib. commun. opin. in verbo, clerici potestate. Ferdin. Menoch. lib. 3. de testam. §. 22. num. 63. tradit Alberic. in 2. parte status. quæstion. 42. Vbi dicit se vidisse communiter seruari, quòd exigatur monitio, & si post monitionem clericus se non corre-

Clericus qui se immiscuit criminū enormitatibus an possit à seculari iudice puniri non expectata degradatione, & traditione ab Ecclesiastico.

xerit

xerit, perdat tunc priuilegium clericale, sequitur Cepola consi. crimi. 11. versi. quintum etiam requiritur, quæ opinio communis est.

Author primariã iuris Pontificij Cathedrã in Cõplutẽsi Academia obtinuit.

Quam nos amplexi sumus, in nostra primaria iuris Pontificij Cathedra, cum numerosissimo auditorio interpretaremur text. in dict. capit. cum non ab homine, à quo publica nostra functio exordium suscepit, obtinui equidem dictam Cathedram in Complutensi Academia toto orbe celebratissima, cũ incredibili eius lætitia anno. 1586. die vero. 6. Mẽsis Marcij Ideoque Ancharra. in dict. c. 1. de Apost. scribit decissionem illam minime seruãdam esse, nisi in quo loquitur casu, Abb. vero, & Car. in dict. ca. per pendimus, affirmant. responsum illud intelligendum esse quo ad priuilegium canonis, nõ quo ad forum, idem etiam tenuerũt, Socin. consil. 12. lib. 1. Alex. consi 8. n. 2. volum. 1. Sylvest. in verbo, clericus. 3. §. 9. Ange. eod. verbo. 10. quæst. 10. Neque refragatur text. in dict. cap. 1. de vita, & honest. cleric. 6. quia decisio illa, cum pœnalis, & odiosa sit, in proprio casu in quo loquitur intelligenda est, & ad alium extendi non debet. Ideoque prima communis opinio omni iure destituta est, quæ ea ratione non placet insigni D. Couarruu. dict. capit. 32. nisi eo casu, quo crimen aliquod in maximam pernicié reipublicæ fuerit perpetratum, præsertim quando si degradatio esset expectanda, maximũ impunitatis subesset periculum. Vnde scribit Iul. Clar. in dict. §. fina. q. 36. versi. cæterum, quod quando clericus est seditiosus, & publicam quietem reipublicæ perturbat solet Mediolanensis (qui maximæ authoritatis est Senatus) ad tẽpus ab illa ciuitate quã perturbat expellere, prout factũ fuisse refert, in quodam Archi. presbytero. Quod ex eo defendi potest, quia non tantum incommodum reipublicæ id fieri videtur, quam in vtilitatẽ ipsius clerici ne ab alijs iniuria afficiatur, quod mihi summè placet, quãdo instans periculum imminet, & non adest Iudex Ecclesiasticus, qui eminenti malo obiare possit, & hanc vltimam opinionem tanquam communiorem, & magis veritati, & æquitati consonã sequendam duxi.

Ex quibus longe repellẽda est Impij Caroli Molinei opinio ad Alex. consilio. 8. numer. 2. litera B. volum. primo asseuerantis, clericum propter delictum atrocissimum, non præmissa aliqua monitione, posse à iudice seculari capi & vltimi supplicij pœna affici, loquitur sane cõtra Sacra Canonica decreta, necnon contra receptissimas opiniones.

Contra Impium Caro. Moli.

Non vero prætermittendum est, primam communem sententiam minime receptam esse, in clericis prima tonsura innitiatis, nam quamuis de iure quibusdã solemnitatibus, & seruatis, & nonnullis cęremonijs, vt habetur in libro Pontificali degradari debeant. Vsus tamen forensis frequentissimus iam pridem obtinuit, quòd si dicti clerici primæ tonsuræ, dimissis vestibus, absque tonsura, enormia crimina frequenter commisserint, absque vlla degradatione, à iudice seculari

Clericus prima tonsura innitiatus qui ea & vestib⁹ dimissis se immiscet magnis solemnitatibus aliarum à se iniuriandi & puniri potest.

seculari punitos fuisse.

In clericis minoris ordinem an idē seruandum.

Pari etiam ratione, admitti potest dicta communis opinio, vt priuilegium fori amittatur ipso iure à clericis in minoribus ordinibus cōstitutis, vt scribit egregius Couarru. in dict. capit. 32. Imo si clericus dicta prima tonsura initiatus, ea non dimissa, nec similiter dimissis vestibus clericalibus, aliquod crimē atrocissimum commisserit, propter quod, in sacris ordinibus constitutus, curiæ sæculari præmissa degradatione tradendus foret, idem esset iudicandum. Ita colligitur ex Auferi. dict. Clement. 1. fol. 19. Boer. decisio. 69. num. 17. Guil. Bened. in cap. Rainunt. de testam. in verbo, & vxorem in. 2. num. 440. Cassan. in consuetudi. Burgun. rub. 1. §. 5. versic. Archidiaconum. 66. Petrus Auen. de exequen. mand. 1. par. c. 22. n. 4. D. Couarr. dict. cap. 32. num. 3. Est tamen necessarium, vt iudex secularis contra dictos clericos iuste procedat eo modo vt supra traditum est, quod crimen vere & certissime probatum sit, ita vt nulla tergiuersatione celari possit, nam cum qualitas ista, nempe grauitas sceleris perpetrati, iurisdictionem tribuat, ante omnia probanda est. Nec sufficeret quidem quod præsumptiue de grauitate criminis constaret, vt multis probat Auendan. dict. capit. 22.

G *Degradatione.* Adde Iul. Clar. in practic. crimin. §. fin. quæstio. 36. ver. successiue quæro. qui hāc opinionem communem esse fatetur, testaturque aliquando in Mediolanensi Senatu seruatam fuisse.

Degradari.

CAPVT. CXL.

1 *Clericus pro nullo crimine est degradandus nisi in iure expressum inueniatur.*

2 *Sine accusatione nemo est degradandus.*

3 *Clericus etiam in minoribus ordinibus constitutus capax est sententiæ degradationis.*

4 *Vbi in canone aliquo dicitur, q̄ clericus degradetur, & in monasteriū detrudatur, de verbali degradatione intelligitur.*

5 *Forma actualis degradationis traditur remissiue.*

HEc hac pœna degradationis a mētio fit in. ca. qualiter el. 2. de accus. & in cap. Tuę de pœn. In cuius impositione notandum est, q̄ voluit Ana. in. c. 1. de cleri. pugnā. in duel. quasi in fin. post. Anto. quem ibi refert, quod pro nullo crimine, quantūcunq; graui imponitur clerico pœna degradationis, nisi reperiatur iure expressum. Ex quo sunt restringēda iura in. d. c. qualiter, & cap. Tuæ q̄ est notandū secundū. Eū. aduertendū est etiā quòd sine accusatione nemo degradādus est, licet aliàs sit puniēdus, vt in ca. Dilectus filius. de simo. secundū Hostien. summ. tit. de accus. in. §. quis sit effectus accusationis, versic. Ergo sine accusatore. Itē etiā notandum quod clericus sit constitutus in minoribus, nihilominus est capax sententiæ depositionis, seu degradationis, b not. Ant. in. capit. Atsi cleric. de iud.

1 a

2

3

b

Quod

Quod dicit ibi pulchrum Barb. in cap. Cũ nõ ab homine. 2. col. de iud. & respondet ad text. in cap. Clericus. Io. 2. de vi & hone. cleric. Et ad id q̃ not. ibi Anton. quã sibi contrarius, & adducit in confirmationem huius text. in capit. Si quis Episcopus. 27. quęstio. 1. & vide Arnal. Alb. in rep. c. quoniam. de hær. in. 6. fol. 3. co. 2. versic. Nota quinto. vbi tenet dictam conclusionem, quod etiã clericus in minoribus constitutus, vel simplex tonsuratus degradatur, & neminem ex prædictis Doctoribus allegat, sed Pontificalem librum modernum, fol. 165. & alia fundaméta, quæ per te vide. Et in ista materia degradationis videtur colligi doctrina notabilis ex dictis per Abb. in cap. Atsi cler. in prin. in col. 3. de iud. quod vbi in aliquo canone dicitur, quod clericus degradetur, & detrudatur in monasterium, intelligitur de degradatione verbali, quia si fieret actualis, statim fieret de foro seculari, vt in cap. 2. de pœn. lib. 6. Quam dicit esse elegantem determinationem Felin. in capit. qualiter. el 2 in fin de accusatio. Formã vero actualis degradationis hic nõ libuit inserere, quia facile est videre eam volentibus in libro Pontificali. fol. 205. cum duabus sequentibus. Describitur etiam prout actualiter facta fuit in persona cuiusdam presbyteri, propter homicidium qualificatum in 3. parte repetitionis cap. Raynũtius de test. factæ per Culiel. Benedict. fol. 41. in processu prætorinali ibidem inserto.

4

5

Pœna degradationis. Adde q̃ cum huius capitis materia latissimè pateat, nec brevibus possim ea concludere, legendus est latissim Carre. in practica criminal. fol. 240. nouissimæ æditionis. Iul. Clar. in pract. crimina. §. fin. quæst. 36. versi. Scias autẽ: & quæst. 74. Tabi. Ang. & Sylvest. in summis in verbo degradatio. Locatus in opere iudi. in verbo degradatio, & eleganter Conradus Brunus. libr. 4. de hæreti. capit. 13. Iac. Septim. in cath. instit. tit. 46. n. 69. & 70. Ioann. Rojas in sing. fidei sing. 48. Alb. Troti. de vero, & perfecto cler. lib. 1. capit. 5. numer. 3. Didac. Perez in. l. 3. titul. 4. lib. 8. Ord. versi. cum ergo pęna. Petrus Greg. 3. par. syntag. iuris vniuersi libr. 31. cap. 30. per totum. Hanc vero degradationem Diuus Hieron. in Epistola ad Pammachium regradationem appellat, idem libr. 2. ad Iouinianum, & in Ioannem Hierosolimitanum regradationem vbique appellans, vbi quis ab altiori gradu suo vicio, ad infereoré deuoluitur.

Frãc. Duarenus vir doctus sed parum pius.

Non tamen me præterit, quod Frã. Duarenus, vir satis eruditus, sed parũ pius lib. 1. de Sacris Ecclesiæ ministerijs. c. 3. vix sibi persuadet morem iustum tradendi clericos ex authoratos curiæ seculari veteribus notum fuisse, quasi recẽs inuentum existimat, sed eius opinio meritò relegãda, & exterminanda est. Nos vero qui nihil in Dei Ecclesia temere cõstitutũ cõfitemur, vel in moribꝰ cõponẽdis, vel in delictis coercendis vetustũ esse credimus, de quo multi sunt antiqui canones in c. Si quis tumidus. c. felix. 15. q. 7. Sed clarius Concil. Toletan. quartũ cap. 18. Cõcilium Tiburien-

sis.

rienſe cap.10.cap.2.de tran.Præla.cap. degradatio, de pœnis lib. 6.quibus in locis ad exauthorãdum Epiſcopum duodecim Epiſcopi,ad presbyterum ſex Epiſcopi, ad diaconũ tres Epiſcopi deſiderabantur.

Verum quia ſumma difficultate tot Epiſcopi poterant cõgregari,id circo Gregorius Nonus in cap.1.de hæreti.libr.6. diffiniuit,vt ſolus Epiſcopus clericũ in quibuſcunq; ſacris ordinibuscõſtitutum degradare poſſet, cõuocatis Abbatibus,aliiſq; Prelatis, & religioſis perſonis.Nouiſsimè vero Concilium Tridentinum Seſsion.13.cap.4. de reformatione præſcripſit formã quæ in degradatione ſeruari debet.

B *Seu degradationis.* Adde D. Epiſcop.Couarr. in cap. quia nos.n. 4.de teſtam. vbi ſcribit, hanc actualem degradationem, minime moribus receptam eſſe in his qui minoribus ordinibus ſunt inſigniti,ſcripſi ſupra capit. 137. verſic.Non vero.

Seculari curiæ tradi.

CAPVT. CXLI.

1 *Clericus qua ratione ex Sacrorũ Canonum inſtitutis, membrorũ mutilatione,aut vltimo ſupplicio puniri non debet.*

2 *Iudex ſecularis an ſententiã Eccleſiaſtici iudicis, in clericos ſibi traditos ſine qua cauſæ cognitione exequi teneatur.*

3 *Appellationi clerici traditi curiæ ſeculari à ſententia iudicis ſecularis, quando ſit deferendũ.*

4 *Extraneus an poſsit pro clerico inuito appellationẽ proponere.*

Sacrorum canonũ censura mirabilis ideo forſam noluit clericos membrorũ mutilatione,aut vltimo puniri ſupplicio, 1 quia cũ eos bonis imbutos moribus eligendos præceperit, ſi deliquiſſent minori caſtigatione eos emendari poſſe,at cæteros ab illorum imitatione prohiberi cõfidit.Si tamen pietate hac canonica abutentes incorrigibiles efficiantur,ſtatuit tradi eos ſeculari curiæ legali animaduerſione puniendos, vt ſupra dictum eſt. In caſibus autem certis qui ex ſupradictis colligi valẽt, amplius incorrigibilitate ſpectata, vt ſtatim eidem curiæ traderẽtur clerici, in eis delinquentes ordinauit.Quos ſic ſibi traditos iudex ſecularis punire poteſt pœna laicis impoſita per leges ciuiles, vt ſupra notauimus in verbo,data. Poſſunt etiam tunc,niſi in crimine hæreſis, 2 iudices ſeculares petere,vt ſibi fiat fides de proceſſu 3 facto contra tales clericos, cum enim illos punire debeant tanquam ſubditos,iuſtum eſt vt cõſtet ſibi illos deliquiſſe,vt notãt Docto.in cap.1.de offi.ordi.& in cap.At ſi clerici.de iudi.Vt autẽ ipſam degradationem actualem, & traditionem curiæ ſequatur realis pœnæ executio, ſolent ſeculares iudices ante actum illum degradationis habere iam notitiam proceſſus, & incontinenti degradandum clericum ſibi traditum ad pœnam ordinariã damnare, & ſtatim executionem faciendam præcipere: quod ideo intro-

nere, qualiter per iudicem sit faciendū.

4 *Iudex, an arbitrium suum ad mortē vsque extendere possit.*

1 CVm generaliter vbi pœna à iure statuta nō est Iudex possit illā ex arbitrio imponere: a hoc præcipue in pœnis inferendis clericis sibi vendicare debebit: cum non tā specifice omnibus clericorum excessibus statutæ pœnæ leguntur. Vnde tunc dicit Innocen. in c. Qualiter el. 2. in colum. fin. vers. Itē not. de accusatio. quod est procedendū de similibus ad similia, vel quod imponeretur minor pœna. In arbitrandis tamen huiusmodi pœnis discretus iudex plura debet considerare, b videlicet delinquentis conditionem, & an soleat delicta sæpius perpetrare, an casu ceciderit, vilis, an honesta persona sit, doctus an indoctus, sacerdos an alterius ordinis, lubens an coactus, lacesitus vel non deliquerit. Et an fuerit scandalum ortū ex delicto vel ne. Attendere præterea debebit qualitatem loci delicti, grauius ne iudicetur delictum in regno, vel loco illo, quā alibi, in foro, Ecclesia, aut loco deserto, priuata via siue domo. Delicti insuper diuturnitatem seu grauitatem, ac irrogatæ iniuriæ modum, & atrocitatem, aut damni dati magnitudinem examinare conueniet, nocte, aut die armis aut sine eis, præcedentibus insidijs, aut aperto marte commissum fuerit delictum, per solum clericum, aut cum complicibus. Personæ insuper offensæ qualitates nimium ponderandæ sunt, quæ augere vel minuere soleant quodcunque facinus: videlicet, an vilis fuerit offensus, vel dignitate præditus, æqualis conditionis an potestate, & authoritate superior, laicus an clericus: siue religiosus, senex an iuuenis. amicus aut inimicus, necessarius an extraneus vir aut fœmina. Nec indecens præterea erit, temporis commissi criminis habere rationem sacris videlicet an festis diebus, an alijs, indicijs stantibus aut nō scelus fuerit admissum. Quoties præterea per ecclesiasticum iudicem taxandum venerit damnum illatum alicui ictu, vel vulnere per clericum, vt debita satisfactio fiat: In memoriam iudicis obsecro veniant verba notā da Iurisconsulti in. l. fin. ff. de his qui deiece. vel effuse. quæ quidem tanquam in proposito satis vtilia trāscribere libuit. *Cum liberi hominis corpus læsum fuerit iudex cōputat mercedes medicis præstitas, cęteraq; impendia, quæ in curatione facta sunt. Præterea operarum quibus caruit, aut carituras est ob id quod inutilis factus est. Cicatricum autem aut deformitatis nulla fit ęstimatio, quia liberū corpus nullam recipit estimationem.* Quanuis hoc de cicatricibus lex statuit, limitandum crederem, nisi in facie vulnerati remaneant: quia tunc de illis considerationem existimo maximam habendam esse. Quis enim dubitat maiorem iniuriam intulisse clericum, læso, si ex vulnere cicatrix magna in facie remaneat, quā si leuis aut nulla? meritoq; ob id ad plenioré satisfactioné, vulnerantem

c rantem cõpellendum. c Neque aliud arbitror ſenſiſſe Iuriſconſultum in dict.l.cum illa æſtimationem cicatricum aut deformitatis faciendam prohibere videtur, quia ſi membrum eſt ſaluum cicatrices damnum non inferũt non vero vetat quin ex hoc iniuria poſsit atrocior iudicari, & maior iniungi ſatisfactio delinquenti. Quibus omnibus liberrimo animo per iudicem circũſpectis, quantum doli ſeu malitię fuerit in crimine facile erit intelligere, & ſic condigna pœna punire nocentes debet, vt nec ipſi rei qui iuſtitiæ ſeueritatem experiuntur, de eius exceſſu poſsint iuſte conqueri, nec alij qui zelo æſtuant, ac iuſtitiam eſuriunt, tenuitatem pœnæ repræhendant eiuſque timorem neminem à ſimilibus criminibus arceri audeant proclamare. Vnum inſuper in hac materia inferri poſſe, (& non temerariè) cenſerem, videlicet, quod cum Ciuilis Magiſtratus in caſu quo pœna cõmittitur arbitrio ſuo poſſet mortis etiã pœnam infligere: d vt vult gloſſ. ſingularis in . in ſumma inſt. de iniur. quam dicit ſingu. Abb. in cap. cum T. de re iud. in 1. colum. & quam ſequitur Bald. in cap. 1. §. iniuria. de pa. iura. firman. & in. l. 1. C. de his qui latro. occul. & Ioann. de Anan. in cap. Inquiſitionis. in fin. de accuſat. quod pari modo & Eccleſię Cenſores poterunt præmiſsis conſideratis ad depoſitionis, & carceris perpetui pœnam procedere ex arbitrio.

Imponere. Adde tex. in. l. hodie. ff. de pœnis tex. in. l. 1. §. ex pillatores. verſi. id circo. ff. de effractori, & expilla. & in. l. lex Iulia. §. hodie. ff. ad leg. Iuli. repe. & in. l. 2. de crimin. Stelli.

Conſiderare. Adde multa quę in his arbitrarijs pęnis infligendis à iudicibus ſunt conſidaranda quę pie, & docte ſcribit Anton. Gom. lib. 3. variar. cap. 6. num. 7. Quę vero attendere debeãt Prę lati in ſuorum ſubditorum correctione explicãtur in ſacro Cõcilio Trident. Seſsio. 13. cap. 1. de reform. Vbi miro compendio, norma, quę in his ſeruari debeat ita ſcribitur. *Admonendos eſſe iudices* (inquit) *vt ſe paſtores non percuſſores eſſe meminerint, atque ita præeſſe ſibi ſubditis oportere, vt non eis dominentur, ſed illos tanquam filios, & fratres diligant, elaborentque, vt hortando & monẽdo ab illicitis deterrent, nec vbi delinquerint, debitis pœnis eos coercere cogantur. Quos tamen ſi quid per humanã fragilitatem peccare cõtigerit, illa Apoſtoli eſt ab eis ſeruãda præceptio, vt illos arguant, obſecrẽt increpẽt, in omni bonitate, & paciẽtia, cũ ſepe plus erga corrigẽdos agat beneuolentia, quã auſteritas: plus exhortatio quã cõminatio plus charitas, quã poteſtas. Sin autẽ ob delicti grauitatẽ, virga opus fuerit tunc cũ manſuetudine, rigor cũ miſericordia iudiciũ cũ benignitate ſeueritas adhibẽda eſt.* Hactenus ſacrũ Cõciliũ. Et licet in imponẽdis his pœnis arbitrarijs ſit ęquitas à iudicibus amplectẽda, ea non à capite velimaginaria eſſe debet, ſed à iure regulanda vt elegãter ſcribit Bald. in rubr. C. de eo§ tit. pecu. Rom. conſ. 149. Carol. Moli. in cõſuetud. Pariſi. tit. 1. §. 41. num. 86. & ad id conducit

B

ducit text.expreſſus in l.bona fides.ff.depoſit.

C *Compellendum.* Adde eundem Antonius Gomez dict.capite.6. qui opinionem iſtius authoris ſe quutus fuit eo tamen non allegato.

D *In pœnis arbitrarijs vtrum iudex pœna mortis poſſit inflingere.*

Inflingere. Adde Ange.& Plate. in.§.in Summa. inſtitu. de iniur. & multos quos allegat Boer. deciſion. 254. & latiſsime Iacob. Menoch. de arbi.iudi. quæſtion. libro. 1. quæſtion. 86. & opinionem iſtam communem eſſe teſtatur Barba. conſil.32. in fine. volum.2.& conſil.11.numero.1.volumin.1. Decius in capit.ex literis.numer.14.de conſtit.commu nem etiam eſſe teſtatur Maran. de ordin iudi.4.part.1 diuiſi. iudi.numer.52.Iacob.Boul.in l.capitalium. §. famoſos. ff de pœn. Alciat.conſil. 472. in fine, eandem communiorem, & verioré eſſe fatetur nouiſsime Ioann. Gracian. (vir bene eruditus) regul. & fallen.regu.44.in prin. & ſecundum eam iudicatum fuiſſe in parlamento Pariſienſi teſtatur Papo.libro.24. titu.10.Arreſto.2.& pro hac opinione ſolet allegari text. in.leg. ſacrilegij in prin. ff. de leg.Iuli.pecul.& in.l. ſecularij.§.ſunt quædam.ff.de ex extraordin.crim.& in.l. qui cũ natu.maior.§.ſi tamen quis.ff.de bon.libe.l.Iulia.§.hodie.ff.ad leg. Iuli.repetũ.Quanuis quibuſdam hæc opinio diſplicuerit qui non ita cenſent indulgendum eſſe iudicis arbitrio, vt ad mortem extendi patiantur, ita videtur ſignificaſſe (ſuboſcure tamen)glo. in capite Inquiſitionis de accuſationi, & hanc opinionem ſequuti ſunt laſſ.numer.4.Decius. numero.9.in l.qui iuriſdictiõ ni. ff. de iuriſdiction. omni. iudi. & dicunt contrariam communiter reprobari,atque idem aſſerũt Thom.Gramm.conſi. crimi.48. num.2.Matth. de Affli. deciſ. Neopolit.276.num.6.Carre.in.l. 2.in parte homicidij numer.108. quorũ appellat.nõ recipi Chaſſa. in conſuetudi.Burg.rubr.1.§.5.in verb. *Albitrage.* Petrus de Soci. inter conſi.crim. diuer. Doctor. conſi.98.num 13. libr.1. Carauita ſuper. 41. ritu Magnę Curię nu. 15. Villapando.in l.22.capit.9.numer.4.opinio hæc eſt magis turior,& ea ratione aſſeuerat, non eſſe ab ea recedendum in iudicãdo,& conſulendo.teſtatur Iulius Clar.lib.5. recept. ſentent. §. fin. quæſtion 83. verſic.ſed quęro vbi eam dicit communem : eamque ſequitur Alphonſus à Caſtro li.1 de lege pœna. capite. 6. pro qua ſolet adduci text.in l.1.ff.de fur. bal. Sed primam opinionem magis communé eſſe ſcribit Robr. Maran.in diſpu.3.nume.4.quam ſequẽdam cenſent cum nonnullis limitationibus, quas ibi ſcribit: licet ipſe dicat, quod cum hæc quęſtio ſit multum dubia Cæſara deciſsione opus erat : & vide Anton.Gom.libr.3. vari.reſolu.capit.6.numer.8.Ego autem opinionem vltimam magis verã & magis communem eſſe cenſeo Et quãuis prima opinio, glo. vera foret, eſſet intelligenda. vt locum haberet, modo qualitas delicti, & circunſtantiarum ſit talis , quod de iure communi, vel conſuetudine eſſet pro eo delicto pœna mortis imponenda alias ſecus ita gloſſ. illam declarat dicens , ſic communiter

debet indici purgatio infamato, vt probat tex. & ibi notat Abb.
2 in capit. 2. de purgatio. can. quia ista purgatio est subsidiaria, tamé in casu nostro quando fiscalis accusat, qui succedit in loco iudicis vt supra tradidimus, crederem posse indici purgationem in
3 famato ad eius petitionem. Quæ quidem purgatio canonica arbitrio iudicis relicta est, vt in cap. Significasti. de adul. & in capit. In quisitionis. §. quæsiuisti. de accusa. facienda tamen cum personis eiusdem ordinis quem purgandus habet, vt in capit. ex tuarum. & in cap. Inter solicitudi-
4 nis. de purg. cano. Compurgatores autem debent esse fide catholici, vita purgati, & qui conuersatione purgandi clerici nó tam moderno tempore quam transacto nouerint, vt in d.c. Inter solicitudines. Qui tamen compur
5 gatores iurare debent de credulitate, vt in c. De testibus. eo. titul. Qualiter insuper iurare debeant purgandus, & compurgatores, vide Hosti. vbi supra, in §. qualiter fieri debeat. per quem etiam vide quotus debet esse numerus cópurgatorum. & quales illi, in
6 duobus. §. sequentibus. Si vero illi, qui sunt eiusdem ordinis, fuerint inimici, infamati, admittuntur alij vt in c. Cum in iuuentute. de purgat. cano. imo propter hanc causam potest reus cum laicis & fœminis purgari, vt in glo. fin. illius tex. & probat etiã glo. in c. clerici. 81. dist. & in c. In decima. 18. q. 2. Et vide Abb. in capit. inter. de purg. cano. fin. verbis. Vbi etiam dicit, quod si purgandus est pauper seu extraneus, ita quod non habeat notos in ciuitate, & ideo de sunt compurgatores clerici, quod tunc admittuntur laici, & etiã fęminæ, & quod si etiam laici deficerent ex hac causa, quod credendum est soli suo iuramento, & vltra supra dicta allegat. glos. nota. in c. Cum P. de accu. Aduerte tamen, quod in quantum dicit, quod paupertas facit admitti laicos, & fœminas, quod hoc non videtur iure procedere: quid enim nocet clerico paupertas, vt sit notus in propria patria, & sic bonæ opinionis penes suos conclericos si ille suis operibus aliud non pro-
meretur? Infamatus vero ille iu- 8
dicandus nó est, quem dicta pau- 0
corum infamant, si eius opinio apud bonos & graues lesa nó exi
stit, vt in d. §. quæsiuisti. vbi Abb. bene distinguit quando requiratur maior pars ciuitatis vel vicini
æ ad hoc vt aliquis dicatur infamatus, inspecta qualitate loci, & personarum: cuius verba transcribere nolo. Infamia autẽ si sit 7
simplex absque scandalo, & originem habuit à maleuolis procurantibus, tunc purgatio canonica non indicitur, vt in c. Cum in iuuentute. §. Nos autẽ de purg. cano. & ita concludit Aretin. in c. At si clerici. de iudi. cuius conclusionem sequitur Deci. ibi. in 6. colum. versi. Secunda conclusio. Si vero infamia sit orta à ma- 9
leuolis hoc non procurantibus purgatio potest indici. ita cõcludit Aretin. vbi supra per text. in capit. Præsbyter si à plebe. 2. quæstione. 5. & in dicto. capite. Inter solicitudines. Sed Decium in dict. columna. 6. dicit quod Moder. tenent contra Aretin. & respondet ad dicta duo iura in quibus

bus se fundat Aret. Postea tamen pro opinione Aret. allegat text. in cap. Accedes. de purg. cano. & respondet ad capit. Qualiter, & quando. el. 2. qui text. allegat contra Areti. & tandem dicit concludẽdo, quod hoc est in facultate superioris. Aduerte præterea vltra eos, quod licet sit orta à maleuolis, si est scandalosa, & potest sedari per purgationẽ, tunc indicenda est purgatio. ita concludit Abba. sic intelligendo gloss. ibi. in cap. Qualiter, & quando. el. 2. de accusat. in pe-
10 nult. colum. Quando vero quis esset suspectus soli episcopo, vel alteri superiori suo, & suspicio est probabilis, poterit indici purgatio: & idem est, si est suspectus alijs, & suspicio est probabilis, & tanta, vt inducat scandalum, vt per Abb. ibi. An autem possit, quis accusari de eodem crimine, de quo fuit purgatus, vide Host. vbi supra. §. An purgãdus. singularius per Abb. in cap. ex tuarũ. in fi. de purga. can. vbi facit notabi. dist. capiendo veriores opi-
11 niones. Item nota in isto proposito, quod ibi aliquis est diffamatus de delicto propter aliquos actus extrinsecos, quod tali non indicitur purgatio canonica, sed monetur, vt ab alijs actibus desistat quando pro diffamato est ali qua præsumptio, quod non versatur in delicto propter fœdus naturale. probat istam conclusionem text. in cap. quorundam 34. dist. quem ibi ad hoc notat Præpo. ad limitationem text. in cap.
12 presbyter. 2. quæst. & cap. Si malæ famæ. In ista tamen materia infamiæ summe debent aduertere Iudices: nam infamia sæpe fallax est, vt iniquit Panor. in cap. Cum super. in fin. de confes. Cum iuxta sententiam diui Bernardi in Epistola de perfectione vitę. *Sæpe fallitur humana suspicio.* Accidit nãque sępissimè, quod temerarij quidam homines, ac ab omni pietate, & religione Christiana alieni, ex leuibus coniecturis seu signis, grauia quidem, & enormia scelera suspicari, ac asseuerare audent in magnum, suarum animarum, ac alieni honoris, & famę dispendium. Est præterea aliud sceleratissimorum hominum genus, quorum (ad virtutis exterminum) Sathan ipse vtitur ministerio, qui virtuti inuident, ac insidiantur, quando in claris viris illam intuentur, & quasi eius splendore excæcati, dũ suis noctuarũ oculis mederi deberent, virtutis lucem potius obnubilant, falsorum criminum puluerem ac nebulam spargendo, dũque bonorum hominum splendorem obtenebrant, illos sue ve ræ ac apertę nequitię quasi iam pares feciſſe lętantur. Vulgus autem reliquũ ignobile, rumorũ auditor lubens, ac fuscitator, & cõseruator strenus, nõ modo similia credit, sed multiplicat: vn de sæpius quos imitari deberet, ac venerari ne dum cõtẽnit, sed persequitur: ipsiq; insensati vitã illorũ existimãt insaniam, & finẽ illorum sine honore. Hac igitur dęmonum, & prauorũ hominũ intellecta versutia (quam sępius experiri cõtingit) curare debẽt semper prudentes Iudices, vt deprauatę alicuius (in reliquis maxime rebus probi viri) famę originem quęrant, ac inuestigãt: ne

veluti infelix ille præfectus Pilatus populi clamoribus permoti innocentem virum carceribus affligant, aut pœnis afficiant. Si enim innocentis viri sanguis à priuato homine quodammodo prouocato effusus clamare solet ad Deum, quid num etiam innocentis hominis honor (ipso sanguine precioſior) contra incautum, & temerarium iudicem, qui potestate diuina abutens, quos tueri debebat, viros innicuos lædit, omnibus horis clamauit. Vnum insuper non omittēdum est in proposito, quod licet iudex quando ex officio procedit, & crimen non probatur, si infamia remanet possit indicere purgationem, hoc tamen non tenetur facere ad petitionem promotoris inquisitionis. ita notat Prępo. in capit. De accusatione. 2. q. 8. col. 39. versi. Sexta differentia quod ego intelligerem in promotore qui se obtulit sponte, non vero in promotore dato ab ipso iudice, qualis est fundator huius nostræ denuntiationis: & hæc differentia probatur optime ex his quæ supra dixi in parte promotor seu fiscalis.

ANNOTATIO.

Purgatio Canonica apud antiquos in ſua vtilitate, & honore fuit constituta.

ADde, quod antiquitus canonica purgatio in suma vtilitate, & honore fuit constituta ita, vt multi Summi Pontifices de grauioribus criminibus diffamati, quanuis à nemine iudicari possent, ad remouendum tamen subditorum scandalum, solemniter se purgare dedignati non sunt. Sic Damasius, Paschalis primus Simmachus publicè purgati sunt sic Gregorius Septimus corā Henrico quarto Pelagius Primus corām Narsete expurgati publice fuerunt, quod in annalibus Romanorum Pontificum videre licet apud Platinam, & apud Campensem lib. 6. Hierar. Eccle. cap. 17. Brunum lib. 4. de hæreti. cap. 11. Et pro totius capitis materia vide quæ eleganter, & doctissime scribit Iacob. Septi. in illis eruditissimis Catho. instit. capit. 54. & nouissime Hieron. Gabr. consil. 160. volum. 1. Syluestr. in summa. in verbo. purgatio. Cāpegius ad Zananachinum. ca. 11. Villadie. de hæret. quæst. 15. n. 11. Directo. inquisi. 3. part. in 2. modo processum fidei terminan. Fran. Peñ. in Scho. Director. 2. p. Scho. 11. qui diligenter materiā canonicæ purgationis tractāt.

Canonica purgatio ne raro hodie vtendum est.

Illud vero circa caput hoc notabis, quod non facile per iudices ecclesiasticos Canonica purgatio inducenda est, cum fragilis, fallax, & incerta sit eo, quod ab hominum iudicio dependeat. Quod in causis fidei Madrialiana instructione capit. 17. his verbis diffinitum est. *Ob malitiam humanam purgatio canonica, periculosissimum est remedium, præsertim his temporibus. Ideoque non multum est in vsu, quare illa vtendum raro, & cum magna cautela.*

In qua si defecerint vti cōuictos puniri.

CAPVT, CXLIX.

1 *Deficiens in purgatione, punitur vt conuictus.*

2 *Absens*

2 *Absens de crimine infamatus, citatus peremptorio præfixo ad se purgandum, si purgationem intra illum terminum non præstitit habetur pro conuicto.*

3 *Traditur germana ratio, propter quam in purgatione deficiens, vt conuictus punitur.*

4 *Clericus propter purgationis defectum degradatus, & traditus curiæ seculari, ordinaria criminis pœna puniri non potest.*

5 *Purgatio canonica hodie raro inducitur.*

1 AT autem cure sic clericis prouidere bona coram Deo, & hominibus, & habere bonum testimoniũ ab his quæ foris sunt, statuerunt canonica iura hac lege indicendam purgationẽ, quod si quis in illa defecerit, puniatur vt cõuictus: a vt probatur in ca. De hoc. de simo. quod intellige secundũ modum agẽdi qui præcessit, probat textus. & ibi notat Abb. in 3. not. in capit. Accedens de accusatio. cuius bonam distinctionẽ vide ad intellectũ huius conclusionis, licet sic deficiens dicatur interpretatiue nõ vere cõuictus, vt est glossa, notabilis in cap. Intersolicitudines de purga. cano. Nota insuper in hoc proposito quod si infamatus nõ potest habere cõpurgatores quia testes nõ cõfidũt de eo, seu quia fides nõ in alijs de eo, quod habetur pro cõuicto, & deficiẽte in purgatione, notat Abba. referẽdo Hostiensem in dict. capitulo. Inter. quasi in fine de purgat. cano. Et adde aliũ singularem casum, in quo quis habetur pro conuicto, propter non præstitam purgationẽ, videlicet quando aliquis absens est infamatus de crimine, vehementer suspectus, & citatur peremptorio præfixò ad se purgandum, quia non prestiterit purgationẽ intra illum terminum, habetur pro cõuicto, notat Abba. in cap. Cum. P. versic. & ex hoc. de purgat. canon. Rationẽ autem quare deficiens in purgatione puniatur vt cõuictus colligit Abb. ex glossa ibi in capit. Insinuatũ de simon. quam etiam allegat. in dict. cap. Accedens, de accusat in col. 2. videlicet quod præsũptio probabilis orta ex infamia trãsit in violẽtiam, cum reus deficit in se purgando, & violenta sufficit ad cõdemnationem, vt in c. Afferte: de præsumptio. & in l. Indicia de rei vendic. C. Sed salua tãti patris pace hæc ratio non videtur bona, quia violẽta præsumptio nõ sufficit ad imponendam pœnã ordinariã delicti, nec hoc probant iura per eũ adducta. Vnde crederem quod ratio vera est quia cõditores canonum voluerunt hunc rigorẽ seruare, vt clerici non minus studerent in vitã da infamia, & suspicione vehementi, quam culpa, propter salutem Christiani populi, qui nimis inficitur ex pernicioso exemplo à clericis habito, considerantes quod cũ pœna ordinaria canonis contra conuictum legitima probatione, non fit pœna mortis, vel mutilationis membri, nõ erat tanti rigoris, clericum deficientem in purgatione, haberi pro conuicto, & æquali pœna puniri. Ex qua ratione pro vera recepta, crederem vnum singu-

a

2

lare,& non paruipendendũ poſſe inferri, quod in delictis quibus clericus venit degradandus, & curię ſeculari tradendus ſi iudex ſecularis videat clericum fuiſſe degradatum,& ſibi traditũ propter defectum in purgatione quod non poteſt punire pœna ordinaria,qua laicus cõuictus de illo delicto puniretur,cum ſit verum quod ſibi traditur nõ vere, ſed interpretatiue conuictus de delicto, & non liceat iure ciuili, vel regio aliquem pœna ordinaria punire,niſi claris probationibus, ſeu confeſsione propria cõuincatur, niſi in caſu hæreſis, in quo non licet iudici ſeculari examinare proceſſum inquiſitorum,b vt in c.Vt inquiſitionis, in.§. prohibemus de hæret.in 6.& ibi per Doct.& in c.1. de offic.ordin.reprobata opinione Bart. in l. Diuus. ff. de cuſto. reo. vbi contrarium tenuit:licet Legiſtæ communiter teneãt ſuã opinionem, vt teſtatur. Imo in c.1.de offi. ordi. & refert Præp. in capit. Statuimus. 11. quęſt. 1. quam etiam opinionem Bart.nititur defendere Barb.in dict.c.1. in col.17. non pertinaciter, ſed ſubijciendo ſe eccleſię. Et licet poſsit aliquis dicere quod etiam hoc procedere in crimine hęreſis, ex ratione, quia licet iudici ſeculari non liceat examinare proceſſum inquiſitorum, quia non poteſt cognoſcere, an traditus ſuæ curiæ commiſerit, vel non crimen hæreſis, non tamen negatur ſibi,quin inſpiciat tenorem ſententiæ inquiſitorum, & ſi conſtat ex ea quod aliquis ſibi traditur non vere conuictus,ſed interpretatiue, quia deficit in purgatione temperet pœnam; cum nulla lex ciuilis, nec Regia dicat quod deficiens in ea punia tur pœna mortis,tanquam hæreticus,nec videatur ſequi neceſſario,relaxatur ab inquiſitoribus, ergo damnandus eſt pœna ignis per ſecularem iudicem, cum vtrique iudices, tam inquiſitores, quam ſeculares debeant iura ſui fori attendere,& illa ſeruare. Sed hoc argumentum facile ſoluitur ex communi ſtylo inquiſitorum,qui, vt intellexi,talis eſt quod ex tenore ſententiæ ſuę colligi non poteſt quod aliquis damnatur eo quod in purgatione defecerit, quia ſententia fertur contra deficientem,ſicut contra conuictum,&ſolum remanet in actis proceſſus, qualiter in purgatione defeceritqué cum videre non poſsit ſecularis iudex,merito excipi debet materia hæreſis ab hac mea noua inueſtigatione,quam in alijs crimi nibus veram exiſtimo. Hodie tamen ſicut raro indicitur ab eccleſiaſticis iudicibus purgatio canonica, ſic raro accidit quod iuxta rigorem canonicum deficiens,vt cõuictus damnetur. At quod iudices temporibus iſtis rariſsime purgationẽ indicẽt, quãuis partim hoc referri poſsit ad eorum tepiditatem(quibus minima cura eſt purgare clericos ab infamijs,& ſuſpicionibus vehementibus,& ſatagere,vt Chriſtĩ bonus odor ſint)non nihil tñ prudẽtis cõſiderationis habere vidẽtur,ſi perpẽdũt facilitatẽ qua vulgus hodie infamiã ſuſcitat, & ſuſtinet, & quã difficile hodiernis tẽporibus cõpurgatores inueniãtur,hac vt exiſtimor atione,quia ſi nomi-

b

nominati ad alios cõpurgãdum peccatores & fragiles ſunt, facili ter credunt infamatos commiſiſ ſe crimina quorum inculpantur eadem fragilitate qua ipſi ſolent in alia vel ſimilia labi crimina. Si vero probi viri ſunt eum videãt corruptionem morum huius tẽpeſtatis, & clericalis ſtatus deformationem (eo quod ſine delectu ad illam vndecunq; ſolent venientes admitti) niſi bene notam habeant vitã purgandi clerici, compurgatorum onus refugiunt. Vnde ne antiquus ille, & pius patrũ zelus omnino pereat aut ſi his tẽporibus ſeruetur ad vnguem, innocentes lędat conſulerem omnibus prælatis, eorum vicarijs, quod ſynodali conſtitutione, ſiue publicis edictis moneant clericos ſuæ diœceſis, vt non ſolum puritatis curę vacarent, ſed in quantum vires ſufficiant, infamiæ aut ſuſpicioni vehemẽti an fam nõ prębęrent, ſcituri pro certo, quod poſt monitionis tempora, in omnibus de nouo emergentibus caſibus, iuris ordo, & rigor ſeruari debebit: poſt quam monitionẽ à iuris diſpoſitione non debent iudices recedere, dum tamẽ ſemper adſit Epicheia virtus, qua qualitatem perſonæ purgandæ, & ſchandali, aut ſuſpicionis, & defectus in purgatione, & alia cõſiderantes, rigorem antiquorum canonum temperent.

A *VT conuictus.* Adde Hoſtien. Henricum Abb. & Doctores in cap. inter ſolicitudines de purgatione cano. Goffre. Hoſtien. Abb. Anan. Feli. in cap. accedens de accuſat. Ang. & Syl ueſt. in ſummis in verbo, purgatio, & hanc opinionem communẽ eſſe fatetur Iac. Sept. in Cath. inſt. cap. 54. num. 7.

Proceſſum inquiſitorum. Vide autorem, & quę ipſe ſcripſi ſupra cap. 141. litera. A. B

Si vero Capi non potuerint, abſentes eos pœnis dãnari condignis.

CAPVT. CLV[illegible].

1 *Clericus delinquens abſens, qualiter condemnari poſsit.*
2 *Traditur ſingulariſsimus modus conuincẽdi clericum lite adhuc conteſtata.*
3 *Laicus abſens, licet ex legibus Regni pœna ordinaria damnari poſsit, ſi fuerint contra eum indicia, quæ ſufficerent ad torturam: non tamen clericus.*

Vãdo clericus delinquẽs eſt abſens, & remiſsio de ea petita per iudicẽ diœceſis eſt, nõ fit, vel alias latet, tũc videtur q; poſitis ędictis [a] in Eccleſia Cathed. aut ſuę parochię vel beneficij, cũ aſſignatione cõpetentis termini ad cõparendũ procedi poſsit ad ferẽdam ſententiã diffinitiuã, ſi cõſtat de delicto per eum commiſſo. Quod probatur ex his quæ notat Ioann. Andr. in capit. Degradatio. de pœnis. vbi ſcripſit, quod contra clericũ abſentẽ cõtumaciter poteſt ferri ſẽtẽtia ex verbis depoſitionis, qui allegat Ver- a

Veritatis de do.& contu. & quę ibi notantur,& 3.quæſt.9.in ſumma, quod ibi refert Dominic. in princ. qui dicit bene notandum ex dictis per eundē Ioann. Andr. Quod in cauſa degradationis actualis non poſsit procedi in abſentem etiam procuratore præſente,per regulam de qua in cap. veniens.de accuſa. quod vbi pœna non poteſt imponiabſenti,nō poteſt procedi per procuratorē, facit etiam ad probandum quod contra abſentemclericum poſsit procedi, quod expreſſe voluit, Ioann. Lupus Doctor Hiſpanus, in tract.de liber.Eccle.in 9.queſt. vbi tradit quod in quocunq; delicto propter quod clericus degradari meruiſſet ſi abſens citatur,& non comparet condemnatur in abſentia,ſi teſtibus conuincitur, & datur facultas ab eccleſiaſtico iudici ſeculari capiendi eum,& ſecundum ſuas leges iudicandi,ita quod ſola ſententiaſine alia actuali degradatione,talis clericus habetur pro realiter degradato adhoc vt non gaudeat priuilegio clericali, allegat ad hoc tex.in cap. Cum nō ab homine. de iudic.quē bene inducit, & dicit quod eſt neceſſe quod intelligamus dictum tex.in caſuabſentiæ,& hanc degradationem vocat ipſe fictam à iure & ab homine. Aduerte tamen,[b] quod huic ſententię multum refragatur doctrina Inno.in cap.qualiter el.3. de accuſa.in colum.penul. verſi. Item ad prædictas,vbi poſtquam refert aliquas pœnas canonicas, dicit , quod ad prædictas pœnas præter quam ad depoſitionē proceditur contra abſentem etiam contumacem,ſed ad depoſitionē & alias pœnas quæ ſunt vſq; ad relegationem non procedituro contra abſentem, allegat.l. Abſentē. ff.de pœnis.& tex.in cap. Decernimus 3.quæſtion.9. Poteſt etiam dari alius ſingulariſsimus modus conuincendi clericum abſentem de crimine lite non conteſtata, ſecundum Abb.in cap.Cum P.in fin.de purg.cano. videlicet quod ſi eſt infamatus, vel vehementer ſuſpectus de crimine,citetur peremptorio prefixo ad ſe purgandum intra illum terminum, non autem ad comparēdum tantum, & tunc ſi non præſtiterit purgationem intra terminum præfixū habebitur pro conuicto,quod dicit perpetua menti tenendum, quia limitat tex.in cap.Veritatis de do.& contu. & quod eſt modus nō exquiſitus de iure ciuili. Datur præterea alius modus conuincendi abſentem clericum,per eundem Abb.ibi, videlicet quod contumax excommunicetur, & ſi ſteterit in excommunicatione per annum,tunc habetur pro cō uicto ſuper illo crimine,& poteſt puniri, ac ſi vere fuiſſet conuictus,vt in c.Rurſus.& in c.quicū que 11.q.3 quę ſic debent intelligi,vt pleniſsime tangit in cap.1. de iudi. Vnum tamen crederem in iſta materia,iudicem eccleſiaſticum non poſſe imitari legem. Stylum huius regni,dū diſponitur,& practicatur quod ſ. ātibus indicijs contra reum abſentem ſufficientibus adtorturam poteſt iudex eum damnare de delicto, hoc enim ad clericorum perſonas non liceret extendere, cum lex Regia hoc diſponens eos nō comprehendat,necimitatione digna ſit.Quis enim iuſtum decernat

b

2

3

c

nat ſolis indicijs probatis damnari quenquam vti reum criminis etiamſi executioni non ſit demãdanda ſententia. Id namque ſolũ iuſte pronunciari videtur quod iuſte poteſt executioni mandari.

Citatio per æditũ vt legitime fiat quæ debẽt præcedere.

Positis æditis. Aduerte, quod ad hoc, vt citatio per æditum legitime fiat aliqua deſiderantur. Primo quod ſummaria informatio precedat, qua cõſtet quod reus latitat, alias nulla eſt citatio ita ſcribit. Bart. in extrauagant. ad reprimendum in verbo: *Per æditum*, Dec. conſi. 460. numero. 26. Socin. in tracta. de citatione art. 23. numer. 5. Quanuis ſufficeret relatio nuntij hoc aſſeuerantis, vt ſcribit Petrus Rebuff. in tract. de citatione numer. 96. Thomo. 3. conſt. Franc. Secundo quod æditum publice in Eccleſia legatur intermiſſarum ſolemnia gloſſ. celebris in Clemẽt. cauſa. de electione in verbo, ſolemniter Caſſan. in deciſione. 1. titulo. de appellatio. Octauian. Veſt. de introductione in Romanæ Aulæ. action. libr. 4. cap. 3. numer. 5.

Tertio quod poſtquam æditum publice lectum fuerit, affigatur in valuis Eccleſiæ, vel vbi de conſuetudine affigi ſolet. Vantius in tract. de nullitate ex defectu citationis num. 133. Milles in verbo. *Citatio quand. cõmittatur.* Quarto quod affigatur æditum originale, nec ſufficeret eius copia tex. in Clem. 2. de iudi. tradit Rota in tit. de dilationi. deciſio. 223. Caſſa. deciſ. 4. in tit. de dolo, & contu. And. Tira. de vtroque retract. tit. 1. §. 9. gloſſ. 2 num. 8.

Aduerte tamen. Ex quibus verbis manifeſte apparet. Dominum Epiſcopum recedere ab opinione Ioann. Lup. hic allegata à qua etiam recedit Fran. Pegña in anno, ad Direct. inqui. 3. lib. Scho. 69. fol. 191. qui cum immemor huius authoris fuerit. aſſeuerat, quęſtionem iſtam nullibi tractatam reperiſſe. Et mea quidem ſententia veriſsima hæc opinio eſt aduerſus Ioann. Lup. nam quando degradatio eſt tantummodo verbalis, iudex laicus nullam in clericum iuriſdictionem habet, ſed ſi actualiter degradatus eſt, poterit eum abſque aliqua traditione punire, quam opinionem communẽ eſſe fatentur Alcia. in c. cum non ab homine. n. 108. de iud. Villalo. in ſua collecta. comm. opi. litera. C. nu. 71. Iul. Clar. in pract. crim. §. fi. q. 36. verſi. ſuas autem.

Io. Lupi: opinio quædam confutatur.

Imitari legẽ. Adde quod de hoc ſtat Regia lex ab inuictiſsimis Catholiciſque Regibus condita Cõpluti an. Domini. 1503. quæ habetur in prag. Regũ Catholicorũ, & hodie eſt lex. 3. ti. 10. li. 4. or. nou.

Etſi opus fuerit ad dictarum pœnarum executionẽ ſeculare brachiũ imploretis.

CAPVT. CLI.

QVod noue ęditum eſt, eoq; latiſsime materia inuocationis vtriuſque auxilij Eccleſiaſtici, & ſecularis, in foreſibus actionibus frequentiſsima miro ordine elucidatur.

Iudex

1 *Iudex Eccl-siasticus seculare auxilium implorare potest.*

2 *Auxilium brachij secularis, multis nominibus vtilissimum est.*

3 *Auxilium brachij secularis, in subsidium peti debet.*

4 *Auxilium brachij secularis peti potest quando opus fuerit, nõ præmissa excommunicatione, contra Ioan. Lup. D. Couarr. & alios.*

5 *Concilium Trident. Sessi. 24. ca. 8. de reforma. & Sessi. 25. cap. 3. interpretatur.*

6 *Iudices ecclesiastici laicos minime possunt propria authoritate in carcerem mittere.*

7 *Iudices Ecclesiastici an in ciuilibus possint contra laicos, sententias capiendo pignora exequi.*

8 *Iudex delegatus vtrum possit auxilium seculare implorare.*

9 *Iudices seculares superiores, impendere debent suum auxiliũ iudicibus ecclesiasticis patentibus.*

10 *Iudex secularis potest ab ecclesiastico auxilium petere.*

11 *Iudex secularis antequam præstet auxilium an possit petere, vt sibi detur copia processus.*

12 *Executor an teneatur eam sententiam exequi, quæ manifestã iniquitatem habet.*

13 *Quando sententia iudicis ecclesiastici transiuit in rem iudicatam, auxilium seculare præstandum est, quanuis non constet de iustitia sententiæ prolatæ.*

14 *Quid autem iudicandum est, si de nullitate sententiæ coram seculari iudice allegatur.*

15 *Iudex secularis fidẽ adhibere debet literis denuntiatorijs, contra excommunicatum prolatis quanuis illi non consiet an iuste contra illum sententiam excommunicationis esse latam.*

16 *Text. in cap. 1. de exceptionibus 6 interpretatur.*

17 *Iudex secularis solis, literis denũtiatorijs non tenetur capere laicum excommunicatum, nec in carcerẽ mittere aut aliqua pœna eum punire, nisi excommunicatio ex actis processus sibi ostensis iustificetur.*

18 *Auxilium brachij secularis minime debet impartiri si iudici seculari constet à sententia ecclesiastici esse appellatum.*

19 *Auxilium brachij secularis nõ debet elargiri, quando iudex ecclesiasticus extra iudicialiter processit.*

20 *Iudex seculasis, si iniuste negat suũm auxilium iudici ecclesiastico legitime petenti, excõmunicari ab eo potest, & alijs spiritualibus pœnis puniri.*

21 *Iudex siue ecclesiasticus, vel secularis, qui auxilium præstat: non debet durioribus remedijs vti quam ipse inter sibi subditos.*

22 *Auxilium siue ecclesiasticum siue seculare cum impartitur, an aduersa pars debeat prius citari.*

23 *Episcopus vel alius iudex ecclesiasticus, an possit familiam habere armatam, ad executionẽ, & ministerium iustitiæ ministrandæ.*

24 *Inquisitores hæreticæ prauitatis habere possunt officiales quos vocã: vel familiã armatã ad suã defensionem, vel adhærentes eos*

ticos capiendos.

25 *Miniſtri S. officij (quos Hiſpani familiares appellant) Itali Cruce ſignatos quocunque tempore arma deferre poſſunt, cõ ſuetudine in contrarium non obſtante.*

26 *Conſultores S. officij, aduocati, notarij cuſtodes, & cęteri alij miniſtri arma omni tempore impune deferunt.*

27 *Familiares S. officij quibus animi dotibus, & qualitatibus debent eſſe ornati.*

28 *Inquiſitores quando ſui familiares, vel miniſtri non ſufficiunt ad ſententiæ exſecutionẽ auxilium brachij ſecularis iuſte implorant.*

29 *Iudices ſeculares ſuum auxiliũ Inquiſitoribus denegantes grauiſsimis pœnis plectendi ſunt.*

1 EST quidem iure expeditiſsimum Iudicẽ Eccleſiaſticum, ad ſuę ſentẽtiæ exſecutionem, poſſe brachium ſeculare implorare, vt quod iuſte cõtra clericos laicos ue iudicauerit, debita exſecutione minime fruſtretur cap. Princeps c. adminiſtratores. 26. queſt. 5. c. 1. de offic. ordin. c. dilecto. de ſentent. excõmu. lib. 6. c. poſtulaſti. de homi. c. vt officium. §. cõpeſcendi. de hæret. lib. 6. Et ſunt apud nos Regiæ conſtitutiones hoc ita diffinientes. l. 14. & ſequẽti. tit. 1. lib. 4. ordina. noui tradit Innoc. & omnes in dict. cap. 1. de offi. ordin. Hoſtien. in cap. 1. de offi. delegati Cardin. in Clemen. 1. quæſt. 10. eo. tit. Alberi. in l. Epiſcopale. C. de Epiſcop. & cler. Abb. in capit. ſi quis contra clericum. column. penultim. de foro competen. Deci. in capit. ſignificaſti numer. 4. de offic. delega. Ioann. Lup. in repet. cap. per veſtras. de donat. inter vir. & vxor. 2. not. §. Sed pulchra dubitatio numero. 17. quam opinionem communem eſſe teſtatur in ſignis D. Epiſcopus Couarruu. in practic. quæſtio. capit. 10. numero. 1. circa quam ſolent nõ leues concertationes inter iudices eccleſiaſticos, & ſeculares ori, & ea ratione eſt in forenſibus exercitationibus frequentiſsima de qua ſolent Magnates Iuriſtæ interrogari, vt ſcribit Matth. de Afflictis in proęmi. Conſti. Neapolit. numer. 63. nec (quod aliorũ ſalua authoritate dicam) pro eius dignitate explicatam legimus eius libenter, & non ſine ſumma legentiũ, vt ſpero vtilitate diſputationem fuſcepimus, eſt quidem eius argumentum noſtrę practicæ accommodatiſsimum qua ratione nonnulla, & ea quę ſelectiora ſunt, notare conſtitui.

2 *Remediũ brachij ſecularis vtiliſsimũ eſt iudicibus eccleſiaſticis.*

Primum etenim conſtat remediũ, hoc brachij ſecularis vtiliſsimum eſſe iudicibus Eccleſiaſticis cõtra clericos, cum propter ipſorum criminum enormitatẽ traduntur curiæ ſeculari: in his caſibus, in quibus præcedentibus capitibus longa manu diſertum eſt, vel quando ad eorum coertionem non ſufficit poteſtas eccleſiaſtica, vt ipſi comprimantur, & debitas patiãtur pœnas iuſtiſsime dictum auxilium impenditur, & in hoc omnes cõueniunt.

3 Secundo, quod brachij ſecularis auxilium nec petendum, nec impar-

tur. l. 14. & 15. tit. 1. lib. 4. ordi. nou. quæ lege. 15. grauissimę pœnæ imponuntur, contra Iudices Ecclesiasticos, & eorũ ministros qui eius sanctionẽ violauerint.

Sunt tamen multi (& non penitendæ authoritatis viri asseuerantes) quod vltima opinio locũ habeat, quando Ecclesiasticus iudex aduersus laycos in criminali iudicio legitime processit, & cognitionem, & examen culpæ ad punitionẽ instituerit, vel sententiam protulerit, tunc iure poterit laicum capere, & in carcerem mittere, intelliguntque Regias constitutiones tantum procedere, quando iudex Ecclesiasticus cognoscit, inter laycos de causa ciuili, vel criminali ciuiliter intentata. Ita colligo ex D. Couarr. d. c. 10. num. 2. versic. secundo quoties, & nouissime opinionem illam amplectitur D. Suarez de Paz sua pract. 2. tomo prælud. 2. nu. 55. & 56. dicens ita seruari in tribunali Episcopali Salmantino. Sed mea quidẽ sententia decretum sacrosancti Cõcilij supra allegatum, quod tam in causa ciuili, quam in criminali loquitur, restrictionem hanc non patitur ideo maturius cogitandum est.

Illud vero fatendum est, quod licet stantibus Regis constitutionibus, iudices Ecclesiastici non possint laycos capere, propria authoritate, absque auxilio brachij secularis, post capturam vero in carcerem Ecclesiasticũ non in secularem mittendi sunt. Et ita apud Hispanos consuetudine receptum est, nec iure contrarium defendi potest. Quamuis audio Seculares Iudices molestè hoc pati.

Quarto, prędicta Regia constitutione non tantum dictum auxilium necessarium est, in dictis criminalibus causis, cõtra laycos verum in ciuilibus actionibus, & controuersijs, in quibus si iudices Ecclesiastici eos condenauerint ad aliquam quantitatem soluendam, non tamen poterunt in his regnis ad rei iudicatæ executionem bona ipsorum capere, sed ministerio iudicis secularis executio personarum, & bonorum faciẽda est. vt in dicta Regia. l. decimaquinta cautum est.

Quinto, illud erit omnino notandum non solum iudicem Ecclesiasticum ordinarium, posse implorare auxilium brachij secularis, verum & iudicẽ delegatum, ita tenet Inno. in dict. cap. Significasti numero. 3. vbi Abb. Imol. Felin. & Deci. Domi. post Lap. in dicto capit. vt officium §. denique versicul. an delegatus de hæretic. libro sexto Oldrald. consil. 89 circa finem. Feder. de Seni. consil. 163. dubio. 1. Alber. & Paulo in dict. l. Episcopal. Bal. & Sal in l. in crimina. C. de iurisd. omni. iudici. Innocenc. Abb. & Felinus in dict. capite. postulasti. Cardinal. in dict. Clement. 1. quæstion. 10. quam opinionem communem esse testantur Deci. in dict. capit. postulasti Roland. Vall. consilio. 37. numer. 1. volumin. 1. Martin. Nauarr. in capit. cum contingat. primo remedio de rescript. 6. Bermon. in tractat. de publi. concubin. in verbo, *Curent à suis subditis, &c.* numer. 8. fol. 301. Franc. Pegna. in Direct. Inqui. lib. 3. Scho. 115. fol.

8 *Iudex delegatus implorare potest auxiliũ brachij secularis.*

115.fol.220.colum.2.licet ipse ab ea recedat, quæ procedit secundum eosdem, etiam si in commissione non contineatur ea facultas, ut possit eo vti remedio. quãuis ab hac vltima opinione dissentiat Arch.in dict.§.compescẽdi.& Fed.consi.251.Calcan.cons. 119.Sed hæc Archi. opinio falsa est,& nullo modo defendi potest. Nam nihil speciale in hoc auxilio implorando cautum est in dict.capite compescendi, vt recte considerat Deci.in dict.capite.Significasti.si enim iudici ordinario hoc iure licet, à fortiori permissum erit delegato, qui in causa delegata illo maior est capite.sane in.2.de offic.delega. Et quanuis in literis delegatorijs soleat imponi clausula, *Inuocato ad hoc auxilio brachij secularis si opus fuerit.* Illud est ad superabundantem cautelam,& stylo curiæ non tamen ex eo,quod necessarium sit quòd exprimantur, ita dicit Imo in dict.cap.Significasti & nouissime hanc opinionem amplectitur Franc. Auiles dict. capit.26.num.27.

Iudex delegatus auxiliũ brachij secularis implorare nõ potest, nisi de sua delegatione fidẽ faciat.

Est tamen necessarium, vt præceptum iudicis delegati petentis dictum auxilium adimpleatur, vt iudici seculari fidem faciat de sua delegatione.ita tenuerunt Bald.& Salicet in dict. l.in criminali.colum.1. C.de iurisd.omni. iudic. asseuerantes qp cautus debet esse iudex secularis à quo per iudicem delegatum imploratur brachium seculare, vt diligenter perpendat, an ille sit iudex competens vel ne quia si est incompetens non debet sibi præbere ministerium alicuius obedientiæ. idem tenet Feder. consi.251 col.2.Calcan.dict. consil. 119. Marcus Anton. Nattæ. cons.519.num.37. vol.3. redditur igitur ex defectu in competẽtiæ ineficax dict.auxilij imploratio

Iudex delegatus minime auxiliũ sæcularem implorare potest nisi prius ordinarium ecclesiasticum interpellauerit vt sibi auxilium pendat.

Nec debet iudex delegatus ad hoc remedium cõfugere, nisi iudex ordinarius Ecclesiasticus, ab eo fuerit prius interpellatus, vt suum ei impendat auxilium, quod sufficiens non fuerit, poterit ad hoc auxilium, seculare peruenire, non vero aliàs ita sing. tenet Cardi.in dict. Clemen.1.de cima quæstione sequitur Dec.in dict.capit.postulasti. num.4.vbi Felin.col.2.Roland.Valle.dicto. consi.37.numer.6.Sed opinionẽ contrariam multis rationibus veriorem esse probat Federic. consil.163.columna.2.dicens posse Delegatum Papæ si vult ad ecclesiasticum ordinarium confugere, prius quam ad secularem iudicem, non tamen præcise ad hoc teneri, & opinionem istam contra Cardinalem veriorem esse fatetur Franc. Marcus decis. 72.numer.4.in prima parte. quẽ sequitur Martin.Nauarr.in dict. capite,cum contingat.dict. tertio remedio scribens in Coimbricensi Academia,cum tertio legeret text.in dict.capite.Significasti.hanc opinionem tenuisse, licet cum primum Tholosæ, & secundo Salmanticæ legisset,nõ satis perpensis rationibus Federici contrariam opinionem fuerit Amplexus.

9 *Auxilium brachij secularis a summis*

Sexto, non solum auxilium brachij secularis peti, & implorari potest ab Episcopis,ab alijsque ordinarijs,vel delegatis ecclesiasticis iudicibus, ad inferioribus secularibus iudicibus,

Senatoribus petipotest.

verum à supremis Regis Senatoribus, vel Regalium Cancellariarũ auditoribus. Quia iura quę de hac inuocatione loquuntur nullum secularem magistratum à præstatione illius auxilij immunem faciunt. Imo si recte rem hanc perpendamus maioris obligationis nexu Regij Clarissimi Senatores ad id astricti sunt, quã inferiores, cum illis potissimum incumbat quod iustitia ministretur & ad vnguem hoc obseruetur. Maxime quia in summo Regis, & Domini nostri Philippi Secundi, Christianissimi (qui nunc fæliciter regnat) Senatu assistunt Consiliarij integerrimi, qui pro ipsorum summa pietate & religione Ecclesiæ Sacrosancta præcepta, & eius iurisdictionem venerantur, inter quos merito numerandus est D. Ioann. Fernandez Cogollos, vir sanè maiorum nobilitate præclarus, & animi dotibus ornatissimus, & integritate vitę laudatissimus & iuris prudẽtia insignis, à quo labores nostri, vt in publicũ prodirent, Regiarum legum instituto & de more supremi Senatus fuerunt approbati & in non vulgari nostræ fœlicitatis parte reponendum duximus. Et vt ad rẽ redeam opinio hæc ex eo fulciri potest, quia in spiritualibus Principes Seculares Episcopis suis obtemperare tenentur capi. omnes de maior & obedi. Et Princeps ab Episcopo iudicari debet, non è contra capit. sacer dotibus. 11. quæstio. 1. cap. Imperator. 96. dist.

D. Ioann. Fernãdez Cogollos Regius supremus Cõsiliarius laudatur.

In hac tamen auxilij imploratione minime congruum est, nec vaquam expedire iudicaui, quod contra dictos Supremos Iudices censuris, vel per modum iussionis procedatur. Sed quod pie & benigne, & honorificis precibus, ad impendendum suũ auxilium exhortentur, & hoc in Hispania nostra receptum est & aliquando fecisse refert Segura in directorio. 2. part. capite. 13. numer. 53.

10 Iudex secularis Ecclesiastico auxilium summ implorare potest.

Septimo ex eadem ratione sequitur, quod iudex secularis, si ei eadem necessitas superueniat poterit auxilium Iudicis ecclesiastici implorare pro exequenda eius sententia aduersus eos in quos ipse iurisdictionem non habet text. in auth. sed hodie. C. de adulter. not. Mari. Socin. in capite. cum sit generale. numero. 24. de foro competen. In hoc tamen hoc discrimen versatur, quod iudex ecclesiasticus poterit censuris, & alijs pœnis spiritualibus, compellere secularem iudicem, ad hoc auxilium exhibendum. text. in dicto capite. 2. de maledi. Iudex vero secularis non potest Ecclesiasticum cogere, sed coram Metropolitano comparere debet, abeoque postulare, vt inferiorem iudicem ecclesiasticum cogat, vt auxilium à se iustè pretitum præstet. ita tenuerunt Innoc. Abb. & Doctores in dicto. capite. 1. de offic. ordin. Iaſ. in l. à Diuo Pio. §. sententiam numero. 16. ff. de re iudi. quam opinionem communem esse testatur Alciat. dicto. capite. 1. numer. 26. & 123. Couarr. in dict. capite. 10. num. 1. Hoc. vero auxilium ab Ecclesiastico iudice præstandum est seculari non obediendo, sed patrocinando, vt tenet Innoc. & Bald. colum. 4. in

cap. 1.

cap.1.de offic.ordinat. Sequitur Franc. Auiles in cap.prætorium in verbo, *Vsurpan.* num.17.

11 *Iudex secularis antè quã prestet auxiliũ an possit petere vt acta processus sibi ostendãtur*

Octauo, illud etiam in disputationem adduci potest, an in criminibus merè Ecclesiasticis, ante quã iudex secularis suũ accõmodet auxilium, ei facienda sit fides de processu, nec nõ de actis causæ quibus intelligat an iuste, vel ne iudex Ecclesiasticus in causa processerit, qua quæstione Andr. Alciat. in dict. capit.1. de offic.ordinar.num.10. scribit secularem iudicem in his crimi nibus teneri iuuare Ecclesiasticũ non ostensa iustitia causæ, dicitque, hanc esse receptam sententiam, quam appellat etiam esse communem Nauarr. in dict. remedio.2.Bossi.in pract.crimina. titul. de forõ compet. num. 87. D.Paez (quem post hæc scripta legi) in pract.2. tomo in proœmi.num.10. D.Redi.de Maiestat. Pisin.in verbo, *Non armis solum.* 2.part.num. 150. Sed communis hæc sententia mihi omnino displicet, contrariam veriorem credo, quam amplexus fuit Abb. in dict.capit.1.de offic.ordin.num. 12. Scribens quòd si iudex Ecclesiasticus tradat clericum, vel laicum iudici seculari, vt ab eo puniatur, non tenetur stare processui ab ipso facto, sequitur Autor noster supra cap. 133. Non quidẽ iudex secularis tenetur auxiliũ suum impendere, nisi iuste ab eo inuocetur, & summatim de hoc ipse cognitionem habeat, sic tenuit Inno.in cap.1. de statu monach.lib.6. Oldr.consi.89.col.2. Petrus de Ancharran.consi.382: c olum.2. Federic. consi.251. col. fin. Paul.de Castro.in.d.l. Episcopal. Rolan. Valle dict. consil.77. num.7. Calcan.consi.119. Franc. Auil.in dict.cap.20. prætor. nu. 20. Didac. Perez in.l.4.tit.1. libr. 3.ordin.in gloss.3. Matth. de Affict.deciss. Neapoli.220.num.9. Vbi asseuerat decissum fuisse in Regio Neapolitano prętorio secularem iudicem non teneri ob temperare Ecclesiastico, quando processit ordine iuris non seruato. Ex quo ipse dicit, iudicem secularem posse cognoscere de subreptione, quę coram ipso opponitur, contra absolutionem à iuramento ad effectum agendi, vel excipiendi impetratam, à iudice Ecclesiastico, testaturque in illo prętorio ita fuisse pluries decissum, quod non vulgariter est notandum.

Poterit tamen communis opinio defendi, quando iudex secularis vult cognoscere, de effectu sententiæ, vel præcepti iudicis Ecclesiastici, ad effectum reuocãdi, quod ab eo iudicatum est, quod prorsus est prohibitum. Secus vero si id faciat, vt intelligat an ei obtemperandũ sit ita sing. tenet Imo.in dict.cap.1.num.16. Martin.Nauarr.in dicto. capite. cum contingat. ver.ex prædictis.

Erit etiam recepta sententia admittenda, quando Episcopus vel iudex ecclesiasticus, vult suã exequi sententiam, quam secundum iuris Pontificij legitimas Sãctiones protulit, & simpliciter à seculari iudice postulat, vt sibi tribuat familiam & ministros, ad illius sententiæ executionem. Tunc quidem secularis iudex in nullo dicitur exsecutor, sed solum accommodat familiam.

Vnde non potest aliqualiter de viribus sententiæ cognoscere, ita tenet Abb.sic declarans Innoc.ibi in dict.capit.1.de offic.ordin.vbi Andr. Alciat.nume.120.

Vera item est communis opinio in crimine hæresis,in quo iudex secularis meruſe est executor,& absque aliqua causæ cognitione,inquisitorumsententias nulla fide de processu ei facta exequi tenetur.vt scripsi post Authorem supra.cap.139.

Iudex mixti fori non tenetur præstare auxilium ecclesiastico nisi causa cognita

Nono,est quidem in hoc obseruandum,quod in criminibus mixti fori iudex secularis minime tenetur præstare auxilium ecclesiastico nisi causæ processus sibi ostensus fuerit text. optimus in auth.de Sanct. Episcop.§.qui ver.tenet.Anto.Abu.vbiAlciat. numer.119.in dict.capite.1.de offic.ordin.dicit opinionem istam esse communem,idem profitetur Iul.Clar.in pratic. crimin.§.fin. quæstion.96.versic.quero etiam. Ex quo at,quod si iudex secularis ex processu sibi constat sententiam latam in capitali,& criminali iudicio ab ecclesiastico iniustam & iniquam esse, licet ab ea non fuerit appellatum exequi non tenetur, ita alios allegans scribit optime Matt. de Affict. in proœmi.const. Neapol.num. 60.

12 *Executor actorum ecclesiastici iudicis ex secularis quæ debeat in cognitionem ingredi, vel non.*

Decimo,non est circa hoc argumentum obliuioni tradendũ, quod non solum secularis iudex qui causæ cognitionem habet, cognita iniusta sententiæ ecclesiastici,in dictis causis latæ exequi non tenetur,verum etiam si is fuerit executor , non posset iudẽ, nec tenetur eundem exequi, quoties notoriam iniquitatem,aut intollerabilem errorem habeat.Innoc.in capite. cum in iure.de offic. delega. Ancharra. cons.382.colum.pen.tradũt omnes in ca.Pastoralis.§. quia vero de offic.delega.Felin.in cap.at si clerici.col.4.de iudi. Cur. Iuni. & Purpu.col. fin.in.l.magistratibus.ff. de iuris omni.iudi.& est text.egregius in capite.inter cæteras,de re iudi.Si tamen sententiæ iniquitas ex scientia particulari executori priuatim nota sit tenetur sententiam executioni tradere, ita tenet Caiet.2.2.quæstio.67.artic.2. quanuis Abb. & Felin.in dict.§.quia vero. & idẽ Abb.col.penul.& Alcia.in dict. cap.1.num.110.de offic. ordi.cõtrariam opinionem sequuti fuerunt,quę Abb.sententia forte defendi potest in eo casu,quo executor sententiam iniustam esse ex actis cognouerit, sed verius est etiã in hac specie opinio hæc defendi non potest, cum hic executor iudex non sit, ad publicam scientiam intelligendam,ex processu causę. Nec iudex ipse qui sententiam protulit tenetur executori acta ex quibus sentẽtiam dixit patefacere,vt communiter receptum est in dict.§.quia vero,& in capi.1.de offic.ordin. vbi Andr. Alcia. super glos.in verbo,*Publicum*.& in c.2.de excep.lib.6.tradũt Alex.& nouissimi in di.l.magistratibus.ff.de iuris.omni.iudi.D.Episcopus Couarr.in lib.1.vari.resol.ca.1.num. 10.& ea ratione cũ hic executor acta legens, & examinans, priuata,& non publica authoritate vtatur,nihil ad rẽ facit.Nec executio sententiæ retardãda est, quãuis ipse ex eis intelligat sententiam

tentiam iniustam esse quod verissimum esse, & ita tenendum censeo, quidquid alij tenuerint.

Verum tamen est, quod si sententia notorie nulla esset, nõ teneretur nec iuste eam exequi possent, ita tenet glos. celeberrima in dict. §. quia vero, quam sequitur ibi Abb. colu. 2. vbi Ioan. Imo. numer. 4. dicit ab omnibus approbatam, eandem communé appellat Martin. Nauarr. in dict. capite. cum contingat. versic. nõ obstat, & eam sequitur Felin. in capit. de cætero. column. 1. de re iudica.

13 *Auxiliũ seculare nõ viso processu præstandũ est quãdo sententia in causa ciuili prolata trãsibit in rem iudicatam.*

Vndecimo, hoc eodem tractatu memoria repetendum est, quòd si in causa ciuili Episcopus vel alius iudex ecclesiasticus sententiam protulit, à qua minime fuit appellatum, vel si forte appellatio interposita fuit, ea defer ta remansit. Si primo dictus iudex fecit id quod potuit, vt eius sententia debitæ executioni traderetur (puta) excommunicãdo, & alijs spiritualibus pœnis vtendo, si his sic factis auxilium brachij secularis postulet, pro eius sententiæ executione præstandum est, absque eo quod iudici seculari de iustitia illius sentẽtiæ obstet. imputandum quidem parti quare ab ea sententia non appelauit, vel quod appellationem non fuerit prosecuta, aliàs verò si in ea executione nõ adhibuit eam quam potuit diligentiam, iudex secularis non debet suum auxiliumimpartire. ita Oldral. cõs. 89. Bald. in l. 1. C. de his qui latro. text. in capite. 2. de maledi. ibi, *Si necesse fuerit*, quam opinionẽ asseuerat esse communiter receptam Matth. de Afflict. inconsti. Neapol. in proœm. numer. 54.

14 *Auxiliũ seculare præstandũ nõ est quãdo defectus nullitatis opponitur.*

Si autem tunc opponeretur coram eodem iudice seculari de nullitate dictæ sententię, in dicta causa ab ecclesiastico latæ an præstari debeat brachium seculare, & affirmandũ videtur quod si de nullitate allegata in promptu appareat exequenda non est, quia constat iniustam esse postquam nullam esse apparet, & in iusto iudicis mandato obtemperandum non est cap. qui resistit, & capite. Iulianus, & in capite. is qui præest. 11. quæstion. 3. cap. de cætero. 1. quæst. 5. capit. 1. de offi. ordin. cap. Si quando de rescrip. si autem ea nullitas non constaret in promptu, non debet iudex secularis suum brachiũ pro executione dictæ sententiæ differre, ita singulariter tenet Andr. de Iser. in proœmi. constit. Neapol. & ibi eum sequitur Matt. de Afflict. numer. 55. Et iste est casus notatu dignus, in quo iudex secularis tenetur suum impartire auxilium non ostensa iustitia causæ.

15 *Iudex secularis excõmunicatũ ostẽsis literis denuntiatorijs repellere.*

Duodecimo, ad idem subijcitur alius casus, in quo idem prorsus est asseuerandum, nempe quando literis denuntiatorijs, Episcopus, vel iudex ecclesiasticus, aliquem excommunicatione maiori innodatum esse profert. tũc iudex secularis dictis literis stare tenetur absque eo, ꝙ sibi aliter iuste illum fuisse excommunicatum constet. Nam literis dictis denunciatorijs ipsiq́ denuntiationi excommunicationis, plurimum tribuendum esse constat, ex Basilien si Concilio Sessio. 20. vndecimo

Kalendas Februarij,anno Domi ni milleſsimo quadrageſsimo tri geſsimo quinto, cuius meminit Floren.in.3.part.titulo.25.capit. 3.Pragmat.Sanctio Gallicana ti tu.de non euitan.excommu. in prin. Nicolaus in ſupplemento Piſanellæ in verbo clericus.3.in fine Felin.in cap.ad probandum column. penult.de re iudica. & opinionem hanc, quod excom municatio eo modo probetur te net gloſ. ſingul.in capi.licet. de ſenten.excommuni.lib.6. quam ſequitur Deci.in capit. paſtoralis.§. verum de appella. Quanuis aperte opinionem contrariam teneat idem Deci.in capit.prudē tiam.§.Sexta.colum.de offic. de lega.& ibi Barba.Roman.in.l.1. ff.de noui.oper. nun. aſſeuerantes per denunciationem,nuſquã excommunicationem probari, præſertim quo ad excludendum aliquem à iudicio,& à ſimilibus. Quæ opinio non vulgariter corroboratur ex pontificia deciſsione text.in cap.1.de excepti. libro.6.vbi decretum eſt excommunicationem,vt quis ab agendo repellatur, apertiſsimis documentis probandam eſſe. Sed vt opiniones iſtæ contrariæ,diſtinctionis federe componantur, ita aſſeuerandum cenſeo,quòd ſi excommunicationis exceptio alicui obijciatur,vi exceptionis peremptoriæ, vt graue inde damnum patiatur,minime ea probatur per denunciationem; ſi verò in vim dilatoriæ opponatur, vt quis a iudicio excludetur, tunc per denunciationem probatur. Ita tenuit Rota in nouis deciſs. 252. Abb. & omnes in dict. capit. prudentiam. §. Sexta de offici. iudi.delega. Roman. conſil.349. Fran.in dict. cap. licet Domi.in capi.1.§.2.de excep.lib.6.Choſm. in prag.ſancti.tit.de excommu. non euitan.in verbo denunciata & opinionem iſtam communē eſſe aſſeuerat Deci.in dicto.§.ſexta.& Dom.Epiſcopus Couar. in capit.Alma mater.1.part. relecti. §.3. de ſent. excomm. libro.6. Non ſane ſecundum inueteratā conſuetudinem totius Chriſtiani orbis cōſuetum eſt, neminem denunciari excommunicatum, niſi prius ſolenniter excommunicatus ſit,& licet aliquādo hoc interuerti poſsit id rariſsimum eſſet,nec ex hoc tolleretur præſumptio,quæ ex frequentiſsimo contrario vſu orta eſt.

Ex quo fit,quo ad intellectū text.in dict.capit.1.de except.libro.6.ſecundum communem interpretationem ad repellendum excommunicatum,a iudicio ſufficienter excommunicationem probari per ipſam denunciationem,& ea ratione iudex ſecularis repellere debet ſtatim actorem excommunicatum ab agendo,nec poteſt petere, vt aliter ſibi fiat fides de ipſa excommunicatione. Secus vt dictum eſt ſi de grauiori præiudicio tractetur. 16 *Tex.in ca. 1.de except.li.6.in terpretatur.*

Hinc cōſeſtim ſequitur quod ſi iudex eccleſiaſticus excōmunicatum iam denuntiatū preciat iudici ſeculari, vt eū capiat & in carcerem mittat,tunc cum de graui incommodo agatur,nō ſufficerent literę denuntiatoriæ nec ipſa denunciatio, ſed oportet, quod acta oſtendantur, per quæ apareat de culpa, propter quā lata fuit excommunicatio. 17 *Literis denunciatoriis obſeſis iudex ſecularis nō tenetur ex cōmunicatum capere nec in carcerem mittere.*

Non

Non quidem iudex secularis ad hibere debet fidem literis Episcopi circa culpam illius cõtra quẽ prolata fuit excõmunicatio, nisi de ea per legitimas probationes sibi constet. Sic tradiderunt Andr. de Isern. & ibi Matth. de Afflict. in proœm. consti. Neap. num. 26.

18 *Auxilium præstãdum nõ est quãdo à iudice qui implorat appellatum est.*

Decimo tertio, vt casibus supra, constitutis, in quibus vel denegatur, vel non statim auxiliũ brachij secularis impartitur, alios addamus, illud firmissimi iuris est, illud minime esse accõmodandũ quando à sententia iudicis ecclesiastici appellatum est ex Alberi. sententia in d. l. episcopale, ver. sed circa hoc quæro, vbi Paul. de Castro in fine. C. de Epis. & cleri. Oldr. d. consi. 89. Deci. in dict. capit. significati. de offi. delegati Rolãd. Valle. d. consil. 37. n. 1. Mart. Nauarr. in dict. c. cum lari contingat primo remedio. Stephan. Aufreri in tract. de potestate seculari. 4. regul. num. 32. Thomo quinto tracta. diuerso. doct. Fran. Auiles in cap. Prætor. dict. capit. 20. in verbo, *vsurpan*, n. 25. Et potissima ratio est, quia cum per appellationem suspensa sit iurisdictio iudicis secularis, l. 1. in fine. ff. ad Turp. quidquid agitur appellatione pendente nullum est cap. nõ solum de appella. in. 6 tanquam factum à iudice incompetenti. l. fin. C. si à nõ competẽ. iudi. & impune ei non paretur. l. fin. ff. de iurisdict. omni. iudi. quia quantum adhoc priuatus iudicãdus est. l. 3. ff. de offic. Præsi. Imo quod plus est Ioann. Andre. Anton. Cardi. Abb. Imo. in dict. ca. 1. de offic. ordin. scribunt, nõ teneri iudicem seculerẽ, ad impartiendum suum brachium seculare ecclesiastico iudici, contra illum, qui prætendens se exemptum esse, appellauit ab Episcopi visitatione, ex causa probabili, qui casus eo fortior est, quod ius commune resistat, huic appellationi, adeò vt is exemptus absolui non debeat ad cautelam, nisi saltem summariè aliqualiter eius exemptio probata prius fuerit, ita not. Innoc. in cap. Solet. de sẽten. excommun. libr. 6. vbi eũ sequuntur Domin. & Perusi. Rota decisio. 234. incipi. Si rector. & decis. 308. incip. Si quis. Nec minus est circa hoc notãdum quod scribit Matth. de Afflict. in proœmi. consti. Neap. num. 48. quod si iudex secularis compertum haberet fuisse appellatum à sententia iudicis Ecclesiastici, & appellationem ab eo non fuisse admissam, quæ aliàs de iure admittenda erat, iuxta not. in cap. sæpe de appella. & à tali denegatione appellationis appellatũ fuerit prout iure requiritur secũdum Cardi. in cap. Pastoralis de offici. deleg. & in Clemẽtin. 1. de dolo, & contum. quod etiã hoc casu brachium seculare tribuendum nõ est. sequitur Roland. Valle dicto consil. 37. dicens ita fuisse decissum in sacro consilio Ratus Mõtisferrati cõtra agentes pro Episcopo Albæ.

Hæc tamen cõmunis & verissima sententia intelligẽda est, vt locum obtineat quando appellatio interposita fuit à sentẽtia diffinitiua, vel interlocutoria, cum causa probabili, & tempore, & forma debita, secus verò si per processũ, vel saltem aliũde ostendatur causam appellationis ab interlocu-

terlocutoria ſententia, eſſe falſam, & ideo non eſſe recipiendam. Sic egregie de more declarat inſignis Martin. Nauarr. in d. capit. cum contingat. 1. remedio in fine, & ſecundo remedio fol. 157. verſic. Non obſtat, & verſic. Quinto reſpondeo, quamobrem eo caſu non obſtante appellatione ab interlocutoria ſentẽtia interpoſita, nõ poteſt auxilium ſeculari brachij iudici eccleſiaſtico petenti denegari.

Auxiliũ præſtãdum nõ eſt, quãdo iudex extraiudicialiterproceſſit.

Decimo quarto, illud etiam eſt iuris exploratiſsimi, non eſſe auxilium ſeculare accommodãdum Iudici Eccleſiaſtico, quando extraiudicialiter proceſsit, & eo modo dictum remediũ implorat, tunc ſane iudex ſecularis minime tenetur ei parere, quia in extraiudicialibus præceptis Eccleſiaſticus non eſt maior Seculari ſed par. Vnde non poteſt ei mandare capit cum ad verum. 96. diſtinct. Et quia iudici procedenti extraiudicialiter impunè poteſt non pareri. l. prohibitum. C. de iure Fiſci libr. 10. ita tenuit Inno. quem ibi cæteri ſequuntur in dict. capite. 1. de offi. ordi. vbi Andr. Alci. numero. 117.

20 *Iudex ſecularis, qui auxiliũ negat, excõmunicari poteſt, & ſpiritualibus pœnis puniri.*

Decimo quinto, non eſt prętermittendum, quòd ſi extra caſus ſupra à nobis conſtitutos, iudex ſecularis iniuſte denegat ſuum auxilium, vltra id quod, iudex eccleſiaſticus excommunicatione, & alijs pœnis ſpiritualibus, contra eum procedere poteſt, vt iam verſi. Quinto dictum eſt, poterit etiam & arbitrariam pęnam pro modo culpæ ei imponere, eſt quidem de hoc egregia Saii. ſenté tia in. l. vltim. C. de his qui latro. occul. ſequitur Iacob. Menoch. de arbi. iudi. quæſtio. lib. Centu. 5. caſu. 452. num. 3. quod ſingulariter notandum cenſeo.

21 *Iudex qui auxiliũ præſtat nõ debet alijs remedijs vti, quam in ſuo foro interſubditos vtere-tur.*

Decimoſexto, in hac auxilij tam eccleſiaſtici, quam ſeculari conceſsione, diligenter attendere debent Iudices, quod cum implorationem dicti auxilij videatur cauſa fieri de foro iudicis adiuuantis, non debet adiuuans fortiori, & duriori remedio vti, quam ipſe in ſuo foro contra ſibi ſubditos eſſet vſurus. Quapropter Epiſcopus à quo poſtulatur auxilium non ſtatim excõmunicabit, niſi prius ſibi conſtiterit de rei innobedientia, & cõtumacia, ſiñe qua in ſuo foro excommunicationis ſententia pro ferenda non eſt. Eodem modo nec ad excommunicationem nõ procedet, niſi trina monitione præmiſſa capit. contingit in. 2. c. Sacro de ſentent. excommunic. cap. conſuluit de offic. Delega. cap. inter quatuor. de maior. & obed. capit. de illicita. 24. quæſt. 3. Idem etiam aſſeuerandum eſt ex parte iudicis ſecularis, nam ſi aliquis laicus aduerſus Epiſcopi iuſta contumax eſt, non propterea etiam ſi Epiſcopus implorato auxilio petierit, relegandus eſt, ſed alijs remedijs vtendũ eſt quibus in forenſibus tribunalibus vti conſuetum eſt. vt ſcribit Andr. Alci. dict. ca. 1. de offic. ordi. num. 125.

22 *Citatio an neceſsaria ſit antequã auxilium.*

Decimoſeptimo, ad commodiorem ſupra dictorum interpretationem, egregia ſe offert diſputatio, an viſo proceſſu, per iudicem eccleſiaſticum, vel ſecularem, antequam alteri iudici petenti,

clesia vi- petenti suum auxilium tribuat,
detur se pars aduersa debeat citari, & vi-
culare præ- detur sane nullam citationē ne-
stetur. cessariam esse, nā satis est, quod iudex ipse de meritis causæ per inspectionem actorum se informet, nec ex eo, quod aliqualis causæ cognitio desideratur, inde sequitur, quod pars citari debeat quia ipse iudex à se ipso ex actis cognoscere potest. l. sed si lege. §. Prætor ait. ff. de in ius vocan. ibi. *Et totum causa cognita debet facere.* Vbi Bald. inquit quod quāuis text. ille dicat, *Causa cognita*, non tamen pars citanda est. Ad idem conducit text. in. l. cum hi in prin. ibi, *Prętoris notio*, & in §. si Prætor. ibi, *Prętori res quęrenda est.* ff. de transacti. Suffragatur quę text. insignis. in l. 3. §. si causa cognita. ff. de bono. posse. iuncta glos. in verbo, *Pro tribunali*, vbi scribit Bar. quod licet dicatur ibi, *De causa cognosci* (id est) ad effectum, vt iudex se informet non vero quod pars citari debeat. Facit item optimus text. in. l. magis puto. §. nō passim. ibi, *Hoc excutere*, & ibi, *Item requirit.* Et ibi, *Idem prętor æstimare debebit.* ff. de reb. eor. Et plurimum ad eam hanc conducit text. in. l. 1. ff. nihil noua. appella. penden. ibi, *Quo ad deliberandum*, cuius text. authoritate innixus Ioann. Andr. in capit. Pastoralis colu. 3. versic. Illud autem notandum, de offic. deleg. affirmat, quòd vtrum appellatio sit amittenda vel nō, id parte absente potest diffiniri. Item non vulgariter opinionem istā corroborat, quod à Bald. scriptum est in. l. neque natales. colum. fin. versi. Sed nunquid in ista. C. de probationi. quod executor Apostolicus datus ad prouidendum beneficium aliquod alicui, cum clausula si est idoneus, licet propter conditionem illam appositam in rescripto teneatur habere causæ cognitionem circa idoneitatem non tamen in examinatione aliquis citandus est. Idem igitur in casu præsenti de quo controuertitur asseuerandum est, nam licet in eo aliqua causæ cognitio requiratur, non tamen ita exacta, vt pars citari debeat, nam quanuis aliquod grauamen inferatur iudex primus est qui grauauit, non is qui rem sibi mandatam exequitur.

Contraria tamen sententia ex eo verior videri potest, quia quando ex aliquo actu pars laedi potest, & presens contradicēdo actum impediret, citari debet. l. B de vno quoque. ff. de re iudic. l. nam ita Diuus. ff. de adopti. l. in concedendo. de aqua plu. arcen. l. fin. C. si per vim, vel alio modo capit. 1. de causa possessio. & pro. Quod locum obtinet etiā in notorijs, modo aliqua tergiuersatione celari, & defendi possint glos. celebris. in capit. in verbo, conseruatores. de offic. deleg. in. 6. glos. & doctores in capi. ad nostram in. 2. de iure iurand. hic igitur videtur asseuerādū. quod ante huius auxilij cōcessionem, pars citari debeat quia forte ostendet nullitatem, vel euidentem iniustitiam, vel alias iustas causas, propter quas vt iam dixi mus hoc auxilium iuste posse denegari, & opinionē istam de stylo curiæ seruari affirmat Marcus decisio. 269. numero. 2. in prima parte.

Sed

Sed vt opiniones has componamus, affirmando censeo quòd si per primum iudicem ordine iuris seruato, cognitũ est de omnibus exceptionibus, quæ possent impedire sententiæ executionem, & hoc ex actis constat, ita vt nihil agendum supersit. citatio necessaria nõ est, & ita procedunt, quæ pro prima adduximus opinione, si vero sufficienter de his exceptionibus cognitum non est, sed verisimiliter creditur, quod facta citatione, aliqua defensio competeret ei, contra quem imploratur auxilium, tunc citatio præmittenda erit, & ita intelligenda sunt, quæ pro secunda opinione aducta fuerũt quam distinctionem colligo ex Abb. in capi. prudentiam. 9. quia vero. colum. 4. vbi Imo. column. 3. versi. Interdum autem, quam verisimam credo licet non placeat Marco Ant. Natte. consili. 528. nume. 31. volum. 3. qui in distincte citationem necessariam esse censet.

23 *Episcopus an possit habere familiã armatam.*

Decimo octauo, & vltimo solet in disputationẽ adduci, an Episcopus possit habere familiã armatam, ad executionem, & ministerium iustitiæ, qua proposita quæstione Abb. in cap. significasti. de offic. de lega. multis rationibus infirmis, tamen, probare contendit nõ licere, sed quid quid ille sentiat vera est, & communis contraria opinio, quod hoc de iure Episcopis competat Bald. in l. non salutem. 5. fin. ff. de offic. Præfecti vig. tradit Deci. latissime in dict. capite. Significasti. numero. 5. Villadie. in tract. de irregul. quæstion. 11. numer. 16 & sequen. Reper. Inquisitorum in verbo, *Arma.* §. *sed nunc quæritur.* Et opinionem istam communem esse fatetur eam sequutus Franc. Peñ. ad Directori. inqui. Scholi. 116. pag. 220. secundæ partis.

24 *Inquisitores frmiliã armatã habere possunt.*

Illud autem omni difficultate caret quod hæreticæ prauitatis inquisitores, multis & iustissimis causis habere possunt officiales, vel familias armatas, ad suam defensionem, vel ad hæreticos capiendos, vt eorum sæuitia comprimatur. Stat quidem de hoc priuilegium Clementis Quinti, in Concilio Viennensi circa annos Domini. 1310. quod innouauit Ioann. Duodecimus quadam Pontificia constitutione incipi. *Exigit ordinis nostri.* Quæ habetur in literis Apostolicis pro Sancto officio pagin. 39 de quo priuilegio meminit Reper. inquisitorum in verbo, *Arma.* §. *Sed vtrum inquisitores.* Villadiego, in tract. de hçreti quæs. 11. numer. 15. Simanc. de instit. Catho. tit. 14. numer. 15. Bernar. Comẽsis in lucerna verb. *Inquisitor.*

25 *Officiales, & cateri ministri sancti officii arma deferre possunt.*

Et hoc priuilegium quod officiales, vel ministri Sanctæ Inquisitionis (quos in Hispania, *Familiares*, appellant, in Italia vero *Cruce signatos.*) Obtinent fauore fidei ius portandi arma quocunque tempore die aut nocte procedit, non obstante quacunque lege. in contrarium ędita. Imo is qui legem conderet, qua prohiberet officiales inquisitorum arma deferre, velut impeditor sacri officij puniri posset. gloss. in cap. statutum. in primo de hæret. lib. 6. tradit Director. Inquisitor. 2. par. quęstio. 54. Fran. Pegñ. in anno. ad dictũ Direct. Scholi.

60 &

60.& libr.3.Scholi.114.folio.222 vbi dictam gloss. communem ess fe fatetur.

26 *Ministrũ fingẽs seese sancti officij qua pœna sit coercendus.*

Nec solum dicti ministri arma gestare possunt,sed etiam cæteri ministri qui quauis alia ratione Sancto officio inseruiunt, veluti consultores aduocati, notarij,custodes,& alij nam hi omnes ratione officij infesti sunt hęreticis,& impijs hominibus,vt optimè tradit Francis. Pegñ.di. Schol.114.

27 *Familiares Sancti officij qui sunt eligẽdi.*

Quis vero familiaris ab Inquisitoribus creãdus sit,vt arma deferre possit egregiè diffiniuit Io.vigesimus secundus Põtifex Maxi.dicta cõstitutione his verbis.*Quare volumus,& discretioni vestræ per Apostolica scripta districte præcipiendo mandamus quatenus neminem familiarem,nisi eiusdẽ ecclesiæ fidelem ac deuotum,& laudabilis conuersationis,& vitæ habere quomodolibet præsumatis.* Hactenus Pontifex.Sunt sanè eligendi quigeneris notã minime patiuntur,qui probis sunt moribus instituti.Nec armorum vsus illis cõcedatur,qui sub fidei prætextu,facinora committẽtes priuilegio abutantur.

☞ Qua vero pœna sit coercendus qui se ministrum Sanctę Inquisitionis finxit , vt aliquem opprimeret spoliaret, vel eluderet tradit D. Iacob. Septi. In inquirid.tit.67.n.16.dicens eũ flagellis cęcedũ esse,& ad remos cõdẽnandum vel alia iusta cũ coertione puniendum.

☞ 28 *Inquisitores auxilium seculare implorare possunt.*

Quod si familia armata nõ sufficit,pro Sãcti officij executione possũt Inquisitores auxiliũ secularium Magistratuũ implorare.Vt peculiari cõstitutione decreuit, Vrbanus Quartus rescripto quodam incip.*Liceat omnibus.*§.denique;& refertur in literis Aposto. pro Sãcto officio. fol.27. de quo rescripto meminit Reperto. inquisit.in verbo, *Brachium.* Abb. in cap.1.de offic. ordin. Locatus in opere iud.in verbo.*Inquisitor* nu.30. Zanchi.hæreticorum potẽtia esse potest,vt vires inquisitorum non sufficerẽt,ideo oportet inuocare auxilium seculare. l.si quis.C.de Episcop.& cleric.

Si verò seculares Magistratus auxiliũ denegauerint,& cõtumaces fuerint , possũt Ecclesiasticis censuris coerceri,& honore priuari,& alijs pœnis puniri, vt in dict.cõstitutione Vrba.c.ad abolendam.§.penult. capit. excommun.§.moneantur de hæret.

Pro quibus omnibus ac necessarijs eorũ,vestrum imploro officium.

CAPVT. CLII

1 *Iudex ex officio suo in qualibet causa criminali, post testiũ aperturam,etiam ad offensã rei potest testes recipere.*

2 *Iudex ex officio rationẽ damnorum partis lęsæ habere potest*

3 *Testes ad defensam rei ex iudicis officio publicatis attestationibus,recipi possunt.*

4 *Iudex,etiam eius officio non implorato, pœnã minuere potest.*

5 *Iudex de veritate pro absente inquirit.*

6 *Iudex ex officio accusatorẽ criminosum repellere potest.*

SI-

1 SI enim officiũ iudicis amplissimũ est, multaq; operari potest in omnibus iudicijs. quãto magis vires habebit in his criminalibus causis à suis officialibus motis, quos in eius locũ succedere superius declarauimus? Meritò ergo in simili denuntiatione quicunq; Promotor, seu Fiscalis, iudicis officiũ implorare debebit, exuberat enim plurimũ in his causis. Potest náque iudex ex officio suo in qualibet causa criminali, etiã post apertura testiũ, testes de nouo recipere, etiã
a ad offensam rei, ª vt not. Bar. in leg. 1 §. Si publico, in col. 5. ff. ad le. Iul. de adulte. versicu. Vlterius quęro, quẽ refert Præpo. in. c. de accusatio. 2 q. 8. in col. 39. versic. quarta differentia, & notat Maria. in. c. fraternitatis, de testi. col. 35. versi. Trigesimus tertius, ex quo sequi posset notabilis effectus, quod licet ipse Fiscalis in dilationibus sibi datis non probauisset dilectũ, facta esse publicatione testium, si iudex reperirit testes cótra reũ, poterit eos examinare, prius tñ citato reo ad videndũ illos iurare: debebit etiã sibi dari postea attestationũ copia & noua dilatio ad opponendũ cótra illas. Aduerte tñ ne in hoc decipiaris, quia illa doctrina Bart. declaratur notabiliter per Salic. in. l. fin. in fi. col. C. de. q. videlicet ꝙ tunc possint testes recipiad offensam post publicationẽ, quãdo illa receptio fieret super nouo. c.
b non autẽ super antiquo, ᵇ cuius sententiã sequitur Fel. in. c. Cum clamor. ñn. col. de testibus, post Aret. in. c. fraternitatis in. 8. cartha. eo. tit. ꝙ etiã sequitur Hyppol. in. l. 1. §. Si quis vltro. ff. de. q. & dicit esse mente tenẽdũ. Item etiã aduerte ꝙ ex officio suo iudex poterit in his causis habere rationẽ damnorũ, & partis lęsæ, per ea, quæ notat Pręp. in. c. libellorũ, in secũda col. 1. q. 8. vbi referẽdo plures Doctores in varijs locis cócludit, ꝙ cómuniter firmatur per eos ibi, ꝙ siue iudex 2
procedat per accusationem, siue per Inquisitionẽ, poterit habere rationẽ dãnorũ, & interesse partis lęsæ laudabiliter ergo, & iustẽ facit iudex Ecclesiasticus, cui magis incũbit exonerare conscięntias suorũ clericorũ, si cõstito de dãno partis per processũ, reũ clericum cogat ad satisfaciendũ, etiã illud nõ petẽte, per maximè quia sæpissimè lęsi, & offensi à clericis nõ audẽt eos accusare corã suis iudicibus, tũ quia desperãt nõ posse iustitiã sibi plenè satisfaciẽte cõsequi, propter leuitatẽ pęnarũ, quas inferũt Ecclesiastici iudices, tũ propter tardã expeditionẽ negotiorũ in curijs Ecclesiasticis, & sumptus, qui in illis prosequẽdis fiũt, maximè in Romana Curia, tũ etiã ob illatas sibi minas ab eisdẽ clericis sæpe inferendas, aut suis famulis vel amicis. Vnde meritorie, & magna cũ vtilitate Reipublicę faciũt Ecclesiastici iudices, qui ex officio desẽdũt ad satisfactionẽ partiũ lęsarũ à clericis, etiã illis nõ instantibus. Sed sicut annotabimus, ea
quæ contra reos potest iudex ex officio facere iustũ est, vt eorum quæ in suũ fauorẽ potest nõ obliuiscamur. Et primo ad eorũ defen 3
sam poterit recipere testes publicatis attestationibus, ª vt notat ª c
etiã Bart. in. d. §. Si publico. quod dicit Hypp. in. d. §. Si quis ᵇ vltro.

ᵇ ille

super eisdem capitulis: & allegat Salic. vbi supra licet, ipse hoc nõ dicat, sed solum quod ad defensam quocunq; tempore ante sententiã produci possunt testes, allegando text. in l. Vnius. §. Cognituru. ff. de quæst. ex quo ibi hoc notat Bart. Secundo potest iudex minuere pœnam etiam si non sit imploratũ eius officium, vt not. Barto. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infa. col. 3. vers. quero vtrũ per l. Si nõ defendatur. ff. de pœnis & per l. 1. in fin. ff. de. q. Tertio q̃ iudex inquirit veritaté pro absente d si potest suo officio, vt notat Bar. in l. Seruũ. §. Publicæ. 2. col. ff. de procur. latius. 4. §. hoc autẽ iudiciũ, in col. 4. ff. de dam. infec. vbi dicit q̃ quãdo reus est absens, in delictis in quibus imponitur pęna vsq; ad relegationẽ (quia tunc potest procedi cõtra absentẽ vsq; ad diffinitiuam sentẽtiã) potest iudex pro absente probationes inducere. Quarto iudex ex officio potest repellere accusatorẽ criminosum, & qui aliàs non est legitimus. Notat Inn. in. c. Nulli de accusat. q̃ procedit, etiãsi accusatus velit illum admitti. vt notat Archi. in cap. Quærendum. 2. quæst. 7.

A *D defensam rei.* Adde quod opinio hæc procedit tantũ in eo casu quo loquitur. Auctor nẽpe quando ex iudicis officio proceditur, secus si parte instante procederetur, sic tradiderunt Bald. in l. presbyteri col. 1. C. de Episc. & cleric. & in consil. 276. colum. penul. vol. 1. Aret. in. c. cum clamor. col. 2. vbi Feli. col. pen. de testi. quam esse cõmunem opinionem fatetur Aegi. Bosi. in tract. delict. tit. de publ. proce. n. 3. circa quam vide elegãtissime Iul. Clar. li. 5. recep. sent. §. fi. ver. sed quæro nunquid cũ sequen. Ant. Gab. lib. 1. communi opin. conclusi. 21. num. 96.

Super antiquo. Adde Hyppo. in pract. crim. §. sequens num. 8. Ludo. Carr. in pract. crim. fol. 76. receptioris impressionis nu. 1. B

Publicatis attestationibus. Adde Bart. in l. Diui fratres. ff. de pẽn. & quæst. 14. incip. *Iudex maleficiorum.* Abb. in cap. suborta, col. vltim. de re iudi. Ang. Areti. vbi Aug. Arim. in tract. malefici in parte: *Comparuerunt dicti inquisiti coram dicto iudice.* nu. 19. Hyppo. consilio. 39. & consil. 37. vol. 2. & in pract. in. §. sequens Capitius Neapoli. decis. 81. numer. 4. Robert. Maran. in Spec. aduo. 6. part. §. Tertius actus pag. 433. numer. 3. Ludo. Carr. in pract. criminal. fol. 76. Iul. Clarus vbi supra allegaui. C

Pro absente. Adde tex. in l. si nõ defendatur. ff. de pẽn. & Regiam l. 2. Catholicis Regibus in hocce leberrimo Complutensi populo conditã anno Domini. 1503. ibi. *Informãdose assi mismo el juez de su officio, por quãtas partes pudiere, de la innocencia del tal acusado.* Quę hodie lex est, 3. tit. 10. lib. 4. ordi. noui, & vide Hypp. in pra. crim §. oportune. n. 14. & cõsi. 73. n. 20. vol. 2. Ferra. in pract. in formali belli in actione reali versic. quatenus ex officio num. 12. D

Excusator pro reo absente an in criminalibus causis admittatur.

Eadem igitur ratione videtur, vt q̃ iudex potest proprio officio facere, idẽ facere licebit aliquo ex cusatore, q̃ absente interueniẽte aut quolibet alio subministrãte testes, & q̃bationes, ex quib⁹ rei innocen-

nocentia detegatur Bart. & ibi Doctores in l. seruum quoq; §. publice. ff de procurato. quòd si excusator non audiatur processus est ipso iure nullus, tenet idé Bart. in extrauag. ad reprimen. in verbo, *Neglexerit*. quam opinionem communem esse testantur Grãma. voto. 37. Car. in. l. obseruare. n. 76. C. quorum appeli. nó recipi. Petrus Auend. responso. 15. n 6. qui Regijs constitutionibus contrariũ dicit esse alleuerá dũ, eandé cómunem opinionem esse testatur Hieronym. Gratus consi. 98. n. 8. lib. 1. Et hoc modo reus faciet suas defensiones, absque eo, quòd personaliter cóparear, quã cautelã scripsit Cepol. caute. 68. quã sequitur Blãcus in pract. crim. fol. 22. nu. 58. & fol. 158. caute. 11. dicens quod ita practicatur, & practicari potest. Sed certè hæc cómunis sententia mihi nunquã placuit, est quidem in maximam reipublicæ pernicié, cui plurim̃ interest, ne crimina impunita remaneant, nullus qui dé de crimine accusatus cópareret personaliter, sed vel ex officio, vel per huiusmodi excusatoré faceret testes in suum fauoré examinari absq; aliquo suo periculo, eũ ipse in tuto esset cóstitutus. Tollereturhoc modo mediũ aptissimũ ad veritatẽ detegẽdã, quod ex confessione iudiciali procedit, necnó ex alijs actibus solitis fieri, præsente reo, & in carceribus detento. Ideoque in practica dicta opinio recipiẽda nó est, nec ipse vnquã receptã vidi. Et postquam hæc scripsi legi Iuliũ Clarũ cómunẽ sententiam reprobantẽ in pract. crim. §. fin. q. 53. versic. seq nunquid. & vide eundem dict. §. fin. q. 61. versi. sed hæc quidem. qui etiam scribit, q̃ iudex qui Bar. opinionem sequeretur grauiter erraret, & in Sindicatu posset molestia affici.

Verumtamẽ est, quod licet procurator nõ possit pro reo absente cóparere, ad allegandas eas defensiones, quæ concernunt crimen, de quo reus est accusatus; bene tamẽ erit admittendus ad allegandum iustas absentiæ causas, & legitima impedimenta iuris, vel facti. tex. qui sic est intelligendus in. c. veniens. vbi Abb. & Doctor. de accusationi. l. pen. §. ad crimẽ, vbi Bart. Ang. de Imo. ff. de pubi. iud. l. seruũ. publice ff. de proc. Regia. l. 12. tit. 5. par. 3.

Quod procedit, & locum obtinet etiam in causis fidei, vt rectè docent Carrerius in tract. de hæret. n. 113. Siman. in Catho. inst. ti. 52. n. 4. Ioann. Rojas sing. fidei in sing. 170. Fran. Pegña in anno. ad Director. Inquisi. lib. 3. Scho. 48. quod verum est secundum eos quando absens solũ in fide suspectus est, secus vero si vere hæreticus esset, tunc nullus pro eo excusatur aut defensor est audiẽdus text. in. c. Si aduersus de hæreti. quo omne hæreticis patrocinium denegatur. Imo etiã sine mãdato admittẽdus quilibet est ad allegãda iusta facti impedimenta, quæ necessaria sunt, nẽpe captiuitatẽ & similes causas secũdum Bar. & communem sententiã. in dict. §. ad crimen. Quod si absentiæ cause nõ sint necessarię, sed probabiles, nẽpe locus non tutus, inimicitię, & similes: nullus sine mãdato admittendus est ad earum allegationé quia forte absẽs nollet illas causas allegare. ita notãt Bar.

& Ang.

& Ang.in dict.§.ad crimé.Ant. & Abb.in.d.ca. Sed opinio hæc nullo iure defendi potest, nam si causæ probabiles sunt, præsumé dum est absentem eas allegaturú fuisse, & eas allegari velle, vnde meritò Bar. doctrina impugnat Imo.in dict.§. ad crimen. nu.25. Anani.& Socin.n.47.& Aret.n. 48.in.d.c.veniens. Nec refragatur,quod scribit Inn.cómuniter receptus in.d.ca.veniens, qui in ea est sententia,vt existimet,non esse quemquam absque mándato admittendum,ad allegandas voluntarias,absentis excusationes, ex causa iuris, nã ea opinio non agit de excusationibus in facto consistentibus, sed de his allegationibus,quę de iure deducũtur adhocvt nó teneatur absens etiã non impeditus respondere.

Ac expensas protestor,& peto.

CAPVT. CLIII.

1 *Victus victori etiam in criminalibus in expensis est condemnãdus.*

2 *Expensæ illæ soluẽdæ sunt,quæ verè consumptæ fuerunt.*

3 *Clerici an possint damnari in aliquo pro soluendo salario,fiscali aduocato,vel notarijs curiæ.*

4 *Promotor seu fiscalis,qui calumniosam accusationem instituerit,in expensis est damnandus.*

VAnuis Episcoporum redditus pro sustentãdis oneribus Ecclesiæ suæ assignati cẽseatur inter quæ non minimũ reputandũ est,vt diœcesim suã malis purgent hominibus,& clericos faci norosos emendent: non tamen iniustum repuro quod dãnatus reus si bona habeat,expensas soluat Promotori seu Fiscali(vt vulgus appellat.) Cũ etiã in criminalibus victus victori condẽnari debeat in expensis,a vt probat tex.secundũ vnã lecturã in.l.fin. C.de fruct.& lit.expẽ. voluit gl. in c.finé litibus de dol. & cont. Bart.in.l.1. in prin.ff. ad Turpil. & in.l. Si postulauerit. in prin. & in.§.fin.ff.de Adul. Abb. post alios in.d.c. finem litibus. Canonist.in.c.calumniam.de pęni. & hæc est communior opinio secũ dũ Hyppolitũ in.l.patre vel merito.ff.de quæst.in col.3.in fin.licet Fel.in.c.accedẽs,in col. pen. de accus.quẽ ipse non refert propter varietatẽ opinionũ huius articuli,sed remittit ad alios doct. Hoc tamen adhibito moderamine, vt illę solũ soluãtur, quas verè expendisse constiterit,in substituendis procuratoribus loco sui,in euocandis testibus, & ministrãdis illis pro itinere sumptibus,ac in solutione tabellionũ, & similiũ rerũ, in quibus certũ erit eum aliquid consumpsisse. Pro soluendo autẽ salario, quod illi Episcopus assignauerit, aut suo aduocato, seu satisfactioni notariorum curiæ Episcopalis, qui ex more gratis debent ac solẽt facere omnia, quæ Promotoris concernunt officium: & si bona damnatorum supperãt, posse eos dãnari in aliquo(meliori iudicio saluo)non crederem, cum ad salaria ipsius, & aduocati teneatur Episcopus, & ad alia gratis

a

1

2

tis faciẽda sui videãtur obnoxij notarij. Quamuis non iudicarẽ indecens quod Episcopus ex cõmuni bursa pęnarũ camerę possit prædicta salaria soluere, & ipsis notarijs (si laboris magnitudo exegerit) aliquid præstare, dũ tñ ex hoc nõ detur occasio. Promotori vexandi reos, notarijsq; lõgos describẽdi processus sine vlla necessitate. Hortor autẽ sub obtestatione extremi iudicij Prę sules omnes, vt officialibus suis ad insequẽdos malefactores sumptus necessarios pręstent, ne ob eorũ defectũ in Romana, & Metropolitanis curijs, prosecutio criminalium litiũ deseratur, ex quo malefactores insolentiores reddãtur, solaque ab ipsis appellatione interposita, ac ostenta inhibitione per diœcesim sicuti cęteri probi, & innocui homines liberè discurrant vidẽtibus superioribus, & contẽptis. Quod nẽpe audicius, & liberius faciunt delinquentes, quãdo perpendũt tantã esse suorũ superiorũ auaritiã, quod appellantes ab eis solẽt negligere, ne quicquam sibi ex hoc sumptus accrescat. Debent pręterea aduertere iudices, quòd si promotor calũniosam instituerit accusationẽ, in expensis damnãri debet: [b] vt cauetur in decisione Capellæ Tholosanæ, in q. 6. vbi etiam videnda est bona addition Stephani, quæ dicit, quòd quando accusauit nulla infamia vel indicijs præcedentibus, dicitur iniuste accusasse, & meritò quidẽ in expensis damnandus est tunc. Nam qui positus est, vt sua diligentia sceleratos clericos insequatur (vt boni manifesti fiãt, & ab alijs discernantur) non debet insontes, & bonos clericos infamare, neque vexare.

b

IN expensis. Adde, quòd hanc opinionem communem esse fatentur Nicellus in. cõcord. gloss. cap. 47. Aposti. ad Ange. in tractat. malefi. in parte; & ad quę relam. n. 73. Hiero. Grattus cons. 97. num. 1. lib. 1. D. Episcopus Couarr. in pract. quæst. capit. 27. num. 2. Viuius in lib. comm. opini. in verbo, Iudex tenetur condemnare. Iuli. Clar. lib. 5. recept. sentent. §. fin. q. 62. versi. Sed nũquid D. Anton. Padilla in. l. transigere. num. 4. C. de transa. Est tamen opinio hæc intelligenda si expensę, fuerint petitæ, non autẽ aliàs tradit Bart. in. l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de damno infecto, & in. l. properãdũ. §. Sin autem alterutra col. vlt. C. de iudi. vbi Bald. Ferra. in forma libelli in actione reali. versic. & expensis, num 7. Marãta in Specu. aduo. 6. part. 3. membro, num. 12. pag. 397. latè Iaf. in. §. omnium num. 145. Insti. de actioni, & est opinio cõmuniter recepta secundum Rip. in. d. §. hoc iudicium. n. 83. versic. secunda conclusio. A

Clericus qui absoluitur a crimine, an expẽsis possit condemnari.

Quòd si clericus accusatus absoluitur à crimine nullo modo in expensis debet condẽnari, iuri quidem, & rationi contrariũ est, quod eadem sententia, qua absoluitur etiam condẽnetur. Præsertim quòd si crimen leue sit pęnã eius ordinariam expensæ longè aliquando superant. Si vero sit graue non prorsus clericus liber remanet ab aliqua nota obiecti criminis, cũ talis cõdẽnatio culpam aliquã præseferat, à qua qui absoluitur immunis debet remanere,

nere, & ideo vel in totum est cõ demnãdus, vel absoluẽdus, quia interfactum, & non factum, nõ est dare medium, nec media pęna imponi potest, vt eleganter, scribit eruditissimus D. Franc. Sarmiento Gienensis Præsu. integerrimus lib. 1. selectarũ interpre. c. 1. quo loco asserit ad nostrum institutum accommodatissimè, ꝙ licet pœna ratione culpæ temperetur, nõ vero ratione probationis, quia ex probatione nec crescit, nec minuitur culpa, & ideò expensarum condemnatio, nec pro pęna imponi potest, quando delictum non fuit probatũ, & istam opinionem nouissimè amplectitur Doctor Segura in directorio iudi. Eccles. 2. part. c. 12. n. 5. probans iuri communi esse consentaneã, & in Concilio Prouin. Toletano edito anno. 1566. actione. 2. c. 12 hoc ita fuit decretum, cuius verba retuli supra. c. 5. litera. C. vbi.

Sed iam audio nõnullos iudices Ecclesiasticos conquerẽtes, nec nõ notarios, Fiscales, & alios officiales. Curiarum Ecclesiasticarũ latrãtes. quòd si opinio ista in dictis tribunalib⁹ reciperetur, nullus esset qui denuntiationẽ proponeret, nec qui in inquirendis criminibus intẽderet, omnesque à suis muneribus destiterint, cũ post lõgũ laborẽ debita sibi mercede carerent. Quæ iusta esset querela, nisi iure statutũ esset, ꝙ in his casibus expẽsę, quæ pro iustitiæ excutione fiunt, ex bursa pœnarum camerę debent persolui, vt noster Episcopus hoc capite scribit, quòd si pœnę pecuniariæ Fiscales defecerint, Episcopi ex iuncto munere eas expẽsas suppeditare tenẽtur, & si hoc adhuc vnguẽ seruaretur tribunalia Ecclesiastica iustitia, & equitate essent cõposita, nec daretur locus iniustissimis denũtiationib⁹, quę cum maxima infamiæ labe innocentiũ clericorum, & quandoq; laicorũ fiunt, sed ea tantũ crimina denuntiarentur, quæ probari possent, vt bene, & cum iudicio scribit D. Segura in loco præcitato. Sed fortè velent dicti curiarũ ministri clauã potius de manu Herculis eripere, quã ab aliquibus Præsulibus, sui laboris salaria exigere, sed qui iuste merentibus denegant, strictam rationem dabunt in die tremendi iudicij.

Damnari debet. Adde late Ang. Aret. vbi Aug. Arim. in trac. male. in parte, & ad querelã. nu. 71. Aeg. Bossi. in tract. delict. tit. de accus. num. 27. Nota tamẽ singulariter quod quidquid sit de iure communi, hodie de cõsuetudine Sindici, siue Promotores Fiscales non puniuntur propter calũniã, nam ex quo officij necessitate cõpulsi denuntiant, cessat prę sumptio calumniæ, ita seruari testatur Albe. in. l. ea quidem. n. 9. C. de accusa. Amad. de Sind. n. 85. Quod quidẽ intelligendum est, quantum ad hoc vt excusentur à præsumpta calumnia, quæ oritur ex eo quòd delictum nõ fuit probatum. Sed si de vera calumnia apparet, tunc procedit cõmunis sententia, vt debeãt Fiscales curiæ in expensis cõdemnari, & forte grauius arbitrio iudicis puniri, de quo lege Iul. Clar. in loco nouissimè allegato, & vide Conc. Tolet. acti. 2. c. 12. cuius decisionem allegaui supra cap. 6.

LAVS DEO.

HABES CANDIDE Lector Practicam hanc criminalem Canonicam celeberrimam, quam quondã, veluti embryonem edidit D. Ioann. Bernard. Diaz de Luco Calagurritanus Episcopus integerrimus (vir alioqui doctissimus) nostris tamen Scholijs, & capitibus additis, sic vides locupletatã, vt iam ad virilem, & consummatã ætatẽ peruenisse, facilè iudicabis, boni consulas obsecro. Hisque studijs nostris faueto, vt maioribus operam impendere festinemus.

COMPLVTI.

EX OFFICINA IVSTI SANchez Crespo, Anno Domini. M.DC.IIII.

INDEX OMNIVM Capitulorum in hoc volumine contentorum Alphabetario ordine descriptus.

A.

AD ratiociniaobligati,cap.20 fol.70
Ac simoniaco capit.27.fol. 122
Ac in die sępius, cap.35..fol.138
Ac in priuatis locis sine Episcopi licentia celebrare,c.39.fol.142
Ac ob negligentiam ipsorum aliquid sanguinis stillauit in terram,& in altari,cap.42.fol. 148
Aliquoties insuper celebrando corpus, & sanguinem domini non percipiebant,c.43.f.149
Ac leges,& physicam audientes, cap.59.fol.215
Ac principum, & secularium virorum iusticiarij,c.61.fol.218
Aleatores,c.70.fol.259
Ac comam nutrientes siue relaxantes,c.76.fol.296
Adulteri,c.85.fol.341
Ac nefandi criminis rei,c.86.fo. 346
A manifestis vsurarijs oblationes recipientes eosque Ecclesiasticis sepulturis tradentes,ca.89. fol.362
Ac periuri, cap.92.fol.372
Apostate, c.111.fol.450
Ab Ecclesijs ad quas confugerũt extrahi, c.123.fol.488
Ab ingressu Ecclesiæ interdici,c. 129.fol.521
Ac in perpetuum carcerem damnari,cap.137.fol.543
Arbitrarijs pœnis,cap.147
Alio lapsu temporis non obstante,c.147
Ac expensas protestor, & peto, cap.152.fol.609.

B.

BIgami,cap.16.fol.46
Beneficia plurima possident, cap.48.fol.156
Bona Ecclesiæ dilapidantes, c.71. fol.264
Blasphemi,c.110.fol.442
Beneficijs priuari cap.131.fol.525.
Bonorum publicationepuniri capit.132.fol.582.

C

COram vobis Domino cap.2. fol.3.
Cum laici essent sine ordinibus ministrare, ac celebrare sunt ausi,cap.12.fo.34.
Corpore vitiati cap.17.fol.50.
Commendatumq; sibi infirmum baptizare noluerunt cap.47
Cum parochiales Ecclesias habẽt intra annum non fuerunt promoto,cap.53.fol.175.
Cum alienigenie sint in his Castellæ & legionis regnis,& in alijs quibus legibus moribus & consuetudine prohibitum est dignitates ecclesiasticas beneficia patrimonia vel pensiones impetrare sunt ausi.capit. 54.fol.178.
Coram secularibus magistratibus

Index omnium Capitulorum.

bus clericos inuitos conuenire ſunt auſi,c.62
Caput hoc noue editũ eſt,c.eod.
Contra eccleſias à quibus beneficia obtinent aduocati vel procuratores extiterunt c.63.fol. 231.
Calumniatores c.65.fol.238
Carnificum ſe macellarios aut tabernarios officium publice & perſonaliter exercentes c. 69.fol. 255
Clandeſtinis nuptijs interesſentes c.73.fol.273
Concubinarij,cap.79.fol.33
Conſulenteſq;aruſpices,incantatores,hariolos,augures,ſortileges ac eos,qui artem magicam profitentur c.108.fol.433
Conſpiratores,c.118.fol.375.
Capi,c.122.fol.483
Confeſsionibus proprijs c.127. fol.513
Corporalibus c.143.fol.569
Canonicis velſynodalibus conſtitutionibus,c.144.fol.572
Conſuetudinarijs,c.145.fol.575.

D

DEnunciatio,c.1.fol.1.
Denuncio,c.6.fol.17
Duellum alijs ſponte offerẽtes, ſeu oblatum ſuſcipiẽtes c.100. fol.415.
Deponi c.135.fol.541.
Data incorrigibilitate c.139.fol. 553.
Degradari,c.140.fol.558.
Deficiente legitima probatione ob vulgarem infamiam ſcandalum vehementem, ſuſpicionem ex teſtium dictis obortã purgationem indici,c.148.

E

EGoN.preſbyt.c.4.fol.12.co.2
Et beneficia,c.10.fol.30.col.2
Excommunicati,c.13.fol.35
Et ſine titulo,c.18.fol.58.
Extra tempora & ante ætatem legitimam & ab alienoepiſcopo c.26.fol.107
Excommunicato,c.28.124
Et à collatione ordinum ſuſpenſo,c.30.fol.125
Et qui epiſcopatui renunciauit c.31.fol.125
Et ſine aqua & igne,& ſine pane fermentato & calice ligneo cap.36.fol.139.
Et ſuper altari non conſecrato, c.37.fol.140
Euchariſtiam ob ebrietatem, ac voracitatem euomuerunt capit.41
Et occaſsione laicę recognitionis non requiſita Epiſcopi audientia beneficia eccleſiaſtica ſibi præſumſerunt vendicare ca. 51.fol.168.
Ebrij,c.77.fol.299
Eccleſiaſticos viros vt ſuà reſignent beneficia, ac ne citati ad curiam accedant cupientes,c. 104.fol.331
Excommunicationismaioris vinculo innodati per annum vel multo tempore contumaciter extiterunt cap.116.fol.461.
Eoscitariperſonal.c.121.fol.481.
Exigentibus culpis ca.137.fol.553
Et ſi opus fuerit ad dictarum pœnarum executionem ſæculare brachium imploretis, ca.160.

F

FVrtiue,cap.25.fol.99.
Fornicarij c.78.fol.302
Fures,c.90.fol.363
Falſi teſtimonij rei cap.93.fol.375
Falſarij cap.117.fol.370

G

GRauia & plura perpetrauerũt crimina,& facinora capit. 11.fol.32.

Hu-

Index omnium Capitulorum.

H

HVius diœcesis originarij ca. 16 fol.26

Heretico,c.29.fol.124

Horis prohibitis celebrare sunt ausi,& quibusdam missis certa rũ candelarũ numerum superstitiose assignantes,ca.46.fol. 154.

Homicidę,c.98.fol.381

Hæretici cap.114.fol.453

Hæreticis receptatoribus,defensoribus, & fautoribus eorum ecclesiastica sacramenta adhibentes, ac eos Christianæ sepulturæ tradentes & eorũ eleemosynas ac oblationes recipientes cap.115.fol.459

Habita informatione summaria c.120.fol.381

I

IN ea domicilium habentes c.9. fol.27

Illegitimi cap.14.fol.36.col.3

Illiterati c.21.fol.73

Interdictiq; tempore adordinem sunt promoti cap. 32.fol.126.

In custodia eucharistiæ desides capit.44.fol.150

In pluribus eorum intrusi ca.49. fol.164

In nullo beneficio resident. cap. 52.fol.169

Ioculatores,ogliardi seu bufones cap.68.fol.254.

Incestus cap.84.fol.337

In criminalibus, capitalibusque causis accusatores aduocati procuratores,testes,cõtra reos in secularibus tribunalibus astiterunt,c.98.fol.405

Incendiarij,cap.105.fol.331

Incarcerati,c.124.fol.489

In exilium missi,c.134.fol.539

In arctum monasterium detrudi, cap.136.fol.542

L

LIteras ad alios directas aperientes ac aduersarijs ostendentes c.103.fol.329

Lesæ maiestatis rei c.119. fol.377.

M

MIssamque pro requie defunctorũ promulgatã pro viuis celebrarunt hominib', vt mortis incutrerét periculu c.40

Missamque sacram inceptam reliquerũt,& sine cooperatore ipsi soli celebrarũt c.45.fo.151

Ministri laicorum ac in rebus eorum procuratores existentes c.57.fol.211

Maledici cap.66.fal.243

Matrimonium de facto contrahẽtes c.8.fol.313

Monialibus,c.81.fol.322

N

NEophiti cap.23.fol.79

Non ieiuni c.34.fol.236

Negotiatores ac alienæ rei conductores cap.56.fol.196

Nuptias secundas velt emporibus prohibitis benedicentes, cap. 73.fol.291

O

OFficiali ac Vicario Generali cap.3.fol.5

Officium in super diuinum,vt tenẽtur,nõreçitartũ c.54.fo.194

P

PRomotor seu fiscalis curiæ vestræ c.5.fol.16

Post peractam pœnitentiã solennem cap.23.fol.93

per saltum c.24.fol.95

Proxenetæ illicitorum contractuum,c.57

Publicis spectaculis c.72.fol.270

Paricidijque cap.96.fol.396.

Per assassinos alios interfici mãdantes cap.96.fol.401.

Peccatores qui sibi confessi sunt

signis aut verbis prodentes capit.109.fol.435.
Pœnis vel alijs pecuniarijs capit. 142.fol.565.
Pro quibus omnibus ac neceſſarijs eorum veſtrum imploro auxilium cap.151.fol.605

Q

QVod columberius& ſerpelio cap.7.fol.23
Quorum aliqua patres eorũ nullo mediante poſſederunt cap. 49.fol.162

R

REbaptizati cap.15.fol.42.
Raptorum eccleſiarum violatorum non ſatisfacientium ſepulturis intereſſentes corumque eleemoſynas recipiẽtes,capite.106.fol.332.

S

SErui ſine dominorum licentia cap.19.fol.68
Suſpenſionis excõmunicationis ac interdicte cenſura nodati cap.33.fol.128
Sine horario ſeu ſtola & alijs veſtibus ſacris cap.38.fol.140
Super rebus aptis ad faciendum ſortilegia & ad illum effectum vnam vel plures miſſas ſcienter celebrarunt adhibitis nefarijs precibus cap.43
Spiritualibus filiabus ſe commiſcentes cap.82.fol.325
Stupri cap.83.fol.328.
Sortilegi.cap.77.fol.354
Simoniaci cap.91.fol.369.
Sortilegi cap.107.fol.333.
Schiſmatici cap.112.fol.451
Seque ſuis criminibus gloriantes cap.119.fol.379
Suſpenſi cap.130.fol.522
Seculari curię tradi, cap.141.fol. 560.
Si vero capi non potuerint abſentes eos pœnis damnare condignis,cap.148.

T

TAbellionatus officium exercentes cap..58.fol.213
Truncationes membrorum per ſe facientes aut faciendas iudicantes ca.99.fol.403
Tortura cap.125.fol.494
Teſtibus conuictorum cap.127. fol.515

V

VIuis poſſeſsoribus eorum ca. 50.fol.165.
Villarum procuratores ſuſcipiẽtes cap.60.fol.217
Venatores cap.67.fol.249
Virgata & partita veſte publice vtentes cap.75.fol.273
Vſurarij cap.88.fol.359.
Venefici cap.95.fol 387
Violentiæque illatores, cap.102. fol.321.
Verberari cap.133.fol.537.

INDEX COPIOSISsimus rerum, quæ in hoc opere continentur.

A

ANtiquo iure de diaconorum cauſis tres Epiſcopi cognoſcebant, de cauſis preſbyterorum ſex, c.3.n.5.fol.6.colum.3.

Accuſator monitus vt intra certum tempus accuſationem proponat oportet, quod eo lapſo iudex pronunciet eum non eſſe audiēdū, c.6.in addit.lit.L. ver. nota.fol.23.col.3.&.4.vbi an ſufficiat vna monitio.

Accuſator admittitur ad accuſandum, etiam lapſo termino aduerſario non opponente ibi verſ.ſi tamen.

Adminiſtratores rerum eccleſiaſticarum vel miſerabilium perſonarum, pendente adminiſtratione, ad ſacros ordines nō promouentur c.20.nu.5.fol.72.col.2.

A domo regum Hiſpaniarum ſanguine infecti repelluntur, c.23. num.15.fol.88.

Annus qui datur à iure habenti parochialem Eccleſiam, vt ſacris initietur ordinibus quando curre in cipiat cap.53.num.2.

Animalia alicuius parochiæ ſi propter metum, vel aliā cauſam fugiant ad alienam parochiam, ibique pareant decimæ ſoluendæ, ſunt in illa parochia à qua receſſerunt, c.54.num.31.fol.192

Abſens, qui ex legitima cauſa receſſit, cito reuerſurus quoad iuris effectus non eſt abſens, ibi, nume.32

Antiquiſsim⁹ vſus fuit, vt qui Deo ſe conſecrabat, cappillos ſuſcinderet cap.76.in addit.verſ.& nō ſolum.

Abſtemius non poteſt ſacris ordinibus inſignire cap.77.in addit. verſ.illud tamen.fol.300.col.3.

A Clerico publico & manifeſto cō cubinario, an ſint miſſarum ſolēnia audienda cap.79.num.2.& in addit.lit.A.fol.303 vbi num.3 de pœna contra clericum cōcubinarium tradita à iure, & in addit.lit.B.

Adulterium graue ſcelus capit.85. num.1.vbi ſecundo de pœna huius crimiminis contra clericos fo.340.co.2.&3.&in addit.lit.A

Adulterans cum muliere nupta impudica licet de iure Cæſarum puniendus, non ſit ſecus de iure Pōtificio, ibi, num.5,

Adulter Clericus etiam marito nō accuſante puniri debet, ibi, nu.6

Adulterum Clericum maritus coram iudice eccleſiaſtico accuſare poteſt, licet vxorem corā ſæculari iudice nō accuſet ibi, n.7.

Adulter laicus qua pœna in foro Eccleſiaſtico puniendus ſit ibi in addit.verſ.laici vero fol.344. col.3.

Abſcindens cartilaginē auris non eſt irregularis c.99.in addit.lit.C verſ.deducitur fol.415.

Index Materiarum.

Abſcindens mammillã mulierisnõ eſt irregularis, ibi, verſ. nec ab hoc.

Apperiens literas vt legeret, eaſq; alijs minime oſtendens extraordinaria pęna punitur c.103.n.3

Aſtrologi iudiciaria, quæ interrogatoria nuncupatur, ſuperſtitione non caret cap.107.in addit. lit.A.verſ.nec caret.

Apoſtaſiæ triplex ſpecies conſtituitur,& pœna contra clericũ, qui hoc crimen commiſerit cap.111 fol.450.

Abiurationis vſus ad repellendas hæreticorum fraudes antiquiſsimus eſt in Dei eccleſia inſtitutus cap.114.in addit.lit.E.fol. 456. col.3.

Apud Athenienſes imago quædã fuit excommunicationis quã noſtra eccleſia ſeruat, ſimiliter apud Romanos cap.116.nu.1.fol. 461.

Annalis perſeuerantia in excõmunicatione operatur vt excõmunicatus pro confeſſo, & conuicto in criminalibus cauſis, ibi, nu.4.vbi quinto anamittant ipſo iure beneficia.

Anno lapſo excommunicationis quantum tempus expectandum ſit à iudice antequam ad priuationem beneficij procedat, ibi, num.14

Alimenta quomodo ijs miniſtranda ſunt qui in monaſterio ad pęnitentiam deputãtur cap.136.n. 2.fol.542.col.3.

Appellationi Clerici traditi Curię ſeculari à ſententia iudicis ſæcularis quando ſit deferendum ca. 141.nu.3.fol.560.col.3

Appellationé an poſsit extraneus pro Clerico inuito interponere ibi,num.4

Appellare an poſsit Clericus pro reo condemnato cap.141.in addit.lit.B.fol.564.col.3.

Ad triremes damnarian poſsit Clericus & perpetuò damnatus an prius ſit degradandus cap. 143. num.3.& in addit.lit.A. verſ. ſed vtrum fol.571.

Appellatione iuris conſuetudo cõprehenditur cap.145.in addit. lit.A.fol.576.

Arbitrium ſuum an iudex ad mortem vſque extendere poſsit. ca. 147.num.4.& in addit.lit.D.

Accuſatore non apparente purgatio indici non debet ca.148.n.1.

Accuſari an poſsit quis de eodem crimine, de quo fuit purgatus ibi num.10

Abſens Clericus delinquens qualiter condemnari poſsit ca.148. num.1.& in addit.lit.A.vbi multa de citatione per editum.

Abſens laicus licet ex legibus regni pœna ordinaria damnari poſsit ſi fuerint contra eum indicia quæ ſufficerent ad torturam nõmen Clericus, ibi, num.3.

Auxilium brachij ſecularis vtiliſsimum eſt cap.160.num.2

Auxilium iudex eccleſiaſticus implorare poteſt, ibi, num.1.

Auxilium Brachij ſecularis in ſubſidium peti debet, ibi, nu.3

Auxilium prædictum peti poteſt quando opus fuerit non prẽmiſſa excommunicatione contra Ioan. Lupum poſitioni reſpondere ſi rogatus fuerit dereſtituẽda incapaci hæreditate cap.64. num.3.fol.234.col.3

Apoſtaſiæ triplex ſpecies conſtituitur cap.111.num.1.fol.450.

Apoſtata Clericus qualiter puniatur, ibi, num.2.

Aleator Clericus quomodo puniatur

natur,& quando sit permissus lusus. cap.170. fol.259. & nu. 1.& in addit.

Ad restitutionem fructuum condemnatus perceptos tantum non vero qui percipi potuerunt clerico restituere tenetur cap.131.num.6.fol.527

Ad beneficium etiam in perpetuum potest inferiora Papa aliquem inhabilitare cum causa cap.131.num.7.fol.527

A iudice ecclesiastico punitur cõcubina Clerici ca.79.in addit. vers.concubina fol.308

Alimenta Clerico concubinario ex fructibus sui beneficij relinquenda non sunt Clerico concubinario nisi egeat,ibi,in addit.lit.B.vers.nec fuit.

Artem magicam Clericus profitens qua pœna puniatur cap. 108.num.1.fol. 433. vbi quid de incantatoribus & fortilegis

Ab intestato succedunt Clericorum cõsanguinei propinquiores in bonis Clerici cap.132.in addit.lit.A.fol.536

Absque irregularitatis nota clericus consulere potest generaliter,vt pro aliquo crimine mortis pœna imponatur cap.99.in addit.lit. A.vers. item tunc.

Auibus canibus vel alijs instrumentis prohibitis possunt Clerici priuari à iudice seculari si fuerint reperti in prohibita piscatione vel venatione capite. 67.in addit.lit. A.vers.illud fo. 252.col.3.

Arma prohibita clerici portantes possunt illis priuari a iudice sæculari, vel ab eius ministris,ibi,vers.sicuti,& in capite.55.in addit.primt vers. quauis vbi late.

An possit malitari aliquæ pœna à dictis iudicibus sæcularibus

Arma portantes apud Gallos à iudicibus sæcularibus puniuntur Clerici,ibi,vers.apud Gallos.

Arma portantes Clerici licet ob id arma prohibita portantes Clerici ,licet ob id puniri debeant a suo iudice, non tamen pœnis sæcularibus legibus , sed canonicis vel arbitrarijs pœnis ibi,vers.itaque.

Animalia Clericorum damnum in montibus, vel ne moribus facientia à iudicibus sæcularibus capite possunt,& quomodo hoc præcedat late in capite. 55.in addit.lit.A.vers.7fol.206 col.2.

Couarruu.& alios,ibi,num.4.

Auxilium brachij sæcularis minine debet impartiri si iudici cõstat esse appellatum à sententia ecclesiastici,ibi,num.18.

Auxilium brachij sæcularis non debet elargiriquando iudex ecclesiasticus extraiudicialiter processit,ibi,num.19

Auxilium si a seculari iniuste denegetur ecclesiastico legitime petenti excommunicari ab eo potest,& alijs spiritualibus pœnis puniri,ibi,num.20.

Auxilium quando iudicibus præstatur non debent durioribus remedijs vti quam inter subditos vtuntur,ibi,num. 21.

Auxilium siue Ecclesiasticum siue sæculare cum impartitur an pars aduersa prius debeat citari,ibi,num.22

Absenter eo iudex de veritate & eius innocentia inquirere debet cap.151. numer.5.fol. 606. col.3.

Index Materiarum.

Accusatorem criminosum iudex ex officio repellere potest,ibi, num.6.

Absolutus à crimine an expensis possit condemnari iuste capit.152.in addit. lit.A. versic. quod per tot.

Alienigena non potest habere beneficium ecclesiasticum, quod iuri communi consentaneum est cap.54.num.4.fol.18. col.2.

Alienigena an possit permutare beneficium quod sibicollatum est,ibi,num.16

Apud Hispanos pœna naturalitatis amissionis,& bonorum temporalium contra Clericos & ecclesiasticas personas legibus, & moribus recepta est cap.54. num.18.fol.186

Alienigena an sit iudicandus, qui nascitur ex matre alienigena, si pater fuit naturalis,ibi, numer.25.

Accusatio in capitalibus criminibus absque protestatio Clericis est prohibita capi. 98.num. 1.fol.406.

Accusare potest Clericus in capitalibus criminibus, præmissa protestatione,absque metu irregularitatis,ibi,num.2.

Accusatio tunc est permissa Clerico cum protestatione, quando suam vel suorum iniuriam prosequitur, non vero alias, ibi,num.7.

Accusatio Criminalis coram iudice Ecclesiastico interposita à Clerico non eget protestatione,ibi,num.14.

Aduocationis officium Clericus exercere non potest in causis criminalibus,& sequuta morte vel membri mutilatione irregularis efficitur,ibi,num.18.

Aduocationis officio Clericus vti non potest cõtra ecclesiam, in qua beneficium habet cap. 63.num.2.fol.231. & in addit. lit.A.

Aduocati munus nõ prohibetur Clericis,ibi,in.d.addit. cũ ampliationibus,&limitat per tot.

Aduocationis officio an fũgi possit clericus in criminalibus,si ecclesiastico beneficio caret, ibi,vers.8.

An aliquis teneatur possessioni.

B

Bigamia octo modis cõtrahitur ca.16.num.1.& in addit.lit.A. fol.46.col.2.&.3

Bigamus non potest ad ecclesiasticos ordines promoueri,ibi,nu. 2.& in addit.lit.B.vbi tractat. quo iure hæc regularitas inducta sit.

Bigamus si de facto ordinetur recipit caracterem in.d.cap.col. 2.& in addit.lit.D.

Bigamus an efficiatur qui vxorẽ adulteram ignoranter cognouit,ibi,in addit.lit.E.& quid si interueniat mandatum iudicis vt debitum reddat vxori adulteræ,ibi,in addit.lit.G.

Beneficium tenue possidẽs quod non sufficeret ad vitæ sustentationem non prodest,vt eius titul.possit quis ordinari ca.17. num.4.fol.601.col.3.

Baptismus omnium sacramentorum est ianua,& sine Baptismo nullus potest sacris ordinibus insigniri,& quid de sacramẽto confirmationis ca.24.in addit. lit.A.inprinc.fol.92.

Beneficia ecclesiastica hęreditario iure nõ deferuntur c.48.nu.1. fol.162.col.2.

Beneficiũ viuentis impetrãs quibus

bus cauſis excuſetur c.50.in addit.lit.B.verſ.excuſatur fo.168
Beneficia omnia perſonalem reſidentiam requirunt cap.52.n.1: vbi ſecundo agitur an conſuetudine excuſetur.
Beneficium Clerici vagabundi alteri conferri poteſt,ibi,num.4.
Blaſphemia qualiter puniatur ca.110.num.1.&in addit.& num.2.de pœna contra clericũ Blaſphemum fol.442.
Blaſphemiæ crimen eſt mixti fori ibi,in addit.lit.A. verſ.& quidem.
Blaſphemiæ crimen,ſi condigne non puniatur à iudice eccleſiaſtico, poteſt puniri à ſæculari ibi verſ.& quidem.fol.444
Blaſphemiæiocoſę dictę an puniẽdæ ſint & qua pœna,ibi,verſic. ſed iocus.
Blaſphemiæ crimen cõmittitur quando verba ſacræ ſcripturæ per iocum trahũtur libelloſq; componunt, quos vulgo paſquinos appellant,ibi,verſ.quę ſane.
Blaſphemiæ pœna in quibusexcuſetur,ibi,verſ.excuſatur.
Blaſphemiæ hæreticales quę dicãtur,ibi,verſ.& quia vbi ſeq. de pœna,quæ imponitur ab inquiſitoribus propter Blaſphemiæ crimen.
Bona hæretici clerici confiſcãtur & Eccleſię à qua ſtipendia recepit applicantur ca.114.num.4. fol.454.
Bonorum publicatio duplex eſt cap.132.num.1.
Bonis publicatis alicuius Clerici an in confiſcatione veniat ius patronatus,ibi,num.5.fol.532.
Bona Clericorum confiſcata cui debeant applicari,ibi,nu.7.
Beneficij collatio illiterato facta eſt ipſo iure nulla. cap.21.num.6.& quomodo procedat in additione lit.H.vbi late.
Blaſphemanti tertio Clerico pœna triremium imponenda eſt cap.143.in addit.lit.A.verſ.& noniſsime fol.571.
Burgenſi Placentina & Calaguritana dioceſsibus filijs patrimonialibus tantum conferuntur beneficia eccleſiaſtica c.54.n.11. fol.183.
Beneficia plura poſsidere rationi naturali aduerſum eſt.cap.58 num.1.fol.156.
Beneficiorum pluralitas multis magniſque ſanctorum teſtimonijs damnatur,ibi,num.3.
Beneficia plura poſsidens cũ diſpenſatione ſine cauſa in animę iudicio ſecurus non eſt, & ibi, traditur quando Papa implura litate beneficiorum diſpenſat. ibi,num.4.
Beneficiorum ſimplicium pluralitas,quorum alterum ad cõmodè viuendum ſufficiens eſt,altero priuari poteſt,ibi,num.5.
Beneficium habens annexam curam animarũ poſsidens ſi prius tale beneficium habeat eo ipſo priuatus eſt, & ſi illud habere contendit,alio etiã priuandus eſt.ibi,num.6
Beneficij ſecundi acceptatio facta vi iracundiæ,non facit primũ vacare ſi in continenti pœnituerit,ibi num.8.
Beneficij ſecundi pacifica poſſeſſio requiritur ad hoc,quod primo beneficio priuetur,ibi,n.9.
Beneficium patris filius etiam legitimus habere non poteſt c.68. num.3.fol.162.col.3.
Beneficium viuentis occupans ſi

postea vacante beneficio impetrat illud a Papa non facta mẽsione de inuasione preteritanõ valet collatio c.50.n.5.fol.166.
Beneficium viuentis impetrans est ab ecclesiastica cõmunione repellẽdus,ibi,num.1.& in addit.lit A.
Beneficium viuentis conferens multis pœnis afficitur,ibi,in d.decis.vers.is vero.
Beneficium curam animarum annexam habens tenetur infra annum promoueri alias ipso priuatur cap.53.num.1.fol.175.
Beneficio suo Clericus nõ est priuãdus nisi propter crimẽ graue cap.131.num.1.fol.525.
Beneficij priuari non potest nisi in casib' à iure expressis,ibi,n.2
Beneficio priuatus non censetur per sententiam latam super crimine,nisi hoc in sententia exprimatur,ibi,num.3.
Beneficio potest iudex delicti priuare delinquentem quod alibi habet,ibi,num.4
Beneficio priuatus an ad restitutionem fructuum teneatur,ibi num.5.
Bonorum publicatio rarissime contra Clericos iure põtificio reperitur statutum cap.132.n.1
Bonorum publicatio an ab ecclesiasticis iudicibus possit imponi in his criminibus in quibus laici ea pœna essent puniendi ibi,num.3.
Bona publicata generaliter an omnia bona comprehendat, ibi,num.4.
Bonis Clerici publicatis an publicetur leui iuspatronat' &quid de peculio castrẽsi vel quasi castrensi,ibi,num.5.&.6.
Compositio officialis episcopi facta super crimine, an episcopo prejudicet c.3.n.4.fo.6.co.3
Conseruatores vniuersitatum vel religiosorum,aut piorum locorum quam iurisdictionem habeant,& an possint cognoscere de omnibus causis cuiuscunque cõditionis d.cap.in addit. vers.sed dubium egregium,
Clericus ratione beneficij ecclesiastici residentiam requirentis in loco illius domicilium sortitur c.10.n.1. & in addit.lit.A.
Clericus sine ordinibus ministrare ausus qua pœna puniatur c. 12.num.1.fol.34.
Clericus in ordine quem non habet ministrans deponendus est c.12.n.3.fo.34.& in addit.lit.C
Clericus non ordinatus ministrãs in aliquo ordine in apparatu irregularitatẽ contrahit cũ quo Papa solus dispẽsat,ibi,num.4.
Clericus excõmunicatus ordinẽ recipiens illo ordine est deponendus cũ quo solus Papa dispensat c.13.n.1.fol.35.quod procedit de iure antiquo ex Conc: Triden.cõmissione & potestate Episcopus dispẽsat in addit.lit. A.vers.hodie vbi quid si præcesserit probabilis ignorantia.
Clericus suspensus vel interdict' si sacris ordinib' est insignitus qua pœna puniri debet,ibi,n.3
Corpore vitiatus ad ecclesiasticos ordines admittendus non est c.17.num.1. fol.50.co.2. &,ibi, n.2.quo iure sit introducta hęc irregularitas.ratio huius prohibitionis.num.4.
Corpore vitiatus si de facto sacris fuerit insignitus ordinibus characterẽ ordinis recipit,ibi,n.5.
Corpore vitiatus hodie non tam exacta deformitas desideratur sicut

ſicut antiquitus,ibi,num.6.
Corporis vitium quoad ſuſceptos ordines quando impedimentum præſtet.
Corpore vitiatus contra clericũ incriminalib⁹ cauſis teſtis eſſe non poteſt,ibi,n.17.fol.58.
Clericus qui poſt ſuſceptos ordines patrimonium remittit nullo antea pacto precedente,nec irregularis nec ſuſpenſus eſt,tamẽ arbitraria pœna multãdus c.18.n.13.fol.65.verſ.ſednec eſt admittendum & ſeq.
Clericus ignarus,qui de facto ſacris fuit ordinibus inſignitus arbitrio iudicis eſt puniendus ca.21.nu.3.fol.74.co.2.& in addit.lit.F.
Clericus illiteratus priuari debet ſuo beneficio,ibi,n.4. & in addit.li.G.
Collatio beneficij illiterato facta eſt ipſo iure nulla,ibi,nu.6.&. quomodo procedat in addit. lit.H.vbi late.
Clericus per ſaltum nõ poteſt ordinari,& ordinatus ordinis exe cutione caret c.24.n.2.3.fo.95.
Clericus quando perſaltum dicatur ordinatus ibi in addi.lit.A.
Conſecratio Epiſcoporum quib⁹ diebus facienda ſit ca.26.in addit.lit.A.fol.111. verſ.epiſcop.
Cum ordinato ignoranter ab excommunicato diſpenſat epiſcopus,ſi vero ſcienter ſolus Papa ca.28.nu.3.& in addit.lit.C. vbi,quid ſi ordinatus ingrediatur religionem.
Crimen omne irregularitatẽ indicẽs eſt meretur depoſitionẽ capi.33.num.2.fol.128.
Celebrãs corã excõmunicato nõ efficitur irregularis faliit in caſu notabili in.d.capit.in addit verſ.clericus vero fol.129.
Celebrans poſt excõmunicationẽ quæ nulla eſt nõ cõtrahit irregularitatẽ,ibi,ver.eſtetiãfo.131,
Celebrãs poſt appellationẽ irregularis non eſt,ibi,verſ.nec etiam
Clericus excõmunicatus abſoluens conſtitutum in mortis articulo,irregularis non eſt.
Celebrãs tempore ceſſationis â diuinis an ſit irregularis,ibi,d.addit.verſ.ſed quęſtionis fol.134.
Celebrans minori excõmmunicatione quam culpam cõtrahat ibi.in addit.lit.E.fol.135.
Clericus non ieiunus celebrans, cui pœnę ſit obnoxius cap.34. num.2.fol.136.
Clericus in die nõ debet niſi vnã miſsã celebrare cap.35.n.1.fol. 138 & qua pœna puniatur contrarium faciens num.2.
Clericus ſine aqua & igne vel in pane fermentato,& calice ligneo celebrans officio & beneficioeſt deponẽdus c.36.fol.139
Clericus ſuper altari nõ conſecrato celebrans punitur arbitrio iudicis ca.37.num.1.fol.140
Clericus eligens aliud altare niſi illud quod ab epiſcopo ſanctificatum fuerit,& in eo celebrãs degradandus eſt,ibi,num.2.
Coniuges an crimen mortale cõmittant,ſi carnale cõmercium habeant in loco ſacro ca.39.in addit.verſ.nõ tamen.fol.146.
Clericus,qui rem ſacrã propter impedimẽtũ nõ perfecit impedimẽto ceſſãte poteſt perficere ibin.4
Clericus qui horis prohibitis & nocte celebrat,qua pęna puniatur c.46.nu.1.&.2.fo.154.co.2
Clericus vttum poſsit poſt meridiem celebrare & an Epiſcopus facultatem indulgere poſsit ibi,nu.

ibi,num.3.&.4.
Clericus qui commendatum sibi infirmũ baptizare nolueritqua pœna puniatur cap.47.fol.156
Conc. Tridentini sess.24.cap.17. de reformatione declaratur ca. 48.in addit.lit.D.fol.162.
Conc.Trid. decis. ses.25.ca.15.de reformatione declaratur,ibi,in addit.lit.A.
Clericus intrusus scienter in beneficio curato qua pœna puniatur,& quis dicatur intrusus c.49.n.1.&.2.fol.164.co.3.
Cum impetranti beneficium viuentis quis dispenset cap.50.n. 4.fol.166.
Conferens beneficium viuentis scienter, non est immunis a pœna & amplius illud cõferre minime potest ca.50.in addit. lit. B. vers.is vero fol.168.
Clericus, qui occasione laicæ recognitionis sine episcopi audientia ecclesiastica beneficia sibi vendicat qua pœna puniatur cap.51.fol.168.col.3.
Clericus non residens in suo beneficio qua pœna puniatur ca. 52.n.3.fol.176.& in addit.lit.C.
Clericus qui legitima causa subsistente non potuit infra annũ promoueri nulla pœna afficitur cap.53.num.3.fol.175.
Capellaniam obtinens intra annum promoueri non tenetur ibi.num.5.
Clericus officium diuinum nõ recitans, qua pœna puniatur ca. 55.num.1.fol.194.& in addit.1. & 2.& in quibus causis excusetur in vers.excusatur.
Clericus negotiator,ac illicitę rei conductor,qua pœnapuniatur ca.56.num.1 fol.196.
Clericus an possit per alios negotiationes exercere,& quid per se necessitatis causa cap.56.in addit.vers.sed vtrum fol.198.
Clericus non est negotiator iudicandus,qui ex proprijs vineis & fundis vel beneficij fructus vendidit & quando dicatur negotiator, ibi, vers.& vt huius cum sequenti.
Clericus delinquens in negotiatione à iudice ecclesiastico puniri debet,ibi, vers.tamẽ & in vers.notabi.fol.207.
Clericus seruare tenetur regiam legem. 16.tit.11. lib.5.nouæ recopilat.quæ prohibet emi triti cum negotiationis causa,ibi, vers.ex quibus cum seq.& regiam.l.1.tit.24.li.5.ibi.fo.204.
Clericus compelli potest viã publicam proprijs expensis mundare,ibi,vers.5
Clericus negotiator gabellam soluere tenetur,ibi,vers.præterea cum sequent. vbi an requiratur cognitio.24.
Clericus proxeneta illicitorũ cõtractuum qua pœna sit puniendus cap.57.num.1.fol.210.
Clerici non possunt esse generales procuratores laicorũ secus in vna causa tãtũ.ibi.n.2.fo.211
Clericus in sacris tabellionatus officiũ exercere non potest,& etiã in minoribus habẽs beneficiũ ecclesiasticũ,& an possit veteres rogationes ante clericatũ factas cõplere c.58.n.1.2. &.3.fol.213.
Clerici per superueniẽtiã tabellionatus clericatũ nõ amittũt ibi.
Clericus tabellio si per episcopũ pœna falsi fuerit cõdemnatus,& post per eũ restituatur,& cõficiat instrumẽta an valeãt,ibi n.5
Clericus non potest audire leges

ges,siue medicinam,& contrarium faciens,qua pœna puniatur cap.59 fol.215.
& in addit.

Clericus qui ante clericatum ciuili iuris operam dedit eo insignitus ad gradũ doctoratus potest promoueri,ibi,vers. illud vero fol.216.col.2.

Clericus procurator generalis villarũ esse non potest cap.61. fol. 217

Clericus non potest esse vicerex, vel vicecomes,potest tamen in eius supremo prętorio senatoris munere fungi cap.62.num. 2.fol.218.

Clerici sine metu irregularitatis incondenda lege possunt interuenire,per quam pœna mortis imponitur quando non immi net casus propter quem efficitur lex,ibi,num.3.

Clerici conciliarij principis in officio delinquentis à quo debeat puniri,ibi, in addit.lit.B.vers. si tamen.

Clerici possunt esse arbitri,ibi, vers.possunt.

Clerici à seculare iurisdictione exempti sunt capit.63.num.1. fol.221.

Clericus post sententiam in eius executione potest fori declinatoriam opponere,ibi, num.2.

Clericus, qui exceptionem fori opponerediſtulit,expensis multari debet,ibi,num.6.

Clericus prima tósura innitiatus quando frui immunitate ecclesiastica debeat,ibi,num.9.& quid si habet pensionem, præstimonium,vel capellaniam nume.11.11.&.12

Controuersia,quæ circa Clericatum emerserit per ecclesiasticũ iudicem,& non sæcularem dirimenda est,ibi,num.14

Clericatus scriptura, an probari debeat,& an illius testimoniũ sufficiat,& an probetur ex sola habitus tonsuræ possessione num.16.17.&.18.

Clericus,qui alium inuitum corã seculari iudice cõuenit, quibus pœnis plectendus est,& quãdo excusetur n.22.23.24.25.26.27.

Clericus qui cótra ecclesias,à quibusbeneficia obtinentaduocati vel procuratoris officium exercens qua pœna puniatur ca.63.n.1.an in alijs causis permissum sit exercere officiũ aduocati in addit. lit.A.vbi hęc regula cum limit.est fol.233.

Clericus qui tacitam fidem de restituendo hereditatem incapaci præstitit,priuandus est omni hereditatis cómodo,& fisco applicatur c.64.n.1.fol.234.co.2.

Clericus quando dicatur accómodare tacitam fidem testatori & quibus casibus videatur inductum, & an teneatur respondere positionibus ,si fuerit rogatus,ibi,numero.2.&.3.

Calumniator dicitur,qui falsa crimina obijcit,& quomodo puniatur,& quæ causæ iustæ excusent capit. 65.numero.1.2.3. &.4.

Corporalis pœna de iure Canonico, non solum inflingitur propter veram calumniam,sed etiam propter præsumptam num.5.ibi,fol.240.

Clericus maledicus veniam postulare cogitur ca.66.nu.1.sibi nu. 2.qui contra Romanum pontificem linguã laxauerit.fo.243.

Contra Clericũ,quialiquem diffamauit iniuriarũ actione agitur & si

& si fuerit condemnatus infamis efficitur, ibi, num.6. & in addit.lit.C.

Clericus iniurias an palinomiam recantare teneatur numer.7. & in addit.lit. C.vbi quid de nobili fol.247.

Clerici seruare tenentur regias leges loquentes circa venationem & piscationem, & an dantes illicite piscationi operam à iudice sæculari auibus canibus & alijs prohibitis instrumentis priuari possint.capit.67.in addit.lit.A.vers. piscatio cum seq.fol.252.

Clerici histriones qua pœna puniatur cap.68. num.2.fol.254.

Clerici publicæ carnificum seu macellariorum, aut tabernariorum officio exercentes qua pœna puniantur cap.69.num. 1.& an requiratur monitio numer.2.&.3.& quid de alijs officijs, sordidis nu.5.& in addit. lit.A.

Clerici compelli possunt parte petente ad restitutionem eorum, quæ in ludo lucrati fuerunt cap.70.num.4

Clerici religiosi á quibus ludis repellantur, ibi, in addit.lit. A. fol.261.

Clericus publicis spectaculis interesse non debet, & quibus pœnis afficiatur cap.73.num.1.& 2.& in addit. vbi de clerico tauror̃.3.agitationi interess.nti fol.270.

Clericus qui interfuit coniũgio clandestino qualiter puniatur capite. 73.fol.273. & in addit. lit.B.

Clerici nutrientes seu relaxantes communi qualiter puniantur cap.76.fol.296.

Comam nutrire apud antiquos quod simbolum erat, ibi, in addit.lit.A.

Clericorum tonsura antiquissima est in Dei Ecclesia, ibi, vers. quod vero.

Clericus pro simplici fornicatione non debet deponi, sed pœna arbitraria est puniendus ca. 78.num.1.

Clericus qui mulierem matrimonijs in eum dicum aliquo cautela rapuerit, vel auxilium seu cõsilium præstiterit proprio gradu deijciendus est, licet hoc faciat de consensu puellæ in addit.lit.A.versi.Clericus fol. 302.colum.3.

Concubinario alimenta suorum beneficiorum relinquenda nõ sunt nisi egenus fuerit capite. 79.in addit.lit.B.vers.nec huic fol.308 col.2.

Clericus non potest illegtimos filios domi retinere, ibi, vers. nec possum.

Concubina clerici à iudice ecclesiastico punitur, ibi, in versic. concubina.

Clericus beneficiatus in minoribus constitutus matrimonio contracto eo ipso amittit beneficium ecclesiasticum ca 80. numer.5.fol.314. column.2.& quid si contraxit cum minore 12.annorum num.6.

Clericis à principio nascentis ecclesię matrimonium contrahere fuit prohibitum, ibi, in addit.lit.A.

Clericus monialem carnaliter cognoscens committit tria crimina sacrilegium, adulterium, & incestum capite.81. numero. primo. & in addit. lit.A.

Cleri-

Index Materiarum.

Clericus qui filiabus ſpiritualibus ſe immiſcuit qua pœna puniatur capite 82.num.1.fol.225

Clericus virginem ſtuprãs eſt deponenduscap.83.numer.2.& in addit.lit.A.vbi de virgine immatura & vidua.

Clericus propter ſtupri crimen tenetur reſarcire damnũ,& ad id condemnari debet,etiam parte non petente,ibi, verſ.illud tamen.

Clericus qui cum aliqua muliere fornicatus fuerit,& poſtea cum eius conſanguinea intra quartum gradum,an pœna inceſtus puniri debet capit.84.num.3.& in addit.lit. D.vbi quomodo hoc procedat ſtante Conc. Tri. fol.337.&.340.

Clericus damnatus de adulterio in famiam contrahit,& an poſsit Epiſcopus ad priſtinam famam reſtituere cap. 85.numer.3.&.4. fol.341

Conſilium cautiſsimum à iudicibus eccleſiaſticis in inquirendis Clericorum adulterijs obſeruãdum,ibi,num.8.

Clericus vſurarius ipſo iure infamię nota afficitur,& ab officio & beneficio ſuſpenditur ca.88. num.1.&.2.fol.359.& in addit.

Cõſuetudo fœnerãdi teſtib⁹ ſingularib⁹probata c.78.in addit.li.C. verſ.nec eſt fol.362

Clericus qui furti crimenperpetrauitqualiter puniatur& quib⁹ex cauſis augeatur ſtatuta pœna & an cõtrahat infamiam cõdemnatus actione furti cap.90.nu.1 &.2.fol.363,& in addit.lit.A.

Conſuetudine an poſsit obtineri, vt pro magno furto poſsit fur ſuſpendi cap.90.in addit.lit.B. fol.366.

Collatio beneficij periurio facta an ſit nulla ipſo iure capite.92 numer.4.folio.372.columna.3. & in addit.lit.C.

Clericus qui falſum dixit teſtimonium qua pœna puniatur capite.93.num.1.fol.375.& in addit. lit.A.

Clericus qui coram iudice laico falſum teſtimonium dixit,an ab ipſo poſsit puniri,ibi, numer.2.

Clericus homicida qualiter puniatur cap.118.fol.381.

Clericus homicida in quibus cauſis ab ordinaria criminis pœna excuſetur,ibi,num.3.

Clericus homicida litependente ſuo beneficio renunciare non prohibetur,& fructus beneficij percipit, ibi, in .d.deciſ. verſ. qua ratione,& verſ.ex quibus fol.383.

Clericus beneficus qualiter iure Pontificio puniatur, & huius criminis atrocitas quanta ſit capite. 95. numero.1.&.3.foli. 387.

ConſtitutioSixti V.Circa abortus explicatur capite.95.fol.390.& Gregorij.14.fol.394.

Clericus paricidium, vel aliud enorme homicidium perpetrans cui pœnæ ſit obnoxius capite. 94.num.1.fol.396.

Clericus quantumcunque enorme crimen commiſſerit non data incorrigibilitate nõ debetcuriæ ſæculari tradi.capite.96. in addit.liter.B.folio.398. columna.3

Clericus qui per aſſaſinos alios interfici mandans qua pœna puniatur capite.97. numero.1 fol.401.

Clericus aſſaſinus nulla degradatione præcedente per ſæcula-

cularem iudicem potest puniri ibi.num.4
Capitulū primū de homicidio in sexto explicatur,ibi,num.5.&.6
Clericus assassinus vt possit puniri à iudice seculari prius declarari debet ab ecclesiastico assassinium commisisse ibi in addit.lit. B vers. not.fol.403. & in addit. lit.D.declaratur quis dicatur assassinus.
Clerici criminales causas agitare prohibentur,coram iudicibus secularibus nō præmissa iuris protestatione ca.98.num.1.&.2.fo. 406.col.2
Clericus mortalemculpam contrahit,qui non præmissa protestatione accusat,ibi,num.4
Clericus qui præmissa protestatione criminis reum,quem fragranti crimine reperierit iudici seculari puniendum tradidit, irregularis non est,ibi,num.17
Clericus in criminalibus causis ad uocationis officio fungens secuta morte vel membri mutilatione irregularis efficitur,ibi, n.18. & quid in fauorem rei num.20
Clericus in criminalibus causis coram secularibus iudicibus testis esse prohibetur,ibi,num.21
Clerici membrorum truncationes facientes ab officio & beneficio sunt deponendi, cap.99.num.1: & in addit.lit.A.quod autem dicatur membrum num.2.& in addit.lit.D fol.413
Clericus an ex delegatione principis sæcularis possit in criminalibus causis contra laicos procedere cap.99.lit.A. vers.sed quid fol. 413
Consulere absque irregularitatis nota.
Clericus potest generaliter,vt pro aliquo crimine mortis pœna imponatur ibi vers.item tunc.
Clericus qui in bello interfuit quā do efficiatur irregularis cap.101. num.2.vbi in addit.1.quid si hominem in bello iusto interfecit.
Clerici regis vassalli,qui regnum illatis violentijs perturbāt ab eo expelli possuntcap.102 in addit. lit.A.vbi sequenti vers.interpretatur decimus casus censurarū
Cardinalis obians condemnato an a morte liberetur ibi in addit. lit.C.vers.primaconclusio.
Consiliarius Ciuitatis reuelans secretum,qua pœna puniatur ca. 103.in addit.vers.vnde,& seq.de canonico qui secreta capituli reuelat.
Clericus qui ecclesiasticos viros vt sua resignent beneficia, ac ne citati ad curiam accedant cupientes qua pœna puniatur ca. 104.
Clericus incendiarius qua pœna puniatur.
Chiromantiaque per manuum lineas diuinat nō caret superstitione cap.107.in addit,lit. A.vers. primo quod.
Clerici incantatores, sortilegos,& artem magicam profitentes,qua pœna puniantur cap.108.nu.1. fol.433.
Clericus scismaticus qua pœna puniatur cap.112.fol.451.co in addit.
Clericus in perpetuum carcerem detrudendus an prius debeat degradari cap.114. in addit. lit. D.fol.456.col.3.
Clericus receptator Hęreticorum qua pœna puniatur capite.115. fol.459
Clericus qui falsis literis Apostolicis vtitur, officijs, & benefitijs priua-

priuatur cap.117.num.4.& qui falsum literis Apostolicis commisit curiæ sæculari tradendus est,ibi,in addit.lit.A.
Clerici conspiratores qualiter puniantur cap.118
Clericus,qui de suis criminibus gloriatur qua pœna puniatur cap.119
Capi nemo potest sine causę cognitione cap.120.num.1.
Clericus pro leui crimine in carcerem detrudendus nō est,sed personaliter citandus cap.121.numer.1.
Citatio personalis in quibus causis fieri potest,ibi,num.3
Citatio personalis,quæ fit in causis fidei causæ expressionē non requirit,ibi,in addit.lit.B.
Clericus propter crimina etiamsi ciuiliter agatur cap.potest & vinculis detineri.cap.122.nu.1.
Clericus sine superioris mandato an per laicū capi possit,ibi,n.3.
Clericus pro debito pecuniario capi non potest,ibi,in addit.lit. A.vers.licet fol.484.col.3.
Clericus qui remittitur iudici seculari non ignominiose est remittendus,ibi, in addit. lit.E. vers.ideoque fol.486.col.3.
In carcere immundo neque cum secularibus personis Clericus constituendus est.cap.124.nu. 2.fol.490.
Clericus afflictiuo corporis carcere detinendus non est nisi qualitas causæ exigat,ibi,numero.4.
Carcer qui non solum ad custodiam,sed ad afflictionem corporis ordinatur secundum mēsuram criminis est dandus,ibi, num.7.cum duobus sequentibus.
Clericus captus sub fideiussoribus relaxari debet,quando corporali pœna plectendus non est,& non inuento fideiussore propter paupertatem præstita cautione iuratoria relaxandus est,ibi,in addit..lit.A.ver.post, & seq.
Clericus qui fractis carceribus fugit grauissime puniendus est ibi,in addition.litera.D. folio. 494.
Confessiō Clerici facta coram laico iudici an sufficiens sit ad torturam capite.125. nume.8: fol.498
Clericus vacillans in testimonio an possit torqueri,ibi, numero.9.
Confessio Clericorum non verificata quando noceat capite.127. numero.2. &.3. folio. 512.
Confessus, & conuictus quoad omnia non æquiparatur cap. 126.num.7.fol.516.
Clericus non nisi propter crimen graue suo beneficio priuandus non est capit. 131.fol. 525.
Clericus qui beneficio priuatur an ad fructuum restitutionem teneatur,ibi,nu.5
Clericus ad restitutionem fructuū condemnatus perceptos tantū,non vero qui percipi potuerunt restituere tenetur,ibi,nume.6.
Clericis morientibus ab intestato consanguinei propinquiores succedunt cap.132.in addit. lit. A.fol.536.
Clericus incorrigibilis qualiter puniatur,& quis incorrigibilis dicatur c.139.n.1.&.2.fo.554
Clericus depositus est de ecclesię iu

Index Materiarum.

risdictione,ibi,num.3.

Clericus incorrigibilis qui non potest ab ecclesia puniri,potest ipso iure à iudice seculari com primi.ibi,num.4.

Clericus qui se immiscuit criminũ enormitatibus an possit à secularj iudice puniri non expectata degradatione & traditione ab ecclesiastico,ibi,in addit. lit.B.

Clericus pro nullo crimine est degradandus, nisi in iure expressũ inueniatur, & cum accusatore,& quid in clerico in minoribus cap.140.num. 1. 2. & 3.& in addit.lit.A.

Clericus qua ratione ex sanctorũ canonum institutis membrorum mutilatione, aut vltimo supplitio puniri non debet. c. 141.num.1.

Conc. Trid.sess.24.cap. 8. de ref. & sess.25.cap.3. interpretatur c. 160 num.5.

Consultores S. Officij aduocati notarij,custodes & cæteri alij ministri arma omni tempore impune deferunt,ibi,num.26.

Clerici obseruare tenentur regias leges circa venationem vel piscationem loquentes cap.67.in addit.vers.sed quid fol.252

Clericus tenetur soluere collectã impositam pro custodiendis vineis,pratis,vel agris capit.55.in addit.vers.imo eadem fol.206. col.3.vbi quis erit iudex in isto casu.

Clericus eripiens à potestate iudicis secularis reum quibus pęnis puniatur cap.102.in addit. lit.C.

Clericus,qui timet coram suo episcopo comparere regis auxilium potest implorare,ibi, in addit.lit.A.vers.hinc etiam.

D

Denuntiaciones coram iudice fieri expedit.cap.2.nu.1.fol.3. & in addit.lit.A.

Differentia sit ne aliqua inter officialem,vel vicarium cap.3.n. 1.fol.5.

Decem casus in quibus laici clericos accusare possunt enumerãtur.cap.4.addit.lit.A.col.1.

Delator debet se obligare quod probauit quod in denunciatione proponit.cap.6.nu.5. fo.18. col.2.vbi non sufficit semiplena probatio, vt excusetur à pœna.

Decisio egregia Conc Toletani refertur circa promotores fiscales.d.cap.in addit.fol.22

Domicilij mentio indubio de domicilio habitationis intelligitur c.9.nu.2.fo.28.col.2.in fin.

Domicilium sortitur clericus ratione beneficij residentiam requirentis in loco illius beneficij cap.10.nu.1,& in addit. lit. A.fol.3.colum.3.

Delicta leuia grauia grauiora seu grauissima quæ dicantur c.11. per tot.& in addit.

Delictũ an debeat puniri secundũ loci cõsuetudinẽ an secundum ius commune,ibi,

Donatio vel melioratio facta filio vt sacris ordinib' possit ordinariã reuocari valeat,ibi,n.15

Donatio vel melioratio facta modo prædicto in legitima filij imputanda est.

Descendentes à Iudęis, vel ex alia infecta familia à Collegijs & confraternitatibus iuste repelluntur quod multis rationib' cõprobatur cap.23.num. 5.fo.85.

Defen-

Defenduntur constitutiones collegiorum excluentes ab ipsorum domicilio eos qui generis labem patiãtur,ibi,n.14.&.19
Diaconi & subdiaconi assistentes ordinum celebrationi tẽpore interdicti an contrahant irregularitatem.c.32.nu.4.fo.127.
Differentia inter filium legitimũ & illegitimum circa beneficia quæ possessa fuerunt á suo patre ca.48.nu.4. fol.162.col.2.
Diœcesani & non alienigenę sunt in beneficijs à patronis prę sentandi ca.54.n.10.fol.182.col.3.
Declaratur constitutio septima constitutionum Academię Cõplutensis,ibi,num.26
Dilapidator bonorum ecclesiæ à dignitate est remouendus cap. 71.num.1.fol.264.col.2.& quę requirantur in hoc delicto dilapidationis & quomodo procedatur num.3.&.4.& in addi.
Denunciationes quæ desiderãtur sacrosancto conc. Tridentino ante matrimonij celebrationẽ an fiat de substantia matrimonij c.73.in addit.lit.B.fol.275.
Dotis æstimatio mulieris propter stuprum à iudice facienda suo arbitrio relinquitur habito respectu ad qualitatem virginis ca. 83.in adit.lit.E.fol.335.
Delictum in ecclesia cõmissuum iudex laicus punit & ob sacrilegium ecclesiasticus cap.77.in addit.vers.illud autem fol.355.
Delictum contra clericum vel ecclesiam commissum est.sit mixti fori ca.77.in addit.lit.B.ver. alij vero fol.358.
Declaratur extrauagans Pauli.II quæ incipit vnde tetabili capite.91.in addit.lit.D.fol.369.
Declaratur Bulla Pij.IIII.& Pij. V.quæ circa confidentiam loquuntur,ibi,vers.nec circa.
Duellum Clerici alijs sponte offerentes seu oblatum suscipientes qualiter puniantur capite. 100.& inaddit.lit.A.vbi.refertur Gregorij XIII.pœna contra duellum committentes.
Depositionis definicio capite.135. num.1.
Depositionis pœna non infringitur contra Clericum nisi in casibus à iure expressis prẽter quam in grauibus enormibusque criminibus,ibi,num.2.
Depositus ab officio celebrans qualiter puniatur,ibi,numero.4
Depositus clericus antiquo iure detrudendus erat in monasterium hodie ab alba recessit capit.136.nu.1.domicilium contrahit clericus ratione beneficij residentiam requirentis ca. 10.nu.1.& in addit.lit.A.
Dispensat Episcopus cum ordinato ignoranter ab excommunicato si vero scienter solus Papa cap.28.num.3.& in additione.lit.E. vbi quid si ordinatus ingrediatur religionem.
Damni illati ictu vel vulnere ęstimatio qualiter per iudicem fit facienda capit.147.numer.3.folio.479.
Delicta an iure Canonico lapsu temporis præscribantur cap. 147.num.1.
Damnari an possit Clericus pro soluendo salario fisci aduocato vel notarijs curiæ capi.152. num.3.fol.610.
Declaratur constitutio septima cõstitutionum Academiæ Cõplutensis capite.54.numero.29 fol.191.

Index Materiarum.

Declaratur regia lex.25.tit.7.lib. 1.ordinamenti noui,ibi,num.3

Declaratur lex vltima de senatoribus,ibi,num.36.

Delegarione principis secularis an clericus in criminalibus causis contra laicos procedere possit c.99 lit.A. vers.sed qfol.413

Delinquens clericus in negotiatione à iudice Ecclesiastico nõ à seculari punire debet cap.56. in addit.in vers.si tamẽ & ver. notalis fol.207.

Depositus clericus est de ecclesia iurisdictione c.139.n.3.fo.574.

De suis criminibus Clerici gloriãtes qua pœna puniantur c.119

Degradari Clericus nõ debet pro crimine etiã grauissimo nisi in iuri expressum inueniatur ca. 140. num.1.fol.558. colum.2.

Degradari non debet Clericus nõ precedente accusatore,ibi,n.2

Degradationi capax est clericus etiam in minoribus ordinibus constitutus,ibi,num.3.

Degradationis mentio facta in ea nunc de verbali degradatione intelligitur num.4.ibi,actualis degradationis forma,ibi,nu.5.

E

EPiscopi vel eorũ officiales per se hodie de cõsuetudine de clericorum causis cognoscunt c. 3.num.6.fol.7. & de potestate episcopi & eorũ officiales circa correctionem & punitionẽ clericorũ & visitationẽ in addit.lit.A.per tot.

Episcopi seu eorum Vicario Generali potestas,& iurisdictio datur non solum contra Clericos sæculares,verum etiam cõtra regulares si extra claustrũ vitam agentes aliquod delictũ fuerint perpetrati in dicto ca. & dicta ad.vers.quæ potestas.

Episcopus habet iurisdictionem contra exemptos eam turbantes dicta addit.vers.imo.

Episcopus potest visitare & corrigere capitulares cathedraliũ aut maiorum Ecclesiarum nõ obstante exẽptione & consuetudine in contrarium dicta addit.vers. competit quidem,& an procedat quando cognoscit ex officio vel ad partis petitionẽ,ibi,& quid de iure antiquo statutum erat ante conc. Trid.

Episcopus in causis contra capitulares procedit de assensu duorũ canonicorũ vlta visitationẽ & casus numeratos in concil. Trid.& processus aliter factus est nullus in dicta ad.ver.hodie

Episcopus quando cum irregulari potest dispensare ca. 13.num. 2.fol.35.

Episcopus vtrum possit dispensare cum illegitimo quoad ordinis susceptionem stante conc. Tridentino cap.14.in addit.lit. C.vers.notabis tamen.

Expositus an possit ad ordines promoueri ca.14.in addit.lit. C.fo.40.co.3.ver.sedhuic loco

Expositus præsumitur natus in illa patria qua expositus est in d.addit.vers.expositus.

Episcopus non potest dispensare cum Bigamo,vt sacris donetur ordinibus etiam minoribus c. 16.in addit.lit.C.fol.47.

Episcupus qui seruum ordinauit sciẽs qua pœna puniatur c.19. num.3.

Episcopus sciens illũ qui solennẽ pœnitẽtiã agit ordinauit qua pœna puniatur c.23.n.2.fo.93.

Episcopus dispensat de irregularitate cõtracta ex solemni penitentia

tentia,ibi,num.3
Episcopus an possit cum clerico per saltum promoto dispensare ca.24.num.3.& in addit.lit. D.fol.95.
Examinari debet ordinandus,& de forma examinis,& an procedat in Clericis regularibus ca. 25.in addit.lit.A.per tot.
Extrauagans Pij.II.quæ incipit cū ad sacrorum ordinem ca.26.in addit.lit.E.fol.118.colum.2.
Excommunicati vera conferunt sacramenta ca. 28.n.1.fol.124.
Episcopus conferens ordines tempore interdicto præsertim maiores irregularis efficitur,& quid si conferat minores cap. 32.num.2. &.3.fol.126. colu.2.
Episcopus cui interdictum decreuit si eo tempore ordines conferat irregularis efficitur.
Excommunicatus maiori excommunicatione vel interdictus aut suspensus ab homine celebrans est degradandus ca.33.fo. 128.n.1.q procedit etiã si non fuerit denũciatus.161.in addit.
Excommunicatus maiori excommunicatione beneficio est suspẽsus,si celebrat est irregularis ibi.
Excommunicatus celebrans irregularitatis notaafficitur quamuis iniusta sit excõmunicatio ibi,in ad.vers.procedit fo.129.
Excommunicatus celebrans, vel alium actum exercens nũc nota irregularitatis afficitur quãdo talis actus alicui ordini nõ ecclesiastico competit quem is qui exercet habet ad cuius vsus exercitio est suspensus.ibi, in is est.
Excõmunicatus recitans horas canonicas non est irregularis,ibi vers.1.
Excommunicatus non est irregularis,qui actum ecclesiastico ordini competens celebraret nõ soleniter,ibi, vers.2.ibi,exẽplũ
Excommunicatus & à sacramentorum collatione suspensus irregularis non est,si aliquẽ baptizat sine solẽnitate,ritu&forma quæ laici solent Baptismi sacramentum conferre,ibi,vers. maiori excõmunicatione affectus
Excommunicatus irregularis nõ est qui visitat,iudicat præsentat eligit & confirmat electionem vers.quanto idem si sacramẽta percipiat, licet grauiter arbitrio iudicis debet multari in vers.sequenti.
Excommunicatus celebras ab irregularitatis nota excusatur quando legitima ignorãtia excommunicationis fuit,ibi,ver. excusati.
Excommunicationisabsolutio solo cõfessoris testimonio nõ probatur,ibi,vers.nec sufficeret.
Excommunicatusnon efficitur irregularis quando excommunicatio nulla fuit,ibi,vers.est etiã
Excommunicatus celebrans post appellationem non est irregularis etiam si illigitima sit, existimet validã.ibi,vers.neque
Excommunicatus apostolicis literis ob pensionem certo termino non solutam quando ab irregularitate excusetur licet celebret,ibi,ver.erit.
Excommunicatus irregularis nõ est qui mortis articulosacramẽtum absolutionis impenderit, ibi,vers excusatur etiam folio. 132.col.3.
Excõmunicatio horribilis & pertimescẽda pœna,ibi,n.3.vbiexpli

oatur tex.in cap.1.de ſententia excommunicatio.in.6.
Excómunicati impijappellantur, ibi num.2.verſ.excómunicati.
Excommunicati reppelluntur ab honoribus,& dignitatibus ſæcularibus nec admittuntur ad beneficia eccleſiaſtica d.num.2 verſ.nec ad nos.
Excómunicatio annalis operatur vt excommunicatus pro confeſſo,& cóuicto habeatur in criminalibus,ibi,num.4
Excommunicatio annalis an inducat beneficij priuationé,ibi, verſ.ex qua & num.5.
Excommunicatus laicus propter pertinatiam ſi per méſem in excómunicatione permanſit punitur à iudice ſæculari,ibi,n.6. vbi agitur de intellectu legis.1 &.2.tit.5.lib.8.nou.ord.
Excommunicationis pœna pecuniaria,quę legibus ſecularibus applicatur iudicibus eccleſiaſticis iuſte ab illis percipitur,ibi, num.8.
Excommunicatio annalis in cauſa ciuili prolata operatur vt excommunicatus pro cófeſſo habeatur,ibi,num.9.
Excommunicatio annalis nõ prę cludit,diem, vt ſuã excómunicatus innocentiã poſsit oſtendere,ibi,num.1.
Excommunicatus qui per annũ ſtetit in excõmunicatione de hæreſi ſuſpectus eſt non tamen ob id ab inquiſitoribus tanquã hęreticus puniẽdus eſt,ibi,n.12
Excommunicatus annalis ſi noluerit ſe purgare tanquam pertinax hæreticus puniendus eſt ibi,num.12.verſ.4
Excommunicatus ab inquiſitoribus eo,quia vocatus comparere noluit,& integro anno manſit in excommunicatione vt hęreticus eſt puniẽdus ibi,ver.5
Excommunicatus anno elapſo ſi compareat & innocẽtiam probare voluerit audiri debet,ibi, verſ.imo vbi quid ſi iam condemnatus & captus fuerit.
Excommunicatio annalis licet excommunicatum de hæreſi ſuſpectum reddat non tamẽ inducit bonorum priuationem niſi conſtet vere eſſe hæreticũ,ibi, verſ.6.
Excommunicatio quæ vltra annum durauerit induci in beneficiorum priuationem,ibi,n.3. quod procedit licet excommunicatio pro cauſa ciuili promulgata fuerit verſ.quæ quidem.
Excommunicatio quæ vltrà annum durauit vt locus ſit beneficiorum priuationi quantum tempus tranſire debet.ibi,n.14
Excommunicatus maiori excommunicatione beneficio eſt ſuſpẽſus ſi celebrat eſt irregularis ibid.
Epiſcopus indomibus nullomodo celebrare licet c.39.n.3.fo.143.
Epiſcopus monere poteſt promotũ vt ordines intra annũ ſuſcipiat ca.51.n.4.fo.175
Exterum non habere beneficium iuri communi conſentaneum eſt cap.54.num.4.fol.180
Externus an iudicandus ſit qui naſcitur ex matre alienigena ſi pater fuit naturalis cap.54.nu.25 & quid ſi naſcatur in tranſitu num.27.&.28.
Epiſcopi & Monachi quare maiori tonſura quam clerici tondãtur cap.76.in addit. verſ.quod vero col.2.fol.297.
Ebrietas inter grauiſsima delicta nume-

numeratur cap.77. num.1.vbi ſecundo de pœna contra clericos immoderatos potationibus indulgentes fol.299.
Ebrietas quomodo probatur,ibi, in addit.lit.B.
Eccleſia offenditur ex iniuria clerico illata cap.77.in addit.ver. ex hac fol.356.col.3
Extrauagans Pij.V. quæ diffiniuit formam conſtituendi annuos reditus iã in Hiſpanianõ obſeruatur cap.88.in addit.lit. C.fol.361
Epiſcopus vtrum poſsit diſpenſare cum homicida quoad ordines,aut beneficia & quid hodie ſtante concilio Tridentino .c. 118.in additione lit.B.fol.387.
Eripiens reum à poteſtate iudicis vel miniſtris, aut à carceribus eximens quibus pœnis puniatur cap.102.in addit.lit.C.
Excommunicatiograuiſsima ſemper iudicata fuit cuius veluti imago fuit apud Ethnicos ca. 116.num.1 fol.461.
Excommunicati quibus bonis & emolumẽtis carẽt,ibi,n.2.&.3.
Excommunicatus ab inquiſitoribus hæreticę prauitatis ſi in excommunicatione perſeueraue rit,integro anno tanquam hæreticus eſt puniendus ſi propter hæretici ſuſpitionem fuit vocatus & cõtumaciter abfuit ibi,nu.12.col.3.verſ.5.
Epiſcopus presbyter veldiaconus qui crimen læſę maieſtatis cõmiſerit qualiter puniatur c.119
Epiſcopi campellendi nõ ſunt vt perſonaliter compareant cap. 121 in addit.lit.A.verſ.hoc.
Epiſcopus poteſtati ſeculari clericorum in ipſo crimine inuentum generalem licentiam capiẽdi cõcedere poteſt c.122.n.5
Eccleſiaſtici iudices nulla irregularitatis labe afficiũtur quãuis ex verberibus ſuo mandato irrogatis ſanguinis effuſio interueniat.c.133.nu 4.fol.538.col.2
Epiſcopus vel alius eccleſiaſticus iudex an poterit clericum ex illo damnatum redamnare, vel ab exilio reuocare cap.134. n.2 &.3.fol.540.
Epiſcopus irregularitatis labe afficitur,qui arctum locum alicui conſtituit,ſi in eo ex defectu aeris vel ſibi moriatur cap. 137.num.2.fol.544.col.2.
Epiſcopus,qui condemnat Clericum ad perpetui carceris pœnam,an poſsit poteſtatem minuendi pœnã reſeruare,ibi n.4
Excommunicatus Clericus,ordinem recipiens ibi ordine eſt deponendus cum quo ſolus Papa diſpenſat c.13.nu.1.fol.35.quod procedit deiure antiquo hodie epiſcopus diſpenſat ibi in addit.lit.A.vbi quid ſi pręceſerit probabilis ignorantia.
Eccleſiaſticus iudex pro corrigendis criminibus clericorum pecuniarias pœnas imponere poteſt cap.142.nu.1 fol.566.& in addit.lit.A.
Epiſcopus an fiſcum habeat,ibi, num.2.
Eccleſiaſticus iudex qui per ſtatutum pecuniariam pœnã imponit iuſte eam poterit retinere, ibi,num.3.
Eccleſiaſtici iudices in regnis Hiſpaniæ iure canonicodeficiente ad ius regni,& non ciuile confugere debent cap.144.in addit.lit.C.verſ.merito fol.574.
Epiſcopus vel aliusiudex Eccleſiaſticus an poſsit familiam habe

re armatam ad executioné, & ministeriam iustitię ministran dæ cap.160.num.23.
Executor an teneatur eam senten tiã exequi,quę manifestam ini quitatẽ habet,ibi,n.12.fo.598.
Expensas victus victori soluere debet quę vere cõsumptæ sunt ca.152.nu.1.&.2.fol.609.
Eligens aliud altare nisi illud q̃ ab episcopo sacrificatum est,& in eo celebras degradandus est ca. 37.num.2.fol.140.
Exilij pęna à iudicib' ecclesiasticis imponitur ca.134.nu.1.fol.539.
Exilij pœna semel periudicem ecclesiastic'um imposita ab ipso remitti non potest,ibi,num.2.
Exilij pœna defactoimposita ab eo dẽiudice potest rebocariibi,n.3.
Egregie interpretatur conc.Tri. sess.25.c.3.refor.ca.116.num.12.
Excommunicatus qui per annũ stetit inexcommunicatione,de hæresi suspectus est non tamen ob id ab inquisitoribus tãquã.

F

Fiscalis curię in principio officij iurare tenetur cap.4.fol. 13.nu.3.& in addit.lit.C.fol.15.
Fiscalis à prælato,vel iudice creatus loco officiiudicis succedit cap.5.nu.1.fo.16.
Fiscalis excommuni curiarumstylo non notoria crimina denunciare possunt cap.6.nu.3.fo.18. & in addit.lit.B.fol.22.
Fiscalis de quocũque crimine potest Clericum accusare capi.6. n.11.fol.20.co.3.in princip. & in addit.lit.G.
Filij illegitimi apud Ethnicos honoribus,& dignitatibus indigni iudicabantur,cap.14.num.1. & in addit.lit.A.
Furtiuè ordinari quis dicatur, & an possit insuscepto ordine ministrare,cap.25.n.1.& 2.fol.98. col.3.
Frãciæ Regno nec non in multis prouincijs orbis prohibitum est ne exterus beneficia ecclesiastli.possideat c.54.n.2.fo.180
Falsitas licuiua non est pœna ordinaria non punitur,vel si cõmittatur circaaccidentalia vel sine dolo ca.93.in addit.lit.A. vers.excusatur cum duobus sequentibus fo.376.col.2.
Filij hæreticorum & eorum receptatores ipsoiure beneficijs priuantur c.114.in addit.fol 456.
Falsarij literarum apostolicarum qualiter puniãtur ca 117.nu.1.
Falsans siue vitians literas deligati Apostolici vel aliorum inferiorum iudicum qua pœna corripiatur,ibi,nu.2.vbi tertio de literarũ regiarũ falsarij pœna.
Forma actualis degradationis traditur remissiue cap.140.num.5 fol.558.col.3.
Familiaris sancti Officij quibus animi dotibus,& qualitatibus debent esse ornati ca.160.n.27 fol.604.col.3
Fingens se ministrum Sancti Officij qua pœna puniatur c.160. n.26.& vers.qua vero fo.604.
Filius vt sit naturalis istorum regnorum an requiratur quodtẽpore natiuitatis pater domiciliũ contraxerit,& per decenniũ vixerit c.54.nu.37.fol.193.
Franciscus Duarenus Vir doctus sed parum pius, & ideo refelletur eius opinio in cap.140.in addit.vers.non tamen fol.559.
Filius etiam legitimus in beneficio patris non potest succedere cap.48.num.3
Filius legitimus diuersum beneficium

cium in eadem eccleſia in qua pater ipſe poterit obtinere vbi differentia inter legitimum, & illegitimum, ibi,num.4.& in addit.lit.B.
Furtum clericos committere qua pœna afficitur c.90.n.1.fo.363.
Furti acti ne clericus cõdenatus infamiæ tali afficitur,ibi,n.2.
Furtum magnum an pœna mortis puniatur,ibi,in addit.lit.B.
Fama an probetur per laicos contra clericos.c.128.fol.515.nu.6.

G

GEneris macula in antiquis quomodo probetur ca.25.n.20.& 21.fol.90.col.3.
Gratia ſubreptitia eſt ſi beneficiũ ab alienigena fuit impetratum originis mentione non facta ca.54.num.3.fol 180.
Gabella à Clerico petenda eſt coram iudice eccleſiaſtico c.56.in ad. ver.erit tamẽ.fo.208 col.3.
Gabella à Clerico negociatore ſoluenda,ibi,in verſ. prętorio fo.208.ſed an trina àmonitio ſit neceſaria,ibi,ver.ſed an hoc ſ.
Gabella ſibi tributum de quo in l. 5.tit.7.par.5.quando à clericis ſolui debet,ibi, verſ.ſic quidẽ.
Gabellam indebitam à clericis exhigentis quibus pœnis puniantur,ibi,verſ.ſi tamen.
Gabellarij ſeu publicari vt in plurimum ſunt ad malum ſunt audaciſsimi,ibi, vltimo verſ.

H

HAbens plura beneficia reſidẽtiam requirentia totidem habet domicilia ca.10. num.2.fo. 30.col.3.
Habens eccleſiam parochialem intra annum promoueri tenetur alias ipſo iure ea priuatus erit c.53.nu.1.fol.175.
Habens eccleſiam parochialem ſi intra annum ſacerdotium non ſuſceperit ſi fuerit paratus reſipere & comparuit coram ordinario qui noluit propter illiteraturam vel aliam cauſam ordinare a pœna eſt immunis,ibi,in addit.verbo, priuari ,fol.176
Habens eccleſiam parochialẽ nõ promotus intra annum tenetur fructus in foro conſcientię reſtituere indidecis ver.& vltra hęres qui tacitam fidẽ accõmodabit de reſtituenda hæreditate incapaci omnihęreditas cõmodo priuatur cap.64.n.1.fol.234
Hæres quando dicatur tacitam fidem accommodaſſe,tacitam fidem teſtatori,& ex quibus videatur inductum tacitam fides commiſſum,ibi, num.2.
Hæres qui tacitam fidem accommodabit ante condemnationẽ an in foro conſcientiæ ea bene poſsit retinere,ibi,num.4.
Hęres ſcriptus in animę iudicio an teneatur data tacita fide de reſtituendis bonis incapaci illa bona eidem reſtituere vel ad fiſcum reddere cap.64 num.4. fol.235.& in addit.verb.fiſco.
Hæres qui dedit hanc fidem teſtatori iuramento præſtito de nõ reuelandoan teneatur vocatus à iudice ei rem ipſam exprimeri,ibi,num.5.
Homicida multis de cauſis à pœna ordinarij homicidij excuſatur c.118.in addit.lit.D.folio. 386.col.3.
Hæreticus quis dicatur & de pœna clerici hæretici c.114.n.1.2. &.3 fo.152.col.2,& in ad.lit.A.
Hæreticus an ſit ipſo iure beneficio priuatus vel priuandus per ſententiam,ibi,in addit.lit.A.

Index Materiarum.

Hæretico beneficij collatio facta est ipso iure nulla, ibi, verbic. li quæ.

Hæreticorum traditio curiæ sæculari an die festo fieri possit, ibi, in addit. lit. C.

Hæreticorum bona quibus applicentur, ibi, in addit. lit. F.

Hæretici qui ad fidē reddeunt ad carceres perpetuos debent cōdemnari quamuis hæc pœna sancti officij clementia sit limitata capit. 127. in addit. lit. A. vers. quibus fol. 548. colu. 3. & vers. est tamen.

Hæreticæ prauitatis inquisitores pecuniariam pœnam imponūt cap. 142. in addi. lit. A. vers. hāc etiam fol. 567.

Hæreticæ prauitatis inquisitores habere possunt officiales quos vocant familiares, vel familiā armatam ad suam defensionem vel ad hæreticos capiendos ca. 160. num. 24.

Hispaniarum Reges eorum [illegible] suprema tribunalia cognoscere possint per modum ~~est~~ dicunt violentiæ in causis spiritualib' cap. 102. in addit. lit. A. vers. pro quorum.

Hispaniarū Reges eorūq; iudices an deui & possessione beneficiorum se motis priuilegijs possint cognoscere, ibi, vers. quæ quidem.

Hispaniarum suprema tribunalia an in causis violentiæ expensis possint multare, ibi, ver. quod vsque.

Hispaniarum reges ius habent cōtra episcopos & ecclesiasticos iudices vim inferentes expellē dē à suis regnis & priuandi amissione rerum temporalium, ibi, vers. quod sanç.

Hispaniarum suprema tribunalia non cognoscunt per modum violentię in causis criminalib' vel ciuilibus spectantibus ad inquisitores vel iudices bonorū confiscatorum, neque habeat locum auxilium vulgariter dictū, de la fuerça, ibi, ver. & licet

Hispaniarum Regis exterus non potest beneficium ecclesiasticū impetrare cap. 54. nu. 1. fol. 179. & quis dicatur regni exterus, ibi, num. 23.

I

IVrisdictiones ecclesiasticę siue facultates nominandi vicarios locari minime, licet cap. 4 in addit. lit. B. vers. iurisdictiones vero fol. 15

Ioannes Bernardus Diaz de Luco laudatur in dicta addit.

Iudice ex officio procedente infamia potest cogere reum ad iurādum de veritate dicenda cap. 5. nu. 2. fol. 16. & in addit. lit. A.

Iuramentum de veritate dicenda exigi non debet quando periurij crimen timetur. d. ca. in addit. lit. A. col. 2.

Iudex ecclesiasticus nō debet permittere Clericum sine delatore de occulto crimine accusari cap. 6. num. 4.

Iudices ecclesiastici non debent ad clericum capturam sine informatione procedere cap. 6. num. 7. & in addit. lit. D.

Iudex ecclesiasticus accusare volentibus terminum præfixere tenetur d. c. n. 9. & in addi. lit. F.

Iudex statuere terminum ad accusandum debet. d. cap. 6. in addi. lit. F. vbi de intellectu legis diffamare de eod. de ingenuis.

Iudex originis potest procedere contra subditum ratione delicti ali-

Index Materiarum.

cti alibi commiſsi cap.8.nu.2. fol.26.& in addit.lit. A. vbi. pro vtraque parte iſtum articulum examinat, & ſententiam autoris ſequitur.

Iudex quando crimen commiſsũ eſt extra territorium an punire debet ſecundum ſtatuta loci vbi delinquit an ſecundum patrię ſtatuta ibi,in addi.lit.B.

Iudex domicilij de delictis ſuorũ clericorum alibi cõmiſsis cognoſcit c.9.fol.28.& in addit.1 &.2.

Ingerens ſe in actibus clericorũ cum non ſit eſt falſarius ca.12. num.2.fol.34.

Illegitimi filij apud Ethnicos honoribus & dignitatibus indigni iudicabantur ca.14. nu. 1.& in addit.lit.A.

Illegitimus non poteſt ſacris ordinibus inſigniri,ibi,num.2.

Illegitimus,ſi de facto fuerit ordinatusrecipit characterem,ordinis tamen executione caret ibi,num.3.

Illegitimus celebrans non obtenta diſpenſatione irregularisnõ eſt,ibi, nu.4.& in addit.lit.D.

Illegitimus bonis moribus inſigtus apud probos viros contemptui eſſe non debet,ibi,in addit. lit.B.

Illegitimus quo iure prohibeatur ſacris ordinibus inſigniri,ibi, in addit.lit.C.

Illegitimus non poteſt ordinari etiam ſi natalium defectus ſit occultus,ibi,verſ.& notat.

Illegitimus an teneatur credere matri aſſerenti eſſe illegitimũ, quoad ordinis receptionem in d.addit.

Ingreſsus religionem vtrum operetur legitimationem quoad ſucceſsionem bonorum parentum in d.addit. verſ. nimis tamen fol.40.

Irregularitatis labe quæ excorporis vitio procedit ſolus Papa diſpenſationem pręſtat.cap.17. num.15.fol.56.col.3.

Irregularitas procedens ex obligatione ad ratiocinia perpetua non eſt cap.20.num.4.fol.72.

Interpretatur Pij.V. conſtitutio edita contra reddendis rationi bꝰ obnoxios,ibi,n.7.fo.72.co.3

Illiteratus non poteſt ad eccleſiaſticos ordines promoueri c.21 num.1.fol.73

Illiterati pęnitus qui dicãtur,ibi, num.7.

Illiteratus an ſit irregularis,ibi,in addit.lit.B.

Illiteratusſi fuerit ordinatus & reperiatur incapax ad diuina celebranda,an poſsit ab ordinario ſuſpendi,ibi,in.d.deciſ.ver. illud autem.

Iudęus Chriſtiani tutor, vel adminiſtrator eſſe prohibetur ca.23 num.4.fol.81.

Iudęi Hiſpaniam coluerũt,& multis de cauſis fuerũt, expulſique referuntur,ibi, num.9. fol. 84.

Iudex poſt ſententiam an á litigatoribus aliquid recipere poſsit c.27.in addit.ver.Iudex.fo.123

Impetrans beneficium viuentis ęſt ècommunione eccleſiaſtica repellendus deponiturque & infamiæ notam contrahit cap. 50.n.1.2.&.3.& in addit.lit.A. ubi referuntur caſus in quibus excuſatur.

In Hiſpaniarum regnis exterus non poteſt beneficium eccleſiaſticũ impetrare cap.54.n.1. fo. 179.& quis dicatur regni exterus,ibi,num.3.

In be-

Index Materiarum.

In beneficiorum impetratione oriundus non oriundo præferé dus est c.54.nu.9.fol.182.col.2.

Iustissime in diœcesibus Burgẽsis palentina,& Calagurritana filijs patrimonialibus tãtum beneficia ecclesiastica conferuntur d.num.11.

Iudex ecclesiasticus absque præuia causa cognitionum circa Clericatum sæcularem inhibere non debet,ibi,num.15.

Iudex ecclesiasticus inhibere potest secularem litependente ne contra clericum procedat,ibi, num.21.

Iudex ecclesiasticus contra laicos vendentes merces prohibitas procedit de iure non vero in Hispania ca.68.in addit.vers. poterit fol.258

Iudex ecclesiasticus an laicos lusores possit debitis pœnis punire cap.70.in addit.lit.C.vers.hoc de clericis fol.262.

Interpretatur constitutio Pauli secundi quæ prima est tit.de reb. eccl.non alien.inter communes c.71.in addit.fol.269.

Interpretatur synodalis cõsti. Toletana circa matrimonia clandestina cap.74.in addit. lit.B. fol.284.col.3.

Iudex à quo in causa concubinatus clerici tenetur obedire literis inhibitionis si viso processo,&examinata causa illas concessit c.79.in addit. lit.B. vers. est tamen fo.310.co.3.in fin.

Incestus definitio cap.84.nu.1.fo. 336.col.3.& nu.2.de pœna incestus in addit.lit.B.

Ignorantia ab incestu,& pœna excusat.ca.84.in addit.lit.B.vers. excusatur fol.339.

Iudex sęcularis in crimine sacrile gij non tenetur fidem adhibere processui facto à iudice ecclesiastico cap.77.in addit. versic. quando fol.356

Iudex ecclesiasticus procedit cõtra laicos prohibitos actus exercentes,quos appellãt mohatras cap.88.in. addit.lit.C. vers.illud autem fol.360.

In crimine falsi cum per inquisitionem proceditur ordinaria pœna locus non est cap.93.in addit.lit.A.vers.4.fol.377.

Iudex ecclesiasticus procedit contra laicos cum contumelia afficientes ratione causæ,quę coram eo pendet cap.93.in addit. lit. C. vers. nec illud.fol.380. vbi de forma procedẽdi in his irreuerentiæ criminibus in vers.fin.

In assassinatus crimine indicia & argumenta sufficiunt capit.97. num.2.fol.41.

In crimini assasini lite non contestata proceditur,ibi,in addit. lit.A.

Iure positiuo statuta est irregularitatis pœna contra clericos in causis capitalibus accusante c. 98.num.3.

Iudex ecclesiasticus in criminalibus controuersijs non debet facultatem præstare,vt coram sęcularibus magistratibus testimonium proferant,quod si prę stiterit non est illi obtemperandum cap.98.num.26.fol.412.

In sacræ Inquisitionis tribunalibus absque irregularitatis metu an possit.

Iudicem consulere & suffragium præstare in causis sacris cap.99 in addit.lit.A ver.præterea fo. 414.

In causis criminalibus quorum

cog-

cognitio ad inquisitores pertinet, nec non in ciuilibus bonorum publicatorum locum nõ habet auxilium vulgariter dictum cap. 102. in addit. lit. A. vers. & licet.

Iudici vel eius ministris resistens qua pœna in Hispaniarum regnis puniatur, cap. 102. in addit. lit. C. vers. septima

Inquisitores hęreticæ prauitatis in blasphemiæ crimine aliquãdo iurisdictionem habent cap. 110. in addit. lit. A. vers. quandoque fol. 446 col. 2.

Inquisitores hęreticæ prauitatis cognoscunt cõtra eo' qui verba Sacræ Scripturæ ad iocosa trahunt libellosque cõponunt quos pasquinos appellant, ibi, vers. qua sanæ.

Iudices ecclesiastici condemnare possunt pecuniaria multa laicos qui induratis animis in excommunicatione permanent cap. 116. fol. 465. num. 7.

Iudices ecclesiastici nullum emolumentum percipere possunt ex pœna contra excommunicatos imposita, nisi illud quod regijs legibus eis competit, ibi num. 8.

Iudex qui innocentem clericum capi fecit puniendus est capit. 120. num. 2. & 3. vbi in addit. traduntur multa quæ desiderãtur, vt iusta captura fiat.

In causis fidei maior ad capturam criminis obiecti informatio quam in alijs criminibus desiratur, ibi, vers. in causas.

Iudices ecclesiastici laicis pręcipere possunt vt personaliter cũ pareant in his criminibus quibus iurisdictionem contra illos habet ca. 121. in addit. lit. A.

Iudex ecclesiasticus vtrum in criminibus mixti fori possit propria authoritate laicos capere & in carcerem mittere cap. 122 in addit. lit. A. vers. illud etiam fol. 484

In blasphemiæ crimine licet reus vnico teste capi possit postea sub fideiussoribus est relaxandus cap. 124. in addit. lit. D. fol. 493.

Iudex excedens modum in tortura ad quid teneatur cap. 125. nume. 10. fo. 498. co. 3.

Iuramentum á clerico de crimine à parte accusato exigi non debet secus si ex officio cap. 126. num. 1. fol. 501

Iuramentum exigi non debet nisi prius informationis copia pręstita, ibi, num. 3. & latissimo sermone circa interrogandi reos forma videnda est in addit. lit. A. per totam.

Iudex quando iusta præcipit reo vt delictum fateatur, ibi, in addit. lit. A. vers. 1 fol. 503.

In hæresis crimine ex sola cõfessione absque alia probatione quis condemnari potest cap. 127. in addit. vers. in crimine fol. 573. col. 2.

In criminalibus causis ad sententiam deueniendum non est nisi testes plenario iudicio fuerint reproducti, nec rei cõfensus in contrarium patet qui probatorio termino aut suis exceptionibus potest renunciare ca. 128. in addit. lit. F. vers. & ante fol. 520. col. 2.

Is cui ecclesię ingressus est interdictus celebrans quando efficiatur irregularis cap. 129. & in addit. 1. vbi hanc iurisdictionem ecclesiasticam exercere possit.

Index Materiarum.

Inferiorà Papa vt delegatus, vel episcopus cum causa potest inhabilitare aliquem ad beneficia etiam in perpetuum cap.131.n. 7.fol.527.

Iudex ecclesiasticus an possit contra Clericos amissionis bonorum pœna infligere pro eo crimine,pro quo laicus esset pœna afficiendus cap.132.num. 3.fol.529.

In generali bonorum cõfiscatione an omnia sint confiscanda & quid de peculio castrensi ad uentium,vel profectitium,ibi, num.4.&.6.

Iudex sęcularis an sententiam ecclesiastici Iudicis in clericos sibi traditos sinæ causæ cognitione exequi teneatur cap.141 nu.2.fol.560.col.2.& in addit. lit.A.vbi latissimo sermone.

In Hispania cum in publicis fidei actionibus hęreticisecularibus iudicibus remittuntur,statim puniuntur,& quid in Italia,& quid si sententia sit iniusta ca. 141.in addit.lit.T.fol.563.

Ignarus clericus qui de facto sacris fuit ordinibus insignitus.

Iudicis arbitrio est puniendus ca. 21.num.3.folio.74.& in addit. lit.F.

Illiteratus clericus priuari debet suo benefficio,ibi,num.4.&in addit.lit.G.

Iudex sæcularis vtrum de nullitate sententię inquisitorum cognoscat cap.141.in addit.lit.A. vers.nec desunt fol.564.col.2.

Iudex in pœnis inferendis delinquentibus consuetudines debet obseruare cap.145.nu.1.& in addit.lit.B.fol.575.

Iudex delegatus vtrum possit auxilium seculare implorare cap. 160.num.8.

Iudices seculares superiores impendere debent suum auxiliũ iudicibus ecclesiasticis petentibus,ibi,num.9.

Iudex sęcularis potest ab ecclesiastico auxilium petere,ibi,nu.x

Iudex secularis,antequam auxiliũ præstet,an petere possit vt sibi copia processus detur,ibi,n.11.

Inquisitores quando sui familiares,vel ministri non sufficiunt ad sententiæ executionem auxilium,ibi,num.28. brachij sæcularis iuste implorent.

Iudices sæculares suum auxilium inquisitoribus denegantes grauissimis pœnis plectendi sunt cap.160.num.29.

Iudex ex officio rationem damnorum partis læsæ habere potest cap.151.num.2.fol.606.

Iudex ex officio etiam nõ implorato pœnam minuere potest, ibi,num.4.

Iudex de veritate pro absente inquirit,ibi,num.5.

Interpretatur lex.5.tit.5.partit.5. cap.55.in addit. vers.si quidem fol.208

Incorrigibilis qualiter puniatur, & quis dicatur incorrigibilis cap.139.nu.1.&.2.fol.554

Incorrigibilis clericus qui nõ potest ab ecclesia puniri potest a seculari iudice comprimi,ibi, num.4

Irregularis an efficiatur Clericus qui in bello interfuit c.101.n.2 & quid si fuerit in bello iusto & hominẽ interfecit,ibi,in ad.1

In perpetuum carcerem Clericus detrudẽdus an prius debeat degradari c.114.in addit.lit.D.fo. 456.col.3.

Incarceratus iniuste sine expẽsis ei tre-

est relaxãdus cap.120.in addit. lit.A.col.2.vers.hinc est.
Incarceratus iniuste non potest pro alio delicto incarceribus detineri,ibi,vers.is etiam.
Incarceratio maturo concilio fieri debet,ibi,
Incarceratio in causis fidei qualiter sit facienda,ibi,versi.in causis.
Incarceratio clericorum vt iuste fiat,quæ præcedere debet capi. 124.num.1.
Inquisitionis officium in Hispania à beato Dominico innitium suscipit c.114.in addit.ver. fuit fol.454.colum.2.
Inquisitionis officium Clericis secularibus conciſum fuit à Ferdinando Aragonię, & Castellæ Rege,ibi.
Inquisitionis constitutionis, & decreta Cardin.Mędocius prudentissimorum virorum consilio composuit,ibi,
Inquisitor generalis summũ prætorium(quod fidei catholico propugnaculum est) in Hispania incuria Regis resedit,ibi,in addit.lit.F.colum.2.
Inquisitor generalis semper.
In Hispania vnus ex sũmis præsulibus creatur,ibi.
Inquisitoris in Hispania semper creantur viri integerrimi, & eruditi,ibi,
Inquisitores non tenentur.
Iudicibus secularibus ostendere processum factum cesse imo nõ viso processu tenentur sententiam exequi cap.141.in addit. lit.A.colum.3.
Inquisitores hæreticę prauitatis quando contra sortilegos iurisdictionem habeant cap.108.folio.434.
Inquisitores hæreticæ prauitatis
Iurisdictionem habent contra illum qui viuente prima vxore contrahit cum alia matrimonium cap.80.in addit.vers.nec illud consequentiæ.
Laici in causis mixti fori etiã criminalibus nõ possunt ecclesiasticam ordinariam iurisdictionem cap.3.in addit.lit.A. vers. nec possunt.fol.10.
Laici Clericos accusare nõ possũt cap.4. num.1.fol.12.col.2.& in addit.lit.A.vbi enumerantur casus in quibus datur.
Laicis facultas accusandi clericos
Literæ dimissoriæ vt ab alieno Episcopo,quis ordinetur qua forma concedi debent,& multa de istis literis dimissorijs ca. 26.in addit.lit.C.fol.113.
Literę dimissorię non spirãt morte cõcedentis,ibi,vers.posquã
Literæ naturalitatis, licet prosint vt regnorum priuilegijs vti valeat, non tamen obtinere potest beneficium ecclesiasticum nisi specialiter hoc literæ contineant c.54.nu.14.fol.184
Literæ naturalitatis regis constitutionibus sunt reuocatæ non obseruata certa forma,ibi,n.13
Literis naturalitatis concessis seruata forma regiarum constitutionum exterus an apud nos ecclesiasticorum beneficiũ obtinere possit,& an possit illud permutare,ibi,num.15.&.16.
Literæ quibus extero beneficium confertur minime executioni tradendæ sunt,ibi,num.17.
Leberæ legatorum Apostolicę sedis ante illarum executionem à summis senatoribus regis examinantur,ibi,num.19
Literæ Apostolicæ in derogationem

nem regij iuris patronatus, vel laycorum exequenda nõ sunt, quousque pontifex maximus consuletur, ibi, num. 20.
Late interpretatur constitutio regis Henrichi, ibi, num, 26
Ludere taxillis clericis progibitũ est cap. 70. num. 1. vbi. 2. de Clerico publice aleatore fol. 259.
Licentia expressa proprij parochi requiritur, vt alienus possit aliquos matrimonio copulare capite. 74. in addit. lit. B. vers. 12. fol. 286. vbi vers. 13. agitur an dicta licentia debeat matrimonium prçcedere.
Laicus concubinarius, quibus pœnis à iudice ecclesiastico plectẽdus sit capite. 79. in addit. lit. B. vers. laicus. fol. 310. col. 2.
Laicus, qui dimissa vxore sacris fuit ordinibus insignitus, qua pœna plectendus sit cap. 80. in addit. vers. sed, qua pœna fol. 318. col. 2.
Laicus, qui viuente prima vxore contrahit secundum matrimonium ab inquisitoribus hęreticę prauitatis punitur, ibi, vers. nec illud cum sequentibus vbi de pœna huius criminis.
Laicus, qui monialem carnaliter cognoscit, qua pœna puniri debeat cap. 81. in addi. lit. A. vers. laicus vero fol. 324.
Laicus, vel Clericus virginem voluntariam carnaliter cognoscens, dotare non tenetur ca. 83. in addit. lit. C. fol. 334. & quid si habeat patrem, vel curatorẽ.
Laicus propter incestum, quibus pœnis à iure pontificio puniatur cap. 84. in addit. lit. B. vers. laicus vero fol. 338. col. 3
Laicus periurus punitur ab ecclesiastico iudice cap. 92. in addit. lit. B. vers. nec illud fol. 374. colum. 2.
Literas ad alios directas Clericus aperiens, & aduersario ostendens, qua pœna puniatur cap. 103, num. 1. & 2.
Linguæ lubrico delinquens, vel calore iracundię, vel ebrietate an excusetur cap. 110. in addit. lit. A. vers. sed verius cum sequent. fol. 448. col. 3
Laicus quando Clericum capere possit cap. 122. in addi. lit. B. & D. fol. 486
Laicus Iudex an sacrilegium committat, si Clericum captum intra viginti, & quatuor horas detineat, ibi, in addit. lit. E. ver. sed ad fol. 486. col. 3
Licet cõsuetudo inuaserit, quod in causis summarijs vno contextu processus fit, cum onere publicationis, & cõclusionis debet tamen vere publicatio testium fieri, qua omissa in causis criminalibus processus est ipso iure nullus cap. 126. in addit. lit. C. vers. vnde manifeste fol. 512.
Laicus in criminali causa contra Clericum non admittitur, & an sit legitimus testis cap. 128. num. 1. 2. & 3.
Legitima causa subsistente iudex legis pœnam minuere potest c. 144. num. 1. fo. 572. vbi. 2. an causa sit exprimenda in sententia, & in addit. lit. B.
Leges iuris ciuilis in Hispania carent legum authoritate c. 144. in addit. lit. C. fol. 574. col. 2.
Leges Hispaniæ ius cõmune Hispaniæ appellatur, ibi, vers. ius laicus propria autoritate minime potest capi à iudice eccles. & in carcerẽ mitti c. 160. nu. 6.

Merum

Index Materiarum.

M

Merum Imperium habẽs poteſt promotores,ſeu fiſcales crea recap.5.in addit.

Monachus illegitimus per profeſſionem vtrum efficiatur legitimus quo ad ordinum ſuceptionem,& dignitatem cap.14.in addit.lit.C.fol.40.verſ.ſi tamẽ

Maritus poſt adulterium vxorem carnaliter cognoſcẽsnó poteſt ordinari c.16.n.3.fol.46.col.3.

Mortuus,qui in puteo,vel alio loco reperitur non ex eo ſolo ſi aliud nó probetur illi eccleſiaſtica ſepultura eſt deneganda cap.17.num.12.fol.56.

Monachus propter corporis vitium an irregularis efficiatur vide,ibi,num.14.

Mathei locus cap.19 explicatur, ibi,num.9.fol.54

Manus in ſe ipſũ inijcere acceſſimis penisinterdictũ eſt,ibin.10

Munera ſeu officia ſecularia Neophitis ſunt interdicta ca.23.n.3 fol.80.col.3.

Mutanda non ſunt quę certam interpretationem habuerunt d. num.16.fol.88.col.2.

Medicus qui publicum habet ſtipendium an poſsit ab egroto aliquid recipere cap.27.in addit.verſ.idem fol.123.

Mediator criminis dicitur eiuſdẽ criminis perpetrator cap.57.n. 2.fol.210.col.3.

Miniſtri laicorum ac in rebus eorũ Clerici procuratoreſſe nõ poſsunt c.57.num.1.fol.211.

Monitio an requiratur ad incurrendam pœnam in crimine iure pontificio ſtatutum contra Clericos venatores cap.67.n. 4.fol.250.

Matrimonium coram teſtibus,& parocho etiam reluctante cõtractum ualidum eſt cap.74.in addit.lit.B.verſ.3.fol.276. vbi decreta congregationis cardinalium,qui cõc.Trid.interpretationi interfuerunt referũtur

Matrimonium nullũ propter ſolemnitatis defectum an poſsit valide poſtea contrahi,ibi,ver. 4.fol.279.cum ſeq.

Malitioſi impedientes matrimonium qua pœna puniantur,ibi in addit.verſ.qui incipit duodecimo fol.288.col.2

Manifeſtus vſurarius,quis dicatur cap.89.num.2.fol.362.

Miniſtri Sancti Officij,quos Hiſpani familiares appellant Itali cruce ſignatos,quocunque tẽpore arma deferre poſsunt conſuetudine incontrarium non obſtante cap.160.num.25

Miniſtrans ſine ordinibus,qua pęna puniatur c.12.num.1.fo.34.

Miniſtrans in aliquo ordine in apparatu irregularitatem contrahit,ibi,num.

Matrimonium clandeſtinum dupliciter perpenditur cap.73.in addit.lit.A.

Matrimonij forma,quæ hodie ſeruanda ſit ex decreto concilij Tridentini,ibi,in addit.lit.B. verſ.hodie.

Matrimonij ſubſtantia non conſiſtit in monitionibus, quæ ex decreto dicto Concilij Tridentini deſiderãtur,ibi,ver.primo.

Matrimoniũ licet valeat ſine monitionibus, parrochus qui eas omiſsit grauiter pecat,ibi,ver. peccaret.

Matrimonium coram parrocho, teſtibus celebratum valet quãuis parrochus nullis verbisvtatur,ibi,verſ.ſecundo.

Matrimonium coram parocho, & testibus etiam reluctante,cõ tractum valet,ibi,vers.3.
Matrimonium celebratum corã parocho ab ordinario interdictum est,ne aliquos matrimonio coniungat an validum sit ibi,vers.primum fol.274.col.2
Matrimonium celebratum corã parocho,qui non est proprietarius,sed vicarius,qui ad nutum ordinauit potest remoueri, an validum sit quãdo ordinarius à principio prohibuit,ibi,
Matrimonium celebratum corã parocho quiper vim,vel metũ interuenit vtrum sit validum ibi,vers.3
Matrimonium celebratum corã parocho,qui nec vidit neque audiuit quæ agebantur an firmitatẽ obtineat,ibi,vers. quartum dubium.
Matrimonium celebratum corã parocho, qui præter spem, & aliud agens audiuit verba matrimonialia,an iudicandum sit legitimum, ibi,vers. quintum.
Matrimonium nullum eo quia contractum contra formam Conc.Trid.postea validũ contrahi potest,ibi,vers.4.
Matrimonium celebratum inter subditoscoram parocho extra oppiddũ, & propriã parochiã validũ est,ibi,vers.11.fol.285.
Matrimonium ab alieno sacerdote celebratum, vt firmitatem obtineat proprij parochi expressa licentia desideratur, nec tacita sufficeret,ibi,vers.12.
Matrimonium ab alieno sacerdote celebratum, vt validum sit licentia proprij sacerdotis præcedere debet, nec sufficeret,q postea sequatur,ibi,vers.13
Matrimonium quando corã proprio parocho dicatur celebratum,& quis sit proprius parochus,ibi,vers.14
Marrimonium contra formam Conc.Trid. contractum non debet ab ordinario in sentẽtia proferẽda de nouo irritari, sed declarari nullum, & irritum à principio fuisse,ibi,vers.15.
Matrimonium impedientes, siue clerici siue laici fuerint grauiter puniẽdi sunt,ibi,vers.16.
Matrimonium, vt legitime contrahatur sine monitionibus in casu Conc.Trid.generalis episcopi Vicarius dispẽsare potest ibi,in verb.dispẽsat fo.288.co.3
Matrimonium,vt sine monitionibus contrahatur quæ sit iusta dispensandi causa,ibi,
Matrimonij forma definita ex decreto Conc.Trid.non extenditur adsponsalia defuturo ibi.d. decis.vers.9.fol.282.col.3.
Matrimonium à principio nascẽtis ecclesię interdictũ Clericis fuit c.80.in addi.lit.A.inprin.
Matrimoniũ nec apud barbaros, & incultos homines contrahi licebat illis,qui contemplationi,& Dei ministerio dicatierãt ibi.
Matrimonium Monachis semper fuitinterdictum,ibi,vers.demonachis.
Matrimonium conttactum â religiosis societatis Iesu post tria vota emissa quandiu in ipsa societate fuerint nullum est,ibi, vers.religiosi.
Matrimonium secundum contrahens prima vxore viuente quibus pœnis in Hisp.Regnis puniatur,ibi,ver.punitur fol.320.
Matrimonium coactorum separa

tur

tur propter nefandum crimen cap.36.in addit.verſ.& propter fol.347

N

NOtariorum eccleſiaſticorum promotoris fiſcalis officia,& alia ad iuriſdictionem epiſcoporum,& inferiorũ vendi nec locari poſsunt cap.4.in addit. lit.B. verſ.notariorum. fol.15.

Neophitus quis proprie nuncupetur cap.23.num.1.fol.80

Neophitus non poteſt ſacris ordinibus inſigniri num.2.ibi.

Neophitis ſunt interdicta officia ſecularia num.3.ibi,& ibi de interpretatione Conc.Toletani.

Neophitus contra Chriſtianum teſtimonium proferre prohibetur,ibi,num.5

Nouiter conuerſi quos vulgo moriſcos appellamus nõ ſunt teſtes idonei,ibi,num.6.

Neophitus quando ordinibus eccleſiaſticis poſsit inſigniri,ibi, num.7

Neophitus in proprie ſic appellatus an a ſacris ordinibus ſit arcendus,ibi,num.8.

Nullius Iudeus, vel alterius ſectæ poteſt in Hiſpaniarum regnis incolatum habere.

Neophitus is dicitur qui nuper religionẽ ingreſſus eſt, & quo tempore ad dignitates religionis poſsit aſpirare,ibi,num.25. fol.92.col.2

Notarius poſt inſtrumenta confecta,& poſt ordinumcollationẽ an poſsit ab ordinato oblata recipere cap.27.in addit.verſ.poterit fol.123.

Nepos ex filio clerici non poteſt obtinere beneficiũ in quo auus fuit prẽfectus etiamſi ſit legitimus c.48.in addit.lit.A.fo.164

Naues Clerici adpugnam gubernantes,& conflictum perſonaliter exercentes ac alios ad pugnandum incitantes qua pœna puniantur cap.101.num.1,

Non ieiunus celebrans cui pœnę ſit obnoxius cap.34.n.2 fo.136.

Negociatio multis nominibus clericis eſt interdicta cap.55.in addit.lit.A.fol.196.col.3

Negociatio clericis,interdicta eſt quando perſonaliter exercent negociationẽ,ibi,ver.ſed vtrũ

Negociatio clericisinterdicta nõ eſt quãdo neceſsitas ſubeſt,ibi,

Negociator Clericus qualis iudicãdus ſit,ibi,verſ.& hunc.

Negociator Clericus iudicandus non eſt,qui fructus ſui beneficij, vel perceptos ex proprijs fundis vendit,ibi,ver.ex quib

Negociator Clericus,qui in negociatione delinquit à iudice eccleſiaſtico puniridebet,ibi,ver. ſi tamen.

Nuptiæ ſecundæ minime ſunt benedicendæ cap.73.num.1.

Nuptias ſecundas ſi clericus bene dixerit qua pœna puniatur,ibi num.2.fol.291.

Nuptiæ benedicendæ non ſunt temporibus in eccleſia prohibitis,ibi,in addit.lit.F.

Nuptias prohibitis temporibus Clericus benedicens qua pœna puniatur,ibi,in di.addit.

O

OFficialis ex generali mandato poteſt inquirere,ibi,num.3.

Officialis epiſcopi compoſitio ſuper crimine An epiſcopo præiudicet,ibi,num.4.

Officialis epiſcopi per ſe hodie de cõſuetudine declericorũcauſis criminalib⁹ cognoſcit,ibi n.6.

Officialis nec nõ vicarijgeneralis

iurisdictio,& potestas explicatur,ibi,in addit.
Officiales infames, vel criminosi repelluntur à denunciatione c. 6.nu.2.fol.18.& in addit.lit.A
Offensus si dixisse nolle accusare, & ideo ad inquisitionem iudex processit postea volens accusare non est audiêdus cap.9.n.10
Officiales qui ad denunciandum admittuntur,& constituuntur vt plurimum sunt pauperes viles,& quandoque infames d. cap.in addit.lit.A.
Originis proprię rationes, quis forum sortiatur ca.8.n.1.fo.26
Obligati ad ratiocinia nó possũt ordinari c.20.nu.1.fo.70.col.2.
Obligatus ad priuata,& non publica ratiocinia bene potest ordinari,ibi,num.3
Obligati ad ratiocinia publica prælita fideiusione sacris possunt ordinibus insigniri,ibi,n. 6.fol.72.col.3.
Ordinatus extra tempora ante legitimam ætatem,vel ab alieno episcopo ordinis executione est suspensus cap.26.num.1.& 2.& in addit.lit.A.
Ordines ecclesiastici quibus diebus sint cõferendi,& ratio propter quam certis temporibus, & non alijs sacri ordines ministrãtur c.26.in addi.li.A fo.109
Ordinatus ante legitimam ætatẽ casu perueniẽte cessat impedimẽtũ,ibiin ad.lit.B.ver.is vero
Ordinatus ante ætatem legitimã probabili ductus ignorantia quoad forum conscientiæ an sit suspensus,ibi,in addit lit.B. vers.1 &.in vers.seq.late circa istum articulum.
Ordinatus a Simoniaco non recipit ordinis executionem ca. 27.per tot.& in addi.lit.A.vbi de interpretatione sacrosancti Conc.Trid.c.1.de refor.cess.21
Ordinatus ab excommunicato recipit characterẽ ordinis nó vero exercitionẽ c.28.n.2.fo 124.
Ordinatus ab hæretico episcopo ecclesię forma seruata characterem ordinis recipit non vero executionẽ c.29.fol.124. col.3.
Ordinatus à suspenso non recipit executionem ordinis licet vere sacramẽtũ conferatur ecclesiæ forma seruata. c.30. fo.125.
Ordinatus ab episcopo, qui loco simul,& dignitati renunciauit non recipit ordinis executionem cap.31.nu.1.vbi secundo quis dispensat de hac suspensione, & quæ sit probabilis ignorantia,ibi,num.2 &.3.
Occupans beneficium viuentis si postea vacante beneficio impetrat illud à Papa non facta mẽtione de inuasione præterita non valet collatio cap,50.n.5.
Omnem crimen irregularitatem inducens meretur depositionẽ cap.33.nu.2.folio.128.colum.2

P

PRælati cauere debent ne officialium suorum officia sub annuo censu locentur capite.4. numer.2. folio.12.colum.2 & in addit.lit.B.
Publicę denunciationis definitio capit.6.nume.1.fol.17
Prælatus subditum ratione beneficij pro delicto alibi commisso inuentum in propria diœcesi puniri potest capite. 10.numero.3.folio.31.& in addit.lit.B.fol.32
Papa dispẽsat cũ Bigamo vt sacris ordi-

ordinibus donetur de potestate ordinaria cap.16.inaddit.lit. C.fo.48.co.2.ver.sũmus tamẽ

Patrimonium ad cuius titulum episcopus aliquem ordinauit, vtrum obtineat priuilegia bonorum ecclesiasticorũ cap.18. num.14 fol.66.

Papæ etiã ex certa scientia scribẽti pro illiterato obtẽperandũ non est cap.21.n.5.fol.74.col.3.

Promotus ad sacros ordines ante 14.annos si postquam peruenerit ad legitimam ætatem cogatur continere c.26.n.4.fo.108 col.3.

Promotus ad sacerdotiũ tempore interdicti irregularis est cap. 32.num.6.fol.127.

Parochus excõmunicatus occulte an possit parochijs suis sacramenta conferre cap.33.in addit.1.vers.sed vtrum folio.132. col.3.

Pœna parochi cuius negligentiã firmus non receptis sacramentis decessit c.44.in addit. vers. hinc fol.150.col.3.

Priuilegia magnatibus cõcessa vt post meridiẽ ressacra possit eis ministrari an sit iuri communi cõsẽtanea c.46.n.5.fo.154.co.3

Plura habere beneficia rationi naturali aduersum esse ostenditur cap.48. fol.156.num.1.ibi n.2. & 3.de ratione prohibitionis

Plura beneficia possidens dispẽsatione obtẽta sine causa an sit tutus in foro cõsciẽtię,ibi,num. 4.fol.158.col.3

Plura habens beneficia etiam simplicia cum alterum ad commode viuendum sufficiens est altero priuari debet,ibi, num.5.

Pœna vacationis primi beneficij non habet locum nisi adepta possessione pacifica secundi beneficij,ibi,num.9.

Pœna capituli de mulcta per extrauagãtẽ Ioannis.22.quę incipit execrauilis aucta est n.10ibi

Præstimonia, neq; pẽsiones ab exteris in his regnis posunt obtineri cap.54.num.12.

Pœna omissionis naturalitatis,& bonorum temporalium contra Clericos, & ecclesiasticas personas apud Hispanos legib⁹ & moribus recepta est,ibi,nu. 18.fol.186

Per decennij habitationem quis naturaliscẽsetur,&anprocedat quoad beneficia,ibi,nu.33.&.35

Proxeneta seu cambiorum interuentor nõ potest esse eorũ regnorum alienigena,ibi, num.34

Publici custodes damna illata denunciantes contra Clericos fidẽ faciũt c.56.in addit.vers.ex quo subinfertur fol.206.col.3

Pœna à secularilege posita cõtra arma prohibita gestãtes an clericos comprehendat, ibi,in.d. addit.vers.pro quo etiam fol. 199.cũ duobus seq.vbi multa.

Publicam⁹ in debitas Gabellas â Clericis extorquentes qua pœna puniantut,ibi,in addit. ver. si tamen fol.209

Presbyter,vel diaconus qui venationem sepiusexercuerint qua pœna puniãtur,& quid in subdiacono cap.67. nu.1.&.2.vbi. 3.de Clerico in minoribus, & consuet. contrarium acquiri non potest num.5.

Patronus Clericus qui res Ecclesiæ alienat, vel damnum infert qua pœna puniatur capite.71. numeru. 2. folio.264. columna.2.

Potestas alienãdi,licet lite pẽdẽte

à iure interdicta sit super suspi
tioni dilapidationis factum iu
dicis requiritur,ibi,num.6.
Parochus non subditos matrimo
nio copulans, vel benedicens
ipso iure est suspensus cap.74.
fol.285.vers.10.vbi seq.vers.a-
gitur an subditos possit extra
Parochiãmatrimoniocopulare
Proprius parochus quis dicatur
vt matrimuniopossit interesse
ibi,in addit.vers.74.incipienti
decimo quarto fol.287.
Pœna depositionis an puniendus
sit Clericus,qui carnaliter cog
nouit illam,quam tenuit in Sa
cramento confirmationis cap.
82.num.2.fol.326.col.2.
Proprius sacerdos,qui filiam suã
parochiæ nullo vinculo spiri-
tuali coniunctam carnaliter
cognouerit non est deponen-
dus quanuis seuere puniendus
est,ibi,num 3.
Presbyter qui cognouitsuam cõ-
matrẽ deponi debet,ibi,num.4
Presbyter qui in sacris confessio
nibus mulieres ad libidinẽ pro
uocauerit ab inquisitoribus pu
nitur,ibi,in addit.lit.A.versic.
hodie fol.327.
Puella virgo præsumitur quousq;
contrarium probetur cap.83.
in addit.lit.A.vers.nec ab hu-
iusmodi fol.333.
Puellam corruptam qui commu-
ni existimatione virgo reputa
batur carnaliter cognoscens
blandis precibus, & persuasio
nibus tenetur in foro exterio-
ri resarcire damnum,ibi, vers.
imo vnum.
Puella importunis precibus roga
ta seducta cẽsetur,ibi, vers.hęc
autẽ in addit.lit.C.fol.334.co.3
Percussor Clerici virtute Bullæ
Cruciatæ absolui debet si offe-
rat condignam satisfactionem
& qui iniuriam intulit quam
clericus noluit admittere c.77
in addit.lit.B.vers.est tamẽ fo.
356.col.3.
Percusor Clerici à iudice eccleſia
stico punitur,ibi,vers.sed vtrũ
Priuatio beneficij contra clericũ
homicidam ipso iure nõ infrin
gitur cap.118.num.3.fol.382.&
in addit.lit.A.
Protestatio excusat ab irregulari
tate quãuis euidentissimum
sit quod iudex capitalem pœ-
nam imponet c.98.n.11.fo.408
Protestatio in causa criminali ne
cessaria non est quando accusa
tio coram iudice ecclesiastico
proponitur,ibi,num.14.
Prælatus,vel Clericus qui iurisdi
ctionem habet temporalem po
test alteri criminales causas iu-
dicandas remittere absque me
tu irregularitatis cap.99.in ad.
lit.A.fol.413.
Perseuerantia annalis in excom-
municatione operatur vt excõ
municatus in causa ciuili pro
cõfesso habeatur c.116.fol.368.
Perseuerãtia annalis in excõmuni
catione nõ excludit viã vt suã
innocẽtiã possitostẽdere,ibi n.1
Perseuerãtia excõmunicationis
vltra annũ operatur, vt excõ-
municatus ecclesiasticis benefi
cijs priuetur,ibi,num.13.
Pœna capituli ad falsariorũ de cri
mine falsi an habeat locũ in cle
ricis qui falsum cõmittũt in li
teris episcoporũ nũcij,vel pœ-
nitẽtiarij c.117.in addit.lit.A.
Purgatio nõ nisi prius præstita co
pia infamato est indicẽda cap.
126.num.2.fol.502.
Pœna mitior imponitur per viam
Inqui-

inquisitionis quam per viam accusationis c.127.fol.513.n.4.
Pater vsumfructuum retinet in bonis filij quæsitis ante clericatum cap.132.in addit.lit.G.fol.536.col.3.
Pœna verberum in clericorum personis qua causa sacris constitutionibus instituta cap.133. & an hodie sit in vsu in addit. lit.A.fol.537.
Pœna exilij per Ecclesiasticos iudices infligi potest cap.134.nu. 1.fol.539.
Pœna perpetui carceris quando ab ecclesiasticis iudicibus sitim ponenda cap.137. num.1.&.latissime in addit.lit.A.fol.546.
Pœna perpetui carceris secularis iudex infligere non potest quod si de facto fecerit nulla est sententia,ibi,in addit.lit.A. vers.& quidem fol.547.
Per saltum Clericus non debet ordinari,& ordinatus ordinis executione caret cap.24.num.2. &.3.fol.95.& quando dicatur per saltum ordinotus,ibi,in addit.lit.A.
Pecuniaria pœna siue mulcta quando ab inquisitoribus imponatur cap.142.in addit.lit. vers.quæ quidem fol.567
Pœna corporalis iniuste imponi tur ab ecclesiasticis iudicibus quando alternatiue cõcipitur si pecuniaria intra statutum tẽpus nõ soluitur,ibi,vers. quod si reus pœna pecuniaria est cõtra proferentes verba hæreticalia imponenda,& imposita ab inquisitoribus pijs vsibus fũt applicãda,ibi,vers. deinde.
Pœna corporalis rarissime Clericis est imponenda cap.143.nu. 1.fol.569.
Pœna triremium contra clericũ tertio blasphemãté imponẽda est,ibi,in addit.lit.A.vers. & nouissime.
Pœna delicti si in iure scripta nõ reperiatur qua pœna tunc Clericus sit puniẽdus c.144. num. 3.fol.572
Pœna statutum possunt Episcopi imponere contra Clericos si iure pontificio contraria non sit,ibi,num.4.
Purgatio accusatore apparente indici non debet cap.148.num.1.
Purgatio Canonica iudicis arbitrio relicta est,& cum purgatores qui sint,& a iurare teneantur,ibi,nu.3.&4
Publicatis attestationibus iudex ex officio suo inqualibet causa criminali etiã ad offensam rei potest testes recipere cap.151.n. 1.fol.606.
Pro reo absente iudex ex suo officio de veritate inquirere debet c.151.nu.5.fol.606.col.3.
Pro reo absente in criminalibus excusator,vel defensor admitti ne debeat,ibi,in addit.lit.D.
Procurator licet pro reo absente admitti non valeat ad allegandas defensiones,quæ cõcernũt crimen,de quo est accusatus bene admittitur ad allegandas absẽtiæ causas,ibi,ver.verũ quod an procedat in causis fidei in vers.seq.
Promotor seu fiscalis,qui calumnioſam accusationem instituerit,in expensis est damnandus cap.152.nu.4.& in addit.lit.B.
Patrimoniũ remittẽs post subsce tos ordines nullo pacto antea precedẽt, nec irregularis nec suspẽsus est,pœna tamẽ arbitraria punitur c.18.nu.13.fol. 105. vers.

verſ.nec eſt omnia.
Pœna contra clericos conſpiratores cap.118
Pro leui crimine Clericus in carcerem detrudendus non eſt,ſed perſonaliter citandus cap.121. num.1.
Perſonalis citatio in quibus cauſis fieri poteſt,ibi,num.3.
Perſonalis citatio quæ fit in cauſis fideicauſæ expreſsionem nõ requirit,ibi in addit.lit.B.
Pro deuito pecuniario Clericus capi non poteſt cap.122.in addit.lit.A.verſ.licet.fol.484.colum.3.
Priuari non debet Clericus ſuo beneficio niſi pro crimine graui cap.131.fol.525.
Puniri an poſsit Clericus à iudice ſæculari non expectata degradatione ſi ſe immiſcuit criminum enormitatibus cap.139.in addi.lit.B.
Pro nullo crimine Clericus eſt degradandus niſi in caſibus à iure expreſsis,& cum accuſatore & quid in clerico in minoribus capite.140.num.1.2.&.3.
Progeneta illicitorum contractuum qua pœna ſit puniendus capite.57. numero.1.folio. 210.
Publici montium cuſtodes damna illata denunciantes contra clericos fidem faciunt capi.55. in addit.verſ.ex quo, fol.206.colum.3.
Pœna depoſitionis qua irregulares efficiuntur imponitur per ſententiam capite.33.nume.4. fol.128.
Parochus proprius ad matrimonij celebrationem quis proprie dicatur cap.73.in addit.
Parochus qui extra opidum,& propriam parochiam ſubdit os matrimonio copulauit pœna arbitraria punitur,ibi,in addit. verſ.11.fol.285.vbi in lite.M. multa de matrimonio.
Parochialem Eccleſiam habens ſi intra annum non promouetur ipſo iure eſt ea priuandus cap. 53.num.1.fol.175.
Parochialis eccleſiæ priuatio vt in caſu ſuperiori locum habeat annus à quo tempore currere incipiat,ibi,num.2
Parochialem eccleſiam habens ab ordinario moneri poteſt,vt promoueatur,ibi,num.4
Parochialem eccleſiam habens dato iuſto impedimento a pœna excuſatur,ibi,num.3.
Parochialem eccleſiam habens ſi intra annum coram ordinario cum paruit qui noluit illum propter defectum literaturæ ordinare.
Parochialem eccleſiam habens ſi intra annum coram ordinario cum paruit qui noluit illũ propter ſcientiæ defectum vel aliã cauſam ordinare in nullam pœnam incidit cap.53.in addit. litera.A.
Parochialem eccleſiam obtinens in nullam incidit pœnam donec annus lapſus ſit, & vltimo anni die poteſt ordinari, ibi, verſ.prædicta.
Parochialem eccleſiam habens ſacrorum canonum pœna non punitur ſi pacificam poſſeſsionem parochialis eccleſia non fuerit conſecutus,ibi,in addit. lit.B.
Parochialem eccleſiam poſidens an excuſetur à pœna propter impedimentum ,quod in fine anni ſuperuenerit,ibi,in addit. lit.C.

lit.C.
Parricidij crimen grauiſsimum c. 96.num.1.fol.396
Parricidij pœna,ibi,
Pater vſum fructum retinet in bonis filij Clerici ante Clericatũ quæſitis cap. 132.in addit.columna.1.
Pœna trirremium an poſsit imponi ab eccleſiaſticis iudicibus capit.143.num.3.& in addit.lit. A.fol.570.
Pœna mytrhationis ab eccleſiaſtico iudice imponi poteſt,ibi,numer.2.
Pœna capituli felicis de pœnis li. 6.an locum habeat contra illũ qui cõtumelioſa verba in Cardinalem protulit cap.66.num. 3.fol.244.
Periurij crimen grauiſsimum ca. 92.prin.fol.372.
Periurus Clericus officio,& beneficio deponendus eſt,ibi,nu.1.
Periurus Clericus an ipſo iure beneficio priuatus ſit,ibi,num.3.
Periurus an is cenſeatur,qui promiſsioné fide firmatam non adimpleuit,ibi,num.2
Periurius an pendente accuſatione poſsit beneficium eccleſiaſticum renunciare,& an ſuperior debeat admittere renunciationem,ibi in addit. verbo, ſed priuandus.
Periurium ſine dolo commiſsum non punitur pœna ordinaria, ibi,in d.addit. verſ.excuſatur.
Periurium nec ordinaria pœna punitur propter difficultatem adimplendi iuramentum, ibi, verſ.ſimiliter.
Periurius laicus à iudice eccleſiaſtico punitur,ibi, verſ.nec illud.
Periurio beneficij collatio facta an ſit nulla ipſo iure,ibi,nu 41 & in addit.lit.C.
Piſcatio Clericis non eſt interdicta cap.67.in addi. lit.A.verſ. piſcatio,& an poſsit vti piſcatione temporibus Regis Hiſpaniæ conſtitutionibus prohibitis,ibi, in d.addit.vbi Ianſ.de venat, & piſcatione in d.cap. & addit.
Puteus vulgariter dictus de ſantorcaz an olim fuerit carcer clericorum diœceſis Toletanæ capit.137.in addit.lit.C.
Priuilegia magnatibus cõceſſa vt poſtmeridiem res ſacra poſsit eis adminiſtrari an ſit iuri communi conſentanea cap.46.n.5. fol.154.col.3

Q

QVando probaſse dicitur delator quod denunciat,vt liberetur ab obligatione cap.6.num. 6.fol.18.col.2.&3.
Quando de domicilio fit mentio de domicilio habitationis in dubio intelligitur cap.9.num. 2.& in addit.lit.C.fol.29.
Qui membrum ſibi propria culpa abſcidit irregularis eſt licet ex eius defectu ad ſacri ordinis miniſterium minime impediatur cap.17.num.8.fol.52.col.3.
Qui membru aliquo caret cuius defectus irregularitatem nõ inducit ſecum portare non tenetur,ibi,num.13.fol.56.col.2
Quando deformitas irregularitatem inducat Epiſcoporũ iudicio relinquitur,ibi,n.16.fo.57.
Qui penſionem habet an iuſtum titulum dicatur habere, vt ſacris ordinibus poſsit inſigniri cap.18.num.11.fol.64.colu.2.
Qui cum titulo falſo patrimonij ad ſacros ordines promouetur

irregularis est num.12.fol.65. vers.illud.
Quæ scientia in promouendis ad sacros ordines desideretur cap. 21.in addi.lit.B.ver. quæ vero & si ardens charitas in nomine,& scientię defectum suplere possit,ibi, vers.aliquando.
Qui solemnem egerit pœnitentiã irregularis est cap.23.nu.1.fol. 92.col.3.& in addit.lit.A.
Quæsita per Clericum ex illicita negociatione in vsus pauperũ sunt eroganda cap.56.num.2. fol.196.col.3
Qui promissionem interpositione fidei vallatam fregit,an ordinaria per iurij pœna sit puniẽdus cap.92.num.2.fol.372.
Qui fuerunt assasini explicatur cap.97,in addit.lit. E.fol.404.
Qui mutat punctum,vel corrigit literas Apostolicas si sententia non mutatur an immunis sit à pœna cap. 117.in addit.lit.A. vers.erit.
Qui in moneta sumi pontificis falsum committit, an incidat in pœnam capituli ad falsariorum de crimine falsi,ibi,vers. sed an.
Quæ crimina digna sint suspensione iudicis arbitrio relinquitur cap.130.num.6.fol.522.
Qui non habet in bonis an corporali pœna puniẽdus sit,& quid in Clerico cap.142.num.4.fo. 566.col.3.& in addit.lit.A.
Quando illi,qui sunt eiusdem ordinis fuerint inimici, vel infamati,non admittuntur ad purgationem,sed alij cap.148.nu.5
Quando quis est soli episcopo suspectus, vel alteri superiori, an purgatio indici possit,ibi,n.9
Quid agendum est si de nullitate sententiæ coram iudice sæculari requisito allegatur, quę lata fuit à iudice ecclesiastico requirente cap.160.num.14.fol.599.
Qui extra regnum intransitu nascitur à parentibus horum regnorum naturalibus,an naturalis sit iudicandus cap.54.nu.27. fol.190.

R

REbaptizatus non potest ad ecclesiasticos ordines promoueri cap.15.num.1
Rebaptizatus si de facto fuerit ordinatus qua pœna puniri debeat,ibi,n.2.fo.42.& in addit. lit.B.fol.43
Rebaptizans irregularitatem cõtrahit non solum à principio, sed etiam postquam sciret sibi tam habuit rebaptizationem, ibi,in d.decis.lit.B.cũ vers.seq.
Rebaptizans interposita cõditione si non est Baptizatus an sit immunis, ibi,vers.aliquo quidem.
Rebaptizatus,& rebaptizans ex iusta causa an sit immunis ab irregularitate in d.c.in ad.li.C.
Retinens beneficium aliquod curam habens animarum annexã si prius tale beneficium habet ipso priuatur iure,& si illud cõtendit habere,alio etiam priuãdus est ca.48.num.6.fol.160.
Raptor virginis dicitur,qui eam rapit contra patris voluntatẽ licet virgnis accedat consensus cap.78.in addit.vers.Clericus fol.302.col.3
Refertur casus memorabilis qui contigit in Ciuitate Hispalensi cap.96.num.2
Reges eorumque iudices an de vi & possessione beneficiorum semotis priuilegijs possit cognosce-

noſcere cap.102.in addit.lit.A verſ.quæ quidem praxis.
Reges Hiſpaniarũ an ius habeant contra epiſcopos,& eccleſiaſticos iudices vim inferentes expellendi à ſuis regnis,& priuãdi illos amiſsione rerum temporalium,ibi,verſ.quęſane vbi ſequenti interpretatur.14.caſus cenſurarum cœnę domini.
Raptor manifeſtus,vel violator,& eccleſię niſi ablata reſtituat firmam,& plenariam ſecuritatem emendandi præſtiterit beneficium pœnitentiæ eſt denegandum cap.106.num.1. vbi2. de clerico hoc crimen perpetrante.
Raptori,vel violatori,qui in morte pœnituerit, qui tamen non potuerit ſatisfacere licet ſepultura de negetur non tamen cœmeterium,ibi,num.4.
Reus non poteſt ſub iuramenti religione de delicto interrogari niſi ſemiplena probatione aut expreſis indicijs aut infamia præcedente cap.126.num.4.fo.501.& in addit.lit.A.
Reus quando teneatur ſub pœna peecati mortalis crimen confiteri,ibi,in d. add.verſ.1.fol.505
Reus à ſacerdote an abſolui poſſit ſi animo non conceperit iudici veritatem patefacere,ibi,verſ.2
Reus ſi ſemel verit atem negat cũ ad ſupplicium deducitur eã fateri non tenetur,ibi,verſ.3
Reus ſi non reſpondit,quid ab eo faciendum ſit,ibi,verſ.4
Reus ſtatim,& ſine mora veritatem fateri tenetur,& cõuictus licet iniuſte torqueatur tenetur veritatem dicere, ibi, verſ. 5.&.6
Reus exemptus à iuriſdictione iudicis veritatem criminis fateri non tenetur,ibi,verſ.7.
Reus in capitalibus cauſis an excuſari valeat à confitendo crimine,ibi,verſ.9.fol.507
Reus de occulto crimine non poteſt interrogari,& quid in cauſis fidei,& quod crimen dicatur occultum,ibi, verſ.2.cum duob.ſeq.fol.507.col.2
Reus iudici de facto interroganti reſpondere minime tenetur, ibi, verſ.ſin autem , & quid in caſu dubij verſ.illud vero.
Religioſus ſeu Clericus regularis perpetuo carceri mancipatus an poſsit abſque peccato fugere cap.137.in addit.quæ incipit pœna verſ.ſed vtrum cum ſeq. fol.550.col.2
Ratione beneficij eccleſiaſtici reſidentiam requirentis in loco illius domicilium fortitur ca. 10. num.1.& in addit.lit.A.
Regno Francię Clerici tãtum pœnis iuris pontificij condemnãtur cap.143.in addit.lit.A.ver. in regno.fol.571
Reipublicæ Chriſtianæ conſuleretur nimis ſi beneficia ſaltem curam animarum habentia patrimonialia efficerentur ca.54. num.7.fol.182.col.2
Regula Cancellariæ Romanæ decima nona iuri communi conſentanea eſt,ibi,num.8
Regni exterus , quis dicatur,& ibi,de intellictu regiæ conſtitutionis.19.tit.3.lib.1.noui ordinamenti cap.54.num.23.fo.188
Regno Aragoniæ,vel Nauarræ nati an dicantur exteri horum regnorum cap.54.num.24.fo. 188.col.2.
Reſidentia perſonali parochus ex

cuſatur immunis eſſe iuſta exiſtente cauſa per duos menſes nec ordinarij licentia requiritur,ibi,verſ.illud.

Reſidencia parochus.24. caſibus excuſatur,ibi,in d.addit. verſ. is autem cum ſequentibus à reſidentia excuſatur præ lectio Sacræ Theologię,ibi,verſ. primus.

S

SOlemnitas quæ hodie ex Trid. Conc. requiritur clericorum degradatione obſeruanda eſt cap.3.num.7.fol.7.

Sententia abſolutoria ſuper denũtiatis prolata prodeſt ſicut lata ſuper accuſatis ca.6.n.8.fo.20.

Scribitur egregia Cæſarauguſtanæ Eccleſiæ conſtitutio cap.6. num.12.fol.20.col.3

Suſcipiens, vel conferens ſacramentum confirmationis an ſit irregularis cap.15.in addi.li.B. fol.44.verſ. quæſtionis etiã eſt

Seipſum interficiens nõ eſt ſepultura eccleſiaſtica ſepeliendus c. 17.num.11.fol.55

Sine titulo ad ſacros ordines nullus poteſt promoueric.18.fo.59

Seruus ordinari non poteſt non præſente domini licentia.capit.19.num.1.& in addit.li.A. vbi agit de intellectu legis.6. tit.22.part.4

Seruus ſi defacto ordinetur ordinis ſuſcipit ſacramẽtũ,ibi,n.2.

Solemnis penitentia an vſu recepta ſit c.23.imprinc.& in addi. lit.B.fol.94

Sixti.V.conſtitutio contra Clericos male promotos expẽditur cap.25 fol.102

Suſpenſus propter crimen ſi de facto celebrat irregularitatis nota afficitur cap.26.num.3.

Sacramentum ordinis interdicti tempore miniſtrari an valeat capi.32. nume.1.fol.126. columna.2.

Sacramenta altaris non debent niſi à ieiunis hominibus celebrari cap.34.num.1.fol. 136. col.2. limita in caſu notabili inſuaddit.verſ.notabis.

Sacerdos ad miſſarum ſolemnia non aliter accedere debet, quã oratio vtroque hunc vero circum captus,& aliter faciensex communicandus eſt cap.38.n. 1.fol.140

Sacerdos ſine caſulla,& alijs verſtib' ſacris celebrãs arbitio iudicis eſt puniendus,ibi,num.2.

Sacerdos miſſarum ſolemnia non niſi in locis ab epiſcopo conſecratis, vel vbi ipſe permiſerit celebrare poteſt cap.39.num.1. fol.142,& qua pœna afficiatur num.2

Sacerdos qui miſſam pro requie defunctorum promulgata pro viuis celebrauit, vt illi mortis incurreret periculum qua pœna puniatur cap.40.fol.147.

Sacerdos qui euchariſtiã ob ebrietatem ac voracitate euomuit qua pœna puniatur cap.41.n.1 fol.148

Species ſacramentales quandiuin ſuo vero eſſe remanent ſub eis conſiſtit inſeparabiliter Corpus Chriſti,ibi,num.2

Si ſacramenti ſpecies,quæ diſcerni poſſunt euomitæ fuerint quid faciendũ eſt,ibi,num.3.

Sacerdos,qui celebrans corpus & Sanguinem Domini noſtri non recipit qua pœna puniatur capit.43

Sacerdos qui ſuper rebus aptis ad faciendum ſortilegium, & ad illum

Illum effectum vnam,vel pluras missas scienter celebrauit ad hibitis nefarijs præcibus qua pœna puniatur cap.43.n.1. & 2.fo.144.

Sacerdos,qui in custodia euchari stię negligens fuit qua pœna puniatur cap.44

Sacramẽtum Eucharistiæ summa decentia custodiendum est.

Si duo simul,& semel alicui curata beneficia conferantur tunc datur optio cap.48.num.7.fol. 160.col.2.

Statuta prohibentia ne extra locum,vel territorium Vinũ deferatur an clericos comprehendat c.56.in addit.vers.3.fo.204

Statutũ seculari sanciri potest ꝙ vermes locustæ aut alia animalia nociua à prædijs Clericorũ suis expẽsis reijciantur,ibi.ver. 4.fol.25

Statuta laicorum punientia damna illata ab animalibus an cõprehendat Clericorum animalia,ibi,vers.6

Secularis iudex de iure regio licet non possit requirere cõtra lusores post duos menses nec contra eos,qui duos argenteos luserint iudices ecclesiastici nõ debent in his casibus impunitos relinquere cap.70. num.3. fol.260.col.2.

Synodalis Toleta.constitutio interpretatur contra Clericos ludentes,ibi,vers.in hoc tamen fol.262.col.2.

Sententia excommunicationis iustissime imponitur contra contrahentes clandestina matrimonia cap.79.in addit.li.B. vers.circa,quod & an prohibitio an clandestina sponsalia extendatur,ibi,vers.9.

Sacer ordo matrimonium impedit irritũ facit c.80.n.1.fo.303.

Sacerdos,qui de facto matrimonium contraxit qualiter punia tur,ibi,num.2

Sacerdos,qui sub figura matrimonij, virginẽ violauit pœna stupri puniri debet.ibi.n.4.

Sodomitis an sit aduocatus cõstituendus,& testes in hoc crimine absque partis citatione reci pi valeant cap.86.in addit.lit. A.vers.vnde cum seq.fol.348.

Sodomitæ crimen pœna vltimi suplicij punitur, & igne sodomita comburitur,ibi, vers.fuit semper cum sequenti.

Sodomiti bona ipso iure confiscã tur,ibi,vers.quę sane.

Sodomitę crimen connexionem quandam cum hæresilabe habe re videtur,& in regno Aragoniæ inquisitores iurisdictionẽ habent contra eos,qui muliebria patiuntur,ibi, vers.nã vt cum seq.

Sodomitæ bona post crimẽ acquisita an ipso iure confiscentur ibi,vers.illud autem.

Sodomita an habeat testamenti factionem,ibi, vers.punitur, & multa de hoc crimine in d.dec.

Sacrilegij quatuor species tradũtur cap.77.num.3.fol.354.co.2

Si omissa protestatione in causa criminali non imponitur pœna mortis,vel membri mutilationis clericus accusans non est irregularis cap.98.num.6

Suprema Regis Hispaniarum tribunalia potestatem habẽt cognoscendi per modum (vt dicũt) violentię in causis spiritualib⁹ c.102 in ad.li.A.ver.pro quorũ

Suprema Hispaniarũ tribunalia in causis violẽtię expẽsis possũt mul-

multare,ibi, verſ.quod vſque.
Sortilegi quę dicantur cap.107. num.1.vbi.2. de Clerico hoc crimen perpetrante,& in addi. lit.B.
Sacerdos,qui peccata ſibi cõfeſſa patefacit ſigno,vel verbis, qua pœna puniatur cap.109.num.1 fol.434.col.3
Sacerdos dicitur reuelare confeſſionem ſi diceret,quod talis habet peccata à quibus non poteſt ipſe eum abſoluere,ibi,n.3.
Sacerdoti dicenti ſe habuiſſe licẽciam pœnitentis reuelandi cõfeſsionem an credatur,ibi,n.4.
Sacramentalis confeſsio de crimine committendo facta an poſſit reuelari,ibi,in addi.lit.A.& an fauore matrimonij ver.ſeq.
Sacerdos an poſsit patefacere Sacramentalem confeſsionem illius,qui fatetur ſe hęreticum, ibi,verſ.non tamen.
Sacerdoti reuelantis ſacramentalem confeſsionem in caſu non permiſſo nulla fides datur,ibi, verſ.quod ſi ſacerdos.
Sacerdos iubente ſuperiori detegere deuet peccatum, quod nouit ſacramentali confeſsione ſi extraillam compertum habuit ibi,ver.nec ſilentium.
Sanctæ Inquiſitionis officiũ quãdo in Hiſpania initium habuit cap.114 in addit.lit. F.fol.458.
Sacerdos an eccleſiarum immunitate gaudeat capite 123. & in addit.lit.A.fol.488
Suſpenſio ſi imponitur propter crimen monitio neceſſaria nõ eſt,ſecus ſi pro contumatia ca. 130.num.1.2.fol.522.col.2
Suſpenſus ab officio an à beneficio ſuſpenſus intelligatur,& ſi de facto celebret an efficiatur irregularis ,ibi,num.2.&.3. & in addit.lit.D
Suſpẽſus,vel interdictus ſi ſacros ordines recipiat qua pœna puniatur cap.13.num.3.fol.35.
Si purgandus eſt pauper,velextraneus,& Clerici cũ purgatores deſunt an laici, & fœminę admittantur cap.148.num.6
Secularis iudex antequam prẽſtet auxilium an petere poſsit,vt ſibi proceſsus copia detur capi. 160.num.11.
Sententia iudicis Eccleſiaſtici ſi tranſiuit in rem iudicatam auxilium ſæculare præſtandum eſt quamuis non conſtet de iuſticia ſententię prolatæ,ibi,n.3.
Secularis iudex fidem adhibere debet literis denunciatorijs contra excõmunicatum prolatis quamuis non conſtet de iuſtitia excõmunicationis,ibi,n.15
Secularis iudex literis denunciatorijs non tenetur excommunicatum laicum capere,nec in carcerem mittere, aut aliqua pœna eum punire niſi excommunicatio viſo proceſsu exactis iuſtificetur,ibi,num.17.
Sine mandato nemo admittitur ad allegandas voluntarias abſẽtis excuſationes cap.151.in ad. lit.D.verſ.final.
Simoniaci definitio c.91.imprin. fol.367.
Simoniaci crimen ſignis & coniecturis probatur,ibi, verſ.per ſola,& in addit.lit.B.
Simoniacus non recipit ordines executionum,ibi. ver.item nota,& in addit.lit.C.
Simoniacus in ordine, & beneficio ipſo iure ex excommunicatus,ibi,verſ.3
Simoniacus non eſt cenſendum quoad

quoad incurrentem excommunicationem qui conducit, aut emit aliquem vicariam spiritualem iurisdictionem habentem, ibi, vers. 54

Simoniacus est, qui aliquid pro ordinum collatione recepit etiã pro prima tonsura pro literis dimissorijs testimonialibus, vel pro sigillo, ibi, vers. 5.

Simoniacus non est cẽsendus, qui susceptis ordinibus aliquid dat, ibi, vers. 6

Simonia licet cõmittatur in emptione, vel venditione pensionis non tamen hoc casu sentẽtia excommunicationis incurritur, ibi, ver. 6. & ver. nec circa

Simoniaci crimen, quod confidẽtiæ appellant grauissimum est & quibus modis committatur ibi, in d. addit.

Sortilegi, qui proprie dicantur capit. 107. num. 1. vbi secundo de pœna contra Clericum sacrilegum, & in addit. de laito sacrilego, ibi,

Stupri definitio cap 83. n. 1. fo. 328

Stuprans virginem qua pœna puniatur, & quid de virgine voluntarie stuprata, ibi, num. 24. & 5. vbi, quid in animę iudicio

Stupratæ virginis consensus stupratorem non liberat à dotis promissione, quando ipsa sub parentis tutoris, vel procuratoris potestate constituta est, ibi, in addit. lit. C.

Stuprum virgine cõsentiente importunis tamen precibus, dos est præstanda in d. addit. vers. hæc autem.

Stupri damnum resarciendum, & si de eo in processu constat, & stuprator cõdẽnari debet licet à parte non fuerit petitum.

T

TRaduntur multa quæ in Clericorum confessionibus præ oculis sũt habẽda c. 127. n. 1. fo. 513

Testes in hęresis crimine publicã di non sunt cap. 128. in addit. li. D. fol. 518. col. 2. & plenam fidẽ faciunt vers. videtur igitur.

Traduntur multa quæ in purgationis materia à Clericis sunt precauenda cap. 148. num. 12

Traditur singularissimus modus conuincendi clericum de crimine lite non contestata capi. 148. num. 2.

Textus in ca. 1. de exceptionibus in. 6. interpretatur cap. 160. n. 16. fol. 600. col. 2

Testis ad defensam rei ex iudicis officio publicatis attestationibus recipi potest cap. 151. num. 3 fol. 606. vbi quid ad offensam

Testis in causis criminalibus Clerici coram sęcularibus proferre testimonium prohibetur ca. 98. num. 21. fol. 410

Testis in cap. rursus 11. quæst. 3. interpretatur cap. 116. num. 11

Tabellionum corruptus animus delictorum correctionem impedit cap. 2. num. 2. fol. 3. & multa contra tabelliones, & receptores ecclesiasticarum curiarũ in addit. lit. B.

Turpis nominis effectus aliquot remissiue traduntur cap. 7. nu. 1. & in addit. lit. A.

Titulus non requiritur, vt quis minoribus ordinibus possit insigniri cap. 18. num. 5. fol. 61

Titulus præsens ad sacrorum ordines necessarius est nec sufficit futurus, ibi, num. 6. fol. 62

Titulus coadiutoriæ an legitimus sit iudicandus, ibi, num. 7. fol. 62. col. 2

Index Materiarum.

Titulum seminarij causa inseruiẽdi beneficio vnito seminario, vel in aliqua ecclesia cui ascribitur an sufficiens sit vt sacris quis initietur ordinibus, ibi, folio.64.vers.poterit similiter.

Tutor dolo conuictus, vel publicam principis tutelam gerens, vel patrimonium eius tanquã tutor administrans non potest sacris ordinibus insigniri cap. 20.num.2.fol.70.

Talionis pœna antiquata est, & calumniator hodie arbitraria pœna punitur, & à quo iure initium habeat prædicta pœna c. 65.in addit.lit.B.fol.241.

Tabernarum ingressus clericis est interdictus nisi iusta præcedente causa ca.77.nu.3.fol.300.

Traditur germana stupri definitio cap.83.num.1.fol.328.col.2

Traditur vera atque germana sacrilegij definitio cap.87.num. 1.& in addit.lit.A.fol.354.col. 2.& de pœna cõtra clericũ n 2

Testis falsidicus quibus pœnis in sacrosanctæ inquisitionis tribunalibus puniatur, & quid in supremo senatu inquisitionis c.93.in addit.lit.B.fo.378.col.2

Tentans aliquem veneno occidere quando pœna ordinaria puniatur cap.95.in addit.lit.B.folio.388.col.2.

Tortura non debet esse seuera cõtra Clericum sicut est contra laicum, ibi, num.6.

Tortura in secunda instantia peti potest, ibi, num.5.

Testium nomina, & depositiones quando reo manifestari debent cã.626.in addit.lit.C.vers.post confessionem cum duobus sequẽtibus fo.501.

V

VNo eodemque libello accusari plures possunt cap.7.num. 2.fol.23.& in addit.lit.B.

Vagabundus Clericus vbicunq; fuerit repertus, ibi, puniri debet cap.9.num.2.in fin.& in addit. lit.D.vbi late de punitione vagabundi, & an debeat fieri remissio ad locum delicti cõmissi

Vt filius sit naturalis istorum regnorum an requiratur, quod natiuitatis tempore pater domicilium contraxerit, & per decẽniũ vixerit c.54.n.38.pa.195.

Vicarij Generales episcoporum non possunt dispensare, vt monitionibus nonfactis matrimonium celebretur cap.73.in addit.lit.D.in vers.ibi, sed dubiũ pag.285.col.1 c. 499

Vestes honestæ, vel reprobatæ quę dicantur, ibi.n.5.& in ad.lit.A.

Veneni præparatio animo occidẽdi contingens an sit puniẽda morte non secuta cap.95.n.2. fol.387.

Violentiam Clericus inferens in personis, rebus seu beneficijs qualiter puniatur c.102.per tot

Vbi in canone aliquo dicitur q̃ clericus degradetur, & in monasterium detrudatur, de verbali degradatione intelligitur ca. 140.num.4.fol.558.col.3.

Victus victori etiam in criminalibus in expensis est condemnandus cap.152.num.1

Vsus fructus in bonis filij clerici pater retinet etiamsi filius sit sacris ordinibus insignitus dummodo bona sint quesita ante clericatũ cap.132.in addit.co.1

Vacillans clericus in testimonio an ob id torqueri possit c.125. num.9.fol.498.

FINIS.